IACOBI
PIGNATELLI
E CRYPTALEIS IN SALENTINIS
Sacræ Theologiæ, ac I. V. Doctoris.

CONSVLTATIONVM
CANONICARVM
Tomus Octauus.

IN QVO PRÆCIPVÆ CONTROVERSIÆ

De ijs, quæ ad Sanctorum Canonizationem, ac Sacros Ritus; ad Sac. Conc. Trid. ad Epiſcopos, & Regulares; ad immunitatem, libertatem, iuriſdictionem Eccleſiaſticam, ac huiuſmodi alia, potiſſimùm pertinent; non ſolùm ex vtroque Iure ſcripto, ſed etiam ex Sacrarum Congregationum decretis, rebus iudicatis, placitis, atque conſultis, ex prudentum reſponſis ex moribus receptis, breuiter, ac perſpicuè dirimuntur.

Opus omnibus vtriuſque Fori Iudicibus, Iuriſconſultis, ac politici ſtudij myſtis, in primiſque Summorum Pontificum, & Rerumpublicarum Conſiliarijs, & Aduocatis vtile planè, ac neceſſarium.

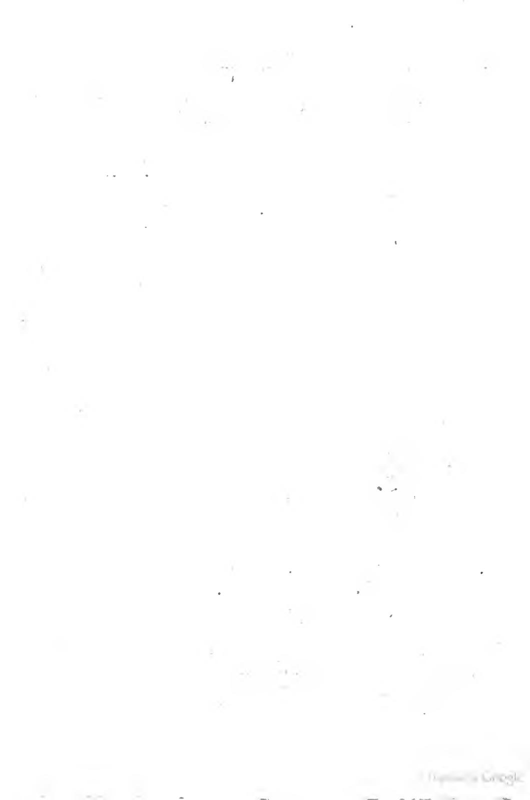
Cum duplici Indice, altero Conſultationum, altero Rerum notabilium in fine huius Tomi.

VENETIIS, M.DC.LXXXVIII.

Apud Paulum Balleonium,

SVPERIORVM PERMISSV, AC PRIVILEGIIS.

NVMERVS, ORDO, ET ARGVMENTA

Consultationum, quæ in hoc Octauo Tomo continentur.

CONSVLTATIO XVI.

CONSVLTATIO XVII.

CONSVLTATIO XVIII.

CONSVLTATIO XIX.

CONSVLTATIO XX.

CONSVLTATIO XXI.

CONSVLTATIO XXII.

CONSVLTATIO XXIII.

CONSVLTATIO XXIV.

CONSVLTATIO XXV.

CONSVLTATIO XXVI.

CONSVLTATIO XXVII.

Index Consultationum.

CONSVLTATIO XXVIII.

CONSVLTATIO XXIX.

CONSVLTATIO XXX.

CONSVLTATIO XXXI.

CONSVLTATIO XXXII.

CONSVLTATIO XXXIII.

CONSVLTATIO XXXIV.

CONSVLTATIO XXXV.

CONSVLTATIO XXXVI.

CONSVLTATIO XXXVII.

CONSVLTATIO XXXVIII.

CONSVLTATIO XXXIX.

CONSVLTATIO XL.

CONSVLTATIO XLI.

CONSVLTATIO XLII.

CONSVLTATIO XLIII.

CONSVLTATIO XLIV.

CONSVLTATIO XLV.

Index Consultationum.

CONSVLTATIO XLVI.

CONSVLTATIO XLVII.

CONSVLTATIO XLVIII.

CONSVLTATIO XLIX.

CONSVLTATIO L.

CONSVLTATIO LI.

CONSVLTATIO LII.

CONSVLTATIO LIII.

CONSVLTATIO LIV.

CONSVLTATIO LV.

CONSVLTATIO LVI.

CONSVLTATIO LVII.

CONSVLTATIO LVIII.

CONSVLTATIO LIX.

CONSVLTATIO LX.

CONSVLTATIO LXI.

CONSVLTATIO LXII.

CONSVLTATIO LXIII.

CONSVLTATIO LXIV.

CONSVLTATIO LXV.

CONSVLTATIO LXVI.

CONSVLTATIO LXVII.

CON-

Index Consultationum.

Index Consultationum.

Index Consultationum.

CON-

Index Consultationum.

CON-

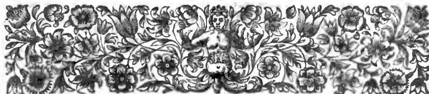
Index Consultationum.

AD LECTOREM.

Vibus rationibus, quibusque partium studijs huius Operis auctor ducatur, vbicunque de Fori competentia Ecclesiastici cum sæculari, seu de Ecclesiastica immunitate, & illuc spectantibus scribit, non fuit opus te admonere, Candide Lector. Facillimè etenim id & lectura animaduertes, & ni fallor tam scribentis genium, & statum, quàm temporum necessitatem, seu mauis corruptelam agnosces; Cæterum ne imprimendi operis permissu, quæ continentur approbari, aut ad Fori praxim, aut quocumque alio modo existimares, permittendum fuit eò impressorum dumtaxat rationibus, & mercaturæ id datum fuisse, ac si id ageretur non deesse celeberrimos Doctores, solidasque doctrinas, quibus Principibus, & Magistratibus, contra nouarum opinionum sectatores, sua iura probè constent.

D. IA-

D. IACOBI PIGNATELLI
CONSVLTATIONVM CANONICARVM.
Tomus Octauus.

CONSVLTATIO I.

An, & quatenus Eremitæ gaudeant priuilegio fori ? vbi de pluribus Eremitarum generibus, eorumque imposturis.

1 Tque hac quidem in re variant
sententiæ. Habent quoque
& Canonistæ suum Labyrin-
thum. Sunt, qui dicant, Ere-
mitas hoc priuilegio gaudere,
Glossa vlt. *in can. nulla ratione
d.93. & in can. qui verè 16. q.1.*
vbi ait, Eremitas subesse Episco-
po, in cuius territorio deguot.
Idem voloit Ionoc. *in cap. Cum
monasterium n. 1. de elect.* vbi concludit, Eremitas,
quamuis possint habere proprium, quia non abrenun-
ciant, tamen esse personas Ecclesiasticas, & debere con-
tinentiam promittere, ac seruare, *can. Scripsit §. ecce
27. q. 2.* Innocentium sequitur ibi Ostiens. *num.* 3. & Io.
Andr. *n.* 12. Idemque tenet Archid. *in d. can. qui verè
n. 3. & in cap. 1. n. 1. v. Eremiticam de excess. Prælat. in
6.* vbi asserit, Eremitas, quamuis non renunncient pro-
prijs, habere tamen annexum votum continentiæ, gau-
dere priuilegijs Cleticotum, & subesse Episcopo, io cu-
ius territorio consistunt. Quia non debent esse acce-
phali *d. can. nulla ratione d. 93.* subditque tamen, non
esse verè Religiosos, nisi dent se alicui ex Religionibus
approbatis iuxta ea, quæ notaotur io *can. de viduis 27.
q. 2.* quibus adstipulantur Abb. *in d. cap. Cum monaste-
rium n. 2.* & Butr. *in cap. nullus de for. comp. n. 6.* Vbi
simpliciter ait, tales gaudere priuilegio fori, & hanc
sententiam conatur tueri, & veriorem putat Alex. de
Neuo *in d. cap. nullus n. 27.* concludens, Eremitas esse
personas Ecclesiasticas, & gaudere fori priuilegio. Hoc
ipsum firmat Felin. *in d. cap. nullus n. 5.* vbi alios addu-
cit per textum, quem ait esse nouum in *cap. fin. §. item
vitas Patrum d. 15.* vbi dicitur, vitam Eremitarum
cum honore suscipimus, & quamuis restringator ad
vitas, quas scripsit D. Hierooymus ad hoc, vt dican-
tor Sancti, non tamen ille textus negat, vitam illorum
esse religiosam, quod etiam prosequuotur Doctores alle-
gati à Carolo de Graff. *effect. 1. n.* 502. inter quos Co-
uar. *pract. quest. cap. 34. num. 4.* & præter eos Marth. *de
iurisd. cas.* 133. & Duard. *in Bull. Cœn. cap. 15. quest.
4. num.* 2.

2 Probant primò ex *text. in can. Item 2. q. 7.* vbi S. Ioaones
Baptista dicitur vitam Eremiticam duxisse, & ex *d. can.
scripsit §. ecce 27. q. 2.* Vbi S. Macharius, & S. Alexius post
cōtracta spoosalia de præsenti elegerunt vitam Eremiti-
cam, vt Deo serulrent, & sic suas sponsas reliquerunt, atq;
adeò vita Eremitana non est Laicalis, sed Ecclesiastica.

Deinde ex *can. duo sunt 12. q. 1.* vbi textus ponderat, 3
personas Ecclesiasticas esse non solùm Clericos, sed etiam
personas Deo deuotas, quæ sunt deditæ orationi, & con-
templationi, qoæ ab omni strepiti temporalium debent
cessare. Eremitæ autem sunt huiusmodi, ac proinde sunt
persouæ Ecclesiasticæ.

Postremò quia hæc est communis conclusio, adeòque 4
sequenda fauore animæ. Aretin. *in d. cap. nullus num. 9.* &
Boer. *in tr. de stat. & vit. Eremit. n. 13. & 14.* vbi ait; quod
hæc opinio de iure est verior, æquior, & benignior, &
quod ita sunt Religiosi, & pro Religiosis in iure existimā-
tur, quod non possunt in ius vocari, sed eorum Prælatus
pro eis est vocandus, qui eorum vice respondere tenetur.

Alij volunt, ac probant non gaudere, ijque sunt Laudē- 5
sis, & Io: de Lignano *in Clem. 2. de preb.* qui tales ex vtero
ventris exierunt laici, nec postea superuenit aliquis actus,
eripiens eos à iurisdictione seculari, qualis est Ordinis re-
ceptio, & coouersio ad aliquam Religionem approbatam,
vt in *can. si quis suadente 17. q. 4. in cap. fin. de relig. dom. & in
cap. non dubium de sent. excom.* firmatque Abbas, se expli-
cans *in d. cap. nullus de for. comp. n. 10.* vbi ait, primam opi-
nionem æquiorem esse, sed hanc posteriorem esse verio-
rem de iure; quia Eremitæ non habent certam regulam,
sed viuunt sola voluntate, & sunt sicut locustæ sine Rege
secundum Gulielmum, ac notat Glos. *in d. can. qui verò 16.
q. 1.* & assertio Ionocentij, quod teneantur continentiam
promittere, non probator iure, vt idem Abbas affirmat *in
d. cap. Cum monasterium n. 2.* Socio. *in cap. 1. n. 11. de for.
comp.* vbi dicit, hanc opinionem sibi magis placere, eam-
que tenere Gulielm. de Monte Laud. *in d. Clem. 2.* & in
Clem. Cum ex eo de sent. excom. quia propriè loquendo isti
non sunt personæ Ecclesiasticæ. Non enim sunt Clerici.
Quod clarum. Neque sunt Religiosi alicuius Religionis
approbatæ, neque Conuersi, neque Oblati, sed sunt meri
laici, & è suo statu recedunt ad libitum, neque sunt depu-
tati ad aliquem Ecclesiasticum, & pium vsum aothoritа-
te Ecclesiæ, vel alicuios Prælati, ac ita consuluit Calder. *in
tit. de Iudic. cons. 7.* ac tenent Rosella, Angelica, Romanus,
citati à Syluestro *v. Eremita q. 1.* dum generaliter statoūt,
Eremitam non gaudere, quia nihil est, quod eos eximat,
cum remaneant purè laici. Quam opinionem esse de iure
veriorem, & seruari in praxi, dixit Aufrer. *in tr. de potest.
Iudic. secul. in person. Ecclesiast. reg. 2. n. 37.* vbi refert, ita iu-
dicatum fuisse in Curia Parlamenti contra quendam Ere-
mitam, qui propter egregia furta, & rapinas vltimo sup-
plicio affectus fuit, subdens nihilominùs, primam opinio-
nē esse æquiorem fauore Religionis, pro qua in dubio est
iudicandum, *l. sunt personæ ff. de relig. & sumpt. fun.*

Sunt qui asserant, Eremitas, qui sub suot Ordinarijs, 6
gaudere, in quo tamen discrepant. Nam aliqui videntor
loqui de omnibos Eremitis, quatenus supponunt, omnes
sub Ordinario esse eo ipso, quod in aliqua diœcesi suot, ac

proinde non esse sicut locustas sine Rege, aut capite, vt quidam obloquuntur, immò & sufficere, quod sint sub Parocho. Cæteri autem requirunt, quod specialem aliquam voueant, vel profiteantur obedientiam sub Episcopo. Tandem alij dicunt, eos omnes gaudere, qui sunt sub obedientia Prælati gaudentis priuilegio, inter quos est Nauar. *in man. cap. 27. n. 79.* loquens de priuilegio Canonis, Syluest. *vbi supra*.

7 Sunt denique qui distinguunt, vt Decianus, & alij, quos sectatur de Grass. *d. effect. 1. n. 105. & seqq.* Aut enim Eremita tempore, quo assumpsit habitum Eremitanum erat Clericus, vel Religiosus, & tunc remanet, vt erat antea, fruiturque omnibus priuilegijs Clericalibus. Aut non erat Clericus, neque Religiosus, sed simplex laicus, & tunc iterum distinguunt. Aut est approbatus à Summo Pontifice, vel ab Episcopo, eique datus modus viuendi, cui se obligauit, & tunc quidem gaudet priuilegio fori; aut non est approbatus, neque ei datus viuendi modus, & tunc non gaudet. Aut sponte, etiamsi esset purus laicus, sumpsit habitum Eremitanum, & vitam Anachoreticam agit, Eremi assiduus cultor, exercendo se orationibus, ieiunijs, alijsque operibus, & hoc casu gaudet priuilegio Clericali, quia verè potest dici Religiosus, donec in eo statu permanet. Aut est erro, ac mendicus, & tunc non gaudet priuilegio Clericali. Tandem concludunt, quod in hoc dubio attendenda est consuetudo, quæ iurisdictionem tribuit, *cap. cum contingat de for. comp. l. viros C. de diuers. offic. lib. 12.* Hanc eandem distinctionem approbant Iul. Cæs. Imbrian. *in tract. de Iudic. Regni*, Couarruuias, & Borgasius, quos refert, ac sequitur idem de Grassis *loc. allegat. n. 107.*

8 Quod autem spectat ad primam sententiam, illa non est approbanda. Quia nunquam reperitur ita generaliter concessum huiusmodi priuilegium. Non enim id habetur ex relato *can. qui verè 16. q. 1.* quia subijs verbis non est necesse intelligere priuilegium Clericale, sed alium fauorem, honoremque. Neque *ex cap. vn. de excess. Prel. in 6.* aut ex *cap. priuilegium de verb. signif. eod.* quæ pro se citat Martha, iurisdictionis, & immunitatis Ecclesiasticæ, nimis obseruans, hoc est superstitiosus; quia apertissimè loquuntur de Eremitis, qui sub obedientia superioris Regularis viuunt, adscripti, annexique Monasterijs. Immò multi ex Doctoribus, quos citat, loquuntur tantùm de Eremitis, qui habent propriè superiorem, & Prælatum, quatenus dicunt, ipsum debere respondere in iudicio pro Eremitis.

9 Quod verò ad gaudendum priuilegio fori sufficiat esse sub obedientia alicuius, qui priuilegium participet, vt loquuntur Syluester, & Nauarrus, nullo innititur fundamento. Arguenti enim Syluestro, quod si laicum viuentem in turba adstrictio obedientiæ alicuius Prælati facit priuilegio gaudere, quantò magis vacare Deo penitùs in solitudine, & quod id probauit Summa Angelica ex *can. nulla ratione d. 93.* & ex *can. si autem v. q. 3.* negandum est, quod assumit. Talis enim, vtpotè laicus, non gaudet, vel si gaudet iuxta aliquos, idest ratione perpetuæ oblationis cum seruitute actuali alicuius sacri loci, nec tale quid penitùs ex citatis iuribus potest deduci. Siquidem in *d. can. nulla ratione* solùm habetur, Clericos, & Sacerdotes habendos non esse, qui sub nullius Episcopi disciplina, & prouidentia gubernantur. Ex quo infert Glossa, etiam Eremitas subesse debere Episcopo, in cuius territorio sunt. Et *in can. si autem*, sermo est de obedientia, quam in spiritualibus non solùm Clerici, sed etiam laici debent Episcopo, tanquam animarum Pastori.

10 Pro solutione igitur huius quæstionis distinguendæ sunt plures species Eremitarum. Prima est eorum, qui emittunt tria vota substantialia in aliqua Religione approbata, quales sunt Camaldulenses, Montis Coronæ, Montis Senatij, Augustiniani, & cæteri. Ij, eorumque nouitij absque vlla difficultate gaudent non solùm priuilegio fori Ecclesiastici, hoc est exemptionis à potestate seculari, cum sint verè, ac propriè Religiosi ex *cap. 1. in fin. de excess. Prelat. in 6. & cap. priuilegium de verb. signif. eod. lib.* & notat Felin. *in d. cap. nullus de for. compet. n. 6.* vbi Canonistæ communiter; sed etiam priuilegio exemptionis à iurisdictione Episcopi, etiam ratione delicti perpetrati, contractus initi, vel rei sitæ extra locum exemptum, vt per Doctores *in cap. Tuarum de priuileg.*

11 Secunda species est Eremitarum in Congregatione habentium modum viuendi ab Episcopo approbatum. Et isti, licèt non sint verè, ac propriè Religiosi, quia non profitentur aliquam ex Religionibus approbatis, ideòque testari possunt iuxta ea, quæ tradunt Arcbid. *in cap. vn. n. 1. de excess. Prelat. in 6.* Abb. *in rubr. de testam. n. 6.* Præpos. *in can. nulli dubium n. 21. 12. q. 1.* Alber. *in auth. ingressi n. 23. C. de Sacros. Eccles.* & Nauarr. *com. 2. n. 44. de Regul.* sunt tamen personæ Ecclesiasticæ, atque adeò subsunt iurisdictioni Episcopi Diœcesani. Patet multis argumentis. Ex textu enim *in cap. indemnitatibus §. penult. de elect. in 6.* mulieres viuentes in Congregatione, licèt non renuncient proprijs, nec professionem faciant, nihilominùs instar Monialium sunt sub iurisdictione Ecclesiæ, & tamen illarum status, siue regula non approbatur, vt ibi dicitur. Idemque est de Beguinis *in Extrauag. Ratio Ioannis XXII. de relig. domib.* Et in mulieribus, quæ vulgò dicuntur Canonicæ seculares, vt est textus in *Clem. 2. de stat. Monach.* Vndè illas esse conueniendas coram Iudice Ecclesiastico, firmauit Rota *dec. 8. de iurepatr. in antiq.* quam sequitur Felin. *in cap. dilecta n. 2. de maior. & obed.* Ergo idem dicendum est de Eremitis in communitate viuentes.

12 Idipsum probatur ex textu *in d. cap. 1. de excess. Prelat.* vbi à prohibitione mendicantibus facta de nouis domibus non recipiendis, excipiuntur ij, qui agunt vitam Eremitanam in cellis, siue habitaculis Eremi de Maiorum suorum licentia. Quæ exceptio esset planè inepta, nisi Eremitæ saltem largè essent Religiosi, *l. nam quod liquide §. penul. ff. de pen. leg.* Item exemplo virorum Tertiariorum, qui, si collegialiter viuant, gaudent priuilegio exemptionis ex Concilio Lateranensi sub Leone *sess. 11. in fine*, & nos alibi. Ac etiam quia in his Eremitis viuentibus in communi authoritate Prælati non militant rationes, & inconuenientia, quæ considerantur ab authoribus contrariæ sententiæ, vt tradit Glossa *in l. 2. v. non possunt ff. de in ius voc.* quæ explicat illum textum in Monachis, & Eremitis, idest collegialiter viuentibus. Et de his etiam intelligendus est Innocen. *in d. cap. Cum Monasterium n. 1. de elect.* dum dicit, hos teneri continentiam seruare, ac promittere, & subesse Episcopo diœcesano per §. *Ecce 27. q. 2.* Ac denique videtur id esse ex mente D. Thomæ *in 4. dist. 27. & in 2. 2. q. 186. ar. 5. ad 3.* expressèque hoc tenet Syluest. *d. v. Eremita q. 1. n. 2. & v. Ecclesia 1. dict. 6. n. 6.* vbi concludit, hos Eremitas gaudere priuilegio non solùm fori, sed etiam Canonis, quem sequuntur Nauar. *d. cap. 27. n. 79.* alijque recentiores.

13 Facitque, quod ait Rota *dec. 1. de Regul. in antiq.* vbi contra opinionem Io: Andreæ in *cap. dilecta de maior. & obed.* tenet mulieres aliàs canonicè ingredientes Monasteria, in quibus Religio non est approbata, quandiù sunt in Ecclesia, vel Diuino seruitio, vel deferunt habitum Religiosum, potiri debere priuilegio immunitatis, vt illas percutiens ligetur sententia Canonis. Quia cum de præsenti religiosè viuant, censentur personæ Ecclesiasticæ, & gaudere debent hoc priuilegio, sicut Clerici simplices aliquo voto non ligati, deque istis Eremitis intelligitur authoritas sextæ Synodi Constantinopolitanæ *Can. 42. Concil. tom. 3.* vbi sic legitur: *Eos, qui dicuntur Eremitæ, qui quidem nigris vestibus induti, & capite comati vrbes obeunt, & cum viris secularibus, ac mulieribus versantur, & propria professioni faciunt iniuriam, statuimus, si elegerint quidem tonsis comis reliquorum Monachorum amictum suscipere, eos in Monasterio constitui, & inter fratres referri. Quod si hoc non elegerint, ex vrbibus expelli, & solitudines habitare, ex quibus sibi etiam denominationes confixere.* Quæ verba non obscurè insinuant hos Eremitas; quamuis enim non sint propriè Religiosi, tamen profitentur aliquem viuendi modum, ab Ecclesia permissum, ac sunt personæ Ecclesiasticæ; aliàs enim si essent merè laici, Concilium non improbaret vt versarentur cum viris secularibus in iniuriam professionis, *arg. can. In noua 16. q. 7. & cap. Cũ causam de elect.* Neq; in eos decerneret,

nisi

nisi essent de foro Ecclesiæ, nec merè laicos distringit Concilium citra materiam peccati, vt notat Innoc. in *cap. correctam n.3. de Regul.* & Doctores *in cap. nouit de Iudic.*

14 Tertia species est Eremitarum, qui, licèt non sint professi alicuius Religionis, neque viuant in communi, si tamen sunt auctoritate Episcopi deputati seruitio alicuius Ecclesiæ, vel Oratorij, ac de Episcopi manibus suscipiunt habitum eremitarum, & sub illius obedientia viunt, sunt personæ Ecclesiasticæ, & gaudent priuilegio fori. Ita docet Cardinal. *in Clem. per litteras n.9. de præb.* allegans *Clem. 1. de decim. & cap. per exemptionem de priuil. in 6.* & consoluit Butr. *cons. 19. n.19.* estque ad mensem Abbatis, Mariani, Socini, & aliorum, ac in specie prosequuntur Marth. *de iurisd. p.4. cent.2. cas.213. n.4. & seqq.* Squillant. *de priuil. Cler. cap.7. dub. 1. n.44.* Duard. *in Bull. Cœn. lib.2. can.15. q.6. n.2.* Laym. *lib.1. tr.5. p.2. cap.5. n.4.* Anton. de Marin. *in resol. quotid. cap.114. n.8.* Coninch. *de Sacram. disp.14. dub.15. n. 164.* Bonac. *in Bull. Cœn. d. p.1. q.16. sect.1. punct.3. n.18.* & Dian. *p.4. tr. 1. resol. 35.* estque ita communis opinio Doctorum, quod, & si nullum, sit ius, quod expressè id decernat, ab ea tamen recedere absque nota temeritatis non potest.

15 An autem isti gaudeant priuilegio Canonis, negat Cardinalis *loc. cit.* Io. Andr. Alex. de Næu. & alij communiter, quibus adstipulor; quia *can. siquis suadente* locum habet in percutiente Clericum, vel Monachum, vt ibi dicitur, & sic non in alijs, nisi quatenus inuenimus iure expressum, sicut exprimitur de conuersis *in cap. non dubium, & cap. Parochianos de sent. excom.* nam & ipsi sunt Religiosi, ac de Nouitijs in Religione, qui interim Religiosi censentur, *vt cap. Religioso §. quamuis eod. tit. in 6.* Non autem reperitur expressum in iure, quod isti Eremitæ gaudeant hoc priuilegio, quidquid dicat Delbene *de immun. cap. 2. dub.4. sect. 4. n.15. & seqq.* vbi his Eremitis concedit priuilegium Canonis, negat priuilegium fori, *cap.4. dub.13. n. 16.* haud rectè, neque consentaneè, cum regulariter qui gaudet priuilegio Canonis, gaudeat priuilegio fori.

16 Quarta denique species est Eremitarum, qui non sunt deputati seruitio Ecclesiæ authoritate alicuius Prælati Ecclesiastici, sed voluntariè suscipiunt habitum Eremitarum, illumque ad libitum deferunt, & isti nullo modo sunt personæ Ecclesiasticæ, & nullatenus gaudent priuilegio Clericali, ex communi Doctorum sententia, nominatim Cardinal. *in d. Clem. per litteras n.9.* Abb. *in d. cap. nullus n.10. de for. comp.* Aufrer. *vbi supra in 2. reg. n.37. can. duo sunt 12. q. 1.* aliorumque. Absonum enim esset, vt ait Cardinalis loco allegato, vt hi Eremitæ censeantur personæ Ecclesiasticæ, cum sint merè laici, & recedant ad sui libitum, ad nullumque vsum Ecclesiasticum, vel pium authoritate Ecclesiæ, siue Prælati sint deputati. Et in hoc casu procedit opinio Laoduni, in ijsque cõprobatur illius dictum, quod sunt sicut locustæ sine Rege, immò vulpeculæ, & vt plurimum impostores, Apostatæ à Religione, & desertores militiæ, ac de genere Sarabaitarum, qui ex D. Augustino, & Hieronymo apud Crinitum *lib.3. de honest. discipl. cap.15.* tales sunt, vt eorum genus omni studio, atque affectu sit euitandum. Ipsi enim in Ægypto positi sunt, in foraminibus petrarum habitantes, induti ferarum pellibus, discalceati, & sanguine cruentati, cauernis exeuntes, ad festum Scenopegiæ pergunt Hierosolymam, & Sancta Sanctorum irrantes, paupertatem, & abstinentiam prædicant à se seruari, tum barbam spectãte populo ibidem acriter peruellũt; itaque nummis tali actu, & commento adeptis in suam regionem remeant, & in lætitia, & dapibus epulantur. Hos nolite, obsecro, imitari, quia non beatos illos, sed in magnis supplicijs damnatos, meritò esse prædicamus, ait Augustinus.

17 Hoc genus Eremitarum *Remboth* appellatur. Hi bini, vel trini habitant, nec multò plures, suoque arbitrio, & ditione viuentes, de eo, quod laborarint in medium partes conferunt, vt habeant alimenta communia. Habitant autem quamplurimi in Castellis, & Vrbibus, & quasi ars sit Sancta, non vita, quidquid vendiderint, maioris est pretij. Inter hos sæpè iurgia sunt, quod cibo suo viuentes non patiuntur alicui se esse subiectos. Solent certare ieiunijs. Apud eos affectata sunt omnia, latæ manicæ, & caligæ follicantes, vestis grossior, crebra suspiria, visitatio Virginum, detractio Clericorum, & si quando dies festus venerit, saturantur vsque ad vomitum. Hæc ex Hieronymo Vincentius *in specul. hist. cap. 54. lib. 17.* Antonin. *tit.15. c.1. §. 2.* Cassianus hos videtur appellare *Sarabaitas*, quos Ægyptiaca lingua sic appellatos refert, quod semetipsos a Cœnobiorum Congregationibus separarint, & res suas singillatim, ac necessitates proprias curarint, bini, vel terni in cellulis sub nullius Abbatis, aut Præpositi gubernatione, quo liberum esset quiduis pro arbitrio agendi, & euagandi, quò animi libido ferret, & tantum studium his esse cumulandi diuitias idem indicat. Isidorus in *lib. de offic.* hos etiam *Remnuitas* nuncupat.

His non absimiles sunt, quos *Gyrouagos* appellatunt, 18 quasi vagando gyrantes Prouincias, & Regiones varias. Nam tota vita suà per diuersas Prouincias ternis, aut quaternis diebus per diuersas cellas hospitantur semper vagi, & nunquam stabiles, & proprijs voluptatibus, & gulæ illecebris seruientes. Hos S. Benedictus in sua Regula deteriores Sarabaitis esse pronunciat. Hi enim cellas ædificabant, & manebant in eis. Isti verò tanquam hospites omnes Prouincias, & Terras peragrant. Sarabaitæ de labore proprio viuebant; Gyrouagi verò de laboribus alienis, immò quod multò tempore, & labore quæsitum, & congregatum est, id vna hora isti consumunt; denique per diuersa loca percurrentes, plurimos malæ suæ vitæ exemplo perdunt, ac corrumpunt.

Quod igitur Antoninus *d. tit. 15. cap. 1. §. 5.* ex 19 Cassiano de Sarabaitis commemorat, id propriè de his Gyrouagis intelligendum nunc arbitror. *Hi sub nulla*, inquit, *Regula, & sub nullius obedientia constituti discurrunt per Ciuitates, & Castra sub ouina pelle Religiosi habitus, & denota locutionis, cor gerunt lupinum, deuorantes domos viduarum, & captiuas ducentes mulierculas oneratas peccatis: pseudoprophetæ, & Apostoli diuinantes de occultis, & per dulces sermones, & benedictiones decipiunt corda simplicium.*

Isidorus *in lib. de offic.* hos nominare videtur *Circum-* 20 *celliones*, & dicit, quod sub habitu monachorum vbique circa cellas vagentur, venalem circumferentes hypocrisim, circumeuntes Prouincias, nusquam missi, nusquam fixi, nusquam stantes, nusquam sedentes, habentes pro Deo membra Martyrum, quæ plerumque alijs venditent, fimbrias, & phylacteria sua magnificent, gloriam captantes ab hominibus. Alios comam non incidere, ait, honores, quos non acceperunt, se habere dicentes. Item continuò, inquit, tepefacti, pristinos mores, ac vitia resecare contemnunt, nec iugum humilitatis, ac patientiæ diutiùs sustinere contenti sunt, sibindeque seniorum imperio dedignantur. Separatas expetunt cellas, & solitarij sedere desiderant, vt nemine lacessente mansueti, vel humiles existimentur; quorum institutio, immò tepor hos, quos similes infecerit, ad perfectionem nunquam permittit accedere, non solùm, quod vitia non abscidunt, sed in deterius vadunt, & in vitia conualescunt; & dum animi prouocati, quod iam lethale, & intestinum virus est, quantum amplius celatum fuerit, tantum profundius serpens insanabilem morbum generat ægrotandi.

Iterùm pullulare cæperũt Sarabaitæ, ex Ægyptiorũ Mo- 21 nachis ab antiquo tẽpore orti, anno Domini 1309. in Anglia primùm, qui porcorum, ac bouum pellibus induti, & succincti funibus, palmarum spinas ad calcanea portantes, Angelicam faciem simulabant, sed in corde lupum fouebant. Nicephorus *lib. 14. cap. 50.* hos apathes, idest non dolentes vocat. Damnatum, & reprobatum fuit hoc genus Monachorum in Synodo Chalcedonensi anno 453. *cap. 4.* his verbis: *Quidam Monachorum habitu vtentes indifferenter per Ciuitates incedunt, nec non & Monasteria, & se ipsos propria præsumptione commendant. Placuit igitur neminem aut ædificare, aut construere Monasteria, aut Oratorij domum sine conscientia eius Ciuitatis Episcopi.* Refertur in *can. qui verè*

16. *q.* 1. *& in can. quidam Monachorum* 18. *q.* 2. Et nihilominoùs Marianus Socin. *d. cap.* 1. *n.* 1. *de for. comp.* vult, quod si vigeret consuetudo, vt Eremitæ huiusmodi gaudeant priuilegio fori, sit vtique obseruanda. Quia consuetudo tribuit iurisdictionem; quod puto absurdum cum Abbate modò citato *d. n.* 10. vt tales pro sua voluntate possint se eximere a iurisdictione Imperatoris.

CONSVLTATIO II.

Testator legauit, quod ab Episcopo eligantur pauperes Virgines ad dotes à se relictas, pro monachandis. Mittitur ad diœcesim Episcopi Vicarius Apostolicus; quæritur, an hæc electio, siue nominatio spectet ad Episcopum, an verò ad Vicarium Apostolicum?

1 NOminationem ad huiusmodi dotem pertinere ad Episcopum, non autem ad Vicarium Apostolicum, certum omninò videtur. Nam Vicarius Apostolicus mittitor solùm ad exercendum ea, quæ pertioent ad iurisdictionem Episcopi, non autem quæ ad illius personæ, industriam, & prudentiam per ea, quæ vulgò tradit Pellegr. *in prax. Vicar. p.* 1. *sect. n.* 1. & Nicol. *in flosc. v. Vicarius Apostolicus n.* 21. Dum enim eligitur personæ industria ad aliquod munus obeundum, id delegari neqoit, *cap. fin. §. is autem de offic. deleg. & cap. is, cui ead. tit. in* 6. In hac autem nominatiooe eligitur industria, & prudentia Episcopi. Primò, quia fundator iudicio, & prudentiæ Episcopi remittit nominationem, & electionem puellæ monachandæ; vndè videtur de persona Episcopi, tanquam pastoris confidere, atque ita eius industriam eligere. Secuodò quia tunc ceosetur electa industria personæ, cui prouideri committitur de re aliqua, vt de beneficio, de dote, &c. quando ei committitur, vt de tali beneficio, vel dote prouideat de persona idonea, & sic non expressa certa persona, sola personæ idoneitas requiritur. In hoc autem casu ooo est expressa certa persona ad hanc dotem nominanda, atque adeò ceosetur electa industria personæ, à qua nominatio fieri debet, vt notat Glos. in *d. cap. is, cui de offic. deleg. v. Prouincia*, traditque Rota *p.* 6. *rec. dec.* 36. *n.* 24. 28. *&* 62.

2 Hioc colligit Franchus in *d. cap. is, cum num.* 2. quod si Papa alicui committat, vt si ita est, remoueat aliquem à beneficio, & eo remoto, prouideat illi de idonea persona, executor primam partem, quæ est iudicialis, poterit subdelegare, & beneficiatum priuare beneficio, si ita sit, vt in commissione continetur; quia in hoc non est electa executoris industria, commissa sibi certæ personæ iudiciali causa, sed quantum ad prooisionem de idonea persona, oon poterit subdelegare, quia io ea parte, vbi agitur de prouisione beneficij facienda in incerta persona, sed idonea, ceosetur electa industria persooæ.

3 Et in specie executor habens potestatem eleemosynam distribuendi pauperibus, si pauperes à committente sunt nominati, & sic sont certi, executor potest alteri committere vices suas, secus tamen si sint incerti, vt notat idem Franchus *d. n.* 2. cum alijs ab ipso relatis. Siquidem commissio executorom adeò est stricta, vt per alium eorum officium nequeat exerceri, quia, vt dixi, censetur electa industria propriæ personæ, vt cum alijs docuit Spin. *in specul. testam. glos.* 28. *n.* 21. & Tiraquell. *de priuil. piæ causæ priuil.* 31. & probatur *ex l. nulli sub init.* ibi: *pro sua conscientia*, & ibi notat Bald. *C. de Episc. & Cler.* & obseruant Archid. Io. Andr. *in nouel. &* Gemin. *in cap. vlt. §. vlt. de testam. in* 6. cum pluribus alijs, relatis à Tiraquell. *loc. allegato*, vbi quod adeò id procedit, ait, vt etiam non possit ipse testator dare executori potestatem subrogandi alium, nisi in legatis ad pias causas, quod piarum causarum fauor iuris habilitates rescindit per *tot. in cap. cum tibi de testam.* & hoc idem tenet Romanus, & post eum Corneus, qui & alia ad hoc adducit in *l. Captatorias C. de testam. mil.* sed tamen quod id possit generaliter testator facere, teoet Paul. Castr. quem vide *in l. d. nulli col.* 2. *vers. vlterius C. de Episcop. & Cleric.* Io hoc autem casu facultatem substituendi in electione huiusmodi puellæ ad dotem monachalem testator Episcopo noo concessit, atque adeò non potest alteri eius officium committi.

Non obstat quod opponitur ex paritate electionis 4
Concionatorum, quam spectare ad Vicarium Apostolicum, declarauit S. Congregatio Concilij mense Augusti 1684. in Imolensi. Nam electio concionatorum est actus iurisdictionis; cum enim Episcopus debeat illos examinare, approbare, & licentiam eis impertire, aliaque huiosmodi facere, quæ sunt iurisdictionis, & alijs, si errores, & scandala disseminaoerint, prædicationem ioterdicere, alios cogere per ceosuras Ecclesiasticas, &c. vt ex Trid. *cap.* 2. *sess.* 5. *de ref. & cap.* 4. *sess.* 24. *de ref.* Estque textus in *cap. Inter cætera de offic. Ord.* oil mirum si id spectare ad Vicarium Apostolicum videatur, qui iotisdictionem Episcopi exercet. Vndè licèt ratione muneris, regiminis, & iurisdictionis, in quibus substituitur Vicarius Apostolicus oominare, ac deputare possit concionatores, non propterea potest nominare puellam dotandam, quia id oon est iotisdictionis, sed industriæ, ac prudentiæ personæ Episcopi; atque adeò talis electio, vtpote personalissima, ad Episcopum spectare debet ad *text. in cap. fin. §. his autem, & §. cæterum de offic. deleg.* Firmatqoe Rota io Bononien. Dismembrationis 4. Iulij 1635. *n.* 5. coram Ghislerio, quæ est decisio 69. *p.* 7. *rec.*

Itaque cum in hac electione requiratur industria, & 5
prudentia personæ à testatore electæ, quæ est Episcopus, ad ipsum quidem, non autem ad Vicarium Apostolicum pertioet huiosmodi nominatio.

CONSVLTATIO III.

De legatis, à pia muliere ex Parochia S. Dorotheæ, relictis Ecclesiæ S. Caroli ad quatuor fontes, in qua sepulturam sibi elegit his verbis: *Alla cui Chiesa lascia scudi* 50. *cioè scudi* 25. *per far celebrar tante Messe per suffraggio dell'anima di essa testatrice, e altri scudi* 25. *per tutto quello potesse pretendere di ragion di sepoltura, ò per altra causa, con patto, e conditione, che i Padri di detta Chiesa la debbano fare esporre con sei torce, e farla sotterrare con cassa, con farle celebrar la Messa del trapasso*, **deberi Canonicam portionem Parocho supradictæ Ecclesiæ S. Dorotheæ, certi omninò iuris est.**

ID enim expressè decernitur *in Clementina Dudum de* 1
sepult. §. Verum, ibi: *De obuentionibus omnibus tam funeralibus, quam quibuscumque, et quomodocumque relictis distinctè, vel indistinctè ad quoscumque certos, vel determinatos vsus, &c. nec non de datis, vel qualitercumque donatis in morte, seu mortis articulo, in infirmitate donantis, vel dantis, &c. Fratribus ipsis, vel alijs, &c. quantam partem Parochialibus Sacerdotibus, &c. largiri integrè teneantur.*

Ex quorum verborum amplitudine maoifestè constat, 2
quod nihil excloditor ex ijs, quæ ex testamento, vel ex occasione mortis, vel sepulturæ obueniunt, sed de omnibus debeat quarta Parochialis solui, vt absolutè tradunt Abb. *in cap. in nostra de sepult.* Io. Andr. *in cap.* 1. Glos. & Doctores *in cap. certificari eod. tit.* Host. *in sum.* Petr. de Vbald. *p.* 1. *de can. post. cap.* 7. Bald. *in rep. cap. si Pater q.* 6. *de testam. in* 6. Alex. *cons.* 169. *num.* 5. & 16. Syluest. *v. Canonica portio num.* 9. Glos. *in d. Clem. Dudum d. §. verum v. funeralibus*; quibus adstipulantur recentiores non pauci, Lauor. *var. lucubr. tit. de prisc. funer. rit. c.* 17. *num.* 18. Azor. *instit. mor. p.* 2. *lib.* 9. *cap.* 23. *q.* 1. *&* 2. Vbi deberi hanc portionem ex omnibus, quæ legantur Ecclesiæ, in qua quis sibi eligit sepulturam, etiamsi alioqui Ecclesia sit exempta, qoia debet eam Parochianus, qoi extra Parochiam sepulturam sibi elegit per Innoc. *in cap. relatum, & in cap. requisisti de testam. & cap. in nostra de sepult.* Couar. *in cap. vlt.*

de

de testam. n. 3. Mulina *de iust. & iur. tr.* 2. *disp.* 215. §. *præter quartam*, Leo *in Thes. for. Eccles. p.* 2. *cap.* 14. *n.* 2. alijque eummunitet. Siquidem, vt eunstat ex *cap.* 1. 2. *& 4. de sepult.* testator ipse est, qui ratione Sacramentorum, & subsidij spiritualis, quod ab Ecclesia Parochiali accepit, relinquere tenebatur quartam partem eorum, quæ Ecclesiæ, in qua sepulturam elegit, reliquit, vndè Ecclesia sepulturæ tenetur eam illi soluere in defectum testatoris, qui id non fecit; quæ est ratio Panormitani, quam sequitur Mulina *loc. cit. disp.* 200. §. *cum de relictis*.

3 Et in specie quod de legatis promissis debeatur quarta Parochialis, docent Petr. de Vbald. Bald. Alex. Syluest. & Launt. *locis citatis*, Azor. vbi supra *q.* 13. & Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 86. *n.* 20. *& de Paroch. p.* 3. *cap.* 25. *n.* 43. Quia cum istæ obueniant Ecclesiæ causa mortis, detrahi ab ipsis debet quarta Parochialis, tenet Glos. *in d. Clem. dudum d. v. funeralibus*, idque stante verborum eiusdem *Clem.* vniuersalitate. Quod præcipuè locum habet in hoc casu, in quo defuncta sepulta est in Ecclesia, cui legatum reliquit, vt cum pluribus notat eadem Glos. *in d. Clem. v. quartam*, *& in cap.* 1. *de sepult.* ac Laoor. *d. cap.* 17. *n.* 54. Et hanc quartam de legato promissis soluendam esse de eodem ipso legato ab eadem Laurentia dictæ Ecclesiæ S. Caroli relicto, satis declarant *cap. fin. de testam. & d. Clem. dudum* §. *Verum de sepult.* dum dicit, quartam esse soluendam de obuentionibus omnibus, dictio enim *de* refertur ad substantiam, ex qua desumenda est quarta, iuxta ea, quæ tradunt Doctores, quos sequitur Rot. *dec.* 26. *n.* 27. *p.* 7. *rec.*

4 Quod verò ad quartam funeralium eidem Parocho de iure debitam, decernitur *in d. Clem. dudum*, & *in cap. certificari de sepult.* & pro Parochia Vrbis decernitur in statuto Cleri Romani *cap.* 4. & in decreto S. Congregationis Præfectorum sub anno 1629. contra omnes Vrbis Ecclesias, tam Regularium, quorumlibet priuilegiatorum, quàm etiam nationalium ab Vrbano 8. sub die 21. Martij eiusdem anni confirmato, ac etiam in sententia data 20. Decembris 1650. à Reuerendissimo Vicesgerente contra quoscumque Regulares, ac firmata sub die 2. Augusti 1651. ab Eminentissimis DD. Cardinalibus ab Innocentio X. ad id deputatis, vt dixi *tom.* 4. *consult. cen.* 21. *à n.* 4. Quare non est amplius de hac re dubitandum.

5 Non obstant quoad portionem Canonicam legatorum priuilegia Regularium. Nam ea omnia fuerunt sublata per *d. Clem. Dudum*, & per S. Concil. Trid. *sess.* 25. *c.* 13. *de ref.* ibi enim demandatur eius quartæ solutio, non obstantibus concessionibus, gratijs, ac priuilegijs, etiam mare magnum nuncupatis, aut alijs quibuscumque, quo in loco Concilium loqui etiam de quarta legatorum, euincitur, quia quarta funeralium comprehendit legata à defuncto, & omnia quæ cum defuncto deferuntur, vt firmat Feder. de sen. *cons.* siue *q.* 6. *per tot*, Idipsum etiam liquet ex eo, quod priuilegia concessa Regularibus, & speciatim mare magnum, sunt simpliciter restricta ad exemptionem huius quartæ legatorum. Nam quoad alia emolumenta fuit semper reseruata iustitia Ecclesiarum, à quibus corpora defunctorum assumuntur, vt legenti paret, atque adeò dum S. Concilium derogat priuilegijs, non nisi de quarta legatorum sentijsse censendum est, alia namque derogatione non indigebant. Verùm quod in dicto Concilij decreto non agitur de legatis pijs, communis sententia est, de qua nos alibi.

6 Minùs obstat constitutio 41. Beati Pij V. quoniam illa fuit à Gregorio XIII. in sua Constitutione 9. §. 6. sublata, & ad terminos iuris communis redacta. Eam refert in fine sui *man.* Nauar. qui tunc temporis vixit, quem alij secuti sunt, nominatim Barbos. *de iur. Eccles. lib.* 5. *c.* 74. *n.* 14. Gutier. *de iur. confir. p.* 2. *c.* 4. *n.* 3. Fusch. *de visit. lib.* 2. *c.* 2. *n.* 27. & Bellet. *disq. Cler. p.* 1. *tit. de fun. Cler.* §. 2. *n.* 56. de iure autem communi regula est per Rotam in Aliphana apud Sanctorium stabilita, quod de relictis omnibus ad pias causas debeatur quarta, vt in *cap. requisisti*, *& in cap. officij de testam. & in cap. conquerente de offic. ord. & in d. Clem. dudum*, firmatque Bald. *in l. si quis* *ad declinandum* §. *in omnibus à n.* 19. *C. de Episc. & Cler.* minimè attentis limitationibus *cap. fin. de testam.* tanquam reuocatis à *d. Clem. dudum*, vt etiam Glos. *eo loc.* rectè adnotauit.

CONSVLTATIO IV.

An promissio, siue obligatio soluendi quolibet anno totam summam, vel partem Clerico pro patrimonio illi constituendo ad suscipiendum Sacros Ordines, seu quidquid integro patrimonio deerit cum conditione, quod postquam ipse Clericus de aliquo Ecclesiastico beneficio, vel de aliquo redditu Ecclesiastico prouisus fuerit, cesset huiusmodi solutio pro rata beneficij, siue annui redditus, sit valida? Et quid si Ordinatus prouisus fuerit de Cappellania simplici? & an sic ordinatus sit suspensus?

QVod huiusmodi obligatio, siue promissio sit nulla, 1
& inualida, & contra Sacrorum Canonum dispositionem, satis patet ex communissima Canonistarum sententia firmantium, quod ex mente Sac. Concilij Tridentini patrimonium, ad cuius titulum Clericus ordinatur, consistere debeat super re immobili ita, vt non sufficiant bona mobilia, neque obligatio personalis, quam quis fecit de dando victum Clerico, vel annuus redditus; quia redditus huiusmodi debent esse certi, & assignati super bonis stabilibus, vel super annuis redditibus; & hoc etiam si ille, qui se obligauit personaliter, sit persona diues, vt ait Venetiglia *in pr. rer. for. Eccles. ad tit. Ordinand. annot.* 42. §. 1. Et ante ipsum Squitillant. *de oblig. Episc. p.* 2. *c.* 9. *n.* 12. Vgolin. *de offic. & potest. Episc. c.* 26. §. 10. *n.* 1. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 4. *q.* 6. & Barbos. *de offic. & potest. Episc. p.* 2. *alleg.* 19. *n.* 73. inquiens, ad Ordines Sacros illum non esse admittendum, qui cùm sufficienti patrimonio, & beneficio careat, impetrat ab amico cedulam, in qua promittit, se illi necessaria vitæ subsidia ministraturum. Nam obligatio ista personalis non est res immobilis, & pacificè possessa, & per illam ordinandus haberet quidem ius ad rem, sed non in re. Ac in terminis eius, qui se obligauit supplere quidquid deerit summæ soliti patrimonij, declarauit S. Congregatio Concilij, teste Vgolino *loc. alleg. cap.* 26. §. 10. *n.* 1. his verbis: *Hinc S. Congregatio eodem cap.* 2. *declarauit, non esse admittendum ad Ordinem Sacrum eum, qui non habens patrimonium sufficiens promissionem habuit ab aliquo, quod suppleret ipse, quod deerit*: eamdemque declarationem referunt Ricc. *in prax. resol.* 284. *p.* 1. *tom.* 1. & Barbosa Vgolini trascriptor *d. alleg.* 19. *sub n.* 55.

Ratio autem est, quia iuxta mentem S. Concilij Trid. 2
sess. 21. *c.* 2. *de ref.* in huiusmodi patrimonium tria requisita concurrere debent; quod sit constitutum super re immobili certa; quod res ipsa sit fructifera; quod alteri non sit obligata, vt per Vgolin. *cit. cap.* 26. §. 11. *n.* 1. *& seqq.* Hæc autem requisita non comprobantur in promissione, quam quis facit de subministrando alimenta necessaria Clerico ad Sacros Ordines promouendo. Atque adeò hæc obligatio, siue promissio est inualida, nullamque meretur executionem; quod autem Sac. Concilium Tridentinum *loc. alleg.* exigat hanc constitutionem patrimonij, liquet manifestè his verbis: *Patrimonium verò, vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi, quos Episcopus iudicauerit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum, eo quoque prius perspecto patrimonium illud, vel pensionem verè ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint, atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus possint &c.* Verba autem illa: *Eo quoque prius perspecto, &c. taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint, &c.* non possunt comprobari, nisi respectu bonorum immobilium, frugiferum, & alteri non obligatorum, prout etiam testatur Cardinalis Bellarminus in *annot. ad d. cap.* 2. *n.* 3. §. *an & quomodo*, ibi: *Mens Concilij est*,

quod patrimonium in immobilibus consistat. Præcipuè verò quia Sac. Concilium illicò subdit, quod huiusmodi patrimonium deinceps sine licentia Episcopi alienari non possit, quæ verba non conueniunt, nisi bonis verè assignatis in titulum, vt annotauit Fagnan, *in cap. Episcopus de præb. n. 28.*

3 Ac proinde cum huiusmodi promissio, siue obligatio sit contra mentem Sac. Concilij, vtique est inualida, nullamque meretur executionem, vt per Marant. *resp. 61. à n. 10. tom. 3.* & Millaz. *assert. iur. 26. n. 23. ac seqq.* sed potiùs contra Episcopum actio est dirigenda, qui dum contra dispositionem Sacrorum Canonum admisit Clericũ ad Sacros Ordines absque legitimo patrimonio, tenetur ad illi prouidendum de beneficio sufficienti, aut congrua alimenta suppeditare, vt per Fagnan. *in d. cap. Episcopus de præb. n. 29.* ibi: *Et consequenter cum Episcopus non seruauerit formam sibi præscriptam, videtur incidisse in pœnam, de qua hic, & in cap. cum secundum, à Concilio innouatam, & sic obligari ad prouidendum ordinato de competenti beneficio Ecclesiastico.*

4 Verùm, adhuc admisso sine veritatis præiudicio, quod obligatio huiusmodi licèt inualida sustineatur, meretur tamen executionem, si illa fuerit concepta cum conditione, donec idem prouideatur de aliquo Ecclesiastico redditu, tunc cesset huiusmodi solutio pro rata beneficij, siue annui redditus acquirendi, & re vera ordinatus prouisus fuerit de aliqua simplici Cappellania, ex qua percipiat alimenta; quia obligatio fuit restricta, donec Ordinandus non fuerit prouisus de aliquo beneficio, siue annuo redditu, cuius appellatione venire similes Cappellanias, maximè cum aliquo officio Ecclesiastico, non videtur dubitandum, cum etiam appellatione Ecclesiastici redditus veniant distributiones quotidianæ, vt firmat Rota coram Pegna *dec. 216. n. 2.* & coram Coccino *dec. 144. n. 11.*

5 Nec obstat, quod Cappellania non est verus titulus beneficij, vt requirit Sac. Concilium Tridentinum. Nam præterquam quod similes Cappellaniæ satis sint ad effectum, vt quis ordinetur iuxta mentem Sac. Concilij, vt de praxi testatur Cardinal. de Luc. *in tr. de donat. discurs. 11.* sub initio & *n. 8.* inquiens; *atque praxis admittit satisfieri Concilio Tridentino, quamuis promouendus non haberet verum beneficium Ecclesiasticum, sed simplicem Cappellaniam, quæ speciem legati præ redoleat*, ex dispositione tamen eiusdem Sac. Concilij bifariam potest quis promoueri ad Sacros Ordines, vel titulo beneficij, vel patrimonij; sed hoc secundo modo dispensatiuè tantùm, & quatenus Episcopo videbitur assumendus pro necessitate, vel vtilitate Ecclesiæ. Dato autem, sed non concesso, quod Cappellania simplex, siue amouibilis cum aliquo Officio Ecclesiastico, nimirùm Sacristanatus non sit beneficium sufficiens ad promotionem Sacrorum Ordinum in ratione beneficij, in ratione tamen patrimonij, & ad effectum, vt cesset donatio antea facta cum conditione, donec prouideatur de aliquo beneficio, seu annuo redditu, satis, superque esse videtur, cum promittens expresse voluerit, quod in duplici casu alternatiuo cessaret annua præstatio per ipsum promissa, acquisitionis videlicet beneficij, seu annui redditus. Ac proinde cum sub nomine annui redditus veniat etiam prædicta cappellania, illamque ordinatus possideat, cessat obligatio promittentis attenta dictione *seu*, quæ importat alternatiuam, & verificatur in vno ex casibus appositis ex adductis à Barbos. *dict. 363. num. 1. & sequent.*

6 Eòque magis, quia ex mente Sac. Concilij Tridentini patrimonium constituitur Clerico, ne in opprobrium, ac dedecus Ordinis Clericalis mendicare cogatur. Atque adeò cum sic Ordinatus ex annuo redditu cappellaniæ habeat, vndè commodè se sustentare possit, cessat intentio, ac dispositio Concilij, & per consequens obligatio promittentis, quæ ad summum reuiuiscere posset, cessante annua præstatione ex dicta Capellania, vt rectè ad rem Surd. *de alim. tit. 7. q. 9. num. 16.*

7 Id ipsum tuetur Grillenzonius, cuius consilium 14. integrum adducit, ac sequutus est Ricc. *in prax. for. Eccles. resolut. 452.* ac Dian. *p. 5. tr. 10. resol. 48.* hisce rationibus: Causa legis condendæ, ac mens legislatorum semper est attendenda, *l. nominis, & rei ff. de verb. signif.* quia mens est anima ipsius legis, ac ratio, quæ vbicumque habet locum, ibi habet locum legis dispositio, etiam quod esset contra ius commune, *l. à Titio ff. de verb. oblig.* Mens autem, & causa finalis, ob quam dispositio Concilij cauet, ne dentur Ordines Sacri non habentibus beneficium, vel pensionem, aut patrimonium, ea fuit, ne Clerici mendicent: Sed quoties prouideatur mendicitati huiusmodi, satisfactum est menti, & causæ finali legis, & consequenter dispositioni. Alimenta verò præstanda Clericis tollunt causam mendicitatis, & eis non minùs videtur prouisum, quàm si haberent beneficium. Beneficiarij enim non sunt beneficii domini neque directi, neque vtiles, sed solùm vsufructuarii in vita, Nauar. *in tr. de redit. benef. q. 1. n. 17. & 18.* Beneficia enim sunt Christi patrimonium, Nauar. *in eod. tr. & qu. n. 48.* Alimentatio autem non reprobatur à iure, immò conceditur, *cap. Episcopus, & cap. cum secundum de præb. & cap. si Episcopus eod. tit. in 6.* vbi dicitur, quod Episcopus ordinatis sine titulo tenetur necessaria ministrare, donec illis de beneficio prouideat. Verbum autem illud *necessaria* intelligitur de alimentis, vt notat Abb. *in d. cap. Cum secundum n. 9.* & Gemin. *in d. cap. si Episcopus num. 8.* & ibi Apostil. Ergo alimenta non reprobantur.

8 Et licèt Concilium de illis specificam non fecerit mentionem, satis liquet voluisse ea in dispositione comprehendi, dum innouauit antiquos Canones, qui sunt dicta *cap. Episcopus, cap. Cum secundum, & cap. si Episcopus* contra aliquos, qui volebant innouationem antiquorum Canonum intelligi *de can. 3. d. 70.* cuius dispositio per *d. cap. Cum secundum*, ac alia, de quibus supra, fuerat abrogata, vt declaratum fuit à S. Congregatione super Concilium *in d. cap. 2. sess. 21.* antiquorum Canonum in his verbis videlicet: *Concilium renocauit tantùm pœnas cap. Cum secundum de præb. non pœnas can. neminem, & can. Sanctorum 70. d.* qui antiqui Canones tolerant ordinationem factam super alimentorum prouisione, & consequenter ordinati eo pacto nec suspensi erunt, neque irregulares. Quod probatur ab his, quæ adducit Burgas. *in tr. de irregul. & imped. Ordin. in 6. p. tit. de sent. suspens. n. 14. & in p. 1. q. 7. num. 29.* Et idem decretum fuit à præfata Congregatione in loco allegato in hæc verba: *Ordinans contra formam huius decreti sine beneficio, aut patrimonio non est per hoc suspensus, nec aliquam pœnam incurrit, sed cogendus est ordinans ei prouidere iuxta cap. Cum secundum de præb.* Et hic solus Canon, & non alij à Concilio renouatus est; nempè quia satisfactum est menti Concilij, quæ fuit, ne Clerici mendicent. Et hæc fuit causa finalis huiusmodi dispositionis, cùm illa dicatur causa finalis, ex qua oritur dispositio *l. domus ff. de condit. indeb.* & consequenter dicendum est, esse satisfactum Concilio, ex quo Clerici sic ordinati super alimentis eis præstandis non cogantur mendicare, neque ordinantes vlterius tenebuntur ad eis prouidendum de necessarijs, cum iam fuerit prouisum, quia quando causa ad non causam reducitur, perinde est ac si causa illa non fuisset, *l. 1. in fin. de condit. sine caus.*

9 Præstereà quando constitutio continet aliquid non per se principaliter, sed ad finem alicuius mali vitandi, non illaqueat transgressores ad pœnam, aut peccatum, si finis non violatur, ad quem constitutio tendit, vt singulariter tradit Abb. *in cap. quoniam contra n. 6. de prob.* secutus Archid. *in cap. Vtinam 76. d.* Finalis autem causæ Concilij est adimpleta, ne scilicet Clerici mendicent. Ergo non erunt suspensi, quia prouisum est eis, vnde viuere possunt per *d. cap. Cum secundum*, quod satis est, vt notat Rebuf. *in pr. benef. tit. de rescript. in form. com. & form. paup. n. 1. & 2.* quod innuit etiam Concilium in *d. cap. 2. in fine*, dum ait, quod patrimonium alienari non possit sine Episcopi licentia, donec beneficium non sint adepti, vel aliunde habeant, vndè viuere possint.

Et

10 Ar ego hoc diffiditim concilio, intelligendo primam sententiam de promissione, ac obligatione personali tantùm absque obligatione reali, vel quia qui se obligat ad patrimonium Clerici, non habet bona stabilia, vel quia non vult illa ad id obligare; & in hoc casu procedunt rationes, & aothoritates pro ea deductæ, ac etiam declaratio S. Congregationis ad *d. cap. 2. sess. 21. de reform.* apud Ricciuin *in cit. prax. for. Eccles. resol.* 453. *n.* 1. in qua habetur, non sufficere obligationem personalem, vt quis de persona obligaretur dare victum Clerico; & ita intelligo, quæ alias in hanc rem adduxi contra Dianam ex Sac. Congregatione Concilij, ac Sixti V. declaratione; secundam verò sententiam intelligo de obligatione mista, personali scilicet, ac reali illius, qui possidet bona stabilia certa, & tuta. Quo in casu meliorem censeo conditionem Ordinatio cum tali patrimonio, quàm cum patrimonio alicuius boni stabilis particularis, vt puta Vineæ, domus, census, cùm hæc bona præter curas, quibus Clerici implicantur ad illa colendum, locandum, exigendum, ita subiaceant periculis, vt fructus, ex quibus ordinatus viuere possit, non reddant. Secus autem de obligatione personali, ac reali omnium bonorum hominis diuitis, qui se obligat subministrare Clerico Ordinato alimenta in titulum patrimonij, pro quo obligat omnia, & singula sua bona, non autem vnam, vel aliud prædium, quod casu aliquo fructus, vnde Ordinatus commodè viuere possit, non reddat; quod intelligo, seclusa fraude, ad quam euitandam vsus se habet, ac declarauit eadem S. Congregatio Concilij sub die 6. Februarij 1597. teste Riccio *d. resol.* 453. *n.* 2. qui pluries obseruatum fuisse ait, non posse Clericos ordinari, nisi redditus sint certi, & assignati super bonis stabilibus, vel super annuis introitibus, vt post alios probat Garz. *de benef. p. 2. cap. 5. n. 91. & seqq.* etiamsi quouis modo pater sit diues, & de iure spectet ad Clericum ordinandum successio, ideòque fiunt instrumenta, & contractus vel per patrem filijs, vel per fratrem fratribus, & per consanguineos aliis consanguineis de patrimonio certo, & ne donationes huiusmodi sint fictitiæ, ac simulatæ, curare debent Episcopi, vt producantur talia iostrumenta publica ab vtraque parte iuramento vallata, assignationem, & donationem talium annuorum redditruum esse realem, omni fictione, ac fraude carere, & quod neque in præteritum fuerit confectus, neque io futurum conficietur actus, siue contractus aliquis in præiudicium dictæ assignationis, & donationis cum annullatione, & reuocatione cuiuslibet actus contrarii facti, vel forsitan faciendi, vt post alios notat Quaranta in *sum. Bullar. v. Ordo*, & stante hac diligentia, si deinde fieret reuocatio talis assignationis, non valeret, & Episcopus ad nihilum teneretur, vt post Decium, & alios probat Nauar. *cons. 14. & 46. de tempor. Ord.* & Sanch. *lib. 6. de matr. disp. 32. num. 7. & 8.* ac Riccius *loco citato.*

11 Si igitur, cessante fraude, constituatur patrimonium cum obligatione reali, ac personali hominis diuitis subministrandi alimenta Clerico ordinando, vel supplendi quidquid deerit eius patrimonio, patrimonio huiusmodi poterit admitti, & obligationem esse validam, & executioni esse demaodandam post collatos Ordines, & sic ordinantem, ac ordinatum io nullam incidere pœnam, accedente præsertim necessitate, vel vtilitate Ecclesiæ iudicio Episcopi, ceoseo cum secunda sententia superiùs relata.

CONSVLTATIO V.

1 *An Canonicus Ecclesiæ Cathedralis carentis Canonica, siue Aedibus Canonicalibus, habens domicilium, & actu habitans intra fines alterius Parochiæ, dicatur Parochianus Ecclesiæ Cathedralis ita, vt in infirmitate teneatur recipere Sacramanta à Parocho Ecclesiæ Cathedralis, vel potiùs a Parocho domicilij?*

2 *An idem Canonicus decedens non electa sibi sepultura, debeat sepeliri in Ecclesia Cathedrali, tanquam sua Parochia, vel in Parochia domicilij, vel potiùs in sepulchro suorum maiorum?*

3 *An pro sepultura Canonici, vt supra defuncti, debeatur quarta funeralis Parocho domicilij, aut Parocho Cathedralis, vel Parocho Parochiæ sepulturæ suorum maiorum?*

AD 1. Negatiuè, atque adeò in sua infirmitate tene- 1
tur recipere sacrameota à Parocho domicilij, siue habitationis. Ratio autem est, quia quilibet tenetur recipere Sacramenta præsertim Viatici, & Extremæ Vnctionis à proprio Parocho, vt io *Clem. 1. de priuil.* Proprius autem Parochus est ille, in cuius Parochia quis actu inhabitat, vel habet domicilium iuxta *cap. 15. qui de sepult. in 6.* traduntque Doctores, quos refert, ac sequitur D. Fagnan. *in cap. significauit num. 27. & 32. de Paroch.* vbi etiam *n.* 36. refert hanc esse sententiam Sac. Congregationis Concilij in casibus contingentibus per Glos. *in d. Clem. 1. de priuil. v. Parochiales* Abb. *in cap. omnis vtriusque sexus de pœnit. & remiss.* vbi testatur de communi. Videturque decerni in Sac. Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 13. de ref.* in quo præcipitur Episcopis, vt distincto populo in certas, propriasque Parochias vnicuique suum perpetuum, peculiaremque Parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, & à quo solo licitè Sacramenta suscipiant, noo obstantibus priuilegijs quibuscumque, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

Non obstat, quod Ecclesia Cathedralis dicatur Paro- 2
chia ipsius Canonici, immò & Parochia communis totius Diœcesis, vt alibi opposuimus. Nam est Parochia communis, quando io ea Episcopus administrat Sacramenta, cum ipse sit Parochus totius Diœcesis, non autem quando Parochus Cathedralis illa administraret, quia cum sit tantùm Parochus Cathedralis, extra illam, & illius Parochiam, oullam habet iurisdictionem, atque adeò non potest administrare Sacramenta in alienis Parochijs.

Præterea est Parochia communis iis, qui ad ipsam 3
voluerint accedere pro recipiendis Sacramentis, vt notat Abb. *in d. cap. omnis n. 2. de pœnit. & remiss.* Gutier. *can. qq. l. 1. c. 30. n. 12.* non autem ad illa ministrandum in alienis Parochiis, quibus sua iura debent illæsa conseruari, ita exigente earum institutione, cum non sint confundenda iuxta *c. 1. caus. 6. q. 3. & c. nullus 9. qu. 2.*

Ad 2. Hanc quæstionem tractant Lauor. *in elucubr.* 4
tit. 2. c. 11. à n. 62. Bonac. *de contr. disp. 3. q. 21. p. 3. num. 6. §. 10.* Anchar. *cons. 369.* Tusch. *to. 6. lit. P. conclus. 99. n. 5.* Archid. *in cap. statutum §. Cum verò de rescript. in 6.* Petr. de Vbald. *de canon. port. c. 9. n. 28.* Asin. *in l. familiaria sepulchra ff. de relig. & sumpt. fun.* Bursat. *cons. 226. n. 18. & seq.* aliique. Tenendum autem est, sepeliendum esse io Ecclesia Cathedrali, dummodò io ea sit sepulchrum proprium Canonicorum, non quia est eius Parochia, si intra illius limites non habet domicilium, vel habitationem, vt voluit Bonacina, sed quia Ecclesiæ Cathedrali per Canoo icatum fuit alligatus matrimonio spirituali, *cap. cum inter de elect. cap. quoniam §. Is verò vt lit. contest.* & ideò quos vnicum coniunxit coniugium, vnum coniungat sepulchrum, ait Canon *Ebron in fin. 13. q. 2.* & quorum vna mens erat in Domino, eorum quoque corpora sepultura

non

non separet, *can. vna quaeque §. soror ead. q. 2.* vbi dicitur in Ebron in eodem sepulchro sepultum fuisse Abraham, & Saram, Isaac, & Rebeccam, Iacobum, & Liam, Adamum, & Euam. Et declarauit S. Congregatio super Episcop. die 13. Maij 1650. in Senogalliensi apud Nicol. *tom. 1. lucubr. lib. 4. tit. 15. de interdict. ac sepultur. n. 23. in fin.* ibi: *Clericus non sepelitur in sepulchro maiorum, quando in Cathedrali, vel Matrice adest proprium Clericorum sepulchrum à laicalibus separatum.* Itaque requiritur, quod in Cathedrali extet sepultura pro Canonicis, alioquin iste Canonicus sepeliendus est in sepulchro maiorum; Ecclesia verò Parochialis succedit tantùm in defectum electionis sepulturae, sepulchri communis Canonicorum in Ecclesia Cathedrali, & sepulchri maiorum ita, vt Ecclesia Parochialis sit vltima iuxta ordinem adductum per textum *in cap. nos instituta de sepult.*

5 Ad 3. Funerale diuidi debet pro tertia vel quarta parte, aut pro medietate iuxta morem regionis, inter Ecclesiam Cathedralem tumulantem, vel Ecclesiam, in qua habet sepulchrum maiorum, in qua Canonicus sepelitur, & Ecclesiam Parochialem, in qua Canonicus habitabat, & recepit Sacramenta iuxta *cap. certificari de sepult. cap. Cum quis de sepult. in 6.* Rot. *dec. 376. n. 3. p. 1. rec.* vbi de Ecclesia Parochiali, Mantic. *dec.* 294. Caualer. *dec.* 101. *n. 1.* Rot. *in Mediolanen.* quartae Funeralis 14. Martij 1622. coram Merlino, & alibi saepius. Ius enim quartae funeralis est consequutiuum ad ius administrandi Sacramenta per *Clem. dudum, §. verum de sepult.* Constat autem, quod ius ministrandi Sacramenta in articulo mortis pertinet ad Parochum quoad omnes, qui sunt in ipsius Parochia; vndè etiam ad ipsum spectat quarta funeralis, quando in aliena Ecclesia eius Parochianus sepelitur, integrum, ac totum funerale, quando sepelitur in propria Ecclesia Parochiali. Vbicumque enim quis sepeliatur, Ecclesia Parochialis habitationis, vel domicilij habere debet suam Canonicam portionem à quacumque Ecclesia sepeliente; quia aliud est ius Parochiale, & aliud est ius funerandi *ex cap. cum quis de sepult. in 6.* vbi is, qui est Parochianus vnius Ecclesiae, & habet sepulturam maiorum in alia, si eligat sepulturam in tertia Ecclesia, portio quartae Canonicae non debetur Ecclesiae relictae, sed Parochiali, docetque Lapus *alleg. 59. n. 3.* & habetur *ex cap. 1.* ibique Abb. *de sepult.* traditque Petr. de Vbald. *de Canon. Paroch. cap. 7. q. 12.* post *n. 17. & q. 28. n. 24. in q. princip.* ibi: *dices ergo Canonicam deberi soli Ecclesiae Parochiali*, & *cap. 8. n. 33.* ibi: *iura enim sepultura, & Parochiae sunt diuersa*, ac prosequitur Franc. *in d. cap. Cum quis* post *mit.* & alij communiter. Caeterum vnusquisque potest sibi sepulturam, quamcunque maluerit, eligere, modò quartam funeralium Parochiae suae persoluat, *cap. in nostra de sepult.*

6 Atque ita, me consulente, censuit S. Congregatio in Tiburtina 12. Maij 1685. nempè ad primum, *teneri recipere à Parocho Domicilij.* Ad secundum, *In Cathedrali, si in ea adsit sepulchrum proprium Canonicorum, sin minus in sepulchro maiorum, si verò non exsistentibus, an cadauer Canonici sit sepeliendum in Ecclesia Cathedrali, vel in Parochiali, in alia Congregatione videndum.* Ad tertium, *deberi Parocho domicilij.*

7 Porrò habitans in confinio duarum Parochiarum est Parochianus illius Parochiae, ex qua domus aditum habet iuxta ea, quae docet Bartol. *in l. fin. n. 6. in fin. ff. de damn. infect.* Quia ex aditu iudicatur de domo, cui cedat, *l. ei, cui ades ff. de leg. 3.* Bald. *conf. 60. n. 5. vol. 1.* de Ponte *dec.* 35. Villagut. *dec.* 32. Quod si domus habet duas portas in duabus Parochijs, iudicatur de ea Parochia, in qua est porta principalis, & aditus magis frequentatus siue vsitatus, vt per eundem Bartol. *in l. praedij §. qui domum ff. de leg. 3.* qui etiam *in l. 1. ff. ad municipalem* ait, quod si aditus siue ostium est à parte anteriori domus, & à parte etiam posteriori, ac vicissim ingreditur quandoque ab interiori, quandoque à posteriori, nihilominùs dicitur Parochianus illius Parochiae, in qua est aditus à parte anteriori domus, quia illa pars censetur nobilior. Vbi autem est pars nobilior, censetur esse totum, *l. Cum in diuersis ff. de relig. & sumpt. fun.* Idemque docet Angel. *in l. quod conclaue in fin. ff. de damn. infect.* tradens, quod, si domus habet duo ostia, quo ostia, quosum vnum dicitur anterius, ab illo cognoscitur Parochia, tanquam à nobiliori. Quod sequitur Felin. *in cap. omnes n. 2. de maior. & obed.* & Ricc. *in prax. for. Eccles. p. 1. resol. 510.* His addo casum de eo, qui degens in confinio duarum Parochiarum pro suis aedibus ampliandis illis aggregat domum, seu situm alterius Parochiae. Cum enim accessorium cedat principali, illud aggregatum incorporatur aedibus, quibus iungitur, & fit eiusdem Parochiae, cuius sunt aedes illae, dummodò nobiliores, & ampliores existant, vt decernitur in statuto Cleri Romani *cap. 3. §. 17.*

CONSVLTATIO VI.

1 *An examen tertium pro informatione Curiae receptum coram Iudice seculari, legitimari possit coram Iudice Ecclesiastico? & quid versa vice?*

2 *Et quid de incompetentia Iudicis secularis impediti, qui ratione praeiudicij super immunitate Ecclesiastica prius disputandi, processit ad legitimationem processus?*

3 *Et quid de testibus examinatis coram Iudice laico contra aliquem, qui postea detectus fuit Clericus, si postea isti testes coram Iudice Ecclesiastico reuocarunt suum dictum, an scilicet possint torqueri, à quonam fuerint subornati, & in quo dicto persistere velint?*

QVod ad primum respondeo negatiuè. Etenim processus causarum triplicitèr considerari possunt secundùm triplicem causarum speciem. Nam causae aliae sunt merè Ecclesiasticae, quae dupliciter perpendi possunt, vno modo respectu materiae, vt haeresis; alio modo respectu personae delinquentis, vt Clericus. Sed haec causae respectu personae potiùs causae Canonicae, quàm Ecclesiasticae dici debent, vt voluit Baldus in *auth. Clericus, quoque C. de Episcop. & Cler.* Aliae sunt merè seculares, vt laici homicidium, aliae sunt mixti fori, vt percussio Clerici. 1

Iudex autem secularis nullam omninò habet iurisdictionem in causis merè Ecclesiasticis. Quo in casu si Iudex laicus reciperet testes, & formaret processum, nihil ageret, nec ille processus quicquam prodesset, neque faceret indicium coram Iudice Ecclesiastico, *cap. at si Clerici in princ. de iudic.* sed denuò Iudex Ecclesiasticus deberet alium processum formare, & nouum inchoare, ac iudicia denuò cumulare, vt per Ruin. *conf. 7. n. 6. lib. 5.* 2

E contra autem in causis merè secularibus cum Iudex Ecclesiasticus, si non actu, saltem habitu habeat omnem iurisdictionem, etiam sanguinis, vt colligitur ex Bonifacio VIII. *in Extrauag. Vnam sanctam de maior. & obed.* & tenet Barbat. *conf. 93. diuers. p. 1.* in magnis *n. 30.* & Bald. *in auth. habita n. 84. in fin. C. ne fil. pro patr.* & in *l. solent ff. de offic. Procons. & legat.* non videtur negari posse, quod processus ab Ecclesiastico Iudice formatus, afficiat in foro seculari. Et ideò acta, & processus coram Episcopo probant coram Iudice laico, vt ait Scacc. *de re iudic. glos. 14. q. 21. n. 67.* maximè si fit eadem causa, & inter easdem personas, & ad eumdem finem, vt tradit Farinac. *conf. 168. n. 37.* In alijs verò causis mixti fori benè probant processus in vtroque foro per ea, quae dicit Farinac. *q. 7. n. 43.* 3

Licèt tamen processus secularis Iudicis non operetur ad condemnationem coram Ecclesiastico, nihilominùs quoad instructionem, seu informationem optimè valet, Bald. *in l. Clericus quoque n. 11. C. de Episcop. & Cler.* Et ideò potest ab Episcopo legitimari, repetendo testes, vel illos cum reo confrontando, vt innuere videtur Ruin. *d. conf. 7. n. 10. lib. 5.* ibi: *& quod etiam quantum ad hoc illi non praeiudicassent, si fuissent repetiti à Iudice Ecclesiastico, si ab illo citatus non fuisset*, immò etiam per declarationem, vt tenet Genuen. *in prax. cap. 8. n. 1.* 4

Et

5 Ex quibus colligitur, quod oon sufficit, quod Iudex Ecclesiasticus iterum sine citatione requisita in legitimatione repetat testes, sed repetitio fieri debet modis legitimis, nempè citato reo, & publicato processu, cum repetitio, & confrontatio sit noua examinatio testium, & sic videretur hoc modo satisfactum doctrinæ Ruini *in d. consf.7.n. 6.*

6 Neque obstat, quod hoc idem procedere videtur de processibus Iudicis Ecclesiastici apud Iudicem secularem, nimirùm quod non probent, nisi denuò Iodex secularis repetat testes, & processum formet. Immò, si Iudex Ecclesiasticus degradauerit Clericum, & tradiderit Curiæ seculari puniendum, Iudex secularis non tenetur staro processui, neque sententiæ dicti Iudicis Ecclesiastici, vt dictum Clericum sibi traditum morte condemnet, sed examinabit nouiter causam, si forsan inuenerit illum dignum morte, vel alia pœna, vt est casus *in §. si verò crimen in princ. auth. de sanctis. Episc. collat. 9.* qui §. de plano procedit, qnando crimen non esset merè Ecclesiasticum. Tunc enim Iudex secularis nullam diligentiam facere potest, sed clausis oculis exequi tenetur, vt per Vermigl. *cons.* 138. *n.* 4. At verò quando Clericus degradaretur, vel propter homicidium qualificatum, vel propter seditionem, vel ob aliud simile delictum mixti fori iuxta textum *in cap. Cum sit generale de for. comp.* tunc Iudex secularis examinabit nouiter causam.

7 Nam respondetor, quod dupliciter iotelligi potest, quod secularis Iudex non teneatur stare processui Iudicis Ecclesiastici. Vno modo quatenus processus Iodicis Ecclesiastici nullam omninò faciat probationem coram seculari, & hoc casu non procedit obiectio. Quia cum Iudex Ecclesiasticus fuerit competens ad fabricandum dictum processum, Iudex secularis teneatur illum admittere, vti factum à competente Iudice, Vermigl. *cons.* 161. vbi respondet Baldo *in l. Magistratibus n. 2. ff. de iurisd. omn. iudic.* Scacc. *de re iudic. glos. 14. q. 21. n. 67. ac seqq.* Alio modo quatenus Iudex secularis vult examinare processum, an in eo fuerit probatum delictum, vt ex eo cognoscat, an benè, vel malè fuerit iudicatum. Et hoc casu procedit obiectio; quia Iudex secularis potest illum denuò recensere, & examinare, hoc est considerare, ac perpendere, non autem denuò alium processum fabricare, Vermigl. *cons.* 138. *n.* 2. & Sanselic. *decis* 139. per totam.

8 Quod ad secundum casus est. Quidam allegauit fuisse captum in loco immuni, qua allegatione stante Iudex processit ad vlteriora in processus fabricatione; immò etiam legitimauit processum per coofrontationem; deinde prædictus Iudex secularis certiorauit Iudicem Ecclesiasticum de prædicta allegata immunitate, qui præfixo carcerato termino ad probandam assertam allegatam immunitatem, qua non probata declarauit, carceratum non gaudere immunitate, de qua declaratiooe habita fide Iudex secularis processit contra delinquentem, & dubitaus de prædicta processus legitimatione per confrontationem, operatus fuit, vt carceratus declararet, & testes pro ritè, ac rectè examinatos, quæritur, an hæc declaratio validet processum, qui præsumitur nulliter fabricatus post allegatam immunitatem?

9 Et ratio dubitandi est, quia Iudex secularis debebat abstinere à processus fabricatione, donec Iudex Ecclesiasticus pronuociasset super immunitate, vt disponit Constitutio Gregorij XIV. §. *quodque delinquentes, &c. vers. cognito prius.* Atque etiam debebat denuò audire testes, & cum reo contestare eorum depositiones, quo non facto videtur declaratio per carceratum facta non conualidare processum, à Iudice seculari tanquam ab excommunicato fabricatum vigore dictæ Coostitutionis Gregorianæ §. *Quod si quis.* Nam declarare non est iterum testes repetere, sed est testes non citata parte examinatos habere, ac si citato reo fuissent examinati; atque etiam eom declaratio supponat depositiones testium, quamuis non in figura iudicij receptas, esse aptas ad recipiendam legitimationem. Prædictæ autem depositiones, veluti receptæ à Iudice quamuis competente, sed per allegatam immunitatem impedito, non fuerunt aptæ ad recipiendam legitimationem. Ideòque dicendum est per subsequentem declarationem non euasisse validas, sed necesse fuisset, vt iterum testes audirentur, & cum reo denuò contestarentur.

Quod autem ad tertium respondeo negatiuè; quia 10
prima depositio facta coram Iudice laico, pro non facta haberi debet, ideòque noo possunt poniti, neque torqueri ad tradita per Clar. *q. 88. vers. est opus,* Menoch. *cas.* 108. Add. ad Capyc. *dec.* 142. & Add. ad Alciat. *præsumpt.* 29. *in fine* per textum *in cap. non præstat impedimentum de reg. iur. in 6.*

CONSVLTATIO VII.

An Ecclesiastici possint licitè conficere Vini stillati aquam ex vino, quod è suis vineis percipiunt, illamque ad plenum, siue minutim vendere?

AFfirmandum videtur. Nam id non impedit eorum 1
officia, neque rerum piarum meditationem, estque licitum, atque approbatum à Sacris Canonibus, cùm possint Ecclesiastici etiam regulares vendere vniuersi generis fructus ex suis prædijs collectos, non solùm minutim, sed planiùs immutando etiam illos io aliam speciem, vt docent quamplurimi Doctores, adducti à Bellet. *disq. Cler. p. 1. §. 21. n. 16.* & Carol. de Grass. *effect. Cler. 6. n. 33. & seqq.* qui *n. 17. & 51.* ampliant id procedere etiam in exercitationibus, & artificijs vilibus, dummodò fiant per manus secularium. Colligiturque ex ijs Doctoribus, qui volunt à mutatione formæ artificium reddi magis licitum, sicuti obseruauit Feder. de Sen. pro Cisterciensibus *cons.* 207. vbi probat, quod licitè poterant vendere ferrum, quod conficiebant ex materia, quæ ex illorum prædijs effodiebatur eo modo, quo venditur ab Ilnæ dominis, illumque sequuntur Doctores communiter.

Et sanè fit vinum ex vua, hæc autem non potest in 2
vinum redigi absque cultu, collectione, pistura, & id genus alia: sicut igitur redactio vuæ in vinum cum tot artificijs non est illicita, ita etiam non est illicita redactio vini in viui stillatitij aquam. Certumque est, Ecclesiasticos, vt venditent suum frumentum, posse illud in farinam terere, & ex ea panem, pastillos, ac spirulas conficere; ergo etiam è vino stillatitio liquorem. Vndè S. Congregatio Concilij in Angelopolitana inter Patres Iesoitas Prouinciæ Messicanæ in Indijs, & Episcopum Angelopolitanum, interrogata, an Regulares apothecas quarumcunque mercium, macella, & similia, præsertim propè collegia, siue Conuentus exercentes, possint ab Ordinario sob censuris inhiberi, ne id exerceant, sub die 16. Aprilis 1648, prudentissimè respondit, non posse Episcopum hoc probibere Regularibus exemptis; sed si in præmissis ita notoriè delinquant extra claustra, vt populo scandalo sint, puniri posse ad præscriptum Concilij Tridentini *cap. 14. sess. 25. de Regul.* Quod decretum approbans, tanquam licitas supradictas artes, etiam viles, fuit approbatum, & confirmatum cum pluribus alijs io dicta causa emanatis, speciali diplomate à sa. me. Innocentio X. sub die 14. Maij eiusdem anni.

Hæc igitur negotiandi forma potest esse licita, & 3
Ecclesiasticos minimè dedecens, quod aliàs ex doctrina, & exemplis Sanctorom monstrauimus. Facitque *cap.* 4. Concilij primi Moguntini sub Leone Tertio tempore Caroli Magni. Ibi enim post mandatam Clericis, & Monachis abstinentiam à nogotijs secularibus, itemque post declaratam varijs exemplis notionem secularium negotiorum, à quibus cauenduio sit dictis personis, subditur postremo loco prohibitio exercendi iniusti negocij, addit verò Concilium: *Non tamen iustum negotium est contradicendum propter necessitates diuersas, quia legimus Sanctos Apostolos negotiasse, & in Regula S. Benedicti præcipitur prauidere, per quorum manus negotium Monasterij transeat.* Quæ verba apertè supponunt negotiationem illam, qua res per artificium mutatæ reuenduntur, licitam esse Ecclesiasticis exemplo Apostolorum, qoi exercentes opificium aliquod, vt *ex Actor.* 18. habetur, vendebant artefacta sua, vt esset; vndè sine

gra-

grauamine cuiuspiam vitam ducerent, & egenis de sua tenuitate benefacerent. Confirmatur ex varijs iuribus. Nam *c. Clerici* 14. q. 4. *& c. Clericus d.* 65. *& c. Nunquam de consecr. d.* 5. conceditur Sacris hominibus, vt de honesto artificio sibi, suisque pauperibus victum, & necessaria comparent. Potest ergo hæc negotiatio per propriorum opificiorum venditionem licita esse, nec dedecens Ecclesiasticos. Et ita latè præter cæteros Guttier. *tr. de gabel. q.* 93. *à n.* 47. adducens quamplurimos, & esse sententiam communem affirmat Nauar. *in man. cap.* 27. *n.* 128.

4 At verò tenendum est, id non licere, nisi pro vsu proprio, præsertim Regularibus; quia spectat negotiationem, & quæstum. Probatur vniuersim ex Sacris Canonibus *tot. tit. de vit. & honest. Cler.* ex S. Concilij Trid. *sess.* 22. *cap.* 1. *de ref.* & ex visitatione Apostolica fa. me. Vrbani VIII. anno 1637. de quibus, ac multis alijs alibi. Ex ijs enim prohibetur personis Ecclesiasticis præcipuè Regularibus omne opificium, quod ordinatur ad lucrum. Neque audiendus est Conradus Summahart, qui attendi vult, an materia artificio subiecta vilior sit pretio, quàm artificium ab Ecclesiastico adhibitum. Nam si materia subiecta sit pretiosior, censet, tale opificium venale dedecere Ecclesiasticum, sin minùs ei congruere. Sed meritò hoc refellit Medin. *q.* 30. *de restit. in* 2. *caus. illic. negot.* Qualiscumque enim sit materia subiecta, tamen semper verum est, interuenire artificium. Vndè si aliud inquinans negotiationem non interueniat, poterit ab Ecclesiastico artificij aothore distrahi, saluis legibus Ecclesiasticis, & honestate status sui.

5 Quare recurrendum est ad optimam, & pietatis, ac prudentiæ refertissimam distinctionem, quam circa hoc adhibet S. Basilius *cap.* 6. *constit. monast.* verbis illis: *Cæterum in his se operibus exercere Monachus debet, quæ ordinis ipsius decero conueniant, cuiusmodi videlicet ea sunt omnia, à quibus cauponariæ artis, & imposturæ omnis absit suspicio, quæque nulla longiores animi distractiones, aut improbi quæstus sequantur, suntque einsmodi, vt manentibus intra tectum nobis magna ex parte confici possint, ne operum laboribus contentius, quàm par sit consectandis, animi in virtutis commentatione neruos, industriamque elidamus, in quo illud spectandum, vt & opus absoluatur, & à quiete tamen non discedatur.* Et ad *Regul.* 38. fusarum: *si quidem omnibus in rebus illud peculiariter debemus spectare, vt simplicitatem, & frugalitatem teneamus, & illud summoperè fugiamus, ne inseruiamus stultis, ac planè noxijs hominum cupiditatibus, ijs efficiendis, quæ in studio apud ipsos esse animaduertimus.*

6 Vides, S. Basilium agnoscere, quasdam huius generis negotiationes dedecere Religiosos, inter eas autem esse opificium liquoris vini stillatitij censendum est. Nam licèt non sit impedimento diuinis officijs, est tamen dedecens statum Ecclesiasticum, ac plurimis incommodis refertum, illiusque venditio rationabili oblocutioni patet, cùm valdè dedeceat, quæ ad cauponariam artem, vt aiebat D. Basilius, pertinent, à personis diuino cultui mancipatis confici, atque diuendi. Quod est mens Concilij Viennensis in *Clem.* 1. *de vit. & honest. Cler.* & declarauit sæpiùs S. Congregatio Episcop. quod Clerici in sacris constituti, non debent Ordinarium armati comitari, neque exercere viliora, vtputa cauponam, macellum, furnum, cursorem, & similia. Ita in Caputaquensi 29. Aprilis 1586. in Burgi S. Sepulchri 26. Aprilis 1652. Qui si sponte talibus, vel mechanicis artibus incumbant, Ordinarius præuijs iudicialibus monitionibus debet, si non paruesint, eos declarare priuatos priuilegio Clericali iuxta *d. Clem.* 1. & d. S. Congregationis decretum in Bisinianensi 8. Octobris 1628.

7 Neque obstat, quod Ecclesiastici possint vendere res suas etiam minutatim. Nam vltra quod huiusmodi venditio per se ipsos facta redundat in Clericatus ignominiam, in hoc casu tum ex artificio mutatur rei substantia ita quidem, vt ex hoc liquore consecrari nequeat, tum ex indecentia id prohibitum esse videtur, sicuti illis prohibetur exercere artes aromatariam, pistoriam, calceariam, vestiariam, sutrinam, textrinam, ferrariam, quæ in vsus hominum institutæ sunt, quale non est opificium liquoris vini stillatitij.

Minùs obstat exemplum Cisterciensium. Nam agitur in eo casu de ferraria fabrica necessaria ad consequendum commodum è ferri fodinis, quæ speciem non mutat, neque exercetur à Monachis. Pariter neque exemplum de vua; nam vinum non fit, nisi ex illis operibus, non per Ecclesiasticos exercendis, sed per vinitores, de quibus loquitur Vlp. *in l. Instrumenta fundi ff. de fundi instr.* quosque sordidos vocat Sedulius. Ita etiam ad faciendum triticum haberi oportet bubulcum, asinarium, subulcum, at nemo dixerit, ex Ecclesiasticis huiusmodi operarios parari posse. 8

Et ita etiam resolutum fuit in S. Congregatione super controuersijs iurisdictionalibus, vt ex sequentibus resolutionibus. *All'Eminentiss. e Reuerendiss. Signor Cardinal Legato di Ferrara. Essendosi discorso nella S. Congregatione sopra le controuersie giurisdittionali, se i Frati Gesuati potessero essere impediti nel vender l'acquauita, & altre acque distillate, e doppo l'hauer considerato il Breue della S. M. di Paolo V. sotto la data de' 18. di Febraro del 1606. à fauore de' detti Frati, e i bandi susseguenti, con quel più, che occorreua, hanno questi Eminentiss. Signori vniformemente risoluto, che à' detti Frati sia permesso vendere le dette acque nel modo, e forma prescritta nel detto Breue nel vers. quoque fratres, e così si debba osseruare, del che sié giudicato bene darne parte à V. E. acciochè con la solita sua pietà, e rettitudine si compiaccia fare eseguire, mentre per fine le bacio humilmente le mani Di Roma a' 17. di Gennaro 1646.* 9

Particula autem supradicti Breuis est huiusmodi: *Quoque fratres ipsi alsque sacro ordine initiati suæ dignitatis memores exercitio distillationis aquarum nullo pacto vacent, neque earum venditionibus se se immisceant. Immò cæteri eiusdem Ordinis Regulares, qui ad ordines promoti non fuerint, &c. einsmodi aquas distillatas, quod hactenus fecerunt, mulieribus, deinceps nullo prætextu vendere, seu alias tradere debeant, neque venales habere, seu exponere, sed eas tantum seorsum ab alijs possint vendere aromatarijs, vel alijs particularibus personis.* 10

Al Signor Cardinal di S. Susanna Legato di Ferrara. Hauendo Nostro Signore rimesso à questa Sacra Congregatione vn memoriale de' poueri mendicanti di cotesta Città per conte della fabrica, e vendita dell'acquauita, che si fa da' Padri Giesuati, e da altri Religiosi, e luoghi pij in pregiudicio dell'Appaltatore. Questi Eminentiss. miei Signori, anche di consentimento espress. di sua Santità, hanno giudicato bene, che V. E. faccia vn Editto, ò bando à fauore de sudetti poueri, e loro Apaltatore, il quale obblighi tutti gli Ecclesiastici secolari, e Regolari, ancorche esenti, à similitudine, e à proportione di quello, che si è fatto qui in Roma, che però se le inuia, e se i sudetti Ecclesiastici pretenderanno qualche ius, ò priuilegio, saranno benignamente vditi da questa Sacra Congregatione. Si contenterà V. E. di adempire quello, che si desidera, e humilmente le bacio le mani. Di Roma a' 24. di Genaro 1657. 11

CONSVLTATIO VIII.

An, & quatenus Regulares teneantur ad decimas, Parochis, alijsue soluendas? & qua ratione decimæ Parochiarum ad Monasteria peruenerint?

PRo parte negatiua multa occurrunt. Illud imprimis. Vniuersæ penè dixerim Religiones, omniaque illarum Collegia, Conuentus, & Domus, vbilibet existentia, præsentia, & futura, eorumque personæ, fructus, redditus, prouentus bonorum quorumcumque Ecclesiasticorum secularium, & regularium, illis quomodocumque vnitorum, aliæque res, & bona quæcumque à quibusuis decimis papalibus, prædialibus, personalibus, quartis, medietatibus, & alijs fructuum partibus, subsidijs etiam charitatiuis, & alijs ordinarijs oneribus, etiam pro expeditione contra infedeles, defensione patriæ, 1

triæ, & aliàs quomodolibet, etiam ad Imperatorum, Regum, Ducum, & aliorum Principum instantiam pro tempore impositis, etiamsi in earum impositione caueatur, quod nulla prorsus exemptio cuiquam aduersus illa suffragetur, absque vlla declaratione desuper facienda, authoritate Apostolica fel. rec. Pauli III. Pij IV. Gregorij XIII. & aliorum Summorum Pontificum perpetuò libera sunt, & exempta, etiam cum expressa derogatione Constitutionis Innocentij III. in Concilio generali *cap. Nuper, de decim.* vt ex eisdem literis Apostolicis liquidò constat, extantque Bullæ Clementis, & Sixti IV. Martini V. Pauli etiam III. & Sixti V. & pro militaribus S. Ioannis Hierosolymitani, & alijs Lucij III. Bonifacij VIII. & Clementis VII. de quibus Mandos. *de priuil. ad instar glos. 15. n. 40.* Henriq. *lib. 7. de indulg. c. 27. n. 7. à 5.* & Mirand. *tom. 2. q. 49. n. 12.*

2 Hæc autem priuilegia Apostolica in Sacra Rota per plures decisiones, & sententias conformes sunt confirmata, ac declaratum, illa fuisse, ac esse Canonica, suosque debuisse, ac debere sortiri debito effectus. Extantque tres sententiæ conformes in vna Carraginensi decimarum, nempè Marcelli Bubali, Seraphini Oliuarij, & Laurentij Blanchetti, super quibus expeditæ fuerunt literæ remissoriales, quæ transitum fecerunt in rem iudicatam.

3 Et licèt tres præfatæ sententiæ faciant statum, neque vlterius super hac exemptione debeat dubitari, eo vel maximè, quod priuilegia sunt adeò clara, vt nullum dubitationi relinquant locum, quod firmauit Rota in Hispalen. decimarum coram Cardinali Corrado 27. Iunij 1644. §. *Quia decisio*, Nihilominùs diuersæ aliæ decisiones, ac sententiæ contra diuersos Episcopos, Captula, Parochos, aliosue tam Ecclesiasticos, quam seculares emanarunt ad fauorem Regularium, & pro Canonizatione præfatorum priuilegiorum, vt Ciuitatis Castelli coram Ghislerio contra Parochos eiusdem Ciuitatis, in Gerundensi decimarum coram Manzanedo contra Abbatem, & Sacristas Collegiatæ Ecclesiæ Gerundensis, in Cordubensi decimarum de Lucena coram Coccino, Carillo, & Merlino contra D. Ducem de Cardona, in Cracouiensi coram Eminentissimo Cardin. Cerro contra Parochum Golambiæ, & antea ab anno 1588. etiam in Cracouien. coram Seraphino contra Plebanum Vislicensem, ac similes, quasi notauit Add. *ad p. 5. recent. dec. 508.* & eas recensetes longum esset, plenissimè autem in Ariminensi decimarum 17. Iunij 1652. coram Meltio.

4 Accedit continua obseruantia, vsus, & consuetudo non soluendi decimas vigore præfatorum priuilegiorum, decisionum, sententiarum, & rei iudicatæ, in qua semper fuerunt, ac hodie Regulares existunt. Vndè à nemine poterunt amplius super hoc molestari, & inquietari, nec quicquam contra præfata priuilegia opponi, cùm censeatur os clausum ex clausulis, *sicque*, &c. *sublata*, &c. in ipsis priuilegijs appositis, vt post Gonzalez in terminis horum priuilegiorum dixit Rota in Corduben. decimarum de Lucena coram Coccino 27. Februarij 1636. paulò post initium; Quinimmò ijs sine causa ex sola Aduersariorum instantia derogari natura ipsa repugnat priuilegij. Decet enim concessum à Principe beneficium esse mansurum, *cap. decet de reg. iur. in 6.* Præsertim cum ex tam longa illorum obseruantia ius acquisiuerint. Indultum enim à iure beneficium sine causa non debet auferri, *cap. Indultum, eod.* Ad hæc illorum derogatio constantiæ Principis, immobilique Sedis Apostolicæ firmitati videretur aduersari. Sic enim in omnibus in Principe magis est reprobata variatio, ne quod hodie concedit, cras tollat per adducta à Gonzal. *in reg. 8. Cancel. glos. 9. §. 2.* Tandem cum causa, & ratio concessionis duret, durare debet ipsa concessio. Dato enim antecedenti, ea quoque concessa videntur, sine quibus explicari non potest, *l. 7. ff. de iurisd. omn. Iud.* sicut è contra non subministratis illis, quibus opus est, vt aliquid fiat, illud dicitus quodammodo prohiberi, *l. veteres, ff. de itin. act. priu.* Igitur cum Religiones ad hoc potissimùm sint institutæ, vt ad fidei defensionem, & propagationem, ac profectum animarum in vita, & doctrina Christiana per prædicationes, lectiones, & aliud quodcumque Verbi Dei ministerium, ac spiritualia exercitia, per confessionis, atque cæterorum Sacramentorum administrationem, ac reliquorum charitatis operum gratis omninò, & nullo pro laboribus huiusmodi stipendio accepto, S. Romanæ Ecclesiæ, & omnibus in vniuerso mundo se vtiles exhibeant, quæ omnia sunt Parochorum, & Episcoporum munia, iure meritò cum Parochis ipsis ac Episcopis non solùm onera non addant, sed immò eum illis oneribus se subijciant, ad decimas illis præstandas fuerunt exemptæ. Cùm ergo in supradictis exercitijs Regulares perseuerent, ac in illis exercendis extensione, & intentione magis semper proficiant, ac se ipsos vincant, non videtur æquum, vt priuilegijs, quæ propter hæc illis concessa fuerunt ex abrupto priuentur. Vnum enim ex duobus tacitè illis irrogati videretur: vel quod ab antiquo instituto deflecterent; vel quod illorum opera Ecclesia non indigeset. Quod vtrumque quàm sit absonum absque alia amplificatione ex se ipso manifestum apparet.

5 Quin vltra æquitatem, videtur etiam intrare iustitia. Sapit enim hoc de natura contractus, vt benè Doctores à Lezana *qq. regular v. Priuilegium n. 20.* adducti considerant. Contractus autem sicut ab initio est liberæ voluntatis, sic ex post facto in præiudicium partis reuocari non potest, *l. sicut, C. de act. & oblig.* Præterea obstant sententiæ prædictæ ad fauorem Regularium, & res iudicata. Sententiæ enim non nisi per sententiam præiudicari potest, cùm nihil sit tam naturale, quàm eo genere quodque dissolui quo colligatum est, *l. nihil 33. ff. de regul. iur. cap. 1. eod.* atque adeò sententiæ per rescripta rescindi non possunt, *l. fin. C. sent. resc. non pos.* Immò cùm adsit res iudicata, non nisi per restitutionem in integrum contra ipsos quis iuuari potest. Ea autem non conceditur, quando constat de iustitia, & validitate, vt dixit Rota coram Macchiauello in Vicensi Capellæ 2. Maij 1636. Validitas autem sententiarum non controuertitur, & iustitia est euidens ex decisionibus Rotalibus, sententias præcedentibus.

6 Neque obstat, quod si Parochi, & beneficiati defraudarentur decimis, ex defectu sustentationis desolarentur omnes Parochiales Ecclesiæ; quia non esset, qui curam animarum exerceret, & Sacramenta administraret, & ideircò priuilegia, quamuis amplissima sint, vbi incipiunt esse damnosa, & præiudicialia publicæ vtilitati, nempè Ecclesiæ vniuersali, & operarijs in ea, vtique solent, immò debent à Sede Apostolica, vndè omnia iura, & sanctiones prodeunt, reuocari, vel potius declarari, vt in puncto loquitur textus *in cap. suggestum, de decim.* quod si ex post facto incipit enormiter esse nociuum, vtique reuocari debeat, Guttier. *q. 9. lib. 2. cap. 21. n. 535.*

7 Nam *d. cap. suggestum* procedit dumtaxat, quando priuilegium incipit enormiter esse læsiuum, vt declarat ibidem Abb. *n. 1. & 4.* neque determinat, priuilegia ob id reuocata censeri, sed solùm mandat, fieri compositiones, & propterea rectè aduertit Suar. *de Relig. tom. 1. lib. 5. c. 19. n. 6.* esse per accidens, quod superueniat læsio. Ideòque, donec ea fuerit probata, non posse libertatem prætendi. Ad dignoscendum autem, an, priuilegia enormiter lædant, modum certissimum exhibet alter textus in *cap. 2. §. Vbi autem de decim. in 6.* quando scilicet per concessiones decimarum Parochiales Ecclesias adeò grauari contingat, quod earum Rectores de ipsarum redditibus congruè sustentari non possint, & tali casu neque etiam priuilegia censeri debent reuocata, sed solùm prouisum est, quod Rectores congruam habeant sustentationem. Et hic textus magis attendi debet, quia est posterior; est enim Alexandri IV. ille autem in *cap. suggestum*, est Alexandri III.

Et

Et quod obseruari debeat dispositio dicti §. *Vbi autem*, dixit Rota in Pampilonensi decimarum coram Coccino, relata per Pasqualig. ad Laur. de Franch. *in quaest. var. par.* 2. q. 72. *num.* 9. & faciunt tradita per Barbos. *de potest. Paroch. cap.* 28. §. 3. *n.* 12.

8 Verum contrarià affirmatiua sententia, explicando praefata priuilegia, ac decisiones, & sententias Rotales huc vsque emanatas, nouissimè à Sac. Congregatione Concilij recepta, atque firmata est, nempè teneri Regulares soluere decimas illorum bonorum, ex quibus laici, dum illa possiderant, soluebant. Quae sententia hisce temporibus omninò tenenda est,

9 Sic enim imprimis ad hanc quaestionem affirmatiuè respondendo moueor; quia Parochi habent intentionem fundatam in iure etiam contra Regulares pro exactione decimarum eorum bonorum, quae ad eosdem Regulares cum hoc onere transierunt per textum in *cap. fin.* §. *paen. de decim.* cum alijs, quos congerit Rebuff. *de decim. quaest.* 5. *num.* 20.

10 Neque verò priuilegia Regularium hanc sententiam turbant. Nam illa intelligi debent de decimis, quae Parochis, atque Ecclesijs de iure communi debentur, non autem de decimis, quae praeter iuris communis dispositionem aliquo etiam iure speciali soluuntur, cuius iuris notitia cum non praesumatur in Pontifice omnia iura habente in scrinio pectoris sui, derogationes, quamuis amplissimae, & ex certa scientia, ac motu proprio, ad dictum ius speciale trahi non possunt, sicuti consulendo tradit Menoch. *cons.* 36. *num.* 59. *& seqq.* Marescot. *var. resol. lib.* 2. *resolut.* 40. *num.* 71. Filiucius Theologus grauissimus ex Societate Iesu *tr.* 27. *p.* 2. *c.* 8. *num.* 179. & Rot. *dec.* 1493. *num.* 1. *& seq.* coram Seraph. Priuilegia enim Ecclesijs praesertim Parochialibus praeiudicialia, satis est, quod operentur derogationem quoad ius commune, & non vltra, *cap. Cum capella, de priuil.* Rot. in Valentina subsidij 4. Maij 1611. coram Pegna, & alibi. Quam ob rationem licèt Sacr. Congregatio S. Officij censuerit, quod à decimarum solutione S. Officium pro quacumque causa impositarum sit exemptum pro bonis eiusdem S. Officij, vt 22. Iunij 1581. & 20. Octobris 1594. & 2. Augusti 1601. ac 13. Septembris eiusdem anni, & ita Sanctissimus mandauit seruari perpetuis futuris temporibus, vt 20. Maij 1604. & 12. Octobris ac 7. Decembris 1621. Nihilominùs declarauit, quod si praedia, & bona acquisita S. Officio, antequam acquirerentur, erant solita soluere decimas, tunc debent solui, vt 12. Decembris 1619. Aliàs est exemptum, vt 11. Iunij 1620. & in literis Episcopo Vicentino, ac Inquisitori datis 19. Decembris 1587.

11 Id, quod magis asserendum est in ijs locis, in quibus Parochi, & Beneficiati ante huiusmodi priuilegia erant in continua possessione percipiendi decimas ex bonis ad Regulares transeuntibus ita, vt propterea extendi non possint in praeiudicium eorumdem Parochorum, vt firmat Monet. *de decim. cap.* 5. *q.* 2. *concl.* 5. *n.* 55. *& seqq.* Rodriq. *in quaest. regul.* 44. *col. pen. tom.* 2. Idque, vt verificetur dispositio *cap. Dudum, de priuil.*

12 Minùsque dicendum, materiam exemptionis vti de sui natura praeiudicialem extendi posse in praeiudicium tertij, vt in dictis decisionibus Coccini, & Carilli. Nam contrarium verum est in iure per textum *in d. cap. Dudum, de priuil.* qui in terminis disponit, non praeiudicari decimis, in quarum possessione erant, si de ista possessione non fiat specialis mentio, & derogatio in priuilegijs; eòque minùs vbi priuilegia concessa apparent ad supplicationem alterius, & non motu proprio, vt in hoc casu videre libet ex verbis Constitutionis Gregorij XIII. quae incipit Pastoralis ibi: *Exponi nuper fecit dilectus filius Benardus Mercurianus.* Et inferius: *Supplicationibus ipsius Praepositi inclinati, &c.* quae potius importunitatem petentium, quàm motum proprium Principis testantur per tradita à Menoch. *praesumpt.* 10. *lib.* 2. *num.* 32.

Immò aliqua ex parte videtur cessare ratio dictorum priuilegiorum. Cum enim causa impulsiua fuerit paupertas Regularium, quae hodie in aliquibus Ordinibus cessat ob ingentia bona, quae in dies acquirunt, cessare etiam debent priuilegia ipsa ex *c. Quod pro remedio* 1. *quaest.* 7. cum verisimilis intentio Summorum Pontificum non fuerit laedere Ecclesias Parochiales, vt nominatim restatum facit Suar. *de Relig. lib.* 1. *tit. de diu. cult. necess. c.* 20. *in princ.* qui concludit, hoc casu locum esse moderationi, etiam si contineant derogationem *d. cap. Nuper de decim.* & post alios disertè tradidit Rodriq. *d. q.* 44. *col. antep. in fin. ex cap. dilecti, & cap. Suggestum, de decim.* 13

Hinc est, quod nonnullis in locis, praecipuè in Regnis Castellae, & Legionis, hac de causa per Leonem XI. Summum Pontificem facta est moderatio dictorum priuilegiorum, quam Vrbanus VIII. seruari iussit, de qua Rot. in Hispalen. decimarum 29. Maij 1638. coram Carillo, & concordia inita inter ipsos, & Parochos Regni Poloniae, quam licèt in decisione Rotae 11. Maij 1640. coram Eminentiss. Cerro dictum fuerit, Regularibus tantùm informantibus, non obstare ex defectu beneplaciti Apostolici; pro eius tamen validitate attendendum est, quod non fuit origo iuris decimandi, sed fuit inita occasione praecedentis excommunicationis ad instantiam Parochorum publicatae ob non solutionem decimarum, quae dictis Parochis debebantur, non solùm de iure, sed etiam ex titulo fundationis, & dotationis ex decretis Synodi Prouincialis in specie confirmatis à Gregorio XIII. post concessionem dictorum priuilegiorum, itaut non ex sola concordia ijdem Regulares priuentur exemptione solutionis decimarum, sed ex eo, quod praeter assistentiam iuris communis concurrant legitimi tituli antiqui, quo casu ad eiusdem concordiae validitatem videtur sufficere confirmatio Nuncij Apostolici, praesertim de consensu superiorum Regularium. Tunc enim ius non prohibebat, sed potiùs permittebat, vt tradit Filiuc. *d. tr.* 27. *p.* 2. *c.* 8. *num.* 185. *ex d. cap. Dilecti*, ibi: *amicabiliter componatis & d. cap. Suggestum*, ibi: *super eisdem decimis componatis, de decim.* & ex *cap.* 2. *de transact.* vbi glossa ponit casum in collegio, & persona Ecclesiastica. 14

Et quidem cum Reges, & Principes à Spiritu Sancto illuminati, constituris Episcopis decimas tam ex bonis regalibus, quàm ex nobilium, ac vasallorum perpetuò donauerint pro ipsorum decenti sustentatione, nec non ad promouendum, & augendum cultum diuinum, prout ipsis Episcopis melius in Domino videretur, qui quidem Episcopi ex eisdem decimis fundarunt Ecclesias Parochiales, & congruam Parochis perpetuò assignarunt, idcircò ea per exemptionem Regularium immutari non debet, obstantibus Constitutionibus, & legibus publicis plurium Regnorum, ex eoque fundamento exoritentur in Republica magni motus, Et exemplo eorundem Regularium seculares quoque decimam, quam manipularem vocant, Parochis, & beneficiatis non praestarent, sed ducù illorum cum magna iactura Ecclesiarum ab ea declinarent, nec permitterent amplius decimationem, saltem sine litibus, ac iurgijs assiduis. Ac sequeretur exinde maxima desolatio earumdem Ecclesiarum Parochialium, omniumque aliorum beneficiorum non sine euidenti damno Religionis Catholicae, & animarum. Nam Parochi congrua sustentatione priuati desererent Parochiales Ecclesias, vel non adessent idonei, qui Sacramenta administrarent. 15

In-

16 Insuper aperiretur latissimus campus politicis catholicis, hæreticis, & schismaticis, non tantùm decimas statui Ecclesiastico eripiendi, sed cum decimis beneficia, & præbendas, vt in Germania, & aliis Septentrionalibus partibus antea factum est, in hæreditatem, & proprios vsus conuertendi, & quod maximè hoc tempore allaborant, hæresim, & illius exercitium publicum, tanquam in liberum Regnum introducendi. Quæ labes, vti hactenus ex visceribus Regnorum doctrina, prudentia, & vigilantia Cleri secularis, ex quibus Episcopi creantur publicis sancitis legibos præscripta, priuatim tantùm pullulare, & foueri videbatur, iam publica occasione huiusmodi exemptionum antiquas fundationes euertentium, victum Pastoribus in vinea Domini desudantibus adimentium, caput erigeret, & serpendo in dies magis, magisque peiora euenirent.

17 Extat exemplum in Prussia, Liuonia, & Pomerania fratrum Theutonicorum, Cruciferi olim dicti, qui simili priuilegio innixi, Clero seculari decimas negabant, tandem ex concordia, mediante commissione, auctoritate Curiæ Romanæ inixa, ius decimandi Parochi ademerunt. Hinc est, quod pluribus in locis vni Parocho decem, & duodecim Ecclesiæ parochiales assignari pro necessaria sustentatione, & Sacramentorum administratione necessitas vrget, non sine animarum discrimine. Atque hic est exitus antiquæ Episcoporum cum Cruciferis concordiæ, quam tot centenæ Ecclesiæ parochialis affabrè factæ, & extructæ deplorant, amisso veteri fælicitatis sub iure decimandi statu. Hinc etiam reclamationes, quæ ex omnibus Mundi partibus ad Sanctam Sedem confluunt contra quosdam Regulares, allegantes huiusmodi priuilegia ex verbis *d. cap. Suggestum*, ibi: *multi viri Ecclesiastici sæpè querelam proponunt*. Hinc quoque iurgia, quæ inde oriuntur, satis nota in Romana Curia ex vulgatis per Polonos, & ex decreto nouiter in eo Regno emanato, ne Regulares vlteriùs possessiones acquirant.

18 Deniquezelus ac pietas fidelium diminuitur, & ad fundationes vlteriores animarum deponunt, videntes suorum antecessorum intentionem, & fundationem aliqua ex parte lædi.

19 Quod si hæc procedunt respectu Regularium, quorum intuitu concessa videntur priuilegia, multò fortiùs locum habent contra eorum Colonos, ita, vt etiam data exemptione Regularium, non sint exempti eorum Coloni, quia priuilegia huiusmodi sunt personalia, nec transeunt ad Colonos, *cap. Licèt, de decim.* Seraph. *dec.* 827. *num.* 7. & in Placentina decimarum 20. Decembris 1628. coram Card. Virili; præcipuè quando sunt Coloni partiarii, & pro se accipiunt integram medietatem fructuum, quemadmodum Coloni cuiusuis laici, quibus pro sua rata colonica soluentibus decimas, nihil deperit Regularibus.

20 Atque ita declarauit sæpiùs S. Congregatio Episcop. & Regul. scribens Archiepiscopo Salernitano 6. Octobris 1617. apud Synodum Caputaquensem 1628. *sess.* 3. *cap.* 10. *num.* 2. scilicèt, ad decimas prædiales soluendas tenentur etiam Regulares possessores territorium, ex quibus antea solui consueuerant. Et S. Congregatio Concilii, præsertim in Ripana die 16. Martii 1647. *vt in primo tom.* & apud Marzil. super decret. Trid. *lib.* 2. *tit.* 12. *cap.* 1. vbi referuntur duæ declarationes. Prima, quod Regulares de bonis emptis tenentur, primitias, & decimas soluere. Secunda, quod si decimæ sint impositæ rebus; quia ab initio fuerunt concessæ, vel traditæ cum ea conditione, & onere, vt ex eis decimæ soluantur, tunc ad quoscumque peruenerint, etiam Mendicantes, teneri eas soluere. Si verò debeantur pro administranda cura animarum, tunc quia Parochi Sacramenta his mendicantibus non administrant, Mendicantes ad eas non teneri, si tamen à solutione decimarum Sedis Apostolicæ priuilegiis eximantur. Idem legitur apud Portell. *v. Decimæ num.* 4. & refert Hieron. Rodriq. *resol.* 5. *num.* 5. clarissimè verò in Plebana decimarum his verbis: *Orta controuersia inter fratres Seruitas Ciuitatis Plebis, & Parochos circa solutionem decimarum ratione bonorum per ipsos fratres acquisitorum, & instituto iudicio coram Auditore Cameræ, nomine Parochorum exhibita fuit quædam declaratio huius S. Congregationis, in qua iuxta vetustam, & pluries confirmatam eiusdem sententiam dicitur, prædia decimarum solutioni obnoxia ad Regulares transire cum suo onere, ac proindè teneri illas soluere, quemadmodum tenebantur laici, priusquam bona ipsa in Monasteriorum proprietatem transirent. Sed quoniam sub hac generali declaratione prædicti Patres Seruitæ prætendunt ob speciales causas per informantem deducendas, & præcipuè quoad quantitatem alimenti fratrum in eo Monasterio commorantium necessariam non comprehendi. Ideo supplicant per Eminentissimos Patres responderi, an in antedicta generali declaratione ipsi Patres Seruitæ Ciuitatis Plebis comprehendantur? Sacr. Congregatio die 22. Martij 1659. censuit, comprehendi.* Et perspicuè in vna Regni Poloniæ his verbis: *In causa decimarum Regni Poloniæ die 17. Iunij 1645. Sacra Congregatio Em. Card. Concilij Tridentini Interpretum iterum, atque iterum auditis Regularibus, eorumque iuribus, & priuilegijs maturè discussis, censuit ab eisdem Regularibus soluendas esse Parochis, & alijs beneficiatis Regni Poloniæ decimas, quæ soluebantur à laicis prius quàm bona in ipsorum Regularium proprietatem fuerunt translata, firmis tamen remanentibus transactionibus desuper factis.*

Hoc autem decretum suis literis confirmauit, ac executioni demandari iussit Innocentius Decimus, quæ sunt tenoris sequentis: *Innocentius &c. Nuper pro parte venerabilium fratrum Archiepiscoporum, & Episcoporum, nec non dilectorum filiorum totius Cleri Regni Poloniæ per dilectum etiam filium Matthæum Ioannem Indrski, Archidiaconum Pomeraniæ nuncupatum in Ecclesia Vladislauiensi eiusdem Cleri in Curia Romana Agentem, quod alias, & sub die 17. Iunij proximè præteriti 1645. in causa decimarum eiusdem Regni à venerabilibus etiam Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus S. Concilij Tridentini Interpretibus emanauit decretum, quod nos subinde sub die 31. Mensis Iulij eiusdem anni in Consistorio nostro secretò approbauimus, quod decretum emanauit præuia exhibitione facta ab ipsis Patribus, cui etiam decretò posteà consenserunt, prout & Agens Cleri Regni Poloniæ, die verò 31. Iulij 1645. S. D. N. Em. Cardinali Præfecto referente, in Consistorio approbauit. Cùm autem sicut eadem expositio subiungebat, exponentes præfati decretum præinsertum, quò firmiùs subsistat, & exactiùs obseruetur Apostolicæ nostræ confirmationis patrocinio communiri summoperè desiderent, idcirco nos, &c. decretum præinsertum Apostolica auctoritate tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illique inuiolabilis Apostolicæ firmitatis robur adiicimus, & omnes, & singulos tam iuris, quàm facti defectus, si qui desuper quomodolibet interuenerint, supplemus, salua tamen semper auctoritate Congregationis eorumdem Cardinalium, decernentes præsentes literas validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus, & singulis, quos illa concernunt inuiolabiliter, & inconcussè obseruari, sicque per quoscumque Iudices Ordinarios, & delegatos etiam causarum Palatij Apostolici Auditores iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane, si secùs super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari; quocirca dilecto filio nostro, & Sedis Apostolicæ in eodem Regno pro tempore commoranti Nuncio per præsentes committimus, & mandamus, quatenus ipse per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcumque vbi, & quando opus fuerit solemniter publicarit, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistere faciat, auctoritate nostra illos promissorum omnium commodo, & effectu pacificè frui, & gaudere; non permittentes illos desuper à quoquam quauis auctoritate quomodolibet molestari, contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parentes per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris, & facti remedia,* 21

appellatione postposita, compescendo, legitimisque super his habendis seruatis processibus sententias, censuras, & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si fuerit opus, auxilio brachij secularis. Non obstantibus &c. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 21. February 1646. Pontificatus nostri anno secundo.

22 Hac declaratione stante non est videndum, an priuilegia enormiter, vel modicè lædant. Præterquam quod dictum *cap. Suggestum, de decim.* non metitur læsionem à paupertate parochialium, sed à multiplicatione Conuentuum, & Collegiorum, & ex acquisitione possessionum, quibus valdè diuites effecti sunt quidam Regulares, sicuti ex illius verbis constat, nempè: *Suggestum est ex parte vestra, quod Abbas, & fratres Monastery de V. sin decimas à vobis auferre conantur. Discretioni vestræ mandamus, & quatenus cum prædicto Abbate, & fratribus super ipsis decimis componatis: nam quando Romana Ecclesia Ordini vestro priuilegia de decimis dederat, ita erant raræ Abbatiæ vestri Ordinis, quod exinde nulli poterat de iure scandalum suboriri; sed nunc in tantum augmentatæ sunt, ac possessionibus ditatæ, quod multi viri Ecclesiastici de vobis apud nos querelam sæpè proponunt*. Vndè cum habeamus textum rotundissimum, non tenemur recurrere ad Glossas, & interpretationes Doctorum.

23 In executionem igitur relatorum decretorum S. Congregationis Concilij possunt peti à Regularibus etiam decimæ ante dictum decretum non solutæ, cùm etiam decimæ præteritæ ante decretum S. Congregationis sint debitæ. Tum quia Sacr. Congregatio non processit per viam nouæ legis, siue constitutionis, sed in forma declarationis, vt solet, interpretando dispositiones Apostolicas super priuilegijs à Regularibus allegatis. Declaratio autem non est noua dispositio, nec aliquid de nouo tradit, sed retrò trahitur, & præterita demonstrat, Rot. *dec.* 117. *num.* 7. coram Card. Caualerio, & *dec.* 10. ibique Add. *num.* 13. coram Buratto, & *dec.* 113. *num.* 24. coram eodem. Tum quia cùm ipsæ decimæ petantur, non vt fructus alicuius sortis, debiti Parochis, neque accessoriè, sed tanquam sors ipsa, de se debentur iure dominij, & veniunt etiam decursæ ante motam litem, vt in fortioribus terminis fructuum dixit Rot. *dec.* 3. *n.* 6. *& seqq. & dec.* 281. *num.* 4. 5. *&* 6. *p.* 7. *rec. & dec.* 589. *num.* 3. *p.* 3. *diu.* quæ fuerunt confirmatæ 31. Ianuarii, & 27. Iunii coram Bichio, Post. *de manut. obser.* 78. *num.* 11. & in terminis in Elboren. decimarum 23. Mai 1622. coram Pirouano, & in Hispalen. pariter decimarum 18. Iunij 1648. coram Melrio, *§. fin.*

24 Neque obstat, quod ex tenore ipsius decreti nullatenus videatur, Sac. Congregationem id sensisse, dum non fuit actum per viam declarationis debiti præexistentis, quo casu potest admitti retrotractio, sed per viam nouæ dispositionis circa solutionem decimarum, quæ priùs nullo modò debebantur, stante amplitudine priuilegiorum Regularium, vt in specie declarauit Rota coram Em. Cerro die 21. Maii 1640. Nec proinde trahi poterint hæc decreta ad præterita, sed solùm operari in futurum iuxta textum *in l.* 7. *C. de legib. & in cap. fin. de constit.* vbi Butr. *num.* 15. *vers. Secus si sit noui iuris editoria*, distinguit declarationem iuris veteris, quæ præterita semper respicit, & declarationem iuris noui, quæ ad ea non trahitur, nisi expresse in illa dicatur, facitque distinctio Bart. *in l. omnes populi num.* 39. *& seq. ff. de iust. & iur.* Quinimmò etiamsi hoc decretum contineret declarationem iuris veteris ex eo forsan, quod priuilegia non habuissent fundamentum validæ subsistentiæ, de quo tamen nunquam fuit dubitatum, immò, vt dixit Rota in Hispalen. decimarum 17. Iunij 1647. coram Cardin. Corrado, fuerit iam toties in Rota canonizata, vt ampliùs in dubium reuocari non possint, adhuc obseruantia, & communis existimatio, ad effectum excludendi præterita, sufficeret iuxta Glossam notabilem *in cap. vn. v. de cætero, de postul. Præl. in* 6. vbi dicitur, quod licèt constitutio, de qua in textu, sit iuris veteris declaratoria, tamen non per hoc censendum est, Papam voluisse præcedentes electiones comprehendere, ea ratione, quia communi iudicio ante dictam decretalem existimabantur validæ; vnde inijceretur laqueus ei, qui communi iudicio non peccauit, quod æquum non est, Et inde Butr. *in cap. fin. num.* 15. deducit conclusionem, quod vbi Constitutio iuris antiqui declaratoria habuit oppositam communem obseruantiam, tunc quoad illam videtur noui iuris editoria, & non trahitur ad præterita, etiamsi dicta consuetudo esset irrationabilis; quod repetit *in cap. fin. num.* 4. *de spons. duor.* alijsque relatis, confirmat Felin, *in cit. cap. fin. de constit. num.* 5. *in fine*. Atque id faciliùs procedit, cum interuenerit consensus Regularium, quo fit, vt decreta vim quodammodò concordiæ, & transactionis sortiri videantur, & proinde eo minùs possint respicere præterita, nisi expressè sit dictum, cùm actus volontarij non patiantur extensionem vltra id, quod expresse explicatur, vt est textus *in l. voluntarie, C. de excus. tut. l. fin. C. ne vx. pro mar.* traditque Crauet, *cons.* 292. *nu.* 1. & dixit Rot. coram Buratto *dec.* 14. *num.* 30.

Hæc sanè non obstant; quia cum decreta, seu declarationes Sacr. Congregationis expressis verbis emanauerint, Regularium iuribus, & priuilegijs maturè discussis, dicuntur declaratoria priuilegiorum, quod scilicèt non habebant locum in decimis, quæ soluebantur à laicis, priusquam bona in ipsorum Regularium proprietatem fuerunt translata, non autem editoria noui iuris contra priuilegia, atque adeò comprehendunt etiam decimas præteritas; quia declaratio nihil de nouo disponit, sed iam dispositionem explicat, *l. hered. palam* 21. *§. Siquid, ff. de testam.* Bart. *cons.* 37. *num.* 2. *lib.* 2. Surd. *cons.* 288, *num.* 10. *lib.* 2. Cyriac. *contr.* 210. *num.* 11. *&* 12. Lancellot. *de attent. cap.* 4. *limit.* 21. *num.* 3. Rot. coram Caual. *dec.* 117. *num.* 7. vbi in rescripto, *& dec.* 183. *num.* 1. penes Post. *de manut.* vbi in Breue. Ideòque nulla dispositio resultat ex declaratione, quia non quod declarat disponit, sed quod declaratum est, sicque trahitur ad præterita, vt post alios Cæphal. *cons.* 140. *num.* 82. *cum seqq.* Bardellon. *cons.* 21. *num.* 63. *& cons.* 51. *num.* 1. Cyriac. *d. contr.* 210. *num.* 14. Vndè etiam Constitutiones declaratoriæ comprehendunt quoque præterita *d. cap. fin. de Constit.* vbi Felin. *num.* 4. cum aliis per Molin. *de primog. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 24. Cardos. *resp.* 2. *num.* 46. *ad fin.* post *tract. de iure accrescendi*. 25

Neque dicatur, decreta emanasse de consensu Regularium. Nam licèt emanauerint præuia exhibitione facta ab ipsis Regularibus, tamen illa emanarunt eorumdem iuribus, & priuilegiis maturè discussis, & consensus præstitus solùm fuit post decreta, vt legitur in literis Apostolicis, Ergo operatur acceptationem cum qualitatibus in illis expressis, atque adeò confessionem, quod decimæ soluendæ erant, non suffragantibus eorum priuilegiis, Surd. *cons.* 52. *num.* 42. *& cons.* 460. *num.* 25. Buratt. *dec.* 246. *num.* 9. 26

Clausula verò illa apposita in decreto Sac. Congregationis: *firmis tamen remanentibus transactionibus desuper factis*, intelligitur de transactionibus validis, & quæ non expirassent ex tenore earumdem transactionum, Dicendum enim non est, quod Sac. Congregatio, ac Summus Pontifex voluerint seruari transactiones nullas, & eas, quæ penitus desierant, & ipsa dictio *firmis remanentibus* denotat subsistentiam præsentem. 27

Neque opponas, quod illa verba nedum sint limitatiua, & exceptiua superioris dispositionis *per l. ita tamen, ff. ad Trebel. l. vbi adhuc, §. ita tamen, C. de iur. dot.* Menoch. *cons.* 146. *num.* 8. Monach. *decis. Lucens.* 67. *n.* 15. sed etiam formam, & condictionem importent, Ias. *in l.* 3. *§. ex contrario nu.* 4. *ff. de acq. poss.* cum aliis per Macerat. *var. lib.* 1. *resol.* 51. *n.* 4. Quare negari non potest, quin transactiones etiam inualidæ debeant attendi tanquam methodus, ac norma, iuxta quam per laicos solutiones fiebant, ad quem effectum non exigitur adeò præcisè validitas actuum, cum etiam ex actibus inualidis sufficienter deprehendatur voluntas, vt in simi- 28

libus

libusterminis, quod ad inducendum solitum conferant etiam actus nulli, probat Bald. *in l. de quibus num. 47. ff. de legib.* Burr. *in cap. fin. num. 9. de consuet.* Natta *cons. 309. num. 7.* & Surd. *cons. 429. num. 58.* Eòque magis quando constituunt solitum soluendi valdè proximum, quod semper est inspiciendum ex congestis per Surd. *cons. 207. num. 10.*

29 Nam respondetur, quod cùm præseruatio conseruet, non autem det ius, Crauet. *cons. 70. num. 5. in fin. & num. 6.* Caldas *de empt. & vend. cap. 26. num. 28.* intelligitur de transactionibus validis ad *l. 4. §. Condemnatum, ff. de re iudic.* & tradita per Rot. *dec. 116. sub num. 3. p. 4. rec.*

30 Porrò cum ab initio pleraque Monasteria nihil ferè aliud, quàm, & scholæ, & Collegia studiosorum essent, in quibus iuuentus piè erudiebatur, ac inde Doctores Ecclesijs, & Parochiis præficiebantur, factum est, vt Oppida, & Vici suas Parochias cum decimis traderent, & prorsus donarent Monasterijs, vt ex ijs Ecclesiis, & Parochiis, veluti suis, doctos, & idoneos homines præficerent. Tandem ob redemptionem animarum, & salutem æternam consequendam decimæ Monasteriis sunt contributæ. Alioquin decimæ nullæ datæ sunt ab initio Monachis se se manuum suarum labore alerent. Eas autem demum accipere illis licebat, si ad Clericatum promoti, & Parochiæ alicui præfecti fuissent. Vnde D. Ambr. ait: *Doctos, aut probos Monachos presbyterij honore dedicatos, prædicare, baptizare, pœnitentiam dare, debita miseris relaxare, decimarum, primitiarum, oblationum viuorum, & mortuorum portione iusta perfrui debere, moderata dispensatione commendamus, can. Doctos 16. q. 1.* Et Innocentius Papa similiter docuit: *Si Monachus ad Clericatum promoueatur, vt beneficia præstentur ei pleniter, & annona, & decimæ dentur absque vlla dilatione, & immunitione, can. Si Monachus 16. q. 1.* Gregorius Magnus etiam eadem re scripsit: *Moderamine Apostolicæ auctoritatis decernimus, vt Monachi, si presbyterij honore dedicati, cum ligandi, soluendique potestate, decimarum, primitiarum, oblationum, donationum, quæ fiunt pro viuis, & pro mortuis portionem, iuxta Canonem: Ad suam, proximorumque vtilitatem, meritò perfectioris iustitiæ non minus, quàm cæteri Sacerdotes, laudabiliter sibi vindicent.*

31 Vbi obseruandum, quod decimæ his Monachis iubentur dari, vt presbyteris, & Sacerdotibus altari seruientibus, idque etiam moderata quadam dispensatione. Alioquin adeò nullæ in primitiua Ecclesia Monachis dabantur decimæ, vt ipsimet de prædiis, & agris suis, quos manibus suis excolebant Episcopo, & parochialibus Ecclesijs decimas soluerent vsque ad tempora Pasqualis Secundi, qui Pontificatum Romanum adeptus est circa annos Christi 1100. Posteà enim idem Pasqualis, & Synodus quædam Moguntina statuerunt, *vt nec Monachi, nec Religiosi, aut alij communiter viuentes decimas de suis laboribus soluerent.* Tempore verò procedente Adrianus Papa solis Cisterciensibus, Hospitalariis Hierosolymitanis, & Templariis concessit hoc priuilegium, vt de laboribus suis, quos propriis manibus excolunt decimas soluere non teneantur. Aliis verò Monachis concessit decimas tantùm de noualibus, quæ colunt suis manibus, & de hortis, ac nutrimentis animalium suorum, vt indicat Alexander III. *in cap. Ex parte de decim.* vbi Glossa.

CONSVLTATIO IX.

De Conclaui Cardinalium, Sede Pontificia vacante, aliqua summatim.

1 GRegorius X. in Concilio Lugdunensi, relato in *cap. 3. §. 1. vers. Sanè si aliquis, de elect. in 6.* statuit, vt, mortuo Romano Pontifice in quauis ciuitate cum Curia residente, in eadem Ciuitate Cardinalis ibi præsentes expectare debeant absentes per decem dies, quibus elapsis conueniant in eodem Palatio, vbi Papa habitabat, in Conclaue; quod si quis Cardinalis intra hoc tempus non intrauerit, aut exierit postea absque manifesta causa infirmitatis, per alios procedatur ad electionem Papæ, & ille minimè requiratur, neque ad negotium illius electionis vllatenus admittatur.

2 Hoc idem confirmauit Pius IV. in Constitutione, quæ incipit: *In eligendis 63. §. 3. & 4.* vbi apparet, quod hic dicitur de non intrantibus, intelligendum de præsentibus, qui potuerunt intrare, sed noluerunt.

3 Itaque ex his notatur, Cardinalem non intrantem in tempore, aut exeuntem ante finem electionis, priuari voce actiua pro tali Sede vacante, quoad negotium electionis Papæ, non tamen priuari voce passiua, vt Franch. & Gemin. *in d. cap. 3.* Adde, quod Cardinales non possunt mutare, aut alterare, seu dispensare super hac Constitutione, prorogando tempus, *Clem. ne Romani in princ. de elect.* Decem igitur diebus Cardinales sunt expectandi, sed non vocandi, vt Glos. *in d. cap. 3. §. 1.* & ibi Barbos. *num. 9.* qui plures allegat.

4 Si verò electio fieret ante decem dies completos ex communi consensu Cardinalium ibi præsentium, aut duarum partium, aliis non expectatis, est valida, vt tenet Azor. *p. 2. lib. 4. cap. 2. q. 5. §. Sed dubia*, vbi ait, communem sententiam, & tradidit Gloss. *in d. cap. 3. §. 1. v. decem diebus in fin.* per *cap. Licèt, de vitanda de elect.* Vbi electioni Papæ à duabus partibus Cardinalium nulla opponi potest exceptio. Post dictos autem decem dies, etiamsi vnus tantùm esset ibi Cardinalis, ille posset eligere alium, non tamen se ipsum per *cap. Gratum, de postul. Prelat.* Io. Andr. in *d. cap. Licèt, col. 1. de elect.* Zabarel. *num. 8.* Innoc. *in cap. Cum nobilis n. 6. de elect.*

5 *Ex d. cap. 3. §. nulli, de elect.* in 6. habetur: *Nulli ad eosdem Cardinalis aditus pateat, vel facultas secretò loquendi cum eis, nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præsentium pro his tantùm quæ ad electionis instantis negotium pertinent, vocarentur. Nulli etiam fas sit ipsis Cardinalibus, vel eorum alicui nuncium mittere, vel scripturam. Qui verò contra fecerit, scripturam mittendo, vel nuncium, aut cum aliquo ipsorum secretò loquendo, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.*

6 Super hac prohibitinne neque Cardinales possunt dispensare per *d. Clem. ne Romani, in princ. de elect.* Hæc verò excommunicatio non erat reseruata.

7 At ex d. Constitutione Pii IV. *In eligendis*, habetur: *literas, aut cuiusuis generis scripta ad eos, qui in Conclaui erunt, seu nuncium, vel notam, aut signum mittere, seu recipere, aut è contra è Conclaui ad eos, qui foris erunt, nullo modò licet. Qui contra fecerint, etiamsi Cardinales sint, excommunicationi latæ sententiæ subiaceant.* Et ibi reseruatur absolutio Papæ, excepto mortis articulo, cosque etiam aliter puniri statuitur.

8 Item in eadem Constitutione §. 19. ait. *Clauso Conclaui, nulli ad colloquium, etiam extra portam Conclauis, etiam Principum Oratores, nisi ex magna, & vrgenti causa, à maiori parte Collegij approbanda admittantur.*

9 Vbi notandum, quod contra colloquentes palam cum Cardinalibus nulla est pœna latæ sententiæ ex prædictis, vt benè obseruat Bonacin. *de censur. in partic. disp. 2. q. 2. pun. 33. num. 9.* Igitur solùm ij, qui secretò loquuntur cum Cardinalibus in Conclaui existentibus incurrunt excommunicationem non reseruatam; ipsi verò Cardinales secretò loquentes cum aduenientibus non incurrunt vllam censuram, Bonacin. *ibid.* Castropal. *tom. 6. disp. 3. pun. 31. n. 1.* Filiuc. *tr. 14. cap. 4. q. 2. num. 54.* Suar. *disp. 23. sect. 4. num. 2. de censur.* Savr. *eod. tr. lib. 3. cap. 35. n. 3.* & ante eos Caiet. *in Sum. v. Excommunicatio cap. 55.* Sed peccant, saltem mortaliter. Ad dignoscendum enim, an lex humana obliget ad mortale, seu solùm ad veniale, aut etiam ad nullam culpam, sed solùm ad pœnam, attenditur intentio expressa legislatoris, communis acceptatio eorum, pro quibus imposita est lex: Consuetudo legitima circa ipsam; grauitas, vel leuitas materiæ, & circumstantiarum; verba, quibus lex est imposita; pœna pro transgressoribus designata, de quibus Becanus, Castro Palaus, Tannerus, Sanchez, Vasquez, Merolla, alijque recentiores, præcipuè Suar. 3. *de legib. cap. 26.* & Lorca etiam *de legib. disp. 22.* In hac autem specie materia legis non solùm est grauis, sed etiam necessaria ad

bonum Reipublicæ Christianæ, scilicet ad legitimam electionem Pontificis Summi, ac proinde ex ea Summi Pontificis mens demonstratur, censeturque velle obligare sub peccato mortali. Atque cum hanc opinionem obseruatio confirmet, de qua Diana *de colloc. &c. temp. Concl. quæst.* 3. §. *pen. ad fin.* vtique ei firmiter inhærendum est.

10 Notandum etiam, quod mittentes nuncium, vel literas non incurrunt censuras istas, nisi nuncii, vel literæ peruenerint, ad quos mittuntur, quia actus nondum est consumatus, Bonac. *loc. cit. n.* 3. Nauar. *cons.* 60. *de sent. excom.* Sanch. *lib.* 6. *in decal. cap.* 6. *num.* 117. Eman. Sa, *v. lex*, *num.* 25. Verba enim debent intelligi cum effectu, *l.* 1. §. *hæc verba*, *ff. quod quisque iur.*

11 Hodiè verò ad hoc, vt quis admittatur ad colloquendum cum Cardinalibus, vel extra, sufficit consensus maioris partis ex dicta Constitutione Pii IV. §. 19. Olim verò requirebatur consensus omnium, nemine discrepante ex *d. cap.* 3. §. *Nulli*, & tradunt Archid. *ibi*, Gemin. *num.* 2. Anchar. *in* §. *hoc sacro num.* 4.

12 Ex eadem Constitutione Pii IV. §. 23. Prælati ad custodiam Conclauis deputati sub pœna periurij, ac suspensionis à diuinis, maxima, & exquisita diligentia vti debent in inspiciendis personis, & rebus Conclaue intrantibus, ne sub earum rerum velamine literæ, notæ, & signa transmittantur; quod si quid tale inuentum fuerit, familiares Cardinalium, aut alii delinquentes, pœnam priuationis officiorum, & beneficiorum, & inhabilitatis ad huiusmodi incurrunt. Pœna verò suspensionis contra dictos Custodes non est latæ sententiæ.

13 Porrò Constitutio Pii IV. comprehendit etiam collocutiones, & scripta, quæ ordinantur ad liberam electionem Pontificis. Nam quando lex concernit actiones, quæ spectant ad commodum publicum, aut in quibus singulares personæ inuicem publico modo communicant, cessante fine legis negatiuæ in particulari, non cessat obligatio legis; quia tunc non cessat finis legis, & ratio ipsius adæquatè; atque adeò non cessat obligatio legis; quia solùm cessat ex adæquata cessatione finis; nam finis legis non obtinetur in actionibus priuatis, ex quibus postea resultet publica vtilitas, sed per se primo obtinetur in actione publica, concernente immediatè commodum publicum, ac proinde non potest adæquatè cessare ex eo, quod cessat in persona priuata.

14 Neque in prohibitione colloquendi, ac scribendi contenta in dicta Constitutione Pii datur paruitas materiæ excusans à peccato mortali, & ab incursione censurarum; quia huiusmodi collocutio, aut scriptio semper est grauis ex obiecto suo formali, & semper continet grauem dissonantiam ad rectam rationem; quia importat illam indiuisibiliter, atque adeò semper totam, & integram deformitatem. Deformitas autem collocutionis, aut scriptionis eiusmodi in eo consistit, quod electio Summi Pontificis, quæ libera esse omninò debet, subiiciatur occasioni illam differendi, vel turbandi, & sæpè humano contractui. Vndè consurgit iniuria non solùm Reipublicæ, sed etiam Dei, quia præuertitur modus eligendi Pontificem, quem Ecclesia præscripsit; ideòque hæc iniuria est grauis, & notabiliter contra rectam rationem, quia per ipsam destruitur modus, quo Summus Pontifex eligi debet, atque adeò tollitur tota dispositio electionis. Id autem contingit, stante quacumque paruitate collocutionis, vel scriptionis, immò stante vno verbo nota, signo, quo destruitur modus integer liberæ electionis, qui est magni momenti. Quare attendi debet formale turpitudinis, non autem quantitas materiæ. Et ideò non solùm prohibentur literæ, sed etiam scriptura cuiusuis generis notæ, & signa.

15 Quod procedit, etiam si Cardinalis in Rota audiat aliquem cum se loquentem, ipso tamen nihil respondente, vel contra. Idque ex mente Pontificis, quæ præ verbis attendenda est, & quia finis prohibitionis, nempè libera electio æquè impediri potest, etiam absque responsione.

16 Collocutiones verò, & scripturæ præter materiam electionis non sunt in Constitutione Pii, neque in illa Gregorii X. interdictæ. Nam Pontifices electioni tantùm consulere voluerunt; neque in iis comprehenduntur, qui deferuntur literas, sed tantum qui mittunt; incurrunt verò in *d. cap.* 2. *de elect.* si loquantur secretò cum illis, ad quos literæ mittuntur, De quibus, & aliis huiusmodi videndus Diana in peculiari *tract. de collocut. & script. vetit. tempore Conclauis*. Illud certum existimo, non posse Summum Pœnitentiarium absoluere ab excommunicatione lata, etiam à Pio IV. *in* §. *literas*. Quicquid dixerit ipse Diana *in alleg. tract. resol.* 19. Nam licèt Gregorius XV. in sua Constitutione, de qua inferiùs, nihil aliud faciat, nisi confirmare id, quod disposuerat Pius IV. *in d.* §. *literas*, & ipse Pius in *eo* §. auctoritatem, quam habebat Summus Pœnitentiarius absoluendi à casibus Papæ reseruatis, ei non abstulit, sed tantum sibi reseruauit excommunicationem ibi latam, atque adeò possit ab illa absoluere Summus Pœnitentiarius; attamen idem Gregorius *in* §. *quod si electio* ait, quod ab huiusmodi excommunicatione, sicut ab alia quacumque in sua Constitutione irrogata pœna excommunicationis à nullo, neque etiam à maiori Pœnitentiario, cuiuscumque facultatis vigore, præterquam à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolui possit. Vndè non solùm abstulit summo Pœnitentiario facultatem absoluendi ab excommunicatione à se lata *in d.* §. *Quod si electio*, sed etiam ab alia quacumque in d. sua Constitutione irrogata, inter quas est illa expressa à Pio IV. *in d.* §. *literas*, & ab ipso Gregorio confirmata. Et ideò Vrbanus VIII. in Constitutione sua de reformatione facultatum Maioris Pœnitentiarii, ac Pœnitentiariæ Regentis non expressit, nisi Constitutionem Gregorii, tanquam continentem etiam censuras, & pœnas in Constitutione Pii IV. emanatas.

17 Verba Constitutionis Gregorii XV. *Aeterni Patris, de elect.* Romani Pontificis, in qua statuitur forma essentialis electionis Papæ cum clausula irritante, ac pœnali, sunt hæc: *Quod si electio huiusmodi alibi celebrata fuerit, quàm in Conclaui clauso, vel aliter quàm per secreta schedularum suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in Conclaui præsentium in scrutinio, seu scrutinio, & accessu, electi suffragio non computato, vel per viam compromissi ab omnibus Cardinalibus, similiter in Conclaui præsentibus, nemine dissentiente inibi, & ita vt nemo se ipsum elegerit; vel quasi per inspirationem, nullo præcedente de persona speciali tractatu, omnium pariter Cardinalium præsentium in Conclaui, communiter, nemine dissentiente per verbum eligo intelligibile voce prolatum, aut scripto, si voce non potuerit, expressum; talis electio nulla sit, & inualida eo ipso absque vlla declaratione, & ita electo nullum ius tribuat; quinimmò is non Apostolicus, sed Apostaticus sit, & habeatur, & tam ipse quàm eligentes, eiusque fautores, & complices sententiam excommunicationis, & anathema, aliasque censuras, & pœnas inuasoribus Sedis Apostolicæ à Sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis impositas pariter ipso facto incurrant, à qua, sicut ab alia quacumque in hac Constitutione irrogata pœna excommunicationis, à nullo, neque etiam à maiori Pœnitentiario cuiuscumque facultatis vigore, præter quam à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolui possit*; & aliter etiam mandatur, tales arbitrio Papæ puniri. Deinde additur: *Iisdem omnibus, & singulis S. R. E. Cardinalibus, & sacro eorum Collegio inhibemus, ne contra hæc, & horum aliquid statuere, disponere, vel ordinare, seu in aliquo corrigere, alterare, mutare, seu aliquo modo facere, tractare, moliri, vel attentare præsumant quouis prætextu, vel causa sub eadem excommunicationis pœna ipso facto incurrenda.*

18 Inter autem rationes, ob quas id Gregorius statuerit, illa præcipua fuit, quod in Conclaui suæ electionis visus sibi erat valdè insuetus modus procedendi ad electionem Pontificis, in qua agentibus etiam Oratoribus Principum, aliisque secularibus viris, contendebatur; ideòque nil antiquius habuit, quàm rectam eligendi rationem inire; existimans quippè caput visibile Ecclesiæ, ac illum, qui Christianæ Reipublicæ gubernacula tractat, Christi Vicarium, summa libertate eligen-

eligendum fore, cùm quisque cum recta conscientia consentire, non verò cum affectionibus ac studiis Principum debeat, & electio ipsa facienda sit animo benè affecto, statutis horis, ac certa forma. Sed in re tanti momenti voluit Pontifex cum Cardinalibus perquam consultò, & meditatè agere, inter quos Millinus, familia nobilis, solers ingenio, probèque facundus, vt fertur, in aduersa opinione fuit, ac ita modestè pariter, ac prudenter disseruit: *Quanto io lodo, Beatissimo Padre, il zelo della Santità Vostra, altretanto confesso, che non piace in conto veruno quel modo tumultuoso dell'adoratione in tutte le hore così di giorno, come di notte, concorrendeui molti alla cieca, e sonnacchiosi al suono della voce de' loro Capi. Quindi due sauissimi Pontefici Clemente VIII. e Paolo V. hanno hauuto il medesimo pensiero d'applicarui alcun rimedio; ma il vedere che niun di essi l'haueua proseguito, faceua credere, che per rispetto di gran momento se ne fossero astenuti. Tanto più, che essi non pensauano di ristringer l'elettione a' voti segreti, come pensa di fare la Santità Vostra, ma solamente di togliere il modo dell'adoratione ad hore indebite. E per quanto io ho osseruato nelle Storie Ecclesiastiche, truouo, che i Predecessori della Santità Vostra hanno caminato in questa materia con due mire. L'una che all'elettione del Sommo Pontefice concorressero almeno le due parti de' Cardinali, non conuenendo, che vn, che dee dominare agli altri, anzi a tutto il Mondo nello Spirituale, giungesse a tal grado col voto di pochi elettori. L'altra, che l'elettione si facesse con la maggior prestezza possibile; perciochè la lunghezza della Sede vacante haueua più volte apportato calamità deplorabili della Chiesa, e cagionato delle scissure. Laonde accortisi, che non riusciua così facile l'elettione per via di segreti scrutinij, haueano introdotto l'vso de' publici accessi. E non contenti di questo, si erano applicati al modo dell'adoratione, hauendo essi per legitima l'elettione in qualunque modo ella si facesse, purche vi concorresse il numero delle due parti. Per questo fine medesimo della presta elettione si erano fatto tante leggi di Conclaui chiusi, di pochi seruitori, e talora di cibi limitati, acciochè operasse con alcuno il disagio quello, che non poteuano le persuasioni. Il volere ora ristringer l'elettione a voti segreti fa tanto più temere della lunghezza, quanto il dominio temporale del Papa s'è fatto più grande, e per conseguente più appetibile. Perciochè se i pretendenti ristringendosi co' loro amici non fussero mossi da' Capi delle fattioni, potrebbero andare così diuersi, che non si vnissero mai al numero delle due parti. Vostra Santità consideri, che non si tratta di eleggere vn General di Religiosi, il quale ha da durar cinque, ò sei anni, ma vn Papa, che oltre il dominio Spirituale, che ha sopra il Christianesimo, è anche per dominio temporale Principe grande, che può beneficare, solleuare a grandezze, e far de' Principi. E se bene io creda, che questo remedio nè meno haurebbe disunito le fattioni, nondimeno è da temer grandemente, che le disunisse. Imperciochè gouernandosi ciaschedun co' proprij fini, potrebbono non accordarsi mai. Crede la Santità Vostra, che con la nuoua Bolla ciascheduno si dourà gouernare non secondo l'aderenze, ma secondo la propria conscienza. Può dall'oltro canto sospettare, che si gouernassero secondo le proprie passioni, & affetti, e tanto più francamente, perche dentro le tenebre della segretezza si portano alle volte delle cose, che non si porterebbono mai in publico, onde San Cipriano lodaua l'elettioni publiche, acciochè sotto i trattati segreti non s'insinuasse furtiuamente alcuno indegno. E perciò nelle pratiche, che ora fanno i Capi delle fattioni, si astengono quanto più ponno, di portar persone indegne, perche altrimente non sarebbono seguiti, sì come nè meno in tutti i suggetti ancorche degni truouano seguito, o hanno poca conscienza coloro, i quali venendo loro proposto vn suggetto indegno, non sanno dir di nò, e che di essi si può molto temere sotto l'assicuratione del segreto, e la sperienza ha mostrato, che in tante elettioni, che si sono fatte ne' tempi moderni per via di adorationi sono stati promossi tutti suggetti dignissimi. Le nouità non dimostrano mai al primo aspetto tutte le difficoltà, che ponno produrre, vedendosene tutto dì molte, che promosse con ottimo fine, hanno partorito mali effetti. Vostra Santità pensi solo a questo. Se per auuentura i Cardinali per cagion di questa nuoua Bolla non si potessero accordare, in qual'angustia, in qual trauaglio si trouerebbono il Sagro Collegio, e la Chiesa di Dio? A qual rimedio si douerebbe ricorre? Qual Pontefice riformerebbe la Bolla? è il contreuenire a quella, che altro sarebbe, che dar nuoua materia agli eretici, di calunniare l'identità del vero Vicario di Christo? E questo timore fa gran commotione nell'animo mio, e mi ha messo in necessità di non tacere. Conchiudo finalmente, e stimo, che l'elettione del Sommo Pontefice segua in hore determinate, e che quando pure Vostra Santità volesse togliere affatto il modo dell'adoratione, credo, che si possa lasciare quello degli accessi publici, poiche si è veduto in pruoua più d'vna volta, che hanno ageuolato, o accelerato l'elettione. Questo è il mio parere, il quale sempre sottometto a quello della Santità Vostra, alla quale sì come fedele, e sincero nel consiglio, così sarei stato pronto, & vbidiente nell'esecutione.* Hæc autem leguntur in Vita Cardinalis Millini, typis Romanis excusa.

19 At volutatis inter se rationibus, placitum, vt Constitutio ederetur, in qua notandum, quod olim etiam statutum fuerat, electionem Papæ fieri in Conclaui clauso, *d. cap. 3. §. In eodem de elect. in 6.* Sed locus iste, id est Conclauis, præsertim clausus, non erat de substantia electionis; nam valida erat electio, vbiuis fieret à duabus partibus Cardinalium *ex cap. Licèt, de elect.* Abb. *in cap. Cum terra num. 7. de elect.* Biaxius *de elect. p. 3. cap. 12. n. 1.* Bonacin. in terminis *de censur. in part. disp. 2. quæst. 7. pun. 1. §. 2. num. 6. in fin.* Quamuis autem Conclaue debeat fieri in Ciuitate, in qua, vel in cuius diæcesi mortuus Papa cum Curia morabatur, vt *d. cap. 3. §. 1. de elect. in 6. & Clem. 2. §. Sanè eod. tit.* tamen neque olim, neque hodiè est de substantia talis locus per *d. cap. Licèt*; quia nullibi per hoc cassata reperitur electio; immò dum *d. cap. 3. §. Porrò*, dicitur, quod si Papa mortuus est in ciuitate interdicta, Conclaue fiat in alia viciniori, Gloss. ibi *v. interdicta* ait, non fore nullam electionem, si in eadem interdicta Ciuitate fieret Conclaue, & electio. Reliqua, quæ ad explicationem præfatæ Constitutionis Gregorij faciunt, vide apud Thesaurum *in prax. Ecclesiast. p. 2. verb. Conclaue cap. 4.* Nos interim memoratam Vrbani VIII. Constitutionem de facultatibus magni Pœnitentiarij pro vsu quotidiano alibi producemus.

CONSVLTATIO X.

An diebus in honorem Dei, ac Sanctorum dicatis, præcipuè die Dominico, fieri possit executio bonorum pro viaticis Commissariorum, aliorumue, illaque eisdem diebus vendere? Vbi alia.

NOn posse tenendum est. Ratio petenda est à fine, vt scilicet multitudo à curis profanis feriata, cultui diuino det operam, *l. omnes 7. l. fin. C. de fer.* iuxta præceptum Decalogi: *Memento, vt diem Sabbati sanctifices*; quod, & si non ad speciem cæremoniæ certæ dici ex lege Mosaica, tamen ingerere ad cultum Deo certo tempore præstandum, omnes ex lege naturæ obligat. Verùm hoc præceptum de Sabbato sanctificando partim esse morale, partim cæremoniale D. Thom. 1. *quæst. 100. art. 3. ad 2. & 2. 2. quæst. 122. art. 4.* quoad vacationem scilicet morale, quoad diem verò cæremoniale, Couar. *resol. cap. 19.* Nec procedit argumentum, quod ante legem in Sina datam viguerit præceptum de sanctificando Sabbato, *Exod. 16. & 25.* & per hoc inferatur morale; sic enim etiam de circumcisione præceptum morale esset, quod falsum est. Ideòque in locum huius diei iam surrogatus est Dominicus dies, *can. Apostol. 7.* quo tempore, vt & alijs festis diebus, sacrificio Missæ interesse iubemur Sacris Canonibus, *cap. Omnes 62. & 64. de cons. d. 1.* qui legis habent vigorem, *l. Sacris 45. C. de Episc. & Cler.* Missæ autem mentio fit *in l. 42. §. 1. & 10. C. de Ep. & Cl. Nouel. 7. §. 17. n. 133. cap. 2. num. 57. §. Illud in fin.* Vide Concil. Trid. *sess. 25. de inuoc. Sanct.* D. Thom. *2. 2. quæst. 147. ar. 3. ad secundum.*

2 Hinc licèt vetior sententia sit, quod ex præcepto tantùm Ecclesiæ sit retenta determinatio festorum, ac præcipuè septimi diei ad diuinum cultum, & eodem iure mutata sit à Sabbato in Dominicam, vt tradunt D.Th. 2.2. q.122. ar.4. ad 4. D.Anton. 2. p. tit.9. cap.7. Bonac. in 3. d.37. ibique Maior. quæst.17. Sot. lib.2. de iust. q.4. art.4. ad 2. Vualdens. de Sacramental. tit.17. c.140. Turrectem. in cap.1. de consecr. d.3. Nauarr. in Man. cap.13. num.1. Tabien. Rosel. & Armil. v. Dominica, & Archid. in c. Ieiunia, de consecr. d.3. Probabile tamen id fuisse verbo tenus ab Apostolis præceptum, receptumque à toto populo Christiano, vt necessarium ad honestatem morum, & Religionis Christianæ, atque sub hæc existimatione consuetudinem durasse. Quæ tandem legibus scriptis confirmata est, vt patet ex cap.1. & cap. Sabbato, de consecr. d.3. & c. Quoniam, c. Licet, & cap. Conquestus, de fer. Et ipsi etiam Imperatores hoc præceptum suis legibus muoierunt, vt liquet toto titulo 6. de fer. præsertim l.2. & l. omnes dies, vbi post alias præcipuas festiuitates subditur: *Et dies Solis, quos Dominicos rite dixere Maiores, qui repetito in se so calculo reuoluuntur, parem necesse est habere reuerentiam.* Et in l. vlt. Leo, & Anthemius Augusti sic aiunt: *Dominicum diem ita semper honorabilem decernimus, ac venerandum, vt à cunctis executionibus excusetur, nullo quamquam vrgeat admonitio, nulla fideiussionis flagitetur exactio, taceat apparitio, aduocatio delitescat. Sit ille dies à cognitionibus alienus. Præconis horrida vox silescat. Respirent à controuersijs litigantes, & habeant fœderis interuallum &c. Amissionem militiæ, proscriptionemque patrimonij sustinebit, si quis vnquam hoc die festo spectaculis interesse, vel cuiuscumque Iudicis apparitor prætextu negotij publici, seu priuati, hæc, quæ hac lege statuta sunt, crediderit temeranda.*

3 Ad quem locum Baldus explicans illud *taceat apparitio*, notat, quod tempore feriato in honorem Dei, est interdictus actus Iudicis, vt in verbo *admonitio*, & actus Nuncij, siue executoris, vt in verbo *taceat apparitor*. At semper recepta fuit illa Abbatis distinctio in cap. fin. n.20. de iudic. firmantis in honorem Dei non licere, ad quem se refert D.Fagnan. in d. cap. Conquestus num.22. de fer. similemque distinctionem facit Guidop. dec.215. n.5. & satis fusè Chartar. for. Eccles. Mediol. dec.20. à n.8. repetendo Constitutionem B. Pij V. Bullar. to.2. ac de Magistr. in Syn. Eccles. tom.1. lib.2. cap.1. n.18. & seq. vbi ad rem explicat verbum Mercatus. Cum Mercatus, & nundinæ consistant in emptione, & venditione, locatione, & conductione &c. quæ sunt opera seruilia, & per consequens prohibita in die festo. Videndus de istius diei Dominici obseruatione Suarez grauis, ac disertus Theologus de Relig. to.1. lib.2. cap.4. vbi plura ex Sanctis Patribus, & Concilijs adducit.

4 Idque præsertim, quando succedit mandatum, de quo Abb. loco alleg. vel executio realis, de qua cæteri Doctores, vel incantatio per vocem præconis, de qua in d. l. fin. & Guidop. vel violenta exactio, de qua pariter in d. l. fin. C. de fer.

5 Ac ita quidem, vt nec sustineatur actus sic irritus per clausulas, *arbitrio tuo*, *de facto*, & forsan *manu regia*, *sine strepitu, & figura iudicij*. Nam efficacia harum clausularum tribuit facultatem procedendi præter legem, non contra legem, vt post Lap. alleg.128. n.4. Rub. claus. 550. claus.764. n.1. Barbos. claus.173. num.19. ex Asinio in prax. §.3. cap.7. censetque tantùm derogatum rusticis ferijs, non autem solemnibus. In his enim nec à Iudice, l.1. ff. de fer. neque ab arbitro, l. omnes 6. in fin. C. eod. ius dici, d. l.1. aut citatio fieri, aut solutio debitorum publicorum exigi potest, l. omnes 7. C. eod. Quare, parte alterutra emanente, actus à Iudice tempore feriarum factus, est ipso iure nullus, d. l.1. in fin. l. Si feriatis 6. ff. eod. Ias. in l.4. num.3. hoc titulo. Dixi emanente; nam volentibus, aut spontè comparentibus rectè ius dicitur, d. l.1. in fin. Specul. de fer. §. fin. quod verum est in ferijs in dictis litigatorum causa, vt puta messium, vindemiarum, &c. secùs in solemnibus, cap. fin. de fer. aut repentinis, Bald. in l.1. in fin. C. eod. Nam his à priuatis renunciari nequit, quia priuatorum causa non constituuntur, Specul. d. §. fin. Gloss. Salic. & alij in d. l. omnes 7. C. eod. immò à nullo, nisi necessitas, vel pietas aliud inducat; necessitas quidem, vt si res sit tempore, vel morte peritura, cap. vlt. extr. de fer. quod exemplifica, vt in l.1. 2. & 3. ff. de fer. Pietas verò, si sit causa debilium, & miserabilium personarum; quia in operibus misericordiæ, dictum non est habenda distinctio, arg. cap. Veniam 35. q.9. cap. Vtinam 76. d. cap. Nunquam, de consecr. d.5. Gail. lib.1. obs.53. n.14. & 16. alia ex Speculatore, & ex Maranta sunt petenda.

Neque obstat, quod viatica Commissariorum succedant in locum alimentorum ex vulgatissima regula, quod venter non patitur dilationem, ac proinde sicut ob maximam celeritatem, quarum secum trahit eiusmodi priuilegium, respuit appellationem ex ratione textus in l. fin. ff. de appel. recip. ita potest fieri executio, & subhastatio per vocem præconis, ac deliberatio. 6

Nam, sua distinctione retenta, facilè dubium dissoluitur. Si enim agatur de alimentis futuris pauperi decernendis, ne fame pereat, absolutè potest diebus feriaris etiam in honorem Dei negotium officio Iudicis celeriter expediri. At si alimenta petantur à non paupere, vel etiam à paupere, sed præterita, cùm iam vsque ad diem petitionis vixerat, cùm tunc cesset ratio pietatis, debet in ea quoque die festo abstinere, vt rectè distinguit Scacc. de iudic. lib.2. cap.5. concl.1. num.23. 26. 27. & 49. ac 64. quamuis Surd. de alim. tit.8. priuileg.2. num.8. apertè firmet indistinctè hoc priuilegium non habere locum in ferijs ad honorem Dei inductis; quia tunc silet etiam alimentorum causa, quoniam cum lex mandat, procedi summariè, & de facto, non videtur ea tollere, quæ honorem Dei concernunt; quem etiam sequitur Scacc. de appel. quæst.17. limit.7. num.17. Hanc verò distinctionem amplexi sunt etiam Mar. Burg. de mod. proced. ex abrupt. cent.1. quæst.5. caus.36. num.111. Castil. quotid. contr. lib.8. de alim. cap.3. num.21. Bos. de alim. oblig. cap.19. §.8. num.1129. 7

Quare S. Congregatio super Episcopis in Neocastrensi 17. Septembris 1585. censuit capturas, & executiones pro debitis, & causis ciuilibus diebus festis fieri posse, si debitores fuerint suspecti de fuga. Exactio verò priuata absque ministris iustitiæ fieri potest diebus festis etiam absque licentia, vt censuit eadem Sac. Congregatio sub die 16. Maij 1589. & 2. Aprilis 1561. in Nullius Fasanellæ. At in causis criminalibus Ordinarius prohibere non potest, ne quis ob aliquam causam criminalem carceretur die festo ex eadem S. Congregatione in Crotoneosi 9. Septembris 1593. & in Acheruntina 17. Maij 1604. Multò minùs, ne pro eisdem causis capiatur informatio, vt in Larinensi 5. Iulii 1565. Pauperibus verò, qui ruri commorantur permitti debet, vt diebus festis suos contractus facere possint, vt in Gallipolitana 26. Iunij 1591. Excipe tamen ab hac indulgentia duos casus. Festa solemniora, & contractus, in quibus decretum Iudicis requiri contigerit, vt ex eadem S. Congr. in Caietana 23. Augusti 1658. Sic quoque subhastatio farinæ, & id genus alia, quæ difficulter fieri possunt diebus ferialibus, permittenda sunt diebus festis, & Ordinarius debet esse facilis ad præstandam licentiam, siue conniuentiam, vt declarauit eadem S. Congregatio in Nicoterensi 20. Octobris 1597. 8

Cæterùm forma, & tempora colendarum feriarum lege præscripta sunt, l.2. l. omnes, l. fin. C. de fer. Potest tamen pro ratione fructuum aut seriùs, aut citiùs Iudex ferias indicere, Ias. in l.1. ff. eod. Specul. de fer. §.1. num.4. qua in re rationem loci illius, in quo agitur, item domicilij actoris, aut rei vocati aliarumque circumstantiarum habere debet, arg. l.3. §. fin. de testib. Specul. ibid. num.5. 9

Concessio verò licentiarum laborandi diebus festis spectat ad Episcopum, Sacr. Congregatio Immunitatis in Rubensi 1. Maij 1635. Debetque eas dare in scriptis, eadem Sac. Congregatio in Castrensi 2. Maij 1629. Sic etiam licentiæ vendendi diebus festis sunt dandæ à solo Episcopo, non autem à Gubernatoribus; eadem in Alatrina 11. Martij 1642. Et birruarij Gubernatoris abstinere debent à pignorationibus pro obseruatione festorum. Eadem in Senogalliensi 9. Nouembris 10

bris 1634. neque diebus festis permittitur vendi frumentum, neque fieri, vt dicitur, *la dogana*, eadem in Auellina 6. Febr. 1635. Neque publicari possunt edicta, siue bandimenta laicalia. Eadem in Theatina 20. Septembris 1639. Hæc tamen, huiusmodique, & paruitates rerum, & magnitudines, atque has omnes officiorum, ac licentiarum æstimationes, alia nonnunquam momenta extrinsecus, atque aliæ quasi appendices personarum, & causarum, & temporum, & circumstantiæ ipsius necessitates, quas includere in præcepta difficile est, moderantur, & regunt, & quasi gubernant, & nunc ratas efficiunt, nunc irritas. Quare Ordinarius in his, ac similibus satis cautè, & solicitè, ac religiosè se gerere oportet.

11 De citatione controuertitur, possitne illa die in honorem Dei feriato à Iudice decerni? Et aientium sententiam complectimur cum Boer. *clas.6. disp.16. thes.29.* Dummodò non ita fiat, vt citatus ad diem similiter feriatum in iudicio ad agendum, vel respondendum comparent, *l.2. in fin. ff. si quis in ius voc. non ier.* Glos. *ad c. placita* 15. *q.4.* Quin etiam citationis executionem die eiusmodi feriato fieri posse rectè negatur per *text. in d.l.vlt.* ibi: *nulla quemquam vrgeat admonitio*. Item ibi: *taceat apparitor, præconis horrida vox silescat*, *C. de fer.*

52 Quæritur etiam, num testes, qui die non feriato iuramentum de veritate dicenda præstiterunt, in feriis diuinis examinari possint? Et negatiuam sententiam, ceù veriorem, approbandam ducimus per *text. in d.l.2. & d.l.vlt.§.1.* ibi: *à cunctis executionibus excusetur, nulla quemquam vrgeat admonitio, nulla fideiussionis flagitetur exactio, C. de fer.* facitque *Clem. sæpè, de verb. signif.* Dissentiunt verò Specul. *de fer. §. sequitur*, alijque plures, allegati à Bocer. *d. clas.6. disp.16. thes.24. lit. B.*

3. Sed quid de libelli oblatione, an ne hæc die cultui diuino destinato fieri poterit? Ego ipsi quidem Iudici, *l. miles* 11. *§. sexaginta 6.* ibi: *quoniam de plano quoque libellus dari potest*, vbi Doctores, *ff. ad leg. Iul. de adult. l.2. C. de fer.* Non verò parti aduersæ libelli oblationem eiusmodi de feriato fieri posse, censeo per *d. l. vlt. C. de fer.* cum Bocer. *d. clas. 6. disp. 76. thes. 23.*

14 Neque sententiam à Iudice proferri, & publicari, neque sententiæ executionem die in honorem Dei feriato fieri posse rectè statuitur ab ijs, quos refert, ac sequitur Bocer. *d. clas.6. disp. 16. thes.25.* ac nos etiam diximus. An ne verò amicabiles compositores, seu arbitratores laudum suum die eiusmodi feriato pronunciare poterunt? Ita videtur. Neque enim procedunt in forma iudicij, Gail. *d. obser.53. num.10. lib.1.* Quidni ergo eiusmodi quoque die litigantibus concordiam suadere, & transactione potius controuersiam finire, quàm iudicio terminare possunt? *cap. querelam 18. extr. de simon.* Harprecht. *in proces. iudic. decad. 5. concl. 9. num. 6.* licèt dissentiat Vmmius *disp.7. de proces. iudic. thes.10. num.41.*

55 De appellatione minùs dubitandum videtur, quin ea die eiusmodi feriato fieri possit. Tum quia tempus decendij ad appellandum concessum continuum est, adeòque omnes istius temporis dies præsumuntur vtiles, in quodcumque anni tempus incidant. Tum quia coram Iudice etiam extra iudicium appellatio interponi potest. Tum etiam quia non statim requiritur, vt Iudex cognoscat, appellationi deferendum sit, nec ne. Facit *l.1.§. vult. l.3. ff. de fer. & l.1. C. eod.* adde Bocer. *d. clas.6. disp. 16. thes.27.*

56 Illud non prætermittam. Cum ob receptionem Calendarij Gregoriani in vicinis locis sæpè numero feriæ discrepent, an ne feriæ actoris, an Rei, an verò Iudicis obseruandæ sint? Et hoc postremum veritati consentaneum esse deprehendo, *argum. l. testium 2. §. vlt. ff. de testib. l.1. §. In honorarys 10. ff. de var. & extraordin. cognit.* Harprecht. *in proces. iudic. decad. 5. conclus. vlt. n. vlt.* Verumtamen Rei quoque rationem habendam esse non ineptè censent Hun. *in resol. disp. 5. in fin. thes.9. vol.1.* & Bacou. *ibid. in not. pag. 209.*

17 Præter autem declarationes Sacrarum Congregationum, quas hac in re alibi adduximus, istas quoque adijcimus.

18 Non pertinet ad Principem, vel Iudicem laicum facere edicta circa festorum obseruationem, S. Congreg. super Episcop. in Vmbriaticensi 2. Martij 1621. Quod si illa fecerint, Episcopus debet edictum publicare, cuius proemium sit, esse proprium officium Episcopi, edicta, & præcepta facere circa festorum obseruationem, & dare licentiam laborandi in ipsis, vt sic absque turbis Iudex secularis quietè suam falsam opinionem, qua tenebatur, sentiat. Eadem S. Congreg. in Menopolitana 13. Augusti 1578.

19 Multò minùs Princeps laicus potest instituere, vel indicere dies festos, vt per suas literas in forma Breuis declarauit Innocentius X. sub die 6. Octobris 1653.

20 In puniendo pro transgressione festorum eos, qui contraueniunt sine licentia Episcopi, datur locus præuentioni inter Iudicem Ecclesiasticum & secularem, B. Pius V. Constit. *Cum primum Apostolatus*, §.7. & eadem S. Congreg. in Theatina 29. Maij, & in Neapolitana 22. Iunii 1621.

21 Quare Episcopus, vel Vicarius dare debent huiusmodi licentias in scriptis, eadem S. Congreg. in Ciuitatis Castellanæ 25. Augusti 1615.

22 Licentiæ laborandi dictis festis non sunt exhibendæ Iudicibus laicis, neque toleranda huiusmodi præsumptio, atque prætensio, S. Congreg. Immunitatis in Castrensi 2. Martij 1629.

23 Pœna pro transgressione festorum imponenda debet esse moderata, etsi fuerit exorbitans, reduci debet ad arbitrium Ordinarij, & reliquum si fuerit exactum, restitui, S. Congregatio super Episc. 5. April. 1596. & in Recinatensi 16. Ianuarij 1601. & in Bellicastrensi 1. Septembris 1603. & in Cornetana 12. Decembris 1642.

24 Neque debet excedere quinque, vel sex Iulios, in loca pia distribuendos, deducta tertia parte pro executoribus, licèt quis deprehensus fuerit in flagranti post publicatum edictum, eadem S. Congreg. in Tarracinensi 14. Decembris 1594.

25 Neque pro pœna debent bona confiscari. Eadem S. Congreg. in Termolensi 29. Aprilis 1603. & in Crotonensi 1. Iunii 1604.

26 Nam citata Constitutio B. Pii V. de amissione animalium, vti rigidior, non fuit quoad hanc partem vsu recepta. Vndè S. Congregatio Episcoporum merces simul cum animalibus pro transgressione festorum confiscatas, seu ablatas restitui mandauit, vt in Camertina 11. Augusti 1617. Data tamen idonea cautione de soluendo, quod ordinatum fuerit ab eadem S. Congregatione, vt in Bouinensi 11. Aprilis 1645. & 14. Decembris 1646. & 11. Ianuarij 1647. Non obstante, quod animalia fuissent vendita, & eorum pretium distributum, quia ea iussit redimi, ac domino restitui, retenta aliqua modica pœna, locis piis applicanda 15. Iulii 1606.

27 Nundinarum, mercatorum, & feriarum prætextu præceptum de Dominicis, & festis diebus sanctificandis licet agasonibus, & aliis iumentorum vectoribus, seu mercium conductoribus, baiulis, & alijs huiusmodi seruientibus, ac ministris sarcinas, & onera nundinarum exonerare, & deponere, inceptumque iter, missa prius audita, transeundo prosequi, & continuare; non autem debent sarcinas componere, & iumenta onerare ad iter denuò incipiendum, neque mercatoribus, aut aliis, etiam viatoribus ijs diebus, etiam clausis apothecis merces vendere, emere, aut asportare licet, nisi tantum ad victum necessaria, aut alia minuscula, & modici valoris, & momenti opera iam conflata, atque laborata pro transeuntium hospitum, aduenarum, & cæterorum vrgenti, & præsentanea necessitate, & opportunitate, in quo partes erunt Episcopi propositis edictis prouidere, vt ipsi dies festi debita obseruatione colantur, simulque populorum eò confluentium necessitatibus, quantum sine dicta offensione fieri potest, consulatur. Quoad iudicia autem, quæ Dominicis, & festis diebus silere debent, id obseruari poterit, quod iure communi permittitur in

qui-

quibusdam vrgentibus casibus, qui moram, & dilationem non patiuntur, in quibus & alijs iurisdictionum Consulum, nundinis præpositorum concernentibus, Constitutiones, & Summorum Pontificum, si quæ habent priuilegia, & allegatum Breue B. Pij V. seruandum est, S. Congregatio Rituum in Recinanensi 9. Decembris 1600.

CONSVLTATIO XL.

De sportulis iudicialibus, siue de mercede, ac erogatione fori Ecclesiastici à S. Congregatione super Episcopis olim taxata, & nuper à taxa Innocentiana, omninò seruanda, vbi an, & quatenus liceat Episcopo cancellariam vendere, vel locare sub annuo censu? Et an emolumenta Cancellaria vtriusque iurisdictionis & sigillorum sint de mensa?

1 TRibunalium corruptio potissimùm ex ea parte hodie oritur, quod Principes habent venales magistratus, & ex venditione eorum compendium facientes, non audent fines sportulis liberè imponere. Necessarium enim est, aiebat Alexander Cæsar, vt is, qui emit, vendat. Omnis autem illa negotiatio in detrimentum Principis, & Reipublicæ conuertitur. Princeps quippe malè audit, quod pro iustitia distribuenda, ad quam ipse tenetur, negotiatur in ea non doctos, & probos, qui lubentissimè non emunt onus, sed perniciosos, ambitiosos est, & Reipublicæ subuersio, quæ regitur potius à populis, & curatoribus, quàm à Iudicibus. Quod animaduertit Iustinianus tum alibi, tum scribens Triboniano *nou. 17. de mand. Princip. c. 1. Oportet igitur*, ait, *te purè sumentem administrationem & sine omni suffragio pro omnibus alijs mundas seruare Deo, nobisque, & legi manus, & nullum contingere lucrum, neque maius, neque minus, neque captiosum quiddam contra subiectos facere negotiatione: sed contentum esse solis à Fisco tibi ministratis, & tam per te, quàm per eos, qui circa te sunt, purum vndique eis seruare ius*. Atque Theodosius, & Valentinianus Imperatores *in l. fin. ad leg. Iul. repet. lib. 9. C. tit. 27.* conceperunt iuramentum subeuntium administrationes, vel Magistratus, vt neque quicquam se dedisse, vel daturos, vel promisisse pro sortiendis administrationibus, neque dum in administratione fuerint, quicquam præter salaria accepturos promittant. *Prouincias spoliari*, inquit Seneca *lib. 1. de benefic. cap. 9. & nummorum tribunal, audita vtrinque licitatione alteri addici non mirum, quandoque emeris, vendere gentium ius est*. Huc etiam pertinent leges plectentes Iudices corruptos sordibus, & per pecunias iudicantes, & corruptores, & eos, qui nituntur corrumpere, de quibus Tholosani *lib. 36. syntagm. iur. cap. 29.*

2 Reuocandæ itaque leges feliciter aliàs de istis concussionibus & furtis propositæ, sicque fiet, vt superans in iure aduersarium, ius suum repetat integrum, & sumptus integros in litem factos, dum plus nullo modo erit expensum, aut acceptum, quàm in rationem calculi expensarum taxatarum, seu definitarum venire possit. Quod ad Iudices & moderatores prouinciarum plebiscito, inquit Modestinus Iurisconsultus, continetur, ne quis Præsidum munus, donum caperet, nisi esculentum, potulentumue, quod intra dies proximos prodigatur, *l. plebiscito 18. de offic. Præsid. lib. 1.* Quod Vlpianus latius explicauit *in l. solent 6. §. fin. de offic. Proconsul. Quantum*, inquit, *ad xenia pertinet, audi quid sentimus. Vetus prouerbium est; neque omnia, neque omni tempore, nec ab omnibus esse accipiendum. Nam valde inhumanum est à nemine accipere, sed passim vilissimum*: Extatque hac de re grauissima Alexandri VII. Summi Pontificis Constitutio, qui omnes alias suorum Prædecessorum non solùm renouauit, sed auxit. Manus integras habere à muneribus, rectissimè placuit, cum ea soleant demulcere, ac propensiores reddere Iudices, &, vt vno verbo dixerim, soleant excæcare etiam oculos iustorum, & peruertunt causas iustorum, Deut. *cap. 16. v. 19. Munera de sinu impius accipit, vt peruertat semitas iudicij*, Prou. 17. v. 25. Hinc neque etiam permittendum censerem, vt vel esculenta, aut poculenta capere possint. Nam & in minimis est affectio, & ex minimis, si permittantur, facilis ad maiora optanda, & capienda est via. Sunt & esculenta, & poculenta maximo damno pauperibus, qui minutis etiam expensis, quæ pro nihilo haberi possunt diuitibus, exhauriuntur, & Magistratus non contentus pecunia tyrannus fit. Sed superbia, & auaritia eorum, qui gubernant, homines prouocant contra se, & contra statum eius Reipublicæ, quæ ista fieri patiatur, vt visum Aristoteli *lib. 5. polit. cap. 3.*

Meliùs igitur consultum omninò est Reipublicæ, si 3
Principes, aut populus suis Magistratibus ex publico salarium constituant sufficiens, ex quo commodè viuere, & lucrari possint, & abstinere à subditorum loculis, si gratis ita merentibus concedant dignis potestates, & administrationes; sic enim fiet, vt lites citius, & sine aliqua spe lucri dirimantur. At hoc difficile propter aliquorum auaritiam; ideòque meretur saltem aliquam reformationem, si stipendia Iudicibus essent sufficientia, taxatio assueta ex arbitrio iudicantium sportularum, & necessarium videtur, aut eas permitti certas, aut nullas. Sed, vt dixi, fieri hoc facilè non potest, nisi salarijs constitutis sufficientibus; potest tamen obuiam iri auaritiæ, & excessui harum sportularum per certam diffinitionem. Quocirca si sola iura spectemus, qui salarium habent à publico, non debent à partibus, licèt sponte offerentibus, recipere sportulas per *cap. Cum ab omni 10. de vit. & hon. Cler.* vbi Glossa, per quem textum Sacra Congregatio super Episcopis sæpiùs decreuit, non licere quibuscumque Ordinarijs, vel eorum Vicarijs, aliquid recipere à prætensis reis sub nomine viatici, siue, vt vulgo aiunt, *Caualcate*, pro causis intra eorum diæceses occurrentibus, etiamsi non vadant ipsi, sed illuc delegatos, vel Commissarios transmittant. Et hoc neque pro causis ciuilibus, neque pro criminalibus cum obligatione restituendi totum id, quod propterea receperunt; quia tenentur facere proprijs expensis huiusmodi processus attinentes ad suam iurisdictionem ordinariam, vt in Sarzanensi 2. Octobris 1616. in Andrien. 8. Nouembris 1640. in Narniensi 1. Iunii 1641. in Tarracinensi 13. Septembris 1660. & alibi; vbi notandum, quod reus cogi non debet ad erogandum expensas Commissario contra se, parte instante, destinato, sed hoc fieri debet actoris expensis, quæ in finè à reo reficiendæ sunt, si in culpa repertus fuerit, vt declarauit eadem S. Congregatio in Rossanensi 15. Februarij 1583. Quæ tamen prohibitio non habet locum in esculentis, & poculentis, quæ intra duos, vel paucos dies consumi possunt, *cap. statutum, §. insuper de rescript. in 6.* Neque in sportulis propriè dictis, quæ recipiuntur in causis ciuilibus. Nam eas etiam Episcoporum Vicarii recipere possunt, ex eadem S. Congregatione in Ferrariensi 21. Nouembris 1614. Pro sententijs tamen diffinitiuis, non pro interlocutoriis, vt in Regiensi 28. Nouembris 1603. Immò neque Aduocati, neque Notarii debent aliquid à pauperibus recipere, sed eis gratis patrocinari, & copias præstare tenentur, *l. Tam dementis 23. C. de Episcop. audient.* Paulus V. *const. 71. §. 20.* Et processum pro defensionibus, S. Congregatio super Episcop. in Balneoregiensi 26. Ianuarj 1652.

Porrò licere Episcopo Cancellariam vendere, vel loca- 4
re sub annuo censu asserendum est, si fructus, & emolumenta Cancellariæ vendantur, siue locentur non Officiali, seu Heruario, sed extraneo, qui nullatenus debeat se ingerere in negotiis Tribunalis. In hoc enim casu, cessante omni fraude, venditio, seu locatio non est illicita. Quia etsi fructus, & obuentiones huiusmodi proueniant ex iurisdictione, tamen non est prohibitum illos vendere iurisdictionem non exercenti, vbi contractus non permiscentur. Neque vrgent pericula extorsionum, cum conductor in Tribunali nullum habeat ministerium. Et hoc propriè non est locare Cancellariam, sed illius obuentiones temporales dumtaxat, seorsim à iurisdictione.

Si

5. Si verò locetur Cancellaria, siue illius fructus, & obuentiones vendantur Cancellario, siue Actuario, vel Notario, aut Magistro actorum, tunc locatio, aut venditio prohibita est. Quia cum creantur Tabelliones, communiter etiam creantur Iudices ordinarij, & tales communiter se intitulant, vt testatur Angel. *cons. 93. num. 2.* & Paul. de Castr. *cons. 84. lib. 1.* Eo autem ipso, quod Notarius constitutus est Iudex ordinarius, est Magistratus inter consentientes, & habet iurisdictionem habitu, licèt non actu, vt notatur *in l. 1. ff. de iurisd. omn. Iud. & in l. fin. C. vbi & apud quem.* Castr. *d. cons. 84.* signate *num. 4.* Et dicitur Iudex chartularius, habetque iurisdictionem inter volentes, & potest multa, ex quo radicem habet iurisdictionis, vt inquit Bald. *cons. 105. num. 3. lib. 3.* Et tanquam Iudex ordinarius facit præceptum, & guarentigiam ita, vt habeat executionem paratam, vt plenè per Tiraquel. *de const. p. 3. l. mi. 30. num. 29.* Guarentigia enim videtur decretum iudiciale Baldo *in l. non aliter num. 1. in fin. ff. de adept.*

6 Supposita autem radice iurisdictionis habitualis per deputationem ad acta, censetur prorogata illius iurisdictio. Hoc enim casu fieri potest prorogatio ab habitu ad actum, vt notat Innoc. *in cap. prudentiam de offic. deleg.* & post eum Paul. de Castro *loc. cit.* & consentit Bartol. *in l. 2. num. 14. C. de iur. fisc.* vbi ait, Notarium posse expedire ea, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, si sibi committantur, quia in hoc ipse est Iudex. Et de Actuario, seu scriniario habente ius gestorum, est textus *in l. eos 1. §. 1.* iuncta Glossa *v. scrinia, C. de appell.* notatque Bald. *in l. hac consultissima §. Si quis autem in fin. C. de testam.* Atque ita distinguit Hostiensis *in cap. Ad quæstiones de rer. permut.* Quem ibi sequuntur Io. Andr. *num. 2.* Butr. *num. 10.* Cardin. *num. 1,* Anchar. *v. etiam 1.* Socin. *num. 6.* alijque communiter.

7 Quare cum Actuarius iurisdictionem habeat saltem voluntariam, consequens est, vt fructus, & obuentiones temporales ei vendi non possint, siue sequamur opinionem Innocentij *in cap. præterea, ne Prælati vic. suas,* tenentis generaliter, ac indistinctè, obuentiones temporales vendi non posse iurisdictionem exercenti; siue sequamur opinionem Hostiensis, existimantis, vendi non posse exercenti iurisdictionem obuentiones ex iurisdictione prouenientes, etiamsi seorsim à iurisdictione vendantur. Quia cum sine illa non proueniant, propter huiusmodi connexionem vendito vno, neutrum inuenditum derelinquitur, vt *in c. Si quis obiecit. 1. q. 3.* Et in hoc casu locum debent inconuenientia, quæ in venditione iurisdictionis considerant Doctores, præcipuè Cardinalis *in d. cap. Præterea num. 1.* & plenius Ab. *num. 4.* Nam Actuarius conductor cum ex mercede actorum deducere debeat pensionem Episcopo persoluendam, vt præter illam aliquid sibi lucretur, verendum est, ne taxas augeat in actis, & in instrumentis conficiendis, illisque edendis partibus, quarum interest, illasque concutiat, vt pecuniam extorqueat, vt *in auth. vt Iud. sine quoque suffrag. col. 2.*

8 Ad hanc autem Iudicum, & Notariorum auaritiam refrænandam S. Congregatio super Episcopis, & Regularibus, ac nuper S. D. N. Innocentius XI. taxam fori Ecclesiastici fieri curauit, ediditque, quam demum ad præscriptum decretorum eiusdem emendatam, explicatam, & auctam in suis flosculis P. Nicolius impressit. Verùm quod apud Tacitum *lib. 3. annal.* Tiberius in Epistola ad Senatum de luxu coercendo scribit: *Tot à maioribus repertæ leges, tot, quas Diuus Augustus tulit, illæ obliuione, hæ, quod flagitiosius est, contemptu abolitæ, &c.* idem prorsus de Constitutionibus Pontificis super donis, ac muneribus, siue de datis, & acceptis, ac de præfata taxa fortè dici poterit. Ne autem id contingat eadem S. Congregatio semper exclamauit, vt liquet ex resolutionibus, ac literis, quarum aliquas hic subijcimus.

9 *Al Vescouo di Terni. Con occasione del processo rimesso dalla S. Consulta à questa S. Congregatione, e del Memoriale dato per parte di V. S. in materia delle tasse da osseruarsi in cotesta sua Cancellaria Episcopale, e del quarto delle pene, e delle compositioni, che erano solite di prendersi il Vicario, e il Barigello di lei, hauendo questi Illustrissimi miei Signori commendato la prontezza, ch'ella ha mostrato di conformarsi agli ordini della Sacra Congregatione, mi hanno ordinato di scriuere, che nella sua Cancellaria ella faccia osseruare le tasse publicate per ordine dell'istessa S. Congregatione dell'anno 1597. E prohibisca al Vicario, e Cancelliere suo il prender portione alcuna, benche menoma delle pene, ò delle compositioni, ma le applichi interamente à luoghi pij secondo che verranno, e Nostro Signore la prosperi Di Roma a' 22. di Giugno 1621.*

10 *Al medesimo. Sopra l'instanza fatta per parte della Communità di Terni per ordine, che nel Tribunale di V. S. venga esercitata la Tassa del foro Ecclesiastico con la restrettiua dell'vltimo Capitolo di essa, nel quale si dispone, che in quei casi, e luoghi, ou'è stato solito di pigliarо ò nissuno, ò minore emolumento, ò mercede di quel, che si contiene nella detta Tassa, si osserui intieramente il solito sotto le pene comminate a' transgressori, la Sacra Congregatione à relatione di Monsignor mio Illustrissimo Cardinal Veralla, hauendo inteso pienamente le ragioni, dedotte, e le risposte del suo Vicario, ha risoluto, che V. S. faccia, che da tutti i suoi Officiali venga così omninamente osseruato. Di Roma a' 19. di Luglio 1622.*

11 *Al Vescouo d'Anglono. Essendosi riferito nella S. Congregatione, quanto V. S. ha replicato per suo discarico circa l'ordine datogli di fare osseruare per l'auuenire in cotesto suo Tribunal Vescouale la Tassa altre volte fatta dalla medesima S. Congregatione per tutti i Tribunali Ecclesiastici. Questi Eminentissimi miei Signori mi hanno ordinato di rispanderle, che in ogni modo debba fare osseruare la detta Tassa della S. Congregatione, eccettuando però quelle cose, nelle quali è solito in cotesto suo Tribunale pagarsi detta Tassa della S. Congregatione, e così V. S. dourà eseguire senz'altra replica, e dare auuiso à suo tempo d'hauerlo fatto, e Iddio la prosperi. Di Roma a' 15. di Nouembre del 1641.*

12 Episcopo Triuentino. *Si euenerint aliqui casus in Taxa iussu S. Congregationis edita non expressi, tunc vel procedatur à simili, vel recurratur ad Taxam fori secularis, vel Archiepiscopalis, vel aliarum Curiarum vicinarum. 13. Decembris 1613.*

13 Quinimmò ex Concilio Trid. *cap. 1. sess. 21. de refor.* colligitur, non licere Episcopis vendere Notariatum, aut Cancellariam, cum ita participent de emolumentis Dimissoriarum, & collationum beneficiorum. Et propterea S. Congregatio super Episcopis decreuit, & mandauit, prout ex infrascriptis literis apparet.

14 Archiepiscopo Neapolitano. *La Santità di Nostro Signore col parere di questi miei Signori Illustrissimi della Sacra Congregatione ha risoluto, che i Prelati non habbiano d'affittare le Cancellarie de i loro Tribunali, ma quelle debbano far'esercitare da' ministri proprij, da essi prouisionati senza dar loro participatione alcuna degli emolumenti, e prouenti di essa, confidandosi, che con questa i popoli habbiano da rimaner più sicuri da esattioni indebite, e i poueri da conseguir più gratie di quelle, che ponno far loro gl'istessi affittuarij. E acciochè sij lecito ad ogniuno veder, che non sij loro fatto aggrauio, vuole anche Sua Beatitudine, che ciascun Tribunale habbia la sua pandetta, e tassa delle mercedi degli officiali stesa & attaccata in publico nella stanza della residenza de' Notari, di maniera che colui, che tratta nel Tribunale possa à sua posta chiarirsi di quanto dee pagare. Di che ora do auuiso à V. S. d'ordine della Santità Sua, affinche ella per quel, che à lei tocca, così eseguisca, e per sue lettere commandi à tutti i suoi suffraganei di commissione di Sua Beatitudine, che faccino il medesimo senza replica, e quanto prima, percioche contro a' negligenti si manderà Commissario con spesa, e poca loro riputatione. E se paresse ad alcuno essergli ciò dannoso, habbia patienza, perche il guadagno consiste solo nel seruitio di Dio, e nella salute, e buona sodisfattione de' popoli, a' 26. d'Agosto 1592.*

15 Et in Hostunensi. *Il Vescouo fà bene à non vendere la Mastradattia, ma non dee participare esso di guadagno alcuno delle scritture; e nelle cause criminali, quando si dà il processo dà trasportarsi al Giudice dell'*

ep-

appellatione, non si paga cosa alcuna ne al Vescouo, ne al suo Cancelliero, stante la dispositione del Sacro Concilio di Trento nel c.3. sess. 13. ma al Notaro della causa si dee ben pagare la sua mercede per il c.20. sess.24. de ref. 3. Septembris 1577. Idem decreuit in Auersana 13. Februarii 1593. in Recinatensi 10. Ianuarij 1594. & 25. Iunii 1597. & in Hydruntina 22. Ianuarij 1601. ac alibi sæpius.

16 Et inter decreta S. Caroli perpetuò seruanda in foro Archiepiscopali, condita anno 1580. die 17. Septembris, legitur infrascriptum: Pecuniæ distribuantur hoc modo videlicet: Medietas lucri Notariorum Ciuilium Cancellariæ detur, aliaque medietas inter ipsos duos Notarios ciuiles æquis portionibus partiatur, & hoc itidem quoad emolumentum duorum Notariorum criminalium seruetur. Hæ verò duæ partes in Cancellaria collatæ vnà cum alijs Cancellariæ emolumentis cedant tum pro Cancellariis, & Cancellariæ scriptorum, ac visitationis Archiepiscopalis notariorum mercede soluenda, tum pro aliis demum Cancellariæ oneribus sustinendis Ita tamen, quod si omnibus sic adimpletis aliquid superfuerit, id omne in fine cuiuslibet anni inter Notarios & Ciuiles, & Criminales pro rata pecuniarum ab vnoquoque officio prouentarum, distribuatur.

17 Hinc S. Congregatio Concilii in Melfiten. anno 1590. die 13. Iunii respondit, quod Notarius, qui pro literis dimissoriis à quodam Clerico certum quid, vltra taxam à decreto S. Concilii Trid. *d. cap.1. sess.21.* constitutam acceperat, pœnas contra simoniacos à Sacris Canonibus impositas, incurrisset, de quo Nauar. *cons.58. de simon. p.2.* Et ita sententiauit Vicarius Melfitensis, à qua sententia cum appellasset Notarius ad Auditorem Cameræ, fuit causa commissa D. Celso, qui sub die 30. Augusti 1591. prædictam sententiam Vicarii reuocauit, prout videri potest ex actis Antonii Guidotti. Sed de hac re cum actum fuisset in S. Congregatione super Episcopos. Illustrissimi Domini tenuerunt, satis esse contra Notarios excedentes taxam, procedere ad pœnam contentam *in cap.20. sess.24. vers. Qui Notarius,* in fine, quæ est, quod dictus Notarius suspendatur ab officio arbitrio Ordinarii, & ad pœnam dupli compellatur inter pauperes loci distribuendam.

18 Item eadem S. Congregatio Concilii censuit in Rauennatensi, quod Ordinarius in collatione beneficiorum pro sigillo, nihil potest accipere, etiamsi ab immemorabili tempore fuerit obseruatum, vt certum quid recipiat, licèt contrarium senserit Glos. *in cap. Cum olim, de maior. & obed.* Et in Burgensi censuit, officiales Ordinarii, ac Ordinarios ipsos pro dispensationibus ad eos remissis, nihil posse accipere, non obstante contraria consuetudine, etiam immemorabili.

19 Decretum verò Concilii Trid. *cap. 3. sess. 13.* in quo dicitur, quod acta postulanti gratis exhibeantur, intelligitur de Iudice, & de Cancellario illo, qui pro officio exercendo habent salarium constitutum, aliis autem Notariis soluenda sunt iuxta locorum consuetudinem ex *cap.20. sess.24.* at hodie iuxta Taxam S. Congregationis super Episcopis, & Innocentianam.

20 Notarii verò in ijs locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi pro singulis literis dimissoriis, aut testimonialibus, decimam vnius auri partem accipere possunt, dummodò eis nullum salarium sit constitutum pro officio exercendo, nec Episcopo ex Notarii commodis aliquod emolumentum directè, vel indirectè prouenire possit, vt disertis verbis statuitur decreto Concilii Trid. *in c.1. sess.21.* & S. Congregatio einsdem Concilii interpres sæpiùs declarauit, Cancellarium posse pro qualibet scriptura collationis, vel institutionis accipere mercedem suo labori conuenientem, quæ tamen scriptura sigillo, & cæteris omnibus computatis, vnum aureum non excedat, & dummodò ipsi Cancellario salarium nullum pro officio suo exercendo præstitum sit, & ex pecunia, quam recipit, nihil prorsus emolumenti collatores, aut institutores, etiam occasione sigilli, vllo modo directè, vel indirectè percipiant.

Similiter Gregorius XIII. in causa Burgensi declarauit, in collationibus beneficiorum Episcopum non posse pro sigillo aliquid accipere, etiam vbi extaret talis consuetudo. Notarium autem, cui certum salarium pro suo officio constitutum non est, posse pro singulorum beneficiorum collatione aureum vnum accipere in causam laboris, scripturæ, sigilli, & cæterorum. Item officiales, Archiepiscoporum, & Episcoporum Regni Lusitaniæ vnum ducatum accipiebant pro executione literarum Apostolicarum, dispensatione matrimonialium, & ita etiam pro præsentatione cuiuslibet rescripti. Notarii etiam pro examine testium capiebant alium ducatum, & plus, minusue iuxta numerum illorum, & laborum. Et quoniam in eis literis solet apponi clausula, quod Episcopi & officiales, deposita omni spe cuiuscumque muneris & præmii, etiam spontè oblati, dispensent, & Tridentinum Concilium *in cap.5. sess.24. de ref. matr.* tales dispensationes gratis omninò concedi iubet, quæsiuit Cardinalis Portugalliæ Legatus, an liceat dictis officialibus, & Notariis accipere id, quod capiebant, Sanctissimus, referente Congregatione Concilij, decreuit, Episcopos, eorumque Vicarios nihil prorsus ea de causa accipere posse; notariis autem licere dumtaxat quartam partem ducati accipere. Quæ cum ita sint, si Episcopis liceret Cancellariam locare, vtique indirectè consequerentur emolumentum ex mercede, quam licet Cancellario accipere in casibus memoratis. Quod quidem esset contra decretum dicti *cap. 1.* & Apostolicas declarationes. 21

Verùm hæc ratio, quamuis in se vera sit, non est tamen omninò adæquata, & eludi posset, si Episcopus in locatione Cancellariæ, & taxatione annui census non computaret ea, ex quibus nihil sibi, sed Cancellario dumtaxat licet aliquid emolumenti percipere. Eo enim casu, attenta ratione prædicta, sostineretur locatio, quia Episcopus pro literis dimissoriis, pro scriptura collationis, vel institutionis, pro executione literarum Apostolicarum, & consimilibus, nihil emolumenti perciperet directè, vel indirectè; & tamen nihil huiusmodi cautela adhibita licitum esset, Cancellariam locare. Vndè tutiùs est tenere, quod superiùs diximus ex D. Fagnano *in cap. Quoniam ne Prælati vic. suas à num.15.* & ipse notat. 22

An autem emolumenta Cancellariarum vtriusque Iurisdictionis, & sigillorum sint de mensa, affirmatiuè respondit Rota in Mauriaren. pensionis 13. Iunii 1625. coram Pirouano, & ad id cognoscendum plures regulas firmauit. 23

Prima, quod non alia ratione pertineat ad Episcopum quàm ratione Episcopatus, & corporis Episcopalis dignitatis. Propterea oblationes, quæ pendent ab incerta Parochianorum traditione; fundationes particularium in Ecclesia factæ, legata pariter, & promissiones laicorum, quæ omnia cum ab alijs, & alia ratione, quàm Episcopatus, ad Episcopum proueniont, illa de mensa aut corpore beneficij dici non possunt, Rebuff. *de congrua num.85.* cum *seq.* Couar. *var. resol. c.13. lib.3. num.1.* Rot. *decis.5. num.8. part.2. diuers.* moti omnes per *l. in quartam ff. ad l. falcid.* 24

Secunda, quando pertinet ad Episcopum ratione proprii eius laboris, industriæ, aut ministerij personalis, prout sunt quotidianæ distributiones. Anniuersaria, Cathedratica, & similia, quæ respiciunt respectiuè laborem, & honorem personalis ministerij, aut dignitatis, ea pariter de mensa, aut corpore beneficii dici non possunt, Specular. *in rubr. de concess. preb.* Oldrad. *cons. 218. num.1. & 2.* Boer. *decis.19. num. 4. & decis.224.* loquens de homagiis, confiscationis, iucundo introitu, & collationibus beneficiorum, Rot. *decis.330. num.2. p.1. diuers.* & in Cataniensi quarta portiones 25. Iunii 1604. coram Cardinale Sacrato, & plenus coram eodem in Forosemproniensi pensionis 27. Ianuarii 1616. 25

Tertia est regula, quod de mensa dicuntur omnia emolumenta, & fructus Ecclesiæ, quæ Episcopus potest in suos vsus conuertere, & deseruiunt pro necessitatibus mensæ, ac vtilitatibus Ecclesiæ, aliorumque indigentium; ita Abb. magistraliter di- 26

stin-

stinguendo *in cap. vt super num. 11. de reb. Eccles. non alien.* sequendo glos. *in Clem. 1. in verb. de Mensa de supplend. neglig. Prelat.* & in *clem. vnica §. præsentatos verb. ad Mensam de excess. Prelat.* vbi Butr. *num.7.* Imol. *num.16.* Barbat. *in d. cap. vt super num.3.* & idem firmat Rebuff. *in prax super reg. de vnis: in tit. de Vicar. perpet. num.8.* Corn. *cons.262. n. 3. vol. 3.* Menoch. *de arbitr. cas.433. num.2.* & sub hac tertia regula veniunt emolumenta Cancellariarum vtriusque Iurisdictionis, & sigillorum, tanquam fructus Iurisdictionis, quæ inhæret dignitati Episcopali, Bart. *in l. fin. num. 2. ff. solut. matrim.* Natt. *cons. 380. num.15. lib.3.* Crauet. *cons.128. num.3.* Roland. *cons.73. num. 3. lib.4.* & dignitas ipsa, prout alia bona, & Iura, est in ipsa Ecclesia, Anchar. *in reg. beneficium num. 11. & in reg. sine possessione n.10. de reg. Iuris in 6.* Couar. *var. resol. c.16. num.13.* Rota coram Gregorius XV. *decis.334. num.1. & decis. 199. num.6. & 658. num.2. par.2. recen.* Surd. *cons. 183. num. 3.* Quæ omnia cum percipiat Episcopus quotannis, & pro libito voluntatis suæ in vsus tam suos, quàm Ecclesiæ conuertat, locando, & exigendo pretium conuentum, prout cætera bona Ecclesiæ locantur, & fructus exiguntur, inde dicendum est, horum emolumenta esse de Mensa, prout & alia bona, quæ de corpore Episcopalis dignitatis reperiuntur, quæ solent reseruari Episcopo successori, sede vacante, vigore *Clement. statutum, de electione*.

27 Neque obstat, quod huiusmodi emolumenta proueniant ratione ministerij, & operis personalis in administranda partibus Iustitia, & ex interpositione auctoritatis Episcopalis cum appositione sigillorum, ita ut sint quidem fructus Iurisdictionis debiti contemplatione dignitatis Episcopalis, sed non Episcopatui, & eius Mensæ, sicque versemur in terminis secundæ regulæ sopra firmatæ admittentis talia emolumenta, non esse de Mensa,

28 Quia etsi prouentus prædictorum emolumentorum esse non possit absque mixtura operis, & ministerij personalis eius, qui iudicare tenetur, attamen quia ministerium illud iudicandi non est in Episcopo voluntarium, sed necessarium, dum potest cogi administrare populo suo Iustitiam, neque emolumenta Cancellariæ sunt incerta, sed certa, tanquam solita locari ab antiquissimo tempore, inde sequitur, dici fructus beneficiorum, prout in fortioribus terminis de oblationibus fidelium; quæ pendent à libera voluntate offerentium, qui hodie possunt offerre, & cras abstinere; si tamen possunt ad certam summam reduci, illæ solent computari in congruam, tanquam de corpore beneficij, Felin. *in cap. ad aures num.14. de rescript.* Rebuff. *de congr. part. num.87.* Ancharan. *in clem. vnica num. 43. de concess. præb.* atque ita si attendantur auctoritates superius adductæ, & signanter Oldradi & Boerij, loquentium de ministerio personali voluntario, & incerto, quod nihil habet commune cum re ipsa, vt fieri possit coniunctio ad maiorem redditum constituendum; Nos autem de ministerio commixto cum ipsa re, ac necessario, & certo propter consuetudinem locandi pro certo redditu, quo casu emolumenta ista inter fructus mensæ benè possunt connumerari.

Iouat præterea his subnectere taxam Innocentianam iussu S.D.N. Innocentij XI. editam, En hæc illa est.

TASSA INNOCENTIANA

Del Foro Ecclesiastico nelle materie Spirituali, ouero dichiarationi sopra quelle Cause, e materie Ecclesiastiche, e Spirituali, nelle quali nel Foro Ecclesiastico, & Episcopale non si può nè si deue esiggere emolumento alcuno, eccetto quello che si dichiara per il solo Cancelliero, con la riforma de gli abusi contrarij.

Essendosi hauuto ricorso alla Santità di Nostro Signore INNOCENZO XI. per molti Vescoui, & Arciuescoui, & altri Prelati zelanti, acciò per sicurezza della loro coscienza, e per togliere ogni occasione di dubbio, che potesse nascere dalle diuerse consuetudini delle Diocesi, & anche acciò non siano ingannati da loro Vicarij, Cancellieri, & altri Ministri, e famigliari si stabilisca vna Tassa generale, & vniforme per il Foro Episcopale, ouero Ecclesiastico, nè mancando i ricorsi de Cleri, e de Popoli, ha perciò la Santità Sua deputato vna Congregatione particolare di due Signori Cardinali Prefetti delle Congregationi del Concilio, e de' Vescoui, e di quattro altri Signori Cardinali delle medesime Congregationi, e di due Monsignori loro Segretarij, e delli Monsignori Datario, & Auditore della Santità Sua, e da questa si è risoluto, non potersi nelle cause contentiose ciuili, criminali, e miste venire alla sodetta Tassa generale, senza la precedente notitia delle Tasse particolari di ciaschedona Diocesi, ò Prouincia, potendo giuridicamente quella esser varia secondo la diuersa consuetudine regolata dalla diuersità de Paesi, e de luoghi. Bensì douersi con qualche maggior chiarezza per togliere tutti i dubij, e gli equiuoci, dar fuori le dichiarationi, che in più tempi, e diuersi occasioni si son fatte dalle Sacre Congregationi del Concilio, e de Vescoui nelle materie Ecclesiastiche, ò vero meramente spirituali, acciò in tal modo sappia ciascuno quel che sia illecito, e si tolga ogni scusa, ò pretesto d'ignoranza, ò di consuetudine, douendo in sì fatte materie l'osseruanza essere da per tutto vniforme per la generalità de Canoni, e Concilii, e particolarmente del Tridentino, in modo che deue dirsi reproba, & illecita ogni contraria consuetudine, ò Tassa diuersa in qualunque modo per l'addietro fatta, conforme dalla medesima Congregatione si è stabilito, in modo che le seguenti dichiarazioni debbano osseruarsi da per tutto senza eccettuazione alcuna, sotto le pene contenute ne' Sacri Canoni, e Concilij, e d'altre ad arbitrio del Sommo Pontefice, che sarà pro tempore, e nascendo qualche dubbio in contrario, se ne debba consultare la sudetta Sacra Congregazione del Concilio, e non altrimente.

Nella materia degli Ordini Sagri, e Minori, e prima Tonsura, così per la collazione, come per la facoltà, che ad altro si dia di conferirli, & anche per il loro esercizio, e per la facoltà di esercitarli in qualunque luogo, e qualunque tempo, si stabilisce la regola generale da non riceuere altra eccettuazione, che quella sidità di sotto, e che nè il Vescouo, ò altro Prelato, nè il suo Vicario generale, ò Foraneo, Cancelliero, & altr'Officiale qualsiuoglia, nè Parenti, e Familiari, ò Seruitori possano esiggere, e riceuere emolumento, e cosa alcuna sotto qualsiuoglia colore, ò pretesto di atti per la giostificazione de requisiti, onero di Touaglia, Forbici, Pettine, & altro, nè sotto titolo di regalo, ò di mancia, anche se spontaneamente si offerisse, e desse, eccetto che l'Ordinante possa riceuere l'oblazione della Candela, secondo dispone il Ponteficale, à libero arbitrio dell'Ordinato circa la qualità, e peso; Et il Cancelliero, secondo la disposizione del Sagro Concilio di Trento per le lettere testimoniali della collazione dell'Ordine già dato, ouero per le lettere dimissoriali per la collazione da farsi per vn' altro Vescouo, possa riceuere solamente la decima parte d'vn scudo di moneta Romana, cioè vn giulio, ouero l'equiualente nella moneta del Paese, e non più, da perso-

fo-

sone, le quali habbino l'vso del denaro, non già da quei Religiosi, i quali non ne hanno l'vso, come sono i Capuccini, & i Minori Osseruanti, eccetto che nella collazione del Subdiaconato per gli atti, che si deuono fare per la giustificazione della verità, e sufficienza del Patrimonio, ò vero del Beneficio, à titolo del quale si deue promouere, possa esigere quell'emolumento che sia proportionato alla mera fatiga personale per la scrittura, e carta, senza che il Vescouo, ò Vicario, ò altr' Officiale nè direttamente, nè indirettamente ne possa participare in modo alcuno, purche detto emolumento, non possa, nè debba eccedere vn scudo d'oro, mà se la fatiga richiede minor mercede, si debba esiggere solamente quel meno. Mà rispetto à gli Ordini, & alla prima Tonsura, non possa esigere cosa alcuna, sotto pretesto di registratura de Breui, e Dispense, e di altre Scritture, ò di presentara, e di qualunque altra giustificatione, e solennità, ò remozione d'impedimento.

Con dichiarazione, che le sudette lettere testimoniali, ò vero dimissoriali contengono più Ordini, tuttauia non si possa esigere altra mercede, che la sudetta di vn giulio, si che non si possa moltiplicare à ragione di ciascun'Ordine. Non sia però tenuto il Cancelliero à far vna sola scrittura per più Ordini, quando questi siano stati conferiti in diuersi tempi, e diuerse ordinazioni, mà volendo possa farle separate, non già rispetto à quegli Ordini, che si conferiscono in vn'istesso giorno, come segue ne' Minori, ne' quali dourà farsi vna sola scrittura, e nelle lettere dimissoriali, che si diano per l'ordinazione da farsi per vn'altro Vescouo à più Ordini, parimente non si possano moltiplicare scritture, ne possa esigere cosa alcuna per il rogito della collazione degli Ordini, ò vero per l'accesso al luogo dell'ordinazione; con altro pretesto anche di mancia, e di regalo.

Nella materia de Beneficij Ecclesiastici, quando si tratta di quelli, che come di libera collazione, ò vero come deuoluti si conferiscono dal Vescouo, ò altro Ordinario Collatore, parimente si stabilisce la regola generale, che nè il Vescouo, ò altro Collatore, nè il suo Vicario, ò altro qualsiuoglia Officiale, nè il Cancelliero, ò Parenti, familiari, seruitori possano esigere, e riceuere emolumento alcuno, & altra cosa sotto qualsiuoglia coloro, e protesto, anche di mancia, ò regalo, e volontario donatiuo; così se siano Curati, ò residenziali, come se semplici, ò non residenziali, & anche se siano Cappellanie manuali, ma solamente il Cancelliero per le lettere della colazione, compresa carta, sigillo, corde, & ogn'altra cosa, possa esigere la mercede proportionara alla scrirtura, e materia, purche non ecceda la somma di giulij diece di moneta Romana, ò vero l'equiualente nella moneta del Paese, senza che si possa pretendere altra mercede, sotto qualsiuoglia pretesto, e particolarmente per l'approuazione, e preelezione nel concorso alle Chiese Parochiali. E per il possesso il Vescouo, ò Vicario, ò altr'Officiale non possa esigere cosa alcuna, & il Cancelliero, se farà dentro la Città, possa per il rogito, & ogn'altro atto esigere giulij trè, se ne' Borghi, ò vero Suburbij giulii quattro, e se in altro luogo, i medesimi giulii quattro il giorno, e le spese di vitto, e viatico. Bensì, che se nel luogo del Beneficio vi sarà il Cancelliero del Vicario foraneo, ò altro Notaro, si dourà il possesso commettere al Vicario foraneo, e suo Cancelliero, senza la necessità del viaggio del Cancelliero Episcopale.

Quanto à Beneficii di prouisione Apostolica, perche siano riseruati, ò vero affetti auanti la loro prouisione così ne' Beneficii curati, ne' quali per l'Ordinario si danno le lettere testimoniali alla Dataria dell'approuazione, e della preelezzione nel concorso secondo la forma del Concilio di Trento, come anche ne gli altri Beneficii non curati, e particolarmente ne' residentiali, per i quali si sogliono dare le attestationi alla Dataria sopra la vita, costumi, & idoneità de' concorrenti per le dette lettere, non si possa esigere, ò riceuere mercede, & emolumento alcuno in denaro, ò in altre cose sotto qualsiuoglia pretesto, ò colore, anche di volontario donatiuo, ma si debbano dare affatto gratis.

E doppo la prouisione per l'esecuzione delle lettere Apostoliche, quando siano nella forma gratiosa, non possano il Vescouo, ò altro Prelato Ordinario del luogo, ò suo Vicario, e Cancelliero, & altr'Officiale pretendere di douerne essere per necessità Esecutori, mà sia in arbitrio de Prouisti l'eleggersi l'Esecutore, & il Notaro per il possesso, mà se il Prouisto eleggesse l'Ordinario Officiale, & il suo Cancelliere, ò veramente se le lettere fussero nella forma, che si dice dignum, indrizzate all'Ordinario, ò vero al suo Vicario, il quale perciò ne fusse necessariamente l'Esecutore, così nell'vno, come nell'altro caso, non essendoui legitimo contradittore, in modo che l'Esecutore sia mero, parimente il Vescouo, ò altro Prelato, & il suo Vicario, ò altr' Officiale, e suoi familiari, seruitori, & attinenti, non possano, nè debbano esigere, e riceuere emolumento alcuno, in quell'istesso modo, che di sopra si è detto ne' Beneficii d'ordinaria collazione, mà il Cancelliero possa per la copia, ò registro delle lettere Apostoliche, & altri atti, riceuere la mercede proportionata alla fatica per la scrittura, purche non ecceda in tutto vn scudo d'oro; Et essendoui contradittore, si che conuenga di far processo giudiziale, la mercede del Cancelliero per la sua fatiga si possa stendere à due scudi d'oro, e non più, senza che il Vescouo, ò Vicario, ò altr'Officiale possa esigere, e riceuere emolumento alcuno, mentre nelle cause ecclesiastiche, e spirituali, ordinano i Sagri Canoni, che non ostante qualsiuoglia consuetudine, il giuditio si debba interporre gratis. E per il possesso si osserui quell'istesso, che si è detto di sopra ne' Beneficii conferiti dall'Ordinario Collatore.

Nelli Beneficii di Padronato nascendo dubbio sopra l'esistenza del Padronato con il Procuratore fiscale, ò vero col prouisto, che ne pretenda la libertà, si debba in tutto, e per tutto osseruare quell'istesso, che di sopra si è detto ne' Beneficii di libera collazione col Contradittore; Mà se non controuertendosi l'esistenza, sia la controuersia trà Compatroni, ò vero Presentati da essi sopra la pertinenza, in tal caso si reputi come causa ciuile profana, e per conseguenza si osserui la solita Tassa di ciascuna Curia, fino à tanto che si faccia l'altra Tassa delle cause profane, ciuili, criminali, e miste.

Generalmente così nelle Cappellanie manuali, come nelle nuoue fondazioni, & erezzioni de' Beneficii, Cappellanie, Confraternità, Congregazioni, ò vero fondazioni, benedizzioni, e consegrazioni, e respettiuamente Visite, & approuazioni di Chiese, e di Oratorij, così con l'autorità Apostolica, come con l'ordinaria, il Vescouo, ò altro Prelato, e suo Vicario, e qualunque Officiale, non possa esigere, e riceuere emolumento alcuno, mà solamente il Cancelliero possa esigere quella mercede, che sia proporzionata alla sua fatiga per la scrittura, purche non possa eccedere in tutto vn scudo d'oro, ma sia meno, se minore sarà la fatiga.

Nelle cause, e materie, che riguardano il matrimonio, & i Sponsali, così per l'esecuzione delle Dispense Apostoliche matrimoniali, come per la giustificatione dello stato libero, ò che non vi sia canonico impedimento, & anche per la Dispensa alle publicazioni, ò per la licenza di potersi contrarre in Casa, ò in altro luogo, ò tempo insolito, e proibito, ò che si possa contrarre in presenza d'altri che del Paroco, & ogn'altro atto che occorresse fare, il Vescouo, & il suo Vicario, & ogn'altro Officiale, ò Ministro, ò Familiare non possa sotto qualsiuoglia pretesto, ò colore, anche di mancia, e di volontario donatiuo, esigere, e riceuere emolumento alcuno, nè in denaro, nè in altre cose, mà solamente il Cancelliero possa esigere la mercede proporzionata alla fatiga della scrittura, cioè nell'esecuzione delle dispense giulij trè, e per i testimonij sopra lo stato libero, ò che non vi sia impedimento, vn giulio per testimonio, purche in tutto non si ecceda vn scudo di moneta Romana, cioè dieci giulii, ò vero il loro equiualente nella moneta del Paese; Non comprendendosi le cause contenziose trà i Coniugi sopra la validità del matrimonio, ò vero sopra la separazione del Toro, stimandosi questa causa giudiziale profana, nella quale si osseruarà la Tassa di ciascun Tribunale finche si proueda.

Gene-

Generalmente in tutto quello, che riguarda i Monasterij delle Monache, & i Conseruatori di quelle Donne, le quali à guisa de' Monasterij, e Monache respettiuamente viuono ritirate, il Vescouo, ò altro Prelato, il Vicario così generale, come particolare, e qualunque altro Officiale, ò Deputato, & il Cancelliero, & anche i Patenti, & i familiari del Vescouo, ò Prelato, e de' suoi Officiali, non possano esigere, e riceuere emolumento alcuno in denaro, & in altre cose, eccetto che quelle comestibili, che siano proporzionate all' vso, e consumo proprio dentro trè giorni, anche con titolo di donatiuo, per l'ammissione all' habito Monastico, per l'approuazione del deposito della dote, per la Professione, per l'ammissione dell' Educande, & altre Donne secolari, per le renunzie che si fanno dalle Nouizie, per l'elezzione dell' Abbadessa, ò altra superiora, per licenze de Medici, Chirurgi, & Operarij, per le licenze di parlare alle Monache, & altre che sono nel Monasterio, per la deputazione de Confessori, Cappellani, Procuratori, Esattori, & altri Ministri, e generalmente per ogn'altro atto, che riguarda al gouerno, mà solamente il Cancelliero per il rogito delle renunzie, e per gli atti che conuenga fare sopra la giustificatione del deposito della dote, possa esigere la mercede proportzionata alla fatiga della scrittura, purche non ecceda in tutto giulii 5. moneta Romana, ò vero l'equiualente nella moneta del Paese.

Parimente per vna regola generale da non soggiacere à limitazione alcuna, il Vescouo, ò altro Prelato, suo Vicario generale, ò particolare, Cancelliero, e qualunque altro Officiale, Ministro, e familiare, anche sotto nome di mancia, ò volontario donatiuo, non potrà esigere, e riceuere emolumento alcuno, così in denaro, come in qualunque altra cosa in tutto quello, che riguarda l'amministrazione de Sagramenti, del Battesimo, della Cresima, della Penitenza, dell' Eucharistia, e dell' Estrema vnzione, anche per l'esame, & approuazione, ò licenza d'amministrarli; Anzi s'incarica a Vescoui, e Prelati, e loro Vicarij, & Officiali, che non lo permettano à Curati, & à Confessori, & altri Ministri, e particolarmente nel prendere il piatto, ò altro vase, nel quale sia riposto il vase dell' Oglio Santo per l'estrema vnzione, ò del Crisma nel battesimo, ò vero touaglie, fazzoletti, & altre cose, dichiarandosi tutto ciò illecito. Come anche à non chiedere, nè esigere cosa alcuna per la benedizione delle Donne infantate, quando doppo il parto secondo il Rito Ecclesiastico per la prima volta che entrano in Chiesa.

In quelle Diocesi, nelle quali regna l'antica consuetudine, che il Vescouo, ò altro Prelato, & Officiale faccia il Testamento per l'Anima di quelli, i quali muoiono ab intestato di quella somma moderata, nella quale secondo i Decreti della Sagra Congregatione, può esercitare tal facoltà, non possano esso, e suoi Officiali, Ministri, Parenti, e famigliari partecipare in modo alcuno, sotto qualsiuoglia colore, ò pretesto, anche di pouertà, mà il tutto si debba effettiuamente applicare ad vsi, & opere pie, nè per l'adempimento di tal dispostizione si possano in modo alcuno impedire, e ritardare la sepoltura, e l'Esequie, ò funerale al defonto, douendosi esercitare giuridicamente l'azzioni sopra i beni ereditarij, e si debba osseruare la lettera circolare della Sacra Congregazione de' Vescoui sotto li 19. Agosto 1678.

Come anche in modo alcuno si possano impedire, ò ritardare la sepoltura, e l'esequie, ò funerali a' defonti, così Cittadini, come forastieri per il pagamento di quegli emolumenti, che dal Vescouo, ò dal Capitolo, ò dal Curato, e qualunque altro per la consuetudine del Paese si pretēdano, mà parimente rimangano illese le azzioni giuridiche ne' beni, sopra i quali si douranno esercitare, senza che in modo alcuno si faccia represaglia al cadauere, ouero che si diano molestie personali a' figli, moglie, e parenti; Et ancora non si possa esigere cosa alcuna per la licenza di trasportare i cadaueri, ouero di sepellirli più in vn luogo, che nell' altro.

Si dichiara ancora illecito ogni emolumento diretto, & indiretto, e per conseguēza se ne prohibisce al Vescouo ò Prelato, suo Vicario, e Cancelliero, & ogn'altro Ministro, e familiare, ogni esazzione sotto qualsiuoglia pretesto anche di mancia, ò donatiuo nell' infrascritte cose, cioè:

Per la licenza, ò patente di predicare, così nella Quadragesima, nell' Auuento, come in tutti gli altri tempi, & in qualsiuoglia luogo.

Per la licenza di lauorare nelle feste, anche per applicarsi ad vsi pii, si che si dia omninamente gratis, e quanto alle contrauenzioni d'hauer lauorato, le penne tutte si applichino effettiuamente ad opere, ò luoghi pij, senza participazione alcuna benche minima, eccetto che all' Esecutori, e Ministri inferiori, volgarmente Sbirri, per la cattura si dia la mercede proporzionata alla diligenza, e fatiga, purche non ecceda trè giulii in tutto.

Per la reuisione de conti de Luoghi pii.

Per la recognizione, & approuazione, e publicazione delle Reliquie, dell' Indulgenze, & Altari priuilegiati.

Per le licenze di questuare.

Per l'attestazione della pouertà, ò altro requisito, eccetto che il Cancelliero possa esigere in tutto, e per tutto vn giulio di moneta Romana, ò l'equiualente.

Per la licenza d'esser assente dalla residenza, e generalmente per le dimissorie, che si sogliono concedere à quelli, li quali partono di casa per andar in altro paese.

Per le monitoriali per le reuelazioni di scommuniche, così quando si diano da essa Curia, & Ordinario, come quando si publicano le lettere Apostoliche, eccetto che il Cancelliero possa per la mercede della scrittura esigere vn giulio solamente.

Per la dichiarazione dell' incorso nelle censure, per la percussione de' Chierici, & altre somiglianti cause, e per la loro assoluzione, eccetto che il Cancelliero per la fatiga della scrittura possa esigere giulij due, eccetto che nell' esecuzione de' Breui della Penitenziaria, nel qual caso per quel che appartiene all' assoluzione, nè anche il Cancelliero possa esigere cosa alcuna.

Per la facoltà d'esercitar i Pontificali.

Per l'esecuzione de' Breui Apostolici, ouero licenza della Sagra Congregazione nell' alienazione de' Beni di Chiese, e luoghi pij, ouero imposizione de censi, solamente il Cancelliero possa esigere la mercede proporzionata alla fatiga della scrittura, purche non ecceda in tutto giulii dieci di moneta Romana, ò suo equiualente, come anche per tutto quello che appartiene alla difesa dell' Immunità Ecclesiastica, così personale, come reale, e locale, e particolarmente di quest' vltima non si possa in modo alcuno sotto qualsiuoglia pretesto riceuere, & esigere mercede, ouero emolumento, mà il tutto si debba fare gratis.

Le pene, le multe, e le composizioni si applichino per intiero ad vso de luoghi pii, senza che il Vescouo, ò Vicario, e suoi Officiali direttamente, nè indirettamente ne habbiano participazione alcuna.

Il sussidio caritatiuo in quelle diocesi nelle quali sia solito esigersi, e non altrimente si esigga solamente per vna volta nel primo ingresso del Vescouo, secondo la Tassa solita antica d'anni 40. in dietro, si che nō s'attēda il solito più moderno da detto tēpo in giù, nè si possa più esigere sotto qualsiuoglia pretesto, anche di volontario donatiuo.

Quanto alla Visita si osseruino inuiolabilmente il decreto del Sacro Concilio di Trēto, e le dichiarazioni della S. Congregatione, e particolarmente da quelli, i quali concorrono alle spese de cibarii, nè mediatamente, nè immediatamente si possino riceuere regali, e donatiui, anche di cose commestibili. Et ancora nō si possa esigere emolumento alcuno per gli atti della Visita, decreti, e presentate di scritture, ouero per la reuisione de decreti delle visite antecedenti, e della loro osseruanza, mētre da quelli, i quali sono visitati si riceuono le spese del vitto.

Die prima Octobris 1678. facta per me infrascriptum istarum resolutionum, seu declarationum relatione Sanctissimo D.N. Innocentio XI. mediante illarum lectura de verbo ad verbum, Sanctitas Sua laudauit, approbauit, ac seruari mandauit, earumque obseruantiam, & publicationem iniunxit Sacra Congregationi Concilij.

Io. Baptista de Luca præfati Sanctissimi D.N. Innocentii Papæ XI. Auditor, & Secret. Memorialium.

Die 8. Octobris 1678. Sacra Congregatio Eminentissimorum S.R.E. Cardinalium Concilij Tridentini In-

terpretum, inherendo mandatis Sanctitatis Suæ censuit præmissam taxam, seù declarationes Typis dandas esse, & per literas circulares ad quoscunque locorum Ordinarios transmittendas, vt eas in Cancellaria in loco omnibus patenti retineri faciant, easdemque adamussim obseruent, ac faciant obseruari.

F. Card. Columna Præf.

Loco ✠ Sigilli,

S. Archiep. Brancaccius Episc. Viterbien. Secr.

Die mense, & anno, quibus supradicta Taxa affixa, & publicata fuit ad valuas Curiæ, & acies Campi Floræ, ac in alijs locis solitis, & consuetis Vrbis per me Gregorium Stagguam Apostolicum Cursorem.

Pro D. Mag. Curs. Thomas Orlandus Sanctiss. D. N. Papæ Curs.

CONSVLTATIO XII.

An fratres Sanctissimæ Trinitatis Captiuorum comprehendantur in decreto S. Concilij Trid. cap. 9. sess. 21. de ref. innouato à B. Pio V. Constitutione sua 3. non obstantibus priuilegijs Ordini concessis ab Innocentio III. & Clemente IV. super eleemosynis quærendis? vbi nonnulla de quæstoribus.

1 NEgatiuè respondendum videtur, Nam Concilium prohibet, ac penitùs tollit prauos eleemosynarum quæstores, ideòque non comprehendit Religionem Mendicantium, quæ fundata est cum institutione colligendi eleemosynas pro redemptione captiuorum, & non mittit quæstores, sed per suos Religiosos id exequitur, vt in specie, quod non comprehendat Religiosos Mendicantes, qui per se ipsos, non per quæstores colligont eleemosynas, declarauit S. Congregatio Concilij semel tempore Cardinalis Laocellotti, & iterum sub anno 1621. vt refert Bordon. *var. resol. n.* 120. Nald. *in sum. v. Religiosus n.* 51. vbi etiam id testatur Barbos. *de potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 109. *num.* 9. referens ad verbum prædictam secundam resolutionem, Cardinal. Bellarm. *ad d. cap.* 9. & Lezan. *in sum. tom.* 2. *cap.* 1. *num.* 4.

2 Duo enim casus distinguendi sunt. Primus, quando Religiosi volunt deputare quæstores, & sic per alios volunt quærere, & quæstuare. Et in hoc casu Nauar. *cons.* 33. *tit. de pœnit. & remis.* fuit in opinione, hoc non esse prohibitum in Concilio, cum videatur loqui de prauis quæstoribus, qui indulgentias promolgando quærunt eleemosynas; quæ doctrina à pluribus approbata fuit. Sed veritas hoc non permittit, cum B. Pius V, in citata Constitutione expressè id prohibuerit, & priuilegia reuocauerit omnibus, etiam Regularibus mendicantibus, signatè §. 2. *post med.* Et meritò, quia isto casu militant verba, & mens Concilij. Nam & isti quæstores, vt plurimum sunt improbi, & dant occasionem scandalis, quibus remedium afferre voluit Concilium, & ita pluries declarauit eius S. Congregatio, vt mox videbimus.

3 Alter casus est, quando mendicantes volunt per se ipsos quæstuare, & isto casu loquuntur prædictæ declarationes S. Congregationis, atque auctoritates, & cessant verba, & mens Concilii; quia non sunt, neque esse possunt praui quæstores, cum vtantur iure suo exercendo suam Institutionem ab ipsis acceptam in fundatione Regulæ, & à Sede Apostolica approbatam, vt in terminis, quod priuilegia Sanctissimæ Trinitatis non dicantur sublata per Concilium, neque per Constitutionem B. Pii V. quando per se ipsos quærunt eleemosynas, aduertunt Rodriq. *var. resol. cap.* 59. *sub num.* 5. & Barbos. *in Collect. ad d. cap.* 9. *Concil. num.* 4. *post med.*

4 Vndè patet, non applicari obiectio desumpta ex dicta Constitutione B. Pii V. dum in narratiua facit mentionem de monasterio Redemptionis captiuorum, instituto Neapolis, & reuocat §. 2. omnia priuilegia, etiam pro redemptione captiuorum. Quia, si rectè aduertatur, loquitur de priuilegiis deputandi quæstores eleemosynarum, non autem prohibet, quin ipsi Patres petant, & quærant eleemosynas pro redemptione. Ratio est, quia si alias diceremus, esset contradictio in adiecto, cum huic Religioni esset à primordio adiectum onus huiusmodi mendicandi pro redemptione captiuorum, & tamen mendicare non possunt. Et ideò hæc Religio non potest comprehendi sub dicta dispositione, vt euitetur contrarietas, sicuti in specie pro exclusione Mendicantium arguit Rodrig. *quæst. reg.* 57. *ar.* 7. *tom.* 2.

5 Confirmantur prædicta, quia prius etiam coerciti fuerunt quæstores *in cap. Cum ex eo, de pœnit. & remis.* & *in Clem.* 2. *eod. tit.* Sed Summi Pontifices declararunt, Religiosos Sanctissimæ Trinitatis non esse quæstores, nominatim Clemens VII. *Const.* 7. §. 4. vbi post concessam facultatem colligendi eleemosynas, & derogationem dictorum Capitulorum, dicitur: *Quia isti non sunt quæstores, sed sunt viri religiosi, & approbati.* Ergo dispositio Concilii subsequens, & Constitutio B. Pii V. loquendo de quæstoribus non comprehendunt hos Religiosos, cum iam declaratum erat, eos non esse quæstores. Lex enim noua, renouans, & amplians antiquam, intelligitur in terminis antiquæ, & cum eisdem restrictionis, & declarationibus, vt aiunt Roman. *cons.* 345. *n.* 20. Surd. *cons.* 177. *num.* 33. Gonzal. §. 7. *proem. num.* 74.

6 Accedat, quod etiam prædicta Capitula intelligebantur, quando quærebant eleemosynas per quæstores, non autem quando Religiosi eas per seipsos colligebant, vt benè declarat Panorm. *in d. cap. Cum eo n.* 1. *de pœnit. & remis.* Ergo eodem modo debet declarari Concilium, & Constitutio B. Pii V.

7 Demùm quia Gregorius XIII. concessit facultatem petendi eleemosynas, vt in Diplomate sub 8. Iunij 1575. Certum est enim, quod Pontifex disponendo contra Concilium, censetur derogare absque aliqua clausula derogatoria, vt latè comprobat Garz. *de benef. p.* 4. *c.* 5. *n.* 30. *& seqq.* adducens Constitutionem B. Pii V. hoc statuentem.

8 At nihilominùs tenendum est, comprehendi. Et ita fuit declaratum à S. Congregatione Concilii sub die 15. Februarii, & 21. Augusti 1642. ac 20. Iunii 1643. ad *d. cap.* 9. *sess.* 21. *de reform.* Quod in hac re sufficere debet.

9 Et quidem fuerunt Constitutiones aduersus imposturas quæstorum latæ, qui prætextu reliquiarum sacrarum sæpè falsarum, & suppositìtiarum indulgentiarum animos credulorum, & simplicium hominum demulcebant, & eleemosynarum sibi multam messem eo fuco parabant; & in primis cautum, ne venales sint reliquiæ, ne passim ostendantur, neue extra capsam, qua tenentur, ostendantur, vt inuentas de nouo nemo venerari præsumat, nisi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ, & ne Prælati permittant eos, qui ad eorum Ecclesias causa venerationis accedunt, variis figmentis, aut falsis documentis decipi, sicut in plerisque locis occasione quæstus fieri consueuit, quæ sunt verba Innocentii III. *in cap. fin. de reliq. & vener. Sanct. lib.* 3. *decretal. tit.* 1. Alexander item 3. *cap.* 1. *eiusdem tit.* prohibet venerari reliquias etiam eorum, qui miracula facere dicuntur, nisi de vita eorum approbatio habita fuerit à Sede Apostolica. Mali quippè interdum miracula faciunt, *c.* 1. *teneamus* 1. *q.* 1. Ideò non omnis, qui miracula facit, pro Sancto haberi debet, nisi habita prius inquisitione eius probitatis iuxta *cap. venerabilem de testib.* Hoc ipsum voluerunt Honorius, & Theodosius Cæsares *in l.* 3. *C. de Sacros. Eccles. Nemo,* inquiunt, *martyres distrahat, nemo mercetur reliquias Sanctorum.* Prohibuit & Leo Cæsar, non nisi consultis prius, vt oportet, Episcopis, & arbitrio solùm eorum, & non quorumdam vsurpatione, reliquias Sanctorum Martyrum collocare certis locis *in l. decernimus* 26. *C. de Episc. & cler.* qua lege isti quæstuarii reliquiarum portitores damnantur.

10 In Concilio generali sub Innocentio 3. *cap.* 62. relato *in cap. Cum eo, de pœnit. & remis. lib.* 5. *decret. tit.* 38. prohibi-

hibitum est eleemosynarum quæstores admitti, nisi Apostolicas, vel diœcesani Episcopi veras literas exhibeant, & tunc præter id, quod in ipsis continebitur literis, nihil proponere populo permitti. Item inhibitum, ne falsæ Religionis assumant habitum, neue superfluæ indulgentiæ à Prælatis indulgeantur, ne claues Ecclesiæ contemnantur, ne pœnitentia in indulgentiis, à Prælatis concessis, quadraginta annos excedat, cautumque, vt qui ad eleemosynas colligendas mittuntur, modesti sint, & discreti, ne in tabernis, aut aliis incongruis locis hospitentur, aut ne sumptuosas expensas faciant.

11 Idem Innocentius III. *in cap. suarum 11. de priuil. lib. 5. tit. 32.* statuit huiusmodi quæstuarios, falsò cruce signatos, & excedentes, excommunicatione & aliis modis puniri. Clemens porrò V. ex Concilio Viennensi *in Clem. de pœnit. & remiss.* audaciam, abusus, deceptiones refert & castigat, dum ait, eos deceptione multiplici animarum, indulgentias populo motu proprio suo de facto concedere, super votis dispensare, à periurijs, homicidiis, & peccatis aliis sibi confitentes absoluere, mala ablata incerta, data sibi aliqua pecuniæ quantitate, remittere, tertiam, aut quartam partem de pœnitentiis sibi iniunctis relaxare, animas tres, vel plures parentum, vel animarum illorum, qui eis eleemosynam conferunt, de purgatorio, vt asserunt mendaciter, absoluere, & ad gaudia Paradisi perducere, benefactoribus locorum remissionem plenariam peccatorum indulgere, & aliquos ex ipsis eos à pœna & culpa absoluere. Quæ fieri prohibet imposterum, reuocando priuilegia, si quæ de his fuerint concessa, ne ob id vilescat censura Ecclesiastica, & clauium potestas Ecclesiæ in contemptum ducatur. Et *in §. fin.* iubet eosdem quæstores, vel priuilegiis abutentes, etiam exemptos, per Ordinarios locorum puniri.

12 Accedit Clemens IV. *in cap. vt officium 11. §. compescendi, de hæret. in 6. Compescendi*, inquit, *monitione præmissa, per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, prædicatores quæstuarios*, datur potestas Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, inuocato etiam, si opus sit, brachio seculari, & appellatione & priuilegiis quibuscunque non obstantibus. De his & in Concilio Trid. *sess. 5. cap. 2. de ref.* Quæstores eleemosynarii, qui etiam quæstuarii dicuntur, cuiuscunque conditionis existant, nullo modo nec per se, nec per alium prædicare præsumant, & contra facientes ab Episcopis, & Ordinariis locorum, priuilegijs quibuscunque non obstantibus, opportunis remedijs omninò arceantur. Et *sess. 21. cap. 9. de ref.* cum de emendatione abusuum quæstuariorum eleemosynarum nulla spes amplius relicta videbatur, statuit, vt posthac in quibuscunque Christianæ Religionis locis, eorum nomen, atque vsus penitùs aboleretur, & ne ad officium huiusmodi exercendum, vllatenus admittantur, non obstantibus quibuscunque priuilegiis, Ecclesijs, monasteriis, piis locis, hospitalibus, & quibusuis cuiuscunque gradus, status, & dignitatis personis concessis, aut consuetudinibus, etiam immemorabilibus: permissis tamen indulgentiis publicandis per locorum Ordinarios cum duobus ex Capitulo, & permissa gratis colligendi oblata facultate.

13 Hinc Sacra Congregatio Concilii *ad d. cap. 9. sess. 21.* in Aquilana censuit, facultatem cum conditionibus infrascriptis quandoque etiam concedendam nonnullis Religiosis, & licèt Regulares non possint prohiberi, quominùs eleemosynas quærant, tenentur tamen fratres, qui extra monasteria degunt, vt eleemosynas nomine suorum monasteriorum quæritant, licentiam suorum Superiorum Ordinariis locorum ostendere, ne aliqua fraus committatur; prohibentur tamen laici eleemosynas nomine monasteriorum quærere.

14 Sacra Congregatio super Episcopis in Aretina, Episcopo. *Ancorche dal Sagro Concilio di Trento sy stato proibito il nome de' Questuanti per i molti abusi, che andauano introducendo con scandalo de' fedeli, non però si ha da credere, che habbia voluto leuar la cerca delle limosine per gli Ospedali, doue si esercita attualmente l'ospitalità. Et essendosi più volte querelato il Procurator Generale della Religione di S. Antonio di Vienna d'alcuni Ordinarij, che à i deputati di quella Religione niegano la licenza di poter cercare limosine nelle loro diocesi, questi miei Signori Illustrimi della S. Congregatione hanno sempre risoluto à fauore dell'Ospidale sudetto, ordinando, che a' deputati loro debba da gl' Ordinarij darsi la licenza predetta, purche essi monstrino in autentica forma le lettere della loro deputatione, syno persone honeste, è di buona vita, e non partecipino delle limosine, faccino l'officio loro modestamente, e senza dolo; non benedicano, ne in qualsiuoglia modo sugellino animali, nè tampoco portino instrumenti da poterlo fare. Non predichino, nè faccino predicare. Non habbiano reliquie, carte, imagini, aghi, ò altre simili instrumenti soliti portarsi già da questuanti. Non publichino indulgenze, non faccino imprecationi, nè minaccie, nè meno vsino arte, etiandio sotto pretesto di dire sopra gli animali l'oratione di S. Antonio, ma semplicemente con pietà, e modestia, sonando anche vna sola campanella giusta l'indulto di detta Religione, & vso domandino, e piglino quel, che sarà dato loro sponteaneamente senza allegare in ciò consuetudine, ò conuentione alcuna, a' 3. di Settembre del 1591.* 15

Portò vnum saltem præcipuum remedium videtur in hisce fraudibus, ac similibus detegere superstitiones, & omnem vanum metum ex animis hominum demere, castigare illos, qui falsis vtuntur, & qui ad decipiendum meticulosos etiam sacris abutuntur, vt Sceuola *in l. Senatusconsulto 38. ff. de iniur. Senatusconsulto*, inquit, *cauetur, ne quis imaginem Imperatoris in inuidiam alterius portaret, & qui contra fecerit, in vincula mittetur*, cui propemodum consentit Vlpianus *in l. In eum, ff. de extr. crim.* & testatur Modestinus *in l. Si quis aliquid 30. de pœn. Si quis aliquid fecerit, quo leues hominum animi superstitione numinis terrerentur, Diuum Marcum huiusmodi homines in Insulam relegandos rescripsisse.*

Debent igitur seruari hæ conditiones. Vt quæstores sint honestæ vitæ, bonæque conuersationis. Vt sint approbati iudicio alicuius Ordinarii, qui tamen pro concedenda licentia nihil exigere potest. Vt non participent de eleemosynis, neque super ipsis aliquam conuentionem faciant. Et generaliter eleemosynæ non debent elocari ex S. Congreg. super Episc. in Auersana 8. Nouembris 1615. nisi ad euitandam fraudem, puta quarta piscationis Ecclesiæ debita ex eadem S Congreg. 13. Octobris 1620. Vt hoc munus citra omnem fraudem & scandalum cum omni modestia, & dexteritate exerceant. Vt eleemosynam, tanquam debitam, vel dari consuetam, non petant, multòq; minùs minis, aut imprecationibus extorqueant, nec aliqua alia arte, etiam Sanctorum Orationes recitandi, sed tantùm simpliciter, piè, ac modestè. Vt quæstorum nomen nullo modo sibi imponant, aut arrogent, sed tantùm eleemosynarum Collectorum. Vt indulgentias non publicent, nec concionentur, nec sua priuilegia circumferant, aut reliquias, cum huiusmodi Indulgentiæ ac priuilegia soleant esse falsa, licèt asserantur à Sede Apostolica confirmata, vt censuit eadem S. Congr. in Ferrariensi 21. Nouembris 1608. Vt campanulas, aut similia Instrumenta absque Sedis Apostolicæ priuilegio, non pulsent, S. Congregatio Concilii ad Archiep. Iannuense, & Episcopum Reatinum 6. Februarii 1576. Hæc eadem præscripsit Gregorius XIII. Ordini S. Antonii Viennensis diœcesis anno 1582. cui etiam prohibet benedictiones animalium in stabulis, & annis singulis peti iubet ab Ordinariis licentiam quibus iniunxit, vt diligenter inquirant ex officio, an prædictæ circumstantiæ ab eleemosynarum collectoribus præcisè seruentur, et si qua fraus aduersus illas committatur ab ipsis, quos si verè reos competerit, pro modo culpæ arbitrio suo puniant, & à collectione amoueant, & alios bonos & idoneos à Superioribus eiusdem Ordinis subrogari curent, & constat ex formula licentiarum à S. Congregatione Concilij concessarum, præsertim sub anno 1661. die 15. Ianuarij pro Regularibus, & pro Confraternitatibus sub 23. Augusti 1659.

17 Haud dissimile rescriptum S. Congregationis habetur apud Zerol. *in prax. Episc. v. Quæstores p. 4.* & apud Barbos. *in decl. ad S. Concil. Trid. cap. 9. sess. 21. de ref.* vbi refert verba rescripti Sedis Apostolicæ, quod Ordinariis dirigi solet ex aliqua rationabili causa, vt permittant pro aliquo pio loco eleemosynas quæri, & in eo semper adest clausula, dummodò dictæ circumstantiæ & conditiones intersint, quas

quoque seruandas esse io colligendis eleemosynis pro Societate Rosarij, voluit S. Congregatio io sua declarat. 350. apud Zerol. *loc. cit.*

18 Mendicantes verò Religiosi non tenentur petere licentiam ab Ordinario, in cuius diœcesi situm est ipsorum monasterium, cùm eis in erectione concessa tacitè videatur, Leo X. in sua Constit. quæ refertur *in compend. priuil. Mendic. v. Eleemosyna num.* 13. quæ licèt loquatur tantùm de fratribus Minoribus, per communicationem tamen priuilegiorum eius dispositio habet locum quoad reliquos Religiosos mendicantes. Vndè Sacr. Congregatio 6. Octobris 1597. ita rescripsit Episcopo Casalensi: *Non tenentur Regulares, qui ex institutione, aut facultate Sedis Apostolicæ eleemosynas quæritare, aut mendicare possunt, petere ab Ordinarijs licentiam eleemosynas per diœcesim quærendi, cum in erectione Monasteriorum hæc licentia eis tacitè ab Ordinarijs impertita censeatur.* Et eadem S. Congregatio Collectori Portugalliæ 2. Augusti 1594. ita etiam scripsit. *I Vescoui per la licenza di cercar' elemosine, non deuono hauer cosa alcuna, ancorche menoma, e così i loro officiali, I mendicanti non han bisogno di simil licenza, la qual si presume data loro per sempre, quando fu loro permesso, che hauessero monastero nella diocese.* Idipsum declarauit eadem S. Congregatio io Papiensi 22. Augusti 1581. & 3. Decembris 1602. Nisi à S. Congregatione expressè fuisset inhibita, vt Minoribus Conuentualibus, quibus sub 9. Septembris 1645. concessit erectionem Conuentus Posnauiæ, dummodò non quæstuent. Vel etiam, nisi sint Missionarij, quibus à S. Congregatione de propaganda fide prohibita fuit quæstuatio sub anoo 1646. Nullibi tamen permittendum, quod Fratres etiam Mendicantes eleemosynas quærant per alios, quàm per sui Ordinis Religiosos, vel oblatos, S. Congregatio Concilij in Polianensi 24. Septembris 1622. ex *cap. tuarum* 11. *de priuileg.* Nisi de licentia speciali Sanctissimi, eadem S. Congregatio 27. Septembris eiusdem anni. Neque licet Regularibus quærere sub titulo S. Antonij in detrimentum parochialis, vel Hospitalis, neque eleemosynas eo nomine etiam spontè oblatas accipere, S. Congregatio Concilii 13. Ianuarii 1618. & in Neapolitana 12. Iunij 1608. censuit, nullo pacto licere Regularibus io quæritandis eleemosynis altaria per vicos habere constructa, minusque eiusdem candelabra, siue pollubra, vulgò *bacile*, superimponere, vel alia ratione simili fideles ad largitionem prouocare, mandauitque Vicario, vt hoc decretum à Regularibus quantumuis exemptis obseruari faciat. Eadem sub 19. Decembris 1620. petente Episcopo Sanctæ fidei in Indijs occidentalibus, prohibuit, ne Regulares quærentes eleemosynam deferant imaginem indutam.

19 Quando verò Regulares volunt quærere eleemosynas in aliqua diœcesi pro eorum Conuentibus sitis in aliena diœcesi, tenentur licentiam suorum Superiorum ostendere Ordinarijs, vt censuit S. Congregatio Concilii his verbis. *Sacra &c. censuit, fratres Ordinum Mendicantium nequaquam posse ab Episcopis prohiberi, quominus per se ipsos in diœcesibus, vbi habent Conuentus, eleemosynas quærant, sed tantùm si extra loca, vbi monasteria existunt, quæritare voluerint, teneri suorum Superiorum licentiam Ordinario ostendere, ac si extra diœcesim, teneri etiam illius consensum obtinere. Cæterum nullatenus esse permittendum, vt eleemosynas quærant per alios, quàm sui Ordinis fratres.* Ita hoc decretum integrè refert Fagnan. *in cap. Tua-*
20 *rum de priuil. num.* 3.

Sed cùm contingere possit, ipsos Regulares se pauperes simulare cum reuera tales non sint, vel in suis conuentibus numerum Religiosorum exiguum esse, & nihilominùs plures constituant quæstores, quàm necesse sit adeò, quod à verè indigentibus eleemosynas subtrahant, quas fideles eis elargiantur, & propterea delinquant, *can. pastor.* 2. *q.* 1. Reginald. *tr. de pest. remed. præser. num.* 169. Ideò Episcopi, tanquam patres, & protectores pauperum, quibus victus aufertur, ad obuiandum delicto possunt inquirere, an Regulares aliqua eiusmodi fraude vtantur, & consequenter mandare, ne quis Religiosus audeat quæritare per eorum ciuitates, & diœceses, in quibus ipsorum Regularium Conuentus existunt, nisi prius ab eis licentiam obtinuerint, vt per Piasec. *in prax. p.* 2. *c.* 3. *de visit. Regul. v. Quoad quæstuationes*, Sperel. *decis.* 39. *num.* 28. qui referunt ad id aliam S. Congregationis declarationem tenoris sequentis: *Sacra &c. censuit Regulares mendicantes teneri ad ostendendam Ordinario licentiam quærendi eleemosynas, à Superioribus sibi datam.* Et recognoscendas esse diligenter eorum literas, tradit etiam Fusc. *de visit. lib.* 1. *cap.* 30. *num.* 35. Quare in Ciuitate Neapolitana praxis est, testibus Genuense *in prax. c.* 59. *num.* 11. & Campanili *in diuers. Iur. Can. rubr.* 12. *c.* 13. *num.* 134. Quod non permittantur Regulares, qui in ea habent Conuentus, quærere eleemosynas, nisi eorum licentiæ prius ostendantur, & qui illas quærunt absque eius licentia, ab eodem Vicario subscripta, in carcerem conijciuntur, & conijci in carcerem ob hanc causam possunt, vt mox dicetur. Et cum ab ipsis Regularibus habitus sit recursus ad S. Congregationem, nihil tamen obtinere potuerunt, sed fuit rescriptum Vicario generali Neapolitano, ipsum benè agere, at cum benignitate in his se gerere. Quam praxim Sperell. *loc. cit. num.* 29. vbique seruari testatur.

Quæ omnia locum non habent, quando quis eleemosynas quærere vellet pro sua propria persona, cùm hoc nulli possit prohiberi, vt declarauit S. Congregatio Concilii. Colligere verò eleemosynas pro redemptione captiuorum, spectat ad Patres Redemptionis cumulatiuè, non priuatiuè, & tales eleemosynæ à captiuis fratribus collectæ sunt erogandæ in beneficium missionis, & concaptiuorum eiusdem loci exemplo Tobiæ *cap.* 1. Ita resolutum Romæ, Patribus accerrimè propugnantibus, sub anno 1652. 21

Confraternitatibus verò, & aliis locis piis, quæ hospitalitatem actu non exercent, non est regulariter danda licentia quæstuandi, S. Congregatio super Episc. in Laudensi 28. Augusti 1584. & in Panormitana 17. Februarij 1601. Vndè S. Congregatio Concilii in Maceraten. sub die 17. Nouembris 1607. censuit, Ecclesiam, quæ non habet hospitale, non posse mittere quæstuarium tempore vindemiarum, & messium; secus si exerceant hospitalitatem, vt in Nucerina 15. Nouembris 1577. & in Theanensi 4. Iulii 1589. vel pro fabrica Ecclesiæ, præsertim incepta, vt in Ciuitatis Plebis 29. Nouembris 1619. Dummodò rationem reddant Ordinario, vt in Nucerina 19. Augusti 1579. & Concilium Trid. *sess.* 22. *cap.* 9. *de ref.* eleemosynas verò spontè oblatas recipere possunt, dummodò similiter rationem reddant, vt 14. Nouembris 1642. Videndi Barbosa *alleg.* 109. Zerola *in pr. p.* 1. *v. Quæstores*, Gauantus *in man.* & Nicolius *in flosc. eodem verbo.* 22

Quibus addo selectiora. Quæstores cum nominibus neophytorum puniuntur ab Ordinario. Ita resolutum à S. Congregatione S. Officii 14. Augusti 1624. Cum falsis literis sub nomine conuersorum ad fidem Catholicam puniuntur à S. Officio, vt sub 27. Nouembris eiusdem anni, & sub 12. Februarii 1625. & 1636. Superioribus Religionum fuit intimatum, ne committant laicis, aut Ecclesiasticis quæstuationem cum publicatione indulgentiarum, vt sub 1639. Et vlterius ne audeant mittere per Italiam quæstores sub quouis priuilegio, nisi fuerit eis concessum in specie, & singulis vicibus per Breue Sanctitatis suæ, vt sub 1640. Denique prauos hos eleemosynarum quæstores potest Episcopus in carceres conijcere, excommunicare, & castigare, fustigare, in exilium mittere, ac etiam post edicta ad pœnam triremium damnare, non obstante quacumque exemptione, vt tradunt Cochier. *de iurisd. Ordin. in exempt. p.* 2. *q.* 95. *num.* 96. Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 109. *num.* 4. Etiamsi sunt laici, vt decernitur *in cap. Suarum* vbi Abb. *num.* 1. *de priuil. Clem.* 2. *de pœnit. & remiss.* Cumque quærere eleemosynas sit prohibitum ex iure communi, ideò Episcopus, condiuuando idem ius, potest imponere 23

pœ-

pœnam excommunicationis ex eo, quod hi praui quæstores peccant mortaliter, vel aliam infligere pœnam, vt per Henric. Boich. *de synod. Episc. ar.1. concl.13. num.229.* Et ita obseruat Curia Archiepiscopalis Neapolitana, quæ solet excommunicare laicos quæstores eleemosynarum pro aliis sine necessitate, vel alio modo grauiter illas punit, nec permittit illas colligi, dando Imagines Sanctorum vel numismata sacra, nec à quæstoribus sinit deferri aliqua signa, exceptis quæstoribus S. Antonij Viennensis, quibus licet vnicam Campanulam pulsare ex d. Constit. Gregorii XIII. vt etiam refert Genuens. *loc. alleg. num. 12. & 13.* qui *num.14.* ex Lapo docet, Mendicantes validos, qui simulant se inualidos, aut infirmos, vt pecuniam extorqueant, puniri debent pœna falsi.

CONSVLTATIO XIII.

1 *An Beneficatus, siue Commendatarius Abbatiæ existentis in vna diœcesi, quæ habet beneficia vnita in alijs diœcesibus, teneatur contribuere seminario eiusdem diœcesis pro iisdem beneficijs vnitis, existentibus in alijs diœcesibus?*

2 *Et an remedia Canonica, præscripta à S. Concilio Tridentino sess.23. c.18. de ref. pro erectione seminarij, æquè procedant in eius conseruatione ita, vt omnes illi, qui coguntur contribuere seminario erigendo, compelli possint ad contribuendum eius conseruationi?*

1 AD primum. Resoluendum videtur, huiusmodi Commendatarium non teneri contribuere, nisi pro rata fructuum beneficiorum sitorum in illa diœcesi, vbi est erectum Seminarium. Siquidem in collectis pro Seminario non possunt, neque debent comprehendi beneficia sita extra diœcesim Episcopis collectantis ex defectu iurisdictionis, quæ non potest exerceri in aliena diœcesi iuxta textum *in c. Episcopus 9. q.2. & c. Placuit 7. q.1. Clem.1. de for. comp.* ac disponit S. Concilium Trid. *sess.6. cap.5. sess.14. cap.2. 8. & seq. de reform.*

2 Et comprobatur in terminis ex eodem Trid. *sess.23. c.18. de ref.* ibi: *Ad hanc autem pensionem soluendam &c. ab Episcopo loci per censuras Ecclesiasticas, ac alia iuris remedia compellantur.* Ex quibus verbis patet, quod beneficia, ad hoc vt sint obnoxia collectis, ac taxis Seminariorum, debent esse sita intra limites diœcesis, in quibus Episcopus ex iure communi habet intentionem fundatam pro exercitio suæ iurisdictionis iuxta textum *in c. Omnes Basilicæ 16. q.16.* cum *concord.* aliàs sequeretur absurdum, quod vna eademque iurisdictio penes duos insolidum resideret, quod rationi naturali repugnat, *arg. textus in l. possideri autem 1. §. Ex contrario ff. de acquir. vel amit. possess.*

3 Neque obstat, quod beneficia alienæ diœcesis sint annexa Abbatiæ, sitæ in vna diœcesi, quæ tanquam caput attendi debeat. Primò quia vniones semper intelliguntur factæ sine præiudicio Ordinariorum, in quorum diœcesibus Ecclesiæ & beneficia reperiuntur ad textum *in cap. Quia Monasterium, de relig. domib.* ibique Doctores, nuncupatum Cardinal. *sub init. ac num.5.* vbi quod quando Ecclesia, sita in vna diœcesi, vnitur Ecclesiæ, sitæ in altera diœcesi, Ordinarius Ecclesiæ vnitæ nihil primæui iuris amittit, Anchar. *num.3.* vbi, quod talis Episcopus retinet iurisdictionem in omnibus, tanquam ius reale, cohærens ipsi Ecclesiæ, Abb. *n.5.* vbi, quod intentio diœcesani in Ecclesia vnita remanet post vnionem fundata eodem modo, prout erat fundata prius, & in terminis quando vniuntur duo beneficia in diuersis diœcesibus, quod vnio intelligatur sine præiudicio diœcesani, resoluit Rota in Vrbinatensi, Forosemproniensi *decis.15. lib.1. p.3. diu.* Et in præcisis terminis, quod beneficia teneantur soluere collectas pro Seminario in illa diœcesi, vbi existunt, licèt sint vnita alicui alteri Ecclesiæ, vel monasterio, disponitur in S. Concilio Trid. *sess.23. cap.18.* ibi: *beneficiorum quorumcumque, etiam si nullius diœcesis, vel alijs Ecclesijs, Monasterijs, & hospitalibus, etiam exemptis, annexa.* Et ita fuisse declaratum per S. Congregationem Concilii, testatur Barbos. *de off. & potest. Episc. p. 3. alleg. 77. num. 9.* & *in collect. ad d. cap. 18.* sub *num. 20.* cuius quidem declaratio est tenoris sequentis. *In Melphitana. Quando Abbatia, seu aliud beneficium est nullius diœcesis, soluitur seminario illius diœcesis, in qua aliàs dicta Abbatia erat constituta. Si vero Ecclesia est in vna diœcesi, & bona eius in altera, contributio fieri debet Episcopo loci, vbi est Ecclesia, nisi bona in altera diœcesi existentia sint propinqua alicui Ecclesiæ ibi constitutæ, quæ tanquam membrum subiecta esset Ecclesiæ parochiali, aut eidem vnita, quo casu contributio fieri debet, vbi sunt bona.*

Quod etiam declarandum est in Ecclesia vnita, 4
aut subiecta, si constructa fuerit ante acquisitionem ipsorum bonorum, quia si constaret, bona fuisse prius applicata Ecclesiæ parochiali, licèt postea ibi alia Ecclesia ædificata fuerit, contributio fit Episcopo Ecclesiæ parochialis. Et in Troiana 15. Aprilis 1579. proposito dubio, an beneficium, quod habet bona in diuersis diœcesibus, teneatur pro seminario contribuere soli Episcopo loci, vbi est beneficium, & eius Ecclesia, an verò pro rata bonorum in diuersis diœcesibus debeat singulis earum Episcopis contribuere? Decretum fuit ex doctrina Io. Andreæ, Ancharani, & aliorum *in cap. 1. de immun. Eccles. in 6.* quod contribuant soli Episcopo loci, in quo est Ecclesia beneficij, nisi bona in aliis diœcesibus existentia sint propria vnius Ecclesiæ, ibidem sitæ, quæ tanquam membrum subiecta esset, aut vnita principali Ecclesiæ beneficij. Tunc enim contribuant Episcopis locorum, in quibus bona cum sua particulari Ecclesia sita sunt, dum tamen dicta Ecclesia subiecta aut vnita constructa fuerit ante acquisitionem dictorum bonorum. Nam si constabit, bona prius applicata fuisse Ecclesiæ principali, postea in eis constructam fuisse aliam particularem Ecclesiam, fiet nihilominùs pro eis contributio Episcopo loci principalis Ecclesiæ. Et 8. Martii 1590. declarauit, contribuendum tantùm seminario diœcesis, in qua situm est beneficium, licèt eiusdem beneficii collatio spectaret ad Episcopum alterius diœcesis. Et quod quando duæ Ciuitates, vel diœceses sunt inuicem vnitæ, beneficia vnius non teneantur contribuere seminario alterius, censuit in Valuen. sub die 29. Nouembris 1653. vbi quod, etiamsi in ea nullum extet seminarium, non tenetur contribuere seminario diœcesis Solmonensis. Quod tamen non procedit, si seminarium esset erectum ad formam Concilii *d. cap.18. sess.23. §. Si verò.* Eo enim casu beneficia vnius diœcesis, etiam non vnitæ.

Secundò respondetur, obiectionem non procedere, quando annexio beneficiorum fuit facta æquè 5
principaliter, non autem accessoriè, & per viam extinctionis tituli, prout etiam de iure præsumitur, Duran. *dec.355. num.1.* præsertim quia habent separatam diœcesim, distinctum titulum, distinctos Iudices, atque alia huiusmodi cum eisdem qualitatibus, & prærogatiuis iuxta doctrinam Abb. *in cap. extirpanda, §. qui verò, de præb.* Rebuff. *in pr. tit. de vnion.* cum aliis cumulatis à Rota coram Durano *decis.331. num.6.* & *decis.355. in fine.* Dum vnio æquè principaliter facta nihil aliud operatur, nisi vt Rector vnius beneficii sit Rector alterius, vtroque remanente in suo statu, atque honore iuxta tradita per Garz. *de benef. p.12. c.2.n.37.*

Et hæc vnio dicitur conseruatiua iuris antiqui, in quo datur compatibilitas cum vnione, ex quo Ecclesia vnita debet in statu suo conseruari secundùm communem intellectum dicti *cap.* 7. vbi Abb. *num.* 7. *de relig. domib.* ac declarationem Rotæ coram Martino Andrea *decis.* 48. *num.* 8.

6 Hinc patet responsio ad obiectionem, quod beneficium vnitum efficitur prædium Ecclesiæ, cui fit vnio, & operatur extinctionem, ac suppressionem nominis dicti beneficij vniti. Nam conclusio procedere posset, quando vnio facta esset accessoriè quoad confirmationem, seu institutionem, aut collationem, secùs verò quoad iurisdictionem, & alia iura Episcopalia, quæ cuilibet diœcesano salua, & inuiolata remanent, vti ante vnionem, vt benè distinguendo ex pluribus firmat Garz. *d.p.* 12. *cap.* 2. *num.* 52. *&* 222.

7 Quæ distinctio comprobatur ex dispositione S. Concilij Tridentini *sess.* 7. *cap.* 7. *de reform.* & ibi Barbos. *in collect.* in quo habetur, quod beneficium alteri Ecclesiæ accessoriè vnitum, debet visitari ab Episcopo diœcesis, intra cuius limites reperitur, licèt principalis Ecclesia sit in alia diœcesi. Vndè sicuti visitare, & collectare pari passu ambulant, vt ait Anchar. *in d. cap.* 1. *in fin. de immun. Eccles. in* 6. & Rot. *decis.* 465. *num.* 1. *p.* 4. *rec.* vbi quod Episcopus pro exactione cathedratici habet intentionem fundatam contra Ecclesias sibi subiectas ratione visitationis; ita cùm Episcopus vnius diœcesis non possit visitare beneficia extra suam diœcesim, licèt vnita Ecclesiæ sitæ intra suos limites, minùs poterit imponere collectas ex supra firmatis, sed dictum ius spectat ad Ordinarium, in cuius diœcesi sunt sita beneficia. Et in fortioribus terminis de beneficio, ac prioratu vnito mensæ Ecclesiæ cathedralis Castrensis, sito in diœcesi Vrbeuetana, quod visitatio, & impositio collectæ pro seminario spectet ad Episcopum Vrbeuetanum, in cuius diœcesi est situm beneficium, ac Prioratus, non autem ad Episcopum Castrensem, cuius mensæ est vnitum, firmauit Rota in Vrbeuetana beneficij 15. Decembris 1625. coram Durano *dec.* 14. *num.* 13.

8 Neque huic casui obstare videntur declarationes aliquæ S. Congregationis Concilij relatæ à Barbosa *ad d. cap.* 18. *sess.* 23. *num.* 21. quod scilicet seminario contribuere tenentur beneficia in diœcesi existentia, licèt habeant bona in alia diœcesi, Quia non agimus de simplicibus bonis existentibus extra diœcesim absque alio titulo ad dictam Abbatiam immediatè spectantibus, in quibus terminis allatæ declarationes intelligendæ sunt, sed de bonis, quæ cum suis titulis, atque Ecclesijs sunt in alienis diœcesibus, à quorum Episcopis tantùm veniunt visitandæ, & collectandæ ex adductis.

9 Quæ omnia eò magis admittenda videntur, quia seminarium erectum est pro seruitio Ecclesiarum eiusdem diœcesis, vt ex loco citato S. Concilij, ex quo respectu tenentur ad collectas Ecclesiæ eiusdem diœcesis, cessante causa dictæ impositionis; quæ cum non militent in Ecclesijs sitis extra diœcesim, cessare debet illins [sic] effectus ex vulgaribus.

10 An 2. affirmatiuè, Ita S. Congregatio Concilij in Vrbinatensi 10. Martij 1663. Frustra enim seminarium construeretur, nisi constructum conseruaretur.

CONSVLTATIO XIV.

An, & quatenus in bonis Ecclesiasticis concordandum sit cum hæreticis?

Licèt donationes, cessiones, concordias, transactiones, & alienationes bonorum Ecclesiasticorum, venditorum, aut vendendorum hæreticis, etiam ob iustam causam, quia scilicet ab ipsis deuastata, & pro maiori parte occupata, non soleat Sedes Apostolica regulariter confirmare, neque minùs in inuestituram concedere; attamen, concurrente vrgentissima causa, eas aliquando confirmat, apponendo in huiusmodi dispensationibus nonnullas clausulas, nimirùm, *durante heresi in illis partibus*, ac quod meminerint, bona esse Ecclesiæ, & cum iuramento coram Ordinario promittant, se cessante hæresi quoad bona statutos iudicio Ecclesiæ. 1

Ratio autem, cur apponantur hæ clausulæ, videtur esse. Primò, quia si quandoque ad euitandum maius malum catholici cum hæreticis transegerunt, factum est id ad tempus, vt mox oblata meliori occasione tota belli moles in eos conuerteretur. Ita enim christiana dissimulatione vtendum docet Ribadeneira *de Princip. lib.* 1. *cap.* 26. & Becanus *in disp. de fid. heret. seruand. cap.* 10. Quod obseruatum fuit in transactione Pragensi, & alibi. Secundò, quia per huiusmodi clausulam hæreticis nullum ius in bona Ecclesiastica, sed tantùm iurium Ecclesiasticorum suspensio conceditur. Tertiò, quia aliàs videretur saltem obliquè tolerari, vel permitti hæresis in regione sua in perpetuum. Quod vix vnquam licitum esse potest. 2

Aliquando etiam S. Sedes Apostolica non solùm huiusmodi licentiam denegauit, sed etiam dixit, quod annoteretur in S. Officio, vt contra illum, qui cum hæreticis hoc modo contrahit, nihil propterea in S. Officio arguetur. 3

Quare censeo, ob valdè rationabiles, & grauissimas causas, & præsertim quia nulla spes affulget huiusmodi bona Ecclesiastica recuperandi, & quia id exigit maius bonum commune Ecclesiæ, ac Reipublicæ, posse, durante hæresi, in illis Regionibus, & cum iuramento de se sistendo iudicio Ecclesiæ, petentibus eiusmodi beneplacitum concedi, ita tamen, vt pecunia transacta reinuestiatur ad effectum illam restituendi casu, quo hæresis cessauerit. Vel posse à Sede Apostolica tolerari absque aliqua approbatione, ac sine actu positiuo, vt Catholici eo modo super huiusmodi bonis cum hæreticis concordent absque eo, quod contra ipsos in S. Officio aliquid exinde arguatur cum absolutione à censuris, &c. 4

CONSVLTATIO XV.

An Episcopus possit non admittere ad audiendas confessiones, vel seculares, vel Regulares Sacerdotes, nisi ij promittant, etiam iuramento, quod à quarumdam propositionum probabilium praxi sibi caueant?

Non posse, tenendum puto. Nam eiusmodi causa nullo modo dici potest iusta & legitima, qualis pro comprobanda denegatione licentiæ requiritur, cùm aliàs, Regularibus præsertim, qui in examine, cui se exposuerunt, fuerunt approbati, de rigore iustitiæ debeatur licentia, eaque libera, & absoluta, non limitata, seu restricta, nisi concurreret iusta causa, quemadmodum præ alijs docent Suar. *de Sacr. pœn. disp.* 28. *sect.* 5. *num.* 15. dicens, adeò teneri Episcopos ex iustitia licentias 1

non

non negare sine iusta causa, vt grauiter peccent aliter faciendo; cui adstipulatur Card. de Lugo *eod. tr. disp. 21. sect. 3. n. 60.* & nos alibi.

2 Adducta autem causa insufficiens, & irrationabilis, cùm omnibus innotescat insolitam, atque inusitatam in Ecclesia Dei esse huiusmodi iuramenti præstationem. Vndè certum est, Confessarios ad id non posse constringi, cùm Episcopi non habeant ius, neque potestatem exigendi à Sacerdotibus, & ministris Ecclesiæ iuramenta insolita, vt ex decreto Cornelij Papæ habetur *in cap. 1. cum tribus sequentibus 2. q. 5.* ibi: *Sacramentum hactenus à Summis Sacerdotibus, vel Dei ministris exigi, nisi pro recta fide minime cognouimus, nec nisi sponte eos iurasse reperimus.* Quam etiam prohibitionem excepientem solùm eos, quibus Ecclesiasticarum rerum administratio commissa est, confirmauit Vrbanus II. *in cap. Nullus Episcopus, de iure iur. & in cap. vult 22. q. 1.* adeò, quod neque etiam in susceptione ordinum, propter quos Clerici Deo dicantur, & Ecclesiæ seruitio adscribuntur, posse Episcopos petere iuramentum super idoneitate, canonum obseruatione, & obedientia ipsi Episcopo præstanda, determinauerit Concilium Cabilonense 2. sub Leone III. & Carolo Magno, damnans expressè *cap. 13.* iuramenta huiusmodi in hæc verba: *Dictum est interea de quibusdam fratribus apud eos, quos ordinaturi sunt, iurare cogant, quod digni sint, & contra Canones non sint facturi, & obedientes sint Episcopo, qui eos ordinat, & Ecclesiæ, in qua ordinantur; quod iuramentum, quia periculosum est, omnes vnà inhibendum statuimus.*

3 Et solùm extensam fuisse iurisiurandi obligationem ad nonnullos alios casus vltra fidem, nempè pro obedientia Sedi Apostolicæ, & pro vnitate Ecclesiæ, habetur *in cap. Significasti, de elect.* vbi Archiepiscopo Panormitano in susceptione pallii, recusanti præstare circa prædicta iuramentum, de ordine Papæ oblatum, ex quo in Euangelio quodcumque iusiurandum à Domino prohibitum sit, neque ab Apostolis, neque in Conciliis inueniri possit statutum, Paschalis respondit, quod ad occurrendum grauissimo malo, dum multi ab Ecclesiæ vnitate, & à Sedis Apostolicæ obedientia resilierant, necessarium duxerat hoc iuramentum pro fide, pro obedientia, & pro vnitate requirere, instumque esse, vt qui à Sede Apostolica insignia dignitatis exigunt, eidem Sedi debita subiectionis signa persoluant, quæ catholici capitis vnitatem declarent.

4 Extra quos casus propterea Sacerdotes & Ecclesiæ ministros non esse cogendos ad iuramentum præstandum, docent communiter Doctores, & nuncupatim Innoc. *in cap. Clerici 19. n. 1. de verb. signif.* Imol. *in d. cap. Nullus, n. 1. de iureiur.* ibi: *nota quod Clerici regulariter cogi non debent ad iurandum, nisi in casibus à iure expressis,* & ibidem Butrius dicens, non obstare decretum Concilii Toletani, de quo in *cap. Quanquam 23. d.* cùm sit intelligendum iuxta distinctionem, de qua *in d. cap. Nullus.*

5 Quæ si procedunt in Clericis secularibus, non obstante, quod sint Episcopis subiecti, vtique longè magis admittenda sunt in Regularibus exemptis, quos neutiquam esse cogendos ad præstandum vllum iuramentum Episcopis dixit Gregorius IX. *in c. Nimis 2. de excess. Prœl.* ponens hanc iuramenti exactionem inter alia grauamina, de quibus Prædicatores, & Minores fuerant apud Sedem Apostolicam conquesti, & mandans, vt ab omnibus deinceps Episcopi abstinerent.

6 Multòque minùs videtur hoc iuramentum deferri posse ab Episcopis, dum agitur de materia grauissima, quæ solùm est reseruata Sedi Apostolicæ, neque licitum videtur inferioribus ex se manus apponere, vt habetur in *cap. Quoties ratio fidei 24. q. 1.* & comprobant D. Thom. *2. 2. q. 11. ar. 3.* & contra errores Græcor. *cap. 7.* & Cardin. Turrecrem. *in tr. de author. Sum. Pontif. q. 47. & 49.* Et in proximis terminis non esse ab Episcopis cogendos Superiores Religionum in expositione subditorum pro confessionibus iurare de illorum idoneitate, firmant Lezan. *to. 4. Sum. in mar. magn. Erem. S. August. §. 1. n. 5.* & Bordon. *in decis. miscel. dec. 431.* quæ omnia comprobantur ex textu in *Clem. Dudum, de sepult.* & S. Concil. Trid. *sess. 23. de reform. cap. 15.* vbi datur forma approbandi Regulares pro confessionibus, nec tamen fit mentio de hoc iuramento, prout sanè tanquam de re adeò substantiali fuisset facta. Et proinde subintrat regula, quod inferior non potest manus apponere circa leges Superioris, illis addendo, aut detrahendo, aut eas moderando, *Clem. ne Romani, de elect.* & notant Barbat. *cons. 1. n. 1.* Oldr. *cons. 259. n. 6.* Manfred. *dec. 261.* Boich. *de Simon. p. 3. n. 124.* & Feder. de Sen. *cons. 12. n. 2.* Immò sistendo in dispositione S. Concilii *d. cap. 15.* non potest Episcopus dictum iuramentum exigere; nam ibi Concilium dat solùm Episcopis facultatem iudicandi de idoneitate, & approbandi præsentatos. Non possunt autem vltra concessa extendere facultatem, præcipuè quoad exemptos, & immediatè subiectos Sedi Apostolicæ, quia vergit in illius præiudicium: eius enim interest, quod nemo manus apponat in sibi immediatè subiectos, vt notant Abb. *in cap. 1. n. 19. de iudic.* Io. Andr. *in cap. Scienti in fin. de reg. iur. in 6.* Franc. ibid. *num. 4.* Felin. *in cap. Cum olim, n. 3. de præscript.* Rot. cum alijs in Gandauensi Monasterij 29. Aprilis 1641. coram Panzirolo. Cumque immediatè subiecti Romanæ Sedi sint de eius iure, ac proprietate, *cap. Cum tempore, de arbitr. & cap. Cum olim, §. Nos igitur, de priuil.* mittens manus in ipsos, mittit etiam in ius, & proprietatem Romanæ Sedis.

Potestque confirmari ex eo, quod quando agitur de 7
dispensatione interstitiorum pro Regularibus ordinandis, debet Episcopus stare iudicio, & attestationi Superiorum, vt declarauit Sac. Congregatio Concilii sub die 31. Maij 1597. *ad sess. 23. cap. 11.* & proinde non est interponendum iuramentum. Id, quod praxis confirmat, non solùm in hoc, sed etiam in literis testimonialibus quoad ætatem, & qualitatem ordinandorum.

Neque obstat, quod concesso vno censeantur con- 8
cessa omnia, sine quibus non potest perueniri ad ipsum, *l. 2. ff. de iurisd. omn. iud.* & ideò cum sit concessum Episcopis approbare Regulares pro audiendis confessionibus, censentur concessa omnia necessaria pro approbatione, atque adeò iuramentum eiusmodi; quia tale iuramentum non est necessarium in ordine ad approbationem, vt declarat praxis vniuersalis Episcoporum per tot annos seruata, quæ proinde constituit ius, *l. de quibus, ff. de leg. & l. nulli, ff. quod cui vniu. & l. obseruare §. 5. ff. de offic. Proconsul.* Et operatur, vt tanquam iure sancitum habeatur, quod non sit necessarium, neque adhibendum.

Neque alicuius roboris pro comprobanda prætensione 9
huius iuramenti videri potest, quod confessarii sequantur, tanquam probabiles assertiones aliquas. Non ideò enim peccant, dum non desint Authores, qui eas sequuti fuerint, quod sufficit ad hoc, vt quis interrogatus possit bona conscientia respondere secundùm talem opinionem, quamuis etiam altera opinio esset probabilior ex traditis per Sanch. *in sum. lib. 1. cap. 9. num. 10.* & per Bonac. *tom. 2. disp. 2. p. 4. pun. 9. n. 4. cum seqq.* & præsertim *num. 6.* vbi cum Salas, Vasquez, Sanchez, Becano, Reginaldo, & aliis firmat, licitum esse Confessario, aut alteri interrogato respondere iuxta opinionem probabilem, reddens rationem, quod si potest etiam adhærere dictæ opinioni, prætermissa propria, licèt probabiliori, quoadusque per Ecclesiam fuerit damnata, & reprobata, non est dicendum, quod irrationabiliter egerit, ita respondendo.

Vndè tutius remedium est vel monere Confessarios, 10
vt à sectandis eisdem propositionibus abstineant, vel potiùs eas legitimè damnari, & reprobari facere, cum aliàs, donec remanent in sua probabilitate, neque sunt destitutæ authoribus, qui eas vti probabiles defendunt, neque etiam ipsi confessarii, quatenus pœnitentes velint ijs adhærere, habent arbitrium eas improbandi, sed tenentur præcisè sequi pœnitentis opinionem probabilem, quia prudenter operantur cum idoneo fundamento, licèt eam ipsi iudicent falsam, atque peccent mortaliter, si nolint absoluere, quando de mortalibus fit confessio, vt de communi testatur Zerol. *de pœnit. cap. 22. q. 3. vers. Dico secundò,* Azor. *p. 1. lib. 2. cap. 17. q. 10.* Sanchez *in Sum. d. lib. 1. cap. 9. n. 29. & seq.* Suar. *de Sacr.*

pœnit.

pœnit. disp.32. sect.5. n.5. cum alijs per Bonac. *disp.5. q.7. pun.4. §.2. propos.3. n.26.*

CONSVLTATIO XVI.

An Archiuista Ecclesia Cathedralis, vel Collegiata eligendus sit cum consensu, & approbatione Episcopi ita, vt nemo aliùs ingredi in archiuium valeat, nisi qui licentiam ab illo obtinuerit?

1 NEgatinè respondendum arbitror; quia cum ex iure communi non dubitetur huiusmodi Archiuium esse priuatum Ecclesiæ Collegiatæ, illiusque Capituli, ad dictum Capitulum spectat eius libera administratio, cura, & custodia per textum *in cap. Relatum 2. de testam.* cum alijs allegatis in Valentina administrationis 2. Decembris 1587. coram Bubalo. Tum quia quilibet in re sua est moderator, & arbiter, habetque de ea administrationem. Tum quia custodia spectat ad eum, ad quem res pertinet ex traditis à Rimin. *cons.95. num.76. & seqq.* & quando plures sunt domini, vt in Capitulo, tunc custodia spectat ad maiorem, & digniorem, ipseque debet tenere claues, Bartol. *in l. cum pater, num.3. ff. de leg.2.* Vndè cum prætentio Episcopi tendat ad tollendum Capitulo administrationem Archiuii, electionem Archiuistæ, & ius maintis dignitatis retinendi clauem, atque ad priuandum Capitulum facultate, & iure vtendi scripturis in eo existentibus, tam contra ipsum Episcopum, si opus esset, quàm contra quoscumque alios, reiicienda est, quia Episcopus nihil facere potest, quod præiudicet Capitulo, & Canonicis Cathedralis, vel Collegiatæ, ac eorum ius auferat, vel limitet, tam circa vsum, & administrationem, quàm circa electionem, Imol. *in Clem. Ne Romani, num.21.* ibique Zabar. *num.6.* & alii communiter, *de elect.*

2 Idque præsertim si resistat statutum Ecclesiæ, quod cum sit conforme iuri communi, Episcopus successor tenetur ei stare, nec potest illud reuocare, Rot. *dec.240. num.2. p.2. rec.* cumque ex eo ius fuerit quæsitum Capitulo, etiam Episcopus successor illud seruare tenetur, Rot. *dec.48. num.5. lib.1. recent.* Ac præcipuè, si resistat vltimus status, qui in omni materia est attendendus, vt proindè qui statum haber pro se, in eo manutenendus sit, Put. *dec.486. & 489. lib.1.* Rot. *dec.399. p.4. diu.*

3 Non obstat, quod in Archiuio existant scripturæ mensæ Episcopalis. Nam, & si id esset verùm, non est ratio sufficiens, vt Episcopus administrationem, vel dispositionem illius habeat, cum in iure cautum non reperiatur, quod habens in Archiuio scripturas, habeat illius dispositionem, sed solùm habeat ius cogendi Archiuistas, vt sibi scripturas edant, vel ostendant.

4 Et ita, vt etiam non obstet Concilium prouinciale. Tum quia loquitur fortasse de Archiuiis Cathedralium communibus cum Ordinario. Tum quia non habet locum vbi adsunt particularia statuta iuxta *cons.* Bald. *201. num.2. lib.1.* quod passim sequitur Rota, vt in Bononiensi bonorum 29. Maii 1581. coram Robusterio, & in Perusina fideiussionis 26. Nouembris 1611. coram Pamphilio, nec quando ius assistit Capitulo; quia Episcopus in Synodo nequit aliquid facere contra ius, Abb. *in cap. Quod super his, num.1. in 2. notab.* vbi alii, *de Maior. & obed.* quod procedit, etiamsi allegetur confirmatio Apostolica; quia Sedes Apostolica non solet confirmare huiusmodi statuta, nisi in forma communi, & cum solitis clausulis, quæ excludunt constitutiones, & statuta contra ius, & alteri præiudicialia.

CONSVLTATIO XVII.

1 *An licitum sit Episcopis, eorumque officialibus ex constitutione Synodali percipere salaria pro executione legatorum, videlicet pro iudicatione, & decreto?*

2 *An dictis officialibus licitum sit percipere salaria pro sententijs in causis criminalibus, beneficialibus, & matrimonialibus, & an circa hoc sit attendenda consuetudo percipiendi certam ratam?*

3 *An Administratores operum piorum, à fundatore deputati, possint ab Episcopis, vel eorum Visitatoribus contra ordinata à fundatoribus, remoueri, & mutari?*

4 *An supradicti Administratores, in fundatione deputati, possint absentes compelli ad exhibendum libros administrationis vbi resident Episcopi?*

5 *An Episcopis, eorumue ministris, ac visitatoribus liceat exigere pœnas in visitatione antecedenti comminatas ob non executionem decretorum, tunc factorum, easque sibi ipsis, vel Episcopis applicare?*

AD primum. Licèt S. Congregatio Concilii aliàs declarauerit, Episcopo non licere salarium percipere pro decretis factis super executione legatorum piorum, vt in vna Vicen. Salarij inter Episcopum ex vna, & Iuratos Ciuitatis Minorissæ Pratorum Regis acalias ex altera sub die 16. Septembris 1645. his verbis: *Sacra, &c. censuit standum in decretis sub die 18. Martij proximè præteriti, scilicet non posse Episcopum Vicensem nec illius officiales in visitatione quidquam recipere pro decretis, seu iudicatura executionis testamentorum, vel piarum voluntatum, aut piorum locorum, sed gratis fieri omnino debere, non obstante quacumque consuetudine, etiam immemorabili, prout nec extra visitationem posse per Episcopum, & illius officiales quidquam percipi pro huiusmodi decretis, seu iudicatura, sed tantummodo aliquid moderatè solui Notario pro scriptura ac illius labore, in quo conscientia eiusdem Episcopi grauetur, idque non obstante quacumque consuetudine, etiam immemorabili.* Idem resoluit in Vegellensi 14. Decembris 1675. attamen declarationes huiusmodi non videntur habere locum in casu; quo adest Constitutio synodalis, disponens, quod ij, qui legata pia exequi tenentur, si infra annum ea exequuntur, Procurator ad id per Episcopum constitutus, nihil omninò hac de causa percipere possit. Transacto verò anno, ex quo potestas exequendi transit ad Episcopum, *l. Nulli, C. de Episcop. & Cler. cap. Nos quidem, de testam.* Lap. *alleg.87. num.3. et seq.* & necesse est deuenire ad censuras Ecclesiasticas contra negligentes, vt muneris commissi rationem reddant, eidemque, vt tenentur, satisfaciant, mandat constitutio, vt Procurator legatorum piorum ab hærede ex proprijs bonis, nihil ab opere pio detrahendo, ratione sui laboris, & salarii, aliquam summam percipere possit. 1

Hæc enim synodalis Constitutio videtur omninò seruanda, cùm certum sit, Episcopum, & Clerum posse in Synodo constitutiones, ac decreta condere, dummodò non sint contra ius commune, sicuti non est in casu isto, in quo nihil percipitur de legatis piis, sed solùm de bonis eorum, qui fuerunt negligentes in exequendo voluntates testatorum, & necesse fuit contra eos deuenire ad censuras Ecclesiasticas, & alia remedia pro habenda executione legatorum piorum. Hoc enim casu ius non resistit, sed assistit, vt probat Gloss. *in cap. Cum ab omni, v. præter expensus, de vit. & honest. Cler. & in cap. Statutum, §. Insuper v. moderatas, de rescript. in 6.* vbi quod Ordinarius deputans aliquem officialem non ex malitia, sed ex necessitate, vel ex decore, potest illi assignare salarium, & quod potest Ordinarius, potest & con- 2

sue-

suetudo, & si materia sit Ecclesiastica, pia, aut spiritualis, legati pij, & similium, estque textus *in cap. Cum sit Romana, & Simon. & in cap. Iudices* 1. q. 1. *ac in l. plebiscita, ff. de offic. Præsid.* Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 35. *n.* 10. iste proinde Constitutio, quæ non est iuri contraria, est omninò seruanda, præcipuè si facta fuerit cum consensu Aduersariorum.

3 Et quidem hoc vtiliùs est fauori publico, & animabus defunctorum, vt vltimæ voluntates executioni demandentur, etiam sine diminutione legati. Immò si illa parua summa detraheretur è corpore legati, cum meliùs sit exequi vltimas voluntates cum aliqua specie falcidiæ adinstar quartæ, quàm inexecutas derelinqui, vt in puncto probat Lat. *de appel. & annu. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 25. vbi exaltat quoddam tribunal in Ciuitate Toletana destinatum pro hac materia cum aliquantulo salario, etiam de corpore legati.

4 Quæ procedunt etiam in materia, in qua iura ordinant seruitium præstari gratis; quia nihilominùs non habens salarium, potest pro labore illud, seu aliquid exigere, *dict. cap. Statutum v. Insuper*, §. *Assessorem*, & §. *Notarium*, *de rescript. in* 6. & *d. cap. Cum ab omni*, vbi Gloss. *d. v. expensas*. Et de officialibus Romanæ Curiæ est textus *in Extrauag. Cum ad Sacrosanctæ* Ioan. XXII. *de sent. excommun.* Et durior est rigor R. Fabricæ, quæ sibi ac reuelanti vindicat partem bonorum relictorum. Sic etiam ex pœnis transgressionis festorum tertia, vel quarta pars accusatori, atque executoribus passim applicari solet, Sac. Congregatione super Episcopis approbante, vt in Tarracinensi 14. Decembris 1594.

5 Neque hic habet locum Concilium Trident. *cap.* 14. *sess.* 24. *de reform.* neque Constitutio Pii V. 106. quia solùm tollunt, & damnant prauas exactiones, vt per Paris. *de confid. quæst.* 38. Guttier. *quæst. can.* 29. *num.* 27. *lib.* 1. Suar. *de Relig. tom.* 1. *cap.* 48. *num.* 12. Hæc autem non est praua, sed licita pro labore.

6 Quod multis exemplis exornari potest. In materia spirituali fusè Guttierez *loc. cit.* & in specie de emolumentis sigilli, *Clem. Statutum*, vbi Gloss. *v. Expensa de elect.* ac Vital. *num.* 23. & Cardin. *num.* 5. In visitatione, Azorius *instit. mor. par.* 3. *lib.* 1. *cap.* 19. *quæst.* 4. Garz. *par.* 8. *de benefic. cap.* 1. *num.* 77. Pro labore executionis dispensationis matrimonialis, Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 75. *num.* 10. & *seq.* Et in antecedentibus ab subsequentibus Sacramenta, & Sacramentalia, idem Guttier. *d. cap.* 29.

7 Addo insuper argumentum efficax; quia hæc materia executionis vltimarum voluntatum æquè principaliter spectat ad Iudices laicos, *auth. Ecclesiast.* §. *Si quis ædificationem coll.* 9. *cap. Si heredes*, *de testam.* cum alijs per Barbos. *de iur. Eccles. lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 22. deductis; pro qua magnam exigunt mercedem. Cur ergo Iudex Ecclesiasticus moderatam exigere non poterit? præsertim cum laici exigant ab ipso corpore hæreditatis, & si Ecclesiasticus non exigit, exiget laicus, cùm sit locus præuentioni, Barbos. *d. cap.* 27. *num.* 24.

8 Ad secundùm. Quamuis controuersa sit opinio, an Iudices Ecclesiastici possint pro sententijs, & decretis factis in causis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus percipere propinas, & negatiuam teneant multi per textum *in d. cap. Cum ab omni*, *de vit. & honest. Cler.* omnes tamen concordant, quod, si adest consuetudo aliquid percipiendi, sit omninò obseruanda, Specul. *par.* 1. *tit. de salar. num.* 9. & 13. Vestr. *in prax. lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 13. Molin. *de iust. tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 84. Syluester *v. Iudex* 1. *quæst.* 10. *num.* 13. & *seq.* & post alios Garz. *de benefic. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 382.

9 Ad tertium. Cum per Sac. Concilium Trid. *cap.* 9. *sess.* 22. *de refor.* sit dispositum, quod huiusmodi Administratores teneantur singulis annis reddere rationem administrationis Ordinario loci, sublatis quibuscumque priuilegiis, & consuetudinibus in contrarium, sequitur, quod si recusauerint reddere rationes, vel dolosè in administratione se gesserint, aut neglexerint, seu aliter defecerint, possit Ordinarius ex causis à iure approbatis illos ab administratione remouere; aliàs inanis esset facultas à Concilio Ordinariis tributa, cum & tutor à testatore deputatus possit ex iusta causa ab administratione tutelæ remoueri, & per huiusmodi remotionem non dicitur contraueniri dispositioni testatoris, quia & ipse remoueret, si viueret. Videndusque præ cæteris Barbos. *de iur. Eccles. lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 30. *ac seqq.* vbi ampliat *num.* 40. & 41.

Ad quartum. Videtur, Episcopo licitum esse mandare ad se deferri libros administrationum, vt diligenter inspicere possit, an piæ defunctorum voluntates exequutioni demandentur, aliàs esset grauare maximoperè Episcopum, si ipse personaliter ad Oppida singula accedere, & ibi moram facere magno cum suo dispendio teneretur, donec libros singulos administrationum inspiceret, & examinaret. Vrbanitati, & æquitati magis videtur consonum, quod Aministratores ad Episcopum accedant, vel ad ipsum libros transmittant, quàm quod Episcopus ad illos accedat, prout in simili de Coniudicibus deputatis à Capitulo, qui tenentur accedere ad Episcopum ad effectum cognoscendi causas Capitularium delinquentium, non autem Episcopus ad ipsos, fuit resolutum à Sac. Congregatione Concilii in Calaguritana, & in Calciatensi Coniudicum, & de iure Episcopus potest erigere tribunal in qualibet partæ suæ diœcesis, & subditi tenentur ad illud accedere. 10

Et confirmatur; quia si ageretur de visitatione loci, tunc necessarius esset accessus ad locum, *cap. Romana, in princ. de censib. in* 6. Sed in exhibitione librorum, seu redditione rationum libri portandi sunt coram Episcopo in eius domo, vt in fortioribus ex Trid. *cap.* 6. *sess.* 25. *de reform.* ibi: *Et in eius Domo*. Eòque magis, quia Episcopi exigunt has rationes, vti delegati Apostolici *cap.* 8. & 9. *sess.* 22. & proindè, tanquam tales, honorari debent. Licèt contrarium in vnà Firmana declaratum fuisse à Sacr. Congregatione, alibi retuli. 11

Ad quintum. Certum est, posse Prælatos pro delictis pœnam etiam pecuniariam imponere, *cap. Statuimus* 55. & alibi Gloss. *v. bannum* 16. *quæst.* 1. Nam Ecclesia habet sufficientem potestatem ad se regendam, *Matth.* 16. *Tibi dabo claues regni cælorum*. *Quodcumque ligaueris*, &c. *Ioan.* 21. *Pasce oues meas*, *Act.* 26. *Quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei*; quia cum Ecclesia sit quoddam corpus, cuius caput est Christus, & Christus non sit visibiliter præsens, opus fuit capite, & ministris visibilibus, qui dirigerent Ecclesiam, & gubernarent homines intra ordinem præscriptum à Christo. Quare in Ecclesia esse potestatem condendi leges, obligantes etiam in conscientia, est de fide definitum *in* 4. *Synodo Act.* 4. & in Synodo 8. *Act.* 1. ac in Concilio Constant. *sess.* 8. & 5. in Concilio Chalced. *art.* 5. in Tridentino *sess.* 6. *cap.* 20. & probatur *Act.* 13. & 16. ac confirmatur, quia omnis communitas, vt sit ordinata, indiget potestate legislatiua, per quam congruis legibus ordinetur, vt docet Aristotel. 7. *Polit. cap.* 6. & 9. ac Plato *lib.* 2. *de Republ.* & *lib.* 8. *de legib.* Aliàs non posset dirigi in suum finem per congrua media. Atqui punire est effectus legis, quia est tanquam actus ipsius, *vt in l. legis virtus*, *ff. de legib.* & *in cap. Omnis d.* 3. & tradunt Theologi communiter cum D. Thoma 1. 2. *quæst.* 92. *ar.* 2. Ac proinde, vt est specialis actus legis, importat determinationem pœnæ. Quoniam taxare pœnam pro delictis confert ad bonum communitatis, & est actus potestatis legalis. Et si honestius sit pœnas loco pio applicare, potest tamen Episcopus illas suæ Cameræ, præsertim si sit pauper, applicare, Barbos. *de offic. & potest. Episcop. d. par.* 3. *alleg.* 107. *num.* 18. Maximè cum pœna in hoc casu imponi permittatur; quia Index Ecclesiasticus, quando imponit pœnam in casibus à iure permissis, tunc potest illam sibi retinere, Panorm. *in cap.* 13. *de pœn. num. fin.* & Couar. *var. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 10. 12

His

13 His accedit, quod cum mulctæ, & pœnæ sint fructus iurisdictionis, pleno iure pertinent ad eum, qui de iurisdictione est inuestitus, etiam priuatiuè quoad dominum inuestientem, Bart. Castr. & Alex. *in l. fin. ff. sol. matrim.* Præposit. *in præl. feud. num.* 17. Isern. *tit. de pac. tenend. num.* 5. & ibi Afflict. *§. Si quis aliquem num.* 16. Guidopap. *quæst.* 76. Carer. *de her.* post suam *pract. crim. num.* 135. Petr. à Plaza *in epit. delict. cap.* 23. *num.* 12. Crauet. *cons.* 128. *num.* 3. Chassan. *in catal. glor. mund. p.* 5. *consid.* 24. *& in tit. Des confiscationes* §. 1. *per tot.*

Neque obstat Sac. Concilium Trident. *loc. alleg.* Nam in eis mulctis, quæ ex eius ordinatione sunt applicandæ locis pijs, illud sanè est obseruandum. Vndè pœnæ pecuniariæ, quæ arbitrariæ fuerint, locis pijs sunt ab Episcopo applicandæ, reliquas verò, quæ non fuerint arbitrariæ, potest Episcopus ita demum sibi sumere, si ipse egeat, dummodò non sint mulctæ pecuniariæ, vel pœnæ non residentium, aut concubinariorum, quas omnes Concilium mandat locis pijs applicari, vt ex Sac. Congregatione Concilij tradit Aldan. *in comp. resol. can. lib.* 3. *tit.* 2. *num.* 5. An autem pœnæ, & mulctæ pro delictis, etiam grauibus, ab Episcopo prædecessore defuncto non applicatæ locis pijs, possint, Sede vacante, à Capitulo, seu ab illius Vicario Capitulari, ad fauorem reorum reduci, respondeo negatiuè cum Sacr. Congregatione Concilij in Ripana 18. Aprilis 1654. *ad cap.* 3. *&* 14. *sess.* 25. *de reform.*

14 Non obstat, quod Prælati non habeant iurisdictionem ciuilem. Nam ratione potestatis spiritualis possunt disponere circa temporalia, quando ita exigit finis spiritualis; quod est habere indirectè iurisdictionem temporalem. Quo ex capite Pontifex transtulit Imperium, constituit electores cum facultate eligendi Imperatorem, priuauit Reges regno, & alios huiusmodi actus exercuit circa temporalia; quia ita exigebat finis spiritualis; nam potestas spiritualis habet pro fine bonum spirituale communitatis, temporalis verò temporale. Ergo temporalis subditur spirituali, quia facultas subordinatur, sicuti subordinantur fines. Bonum autem temporale subordinatur spirituali, ideòque temporale dependet à spirituali, ac proindè spiritualis potest ordinare temporalem, quando deficit, & supplere defectum ipsius. Ita Almain. *de libert. Eccles. cap.* 6. Caietan. *opusc. de auctor. Pap. p.* 2. *cap.* 13. Victor. *de potest. Eccles. quæst.* 6. Salas *de legib. disp.* 7. *sect.* 7. Suarez *lib.* 3. *de legib. cap.* 6. alijque apud ipsos.

15 Huiusmodi tamen pecuniam multatitiam, siue ex constitutionibus Synodalibus, siue ex præceptis, siue decretis Episcopi, vel Vicarii proueniat, excepto casu paupertatis Episcopi locis piis applicandam esse, & non aliter, habemus ex Tridentino *sess.* 25. *cap.* 3. Et ita, vt pecunia teneri nequeat ab Ordinario, sed debeat consignari depositario mulctarum, creato cum idonea cautione de benè administrando, qui librum habeat, in quo distinctè expensorum ac receptorum dictarum pœnarum describat, qua die, quaue de caussa fuerunt receptæ, vel erogatæ, neque eas soluat sine expresso in scriptis mandato ab Ordinario subscripto, quod, habita confessione eius, cui pecuniam soluit, conseruabit. Ita declarauit Sac. Congregatio super Episcopis, vt in Cauensi 5. Octobris 1577. in Nicoterensi 1. Aprilis 1596. in Caracensi 16. Augusti 1641. ac sæpè alibi. Immò eo ipso, quod exacta fuerit, debet Episcopus pijs locis assignare ita, vt non possit portionem aliquam etiam in minima parte Vicario pro sua mercede limitare, & minùs Cameræ suæ Episcopali applicare, non obstante contraria consuetudine, vt ex Sac. Congregatione Concilii testantur Quar. *in Summ. v. Pœna pecuniaria* Sbroz. *de offic. Vicar. in addit. lib.* 2. *quæst.* 143. Piasec. *in pr. p.* 2. *cap.* 4. *num.* 97. *in princ.* Gallet. *in marg. cas. consc. v. pœna cap.* quos cum aliis refert Barbos. *de offic. Episcop. p.* 3. *alleg.* 107. *num.* 19. Debetque applicari causis, vel pauperibus, vel locis pijs diœcesis arbitrio Episcopi, vt in Vritania 21. Maii 1580. & in Motulensi 21. Iunij 1605. & cæteris paribus ij præferri debent, qui sunt in eodem loco, vbi existunt, vel habitant delinquentes, vt in Tranensi 25. Octobris 1588. & in Venusina 21. Nouembris 1600. Præsertim verò Ecclesiæ, in quibus sunt intitulati delinquentes, à quibus exigitur, si indigeant, vt in Aprutina 10. Aprilis 1615. Maximè pro fabrica, vt in Ricinatensi 10. Ianuarij 1594. Atque ita, vt ne quidem in ditione Ecclesiastica Sanctissimum sepulchrum connumerandum sit inter pia loca, quibus eleemosynæ in genere factæ, ac mulctæ, seu pœnæ ex dispositione Sac. Concilii Tridentini sint aplicandæ, vt respondit S. Congregatio de propaganda fide 7. Augusti 1637.

16 Vnde nec quidem Episcopus extra grauem suam paupertatem, potest has pœnas applicare sibi ipsi, neque fabricæ Cathedralis, neque suæ domus, neque Canonicorum, nisi illi à Sede Apostolica fuerit hoc specialiter permissum ob paupertatem Ecclesiæ, vel quia sit grauata pensionibus, vt ex eadem Sac. Congregatione super Episcopis in Aleriensi 6. Augusti 1601. in Nibiensi 12. Martij, in Syracusana 19. Martij, in Caputaquensi 31. Maij, in Messinensi 2. Iulij, & 25. Octobris, in Lancianensi 1. Octobris 1602. in eadem Messinensi 18. Martij, 8. Aprilis & 4. Augusti, in Mazatiensi 27. Octobris 1603. & S. Congregatio Concilij in Messanensi 15. Martij 1636. Vndè non comprehenduntur in Spolio, vt declaratum in Hydruntina 23. Iulij 1655. Si tamen sunt pœnitentiæ matrimoniales, non possunt mutari in pecuniarias, neque eas Sac. Congregatio solet alterare, vt in eadem Aleriensi 20. Augusti 1602. & 14. Ianuarij 1603. quod si concedatur Episcopo applicatio harum pœnarum pro Episcopatu, & Sacrario, sub nomine Episcopatus intelligitur Ecclesia cathedralis, palatium Episcopale, & omnes fabricæ, quibus Episcopus prouidere tenetur. Sub nomine verò Sacrarij non solum supellex, quæ inseruit pro Ecclesia Cathedrali, sed etiam quælibet alia necessaria pro alijs Ecclesijs, Oratorijs, vel Capellis ab ipso Episcopatu, vel Cathedrali dependentibus, vt in Assisiensi 17. Maii 1592. in Montispesulani 17. Nouembris 1593.

17 Ac ita etiam, vt Episcopus nequeat applicare partem pœnarum suo Fisco, vel alteri officiali, vt declarauit S. Congregatio Concilii in Alexandrina 18. Ianuarii 1613. & in Clusina 23. Nouembris 1640. quæ in Ianuen. 5. Iunii 1632. & in Firmana 1. Septembris 1633. censuit ex mulctis assignari non posse salarium Promotori fiscali, vel executoribus, vel capellæ musicorum, neque capellano carcerum, neque in refectionem ipsorum carcerum, neque pro expensis mandati, seu lotionis pedum feriæ quintæ in Cœna Domini, neque in alios vsus, quantumuis pios, si spectent ad Episcopum.

CONSVLTATIO XVIII.

An sub edicto, quòd omnes Confeßarij seculares teneantur interesse disputationi casuum conscientiæ, bis in mense fieri solitæ sub pœna suspensionis ab exercitio confeßionis per mensem, poßint comprehendi etiam Confeßarij regulares?

Et an Canonicos, aliosque Sacerdotes sub alia mitiori pœna compellere liceat ad intereßendum dictæ disputationi, stante quod paucißimi sint Parochi, & Confeßarij seculares, qui in præfato edicto comprehendantur?

1 Respondeo. Quoad Canonicos, & alios Presbyteros seculares confessores posse cogi; quod verò ad Regulares non posse cogi, nisi sint Parochi. Ita etiam declarauit S. Congregatio Concilii in Vrbinatensi 10. Martii 1663. Quippè Regulares, qui exercent curam animarum, tenentur interuenire collationibus casuum conscientiæ, & ad omnia alia, ad quæ tenentur curati seculares, S. Congreg. Episc. in *Vigeuanensi* 7. Ianuarii 1586.

1586. in Lucensi 4. Februarii 1602. in Senogalliensi 26. Augusti 1616. & 13. Septembris 1641. ac 22. eiusdem 1645. & 8. Octobris 1649. & 8. Ianuarii 1650. Ad quæ cogi possunt ab Episcopo, eadem S. Congr. in Paduana 13. Februarii 1604. etiamsi sint ad nutum amouibiles. Et S. Congr. Concilii in Curiensi 5. Aprilis 1631. Et ideò si renuerint, potest Episcopus procedere contra ipsos Regulares Parochos, non autem contra eorum Superiores, eadem S. Congr. Concilij in Segobiensi 1. Aprilis 1656. Non tamen iidem Parochi regulares cogi possunt ad assistendum diuinis in Cathedrali, ne quidem in festo Sancti Patroni, eadem Sac. Congreg. 1. Decembris 1626.

a Probatur ex Concilio Trid. *sess. 25. de Regul. cap. 11.* vbi Regulares curam exercentes subsunt immediatè in iis, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi. Idem penitus habetur ex constitutione Gregorii XV. *de Exemptor. priuil.* Vndè eadem Sacr. Congregatio 6. Maii 1634. declarauit, iurisdictionem contra Regulares exemptos, curam animarum exercentes *in cap. 1. sess. 25. de reg.* concessam Episcopis, illis cumulatiuè competere, non autem priuatiuè quoad Superiores regulares. Secùs verò si curam huiusmodi non habeant, licèt sint ad confessiones audiendas approbati, eadem S. Congr. in Paduana, & Andriensi 6. Aprilis 1629. Nam sunt exempti à iurisdictione Episcopi, & respectu Regularium solùm spectat ad Episcopum facultas eos examinandi, atque idoneos declarandi. Quare si semel eos iudicat idoneos, functus est munere suo, & Regulares exercebunt munus confessarii, tanquam ministri Sedis Apostolicæ. Præterea Regulares tenentur suam lectionem Sacræ Scripturæ, vel casuum conscientiæ bis in hebdomada præscriptis diebus in singulis Monasteriis, & Conuentibus habere, ad quam fratres omnes conuenire debent iuxta decreta Clementis VIII. *pro reformatione Regul.* quo verò ad alios Canonicos, & Sacerdotes non confessores eos hortari debent Episcopi, non cogere, vt alibi diximus.

CONSVLTATIO XIX.

1 *An Episcopus iuxta Constitutionem Gregorianam possit compellere Syndicos, & Ministros Monasterij Monialium Regularibus subiecti, ad exhibendos libros receptorum, & expensorum dicti Monasterij pro redditione rationis administrationis bonorum illius, etiam sine præsentia Ministri prouincialis, cui subest dictum Monasterium, quatenus interpellatus recuset interesse?*

2 *An competat Episcopis facultas ex decreto S. Concilij cap. 9. sess. 22. de refor. circa exigendas rationes ab Administratoribus, quatenus debitores comperti fuerint, ad reliquatum soluendum iuris remedijs cogendi?*

3 *Nec non etiam ad effectum in ipsos Administratores, quatenus fraudulenter administrauerint criminali iudicio animaduertendi?*

1 Respondeo ad primum, posse compellere. Ita Sac. Congregatio Concilii in Foro Semproniensi 11. Martii 1662. Et in Vrbinatensi 10. Martii 1663. *ad cap. 9. sess. 22. de reform.*

2 Ad 2. & 3. censeo, affirmatiuè respondendum; quia cum Sac. Concilium *loc. cit.* non præscribat formam aliquam illos cogendi, censetur eam reliquisse dispositioni iuris communis.

CONSVLTATIO XX.

An Episcopus claudere possit fenestras, ac erigere murum viridarij Regularium, quia supereminent Monasterio Monialium, quas ipsi Regulares inspiciunt?

Respondeo, posse prouidere sumptibus, cui de iure, Ita Sac. Congregatio Concilii in Vrbinatensi 10. Martii 1663. *ad cap. 5. sess. 25. de regul.* vbi omnia, quæ ad conseruationem clausuræ pertinent, Ordinario committuntur. Et ideò pro opportuno remedio potest Episcopus extollere murum viridarii Regularium, & claudere fenestras, saltem vitreis speculis, si non respondent in Clausuram, itaut non possint aperiri. Fenestræ verò aliorum particularium respondentes in clausuram Monialium claudendas esse censuit Sac. Congreg. Episcop. in Mediolanensi 15. Ianuarii 1602. Ita etiam fenestræ omnes, & quæuis alia foramina Regularium respicientia in hortum, & clausuram Monialium omninò claudenda sunt, eadem S. Congr. in Amerina 23. Decembris 1603. & Neapolitana 2. Decembris 1639. Nulloque modo debent esse in Monasteriis Monialium, eadem S. Congr. in Lyciensi 28. Februarii 1605. Neque à fenestris Campanilis alicuius Ecclesiæ vicinæ, eadem S. Congreg. in Portogallensi 16. Aprilis 1605. Ideòque pleno muro claudi debet, eadem S. Congr. in Aquilana 31. Iulii 1612. 1

Vndè non est permittendum, quod quis ædificium attollat, si per id prospectum in Monasterium sit habiturus, eadem S. Congr. in Interamnensi 15. Maii 1612. & in Barensi 18. Febr. 1617. Demoliendæque sunt mansiones fabricatæ in viculo intermedio, ac claudendum ambulacrum, quod à tecto Monasterii imminet prædominans, eadem Sac. Congr. in Assisiensi 11. Iulii 1653. Nec tolerandum, quod propter vicinitatem, & correspondentiam fenestrarum, Moniales possint videre vicinos, vel videri, eadem Sac. Congr. in Neocastrensi 16. Augusti 1594. & in Parmensi 28. Nouembris 1636. Ac prohibendus illis est sub grauibus pœnis vsus conspicilli tabolati, siue telescopij, vulgò *l'Occhialone*, eadem S. Congreg. in Anconitana 1. Octobris 1627. 2

CONSVLTATIO XXI.

Miscellanea.

1 *Legatum orandi in Missis pro anima testatoris an spectet ad presbyteros, vel ad fabricam Ecclesia, cui auctoritate Apostolica sunt applicata omnia legata pia, non habentia onus Missarum?*

2 *Scholastria an requirat doctoratum?*

3 *Cappellaniæ constitutæ pro secularibus, nolentibus illas propter fructuum tenuitatem acceptare, an consentientibus hæredibus, & Episcopo, possint transferri ad Regulares, qui, stante reductione Missarum ab illis obtenta, sunt parati eas acceptare, & oneribus satisfacere?*

4 *Episcopus rogatus à testatore pro assistentia, & declaratione eius testamenti, an possit mandare executoribus, vt pecunias non possint inuestire in censibus ordinatis à testatore absque sua approbatione?*

5 *An Canonici habentes indultum non residendi per duos menses, gaudeant distributionibus quotidianis, si redditus pro maiori parte consistant in distributionibus?*

6 *An Primicerius debeat cantum perdiscere?*

7 *An Canonici supranumerarij admissi ad honores,*

res, emolumenta; & praeminentias Canonicorum numerariorum, teneantur ad expensas Ecclesiæ?

1 AD 1. Videtur spectare ad presbyteros, qoi habent onus orandi in Missis *ex reg. Qui sentit. de reg. iur. in 6.* & legatum relictum Canonicis, noo communicatur Ecclesijs, Glos. *in cap. Requisiti 15. de testam. & in cap. Per exemptionem de priuil. in 6.* Maximè cum facultas adimendi legata sit odiosa, atque adeò strictè intelligenda, Rot. coram Paozirolo in Fauentina Legatorum 23. Ianuarii 1637. Peregrin. *de fideicom. ar. 18. num.* 29. Vinceot. de Franch. *dec. 169. num.* 15. Et in dubio, si non constet, cui sit relictum legatum, hæres debet eligere, & declarare, *cap. Quoniam*, vbi Abb. *de offic. deleg.*

2 Verùm censeo, spectare ad fabricam. Nam verba priuilegii iotelligenda sunt io propria significatione, *l. non aliter, ff. de leg.* 3. Etiamsi agatur de præiudicio tertii, Surd. *cons. 140. num. 63.* Dec. *cons. 113. num. 6.* Præsertim quia mens illud concedentis est, quod legata pia, non habentia onus Missarum, censeantur applicata fabricæ prædictæ, *l. non omnis, ff. si cert. pet.*

3 Ad 2. Est conferenda Doctori, vel licentiato, aliàs prouisio est nulla, Concil. Trid. *sess. 23. de refor. cap. 18.* Barbos. *de potest. Episc. alleg. 60. num. 62. p. 3.*

4 Ad 3. Affirmatiuè ex Trid. *sess. 25. de reform. cap. 8.* vbi disponitur translatiooem esse faciendam ad vsus pios, institutioni proximos, maximè accedente consensu hæredum, & auctoritate Ordinarii, qui possunt eligere, & declarare voluntatem testatoris, Glos. *in cap. Quoniam, de off. deleg.* vbi etiam Abb. Cùm non solùm Capellaniæ, sed etiam beneficia secularia possint in Regulares transferri, stante necessitate, *cap. Inter quatuor de relig. domib.* Garz. *p. 7. cap. 10. nu. 16.* Azor. *p. 2. lib. 3. cap. 26. q. 5.* Abb. *cap. 1. de Capel. Monach. ex cap. Relatum, ne Cler. vel Monach.*

5 Ad 4. Etiam affirmatiuè ex Trid. *sess. 22. cap. 8. Clem. quia contingit de relig. dom. cap. Tum, & cap. Ioannes de testam.* Cum Episcopi sint executores omnium piarum dispositionum, Rot. coram Coccino 28. Iunii 1631. Et in dubio ad ipsos sit recurrendum, *l. 1. ff. de leg. 2. l. fin. §. Sed si quis, C. communia de leg.* Afflict. *dec. 371. num. 10.* acudente præsertim voluntate testatoris, Dec. *in l. In personam, §. generaliter*, vbi Cagnol. *ff. de reg. iur.* Bart. *in l. 1. col. 2. ff. de solut.* Quinimmò possuot compellere executores testamentorum ad eorundem executionem, dato, quod testator id Episcopis interdixerit, *d. cap. Tua, de testam.* quia prærordinatio Ecclesiarum, & locorum piorum est officium proprium Episcopi, Rot. in Comensi iuris conferendi coram Ghislerio 8. Iuoii 1637. Et voluntas testatoris non prædominatur, nisi sit legitima, *l. Cum quæstio in fin. ff. de leg.* quia priuata dispositio non potest dispositionem legis immutare, *l. nemo potest, ff. de leg. 1.*

6 Ad 5. Negatiuè respondet Honor. III. *in cap. Licèt, de præb.* cum distributiones debeantur tantùm interessentibus horis Canonicis, & concinit *cap. De cætero, de Cler. non resid.*

7 Posito tamen, quod præbendæ oon sint distinctæ, potest demi tertia pars, Ricc. *in prax. resol. 70. num. 3.* Alioquin gratia esset inanis. Non comprehenduntur tamen inter distributiones mortuaria, & alia, quæ in dies diuiduntur, Rot. coram Merlin. *p. 6. dec. 59. num. 3.* & coram Verospio *d. p. 6. dec. 32. n. 7. recent.* & declarauit S. Congregatio Concilii per hæc verba.

8 *In Ecclesia Anagnina Canonici nullas habent præbendas distinctas, sed tantùm distributiones quotidianas, quæ dantur interessentibus tantùm, & partim sunt certæ, vt illa, quæ ex redditibus Ecclesiæ colliguntur, partim incerta, vt mortuaria, & alia similia. Dubitatum fuit, an Canonico absenti ex causa studiorum, obtenta licentia, debeantur hæ distributiones?*

9 *Sacra &c. censuit, exceptis illis quotidianis distributionibus, quæ tantummodo inter eos diuidi solent, qui sacris intersunt, reliquas deberi ijs, qui obtenta legitima licentia absunt causa studiorum 15. Kal. May 1568.*

Ad 6. Affirmatiuè; quia dicitur primus cantor, & eius officium est præcanere, & alios docere io cantu, *cap. Perlectis §. ad Primicerium d. 25. cap. vn. de offic. Primic.* Quippè qui non consonat, nec concinit, nec cantor, nec concentor est, inqoit D. Isidor. *lib. 7. ethym. cap. 12.* relatus *in can. Clero, §. Cantor autem 21. d.* Immò, & Canonici teneotur addiscere Cantum, Garz. *p. 3. cap. 2. num. 113. de benef.* Nauar. *de orat. cap. 10. num. 47. & cap. 21. ad fin.* Azor. *p. 2. lib. 3. cap. 16. q. 1.* Aliàs non debent admitti, & si fuerint admissi, Episcopus eos cogere potest ad illum ediscendum, etiam per subtractionem fructuum, S. Congr. in Trapiensi 9. Maii 1620. & alibi sæpiùs. Nisi essent multum senes, eadem S. Congr. in Vlterariensi 9. Ianuarii 1602. cum charitate tamen, vndè ante sequestrum debent præfigi quatuor, vel sex menses ad illum ediscendum, eadem S. Congr. io Castellanetensi 10. Septembris 1590. & in Cassaoen. 6. Aprilis 1596. Et Canonici examinari debent ab Episcopo, licèt institutio spectet ad Abbatem, vel alium inferiorem, S. Congr. Concilii 17. Septembris 1616.

10 Ad 7. Affirmat Paulus Iurisconsultus *in l. secundùm naturam, ff. de reg. iur.* Iustin. *in l. vn. §. pro secundo in fin. C. de caduc. toll.* Gregor. XV. *dec. 263.* dicens, Canonicos teneri contribuere etiam pro litibus, quando respiciunt vtilitatem, & commodum Ecclesiæ, vbi Add. latiùs.

CONSVLTATIO XXII.

1 *De Episcopo suffraganeo, qui in suum Metropolitanum sententiam excommunicationis protulit?*

2 *Qui non paruit reiteratis mandatis eiusdem Metropolitani circa transportationem actorum, quam ob causam fuit ab eo interdictus ab Ecclesia, & successiuè excommunicatus ob contumaciam.*

3 *Qui Cedulones eiusdem Metropolitani lacerauit, & in illum suos cedulones publicauit.*

1 QVod ad primum attinet, iniungendum est Episcopo suffraganeo, vt circumscribat, & abolescat ex actis suæ Curiæ excommunicationis sententiam, quam incoosultis motibus aduersus suum Metropolitanum protulit, & de huiusmodi circumscriptione reuerentibus verbis illum certiorem reddat. Nam certissimi iuris est, quod Episcopi suffraganei sunt sub Metropolitano, eique debet, tanquam Patri, & Pastori debitam obedientiam, ac pium deuotionis respectum exhibere, Quaran. *in Sum. Bull. v. Archiepiscopi Auctoritas num. 6.* Vbi quod etiam in literis Apostolicis, quæ diriguntur suffraganeis inter alia hæc habentur: *Mandantes quatenus eidem Archiepiscopo, tanquam membrum capiti obsequentes, ei exhibeatis obedientiam, & reuerentiam debitas, & deuotas.* Et inferiores ratione iurisdictionis dicuntur suffraganei respectu Metropolitani, *cap. Inferior d. 21.* Alphons. de Leon *de censur. resol. 2.* sub initio; inferior autem nequit ligare Superiorem, *d. cap. Inferior cum seq. cap. Cum inferior, de maior. & obed.* Sicuti etiam est iuris minimè dubii, quod in Patriarchas, & Archiepiscopos solus Summus Pontifex iurisdictionem habet, *cap. fin. 22. d.* Innoc. *in d. cap. Cum inferior*, Clar. *in pr. crim. q. 35.* Nec vllo casu io Archiepiscopum Metropolitanum potest Episcopus suffraganeus actum iurisdictioois exercere, etiamsi Archiepiscopus in diæcesi suffraganei notoriè delinqueret; non solùm quia est maior suffraganeo suo, sed etiam qoia, quando est io diæcesi sui suffraganei, dicitur esse intra terminos suæ iurisdictionis, & intra suam Prouinciam, Bald. post Innoc. *in d. cap. Cum inferior de maior. & obed. in princ.* & Abb. *ibid.* post *num. 1.* Imol. *num. 11.* & Socin. *num. 19.* & *in cap. Postulasti num. 8. & 9. de for. comp.* Laurent. *tr. de iudic. suspect. cap. 4. num. 34.* Et proindè dum dictus

Episco-

Episcopus præsumpsit per publicos cedolones excommunicare proprium Metropolitanum, dignitatem Metropoliticam deprimendo, & iura Summi Pontificis, ad quem solum spectat cognoscere Archiepiscopos, vsurpando, vtique non videtur huiusmodi facinus in scripturam redactum aliter quàm contraria scriptura purgari, tam respectu retractationis, & absolutionis, quàm declarationis pœnitentiæ gestorum ex regula, quod temerè, & defacto facta contrario imperio reuocari debent, & quod per ea, per quæ quis peccauit, debet corrigi, & coerceri.

2 Neque potest Episcopus Suffraganeus prætexere suum facinus ex Gregoriana; quia illa nullam tribuit potestatem Episcopis contra Archiepiscopos, eiusque verba circa potestatem concessam Episcopis in concernentibus redintegrationem Iurisdictionis Ecclesiæ, sunt directa in laicos quacumque dignitate fulgentes, non in Prælatos Ecclesiasticos.

3 Ad 2. Prouidendum est, vt Episcopus petat à suo Metropolitano absolutionem à censuris in ipsum ab eo prolatis eas ob causas; quia potest Archiepiscopus in esu inobedientiæ, & impedimenti præstiti suæ iurisdictioni Episcopum, suum suffraganeum suspendere, interdicere, & excommunicare, *cap. 2. § fin. de offic. Ord. in 6. cap. Venerabili*, vbi Abb. *de sent. excom.* Quarant. *vbi supra n. 8.* Genuen. *in prax. cap. 88. n. 6.* Maximè quia id tendit ad purgationem violatæ obedientiæ inferiorum erga superiores, qua sublata, actum est de Ecclesiastica disciplina.

4 Ad 3. Pro redintegratinne dignitatis Archiepiscopalis, & pro crimine in vsurpando iurisdictionem, ac publicando cedulones contra Archiepiscopum, immediatè subiectum Summo Pontifici, consulo non solùm aliqua animaduersinne Episcopum dignum esse, prout in vna Montis Politiani seuerè actum fuit cum Episcopo, & in vna Tarentina cum Episcopo Vritano, ex quo ille publicauerat cedulones contra subcollectorem Apostolicum exemptum, & iste contra Archiepiscopum Tarentinum, nec non in vna Liparensi contra Auditorem generalem Nunciaturæ, qui deuenerat ad censuras contra Episcopum, & cum Vicario cuiusdam Suffraganei, qui ausus fuerat excommunicare Vicarium Archiepiscopi, sui Superioris, de quo testatur Alphons. de Leon *loc. cit. recol. 2. num. 301.* Sed etiam obtinendam esse ab ipso Episcopo absolutionem à censuris contra vsurpantes iurisdictionem in exemptos, ab ordinaria iurisdictione inflictis in Tridentina *sess. 22. de reform. cap. 11.* & in Bulla Cœnæ Domini *cap. 20.* & moneo, ne Episcopi, vel Archiepiscopi suis censuris, atque edictis facilè suam causam præcipiti furore corrumpant. Vapor quoque in nutibus pressus exclamat, & timidissimis feris sua arma necessitas ostendit. Et mihi fides, si permisissent aliqui iracundiæ suæ tempus, si diù librassent fulmen excommunicationis, quod immaturis nubibus emiserunt, forsitan mitigari cruda imperia potuissent, & lites miserrimæ per alterius partis infamiam constitutæ non essent, de qua re sunt cedro digna Sac. Concilij Tridentini verba *sess. 25. cap. 3. de refor.* & præ oculis semper habenda. *Quamuis excommunicationis gladius neruus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valdè salutaris, sobriè tamen, magnaque circumspectione exerendus est, cùm experientia doceat, si temerè, aut leuibus ex causis incutiatur magis contemni, quàm formidari, & perniciem potiùs parere, quàm salutem.*

CONSVLTATIO XXIII.

An Legatum relictum pro residentia Capellani in Choro, possit commutari in celebrationem Missarum? Vbi de non celebrandis Missis de requiem in duplicibus, exceptis anniuersarijs ex dispositione testatorum relictis, de altaribus priuilegiatis tam perpetuis, quàm temporaneis.

Affirmatiuè ex traditis per Lambert. *de iurepatr. lib.* 1
1. p. 1. q. 9. ar. 1. num. 75. n. 9. & seqq. vbi in specie de onere, & obligatione residendi, & *n. 188.* vbi in genere de mutatione status, ac onerum in fundatione beneficii appositorum, & *n. 212.* vbi de fundatore, qui sibi facultatem commutandi reseruauit in fundatione, & *n. 227.* vbi etiam de hærede ac successore illius, qui huiusmodi facultatem sibi, & suis hæredibus, ac successoribus in fundatione reseruatam esse voluit. Ratio autem est, quia Missarum celebratio est excellentior Chori assistentia, Garz. *de benef. p. 7. cap. 1. n. 126.* Vbi quod meliùs est tollere residentiam personalem, quàm reducere Missas in casu, quo vnum, aut alterum esset faciendum; quod etiam tenet post eum Monet. *de commut. vlt. vol. cap. 10. q. 5. n. 356. & cap. 11. n. 117. & 335.*

Cum Alexander Papa VII. dubia in diuersis Mundi 2
partibus occasione decreti Congregationis S. Rituum die 5. Augusti 1662. emanati, & ab ipso Alexandro approbati, de non celebrandis Missis defunctorum in festis ritus duplicis, exorta dirimere cupiens, aliud eiusdem S. Congregationis decretum in vna Nouariensi die 22. Nouembris 1664. editum approbauerit, quo declaratum fuerat, Anniuersaria, & Missas defunctorum cantu ex dispositione testatorum quotannis recurrente ipsorum obitus die celebrandas, tametsi dies obitus huiusmodi in festum ritus duplicis maiori incideret, non comprehendi in primo dicto decreto.

Ac vlteriùs quoad altaria priuilegio Apostolico pro 3
animabus fidelium defunctorum in perpetuum decorata, & in quibus proinde quotidiè etiam in festis ritus duplicis, celebrandæ essent Missæ defunctorum ex obligatione, declarauerit per celebrationem Missarum de festo currenti satisfieri iniunctis obligationibus, & Indulgentias per eiusmodi priuilegia Apostolica concessas animabus fidelium defunctorum in purgatorio existentibus suffragari perinde ac si celebratæ fuissent Missæ defunctorum ad formam dictorum priuilegiorum, & aliàs prout in eiusdem Alexandri literis desuper in forma Breuis die 22. Ianuarij 1667. expeditis, vberiùs continetur.

Cumque deinde etiam dubitaretur, vtrum dictarum 4
litterarum dispositio quoad altaria pariter quidem priuilegiata, sed non in perpetuum, nec pro omnibus hebdomadæ diebus, & ad quæ Missæ non ex obligatione, sed ex sola fidelium deuotione celebrantur, locum habeat, Clemens Papa IX. dubitationes huiusmodi dirimere pariter, atque decidere cupiens, declarationem à memorato Alexandro, sicut præmittitur editam, ad altaria, vt præfertur, non in perpetuum, sed ad septennium, seu aliud breuius, vel longius tempus, ac non omnibus, sed aliquo, vel aliquibus tantùm hebdomadæ diebus, nunc & in futurum quandocumque priuilegiata, authnritate Apostolica extendit, Et proindè, vt Missæ, quæ ibidem de festo currenti, in quo Missæ defunctorum celebrari non possint, siue ex obligatione, siue ex sola fidelium deuotione celebrabuntur, suffragentur ita, vt animæ Christi fidelium, pro quibus celebratæ fuerint, Indulgentias per priuilegia huiusmodi concessas consequantur in omnibus, & per omnia perindè ac si Missæ defunctorum ad formam eorumdem priuilegiorum celebratæ fuissent, auctoritate Apostolica concessit, ac indulsit 23. Septembris 1669. Pontificatus sui anno tertio. Quare de hac re non est ampliùs dubitandum, pro dubitaui *tom. 2.* Atque ita consultum rationibus Sanctorum, & animarum in purgatorio existentium.

CONSVLTATIO XXIV.

An valeat Matrimonium contractum coram Parocho prima tantùm tonsura initiato, & intra annum ad Sacerdotium non promoto?

1 IN *cap. Cum in cunctis, de elect.* statutum est ab Alexandro III. vt ad inferiora ministeria ab Episcopatu, vt Decani, & Archidiaconi, & alia curam animarum habentia, & etiam ad Parochias non eligantur, nisi qui vigesimum quintum annum attigerint, aliàs eligens punitur, vt ibi.

2 In eodem textu statutum est, vt supradicti prouisi de beneficio curam animarum habente, si admoniti non receperint ordinem suo beneficio competentem temporibus legitimis, priueotur dicto beneficio, & alijs conferatur, omni appellatione remota.

3 Gregorius verò X. *in cap. Licèt canon, de elect. in 6.* ad remouendam negligentiam supradictorum beneficiatorum, statuit, vt Parochiales Ecclesiæ non possint validè conferri, nisi ijs, qui attigerint vigesimum quintum annum, qui intra annum à die commissi sibi regiminis se faciant ad Sacerdotium promoueri. Quod si promoti non fuerint intra annum, ipso iure sint priuati parochia, etiam nulla præuia monitione.

4 De hac re agunt, illamque explicant Gonzal. *glos. 15. num. 47.* Garz. *de benef. p. 3. cap. 4. à num. 1.* Sanchez *consil. lib. 2. cap. 2. dub. 22.* notandumque, quod hæc pœna posterior habet locum solùm in Parochis, non autem Decanis, Archidiaconis, & alijs curam animarum habentibus, Garz. *num. 10.* Sanchez *num. 6.* qui ait, nomine Parochiæ non intelligi curam cum dignitate.

5 An autem hæc pœna priuationis parochiæ obliget in foro conscientiæ ante sententiam, respondetur affirmatiuè cum Nauar. *cap. 25. num. 118.* Rebuff. *in prax. tit. de non promot. num. 72.* Less. *lib. 2. cap. 34. num. 101. in fin.* Sanch. *loc. cit. num. 1.* & communem ait Garz. *p. 11. cap. 10. num. 28.* quia non est pœna, sed conditio resolutiua; Quamuis negatiuam teneant Henriquez *lib. 10. cap. 23. §. vlt. in fin.* Zerol. *p. 1. v.* Beneficium §. 4. *dic. 4.* Saagun *in cap. fin. de sequest. poss. num. 81.* Mulan. *p. 1. tit. 1. quæst. 9.*

6 Atque ex his videtur respondendum dubitationi propositæ, nempè Matrimonium huiusmodi non valere.

7 At nihilominùs valere censuit S. Congregatio Concilij sub die 12. Martij 1593. & in Marianensi 24. Martij 1653. Nam, licèt huiusmodi beneficium per non promotionem ad Sacerdotium intra annum possit per alterum impetrari, possessio tamen in conscientia non vacat, donec spolietur; vndè huiusmodi vacatio operatur tantùm, quoad vacationem possessionis, adeò vt, si non ordinatus adhuc retineat possessionem beneficij, non poterit alter de beneficio prouisus capere possessionem, nisi vel non ordinatus conferiat, vel primum ab eo auferatur possessio auctoritate Iudicis, Innoc. *in cap. Cum nostris, col. 1.* & Imol. *num. 33. de concess. preb.* Idem Innoc. *in cap. Accepta, vers. alijs autem,* vbi Abb. *de restit. spol.* quam tamen possessionem tradere potest Iudex, non citato, neque aliàs vocato eo, qui post recusationem, vel priuationem detinet beneficij possessionem, cum de eius non iure notoriè constet, Innoc. *in d. cap. Accepta,* ibique Abb. & reliqui, Roman. *cons. 499. num. 5.* Ferret. *cons. 181. num. 5. & cons. 188. num. 3.*

CONSVLTATIO XXV.

An rectè, prudenter, & laude dignum faciant, qui in, vel extra Ecclesias, Monasteria, Hospitalia &c. à se fundata, arma sua gentilitia poni curant?

ET quidem id laudabiliter, & non præter rationem 1
fieri ex sequentibus patescere videtur.

Primùm enim multi ex Iurisconsultis apertè scri- 2
bunt, in opere cuiuspiam impensis, ac liberalitate facto, seu constructo arma eius licitè affigi, atque apponi posse per textum *in l. fin. in fin. C. de Stat.* notat Alberic. *in l. Legatum* per textum illustrem *in fin. ff. de administr. rer. ad Ciuit. pertin.* Nec solùm habenti proprietatem in aliqua re arma sua pingere licèt, sed etiam vsufructuario in re, in qua habet vsumfructum, *l. æquissimum, §. sed si aedium vsusfructus legatus sit, Nerua filius, & lumina immittere eum posse ait, sed & colores, & picturas, & marmora poterit, & sigilla, & si quid ad domus ornatum pertinet, ff. de vsufruct.* & notat *ibi,* Angel. de Perus. & Flor. quia per hoc non efficitur deterior conditio rei, neque mutatur eius substantia, quoniam aliàs secùs esset, *l. monumentum, C. de relig. & l. rep. §. rei mutatione, ff. quib. mod. vsusfructus, vel vsus amit.*

Deindè, quod insignia etiam in ipsis Templis collo- 3
care liceat, non ineleganter firmare videtur Chassan. *in catal. glor. mund. p. 1. consid. 13.* vbi dicit, donantem, seu legantem pecuniam, vt fiat aliquod opus, puta Templum, ædes sacræ, hospitale, imagines &c. nomen, vel arma sua in ijsdem inscribere, ponere, seu dipingere posse, nec debere abradi, seu deleri, etiam vt alteriùs arma ponantur, textus *in l. qui in liberalitate in princ. & fin. ff. de oper. publ.*

Nam ad Iudicis pertinet officium tueri memoriam de- 4
functorum, *l. quintus, §. Pomponius, ff. de arm. leg.* Per armorum insignia denotatur, & conseruatur familia domus eius circa diuinum cultum, quæ per impressionem aliorum armorum confunderetur, & in modico tempore ignorare posset, quis dictam Ecclesiam, seu Capellam fundauerit, vel quæ domus, & sic non conseruaretur agnationis dignitas, quæ debet esse salua, *l. 1. §. 1. ff. de liber. agnosc.* Per signa enim cognoscuntur signata, *cap. In nouellis, de iudic.* Et propterea armorum alienorum impressio est prohibita in alienis rebus, *l. 1. C. vt nemini liceat, & l. Basilicam, C. de non. oper. nunc.* Et quando finiretur familia, vt quia nullus de domo superesset, tunc non debet extingui memoria, sed extendi per aspectum ædificiorum Templi Dei, & similia, Marth. *de iurisd. p. 2. cap. 4. num. 28. in fin.* Hinc etiam post Petrum à Plaza *in epit. delict. lib. 1. cap. 6. num. 17.* tradit Schrader. *de feud. p. 9. cap. 4. num. 24.* eum, qui statuas, imagines, vel insignia alicuius concutit, delet, conflat, vel aliter violat, illum cuius est hæc statua, imago, vel insignia, & iniuria afficere, & iniuriarum ab eo conueniri posse. Sic etiam insignia Domini destruentem feudo priuari, Rosenthal *de feud. cap. 10. quæst. 37. num. 29.* eo casu admittit, si dolosè, & sine causa id ab eo factum sit.

Tertiò ab hac opinione aliena non est traditio Docto- 5
rum asserentium, obligari quem posse non solùm ex contractu, *l. ex hoc iure, §. fin. de donat.* sed etiam ex testamento, vt si quis institutus sit hæres sub conditione, vt nomen, & arma testatoris deferat, *l. facta 63. §. Si vero nominis, ff. ad Trebel.* quod exquisitè exornat Anton. Thesaur. *dec. vlt. per tot.* vbi initio testatur, istam conditionem in institutionibus, & substitutionibus extraneorum in Hispania frequentem esse, & in Curiis iudiciorum multùm agitari per Doctores, ibi per eum copiosè allegatos, & *num. 15.* apertè tradit, eo modo institutum hæredum grauari etiam posse, vt teneatur arma testatoris pingi facere etiam in domo, vel Capella, vt per Io. de Anan. *cons. 86. col. fin.* & ibi Bolog. *in addit.* Anchar.

cons.

*cons.*113. & latiùs per Michael. Palaez *in tract. maior. par.*2. *quæst.*8. *num.* 4. & Mnlin. *de primog. lib.*2. *cap.*14. *in fine*.

5 Quartò, nemo facilè inficias ibit, eum, qni Ecclesiam ædificauit, ant sacellum exornauit, expertem reprehensionis esse, etiam si dicat: Hæc à me Ecclesia, hoc sacellum sumptibus meis ædificatum est; quid nbstat, quo minùs idem possit scribere? Et si potest nnmen suum, aut familiæ, quæ Ecclesiam dotauit in memoriam adscribere, cur ei non licebit significatione signi proprij idem efficere? Cum præsertim ipsa scriptione contineatur, & nomen, & cognomen, & vniuersa perfecti operis historia, insigne verò Auctoris tantùm familiam significet per iura superiùs adducta.

6 Quintò videmus hunc sacris locis apponendorum insignium morem nedum ætate nostra, sed etiam priscis sæculis ante Saluatnrem nostrum in terris natum in vsu fuisse, vt habetur *Mac.*13. ibi: *Ædificauit Simon super sepulchrum fratris sui, & fratrum ædificium altum visu lapide polito recto, & ante, & statuit septem pyramides vnam contra vnam patri, & matri, & quatuor fratribus, & his circumposuit columnas magnas, & super columnas arma ad memoriam æternam, & iuxta arma naues sculptas, quæ viderentur ab hominibus nauigantibus mare*. Et 1. *Reg.* 31. ibi: *Posuerunt Philistæi arma Saulis interfecti in Templo Astaroth, corpus verò eius suspenderunt in muro Bethsan*. Et hunc morem etiam hodiè seruamus, vt sepulchris arma, & insignia defunctorum, nomen & familiam referentia, affigantur, Thesaur. *d. dec. vlt. n.*34.

7 Sextò, si licitum, vel potiùs quandoque necessarium est, in sedilibus, scamnis, & scabellis Templorum signum fieri, ne loco moueantur, vel alinrum vsui pateant per traditionem Menoch. *de recup. remed.*15. *num.* 47. ea ratione, quod sicut Patronus ex gratia habet in Ecclesia ius Patronatus, *cap. Quoniam, de iurepatr.* Sic ei ex gratia concedatur habere sedem in Ecclesia, hnnoris causa, vt tradunt Hostiens. & Abb. *in cap. Abolenda, de sepult.* Cur non idem permissum esse censeatur in parietibus, portis, aut turribus Ecclesiarum?

8 Septimò non abhorret ab hac sententia, quod Saluator noster in Euangelio præceperit, vt facta nostra omnibus pateant, omnibus cognita sint, luceantque opera nostra coram hominibus, vt exemplo, & quasi cohortatinne quadam alios in viam rectam ducamus, *Matth. cap.*5. Vt igitur facta per aliquem Ecclesiæ ædificatio, altaris constructio, vel cuiusuis rei ad sacros vsus destinata donatio alijs etiam innotescat, ijsque ad similia facienda incitentur, eius rei admonitoria, & incitantia insignia in Ecclesijs ponere vtique licitum esse videtur.

9 Consequitur, quod eam maximè ob causam fundatorum imagines in Templis poni debeant, vt faciliùs homines adducantur, vt in Ecclesias liberalitatem exerceant, easque altaribus, picturis, & reliquo vestinm, & rerum apparatu instruant, quæ parua impensa comparari non possunt, cum intelligant in eisdem Ecclesiis monnmentum aliquod nominis sui perpetuum relinqui posse, & hoc nnn leue est incitamentum apud animos hominum, qui cum videant aliquorum nomina his insignibus illustrata, imitationis desiderio incenduntur, quò fit, vt per singula tempora Ecclesiæ, & ampliores, & ornatiores existant.

10 Verùm iuxta quæstionis statum suprà à nobis formatum, secùs nobis respondendum esse videtur. Contrarium enim firmatur ex regula subsequenti, cui adhærere debemus. Certum enim est, quod eo ipso dnm Templa, vel Monasteria, Capellæ &c. ædificantur in solo ad Ecclesiam deputato, ea efficiuntnr eiusdem, & cedant solo inædificato per textum expressum *in l. Adeò, ff. de acquir. rer. dom. §. Cum in solo, Instit. de rer. dom.* Sed iuris expediti est, quod in re aliena non liceat imponere insignia, vel arma, *l.*1. *&* per *tot. C. vt nemini liceat sign. impon. l. si Basilicam, C. de oper. publ.* Bartol. *in suo tract. de arm. & insign.* circa *princ.* & Io. de Anan. *cons.*86. Cùm ergo ædes Sacræ, Monasteria, atque Ecclesiæ domus Dei sint, & diuino cultui destinatæ, atque dicatæ, non videtur æquum esse, vt quis sua insignia in alienas, ædes inferat, vel in ijsdem relinquat, Bartol. *loc. cit. num.*4. quæ, vt alibi dictum est, iurisdictionis, & dominij argumentum præseferunt, eleganter Cardinalis Palæot. *de Sacr. & profan. imag. lib.*2. *cap.*48. quia planè inconueniens, atque absurdum est, origine rei mutata, ac dominio in alium translato, ea in re, quam quis in alium transtulit, imaginem, atque insignia eius remanere contra textum expressum *in l. vn. Cod. de lat. libert. toll. in princ.*

Deindè cùm prouisi iuris sit, quod venditor domus, ant prædii alicuius, non queat in re alienata arma sua de nouo ponere, multò autem minùs possit emptorem compellere, vt insignia sua vetera retineat, sed liberum ei sit auferre antiqua anterioris Domini, & sua propria reponere per notata Chassanei *d. p.*1. *consid.*21. *ad fin.* multò minùs sanè decet, eum, qui liberè Deo Ecclesiam, aut rem aliam dedicauit, signa ibi inferre sua; quandoquidem munus totum liberaliter Deo nbtulit, atque omne dominium à se in cœlestem Dominum transtulit. 12

Tertiò, ad fulciendam hanc sententiam præmissis illud morale non impertinenter addimus, quod sicut imprudenter faceret, & semetipsum aliorum ludibrio, ac risui exponeret, qui librum fortè, ant numisma vetus Principi donaturus, signum suum in eo appingeret, vel arma sua cum Principum insigniis coniungeret per ea, quæ in simili scribit Freccia *de feud. auct.*47. *num.* 2. vbi dicit, si in eodem loco, & æqualiter subfeudatarius poneret arma sua cum armis Domini, quod videretur eidem se æqualem facere, Ias. *in l.*1. *C. vt nemo priuat. in princ.* vbi ait, quod insignia Principis non debent depingi, nisi super rebus, quæ sunt Principis, vt Venetiis videre est in armis S. Marci, quæ non pinguntur in ostiis aliorum, nisi sint Ducis, Bald. *in l.*1. *C. quæ res vend. non poss.* vbi tradit, eum, qui arma sua cum insigniis Principis coniungit, videri se parem facere eidem, sicut Lucifer, qui voluit se parem facere Deo, & ideò eiectus fuit è cœlo. Ita longè Deo despectus maior infertur, si in eo, quod Principi omnium Principum donatur, aliud appareat, quàm diuinæ Maiestatis insigne, præsertim cum Deus signo, vt nostri meminerit, non egeat, quod necessarium hominibus sæpè esse solet, D. Thomas 2.2. *quæst.*19. *ar.*1. qui aut multa ignorant, aut recordari omnia non possunt, quò fit, vt insigne adiectum Deo nulla in re seruiat, sed tanquam instrumentum ad ostentationem inuentum nos ipsos prædicet. 13

Quartò, cùm in iure ciuili ab Imperatoribus cautum reperiatur, non licere homini priuato imaginem suam in Aula regia ponere *per l. Si qua, C. de spectacul.* nec quemquam, vt dictum est, in aliena domo sua ponere arma conueniat, quantò minùs hoc facere oportet in Sacrario Dei, vbi præ reuerentia ipsi Angeli, & summæ Cœli Potestates contremiscunt, vt quispiam ignobilitatis suæ arma inserat, & tanquam gemmis, & auro carbones atros admisceat, ita arguente Palæot. *d. cap.*48. 14

Quintò decisionis nostræ armorum in Ecclesias illationem coarguentis, fundamentum positum habemus *in l. Basilicam, C. de oper. publ.* vbi Imperatores Theodosius, & Valentin. disertè inhibuerunt, ne in Basilica, quæ est Domus Regis, vel Ecclesia Sacra, insignia, seu arma alicuius apponantur, vel alicuius imaginis, aut pictarum cuiuslibet honoris tabularum obumbratinne Basilicæ nbfuscentur. Quo textu innixus Salycetus ibi ad terminos decisionis nnstræ ad literam tradit, in Sacra Ecclesia non posse alicuius imagines pingi, vel statuam poni. 15

Sextò pro confirmatione enunciatinnis præmissæ illud in primis considerandum est, illos, qui signa sua in Ecclesiis, quas construunt, & in vestibus, quas Deo donant, affigunt, graue periculum incurrere, ne meritum omne amittant, quod fieri tradidit ex antiquioribus Gemin. *in cap. Duæ sunt*, 45. *d.* quem re- 16

fert, ac sequitur Bernard. de Landriano *in addit.* Panormit. *in cap. Dilecta, de excess. Prelat.* Idem cum alijs admisit Chassan. *d. consid.* 13. vbi rotundè dicit, aduertendum esse, quod ponentes arma sua in Ecclesijs, quas faciunt, aut in ornamentis, quæ donant Ecclesijs, siue Monasterijs, meritum perdant. Et præter hos disuasorem eiusdem rei se inter modernos præbet Anton. Sola *de arm. & insign. glos. 2. num.* 8. vbi grauiter monet Ecclesiarum fundatores, ornamentorumque Ecclesiasticorum largitores, ne in Capellis, vel ornamentis insignia depingi, vel insui curent, eo quod per id boni operis meritum amittant.

16 Vltimò denique hanc ipsam satis superque confirmatam decisionem summæ authoritatis, ac nominis Iurisconsultus Gabriel Palæotus *de imagin. lib. 2. cap. 47. vers. Potest etiam* expresè tuetur, inquiens, grauiter errari, si insignia in Ecclesijs ponantur, aut cum rebus sacris, & diuino cultui addictis coniungantur, quod inde non parua indignitas, & summa analogiæ offensio consequatur, ibidem subiungens, licèt hæc in laicis fortè dissimulanda sint, in personis tamen Ecclesiasticis minùs tolerari, & maius argumentum spiritus, & prudentiæ eos præbituros, si ista prætermittant. Nam cum Clerici & charactere, & vistitu, & piis fidelium oblationibus, ac eleemosynis, quibus fruuntur, item officiis, quæ sustinent, & sacris omnibus, quibus initiati sunt, publicè profiteantur, se à mundo abesse longiùs, & Summo Deo verè dedicatos, æquum, & eorum muneri conueniens est, vt in his familiarum insignibus, in his titulis affinitatum se cæteris præbeant dissimiles, & in ipsorum locum Ecclesiarum titulos, si quas habent, inferant, aut ab officio Ecclesiastico, cui addicti sunt, aut aliundè aliquid petant, quod & studiis ipsorum respondeat, & cum instituto viuendi genere congruat; denique re ipsa aliquid significent, quod ab eo, quod insignia facere solent, longissimè absit. Nam cum ista ostendant, res illius esse proprias, cuius insigne ferunt, debent ista quidem ostendere id, quod possidetur esse Ecclesiæ proprium, esse dignitatis, aut officii, in quo positi sunt, aut aliquid aliud cum vita Ecclesiastica consentiens.

17 Existimo autem præcitatos Authores in hac traditione potissimùm respexisse ad abusum huius rei, quem Palæot. *d. cap.* 48. tam longè processisse, adeòque hominum animis dicit insedisse, vt si cui venit in mentem Ecclesiam ædificare, aut singulari aliqua re illam exornare, statim etiam ante cæpti operis initium cogitare incipiat, quem reperire possit illustriorem locum, vbi insignia sua collocare possit, vt se fortasè in primis nobilitet, accuratè prospiciendo, vt signum suum summè conspicuum, impensèque elaboratum omnium oculis appareat.

18 Ex quo quidem abusu dubium non est, quin commune illud diuerbium scaturiginem sumpserit, quod vulgò dicitur, hoc est, non fieri Ecclesiam, in qua sibi dæmon sacellum non occupet, quod vrbanè, ac perbellè ad propositum applicat Palæot. *d. cap.* 48. vbi subiungit, nec verbi Dei prædicationem vspiam constitui, in qua ipse locum assidendi non habeat, nec vllam vnquam sortem, aut conditionem proponi, in qua ipse suis suffragiis non vtatur. Ita inquit ille: Cum in casula sacerdotali, aut pallio, aut candelabro altaris, aut rebus huiusmodi signa auctoris fiunt, videri dæmonem, tanquam de specula quadam cum populo bis dictis agere: aspicite me hoc in loco considentem esse, ista pars mea est. Ecce vanitatis, & inanis gloriæ meæ insignia.

19 Ex quibus omnibus satis patere existimo, non satis prudenter facere illos, qui insignia sua solo nomine militarem originem præseferentia, & merè profana in Ecclesias inferunt, quæ diuini dumtaxat nominis laudibus, & non aliis mundanæ vanitatis solemnitatibus dicatæ fuerunt. Quibus ita firmatis, non est, quod laboremus multum de argumentis, quæ pro asserenda contraria sententia initio quæstionis adducta sunt.

20 Quod enim primò, & secundò ad illatas Doctorum authoritates attinet, asserentium, posse quemlibet in opere suis sumptibus fabrefacto insignia sua ponere, id non negamus quidem in profanis structuris licitum esse, minimè vero in Templis, aliisque locis Deo sacratis. Tametsi autem nulli ex citatis expresè etiam de locis consecratis, & sic de Ecclesiis loquantur; tamen magis est, vt illorum dicta, ad eos, qui iurapatronatus in Ecclesiis illis habent, quorum auctoribus per Summos Pontifices, vel ex indulgentia quadam, & speciali gratia, vel ex longæua consuetudine ad tuenda eadem iura, illud per quamdam quasi conniuentiam permissum fuit, referantur.

21 Quamuis nec in eo desint existimantes multò meliùs esse, si qui Ecclesias liberalitate Christiana ducti, optimoque consilio incitati, ædificent, vel congruente dote exornent, vt vel arma sua gentilitia iis planè non inferant, vt priscis temporibus Sancti Patres fecerunt, qui rationes omnes ad solius Dei gloriam disseminandam contulerunt, vel si ea ad patronatus iura tuenda loco sacro apponere, ac familiæ monumentum relinquere velint, id non ostentationis causa, sed solo iuris tuendi studio faciant, vti rectè nos monuit Saluator Noster in iis rebus, quæ pertinent ad pietatem, tutiùs, ac meliùs fore, si quod manus dextra facit, sinistra ignoret. Quod ipsum magis fieri debet in huiusmodi rebus, in quibus cùm magnum, liberalemque animum ostendamus, his insignibus, tanquam argumentis proprii, indebitique forsan amoris, bona omnia, si qua instant, euertimus.

22 Quare ex eodem fonte deriuatum tantò minùs id aliis licere, cum ius singulare produci ad consequentiam non debeat, *l. 1. ff. de const. §. Sed & quod princ. Instit. de iur. nat. gent. & ciuil. l. si vero, ff. de legib. l. si vero, §. de viro, ff. sol. matr.* vbi Bart. Castr. Imol, Euerhard. *in loco à ratione legis num.* 41. Si enim in vno casu aliquid est speciale, sequitur ius commune contrarium esse, *cap. Contra morem, d. 8. cap. Peruenisti 7. quæst. 1.* Et quotiescumque tractatur de his, quæ de iure speciali competunt, illud videtur esse prohibitum, quod specialiter concessum non est, *arg. cap. Peruenisti, d. 73.* & quod ibi notatur, item *cap. Consuluisti 2. quæst. 5.* Arch. *in cap. Hortamur, d. 71.* Gloss. *in cap. vlt. 24. q. 1.* & Menoch. *cons. 90. num.* 82. Vndè consequitur, indignum esse, vt quis authoritate propria præsumat, quod Romana Ecclesia alicui, certa ratione inspecta, singulari priuilegio indulsit. Constat autem speciali gratia Summorum Pontificum conditoribus Basilicarum hoc esse concessum, vt alii tantò promptiores ad huiusmodi pia opera redderentur.

23 Præterea aduersus obiectionem tertiam de testatore hæredem ad ponenda in Templo eius insignia grauante illatam, parata responsio est, quia vt videre est, subiungit illic ipsemet Thesaurus *d. num.* 15. excusationem taliter grauati, quod nimirùm, si Præpositi Ecclesiæ nolint ea arma, seu insignia depingi in Ecclesia, excusatetur grauatus. Siquidem non stet per eum, sed per Ecclesiasticos, qui nolunt Ecclesiam, domum orationis, facere vanæ ipsius humanæ gloriæ, & ambitionis spectaculum, & cum Ecclesia etiam non sit hæredis grauati, sed Dei, & ipsius Præpositi, non poterit in re aliena insignia apponere per notata Ananiæ *d. cons. 86. col. 2. in fin,* & Bartol. *in cit. tr. de insignib. col.* 2.

24 Ad quartum argumentum respondetur, haud minùs in dicendo, quàm scribendo summam cautionem esse adhibendum, vt vitium ostentationis deuitetur. Homines enim in re sua restrictiores esse oportet, nisi aut personæ, aut iustitiæ, aut charitatis officium aliud deposcat; quod si quis passim iactitet, re nulla suadente, aut exigente, sacellum illud à se ædificatum, aut Ecclesiam fundatam esse, ipse videbitur tuba canere, & supellectilem suam ostentare, quam latroni vanitatis facilè diripiendam exponit; quod si eadem literis, & scriptioni committantur, idem subest periculum, atque eò maius, cum scriptura, tanquam publica res loco apertiore, non ad breue spatium, sed ad longi temporis memoriam omnibus proponatur, semperque loqui, ac durare censeatur, *arg. text. in l. Arriani, C. de heret. & in l. quadam, §. nummularius, ff. de edend.* ibi: *quarum probatio scriptura continetur*, Paris. *cons.* 112. *num. 44. vol.* 1. Bald. *in l. vn. num. 5. circa fin. C. de confes.* vbi dicit scripturam habe-

habere actum permanentem, sed non confessionem viua voce factam, Hyppol. *sing.469. incip. Viua vox*, Glos. *in d. l. quadam in v. decurritur*, Alex. *cons.245. nu.1.* cum *seq. vol.6.*

25 Quinta dubitandi ratio pro defensione contrariæ sententiæ allegata, adeò friuola est, vt vno verbo destrui possit. Nec enim hìc de ijs insignibus loquimur, quæ alicui post obitum ab alijs honoris ergo ad rei memoriam ponuntur, sed de ijs, quæ sibimet ipsi aliquis vanæ gloriæ aucupandæ causa procurat. Iam verò in adducto Simonis exemplo, is non sibi, sed fratri suo vita functo sepulchralia eiusmodi monumenta constituit. Quem morem etiam hodiè laudabiliter obseruamus, vt sepulchris arma, & insignia defunctorum nomen, & familiam referentia, deferantur, & affigantur, Chassan. *in catal. glor. mundi p.2. consid.6.* Tiraquel. *de nobil. cap.20. num.149.* cum *seq.* quod si vltimus familiæ moriatur, insignia franguntur, & simul cum eo sepeliuntur, Rudinger. 5. *obs.46.* quo spectat illud Taciti *lib.16. Annal.* Exequiæ à promiscuo secernunt funere nobiles, idque olim apud antiquos vsitatissimum fuit, erantque hæc insignia defunctorum trophæa, vt apud Maronem *Ænead. lib.10.*

26 Ad sextum quod attinet obiectum de sedilibus, & scamnis, respondetur, illa in Templis ab hominibus priuatis ad vsum, & commodum proprium constitui, & inde pro libitu rursus auferri, & in quemcumque profanum vsum conuerti posse. Templa autem, & quæ ijs inferuntur, tanquam Deo iam sacrata, in alium vsum traduci ampliùs nequeunt, adeòque cum ad diuinum dumtaxat honorem deputata fuerint, nullum in ijs benemerentium signum necessarium, quandoquidem eorum, quæ donata sunt, vniuersum dominium à se in donatarium transfertur, *arg. textus*, iuncta Glossa ordinaria, *in l.2. ff. de publ.* Bald. *l.2. C. Si quis alteri, vel sibi*, ibique Salyc. & alij, idem Bald. *in l. Cum hi, ff. de transact.1. lect. col. fin & l.2. ff. de leg.1.* ibi Castr. Alex. & alij communiter, & idem *in l. Si mortis, C. ad leg. falcid.* Specul. *tit. de donat. col. pen.* & notat Roman. *l.1. ff. de donat. caus. mort. col. fin.* & ibi Cuman. alijque, Angel. de Aret. §.1. *Instit. de donat. col. fin.* vbi Rimin. sub *num.653.*

27 Nihil etiam negotij facessit, quod septimo loco ex præcepto Euangelico inductum erat; quia respondetur, Saluatorem voluisse, vt opera hominum, non tamen Auctores operum coram hominibus videantur ac pateant; quod longè abhorret ab insignibus, & titulis, qui nihil agunt aliud, nisi vt Auctoris personam ostentent, cum opus ipsum se satis declaret, nec signa aliqua ad sui declarationem desideret. Præterea addit idem Saluator causam, cur id requirat, dicens: *Vt glorificent patrem vestrum, qui est in cœlis.*

28 Non est denique quod nos sollicitet eodem loco proposita aliorum inuitationis illatio. Ea enim per supradicta in primæ ac secundæ obiectionis refutatione satis eneruata intelligitur, vbi simul diximus ad probandum iuspatronatus id indulgentia Sacrorum Canonum conniueri magis, quàm approbari; & consequenter si quis ad patronatus iura tuenda velit insignia gentilitia loco sacro apponere, & suæ nobilitatis ac familiæ monumentum relinquere, id non ostentationis causa, sed solo iuris tuendi studio esse illi permissum, Palæot. *d. lib.2. cap.48. §. hinc sequitur.*

29 Cæterùm his ita dissolutis, licèt asserta hucusque negatiua opinio theoricè disputando iure optimo defendi posse videatur, ne tamen quis sensum nostrum durius interpretetur, existimando, nos magnis Prælatis, & Principibus viris penè innumerabilibus, qui summa pietate præditi in construendis Ecclesijs, ijsdemque insigni munerum thesauro augendis, toti insudarunt, & insignia ibi sua reliquerunt, aliquam reprehensionis notam inurere, idcircò, quia propositi nostri non est tantorum virorum facta redarguere, aut de alienis consilijs iudicium ferre, sentimus, prædictam decisionem cum mica, quod aiunt, salis accipiendam esse, adeòque institutum illud affigendorum insignium, quod latius inter Prælatos Ecclesiarum dimanauerit, per se non esse reprehendendum. Cùm enim signi natura indifferens sit, & in medio quasi loco inter virtutem, & vitium consistat, quod totum à vano hominis proposito alium, & alium finem respiciente proficiscitur, ea propter hisce in rebus agentis intentionem spectandam rectiùs asserit Purpur. *in l.1. num.156. ff. si cert. pet.* eumque sequutus Anton. Sola *d. glos.2. num.8.* quæ si recta sit, armorum positio non solum ab omni vituperatione aliena, verùm etiam admodum Deo accepta, & meriti loco esse, sicut è diuerso quando deest rectus finis, per eamdem peccati labes contrahi potest.

Quare Prælatos illos excusatione dignos putamus, qui cum videant consuetudinem hanc titulorum, & insignium retinendorum vsu, & consensu penè omnium, qui dignitates in Ecclesia obtinent, receptam, eamdem ipsi quoque, vt ad virtutes, quibus dignitates promeruerunt, consanguineos successores excitent. Itaque si quis est, qui insignia sua in turribus Templorum, vel ipsis etiam in Ecclesijs ponere velit, illud in primis illi curandum esse existimo, vt cum sibi finem præfigat, vel alios exemplo suo in exornandis ædibus sacris excitandi, vel quod instituti nostri ratio magis suadet, insignorum suorum appositione fidem tituli patronatus firmandi. 30

Id, quod clarum fit etiam ex adiectis delarationibus. Episcopus non debet amouere arma, seu insignia, & monumenta, seu memorias suorum Prædecessorum ab Ecclesia, vel palatio Episcopali, maximè si fuerunt constructa proprijs ipsorum expensis. Sac. Congregatio super Episcopis in Messanensi 9. Martij 1593. & alibi 21. Nouembris 1603. 26. Ianuarij 1604. 18. Septembris 1606. & 30. Aprilis 1609. Neque de paramentis, non obstante Concilio Prouinciali, si in Metropolitana tolerantur 26. Ianuarij 1604. Vndè coactus fuit per censuras Baro, qui eraserat insignia Episcopi à quibusdam paramentis factis ab Archipresbytero, & sua substituerat, ad restituendum omnia in pristinum 27. Nouembris 1615. Nec fundatorum Ecclesiæ, vel Monasterij 9. Octobris 1618. Et si fuerunt amota, restitui debent, vt priùs 11. Augusti, & 6. Octobris 1645. Armaque eius, qui Capellam ornauit, non debent amoueri 10. Februarij 1604. Sed eius, qui nihil contulit, vel cui fuit erogata, pecunia restituta, debent amoueri 15. Octobris 1601. Maximè si est laicus 28. Septembris 1596. & 20. Martij 1600. E contra Vniuersitati permitti debet sculpere, seu apponere sua insignia in Ecclesia à se erecta, datata, & restaurata, absque tamen eo, quod per appositionem huiusmodi insignium sibi acquiratur, vel augeatur aliqua ratio iurispatronatus super ipsa Ecclesia 11. Augusti 1645. Attamen patroni debent manuteneri in quasi possessione tenendi in Ecclesia sua insignia 17. Septembris 1601. & 4. Septembris 1602. 31

Faciat igitur quisque, & patiatur carpsi dicterio, quo Traianum carpsit, & libauit, qui eum *herbam parietariam* dixit, quod nomen vbique inscriberet operibus, vel nouatis. Quid mali? Faciant alij, & inscribant. 32

(?)

CONSVLTATIO XXVI.

An patronus, in quem legitimo titulo iuspatronatus Ecclesiæ, hospitalis, Capellæ &c. translatum est, arma, seu insignia primi patroni inde auferre, & sua apponere, vel appingere possit?

1 HAud præter rationem id omninò licitum esse videtur ex eo, quod tradit Marin. Freccia *de feud. lib.* 2. *auct.* 47. *num.* 3. vbi dicit, si alienetur feudum alium, donetur, vel vendatur, & in eo essent insignia prioris domini, posse nouum successorem, & dominum illa amouere pro libito voluntatis; quia per alienationem validam iam desinit ex toto dominus esse, neque aliquod ius penes alienantem remansit. Cùm igitur nulla imago prioris Domini remaneat, priorque origo sublata sit, absurdum esse Iustinianus inquit *in l.* 1. *in pr. Cod. de lat. liber. tol.* origine rei sublata eius imaginem relinqui. Causa verò armorum, seu insignium in loco existentium erat dominium; eo igitur mutato mutatur status, & conditio rei, cessatque causa causæ, extinguitur sequela, & accessorium eiusdem.

2 Deinde in eamdem partem affirmatiuam faciunt tradita per Ancharanum, qui *cons.* 113. expressè concludit, quod armis fundatoris in Capella, vel sepultura pro se, & familia sua facta, appositis, alij postea ex fœminis eiusdem familiæ descendentes sua etiam insignia coniungere possint, & Monachi id, deficiente etiam prole masculina, permittere debeant.

3 Sed præmissis non obstantibus, contraria sententia, vti fauorabilior esse videtur, ita crebrioti ab interpretibus calculo approbata, & recepta est, si mante eam post alios Lambertino *de iurepatr. ar.* 4. *quæst.* 5. *num.* 12. vbi concludit, nullo modo arma primi fundatoris à Capella, Ecclesia, vel sepulchro esse amouenda, sed ibidem semper permanere debere in memoriam primi fundatoris, & ait, in hoc concordare omnes Doctores. Et hoc ipsum ante prædictum Lambertinum consulendo etiam decidit Anania *responsi.* 86. circa finem, vbi dicit interesse memoriæ illius fundatoris, vt alia arma, vel insignia, quàm sua non ponantur; quia per talia signa armorum conseruatur memoria defuncti, Et pro hoc dicit optimè facere textum *in l. legatum in fin. ff. de admin. rer. ad Ciuit. pertin.* & quod notat Bald. *in l.* 1. *C. ne nemini liceat*. Nam memoria fundatoris per impressionem armorum alterius posset facilè confundi, quia successu temporis posset dubitari, quis illa Sacella ædificari fecerit, & sic non conseruaretur dignitas agnationis fundatoris, quæ salua semper esse debet, *l.* 1. §. *Sed & seruus, ff. de ventr. inspic.* Concurrit insuper in hanc sententiam Bart. *in l. qui liberalitati* §. *nec eius nomine de oper. publ.* disertè statuens, non esse licitum primi patroni insignia antiqua tollere, vel abradere, & ponere noua, vbi etiam per textum illum infert, Religiosos malè facere, qui Capellas antiquorum fundatorum, in quibus adpicta sunt eorum arma, immutant, veterum patronorum insignia auferentes, vel delentes, vti etiam notat Roman. *singul.* 474. & refert Io: de Tertarubea in suo opere *de vinea Eccles. tract.* 3. *ar.* 6. *concl* 8. *in v. damnabilis*.

4 Ad quod facit textus *in l. Si quando, C. de oper. publ.* vbi habetur quoties opus publicum, vt palatium, ædes sacræ, vel porticus reparatione indiguerit, licitum quidem esse imagines, statuas, scriptiones nominum, vel arma quorumcumque deponere, sed refectis ædificijs vnamquamque remotam reportari, & proprio loco denuò collocari debere. Idem non ineleganter firmare videtur Menoch. *de recuper. pos. remed.* 15. *num.* 47. vbi inquit honoris causa patronis esse concessum, vt habere possint in Ecclesijs depicta familiæ insignia, quæ ab alio abradi sine domini iniuria nequeant, allegans ad id Bartol. *in d. l.* §. *ne eius nomine, ff. de oper. publ.* ac Cœpol. *tract. de seruit. vrb. præd. cap.* 71. *de pictura*.

5 Præterea in confirmationem huius conclusionis accedunt textus *in d. l. qui liberalitate*, ibi: *de inscriptione nominis sui operibus, si qua fecerit, capere per inuidiam non prohibetur*. Et ibi; *non eius nomine, cuius liberalitate opus extructum est, eraso, aliorum nomina inscribantur*. Constat autem, eum, qui de nouo Ecclesiam, vel Monasterium fundat, magnam exercere liberalitatem. Quare si idem in signum patronatus ibidem insignia familiæ suæ posuit, videtur id fuisse sub ea lege, ne vnquam amoueantur per *dict. l. qui liberalitate*, & *l. Si indices, Cod. eod. l. legatam, ff. de adminstr. rer. ad Ciuit. pertin.*

6 Denique non solùm iure communi, sed particularibus etiam multorum locorum statutis cautum est, eos esse puniendos, qui alicuius familiæ insignia in Ecclesijs, alioue loco ad perpetuam memoriam collocata corrumpunt, & delent. Et quidem Roman. *d. singul.* 474. Scriptum reliquit, pœnam eiusmodi esse Iudici arbitrariam, cui subscripserunt Gom. §. *pœnales, num.* 5. *Instit. de actionib.* Curt. Iun. *in l. Si quis, id quod num.* 6. *de iurisd. omn. Iud.* Rebuff. *in com. ad Reg. Const. Gall. tom.* 3. *tit. de mater. possess. ar.* 1. *glos.* 2. *num.* 35. ex textu, vbi Bartol. *in l. quæ liberalitate, ff. de oper. publ.* Menoch. *de arb. lib.* 2. *cent.* 3. *q.* 281. vbi *num.* 6. dicit, extare Patauii statutum sub *rubr. quibus liceat acquirere bona, cap. Nullus hominum*, quo pœna quinquaginta ducatorum indicitur illi, qui arma, insignia, & epitaphia à sepulchris deleuit, atque corrupit.

7 Nec verò illa, quæ initio quæstionis in contrarium adducta sunt, hanc decisionem infringunt. Quamuis enim arma, & insignia prioris domini per nouum successorem in feudo alienato auferri, aut deleri posse concedatur, tamen aliud dicendum est, quando insignia tempore fundatæ, ac constructæ Ecclesiæ per patronum ad indicium iurispatronatus apposita fuerunt, idque propter summum constructoris fauorem, qui etiam extincto iurepatronatus, durare censetur per rationes supra allegatas, quemadmodum etiam ipsemet Freccia allegato loco innuere videtur, insignia in Capella alicuius depicta, ex quibus demonstratur eam ab aliquibus de aliqua familia constructam fuisse; tanquam reliquias primæui iuris durare debere, ibidemque ex Capicio, & Chassanæo sufficit, ius illud præeminentiæ, ac honoris ex prima fundatione acquisitum, non esse finitum, quemadmodum in simili etiam dissoluto feudo, remanent tamen reliquiæ eiusdem ex præstito fidelitatis iuramento, vt testatur ex Bald. *cons.* 16. *v. porrò, vol.* 1. Frecc. *d. auct.* 47. *sub num.* 3.

8 Præterea non obstant quæ ex Ancharano inducta fuere. Nam in casu ab eodem in consultationem deducto aliæ rationes, ac circumstantiæ considerata fuerunt. Nam in primis Baronis illius, de cuius insignijs ibi loquitur, Ancharani cognati pro augmento diuini cultus ornamentis Capellam augere, & pro fratribus alendis multa adhuc in eamdem Ecclesiam conferre proposuerunt, pro solatio tamen viuentium sua etiam, relictis tamen prioribus, insignia ibidem affigere cupiebant. Ne igitur ob talem appositionem à bono proposito abducerentur, id eis propter affectionem, quam ad locum illum habebant, concedere, consulenti æquum visum fuit, ideòque consulendo conclusit, posse fratres Mendicantes de iure permittere descendentibus ex via fœminea à fundatore sua arma imprimere, & alijs prohibere, & dictis Capellis, ac rebus ipsarum pro vtilitate animarum fundatoris, & suorum disponere, prout sis visum fuerit expedire.

9 Ad hæc inter hanc quæstionem nostram, & casum ab Ancharano definitum, in re principali summa est discri-

discrepantia, quia nos de insignijs, quæ ad indicium, & signum iurispatronatus ex constructa Ecclesia competentis posita sunt, loquimur; ille verò sermonem habet de armis gentilitijs, quæ in Capellis Fratrum Mendicantium iurispatronatus incapacibus, collocata, sculpta, vel adpicta fuerunt. At in comperto est, quod iura, quæ loquuntur de iurepatronatus laicorum in Ecclesijs, vel Capellis fundatis, vel dotatis per eos iuxta ea, quæ habentur *in rubr. & per tot. tit. de iure patron.* non vendicant sibi locum in Capellis fundatis per laicum in Ecclesijs, in quibus habitant Mendicantes. Nam in eis præsentatio, vel institutio eorum, qui seruire debeant circa diuina, non habent locum, & in dictis Capellis cessat iuspatronatus, *cap. indemnitatibus, in fin. de elect. in 6.* Cum ergo in dictis Ecclesijs non sit reseruatum aliquod ius laicis liberè, & reseruatum sit in administratione ipsorum Fratrum, possunt ergo disponere fratres de dictis Capellis, sicut de corpore Ecclesiæ suæ, nam iudicantur, tanquam membra Ecclesiæ, & tanquam accessorium sequuntur naturam sui principalis, *cap. accessorium, de regul. iur. in 6. & l. cum principaliter, ff. de reg. iur.* Et ex his manifestum est, præmissam nostram decisionem negatiuam per allatas dubitandi rationes non euerti, sed firmam, solidamque persistere,

10 Ampliatur porrò eadem decisio in terminis propositæ quæstionis, quod nouus patronus non solùm non possit mutare arma fundatoris à Capella, Ecclesia, vel sepulchro, sed neque etiam si ipse est alterius familiæ, sua insignia, seu arma sculpi facere, etiam remanentibus antiquis. Ita apertè volunt prædicti Doctores, & præsertim Anan. *in cons. 86.* & Bologn. *in addit. ad d. consil.* cum quibus concurrit Anchar. *d. cons.* 113. in quo de Barone quodam differens, ait, licèt fuerit finita agnationis dignitas illius Baronis, quia nullus de domo eius supererat, tamen dicit, non debere extingui eius memoriam, sed extendi per aspectum ædificiorum, Templorum Dei, & similium, & ad hunc finem arcus triumphalis, & statuæ marmoreæ sculpebantur in hac Vrbe, in qua hæc scribo, vt illorum memoria, qui gloriosè vixerant, & honores gesserant, in perpetuum haberentur. Qua in re modestus fuit Septimius Seuerus, qui, vt habetur ex Spartiano, Romæ omnes ædes publicas, quæ vitio temporum labebantur, instaurauit, nusquam propè suo nomine adscripto, seruatis tamen vbique titulis conditorum. Quæ moderatio etiam in Alexandrum Seuerum deriuata videtur, Quippè qui, vt est apud Lampridium, opera veterum Principum instaurauit, & maximè pontes omnes, quos Traianus fecerat. Aliquos etiam nouos fecit, sed instauratis Traiani nomen reseruauit. Idem & custoditum à Tiberio, vtpote qui consimiliter ædificia, vt ait Dio *lib.* 57. quæ ab Augusto inchoata ad fastigium perduxit, Augustique nomen ijs inscripsit. Quod non in Augusto tantùm, sed & in alijs obseruauit, quorum ædificia cum instaurasset, nihil enim de nouo ædificauit, præter Augusti templum, non suum, sed eorum, qui primum ea extruxissent, nomen ijs inscripsit. Dissimilis sanè non solùm Domitiano, qui, teste Tranquillo *cap.* 5. plurima, & amplissima opera incendio absumpta, restituit, in queis erat & Capitolium, quod rursus arserat, sed omnia sub titulo tantùm suo, ac sine vlla pristini auctoris memoria, sed etiam nonnullis nostri temporis Magistratibus, qui restitutis aliquot Vrbis parietinis superbè nomina sua inscribunt, & quasi Vrbis, non dicam Conditores, sed custodes insignibus veluti signaculis eam muniunt.

11 Deinde ampliatur eadem decisio, vt neque agnatus hæres iurispatronatus ex linea fœminina descendens primi fundatoris insignia immutare, aut sua apponere possit in Ecclesia, Capella, vel sepulchro fundatoris, vt nominatim consuluit Anan. *in d. consil.* 86. cuius decisionem sequutus est Angelus in suo *testam.* ante *fin. glos. in verb. idem mandauit construi Capellam vnam*, vbi concludit, non solùm hæredem, sed nec Rectorem, vel Conuentum Ecclesiæ posse mutare nomen illius fundatoris Ecclesiæ, & ponere sub nomine alterius, & concedere alteri, nec posse mutare arma aliqua, allegans ad hoc Bartol. *in l.* 2. *§. fin. ff. de oper. publ.* Cœpol. *de seru. vrban. præd. in rubr.* 71. *de pictur. in fin.* vbi quærens de eo, qui fundauit Capellam, vel Ecclesiam, ibidemque in memoriam nominis sui apponere fecit insignia sua, an Clericis ea delere, aliaque substituere liceat? decidit negatiuè, videlicet id ipsum ijs non licere, si & contra faciant Iudicis arbitrio puniendos esse, *l. Opus, ff. de oper. publ.* Quod etiam statuit Romanus *singul.* 355.

CONSVLTATIO XXVII.

An Matrimonium irritè propter impedimentum dirimens, bona fide contractum cum dispensatione Ordinarij, facultatem non habentis, si per Summum Pontificem conualidetur debeat iterum coram Parocho, & testibus contrahi, vel sufficiat nouus consensus absque Parocho & testibus?

HVius quæsiti refertur triplex sententia. Prima est eorum, qui dicunt semper renouandum esse coram Parocho. Secunda excipit casum, si scandalum, aut infamia oriretur. Tertia, satis esse consensus contrahentium inter ipsos solùm. 1

Tenendum tamen est primò. Si matrimonium eiusmodi iam contractum fuit coram Parocho & testibus cum impedimento occulto, habita dispensatione impedimentis, satis est renouari consensum inter ipsos tantùm, idque ad euitanda scandala. Quia intentio S. Concilij Trid. *sess.* 24. *de ref. matr. cap.* 1. requirentis præsentiam Parochi, & testium, fuit, impedire peccata consurgentia ex clandestino. At id non militat in casu, in quo prius matrimonium, quamuis occultè inualidum, tamen in foro Ecclesiæ validum fuit, & publicum; ideòque ratio legis non se extendit ad hunc casum, vt pluribus Sanchez *de matr. lib.* 2. *disp.* 37. Et ita declarasse Pium V. testatur Nauar. *in man. cap.* 22. *num.* 70. Et disponitur per S. Pœnitentiariam, teste Leonio *p.* 2. *de form. disp. matr.* Videndusque idem Nauar. *lib.* 4. *tit. de eo, qui dux in matr. cons.* 3. *num.* 3. & *cons.* 4. *num.* 1. 2

Tenendum est secundò. Si Parochus, & testes non ignorauerant huiusmodi impedimenta, quando adstiterunt matrimonio, postea esset renouandus consensus etiam ijs præsentibus. Item si esset periculum, vt detegatur impedimentum, & probetur in foro externo, tunc etiam celebrandum esset coram Parocho. Quia cum constet in foro Ecclesiæ esse nullum, non essent idonei testes valoris, sed nullitatis eius. Idemque putat Sanchez, etiamsi vnus tantùm ex duobus testibus, vel Parochus impedimentum nosset eadem *disp.* 37. *num.* 10. Melius tamen tunc impetrari à S. Pœnitentiaria dispensationem, vt non obstante decreto Tridentini possint secretò inter ipsos renouare consensum. 3

Itaque si res est publica, debent rursus cum trina denunciatione, & omnibus alijs solemnitatibus contrahere, vt per Rot. in Hispalensi matrimonij 26. Februarij 1609. & rescripsit S. Congregatio Concilij Henrico Cardinali Legato Portugalliæ anno 1579. 4

Et ita quoque censuit S. Congregatio Concilii die 25. Maii 1657. nempè, *S. Congr. Em. S. R. E. Card. Concilij Trid. Interpr. censuit, huiusmodi matrimonia esse nulla, sed præuia dispensatione Sedis Apostolicæ renouanda, seruata forma Concilij Tridentini, dummodo impedimenta sint publica.*

Verùm cum aliàs sub die 28. Iunij 1670. à S. Congregatione de Propaganda fide occasione eiusdem dubii fuerint scriptæ literæ Internuncio Flandriæ, 6

driæ,

driæ, vt certiores faceret Ordinarios, & Missionarios illarum Regionum, qui sub prætextu facultatum dispensauerant in secundo & tertio gradu, licèt authoritatem in dictis gradibus dispensare non haberent, matrimonia, vt supra, cum dispensatione bona fide contracta fuisse nulla, sed ex gratia à Sanctissimo conualidata. Verba prædictarum literarum sunt.

7 *E condiscesa benignamente la Santità Sua di conualidare con la pienezza dell' autorità sua li sudetti matrimonij con dispense di secondo, e terzo grado; ma vuole, che V. S. nel dar notitia di questa gratia alli sudetti Vescoui, e Missionarij, che hanno simile facoltà di dispensare in terzo e quarto simplice, & misto, auuerta loro, che non occorre manifestarla à quelli, che non ne hanno scrupolo, e viuono in vna inuincibile ignoranza di essere stati dispensati da persone, che non haueuano tal facoltà.*

8 Sicque videntur inter se pugnare decretum S. Congregationis Concilii, dum in eo requiritur nouus consensus vtriusque coniugis, & literæ S. Congregationis de Propaganda fide, in quibus, nedum non requiritur vllus consensus, sed etiam mandatur, ne coniugibus reconualidatio matrimonii notificetur.

9 Ideò quæritur, an iuridicè conciliari possint supradicta decreta? Et quatenus affirmatiuè sit respondendum, quodnam ex prædictis decretis magis consonet Sacris Canonibus, & expediat seruari pro conscientiarum tranquillitate?

10. Ad 1. respondeo, posse facilè conciliari ita, vt decretum S. Congregationis Concilii habeat locum, quando impedimenta sunt publica. Decretum verò S. Congregationis de Propaganda fide locum habeat in casu, quo impedimenta sunt omninò occulta, & coniuges inuincibiliter ignorent impedimentum de iure, vel de facto, & non sit spes, quod eis proderit significatio impedimenti, vt per Sanchez *de matr. lib. 2. cap. 28. num. 1. & 6.*

11 Ad 2. vtrumque est iuridicum. Primum constat ex iam dictis in alia præsertim ex declaratione B. Pii V. ita declarante decretum Tridentini; quibus addo tradita per Poncium *de matr. lib. 5. cap. 6. à num. 5.* vbi refert declarationes S. Congregationis Concilii, rescriptum Clementis VIII. ac S. Rotæ decisiones. Secundum probatur ex Innocentio III. *in cap. Quia circa, de consangu.* vbi consultus Pontifex de quibusdam, qui subreptitia dispensatione matrimonium contraxerunt, sic respondit: *Dissimulare poteris, vt remaneant in copula sic contracta cum ex separatione graue videas scandalum imminere.* Existimabant enim coniuges bona fide se legitimè coniugatos esse, & ex veritatis detectione timebatur graue scandalum. Quapropter Pontifex tacendum, & dissimulandum esse dicit, illosque in matrimonio illo putatiuo, & inuincibili ignorantia excusato permittendos esse, vt per Nauar. *in can. Si quis autem, de pœnit. d. 7. à num. 67. & lib. 1. consil. in 1. edit. tit. de temp. ordin.* cum aliis, quos sequitur Sanch. *loc. alleg. num. 12. in fine.* Idem probatur *cap. super eo, de cognat. spir. in fin.* vbi Doctores.

12 Pro conscientiarum verò tranquillitate magis expedit seruari decretum S. Congregationis Concilij. Tum quia est magis conforme ipsi Concilio Tridentino, quod exigit pro forma præsentiam Parochi & testium, ac proinde ea requiritur, quando denuò celebratur matrimonium, cum tunc verè contrahatur. Siquidem, vt dictum fuit, si impedimentum, ratione cuius matrimonium inualidè fuit contractum, sit adeò notum, vt sufficienter quoad forum externum probari possit, debent contrahentes iterum coram Parocho, ac testibus consensus mutuos exprimere. Quia cùm ex vna parte prior contractus irritari possit propter probationes, quibus innititur, ex alia verò posterior, si sine Parocho & testibus celebretur, in foro externo probari nequeat, possit ita contrahens, relicta vxore, cum qua secretò contraxit, alteri nubere, & ita sequerentur incommoda illa, quæ Concilium summoperè vitare intendit.

Contra verò si matrimonium inualidè coram 13
Parocho, & testibus propter impedimentum aliquod occultum, celebratum fuit, non opus esse, vt contrahentes iterum coram illis consentiant, sed satis esse, vt priuatim mutuos consensus edant, & exterius exprimant. Quia finis legis latæ à Tridentino de adhibendo Parocho, & testibus ad valorem matrimonii non se extendit ad casum, de quo agitur. Quia cum matrimonium coram Parocho & testibus celebratum fuerit, si quis contrahentium resilire vellet, ab Ecclesia impediretur, cum nullitas matrimonij sufficienter probari non possit, vt supponimus. Id, quod etiam est magis conforme & aliis eiusdem S. Congregationis declarationibus, S. Rotæ decisionibus, praxi S. Pœnitentiariæ, & sententiæ grauissimorum Doctorum, quos sequutus est Poncius loco citato. Tum quia est magis iuridicum. Quod constat ex ipsa declaratione S. Congregationis de Propaganda fide, in qua videtur Pontifex dispensare in manifestando coniugis impedimentum, quemadmodum per dissimulationem illam Innocentius III. *in cit. cap. Quia circa*, dispensationem inductam fuisse, ratione cuius illos tutos esse in priori matrimonio, quod inualidum erat, intelligunt ibi Glos. & Innoc. aliique Canonistæ. Ergo attento iure communi, id fieri non poterat; frustra enim esset dissimulatum, vel dispensatum. Sic quoque in Bulla Cruciatæ conceditur facultas dispensandi in matrimonio cum occulto impedimento, vt iterum occultè celebretur, quod attento Tridentino id fieri nequit; inane enim esset priuilegium, vt per Nauar. *l. 4. cons. tit. 1. de spons. cons. 11. in 1. edit. & in 2. tit. de spon. impub. cons. 3.* Tum denique quia cum agatur de animæ salute, in dubio tutior pars est tenenda, *cap. inuenis, de sponsal. cap. ad audientiam 12. de homic. d. c. Si quis autem, de pœnit. d. 7.* Glos. *in cap. vn. de scrut. in ord. fac.* & Doctores communiter.

Considerandæ itaque sunt rerum ac casuum circumstantiæ, bona fides, & ignorantia inuincibilis coniugum, pericula, scandala, quæ ex impedimenti notitia exoriri possint, & prout expedire animaduertetur iuxta qualitatem personarum, ita dispensatio concedenda est, & exequutor se gerere debet. 14

CON-

CONSVLTATIO XXVIII.

An si vir fide dignus tradiderit alicui reliquias Sanctorum, possint exponi publicæ venerationi, approbante Episcopo?

1 Asserunt Azorius *instit. morali lib. 9. cap. 8. quæst. 7. & seqq.* Fagundez *de precept. leg. lib. 1. prac. 1. cap. 4. num. 4.* Ioannes Nouarius *Lucer. reg. in v. reliquiæ fol. 226.* vbi refert, ita fuisse declaratum à Sacra Congregatione in Viterbiensi 26. Iunii 1627. Ratio autem est, quia attestatio Viri prudentis, cum non sit in præiudicium alterius, facit plenam fidem, *ca. Paruulus, & cap. Placuit distinct. 4. de Consecratione*, Bart. *l. non epistolis C. de probat.* Cardinalis de Lugo *de iustitia disput. 39. sect. 2. num. 27.* & Antonius Morales *Hist. Hisp. lib. 17. cap. 3.* narrans inuentionem quorundam Sanctorum Cordubæ, tradit in hac materia non posse haberi euidentiam, sed sufficere probabilitatem moralem, & ita in praxi fuit obseruatum.

2 Nam Innocentius VIII. Lanceam, quæ Christi latus aperuit, approbauit, nullo alio adhibito teste, nisi quia à Baiazete Turcarum Tyranno eam acceperat; & Venetijs in Ecclesia S. Francisci colitur Sanguis Christi Domini, nulla alia fide, nisi quia Triuisanus nobilis Venetus è Constantinopoli dixit se attulisse, & sic de singulis, Cordub. *lib. 1. q. 17.* vbi vlterius arguit, tanquam suspectum de hæresi, qui non adoraret hostiam positam in Altari, etiam si ab vno Sacerdote sine alio teste sit consecrata, cum non sit fundamentum dubitandi de viro probo, attestante huiusmodi reliquias esse extractas è Cæmeterio, in quo constat, fuisse conditas; iniuriosum enim esset huiusmodi testimonium non approbare.

3 Aliam rationem addit Suarez *in 3. p.* D. Thomæ *tom. 1. disp. 55. sect. 55. sect. 2. vers. Sed quæret aliquis*; reprobatis enim prius hæreticis, qui venerationem reliquiarum non in prototypon referebant, vt faciliùs excitaret fideles ad earum cultum, respondet argumento super incertitudine concludens, in hac materia non esse maiorem certitudinem requirendam, quia in ratione formali adorandi, nullus potest esse error, sed sufficere, si approbantur ab Episcopo, vt præcipit S. Concilium Trid. *sess. 25. de ref. in decr. de inuoc. vener. & reliq. sanct.* & censuit S. Congreg. in remissionibus ad dictum decretum. Quare censeo, posse Episcopum in sua diœcesi exponere ad publicam venerationem huiusmodi Reliquias ex præscripto supradicti decreti Tridentini.

CONSVLTATIO XXIX.

An Religiosi Ordinum militiarum, qui exercent curam animarum, iisdem Ordinibus annexam, apponi, ac remoueri soliti ad nutum suorum Magni Magistri, faciant tuta conscientia fructus suos, inspecto Sacro Concilio Tridentino cap. 1. sess. 23. de reformat. quando dimisso substituto pro seruitio curæ Animarum, approbato ab eorum Magno Magistro, de eius licentia, & mandato alibi inseruiunt Ordini?

1 Censeo affirmatiuè respondendum. Quamuis enim Sacrum Concilium *loc. cit.* iniungat onus residendi habentibus curam animarum sub pœna etiam amissionis fructuum; hoc tamen non procedit, dum ipsi ex causa ab Ordinario cognita, & approbata absunt, dimisso Vicario, pariter per Ordinarium approbato, assignata competenti mercede, sicuti patet ex illis verbis ibi: *Ita tamen, vt quandocumque eos, causa prius per Episcopum cognita, & probata abesse contingerit, Vicarium idoneum, ab ipso ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione relinquant.*

Igitur, si Rectores Parochialium, illas in titulum retinentes tempore absentiæ de licentia Episcopi faciunt fructus suos, eò faciliùs hoc affirmandum est in istis Vicariis amouibilibus, habentibus exercitium curæ absque titulo, & institutione, seruitoribus etiam nuncupari solitis, Seraph. *decis. 923. in princip.* & in Hispalen. Iuris amouendi Curatos 21. Iunii 1641. coram Peutingerio. 3

Non officit, quod Concilium loquatur de licentia concessa per Ordinarios, cum sub tali nomine, ad effectum, de quo agitur, veniant etiam Abbates, atque alii iurisdictionem habentes, Barbos. *de offic. & potest. Episc. alleg. 53. num. 95. & 96. p. 3.* & consequenter suffragatur etiam huiusmodi Magnis Magistris, omnimodam Iurisdictionem habentibus, vt ex eorum priuilegiis. 4

Minùs restragatur, quod Concilium subdat hæc verba: *discedendi autem licentiam in scriptis, gratisque concedendam vltra bimestre tempus, nisi ex graui causa, non obtineant;* siuè quia non agimus de iusta causa licentiæ discedendi; sed supposita illius validitate, quæritur, An dicti Religiosi faciant fructus suos, absentia durante, eo vel maximè, quia dum illorum seruitium tendit ad vtilitatem proprii Ordinis, à quo, tanquam magis apti ad id eliguntur, ex graui causa dicuntur abesse, Abb. *in cap. ad audientiam num. 8. de Cleric. non resident.* Rot. *decis. 222. num. 3. & 4. p. 2. diuers.*

Verùm cum hi Magni Magistri, vt supra diximus, ad suum libitum ponant, & amoueant dictos Vicarios, inde assequimur, quod possint etiam permittere, quod Vicarius antea deputatus relinquat substitutum, ab ipsis approbandum cum debita mercede, retinens pro se reliquos fructus, cùm in substantia hæc sit tacita remotio, mediante subrogatione alterius ad tempus cum diminutione salarii; taciti autem, & expressi par est ratio, *l. cum quid ff. si cert. petat. & l. triticum 93. ff. de verb. obligat.* 6

Hinc sicuti dubitari non potest, stantibus dictis suppositis, quin hi Magni Magistri possent remouere Vicarium destinatum ad seruitium alterius Conuentus Ordinis, illi relicta portione fructuum Parochialis, & respectiuè alium deputare cum limitato salario, ita etiam in casu præsenti affirmandum videtur, quod Vicarii, qui, dimissis substitutis, approbatis à Magno Magistro, cum certa mercede de licentia absunt in seruitium Ordinis, faciant fructus suos. 7

CON-

CONSVLTATIO XXX.

An liceat Episcopo supprimere beneficia, Canonicatus, & dignitates?

1 RESpondeo, licere de iure communi, vbi concurrunt iusta causa, & consensus Capituli, textus sunt *in cap. cum accessissent 8. de constit.* vbi Glos. magna *v. confirmatum*, *in cap. sicut vnire 8. de excess. Pralat.* & tradunt Innoc. *in d. cap. cum accessissent num. 1. & seqq.* vbi & cæteri antiqui scribentes, Azor. *Instit. moral.* relatus à Barbos. *de Canon. & Dignit. cap. 3. num. 18. & seqq.* Idem *de potest. Episc. alleg. 67. per tot.* plenè Lotther. *de re benef. lib. 1. q. 28. num. 78.* ac Rota coram Mant. *decis. 114. num. 2.* Quamuis suppressio fiat per modum dismembrationis, tollendo, & dismembrando ab vno, & dando, & concedendo alteri, ad latè tradita per Tambur. *de Iur. Abb. tom. 3. disp. 15. q. 6.*

2 De Iure speciali S. Concilij Trid. id quoque Episcopis reperitur permissum *sess. 24. de reform. cap. 15.* vbi latè Barbosa, & in dicto *tract. de Canon. & Dignit. cap. 3. num. 18.* Bellarmin. *ad d. text. Conc. per tot.* & signatè *in obseru. in princ.* & ibi S. Congregatio censuit, suppressionem factam ab Episcopo, & Capitulo Aretino de quatuor Canonicatibus fuisse legitimam.

3 Ad terminos Iuris communis causa sufficiens est fructuum diminutio, cum quibus supportari nequeant omnia onera, quæ sunt beneficio annexa, vt docent ferè omnes supracitati, & ex *cap. vit. de verb. signif.* tradit Lotther. *de re benef. lib. 1. q. 28. num. 80. 83. & seqq.*

4 Ad terminos S. Concil. sufficit, quod Præbendæ sint frequentes, & tenues, sunt verba Concilij *in d. cap. 15. sess. 24. de reform.* & sequuntur Barbos. *in d. cap.* & Bellarm. *in obseru. ad idem in princ.*

5 Sunt demùm, qui dicant, necessarium esse beneplacitum Papæ, & tutius rem geri, si illud impetratur, Glos. *in d. cap. cum accessissent v. confirmatum*, Butr. *ibidem num. 15.*

6 Quantum vero attinet ad solemnitates, Episcopus ad talem suppressionem deuenire debet cum consensu totius Capituli.

7 Quantum verò ad causam, illa Iuriscommunis probari debet, perpetua scilicet diminutio fructuum, & impossibilitas supportandi onera, illis annexa, ac illa Sacri Conc. Trid. quod *Prabenda sint frequentes*. Quod faciliùs admittendum, si suppressio non est facta in fauorem Capituli, sed in commodum Sacristiæ, & quod proinde nullum remanet dubium, quin Capitulum potuerit dictam suppressionem authorizare, vt dicit in hac specie Barbos. *d. alleg. 67. n. 9.*

CONSVLTATIO XXXI.

An & quatenus, præsupposita etiam legitima licentia, Confraternitates suas processiones facere possint? Vbi an & quatenus in bonis alienandis Confraternitatum laicalium requiratur assensus Apostolicus? Ad rem adducuntur decreta Conciliorum, Patrum, ac Imperatorum.

RESpondeo, huiusmodi processiones non possunt extendi vltra limites processionum, quæ ex deuotione Confraternitatibus permittuntur, debentque contineri intra terminos habiles, & à iure permissos absque alterius detrimento; quia in licentia Principis, etiam motu proprio, & simpliciter concessa, semper tacitè subintelligitur clausula absque alterius detrimento, *l. 2. §. Si quis à Principe ff. ne quid in loco public.* Abb. *in cap. 1. num. 20. de iudic.* ac etiam licentia censetur concessa, saluis terminis habilibus, & seruatis à iure requisitis, Rota *decis. 84. num. 4. p. 2. diuers. & decis. 106. num. 10.* post Mangil. *de subhast.* 1

Proindeque seruanda est per Confratres forma à iure præscripta in processionibus Confraternitatum, vt nempè processio protendi non debeat vltra circuitum murorum Ecclesiæ, seu ad summum vici proximi Ecclesiæ, vbi sita est Confraternitas, sicut pluries declarauit S. Congregatio Rituum, & S. Congr. Episcoporum, & S. Congregatio Concilij in casibus, plenè relatis ab vtroque Nauario, nempè *in Lucerna Regularium verbo processiones in fin.* & *in Summa Bullar. tit. de process. regular.* à Lezana *in Sum. quæst. regul. par. 4. v. processio num. 8. & 9.* Gauanto *in manuali Episcoporum v. processio num. 49.* Barbosa *in sum. apost. in v. processio num. 26. & duob. seqq.* quæ declarationes sunt huiusmodi: *Sacra Rituum Congregatio inhærendo decretis, aliàs in similibus factis, censuit, non licere Regularibus, neque Confraternitatibus laicorum facere processiones, nisi intra claustra Monasterij, carentibus vero claustris, non nisi intra ambitum, hoc est propè muros Ecclesiæ extra vero ambitum, non nisi de licentia, consensu, aut cum Cruce Parochi, exceptis tamen illis Ecclesijs, quæ in hoc habent speciale priuilegium aliter faciendi, die 26. Februarij 1626. in vna Hispalen.* T. Tegrinus Secretarius. 2

Sacra Congregatio ad tollendas difficultates, quæ quotidie oriuntur circa processiones, quæ fiunt, tam per Regulares, quàm per Confraternitates in Ecclesijs Regularium, inhærendo decretis aliàs in similibus factis, & signanter in Cæsaraugustana 17. Martij 1627. censuit, in processionibus fiendis tam per Regulares, quàm per Confraternitates laicorum ita imposterum seruari debere, vt in Ecclesijs habentium claustrum processione fieri non possint, nisi intra claustra, & non extrà, in Ecclesijs verò carentibus claustris fieri possint intrà ambitum, hoc est, propè muros Ecclesiæ, siue exeundo à ianua Ecclesiæ, & per aliam intrando, siue per eamdem, & propè muros Ecclesiæ, extra verò ambitum Ecclesiæ non licere, neque Regularibus, neque Confraternitatibus facere Processiones, nisi de licentia, consensu, & cum Cruce Parochi, exceptis tamen illis Ecclesijs, quæ habent in hoc speciale priuilegium faciendi processiones per alia loca, quibus per hoc decretum S. Congregatio non intendit præiudicari, & de hac declaratione testatur Lezana, *in summa verbo processio Regularium num. 9.* 3

Ex quibus, aliisque præallegatis etiam conuincitur extra ambitum, seu vicum, proximiorem muris Ecclesiæ, processionem protendi non posse absque Cruce, & interuentu Parochialis, & sic protendi non posse vlterius absque interuentu Crucis Cathedralis, 4

si vni-

si vnica est. Quare extensio per Ciuitatem in processionibus Coofraternitatum non permittatur absque interuentu, & Cruce Parochialis, Barbos. *de offic. & potest. Paroch. cap.* 12. *num.* 13. *& in sum. Apost. decis. in v. processio num.* 16. Lezana loco supra allegat. & io processionibus Confraternitatum non licet deferre Crucem, quæ per Clericos præferri solet, sed Imagioem Crucifixi, & Sanctorum ex Concilio 7. Mediolanensi per Gauant. in suo manuali Episcorum *v. Confraternitates num.* 51. Vel saltem in omnem casum spectat ad Episcopum cum consilio Capituli Cathedralis statuere, quò dirigenda, deducendaque sit processio huiusmodi, quia indubitatum est, & sæpissimè Sacræ Congregationes declararunt, processiones derigendas esse, quò voluerit Episcopus cum consilio Capituli, & ad eundem cum eodem Consilio spectare rationem processionum præscribere, non obstante immemorabili consuetudine in contrarium, Campanil. *in diuers. iur. can. rub.* 12. *cap.* 13. *num.* 18. Franciscus Leo *in thes. fori Ecclesiast. p.* 4. *cap.* 2. *num.* 145. Barbos. *allegat.* 78. *num.* 4. *& in collect. ad sess.* 25. *de regular. cap.* 13. *num.* 43. *&* 45. *&* 46. & *in sum. Apost. decis. in verbo processio num.* 1. *& seqq.* Ricc. *decis.* 379. *num.* 4. Aldan. *in compend. canonic. resol. lib.* 2. *tit.* 8. *num.* 31. Rubeus *in aphorismis Episcopalibus verbo processio num.* 2. Ex quo abusus, siqui sunt, coerceri possunt, remittendo id arbitrio Episcopi, quia processiones ex deuorione Populi, & Confratrum introductæ possunt ex causa ab Episcopo prohiberi, sicut aliàs declaraoit Sacra Congregatio Rituum in Elborensi 14. Ianuarij 1617. Barbos. *in collect. Bullar. verbo processio*, & Rubeus *in suis aphorismis Episcopalibus eodem verbo processio num.* 6.

5 In casu verò, quo Cathedralis, & Collegiata Ecclesia vellet easdem processiooes facere, censeo, celebrationem festiuitatis cum processione in vtraque Ecclesia fieri debere, diuersis tamen diebus arbitrio Episcopi, incipiendo pro prima vice à Cathedrali. Quod verò ad alienationem bonorum huiusmodi Confraternitatum Doctores aliquot, iuris Ciuilis præsertim, suis ambagibus rem hanc perplexam, & obscuram reddideruot. At eorum, qui accuratiùs illam disceptarunt perspicua, & dilucida expositio est huiosmodi.

6 Præ omnibus annotanda sunt verba Pauli Secundi in Extrauaganti *Ambitiosa de reb. Eccles. non alien.* Ad vnamquamqoe enim rem examinandam, momentoque suo ponderandam inspiciendum est eius principium. Ea sunt huiusmodi: *Ambitiosa cupiditati &c. immobilia &c. Deo dicata, ex quibus Ecclesia, monasteria, & pia loca reguntur &c. Eorumque ministri sibi alimoniam vendicant, &c. occurrere cupientes, omnem alienationem, omneque pactum per quod ipsorum dominium transfertur &c. fieri prohibemus.* Et mox: *Alienanti verò bona Ecclesiarum, monasteriorum, locorumque piorum quorumlibet, inconsulto Romano Pontifice, &c.*

7 Videndum igitur est, ao huiusmodi Confraternitates dicaotur loca pia. Et quidem in hac specie quod sint, ac dici possiot loca pia volunt speculator, in praxi, ac theoria magister *in tit. de instrum. edit.* §. *nunquam num.* 62. Io. Andr. *in cap. Ioannes vers. Vnum est, quod refragatur de testam.* Abb. *in cap. fin. not.* 2. *eod. tit.* Castr. *cons.* 167. *num.* 4. *vol.* 2. Alex. *cons.* 219. *num.* 2. *vol.* 1. Rebuf. *in tr. de confratr. num.* 2. Gabr. *de pia caus. concl.* 1. *num.* 5. *& seq.* Valasch. *decis.* 105. Tum quia de relictis Confraternitatibus, tanquam relictis pijs locis, debetur quarta Episcopo, per Barbar. *cons.* 1. *num.* 4. *col.* 1. Alex. *cons.* 102. *num.* 5. *vol.* 7. Vbald. *de Can. Episc. cap.* 15. *num.* 5. *& seqq.* Tum quia Episcopus potest, ac debet eas, tanquam pia loca visitare, Feder. de Sen. *cons.* 112. S. Concil. Trid. *sess. cap.* 8. *de refor.* Et tum quia legatum piæ causæ factum eis concedi potest. Castr. *cons.* 5. *vol.* 2. Alex. *cons.* 102. *num.* 3. Decius plures alios adducens *cons.* 72. *col.* 3. *vol.* 1. Paris. *cons.* 34. *num.* 5. *vol.* 3. Tum etiam quia io illis opera multa pietatis exercentur, Capra *cons.* 54. *num.* 10. Dec. *d. cons.* 72.

Hoc posito fundamento, pro huius quæstionis facili resolutione tres iuris certissimæ conclusiones constitui debent. Prima est, Extrauagantem *Ambitiosa* procedere etiam io alienatione bonorum, non solum Ecclesiarum, & Monasteriorum, sed etiam omnium quorumlibet locorum piorum, vt per Abb. *in cap. nulli in fin. eod. tit.* Franch. *in cap.* 1. *eod.* pariter *tit. in* 6. Paris. *d. cons.* 34. Felin. *cons.* 12. *& in cap. de quarta de præscript.* Dec. *d. cons.* 72. *&* 158. Et habetur expresè in d. Extrauaganti verbis superiùs relatis.

8 Secunda est declaratoria primæ, vt scilicet, tunc illa procedat, quoties dicta loca fuerint Episcopi auctoritate fundata, siue erecta, Rebuf. *in compend. alien. rer. Eccles. num.* 56. *&* 57. Rodoan. *q.* 28. *num.* 12. Afflict. *de iur. prothom. num.* 12. Cæs. de Barz. dec. Rotæ Bonon. 124. Valasch. *decis.* 105. Sayr. *decis.* 3. *de relig. dom.* ac de Ponte *cons.* 18.

9 Tertia conclusio est. Quoties bona hisce Confraternitatibus eo animo sunt legata, donata, data, vt ad opera Ecclesiæ, siue Oratorij necessaria, & ad diuinum cultum, necnon ad sacram supellectilem, aliaque Ecclesiæ ornamenta, atque ad pauperes subleuandos, puellasque miserabiles nubendas, pro eleemosyna eroganda sacerdotibus ibi celebrantibus, ac pro sustentione presbyter Rectoris ordinarii, aliorumque ministrorum io earumdem Confraternitatum Ecclesijs existentibus, talia loca iudicanda sunt pia, atque adeò eorum bona oon possunt alienari sine solemnitatibus requisitis in alienandis bonis Ecclesiarum, ac piorum locorum. Ita præ cæteris tradunt Zabarel. *cons.* 11. *col.* 1. ac per *tot.* & *cons.* 13. *in princ.* Socin. Sen. *cons.* 82. *num.* 34. *vol.* 4. Quam conclusionem procedere, etiamsi in Confraternitatum erectione non ioteruenerit Episcopi auctoritas, docent Rebuf. *in d. compend. num.* 34. Gutier. *lib.* 1. *can. quæst. cap.* 9. *in fin.* Cæs. Barz. *d. decis.* 124. Ioseph Ludouic. *decis. Perus.* 93. ac Rota Romana, in qua dictum fuit, quoad prohibitionem alienationis nullam esse differentiam inter bona Ecclesiastica, & Confraternitatum laicalium, vt refert Seraph. *decis.* 724. *num.* 7. & ita demùm firmat Menoch. *de remp. possess. remed.* 15. *num.* 16. *&* 34. qui sic intelligendos esse ait Doctores aliter sentientes, estque ad mentem d. Extrauagantis.

10 Eòque magis id asserendum, est si accesserit saccus, quo induitur Confraternitas, quo signo distinguitur à laicali, vt per Rotam in vna beneficiatus S. Laurentii in Damaso 7. Februarii 1628. coram Durano *p.* 3. *diu. decis.* 144. *num.* 1. Concurratque insuper Ecclesia, quæ sit eiusdem Confraternitatis, quæque absque auctoritate ordinaria, vel pontificia fundari, aut erigi non potuit, vt per Rotam coram Certo in Caietana bonorum 3. Decembris 1649. §. *quod autem*. Quando enim alicui Ecclesiæ vnita est, atque aggregata aliqua Confraternitas, exigente præsertim ab ea Camera Apostolica solutionem decimarum, quæ solui solent pro solis bonis Ecclesiarum, & locorum piorum, non solùm resultant qualitates in d. Extrauaganti expresè, sed tollitur possibilitas, quod eiusmodi Confraternitas possit esse laica, dum eius bona conflata sunt ex bonis legatis ad diuinum cultum, super quibus laici nullam possunt habere, oeque exercere jurisdictionem.

11 Atque ex his conciliantur, quæ tradit D. Cardinalis de Luca in hac materia, alijque præsertim iuris Ciuilis periti, qoi non considerarunt loca, sed personas. Cætera in hanc rem vide, quæ alibi dixi.

12 Fuit hic certè bonorum Ecclesiasticorum olim laodabilis, optimusque vsus, & ne humana audacia ijs siue per venditionem, aut commutationem, aut legationem, aut quacumque alia ratione ab Ecclesijs abalienando, & in profanos vsus conuertendo abuteretur, multis Conciliorum decretis, sanctorumque Imperatorum, & Patrum statutis id inhibitum fuit. Nam in Ancyrana Synodo circa annos Christi 308. statuitur, *Presbyteros res Ecclesiæ non debere vendere cap.* 15. & 12 *q.* 2. *can. Sequa.* In Atelatensi

latensi Synodo secunda anno 326. sancitur *cap.* 28. *vt qui oblationem fidelium suppresserit, aut negauerit, ab Ecclesia, cui fraudem fecit, excludatur.* Confirmatur in Vasensi Synodo. Et quia multis in locis quæ Ecclesijs conferebantur, ab Episcopis nonnullis præripiebantur, per exiguo Ecclesijs relicto, idcircò in Antiochena Synodo decernitur anno 344. *vt Episcopus, si conuertat res Ecclesia in suos vsus domesticos, eiusque commoda, vel agrorum fructus domesticis suis, aut propinquis aut fratribus, filijsue committat, pœnas persoluat cap.* 25. Extat etiam Canon, in quo sancitur, *vt irrita sit Episcoporum donatio, vel venditio, vel commutatio rei Ecclesiastica absque subscriptione, & collaudatione Sacerdotum, & vicissim Sacerdotum ab alienatio sine approbatione Episcopi.* Hoc decretum 12. q. 2. sine exceptione dicitur esse ex epistolis Leonis Papæ ad Episcopos Siciliæ. In decretis autem Iuonis *lib.* 2. legitur in impresso exemplari, esse ex Concilio apud Valentias, sed inuenitur nec in epistolis Leonis, neque in Valentino Concilio vel Galliæ, vel Hispaniæ, verùm extat in decretis Concilii Carthaginensis 4. *cap.* 32. *tom.* 1. *Concil.* Idem statuitur in Agathensi Synodo *cap.* 7. & 48. 49. & 51. & confirmatur à Symmacho Primo Papa in decretali sua *cap.* 1. & in Synodo Romana ab eodem habita. Item in Turonensi *cap.* 2. & Aurelianensi 5. *cap.* 13.

14 In eamdem sententiam Iustinianus Imperator *l.* 43. *C. de Episc. & Cler.* Episcopis mandauit, *ne ea, quæ Ecclesijs relicta sunt, sibi adscribant, sed in necessarios vsus Ecclesia impendant.* Idem sanxit, *vasa sacra, & vestes non posse oppignorari, aut alienari, nisi ob captiuorum redemptionem lib.* 18. *C. de sacros. Eccles.* In Concilio Carthaginensi 4. *anno* 401. *cap.* 95. sancitur, *qui oblationes defunctorum aut negent Ecclesijs, aut cum difficultate reddant, tanquam egentium necatores excommunicandos* 13. q. 2. *can. qui oblationes.* Idem præcipitur *cap.* 4. Agathensis Synodi 13. q. 2. *can. Clerici, vel seculares,* 13. & in Valensi *cap.* 4. 13. q. 2. *can. qui oblationes,* Aurelianensis 5. *cap.* 16. Matisconensis 1. *cap.* 4. vt licet videre apud Carranzam *in epit. Concil. fol.* 150. & 164. In Romana Synodo 6. à Symmacho celebrata sub anathematis pœna præcipitur, *ne vllus bona Ecclesia à fidelibus oblata occupet, & quasi propria possideat.* Idem sancitur in Concilio Parisiensi 1. *cap.* 1. Carranza *fol.* 229. 6. In Synodo Aurelianensi 4. *cap.* 19. constituitur, *vt quod Ecclesia collatum sit, nec à collatore, neque ab illius hæredibus repetendum,* Carranza *fol.* 122. 6. Item *vt quæ Episcopus Ecclesia dederit, hæredes sui non auferant cap.* 14.

15 In Concilio Toletano 2. anno 529. habito *cap.* 4. sancitur, *vt Clericus Ecclesiæ, cui præest, agellos, vineas, & alia huiusmodi vsque ad diem obitus sui possideat, nec suis propinquis ea testamento leget, sed Ecclesiæ relinquat.* In Aurelianensi Synodo 4. anno 550. iuxta Panuinum celebrata, decernitur, *vt si quis Episcopus alterius Ecclesia Clerico de facultatibus sua Ecclesiæ aliquid sub titulo quocumque donauerit, post eius obitum, qui acceperit, ad Ecclesia ius, de cuius facultate discesserat, reuertatur.* Synodus Aurelianensis 5. *cap.* 14. sanciuit, *vt nullus Episcopus aut cuiuslibet ordinis Clericus, vel alia quæcumque persona, alterius Ecclesia res aut petat, aut accipiat.* In Synodo Hispalensi 1. *cap.* 1. statuitur, *vt Episcopus, qui res proprias, exceptis filijs ac nepotibus, alteri, & non Ecclesia sua dimiserit, quidquid de Ecclesiæ rebus aut donauerit, aut vendiderit, aut quoquomodo ab Ecclesia transtulerit, irritum habeatur.* In Toletana Synodo 9. anno 658. iuxta Panuinium, iuxta alios autem anno 673. habita, decernitur *cap.* 1. *vt nullus Sacerdotum vel ministrorum ex rebus Ecclesiæ, quæ à fidelibus largiuntur, aliquid auferant, vel iuri suo connectat.* Ita etiam Eugenius Primus Romanæ Ecclesiæ Episcopus Romæ in conuentu statuit, *Episcopos non licere Ecclesia bona in proprios vsus conuertere.* Et quò minùs hoc fieri possit, filijs ac nepotibus, & propinquis eius, qui construxit, vel ditauit Ecclesiam, licentia datur, *vt si Sacerdotem, seu alium ex collatis rebus viderit surripere, ipsum aut compescant, aut Episcopo indicent. Quod si reus pergat, excommunicetur.* In Toletana 9. Synodo *cap.* 6. sancitur, *si Episcopus tertiam partem, quæ sibi de oblationibus debetur, aut ipsi Ecclesia, vnde habet, aut alteri, quam elegerit, velit conferre, ratum ac firmum habeatur,* Carranza *in epit. Concil.* hic ad marginem addit: *Nota,* inquit, *quod hic nulla fit mentio consanguineorum, sed tantum Ecclesiarum ipsius* In Synodo Nicena 2. anno 788. celebrata statuitur *cap.* 12. *Si quis Episcopus, vel monasterij præfectus ex Episcopatus, vel monasterij agris in Principis alicuius, aut Magistratus manus alienet aliquid, vel alteri personæ tradat, vt ea traditio sit nullius momenti.* Item: *Ne liceat ex huiusmodi bonis quicquam sibi vendicare, vel proprijs cognatis elargiri. Sed si sint pauperes, vt pauperibus suppeditet, nõ autem eorum prætextu res Ecclesiæ venundet. Sin autem detrimentum afferre causetur, nec quidquid ex agro emolumenti percipi, ne sic quidem Magistratibus, aut Principibus, qui sunt in eo loco, venundet prædium, sed Clericis, vel agricolis. Si autem aliqua improba calliditate vtentur, & ab agricola, vel Clerico agrum præses, vel magistratus emerit, sic quoque nullius sit momenti venditio, & Episcopatui, vel monasterio restituatur. Qui secus fecerit, si sit Episcopus, vel monasterij præfectus extrubetur ab officio.* Aquisgrani Synodus habita fuit sub Pipino, Ludouici filio anno 829. in qua multa decernuntur contra eos, *qui negabant peccatum esse res sacras Deo, & Ecclesiæ donatas ad alios vsus conferre tom.* 3. *Concil.* In Concilio generali 8. Constantinopolitano anno 870. habito *cap.* 15. decernitur, *vt Episcopo vendere, vel vtcumque alienare vasa, aut vestes sacras, nec vllas rusticas possessiones venundare liceat, ne propter hoc Ecclesiastici redditus lædantur.* Eodem Concilio *can.* 18. præcipitur, *vt res, quas Ecclesia ex longa consuetudine habeant donatas, & ab eis 30. annos possessa sunt, nequaquam à seculari potestate eis subtrahantur. Qui contra fecerit, sit sacrilegus.* Et Carolus Caluus in ep. ad Clerum Rauennatem scribit, Episcopos & Rectores monasteriorum, ac rerum, seu facultatum Ecclesiasticarum dispensatores, eas non vt proprias, sed vt vota fidelium, pretia peccatorum, stipendia seruorum Dei & pauperum debere fideli deuotione tractare.

In Moguntina Synodo anno 888. habita *cap.* 11 *inua-* 16
sores prædiorum Ecclesiæ infamia, anathemate, & exilio iubentur puniri. In prouinciali quadam Synodo Galliæ à Carolo Simplici habita, decernitur circa annum Domini 905. *bona Ecclesiastica sancta esse debere, quæ nefas sit politicis viris ab alienare, atque in profanum vsum conuertere,* P. Æmilius in vita Caroli Simplicis. Vrbanus Secundus in Synodo Claramontana anno 1095. statuit, *vt laicus nec decimas vendat, neque retineat.* In Lateranensi Concilio sub Alexandro Tertio habito anno 1180. statuitur quoque *ne laici decimas Ecclesiarum in alios laicos possint aliquo modo transferre. Si quis vero receperit, & Ecclesiæ non tradiderit, christiana sepultura priuetur cap.* 24. *& cap.* 19. sancitur, *ne rectores, & consules ciuitatum Ecclesijs onera imponant, & grauibus, crebrisque exactionibus eas præmant ita, vt siue fossata, siue expeditiones, siue qualibet alia sibi arbitrentur agenda, de bonis Ecclesiarum, Clericorum, & pauperum Christi vsibus deputatis circa hæc Ecclesijs non sine oneri & molestijs.* In Turenensi Synodo anno 1163. ab Alexandro Tertio habita præcipitur, *vt quisquis alicui laico Ecclesiam, decimamue concesserit, excommunicetur.* Auentinus *lib.* 6. *annalium* in Synodo quadam Alemaniæ anno 1224. sancitur: *si fundatores Ecclesiarũ, vel hæredes ipsorum partem decimarum, vel aliorum prouentuum Ecclesiasticorum, in quibus ius habent patronatus, sibi retineant ex pacto, & nihilominùs repræsentent Clericos ad easdem, anathemate feriuntur, cum clericis, qui ita Ecclesijs repræsentantur, & terra ipsorum interdicto Ecclesiastico subiaceat, tom.* 3. *Concil.* Edita quoque sunt aliquot decreta hac de re in Coloniensi Synodo anno 1266. habita, & in Tridentina, de quibus alibi.

CON-

CONSVLTATIO XXXII.

An consuetudo, vt primo loco nominatus à patronis ad Parochialem Ecclesiam de iurepatronatus, instituatur absolutè sine concursu, & secundo loco nominatus intret solùm in casu defectu primi, sit valida, & seruanda?

1 CEnseo respondendum, huiusmodi consuetudinem, quatenus etiam legitimè probaretur, non esse habendam in consideratione, atque adeò instituendum esse concursum inter dictos duos præsentatos; quia si concursus requiritur, vt ex infradicendis requiritur, non potest euitari respectu contrariæ Consuetudinis iuxta antiquam notam S. Congregationis ad *Conc. cap.* 18. *sess.* 24. *De reform.* in hæc verba: *Omnis cura, atque diligentia adhibenda est, ne praua consuetudine vsus inducatur apud Episcopos Iurisdictionis Venetæ, vt in vacationibus Parochialium Ecclesiarum non adhibeatur examen, quod vocatur per concursum, sed curandum est, vt decretum Concilij Tridentini, & motus proprius Pij V. in huiusmodi concursu omninò seruetur.* Ponderato præsertim, quod talis consuetudo dicitur praua, & consequenter irrationabilis, & reijcienda; & ponderata dispositione tam Sac. Concilij, quàm dictæ Constitutionis B. Pij, vbi irritantur prouisiones aliter factæ, ex qua irritatione sonante in decretum irritans non potest induci consuetudo in contrarium, *cap. si eo tempore de elect. in* 6. Gonzal. *glos.* 67 *num.* 12. *& seqq.* Grat. *discept. for. cap.* 944. *n.* 7. Rota *dec.* 149. *n.* 2. *p.* 2. *diuers. & dec.* 514. *n.* 26. *& seq. tom.* 3. 4. *p. rec. & d.* 302. *n.* 13. *p.* 5. *rec.*

2 Res ergo reducitur ad videndum, vtrum in dicta forma præsentationum intelligatur necessarius concursus, qui tantùm requiritur, quando patroni laici præsentant, illique solum admittuntur ad concursum, & ex illis Episcopus eligit digniorem, vt ex declarationibus S. Congregationis firmat Gonzal. *glos.* 6. *n.* 134. Garz. *p.* 9. *cap.* 2. *num.* 255. cum alijs per Viuian. *de iurepatron. lib.* 10. *cap.* 1. *n.* 59. & declarationes etiam habentur impressæ *ad d. cap.* 18. *sess.* 24.

3 Et necessarius omninò videtur, quia sunt in effectu præsentati duo, licèt prætendatur secundo loco præsentatus causatiuè in defectum primi, quia illa verba primo loco, & secundo loco sunt æquiuoca, & æquè possunt intelligi cumulatiuè, ac subordinatè, vt cuilibet ratiocinanti patet. In hac specie autem, stante ambiguitate, sunt accipienda potius cumulatiuè, quia tali pacto prouisio reducitur ad formam desideratam à Concilio, quod S. Congregationi cordi esse solet, cum agatur de fauore Parochialium, vt eis per viam concursus prouideatur, vt proculdubiò melius per concursum prouidetur, prout firmant Addens ad Gregorium XV. *dec.* 494. *n.* 6. & Viuian. *d. lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 35. Attento præsertim, quod ea interpretatio est accipienda, per quam dispositio redditur rationabilior, *l. Saluius Aristo ff. de legat. præstand.* Rot. *dec.* 230. *n.* 3. *p.* 3. *rec.*

4 Tum quia dicto modo præsentando primo, & secundo loco, non exprimendo vnum in defectum alterius, est in fraudem dispositionis Concilij; præsentantur enim in effectu duo, & prætenditur euitari concursus, quod non est ferendum. Eadem enim facilitate, qua nominantur duo, eodem tempore, posset nominari secundus post non effectuatam præsentationem primi intra quadrimestre, cùm post primam præsentationem possit Patronus laicus facere secundam tam variando, quàm cumulando, vt per Garz. *de benef. p.* 8. *cap.* 9. *n.* 211. *& seqq.* Viuian. *d. lib.* 10. *cap.* 1. *n.* 10. *&* 11. Barbos. *de offic. Epis. alleg.* 72. *n.* 151. *&* 158. vel saltem expresse declarare, quod secundus præsentabatur, quatenus præsentatio primi non habuisset effectum.

5 Tertiò, quia vbi Patronus præsentat aliquem secundo loco simpliciter, non facta mentione de primo, nec dixerit variando, nec cumulatiuè, nec à primo recedendo, tali casu valet talis secunda præsentatio, & datur optio Episcopo, qui iudicio suo potest, ac debet gratificare primum in paritate meritorum, *cap. cum autem*, vbi Doctores, & *glos.* 2. *de iurip.* Rocch. *de iurepat. in v. honorificum q.* 13. *n.* 38. cum allegatis à Barbosa *d. alleg.* 22. *n.* 159. Insuper huiusmodi autem paritate non potest Episcopus melius iudicare, quàm mediante concursu.

Quartò, quia illa verba, quæ sequuntur, petentes institui respectiuè, repugnant dictæ prætensæ subordinationi, attento, quod illa dictio *respectiuè* naturam habeat referendi singula singulis ex allegatis per Caual. *dec.* 581. *n.* 3. & Rot. *dec.* 182. *n.* 2. *p.* 6. *rec.* & sic intelligitur pro vtroque pari modo æquè principaliter petita Institutio, non pro secundo in defectum primi. 6

Quintò, quia si inter duos præsentatos ille præfertur in paritate votorum, qui est magis qualificatus, *cap.* 3. *de iurepat.* Rocch. *in d. v. honorificum q.* 15. *num.* 41. Lambertin. *p.* 3. *lib.* 2. *q.* 5. *princip. art.* 24. *num.* 3. *in fin.* Roland. *cons.* 47. *num.* 71. *& seqq. lib.* 1. Azor. *tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 22. *q.* 14. Lotther. *de re benefic. lib.* 2. *q.* 31. *num.* 130. Viuian. *de iurepatron. lib.* 12. *cap.* 9. *n.* 3. & Barbos. *in d. alleg.* 72. *n.* 200. Buratt. *dec.* 316. *num.* 13. multò magis id procedere debet in casu, quo vnus præsentatus superat alium vnico suffragio; & regula est, quod ille sit præferendus, qui maioribus iuuatur meritis, & à pluribus præsentatur, *d. cap.* 3. *de iurepatr.* ibique Abb. *num.* 1. *&* 3. & alij, & in specie doctior præferendus est minùs docto, vt firmat Viuian. *de iur. patr. lib.* 12. *cap.* 9. *num.* 22. *& seq.* Massobr. *in Prax. ad Concur. requisit.* 5. *dub.* 2. *n.* 2. maior autem habilitas, & doctrina certè non potest dignosci, nisi per concursum. 7

Et quidem quatenus alter prænaleat votis, præuio simplici examine est instituendus, si verò non excedat, sed æqualia habeat suffragia, est locus concursui iuxta distinctionem constantissimè seruatam ex cumulatis per Buratt. *dec.* 942. *num.* 5. *tom.* 3. Greg. *dec.* 494. *num.* 2. & ibi Beltor. *num.* 4. Duran. *dec.* 94. *num.* 10. Lotter. *de re benef. lib.* 2. *quæst.* 51. *num.* 133. Massobr. *de Concurs. præl.* 7. *dub.* 25. *num.* 6. *& seq.* 8

Idque non obstante assetta consuetudine, cuius vigore prætenditur, quod citra concursum instituendus sit primo loco præsentatus, perindè, ac si secundus præsentatus conditionaliter veniret instituendus casu, quo primus assequi non posset. 9

Quia verba præsentationum, vt cætera omnia, non possunt accipi, nisi prout subiecta materia patitur, Mant. *de tacit. lib.* 3. *tit.* 7. *n.* 1. *cum seq.* Rot. *in rec. dec.* 415. *p.* 4. *tom.* 2. *n.* 22. & apud Cenc. *de Cens. dec.* 443. *n.* 13. *&* 102. *n.* 7. subiecta autem materia non patitur, vt Patroni laici possent plures præsentare, nisi cumulatiuè ita, quod gratificatio sit Ordinarij, non præsentantis, *Clement. plures de Iurepatr.* Canaler. *dec.* 517. *n.* 6. Lotter. *de re benef. lib.* 3. *q.* 17. *n.* 163. 10

Nulla facta distinctione, quis primo, vel secundo loco fuerit præsentatus, vt videre est *in cap. quod autem* 5. *de Iur. patr.* vbi Glos. notabilis, quam satis explicat Io. And. *ibidem in summario n.* 1. ita scribens: *Præsentatus secundo loco à Patronis successiuè post primum, si institutus sit, valet institutio, &c.* & *in cap. cum autem* 24. *eodem tit. de Iur. patr.* vbi Ancharan. *n.* 6. *& seq.* egregiè Bursatt. *cons.* 379. *à n.* 10. & Sperell. *dec.* 180. *à n.* 29. 11

Alioquin facilè esset Patronis laicis ita plures præsentando munus gratificationis sibi vsurpare in fraudem Sacrorum Canonum; sicut enim expressè non licet, ita non decet indirectè, *l. non dubium C. de legibus*, *l. qui salnis, ff. eodem*. 12

In Parochialibus verò pluribus præsentatis per vota paria à patronis laicis, licèt non sit locus simplici, & absolutæ gratificationi Ordinarij, sed ita demum quatenus Episcopus eliget alterum ex approbatis in concursu iuxta declarationem S. Congr. de qua Gonzal. *ad reg.* 8. *glos.* 6. *n.* 138. cum alijs supra allegatis, ideò non est aperienda via, vt laici plures possint ita præsentando subordinatæ deludere edictum de concursu, & gratificationes sibi vsurpare, & sic extendere, quod patet, & strictè accipiendum 13

est, Calder. *conf. 16. de Iur. patr.* Pacius Iordan. *Elucubr. diuerſ. vol. 2. tit. de re benef. lib. 10. tit. 7. n. 241.* Barboſ. *de offic. Epiſc. alleg. 72. n. 161.* Vbi quod iſta variatio conceſſa patronis laicis præſentandi plures, quamuis cumulatiuè, tanquam exorbitans, ita ſtrictè interpretationem accipit, vt non excedat duos ergò multò magis cauendum, vt pluribus præſentatis à pari numero patronorum poſſint laici etiam expreſsè ità concipere præſentationem, vt quem ipſi maluerint, cogatur Ordinarius inſtituere; nec verba primo loco, vel ſecundo loco, quæ ſapiunt ordinationem compatibilem cum præſentatione cumulatiua, poſſunt habere vim diſiunctiuæ præſentationis, inducendo conditionem ſubordinatam, quæ, ſi regulariter non præſumitur, Grat. *diſcept. 136. n. 14. & diſp. 718. n. 13 & ſeq.* multò minùs interpretationem accipit, vbi repugnat ſubiecta materia ex deductis.

14 Et animaduertendum, quod in caſu, quo attendenda eſſet hæc conſuetudo euitandi concurſum, non tamen probatur ita, vt concludat ſecundo loco præſentatum, præualentem numero ſuffragiorum præſentantium, eſſe poſthabendum in inſtitutione; vndè ſuccedit concluſio, quod, non probata conſuetudine in indiuiduo, non ſufficiat, quamuis genericè fuiſſet probata, nempè in caſu paritatis ſuffragij, Grat. *diſc. 767. n. 9. & diſp. 973. n. 40.* Rot. *in rec. p. 7. dec. 214. n. 20. & p. 4. rec. tom. 2. dec. 488. n. 9. & dec. 94. n. 5. & dec. 323. n. 4. & p. 6. dec. 185. n. 6.* & coram Cardinali Corrado *dec. 139. num. 25.* apud Viuian. *de Iurepatr.*

15 Ad iſtum enim effectum debent teſtes interrogari in interrogatorio de hac re ſpeciali. Quod ſi nihil congruè reſponderint, hoc ſolùm ſufficeret ad inſtitutionem præualentis maiori numero ſuffragiorum, admiſſa etiam conſuetudine generica, cum verſemur in deciſorijs, Grat. *dec. Marth. 237. n. 27.* Latè Ridolph. *in prax. p. 1. c. 2. à n. 91.* Burat. *dec. 735. n. 7. & ſeq.* Grat. *diſcept. 486. à num. 29.*

CONSVLTATIO XXXIII.

An Regulares habentes Conſeruatorem legitimè electum debeant coram eodem Conſeruatore conueniri in cauſis ciuilibus requirentibus diſcuſſionem, & iudicialem indaginem, quando ſunt Rei, An potius coram Ordinario? Die 24. Martij 1657. Sacra Congregatio Eminentiſs. & Reuerendiſs. DD. Concilij Tridentini Interpretum, inhærendo declarationibus aliàs editis, cenſuit, *Regulares etiam Reos debere in huiuſmodi cauſis iudicialem diſcuſſionem, & indaginem requirentibus coram Ordinario, & non coram Conſeruatoribus conueniri.*

1 CVm autem aliqui Regulares aſſerant habere Priuilegia expreſſa, & ſpecifica, etiam circa huiuſmodi cognitionem iudicialem per ſuos Conſeruatores legitimè electos faciendam; ideò quæritur, *an eis obſtet ſupradicta declaratio?* Videtur non obſtare. Primò quia, quidquid ſit de declarationibus aliàs editis, id videtur exprimere literalis diſpoſitio Conſtitutionis Gregorij XV. in qua Conſeruatores iuxtà illius præſcriptum eligendi non deputantur, vti nudi, & ſimplices Conſeruatores pro conſeruandis, & defendendis Regularibus à manifeſtis iniurijs, & violentijs, quales conſiderati fuerunt *in cap. 1. & 2. de offic. & poteſt. Iudic. delegati in 6.* ſed conſiderantur, & nominantur, etiam tanquam Iudices, vt in §. 1. 2. & 10. cum expreſſa, & ſpeciali iuriſdictione illis attributa in eis cauſis tantùm, in quibus Regulares, tanquam Rei coram ipſis trahi, & conueniri contigiſſet. Ex huiuſmodi enim Iudicum denominatione conceſſa cenſetur facultas procedendi in dictis cauſis, etiamſi requirerent iudicialem indaginem ex deductis *in deciſ. 616. n. 2. & 3. p. 2. recent.*

2 Deindè quia §. 9. d. Conſtitutionis concedens dictam iuriſdictionem literaliter comprehendit actorem trahentem, & conuenientem Reum tractum, & conuentum, & Iudicem, coram quo dicta actiua, & paſſiua tractio, & conuentio exerceri debet, proindeque dato concurſu dicti Iudicis, Actoris, & Rei, neceſſariò reſultat proceſſus formaliter iudicialis, & cum tela indagine, & diſcuſſione iudiciali iuxta *cap. forus de verbor. ſignif.* & dixit Rot. in Calaguritana Beneficiorum de Motigo 13. Febr. 1611. coram Coccino.

Prætereà quia eadē Conſtitut. *§. 6. & 7.* præfiniuit vnicum caſum dumtaxat, in quo Regulares conueniri deberent coram Ordinario, nempè ſi electum, illiuſq; electionis inſtrumentū coram Ordinarijs non exhibuerint, hæc ſpecialis expreſſio continet tacitam ademptionem iuriſdictionis in quolibet alio caſu, etiamſi Ordinarius generalem habeat iuriſdictionem, Angel. *conſ. 375. n. 1.* & generaliter quælibet diſpoſitio includens certam rem, ſeù perſonam excludit reliqua, Ruin. *conſ. 112. n. 3. lib. 5.* & quod in priuilegio, ſeù facultate aliquid faciendi, incluſio vnius importet excluſionem alterius, Caſtr. *conſ. 468.* ſuper hoc puncto *lib. 1.* 3

Item quia hoc idem ſpecialiter ordinauerat Gregorius XIII. qui, conceſſis Regularibus Conſeruatorijs ſpecialibus, poſtea omnes in hoc pariformiter tractando, generaliter conceſſit, quod ipſi Regulares in omnibus Italiæ Ciuitatibus Conſeruatorem ſemel eligerent, & electionis inſtrumentum coram Ordinarijs exhiberent, ad vnum, eundemque ſpecialiter expreſſum effectum, vt coram dicto Conſeruatore tantùm conueniri debeant, alioquin coram locorum Ordinarijs conuenirentur, quæ conceſſio habetur impreſſa poſt declarationes Concilij Tridentini *ſeſſ. 7. cap. 5. n. 4.* 4

Huic conceſſioni in hoc ſpecialiter, & expreſsè adhæſit dicta Conſtitutio Gregorij XV. *§. 6. & 7.* quæ vſa fuit formalibus, & præciſis verbis, alioquin coram Ordinario cōueniantur, expreſſis in dicta Cōceſſione Gregor. XIII. 5

Non obſtat, quod neutra Conſtitutio loquatur de cauſis requirentibus iudicialem indaginem. Primò quia nec minùs reſtringuntur ad cauſas pro manifeſtis iniurijs, ſed generaliter, & indefinitè loquentes indefinitè intelligi debent, & ſi aliter voluiſſent, expreſſiſſent, Gloſ. *in cap. fin. de poteſt. Iudic. deleg. in 6. v. non præſumant*, ibi: *quia ſi hoc voluiſſet, hoc addidiſſet, ſicut ibi fecit, l. ſi vnum §. non dixit ff. de acquir. hered. & l. 2. §. 1. de iudic.* Immò cum abſtulerit tantùm iuriſdictionem quoad cauſas, in quibus ſunt actores, remanet confirmata tota iuriſdictio, quam antea habebant, quia conſtat de limitata voluntate Pontificis ad iuriſdictionem quoad cauſas, in quibus ſunt actores, & ideò vltra terminos limitationis non eſt extendenda, *l. voluntate C. de excuſat. & l. fin. C. ne vx. pro mar. & cap. audītis, & cap. cum olim de præſcript.* 6

Secundò, quia earum contextus, & verba ita neceſſariò continent iudicialem indaginem, & diſcuſſionem, vt ſuperflua, & inanis reputata fuerit illarum expreſſio. Impoſſibile enim eſt, quod aliquis trahar, & conueniat aliquē coram Iudice, & quod materia, pro qua trahitur, & conuenitur, non indagetur, & diſcuriatur iudicialiter. 7

Poſtremò quia ſuffragantur priuilegia ſpecialia quibuſdam Religionibus conceſſa à Summis Pontificibus, vt à Ioanne XXII. Martino V. & Gregorio XIII. Continent enim dicta priuilegia eadem ferè verba, quæ continebantur in Conſeruatoria Eugenij IV. ſuper qua emanauit *deciſio 616. p. 2. rec.* firmans comprehenſionem cauſarum requirentium indaginem iudicialem indè reſultantem. 8

Vndè cum dicta priuilegia non fuerint reuocata, ſed ſimpliciter redacta ad terminos Conſtitutionis Gregorij XV. vt in ſpecie declarauit Sac. Congr. Concilij in hoc decreto. 9

Vtrum Conſtitutio fel. rec. Gregorij XV. circa Conſeruatores Regularium, publicata anno 1621. cum declarationibus Eminentiſs. S. Congreg. Conc. Trid. Interpretum deſuper editis, æquè afficiat, & comprehendat Religioſos Societatis Ieſu, ac reliquos Regulares ita, vt omnia alia prædicta Societatis priuilegia fuerint reducta ad terminos d. Conſtitutionis, & ſic in poſterum debeant ab eis eligi Conſeruatores iuxta formam, & tenorem præfatæ Conſtitutionis, Reſponſum, huiuſmodi Conſtitutio- 10

tutionem cum declarationibus, vt prefertur editis, aquè afficere Religiosos Societatis Iesu, atque aliorum Ordinum, & Conseruatores ad illius prascriptum esse eligendos, non obstantibus quibuscumque priuilegijs, quippè qua omnia sunt redacta ad terminos ipsius Constitutionis; & in eadem fuerit etiam declaratum Regulares, ære alieno grauatos, ad ratiocinia, & pro testamentorum executionibus obligatos coram Conseruatoribus, quatenus illos habeant, conueniri debere, vt in subiecto decreto.

11 *An Regulares grauati ære alieno, vel ad ratiocinia, vel testamentorum executores, possint conueniri coram Ordinario, si conseruatores non nominauerint intra tempus habile ab Ordinario præscriptum, respondit, Regulares in causis prædictis coram Ordinario locé esse conueniendos, si ad præscriptum Constitutionis s. me. Gregorij XV. Conseruatores non elegerint, ipsiusque electionis documentum intra præfinitum tempus in actis Curiæ ipsius Ordinarij non exhibuerint, ac dimiserint.*

12 Ita verò eum expediri non possint absque discussione, & indagine iudiciali, vtique dicendum videtur, supradictam S. Congregationis declarationem non obstare Regularium priuilegijs.

13 Non esse insuper reuocata per dictam Constitutionem Gregorij, sed adhuc subsistere resoluendum videtur; si quidem obseruantia subsecuta post Gregorianam declarat, non fuisse reuocata, cum per ipsam pluries Conseruatores processerint in causis requirentibus iudicialem indaginem. Obseruantia autem, etiam vnius actus, deseruit pro interpretatione, Rota coram Buratto *dec.* 679. *n.* 9. & in Florentina Iurispatr. de Ricasulis 11. Febr. 1604. §. *non obstat* coram Lancellotto, & coram Eminentiss. Otthobono *dec.* 165. *n.* 19. & adeò defertur obseruantiæ interpretatiuæ, vt præferatur interpretationi magis veræ, & iuri magis conformi, Hond. *cons.* 92. *n.* 30. *lib.* 1. Rot. coram Buratto *d. q.* 44. *n.* 6. & coram Eminentiss. Otthobono *dec.* 1001. *n.* 20. & in Barchinonen. Canonicatus 15. Decembris 1645. §. *nec prædicta* coram Royas.

14 Non obstat, quod in Constitutione Gregoriana innouetur Constitutio Bonifacij VIII. *cap. fin. de Iudic. deleg. in* 6. quia hæc innouatio non plus operatur, quàm si Constitutio conderetur de nouo; condita autem de nouo non derogaret iuri particulari priuilegiorum iuxta *cap.* 1. *de constit. in* 6. & cùm disponat de Conseruatoribus, qui sunt tantùm Conseruatores puri, non se extendit ad Conseruatores, qui simul etiam sunt Iudices, quales sunt electi a Regularibus vigore eorum priuilegiorum, in quibus leguntur hæc verba: *In quibus deputati estis Conseruatores, & Iudices.* Dictio enim copulatiua, *Et*, attribuit Conseruatoribus qualitatem etiam Iudicis, Menoch. *cons.* 497. *n.* 17. Rot. *dec.* 165. *n.* 11. *p.* 5. *rec.*

15 Neque item obstat, quod in dicta Gregoriana derogetur omnibus priuilegijs, & proindè etiam quatenus contraria Constitutioni Bonifacij innouatæ; quia derogantur cum clausula quoad ea, quæ præsentibus aduersantur; quatenus autem concedunt priuilegia Conseruatoribus procedendi in causis requirentibus iudicialem indaginem, non aduersantur dispositis in Gregoriana, cùm non disponat oppositum, nec dispositio Bonifacij VIII. id vetans, venit nomine præsentium, cum non sit inserta in Gregoriana, sed tantùm sit innouata, nec dicta priuilegia obstant innouationi, cùm possit stare innouatio dictæ Constitutionis cum priuilegijs ex deductis. Cùm ergo sit quid diuersum derogari priuilegijs, quatenus aduersantur dispositis in Constitutione Bonifacij, derogatio quoad vnam partem, non debet estendi ad aliam, cùm materia derogationis sit strictè accipienda, *l. Sancimus C. de Testam.* Gemin. *cons.* 15. *n.* 2. Oldrad. *cons.* 390. *num.* 10. Crauett. *cons.* 26. *num.* 7. Rot. coram Penia *dec.* 582. *num.* 10.

16 Nec denique obstat declaratio Sac. Congregationis, de qua supra. Quia, cùm sit generalis, recipit interpretationem, quod non comprehendat in specie priuilegiatos, qualis interpretatio aliàs emanauit in simili declaratione generali, quod Abbates non possent benedicere ea, in quibus requiritur Sacra Vnctio; siquidem postea declarauit, quod ea declaratio non comprehendebat priuilegiatos in specie, ita sub die 10. Septembris 1614. *Const.* 275. apud Bullar. Cassinensium.

17 At nihilominus censeo, persistendum esse in superius adducta declaratione Sacr. Congregationis Concilij pro iurisdictione Ordinariorum; Siquidem ita in tali casu ratiocinari necesse est post dictam Constitutionem Gregorij XV. de exemptorum priuilegijs. Examen, & discussio quarumdam causarum non potest fieri sine iudiciali indagine, idest, sine processu, & litis institutione. De iure autem communi Conseruatores tam Regularium, quàm alij quicumque, potestatem, & iurisdictionem non habent, nisi in defendendo à manifestis iniurijs, & violentijs, in ijs tamen, in quibus non requiritur iudicialis indago, iuxta *d. cap.* 1. *& cap. fin. de off. Delegat. in* 6. Gloss. *in d. cap.* 1. *in verb. Conseruatores* docentque Syluest. *in sum. verb. Conseruatores in princ. & quæst.* 3. Mirand. *in Manual. prælat. regul. p.* 2. *q.* 47. *art.* 1. *&* 7 *conclus.* 1. Cocchier. *de iurisd. in exempt. p.* 1. *q.* 39. *num.* 1. *&* 6. Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *cap* 34. *q.* 1. 3. *&* 7. Barbos. *de offic. Episc. alleg.* 106. *num.* 1. 6. 30. 52. Lezan. *regular. quæst. p.* 2. *cap.* 10. *num.* 5. & admittit Rot. *in d.* 616. *n.* 1. *p.* 2. *rec.*

18 Et cum tali iuris dispositione concordat Concilium Tridentinum *in cap.* 15. *sess.* 14. *de reformat.* prohibens Conseruatoribus vllum Tribunal habere erectum.

19 Quod si dicti limites excedantur, apposita est pœna suspensionis per annum ab officio contra Conseruatores, & pœna excommunicationis latæ sententiæ contra procurantes talem excessum, à qua non absoluuntur, nisi postquam parti satisfecerint, *d. cap. fin. de offic. Deleg. in* 6. si tamen sit pars litigans, quæ id procuret, vt ponderant Nauarr. *in manual. cap.* 27. *num.* 125. Rodric. *quæst. regular. tom.* 1. *q.* 65. *art.* 20. Mirand. *d. q.* 47. *art.* 9. Barbos. *d. alleg.* 106. *n.* 49.

20 Dictaque iuris communis, & Concilij dispositio confirmata fuit per d. Constitutionem Gregorij XV. dum in ea Pontifex expressè innouat *d. cap. fin. de offic. Deleg. in* 6. in omnibus, quæ tali constitutioni non aduersantur, prout etiam innouat dictas pœnas.

21 Et in terminis huiusmodi Constitutionis declarauit aliàs de anno 1624. Sacra Congregatio Concilij, attendendam esse dicta dispositionem iuris per hæc verba: *Congregatio Concilij censuit, non esse sublatam facultatem per Constitutionem Gregorij XV. quam habent Conseruatores defendendi Regulares à manifestis iniurijs, & violentijs, dummodò obseruent formam præscriptam constitutionis Innocentij IV. & Bonifacij VIII. relatam in cap.* 1. *& cap. fin. de offic. Deleg. in* 6. quæ declaratio habetur in Bullario *tom.* 1. *post* 9. Bullam dicti Gregorij, & apud Barbos. *d. allegat.* 106. *in fin.* & Lezan. *d. cap.* 10. *n.* 47. *&* 62.

22 His verò stantibus, ex quibus constituta remanet vltima iuris dispositio, nulla habenda est ratio priuilegiorum quorumcumque Regularium, quomodolibet concedentium ampliorem iurisdictionem Conseruatoribus, & decretorum emanatorum ante Gregorium XV. De illis enim non est opus disputare post dictam Constitutionem, quæ omnia latissimè reuocat per verba generalissima: *Non obstantibus quibuscumque Constitutionibus ad fauorem quorumcumque Ordinum Mendicantium, & non mendicantium, militiarum, Congregationum, Societatum, &c. consuetudinibus etiam immemorabilibus, priuilegijs, etiam mari magno, & literis Apostolicis, &c. etiam competentibus per viam communicationis, &c.*

23 Quæ derogatio contrarijs consuetudinibus etiam immemorabilibus, tollit expressè etiam præscriptionem, vltra quadragenariam.

24 Idque præsertim si agatur de Conseruatore deputato non ex vi antiquorum priuilegiorum, quia omnes deputationes sunt annullatæ per dictam Constitutionem

sed de electo vigore eiusdem Constitutionis, & consequenter ad terminos illius.

25 Nec obstat, quod ipsa Constitutio Gregorij XV. præseruet iurisdictionem huiusmodi Conseruatoribus in causis tantùm, inquibus Regulares sunt rei, quia sicut ex vi constitutionis præfatæ, & dictæ declarationis anni 1624. fundatæ *in d. cap. 5. sess. 14.* Sacri Concilij, non possunt Conseruatores procedere pro manifestis iniurijs, nisi quando sine iudiciali indagine procedendum est, vt per Barbos. *d. alleg. 106. n. 40. & seq.* & Lezan. *quæst. regul. tom. 2. d. cap. 10. n. 60. & 62.* Pari modo non habent iurisdictionem, quando Regulares sunt rei, si causa verè requirat iudicialem indaginem, stante quod dispositio iuris communis sit generalis de omnibus causis, & illam ipsa Constitutio generaliter innouat, & seruari mandat in omnibus, quæ dispositis in ipsa Constitutione non aduersantur, & proindè talis innouatio referenda est ad omnia contenta in Constitutione, & consequenter etiam ad casum, quando Regulares rei sunt. Semper enim verum est, Conseruatores non habere iurisdictionem, tàm ex dicto iure communi, quàm ex Constitutione, vbicumque procedendum est, seruata iudiciali indagine. Quod si hoc procedit in casu magis fauorabili ipsis Regularibus, quando scilicèt ageretur de manifestis iniurijs eisdem illatis, vt in supracitata declaratione anni 1624. quæ emanauit ad interpretationem dictæ Constitutionis, vt argumentatur Lezan. *in d. cap. 10. n. 63.* Idem quoque procedere debet, quando Regulares sunt rei in causis, in quibus iudicialiter de pluribus iuris, & facti articulis disputandum est,

26 Accedit Conseruatoria concessa ab Innocentio X. Carthusiæ Papiensi cum expressa, & speciali facultate attributa Conseruatoribus, in ea nominatis, procedendi in causis, requirentibus iudicialem indaginem, & cum amplissima derogatione omnibus Constitutionibus in contrarium, quomodolibet facientibus. Ergo vt derogetur dictæ Constitutioni Gregorij XV. necessariò requiritur priuilegium speciale, quod concessum seruandum est,

CONSVLTATIO XXXIV.

1 *An liceat eligere in Vicarium Capitularem non Doctorem, sed aliàs idoneum reputatum, stante reprobatione Doctorum de Capitulo?*

2 *An facta electione intra octo dies de non Doctore, ea deuoluatur ad Metropolitanum, vel potius facta per Metropolitanum declaratione nullitatis, remittenda sit electio de nouo ad idem Capitulum?*

1 QVoad primum, videtur respondendum, quod, licèt Sacrum Concilium disponat, vt debeat deputari, qui saltem in iure canonico sit Doctor, vel licentiatus, contentatur tamen, vt in defectum Doctorum deputari possit alius, quoad fieri possit, idoneus. Non adesse autem Doctores, vel adesse minùs idoneos iudicio Capituli idem est iuxta notata *in l. 1. §. fin. ff. quod cuiusque vniuers. nom.* stante præsertim, quod notum est, reperiri non Doctores, qui sunt plusquàm Doctores, & è conuerso Doctores, qui nomine, & priuilegio tantùm sunt Doctores, quo respectu Sacra Congregatio aliquando declarauit ad præsentem effectum non sufficere esse Doctorem, nisi qui sit Doctoratus in publica Vniuersitate, & in Corronensi 9. Maij 1637. & in Materana 10. Decembris 1640. Doctos volo, non Doctores, aiebat Gregorius XIII.

2 Tenendum tamen est, nisi desint Doctores, & licentiati, non posse eligi in Vicarium Capitularem alium his qualitatibus carentem. Primò quidem, & si alternatiua regulariter electionem tribuat, & alteram eius partem adimplere sufficiat, *vt in cap. inter cæteras de rescript. & in cap. cùm plures,* vbi Glos. *v. forma de offic. deleg. in 6.* quando tamen est posita inter personas, habentes diuersas qualitates, & in primo nominatis subest maior ratio, quàm in posterioribus in secunda parte alternatiuæ comprehensis, tunc alternatiua ordinem inducit, non electionem, & ad secundam partem alternatiuæ perueniri non debet, nisi in subsidium, & in defectum primæ. Ita probat textus *in ca. Metropolitano,* iuncta Glos. *v. ex presbyteris 63. d.* vbi cùm textus iubeat, vt Metropolitano defuncto, in eius locum subrogetur alius ex presbyteris, vel diaconis, Glossa notat, illis verbis esse designatum ordinem, vt ex Diaconis Metropolitanus non eligatur, nisi desint Presbyteri. Idem probat textus *in l. hæredes mei §. fin. ff. ad Trebel.* vbi fideicommissum relictum alternatiuè nepotibus, vel cæteris cognatis non debetur cæteris cognatis, donec extent nepotes, qui prædilecti præsumuntur, *& in l. cum pater §. penult. ff. de leg. 2.* vbi disiunctiua posita inter personas, inter quas cadit affectio ordinaria, non resoluitur in coniunctiuam, vt ibi per Bartolum. Vndè si testator mandet, aliquid dari liberis, aut, ijs deficientibus, consanguineis, aut affinibus, sequimur ordinem, vt ait Glos. *in cap. in alternatiuis de regul. iur. in 6. vers. sunt tamen quædam alternatiuæ, in quibus debet ordo seruari.* Id ipsum colligitur *ex l. si fundum sub conditione, §. his verbis de leg. 1. & cap. mandato de præb. in 6.* & notat Glos. *in cap. licèt v. vel in Parochiali de sepult. in 6.* quam ibi: Io. de Lignano relatus à Francho testatur, esse communiter approbatam, Felin. *in cap. cum dilectus n. 4. de rescript.* At in hoc casu maior ratio subest in Doctoribus pro illorum idoneitate, quàm in non Doctoribus. Ergo ordo scripturæ spectandus est ita, vt hi eligi non debeant, nisi vbi illi deficiant.

3 Secundò idem suadetur, quia aliàs prima pars alternatiuæ esset otiosa, nisi designaret ordinem, & satis fuisset tribuere Capitulo facultatem eligendi idoneos. Ad quod absurdum vitandum fateri necesse est, seruandam partem alternatiuæ esse subsidiariam.

4 Tertiò, quia aliàs Sac. Congregatio Concilij idem in hoc casu videtur sensisse circa intellectum textus *cap. 16. sess. 24.* vbi iubetur eligi Vicarius Capituli, Sede Vacante, qui sit saltem in iure Canonico Doctor, vel licentiatus, vel aliàs, quantum fieri poterit, idoneus. Declarauit enim, nisi desint Doctores, & licentiati, non posse eligi alium his qualitatibus carentem, sicque pluries declaratum ab eadem S. Congregatione testatur Garz. *de benef. p. 5. c. 7. num. 9. & seqq.* & in *addit. ad idem cap. 7. num. 2.* sicque sæpiùs obseruari præcipitur à Sacr. Congregatione super Episcopis.

5 Non obstat, quod illa verba posita in fine secundæ partis alternatiuæ videantur tribuere facultatem præferendi non Doctores, si sint magis idonei Doctoribus; quia respondetur, vel illa verba posita in fine ex regula vulgata referri ad totam clausulam ita, vt eligi debeant magis idonei ex singulis gradibus, ibi expressis, vel si referenda sunt ad secundam partem alternatiuæ tantùm, hoc importare, vt cum in defectum habentium qualitates expressas in prima parte alternatiuæ, perueniatur ad personas expressas in secunda, & ex eis eligantur, qui ad id magis idoneus videbitur. Et sic illa verba non aduersantur nostræ sententiæ.

6 Deinde respondetur, Sacr. Concilium absolutè voluisse, vt primo loco deputentur Doctores; quia cum hi studiorum cursus peragere, & in publicis functionibus literaturæ periculum facere consueuerint, eos iuris præsumptione sufficienter idoneos iudicauit, à qua quidem iuris præsumptione, quemadmodum noluit posse recedi ex eo, quod alij aptiores, & doctiores requirantur, cùm alternatiua, vt dictum est, sit ordinis, non electionis, ita nec censendum est, voluisse, vt posset recedi ex eo, quod aptiores reperirentur ex non Doctoribus.

7 Cæterum illud omittendum non est. Si alicubi non reperiantur Doctores, nisi prorsus imperiti, eo casu licere Capitulo, prætermissis Doctoribus, alium, idoneum eligere, vt aliàs in hac specie electionis Vicarij Capitularis respondit Sacr. Congregatio

Con-

Concilij. Approbauit enim electionem factam de Vicario non Doctore, nec licentiato, aliàs idoneo, cum ibi non extaret, nisi vnicus Doctor, isque omninò imperitus. Doctor enim ignarus perinde ac nullus, Felinus post alios *in cap. Clerici n. 1. de iudic.*

8 Ad secundum videtur repugnare non solùm Concilio, sed etiam toti iuri canonico, vt superior, ad quem deuoluitur electio, vel collatio ob negligentiam, vel malam electionem inferioris, non possit conferre, sed debeat eidem inferiori nouam collationem, vel electionem demandare. Hic enim est effectus deuolutionis, vt ea facultas, quæ inferiori competebat, transeat in superiorem, illaque pro ea vice destitutus remaneat inferior in pœnam suæ negligentiæ, vel culpæ in non conferendo, vel malè, ad textum in *cap. cum in cunctis §. fin. de elect. & cap. si compromissarius eodem tit. in 6. c. 2. de concess. praeben.* Cùm alijs, & ita in bis terminis docent praxis quotidiana, & resolutiones Sacrarum Congregationum; nam repugnat principijs iuris in materia deuolutionis, & Concilium ad literam disponit, vt ipsa deputatio deuoluatur ad Metropolitanum, ibi: *Si secus factum fuerit ad Metropolitanum deputatio huiusmodi deuoluatur.*

9 Eòque magis, si constet, Metropolitanum in optima fide versatum esse, deputando Doctorem in Vicarium, qui poterat ex ratione iustitiæ prætendere, se iam canonicè electum per Capitulum. Quia scilicèt in primo actu Capitulari habuit maiorem partem votorum, pro qua constituenda sufficit excessus in vno voto supra medietatem, *cap. cum in iure, & cap. Cumana de elect. cap. cum omnes de Constit.* Buratt. *dec.* 809. *n.* 1. nihil obstante, quod inter hæc adesset illud eiusdem electi, si ad huiusmodi electionem processum esset non per secretum Scrutinium, sed per publica suffragia. In hoc enim casu potuit ipse adhærere concurrentibus eum se ad constituendam maiorem partem, vt probat textus *in cap. cum in iure de elect.* vbi ex septem vocalibus electus à tribus cum accessu sui ipsius, dicitur electus à quatuor, & consequenter à maiori parte; quem textum non esse correctum, sed etiam hodie attendendum, quoties non agitur de electione facienda iuxta formam *cap. quia propter*, notant communiter scribentes, de quibus Viuianus, & Burattus *supra*.

10 Immò etiam si electio facta esset per Scrutinium secretum, quoties non versamur in casu, quo præcisè seruanda sit forma præscripta in *d. cap. quia propter*, adhuc publicato Scrutinio potest electus à medietate sibi ipsi accedere, ad effectum augendi numerum, & perficiendi electionem aliàs imperfectam, vt benè Abb. *in d. cap. cum in iure n.* 5. cuius doctrinam communiter esse receptam, testantur Natar. *cons.* 6. *de elect. n.* 5. Rot. *dec.* 291. *p.* 4. *recent. n.* 2. Buratt. *dec.* 316. *&* 481. vtrobique *num.* 4. Rot. in Cæsaraugustana beneficij de Linares 26. Iunij 1646. coram Bichio, Viuian. *de iurepatr. dec.* 135. *n.* 9. *&* 10. Vbi enim cessat necessitas seruandæ formæ præscriptæ, non est necessarium electionem perfici per solùm Scrutinium, sed sufficit cœptam per Scrutinium perfici cum accessu.

11 Quod autem in electione Vicarij non sit necessaria forma *cap. quia propter*, inducta solùm in electione Pastoris Ecclesiæ viduatæ, firmat in puncto Garz. *de benef. d. c.* 7. *p.* 5. *num* 21. *&* 22. vbi refert declarationem Sac. Congregationis. Verè enim non est electio, sed simplex deputatio, & generaliter in electione ad Dignitates, Canonicatus, vel Officia Capitularia, Rot. *dec.* 289. *n.* 30. *&* 38. *p.* 6. *recent.* Adden. ad Buratt. *dec.* 809. *n.* 19. in Toletana Canonicatus 16. Iunij 1643. & 4. Maij 1644. coram Eminentiss. Cerro.

12 Vel quia perfecta fuit electio per Capitulum ab initio, si ex pluribus eligentibus aliqui elegerint dignum, alij verò scienter indignum electio de digno dicitur perfecta quamuis à pauciori numero. Ea ratione, quia eligentes scienter indignum pro ea vice priuantur iure eligendi, quod totum deuoluitur ad eligentes dignum, in quibus & si paucioribus consolidatur totum ius Capituli ad textum expressum *in cap. dudum* 1. *& cap. cum Vintoniense de elect.* vbi communiter Doctores, traditque Rota in Leodiensi Abbatissatus 4. Iulij 1642. & in Ragusina electionis 1. Iulij 1643. coram Ghislerio, estque conclusio indubitata.

His tamen minimè obstantibus, quo ad secundum censeo respondendum, mentem Concilij fuisse inducere dictam deuolutionem ad Metropolitanum in casu non factæ electionis intra terminum octo dierum, non tamen si in tempore facta fuerit, sed nulliter de non Doctore, existentibus Doctoribus. Deuolutio enim huiusmodi est pœna, Seraph. *dec.* 794. *n.* 23. Rot. *dec.* 356. *n.* 10. *p.* 1. *recent.* imposita principaliter ob negligentiam in gerendo actu, quæ non debet extendi ad casum, quo actus quidem gestus fuit, sed nulliter, cum minùs sit peccare in qualitate, quàm in substantia, maximè quia erratum fuit in intelligentia Concilij, dum credebatur, ex verbis illius alternatiuis posse eligi, vel Doctorem, vel aliàs idoneum, qui error excusat à pœna, vt excusat quælibet causa, etiam irrationabilis, & ad hoc sufficit probabilitas credulitatis, vt per Gratian. *discept. for. c.* 675. *n.* 33. Greg. XV. *dec.* 388. *n.* 4. Seraph. *dec.* 738. *n.* 10. Rota *dec.* 232. *n.* 2. *p.* 2. *recent.* Et quia regulariter conceditur aliquid fieri per secundum actum, quando per primum non valuit, nec fuit satisfactum menti disponentis ex allegatis per Gabr. *tit. de legib. concl.* 2. *n.* 28. *&* 30. & Tiraquell. *in l. boues §. hoc sermone, limit.* 1. *&* 6. *per totam.* Prout talis fuit antiquus sensus Sac. Congregationis, quæ sub die 19. Decembris 1596. in Mazariensi declarauit, *Archiepiscopum debere constituere Capitulo terminum octo dierum ad eligendum nouum Vicarium Doctorem casu, quo elegisset non Doctorem, & eo non electo omnem potestatem in Archiepiscopum transferri.* Idemque respondit in Triuisana 18. Maij 1570. 13

Eumdemque sensum habere etiam recètiùs declarauit in Campaniensi 4. Aprilis 1637. Dum consulta in casu electionis factæ de non Doctore, existentibus Doctoribus, *An intraret deuolutio ad Metropolitanum*, respondit dumtaxat, *illam esse nullam.* 14

Et in Ragusina 2. Aprilis 1650. stante inualiditate duarum electionum factarum iniunxit eidem Capitulo, vt de nouo eligeret vnum ex Doctoribus Capitularibus, Quæ declarationes sunt huiusmodi. 15

Mazariensi. *Archiepiscopus constituere debet Capitulo octo dierum spatium ad eligendum Vicarium Doctorem casu, quo elegisset non Doctorem; & eo non electo omnis electionis potestas ad Archiepiscopum transfertur die 19. Decembris* 1569. Idem in Triuisana fuit responsum die 18. Maij 1570. 16

Et in Campaniensi. Quæritur, *An deputatio Vicarij Episcopi prædefuncti non Doctoris in Vicarium Capitularem, non obstante, quod in Capitulo adsint Doctores, sustineatur, seu potiùs ius deputandi fuerit deuolutum ad Metropolitanum, die 4. Aprilis 1637. Sacra Congregatio censuit, deputationem esse nullam.* 17

Ragusina. *Nel concorso dell'Arciprete Stefano Gradi, e del Canonico Francesco Tudisi al Vicariato Capitulare di Ragusa, hauendo hauuto ciascun di loro voti pari, & essendosi proceduto doppo scorso il tempo delli 8. giorni all'elettione in persona del Vescouo di Mercana, residente in Ragusa, la cui elettione è notoriamente nulla, & insufficiente la prima, però si supplica per prouisione, acciò quella Chiesa non si riempia di confusione, &c.* 18

Die 2. Aprilis 1650. Sacra Congregatio Concilij censuit, primam, & secundam electionem fuisse inualidas; ideòque iniungendum Capitulo, prout tenore præsentium iniunxit, vt auctoritate eiusdem Sacræ Congregationis eligant vnum ex Doctoribus Capitularibus.

Et quod pro dicta deuolutione requiratur, omninò peccatum fuisse in tempore, indicant verba ipsa Concilij, ibi: *Et si secus factum fuerit*; nam positis duobus adimplendis, nempè, vt electio fiat intra octo dies, & vt eligatur Doctor, vtrumque deficere debet, vt incurratur pœna apposita. 19

Et ibi: *si Ecclesia ipsa Metropolitana fuerit, vel exempta, Capitulumque, vt præfertur, negligens fuerit, &c.* ergo deuolutio est in pœnam negligentiæ; negli- 20

gentia autem cadit circa non factam electionem in tempore, sed non circà qualitatem Doctoratus, quæ potiùs est ignorantia.

21 Neque vim debent facere in contrarium declaratio facta 24. Februarij 1594. & aliæ concordantes, quod, stantibus in Capitulo Doctoribus, necessariò vnus ex illis eligatur, alioquin deputatio ad Metropolitanum devoluatur; quia, vt declarationes contrariæ ad concordiam reducantur, deuolutio prædicta intelligitur in casu electionis non Doctoris, quando post octo dies à remissione ad idem Capitulum, noua electio facta non esset, vt benè explicat dicta declaratio in Mazariensi Anni 1569. ibi: *&, eo non electo in termino assignato ab Archiepiscopo*.

22 Nec subsistit, quod electus prætendat fuisse primo loco electus, cum ipse, habens medietatem votorum, sibi ipsi accesserit suo voto. In nullo enim casu licitum est eligere se ipsum, *cap. fin. de instit. cap. Cumana*, vbi Glos. *in ver. ad maiorem partem*, & Doctores *de elect.* Abb. *in cap. cum post n. 2. de elect.* Gonzal. *ad regul. Cancell. glos. 2. n. 57.* Castellin. *de elect. cap. 5. n. 45.* Non obstante, quod aliud dicatur in præsentatione ad beneficium iurispatronatus in gratiam patronorum; quia eo casu accedens sibi ipsi est ex patronis, & habet aliquod ius super beneficio. Quod non est ita in electione Vicarij Capitularis, in qua seruanda est forma *d. cap. Quia propter de elect.* Nec obstat textus *in cap. cum in iure de elect.* quia illud procedit ex forma compromissi facti, aliàs requiritur maior pars in ipso scrutinio, vt concordat Glossa *in d. cap. Cumana v. ad maiorem partem in fine de elect.*

CONSVLTATIO XXXV.

An Canonici possint cogi ab Episcopo ad ei assistendum, vti Conuisitatores in visitatione Diœcesis?

1 NEgatiuè. Primò, quia nec Sacri Canones, nec Concilium Tridentinum vllibi de hoc habent præceptum; nam per Concilium in *cap. 3. sess. 24.* vbi præcipuè agitur de visitatione Diœcesis, solus Prælatus, eoque impedito illius Vicarius deputatur visitator, qui, si auxilio indigeat, non est necesse, vt grauentur Canonici, sed omnes Sacerdotes, & Doctores Ciuitatis, & Diœcesis sunt idonei, qui nunquam, aut raro deficiunt. Vbi autem cessat obligatio, debet cessare coactio.

2 Secundò, quia verba *cap. 4. sess. 6. de refor.* vt Episcopus possit sibi visitando adiungere, quos voluerit, non intelliguntur, vt possit cogere pro suo libito quemcumque etiam renitentem, sed quod non teneatur adhibere personas de Capitulo. Quare poterit sibi assumere, quas voluerit alias ad visitandum Capitulum Cathedralis exemptum, de quo *in d. cap. 4. sess. 6.* est sermo, repetitus deinde in *cap. 6. sess. 25. de refor.* & indicant verba sub principio *d. cap. 6. sess. 25.* vbi datur facultas in vtroque loco visitandi, etiam ex delegatione Apostolica, & prout ita declarauit Sacra Congregatio in impressis *ad sess. 25. sub n. 2.* & in illa adnotatione antiqua, quæ habet: *prima difficultas excitata per Dominos fuit, an cap. 4. sess. 6. & cap. 6. sess. 25. procedat in Capitulis exemptis tantum, Congregatio censuit procedere tantum in Capitulis exemptis.*

3 Tertiò, quia ex Concilio *cap. 3. sess. 25.* finis visitationis Diœcesis esse debet sanam, orthodoxamque doctrinam expulsis hæresibus inducere, bonos mores tueri, prauos corrigere, populum cohortationibus, & admonitionibus ad Religionem, & pacem accendere, &c. quæ omnia facilè præstari possunt per quoscumque Sacerdotes, Religiosos, ac per Canonicos.

4 Quartò, quia si Concilium voluisset Canonicos, tanquam necessarios, posse ad id compelli, eis vtique pro tempore absentiæ gaudere concessisset distributionibus quotidianis, vt illis gaudent in alijs casibus necessariæ absentiæ. Comitantes autem Episcopum in visitatione, illas amittunt ex declarationibus Sacræ Congregationis apud Garz. *de benef. par. 3. cap. 2. n. 345. & seqq.* & in *impres. ad cap. 12. sess. 24. de refor. num. 38. §. Congregatio censuit duos, & n. 43.*

5 Quintò, quia extra Ciuitatem Canonici non tenentur præstare Episcopo assistentiam in functionibus, quas facere vellet, vt sunt declarationes *ad d. cap. 12. sess. 25. in impressis sub n. 43. §. In conferendo, & sub n. 44.* & specialiter ad petitionem Archiepiscopi Ragusini declarauit Sacra Congregatio Rituum die 13. Iulij 1658. tenoris sequentis. *Proposita fuerunt in Sacra Rituum Congregatione tria dubia. Secundò an Canonici Cathedralis teneantur assistentiam præstare Archiepiscopo, Pontificalia exercenti extra Cathedralem? S. Rituum Congregatio respondit ad secundum, Canonicos Cathedralis in Ciuitate teneri assistere Archiepiscopo, Pontificalia exercenti, & extra Ciuitatem non esse cogendos die 13. Iulij 1658.*

6 Sextò, quia cùm Canonici Ragusini ægrè ferrent, Archiepiscopum velle eos in visitatione ipsi inseruire in missis priuatis, & præstare assistentiam in Ecclesia in functionibus sine habitu Canonicali, declarari obtinuerint à Sac. Rituum Congregatione 16. Martij 1658. non teneri, & sufficere illi dare titulum Illustrissimi in benedictionibus Ecclesiasticis ab eo petendis, vt patet ex sequenti decreto.

7 *Capitulo, & Canonicis Ragusinæ Cathedralis instantibus ad infrascripta dubia Sac. Rituum Congregatio respondit.*

8 *Archiepiscopi titulum in petitionibus benedictionum, & instantijs admissionis ordinandorum, & publicatione indulgentiarum non debere extendi vltra expressum in Pontificali, & Cæremoniali.*

9 *Diaconos Assistentes non teneri, immò non debere inseruire Archiepiscopo de bugia, seu candela, sed eamesse administrandam per Cappellanum; & non posse cogi Canonicos ad inseruiendum Archiepiscopo in missis priuatis præter consuetudinem.*

10 *Canonicos non indutos Canonicalibus indumentis non teneri ad præstandum assistentiam Archiepiscopo; immò contra ritum præstari die 16. Martij 1658.*

CONSVLTATIO XXXVI.

An exactio taxæ pro Seminario nondum instituto cum seminaristis restitui debeat?

1 ET quidem huiusmodi restitutio denegari non posse videtur, cùm prænarrata exactio non fuerit legitima, neque ad mentem Sacri Concilij *cap. 18. sess. 23.* Quia ibi disponitur, quod, postquam Seminarium fuerit ædificatum, institutum, & erectum, fiat subsequenter pro subministrandis alimentis, & alijs necessarijs contributio ex fructibus beneficiorum, & non aliàs, ideòque iniungitur, vt ex dictis fructibus priùs domus ædificetur, & postea Seminarium instituatur, neue in longum hoc vtilissimum opus protrahatur, vt accuratè aduertit Rota *dec. 836. n. 4. vers. nec refragatur part. 4. diuers.*

2 Indebitè igitur facta fuit exactio, adhuc non instituto Seminario, cuius erectionis substantia non consistit in sola præparatione, seu constructione Domus, sed in actuali introductione personarum, & alumnorum ibi viuentium, & literas addiscentium. Et iure quidem; nam non muri, sed personæ faciunt Seminarium, vt firmant Corradus *in praxi benef. lib. 4. cap. 8. n. 34. & seq.* & Rota *dec. 835. n. 4. p. 4. diuers.* & in Neapolitana Seminarij 12. Maij 1656. *v. non obstat* coram Dunozzeto cum alijs, ibi citatis.

3 Defficiente igitur actuali existentia puerorum, cessare dispositionem Concilij Trid. iniungentis contributionem ex fructibus beneficiorum pro subministrandis alimentis, & alijs necessarijs, comprobatur ex eo, quod si pensio esset reseruata Seminario, illa non potest exigi pro annis, quibus absunt scholares, licèt non expiret, nec extinguatur, vt firmant Garz. *de benef. p. 12. cap. 2. v. rez.* Ventrigl. *in prax. fori Eccles. ad text. in cap. 1. de Magistris adnotat. 29. §. 1. n. 46. in fine.*

Idque

4 Idque suadetur euidentiùs ex mente S. Congregationis Concilij, quæ pluries declarauit, & signatè sub anno 1588. in Giennensi per hæc verba; *Congregatio Concilij censuit, vnionem nullam esse, & inualidam, cum Seminarium non fuerit erectum iuxta formam Concilij, vtpotè nec magistris, nec scolaribus verè, & actu in eo existentibus*, quæ declaratio fuit comprobata per Breue Sixti V. vt refert Garz. *de benef. p. 12. cap. 2. de vnione n. 193.* & idem firmant Barbos. *de officio, & potestate Episc. alleg. 77. n. 23.* & in Apostolicis *decis. collect. 62. n. 5.* Corrad. *in prax. benef. lib. 4. cap. 8. n. 34. & seq.* & decidit Rota in Adiacen. beneficij 15. Aprilis 1622. coram Coccino impresso penes Barbos. *d. alleg. 77.* & in Verulana beneficij 19. Iunij 1626. §. *validitas autem* coram Pirouano, & optimè *dec. 837. n. 2.* coram Merlino, qui cum alijs ibi allegatis reprobat contrariam sententiam.

5 Si itaque ex mente S. Congregationis inualida est vnio ante erectionem Seminarij, & adolescentum admissionem, vtique cum nulla diuersitatis ratio assignari possit, idem dicendum erit respectu contributionis, seu taxæ factæ ex beneficijs totius Diœcesis, & hoc non obscurè, sed apertè potius idem Concilium insinuat, ponderando illam dictionem *necnon*, quæ resoluitur in copulatiuam, & vnica videtur oratio, in qua tam beneficia vnienda, quàm contributio facienda ex fructibus beneficiorum ab eodem verbo videntur regi, vt in his præcisis terminis est expressa decisio prima Cæsar. de Graff. *n. 4. & 5. de rebus Eccles. non alienand.*

6 Quinimmò multò magis videtur dicendum respectu taxæ assignatæ Seminario, quod quidem non potest intelligi, nisi de illo, quod actu existit, cum qualitas sine subiecto adesse non possit, *l. 2. ff. de vsufruct. & l. 10. ff. de verb. oblig.* & sic indebitè quis grauaretur contribuere, antequam præcedat receptio puerorum, quibus deficientibus Seminarium non dicitur esse in rerum natura, vt ait Corrad. *in prax. benef. lib. 4. cap. 8. n. 35.*

7 Nec suffragatur, quod pecuniæ solutæ conuersæ fuerint in fabricam ipsius Seminarij, temporis vetustate collabentis, & sic quasi in necessarium antecedens ipsius Seminarij. Quia nullo modo id videtur Episcopis permissum; nam Concil. Trid. *d. §. & quia*, disponit Seminarium erigi, & eo erecto tantùm mandat ex fructibus beneficiorum, quæ sunt in Diœcesi, subministrari alimenta, & alia necessaria, vt ad rem hanc decidit Rota *d. dec. 835. n. 5. vers. nec verum est part. 4. diuers.*

8 Excessit itaque Episcopus terminos suæ iurisdictionis, exigendo huiusmodi taxam prætextu fabricæ, maximè si per longum temporis spatium nihil actum fuerit circa introductionem puerorum, ac circa eorum gubernium, vel bonorum administrationem, prout facilè id peragere potuisset, erigendo Seminarium in domo conductitia, siue alio meliori modo absque eo, quod tam ingenti stipendio tota summa exacta erogaretur in solam ædificationem Seminarij. Vndè in tam diuturna contumacia, & negligentia non debet ei suffragari supradicta excusatio, vt ait Rota *dec. 837. n. 4.* coram Merlino.

9 Eòque minùs poterit se excusare, si id propria auctoritate peregerit, & non cum consilio duorum de Capitulo, & duorum de Clero iuxta formam à Sac. Concilio Trid. *d. cap. 18.* præscriptam, cuius obseruationem esse necessariam, firmat Merlin. *dec. 713. n. 11.* & vlterius cum peritorum, vel S. Congregationis nunquam adhibuerit consilium, prout id agere debuisset, profectò iuris ignorantia excusari non potest, vt decidit Rota *decis. 836. n. 4. in fine p. 4. diuers.* & è contra, cum taxa soluta fuerit bona fide cum credulitate, quod adessent pueri in Seminario, pro quibus alendis inseruiret taxa, locum esse videtur restitutioni, prout iustissimam causam præbet dicta ignorantia facti, maximè cùm simus in facto alieno, prout aduertit Odd. *de restit. in integr. p. 8. n. 17. & seq. & n. 45.* vbi plures alios constipat.

CONSVLTATIO XXXVII.

An Constitutio Vrbani VIII. quæ incipit: Secretis æternæ Prouidentiæ consilijs, edita sub die 11. Decembris 1624. qua statuitur, Italos Clericali charactere insignitos cum falsis dimissorijs ab alieno Episcopo, fori priuilegio minimè gaudere, & seculari iurisdictioni plenè in omnibus subiacere, comprehendat etiam Militenses?

PRo huius dubij resolutione aduerto primò, Iacobum Bosium in Historia S. Religionis Hierosolymi- 1
tanæ adhærendo nonnullis grauissimis Historiographis, & Geographis, qui Europæ prouincias, seu regiones describunt, numerare Insulam Melitæ inter alias Africæ subiectas, & si acriter impugnetur à Francisco Abela, qui amore Patriæ ductus, vult esse partem Europæ, & inter Insulas Italiæ adiacentes locum habere, & pro sua sententia quamplures authores adducit, qui apud ipsum in suo *Tomo de Melita illustrata* videri possunt. Certum tamen est adhuc sub Iudice litem esse, cùm vtraque sententia plures habeat pro se authores.

Aduerto præterea, consuetum esse stylum Summo- 2
rum Pontificum in suis constitutionibus, & edictis, expressam, & claram mentionem facere Insularum Italiæ adiacentium, quoties illas vnà cum Italia comprehendere volunt, & hoc passim obseruari videtur.

Aduerto denique, multa comprehendi in fauorabi- 3
libus, quæ tamen in odiosis excluduntur, nisi de illis fiat mentio expressa, cum priuilegia sint amplianda, & odia restringenda, vt est regula iuris, & patet exemplo: Nam licèt nomine Clericorum in materia fauorabili comprehendantur Episcopi, & Religiosi vtriusque sexus, eorumque nouitij, non tamen in materia odiosa, vti docent Syluester *v. Clericus*, Armilla, Sà *ibidem*, & Layman *lib. 1. tract. 5. p. 2. cap. 4. n. 3.* His præsuppositis

Dico, dictam constitutionem non comprehendere 4
Melitenses. Moueor primò, quia Insula Melitæ est extra Italiam, vt ex Cosmographia apparet, & declarauit Sac. Rota *p. 11. recent. dec. 327.* per hæc verba: *prout regulariter fieri solet ad fauorem actoris ad probandum, quando præfigitur extra Italiam, vt est Insula Melita*; loquendo de termino ad probandum, quando præfigitur actori extra Italiam. Si igitur extra Italiam est Melita, & Summus Pontifex solùm Italos priuare intendit priuilegio fori, quando cum falsis dimissorijs ad statum Clericalem promouentur, certum est in præfata constitutione Melitenses minimè comprehendi.

Moueor secundò, quia in præfata constitutione Vr- 5
bani nulla fit mentio de Insulis adiacentibus, inter quas dubium est Melitam comprehendi, nec habetur aliquod signum vniuersale, vt *omnis*, seu *vniuersa*, *&c.* adeòque cum dispositio limitata limitatum pariat effectum, vt *l. in Agris 6. de acquirend. rerum dominio*, dicendum videtur, prædictam constitutionem non comprehendere Melitenses, de quorum comprehensione dubium etiam esset, si de Insulis Italiæ adiacentibus mentio expressa fieret.

Moueor denique tertiò, quia Constitutio illa est infli- 6
ctiua pœnæ, vti patet, ac proindè odiosa; pœnæ verò sunt restringendæ, & Melita in odiosis non venit sub nomine Italiæ, vti expressè docet Tambur. *in suo methodo confessionis lib. 3. c. 7. n. 16.* per hæc verba: *Saltem enim probabile est, & totam Siciliam, Sardiniam, Corsicamque, multò magis Melitam non esse in odiosis censendas sub nomine Italiæ, sed Insularum Italiæ adiacentium in fauorabilibus.* Idem docet *lib. 7. de ordinatione cap. 8.* pro qua sententia quam plurimos non infimæ notæ authores adducit; ideòque cùm nulla expressa adsit declaratio S. Congregationis Concilij Tridentini, aut Immunitatis de Insula Melitæ speciatim loquens, de qua mihi non constat, dicendum existimo, in dicta constitutione non comprehendi Melitenses.

Neque obstat, quod in multis nomine Italiæ compre- 7
hen-

hendantur Insulæ adiacentes; quia ea vel sunt fauorabilia, adeòque amplianda, vel consuetudo præscripsit. In hoc autem casu est materia odiosa, vtpotè pœnalis, nec vlla in contrarium adduci potest consuetudo, aut præscriptio.

8 Dices: Melitenses, si velint intra Italiam ad aliquem Ordinem promoueri, non tenentur ostendere dimissorias recognitas, probatas, & subscriptas à Nuntijs, vti tenentur Vltramontani. Ergo signum est, ipsos comprehendi intra Italiam.

9 Respondeo, totum esse verum; quia hæc est materia fauorabilis, & in fauorabilibus probabile est, Melitam comprehendi, vti docent quamplures authores, quos citat, & sequitur Tambur. *loco cit. tom. 1. disp. 1. c. 2. dub. 1. c. 2. dub. 16. n. 543.*

10 Dices rursus cum Merolla: Si Episcopus Siciliæ ordinaret Vltramontanum absque speciali licentia Summi Pontificis, vel sine patentibus literis Episcopi illius, continentibus iustam causam, quare nolit, vel non possit illum ordinare, subiacebit pœnis, quas minatur Clemens IV. *in cap. 1. de tempor. ordinat. lib. 6.* contra Italiæ Episcopos. Ergo non solùm in fauorabilibus, sed etiam in odiosis nomine Italiæ veniunt Insulæ adiacentes.

11 Respondeo, hic nullam fieri mentionem de Insula Melitæ; deindè gratis asseritur à Merolla, comprehendi Siciliam, cùm nullum decretum Summi Pontificis pro sua sententia adducat, sed solùm innititur authoritatibus nonnullorum authorum, qui tamen ab alijs non inferioris conditionis impugnantur.

12 Dices denique: Priuilegio, quo gaudent Mendicantes, scilicet absoluendi à nonnullis casibus Summo Pontifici reseruatis extra Italiam, non possunt eo vti in Insulis Italiæ adiacentibus; Ergo Insulæ Italiæ adiacentes comprebenduntur intra Italiam.

13 Respondeo negando antecedens; quia Tamburinus, & alij supradicti hoc negant. Deinde dato, & non concesso, eo non posse vti in Insulis adiacentibus, non sequitur, hoc esse indubitatum; quia priuilegium illud respicit exercitium Sacramenti Pœnitentiæ. In administratione autem Sacramentorum sequenda est sententia magis tuta, & si minùs probabilis, vti docent communiter Theologi, cùm agatur de maximo bono animæ. In casu verò nostro id non habetur, immò potiùs contrarium.

14 Ex his infero, quod si certum non erit, dictam Constitutionem non comprehendere Melitenses, erit saltem probabile. In dubio autem standum est pro reo, & Immunitate, & ad pietatem propensum iudicium habere Iudex debet, vt post Bald. *cons. 26. in fine lib. 1.* docent Thuscus *tom. 6. conclus.* 337. Santarellus, & alij.

CONSVLTATIO XXXVIII.

Fiscales Regij ab omnibus Ecclesijs, possidentibus loca iurisdictionalia intra fines Regni Neapolitani sub prætextu, quod ea sint feuda, petunt quindennium suffectum vice Releuij, quoties nouus Prælatus succedit in locum demortui. Ideòque tria discutienda sunt ad eiusdem prætensionis veritatem indagandam.

Primum scilicet, *An verè subsistat, quod omnia loca iurisdictionalia, possessa ab Ecclesijs in Regno, præsumenda sint feuda?*

Alterum, *An posito, quod sint feuda, de iure verum sit, quod in successione cuiuslibet Prælati, debeat Regiæ Cameræ solui Releuium, & consequenter eius loco præassertum Quindennium?*

Tertium. *Coram quo, Ecclesijs dissentientibus, & negantibus, se teneri ad illius præstationem, hac controuersia cognoscenda sit? Num coram Iudice Ecclesiastico, an potiùs coram Domino feudi, sicque Curia summaria?*

DE hac re plura olim diximus in primo tomo, tunc 1
propter noua causæ fundamenta iterum rem ipsam versabimus. Et sanè quoad primum negatiuè respondit Andreas Isernia, omnium feudistarum Dux *in Constit. Iustitiarij nomen, & normam inter Constit. Regni lib. 1. tit. 44. De offic. Iustitiariatus, verbo de feudis ad medium pag.* 68. distinguens vt infrà: *Sed quid in Ecclesia, si habet Castrum? An dicatur feudum, & sic eo ipso feudum Regis? Cum omnia, quæ sunt in Regno, præsumantur Regis, sicut omnia, quæ sunt in Diœcesi, præsumuntur esse de iurisdictione Episcopi, &c. Potest acquiri feudum Ecclesia ex munificentia Principis, & tunc est planum, si dicat: donamus tale Castrum in feudum tali Ecclesiæ; potest enim feudum haberi ab Ecclesia, & quolibet alio, &c. Item etiamsi præstitisset seruitium, sicut de feudo per tantum tempus, quo esset præscriptum per quadraginta annos, in laico per triginta, &c. His enim casibus esset feudum. Sed si Ecclesia tenuit Castrum liberè, nihil inde redditus præstando, si non probaret Curia Regis, esse feudum, liberum censebitur, sicut aliæ res Ecclesiæ, quæ non sunt de iurisdictione Regis eo ipso, quod sunt in Regno ipsius, &c. Hæc autem Constitutio si expressè diceret, quod omnia Castra sint feuda, non intelligeretur de Castris Ecclesiæ; quia non potest rebus Ecclesiæ temporalis Princeps legem imponere, &c.*

Idemq; scripsit Petrus de Manforte, Consiliarius Caroli 2
in Annotationibus ad Constitutionẽ post mortẽ Baronis *lib. 3. tit. 25. de morte Baronis nunciandæ Imperatori sub fine pag.* 236. Ibi: *Omnia Castra sunt feuda, scilicet quæ sunt feuda, nam posse esse Castra, sed non feuda, sicut habet Ecclesia Salerni, Cassinensis, & Cauensis, & aliæ Ecclesiæ in Regno.* Quare Marinus Freccia *de subfeudis lib. 2. Author. 29. n. 5.* conclusionem ab eo relatam sub præcedenti *n. 3.* quod omne Castrum in Regno censeatur esse feudum quaternatum ex dictis ab Isernia *in Constit. si dubitatio lib. 3. tit. 8.* quia eo ipso, quod est Castrum, Curia Regis dicitur in eo habere intentionem fundatam, vt sit feudum quaternatum ex lege Federici Secundi *in Constit. Iustitiarij nomen, & normam propè finem,* intelligendam esse ait, *quando Castrum possidetur à priuate, secus si ab Ecclesia, quæ illud possidet, &c. Ita Andreas ibi in dicta lege per rationem, quam ipse assignat; quia ipse Rex non potest quicquam decernere super bonis, quæ ab Ecclesia possidentur liberè, &c.* subdens. *Et hoc verum, quando Ecclesia possidet Castrum liberè, & pro eo non præstat Curiæ Regis aliquem redditum; secus si solueret Regiæ Curiæ redditum secundum Andream in dicta lege, quem omnes Regnicolæ sequuntur, sola freti authoritate Andreæ; posset super eo dubitari, de quo redditu ipse Andreas sentit, An de redditu feudali, quia soluit de feudo, vel in feudum concesso, vel quando simpliciter Ecclesia possidet; quia si dedit simpliciter Ecclesiæ, & non expressit in feudum, adhuc videtur locum habere ratio per ipsum expressa, vt Rex non possit hanc legem condere, & Castrum sit feudum quaternatum, & liberè Ecclesia teneat, & omne dominium sit translatum in Ecclesiam, redditu, seu Canone excepto, habeat ius redditus, seu Canonis super eo Castro sub illa natura, vel qualitate, quæ intelligitur de iure communi, & non de iure condito, & statuto per ipsum Regem,* & *lib. 3. tit. de differentijs inter feuda, quæ quaternata, plena, & de tabula dicuntur n. 34.* post medium *pag.* 424.

Vbiquoque dictum axioma, quod Castrum est feu- 3
dum quaternatum in Regno per supradictam legem Federici, & consequenter, quod etiam iurisdictio in dubio præsumitur in feudum, declarat, nisi fortè teneat illam Ecclesia ex authoritate Andreæ, & Petitorum Regni, quod pariter adnotarunt Iacobus de Ayello *de Iure Adhoæ n. 69. post medium vers. nisi in Ecclesia tradat. tom. 12.* & Genuensis *Practicabil. Ecclesiast. Triceario 1. q. 1. n. 1. vers. Idque in Ecclesia,* & tenuit Balzaranus *ad lib. 2. de feud. tit. 54. num. 6.* dicens, quod res,
quando

quando deuenit ad Ecclesiam, censetur libera, nisi de gratia detur in feudum, Ioan. Andr. *in cap. 1. post. n. 5. de Immun. Eccles. in 6.* etiam quod sint Castra, *Cap. in verbo feudales appellationes circa fin.* & *in verb. feudorum clausula* ibi: *Castris circa fin. in verb. feudum dant*, ibi: *Imperator verb. Prima erit declaratio circa fin.* Castra præsumuntur feuda quaternata, nisi sint Ecclesiæ, Loffred. *in cap. 1. col. 8. in princ. de nat. success. feud.*

4 Et dicuntur quaternata, quæ spectant ad collationem Regis, vel Principis, & sunt scripta in quaterno Cameræ, Iasou *in repet. feud. in princ. n. 127. in fin.* Vndè in Regno valet consequentia: est Castrum, ergo feudum, nisi teneat Ecclesia; nam tunc præsumitur allodiale, *Cap. in ver. feuda allodialia circa fin.* & in *cap. Imperialem in glos. fin. in 4. concl. 1. not. infra tit. sequen.* Quare, concesso Castro, non veniuot causæ appellationum, nisi esset donarum Ecclesiæ Romanæ. Idem *cap. in ver. feudorum accessoria col. 5. circ. med.*

5 In specie autem, quod Ecclesiæ Metropolitanæ Brundusina, & Tarentina in Prouincia Hydruntina possideant loca iurisditionalia in allodium, non in feudum, colligitur ex eo, quod Tassonus *de Antephato* scripsit *pag. 158.* Nam quoad Terras per Ecclesias in Burgensaticum possessas videbis infra hic cum Episcopis, dumque postea *pag. 583. & 599.* respectiuè meminit de Archiepiscopatibus Brundusino, ac Tarentino, simpliciter dixit, P. omissa literam F. significante Feudum, quam patet expressisse in alijs Dominis vtilibus.

6 Quod verò ad secundum. Regula negatiua statuenda est, vt in Ecclesia possidente feuda nouus Prælatus, qui succedit in locum Prædecessoris defuncti, non teneatur Releuium soluere ob eius mortem, quam firmarunt in dicta Constitutione *post mortem Baronis lib. 3. tit. 25. pag. 235. col. 1. ad medium*, ibi: *item hoc releuium non soluitur ab Ecclesia*, & latiùs *in c. 1. §. si mulier aliàs similiter in ostendutys n. 15. de Capitulis Corradi*, *Afflict. in d. cap. 1. n. 17.* Cum *seqq.* Marius Freccia *de subfeudis lib. 2. author. 3. n. 39. pag. 327.* Iacobus de Ayello *de iure adhoan. 75.* tractatuum *Tom. 12.* Iacobin. de S. Giorgio *in Inuest. feudal. verbo feudum n. 33.* Mart. *de iurisdictione p. 4. centur. 1. cas. 17. in primo articulo ex n. 8. sub fin. vers. Primus vsque ad 23.* Rouitus *in Pragm. 1. §. Item volumus n. 16. de offic. Procuratoris Cæsaris*, Genuensis *Practicab. Ecclesia Tricenario* t. q. 21. n. 1. dicens, esse communem, & receptam conclusionem in Regno, Cæsar Camillus Medices *cons. 13. n. 20.* Andræas Capanus *de iure releuij, p. 4. q. 28. n. 1.* & infra moti præcipuè, quia solutio Releuij est inducta de consuetudine in hærede, Ecclesia autem possidens feuda non habet hæredes, sed possidet per Prælatos, Procuratores, & Colonos. Item *in d. §. similiter in Ostendutys n. 16. de cap. Corrad.* & hic post *n. 49.* Balzaran. *supra n. 9.* Adeò, quod donatio, si est facta alicui, & post eius mortem Ecclesiæ, si est acceptata à primo, non reuocari respectu secundi, Molina *de Hispan. primog. lib. 4. cap. 2. n. 74.*

7 Nam Ecclesia, Imperio vacante, supplet vices illius, *not. in cap. licet de for. comp.* & eius bona sunt pauperum, *not. in cap. 2.* & ibi, Glos. *verb. de causis, de præscript.* Ecclesia enim nunquam moritur, *Can. liberti 12. q. 2.* nec possessio rerum illius vnquam dicitur vacare, etiam mortuo Prælato; quoniam ipsa possidet secundùm Baldum, & alios *in l. fin. C. de edict. D. Andriani toll.* & principio *l. vnica C. de caduc. tollend.* Paris. *cons. 24. n. 7. vol. 1.* Cumque vtile dominium feudi semper maneat penes ipsam Ecclesiam, sequitur pernecessè, quod nouus Prælatus suffectus in locum demortui non succedit in feudo, tanquam vtilis Dominus, sed vti Procurator Ecclesiæ, *Cap. 2. de donation.* Et ideò, successione non immutata, quoad vtile dominium, non tenetur ad solutionem dicti Releuij, cuius consuetudo induxit, vt soluatur ab hærede, Isern. *in cap. 1. circ. princ. n. 7.*

8 Et fundatur in facto Vasalli, vel in casu contingenti in eius persona, ex quo sequitur mutatio feudi, Glos. Paris. *tit. 5. §. 22. n. 145.* Nam, quando accidit mutatio Vasallorum, feudo transeunte ad aliam personam, vltra recognitionem fidelitatis, quæ est inseparabilis à feudo, debentur patrono quædam iura, & commoda pecuniaria, quæ releuia, seu aptiùs releuamenta appellantur, eadem Glos. Parisien. *in princ. tit. 1. §. 2.* & non attenditur mutatio possessionis, sed totalis dominij feudi, *d. glos. §. 22. n. 133. in fin.* Vndè, quando mutatio accidit aliter quàm per successionem, non debetur releuium, atque adeò nec per successorem Prælati pro feudo Ecclesiæ, Loffred. *cons. 15. n. 14.* sic enim se habet consuetudo, mos, & forma Curiæ, Isern. *ibid.* Balzaran. *tit. 3. n. 17.* & alij.

9 Hinc quia Isernia *d. §. n. 16.* ante additionem dixit, *Curiæ incumbere onus probandi Releuium ei deberi solitum* ab Ecclesia, & solutum esse, cum pro Ecclesia contra eam vigeat præsumptio libertatis, *l. Manifestè C. de servit.* & regulariter onus probandi incumbit ei, qui dicit, *l. 2. ff. de probat.* & cum Isernia transit Capan. *d. q. 28. num. 18.*

10 Quæ regula limitatur primò, si ex pacto fuerit expressè conuentum in Inuestitura, vt soluatur Releuium, quoties, Prælato moriente, alter sufficitur, cùm lex conuenctionis feudalis omninò seruanda sit, etiam si diceretur esse contra naturam feudi ex notatis *in cap. 1. §. Præterea quid sit Inuestitura*, & inquiunt Isern. *propè finem dicti numeri 15. vers. Item si probare Curia*, ibique Afflict. *n. 24. vers. 2. fallit*, Freccia *d. lib. 2. Auth. 3. n. 39. vers. nisi aliud*, Genuens. *d. q. 21. n. 2. in fin. vers. secundo declaratur* cum *seq.* Capanus *d. q. 28. n. 6. vers. Declaranda tamen* cum *duob. seqq.*

11 Secundò, si Fiscus probaret per Registra Regiæ Cameræ, vbi Releuiorum solutiones describuntur, quod Prælatus talis Ecclesiæ solitus sit Releuium soluere; quoniam ita contra eam vrget huiusmodi probatio, vt eius Prælati, dum succedunt, omninò teneantur illud soluere, sicut *in præcitato §.* similiter adnotarunt Isernia *n. 16.* ante additionem, ibi, *quod soluerit Ecclesia probabitur per Registra*, & Afflict. *n. 25.* Genuens. *d. q. 21. n. 3. vers. 3. fallit*, & Capanus *d. q. 28. n. 15. vers. vel si fiscus*. Quod Isernia *d. n. 15.* non solùm ampliat, vt si, Curia existente in quasi possessione exigendi Releuium, Prædecessor Prælati non soluerit, quia indulgentia Officialis omisit, possit alius à dicto successore illud exigere, argumento *l. locatio §. penult. ff. de public. & Vectigal*, sed amplius inquit, quod licèt Prædecessor immediatus non soluerit, si tamen Curia probet alios successores soluisse, non tamen propter hoc perdidit suam quasi possessionem, quæ non amittitur sine animo. Immò si dictus Prædecessor immediatus denegasset soluere, & Curia ex huiusmodi denegatione suam quasi possessionem perdidisset, ipsaque Ecclesia iam esset constituta in quasi possessione contrarij, scilicet non soluendi, adhuc Curia posset agere vtili Interdicto: Vndè vi, per textum *in d. Cap. querelam* cum ibi notatis ab Innoc. quæ ibidem prosequitur, Afflict. *n. 31.* cum binis sequentibus, & repetunt Genuensis *d. q. 21. n. 4. vers. sed si ille Prædecessor* cum *seq.* & Capan. *d. q. 28. n. 16. & 17.* qui *n. 19. sub vers. quæ solutio Releuij facta per Prælatum*, si ostendantur registra, in quibus appareat, Prælatum illud soluisse de tali feudo Ecclesiæ.

12 Tertiò, si Regia Camera præscripsisset hanc solutionem Releuij, illud exegendo per longi, aut longissimi temporis spatium, quia præscriptio facit de indebito debitum sicut *in d. §. similiter* tradunt Isernia *n. 15.* ibi; *secus si Ecclesia præstitisset longo tempore, tunc Curia Regis, allegato titulo, vinceret, &c.* & Afflict. *n. 22. vers. sed hæc conclusio fallit, nisi sit præscriptum* cum *seqq.* atque ex vtroque referunt Genuens. *d. q. 21.* ante finem *n. 1. vers. limitat Andreas*, & Capanus *d. q. 28. n. 9.*

13 Quin etiam Afflictus in eodem *§. n. 23.* ait, sufficere, si semel nouus Prælatus Regi soluisset Releuium, & postea vixisset annis quadraginta, inquiens eorum lapsu videri præscriptum contra Ecclesiam adeò, vt nouus Prælatus succedens, eis transactis, teneatur Releuium soluere, quia talis præscriptio prodest Fisco tam in possessorio, quàm in petitorio. Verùm si non vixisset per annos quadraginta, tunc ex dicta solutione Fisco solùm acquiri ius in possessorio, non autem in petitorio, & nouus Prælatus successor valeat quidem in possessorio conueniri, & condemnari ad illius solutionem; quia in

istis

istis incorporalibus, quasi possessio acquiritur ex vnica præstatione, *Cap. Cum Ecclesia Sutrina de caus. possess. & propriet.* sed ipse condemnatus debeat releuium soluere cum protestatione, quod scilicet non credit Fiscum soluere ius in causa proprietatis, sicque talis solutio releuij non præiudicabit Ecclesiæ, quoad proprietatem ex notatis *in cap. Cumana de elect.*

14 Idemque prius sensisse videtur Isernia sub *d. n. 15.* ibi: *Itē si semel Prælatus soluisset, & vixisset quadraginta annis, videtur præscriptum, &c.* Innĉto *vers. quod si Curia esset in possessione*, quod Prælatus Prædecessor soluisset, cogeretur Ecclesia soluere, salua causa proprietatis, vtrum debeat, *extra de Elect. c. querelam in fin.* quæ videtur exigere multas solutiones, quia dicit, quod multa tempora, sed idem si semel, vt notatur in Glos. & per Imol. *in cap. cum Ecclesia de constit.* Et hoc videtur verum, quando expressum esset, quod pro releuio soluit, & sic iure suo recepit, & vti credidit Fiscus, *ff. de Aqua quotid. l. 1. §. Aristo*, nisi soluisset cum protestatione, argumento *de elect. cap. Cumana*. Verùm quia *n. 16.* ante additionem alternatiuè inquit; Immò si semel soluisset quadraginta annis, vel non soluisset, præcedente denegatione, quando Curia erat in quasi possessione, & vixisset hic Prælatus 40. annis, esset præscriptum, quæ ex ijsdem repetunt Genuens. *d. q. 21. n. 4. vers. si tamen Prælatus*, & Capanus *d. q. 28. ex n. 9. in fin. vers. declaratur 3.* cum pluribus *seqq.* recensuitque etiam Freccia *d. lib. 2. Author. 3. n. 39.* propè finem, quod si Curia esset in quasi possessione exigendi releuium, tunc illud exiget, saluo iure proprietaris secundùm Abb. *cons. 23. p. 2.* & Rom. *cons. 32. in fine.*

15 Cæterum Martha *de iurisd. d. p. 4. Centur. 1. d. cas. 17. n. 20. vers. ex quo infertur cum seqq.* negat, hanc limitationem veram esse, quod dictæ Regulæ locus non sit, quando esset præscriptum contra Ecclesiam, & si Prælatus prædecessor soluerit releuium, & postea transacti sint anni 40. successor tunc ad illius solutionem teneatur tam in possessorio, quàm in petitorio, si verò hoc tempus non sit decursum in possessorio tantùm; non enim inquit, posse hæc admitti in præiudicium Ecclesiæ, cum Prælatus illi in feudalibus nequeat vllum præiudicium inferre ex sententia Iserniæ, *d. Cap. 1. §. & Iterum si Clericus de Capitul. Corrad.* quem refert, ac sequitur Fabius de Anna *singul. 398.* Vndè infert, quod, & si vnus ex Prælatis soluerit releuium animo fortè gratificandi Regi, vel eius Ministris, non poterit suæ Ecclesiæ, ac successori præiudicium facere, quod generaliter affirmat Capanus *d. q. 28. n. 19.* vt scilicet factum Prælati in hoc casu non præiudicet Ecclesiæ, puta si Prælatus soluisset releuium Curiæ, id comprobans authoritate Iserniæ *d. n. 16.* in additione, dicentis per Registrum Imperatoris Federici, quod est in archiuio, probari, quod Prælatus Neocastrensis fecit fidelitatem D. Imperatori, & soluit releuium, sed non præiudicauerat Ecclesiæ factum Prælati.

16 E conuerso tamen subdit Capan. *ibid. in vers. sicuti*, quod si Prælatus successor, pro vna vice non soluisset releuium Ecclesiæ, & alij Prædecessores soluissent, non per hoc Curia amittit suam quasi possessionem exigendi releuium, nisi sequuta denegatione Prælati, illud solutum non fuisset effluxis annis 40. vt supra ex notatis à Ioanne Franc. de Ponte *in lectura feudal. 5. n. 35. & 6. n. 6.* & Genuens. *d. q. 5. sub n. 4.*

17 Ampliatur verò, vt nihil pro Regia Curia valeat argumentum ductum ex eo, quod probet releuium solui à nouis Prælatis, qui succedunt in alijs Ecclesijs vicinis; cùm releuium debeat solui, vbi consuetudo introduxit eius solutionem. Vndè liquet, non deberi, vbi non reperitur inductum. Quin etiam eius solutio videtur onerosa, sicque strictè intelligenda est, quoad illas Ecclesias tantùm, earumque Prælatos, de quarum legitima solutione constat, nec trahenda in exemplum, & consequentiam quoad alias, sicut huiusmodi articulo discusso, concludit Isernia *d. §. similiter n. 16.* post additionem sub *vers. quod si probet Curia*, cum quo transijt Afflict. *num. 17. vers. sed certè ista fallentia cum seq.* ac pro veritate probarunt Genuens. *d. quæst. 21. n. 6. vers. in contrarium est veritas*, & Capan. *d. quæst. 28. num. 21.*

18 Nec aliter intelligenda est asserta consuetudo soluendi quindennium, loco releuij, pro quo exigendo Regia Camera solet expedire significatorias, teste Capano *d. q. 28. n. 26.* vt scilicèt in illis Ecclesijs procedat, contra quas est concludenter probata limitatio dictæ Regulæ, quæ aliàs seruari omninò debet.

19 Demum quoad tertium distinguendi sunt duo casus. Primus, si Ecclesiæ negent, loca Iurisditionalia, quæ possident, esse feudalia, asserentes ea possidere in allodium, ac vti Burgensatica. Alter, si admittant, esse feuda. Si quidem primò casu erit agendum coram Iudice Ordinario ipsius Ecclesiæ negantis, rem esse feudalem ex Innoc. *in Cap. Cæterum 5. de rescriptis*, Bald. *in Cap. vnico §. Prætereà si contentio est inter Vasallos n. 4. de prohibit. feud. alienat. per Federic.* Angel. *in l. 1. n. 13. C. si à non compet. Iudic. iudicat. sit*, Felin. *in cap. Cæterum 5. n. 21. vers. 12. fallit, de Iudicijs* Gemin. *in c. Romana §. debet n. 5.* ibi: *sed si Episcopus negaret rem feudalem, Rex, qui esset actor, deberet eum conuenire coram Archiepiscopo, de appellat. in 6.* Franc. Marcus *dec. 369. n. 1. p. 2.* Bero: *cons. 81. n. 1. & 2. vol. 1.* Paris. de Puteo *de redintegrat. feudi cap. 198. incip. An citatus super redintegratione feudi*, Martha *de Iurisdict. p. 4. centur. 1. cas. 89. n. 26.* & *Centuria 2. cas. 183. n. 10. & 11.* Ansald. *eod. tract. p. 3. titulo vnico cap. 2. n. 162. & 163.* declarans *n. 164.* procedere solùm, donec probatum sit per Dominum, rem esse feudalem, Ang. *d. l. 1. n. 11.* quod Host. *in summa tit. de feudis §. final. n. 13. vers. quia tamen*, ait menti tenendum esse.

20 Secundò verò coram Domino feudi, sicque Regia Camera Summariæ, tum inspecta generali dispositione iuris communis per textus expressos *in cap. nouit 13. vers. non enim intendimus iudicare de feudis, cuius ad ipsum spectat iudicium, de Iudicijs, cap. ex transmissa 6.* ibi: *per Dominum feudi causam iubeas terminari*, & *cap. Verum quoniam 7.* cum vtrobique notatis *de for. compet.* cum similibus plena manu congestis à Martha *cas. 89. ex num. 4. vers. & quod hæc conclusio*, & Ansaldo *d. cap. 8. ex n. 118. vers. feud. alijsque quæstio* vsque ad 162.

21 Quod tamen limitatur, si ad feudi amissionem agatur; tunc enim quæstio mouenda, ac terminanda est coram Iudice Ecclesiastico, sicut docent Abb. *in præcit. cap. Verum quoniam num. 17. vers. sed si agitur contra Clericum Vasalum ad amissionem feudi*, Marian. Soccin. *d. cap. ex transmissa n. 32. vers. Hæc tamen conclusio procedit de for. comp.* Stephan. Aufrer. *In repetitione Clem. vt Clericorum ordo 1. n. 80. vers. ex quibus omnibus, de offic. Ordin.* ac *de potest. secular. super Ecclesiast. personis regul. 2. n. 2. vers. secus si ageretur contra Clericum Vasallum, tract. tom. 16. fol. 289.* Foller. ad Marant. *in specul. p. 4. dist. 11. n. 79. vers. Intelligitur sanè hæc conclusio*, Bero *d. cons. 82. n. 51. vol. 1.* Roland. *cons. 4. n. 45. vol. 1.* Soccin. sen. *cons. 12. n. 23. vers. Vndè etiam si Clericus Vasallus vol. 1.* Menoch. *de retinend. possess. Remed. 3. num. 402.* Martha *d. cons. 89. in 3. art. ex n. 26. vers. Tertius* vsque *ad 34.* Ansald. *d. cap. 8. n. 255. & 256.*

22 Tum speciali exceptione ex lege Inuestituræ Regni Neapolitani, sicut legitur in Capitulis Caroli I. confirmatis ab Honorio IV. & insertis literis Regis Ferdinandi de Aragonia, relatis inter Pregmaticas Regni *Constitut. pag. 454.* ibi: *Item quod Clerici, nisi pro bonis feudalibus, prout continetur in conuentionibus inter dictum Regem, & Romanam Ecclesiam habitis ad iudicia secularia non trahantur.*

23 Ex quibus liquet, dum ciuiliter agitur citra amissionem feudi, causam concernentem ius feudale, qualis esset, An releuium debeatur, vel ne, sicque An Ecclesia sit in terminis Regulæ, vel potiùs Regia Camera in terminis limitationum, cognoscendam esse coram dicta Regia Camera Summariæ.

CON-

CONSVLTATIO XXXIX.

An conuentio Summorum Pontificum cum Proregibus Neapolitanis, vt ipsi exules, siue bannitos possint hinc inde persequi intra fines suæ ditionis per decem millia passus, adhuc perduret?

1 RESpondeo negatiuè. Nam, licèt Pius IV. id conuenerit cum Parafano Duce de Alcalà, Regni Neapolitani Prorege nomine Catholici Regis Philippi II. vt patet ex literis eiusdem Pontificis, datis Romæ 10. Nouembris 1564. Pontificatus anno quinto, impressis Bullario veteri *to. 1. Constit.* 3. meminitque idem Dux Alcalà, *in pragm. 3. col. pen. de perseq. malefact.* Et B. Pius V. cum eodem Parafano, sicut ex parte dicti Pontificis habetur in literis emissis die prima Februarij 1566. Pontificatus sui anno primo Bullarij veteris *tom. 2. Constit.* 2. ex parte verò dicti Proregis in præcitata *pragm.* 3. Idque etiam in vita B. Pij V. referatur à Io. Antonio Gambuccio *lib. 1. cap. 15.* & Hieronymus Catena *tit. riforme, Bolle, Decreti, & altre proibitioni*, deque ista conuentione loquutus sit Baiard. *ad Clar. §. fin. quæst. 72. num.* 18. ibi: *Item quod banniti status Ecclesiastici in Regno Neapolitano, & è conuerso banniti, & delinquentes illius Regni non possunt stare in statu Ecclesiastico, & Iudices hinc inde eos capere tenentur, & sibi remittere per conuentionem inter Sanctissimum Pontificem, & Serenissimum Regem Philippum initam de anno 1566. de qua in libro pragm. sub tit. de malefactor. fol. 359.* memineritque etiam Thor. in annot. ad Ioan. Grand. *de bello exulum in prædicam. Pati q. 1. n. 6. pragm. 35. col. 1.*

2 Item Sixtus V. cum Petro Duce Ossunensi, dictique Regni Prorege nomine eiusdem Regis Catholici Philippi II. inita literas ipsius Pontificia datas Romæ die 28. Iulii 1585. Pontificatus sui anno primo, & pragmaticam septimam de exulibus desuper editam à dicto Prorege, de qua loquuntur Ioannes Grande *loc. cit. in prædicamento quantitatis quæst. 3. num. 88.* ibi: *Secundo intellige, vt non procedat hodie vigore nouæ Capitulationis factæ contra exules inter Sixtum V. Pontificem Maximum, & Proregem Ducem Ossunæ. Et prædicamento vbi quæst. 2. num. 4.* his verbis: *Quoniam ius, & capitulatio vltimo loco facta inter Papam, & Proregem contra forussites, publicata 1. Augusti 1585.* Thorus *in annot. num. 4. pragm. 22. col. 1.* sic addit: *Capitulatio Papæ, & Proregis circa capturam malefactorum extat pragm. 7. de exulib. & in prædicam. pati quæst. 1. num. 6.* ait: *vigore Capitulationis factæ inter eundem Papam, & Proregem 16. Augusti 1565. & in constit. 3. fol. 283. & ita seruatur, &c.* Angel. Scialoya *in prax. fore iudicat. cap. 19. num. 40.* ibi: *Sed hodie banniti, & foreiudicati Romanæ Ecclesiæ possunt insequi per Officiales Papæ intra Regnum, & decem milliaria, dummodo ipsi Officiales Summi Pontificis non intrent loca munita, & sic versa vice quando banniti, & foreiudicati huius Regni aufugiunt in statum Ecclesiasticum pragm. 7. de exulib. & pragm. 3. de perseq. malefactor. & cap. 26. n. 8.*

3 Nulla tamen vis fieri potest super prædictis, cum rectè animaduerterit Farinac. *cons. 136. num. 14. vol. 2.* omnes fuisse temporales, sicque expirasse morte dictorum Pontificum, fineque regiminis prædictorum Proregum.

4 Idemque patet primò; quia dicti Pontifices non processerunt per viam legis, cui si non positiuè, scilicèt verbis expressis, saltem negatiuè, hoc est donec non reuocetur, sit annexa qualitas perpetuitatis, quam de ratione legis, statuti, vel constitutionis esse, inquiunt Glos. *in cap. A nobis 21. v. non nisi*, ibique Abb. *num. 12. de sent. excom.* & alij relati à Suarez *de legib. lib. 1. cap. 10. num. 5.* licèt è contra id negent Glos. 1. *in cap. 1. de Constit.* dicens, aliquos Canones esse temporales, Benin. *cons. 98. num. 4. cum seqq.* Gomez *in proem. regul. quæst. 2.* sed supponendo suum, ac certi Proregis consensum in idem placitum, cui pactioni nomen dedit Vlpian. *in l. 1. ff. de pact.* processerunt per viam simplicis præcepti, & mandati, quod dederant Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, & alijs suis officialibus, præcipuè verò Gubernatori Ciuitatis Beneuentanæ, ac decreti super inquisitione, ac perquisitione bannitorum, & exulum Regni permissa ministris, & officialibus eiusdem Proregis per decem milliaria intra fines ditionis Ecclesiasticæ, ea lege, vt idem decerneretur ex parte ipsius Proregis. Nam sicut mandatum expirat morte mandantis, ita quoque expirat simplex præceptum Superioris, etiam habentis potestatem legis ferendæ, quod in hoc æquiparant mandato Imol. *in l. qui in aliena 16. §. Si is, qui putat num. 5. ff. de acquir. hæred.* Dec. *in rubr. C. de mand. Princip. num. 10. cum seq.* Menoch. *de arb. lib. 1. quæst. 69. num. 4.* Syluest. *in Sum. v. mandatum quæst.* 3. Sanchez *de matrim. lib. 8. disp. 38. num. 47.* Salas *de legib. disp. 1. sect. 9. n. 62.* & Suarez *d. cap. 10. num. 9.* exemplificans *num. 11.* non solùm in præcepto dato personæ singulari, sed etiam in præcepto facto communi, & in generali, quia in vtroque militat eadem ratio, declarando *num. 12.* vt quotiescumque Princeps tantùm præcipit non statuendo, signum sit, eum non pro futuris temporibus, sed pro tempore suæ gubernationis tantùm voluisse præcipere, neque vsum esse propria potestate legislatiua, sed præceptiua dumtaxat, atque ideò quod tale præceptum morte præcipientis expiret.

Secundò vterque Pius vsus fuit verbis indicantibus personam propriam, ibi: *Volentesque propterea nos, & dilectus filius nobilis vir Parafanus Alcala Dux, & Prorex, & Locumtenens generalis suæ Catholicæ Maiestatis in Regno Neapolitano opportunè prouidere &c.* Quare locus est dicto Gemin. in præcit. *cons. 93. num. 13.* quod captimentes verba denotantia personas ipsorum censentur voluisse, quod disposita ab ipsis solùm durent tempore suo. 5

Sixtus verò durationem temporalem nedum expressit in Piana, referendo: *quod Pius V. exulibus, facinorosisque hominibus, tunc impiè, & crudeliter grassantibus, non solùm in statu Ecclesiastico, sed ferè vbique in Italia, ac populorum quietem, & pacem perturbantibus, nullum optius remedium potuit reperire, quàm si vicini Principes in id concordi animo consentirent, vt pro sua quisque parte prouideret, ne exules, & criminosi prædicti tutò alicubi consistere possent, neque ex vna ditione ad alteram receptus eis daretur, atque ideo communicata cum Prorege Neapolitano tunc existente, & facta ab eo promissione parem se gratiam in eo relaturum, inhibuit omnibus Magistratibus, Officialibus, & subditis Ecclesiæ, ne bannitos, & criminosos homines prædictos, è Regno Neapolitano eiectos, vel fugientes receptarent, aut saluos facerent; quinimmo caperent, & ipsi Proregi, vel eius Officialibus traderent, & consignarent;* Sed ampliùs ponderato maiori cura, & diligentia eo tempore, quàm antea opus fuisse in eodem morbo extinguendo, qui superiorum temporum licentia magis creuerat, disposuit in hac verba: *Nos Pij prædecessoris vestigijs, & consilijs inhærentes, ac dilecti filij nobilis viri Petri Ducis Ossunæ Proregis &c. in dicto Regno supplicationibus inclinati, præsentium auctoritate prohibemus omnibus, & singulis Legatis, Vicelegatis, alijsque Ministris, & Officialibus nostris, & præcipuè Gubernatori Ciuitatis nostræ Beneuentanæ &c. seu eius L. cumtenenti, nec ab eo, vel eorum aliquo in Ciuitatibus, Terris, & locis nostris &c. à Regno præfato exules aliquo modo recipiantur, aut securi, vel tuti fiant, quinimmo capiantur, & carceribus mancipentur, ac ipsi Petro Duci, & Proregi, vel Officialibus, & ministris suis ad omnem eorum requisitionem capti remittantur &c. ac etiam vt ministri, ac Officiales dicti Proregis delinquentes præfatos intra fines, & territorium status nostri Ecclesiastici per spatium decem milliarium &c. capere, & captos secum abducere liberè, ac licitè valeant, permittimus &c. quæ quidem eo libentius fecimus, atque decreuimus, quia idem Prorex per suas literas &c. significauit nobis, & pollicitus est, se cuncta superius expressa, vt in dicto Regno à suis Ministris, & Officialibus erga nos obseruentur sedulò mandaturum, & curaturum.* 6

Vsus quippè Sixtus fuit solis verbis personalibus tam respectu sui ipsius, simpliciter dicendo *Nos, & erga Nos*, 7

quod

quod referri ad solam personam proferentis, non autem ad eius dignitatem, notat Gemin. *d. cons. 93. num. 3.* per textum *in cap. Sigratiosè 5.* iuncta Gloss. *de rescript. in 6.*

8 Quàm respectu Protegis primo loco exprimendo proprium nomen, ibi: *Petri Ducis*, addendoque etiam pronomen personalissimum *ipsi Petro Duci*, vtendo relatiuis *dicti Proregis*, *ac idem Prorex*, restringendoque verba suæ dispositionis ad Ministros, & Officiales illius per dictiones *sui*, ac *dicti Proregis*. Nam quando præponitur nomen proprium appellatiuo dignitatis, sicut ex ordine literæ arguitur talem fuisse intentionem disponentis secundùm Gloss. *in l. cum ita 94. §. 1. ff. de condit. & demonstr.* & theoricam Bartoli communiter receptam tum *in l. more 5. num. 13. in fin. ff. de iurisd. omn. Iud.* vbi præ alijs eam probarunt Fulgos. *num. 25.* Iason. *num. 65.* Dec. *num. 55.* dicens communem, & ab ea non esse recedendum, Iacobin. de S. Georg. *num 33.* Curt. Iun. *num. 103.* & Zas. *num. 47. in fine*. Tum *in l. Si communis seruus 37. num. 2. ff. de stipul. seru.* vbi quoque idem adnotarunt Angel. *num. 1.* ac Imol. *in princ.* Abb. *in cap. Mandotan. 1. de præsumpt.* Anchar. *d. cap. Sigratiosè n. 6. de rescript. in 6.* Dec. *in cap. Quoniam Abbas num. 45.* dicens communem *de offic. deleg.*

9 Quod tripliciter confirmatur. Primò quidem ex ponderatis à Baldo *in l. 1. n. 3. ff. de Offic. Consol.* quod maior ratio specialitatis inest personæ. Secundò animaduersis à Decio *d. cap. Quoniam Abbas num. 39. & seq.* quod cum dignitas considerabilis sit duplici modo, altero in abstracto, ac de per se, altero in concreto, prout inhæret tali personæ. Primò casu tantùm videtur contemplata ipsa dignitas, quæ non mutatur, nec variatur mutatione personæ. Secundò verò consideratur solùm quoad validitatem actus, qui geritur cum tali persona habente dignitatem, vt valeat, non autem quoad perpetuitatem, vt transeat in successorem eiusdem dignitatis. Tertiò adiectione pronominis *ipsi Petro*, quod personalissimum esse, ac demonstratiuum certæ personæ ad oculos, respondit Bald. *cons. 304. num. 1. vol. 5.* cum quo transeunt plena manu congesti à Barbos. *dict. vsufreq. 177. ex nu. 4.* atque adeò personalitatem ostendendo restringit actum ad personam demonstratam, vt alios omnes prorsus excludat ex notatis per Rip. *in l. filiusfamil. §. diui num. 71. 1. de leg. 1.* Natt. *cons. 163. num. 8.* Surd. *cons. 53. num. 7. vol. 1.* Tiraquel. *de retract. conu. §. 1. glos. 6. num. 25.* Seraph. *dec. 552. num. 1.* & Rot. coram Pamphilio *dec. 619. num. 3. p. 1. recent.*

10 Quibus accedunt in primis dictio *idem* repetitiua præcedentium ex congestis à Barbos. *dict. 143. num. 2.* Secundò relatiua dicti referenda solùm ad personam superiùs expressam, quæ oculis corporeis legi possit ex Bartolo, & alijs adductis per Surd. *cons. 123. num. 13. vol. 1. & de alim. tit. 8. priuil. 31. num. 4.* & Rot. *dec. 19. num. 8. p. 7. recent.* Tertiò possessorium *suus*, quod stat restrictiuè, & personalitatem importat, Aym. *cons. 929. num. 11.* Seraph. *dec. 1337. num. 4.* Rot. *dec. 25. num. 5. p. 7. recent.* quare Gemin. in sæpè *cit. cons. 93. num. 22.* duxit nomen *suum* non concernere dignitatem, sed personam concedentis, ad rem nostram inferens *num. 24.* *suum* esse intelligendum de tempore suo, non de tempore successori. Quartò, quod dictæ conuentiones non fuerunt celebratæ inter Pontifices nomine Sedis Apostolicæ ad Regem Catholicum nomine Regni Neapolitani à Piis, & Sixto, cum persona Parafani Ducis Alcalæ, & Petri Ducis Ossunæ tunc Proregum, atque ideò sunt iudicandæ personales; tum quia in omnibus causis id obseruatur, vt vbi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea beneficium quoque deficiat ex *l. cum patronus de legat. 2.* quoniam quod illius personæ præstatur, hoc nequaquam ad alium pertinere debet. Tum ex eo, quòd non constat ex parte Proregum in eis interuenisse auctoritatem Superioris, nempè Regis Catholici, eiusque Concilij ad tradita *in cap. Veniens 8. §. mandamus de transact.* Gloss. *in cap. Ex multiplici v. eandem conuentionem*, & *in cap. Nuper 34. v. componendum de decim.* Quæ fortiùs procedunt in concordia per se strictè intelligenda, Seraph. *dec. 1050.*

Quintò quia ita in terminis supposuerunt Doctores Neapolitani, referendo casum, quo Sacrum Consilium Neapolitanum animaduertit in eum, qui bannitum à Regno occiderat in Ciuitate Beneuentana, quæ subest immediatè Sedi Apostolicæ, nempè Rouit. *Super pragmat. Regni tit. de exulib. num. 7.* ibi: *Et eandem opinionem approbauit Sac. Consilium Neapolitanum, dum referente Regio Consiliario Obbignano condemnauit Ioannem Gambaram in Insulam per decennium eo, quod in Ciuitate Beneuentana, quæ immediatè subest Sedi Apostolicæ interfecit Sigismundum quemdam bannitum ab hoc Regno*. Quod ex eo repetunt Amindol. *in addit. ad Farinac. decis. 276. num. 4.* ibique etiam Viscont. *num. 3.* Thor. *in compend. decis. Neap. p. 1. v. occidens banditum extra territorium*, Dansa de *pugn. Doctor. tom. 1. tit. de foreiud. num. 21. & tom. 2. de armat. per Campan. cap. 7. num. 25.*

Nimirùm, cessante speciali conuentione, standum est conclusioni iuris, quod bannitus Regni nec persequi, neque impunè occidi potest extra territorium bannientis, adeò vt occidens puniendus sit de homicidio à Iudice loci, vbi illud commisit, quam tenent Bald. *in margar. vers. Excommunicatus repellitur col. 2.* Ias. *in l. omnes populi num. 49. ff. de iust. & iur.* & alij antiquiores, relati à Roman. *singul. 27. num. 2.* & Cæphal. *cons. 35. num. 19. vol. 1.* Nel. *de bannit. 2. p. secund. temp. fol. 387.* Caret. *in pract. crimin tract. de homicid. num. 38.* Cott. *memor. vers. bannitus ad mortem*, Boss. *tit. de for. comp. num. 63. & tit. banniti quid amittant num. 5.* Moron. *de fid. tregu. & pac. par. 2. quæst. 5. num. 3.* Hercul. *de caut. de non offend. cap. 23. num. 11.* Brunor. à Sol. *quæst. legal. 26. num. 34. & quæst. 27. num. 14. & seq.* Peregr. *de iur. fisc. lib. 3. tit. 7. de bannit. num. 28.* Anton. Gomez *in leg. thauri 76. num. 17.* Viu. *opin. 770. num. 21. cum seqq.* Claud. Bertazol. *in addit. ad cons. crimin. patris 159. liter. A. lib. 1.* Farinac. *quæst. 103. num. 208.* Tapp. *tom. 5. iuris Regni Constitut. pœnam eorum num. 26.* Tasson. *de antefat. obseru. 1. num. 56.* Donat. Anton. de Marin. *resolut. quotid. lib. 1. cap. 116. num. 8.* Baldas. de Angel. *in addit. ad Gizarel. decis. 13. num. 11.* Quod etiam in terminis banniti è Regno interfecti in Ciuitate Bononiensi à quibusdam Scholaribus Apuliæ respondit Bonfin. *cons. 8. in 2. difficult. ex num. 25. ad finem*. 11

Optimamque rationem reddit Bald. *in l. 1. num. 33. Cod. de hered. instit.* quia bannum non afficit personam; nisi in territorio, vnde est bannitus, ex quo infert pœnam bannitæ personæ in loco bannientis, non autem personæ simpliciter. Nam iurisdictio coarctata quoad locum nequit extra ipsum locum se extendere; cohæret enim territorio habenti suos fines limitatos. Quare iurisdictionem ibi obtinens redigitur extra suum territorium instar priuati, concludendo ex hoc bannitos tales esse à certa parte scilicet à territorio bannientis, & pro alia parte non esse bannitos in alijs locis, in quibus liberas ædes habent; præsertim quia hodie de consuetudine non fit remissio. 12

(?)

CON-

CONSVLTATIO XL.

A quodam Senatu emissi sunt huiusmodi articuli de forma procedendi contra Ecclesiasticos in delictis atrocibus, quæ vocant priuilegiata.

1 *IN delictis atrocibus priuilegiatis, quæ merentur pœnam inflictiuam, & corporalem, Senatus, & Iudices Ducales informabunt contra Ecclesiasticos priuatiuè ad omnes Iudices inferiores, continuando vsus antiquos.*

2 *Si Clericus præuentus pro dictis delictis priuilegiatis apud Iudices laicos quærit remitti ad suum Iudicem Ecclesiasticũ, eius remissio non debet admitti, nisi cum conditione, quod eius processus fiat à Iudice laico pro casu priuilegiato vnà cum Iudice Ecclesiastico, stante delicto communi, & quod actus processus remanebunt in suo statu, vt considerentur.*

3 *In delictis læsæ Maiestatis Iudex laicus non tenebitur remittere Clericum accusatum apud suum Iudicem Ecclesiasticum, vt vnà cum ipso procedatur, sed Iudex laicus poterit per se solùm procedere ad instructionem, & ad iudicium.*

4 *Ecclesiasticus, qui reperitur delinquens in habitu purè, ac merè seculari, potest capi, & puniri à Iudice laico pariter in casu delicti communis, & non priuilegiati.*

5 *Quando Iudex Ecclesiasticus, & Iudex laicus simul procedunt in delictis atrocibus priuilegiatis contra Ecclesiasticum accusatum, postquam processus est plenè instructus, quisque ex dictis Iudicibus suam profert sententiam, Ecclesiasticus quidem iuxta pœnas Canonicas, secularis iuxta pœnas præscriptas à rigore legis.*

6 *Antequam procedatur ad executionem aresti, siue sententia mortis contra Clericum, eius Episcopus diœcesanus requiratur cum hortatoria ad illum degradandum, nisi fuerit requisitus, cum reseruatione delictorum læsæ Maiestatis, & assassinij, in quibus Ecclesiastici poterint condemnari absque præcedenti degradatione.*

7 *Postquam Episcopus requisitus fuerit, si recusauerit degradare Clericum condemnatum à Iudice seculari, ipse Clericus habebitur veluti degradatus, & subiectus executioni iudicij.*

8 *In casu absolutionis à Iudice Ecclesiastico, Iudices laici nõ omittent procedere in suis perquisitionibus, arestis, & iudicijs super casu priuilegiato, ne à Iudice Ecclesiastico compellãtur.*

9 *Quando Iudex Ecclesiasticus, & Iudex laicus simul procedunt, si in continuatione processus casus delicti priuilegiati non habetur pro stabilito, ac probato, Iudex laicus relinquet Iudici Ecclesiastico iudicium processus.*

10 *Quando personæ Ecclesiasticæ reperiuntur implicatæ, & complices eiusdem delicti cum personis laicis, si delictum cadit simpliciter in casu delicti communis, Ecclesiasticus iudicabitur à suo Iudice Ecclesiastico, laicus verò à Iudice seculari, ad quem pertinebit cognitio.*

11 *In casu, quo Iudici laico Senatus remittet processus complicum laicorum, poterit ipse exhortari Iudicem Ecclesiasticum, vt conficiat processum contra Clericum delinquentem.*

12 *Princeps supremus dũtaxat potest cõcedere literas gratiæ Ecclesiasticis, qui commiserunt casus, & delicta priuilegiata.*

13 *In omnibus supradictis æstimabuntur pro Clericis omnes illi, qui constituti fuerint in sacris ordinibus, saltem Subdiaconatus, & Clerici actu seruientes officijs beneficijs, ac ministerijs Ecclesiasticis, & deferentes assiduè habitum clericalẽ.*

Quæritur, *an, & quatenus præfati articuli sint contra immunitatem, libertatem, & iurisdictionem Ecclesiasticam?*

1 CEnseo ad primum. Hic articulus est contra *can. 19.* Bullæ Cœnæ Domini verbis illis: *Item excommunicamus &c. omnes, & quoscumque Magistratus, & Iudices, Notarios, scribas, executores, & subexecutores quomodolibet se interponentes, &c. processando, &c.* quibus verbis absolutè damnat processum; processus autem est etiã informatiuus, & sine animo puniendi, & ex eo, quod nõ declinatur læsio Ecclesiasticæ exemptionis per hoc, quod interpositio fiat tãtùm ad cognoscendũ de crimine; cõprehendit enim processus omnem actũ causæ, quæ in causa criminis à Iudice fit, vt per Sous. *in relect. Bulla Cœnæ c. 20. in not. circa textum n. 3. & disp. 95. n. 2.* Scort. *in Bull. select. theorem. 428. col. 2.* Filiuc. *to. 1. tr. 16. c. 11. n. 312.* & alij.

2 Eoq; magis, si id fiat iuridicè, & authoritatiuè eo modo, ac si ad laicos pertineret de clericis cognoscere; quia tunc processario, & multò magis cæteræ actiones significãt actũ iudicialem, vt per Sayr. *de censur. lib. 3. c. 23. n. 2.* Immò alii, inter quos Filiuc. *d. n. 312.* cõmuniùs, & probabiliùs extraiudicialẽ etiã interpositionẽ opinãtur damnatã ex particula *quomodolibet*, quæ omnes modos excogitabiles includit.

3 Solùmque aliqui negant induci censuram interpositione ad effectum recurrendi ad Iudicem Ecclesiasticum facta, vt Duard. *in d. ca. 19. Bullæ q. 5. n. 2.* dummodò tamen talis interpositio fiat ex necessitate, ne delicta remaneant impunita, & modo minùs præiudiciali Ecclesiasticæ iurisdictioni, ac personæ ignominioso, aliàs secùs, vt si nulla sit necessitas interpositionis laicæ, quia per Iudicem Ecclesiasticum fieri potuisset, vel fiat iudicialiter, & publicè, cùm posset fieri extraiudicialiter, & occultè.

4 Itẽ si criminis apparentis, aut putati tantùm ignoretur auctor, potest Iudex laicus ad perquisitionẽ auctoris procedere, modò desistat, postquam inuenerit esse Ecclesiasticũ. Siquidem nõ prohibentur Iudices inquirere de delinquentibus, vt vnusquisq; puniat eos, qui sibi subditi sunt, Bon. *de cens. in par. disp. 1. q. 20. pun. 1. n. 9.* & Filiuc. *d. n. 312.* Immò, reperto culpabili Clerico, licitum erit inquisitionẽ prosequi, modò fit sine Clericatus dedecore, & sine tractione personæ Clerici ad tribunal laicũ, vel ad effectum, vt veritas legitimè innotescat, & probari possit, vel ne laici falsò criminati de eodem facinore puniantur, vel vt cõplices laici detegantur. Id enim omne muneris est laici Iudicis; quod si de facto laicus simul, & Ecclesiasticus delicto cooperati fuerint, poterit idem Iudex laicus, quatenus opus fuerit, ad formandũ processum contra laicum, etiam dicta testium, vel complicum recipere contra Ecclesiasticũ, vel aliud quid simile peragere, vt notaur Bonac. & Filiuc. ijsdem in locis, & Graff. *p. 1. dec. aur. lib. 4. c. 18. n. 149.*

5 Non suffragatur vsus antiquus, siue antiqua consuetudo. Tum quia laici non possunt acquirere consuetudinem, neque præscriptionem contra iurisdictionem Ecclesiasticam, quia sunt incapaces. Et tum quia abrogatur quotannis in dicta Bulla Cœnæ solemniter publicata. Et tum ex aliàs à nobis dictis.

6 Ad 2. Hic articulus, data etiam in laicis facultate cognoscendi, ac puniendi huiusmodi delicta, quæ vocant priuilegiata, est in præiudicium iurisdictionis Ecclesiasticæ. Nam cum possit etiam Ecclesiasticus cumulatiuè cognoscere, Carol. de Graff. *eff. Cler. 1. n. 1289.* dũ procedit absq; præiudicio præuentionis, iniustè impeditur à laico præueniẽte, ac proindè inducitur censura *ca. 16. d.* Bullæ Cœnæ contra impedientes Ecclesiasticos in vsum iurisdictionis. Sicuti è conuerso Iudex laicus præuentione facta per Ecclesiasticũ nõ dicitur impedire, si sine præiudicio Iudicis Ecclesiastici se ingerat tanquã præparatoriè ad iudicium suũ. Videãdus Gram. *cons. 2.* post Baiard. *Clar. §. fin. q. 36. n. 37.* Præterea esset in potestate laicorum inquirere in Clericos, illosque condemnare tanquam reos criminum priuilegiatorum, sicque penitùs destrueretur iurisdictio Ecclesiastica.

7 Ad 3. Hic articulus est cõtra textum *in c. At si Clerici de iudic.* ibique DD. ac fusè Clar. *in pr. §. fin. q. 36. per tot.* & Gail. *lib. 1. de pac. publ. c. 11. n. 7.* quia Princeps laicus ob delictum nullam habet iurisdictionem in personas Ecclesiasticas etiam ratione Regalium, feudorum, ac beneficiorum secularium iuxta ea, quæ alibi diximus, licèt eo casu considerentur vt Principes politici. Id ipsum & iure ciuili consentaneum est; quia omnes causæ Clericorum tam ciuiles, quàm criminales ad Iudicem Ecclesiasticum pertinent adeò, vt huic priuilegio ne tacitè quidem renunciare possit per textum *in c. Si diligenti de for. comp. §. Si Clericus de pac. publ. & eius viol. text. in §. Nos Fridericus v. Item statuimus de stat. & cons. & vsib. feud.*

8 Deinde pugnat pro hac sententia textus *in ca. Clericum 11. q. 1.* vbi habetur negotia Clericorum siue criminalia, siue ciuilia, nonnisi apud Iudicem Ecclesiasticum ventilanda esse, vt latè probat Alex. *cons. 8. vol. 1.* quare clericos in enormissimo crimine ante degradationem non esse puniendos per Iudices laicos, etiamsi esset læsa Maiestas humana, disertè tradit Gigas *tr. de crim. læs. maiest. in rubr. quis de crim. læs. maiest. cogn. pos. n. 11.* Roland. à Val. *cons. 4. n. 6. vol. 1.* & alii, exceptis tantùm casibus, in quibus ex dispositione expressa Sacrorum Canonum sunt omninò priuati priuilegio Clericali absque alia degradatione, siue declaratione, vtputa ratione bigamiæ, *cap. vn. de bigam.*

bigam. in 6. & assassinij, *cap. 1. de homic.* item *in 6.*

9 Nam ad effectum quod Clerici amittant priuilegium fori, requiritur præcedens sententia declaratoria Iudicis Ecclesiastici secundùm communem, ac veram sententiã, & censuit S.Congr. Concilij in sequenti declaratione.

10 *Die 5. Martij 1616. in Lucana S. Congregatio censuit, huiusmodi Clericum ita demum fori priuilegium amisisse, si prius fuerit à Iudice Ecclesiastico declaratus incorrigibilis, obseruata forma præscripta in cap. Cum non ab homine de iudic.* De quo nos etiam aliàs.

11 Vndè meritò, teste Rabardeo *de cauendo schism. sect. 1. n. 2. & 3.* apud Delben. *de immun. cap. 5. dub. 4. n. 19.* Rex Christianissimus Galliarum Ludouicus XIII. vt quoad tale crimen læsæ Maiestatis contra Clericos procederetur in facti contingentia recursum habuit ad Vrbanum VIII. vt constat ex eius diplomate dato in Arce Gandulphi 8. Octobris 1632. Vide Consultationem nostram *in t. 10.*

12 Ad 4. Hic articulus est pariter contra immunitatem, & iurisdictionem Ecclesiasticam. Licèt enim Clericus habitum clericalem, & tonsuram dimiserit, ac pro laico communiter habitus fuerit, in habituque laicali fuerit deprehensus, non tamen idcircò poterit Iudex laicus post oppositionem, & notitiam Clericatus contra Clericum procedere absque incursu censurarum, antequam præcederet declaratio Iudicis Ecclesiastici, quod reus non esset Clericus, vel quod amisisset priuilegium fori, illoque gaudere nõ possit per textum *in c. Si Iudex laicus v. non sic,* vbi Glos. *v. fecerit de sent. excom. in 6.* & firmat Farin. *de inquis. q. 8. n. 33. & 35.* Dian. *p. 1. tr. 2. resol. 27.* ac Fagnan. *in cap. Contingit 2. de sent. excomm. à n. 14. & 21.* vbi respondet obiectionibus, & Marth. *de iurisd. p. 2. cap. 31. n. 22.*

13 Quare si Iudex Ecclesiasticus pronunciauerit reum, de quo agitur, esse Clericum, tunc Iudex laicus tenetur, illum remittere vna cum processu contra eum condito ad Iudicem Ecclesiasticum per *d. c. Si Iudex laicus,* vbi hoc notant Doctores. Idque siue Clericus sit captus in habitu laicali, siue clericali, Cephal. *cons. crim. 1. n. 2.* licèt Couar. *pract. q. cap. 35. n. 1.* dicat, quod apud Gallos non sit recepta Constitutio Bonifacij VIII. *in d. cap. Si Iudex laicus.*

14 Nec refragatur Ant. Faber *defin. 14. de iurisd. omn. Iud.* quia loquitur de Clerico, qui dimisso habitu, ac tonsura effectus est miles, facitque actum omninò contrarium ordini clericali, & per tacitam renunciationem assumendo statum incompatibilem amittit priuilegium clericale, Episcopo eum non vindicante. In quo casu sine vlla monitione eo ipso amittit priuilegium, vt per *can. quisquis 84. d.* & Doctores quos refert, ac sequitur Fagn. *in d. c. Contingit 2. de sent. excom. n. 16.* & de Grass. *d. eff. 1. n. 866.*

15 Ad 5. Hic articulus est etiam contra exemptionem, & iurisdictionem Ecclesiasticam; nec potest habere locum, nisi in causis mistis in personas laicas; nam Clerici pro delicto semper ab Ecclesiastico coercentur. Et nihilominùs in casu, quo Iudex Ecclesiasticus processerit contra Clericum, & eum condemnauerit ad pœnam non condignam delicto ex defectu potestatis, vt quia deberet pro delicto imponi pęna mortis naturalis, quã imponere non potest, & imponit pœnam perpetui carceris, tunc posse Iudicem laicum eundem punire pœna à iure statuta, etiam mortis, docet Scacc. *de iudic. p. 1. c. 11. n. 101.* cum alij ab eo allegatis, ac sequitur de Grass. *d. eff. 1. n. 1289.*

16 Ad 6. Hic articulus, quatenus non requirit sententiam degradationis in crimine læsæ maiestatis est contra immunitatem, exemptionem, & iurisdictionem Ecclesiasticam ex superiùs dictis. In assassinio verò probabilius est, illam non requiri ex *d. cap. 1. de homic. in 6.*

17 Ad 7. Hic articulus destruit omninò exemptionem, & iurisdictionem Ecclesiasticam; quia poterit contingere, quod Episcopus fuerit requisitus ad degradandum Clericum, qui verè non commisit delicta, quæ illi imputantur, ac propterea non poterit Episcopus illud degradare, & nihilominùs habebitur pro degradato. Remedium Canonicum est, quod si Episcopus recusauerit degradare clericum conuictum de huiusmodi delictis, recurrendum est ad eius Metropolitanum, quo etiam recusante, vel negligente, recurrendum est ad Summum Pontificem per textum in *cap. Qualiter in fin. de iudic. & can. placuit 11. q. 1.* quo tamen negligente ad Principem laicum recurri non potest, nisi facto id necessarium sit in defensionem suorum subditorum; quia tunc locum habet ius naturæ ac fit per modum defensionis purè naturalis. Atque ita respondetur ad textum *can. filijs 16. q. 7.* vbi Prælatis negligentibus imploratur auxilium Regis, scilicet, vt protectoris, ac defensoris, non autem vt Iudicis.

Ad 8. Hic articulus est præiudicialis iurisdictioni Ec- 18
clesiasticæ; quia non potest Iudex laicus iudicare Clericum delinquentem, si antequam Iudex ille se ingerat, fuerit per Ecclesiasticum punitus, vel absolutus. Nam priuatio priuilegij, & si pœnalis sit delinquenti, non debet esse pręiudicialis foro Ecclesiastico, quominùs possit suum Clericum punire, vel absoluere, sed hunc tantùm habet effectum, vt cum priùs non posset per Iudicem laicum iudicari Clericus, non possit; quod annotant Dec. *in pr. crim. p. 1. lib. 4. c. 9. n. 86.* & Ambros. *de Immun. cap. 17. n. 27.*

Ad 9. In hunc articulum nihil animaduersione di- 19
gnum occurrit.

Ad 10. Hunc articulum ex Doctoribus suor, qui admit- 20
tunt, sunt qui explodunt, vt videre est apud Dian. *p. 3. tr. 1. resol. 1. & p. 4. tr. 1. resol. 7.* Declarationes S. Congregationis Immunitatis hac de plures abdidi, illas adi.

Ad 11. In hoc itẽ articulo nihil est obseruatione dignũ. 21

Ad 12. Sunt, qui defendunt hunc articulum per Glos. *in* 22
auth. Clericus C. de Episc. & Cler. v. Et si reus, vbi Glossa tenet, quod Iudex secularis possit absoluere Clericum à crimine, licèt non possit eum condemnare, quam Glossam seruat generalis Franciæ consuetudo apud Aufrer. *in repet. Clem. 1. de offic. ordin. q. 11.*

Et pro affirmatiua possunt adduci iura, quę dicunt con- 23
suetudines obseruãdas. Ea enim, quæ iure communi sunt prohibita diuturnitate temporis, cuius initij memoria non existit, licitè obtinentur per textum *in c. Super quibusdam §. præterea de verb. signif. cap. Quid per nouale, & cap. Veniens eod. tit. in 6. can. hæc quippè 3. q. 6. & can. mos antiquus 65. d.* cum alijs; quod maximè procedit in Principe ex eo quia præsumitur, quod iustè faciat, & semper in eo iusta causa præsumitur per notata Butrij, & Panorm. *in cap. Quæ in Ecclesiarum de constit.* Cyni, & Baldi *in l. rescripta C. de prec. Imper. offer.*

Cum igitur de consuetudine Supremus Princeps cõce- 24
dat huiusmodi gratias siue remissione, etiam Clericis est obseruanda. Vndè postquam talis gratia semel fuerit intimata iuxta notata in *l. 2. C. si contra ius, vel vtil. publ.* Clericus ille non debebit vlterius de eodẽ crimine inquietari, vel accusari. Ad quod facit textus, Glos. Bart. & Angel. *in l. si cui §. 1. ff. de accus.* Hoc enim videtur esse regulare, quod de crimine semel absolutus vlterius non debet accusari, maximè si talis absolutio facta non fuerit in foro pœnitentiali, vt tenet Io. Fab. *in l. Si quis homicidij C. qui accus. pos.* ibiq; Salic. & tradunt Innoc. Ost. Io. Andr. Panor. & Aret. *in c. De his de accus.* idemq; Panor. *in c. 1. §. 2. de purg. canon.*

Secũdò videtur, quod saltem dicta gratia, siue remissio 25
ipsi Clerico prodesse debeat, vbi pro delicto pęna confiscationis esset imponenda, vt scilicet quoad confiscationẽ bonorum immobilium possit Supremus Princeps Clerico delinquenti gratiam concedere, quod verò ad mobilia nihil prodesse videatur. Maximè quia iuxta generalem Franciæ consuetudinem, quam sæpè seruari se vidisse testatur idem Aufrerus loco citato, licèt bona mobilia Clericorum damnatorum Episcopis applicentur, & immobilia temporalibus Dominis, à quibus retinentur, vt tuetur Anchar. *in c. Ex, quæ de regul. iur. in 6. q. 22.* & Oldrad. *cons. 47.* quam consuetudinem refert Io. Andr. *in addit.* ad Spec. *tit. de feud. §. pen.* pro qua seruanda inducitur *l. minimè ff. de sepul. viol. & l. 1. C. de emancip. lib. & l. vlt. C. de diuer. off.* Sic & lex Friderici distinguit inter res mobiles, & immobiles *de pac. ten. §. si vero, & §. si Clericus eod. tit. & l. addictos C. de Episc. aud.* & quod ibi notatur, nempè Clericum puniri in patrimonio per iudicem secularem. Et ad hanc distinctionem bonorũ mobilium, & immobiliũ suffragatur *c. Ad hæc, c. Relatum 2. §. ad hæc de testam. l. si filius C. famil. herc. & l. 1. C. de impon. lucr. descript. & l. 3. ff. de supel. leg.*

Quod autem processus agitatus super huiusmodi gra- 26
tia, vel remissione coram Iudice seculari teneat, probari videtur. Primò ex regula, quod sicut quando constat citatione arctare, citatus tenetur venire, ita & quando dubitatur, vt notant Glos. & DD. *in c. Veniens de accus. & can. Si Episcopus 3. q. 2.* traditque Innoc. *in c. 2. de dilat.* Panor.

in

in c. Cum ordinem de rescript. ac ibi Glos. & Bartol. *in l. 2. ff. Si quis in ius voc. non ier. & in l. Si quis ex aliena ff. de iudic.* quod nimirum si Iudex laicus citat Clericum, tenetur is comparere, & suum priuilegium allegare. Atq; adeò videtur, quod processus super huiusmodi gratia valere debeat, ac ipsa gratia, cùm nunquam impetrans se Clericũ dixerit.

26 Secundò, si Iudex probabiliter errat in facto, & credit se esse Iudicem, cum verè non sit, proceditque, tenet processus *c. Si duobus de appel.* secùs autem si erraret in iure, *c. Cum super de offic. deleg. c. Ex parte de concess. preb.* Princeps autem huiusmodi gratiam concedens, vel Iudex probabiliter errare possunt in facto, si impetrans non proponat, se esse Clericum; quia cùm quilibet nascatur laicus, talis est præsumendus, nisi probetur Clericus *can. legum 2. q. 1.* Cum igitur talis Clericus impetrans sit de Regno, & se offert sponte iudicio, potest à Summo Principe absolui, vel eidem indulgentia concedi ita, vt ab Ecclesiastico Iudice de eodem crimine puniri non possit.

27 Tertiò, quia Princeps ex concessione talis gratiæ in Clericum iurisdictionem non exercet, cùm ille Clericus impetrans sit actor, qui petit contra procuratorem Principis suas gratiæ literas concedi. Actor autem sequitur forum rei, siue actor sit Clericus, siue laicus *l. adire C. de ord. iudic. can. experientiæ 11. q. 1. c. Si Clericus, & c. Cum sit de for. comp. l. iuris ordine, & l. in criminali C. eod.* Maximè cum talem gratiam concedere sit in libera voluntate Principis. Ex eo enim gratia dicitur, quia gratis accipitur, vel datur, aliàs non esset gratia *can. quicumque 1. q. 1.* iudicium autem redditur in inuitum, *l. inter stipulantem §. stichum ff. de verb. oblig. & c. intelleximus de iudic.* quia Clericus tunc non trahitur. Tunc enim Canones locum habere possunt, qui hoc vitare videntur, non autem quando vltrò se offert per notata Innoc. *in c. Cum inter de except.*

28 Sic quoque in emancipatione Iudex competens est Iudex patris, & non filij, vt notatur *in l. fin. C. de emancip.* ac tenet Anchar. *in c. Ea, quæ de regul. iur. in 6. q. 18.* Ergo à simili in concessione huius gratiæ Iudex competens est Iudex procuratoris Principis, qui videtur esse reus, & conuentus, & non Iudex impetrantis Clerici.

29 Sic etiam statutum generale laicorum, & fauorabile includit Clericos. Vndè si statutum dicat, quod stantibus masculis filia non succedat, in illo statuto includitur Clericus, & Monachus, *cap. Diligenter de for. comp. can. Si in adiutorium d. 10.* & Doctores *in c. fin. de solut.* facitque *c. Cum venissent de eo, qui mit. in pos. & cap. Ecclesia vt lit. pend.* & consuluit Io. de Lignano, vt refert Lap. *alleg. 117.* ac tenet Bartol. *in l. cunctos populos C. de Sum. Trin.* Butr. *in cap. Quod Clericis de for. comp.* de quo per Bald. *in l. Deo nobis C. de Episc. & Cler.*

30 At nihilominùs hisce minimè obstantibus tenendum est, talem gratiam non valere. Primò, quia est contra vtilitatem publicam, cuius interest, ne crimina remaneant impunita, *c. Vt fama de sent. excom. l. ita vulneratus ff. ad leg. Aquil. l. licitatio §. quod illicitè ff. de public. l. nec damnosa C. de prec. Imper. offer.* Maximè quia per concessionem huiusmodi Clericis audacia tribuitur delinquendi contra *Clem. 1. de offic. Ordin. & cap. vt Clericum de vit. & honest. Cler.*

31 Secundò, quia Princeps in dubio non præsumitur velle præiudicare iuri tertij *c. Super eo de offic. deleg. c. Quamuis de rescript. in 6. l. 2. §. Si quis à Principe ff. ne quid in loc. publ.* Et licèt, quando solius fisci interest, Princeps pœnam remittere possit, vt tenere videntur Cynus, Baldus, & Salicetus *in l. rescripta C. de prec. Imper. offer.* Panor. *in c. Quæ in Ecclesiarum de constit. in cap. Nisi specialis de offic. leg.* De pœnis tamen, & iuribus singularium personarum non potest hoc licitè fieri in præiudicium eius, cui ius est quæsitum per textum, qui videtur esse notabilis *in l. omnia C. de in ius voc.* cum Glossa secundùm Baldum *in l. fin. ff. de pec. l. sicum Hermes ff. locat.* cum alijs. Sic Princeps gratiam huiusmodi Clerico concedens pœnam delicti remittere non videtur, saltẽ quatenus Ecclesię preiudiciũ concernit.

32 Tertiò, quia certum omninò est, quod nec in foro contentioso, neque in foro pœnitentiali quis à non suo Iudice condemnari potest, vel absolui, *can. in primis 2. q. 1. c. Ad nostram de consuet. cap. Olim de iniur.* Non licèt enim laico dare legem de Clerico *can. benequidem 96. d. can. non placuit 16. q. 7.* Immò contra faciens tanquam sacrilegus est puniendus *can. Si quis Principum ead. caus. & q.* Et de vniuersa Ecclesia malè iudicat, qui quærit iudicium laicorum *can. placuit 11. q. 1.* Sicut non tenet sententia à non suo Iudice lata, *d. c. Ad nostram de consuet. & cap. Et si Clerici de iudic. tot. tit. C. si à non compet. iudic.* Ita nec confessio coram eo facta *d. c. Et si Clerici*, neque absolutio, *c. Venerabilibus de sent. excom. §. vbi autem in 6.* nec purgatio ab eo indicta, *c. Cum dilectis de purg. can.* neque examinatio *c. Licèt de offic. leg.* neque citatio arguendo de toto ad partem *c. Pastoralis §. item de off. deleg. c. Romana de for. comp. in 6. & c. Contingit de arb.* cum sua Glossa.

Hinc statutum non ligat, nisi subditos statuentis, *c. A* 33
nobis de sent. excom. c. Nouit de off. leg. l. fin. de iurisd. omn. Iud. cap. fin. de constit. in 6. Et indulgentia in foro pœnitentiali, quæ conceditur à non suo Iudice, non tenet, *c. Quod autem de pœnit. & remiss.* vbi ait Panor. quod in multis forus pœnitentialis regulatur ad limites fori contentiosi. Vndè sicut in foro contentioso quis à non suo Iudice ligari non potest, neque absolui, ita nec in foro pœnitentiali, *c. Omnis vtriusque sexus de pœnit. & remiss. can. placuit de pœnit. d. 6.* quilibet enim tenetur confiteri coram suo Sacerdote; nam in foro pœnitentiali non sortimur forum ratione delicti, vt latè comprobat *ad singulare Romani* 468. Gabriel Sar.

Clarissimum autem est, quod Princeps secularis cleri- 34
cos condemnare non potest de crimine, quia sunt exempti iure diuino, vt alibi probauimus. Ergo neque etiam absoluere. Par enim est ius ligandi, & absoluendi *can. verbum de pœnit. d. 1.* & cui denegatur cognitio, multò fortiùs denegatur dispensatio *l. 2. C. de his, qui ven. ætat. impetr. ca. quamuis, & can. Dudum 3. q. 6. & cap. Cum illorum de sent. excom.* Immò ad illum solùm pertinere videtur restitutio, ad quem examinatio *can. Euphemium §. hinc colligitur 2. q. 3. & l. cum principale ff. de reg. iur.*

Talis igitur gratia, siue remissio tanquam contra ius 35
diuinum concessa est nulla, Glos. Bart. Bald. & Io. Fab. *in l. fin. ff. si contr. ius, vel vtil. publ.* Bald. *in d. l. rescripta*, de qua plenè per Bart. *in const. ff. sub initio, c. Non minus de immun. Eccles. cap. Quicunquam de consib. in 6.* vbi Archid. Genes. 47. Esdr. *c. 8.* Et Constantinus Augustus Clericorum accusationes recipere recusauit *can. Sacerdotibus 11. q. 1.*

Quartò ex defectu iurisdictionis *ca. Nullus 11. q. 1. cap.* 36
Nullus de for. comp. l. generaliter C. de Episc. & Cler. qui planè defectus opponi potest aduersus huiusmodi gratiam, siue processum, ac sententiam, etiamsi Constitutio, vel statutum adesset, quod nulla exceptio admittatur, vt notatur *in Clem. 1. de sequestr. pos. & fruct.* ac tenet Baldus post Cyn. *in alleg. l. generaliter*, Specul. *tit. de citat. §. 1. & §. penul.* & Archid. *in ca. placitam 15. q. 4.*

Quintò; quoties imminet factum, quod à iure repro- 37
batur, taciturnitas eius, qui non potest expressè actu consentire, nihil operatur, *cap. Dilecto de preb.* cum similibus, & notata *in l. 1. C. vbi de crim. ag. oport.* vbi Acentl. ait, quod quando Iudex est talis, quod citatus sua voluntate non possit eum facere Iudicem, non nocet taciturnitas, ex *c. Dilecto de preb.* ibique Innoc. & Io. Andr. & Specul. *loc. alleg.* Immò Clericus expressè confitens coram seculari Iudice, se non esse Clericum, sibi non præiudicat, *d. c. Et si Clerici*, & Bald. *in l. Si qua per calumniam C. de Episc. & Cler.* Clericus enim non potest neque expressè, neq; tacitè in laicum consentire; nam pacto priuatorum iuri publico præiudicare non potest *l. neque pignus ff. de reg. iur. cap. Si diligenti de for. comp.* Ius autem publicum consistit in sacris, & Sacerdotibus *can. ius publicum d. 1.*

Maximè in hoc casu, in quo tale ius concessum in fa- 38
uorem non solùm Clericorũ, sed Cleri, *c. Contingit de sent. excom. & d. c. Si diligenti.* Atque adeò Clerici impetrantis huiusmodi gratiam, & tacentis se esse Clericum coram Iudice non suo iurisdictionem ei non tribuit. Immò, si Clericus expressè se laicum fateretur coram Iudice seculari, qui scit, vel scire debet eum esse Clericum, non excusaret secundùm Innoc. *in d. cap. Vt famæ de sent. excom.* & Io. Andr. *in cap. Si Iudex eod. tit. in 6.* ac notata per Bald. *in d. l. Si qua per calumniam*, vbi reddit rationem, quia ista confessio est facta coram iudice non competenti, alleg. *cap. Et si Clerici de iudic.*

Nec releuat, quod gratiam obtinens communi forsitan 39
opinione habeatur pro laico; quia, licèt communis opi-

nio operetur, quod ea durante seruetur gratia, manifestata tamen veritate cedit opinio, *can.veritate d.8.* & ita declarabitur nulla, & nullus quoque totus processus inde sequutus, vt notatur de sententia lata per falsos testes *in cap. Cum venerabilis de except.* & de sententia excommunicationis lata post appellationem legitimam non prosequutam *in cap. Licet eod. tit. in 6.*

40 Minùsque videtur obstare Glos. *in præcit. auth. Clericus C. de Episc. & Cler.* vbi Glossa videtur tenere, Iudicem secularem posse Clericum absoluere à crimine. Nam Baldus ibi tenet contrarium, ea quidem ratione, quia deficit iurisdictio. Vndè cum iudicium non possit fundari, non potest ferri sententia, *vt d. cap. Et si Clerici de iudic.*

41 Neque videtur excusare contraria consuetudo, quia non valet; nam est contra statum, ac libertatem Ecclesiasticam, onerosa, & grauis Ecclesijs, *cap. 1. de consuet. cap. Nostram, & cap. Cum inter eod. tit. cap. Decernimus, c. Quanto, cap. Clerici de iudic. cap. Quæ in Ecclesiarum de constit. & cap. Ecclesia S. Mariæ eod. tit. cap. fin. de reb. Eccles. non alien. can. bene quidem d. 96. auth. Cassa C. de sacros. Eccles.* ibique Bart. Bald. & Salic. Innoc. & Panorm. *in cap. Nouerint de sent. excom.* ac notat Io. Fab. *in auth. statuimus C. de Episc. & Cler.* Præcipuè cum dicta consuetudo sit contra iura habentia perpetuam causam prohibitionis, nedum canonica, & ciuilia, sed etiam diuina; quare non valet, *can. vides d. 10. can. Imperiali d. 23. d. cap. Si diligenti, ac l. non dubium C. de legib.* estque dicenda corruptela, *cap. Cum venerabilis de consuet.* cum temporis diuturnitas sine veritate sit erroris vetustas *d. can. veritate d. 8.* & quantò diuturniora sunt peccata, tantò grauiora *can. flagitia 32. q. 7. & cap. fin. de consuet.*

42 Nec tandem iuuare videtur Episcoporum tolerantia, immò culpæ eorum est adscribendum ex *can. ad reatum d. 81.* & ex tali facto iura præcipiunt Clericos puniendos, ideircò patientia non sufficit, & cum Clericus pœnam mereatur, indè præmium consequi non debet *l. sine hæreditaria ff. de neg. gest.* ibique Doctores.

43 Ad 13. Hic articulus quod attinet ad Clericos, qui continuò deferre debent habitum clericalem, & habere requisita iuris communis, & Concilij Trid. *sess. 23. cap. 6. de ref.* est contra decreta S. Congregationis Concilii, quæ sæpè censuit, quod etsi Clericus priuilegio fori non gaudeat, quia qualitates Concilij non habet, eum tamen non posse à Iudice laico detineri, nisi priùs super qualitatibus huiusmodi Iudex Ecclesiasticus cognouerit, & pronunciauerit. Ideòq; Episcopos vtique posse hoc casu contra laicos ad sententiam censurarum procedere, vt alibi docuimus.

44 Quod si aliter diceremus, funditùs euerteretur iurisdictio Ecclesiastica, cum esset in potestate laicorum aliquam probationem facere, ac declarare, quod Clerici non haberent huiusmodi qualitates. Præsertim Episcopo volente vindicare Clericum, vt ex rationibus, & decretis eiusdem S. Congregationis Concilii, quæ adduxi *tom. 1. consult. 46.* ac alibi.

CONSVLTATIO XLI.

An Regulari danda sit petita copia actorum in causa criminali cum nominum testium expressione?

1 AFfirmo; quia id expressè disponitur in Concilio generali relato *in cap. qualiter, & quando 24. de accusat.* his verbis: *Et non solùm dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei, vt quid, & à quo sit dictum, appareat publicanda, nec non exceptiones, & replicationes legitimæ admittendæ;* quod etiam clarè sancitum legitur in reformatione Tribunalium Pauli V. §. 10 *tit. de iudic. crim. n. 26.* & concinunt omnes Canonistæ *in d. c. qualiter, & quando,* & Doctores communiter, excipientes solùm crimen hæresis ob contrariam dispositionem Constitutionis 40. Pauli IV. quos referunt, ac sequuntur Farinac. *de indic. & tortur. q. 39. n. 105.* Clar. *lib. 5. sent. §. fin. q. 49. n. 2.* Guazin. *defens. 24. n. 8.* tradítque Paris. *cons. 2. n. 154. ac seqq. lib. 4.* vbi *n. 158.* ait, id locum habere etiam in causa, & inquisitione summaria, & *n. 159.* idem inquit, seruandum esse etiam in crimine hæresis, sed de hoc alibi.

2 Ratio autem, ob quam publicanda sunt nomina testium, legitur in allegato *c. qualiter,* nimirùm; *ne per suppressionem nominum infamandi, per exceptionum verò exclusionem deponendi falsum audacia præbeatur.* Cognitis namque nominibus possunt opponi exceptiones contra personas, & dicta, quæ depositionibus omnem tollerent fidem; aliàs si nomina, & cognomina celarentur, sequeretur absurdum, quod nempè quis ex dicto forsan inhabilis plecti posset, vt præter adductos obseruat Ciaz. *discept. crim. 22. n. 4. & seqq.* qui loquitur etiam in crimine hæresis.

Non vrget timor offensionis eorum, qui deposuisse dicuntur ad hoc, vt dicta nomina non patefiant, vel saltem in confuso fiant publicanda. Nam periculum, quod testibus euenire potest ab inquisitis, longè leuius est audacia, quam ex subtigendis dictis, ac nominibus suis prædicti testes sumere solent ad falsè, confusè, temerèque deponendum, vt per Rodriquez *to. 2. q. regul. 16. ar. 1. ad fin.* Nunquam enim defuere testes diabolares, egentes, sine censu, atque etiam sine sensu communi. 3

CONSVLTATIO XLII.

An Edictum Episcopi, quo præcipitur sub pœna excommunicationis, alijsque arbitrarijs, quod nemo admittat ad celebrationem Missarum presbyteros exteros absque eius licentia, comprehendat etiam Regulares? Vbi summatim explanatur decretum de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ sess. 22. S. Concilij Tridentini.

NOnnulli Regulas, inter quos & Pasqualig. *de sacrif. Missæ q. 366. n. 7.* negant; quia præceptum dirigi solùm potest ad subditos, & pro locis subiectis, *cap. Vt animarum de constit. in 6.* Regulares autem exempti, & eorumdem Ecclesiæ non subijciuntur Episcopis. 1

Nec dici potest, quod hoc possint, vt delegati Sedis Apostolicæ per decretum *de seru. & vit. in celebr. Missar. sess. 22. S. Concilij Trid.* quia illa delegatio se extendit solùm ad ea, quæ concernunt auaritiam, superstitionem, & irriuerentiam in celebratione Missarum, atque adeò solùm quoad eos, qui circa hæc peccant. Et ideò non se extendit ad prohibendum Regularibus, ne admittant exteros ad celebrandum. 2

Accedit etiam, quod quando Concilium vult tribuere auctoritatem supra Regulares, eos nominat. Solùm autem nominat, quando agit de celebratione extra Ecclesias, & oratoria tantùm cultui diuino deputata. 3

At hoc nec iure, neque moribus dictum est, neque ex vsu Ecclesiæ, cui res peruersè constitutas in ordinem, ac statum decorum restitu cordi semper fuit. Sacrum itaque Concilium Tridentinum adhibens omnem curam, vt sacrosanctum Missæ Sacrificium omni Religionis cultu, ac veneratione celebretur, decreuit, vt Ordinarii locorum Episcopi ea omnia prohibere, atque è medio tollere sedulò curent, ac teneantur, quæ vel auaritia, idolorum seruitus, vel irreuerentia, quæ ab impietate vix seiuncta esse potest, vel superstitio, veræ pietatis falsa imitatrix, induxit: quæ tantùm refert Pasqualigus. Sed deindè subdit S. Synodus, vt irreuerentia vitetur, singuli in suis diæcesibus interdicant, ne cui vago, & ignoto Sacerdoti Missa celebrare liceat, &c. Neue diceretur, quod Episcopi in dicto decreto constituantur delegati Sedis Apostolicæ etiam quoad Regulares, quando agit de celebratione extra Ecclesias, & oratoria tantùm cultui diuino deputata, his verbis conceptis cautum, & sancitum est: Hæc igitur omnia, quæ summatim enumerata sunt omnibus locorum Ordinariis ita proponuntur, vt non solùm ea ipsa, sed quæcumque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi pro data sibi à sacrosancta Synodo potestate, ac etiam vt delegati Sedis Apostolicæ prohibeant, mandent, corrigant, statuant, atque adeò inuiolatè seruanda censuris Ecclesiasticis, alijsque pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant, non obstantibus priuilegijs, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque. Huc vsque Concilium; quid ad hæc? Verum id negabitur? Qui potest? An vt tanta auctoritate conuincantur? 4

Quæ causa non solùm magna auctoritate Concilii, sed etiam eiusdem S. Congregationis, torque testium nititur, 5

tur, ipsiusque Cespedis exemptionis Regularium assertoris, ac vindicis *cap. 5. dub.* 89. qui refert, quod cum à fratribus Bononiensibus coram eadem Sac. Congregatione fuerint proposita aliqua dubia, inter alia sic fuit consulta. *Essendo publicato vn'ordine generale da Monsignore Arciuescono, che niuno lasci celebrar Messa a' Preti forastieri, senza prima vedere, che ne habbi hauuta licentia da Sua Sig. Illustr. e dal suo Vicario generale, si ricerca, se i Frati siano tenuti ad osseruarlo. Fuit responsum die 2. Iulij 1620. Ad 12. non licere Regularibus in suis Ecclesiis ad celebrandum admittere presbyteros seculares contra prohibitionem Illustr. Archiepiscopi.* Sic quoque declarasse S. Congregationem 2. Nouembris 1594. ait Barbos. *in declarat. ad cap. 16. Concil. Trid. sess. 23. n. 5.* & in Neapolitana 17. Augusti 1630. & alibi apud Gallet. *in marg. cas. conscient. v. Missa*, Ricc. *in prax. for. Eccles. dec. 748. in 1. edit. & resol. 635. in 2. edit. & dec. 298. p. 4.* Barbos. *de potest. Episc. alleg. 21. n. 8. & de iur. Eccles. lib. 1. cap. 11. n. 3.* & Nouar. *in Lucern. Regul. v. Missa.*

6 Atque ex decreto ipso S. Concilii respondetur rationibus supra deductis. Etenim Regulares non subiiciuntur Episcopis, tanquam Ordinariis, sed tanquam delegatis Sedis Apostolicæ. In decreto autem Tridentino Episcopi hac in re constituuntur delegati Sedis Apostolicæ, atque adeò iis subiiciuntur; quod autem generaliter hoc decretum comprehendat etiam Regulares quantumuis exemptos, eosque ea omnia, quæ ab Ordinariis locorum circa obseruanda, & euitanda in Missarum celebratione statuta fuerint, omninò seruare teneri, ad idque etiam pœnis, ac censuris Ecclesiasticis ab iisdem Ordinariis cogi, & compelli posse, censuit S. Congregatio apud Fagnan. *in cap. Graue n. 46. de Offic. Ordin.*

6 Quod verò ad decretum S. Concilii Tridentini. In eo proponuntur obseruanda in Sacrosancto Missæ Sacrificio ad hoc, vt omni Religionis cultu, ac veneratione celebretur, *can. nihil in Sacrificijs*, ibique Glos. *d. 2.* & reprehenditur, qui facit opus Domini negligenter, *Hierem. 48.* secundùm editionem septuaginta; nam secundùm vulgatam habetur: maledictus homo, qui facit opus Domini fraudulenter, & rectè, negligentia enim operis Domini quodammodo fraus, & dolus est.

7 Quæ autem in Missæ Sacrificio euitanda sunt in tria capita colliguntur, quæ sunt auaritia, irreuerentia, & superstitio; quoad auaritiam pertinet, eleganter S. Ambrosius *ser. 81. in Luc.* relatus *in can. Sicut ij d. 47.* cuius verba opportunè hic appendo, vt perpendantur: *Sicut ij, qui per insaniam mente translati sunt, non iam res ipsas, sed passionis suæ phantasias vident, ita etiam mens auari semel vinculis cupiditatis adstricta, semper aurum, semper argentum videt, semper redditus computat, gratius aurum intuetur, quàm solem, & ipsa eius oratio, & supplicatio ad Dominum aurum quærit. Interdum etiam vsura arte nequissima ex ipso auro aurum nascitur. Sed quid agis? Nec satietas vnquam, nec finis aderit cupiditati. Sed ais; quid iniustum est, si cum aliena non inuadam, propria diligentius seruo? O impudens dictum? Propria dicis? Quæ? Ex quibus reconditis in hunc mundum detulisti? Quando in hanc ingressus es lucem, quando de ventre matris existi, quibus quæso facultatibus, quibusque subsidijs stipatus ingressus es? Proprium nemo dicat, quod est commune, quod plus, quàm sufficeret, sumptum, etiam violenter obtentum est. Nunquid iniquus est Deus, vt nobis non æqualiter distribuat vitæ subsidia? Vt tu quidem esses affluens, & abundans, alijs verò deesset, & egerent? An idcirco magis, quia & tibi voluit benignitatis suæ experimenta conferre, & alium per virtutem patientiæ coronare? Tu verò susceptis Dei muneribus, etsi in sinum tuum redactis, nihil te putas agere iniquum, si tam multorũ vitæ subsidia solus obtineas? Quis enim tam iniustus, tam auidus, tam auarus, quàm qui multorum alimenta suum non vsum, sed abundantiam, & delicias facit? Neque enim minus est criminis habenti tollere, quàm cum possis, & abundes, indigentibus denegare. Esurientium panis est, quem tu detines, nudorũ indumentum est, quod tu recludis, & miserorum redemptio est, & absolutio pecunia, quam tu in terrã defodis. Tot te ergo scias inuadere bona, quot posses præstare, quod velis.* Lege etiam *c. Auaritiæ de elect. in 6.*

8 Damnantur in decreto conditiones, & pacta. Censuit tamen S. Congr. ratione obligationis posse recipi eleemosynam inter partes constitutam pro Missis celebrandis, & eum, qui promisit, posse conueniri, cum concurrant tot temporalia in huiusmodi obligationibus, vt intelligatur non spiritualem rem, sed temporalem locari, & conduci. Illa enim obligatio ea ratione tali videtur onere grauata, quia quilibet in traditione rei suæ, onus, quod sibi placuerit, potest imponere, non autem oblatio deducta in pactum, quod hic expressè prohibetur, Doctores *in cap. Significatum de præb.* Sic etiam in obligationibus manualibus, de quibus ibi Canonistæ, non potest dari tanta pecunia, vt propterea dicatur vna Missa, vel fiat vnum anniuersarium, quia eleemosyna debet libenter offerri, & contra etiam offerri spirituale ita, vt cesset obligatio. Vndè aiunt Doctores, quod licèt Episcopus possit taxare stipendium, quod debetur Sacerdoti, qui obligat se ad sic, & pro certo tempore, vel in perpetuum celebrandum, non tamen potest taxare stipendium pro singulari Missa dicenda, quæ non est obligatio, sed simplex actio; attamen ex quo ita datur, scilicèt vt in stipendium sustentationis cedat, & aliter celebret, seu saltem celebrare valeat, accipiens tacitè, ad id se obliget, non subest ratio, quare contra *l. 1. ff. de pact.* non teneatur promissa seruare.

Subdit textus, & quidquid pro Missis nouis celebrandis 9
datur. Non inde tamen prohibetur presbytero ex sententia S. Congr. quominùs primam suam Missam decantet, & in illa post offertorium in medio altaris ad populum se conuertat, accipiẽdo, vt solent Parochi diebus festis, à spõtè offerentibus oblationes & eleemosynas. Perambulationes verò per Ecclesiã similiter, & extorsiones prohibẽtur.

Sic quoque damnantur illiberales eleemosynarum exactiones, quo nomine non venire consuetudinem, quæ inoleuit, dixit S. Congr. vt Parochus diebus festis solemnibus, vel non solemnibus post Offertorium in medio altaris vertat se ad populum, & inclinando ad oblationes manipuli, vel aliud offerentibus præbeat osculum.

Deinde, vt irreuerentia vitetur, mandat, quod singuli in 10
suis diœcesibus interdicant, ne cui vago, & ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat; quæ prohibitio cum sit distincta, correcta videtur dispositionis iuris veteris, qua Sacerdos ignotus secretò celebrare poterat, *cap. Tuæ fraternitatis de Cler. peregr.*

Nec non qui publicè, & notoriè criminosus sit, sicuti in 11
crimine fornicationis, *can. Nullus, & can. præter d. 32.* ibique Glossa, & Doctores *in c. Vestra, & cap. Tua*, & præsertim quod sit notorium, *cap. vlt. de cohab. cler. & mul.* Criminosum autem hìc non modò intelligi puto obnoxium crimine, quo ipso iure quis venit suspendendus, sicut notorius fornicator, sed eum etiam, qui quocumque peccato mortali sit obstrictus ita tamen, vt sit publicus, & notorius, cum lex nullam admiserit exceptionem, sed indifferenter statuerit de publico, & notorio criminoso, *arg. can. 1. & 2. d. 49.* Et quia in primitiuam Ecclesiam Sacrosancta Synodus nos quoad fieri potest restituere intendit, hinc comprehendi his verbis publicè, & notoriè leones iure dixit S. Congregatio.

Neue patiantur in domibus priuatis &c. Nunc agit de 12
irreuerentia ex parte loci, nam hoc Sacrificium in locis Deo sacratis celebrari debet, vt habetur *can. Clericos, can. Si quis de consecr. d. 1.* Idem statuitur in iure ciuili *constit. vt nullus fabr. orat. dom. priuat. vol. Episc. & vt deput. pr. & in auth. vt in priuat. dom. sacr. minist. non fiant collat. 6.* Nõ tamen ex his verbis ex sententia S. Congr. ipsis Episcopis prohibetur in propriis domibus oratorium habere, in quo tum ipsi, tum alii de eorum licentia celebrare possint, neq; eorum priuilegio, de quo *in c. fin. de priuil. in 6.* derogatur, quio & eo vti possunt extra casum absentiæ à suis Ecclesiis, & diœcesibus, veluti ex causa valetudinis, vel alterius magni incommodi, vel ingruentis periculi, cum de licentia Episcopi ius commune permittat in Oratoriis priuatis celebrari, *d. can. Clericos, & can. Si quis de consecr. d. 1.* & Glos. *in can. Concedimus, & can. Missarum de consecr. ead. d.* hoc est iustis de causis, quidquid dicat ex vna parte Turrecrem. *in d. can. Missarum n. 6.* & Speculat. *in tit. de dispensat. §. nunc de Episcoporum n. 121.* & ex altera Innoc. *in cap. 1. de consecr. Eccles.* hoc, inquam, iustis de causis, nempè ex causa necessitatis, Glos. *in can. 1. v. necessitas de consecr. d. 1. v. sub dio*, seu tentoriis, in iti-

nere, in exercitu cum tabulis sacratis, vbi frequentissimi sunt Sacerdotes. Item propter inimicitas, infirmitatem, vel decrepitam ætatem, dummodò in iis omnibus celebretur cum petra sacrata, Glossa sæpiùs citata *in d. can.* 1. dictæ dispositioni iuris communis ex Sententia Sac. Congregationis per hæc verba Concilii: *neue priuatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam non est derogatum*. Ista enim non videntur excludere dispensationem, & permissionem iusta de causa, cum lex dicens aliquid per Episcopum non posse fieri, non excludat dispensationem, Dec. *in cap. Et si Clerici* §. *n.* 9. aliàs 49. *de iudic.*

15 Debent tamen Episcopi ex eadem Sac. Congregatione talem licentiam concedere in casibus, à iure permissis, vel ex alia rationabili causa arbitrio suo in casibus, à iure non prohibitis, his concurrentibus conditionibus, vt Oratorium, in quo celebrandum est, Oratorij formam habeat, ab Ordinario visitandum, approbando omnia ad cultum necessaria, non enim satis est, vt locus destinatus sit, in quo adsit altare, saluis semper iuribus parochialibus, quæ requisita, & conditiones in hunc vsque diem consueuerunt apponi, etiam quando Sedes Apostolica huiusmodi licentias concedit. Consueuit enim & illa concedere, licèt Episcopi concedere non sint prohibiti. Sed an hodiè has licentias possint Episcopi concedere, alibi tradidimus.

16 An autem dicta Oratoria sic debeant deputari, vt in alios vsus conuerti ampliùs non possint, ne quidem in cubicula, & habitationes Religiosorum in dicto decreto nullum verbum habetur. Et cum Procuratores claustralium, vt dixit S. Congregatio, non teneantur habere huiusmodi Oratoria ad diuinum cultum tantùm dicata, si pro negotijs monasteriorum extra claustra degerint, voluerintque Oratoria habere, oportere item dixit S. Congregatio priùs ab Ordinario, vt diximus, approbari. In ipsis verò præter Missas, etiam diuina officia celebrare, verbum Dei prædicare, & confessiones audire absque Ordinarij licentia, cùm præsertim in illorum Monasterijs obseruantia non vigeat, non posse. Monialibus verò in Oratorio in infirmaria constructo celebrandi licentiam omninò derogandam censuit Sac. Congregatio, cùm talis casus omninò non comprehendatur *in cap. Periculoso de Stat. Regul. in* 6. nec in cæteris Constitutionibus Summorum Pontificum. Huc non ab re erit abducere, quod Episcopo instanter petenti reconciliari Ecclesiam vnà cum Cœmeterio, in qua Parochus celebrans, cum posset à circumstantibus defendi, fuerat occisus, Sacr. Congregatio consulto Gregorio XIII. dixerit, reconciliandam iniuncta tamen pœnitentia publica populo, qui potuit prohibere, & non prohibuit.

17 Neque omninò extra Ecclesiam. Notandum hic fuisse concessum cuidam triremium Duci, vt in littore maris, aliove loco honesto celebraretur cum altare portatili, quod ipse in naui liceret circumferre. Item alijs in Ecclesia nondum consecrata cum eodem altare.

18 Prosequitur decretum: *Ac nisi prius qui intersint, decenter composito corporis habitu declarauerint, se mente etiam, ac deuoto cordis affectu, non solum corpore adesse*. Nunc de irreuerentia respectu eorum, qui intersunt, & in primis illorum, qui habitu corporis incomposito adsunt, & quasi pro functione electo in Oratorium, vt Missam audiant, accedunt, De hoc habitu incomposito Apostolus reprehendit Corinthios *cap.* 1. quod indecenti habitu ad Sacram mensam, & ad Ecclesiam accedebant, nempè viri cooperto capite, & mulieres non velato capite. Cumque præceptum Ecclesiæ sit, vt quilibet omni die festo Missam audiat, *can. Omnes fideles, can. Missas de consecr. d.* 1. faceret contra præceptum, cum intendat Ecclesia, vt ij, quæ dicuntur eo tempore, mente vacent, non modò præsentes ibi sint. Debet autem audiri Missa à principio vsque ad benedictionem, *ibidem*. Et notandum, quod ante orationem inquit Ecclesiasticus *cap.* 15. præpara animam tuam, & noli esse quasi homo, qui tentat Deum. Tentat enim Deum, vt habetur in Romano Catechismo is, qui cum benè orat, malè agit, vt cum loquatur cum Deo, à precibus animus eius abhorret. Contra mentis distractionem S. Basilius *in regul. breuior.* remedium adhibet, qua ratione aliquis assequi possit, ne mente vnquam distrahatur.

19 *Ab Ecclesijs verò musicas, &c.* Idem prohibetur *in can. Cantantes d.* 92. desumptus à D. Hieronymo *lib.* 3. *com. ad cap.* 5. *Ep. ad Ephes.* ibi: *Audiant hæc adolescentuli, audiant ij, quibus psallendi in Ecclesia officium est, Deo non voce, sed corde cantandum, nec in tragœdorum modum guttur, & fauces dulci medicamine liniendæ sunt, vt in Ecclesia theatrales moduli audiantur, & cantica, sed in timore, in opere, in scientia scripturarum*. Prohibentur etiam *in* 6. *Synodo cap.* 15. Cantores Ecclesiastici modulatione inordinata canere, item & in Cabilonensi Concilio *cap.* 19. turpia cantica in Ecclesia, siue in porticu canere, de quo nos etiam aliàs. Ex quibus tamen non videtur musica, & cantus honestus, ac deuotus prohibitus, vt *in cap.* 12. *sess.* 24. *de reform. & can. non mediocriter de consecr. d.* 5.

20 *Item seculares omnes actiones*. Idem habetur *can.* 76. *sexta Synodi*, qui intra Ecclesiarum ambitum mercimonia vendi vetat, & *cap. Cum decorem de vit. & honest. Cler.* Ludi theatrales etiam prætextu consuetudinis in Ecclesijs vel per Clericos fieri non debent, & *cap.* 1. *eod. tit. & can. Sacerdotum de consecr. d.* 2. In hoc verò Concilij decreto omnes seculares actiones prohibentur.

21 *Vana, atque adeò profana*. Adde, quod B. Pius V. in principio sui Pontificatus edidit Constitutionem, incip. *Cum primum Apostolatus Officium*, in qua sanciuit vniuersaliter contra huiusmodi irreuerentiam, & alia, quæ in Ecclesia indecenter peragi solent.

22 *Strepitus, clamores*. *Ex cap. decet domum Domini de immun. Eccles. in* 6. habetur, quod ingressus ad Ecclesiam debet esse humilis, & insistendum est orationi; humiliter enim ingredimur, & stamus coram Domino temporali. Item quod cessare debeant in Ecclesia clamores, seditiones, & Vniuersitatum concilia, ac laicorum publica parlamenta; subnectens egregiè, qualis esse debeat conuersatio in Ecclesia. Item prohibetur in Ecclesia, aut cœmeterio negotiatio, aut Iudicis secularis cognitio, & quod locorum Ordinarij debent ibi contenta exequi, nec contra illa dispensare possunt, cum sint deputati ad exequendum, quibus examinatis censuit Sac. Congregatio, Iudices etiam Ecclesiasticos, qualis est Vicarius cum adiunctis intra corpus Ecclesiæ non posse iurisdictionem exercere.

23 *Postremo ne superstitioni*. De his, quæ continet abusus ratione superstitionis, quæ importuna, & inepta dicitur religio lege Tullium *de natur. Deor. lib.* 2.

24 *Quam debitis horis celebrent*. Quæ est hora tertia *can. nocte Sancta de consecr. d.* 1. Et hoc seruandum præcipuè festis diebus ex Concilio Aurelianensi 3. *cap.* 14. Nam alijs diebus potest celebrari in parte diei *can. necesse ead. d.* in festo vero Natiuitatis Domini licèt presbyteris Missam nocte celebrare. Quadragesimæ, quatuor temporum, & diebus ieiunio dicatis hora nona potest Missa celebrari, *can. solent de consecr. d.* 1. Sabbato Sancto, & Sabbato quatuor temporum circa vespertinas horas ab aliquibus Missa celebrari solet. Ex Sacra tamen Congregatione quibusuis Regularium non obstantibus priuilegijs nec ante claram diem, nec post meridiem licet sacrum facere.

25 *Neue ritus alios*. Ritus mos est comprobatus in administrandis Sacrificiis. Hinc Rituales libri, in quibus describitur, quo ritu sacra peragi debeant. His verbis tamen ritus singulorum Regularium, ab Ecclesia approbatos minimè tolli, dixit S. Congregatio. Ideòque Regulares sua instituta possunt seruare, & dummodò ex concessione Innocentii IV. sint; ii verò qui lingua Sclauonica celebrari consueuerunt, minus consentanei Concilio Tridentino esse videntur; vndè cum S. Congregatio dubitasset, an appellatione diuinorum officiorum comprehenderetur Missa? in concessione enim nihil de celebratione Missæ habetur; audita sententia Cardinalis Sirleti dicentis, Innocentium IV. attestari Missam in lingua Sclauonica à S. Hieronymo compositam, & ab Innocentio approbatam absque illa consuetudine, quod

Euan-

Euangelium in primis latinè recitetur, vt habetur in Epistola, quæ in Bibliotheca Vaticana asseruatur, censuit concedendum. Non est autem prætermittendum, B. Pium V. statuisse, ne latini græco, & Græci, præsertim si vxorem habeant, Missam latino celebrent ritu, & facultates talia permittentes sustulisse.

26 *Aut alias cæremonias*. Cæremoniæ dicuntur, teste Valerio Maximo *lib. 1. cap. 11.* à Cæretibus Hetruriæ populis, quasi res æternæ, quibus Religionem procuramus. Hebræi nullum videntur habere proprium vocabulum, & vox cæremonia decreta, vel constitutiones significat. Ita S. Hieronymus vertit *Genes. 26. Exod. 28.* quasi dicas seruitutem, & cultum Diuinum, sicut etiam idem Hieronymus vertit *Exod. 12.27. & 28.* Ex quibus colligitur cæremonias esse Regales, quibus continetur cultus Religionis externus, & generaliter potest etiam Sacramentum appellari cæremonia, sed in duobus differt. Primò, quia Sacramentum non vocatur omnis cæremonia, sed ea solùm, quæ ab ipso Deo instituta sit. Quandoquidem & cæremoniæ ab homine, & à natura ipsa aliquando institutæ sunt. Secundò, quia Sacramentum est maius, & illustrius cæremonia, vndè baptismum, non cæremoniam vocamus, sed ea, quæ ad ipsum baptismi Sacramentum adhibentur, cæremonias vocamus, vt quod fronte signemur, quod ter interrogemur, &c. Cæremoniarum autem genera quinque sunt. Primum respicit eum, cui Religio adhibetur, veluti ara, thus, cum soli Deo sacrificetur. Secundum pertinet ad eum, qui operatur, cuiusmodi sunt omnes vestes Sacerdotales. Tertium intuens res, earumque naturam; hinc fit, vt Cereis, non seuo vtamur, cùm materia illa sit fabrefacta ab animali purissimo. Quartum considerans locum, sicut olim nonnisi ad Orientem conuersi consueuerunt orare. Quintum annotans tempus, veluti cum quadragesimæ ieiunium obseruamus.

27 . Cæremoniarum porrò cum ipso homine fuit origo. Cum enim nulla fuerit gens adeo barbara, quin in animo Deum aliquem esse conciperet, factum est, vt hoc etiam signis quibusdam externis, scilicet cæremonijs ostenderetur. Tertul. *lib. de præscript.* S. August. *lib. 19. contra Manich. cap. 21.* Hæ quidem omninò institutæ sunt partim à Deo, partim ab hominibus, quas Christus traditiones hominum vocauit, partim ab ipsa natura, vt homo flexis genibus Deum oraret, dictauit, ac similia, adeòque verum est, vt nulla fuerit gens, quæ non habuerit cæremonias cum Religione coniunctas. Nulla tamen priuata persona, sed Ecclesia tantùm eas potest introducere, ne oriantur schismata, dum non vnits eademque ratione, qua alter cultum suum publicè explicat.

28 Earum multiplex est vtilitas; quemadmodum enim primò orator sua ipsius actione, & pronunciatione, ita & qui res sacras peragit cæremonijs excitatur. Multùm enim refert, quo loco, qua hora ores. Vndè Psalm. *Media nocte surgebam. Adorabo ad templum sanctum tuum.* Item an silentio, an voce. Et quomodo an expansis manibus. Secundò, sicut figuræ, & ornatus orationis excitant auditores, ita adstantes cæremoniæ S. August. *lib. 10. confes. cap. 33.* Tertiò, mouent ad ipsum Deum, vt de Publicano habetur in Euangelio, qui percutiebat pectus suum. Dices, animi affectum Deum placasse. Sic equidem. Sed negari non potest, quin ista ex se bona sint, & bonum animi affectum indicent. Hinc S. Cyprianus *in lib. de orat. Domin.* docet, qua compositione corporis orare debeamus, suntque instar picturæ hominibus rudibus Exod. 12. *Cum interrogauerint vos filij vestri, quæ est ista Religio, dicite, transitus Domini est.* Quartò, sunt veluti Characteres Christianorum. Hac ratione Machabæi mortem potius subierunt, quàm carnibus suinis vescerentur. Hincque Tertullianus integrum librum scripsit de corona militum, & propterea hæretici nostri temporis conantur cæremonias Ecclesiæ funditùs euertere. Quintò, declarant sensum Ecclesiæ, alioquin non intelligeretur, veluti cum infantes exsufflamus, dum eos baptizare volumus. Sextò, Religionem conseruant, vt videre est apud Hebræos, & saltem propensiores ad bonum sunt semper.

29 Constituendæ igitur sunt ad Religionem conseruandam, & illustrandam, & quæ id non habent, purgandæ sunt, ac resecandæ, vt plus habeant emolumenti, quàm ponderis.

Et candelarum certum numerum. Sacra Congregatio Concilij censuit, comprehendi etiam missas ad deuotionem aliorum, non est superstitione, veluti tres de Trinitate, vel quinque de plagis Domini, & similibus cum totidem candelis.

30 *Moneant eumdem populum*. Quia licèt de iure vnusquisque teneatur audire Missam in sua Parochia, vt satisfaciat præcepto Ecclesiæ de audienda missa, generalis tamen consuetudo obseruauit contrarium. Et quod Episcopus non possit contrarium præcipere, docet communis sententia Doctorum *in cap. 2. de Paroch. & in rubr. eiusdem tit.* ac Summistæ *v. missa*, nisi ex contemptu hoc fieret, vt *in d. cap. 2.* quia id faciens peccaret mortaliter. Quapropter decretum in quibusdam Concilijs prouincialibus Galliæ editum, vt quisque audiret missam festis, & Dominicis diebus in sua Parochia sub pœna excommunicationis ob generalem consuetudinem Galliæ, vt missa talibus diebus in propria Parochia audiatur, retinendum. Regulariter tamen neque pœnis, neque mulctis potest Episcopus populum astringere, etiam in casu notabilis negligentiæ, aut contumaciæ, vt accedat ad audiendum missam, vel Sacram Concionem in Ecclesia Parochiali. Item nec prohibere Capellanis Confraternitatum, nec in illarum Oratorijs festis diebus missam celebrent. Poterit tamen pro sua prudentia cum Capellanis Confraternitatum agere, ne sint impedimento Parochis, quominùs eorum munus peragant, & monere populum, vt frequenter ad suas Parochias Dominicis diebus saltem, & maioribus festis accedat; Quod etiam cùm ijs, qui priuata habent Oratoria ex concessione seruare poterit. Et hæc ex Sac. Congregatione, ex qua etiam festis diebus solemnibus, quominus missæ celebrentur in Ecclesijs Regularium ante missas solemnes Ecclesiæ Cathedralis, vel Parochialium, Episcopus non potest prohibere, neque similiter ipsi Regularibus, si huiusmodi consuetudo extat in illis partibus, vt in eorum prædictis missis solemnibus non faciant confessionem etiam vulgari lingua, & dent generalem absolutionem, & dies festos enuncient quemadmodum à Parochis seruatur. Possunt tamen cogi Regularium laici famuli Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum die Paschatis percipere in propria Parochia.

31 *Atque adeò inuiolatè seruanda*. Hinc Regulares etiam, vt superiùs diximus, quantumuis exemptos comprehendi censuit S. Congregatio. Vndè quæ ab Ordinarijs locorum circa ea, de quibus in hoc decreto agitur, statuta fuerint, omninò seruare tenentur, ipsorumque verò Ordinariorum partes erunt, vt in Ecclesijs dictorum exemptorum ita seruetur, censuris Ecclesiasticis, iuris tamen Ordine seruato, vt censuit eadem S. Congregatio; quare non ex eo solùm, quod Regulares non possunt admittere ad celebrandum in suis Ecclesijs, nisi qui facultatem habent celebrandi, ideòque possunt Episcopi prohibere, ne exteri Sacerdotes admittantur sine licentia, quia hæc prohibitio afficit ipsos Sacerdotes, ex quo resultat, quod Regulares nequeant eos admittere, tanquam non habilitatos, vt ita declarasse S. Episcoporum Congregationem 21. Octobris 1586. & in vna Venetiarum 14. Ianuarij 1625. & Sancti Officij Congregatio 11. Augusti 1649. testatur Pasqualig. *d. decis. 366. n. 7.* sed afficit directè ipsos etiam Regulares vigore supradicti decreti S. Concilij Tridentini, tanquam prohibitio emanata ab Episcopo, vti Delegato Sedis Apostolicæ.

32 Et quoniam multa cum hac causa coniuncta sunt, ideòque non reiectanea, vt argumento litis affinia, puto ad me pertinere, & id disquirere.

CON-

CONSVLTATIO XLIII.

An, & quibus in casibus Monachi, & Regulares subsint Episcopo? Vbi priùs de eorum origine, successione, progressu, & alijs huiusmodi strictim?

1 MOnachus Græca vox est, & significat hominem solitarium, qui solus viuit, & vitæ solitariæ genus elegit. Vndè D. Hieronymus ad Paulinum, Monachum in Vrbibus commorantem, & inter homines viuentem, nequaquam suo nomini respondere scribit. *Si cupis*, inquit, *esse quod diceris monachus, id est solus, quid facis in Vrbibus, quæ vtique non sunt solorum habitacula, sed multorum?* Ad Heliodorum verò: *Interpretare*, inquit, *vocabulum monachi, id est tuum, quid facis in turba, qui solus es?* Et ad Rusticum in eamdem sententiam ait: Quid desideramus Vrbium frequentiam, qui de singularitate censemur.

2 Nomen autem inde sumptum, quòd olim pij quidam homines, partim non ferentes Gentilium in Christum blasphemias, partim afflicti ab inimicis Christianæ fidei profugerent aliquò in vastas solitudines, atque ibi viuerent; alij gregatim, quos Cœnobitas vocant; alij seorsim, quos appellant Anachoretas. Progressu verò temporis, remittente feruore pristino, in Vrbes commigrarunt. Ac testatur sanè D. Ambrosius *Epist.* 82. ad Vercellensem Ecclesiam, *Eusebium eius loci Episcopum*, qui circa annos Christi 360. Floruit, *primum in Occidentem Monasteria in Ciuitates introduxisse*, vt S. Basilius circa annos Christi 370. in Oriente.

3 At Bellarminus aliter *cap.* 1. *de monachis* hanc Etymologiam interpretatur, inquiens: *Hieronymus videtur velle nomen monachi propriissimè conuenire Eremitis, qui soli habitabant. At non ita esse tum ex eo cognosci potest, quod Eremitæ cœperunt à Paulo primo Eremita, ipso Hieronymo auctore in eius vita. Nomen autem monachi inuenitur apud Dionysium Areopagitam, qui ferè 300. annis Paulum primum Eremitam antecessit; tum ex eo, quod omnes veteres, & ipse etiam Hieronymus in Epistola ad Eustochium de seruanda virginitate, nomen monachi tam Eremitis, quàm Cenobitis voluit esse commune.* Et addit: *Augustinum testari Canticum illud Psalmi* 132. *de secularibus monachos fecisse, nihilque aliud significare monachum, quàm hominem in tali vnitate, & communitate cum alijs eiusdem instituti viuentem, vt cum illis omnibus vnum cor habeat, & vnum, ac solum hominem faciat.*

4 Canonistæ ex *can. placuit* §. *Agnoscat* 16. *q.* 1. monachon dictum putant à Monon, & Achon, quod non tristem hominem, vt dicto Canone explicatur, sed ipsam tristitiam, & dolorem eiusmodi significat. Author Ecclesiasticæ Hierarchiæ, quæ Dionysio Areopagitæ adscribitur, *cap.* 6. dicit, monachos vocari inde, quod rebus diuisibilibus relictis, monachi, hoc est Deitati soli placere studerent.

5 Sanctus verò Thomas, & S. Bonauentura eos Regulares, & Religiosos appellarunt. Regulares quidem, quod regulæ certæ viuendi addicti sint. Religiosos verò, quod se se totos seruitio Dei mancipauerint.

6 Latini monachi nomen retinuerunt, non tamen id ante Ambrosium, & Hieronymum apud Latinum authorem facilè reperies, quod hoc vitæ genus Europæis ante horum tempora ferè incognitum fuerit. Sozomenus certè *lib.* 3. *cap.* 14. disertè affirmat Thraces, Illyrios, & quotquot Europam incolunt, ante Constantinum Magnum, & aliquandiù post, monasticorum contuberniorum expertes fuisse.

7 Est & Ascetæ nomen frequens apud Basilium, & alios, quod significat exercitatorem. Omnium autem Christianorum, non tantùm monachorum est, se se in virtutum palæstra, ac officina exercere dies, ac noctes.

8 Clericorum quoque nomine appellantur monachi, vt patet ex Rubrica, seu titulo *de vit. & honest. Cleric.* vbi in textu agitur de monachis. Volunt tamen in fauorabilibus tantùm monachos appellari Clericos, in odiosis non item, quod habeant aliam qualitatem à Clericis secularibus, vt refert Archid. *in cap. statutum de elect. in* 6. Sic etiam in fauorabilibus appellatione Ecclesiarum veniunt Monasteria, vt patet *can. Abbates* §. *hac autem authoritate d.* 64. & notatur *in cap.* 2. *de suppl. negl. Prel. in* 6. Appellatione tamen monachorum nunquam veniunt Clerici seculares, quod non competit Etymologia vocabuli *can. placuit* 16. *q.* 1.

9 Philosophi denique à D. Chrysostomo, Sozomeno, alijsque Ecclesiasticis scriptoribus appellantur frequentissimè monachi hanc ob causam, quod eum tenent monachi apud Christianos, quem Philosophi apud Ethnicos, vt Nylos testatur in libro, quem de philosophia Christiana inscripsit.

10 Monasterij verò, & Cœnobij nominibus habitationes monachorum, vel solitariorum apud veteres appellatæ sunt. Et Isidorus in libro *de offic.* hanc dicit esse inter illa differentiam, quod Monasterium possit etiam vnius monachi habitatio nuncupari, Cœnobium autem nonnisi plurimorum. Euagrius *lib.* 1. *c.* 21. vocat scholam, locum curatum, disciplinæ, & Conuentus. Posterioribus seculis, cum monachorum, & monialium pietas muris esset concludenda, domicilia, & habitationes eorum *Claustra*, à claudendo appellari cœperunt.

11 Hæc verò consuetudo non primis Christianis adscribenda videtur. Cœpit enim sub Dagoberto demum circa annos Christi 640. Rex enim ille Francorum primus legitur homines exilij, seu pœnæ loco in Monasteria detrusisse, vt est videre in Stumpij Chronicis *lib.* 3. *cap.* 60. Deindè non solùm scelerati, sed innocentes quoque vtriusque sexus homines Religionis ergo in Monasteria, velut in perpetuos carceres detrusi leguntur. Atque hi eleemosyna, quam pij largiebantur, victitabant, quemadmodum Cœnobitæ ex certis redditibus, ac annuis censibus victum sibi quærebant, vt liberè possent Deo, ac rebus Diuinis vacare. Quod non est intelligendum de primis Cœnobitis; nam illi nullos omninò redditus, seu annuos census, ac prouentus habuerunt, sed omnes labore manuum suarum sibi victum, aliaque necessaria compararunt. Primi omnium Benedictini monachi post annos Domini 530. villas, agros, prædia, territoria quoque, census annuos, & redditus possidere cœperunt.

12 Monasterij etiam nomen progressu temporis impositum fuit Ecclesijs, quæ Collegia, & Capitula habuerunt. Hoc inde originem sumpsit, quod veteres Episcopi, quales fuerunt Basilius, Augustinus, & alij propè suas Ecclesias, aut intra eas Monasteria, idest Collegia, seu Cœtus studiosorum, & Doctorum virorum habuerunt, ex quibus plurimi ad Ecclesiarum gubernacula sunt promoti.

13 Origo Monachatus apud Iudæos hæc fuit. Anno ante natum secundùm carnem Filium Dei circiter centum, & triginta sub Ioanne Hircano, Simonis filio tres sectæ emerserunt, & confirmatæ sunt hac occasione, quod legis Doctores nimium sibi authoritatis vsurparent, & singuli doctiores, sanctioresque reliquis & dici, & haberi vellent, quæ diuersam à Verbo Dei doctrinam tradebant, & sententijs, vestitu item, ac certis ritibus non solùm à Sacerdotibus, & Leuitis, qui à Deo instituti erant, sed inter se ipsos quoque discernebantur.

14 Inter hos primatum facilè tenebant Pharisæi, quos Alexandra, Hircani, & Aristobuli mater in summam potentiam, ac dignitatem euexerat, eò quod præ alijs scripturarum Sacrarum cognitione, & morum integritate commendarentur. Nam sacras literas sedulò interpretabantur; vndè & illos nomen accepisse plerique volunt. Idem enim Pharisæus est, quod Latinis expositor, seu Doctor, licèt sint, qui eos à Pharez, idest, à separatione dictos velint, quod ab alijs profanis hominibus, quorum victum, & amictum immundum, & vitam peccatis contaminatam haberi cupiebant, voluerunt esse distincti, ne ab illis ipsi quoque contaminarentur. Vndè Hieronymus aduersus Luciferianos, & in quæstionibus Hebraicis, eos à dissidio sic appellari dicit.

15 In genere quædam capita veræ doctrinæ retinuerunt, ex quorum numero hæc fuerunt. Esse Deum, & quidem

dem vnum. Venturum esse Messiam, ac multa beneficia in genus humanum collaturum. Legem, & Rempublicam Iudaicam à Deo esse, Semen Abrahæ esse Ecclesiam Dei, animas cum corporibus non interire, Futuram esse resurrectionem, in qua retributio boni, & mali futura sit, & similia. Horribiliter verò errarunt in his præcipuè capitibus. Vnum tantùm esse verum Deum, & quidem vnicam personam crediderunt *Ioan.* 8. Messiam tantùm humanam naturam habiturum putarunt; legis obseruationem ad externa tantùm facta, non etiam ad interiorem, & quidem absolutissimam obedientiam referebant; quædam fato Stoico tribuebant. Hominis enim arbitrium simul asserebant docentes agere, quæ iusta sunt, vel negligere maiori ex parte in hominis esse potestate, adiuuare tamen in singulis nonnihil Deum, & Fatum. Hinc præcipuus illorum error enatus est, quod docerent, legem diuinam potestate liberi arbitrij, seu humanis viribus impleri posse; ideòque ipsi suorum operum meritis, & propriæ iustitiæ fiducia elati, gratiam Dei aspernabantur, & Dei iustitiam reijciebant, dum suam stabilire contendebant. Sabbato ita strictè ab omnibus operibus abstinuerunt ipsi; aliosque abstinere docuerunt, vt sanationem ægroti vnico verbo factam, & vellicationes spicarum ob vrgentem famem grande scelus esse dicerent. Cùm publicanis, & peccatoribus non sumebant cibum; lotiones externas plurimas instituebant, quibus non modò corpora sua, verùm etiam omnis generis vasa quotidie abluebant, quasi ipsorum etiam animæ istis purificari possint; Orationes crebras, easque longas in plateis etiam instituebant; Peregrinationes terra, marique suscipiebant ad faciendum vnum proselytum, Non iurabant; Decimabant mentam, & anethum, & cyminum, & rutam, & omne olus. Bis in sabbato, & aliàs etiam frequenter ieiunabant; Vestes longas gestabant, pitacia chartarum in fronte gerebant, & in sinistro brachio, quibus Decalogus inscriptus erat, & hæc phylacteria dicebantur, quæ dilatabant, vt magis essent conspicua, quæ purpurea dicit fuisse Epiphanius.

16 Pharisæorum autem septem fuisse genera in Talmode Iudæorum indicatur. Sichimita, Impingeos, sanguinem fundens, Mortariarius, Pharisæus, ex amore, ex timore. Omnes tamen erant acerrimi virorum Doctorum hostes, & persecutores, vt testatur historia *Matth.* 15. *Marc.* 3. *Ioan.* 11. & 18. Erant quoque arrogantes, & ambitiosi, vt qui primos accubitus in cœnis, primas Cathedras in Synagogis, & salutationes in foro amarent, *Matth.* 23. erant etiam potentes, ac formidabiles. Refert Iosephus *Antiq. Iudaic. lib.* 13. *cap.* 23. *Pharisæos apud populum plurimum potuisse, siue exosum aliquem concupiuerint lædere, siue socium, & amicum iuuare. Valdè enim his fidem habuisse vulgus, etiamsi per inuidiam de aliquo malè loquuti fuerint.* Et *lib.* 17. *cap.* 3. scribit, *Pharisæos esse genus hominum astutum, arrogans, & interdum Regibus quoque infestum, vt eos apertè etiam impugnare non vereatur interdum. Nam cum vniuersa Iudæorum gens fidem suam iureiurando obstrinxisset Regi, & Cæsari, soli Pharisæi sex millium numerum excedentes, non iurarunt.*

17 Proximi à Pharisæis Saddocæi fuerunt, qui magnificum sibi nomen à iustitia imposuerunt. Zaddikim enim iusti dicuntur. Videtur autem inde hæc secta enata, quod Pharisæi immodicis cæremonijs homines onerantes, ipsi hæc vincula nonnihil laxare volebant. Nam, & si à Religione minimè alieni esse vellent, & proindè libros Moysis reciperent, Prophetarum tantùm repudiarent, & in plerisque falsis dogmatibus cum Pharisæis consentirent, tamen homines nimiùm politici, fidei, ac Religionis præcipua fundamenta negabant, prouidentiam Dei, deinde animarum immortalitatem, & corporum retributionem. Ex quo absurdo, vt fieri solet, multa alia sequuntur, nempè corpora, & animas simul post mortem interire; pios bonorum operum nullam retributionem, malos, & scelestos è contra nullas pœnas accipere, quàm in hac vita; nullum esse infernum, nullùm Cœlum, in quo æterna futura sit vita. Attamen, vt Respublica, & pax inter homines consisteret, iustitiæ studendum esse docebant, non aliqua futuri præmij spe, sed propter ipsam iustitiam, asseuerantes in nostra ipsorum esse potestate, vt tam felicitatis nobis ipsi authores simus, quàm infortunij, vt Iosephus indicat *antiquit. Iudaic. lib.* 13. *c.* 9. & *de bello Iudaic. lib.* 2. *c.* 7. item Matth. *cap.* 22. Marc. *cap.* 12. Luc. *cap.* 20. Hoc vtcumque in Ethnicis ex Epicuri Philosophia ferri potuisset, illud verò mirandum, quod à Sadducæorum partibus in populo Dei plurimi ditiores in primis steterunt, vt Iosephus *lib.* 13. *c.* 18. *antiquit.* ostendit.

18 Inter autem Pharisæos, & Sadducæos magnæ contentiones fuerunt. Multas enim constitutiones à maioribus per manus acceptas Pharisæi tradiderunt populo, quæ non sunt scriptæ in lege Mosaica. Sadducæi autem his authoritatem derogantes dicebant, oportere eas tantùm seruari, quæ scripto continentur. Et tamen simul suas contra Christum aliquoties coniunxerunt operas, eique exitium machinati sunt, vt est legere Matth. *cap.* 16. & 22. Luc. *cap.* 20.

19 His tertij accessere Essæi, seu, vt aliàs vocantur, Esseni, quos nonnulli interpretantur *Sectatores*, vel operarios ab Assah, quod salutem bonis hominum operibus acceptam ferant, non autem gratiæ Dei. Hi cum effrænem licentiam Sadducæorum, nec Pharisæorum hypocrisim, & simulationem ferre possent, secesserunt in solitudinem quamdam Palæstinæ haud procul ab Iericho, vbi erant fragrantes Balsami, colles, & horti ad lacum Marian, seu Asphaltiten sicut Plinius *lib.* 5. *c.* 17. de ipsis scripsit, ibique Monasticam plenè vitam agentes, peculiares scholas instituerunt, in quibus præter leges sacras, alias quoque liberales artes, præsertim autem eam philosophiæ partem, quæ est de moribus, diligenter tradiderunt, & exercuerunt, Sed, vt rectiùs hoc hominum genus cognoscatur, legenda est Iosephi narratio de Essenis *lib.* 2. *c.* 7. *de bello Iudaico*, & *lib.* 18. *cap.* 2. *antiq. Iudaic.* De iisdem ex libro Philonis, quem pro Iudæis composuit Eusebius *lib.* 8. *de præparat. Euangel. cap.* 4. ac ipse Philo in libro, quem inscripsit, *Omnis studiosus liber*, multa narrant lectu dignissima.

20 Ex ea verò narratione Philonis de ritibus, institutis, moribus, & toto vitæ genere Essæorum, Eusebius *lib.* 2. *cap.* 16. elicere conatur, fuisse ritus, instituta, & mores monachorum Christianorum temporibus Apostolorum. In quam opinionem eum adductum arbitror duabus ex caussis. Primò, quod Eusebij tempore talis fermè fuit Monachorum vita, qualis Essæorum à Philone describitur. Philo autem nihil vspiam de Christianis scripsit, nec vllo verbo in tota illa narratione Christianorum mentionem facit. Tam igitur abest, vt Christiani fuerint illi, de quibus Philo scribit, vt pertinaciores hostes non habuerint Christiani, vt qui cæremonijs Iudaicis pertinacissimè fuerint addicti, Sozomeno etiam teste *lib.* 1. *cap.* 12. vt non immeritò Scaliger *in lib. de rat. tempor.* non tantùm in hac re, sed etiam in tota Historia pertexenda, plus iudicij, quàm diligentiæ, ac studij requirat in Eusebio.

21 Succedunt Nazaræi. Vox Nazir, vel Nazaræus primum legitur *Gen.* 49. Vbi Iacob fausta imprecatus Iosepho, *Benedictiones*, inquit, *erunt super caput Ioseph, & super vertice Nazarei Fratrum suorum.* Quod Moyses repetit *Deuter.* 33. Ea significat: separauit se, consecrauit se, alienauit se à profanis vsibus, & sanctificauit se. Erant igitur Nazaræi, qui Vale dicentes mundanis rebus, ac profanis negotijs, & celebrem aliquam continentiam, & strictiorem vitam, disciplinamque instituere volentes, ad tempus aliquod sese totos Deo deuouebant, & consecrabant.

22 De eorum institutis, moribus, & consuetudinibus *Numer.* 6. ferè per totum caput agitur, vbi tria potissimùm ipsis seruanda præscribuntur. Primum est, vt quidquid inebriare, gulam irritare, procurare libidinem, & statum mentis eneruare, vel euertere possit, ab eo vniuersim abstineant. Alterum vt nullus effæminatus corporis cultus Nazaræo permittatur, ne fomenta libidinis increscerent, & ad cuticulæ curam, ac sensuum lenocinia corpus aliqua sui parte pertraheretur; quia igitur molles, & delicati eo tempore caput radere solebant,

bant, ideò rasio capitum prohibita, & vt promitterent capillos toto Nazareatus tempore mandatum eis fuerat eodem *cap. 6. Numer.* Tertium, ne exequijs, & funeribus mortuorum, parentum quoque, & fratrum intersint, quominùs à studio pietatis, & legis diuinæ meditandæ abstrahantur, quâ nihil charios amplecti debent Domino consecrati, vt Dominus ibidem ait.

23 De Rechubitis autem D. Hieronymus *in Epist. ad Paulinum de institutione Monachi*, alijsque in locis dicit, vt etiam citatur à Bellarmino *cap.5. Rechabitas fuisse Patres Monachorum*. Qui isti fuerint, cuiusue generis, ac stirpis, cognosci potest ex libri primi *Paralip. cap.2.* Ratio viuendi eis præscripta fuit à Ionadabo filio Rechabi, quæ talis fuit, sicut ex *cap.35.* Ieremiæ habetor.

24 Prophetarum filios veteris Testamenti D. Hieronymus Monachos facit *in Epist. ad Rusticum*. Sciendum est, Prophetas, vti Samuelem, Heliam, & Helisæum Collegia instituisse, in quibus simul viuebant plures discipuli. His præerant Prophetæ illi. Legitur enim in Historia Samuelis, ipsum Samuelem præfectum fuisse Naioth, hoc est Collegio, quod erat extructum in monte Sancto in ipsa Rama. Eiusdem gymnasij mentio etiam fit 1. *Samuel* 10. *cap.* Collegio Hierechuntino, & Ramoth Galaad, alijsque Helias aliquandiù præfuit, deinde Helisæus, vt legitur 2. *Reg. 4. & 6. cap.* Discipuli isti vocabantur *Filij Prophetarum*, quod à Prophetis in vero Dei cultu, pietate, literis, disciplinis, ac moribus denique erudirentur fidelissimè.

25 Ethnicismus olim innumeras habuit sacrorum formulas, quibus initiati Religionis certam quamdam sectam constituere videntur. Primò occurrunt sectæ Deæ Syriæ Sacerdotes, qui malefica Religionis specie prouincias peragrando, pecunias, & alias res corradebant. Ij simulacra Deorum circumferentes quibusdam fallacijs vaticinabantur, Deos suos propitios offerentibus futuros spondebant, multa malitia, multa mentientes, de quibus Apuleius *lib.* 8. meminit, ac sub persona Asini sui, oppidò quam scienter eorum techuas, machinas, atque fraudes enarrat. De Dea autem Syria Lucianus libellum scripsit, ac de eius Sacerdotibus lege, quæ habet Polydorus Virgilius *lib. 7. de inuent. rer.* Videbis, & ridebis.

26 Dryidæ, siue Druidæ huc quoque referendi sunt. Fuerunt illi Gallorum magi, & quidem in syluis, seu lucis maximè, vndè & nomen habere creduntur, habitarunt, ac sub quercubus philosophati sunt. De his scribit Cæsar *lib. 6. Comment.* de bello Gallico. Hos Imperator Tiberius exegit omni Gallia succisa eorum sylua, ipsi verò trans Rhenum in Germaniam demigrarunt, Auentino teste *lib. 2. Annal.*

27 Magnæ Matris Deûm Sacerdotes his etiam annumerandi videntur. Galli illi vocati fuerunt à flumine Phrygiæ, authore Festo, quod qui ex eo bibissent, ita furere inciperent, vt se virilitatis parte priuarent vndè & semiuiri dicti sunt, quia castrati, & execti. Eorum magister Archigallus dicebatur, vt Giraldus indicat de Dijs Gentium *Syntagm.* 4. Videndus Strabo *lib.* 10. vbi dicti Curetas, Corybantes, Dactyli Idæi.

28 Romulus cum legibus, armisque Vrbem muniuisset, ne Religio in benè instituta Ciuitate deesset, Collegium Fratrum Arualium, & vndecim in eo fratres constituit Sacerdotes. De istis Alexander ab Alex. *lib.1. c.* 26. Girald. *Syntagm.* 17. ex Fulgentio, Varrone, & Plinio. De Vestalibus agemus cum de Monialibus.

29 Indorum Gymnosophistæ huc etiam referendi videntur, quod nudi in syluis vitam egerunt, voluptatum omnium expertes, quibus vita mortalium corrumpitur. De his D. Augustinus *lib. 15. de Ciuit.* sic scribit: *Indorum Gymnosophistæ, qui nudi perhibentur philosophari in solitudinibus Indiæ, à generando se cohibent. Hi ab exortu ad Occasum perstare dicuntur, solem contuentes immobilibus oculis, feruentibus arenis toto die alternis pedibus insidentes. Hi frigora niuium, & æstus flamma citra dolorem perferunt.* Eadem de ijs refert Plinius *lib. 7. cap. 2.*

30 Turcis etiam non desunt & sui Religiosi. Eorum magnam turbam habent habitu exteriore, moribus, institutis, ac consuetudinibus inter se differentes. Neque mirum hoc alicui videri debet. Sergius enim, cuius opera Mahomet in conscribendo suo Alcorano vsus est, Monachus Nestorianus fuit, ac propterea suæ professionis homines in Turcica gente cum primis etiam plantare studuit. De hisce Turcarum sectis Ioannes Cuspinianus paulò fusiùs ita scribit. Quidam, inquit, incedunt nudi, operientes verenda tantùm, tantam præseferentes patientiam, vt quasi impassibiles neque hyemis sæuitiam frigore, neque æstatis ardorem calore sentiant. Stigmata, cicatrices, incisiones cutis, vlcerationes æquè ferentes, si quis faciat, insensibiles penè. Quidam eò deueniunt abstinentiæ, & tantam induunt perfectionem, vt rarissimè cibum, ac potum, nonnunquam penitus sine cibo, ac potu degant. Alij magnam paupertatem professi nil de terrenis rebus cogitant, nec in crastinum aliquid reseruant. Alij rursus perpetuum silentium tenent, vt muti Czamutlar dicti, nullam cum hominibus conuersationem habentes, ac ne prouocati quidem summis iniurijs, ac tormentis ad loquendum cogi possunt.

Dicunt alij, se visiones, ac reuelationes, alij raptus, 31
ac ecstases supernaturales habere; quicumque autem in hoc statu degunt *Dermschler*, vel vt Georgieuiz habet, *Deruischlar*, nominantur, signaque diuersæ professionis gestant, quibus internosci possint. Aliqui in capite pennas, quibus significant se meditationibus, ac reuelationibus deditos. Aliqui inaures, quibus notant obedientiam in spiritu propter raptus frequentiam. Nonnulli catenas in collo, aut brachijs, quibus violentiam, quam in ecstasi patiuntur, notificant. Nonnulli centones variegatos, quibus paupertatem repræsentant.

Varios quoque habent viuendi ritus. Aliqui inter 32
homines conuersantur, alij seorsum congregati in modum villæ, plerique in nemoribus, ac locis desertis. Quidam in Ciuitatibus aquam baiulant in vtribus ad bibendum optimam, nihil inde mercedis exposcentes, sed hospitalitatis officium exhibentes. Si quid tamen illis vltrò porrigitur, accipiunt. Habitant aliqui circa sepulchra mortuorum, & ex oblationibus populi viuunt. Homines non seruant leges Mahometis particulares, quia vxores aliqui non habent, nec lotiones, nec orationes secundùm cæremonias prædictas faciunt. Fœminæ autem quædam his sese Religiosis clam commiscentes, dicuntur, natos sine virili semine parere, qui Nefesogli vulgò vocantur, quam Diabolico id fieri suggestu feratur; quorum semper duo in magna illa ciuitate, & ante Constantinopolim captam Sede Regia, quæ Bursa corruptè, Prusi ab antiquis dicta, capillis, vel vestimentis suis omnes infirmitates dicuntur depellere; quia eorum & actio, & vita mirabilis, & supernaturalis censetur. Ob id Christianis illudentes, minimè mirum esse dicunt, si Iesus Christus ex Maria Virgine natus dicatur. Omnes verò Religiosi illi, qui Dermschler vulgò nominantur in magna habentur veneratione, quasi Sanctorum successores, Regnique totius conseruatores, & amici Dei, ac Mahometis. Horum opinio est, legem prodesse, sed gratiam Dei, qua hominem saluari oportet, quæ sine merito, & lege sufficiens est ad assequendam salutem, quam ipsi Rach Marallach nominant. Sed nulla ratione, nulla authoritate opinionem suam, prodigijs tantùm, & signis asserunt, multos in sui fauorem trahentes, potissimùm, qui spirituales, & deuoti sunt.

Sunt, qui Czofilar appellantur, quasi meditationi, vel 33
spiritualibus exercitijs dediti. Hi quasi successores prophetarum, & patrum, qui hanc sectam fundarunt, magnæ authoritatis habentur, traditiones patrum allegantes, & per meritum homines saluari asserentes, sine gratia, & lege, quod Perekerallach vocant, intenti orationibus particularibus, exercitijs spiritualibus, vigilijs, & meditationibus. Nunquam enim orationem intermittunt continuam, quam ipsi Izillaraiihmach vocitant. Noctu conuenientes in circulo consident, ac commotione capitum per aliquod tempus repetendo dicunt Layllachillabach. Subiungunt deinde crebrò item repetendo Labu. Tandem repetunt iterum Huhu, & quasi exanimes cadunt, & obdormiunt. Hos maximè

illi

illi venerantur, qui generis antiquitatem, & stemma nobilitatis referunt. Effiter Embieler dicti, quorum genus eorum alterius nationis commixtionem non accipit, nec à patrum sanctione huius sectæ voquam recessit.

34 De Iaponiorum verò Religiosis, seu monachis in Commentario Pattum Iesuitarum de rebus Indicis, & Iaponicis anno 1574. Coloniæ edito Iaponijs in nouo Orbe habetur narratio, Bentij ab ipsis appellati, qui amplissima incolere dicuntur Christianorum ritu monachorum Cœnobia, cœlibem vitam ducere, in phano medio aram excitare, in qua Amidæ signum ligneum in rosa item lignea considet, præclara ad aspectum, ingentes habere bibliothecas, cœnationes ad cibum vnà sumendum, æramenta, seu tintinnabula, quibus ad precationes horarias excitentur; vespere Præfectum certum vnicuique argumentum ad meditandum proponere, à media nocte ante aram illam Templi alternantibus choris quasi matutinas recitare preces è Xacæ libro nouissimo. Prima luce vna horam singulos meditando consumere, permagna construere peryssilia, & in ijs Fotoquiorum, quo nomine Iaponij quidam Sancti appellantur, sacella, mento, capiteque raso, dies per annum festos celebrare multos. Ibidem refertur, eosdem Bontios vita, moribusque esse turpissimos, & omnium mortalium auarissimos, omnesque nosse conficiendæ pecuniæ vias, vendere populo multa chirographa, quorum præsidio se tutos fore à Dæmonibus vulgus existimat. Mutuari etiam nummos, quos in altera vita duplicato reddant fœnore, dareque cautionis causa creditori syngraphas, quas secum è vita discedens deferat ad inferos. Clato eosdem esse vt plurimum genere, eo quod Iaponij Proceres multiplici prole onerati, quibus filijs satis amplum patrimonium relinquere se posse diffidant, hos ferè ad Bontiorum numerum aggregent. In expiandis denique suorum manibus Bontios primas tenere, neminemque esse, quamuis paupertimum, qui ob hanc causam munus aliquod non offerat Bontijs. Mitto aquam lustralem, vascula vaporaria suffimenti causa prunis imposita, multas, & magnas indulgentias, quas populo in concionibus perseueranti, & Cœnobia ipsorum ditanti proponere dicuntur in eodem Commentario.

35 De ijsdem S. Franciscus Xauerius Iesuita in Epistola anno 1549. ad suos socios scripta, ita scribit: *Bontij cum reliquis flagitijs, tum præpostera libidini turpiter adeo dediti sunt, non modò vt id non tolent, sed etiam profiteantur palam, & longo iam vsu viterum æquè, ac mulierum antes callum ad tam nefarij sceleris nomen obduxerint; quod tamen vitium cum à Christianis meis reprehenditur, tantum abest, vt erubescant, aut doleant, vt etiam apertè rideant eos, & illudant. Permultos habent in Cœnobijs filios Optimatum instituendos literis, horum ætatis flore abutuntur. De Bonzijs quidam sunt culta corporis monachis non absimiles. Vestibus vtuntur cinericij coloris, tertio, vel quarto quoque die capillum, ac barbam penitus videntur abradere. Horum laxior etiam est disciplina, muliebres, quibus cum viuunt, eiusdem Ordinis habent cætus, quas fama consentiens est, pregnantes partum medicamentis abigere.*

36 De his etiam Gotardus Arthus in *epit. hist. India Oriental.* multa narrat, Vario autem dogmate, multisque mendacijs, in tollenda pariter Dei prouidentia, & animorum immortalitate desudant. De eorum impietate, Religionis vanitate, & ineptijs, de Talapois in Regno Peguano superioris Indiæ, repræsentantibus nostros Monachos, deque monachis, ac Monasterijs in Candesin Ceilanæ Insulæ Regno Indico, lege ipsum Gotardum in eadem epitome.

37 Nunc de varijs generibus primorum monachorum apud Christianos. D. Hieronymus *de custod. Virginit. ad Eustoch.* indicat tria potissimum genera monachorum hinc inde per Prouincias, præsertim autem in Ægypto ab initio fuisse. Refert idem ex Hieronymo Vincentius *lib. 17. cap. 54. specul. hist.* Cassianus *lib. 5. cap. 6. & 36. de spirit. Castrim.* item *collat. 18. cap. 4.* Durandus *in rational. diuin. lib. 2. cap. 1.* D. Anton. *tit. 16. cap. 1. & 2.* Ortho Trisingensis *lib. 7. cap. 35.* Nec multùm etiam ab his dissentit Euagrius de Palestinæ monachis scribens *lib. 1. cap. 21.* & Isidorus *in lib. de offic.* vbi sex ordines monachorum facit, qui tamen sub tribus sequentibus facilè comprehendi possunt.

Primum genus est Anachoretarum, seu Eremitarum, 38
qui soli per deserta habitant, & ab eo, quod procul ab hominum conuersatione in Eremos recesserint nuncupantur, Anachoretæ enim secedere significat. Ita etiam Rabanus *lib. 4. cap. 6.* de proprietate sermonis Anachoretas, & Eremitas pro ijsdem ponit. Paymon Abbas apud Cassianum *collat. 18. cap. 4.* eos Anachoretas, idest, secessores vocat, qui prius in Cœnobijs instituti, in secreta solitudinum loca demum secesserint; cuius professionis se quoque participem esse dicit.

Alterum genus est Cœnobitarum, quos Ægyptij Sau- 39
ses gentili vocant lingua, Latinè in communi viuentes possunt appellari, Aul. Gell. *noct. Attic. lib. 1. cap. 9.* Idem Durandus loco citato distinguit inter Anachoretas, & Eremitas, & inquit. Anachoretæ sunt, qui ædificant solitudines, & quamuis in communi vita positi, priuatæ tamen contemplationi deseruiunt. Eremitæ autem, qui solitariè in desertis degunt.

Tertium est, quod Remboth ipsi dicunt deterrimum 40
atque neglectum, de quo egimus *in consult. de immunitate, & exemptione Eremitarum.* De his tribus generibus monachorum Euagrius fusè *lib. 1. cap. 21.* scribit. Ortho Trisingensis *lib. 7. cap. 35.* tria genera Eremitarum, quos etiam Anachoretas, & solitarios vocat, enumerat. Alij sub priore degentes. Alij vitæ suæ solùm Deum testem habere cupiunt. Et qui squalores solitudinum requirant, bestiale ferarum consortium non pertimescant, herba pascantur. Hos Nicephorus *lib. 14. cap. 50.* pabulatores appellat.

Sozomenus *lib. 1. cap. 12.* varias variorum opinio- 41
nes de origine, & primis auctoribus Eremiticæ vitæ enumerat. Quosdam enim Heliam, alios Ioannem Baptistam huic instituto, ac Religioni initium dedisse affirmare dicit, sicut etiam refert Nicephorus *lib. 8. cap. 39.* Isidor. *in lib. de offic.* Antonin. *lib. 15. cap. 1. §. 1.* Opinor autem, Sozomenum, Patres veteris Ecclesiæ hoc loco innuere, qui suo tempore, & paulò ante vixerunt, quique Eliam, & Ioannem Baptistam Eremitarum Principes fecerunt. Hieronymus enim ad Eustochium *de custod. virgin.* de Eremitis disserens: *Huius vita,* inquit, *auctor Paulus, illustrator Antonius, & vt ad superiores conscendam, Princeps Ioannes Baptista.* Et *in Epist. ad Paulinum: noster,* inquit, *Princeps Helias, noster Heliseus.* Chrisostomus quoque *hom. 1. in Marcum; sicut,* ait, *Sacerdotum Principes sunt Apostoli, sic monachorum Princeps Ioannes Baptista est.* Quod defendit Bellarmin. *de monach. cap. 39.* Etsi alij Eremiticæ vitæ institutorem Paulum Thebæum velint anno Christi 260. vt Frisingensis *lib. 4. cap. 5.* Sozomenus *lib. 1. cap. 12.* Vndè à Iacobo de Voragine, & à Petro de Natalibus Primus Eremita appellatur, & Hieronymus in vita eius disertè attestatur.

Paulum deinceps alij sunt imitati quamplutimi, non 42
solùm persecutionum, & tyrannorum metu, sed bono zelo, ac pio animi proposito. Quibus haud immeritò annumerari debent clarissima illa lumina Basilius, Nazianzenus, Augustinus, Hieronymus, alijque Sanctissimi viri. Primus autem, cuius quidem Historiæ meminerunt, qui post Paulum illum Thebæum solitariam vitam egit, Antonius est, qui in Ægypto hoc vitæ genus instituit, vndè in alias deinde Regiones propagatum fuit. Hunc Antonium sequuti sunt multi alij, inter quos præcipui fuerunt Hilarion primus Eremita per Palæstinam, & Syriam; Paulus item cognomento simplex, Amon, & ipse Ægyptius, Eutychianus, Macarij duo, quorum vnus Ægypti, alter Nitriæ deserta incoluit, Pambo, Paphnutius Apollonius, Anub, alij; qui tamen omnes non tam Eremiticam, quàm Cœnobiticam vitam egerunt, instituendo Monasteria, & communitates per Ægyptum Palæstinam, Lybiam, Syriam, Arabiam, aliasque Regiones.

De studijs, moribus, exercitijs, victu, & amictu pri- 43
morum Eremitarum disserit D. Hieronymus *in vita Pauli,*

Pauli, *& Hilarionis*, Marcellos *lib. 1. cap. 9.* Sabellius *lib. 2. cap. 2.* Aluatez Guerrero *in Thesaur. Christ. Relig. cap. 57.* Sozomenus *lib. 1. cap. 13. & lib. 5. c. 10. & 15.* Theodoretus *lib. 8. cap. 5.* Athanasios *in vita Antonii*.

44 Vtrumaotem Eremitica, an Cœnobitica vita præstaotior sit, ac melior, dissident sententiæ. D. Hieronymus in *Epist. ad Rusticum* pluribus ratiooibus præfert Eremiticæ vitæ Cœnobiticam. Idem scribit ad Demetriadem; Cutbertus etiam Lindisfarnensis in Aoglia primò Anachoreta, Cœnobiticam vitam Eremiticæ prætulit. Eum refert Surius ex Beda *tom. 2. de vit. Sanctor.* Et Carolus Magnus in suis Constitutionibus dicit, *Anachoretas monendos esse, quod melius ipsis sit, si in Congregatione permaneant, quàm vt in solitudine recedant*. Hinc etiam Iuo Carnotensis: *vita solitaria*, inquit, *communi inferior est, quia importunis cogitationibus plena*.

45 Cassianus autem *collat. 19.* Antoninus *tit. 15. cap. 18.* Ottho Frisingensis *lib. 7. c. 35.* Laurentius Surius ex Metaphraste *in Vita Onuphrii* contrarium adstruont. At Basilius, quem refert Aotoninus *tit. 10. c. 4. §. 3.* media incedit via. Idem tamen Basilius, Anachoreticam, seu Eremiticam vitam societati, & communi hominum vitæ, atque etiam eorum cœtibus, & Coogregationibus, qui in Vrbibus Ecclesiæ Dei seruiont, præfert *Epist. 181.* ad Chilooem Mooachum. Id ipsom scribit Chrysostomus *Epist. 1.* Ego autem apud Deum vtrumque Monasticæ vitæ geous eiusdem ponderis esse arbitros. Tum quia secundùm voluntatem Dei instituta atque suscepta sunt. Tum verò maximè, quod verbo eius sunt consectanea, vt probat Bellarm. locis allegatis.

46 De prima origine Monasticæ, vel Cœnobiticæ vitæ variæ sunt Authorum sententiæ. Adeò antiquam eam Bellarminus facit, vt dicat, quamdam eius adumbrationem fuisse in lege naturæ ante diluuium. D. Hieronymus originem Cœnobitatum ad Rechabitas, & filios Prophetarum refert *in Epist.* ad Rusticum, & Paulinom. Idem verò Bellarmious ex Historia nooi Testamenti probare conatur fuisse anois 300. ante oatum Christum monachos in Ecclesia authoritate Athanasij, Damasi, & aliorum, vbi etiam probare conatur, Apostolos primos fuisse monachos, & Cœnobiticæ vitæ authores, rerum omnium communionem instituendo *Act. 4.* proferrque denique Patres, quorum plurimos asserere dicit, ab Apostolorum exemplo Religiones monasticas cœpisse. At alij Eremitas, puta Paulum Thebæum, & Antonium Ægyptium Monasticæ vitæ authores constituunt, in qua opinione sont Hieronymus, Vincentius, Sabellicus, & plures alij. Quomodo autem, & quando in Vrbem Romam Monachatus immigrarit, D. Hieronymus in epitaphio Marcellæ indicat, & io consolatione ad Pammachium super obitu Paulæ.

47 Inter classis huius primæ monachos celeberrimi fuerunt Thabennensiotæ. Sic eos vocat Vincentius *in specul. hist. lib. 18. cap. 83.* Nicephorus eos Thabennenses oominat, Author eorum fuit Pachomius quidam Antonij discipulus, Amon verò illustrator, quippè qui 300. Ordiois huius monachis præfuit. Nomen habent à loco, in quo habitarunt. In Thebaida enim Prooincia Thabeona, sioe Thabennensis insula fuit, in qua primò quidem Eremiticam vitam exercuit Pachomius ille circa Constantij Constantini Magni filij tempora, posteà verò Cœnobitarum contubernia ibidem instituit. Eorum regulam habes apud Sozomenum, *lib. 3. cap. 14.* Nicephorum *lib. 9. cap. 14.* & Vincentium *in spec. hist. lib. 18. cap. 82.*

48 Ex solitudinibos verò, ac cellulis Basilius Magnus Monachos in cœoobia congregauit, & disciplinam instituit, qua monachi non amplius vagarentur, atque fluctuarent, sed essent semper vnica Religionis forma deuincti. Qood *in Monodia* Nazianzenus indicat. Et confirmat id Tapia *in auth. ingressi de Sacros. Eccles.* & Hieronym. Plat. *lib. 1. cap. 22. de bono stat. Relig.* Valentinianus etiam, Theodosius, & Arcadius Imperatores. Lege, quæ in Theodosiano Codice extat *lib. 1. tit. de monachis* liberos in oppida ingressus monachis concesserunt. Extat eius Regula, quam suis monachis Basilius præscripsit *cap. 95.* compreheosa. Sunt tamen multi, qui non credunt hanc Regulam veri Basilij esse. Primò quia stylus cum veris Basilij scriptis noo conuenit. Secundò, quia Nazianzenus, qui orat. de vita, & obitu Basilij scripta, & monomenta eius recenseos, huius Regolæ nec cum quidem verbo meminit. Tertiò, quia in multis exemplaribus non extat hæc Regula capitibus 95. comprehensa, sed quædam alia, quæ tantùm capita 35. habet. Tandem insunt ei multa, quæ nec cum veri Basilij scriptis, nec cum temporum illorum ratione congruunt. Sed quod sit vera Basilij Regula conoincitur ex eo solùm, quod Ruffinus, qui aliquot annis post Basilium vixit, eam io latinum sermonem transtulit.

Sub Regula S. Basilij militasse dicuntus ferè omnes Orientales Monachi, & quidam Armeoij oancupati, quorum alij hodie sub Augustini Regula, alii sub aliis constitutionibus degere affirmantur. Scripsit ad eosdem monachos Basilius Asceticos sermones, in quibus etiam Monasticæ vitæ rationem, obseruationem, & cultum prolixè describit. Quid autem sint Asceteria vide, si vacat, Budæum io commentariis ad Pandectas, &c. 49

Quod ad Hieronymitas duæ sunt Hieronymianorum familiæ, quæ vtræque D. Hieronymum Basilii coætaneum soom Authorem prædicant. Quidam enim Hieronymiani, alii verò Hieronymitani Eremitani dici volunt. At Polydorus *lib. 7. cap. 3.* asserit, multas esse Congregationes, quæ Hieronymi, & aliorum Regulas ab ipsis editas profiteantur, quas tamen tantum abfuerit, vt ipsi instituerint, vt etiam ne tale quid vnquam cogitarint futurum. 50

Credibile igitur aliquot sæcolis post Sanctissimi viri huius obitum Christiana quadam pietate aliquos permotos, vt Hieronymi institutum imitarentur, ortamque inde nouam quamdam familiam, quæ à Hieronymi nomine Hieronymiani sint appellati. Quo tempore autem, quove authore hæc familia cæperit, adhoc ignoratur. Polydorus loco præcitato, vbi testator horum institutum longè esse diuersum ab eo, quo Hieronymos vixerat, quippè qui natioo amicionrur colore, pallioque super tunicam rugato, atque superiore parte à summo ad imum scisso, scortea Zona tunicam funicam succingunt, & soleis ligneis pedes muniunt, Sabellic. *Ennead. 7. lib. 6.* Hoc verò de Hieronymo, eiosque discipulis nosquam legitus. 51

De Hieronymianis Eremitanis autem certum est, eos circa aonum demum Domini 1365. cæpisse, authore quodam Petro Gambacita Pisano. Alii authorem eorum constituunt Carolum cognomento Granellum Florentinum. Nonnulli etiam Rhedonem qoemdam Montisgranelli Comitem, Vt Sabellic. *Ennead. 6. lib. 9.* Polidor. *d. cap. 3.* Panuin. *in chron.* 52

De D. Augustini Monachatu ita testatur Possidonios io vita eius: *habitasse Augustinum in Monasterio a se intra Hipponensem Ecclesiam extructo, sed cum doctis, & Theologia studiosis, vixisseque secundùm Regulam Apostolorum, & ex suo illo Collegio dedisse primo Hipponensi Ecclesia clericos, deinde verò Ecclesiis quibusdam aliis rogantibus Episcopos, viros vndequaque doctissimos, & piissimos*. Legatur *cap. 5. & 11. eius historia*. Hoc si adhuc hodie obseruaretur, & societates piorum haberi posseot, & Collegia benè, rectèque instituta, vbi homines, quandiù vellent, probè, ac sanctè erudirentur, & quoad sacras literas, & quoad mores. Felix reuera fuit Ecclesia Christi, quandiù in hoc instituto permansit. Felices fuerunt & Ciuitates, Regionesque, quæ talia olim contubernia habuerunt; vndè perpetuò valebant benè, sanctèque eruditis viris abundare, illosque pro oecessitate vel ad Ecclesiam regendam, vel etiam interdum ad Rempublicam administrandam euocare. 53

Etsi Augustiniansiom Eremitarum, & Canonicorum origo, & initium in dubium vocetur, vt ipse qnoque Polydorus testatur *d. lib. 7. c. 3.* tamen quæ de Canonicis referuntur ab Authoribus aliqua commemoranda videntur. Erant ab initio Ordines monachorum, & Clericorum prorsus distincti. A viris autem Religiosis, & piis ad Monasticæ vitæ imitatiooem, etiam Presbyterorum, & Canonicorum Collegia instituta sunt, ex quibus Clerici Monasteriis Ecclesiæ initiati, ac destinati, 54

& pre-

& presbyteri in Ecclesiæ ministerio iam constituri ad certam, & præscriptam regulam vitam agerent, quæ quamuis Monastica illa paulò fuerit liberior, tamen etiam certis legibus, & canonibus adstringebatur, vndè & vita illa Canonica, & qui eam profitebantur Canonici dicti sunt, ipsorumque Collegia Monasteria quoque dicta fuerunt, ob eamque causam in antiquioribus Concilijs Monasteria monachorum, & Clericorum memorantur, atque his præerat Episcopus, vt illis Abbas.

55 De authore huius instituti variæ proferuntur variorum sententiæ. D. Thomas 2.2.*q.*188. comprobare nititur, Apostolorum esse institutum, sicut etiam refert Polydorus eo *cap.* 3. & Volaterranus *lib.* 1. *Anthrop.* D. Thomam sequuti. Alij huius Canonicæ vitæ initium ad Vrbanum Primum Romanum Pontificem referunt, qui floruit circa annum Christi 230. Ideò, quod is constituisse legitur, vt ex prædijs, & bonis matricibus Ecclesijs collatis Episcopi omnes communem vitam degere volentibus cuncta necessaria subministrent, sicut legitur in decretali I. Vrbani.

56 Nonnulli D. Augustinum huius instituti præcipuum authorem faciunt, qui cùm cœtum quendam piorum virorum congregasset, qui extra Vrbem, & turbas hominum pietatem exercerent, factus Episcopus intra Episcopium Monasterium quoque Clericorum, & presbyterorum, cum quibus communiter viueret, instituisse legitur.

57 Onuphrius Panuinus in suis ad Platinam annotationibus indicat ex Archiuis Ecclesiæ Lateranensis, Gelasium primum Papam circa annum 495. Canonicos Regulares Ordinis S. Augustini Laterani primùm collocasse. De origine huius Ordinis ita scribit Sabellicus Ennead.9.*lib.*9. *In hæc*, inquit, *tempora*, quibus nimirùm Schisma ingens inter Benedictum XIII. Gregorium XII. & Alexandrum V. *reponit Canonicorum regularium ortum Philippus Eremitarum apud Frisonariam Lucensis agri oppidum. Sed huius fidem eleuat inueterata contentio de Eremitana, & Canonica familia ortu, vtraque suam ad Aurelium Augustinum referens originem. Potius igitur instauratio esse verius, quàm origo.* Vide Cranzium *lib.* 4. *cap.* 37. *Metropol.* Vincentium *in specul.hist. lib.*26.*c.*51. Antoninum *tit.*15.*c.*17. Panuinium *in Chron.* Gilbert. Cognat. *lib.*3. & alios. De ipsorum Canonicorum reformatione agitur in Concilio Moguntino anno 813. sub Carolo celebrato, & apud Trithemium in Chron. Hirsaugensi *fol.*41. Synodum Educensem circa annos Domini 1083. relatum *can.*19.*q.*3. Synodum Coloniensem anno 1260. celebratam *can.* 7. Post annos Domini 1300. hic ordo instauratur, & in plures familias diducitur circa annos Christi 1380. vt refert Antoninus dicto *tit.* 15. *c.* 17. eo enim tempore exorta est Congregatio Canonicorum Seruatoris, quæ & Scopetina nuncupatur. Alia item Frisonaria, quam & Lateranensem appellant. Tertia D. Georgij in Alga Venetijs, vt Polydorus indicat dicto *cap.* 3. Eorum vestitus habetur apud Sabellicum *Ennead.*7.*lib.*9. & Polydorum *ibidem*, & Synodum Senonensem *cap.* 22. ac Volaterranum *lib.*23. *Anthrop.*

58 De Acæmetis autem, vel Studitis hæc extant. Aucta est Gennadij Episcopi tempore circa annos videlicet 459. Constantinopolitana Ecclesia nobilissimo Monachorum Cœnobio Acæmetarum, hoc est, Insomnium, in quo plurima multitudo habitans monachorum iuges die, noctuque peruigiles Deo laudes offerebat tripartito tempore, & monachis sibi inuicem succedentibus. Vocati sunt ijdem Studitæ à Studio viro clarissimo, qui eiusmodi Monasterium erexit, de quo Nicephorus *lib.* 15. *c.* 23. Ad eum extat luculenta S. Ambrosij *Epistola* 58. Gessit cum Aetio Consulatum, vt Fasti produnt Consulares. Eorum instituti non fuit author Marcellus, sed propagator. Verùm Alexander Abbas, eiusdem Marcelli institutor religiosum illum cultum inuenit, si vera sunt, quæ in actis Marcelli referuntur apud Surium die 29. Decembris. Circa annos verò Domini 540. in Nestoris hæresim prolapsi sunt monachi Acæmitæ, & à Iustiniano Imperatoreà proptere damnati, à Constantino verò Copronymo Monasterio suo eiecti.

59 De studijs autem, exercitijs, institutis, victus item, & vestitus ratione omnium monachorum lege Sozomenum *lib.* 6. *c.* 38. Euagrium *de Palæstina monach.* Ephrem. *lib.* 2. *de compunct. cord. cap.* 3. Adhortat. *ad monach. operibus Athanasij annexam*, Ambrosium *Ep.* 82. *lib.* 10. Hieronymum *Ep. ad Paulinum* & *Ep. ad Rusticum*, & *Ep. ad Eustoch.* Augustinum *lib.* 1. *de morib. Eccles. Cath. cap.* 31. *de morib. & exercit. monach. vtriusque sexus Romæ commorantium*, Basilium *serm.* 2. *exercitatorio de vita spirit.* Epiphanium *de disciplina, & vita monachor.* Chrysostomum *homil.* 73. *in cap.* 32. *Matth.* & præ cæteris Cassianum, auctorem Monasticæ vitæ in Gallia, qui ab ipsa propemodum infantia inter monachos adoleuit, & in vtroque genere tam Eremitarum, quàm Cœnobitarum ad extremam vsque vitæ metam perdurauit, ac studio Monastices suscepit varias, difficiles, & longinquas peregrinationes. Peragrauit enim Palæstinam, Mesopotamiam, & Cappadociam. Inuisit Ægyptum, ac Thebaidos deserta. Peruenit & ad Nili vsque ostia. Scithiæ quoque deserta perlustrauit studio cognoscendi vitam, mores, instituta, & exercitia monachorum hinc inde commorantium, cuius rei locupletissimi testes sunt ipsius libri his de rebus conscripti.

60 Annis post Antonium illum Thebæum circiter 566. claruit Benedictus. Is tumultuum, & bellorum, quæ Iustiniani Imperatoris tempore exorta fuerant, pertæsus, in solitudinem abijt, in qua perdiù versatus, se demum Sublacum contulit. Hìc cum à multitudine ob sanctitatis famam frequenter adiretur, & ei solitudine nihil gratius esset, postremò eius celebritatis vitandæ causa, Cassinum, in quo castrum, & ara Apollinis habebatur antiquitus, venit, vbi & Monasterium, seu Cœnobium condidit, ibique sibi sedem posuit, sparsosque hinc inde per Italiam, & soliuagos eo tempore monachos in id Cœnobium, quasi in vnum contraxit, mores, & vitam, quam Basilius cum certa viuendi forma constituisset in Oriente, ipse in Occidente instituit anno Domini 530. Volater. *lib.* 21. *anthrop.* Polydor. *lib.*7.*c.*2. S.Greg. *dialog.lib.*2.*c.*1. & 2.

61 Eusebius Vercellensis Episcopus Monasteria, & monachos in Ciuitates introduxit in Occidente primus, vt Ambrosius testatur. Idem deinde ab alijs multis in locis factum est. Athanasius enim in Vrbem Romam primus inuexit monachorum institutionem, idque vitæ genus nobilissimæ Romanæ fœminæ consectari cœperunt. De ijs enim Hieronymus *Ep.* 16. *ad Principiam* hæc scribit: *Nulla eo tempore nobilium fœminarum nouerat Romæ propositum monachorum, nec audebat propter ei nouitatem ignominiosum, & vile in populis nomen assumere. Hæc*, Marcella, *sub Alexandrinis prius Sacerdotibus, Papaque Athanasio, & postea Petro, qui persecutionem Arianæ hæresis declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum, Romam confugerant, vitam B. Antonij adhuc tunc viuentis, Monasteriorumque in Thebaide Pachomij, & Virginum & Viduarum didicit disciplinam*, & Baronius *tom.*3. *Annal. Factum est*, inquit, *feliciter, vt Athanasio propalante, inferretur, ac pariter coleretur in Vrbe sublime illud viuendi genus, cuius in montibus, ac desertis locis tantùm cernebantur vestigia.*

62 Sanctus Martinus monachos in Vrbes Galliæ traduxit primus, vt Baronius testatur dicto *tom.* 3. Bonifacius Germanorum Apostolus in Vrbes Germaniæ, atque Benedictus in Italiæ, aliarumque regionum oppida. Is natus fuit anno Domini 480. venit ad conuersionem anno ætatis suæ 14. Moritur anno Domini 542. ætatis suæ 62. Martij 21. die, vt Trithemius *de vir. illustr. Ordinis Benedictini lib.* 1. *c.* 1. indicat. Duodecim Monasteria construxisse dicitur, quibus singulis vnum ex duodecim suis Discipulis Abbatem dedit, Leo Ostiensis *in chron. Casin. lib.* 1. *c.* 1. His multa alia progressu temporis accesserunt adeò, vt Ordo, quem instituit Benedictus mox à principio, & inde per annos sexcentos

valdè cœpit multiplicari, & vſque in longiſſimas terrarum Prouincias dilatari, atque extendi. Atque hic eſt, ortus monaſticæ vitæ, & præſertim Benedictinorum Ordinis, eiuſque Monaſteriorum in Europa conditorum, quibus ab hoc initio certatim omnia loca paſſim repleri cæperunt mira hominum cuiuſcumque ſtatus ad Sanctimoniam promptitudine, ac prodigioſa liberalitate.

63 Ex his apparet, Benedictum ferè omnium monachorum occidentalium patrem, fundatorem, inſtitutorem, vel ſaltem reſtauratorem Trithemio, & alijs nominari. vſque ad tempora Ordinum Mendicantium, hoc eſt per annos ferè *666.* à quo tempore, vt Trithemius loquitur, non adeò frequenter Monaſteria fundabantur Ordinis huius, quemadmodum præteritis temporibus. Suo autem tempore, hoceſt, circa annos 1500. Monaſteria Ordinis Benedictini Abbates habentia, exceptis Præpoſituris, Prioratibus, & Cœnobijs Monialium, vltra quindecim millia fuiſſe idem author refert, & addit; *ſi vnuſquiſque ſua poſſideret, tertiam partem Orbis Chriſtiani Benedictum occupare videri potuiſſe*. Prodieruot ex his eius Cœnobijs multa agmina monachorum toto hoc tempore. Ex eius ſaltem Diſcipulis Volaterani temporibus 24. extiterunt Romani Pontifices. Cardinales eiuſdem Volaterani ætate ferè 200. Archiepiſcopos in diuerſis Eccleſijs 1600. Epiſcopos 4000. Abbates eruditione, & ſcriptis celebres 15700. Canonizatos, & Sanctorum Cathalogo inſertos, 15600. Volater *lib.21.* Trithem. *lib. 1. c. 4. de vir. illuſtr. Ordin.* Sabel. *Ennead. 8. lib.* 2. Genebrard. *in Chronograf.* Sebaſt. Franck. *in Chron.* Eius Regula eſt 73. Capitibus comprehenſa. Sub ea militant Ordines citciter 23. & maximè nigri, qui vulgò dicuntur Benedictini, de quibus Ioan. Andr. in *Clem. de ſtat. monach.* Ij ſunt Ordo Specuenſis, Carthuſienſis, Ciſtercienſis, S. Vuilhelmi, Scotorum, Montis Oliuetenſium, album portantium habitum, Cœleſtinorum, Sclauorum, Vallis Vmbroſæ, Fontis Ebrandi, Humiliatorum ſub albo habitu, Grandimontenſis, S. Ambroſij, Camaldulenſis, Vallis Scholarium, S. Pauli primi Eremitæ, quem alij ad Auguſtinianos referunt, Cluniacenſis, Præmonſtratenſis, S. Iuſtinæ, Syluestrinorum, Gilbertinorum, & Ordo de S. Burga vidua, vt Trithemius indicat *lib.1. cap.3. de vir. illuſtr. Ord.* His Polydorus *lib.7. c.2.* Eremitanos D. Hieronymi annumerat, quos dicit poſtremò per Martinum V. in familiam Benedicti aſcitos fuiſſe. Qui tamen omnes diuerſo amiciuntur veſtitu, differuntque in traditionibus, & ſtatutis, ſuntque omnes exempti præter Syluestrinos, vt Alphonſus Aluarez Guerrero indicat *cap.57.*

64 Præſcripſerat quidem Benedictus monachis ſuis Regulam omnibus numeris, vt opinabatur, abſolutam, quam etiam ſimpliciter ab ijs cuſtodiri, atque obſeruari voluit. Sed quia tempora mutantur, & nos mutamur in illis, & hæc dies, hæcque ætas aliam vitam, alioſque mores, quàm alia, ſæpè poſtulet, factum eſt, vt à Synodis, vel neceſſitate cogente nouæ leges ſint conditæ, & monachis propoſitæ, Regula interim ſalua, & incolumi manente, vel vetus diſciplina in vſum reuocata, cùm ex negligentia collapſa eſſet, & prorſus inculta iaceret, vel denique multa prohibita, & abrogata, quæ à monachis fiebant.

65 Vndè in Turonenſi tertia Synodo huiuſmodi Canon editus fuit. *Monaſteria monachorum, in quibus Regula B. Benedicti Patris conſeruabatur, ſed nunc fortè qualicumque negligentia ſubrepente remiſſius, ac diſſolutius cuſtoditur, vel certè penitus abolita negligitur, bonum videtur, vt ad priſtinum reuertantur ſtatum, & Abbates eorumdem in eodem habitu, ac vita, qua ipſa Regula præcipit, eos incedere, viuere ſtudeant; quoniam aliqua ſunt monaſteria, in quibus iam pauci ſunt monachi, qui prædicti Patris Regulam ſuis Abbatibus promiſſam, habeant. Quippè cum ipſi Abbates magis canonicè, quàm monaſticè inter ſuos conuerſari videntur.*

66 Hinc in Aurelianenſi prima Synodo *cap. 22.* relata in *Can. nullus monachorum* 18. *q. 2.* ſancitur, *vt nullus monachorum, Congregatione Monaſterij derelicta, ambitionis, & vanitatis impulſu cellulam conſtruere ſine Epiſcopi permiſſione, vel Abbatis ſui voluntate præſumat.* Item, *vt monachi, qui hinc inde vagentur, ſi inuenti fuerint, cùm auxilio Epiſcopi, tanquam fugitiui ſub cuſtodiam reuocentur.* Et ante hanc Synodum in Agatenſi Concilio ſimiliter decretum fuerat, *ne Monachis ad ſolitarias cellulas liceat à Congregatione diſcedere, niſi fortè probatis poſt emeritos labores, aut propter infirmitatis neceſſitatem, aſperior ab Abbatibus, regula permittatur.* Extat etiam apud Gratianum *cauſ. 20. q. 4.* can. *monachum*, §. *ſeruandum*, vbi ſimul Gratianus indicat, de quibus monachis hoc ſit intelligendum, *de religioſè* nimirùm *viuentibus, quibus vota ſpecialis abſtinentia, vel alicuius diſtrictionis, quæ generalem conſuetudinem ſuorum fratrum excedat, ſine Abbatis conſenſu vouere non licet, ne ſuper eos fratres ſcandalizentur.* Illorum etiam cauſa hoc ſtatutum eſſe idem teſtatur eodem loco, *qui regularem diſciplinam ſubterfugientes, peregrinationes ſua vota ſibi aſſumunt.* Quod nec monacho, nec vlli Clerico licet, ne hac occaſione ad ſecularem conuerſationem redeat. In Aurelianenſi autem Synodo ambitionis, & varietatis cauſa hoc monachis prohibetur, ſicut extat in *can. nullus monachus 18. q.2.*

In Synodo Turonenſi ſecunda anno 570. iuxta Pa- 67
uinium celebrata, ſtatuitur *cap. 15. nullus monachorum aſſumere alium in lectum ſuum præſumat. Nec liceat monachis cellulas habere communes, vbi aut bini maneant, aut peculiares reponi poſſint; ſed vt locus labore communi conſtruatur, vbi omnes iaceant, aut Abbate, aut Præpoſito gubernante.*

Cùmque negligentiores in obſeruatione ieiuniorum 68
eſſent, ita ſancitum fuit in dicta Synodo Turonenſi ſecunda *cap. 18. De ieiunijs antiqua à monachis inſtituta ſeruentur, vt de Paſcha vſque in Quinquageſimam, exceptis Rogationibus, omni die Fratribus prandium præparetur. Poſt Quinquageſimam tota hebdomada exactè ieiunent. Poſtea vſque ad Calendas Auguſti ter in ſeptimana ieiunent, ſecunda, & quarta, & ſexta die, exceptis his, qui aliqua infirmitate conſtricti ſunt. In Auguſto, quia quotidie Miſſæ Sanctorum ſunt, prandium habeant. In Septembri toto, & Nouembri ter in ſeptimana. De Decembri vſque ad Natale Domini omni die ieiunent. Et quia inter Natalem Domini, & Epiphaniam omni die Feſtiuitates ſunt, itemque prandebant,* excipit triduum illud, *quod ad calcandam Gentilium conſuetudinem Patres ſtatuerunt, priuatas in Calendis Ianuarij fieri litanias, vt in Eccleſia pſallatur, & hora octaua in ipſis Calendis Circumciſionis Miſſa celebretur. Poſt Epiphaniam verò vſque ad Quadrageſimam ter in ſeptimana ieiunent.*

Diuus Gregorius Magnus *in Epiſt.* ad Valentinum, 69
quemdam Abbatem à Baptiſmo omninò remouit monachos, nec idoneos cenſuit, qui pueros ſuſciperent ex baptiſmo. Citatur etiam à Gratiano *in can. peruenit 18. q. 2.* itemque à Sabellico *Ennead. 8. lib. 5.* & Chronico Chronicorum. In Antiſiodorenſi Synodo quoque anno 614. celebrata *cap. 25.* ſancitum fuit, *ne Abbates filios de baptiſmo leuent, nec monachi commatres habeant.* Cauſa huius decreti redditur in Gloſſa ad dictum locum Gratiani, ne ſcilicet *nimia hac occaſione à monachis contrahatur familiaritas cum laicis, & præſertim cum mulieribus*, quas ibidem Gregorius monaſteria ob eamdem cauſam, ne accedere quidem vult.

In Antiſiodorenſi Concilio etiam Abbatibus, & mo- 70
nachis nuptiarum ſolemnitatibus interdicitur *cap. 24.*

Decreuit etiā Gregorius Magnus, ne liceat monacho 71
ſua bona monaſterio collata, teſtamento abalienare. Sic enim inquit, *Ingredientibus monaſterium conuertendi gratia, vlterius nulla ſit teſtandi licentia, ſed res eorum eiuſmodi Monaſterij iuris fiant, lib.7. Epiſt. 7.*

In Concilio vniuerſali Conſtantinopolitano 6. anno 72
681. celebrato, decretum fuit, *ne monachi interſint ludis theatricis.* Quod iam antea quoque in Carthaginenſi 3. Synodo ſancitum fuerat.

In Moguntina Synodo, ann. 813. habita, decretum fuit 73
cap.12. & 14. ne monachi indicta ſecularia tractent, nec canes, vel accipitres ad venandum habeant. Reperitur, & cōfirmatur hoc in Remenſi Synodo eodem anno celebrata *cap.29.* in qua ſimul præcipitur *cap.26. Ne monachi tabernas ad edendum, & bibendum ingrediantur.*

Repre-

74 Reprehendit monachos secularia tractantes Hugo *lib.* 2. de claustro animæ *cap.* 16. vbi agens de duodecim abusibus, ait: *quod quintus abusus sit monachus Curialis. Qui enim secularium hominum consortium diligunt, qui se consilijs Principum libenter ingerunt, qui secretorum conscij, & sunt internuntij, curiales possunt appellari. Ordo autem claustri, & ordo Curiæ aduersus est valdè. Ibi sedes in insidijs cum diuitibus in occultis, vt interficias innocentem; hic audis: non sedi cum Consilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Ibi insidiaris, vt rapias pauperem; hic dicis; Odiui Ecclesiam malignantium; & cum impijs non sedebo. Ibi dextera tua repleta est muneribus; hic lauas inter innocentes manus tuas. Ibi pauperum res violenter auferuntur; hic pauperibus sponte offeruntur. Ibi laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur; hic benedicitur iusto. Si vis monachus esse curialis, laudas, quod non debes. Quod non expedit, defendis. Quod non licet, operaris.* Hæc ille.

75 Hoc vitium in monachis notauit etiam Bernardus, qui in *homil. super missus est*, ita dicit: *Qui antea in suo Oppido, vel vico vix cogniti fuerant, modo circumeuntes prouincias, Curias frequentantes, Regum notitias, & Principum familiaritates assecuti sunt.* Excipit autem hic D. Thomas 2.2.*q.*187. *ar.* 2. dilectionem proximi. Eamdem charitatem Monachis impendere licet suis parentibus quoque, si ipsorum auxilio indigent. Debent tamen, quantum possit salua Ordinis sui obedientia, satagere, vt per se, vel per alium suis parentibus subueniatur.

76 In Synodo Aquisgranensi anno Christi 816. celebrata de monachis multa sunt constituta, quæ ibi legi possunt.

77 Hinc pleraque monasteria Episcopis erant subiecta cum Abbatibus, & monachis, à quibus etiam visitabantur, & corrigebantur, si quid minus piè, rectèque ab ipsis ageretur. Nam in Aurelianensi prima Synodo *cap.* 21. ita sancitur: *Abbates pro humilitate Religionis in Episcoporum potestate consistant. Etsi quid extra Regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur, can. Abbates* 18. *q.* 2. Citat etiam Gratianus eodem loco ex Aurelianensi quadam Synodo, sed in nulla reperitur: *Canonem, qui præcipit, vt non semel, sed sæpius in anno Episcopi monasteria monachorum visitent, & si aliquid corrigendum fuerit, corrigant.*

78 In Cabillonensi quoque Synodo anno 658. habita *cap.* 22. sancitum fuit, *vt Episcopi monachos à Benedicti regula discedentes in ordinem redigant.* D. Gregorius Magnus etiam constituit, *vt visitandi, exhortandique gratia ad Monasterium, quoties placuerit, Episcopos eat; sic tamen charitatis officium illic impleat*, vt grauamen aliquod Monasterium non incurrat, *can. visitandi* 18. *q.* 2. Sanciuitque Aurelianensis secunda Synodus tempore Vigilij Papæ celebrata, *vt Abbates, qui Episcoporum præcepta contemnant, ad Communionem penitus non admittantur, nisi contumaciam, humilitate suscepta, deponant.* Et Moguntina Synodus sub Vuelfrido eius loci Episcopo, tempore Pipini Francorum Regis habita, decreuit, *vt monachi vbique Episcopis sint subiecti, eosque diligant, nec Ecclesiasticis, nec secularibus se se negotijs miscere audeant, nisi eos Episcopus ad necessarium aliquod opus euocarit.*

79 Quidquid etiam sine licentia Episcopi ab Abbate de rebus Monasterij venderetur, ad potestatem Episcopi reuocandum Agathensis Synodus statuit *cap.* 56. Extat quoque *in can. in venditionibus* 17. *q.* 4. Qua de re, & Aurelianensis 3. Synodus tale decretum edidit 23. *Abbatibus, Presbyteris, cæterisque ministris, de rebus Ecclesiasticis, vel sacro ministerio alienare, vel obligare absque permissu, & subscriptione Episcopi sui, nihil liceat. Quod qui præsumpserit, degradetur Commonione concessa. Et quod præsumptum, vel alienatum, vel temerè ordinatum est ordinatione, Episcopi reuocetur, can. Abbatibus* 12. *q.*2. In eamdem ferè sententiam ita quoque præcipitur *cap.* 11. Aurelianensis 4. Synodi. Nec licere cuiquam monachorum absque venia Episcopi Monasterium ædificare Concilium Chalcedonense, & Agathense præceperunt *can. quidam monachorum, & de monachis* 18. *q.* 2. Immò ne peregrè quidem eis licebat ire sine Episcopi assensu. Nam in Cabillonensi Synodo *cap.* 15. statuitur, *ne Abbates, vel monachi ad Principem eant sine Episcopi sui concessione sub anathematis pœna.* Ecclesias denique monachorum Episcopo subiectas esse debere in Concilio apud Fauentiam celebrato definitum fuit *can. statuendum* 16.*q.*4.

80 Quia verò Episcopi hac sua potestate sæpè sunt abusi, ipsorum audacia non rarò fuit repressa. Nam S. Gregorius Magnus in Concilio quodam Lateranensi decreuit, *vt nullus Episcoporum vltra præsumat de redditibus, de rebus, vel curtis Monasteriorum, vel de Cellis, & villis, quæ ad ea pertinent, quocumque modo, qualibet exquisitione minuere, vel dolos, vel immissiones, aut violentias aliquas facere; aut in describendis, permutandisque rebus Monasterij acquisitis, vel datis, aut quacumque vlla occasione se permiscere. Sed si qua causa fortè inter terram venientem suarum Ecclesiarum, & Monasteriorum euenerit, & pacificè non potuerit terminari apud electos Abbates, & alios Patres, sine voluntaria dilatione, medijs Sacrosanctis Euangelijs finiatur.* Idem sanciuit Herudfordiana Synodus Angliæ *c.* 3. & in Toletana Synodo decretum fuit, *vt Episcopi, si aliquid in monachos canonibus interdictum præsumpserint, aut vsurpare quicquam de monasterij rebus tentauerint, excommunicentur, can. hoc tantum* 18.*q.*2. In Toletana 7. Synodo *c.* 7. cautum etiam fuit, *vt, defuncto Abbate, nihil ab Episcopo auferatur, & aliquid de Monasterij rebus minuatur.* Et Gratianus eodem loco *can. non semel* §. *pro talibus* indicat; *propter Episcopos tales, qui animarum curam non habentes, bona tantum Monasteriorum in suos vsus conuertere cupiant, statutum esse, vt Monasteria cum suis rebus penitus sint libera à potestate, & dominio Episcoporum.*

81 Sæpè etiam Monasteria ab Episcopis, alijsque Clericis occupabantur, & tanquam Abbatibus regebantur. Hoc verò prorsus non vult fieri Gregorius Magnus. Sic enim hac de rescribit *lib* 6. *Ep.*40. Maximiano Rauennatensi Episcopo: *Dudum ad nos multorum relatione peruenerat, Monasteria in Rauennatibus partibus cõstituta, omninò clericorum vestrorũ dominio prægrauari ita, vt occasione quasi regiminis, ea velut in proprietate possideant; quibus non modicum condolentes, decessori vestro literas misimus, vt hoc emendare per omnia debuisset. Sed quoniam vita est termino citius præoccupatus, ne hoc onus Monasterio remaneret, fraternitati vestræ eadem nos scripsisse recolimus. Et quia, vt comperimus, in huius rei hactenus cessatũ correctione est, hæc ad vos iterum prauidimus scripta dirigere. Hortamur ergo, vt omni mora, omnique excusatione submota, ita Monasteria ipsa ab huiusmodi studeatis grauamine releuare, quatenus nullam deinceps in eis Clerici, vel hi, qui in sacro sunt ordine constituti, ob aliud habeant, nisi orandi tantummodò causam, accedendi licentiam, aut si fortè ad peragenda Sancta Missarum fuerint inuitati mysteria. Sed ne vel pro cuiuslibet monachi, aut Abbatis promotione, onus aliquod fortasse sustineant, studendum vobis est, vt si quis pro tempore Abbatum, aut monachorum ex quocumque Monasterio ad Clericatus officium, vel ordinem sacrum accesserit, non illic aliquam habeat vlterius potestatem, ne Monasteria huius occasionis velamine, ea, quæ prohibemus, sustinere onera compellantur. Hæc itaque omnia vigilanti cura emendare iam secundo commonita Sanctitas vestra non differat, ne si post hoc negligentes vos esse, quod non credimus, senserimus, aliter Monasteriorum quieti prospicere compellamur. Nam notum vobis sit, quia tanta necessitatis Seruorum Dei Congregationem subiacere amplius non patimur.* Idem Gregorius decreuit quoque, *ne Episcopus in Monasterijs Cathedram collocet, vel aliquam potestatem exerceat, seu ordinationem, quamuis leuissimam faciat, nisi ab Abbate loci fuerit rogatus.*

82 Immò Politici quoque auaritiæ studio Monasteria, & Abbatiss regendas post ea tempora non rarò susceperunt, easque suo nomine gubernandas alijs commendarunt, ipsis interim politico regimini vacantibus, vt est videre apud Annonium *lib.*5. *cap.*41. *de gest. Francor.* & Iacob. Meyer. *in Flandric. hist.*

83 In Turonica secunda Synodo quoq; *cap.* 6. sancitur, *ne Episcopus Abbatem sine omnium suorum Abbatum consensu loco eijciat, & alium per præmia ordinet.* Et in Moguntina Synodo præcipitur, ne liceat Episcopo res Monasterij ob peccatum Abbatis tollere, *can. Episcopo* 16.*q.*6.

84 Quidem etiam Abbates cum suis monachis, & Mona-

sterijs ab omni obedientia Episcoporũ erant penitus exẽpti. Nam Gregorius Magnus Monasterio in Suessorum Ciuitate priuilegium dedit, vt tantùm Pontifici Romano pateat, vt est videre in libro eius 12. *cap.* 32. & Leo Ostiẽsis *lib.* 1. *c.* 4. indicat, Cassinense Monasterium tãtùm Romano Pontifici subiectum fuisse, & ab omnium Episcoporum iurisdictione liberatum. Sic etiam Monasterium S. Maximi propè Treuerim, Ordinis primùm, & Regulæ Orientalium Monachorum, nunc verò Benedictinæ professionis, quam suscepit circa annum Domini 764. ab Imperatore Constantino sub perpetuò duraturam tuitionẽ Imperatoriam susceptum est, & adhuc hodie ab omni Archiepiscopali, & Episcopali iugo exemptum in temporalibus soli Imperatori Romano, in spiritualibus soli Sũmo Pontifici subest. Adrianus Pontifex Maximus huius nominis primus Andegario Campidonensi Abbati circa annos Christi 780. insigne priuilegium dedit, in quo Põtifex Campidonense Monasterium ab omni Episcopali iugo exemptum, & perpetuò liberũ esse statuerit. Zacharias etiã, & postea Benedictus Romani Põtifices, Fuldense Cœnobiũ sibi solis voluerit esse subiectũ, vt patet ex Epistola Theotonis ad Benedictũ Papã, & Harton. ad Leonẽ.

85 Circa annos etiam Domini 676. Monasterium S. Martini Turoni in Gallia à Theodato Romano Pontifice exemptum esse dicitur ab omni Episcopali subiectione, & gubernatione. Exemplum priuilegij huius profert Baronius *tom.* 8. *Annal.* Quod inter alia sic habet: *Mos, atque traditio Sanctæ Ecclesiæ nostræ plus non suppetat è regimine Episcopalis prouidentiæ Religiosa loca secernere.* Ex quibus verbis colligit Baronius, cessasse hoc tempore Romanos Pontifices eiusmodi exemptiones, & immunitates cõcedere Monasterijs. Ex ijs verò exemplis Gregorij Magni, & Leonis Ostiensis, quorum paulò ante nuntio facta est, constat, non cessasse, sed subinde durasse hunc morem, & consuetudinem etiam in Romana Ecclesia. Atque hæc res valdè suspectam facit hanc Epistolam, seu priuilegium Adeodati Pontificis, præsertim cùm Baronius ipse testatur, Pontificis huius res gestas alto silentio sepultas esse, vnicam hanc Epistolam per Papirium Massonum nuper in lucem vindicatam.

86 Experiẽtia autẽ docuit, eiusmodi immunitates obfuisse potiùs, quàm profuisse monasticæ obseruantiæ. Nunquã certè placuit S. Bernardo; quod ex pluribus locis Epistolarum eius apparet, vt monachi ab Episcopali obedientia huiusmodi priuilegijs se subtraherent, vt nos etiam aliàs.

87 A Iustiniani Imperio vsque ad Cõradi primi Imperatoris tempora per annos quadringentos S. Benedicti Ordo Monasticus sub vna Regula, ijsdemque ferè legibus, moribus, & habitibus per omnes totius propè Occidẽtis Prouincias solus viguit, & in pretio fuit. Ab illo verò tẽpore, hoc est, post annum à nato in carne Filio Dei noningentesimum hæc Benedictinorũ familia, quæ hactenus vnica fuit, et sub vno patre militauit, in plures diuisa est, quæ etiã cum suis institutis, legibus, habitibus vsque adhuc vigent.

88 De hac secessione, seu diuisione D. Bernardus ita inquit: *Quemadmodum arbor vna est in radice, & trũco, multiplex autẽ in ramis, & fructibus, qui tamen humorẽ, et vigorẽ habent à radice & trunco; ita status monachalis in Occidente vnus est ab vno Patre deriuãs, à radice Regulæ Benedicti habens vigorem, qui tamen processu tẽporis distinctus est in plures ramos diuersarũ Religionum monachaliũ, cõuenientium in Regula, sed differentiã in constitutionibus, additis ad Regulam varijs & moribus, & habitibus*, referente Antonino *tit.* 15. *cap.* 14. Ex Anselmi autem Hauelburgensis Episcopi, qui floruit circa annum 1150. quadã Epistola apparet, eo sęculo non paucos fuisse, qui hanc varietatem, nouitatem, & multitudinem Ordinum monasticorum subinde in Ecclesia exorientium, eamque in varias sectas discerpentium valdè improbarint.

89 Causa verò huius secessionis in Benedictina familia corruptus, ac deploratus inter monachos status ex Volater. *lib.* 21. anthrop. Quæ causa etiam fuit, vt Sũmi Põtifices quoque, & Concilia aliquot reformationes multas, ac varias in Ordine instituerint, quo ipsi etiam labescenti Ordini aliqua saltem ratione succurrerent, opemque ferrent. De hac re diligenter scripsit Trithemius *lib.* 1. *c.* 8. cum sequentibus *de vir. illustr.*

90 Quod verò ad Mendicantiũ Ordines, eorũ initia valdè exigua, & Ordines pauci numero fuere, sed progressu tẽporis ita creuerunt, vt in infinitũ penè procederent. Gregorius Decimus igitur Pontifex Summus anno 1273. vel secundùm Flores temporum anno 1274. Conciliũ Maximũ Lugdunũ conuocauit, cui interfuerũt, vt Martinus Capellanus, & Lucensis indicant, Episcopi 500. Abbates 60. & Prælati 1000. ex Germania, Gallia, Anglia, Hispania, Sicilia, Vngaria, Dacia, Bohemia, Polonia, &c. Nominatim autem euocauerat eò Pontifex omnium Mendicãtium, quorum iam tum multa, & varia genera erant, primores ex omnibus nationibus, qui omnes tamen, viginti tribus eorum Ordinibus damnatis, ac abolitis, in quatuor dumtaxat eo in Concilio redacti sunt.

91 Approbati autem hi Ordines mẽdicantiũ non similiter ab authoribus enumerantur. Volateranus *lib.* 25. *anthrop.* & Alphonsus Aluarez in suo *Thesaur.* hoc ordine cõmemorant, vt primum locum dicãt tenore Prædicatores, seu Dominicanos. Secundum Minoritas, seu Franciscanos. Tertium Augustinianos, Quartum Carmelitas. Adrianus Drãma verò Gãdauus primo loco ponit Augustinianos, secundo Prædicatores, tertio Carmelitas, quarto Franciscanos. Polyd. Verg. *lib.* 7. *c.* 3. *et* 4. *de rer. inuẽt.* dicit, Augustinianã familiã primam esse ex mendicantibus, secũdam Carmelitarum, tertiã Prædicatorum, & quartã Minorũ.

92 Quæri autẽ posset, cur ab omnibus Dominicani præponantur Minoritis, cùm Minoritæ ante Dominicanos sint confirmati à Pontifice Romano? Hoc enim certũ est, Innocentium Tertium somnio admonitum Ordinẽ Prædicatorũ confirmare voluisse, sed dum scriptioni Regulæ suæ Dominicus occuparetur, Põtifex rebus humanis excedit. Honorius igitur, qui ei in Cathedra successerat, eorũ institutum demũ cõprobauit ann. 1216. iuxta Vincentium *in specul. hist. lib.* 30. *cap.* 67. Franciscus autẽ Romam profectus Innocẽtij Tertij se subijcit iudicio. Pontifici nõ modo vitæ genus, & norma agendorũ probatur, sed et facultatem vbiuis locorum prædicandi concessit, Vincent. *lib.* 29. *cap.* 98. & 99. Respondet Antoninus *tit.* 24. *cap.* 7. quantum ad quandam concessionem simplicem habitus, & modo illius viuendi, & quasi permissionẽ, fuisse prius institutum Ordinem Minorum per Innocẽtium Tertiũ. Quantum verò ad solemnem approbationem per Bullas Apostolicas authenticè fuisse prius Ordinem Prædicatorum confirmatum ab Honorio; hocque probare conatur ex literis Honorij Minoritis datis. Continent autem illæ non confirmationem, sed defensionem tantùm contra hostes Ordinis Minoritarum.

93 Et quamuis olim, attento iure communi Regulares omnes pariter, ac Clerici seculares Episcopis subdebãtur, prout ex sacris Canonibus, & Concilijs constat, modò tamẽ ab eorũ iurisdictione sunt exẽpti ex multis priuilegijs Apostolicis, quæ obseruari iubentur per *cap. nimis iniqua*, *& cap. nimis praua de exces. Prælat.* & *Clem.* 1. *eod. tit.* & *Clem.* 1. *de Regul.* ac demum per S. Concil. Trid. *sess.* 25. *de regul. cap.* 20. Et immediatè subsunt Romano Pontifici, de quibus priuilegijs latè Rodriq. *to.* 2. *q.* 63. *ar.* 1. 2. & 3. Henriquez *de Indulg. cap.* 24. Villalob. *p.* 2. *sum. tr.* 35. *diff.* 4. *à n.* 1. Cespedes integro volumine *de Exempt. Regul.* Lezana tota ferè summa *de Regul.* Peyrinis *in priuil. Minim.* Bordonus, Tamburinus, omnesque alij Regulares scriptores, qui pro suis pugnant.

94 Siquidẽ Sedes Apostolica quorumcumq; Ordinũ Religiosos totaliter exemit ab Ordinariorum iurisdictione, etiam ratione delicti commissi, cõtractus initi, ac rei existentis extra locum exemptum. Et ex Ordinibus Mendicantiũ Fratres Prædicatores Ordinis S. Dominici habent super hoc amplissimum priuilegiũ à Sixto IV. vt in Cõstitutione, Mare Magnum appellata, quæ incipit, Regiminis vniuersalis Ecclesiæ edita anno 1474. cuius hæc sunt verba. *Et ne prætextu Constitutionis Innocẽtij Papæ IV. prædecessoris nostri, quæ incipit, Volentes, locorum diœcesani, & alij Ordinarij, aut alij quicumque in personas, & loca fratrũ prædictorũ sibi iurisdictionẽ, et superioritatem vendicare præsumant, districtius inhibemus, ne quisquam absque dictæ Sedis specialis commissione, & authoritate in personas*, domos, & loca dicti Ordinis fratrum Prædicatorum, vtpote prorsus exempta, & aliquam præeminentiam, superiorita-

tem,

tem, & iurisdictionem quomodolibet exercere præsumãt etiam ratione contractus, vel delicti, seu rei, de qua ageretur, vbicumque iniatur contractus, committatur delictum, & res ipsa consistat, vt in Bullario *tom.* 1. Idem priuilegium exemptionis cum suprascripta clausula de verbo ad verbum habent Fratres Minores Ordinis S. Francisci ab eodem Sixto IV. qui antea fuerat eiusdem Ordinis Generalis minister, vt in Constitutione similiter Mare Magnum nuncupata, quæ incipit, *Regimini*, edita eodem anno 1474. prid. Kal. Sept. in Bullar. *tom.* 1. Eamdem clausulam habent in eorum Mari Magno Fratres Eremitæ Ordinis S. Augustini, cuius fit mentio in Constitutione Iulij Secundi, *Et si ad benemerendum* 17. Iunij 1508. in Bullario *tom.* 1. Fratres itidem B. Mariæ de Monte Carmelo habent priuilegium cum expressione dictorũ trium casuum à Clemente VI. vt in literis directis ad Priorem Generalem, & Fratres dicti Ordinis datis Auenioni Pontificatus ann. 6. 14. Kal. Augusti incipientibus *Sacer Ordo vester*, & ab eodem Sixto IV. in Bulla confirmationis priuilegiorum eiusdem Ordinis data Romæ anno Pontificatus quarto, quæ incipit, *Dum attenta*, in qua ad literam Inserta est antedicta clausula, quæ legitur in literis Prædicatorum, & Minorum. Similiter fratres B. Mariæ Seruorum ab Vrbano VI. in Bulla edita 7. Idus Aprilis Pontificatus anno secundo, à Martino V. & ab Innocentio VIII. in eorum Mari Magno confirmata eximũtur à quacumque Ordinariorũ iurisdictione ita, vt ijdem Ordinarij nõ possint in ipsos ratione cuiuslibet delicti, seu contractus, aut rei, vbicumque committatur delictum, iniatur contractus, aut res ipsa consistat, potestatem, aut dominium aut iurisdictionem aliquam quomodolibet exercere.

95 Et cum eadem clausula exempti sunt à Sixto IV. Fratres Minimi S. Francisci de Paula, vt in Bulla *Sedes Apostolica* 6. Kal. Iunij 1474. in Bullario *tom.* 1. & eodem modo Clerici Regulares de Somascha eximuntur à Greg. XIII. in Constitutione edita 3. Id. Martij Pontificatus anno 13. & confirmata cum insertione à Sixto V. in literis incipientibus *Æquum*, Kal. Maij 1585. in Bullar. *tom.* 2.

96 Ex Ordinibus verò non Mendicantium Monachi Cassinenses simile habent priuilegium exemptionis cum eadem expressione trium casuum delicti, contractus, ac rei ab Eugenio IV. in constitutione, quæ incipit, *Et si quolibet*, edita Bononiæ prid. Kal. Iulij 1436. Pontificatus anno 6. Carthusiani à Bonifacio IX. *vt in Constit.* quæ incipit *Sacrosancta* 17. Kal. Aprilis Põtificatus anno 2. in Bullar. *tom.* 1. Oliuetani amplissimum habent exemptionis indultum cum prædicta casuum expressione à Iulio Secundo, quod incipit: *Et si ad vniuersos* prid. nonas Iunij 1507. in Bullar. *to.* 1. & indultum omninò simile habent Camaldulenses à Leone X. in constitutione incipiente: *Et si à Summo*, edita 4. Nonas Iulij 1513. in Bullar. *tom.* 1. Item Canonici Regulares Lateranenses à Sixto IV. in Constitutione; *Dum ad vniuersos* 10. Kal. Septembris 1476. in Bullario *tom.* 1. Milites S. Ioannis Hierosolymitani ex Bulla Pij IV. *Circumspecta* prid. Non. Septembris 1560. in Bullar. *tom.* 2.

97 Et generatim tum Religiosi Ordinis Cisterciensis non solùm ex *cap. cum Ordinem de rescript.* Societatis Iesu ex Constitutione Pauli III. incip. *Licet debitum* edita 15. Kal. Nouemb. 1544. in Bullar. *tom.* 1. Pij V. 8. Kal. Iunij Pontificatus anno 3. vt in literis expeditis in forma: *Rationi congruit*, Gregorij XIII. in Constitutione, *Æquum reputantes* item 8. Kal. Iunij 1571. in Bullar. *tom.* 2. quàm etiam cæteri Ordines Regulares Mendicantium, & non Mendicantium amplissimas habent priuilegiorum communicationes.

98 Et nihilominùs, non obstantibus quibuscumque priuilegijs Regulares etiam intra claustra degentes subsunt visitationi, aut iurisdictioni Episcoporum in casibus infrascriptis.

99 Primus est in Regularibus, qui, quamuis non exerceãt animarum curam personarum secularium, tamen administrant personis secularibus aliquod Sacramentum præuia Episcopi licentia, aut in alicuius Sacramenti administratione de facto absque vlla authoritate se ingerunt ex Constitutione Gregorii XV. de exemptorum priuilegiis, quæ Concilii Trid. dispositionem *in cap.* 11. *sess.* 25. *de Regular.* ampliauit ad exemptos tam seculares, quàm regulares, etiam aliquod Sacramentum administrãtes, ac subiecit illos in his, quæ eamdem administrationem concernunt, plenè in omnibus iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, cum tamen ex *d. cap.* 11. Episcopus habeat iurisdictionem ordinariam, non delegatam in Regulares curam animarum exercentes, vt indicant verba illa, *subsint immediatè*. Quod intelligendum est, si Regulares deliquerint in administratione alicuius Sacramenti, vt dictam Constitutionem Gregorii S. Congregatio Concilii est interpretata, approbante ipso Gregorio.

Secundus, tertius, & quartus est, cum Regulares delinquunt circa personas degentes intra septa Monasteriorũ Monialium, aut circa earumdem Monialium clausuram, aut circa bonorum administrationem Monasteriorum Monialium. In his tribus casibus, etiamsi Monasteria Monialium sint ipsis Regularibus subiecta, nullis tamen priuilegiis, & exemptionibus Regulares tueri se possunt, quominùs ab Episcopo loci, tanquam in hoc, à Sede Apostolica delegato, quoties, & quando opus fuerit, puniri, & corrigi valeant, vt statuitur in eadem Constit. Greg. XV. §. *Ad hæc*.

Quintus, sextus, ac septimus habentur in ipsa Cõstitutione §. *ac similiter*, vbi indulgetur Episcopis, vt possit vnà cum Superioribus regularibus Abbatissarũ electionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere. Et in Regularibus, qui deputari non possunt ad audiendas confessiones Monialium, etiã Regulariũ subiectarũ sine Episcopi approbatione. Et in Regularibus administrantibus eorũdẽ Monasteriorũ bona, qui, adhibitis Superioribus, tenẽtur singulis annis reddere rationẽ administrationis Episcopo loci, liceatque Episcopo ex rationabili causa ad monere Superiores regulares, vt eosdem Confessores, & administratores amoueant, iisque negligentibus, datur facultas Episcopo eos amouendi quoties, & quando opus esse iudicauerit, vt similiter statuitur in eadem Constit. Gregorii §. *Confessores verò*. 110

Octauus casus est in Regularibus, qui libros de rebus sacris imprimũt, vel imprimi faciunt sine nomine Authoris, aut illos vendunt, vel etiam apud se retinent absq; Episcopi, & suorum Superiorum examine, & approbatione. Subiiciuntur enim pœnæ anathematis, & pecuniæ, in Canone Concilii vltimi Lateranensis appositæ, atq; à Tridẽtina Synodo innouatæ *sess.* 4. *de edit. & vsu Sacror. libr.* Eisdemque pœnis illic subiiciuntur qui scriptos communicant, vel euulgant, nisi antea, vt supra examinati, probatique fuerint, & qui eos habuerint, vel legerint, nisi prodiderint Auctores, pro Authoribus habentur. Quæ omnia vniuersaliter sunt intelligenda, ita vt S. Congregatio censuit comprehendi etiam conciones, & omnia. Vndè qui in ea committit, debet petere absolutionem. 101

Nonus est in *cap.* 1. §. *In Monasteriis sess.* 5. quo statuitur, vt in Monasteriis monachorũ, vbi commodè fieri potest, lectio Sacræ Scripturæ habeatur. Quod si Abbates negligentes fuerint, Episcopi locorũ in hoc, vt Sedis Apostolicæ delegati eos ad id opportunis remediis compellãt. Et inferiùs *in vers. Et ne sub spẽ* vbi disponitur, neminẽ ad huiusmodi lectionis officiũ tã publicè, quàm priuatim admittendũ esse, qui priùs ab Episcopo loci de vita, moribus, & scientia examinatus, & approbatus nõ fuerit. Quo decreto etiã Monachi cõprehẽdũtur, cũ ab illo *in vers. Quod tamẽ* excipiãtur tãtùm lectores in claustris Monachorũ. 102

Decimus casus est in Regulari, qui in Ecclesia sui Ordinis sine benedictione, vel in Ecclesia alterius Ordinis sine licẽtia Episcopi, aut in alterutra contradicente Episcopo, prædicare prohibetur *in cap.* 2. *ver. Regulares verò sess.* 5. & *cap.* 4. *sess.* 24. Verùm Regulares in hoc delinquẽtes S. Cõgregatio olim declarauit nõ ab Episcopo, sed à suis Superioribus regularibus esse puniẽdos. Postea tamẽ attributa fuit Episcopis facultas illos puniendi in hoc casu per cõstitutionẽ prædictam Greg. XV. §. *Ac demũ*. Et aduertẽdum quod si Episcopus tãtũmodò non impertiatur benedictionẽ, sed vlterius nõ procedat, Regularis poterit nihilominùs prædicare in Ecclesia sui Ordinis licentia petita, licèt non obtenta iuxta *d. cap.* 2. *sess.* 5. Sed si non tantùm benedictionem non concedat, sed vlterius etiam progre- 103

diatur contradicendo, seu expresse prohibendo Regulari, ne audeat prædicare, tunc non licebit ei prædicare, etiam in Ecclesia sui Ordinis, prout loquitur *d.cap.4.sess.24.* ac si contra fecerit, puniri poterit ab Episcopo non in vim Concilij, sed Gregorianæ Constitutionis. Atque ita declarauit S. Congregatio Concilij à Cardinali Episcopo Giennensi consulta, eamque declarationem approbauit Vrbanus VIII. per literas in forma Breuis die 30. Ianuarij 1629. his verbis: *Ad hæc, quod in eisdem præinsertis literis dicitur* (loquitur de prædicta Constitutione Gregorij XV.) *Regulares non posse verbum Dei prædicare sine Episcopi licentia, id locum sibi vendicare in ijs tantum Ecclesijs, quæ sui Ordinis non sunt, cum in alijs Ecclesijs sui Ordinis sufficiat Episcopi benedictio petita, licet non obtenta, ita tamen, vt si Episcopus non modò benedictionem simpliciter non concesserit, verum etiam Regularibus prohibuerit, quominus prædicent, tunc illo contradicente Ne in sui quidem Ordinis Ecclesijs liceat illis prædicare;* quemadmodum *S. Concilij Tridentini decretis salubriter est cautum. Quod si Regulares siue in confessionibus audiendis, siue in prædicando aduersus ea, quæ superius declarauimus, quoquomodo deliquerint, in vim earumdem præinsertarum literarum ab Episcopo Giennensi coerceri, & puniri possint, etiam censuris Ecclesiasticis.* Quæ literæ haud fideliter referuntur ab aliquibus recentioribus. Nam verba illa: *Ne in sui quidem Ordinis Ecclesijs liceat illis prædicare,* referuntur sine illa particula negatiua *Ne*, vt apud August. Barbos. in Collect. *ad cap.4.sess.24. de reform.n.24.* & apud omnes ferè scriptores Regulares. Quod multis occasionem præbuit decreta hæc detorquendi in sensus à mente Sacri Concilij prorsus alienos.

104 Vndecimus habetur *in cap.2. vers. si verò quod absit sess.5.* in Regulari, qui errores, & scandala disseminauerit in populum etiam si in monasterio sui, vel alterius Ordinis prædicauerit, de quibus *Clem. 1. de priuil. & excess. Prael. & Clem. Cupientes de pæn. cap. ad abolendam* & Glos. *fin, de hæret.* Debet enim ei ab Episcopo munus prædicationis interdici, vt ibi præcipitur. Et huic decreto non censetur reuocatum per priuilegia post Tridentinum obtenta, nisi in ipsis priuilegijs appareat expressa dispositio contraria. Censuitque S. Congregatio, Regulares conciones habere volentes non teneri facere fidei professionem, antequam hoc munus assumant, posse tamen Ordinarios, quo tempore concionandi licentiam ex decreto Concilij *cap. 4.sess. 24.* dabunt Regularibus, exigere ab eis professionem fidei, si ita ipsis expedire videbitur.

105 Duodecimus est circa Conseruatores. Nam & si decretum Concilij *cap.5. in fin. sess.14.* quoad hoc nominatim excipiat regularia loca; tamen in Constitutione tamen Gregorij XV. de Conseruatoribus inter cætera statuitur, vt Regulares, qui secus quam iuxta formam ibi præscriptam Conseruatores eligere, aut electis vti ausi fuerint, voce actiua, & passiua sint ipso iure priuati, & illorum Conuentus, ac monasteria, eorumque personæ, ac bona careant Conseruatore ad annum ita, vt illorum causæ interea coram locorum Ordinarijs cognosci, ac definiri debeant. Præterea in §. *Insuper* decernitur, vt Regulares intra tempus ibi præscriptum Conseruatores eligere, eiusque electionis documentum intra dictum tempus penes acta Curiæ Ordinariorum exhibere, ac dimittere teneantur, alioquin eo termino elapso, quandiù Conseruatores secundùm formam eiusdem Constitutionis non elegerint, coram ijsdem Ordinarijs conueniantur. Et infra, vt Conseruatores semel deputati durante quinquennio amoueri non possint, nisi ex legitima causa à Sede Apostolica, aut locorum Ordinarijs, prout Regularibus libuerit, approbanda.

106 Decimus tertius est quoad Indulgentiarum publicationem, & eleemosynarum corrogationem, de quibus *in cap.9.sess.21.* & nos alibi,

107 Decimus quartus habetur *in cap.vn.sess.22. de obser. & euit. in celebr.miss.* ibi: *Neue patiantur priuatas in domibus, atque omninò extra Ecclesiam, & ad diuinum tantùm cultum dedicata oratoria ab eisdem Ordinarijs designanda, & visitanda, Sanctum hoc Sacrificium à secularibus, aut Regularibus quibuscumque peragi.* Quibus verbis sublatum est priuilegium ab Honorio III. concessum fratribus Prædicatoribus, & Minoribus celebrandi in altari viatico, etiam Episcopo non permittente iuxta textum *in cap. in his de priuileg.* & diximus alio in loco.

108 Decimus quintus est in Regularibus, qui confraternitatum, vel Hospitalium administrationem suscipiunt. Potest enim Episcopus eos cogere ad reddendas rationes administrationis, & in eos, quos culpabiles repererit, ad iuris præscriptum animaduertere iuxta *cap.8.& 9.sess.22.* vt S.Congregatio declarauit. Verùm consulta, an Abbates, Abbatissæ, & Præpositi Regulares, qui habent liberam administrationem suarum Ecclesiarum ex immemorabili consuetudine, teneantur reddere rationem fabricarum suarum Ecclesiarum Episcopo vigore decreti dicti *cap.9.* respondit: *Non teneri.*

109 Decimus sextus est quoad Confraternitates laicorum in Ecclesijs Regularium existentes, quas Episcopus potest visitare, atque ad illarum administratoribus rationes administrationis exigere ad præscriptum dicti *cap. 8. & 9. sess.22.* non tamen potest earum Capellas inibi sitas, aut altaria visitare, nisi quatenus Confratrum administrationem concernunt, vt similiter S. Congregatio resoluit.

110 Decimus septimus est quoad interstitia, & examen Ordinandorũ *in cap.11. 12.13.& 14.sess.23.* Nam cum dubitatum fuerit, an dictum *cap.11,12.& 13.* quibus disponitur, vt promoti ad Ordines minimè possint ad altiorem gradum ascendere, nisi in susceptis Ordinibus sint versati, Regulares comprehendantur, præsertim eos, qui vel suo instituto, vel alia ratione in sacris Ordinibus se exercere non solent, S. Congregatio censuit, comprehendere, quia *cap.11.* generaliter loquitur, & eadem ratio subest. Et mentiones de Regularibus *in cap.12.& 13.* fiunt ad tollendam dubitationem de priuilegijs Regularium. Et iterum disponente *cap.11. & cap.14.* eiusdem *sess.* Ordinatos ad minores ordines nonnisi post annum à susceptione postremi Ordinis ad sacros Ordines promoueri debere, nec ad presbyteratus Ordinem assumendum, qui in diaconatu integrum annum versatus non fuerit, nisi vtroque casu vtilitas, vel necessitas Ecclesiæ aliud suadeat, cũ dubitassent Regulares, an hoc iudicium quoad Regulares esset Generalium, & Prouincialium Ordinum adeò, vt ipsi vtilitate Prouinciarum, vel Conuentuum inspecta, in huiusmodi casibus valerent dispensare, S. Congregatio censuit, iudicium hoc ad Episcopum solùm pertinere, non ad Generales, vel Prouinciales Ordinum, posse tamẽ eos in suis literis dimissorialibus ad Episcopum significare causas vtilitatis, seu necessitatis suæ Religionis, ex quibus possit Episcopus iudicium suum formare.

111 Decimus octauus est quoad Confessiones sacramentales personarum secularium, etiam Sacerdotum, quas nec Regulares audire possunt, nisi fuerint ab Episcopo approbati, vt *in cap. 15.sess.23.* Si tamen eas de facto audierint, non possunt puniri ab Episcopo in vim Concilij, vt aliàs censuit S. Congregatio, sed in vim Constitutionis Greg. XV. *de exempt.priuil.* vt Sedis Apostolicæ delegato, tanquam delinquentes in administratione Sacramenti pœnitentiæ, si confessiones audiuerint aut omninò absque Episcopi licentia, aut illa expirata, vel reuocata. De qua re nos alibi, & Constitutio Clementis X.

112 Decimus nonus habetur in *cap. 2. vers. Synodi quoque sess.24.* quoad accessum ad Synodum Diœcesanam. Quibus autẽ casibus ex eo decreto Abbates, & Regulares cogi possint ad illam accedere ex sententia S. Congregationis Concilij, dic, quod generaliter decisum est, Regulares omnes, qui vel Capitulis generalibus non subduntur, vel curam animarum exercent, teneri, & cogi posse accedere ad synodũ diœcesanũ sub pœna priuationis vocis actiuæ, & passiuæ ipso facto incurrenda, aliisque pœnis arbitrio Episcoporum, etiam excõmunicationis adeò, vt ius declarandi, & pœnas imponendi ad Episcopos, exemptione nõ obstante, pertineat. Item ius esse Episcopis dictos Regulares, qui nullis Capitulis subduntur, absolutè cogere ad Synodi obseruationem. Alios verò curam animarum exercentes ad seruanda ea, quæ fuerint decreta circa ipsam curam, & administrationem Sacramentorum.

113 Vigesimus est quoad præfixionem numeri in Monasterijs monialium, de qua in *cap.3.sess.25. de Regul.* Verùm

S. Con-

Sac. Congregatio aliàs consulta, an taxatio numeri Monialium Regularibus subiectarum, quæ facienda est ex decreto Concilij *in d. cap.* 3. pertineat ad Episcopum solùm, vel ad Superiorem Regularem, respondit pertinere ad vtrumque, & ad Ordinarium, & ad Superiorem. Posteà edita fuit Constitutio Gregorij XIII. quæ incipit, Deo sacris virginibus quæ obseruanda est.

114 Vigesimus primus habetur in eodem *cap.* 3. in fine *seß.* 5. Vbi Monasteria tam virorum, quàm mulierum de cætero erigi prohibentur sine Episcopi, in cuius diœcesi erigenda sunt, licentia priùs obtenta. Quo decreto sublata est prohibitio Bonifacij VIII. *in cap. vn. de exces. Prel. in* 6. *& Clem. Cupientes de pœn.* vt censuit S. Congregatio; qua tamen de re extant decreta Apostolica, de quibus *tom.* 1.

115 Vigesimus secundus habetur *cap.* 4. *seß.* 25. *de Regular.* in illis verbis: Nec licèt Regularibus à suis Conuentibus recedere, etiam prætextu ad Superiores accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint; Qui verò sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinarijs locorum, tanquam desertor sui instituti puniatur.

116 Vigesimus tertius habetur in eodem *cap.* 4. *in fin.* vbi decernitur, vt Regulares, qui studiorum causa ad Vniuersitates mittuntur, in Conuentibus tantùm habitent; alioquin ab Ordinarijs puniantur.

17 Vigesimus quartus habetur *in cap.* 5. *in princ. seß.* 25. *de Regul.* quo innouatur Constitutio Bonifacij VIII. *in cap. Periculoso de Stat. Regul. in* 6. & tribuitur Episcopo, vt Sedis Apostolicæ delegato plenissima auctoritas in his quæ pertinent ad clausuram conseruandam, etiam in Monasterij exemptis. Vndè ex sententia S. Congregationis licèt Episcopo Monasteria Monialium, etiam Regularibus subiectarum visitare, & singulas Moniales absque Regularium interuentu alloqui in concernentibus clausuram, & examinare, & clausuram violantibus pœnam imponere. Item censuit eadem S. Congregatio claues Monasteriorum Monialium, etiam Regularibus subiectarum auferendas oeconomis secularibus, & tradendas Episcopo, tanquam Ordinario, cui Concilium custodiam clausuræ Monialium commisit; quod sæpiùs etiam ordinatum fuit à S. Congregatione super Episcopis, & Regularibus.

118 Vigesimus quintus ponitur in eodem *cap.* 5. *seß.* 25. *de Regular.* in illis verbis: Nemini autem Sanctimonialium liceat post professionem exire à Monasterio, etiam ad breue tempus quocumque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda. At hæc facultas postea in Constitutione B. Pij de clausura Monialium restricta fuit ad tres casus dumtaxat, videlicèt epidemiæ, lepræ, & magni incendij; quod verò subnectitur *in d. cap.* 5. vt ingredi intra septa Monasterij nemini liceat sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta, quomodò intelligendum sit, aliàs diximus. Illud verò, quod decernitur *in d. cap.* 5. *seß.* 25. de translatione, & reductione Monasteriorum Sanctimonialium extra mœnia ad noua, vel antiqua Monasteria intra vrbes, vel oppida frequentia, non pertinet ad Episcopum, si Monasteria sunt exempta sed ad eorum Superiores, vt indicant verba illa, *& alij Superiores*, & S. Congregatio declarauit.

119 Vigesimus sextus *in cap.* 7. *seß.* 25. *de Regul.* in quo decernitur, vt si in Monasterio nulla Monialis reperiatur qualitatibus requisitis ad hoc, vt possit eligi in Abbatissam, ex alio eiusdem Ordinis eligi possit. Verùm facultas Episcopo attributa educẽdi Monialem ea monasterio ex causa superiùs proposita, sublata fuit per Bullam B. Pij V. super clausura Monialium; quod autem subiicitur in eadem *cap.* 7. *vers. Si hoc etiam incommodum*, vt Abbatissa eligi possit cum qualitatibus ibi præscriptis, Episcopo, vel alio Superiore consentiente, hunc habet sensum, vt Episcopi quidem in Monasterijs sibi subiectis tantùm, in aliis verò Superioris consensus exigatur. Et eundem sensum habent verba, quæ ponuntur in fine *d. c.* 7. *v. Si vero*; nec non verba *c.* 10. eiusdem *seß.* 25. quibus iubetur, vt præter ordinarium Confessorem alius extraordinarius ab Episcopo, & aliis Superioribus bis, aut ter in anno offeratur. Hæc enim facultas in Monasteriis Monialium Regularibus subiectarum non pertinet ad Episcopum, sed ad Superiores regulares dumtaxat, vt Sacr. Congregatio respondit ab Archiepiscopo Ianuensi consulta. Hodie tamen in hoc etiam seruari debet quæ præscribuntur in Constitutione Gregorij XV. de exemptorum priuilegiis.

120 Vigesimus septimus est in Monasteriis, quæ generalibus Capitulis aut Episcopis non subsunt, nec suos habent Regulares ordinarios visitatores. Nam si intra annum in Congregationem sese redigere neglexerint, licèt Metropolitano, in cuius Prouincia prædicta Monasteria sunt, tanquam Sedis Apostolicæ delegato eos pro prædictis causis conuocare; quod si Metropolitanus id exequi non curauerit, Monasteria, eorumque personæ subduntur Episcopo, in cuius diœcesi sita sunt, tanquam Sedis Apostolicæ delegato, vt statuitur *in cap.* 8. *seß.* 26. *de Regular.*

121 Vigesimus octauus habetur *in c.* 9. *eiusdem seß.* 25. *de Regul.* quo Monasteria Monialium, Sedi Apostolicæ immediatè subiecta, subiiciuntur Episcopo, tanquam eiusdem Sedis delegato.

122 Vigesimus nonus habetur *in cap.* 11. *seß.* 25. *de Regular.* in ea parte, in qua disponitur, vt in Monasteriis, quibus imminet cura animarum personarum secularium, aliqui etiam ad nutum amouibiles non deputentur, nisi de Episcopi consensu, & præuio examine per eum, vel eius Vicarium faciendo, De quo nos aliàs largè.

123 Trigesimus est *in cap.* 12. *seß.* 25. *de Regular.* vbi statuitur, vt censuræ, & interdicta Ecclesiastica etiam ab Ordinariis emanata, mandante Episcopo à Regularibus in eorum Ecclesiis publicentur, atque seruentur.

124 Trigesimus primus est, vt dies etiam festis, quos in diœcesi sua seruandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus etiam Regularibus seruentur, eodem *cap.* 12. *seß.* 25. Quod

125 Trigesimus secundus ponitur *in cap.* 13. eiusdem *seß.* 15. *de Regul.* quo tribuitur Episcopis facultas componendi, appellatione remota controuersias omnes de præcedentia inter Ecclesiasticas personas tam seculares, quàm Regulares cùm in processionibus publicis, tum in iis, quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda vmbella, & aliis similibus.

126 Trigesimus tertius ponitur in eodem *cap.* 13. vbi statuitur, vt exempti omnes siue seculares, siue regulares ab Episcopo ad publicas processiones vocati accedere compellantur; quod fieri posse, censuit S Congregatio etiam compellendo eos per pœnas, & censuras Ecclesiasticas, vt alibi fusè probauimus. Nec eo casu absolui posse à suis Superioribus; quia sunt excommunicationes ab homine, quarum absolutio petenda est à Iudicibus, qui eas tulerunt, vel à Sanctissimo. Excipiuntur in fine huius decreti, qui in strictiori clausura perpetuò viuunt. Item Gregorius XIII. excipit Regulares, quorum Monasteria distant à Ciuitate vltra medium milliare.

127 Trigesimus quartus est in Regularibus, qui etsi degant extra claustra, tamen extra ea notoriè cum scandalo delinquunt. Hi enim puniri possunt ab Episcopo iuxta terminos *cap.* 14. *seß.* 25. *de Regul.* & Constitutionem Clementis VIII. editæ 18. Martii 1569. idest cum Superior Regularis ab Episcopo admonitus delinquentem intra tempus ab Episcopo præscribendum non puniuerit, ac de punitione Episcopum certiorem non fecerit. In qua quidem Constitutione illud etiam adiicitur, vt si Superior sic delinquentem ad aliam diœcesim transmiserit, instante Episcopo, intra terminum ab Episcopo præscribendum ad locum, in quo deliquit, illum reuocare teneatur; alioquin Ordinarius loci, ad quem trasmissus fuit, ab Ordinario loci commissi delicti requisitus, vel aliàs de illius delicto informatus, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, decretum Concilii exequi, & eum punire possit, ac debeat. Extra claustra verò S. Congregatio intellexit Regularem delinquere etiam cum in Ecclesia Monasterii delinquit, nisi clausis portis, & solis Regularibus, in ea existentibus delictum sit commissum. Quare dicitur notoriè delinquere, ac extra claustra, si delinquit in Ecclesia, seu Monasterio sui Ordinis,

in

in quo degit ita, vt populo scandalo sit, si pateant portæ Ecclesiæ, & alijs, quàm Regularibus in ea existentibus, delictum committatur. Si verò intra claustra Monasterij, vel in Ecclesia interiori delictum committatur, ex verbis Concilij non videtur procedere hoc decretum, cum expressè dicat extra claustra; si scandalum tamen notorium dederit, ex identitate rationis videtur idem dicendum. Et aduertendum, quod etiam superiore non instante delinquens erit remittendus, & potest Episcopus instare, vt intra terminum à se præfigendum seuerè puniatur, sicque ad Superiorem transmittat cum actis, quæ apud se repererit. An verò quando extra claustra Regularis delinquit, detinendus sit in carceribus Episcopi, donec processus in Curia Episcopali conficiatur, eoque compilato, instante Superiore, remittendus sis vnà cum processu puniendus, vel potiùs non expectata compilatione processus, statim remittendus sit ad Superiorem vnà cum eis probationibus, quæ habentur, censeo statim esse remittendum.

128 Trigesimus quintus est in *cap. 16. sess. 25. de Regul.* quo nullæ decernuntur renonciationes nouitiorum, nisi fiant cum licentia Episcopi, siue eius Vicarii intra duos menses ante professionem..

129 Trigesimus sextus habetur in eodem *cap. 6. in fine*, vbi statuitur, vt nouitijs à Monasterio ante professionem abeuntibus omnia restituantur, quæ sua erant. Idque, vt rectè fiat, Episcopus etiam per censuras Ecclasticas, si opus fuerit, compellat.

130 Trigesimus septimus est quoad voluntatis puellarum Deo dicandarum explorationem ab Episcopo faciendam ex decreto 7. eiusdem sess. tam ante habitus susceptionem, quàm ante professionem, si puella sit maior duodecim annis, at si minor duodecim annis sit, ante professionem dumtaxat. Ita enim hunc textum S. Congregatio interpretata est, cuius professionis tempus, ne Episcopus ignoret, tenetur Præfecta Monasterii eum ante mensem certiorem facere, alioquin suspensa est ab officio, quandiù Episcopo videbitur.

131 Trigesimus octauus est in *cap. 19. sess. 25. de Regul.* vbi statuitur, vt Ordinarius debeat adhiberi vnà cum Superiore Regulari in iudicio nullitatis professionis. Quem textum Sac. Congregatio declarauit, habere locum, siue professus nullitatem suæ professionis alleget, siue Religio velit illum expellere tanquam nulliter professum.

132 Trigesimus nonus ponitur in *cap. vlt. sess. 25. de Regul. in fine*, vbi Capitulis generalibus deficientibus exequi decreta illius sessionis disponitur, vt Concilia prouincialia per deputationem aliquorum eiusdem ordinis prouideant.

133 Quadragesimus habetur *in cap. 13. sess. 25. de reform.* quo decernitur, vt quibuscumque in locis iam ante annos quadraginta quarta funeralium Cathedrali, aut Parochiali Ecclesiæ solita esset persolui, ac posteà fuerit ex quocumque priuilegio aliis Monasteriis, aut quibuscumque locis piis concessa, eadem posthac integrè Cathedrali, seu Parochiali Ecclesiæ persoluatur, non obstantibus priuilegiis, etiam Mari magno nuncupatis. De qua re est sermo *in cap. vlt. de testam.* & tradunt Doctores *in tit. de sepult. in 6. & Clem. eod. tit.* & in specie in Clem. quia contingit. Dixitque S. Congregatio fratres habentes priuilegium Iulii Secundi non soluendi quartam funeralium, non comprehendi hoc decreto Concilii, & ideò non teneri; quemadmodum etiam dixit manutenendos esse in possessione, qui ex immemorabili tempore exigebat dimidiam partem ceræ, quæ in funeralibus apponitur, dum cadauera tumulantur in Ecclesiis Regularium, & ad tollendum omnem controuersiam censuit S. Congregatio hoc decreto non comprehendi Monasteria ædificata à quadraginta annis citra, aut quæ in dies ædificantur, vel in futurum ædificabuntur; præsupposito quod huiusmodi Monasteria eius sint Religionis, cui à Sede Apostolica indultum sit, vt quartam funeralium non teneantur soluere. Onus verò probandi consuetum solutionis quartæ funeralium ante quadraginta annos incumbit Ordinario, aut Parocho ex S. Congregatione, si dictam quæstam ipse petat. Personæ autem, quæ Tertiariæ dicuntur, si habitum gestant, & professionem emittunt, & viuunt sub obedientia suorum Superiorum secundùm Regulam approbatam à Sede Apostolica non tenentur soluere quartam funeralium; si verò ex voto, seu deuotione, aut in fraudem dictum habitum gestant, tenentur. De relictis pro Missis defunctorum celebrandis in Ecclesiis Fratrum Obseruantiæ non licèt Episcopo exigere quartam iuxta *cap. fin. de testam.* Aduertendum, quod in hoc decreto non agitur de legatis piis; de his autem habetur de iure communi regula, quod de relictis ad pias causas debeatur quarta Cathedrali, vt *in cap. Requisiuisti, & in cap. Officijs de testam. & in cap. Conquerente de offic. ordin.* Bald. *in l. Si quis ad declinandum §. in omnibus num. 19. C. de Episc. & Cler.* nisi occurrat aliqua ex limitationibus *cap. fin. de testam.* Nec prætextu cuiuslibet consuetudinis poterit exigi certa pecunia taxata pro sepultura, sed gratis post illationem cadaueris id, quod laudabilis consuetudo introduxit peti poterit, & de hoc quoque nihil agitur in hoc decreto.

134 In priuilegiis, quæ concessit B. Pius V. Mendicantibus, ea mens fuit, vt Parochi inuitentur, vt quoties eorum parochiani in Ecclesiis Mendicantium sepelirentur, præsentes intersint, ac propterea tertiam partem rerum omnium consequantur, quæ ab hæredibus defunctorum dantur pro funeralibus, quemadmodum *in Clem. Dudum de sepult.* sancitum est. Et quoniam abusus irrepserat, vt Parochi prohiberent, ne Regulares absque eorum præsentia mortuorum corpora ad Ecclesias proprias associarent, neque mortuorum huiusmodi officium peragerent, neque absque Rectorum præsentia infirmi condere testamenta, aut aliàs in Ecclesiis Regularium sepeliri poterant; quæ omnia per Bullam B. Pij V. in fauorem Regularium editam fuerunt reformata. Sed Gregorius XIII. reduxit omnia ad terminos iuris communis, & Concilii Tridentini, cuius Constitutionem posuit Nauarrus in fine sui Manualis.

135 Quadragesimus primus est in Regularibus, qui ob notorium delictum in excommunicationem inciderunt, quos censuit Sac. Congregatio, posse ab Episcopo publicè denunciari excommunicatos, vt ab aliis euitentur.

136 Quadragesimus secundus est in Regularibus etiam S. Ioannis Hierosolymitani, qui in personam Episcoporum delinquunt, Prælatorum iurisdictionem turbant, aut illos impediunt, ne munus suum exequantur. Quibus casibus S. Congregatio censuit, eos citra vllam exceptionem per eosdem Ordinarios legitimè coerceri, & puniri posse, nec non incidere in Bullam, quæ legi consueuit in die Cœnæ Domini. Quam Sac. Congregationis sententiam Gregorius XIII. ad se relatam approbauit; præter quam quoad illud verbum *turbant*, quo visum est nimis generale. Ideò dixit decretum concipiendum esse contra impedientes iurisdictionem Prælatorum. Eodem verbo vtitur Alexander III. *in cap. 1. de offic. deleg.* ibi: *Si eos manifestè cognoueris iustitiam impedire*, & Innocentius IV. *in cap. 1. de pœn. in 6.* ibi: *Si hac occasione sua impediatur iurisdictio.*

137 Quadragesimus tertius est quoad expositionem Sanctissimæ Eucharistiæ. Decreuit enim S. Congregatio, vt non liceat Regularibus, etiam in propriis Ecclesiis Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum publicè adorandum exponere, nisi ex causa publica, quæ probata sit ab Ordinario. Ex causa autem priuata possint, dummodò Sanctissimum Sacramentum è Tabernaculo non extrahatur, & velatum remaneat ita, vt ipsa Hostia videri non possit.

138 Quadragesimus quartus habetur in decretis de celebratione Missarum à Sac. Congregatione Concilii editis auctoritate Vrbani VIII. *in §. Deinceps verò* in Bullario *tom. 4.* vbi statuitur, vt Monasteria, & loca regularia posthac recipienda, in quibus duodecim Religiosi sustentari, atque inhabitare non poterunt, & actu non inhabitauerint, ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodæ iurisdictioni subiecta esse intelligantur. Decreta fuerunt edita anno 1625. die 21. Iunii, & publicata die 22. Septembris.

Qua-

139 Quadragesimus quintus in alia eiusdem Vrbani Constitutione quæ incipit, *In suprema*, edita Idibus Nouembris 1627. qua statutum est, vt cognitio causarum contra personas Ecclesiasticas tam seculares, quàm regulares, quæ monetas aureas, vel argenteas tundunt, fabricant, colorant, vel aliàs adulterant, erogant, aut exponunt, in Italia spectet ad Ordinarios locorum priuatiuè quoad omnes Superiores Religiosorum, ipsisque Superioribus penitùs exclusis, & quoad loca intra fines alicuius diœcesis, non tamen de diœcesi existentia, ad Ordinarios ipsarum diœcesum, intra quarum fines eadem loca extiterint. Quo verò ad ea, quæ extra fines alicuius diœcesis consistunt, ad viciniores eorumdem locorum Ordinarios.

140 Quadragesimus sextus est in Conuentibus Regularium, qui primùm fuerunt suppressi, & secularizati, ac deinde ex rationabilibus causis ad primæuum statum regularem reducti, ac suis Religionibus restituti. Subsunt enim omnimodæ iurisdictioni Ordinarij loci, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, donec habuerit redditus sufficientes, quibus sustentari valeant, & cum effectu sustententur duodecim Religiosi, vt in decreto Innocentij X.

141 Quadragesimus septimus est in Conuentibus Regularium nunquam suppressis, in quibus actu non aluntur saltem sex Religiosi, quorum ad minùs quatuor sunt Sacerdotes; subiacent namque iurisdictioni Ordinarii similiter, tanquam delegati Apostolicæ Sedis, vt habetur in eodem decreto, cuius tenor refertur à Fagnano *in cap. Relatum num. 71. ne Clerici, vel Monachi*. Et an iurisdictio in his vltimis duobus casibus censeatur attributa Ordinario priuatiuè ad Superiores Regulares, an cumulatiuè plenè examinat idem Fagnan. *in cap. Quanto de Offic. Ordin.*

CONSVLTATIO XLIV.

De parochialibus etiam Monasterio Regularium vnitis, & de cura animarum principaliter ipsi Monasterio incumbenti ad præscriptum Sac. Concilij Trident. sess. 7. cap. 7. de reform. & sess. 25. cap. 11. de Regul. Vbi de hac materia subobscura plures textus Canonici, Constitutiones Pontificiæ adducuntur, explicantur, concordanturque.

1 SAcrum Concilium Tridentinum *in d. cap. 7. sess. 7. de reform.* ita decernit; *Beneficia Ecclesiastica curata, quæ Cathedralibus, Collegiatis, seu alijs Ecclesijs, vel Monasterijs, beneficijs, seu Collegijs, aut pijs locis quibuscumque perpetuò vnita, & annexa reperiuntur, ab Ordinarijs locorum annis singulis visitentur; qui solicitè prouidere procurent, vt per idoneos Vicarios, etiam perpetuos, nisi ipsis Ordinarijs pro bono Ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur, ab eis cum tertiæ partis fructuum aut maiori, vel minori, arbitrio ipsorum Ordinariorum portione, etiam super certa re assignanda, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur, appellationibus, priuilegijs, exemptionibus, etiam cum Iudicum deputatione, & illorum inhibitionibus quibuscumque in præmissis minimè suffragantibus.*

2 Per hoc decretum ampliatur, & suppletur *cap. De Monachis extr. de preb. & cap. 1. eod. tit. in 6.* & quod habetur *in Clem. 1. de iurep.* Nam aliquando Summus Pontifex, vel Episcopus propter inopiam Religiosorum concedit eis Ecclesiam quoad temporalia, vt possint percipere redditus, illosque conuertere in propriam vtilitatem, conseruato tamen pristino Ecclesiæ statu, ibique habent præsentationem Rectoris. Sed vt consulatur cultui diuino, prouisum fuit, ne qui præsentatus à Religiosis per diœcesanum admittatur, nisi ei tantùm de Ecclesiæ prouentibus fuerit assignatum, vt tam se ipsum, quàm incumbentia onera valeat sustinere, *d. cap. De Monach.* quod etiam in exemptos extensum fuit, *d. cap. 1. de preb. in 6.* Immò nec ipsi diœcesani debent præsentatum ad aliquam Ecclesiam admittere, nisi intra terminum ab eis statutum, prouisum sit præsentato de idonea portione *d. Clem. 1.* quod etiam habet locum contra exemptos.

Quod si cura incumbat certæ personæ, tunc non per Vicarium, sed per ipsam personam cura administranda est. Si verò toto Capitulo immineat ita, vt à singulis vicissim exerceatur, cogendi planè sunt singuli ad eam exercendam, vt notatur *in cap. Statutum lib. 6. de preb.* quemadmodum censuit S. Congregatio, apud quæsitum fuit, an Vicarij perpetui constituendi essent in Cathedralibus, Collegiatisque Ecclesijs, curam animarum habentibus, quam curam temporarii, mercenarijque Capellani consueuerunt administrare: respondit S. Congregatio, nihil generali lege sanciendum esse, sed singulis quibusue casibus, vbi se offerunt, prout magis se expedire videbitur prospiciendum. 3

In Monasteriorum verò Ecclesiis iuxta moderationem Gregorii XIII. Episcopus ad denominationem Monachorum deputare debet vnum ex Religiosis prævio examine approbatum, & ad nutum eorumdem amouibilem, satisque erit, si cum tali Vicario vnus Monachus habitet, ne plures extra clausuram manere cogantur. In reliquis Constitutio B. Pii V. edita ad fauorem Regularium, quatenus disponit de Curatis eorum Monasteriis vnitis, etiam illorum mensæ, minimè intelligatur reuocata, si Monachi nominare vellent Capellanum secularem Episcopo, sed minimè ad ipsorum nutum amouibilem, quemadmodum S. Congregatio censuit. 4

Si verò huiusmodi beneficia curata sunt vnita Archidiaconatui, vel aliis Dignitatibus, vel Canonicatibus, censuit eadem S. Congregatio, seruandam esse dispositionem *cap. Extirpandæ §. qui verò de preb.* Si fuerint vnitæ Ecclesiæ curatæ, Hospitali, seu Commendis S. Ioannis Hierosolymitani tam circa visitationem, quàm deputationem Vicariorum seruanda est Constitutio B. Pii V. edita 12. Septembris 1571. Pontificatus anno 6. 5

Deputationem autem Vicariorum perpetuorum non esse faciendam censuit eadem Sac. Congregatio in Parochialibus, quæ sunt membra Monasteriorum; ideòque prouidendum iuxta instituta Religionis, nec pertinere hoc decretum ad Ecclesias ipsorum Monasteriorum, quibus imminet cura animarum, sed in iis seruandum *cap. 11. sess. 25. de Regul.* quod si parochialis vnita sit perpetuo, & accessoriè beneficio simplici, an sit locus deputationi Vicarii, respondit S. Congregatio, Parochialem ex hac vnione assumere naturam simplicis beneficii, nisi cura in ea exerceatur per Vicarium temporalem. Hoc enim indicat, curam non esse suppressam. 6

Et quoad visitationem hoc decretum habere locum tantùm in actu visitationis censuit S. Congregatio, atque Episcopus visitare posse Ecclesias curatas, & Monasteriis, quæ capita Ordinum sunt, vnitas. Nec obstare *d. cap. 11. sess. 25.* quia ibi excipiuntur Ecclesiæ Monasteriorum, in quibus Generales, aut Capita Ordinum habent Sedem ordinariam principalem. 7

Ac licèt Concilium admittat etiam per Vicarios amouibiles curam animarum exerceri, Constitutio tamen B. Pii V. de Vicariis deputandis in parochialibus vnitis sustulit hoc arbitrium Episcopis, & præscripsit formam deputandi Vicarios perpetuos cum taxatione congruæ portionis, sicut S. Congregatio censuit. Sed quæritur; quomodo constituantur Vicarii perpetui? S. Congregatio respondit, præuia erectione tituli, & præfixo decem dierum termino ab Ordinariis iis, ad quos nominatio Vicarii spectat ex Constitutione B. Pii V. 8

Portio verò iuxta moderationem B. Pii V. assignanda est, in qua computantur etiam incerta, quæ oblationes dicuntur ex pede altaris, cùm comprehendantur illis verbis Constitutionis B. Pii V. videlicet, *computatis omnibus, etiam incertis emolumentis, & alijs obuentionibus*, nisi facta esset institutio illius Vicarii. Sed assignatio huius portionis fieri non debet, partibus non citatis, quando ad vitandam Vicariorum institutionem excipitur de fructuum tenuitate, adeò vt non conficiant portionem assignatam in d. Constitutione B. Pii. Respondet S. Congregatio, vbi apparent certi fructus, Constitu- 9

tionem

tionem prouidere, vt scilicèt tot assignati sufficiat Vicarijs. Vbi verò non apparent, dentur quinquaginta de suo, eum verisimile non sit, esse parochialem sine fructibus, atque adeò inutile fuisset illius onus subire; præter quam, si perspicuis probationibus plenum facerent nullos omninò parochialis fructus extare.

10 Sed ponamus, quod cura vnita Collegiatæ immineat Archipresbytero, & Capitulo, portio ex quibus bonis deducetur pro Vicario? S. Congregatio respondit communiter ex bonis Archipresbyteri, & Capituli portionem assignandam esse. Quæritur etiam, an Vicarius perpetuus constitutus vigore huius decreti teneatur subire aliqua onera Ecclesiæ, saltem pro rata propter constitutionem B. Pii V. de Vicarijs perpetuis? Gregorius XIII. ex relatione S. Congregationis declarauit ex ipsa Constitutione B. Pij omnia onera incumbentia parochiali, in qua erecta sit Vicaria perpetua, pertinere ad ipsum Vicarium perpetuum solùm, nulla autem ex parte ad Ecclesiam, aut Monasterium, aut locum pium, cui vnita fuerit ipsa parochialis.

11 Aduertendum, quod si fiat hæc prouisio in visitatione, non est locus appellationi ad effectum suspensiuum. Si fieret extra visitationem cum causæ cognitione, & processu ordinario, appellationem non solùm deuolui, sed etiam suspendi dixit S. Congregatio, quæ etiam censuit tolli quoque priuilegia in fundatione concessa, & in priuilegio visitatio spectaret non ad Ordinarium, sed ad Metropolitanum, aut alium Prælatum, non tamen ex hoc decreto Concilii Ordinarijs tribuitur potestas visitandi loca regularia, quinetiam sublata intelligatur immemorabilis consuetudo deseruiendi per Capellanum amouibilem.

12 Quod verò ad *cap. 11. sess. 25. de Regular.* ita in eo statuitur: *In Monasterijs, seu domibus virorum, seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum secularium, præter eas, quæ sunt de illorum Monasteriorum, seu locorum familia, personæ tam regulares, quàm seculares huiusmodi curam exercentes subsint immediatè in ijs, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cuius diœcesi sunt sita. Nec ibi aliqui etiam ad nutum amouibiles deputentur, nisi de eiusdem consensu, ac præuio examine per eum, aut eius Vicarium faciendo, excepto Monasterio Cluniacensi cum suis limitibus, & exceptis etiam ijs Monasterijs, seu locis, in quibus Abbates generales, aut Capita Ordinum Sedem ordinariam principalem habent, atque alijs Monasterijs, seu domibus, in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores iurisdictionem Episcopalem, & temporalem in Parochos, & parochianos exercent, saluo tamen eorum Episcoporum iure, qui maiorem in prædicta loca, vel personas iurisdictionem exercent.*

13 In quod decretum notandum est, quod si ex concordia, & sententia excludatur Episcopus à visitatione alicuius Ecclesiæ, placuit S. Congregationi, esse seruandum id, quod antea seruabatur ex concordia, & sententia; quoniam Concilium per hoc decretum non derogat concordijs, & sententiis.

14 Cum autem super parochiali erecta esset domus Monasterii Monialium, dubitatur, an possit Ordinarius prohibere, ne cura animarum per seculares exerceatur? S. Congregatio censuit, si Monasterium Monialium erectum fuit legitimè super corpus dictæ parochialis, seruandum esse hoc decretum, & sic posse curam animarum exerceri per Regularem, qui tamen præuio examine Episcopi fuerit idoneus approbatus, secùs si parochialis esset vnita, quia tunc seruaretur *c. 7. sess. 7.* Item cùm Monasterium Monachorum de Arrigo esset parochialis Ecclesia, & intra terminos suæ parochiæ haberet Ecclesiam de Aldea pendentem ab Ecclesia de Arrigo; Episcopo visitare volenti Ecclesiam de Aldea Monachi se opposuerunt, S. Congregatio censuit, Episcopum non posse visitare Ecclesiam de Aldea ex *cap. 7.* quia quando parochialis construit in proprio fundo aliam Ecclesiam vicinam, quasi in adiutorium sui, non autem vt sit beneficium per se stans, Rector maioris Ecclesiæ est Rector vtriusque, & potest in Ecclesia ædificata constituere Vicarium, Abb. in *cap. Cum Ecclesia num. 9. de elect.* Felin. in *cap. Cum venerabilis num. 34. de rescript.* Poterit autem Episcopus visitare ex hoc decreto, nisi tamen Regulares probarent, se habere in ea spiritualem, & temporalem iurisdictionem iuxta hoc decretum.

Cumque dubitaretur, an Abbati S. Benedicti liceret nonnullos sui Monasterij Religiosos ad exercendum curam parochialium Ecclesiarum pro Rectoribus præsentare, subsistit S. Congregatio, etsi id de iure veteri poterat *cap. Monachi*, vbi Abb. *num. 2. de Stat. Monach. & cap. Quod Dei timorem*, vbi Abb. *num. 7. 8. & 9. eod. tit.* Quod Concilium *in cap. 11. sess. 14.* in fine videtur prohibuisse, licèt dici possit dictum *cap.* disponere tantùm in translatis. Ergo in reliquis stabit ius vetus. B. tamen Pius V. in locis, quæ inopia presbyterorum secularium ad curam parochialem idoneorum laborant, concessit, vt Regularibus etiam mendicantibus committerentur parochiales ad tempus, & ideò licentia petenda erit à Papa. 15

Ad regulam in principio dicti *cap. 11.* positam adducuntur tres exceptiones. Prima est Sedes ordinaria Generalis. Itaque ex hoc decreto in loco, in quo habet suam ordinariam Sedem, poterit absque licentia, & appellatione Ordinarii deputare vnum Confessarium, dummodò iste deputatus sit vnus ex illis, qui alias approbati fuerunt ab Ordinario pro idoneo ad audiendas Confessiones vt *cap. 15. sess. 23.* Sicque conciliandum *d. cap. 15.* cum hoc decreto *11. sess. 25. de Regul.* Si tamen Sedes ordinaria Capitis Regularium non erit in loco, vbi est Ecclesia curata, sed in loco distante ab Ecclesia, quamuis per medium milliare exceptio ex Congregatione non intrabit. Secunda est. Abbates generales, qui ex Congregatione sunt, hi, qui etiam sint generales; tum quia si Concilium de Abbatibus simplicibus intellexisset, dixisset primùm Generales, deinde capita Ordinum, postremò Abbates; tum quia aliàs dispositio Concilii facilè eluderetur, cùm ferè omnia Monasteria suos habeant Abbates. 16

Tertia est Iurisdictio. Vndè Episcopo Squillacensi quærenti, an saltem vti Sedis Apostolicæ delegatus visitare posset Ecclesias curatas, quæ existunt in Oppidis Monasterii Carthusiæ S. Stephani de Nemore tam quoad temporalia, quàm spiritualia subiectis, & per Clericos seculares deseruiantur, S. Congregatio respondit, Episcopum Squillacensem non posse; quia licèt *cap. 8. sess. 7.* faciat pro Episcopo, quia illis curatis deseruitur per secularem; in causa Lucana iam declaratum est, hoc decretum comprehendere curatas dependentes à Regularibus, licèt eis deseruiatur per seculares. Declaratio S. Congregationis in Lucana est huiusmodi: Episcopus visitare potest omnes parochiales suæ diœcesis, in quibus sunt Sacerdotes seculares, licèt Ecclesiæ sint Regularibus subiectæ. 17

Et aduertendum, cùm hoc decretum restringatur ad Regulares tantùm, & ad domos Religiosas, Oppidum, in quo Abbas secularis verè exercet spiritualem, & temporalem iurisdictionem, posse ab Episcopo visitari. Et cum Abbas Monasterii Pompotiani habeat iurisdictionem spiritualem, & temporalem in Parochos, & Parochianos Insulæ Pompotianæ, in qua tamen sunt aliqui parochiani, qui quoad temporalia non subsunt ipsi Abbati, sed Ducatui Ferrariæ, S. Congregatio ex facto olim consulta, respondit, quod in ea parte, in qua Abbas habet vtramque iurisdictionem, Episcopus abstineat à visitatione. Posteà dubitatum fuit, si Episcopus visitare voluerit parochianos existentes in ea parte, quæ subest in temporalibus dicto Ducatui, an id facere possit, etsi in spiritualibus Abbati subiecti sint? Secundò, An Parochus, qui in temporalibus, & spiritualibus subest Abbati, teneatur inquisitus reddere rationem Episcopo de iis, quæ in spiritualibus tantùm Abbati subsunt? Ad primum S. Congregatio respondit, non posse; quia hoc decretum in his non disponit de parochianis, sed tantùm de personis exercentibus curam animarum, & in his dumtaxat, quæ ad eam curam pertinent. Ad secundum respondit, teneri in iis dumtaxat, quæ ad curam anima- 18

rum

rum respiciunt. Item cum inter Archiepiscopum Mediolanensem, & Monachos S. Ambrosij orta esset controuersia super iurisdictione, & visitatione trium locorum, quæ deducta ad Congregationem, & sumptis probationibus super exercitio iurisdictionis Monachorum S. Congregatio censuit, Monachos sinendos esse in ea quasi possessione, in qua reperiuntur, qua stante, Archiepiscopum illorum Ecclesias in dictis locis sitas, in quibus Monachi vtramque iurisdictionem exercent, visitare non posse per hoc decretum, saluis tamen iuribus Archiepiscopi tam in possessorio, quàm in petitorio, quibus via ordinaria poterit experiri.

19 Quo loco obseruanda est differentia inter dictum *cap. 7. sess. 7. de refor. & d. cap. 11. sess. 25. de Regul.* Illud enim loquitur cum parochiales sunt Monasterio vnitæ. Hoc verò cùm cura animarum principaliter ipsi Monasterio incumbit. In casu *cap. 7.* potest Episcopus in parochialibus vnitis erigere Vicarias perpetuas, si pro bono Ecclesiarum regimine ita expedire iudicauerit, præuia tamen erectione tituli, vt dictum est. In terminis verò *d. cap. 11.* Vicarias erigere non potest, sed Regulares pro tempore præficiendi ad curam animarum personarum secularium exercendam in Ecclesia Monasterij, seu etiam in membro Monasterii non vnito ex sententia S. Congregationis non aliter sunt deputandi, quàm ad suorum Superiorum nutum amouibiles. Præterea Vicaria perpetua beneficium parochiale censetur, vbi abdicata est prorsus cura à Rectore, & in Vicarium translata, vt per Doctores *in d. cap. Extirpandæ §. qui verò de præb. & in Clem. vnic. de offic. Vicar.* Ideòque eo casu conferri debet præuia forma examinis per concursum, à Concilio præscripta *in cap. 18. sess. 24.* vt S. Congregatio censuit, licèt regulariter in huiusmodi Vicarijs concursus non requiratur; at in beneficiis regularibus curatis censuit, non requiri formam concursus, quia de eis extat specialis prouisio Concilii *in d. cap. 11. sess. 25. de Regular.* Rursus nominationem Vicariorum secularium amouibilium in beneficiis curatis, vnitis, censuit spectare ad Episcopos; Vicariorum verò secularium perpetuorum, atque Regularium siue perpetuorum, siue amouibilium in vim certæ Constitutionis à B. Pio V. emanatæ spectare ad eos, in quorum Ecclesijs vnitis ipsi Vicarii ponentur, illosque non esse præuio concursu, sed tantùm examine, & approbatione Episcopororum deputandos. Atqui in casu *cap. 11.* nominationem Capellani pro exercenda cura Monasterio incumbente indistinctè ad Superiores Regulares pertinere.

20 Et generaliter eadem S. Congregatio dixit, si Monasterium erectum legitimè fuerit super corpus parochialis, seruandum esse *d. cap. 11. sess. 25. de Regul.* & sic posse curam animarum exerceri per Regularem, qui tamen præuio examine Episcopi fuerit idoneus approbatus, secùs autem esset, si parochialis esset vnita, quia tunc seruaretur *cap. 7. sess. 7.*

21 Cæterùm quid obseruandum, si parochiales nec sint Monasterio vnitæ, nec cura ipsi Monasterio incumbat, liquet ex infrascripta declaratione S. Congregationis, videlicet, vtrum in collatione parochialium, quæ Regularibus conferri consueuerunt, requiratur examen de literatura, vita & moribus, &c. ita, vt nullæ sint prouisiones dicto examine non præcedente? S. Congregatio censuit, hanc rem non esse determinatam vllo textu Concilii; quia *cap. 11. sess. 25. de Regul.* loquitur de cura animarum incumbente Monasteriis Regularium, *& cap. 7. sess. 7.* loquitur de vnitis. In dubio autem proposito agitur de parochiali, quæ nec Monasterium est, nec vnita Monasterio, sed pertinet ad collationem Regularium, tamen ex identitate rationis Patres existimarunt, requiri examen, & approbationem Ordinarii ita tamen, vt nullæ non sint prouisiones, sed Regularis possit amoueri, nisi ab Ordinario fuerit examinatus, & approbatus.

CONSVLTATIO XLV.

De Regularibus, & Monialibus ad præscriptum Concilij Tridentini cap. 1. & 2. sess. 25. de Regular. vbi de vitæ institutione iuxta Regulam, quam professi sunt, deque proprietate ipsis omninò prohibita.

Regularium triplex est differentia, ex triplici vitæ genere promanans. Contemplatiuum, actiuum, mixtum. Contemplatiui cum assidua meditatione, & oratione Deo inhærent, perfectioni proximi sunt, & qui huiusmodi vitæ genus profitentur, Monachi dicuntur, sortiunturque nomina diuersa inter se, prout in varias diffiduntur institutiones, v. g. Monachi S. Benedicti, S. Basilii &c. Actiui actionibus circa proximum, tanquam Dei membra vacantes ipsi Deo inseruiunt, & hi sunt, de quibus in Euangelio; *Sitiui, & dedisti mihi bibere.* Sub hoc genere veniunt, qui pro Christianæ Reipublicæ defensione contra infideles militant. Huiusmodi sunt Milites Hierosolymitani, veniuntque sub eodem genere & ij, quorum opera in Xenodochijs circa ægrotos versantur, & consimiles. Mixti, qui ita meditationi, ac contemplationi intendunt, vt actiones quoque, & ministeria amplectantur, Deo maximè sunt accepti, ac Reipublicæ Christianæ maximè prosunt. Ad hoc vitæ genus reducuntur, qui vulgò Mendicantes dicuntur. 1

De his omnibus, cum noster hìc de Regularibus proponitur titulus, restringitur ad illos tantùm, qui in Religione approbata tria vota substantialia emittunt iuxta tradita per Doctores *in tit. de Regular.* Et licèt alii aliqua promittant, non dicuntur tamen habere Regulam, sed potiùs quemdam viuendi modum. Hinc fit, vt in dispositione odiosa erga Regulares non veniant, qui dicta tria vota substantialia proferri non sunt. 2

Aduertendum tamen, quod nomen Regularium si strictè accipiatur, cùm Religio strictè sumpta æquiparetur seruituti, comprehendit tantùm, qui dicta tria vota substantialia profitentur, si largè etiam Hospitalarios S. Ioannis. Cæteri verò milites, seu Hospitalarii, qui dictis tribus votis non ligantur nomine, personarum Ecclesiasticarum potiùs nominantur. 3

Nomen autem Monialium cùm in mulieribus idem significet, quod nomen Regularium in viris, Moniales illæ, quæ Canonicæ vocantur, non comprehenduntur in decretis Tridentini. Immò cum tria vota non emittant, earumque regula approbata non sit, nec Religiosæ dicendæ sunt, sed facilè dici poterit venire sub nomine personarum Ecclesiasticarum, vt per Doctores *in cap. Indemnitatibus de elect. in 6. & Clem. attendentes de Stat. Monach.* 4

Iubetur autem in dicto *cap. 1. sess. 25.* omnibus Regularibus tam viris, quàm mulieribus ad præscriptum Regulæ, quam professi sunt, suam vitam componere. Hinc possunt Superiores Regularium inducere reformationem iuxta ipsorum instituta, si eorum Monasteria sunt relaxata, & Regula collapsa, & ad illam omnes obligare, vt colligitur in fine eiusdem Capituli; quod tantò magis Summus Pontifex, qui strictiorem potest inducere vitam Religiosis, quàm eorum Regula exigat, Doctores *in cap. Super eo de Regul. & in cap. Ad nostram de appel.* quia non possunt Religiosi resistere, quandoquidem suam voluntatem in suum Superiorem transtulerunt. 5

Atque in primis, quæ ad suæ professionis perfectionem, aut obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicuius Regulæ, & Ordinis peculiaria vota, & præcepta, ad eorum respectiuè essentiam, nec non ad communem vitam, victum & vestitum conseruanda pertinentia, fideliter obseruent; quæ tamen si aduertatur ad tria vota paupertatis, castitatis & obedientiæ rediguntur. Ideòque ista rectè à Doctoribus substantialia 6

tialia appellantur. Et ista tria traditur Christum indicare adolescenti *Matth. 19.* Vendere enim omnia paupertas est. Sequi Christum obedientia, & castitas est. Non enim sequitur, qui non obedit, sic non sequitur, qui non imitatur. Vndè & castitatem seruare oportet, sicut illa seruauit. Et cùm finis regularis vitæ sit contemplatio, quomodo fieri possit, vt possit quis contemplari, & Euangeliorum doctrinam amplecti sine castitate? Omne enim secundùm Ioan. 1. *cap. 2.* quod est in mundo, aut concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ est.

7 Cum dicitur ad communem vitam, id ad mores, & viuendi rationem, seu institutum refertur. Et quoad victum, licèt omnia ad viuendum necessaria hoc verbo complectantur, attamen Patres hoc verbo cibaria videntur velle significare. Sic quoque quoad vestitum, corporis cooperimentum, nempè vestes. Vndè reliqua omnia his tribus verbis explicantur, quæ ad vitam pertinent regularem. Hinc præcipitur, Capitulum generale, seu Prouinciale in visitatione fieri, nec prætermitti, vt moneant in viuendi obseruatione quæ ad tria vota pertinent, tanquam bases, ac fundamentum totius ædificii regularis.

8 Et quoad Capitulum secundùm *d. sess. 25.* prohibetur, Regulares posse quicquam proprii habere, tam bonorum mobilium, quàm immobilium *can. Non dicatis 12. q. 1. can. Monacho 27. q. 1. & cap. Monachi de Stat. Monach. & c. Cum Monasterium eod.* Sed statim omnia Superiori tradantur, conuentuique incorporentur, *d. c. Cum ad Monasterium*, quod & interpretati videtur Concilium Lateranense *d. cap. Monachi*, ibi, *nec peculium permittant habere*. Hoc in loco clariùs Concilium Tridentinum explicat, dum ait, *aut etiam nomine Conuentus possidere, vel tenere*, Hinc in S. Congr. responsum fuit, Monachos S. Benedicti in Hispania suis cellis viuentes, quibus singulis annis victum, & vestitum, omniaque alia necessaria, pecunia duntaxat excepta, Superiores subministrabant, & de illis omnibus inuentarium, & clauium traditionem, Superioribus scientibus, & permittentibus semel in anno rationem reddebant, non satisfacere huic decreto, non obstante Immemorabili consuetudine; sed cogendos esse ad præcisam obseruationem huius decreti. Similiter Moniales, quantumuis egentes tam parentum, quàm consanguineorum subsidia omnia à se quouis titulo acquisita, ad Abbatissæ manus deferre oportere. Facultatem verò testandi, & dispensationes qualcumque, ac alias facultates à Sede Apostolica, vel à S. Pœnitentiaria contra dispositionem huius decreti emanatas, ex eadem S. Congregatione intelliguntur reuocatæ.

9 Et quoad bona stabilia, ista nec ad vsumfructum, rerum administrationem, aut commoda Regulari ex licentia sui Superioris licet habere; quæ ideò dicta sunt, vt tollatur omninò falsa interpretatio Doctorum, qui proprietati fauent, variasque rationes prætexunt ex declaratione *d. cap. Cum ad Monasterium*, ibi: *Nec existimet Abbas, quod super habenda proprietate possit cum aliquo Monacho dispensare*. Præfiniturque modus, quod ipsi Regulares possint bonorum stabilium administrationem habere. Et primò notanda est aduersatiua *autem* posita in decreto Concilii, quæ præcedentium declarationem indicat. Deinde dum dicitur ad nutum eorumdem Superiorum amouibiles, explicatur quod sancitur *in d. c. Cum ad Monasterium*, ibi: *Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuò possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur, sed cum oportuerit amoueri sine contradictione qualibet reuocetur*. Declaratur etiam mens dicti *cap. Monachi de Stat. Monachor.* ibi: *Qui verò peculium habuerit, nisi Abbate fuerit ei pro iniuncta administratione permissum, à communione remoueatur altaris*. Quare bonorum stabilium administrationem non possunt habere, nisi Officiales Monasterii ad nutum amouibiles. Atque ita explicarunt multi Ecclesiastici Doctores verba *pro iniuncta administratione*, vt Glossa quæ in propositione casus inquit: *vota, concedi peculium ex causa administrationis*; quæ verba Glossæ sic ponderanda videntur. Non enim dicit, concedi in administrationem, sed causa administrationis, nempè propter officium administrandum, quia officialis est Conuentus, siue Monasterij, Innoc. *in d. cap. Monachi* explicauit in officialibus, dicens, puta vestiarij, vel eleemosynarij. Fusiùs Ostiensis ibidem dum dixit, non comprehendi, nisi officiales pro administratione temporalium deputatos, Idipsum astit mauit Butrius, inquiens non in vtilitatem propriam habentes administrationem, sed Monasterij, idemque ait Io. Andreas, quidquid dicant alij Doctores, & præsertim *in auth. ingressi C. de Sacros. Eccles.* Neque obstat *can. Viduus 27. q. 1.* vt inquit Ostiensis, quia non habet locum in Regula approbata, & præsertim ex *d. cap. 1. sess. 25.* in quo iubetur, communem vitam seruari. Neque etiam refragatur quod *in d. cap. 2. sess. 25.* de Regularibus dicitur, *administratio autem bonorum Monasteriorum*, vt hoc decretum loquatur de bonis tantùm Monasterij; quia cùm iam in principio decreti determinatum sit, vt omnia bona à Regularibus acquisita incorporata sint Conuentui, sequitur, vt in eo comprehendantur etiam huiusmodi bona, de quibus *in d. can. Viduus*.

10 Cùm igitur antiqua iura non loquantur, nisi in officialibus, S. Concilium Tridentinum voluit auferre omnem dubitationem, quatenus dicta iura essent obscura, & quatenus loquerentur permissiuè, vt nonnulli existimarunt, voluit ea reuocare, nec opus fuisse iudicandum est aliqua derogatione. Siquidem lex vniuersalis, iusque nouissimum correctorium eo ipso, quod disponit contra leges antiquas, illas censetur reuocare. At dignitates, & officia, quæ dantur in titulum non comprehendi hoc decreto *cap. 2.* censuit S. Congregatio, sed etiam admittendas esse eorum resignationes etiam in fauorem illorum tamen, qui espresse professi sunt in eodem Ordine. Prætereà censuit, Moniales, quæ à suo Capitulo in officiales eligebantur, posse in eadem administratione perseuerare quandiù superiori eiusdem Monasterii visum fuerit.

11 Quod verò ad res mobiles duo attendenda videntur. Alterum vt eorum, quæ statui paupertatis conueniant, ratio habeatur. Alterùm quod necessarium fuerit, non denegetur. Ex quibus omnibus superfluitas, vel curiositas venit deneganda, & tollitur peculium ex mobilibus, nam immobilium per propria verba tolluntur. Fratres autem Minores S. Francisci de Obseruantia posse censuit S. Congregatio colligere quascumque eleemosynas, pecunijs exceptis.

12 Nolana. Facultas testandi, concessa ab Officio Sacræ Pœnitentiariæ alicui professæ de anno 1538. fuit sublata à Concilio.

13 Toletana. Moniales nec tanquam proprium possidere possunt, quod suis manibus laborando acquirunt, vel eis à parentibus donatur, etiam quod Monasterium esset pauperrimum.

14 Messanensi. In casu supradicto, quando donatur Monialibus, aut aliàs ipsæ aliquid acquirunt, Superior Monasterii, si illud pauperrimum est, debet primum prouidere donatariæ, vel ei, quæ laborando acquisiuit de necessariis; quod reliquum erit, in commune conferatur.

15 Vicensi. Moniales, & cæteri Regulares etiam res parui momenti sibi donatas, aut aliàs acquisitas, vti proprias retinere non possunt, sed Superiori resignandæ sunt.

16 Hispalensi. Nec etiam possunt Regulares sibi aliquod proprium retinere, si illud in ingressu Monasterii reseruassent.

17 Toletana. Licèt administrantes bona temporalia Monasteriorum, & Officiales remoueri possint ad nutum Superiorum, vt in hoc decreto, in eo tamen non comprehenduntur Officiales, qui bona temporalia non administrant, sed hoc relinquitur dispositioni iuris communis, & Statutorum Religionis.

18 Mediolanensi. Moniales deputatę in officiales redditRuū Monasterii à suis superioribus, illos administrare possunt.

19 Eugubina. Ordinarius arbitrio suo potest deputare officiales, qui administrent bona Monialium sibi subiectarum. Idem facere possunt Superiores regulares in suis Monasteriis, qui officiales possunt suo arbitrio seruare redditus extra monasteria, & ipsis monialibus eos erogare, prout opus erit. Obseruanda tamen est hodiè Constitutio Gregorii XV. de exemptor. priuil.

Rauen-

20 Rauennatensi. Ciuitatibus, quibus à Sede Apostolica concessa fuit administratio bonorum temporalium, & custodia clausuræ, ea facultate vti debent hac adhibita moderatione, videlicet vt quoad temporalia, & clausuram tantùm illi electi à Ciuitate gubernarent Monasteria cum interuentu tamen, & consensu superiorum dicti Monasterij ita, vt ipsi laici nihil possint statuere, aut exequi, nisi de consensu Superiorum. Quod laici sint ætatis saltem annorum quadraginta. Quod prætextu talis gubernationis non possint loqui cum Monialibus; Quod eorum Monasteria, nisi cum necessitas postulauerit officij, ingredi nequeant, & tunc quoque in præsentia Superiorum ipsarum Monialium.

21 Palentina. Notandum est pro priuilegijs Regularium, quod nullo decreto Concilij prohibentur fratres; quin possint in suis Ecclesijs celebrare, etiam antequam celebrentur Missæ in Parocihalibus.

22 Eadem. Non prohibentur etiam, quin in eorum missis confessiones coram populo facere possint.

23 Eadem. Præterea nullo decreto Concilij possunt Episcopi virorum Monasteria, nec etiam mulierum, excepta clausura, visitare.

24 Pisaurensi. Cum Monialibus, quibus ex præscipto suæ regulæ carnibus vesci vetitum erat, ob paupertatem illarum, & penuriam regionis ac morbum simul iunctum, Sedes Apostolica dispensare consueuit.

25 Mediolanensi. Licèt Regulares regulam, quam professi sunt, obseruare teneantur, & cogendi sint, nihilominus Moniales, quæ non ita exactè eam obseruant, veluti in ieiunijs, in comedendo carnes, gestando indusium lineum, recitandis horis matutinis certa hora noctis, sunt tolerandæ, vt in Monialibus S. Benedicti iuxta mentem Gregorij XIII.

CONSVLTATIO XLVI.

Quænam Monasteria Regularium possint bona immobilia possideret? Quinam Numerus personarum in illis constituendus? Quomodò erigenda? Quo pacto Regularis obsequio alterius loci, aut personæ subijci possit? Quomodo à Conuentu recedere, ac studiorum causa abesse?

1 IN *cap. 3. sess. 25. de Regul.* concedit S. Concilium Tridentinum omnibus Monasterijs, & domibus tam virorum, quàm mulierum, & Mendicantium, exceptis domibus Fratrum S. Francisci Capucinorum, & eorum qui Minores de Obseruantia vocantur, etiam quibus aut ex constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex priuilegio Apostolico non erat concessum, vt deinceps bona immobilia eis possidere liceat. Quod si aliqua loca ex prædictis, quibus authoritate Apostolica similia bona possidere permissum erat, eis spoliata sint, eadem omnia illis restituenda esse decernit. In prædictis autem Monasterijs, & domibus tam virorum, quàm mulierum bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus is tantùm numerus constituatur, ac in posterum conseruetur, qui vel ex redditibus proprijs Monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commodè possit sustentari; nec de cætero similia loca erigantur sine Episcopi, in cuius Diœcesi erigenda sunt, licentia prius obtenta.

2 Permittitur itaque Mendicantibus bona immobilia possidere exceptis Capucinis, & Minoribus de Obseruantia, *cap. exijt, §. porrò de verb. signif. in 6.* sed ita, vt Regulares habeant possessiones communes non vt singulis, sed vt coniuncti, ex quibus singuli prouideantur prout cuique opus fuerit, *can. non dicatis* 12. *q.* 1. vbi D. Augustinus, & alij Sancti Patres. Vndè D. Thom. *contr. Gent. lib. 3. cap. 31.* dixit, quod per huiusmodi viuendi modum nihil deperit perfectioni, ad quam tendit paupertas volūtaria. Potest enim fieri per vnius, vel paucorū solicitudinem, vt possessiones modo debito procurentur, & sic alij absque tēporaliū solicitudine remanentes, liberè possunt spiritualibus vacare, quod est fructus voluntariæ paupertatis. Nec etiam illis deperit aliquid de perfectione vitæ, qui hanc solicitudinem pro alijs assumunt. Quod enim amittere videtur cum defectu quietis, recuperant in obsequio charitatis.

3 Bona igitur immobilia possidere eis licet, sed, vt inquit D. Thom. 22. q. 178. *art. 7.* in modica quantitate, quantum sufficiat ad simplicem victum. Talis enim solicitudo non multum impedit hominem, nec perfectioni repugnat Christianæ vitæ; quia non omnis solicitudo à Domino interdicitur, sed superflua, & nociua iuxta illud *Matth. 6. ne soliciti sitis animæ vestræ*, de quo D. August. *de verb. Domin. in monte*. Qui igitur ad Cōtemplatiuam vitam ordinantur, tantò perfectiores sunt, quantò eorum paupertas minorem eis solicitudinē temporalium affert. Et potissimùm Religio, quæ est instituta ad contemplandū, & cōtemplata alijs tradendum per doctrinam, & prædicationem, cùm oporteat huiusmodi Religiosos habere vitam maximè à solicitudinibus expeditam; nisi alijs Religiosis ad vitam contemplatiuam ordinatis esset necesse per se, vel alios hospitalitatem tenere, & pauperibus subuenire, vt sunt Monachi.

4 Excipiuntur domus Fratrum S. Francisci Capucinorum, & eorum, qui Minores de obseruantia vocantur. Qua exceptione Monasteria S. Claræ non comprehendi dictum fuit à S. Congregatione, quia ante Conciliū capaces erant in communi, vt per Glos. *in Clem. fin. de sent. excom.* Bald. *cons. 183. in princ.* Card. *in Clem. de Regul. q. 2.* item ex priuilegijs Sedis Apostolicæ, ac præsertim Eugenii IV. ac Leonis X. de quibus testatur Bald. *de succ. Cler.*

5 Et cum Fratres S. Francisci superiùs nominati instituti essent hæredes cum clausula, quod si forsan aliquo modo, etiā in corpore iuris clauso, fuerint incapaces dictæ hæreditatis, tunc cedat Monasterio pro augumento fabricæ, & alimentis Fratrum. Ideòque orta controuersia inter consanguineos instituentis, & Monasterium super validitate legati, S. Congregatio censuit simpliciter respondendum esse incapaces. De hæreditate autē non esse Congregationis definire; & propereà adeundos Iudices Ordinarios.

6 Iis & cum relicti essent annui redditus, non quidem, vt eo modo, prout relicti erant, singulis annis perciperent, & pretium in necessitatem Monasterii conuerterent, dictū fuit, illos incapaces esse annui redditus legati, cum inter immobilia reputentur *Clem. exiui §. cumque annuus redditus de verb. signif.* Cæterum valet immobilium legatum eis factum sub modo licito, nempè vt vendatur, & pretium conuertatur in Ecclesiæ necessitatem. Et idem si modus non sit adiectus, nam sub modo licito relictum intelligitur; Concilium autem *cap. 2. sess. 25. de Regul.* prohibet solùm possessionē & detentionē, seu dominii acquisitionē.

An verò Fratres S. Dominici Conuentuales, tanquam singuli sint capaces hæreditatis paternæ ab intestato, respondeo, quod tanquam singuli non sunt capaces, quia essent proprietarii, vt *in d. cap. 2. & 3. sess. 25. de Regul.* in quibus generaliter singulis denegatū est propriū habere, secus possidere in communi, ipsius nempè Monasterii.

7 Ad hoc autem, vt ex Monasterii redditibus Regulares commodè sustentari valeant, decernitur, vt in Monasteriis, & domibus tam virorum, quàm mulierum numerus constituatur iuxta Concil. Mogunt. *c. 19. & cap. non amplius, & cap. authoritate de instit. & cap. quoniam de vit. & honest. Cler.* & Concil. Roman. *cap. 27.* Quod præcipuè locum videtur habere in Mendicantium Monasteriis tā virorum, quàm mulierum, & in Monasteriis erigendis, nedum erectis. Sæpè fit enim, vt qui in Monasteriis, quibus non est ea reddituum quātitas, vt ex ea numerus Regularium ibi degens commodè sustentari posit, importunis petitionibus ad victū necessaria extorqueant à laicis, ac summoperè soliciti sint, ex quo vehementer laici offēduntur. Adde, quod, dum qui in Monasteriis inopia laborantibus vixerunt, ad alia commodiosa se cōferunt ex cōsuetudine vagandi, & petendi, cæterisque, vt plurimum, molestiam, & mali afferunt exemplum. Vndè Gregorius XIII. iussit, Monasterium non esse constituendum, nisi illud, quod duodecim Regulares saltem alere posset. De eiusdem numeri præfixione grauissimam edidit Constitutionem, ac decreta de Regularium reformatione Clemens VIII. Idemque mandauit Vrbanus VIII. in decretis de celebratione Missarum.

In Monasteriis verò Monialium quare debeat esse cer-

tus numerus, & præfixus habetur in *cap. periculoso de stat. Regul. in 6. §. sanè.* An autem professio receptarum vltra facultatem Monasteriorum præfixo, vel non præfixo numero sit nulla, stante dicto *cap. periculoso* eodem §. *sanè*, vbi si secus factum fuerit, irritum decernitur, & stante *cap. fin.* eiusdem *sess. 25. de Regul.* illis verbis: Hæc omnia, & singula in superioribus decretis contenta obseruari S. Synodus præcipit, S. Congregatio Concilij censuit, non esse nullum. Taxatio autem numeri Monialium, Regularibus subiectarum ex hoc decreto spectare dictum fuit à S. Congregatione ad Ordinarium, & ad Superiorem Regularem. Sed quia postea edita fuit Constitutio Gregorij XIII. quæ incipit, *De sacris Virginibus*, illa obseruanda est.

11 Cumque Vniuersitas Maioricensis conquereretur, quod Episcopus statuisset, ne Moniales in Monasteria reciperentur cum maiori dote, quàm 200. ducatorum, S. Congregatio rescripsit, vt nihil præcisè statueret, & quidquid statuerit, abroget, & pro qualitate personarum, ac temporum modo plus, modò minùs bonorum Monasterio tradi sinat; sed an in Monasterijs Monialium, in quibus iuxta decretum *d. cap. 3. sess. 25. de Regul.* Episcopus certũ numerum constituit, liceat Abbatissæ in locum Monialium deficientium alias recipere, pacta certa eleemosyna pro dote, & quatenus non liceat, quæ prouisio sit per Episcopum adhibenda? Sententia S. Congregationis fuit, quod si ex redditibus Monasterij, vel ex consuetis eleemosynis tantùm suppetat Monialibus, vt ad ipsarum victum, & ad fabricam Ecclesiæ, aliasque necessitates commodè sufficiat, minimè licere, secus si Monialium numerus augeatur. Quod probauit Gregorius XIII. confirmans augendum numerum, si dos recipienda sit, *can. quam quoniam de simon.* ibique Doctores post Glossam, D. Tho. 2. 2. q. 100. *ar.* 3. *ad* 4. & Doctores *in d. cap. periculoso de stat. Regul. in 6.*

12 Et cum Placentiæ in Monasterijs omnibus taxatus esset numerus Monialiũ, quæ ex redditibus, & cõuetis eleemosynis commodè sustentari possint, cumque multæ puellæ instarent, vt supra numerum reciperentur, dicentes, se non fore onerosas Monasterio, tum quia soluent dotem solitam, quæ poterit conuerti in emptioné alicuius annui redditus; tum quia parentes se obligabant dare cuilibet ipsarum, donec viueret, aliquid pro sustentatione vitæ illius: & cum difficilè esset cohibere ciues, vt expectarent mortem multarum, quæ nunc sunt, Monialium, Episcopus anceps quid agendum esset, consuluit S. Congregationem, primò, an durante tempore probationis satis consultum sit, si puellis alimenta à parentibus ministrentur, & S. Congregatio respondit, satis esse consultum. Secundò, an adueniente tempore emittendæ professionis satis sit soluere dotem ea pactione, vt inde emantur annui redditus, vel res stabiles, vel vt redimatur aliquis ager Monasterij ita, vt augeatur redditus Monasterij, licèt inspectis omnibus Monialibus in cõmuni adhuc non possint commodè sustentari. Responsum, satis esse, si pecunia, quæ pro dote dabatur, conuertatur verè in emptionem annui redditus, vel in redemptionem tot bonorum Monasterij, & sic redditus Monasterij tantùm augeatur, quantum sufficiat victui puellarum in Moniales recipiendarum. Quod tamen augumentum non priuatim vertatur in vtilitatem ipsarum puellarũ, sed in totius Monasterij communem vsum, ex quo & ipsæ puellæ vnà cum alijs Monialibus vti poterint. Tertiò, an satis consultum sit menti legislatoris, si vltra dotem in solutum dãdam, certa promissio fiat à parẽtibus alicuius annuæ pensionis vita durãte illius puellæ, quæ ad victum illius sufficiat? S. Congregatio respondit, debere Episcopum id curare omninò, vt propinqui publico, validoque instrumẽto se obligent ad certam annuam præstationem, quæ maior non sit duodecim aureis pro necessitatibus puellarũ, dum vixerint. An promissio facienda sit Monasterio, vel puellis, S. Congregatio respondit, promissionem hanc faciendam esse Monasterio, non autem puellis ipsis, minusque permittendum, vt pecunia hæc detur eis, ne alioquin contra votum suũ solemne fiant proprietariæ, sed deferatur ad manus Abbatissæ, quæ ex ea subueniat arbitrio suo necessitatibus earũ Monialiũ, pro quibus persoluta fuerit. Quod verò reliquum erit, conuertet in cõmunem vsum Monasterij. Quæ omnia à Greg. XIII. fuerunt approbata.

De erectione Monasteriorum alibi largissimè à nobis dictum est.

Quod verò ad aliam partem Cõsultationis idem S. Cõcilium *d. sess. 25. cap. 4. de Regular.* prohibet, ne quis Regularis sine sui Superioris licentia prædicationis, vel lectionis, aut cuiusuis pij operis prætextu subijciat se obsequio alicuius Prælati, Principis, vel Vniuersitatis, vel Communitatis, aut alterius cuiuscumque personæ, seu loci, neque ei aliquod priuilegium, aut facultas ab alijs super ijs obtẽta suffragetur. Quod si contra fecerit, tanquam inobediens arbitrio Superioris puniatur. Nec liceat Regularibus à suis Conuentibus recedere etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui verò sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinarijs locorum tanquam desertor sui instituti puniatur. Illi autem, qui studiorum causa ad Vniuersitates mittuntur, in Conuentibus tãtùm habitent, alioquin ab Ordinarijs contra eos procedatur. 13

Quo decreto occurritur Regularibus extra sua claustra vagantibus sine Superioris licentia, ampliaturque id, quod habetur *in cap. quanto de offic. Ordin. et in Clem, ne in agro de stat. Monach. & cap. Non magnopere ne Cler. vel Monach. can. placuit, & can. Monachi* 2. 16. q. 1. tolliturque omnis prætextus vagandi. Cùm licentia tamen possunt se subijcere obsequio alicuius Principis, vel Episcopi, licèt propter pericula, quæ inde sequi possunt, Superiores difficilè consentire debent, Doctores *in d. cap. Quantò, & cap. ex rescripto de iureiur.* Immò cubicularij Episcopi esse possunt, *can. cum Pastoralis* x. q. 7. Nec licet à suis Cõuentibus recedere, quia Regularis est, vt seruus & in omnibus subditus Superiori suo; in Conuentibus autẽ habitent. Congregatio dixit etiam alterius Religionis, si tamẽ Religio in loco illius Vniuersitatis Cœnobium non haberet. 14

Mediolanensi. Moniales Ordinis S. Claræ Minorum de Obseruãtia possunt possidere bona stabilia in cõmuni. 15

Eadem. In Monasterijs Episcopus debet certum numerum præscribere, etiam quod ea sint exempta. 16

Florentina. Ad Archiepiscopum spectat videre numerum Monialium augendum, aut minuendum, & illarum dotes, etiamsi sint Religionis Hierosolymitanæ. 17

Eadem. In Monasterijs Monialium numerus præfigendus est ab Episcopo visitante, videlicet sibi subiectis intra duos menses, nõ subiectis intra tres à die postquam eorum Superiores moniti fuerint, & præfigere neglexerint. Facta ista præfixione, nulla Monialis admittatur, donec numerus ad taxam fuerit reductus. Quod si secus Ordinarij fecerint, sciant se Sanctis. D. N. de hoc rationem reddituros, & damnum, quod propter hoc Monasteria passa fuerint, suis expensis refecturos. 18

Item suspenduntur Ordinarij regulares consensum suũ dantes contra hoc decretum. Item Abbatissæ priuantur. Possunt tamen Episcopi super numerũ aliquas admittere, si illæ dotem competentem secum attulerint, quæ inter bona stabilia expensa taxatos annuos redditus producere possint, vt commodè Monialis sustentari queat. Si verò aliquæ puellæ admissæ sunt, nisi suppleuerint dotem competentem, domum remittantur. 19

Bracharensi Archiepiscopo. Vt quæ hæc S. Cõgreg. circa plures, quàm duas sorores in vnum Monasteriũ introducẽdas aliàs decreuit: Amplitudo tua exequi valeat, Illustriss. Patres has literas ad eam dari voluerunt, per quas eadem decreta, quãtùm istius Ecclesiæ regimen exposcit, & sat innotescent. Aut igitur tertia soror intra præfinitũ numerum Monialium in Monasterium introducẽda est, aut supra illum. Si vt numeraria ingredi voluerit, eleemosynam dotalem duplicatam Monasterio persoluat, suffragioque tam actiuo, quàm passiuo carebit, quousque altera ex duabus eius sororibus è vita decesserit. Si verò vt supra definitum numerum admitti petierit, speciali sacræ huius Congregationis licentia opus erit, quæ quidem concedi non solet, nisi ex conditione, vt ipsa tertia soror triplicatam eleemosynam dotalem Monasterio exoluat, nec reliquis eius duabus sororibus simul superstitibus actiuo, vel passiuo suffragio gaudeat. Die 26. Augusti 1616. 20

CON-

CONSVLTATIO XLVII.

De clausura Monialium ad praescriptum cap. 5. sess. 25. de Regul.?

1 BOnifacij VIII. constitutionem, quae incipit *Periculoso* renouans S. Synodus Tridentina, clausuram Monialium diligenter restitui, & conseruari mãdat, &c. Vbi inter alia duo Doctores disputant. Primum, clausuram Monialium non esse de iure diuino, neque naturali, sed vt ait Io. Monach. in *d. cap. periculoso de stat. Regul. in 6.* id fit secundùm rei naturam; quia non decet mulieres vagari, nec virorum aedibus se immiscere. Alterum est, an possit imponi Regularibus praesentibus districtior vita. Sed per Papam imponi posse Glossa ibi *verbo praesentes*, ac Doctores asserunt, inter quos idem Io. Monachus dixit, quod nihil ad regulam adijcitur, sed modus, & testantur Abbas, & alij Doctores *in cap. ad nostram de appel.*

2 Et renouans dictam Constitutionem Bonifacij VIII. nonnulla restrinxit, nonnullaque ampliauit. Et primò in dicto Tridentini decreto committitur Episcopis clausura omnium Monasteriorum Sanctimonialium, siue ipsis sint subiecta, siue alijs tanquam Sedis Apostolicae delegatis, vt S. Congregatio declarauit, cum per *d. cap. periculoso,* non possunt Episcopi dictae clausurae munus exercere, nisi in Monasteria sibi, vel S. Sedi Apostolicae immediatè subiecta, in alia verò exempta nemo, nisi eorum Superiores, de quo nos etiam aliàs liberaliter.

3 Et cum dicitur clausura Sanctimonialium, ea locũ habet in omnibus Monialibus tacitè, vel expressè professis quorumcumque Ordinum, etiam Militiarum, & in Conuersis, vt B. Pius V. in sua constitutione *Decori* intellexit, dummodò sint professae, excepto eo, quod habetur in dicta Constitutione, nempè excluduntur eadem B. Pij V. declaratione illae, in quarum Monasterio nunquam fuit seruata clausura, nec violata, quia nunquam fuit coepta seruari. Vndè tenentur ad praedictam clausuram etiam mulieres Tertiariae cuiuscumque Ordinis in Congregatione viuentes, si sunt solemniter professae.

4 Sed dubitatur, an quaedam mulieres, Deo seruientes Papiae, possint dici verae Moniales ad effectum, vt teneantur seruare clausuram iuxta decreta Concilij Tridentini, cùm aegrotis deseruiant, tria vota non profiteantur, professionem non in manibus Praelati, vel Superioris regularis, sed Vicecamerarij Hospitalis emittant? S. Congregatio censuit, has mulieres non cõprehendi in decretis Concilij, aut Bullae Gregorij XIII. ea praecipuè ratione, cũ professionem non faciant in aliqua Religione approbata, nec votum solemne emittant in manu alicuius superioris regularis, ideò nec appellatione Monialium venire possunt, & quia finem, ad quem introductae sunt, si clausuram seruarent, consequi non possent.

5 Moniales verò in Hispania, quae in Hospitali S. Hieronymi recipiuntur, & viuũt, tria vota tamẽ substãtialia nõ emittẽtes, sed tantummodò receptionis tempore ex manibus Prioris Crucem assumentes offerũt Deo corpus, & animam, Gregorius XIII. respondit, quod licèt expressè non profiteantur tria vota solemnia, tamẽ sub illa formula verborum, qua corpus, & animam Deo offerũt, substãtialiter, ac virtualiter cõprehendi solemnem professionẽ, ideòque teneri, & obligari ad clausurã iuxta Constitutionẽ, praesertim cùm sint etiam Ordinis S. Augustini. Sic Moniales Tertiarias, quae tria vota substantialia solemniter emiserunt, cogẽdas esse omninò ad seruandã clausurã. In autẽ alijs Tertiarijs, quae dicta tria vota non emiserũt, seruandã praecisè Constitutionẽ B. Pij V. editã anno 1566. 3. Kal. Iunij, sicque declarantẽ Breue aliàs à dicto Pio V. scriptũ pro Tertiarijs Hispanis, quae ea vota nõ emisissẽt, quatenus cõcessit, vt permanerẽt, prout antea vixerãt; intelligitur tamen haec permissio iuxta praescriptum dictae Cõstitutionis, quae etiã generaliter in omnibus huiusmodi Tertiarijs vbicumq; degentibus deinceps obseruatur, nulla amplius habita ratione illius iussionis factae ab eodẽ Pio V. vt istis Tertiarijs solemniter nõ professis certũ tẽpus praefigatur ad profitẽdũ, quo elapso, si nõ fuissent professae, ad domos parẽtum, propinquorumq; reuerterẽtur.

6 Cum enim nulla super hac iussione fuerit promulgata Bulla, sed aliquae tantùm literae, partim à S. Congreg., partim à nonnullis Protectoribus Regulariũ pro quibusdam particularibus Monasterijs harũ Tertiariarũ scripta fuerunt, ob id satius erit ad generalẽ praefatae Constitutionis editae, & passim receptae obseruationem recurrere. Non item mulieres, quae in Congregatione viuunt pro cura mulierum, quae fuerunt inhonestae, vel à viris proprijs derelictae; quia nec ad professionem, neque ad clausurã cogi debent; Et cùm in Ciuitate Toletana esset quaedã domus mulierum de paupere vita nuncupatarum, quae castitatis votum simplex emittunt, non autem votum clausurae, & Monachalis obedientiae, & propter paupertatem per Ciuitatem eleemosynas ostiatim quaeritare coguntur, dubitatum fuit, an comprehendantur in Constitutione Pij V. de clausura Monialiũ, ita vt nolẽtibus emittere professionem, & extra clausuram viuere omninò interdictũ sit, & perpetuò prohibitum, ne in futurum vllam aliam professa in suam Congregationem recipiant. Et comprehendi, & ad Clausuram teneri dixit S. Congregatio. Sed an Episcopus Dioecesanus in Monasterijs alteri Episcopo subiectis, ex Concilio habeat ius visitandi quoad clausuram, & eandem potestatem quoad alia, quae habet in Monasterijs subiectis Regularibus ratione clausurae, S. Congregatio censuit, habere.

7 Quod ad exitum verò Monialium à Monasterio, idem habetur in Concilio Cabilonensi 2, *cap. 57. 62. & seq.* ampliaturque dispositio dicti *cap. periculoso.* Nam ibi non cõceditur exitus, nisi ex vna causa infirmitatis, videlicet periculosae, vel scandalosae, at *in d. cap. 5. sess. 25.* committitur ex legitima causa iudicio Episcopi. Sed Constitutio B. Pii V. declarat dictam causam exeundi positam in *d. cap. periculoso* intelligi in magno incendio, vel infirmitate leprae, aut epidemiae. Vndè S. Congregatio censuit, non extendi posse ad alias causas similes, nisi tantùm intelligi has in praefata Constitutione positas. Hinc cùm ab Episcopo Monialis ab eius Monasterio ad aliud translata esset, S. Congregat. censuit, scribendum Episcopo, nõ potuisse eũ absque licentia Sedis Apostolicae illam transferre ad aliud Monasteriũ ex Constitutione Pii V. Propterea iubeat, & curet eam reduci ad suum Monasterium, & caeteris Monialibus parere, adhibitis etiam vinculis, si opus fuerit.

8 At cùm esset dubitatum, an Monasterium situm in loco paludoso, propter quem aer sit insalubris, & periculosae infirmitates Moniales inuadunt, comprehendatur in Bulla Pii V. vltima prohibente, ne Moniales è Monasteriis exeant, adeò vt Moniales exire non possint ad curandas istas infirmitates? S. Congregatio censuit, comprehendi hoc Monasterium in Constitutione Pii V. vltima de clausura Monialium, tamen casum dignum esse prouisione speciali, vt quibus infirmitatibus illae propter aeris intemperiem praemuntur, possint de consilio vtriusque medici, & de licentia Superiorum exire. Ita Gregorius XIII. annuit.

9 Sed cùm Monialis obtinuisset à Superiore Regulari licentiam ab Ordinario approbatam exeundi è Monasterio causa curandi morbum epidemiae, & extra illud per sex menses commorandi, eo elapso, nouo termino cum longiori tempore ad curandam indigeret, petiisset à S. Cõgregatione, vt terminus ex dispensatione Apostolica sibi prorogaretur, S. Congregatio censuit, non indigere dispensatione Apostolica, si verè laborabat morbo epidemico, quia talis casus est exceptus in Constitutione Pii V. Quod si infirmitas tendit ad epidemiam, vt dicebatur in licentia per Superiorem Monialis concessa, cùm non potuerit talis licentia concedi, eum, qui concessit, incidisse in excommunicationem.

10 Et cùm Generalis Congregat. Camaldulensis à Summo Pontifice facultatem haberet velandi, & consecrãdi Moniales, petijt à S. Congregatione Cõcilij, vt sibi liceret eas velare in Ecclesia ordinaria Monasterij Monialium, cùm nulla sit Ecclesia intra clausuram, & S. Congregatio censuit, velationem faciendam esse in Ecclesia exteriori Monasterij, dummodò sola velãda exeat è Monasterio, nullaeque Moniales egrediantur. Poterunt tamen foeminae seculares propinquae assistere velandae, vt eam consolentur.

Sed dicamus, quid in Ciuitate Florentiae actum fuit. In illa ob magnam Monialium paupertatem, aliasque causas diffi-

difficile videbatur, vt clausura seruetur, saltem quoad omnes Moniales. Sed Gregorius XIII. dixit, à Concilio Tridentino nuper celebrato verisimiliter consideratas fuisse omnes istas rationes, itemque alias, & nihilominus sic statutum de clausura. Partes Papæ sunt, vt omninò Concilium obseruetur, atque ita velle, quod si tanta egestate laborarent Monasteria tam aperta, quàm clausa, dixit: Pientissimus Dux Florentiæ, qui multùm impendit in alijs operibus pijs, impendat etiam in hoc, inducatque alios nobiles, vt idem faciant. Quod si in eis, quæ aperta sunt scandala oriantur in honorem, & salutem animarum, recipiant eas in domibus suis priuatim, & earum curam, & custodiam gerant. Id enim permisit Sanctitas sua ratione indigentiæ.

12 Soperuenit postea Bulla eiusdem Gregorij XIII. obligans hospitalia ad dimidiam partem quarumcumque eleemosynarum, & largitionum distribui solitarum, Monialibus pauperibus erogandam, in cuius executione cũ essent ortæ multæ dubitationes, censuit S. Congregatio primò dictam Bullam comprehendere hospitale laicum, vel priuatum. Secundò, in prima Bulla agi de ea summa pecuniarum, quæ in eleemosynas erogabatur, non autem de illa, quæ superesset, seruata debita hospitalitate. Tertiò, de illis tantùm eleemosynis intelligendam Bullã, quæ fierẽt tertijs personis. Quartò, illas eleemosynas ad ostiũ hospitalis absque vllo dubio comprehensas esse in dicta Bulla, cum administratores hospitalis fateantur eas ab immemorabili tempore præstitas fuisse.

13 De ingressu in Monasteria Monialium, deque licentia ingrediendi plura alibi diximus, quibus hæc addimus.

14 Castelli Maris. Prohibentur laici seruare claues Monasteriorum Monialium.

15 Adtiensi. Laudandus est Episcopus, qui confessarium Monasterij etiam sibi non subiecti, prohibet ab ingressu ipsius Monasterij, & obturare facit rotam, & fenestram, quæ sunt in cubiculo ipsius confessarij.

16 Zamorensi. Sanctimoniales omnes etiam Tertiariæ, seruare debent hoc decretum clausuræ, si tria vota substantialia emiserunt. In reliquis verò, quæ tria vota non emiserũt, seruãda est Bulla Pij V. 4. Kal. Iunij anno primo.

17 Marsicana, & Florentina. Monasterium Monialium Sedi Apostolicæ immediatè subiectum, potest ab Episcopo visitari in ijs, quæ pertinent ad clausuram. Si autem Monasterio imminet cura animarum, locus est *cap. 9. eiusdem sess. 25. de Regul.* Et idem censendum est de his Monasterijs subiectis Religioni Hierosolymitanæ ex delegatione Apostolica, etiam non obstante consuetudine.

18 Florentina. Quoad accessum, & colloquium cum Monialibus ad crates seruanda est consuetudo. Quoad licentias ingrediendi intra septa, seruandum est Concilium, & quod aliàs dixi.

19 Mediolanensi. Episcopus in Monasterijs Monialium suæ Diœcesis alteri Episcopo subiectis ex Concilio habet ius visitandi quoad clausuram, & eandem potestatem quoad alia, quam habet in Monasterijs subiectis Regularibus,

20 Brixiensi. Ob causam conceditur, vt Monialis quandoque exire possit à Monasterio in Ecclesiam exteriorem, vt exorcizari possit, vbi sunt Reliquiæ.

Eadem. Hac eadem de causa fuit à Sede Apostolica concessum, vt in domo parentũ transferatur per mensẽ.

21 Gienensi, & Salernitana. Moniales non possunt transire de vno ad aliud Monasterium, etiam de consensu Episcopi sine licentia Sedis Apostolicæ. Si autem translatio fiat, ad eiusdem Ordinis Monasterium faciliùs cõceditur.

22 Ciuitate Castelli. Quando ex permissu Sedis Apostolicæ transferuntur Moniales de loco ad locum, translatio fieri debet in aurora, vt à paucis videri possunt, atque à personis grauibus honestis, & consanguineis deducantur, earumque dotes primo Monasterio remaneant.

23 Tranensi. Moniales non habent iustam causam exeundi à Monasterio, vt curam nepotum suorum gerant, etiamsi nullum propinquum habeterent.

24 Vlysiponensi. Curandæ tamen valetudinis causa ad balnea Monialem ire posse Sedes Apostolica concessit, dummodò tamen eant cum honesto personarum comitatu, quem Ordinarius tantùm censuerit, atque tam eundo, quàm redeundo ad nullum locum deuiet, neque diutiùs apud dicta balnea maneat, quàm ad curandam infirmitatem necesse fuerit.

Salernitana. Quando restaurantur Monasteria, si hoc expedire probatur, fuit permissum, vt nouitiæ Moniales ad aliud Monasterium transferantur, donec opus perficiatur.

25 Mediolanensi. Mulieres succursus Mediolani, quæ pro cura aliarum ibi viount, non sunt cogendæ ad clausuram, neque ad professionem.

26 Vicentina. Si causa sit legitima ex Monasterio exeundi, licentia datur ab Episcopo, & Superiore regulari.

27 Abulensi. Ex causa Sedes Apostolica concessit quibusdam Monialibus, vt transirent ad aliud Monasterium alterius obedientiæ, de consensu tamen superiorum.

28 Mediolanensi. Licèt Virgines in Monasterio educari possint, cum hoc nullo Canone prohibeatur, id tamen fieri debet de sola licentia Sedis Apostolicæ. Contrarium vide inferiùs in vna Hieracensi.

29 Idem dicendum de illa, quæ velit ingredi Monasterium, in quo aliquando profiteri cupit, vt formæ viuendi, & regulæ prospiceret. Nam & hoc casu licentia Sedis Apostolicæ necessaria est.

30 Nouariensi. Mulieres ingredientes domicilia Fratrum S. Francisci, incidunt in Bullam Gregorij XIII. contra ingredientes Monasteria, domus, & loca virorum, & mulierum.

31 Castelli Maris. Non tamen prohibentur Superiores Monasteriorum Monialium, quin ea ingredi possent visitationis causa.

32 Toletana. Ingredi septa Monasterij nec Religiosis ipsis licet, etiam vt satisfaciant piæ testantium voluntati, qui in Monasterijs Monialium voluerunt quolibet anno anniuersarium celebrari. Nam hoc casu satisfaciendum est celebrando in exteriori Ecclesia.

33 Lancianensi. Intra septa Monasterij nec Missas celebrandi caosa ingredi licet.

34 Neapolitana. Fauore, & gratia speciali nonnumquam concessum fuit, vt Guardianus, & confessarius possent simul ingredi septa Monasterij in die Corporis Christi vt processionaliter cum Monialibus circa claustra incedere possint.

35 Lancianensi. Si Monasterium Monialium nullam Ecclesiam exteriorem haberet, concessum fuit, vt Sacerdos in illud semel in mense ingrediatur ad celebrandum, & vt Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum Monialibus præberet, & sic solùm per sex menses futuros, donec prouideatur de Ecclesia exteriori.

36 Cordubensi. Nobili fœminæ, cuius progenitores Monasteriũ Monialium fundarunt, concessum fuit ex magna causa, etiã vt cum duabus aliis matronis bis in anno illud ingredi possit, dummodò in eo non pernoctet.

37 Neapolitana. Viduis, & mulieribus, quæ nolũt ingredi Monasteria, vt in eis perpetuò viuant, retẽto seculari habitu, à Sede Apostolica permittitur, dummodò ingrediantur de consensu Abbatissæ, & maioris partis Monialium, modestoque habitu incedant, legemque clausuræ obseruent. Quod si semel egrediantur, in illud ingredi iterum non permittitur.

38 Florentina. Permissum etiam quandoque fuit mulieribus habentibus virum absentem ad tempus in Monasteriis Monialium permanere.

39 Bononiensi. Mulieribus non solùm prohibitum est ingredi septa Monasterii Monialium, sed etiam virorum per Bullam Pii V. quæ tamen declaratur, vt non procedat in ingressu primi claustri, vbi sunt aliquæ Indulgentiæ concessæ visitantibus. Nam hac de causa mulieribus in illa ingredi permittitur, vel in eis regionibus, in quibus mulieres operariorum more laborant iuuando fabricatores.

40 Pisaurensi. Illa Bolla Pii V. fuit declarata habere locum solùm in claustro Monasteriorum virorum, non autem in locis contiguis.

41 Ianuensi. Quandoque etiam fuit ex gratia Sedis Apostolicæ concessum, vt aliquæ mulieres semel ingrediantur Monasterii septa Cartusiensium cum licentia superiorum causa visitandi quamdam Capellam.

42 Abulẽsi. Possũt Ordinarii iure proprio puellas, de quibus con-

41 Ianuensi. Quandoque etiam fuit ex gratia Sedis Apostolicæ concessum, vt aliquæ mulieres semel ingrediantur Monasterii septa Cartusiensium cum licentia Superiorum causa visitandi quandam Capellam.

42 Abulensi. Possunt Ordinarij iure proprio puellas, de quibus controuertitur, in Monasterijs collocare ad tempus, donec lites finiantur.

43 Neapolitana. Mulier secularis, quæ iam est intra septa Monasterij, est expellenda, si in illud sine licentia Sedis Apostolicæ ingressa est, & contra maioris Monialium partis intentionem.

44 Eadem. Causa infirmitatis Monialium aliquarum Sedes Apostolica concessit, vt secum retinere possent famulam secularem cum eisdem legibus clausuræ, & habitus, quibus supra. Ordinarios tamen hanc facultatem concedere non potest, & de facto concessa, statim reuocatur.

45 Hieracensi. Decreta Concilii non obstant, quin virgines educandi causa intra Monasteria ingredi possint, & ibi educari vsque ad vigesimum quintum annum cum habitu modesto, cum lege communi clausuræ, & de consensu Abbatissæ, & maioris partis Monialium, quæ puellas educare solent; quæ si semel egressæ fuerint, ad ea amplius reuerti non permittatur sine noua dispensatione, nisi in eo profiteri voluerint.

46 Panormitana. Mulier, quæ à Monasterio, vbi educabatur semel est egressa, non solùm in illud, sed nec etiam in aliud sine Sedis Apostolicæ licentia ingredi permittitur.

47 Casalensi, & Marsicana. Quæ autem puella ex causa, puta valetudinis egreditur, & de licentia Ordinarii, de eadem licentia in illud iterum ingredi potest cum solitis circumstantiis, & conditionibus.

48 Cremonensi. Illustribus puellis, quæ in Monasteriis cum supradictis educari permittuntur, à Sede Apostolica etiam fuit quandoque concessum, vt famulam secularem secum habeant cum eisdem legibus.

49 Bergomensi, & Mediolanensi. Qui habent licentiam ingrediendi Monasteria à Superioribus, & illa vtantur leuibus de causis, incidunt in pœnas Bullæ Gregorii XIII. sub datam Idibus Iunii 1576. in quibus etiam incidunt, qui sine licentia ingrediuntur Monasteria.

50 Mediolanensi, & Feretrana. Ingrediendi septa Monasterii facultatem Episcopus concedere potest in Monasteriis etiam exemptis suæ diœcesis, dummodò Regularibus subiecta non sint; nam & hoc casu Regulares ipsi Superiores licentiam concedunt. Verùm de hac re vide, quæ aliàs diximus.

51 Mediolanensi. Licentia verò in scriptis, non autem oretenus concedenda est; Cardinalis autem S. Praxedis, qui fuit S. Carolus, circa deleganda licentia potest facere, quod sibi placet de particulari rescripto Sedis Apostolicæ.

52 Eadem. Ingredientes cũ Episcopo in Monasteriis Monialium, non est necesse, vt habeant licentiam in scriptis.

53 Tarnisiensi. Volentes ingredi Monasteria ex aliqua causa, quantumlibet necessaria, debent licentiam ab Episcopo petere, qui illã in casibus necessariis cõcedere debet.

54 Mediolanensi. Non potest Episcopus causa correctionis, pœnitentiæ, vel examinis, etiam in causis criminalibus Moniales è Monasterio egredi facere, nec minùs ipsæ egredi valent. Vicarius generalis nec præsente, neque absente Episcopo potest concedere licentiam ingrediendi Monasteria, nisi Episcopus specialiter hanc facultatem ei concessit.

55 Papiensi. Monasteria Monialium extra Vrbes, aut oppida, etiam quæ ea sint exempta, & immediatè Sedi Apostolicæ subiecta, possunt Ordinarii, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, & Monasteria intra Vrbem transferre inxta hoc decretum.

56 Mediolanensi. Si consuetudo est, quod Episcopus solus det licentiam ingrediendi, & alloquendi Moniales, etiam in Monasterijs subiectis Regularibus, seruanda est huiusmodi consuetudo, etiam in Monasteriis prædictis, priuatiuè ad Superiorem Regularem.

57 Eadem. Episcopus visitans clausuram Monialium Regularibus subiectarum, potest eas examinare in his, quæ pertinent ad clausuram, & potest etiam sermonem habere ad Moniales intra, & extra ad crates, & Sacramenta ministrare.

CONSVLTATIO XLVIII.

De ratione eligendi Superiores Regulares ad decretum cap. 6. Concilij Trid. sess. 25. de Regul.

1 IN electione Superiorum quorumcunque Abbatum temporalium, & aliorum officialium, ac Generalium, & Abbatissarum, atque aliarum Præpositarum quo omnia rectè, & sine vlla fraude fiant, in primis Sancta Synodus districtè præcipit, omnes supradictos eligi debere per vota secreta ita, vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Nec in posterum liceat Prouinciales, aut Abbates, Priores, aut alios quoscumque titulares ad effectum electionis faciendæ constituere, aut voces, & suffragia absentium supplere. Si verò contra huius decreti constitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita sit, & is, qui ad hunc effectum se in Prouincialem, Abbatem, aut Priorem creari permiserit, deinceps ad omnia officia in Religione obtinenda inhabilis existat, facultatesque super his concessæ eo ipso abrogatæ censeantur, & si in posterum aliæ concedantur, tanquam subreptitiæ habeantur.

2 Ex hoc decreto restringitur dispositio Concilij Lateranensis in electione Superiorum Regularium *cap. Quia propter de elect.* & præfigitur modus electionis. Ad electionem igitur Superiorum Regularium tam temporalium, quàm perpetuorum, vt se habent verba Concilii, procedi debet per viam scrutinij, non autem per viam electionis, vel compromissi. Et scrutinium secretum ex mente Concilij non dicitur, si duo, vel tres constituantur, qui eligentium vota suscipiant; quæ omnia tunc seruanda erunt, cùm electio fiat ex votis plurium, quia cum Generali, vel Prouinciali ex instituto alicuius Regulæ datur facultas constituendi Superiores, non est, quod huiusmodi forma seruetur. Aduertendum hic generaliter, non fuisse mentem Concilij, vt semper fiant huiusmodi electiones, seu tollere electiones, quæ ex instituto Regulæ fiunt, verbi gratia, electiones fratrum Eremitarum S. Augustini, quæ fiunt anno, quo celebratur Capitulum Generale, vel Prouinciale in Capitulis à Prioribus, & definitoribus. Item fratrum Minorum quolibet triennio, qui electi Commissi Prouinciarum nuncupantur; sed voluisse Concilium, vt in omnibus electionibus, quæ à pluribus fieri debent, præscripta forma seruetur. Et dum quæritur, an professi, qui non sunt Subdiaconi, vocem in huiusmodi electione habere possint, non obstante *cap. 4. sess. 22.* S. Congregatio censuit, posse, & dictum *cap. 4.* non habere locum in Monasteriis. Item cœcitas non priuat aliquem in huiusmodi electionibus eo voto, quod aliàs haberet, si cœcus non esset.

3 Neque ante, neque post scrutinium electoribus licebit, cui suum votum dederit, publicare. Hinc etiam electio scribæ communis, qui singulis electoribus tres schedas tribuat, in quarum singulis sit scriptum nomen alicuius eligendi ab eis, ab alijs diuersum, & elector schedis de manu scribæ acceptis, quem ex eis elegerit, pro voto suo tradet alijs duabus laceratis, cum accidisset in quadam electione dictum scribam vnam tantùm schedam aliquibus, vel duas, in quibus idem nomen continebatur, tradidisse, nulla fuit iudicata, eo quod scriba potuit reuelare. Idem etiam dicendum de electione, in qua Abbas tradit omnibus habentibus vocem, schedulam vnam, in qua quilibet existens notat nomen personæ, quam elegit; quia, etsi primò intuitu hic modus satis bonus videatur, non tamen est adeò secretus, vt publicari non possit. Posset enim Abbas quibusdam punctis adnotare schedulas eligentibus tradendas, & cum constitutionibus Ordinum cautum sit, quod pro electionibus Priorum duo confirmatores per existentem pro tempore Generalem missi, & duo, vel tres scrutatores per electores de eorum gremio assignati existant, & quod ipsi quatuor eligentium vota secreta recipiant, scribant, & assignent, ac demum canonicè electum pronuncient, dubitabatur, an hæc

eligendi forma iuxta mentem Concilij secreta, & canonica dicatur, & S. Congregatio respondit, huiusmodi electionem haberi pro secreta iuxta *cap. Quia propter de elect.* Cumque consueuisset Generalis eisdem confirmationem committere, quod si electores non concordant in eligendo aliquem de eorum gremio, nominent electoribus omnes fratres, qui officium Prioratus texerint, & modò sine officio Prioratus existant, & impediti non sint, præsertim tres, vel quatuor, quos specialiter nominent, vel ex eis electores quem maluerint eligant, dubitabatur, an hæc forma sit contra hoc decretum, quo cauetur, ne in posterum liceat Prouinciales, Abbates, Priores, aut alios titulares quoscumque &c. S. Congregatio censuit, non esse contra Concilium. Notandumque non posse effici titulares Priores, vel alij ad effectum electionis faciendæ. Vndè omnes titulares, quamuis principaliter ad effectum electionis faciendæ constituti non sint, prohibitos esse ferre suffragia in electione Superiorum, dixit S. Congregatio; non tamen hi, qui titulares perpetui sunt, habentes veros titulos suarum Ecclesiarum, quarum possessione vi excluduntur, vt sunt Priores Angliæ, Vngariæ, Hierosolymitani, aliique.

4 Non tamen ex hoc decreto prohibitum est Superioribus Ordinum, quibus id ex regula conceditur, ne aliquem fratrem idoneum suo loco delegent, seu mittant ad Capituli generalis celebrationem, vt etiam electionem faciat, si ex institutis, & decretis Religionis suæ licet Superioribus absentibus, & legitimè impeditis mittere alium ad Capitulum generale, qui suo loco, & nomine det vocem in electione. Institutio etiam vocum, quæ non fit per creationem nouorum titulorum, neque per supplementum vocum absentium, sed per habilitatem eorum, qui non essent vocales, efficerentur vocales, non erit contra Concilium. Procuratores verò legitimè constituti cum generali mandato ad eligendum non excluduntur, dummodò non habeant speciale mandatum de eligenda certa persona, quia tunc votum non posset esse secretum. Absentes tamen scripto suum votum dare in electione sociorum Capitularium non poterunt, & moniales lecto propter morbum decumbentes votum suum ad electionem Superiorum mittere non poterunt, sed qui recipiendis, custodiendisque votis præfecti erunt, debebunt accedere ad ægrotantes, & ab eis vota accipere. Superior verò, qui electioni Abbatissæ præest, vnà cum Vicario suo, vel Secretario, vel alio ab ipso assumpto vota singulatum Monialium oretenus audire poterit; & cum dubitaretur, an vbi sunt tantùm tres vocales, quorum vnus non potest eligi in discretum, & per consequens necesse est, vt alter illorum duorum, qui remanent, det alteri vocem suam, possit fieri electio discreti, quæ non sit contra formam huius decreti, S. Congregatio censuit, posse, si ita statutis Religionis sit permissum; quia si omnes Cardinales essent mortui præter duos, vnus potest eligere alium in Papam, dummodò alius consentiat electioni suæ Abb. *in cap. Licet in fin. de elect.* Idem in Clericis, Abb. *in cap. 1. num. 6. de elect. & in cap. Cumana eod. tit.* cum Ostiense. Item cum Generalis Ordinis S. Augustini S. Congregationem consuluisset primò, an ei liceret in electione Prouincialium, & Priorum, aliorumque Officialium facienda aliquos nominatim proponere, S. Congr. censuit, non licere. Secundò, an liceat in huiusmodi electionibus procedere nedum per schedas, sed etiam per globos, & ballotationes, S. Congr. dixit, nec etiam licere. Tertiò, an liceat eidem Generali ex Officii sui auctoritate in aliqua domo sui Ordinis, vel in Prouincia Rectorem, Commissarium, vel Vicarium constituere in quibusdam casibus, nulla fratrum electione expectata, vbi ita expedire iudicauerit, præsertim cum ante, & post Concilium consueuerit? S. Congregatio respondit, non licere, nisi ex graui causa, & ad modicum tempus. Quartò, an huiusmodi Rectorem, vel Vicarium propria authoritate Generalis titulo Prioris, vel Prouincialis honestare possit? S. Congr. dixit, non posse. Quintò, an liceat Generali, vbi Constitutiones Ordinis id ei expressè committunt, in loco, & Conuentu Romanæ Curiæ, vbi Generalis resideret, debeat fratrem aliquem idoneum Priorem constituere, vel pro Priore ponere? S. Congregatio respondit, licere.

Hieracensi. Electio Abbatissæ facta per vota non secreta per ignorantiam huius decreti non valet, nec potest Episcopus dispensare, vt valeat; Sanctissimus tamen consideratis circumstantijs, dispensat. 5

Toletana. Vota secreta intelliguntur esse etiam quod aliqui Superiores, videlicèt quatuor, aut quinque ea sciunt, si hoc est iuxta formam Statutorum Religionis, *cap. Quia propter de elect.*

Pacensi. Si in fundatione Monasterii fundator mandet, vt Abbatissa pro tempore eligatur de sua familia, talis ordinatio est seruanda, si ex genere illius reperiatur monialis idonea cum omnibus qualitatibus requisitis, ac necessariis, vt *in cap. 7. eiusdem sess. 25.*

Minimorum, Si numerus eligentium est adeò paucus, quod ex necessitate deteguntur eligentes, si hoc permittitur per Statuta Religionis, Concilium etiam tolerat. 6

Hieracensi. Occurrente obitu Abbatissæ Monasterii S. Mariæ Hieracensis, subiecti Prouincialissæ Messanensis diæcesis, non potest Episcopus pro electione Abbatissæ accipere vota, sed sunt accipienda ab eo, cui dicta Prouincialissa hoc mandauerit. 7

Hispalensi, & Toletana. Per hoc decretum non prohibetur Generales, aut Superiores Ordinum, quin in discordia electionum Priorum, aut Abbatum, & his similium, non possint aliquos fratres extra Monasterium, vbi electio celebranda est, degentes nominare, vt ex illis aliquis eligatur. 8

CONSVLTATIO XLIX.

Quæ, & quomodo in Abbatissas, & quocumque nomine Præfectas eligendæ? Et an duobus Monasterijs vlla præfici possit? Idque ad præscriptum cap. 7. S. Concilij Trident. sess. 25. de Regular. in quo ita decernitur,

ABbatissa, & Priorissa, & quocumque alio nomine Præfecta, vel Præposita appelletur, eligatur non minor annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit; quod his qualitatibus non reperiatur in eodem Monasterio, ex alio eiusdem Ordinis eligi possit. Si hoc etiam incommodum Superiori, qui electioni præest, videatur ex eis, quæ in eodem Monasterio annum trigesimum excesserint, & quinque saltem annis post professionem rectè vixerint, Episcopo, vel alio Superiore consentiente eligatur. Duobus verò Monasteriis nulla præficiatur. Et si qua duo, vel plura quocumque modo obtinet, cogatur, vno excepto, intra sex menses cætera resignare. Post id verò tempus, nisi resignauerit, omnia ipso iure vacent. Is verò, qui electioni præest, Episcopus, siue alius Superior clausttra Monasterii non ingrediatur, sed ante Cancellorum fenestellam vota singularum audiat, vel accipiat. In reliquis seruentur singulorum Ordinum, vel Monasteriorum constitutiones. 1

Ponitur in hoc decreto ætas præficiendæ Monasterio iuxta *can. Sanctimoniales 20. q. 1.* Electionem tamen Abbatissæ, quæ præficitur in Monasteriis, seu Collegio Canonicarum Regularium, de quibus *in cap. Indemnitatibus §. penult. de elect. in 6.* eo excepto, quod de eligendis professis statuitur, quippè quia nullum emittunt votum, præsupposito, quod ab immemorabili in eius electione dispositioni *d. cap. Indemnitatibus* nulla sit habita ratio, S. Congr. censuit non comprehendi hoc decreto, sed teneri obseruare ea, quæ decernuntur *in d. cap. Indemnitatibus*, & huiusmodi consuetudinem esse reijciendam, tanquam corruptelam; quod si illæ Canonissæ professionem emitterent, comprehendi Concilii decreto, quæ decisio iterum fuit proposita, & discussa, & S. Congr. perstitit in decisis. 2

Si nullum aliud in tota Prouincia Monasterium eiusdem Ordinis reperiatur, quia Monasterium recens, & reperiretur monialis, quæ prædicta esset qualitatibus requisitis in hoc decreto, S. Congregatio respondit, ex Monialibus in dicto Monasterio existentibus eam esse eligendam, quæ melior sit, & magis idonea cæteris.

Sed an post Bullam B. Pii V. de egressu Monialium liceat 3

ceat Generali Superiori de Monasterio ad Monasterium Monialem transferre, vt in eo, ad quod transfertur Abbatissæ munere fungatur, facta relatione Gregorio XIII. Sanctitas sua dixit, Bullam corrigere decretum Concilij *cap. 7. sess. 25. de Regul.* Et ideò ex hoc decreto non licere amplius extrahere Moniales de Monasterio pro constituenda Abbatissa in alio, nisi obtenta speciali licentia à Sede Apostolica.

5 Ponitur etiam in dicto decreto Tridentino exceptio Regulæ circa ætatem & *d. cap. indemnitatibus de elect. in 6.* Vndè si reperiatur in Monasterio aliqua Monialis quadragenaria cum qualitatibus requisitis, non tenentur Moniales aliam ex alio eiusdem Ordinis Monasterio eligere, sed liberum erit illis aliquam de consensu tamen Episcopi, vel earum Superioris ex proprio Monasterio eligere habentem qualitates requisitas in hoc decreto. Quod si nec talis in proprio Monasterio, nec quadragenaria in alio eiusdem Ordinis reperiatur, poterunt aliquam ex Monasterio eligere, quæ iuxta *cap. indemnitatibus de elect. in 6.* trigesimum annum expleuerit, & expressè professa sit. Nulla tamen minoris ætatis eligi poterit, sed postulanda erit à Sede Apostolica.

6 Num verò Monialis possit dici ex aliquo facto incurrisse irregularitatem, ita vt dispensatione indigeat, si fortè in Abbatissam eligeretur, vel aliquò sacra attractauerat, cùm multi de hoc consulti negatiuè respondissent, nihil à S. Congregatione responsum. Huc facit & illud, quod cum Episcopus quidam recusasset benedicere Abbatissam electam, eaque petijsset remedium à S. Congregatione rescriptum Episcopo, quod si Abbatissa hæc intra annum electionis suæ petierit benedictionem, & Abbatissa dicti Monasterij antea solita fuerit benedici, cùm in hoc Concilium nihil noui iuris induxerit, benedicat, nisi aliquid habeat, quod contra eam vrgeat, de quo Congregationem certiorem reddat.

7 Duobus verò Monasterijs nulla præficiatur; quod prohibitum erat in Monasterijs fœminarum in Concilio Viennensi *cap. 6.* & in Monasterijs virorum *can.* 4. 21. q. 1. & circa eum, qui præest electioni, cum Imperatrix, quæ plurima priuilegia quoad Moniales, Abbatissæ electionem, aliaque plura habeat, eorum confirmationem, & amplificationem à Gregorio XIII. petijsset, S. Congregatio respondit, Serenissimam Imperatricem, quando iam degit in Hispania, consultius facturam à gratijs iam concessis abstinere; quàm cum nouas in huiusmodi re sibi concedi postulet. Item an priuilegia, quæ ante Concilium concessa fuerant Duci, & Dominio Ianuensium, vt eligere possent Prælatum, & alios quatuor quos vellent, qui omnia Reipublicæ Monasteria visitarent, corrigerent, & reformarent, sint sublata per Tridentinum Concilium, & Sac. Congregatio censuit, priuilegia esse sublata, præsertim in ea parte, vt Dux, & Dominium possit eligere alterum Prælatum, vt Monasteria ipsa sint visitanda, & Moniales corrigendæ cum præsentia deputatorum, etsi referendum Sanctiss. Gregorio XIII. quod si videbitur Sanctitati suæ in aliqua parte hanc reuocationem moderari, hortando ipsos Dominos Ianuenses ad præstandum auxilium, consilium, & fauorem ipsi Ordinario, & Superioribus, S. Congregatio moderationem laudat.

CONSVLTATIO L.

Regimen Monasteriorum non habentium Ordinarios regulares Visitatores, quomodo instituendum ex decreto Concilij Tridentini cap. 8. sess. 25. de Regul.?

1 IN hoc decreto innouatur Constitutio Concilij Lateranensis *cap. in singulis de stat. monach.* ampliatur, ac restringitur, & vltimo committitur Metropolitano executio dicti decreti. Hinc cum dubitaretur, an Monasterium à iurisdictione Episcopi exemptum, & Sedi Apostolicæ immediatè subiectum, quod ante Concilij publicationem commendatum reperitur, comprehendatur sub dispositione dicti *cap. 8. sess. 25. de Regul.* &, reluctante Commendatario, possit se in Congregationem redigere, præsupposito, quod Commendatario commissa fuerit cura, regimen, iurisdictio, & omnimoda administratio dicti Monasterij personas corrigendi, castigandi, & visitandi propria authoritate, stante etiam quod in eodem Monasterio non sit Prior Claustralis eiusdem Ordinis, expressè professus, qui gregi regulari præsit. S. Congregatio censuit, hos monachos non posse se aggregare huic, vel alteri Congregationi iam institutæ, & confirmatæ, licere tamen ei se se cum alijs Monasterijs iuxta dictum decretum *cap. 8.* ad formam *d. cap. in singulis de stat. monach.* in Congregationem redigere. Ita enim intellexit S. Congregatio illa verba, & deinde quolibet triennio se se in Congregationes redigere. Item quod debeant de triennio ad triennium ista Monasteria commune celebrare Capitulum iuxta dispositionem dicti *cap. in singulis*, & quod Monasteria commendata hoc decreto comprehendantur; quæ omnia Gregorius XIII. approbauit.

Congregate autem Monasteria ad Congregationem faciendam ad Prælatos eorum tantùm, & illis renuentibus, ad ipsos Capitulares pertinet, & talibus renuentibus, vel negligentibus, ad Metropolitanum. Dicta autem conuocatio per maiorem partem Prælatorum Congregationis facienda erit. 2

Legitimè tamen conuocati non quidem compellere poterunt quæcumque Monasteria Prouinciæ, vel extra, si intra eam non sit sufficiens Monasteriorum numerus ad dictam Congregationem faciendam, atque in ea deliberare, ac definire quæcumque necessaria, & opportuna videbuntur. Poterunt tamen deliberare ac definire ea, pro quibus Congregatio fuit conuocata. 3

CONSVLTATIO LI.

De quibus Monasterijs agat S. Concilium Trid. cap. 9. sess. 25. de Regul.?

EX sententia S. Congregationis dictum decretum agit de Monasterijs Monialium subiectis Sedi Apostolicæ, vel alijs, non de ijs, quæ subduntur Generalibus, vel ab alijs Regularibus reguntur. Vndè cum Hieracensis Episcopus vellet iure ordinario visitare Monasterium S. Mariæ de Valle viride Terræ Castri veteris Hieracensis Diœcesis Ordinis Carmelitarum, quod prætendebatur subiectum à fundatione Monasterio S. Mariæ de Valle viride, & eius Prouincialis pro tempore existente Messanensis Ciuitatis, & ostendebatur susceptum sub D. Petri protectione per Bullam Clementis, S. Congregatio primò censuit hoc decreto intelligi de Regularibus fœminis, prout & aliàs decretum fuit, nec obstat rationem clausuræ per Gloss. *in Clem. attendentes de stat. monach.* Deinde dixit, quod cum Episcopus gubernare, & visitare velit ex hoc decreto, & Concilium requirat, quod Monasterium sit immediatè Sedi Apostolicæ subiectum, istud autem ex Bulla Clementis non probatur, quia verba illa sub protectione non id inferunt *cap. ex parte 2. de priuil.* ideò Episcopum ex hoc decreto non posse gubernare, aut visitare. Si autem Episcopus alio iure communi visitare posset, quia scilicet dictum Monastrium non appareat exemptum ab Ordinario, adeat Iudicem competentem, quamquam difficile erit sustinere, quod dictum Monasteriumm non sit exemptum, sicut sunt omnia reliqua regularia. 1

CON-

CONSVLTATIO LII.

De confessione, & communione semel singulis mensibus à Monialibus facienda: de confessario extraordinario eis ab Episcopo offerendo, & quo loco apud illas Eucharistia conseruanda.

1 SAcrum Concilium Tridentinum his de rebus ita decernit *cap. 10. sess. 25. de Regul.* Attendant diligenter Episcopi, ac cæteri Superiores Monasteriorum Sanctimonialium, vt in constitutionibus earum admoneantur Sanctimoniales, vt saltem semel singulis mensibus confessionem peccatorum faciant, & Sacrosanctam Eucharistiam suscipiant, vt eo se salutari præsidio muniant ad omnes oppugnationes Dæmonis fortiter superandas. Præter ordinarium autem confessorem alius extraordinarius ab Episcopo, & alijs Superioribus, aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat; quod verò Sanctissimum Christi Corpus intra chorum, vel septa Monasterij, & non in publica Ecclesia conseruetur, prohibet S. Synodus, non obstante quocumque indulto, aut priuilegio.

2 Id, quod disponitur de confessione, & communione habetur *in Clem. ne in agro §. sanè de stat. monach.* Et quoad confessorem extraordinarium, hoc verbo (extraordinarius) Gregorius XIII. dixit comprehendi tum Regularem alterius Ordinis, tum secularem Sacerdotem; ex quo superior poterit quidem, non tamen tenetur offerre extraordinarium confessorem secularem, vel alterius Ordinis Monialibus sibi subiectis. Hac tamen facultate non debebit vti, nisi magna cum discretione, & vbi ageretur de periculo animarum. Nihil tamen super hoc S. Coogregatio statuendum existimauit, vt consulatur existimationi Religionum, & tolleretur causa Monialibus licentiùs agendi contra Superiores; præterquamquod illi suot vlterius Religioois, non possunt benè cognoscere de transgressionibus illius Regulæ, cuius notitiam non habent. Non tamen dixit ex hoc S. Congregatio, Moniales omnes teneri confiteri extraordinario confessori oblato, sed esse in arbitrio Monialium, cui maluerint, confiteri, extraordinario scilicet, vel ordinario.

3 Et quoad asseruandam Eucharistiam ex pluribus interpretationibus, quæ afferebantur ad hoc decretum, vbi cauetur, ne Sanctissimum Christi corpus intra chorum, vel septa Monasterij conseruetur, quæ aliqui duo etiam disiunctim præcepta ita intelligunt, vt tum in Ecclesia esse iubeant, tum seruari omninò vetetur intra septa Monasterij, tametsi aliàs intra Ecclesiam suo loco sit repositum. Aliqui contra coniunctim ea verba interpretantur, vt eum tantùm abusum prohibitum velint, quo Sacra Eucharistia ex Templis sublata introrsus in chorum transferebatur, nihil tamen obesse, quominùs vtrobique seruetur. Tertij inter vtrosque medij, vt Monialium deuotioni indulgeant, prætet Sacramentum in altari Ecclesiæ situm, ita alibi intra chorum locant, vt parieti, qui chorum ab Ecclesia disiongit, adhæreat, & à Sacerdote renouetur per fenestellam in ipsum Templum prospicientem, quæ cæteris temporibus obserata in eum tantùm vsum breui momento pateret. Sic enim Sacerdotis ingressum clausuræ violationem, & pericula vetari; quem modum, vt omnia Hispaniæ Monasteria hanc formam retineant, neque se Concilij verbis repugnare arbitrantur. Sacra tamen Congregatio censuit, primum relatum esse verum sensum, & proprium huius decreti, & addidit, quod præcipitur in publica Ecclesia conseruandum esse, intelligitur de ea Ecclesia, in qua id secundùm Canones fieri debet decreti dicti Concilij obstare, quominùs intra chorum, vel septa Monasterij locetur. Id autem, quod in Hispania vltimo loco refertur consueuisse ex decreto Concilij non licere, & formam eiusmodi non posse induci, nec retineri, & omninò prohibendam, & tollendam esse.

4 Super istos autem confessores Regulares, etiam extraordinarios datos Monialibus, ex hoc decreto Episcopi nullam iurisdictionem habent.

5 Regieosi. Ex facultate huius decreti Episcopus potest dare confessorem Monialibus subiectis Regularibus, quæ nulla ratione induci possunt, vt peccata sua Regularibus confiteantur.

6 Toletana. Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum non in choro Monialium, sed in Ecclesia exteriori conseruetur, non obstante quacumque consuetudine contraria, nec potest in fenestella illius parietis, quæ disiungit chorum Monasterij ab Ecclesia, retineri, & vbi consuetudo inoleuit, est omninò tollenda.

CONSVLTATIO LIII.

An, & quatenus Regulares secularibus in obseruatione censurarum Episcopalium, & festorum Diœcesis conformari teneantur?

1 SAcrum Concilium Tridentinum *cap. 12. sess. 25. de Regular.* ita decreuit: *Censura, & interdicta nedum à Sede Apostolica emanata, sed etiam ab Ordinarijs promulgata, mandante Episcopo, à Regularibus in eorum Ecclesiis publicentur, atque seruentur. Dies etiam festi, quos in Diœcesi sua seruandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus, etiam Regularibus, seruentur.*

2 Præcipit igitur S. Synodus, vt publicentur etiam in Ecclesijs Regularium, & etiam Mendicantium per *cap. fin. in fin. de Regular.* vtque dies festi seruentur. Quare cum Nauarrus editurus suum Manuale confessariorum consoluisset S. Congregationem Concilij, an priuilegia Regularium, quibus conceditur eis facultas celebrandi diuina in diebus Sanctorum suorum Ordinum, & aliquot alijs tempore interdicti ianuis apertis, &c. sint sublata per hoc decretum, *& cap. 22. de Regul. in fine.* Dicebat S. Congregatio, posse responderi priuilegia concessa Regularibus exercendi tempore interdicti cum moderatione non censeri sublata à Concilio, seu illa moderatio sit secundùm terminos *cap. fin. de sent. excom. in 6.* seu amplior, dum non eludant substantiam interdicti; Quia tamen vnus Cardinalis dissensit propter authoritatem D. Antonini, qui *in 3. p. tit. 26. cap. 5. §. 1.* tradit, sublatis priuilegijs videri etiam sublata ea, quæ cernunt moderationem. S. Coogregatio denuò considerato loco D. Antonini, & visa informatione Nauarri, censuit priuilegia Regularium eatenus esse in terminis huius decreti sublata à Concilio *d. cap.* 22. quatenus contineantur in iure communi, quod Concilium præcessit nempè *d. cap. fin. de sent. excom. & Clem. 1. eod. tit.*

3 Et cum Archiepiscopus Neapolitanus diem festum S. Ioseph solemniter celebrandum decreuisset, illum curare debere, vt ab omnibus etiam exemptis obseruaretur, censuit S. Congregatio. Sed cum Episcopus possit in Diœcesi sua nouos dies festos instituere vigore huius decreti, & ex hoc decreto, S. Congregatio censuit, non esse hanc facultatem datam Episcopo. Et cum quæreretur, an exempti teneantur accedere ad alienas Ecclesias pro quadraginta horarum oratione ex præscripto Episcopi celebranda, vel saltem teneantur orationem in proprijs Ecclesijs recipere. S. Congregatio censuit ad primum non teneri; ad secundum teneri.

4 Hoc autem decretum S. Congregatio declarauit, ita esse intelligendum, vt Regularium ritus illis diebus festis semper permaneat quoad Missas celebrandas, & cætera diuina officia tam publicè, quàm priuatim ab ipsis Regularibus in eorum Ecclesijs persoluenda. Nec circa hunc ritum ab Episcopis quoquo modo quicquam in contrarium eisdem Regularibus præcipi posse. Quod si de facto præceperint, Regulares neutiquam ipsis Episcopis obedire teneri. Verùm quoad conciones, & lectiones, quas ijdem Regulares ad populum habuerint, debere se conformare Euangelijs, & Epistolis, quibus vtitur Clerus secularis illis diebus festis.

Pa-

6 Parerga, Meliuetana, & Squillacensi. Etiam Equites Hierosolymitani censuras ab Episcopo publicatas in suis Ecclesijs publicare debent, ac etiam alij quomodolibet exempti, etiam Carthusienses.

7 Eadem. Episcopus etiam censuras à Superioribus Hierosolymitanis ritè latas publicare debet.

8 Mediulanensi. Interdicta non solùm generalia, sed etiam particularia vnius boiniois Regulares seruare, & publicare possunt, *Clem. 1. de sent. excom.*

9 Cæsaraugustana. Rector Parochialis Ecclesiæ Religionis Hierosolymitanæ, si nolit publicare edictum, seu censuras, aut alia mandata Episcopi, potest ab eo puniri.

10 Feretraoa. Dies festi, quos Episcopus seruandos præcepit, ab omoibus etiam exemptis seruari debeor, dummodò in Diœcesi sint.

11 Rubensi. Non est data facultas Episcopo instituendi in sua Diœcesi nouas festiuitates, contradicente populo, & super hoc seruanda est Bulla B. Pij V.

CONSVLTATIO LIV.

De controuersijs præcedentiæ ab Episcopo componendis. Et de exemptis ad processiones publicas compellendis.

1 DE hac re ita statuit S. Synodus Tridentina *sess. 25. de Regul. cap. 13. Controuersias omnes de præcedentia, quæ persæpè maximo cum scandalo oriuntur inter Ecclesiasticas personas tam seculares, quàm regulares tum in processionibus publicis, tum in ijs, quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda vmbella, & alijs similibus, Episcopus, amota omni appellatione, & non obstantibus quibuscumque componat. Exempti autem omnes tam clerici seculares, quàm regulares quicumque, etiam monachi, ad publicas processiones vocati accedere compellantur, ijs tantùm exceptis, qui in strictiori clausura perpetuò viuunt.*

2 In hoc itaque decreto agitur de componendis omnibus controuersijs de præcedentia, sed inter Ecclesiasticas personas. Hinc orta controuersia præcedentiæ inter Capitulum, Canonicos, Priores, & Magistratum Ciuitatis fuit dubitatum, an eam Episcopus, quacumque appellatione remota, compescere posset, vigore facultatis sibi à Concilio tributæ ex hoc decreto, dictum est, oon posse, quia casum hunc non comprehendit Concilij decretum, cùm Concilium dicat inter Ecclesiasticas personas, hic autem sunt seculares ex vna parte. Episcopus tamen curare debebit, vt obseruetur id, qood hactenus ab anois vigintiquatuor citra fuit solitum obseruari.

3 Delata ad S. Congregationem controuersia de præcedentia inter Dominicanos, Fraociscanos, Augustinianos, & Carmelitanos, sumptæ fuerunt informationes, & repertum consuetudinem inoluisse, atque obseruatum fuisse semper, vt ea Religio, quæ prius in loco habuit Monasterium, illa præcedat, quam consuetudinem Gregorius XIII. iussit obseruari, & oibil innouari. Sic etiam cum Magistratus, & populus Firmi cousueuisset concomitari Episcopum ad Ecclesiam præcedendo, & postea vellet subsequi, non anteire, decisum est, Magistratum debere præcedere Episcopum, prout hactenus consueuit, quia Episcopum sequitur Clerus.

4 Et cum ab Episcopo lata esset sententia super præcedentia Ecclesiasticarum personarum, & dubitatum esset, an esset per appellationem suspendendam, Sac. Congregatio censuit, noo esse sospendendam; immò posse Episcopum eam exequi, & contra inobedientes procedere iuris remedijs, Laicorum tamen esse appellationi deuoluisse, in qua dicta pars ius suum prosequatur.

5 Sed num per Bullam Gregorij XIII. quæ priuilegia Mendicantium, & aliorum Regularium reddùcit ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini, reuocata sit Constitutio B. Pij V. quà statuitur Fratres Ordinis Prædicatorum vbique debere præcedere cæteros Fratres, S. Congregatio censoit, non obstare illam generalem clausulam positam in Bulla Gregorij de præfatis, & alijs omnibus literis, & Constitutionibus quomodolibet emanatis, tamen Pius V. ex capite iustitiæ videtur declarasse hanc controuersiam præcedentiæ, & iam Fratres Domioicani sunt positi io possessione. Verùm de hac re vide *tom. 1. & 4.* Cùmque Iesuitæ sint Clerici Regulares, & in hoc decreto comprehendi videantur, concessum est illis Breue à Gregorio XIII. ne teneantur accedere ad processiones.

6 Sed dubitatur in quibus processionibus intelligatur hoc decretum. Secundò, an Regulares recusantes accedere ad processiooes possint compelli censuris. Tertiò, ao à censuris in eos huc de caosa latis possint Regulares à suis Superioribus absolui. Et ad primum S. Congregatio respondit, Concilium iotelligi absolutè de omnibus, & quibuscunque processionibus publicis, & consuetis, vel inductis pro bono publico, vel honore, non tameo compellendo ipsos Regulares exemptos accedere ad Ecclesias extra propria Monasteria pro celebratiooe orationis quadraginta horarum. Congregationi tamen probatur, quando toti populo dicta oratio indicitur in proprijs Ecclesijs huiusmodi oratiooi iosistere. Ad secundum Regulares posse compelli ab Episcopo per censuram, & excommunicationem, de qua re nos etiam *tom. 3.* Ad tertium non posse absolui à suis Superioribus, quia sunt excommunicationes ab homine, quarum absolutio petenda est à Iudicibus, qui tulerunt, vel à Sanctissimo.

7 Hinc cum Monachi Saoctissimæ Trioitatis Cauensis cogerentur ab Episcopo accedere ad processiones publicas, ipsi recusaotes, quippè quia nullius Diœcesis existerent, S. Congregatio ceosuit dictos Monachos noo posse cogi ex hoc decreto ad processiones. Tum quia nullius. Tum quia non possuot dici exempti, cùm nunquam subiecti fuerint Episcopo. Item quia habent concordiam vallatam confirmatione Sedis Apostolicæ, quam Concilium *cap. 22. eiusdem sess. 25. de Regul.* non sustulit. Quod si Episcopus velit eos cogere tanquam ex consuetudine inueterata obligatos ante Concilium, agat via ordinaria coram Iudicibus competentibus. Regulares verò degentes io Monasterijs extra mœnia plusquam per medium milliaris distaotibus, ad processiones accedere noo posse cogi, dixit S. Coogregatio. Item nec Confraternitates laicorum, cum hic agatur de personis Ecclesiasticis. Quomodò tameo cogi possint, aliàs diximus.

8 Placet huc adducere, obiter tamen, decretum generale S. Rituum Congregatioois, quod est tenoris sequentis. *Cùm pluries S. Rituum Congregatio inhærendo decretis aliàs editis, & signanter in Lucerina die 22. Nouembris 1664. 28. Septembris 1675. & 13. Martij 1688. declarauerit nullo modo dandum esse Euangelium ad osculandum secularibus, etiam Præsidi in celebratione Missarum, necnon prohibuerit vsum baldachini, & præsertim in Acernna die 26. Iunij 1666. in Barensi 5. Martij 1667. & 17. Iunij 1684. in Marsicensi, Polignanensi, & Miletensi 5. Martij 1667. in Hieracensi die 2. Octobris 1683. & in Bitectensi 23. Septembris 1684. ac insuper denegauerit assistentiam in presbyterio, & specialiter in Materanensi 24. Ianuarij 1665. in Melphitana 15. Iunij 5667. & in Barensi 20. Nouembris 1677. & 22. Februarij 1687. Eminentiss. ac Reuerendissimi DD. Cardinales eidem S. Congregationi præpositi mandarunt, vt prædicta decreta prohibentia personis secularibus osculum Euangelij, vsum baldachini, & assistentiam in presbyterio renouentur, & copiæ illorum transmittantur Archiepiscopis, & Episcopis Regni Neapolitani, eisdemque iniungendo, vt illa intimari faciant Superioribus Ecclesiarum suæ Diœcesis, tam secularibus, quàm Regularibus, & in casu transgressionis procedant etiam contra Regulares authoritate eiusdem S. Congregationis ad pœnam interdicti. Et ita decreuerunt, & in Ecclesiis Regni Neapolitani omninò seruari iusserunt die 13. Martii 1688.* Quæ omnia sunt consentanea ijs, quæ scriptis de eisdem materijs *tom. 5. 2. & 3.*

CON-

CONSVLTATIO LV.

Professio Religiosa quà ætáte fieri debeát? Vbi multá ex vsu edocentur.

1 IN quacumque Religione tam virorum, quàm mulierum professio non fiat ante decimum sextum annum expletum, nec qui minore tempore, quàm per annũ, post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur. Professio autem antea facta sit oulla, nullamque inducat obligationem ad alicuius Regulæ, vel Religionis, vel Ordinis obseruationem, aut ad alios quoscumque effectus. Ita S. Concilium Trid. *cap. 15. sess. 25. de Regular.*

2 In quo decreto primùm decernitur circa ætatem, quæ de iure communi io mare est annorum quatuordecim, in muliere duodecim. Hi enim anni soluunt ius patriæ potestatis, vt possit quisque & votum Religionis emittere, vel matrimonium contrahere. Dicuntur enim discretionis *cap. ad nostram, & cap. cum virum de Regul. & cap. 1. eod. tit. in 6.* Quibus non obstantibus S. Concilium ad tollendam omnem dubitationem, quæ ex iuris veteris dispositione oriebatur, atque adolescentium fragilitati succurratur, determinat ætatem, de qua in textu. Et aduertendum ex huiusmodi constitutione censuisse S. Congregatiooem corrigi *d. cap. 1. de Regul.* & induci tacitam professionem ea ætate, qua expressa potest emitti.

3 Idque in quacumque Religione, ex qua vniuersali dictione omnes milites Regulares hoc decreto comprehendi videntur. Contrarium tamen dixit S. Congregatio, cui conformatur S. Rota Romana. Professio, inquit, non fiat tam de tacita, quàm de expressa intelligendo, cùm tacita seruatis ijs, quæ à iure communi requiruntur, ac tempore ætatis in hoc decreto assignatæ, non excludatur, & talis professio tacita ex S. Congregatione per annum, & diem computandum à die post decimum sextum annum expletum eius, qui monasterium ingressus est, inducitur.

4 Et dum quæreretur, an qui in Religione S. Basilij, in qua sui initio fiebat expressa professio trium votorum à tempore, cuius initij memoria non existit, regulari obseruatione in ea collabente, eius Monasteria commendata fuerint, desieritque emitti consueta professio, quia nec erat caput aliquod Religionis, de manu Commendatarij, vel Prioris noo expressè professi habitum suscepit, & per aliquot annos gestaoit, tacitè professus intelligatur. Et S. Congregatio censuit, intelligi. De eo verò, qui cum minori ætate esset, & incumberet seruitijs Abbatis, & perpetui Commendatarij S. Nicolai Ordinis S. Basilij Messanensis Diœcesis, quæ Abbatia per annos sexaginta in Commendam secularibus concedi consueuit, & in qua regularis obseruatio non vigebat, nec Conuentus erat, quatuor minores Ordines, & successiuè alios etiam Presbyteratus ad titulum dictæ Abbatiæ de licentia Commendatarij suscepit, habitumque à Monachis S. Basilii gestati solitum ipse per se, non per aliquem facultatem habentem susceperat, & gestabat, in præsentia diù, multumque dubitatum, an tacitè professus dici posset. Negotium enim faciebat, quod qui extra Monasterium, & Monachorum Congregationem deferunt habitum regularem, non ideò Religioni obligantur, Glos. *in Clem. eos, v. aliqua de Regular.* Abb. *in cap. vt Clerici eod. tit.* sed possunt compelli habitum dimittere, vel intrare. Hic autem erat extra Monachorum Congregationem, cùm in dicta Abbatia nullus existat monachus. Item non poterat videri professus, cùm ipse per seipsum habitum suscepisset; Oportet autem habitum recipere ab eo, qui potestatem habet recipiendi, *cap. porrectum*, vbi Abb. *n. 5. q. 11. de Regul.* Noluit tamen S. Congregatio id decidere, sed reiecit ad Signaturam.

5 Et dum quæreretur, an rata consiteri debeat professio, & liberè ad matrimonium reddire is, qui relicta propter adulterium vxore vitam Eremitanam aliquot annis duxit, in qua adulterium commisit, & postmodum ratus id sibi licere ex multorum consilio Religionem ingressus, & professus fuit, ibique annos quinque perseuerauit. S. Congregatio censuit, omoia committenda Ordinario, qui iustitiam administraret. Tamen sic censuit ipsa S. Congregatio. Si vera sunt, quæ pro certis exponuntur, professionem esse nullam, atque irritam, & licere mulieri virum suum repetere, vel certè vouere castitatem, vt ipse ratificare possit professionem.

Huc etiam spectare videtur, quod cum in Monasterio Monialium Tertiatiarum Ordinis Obseruantiæ Minorum duæ Moniales existerent, quarum altera nec professa erat, nec professionem emittere volebat, quæ cùm esset Abbatissa, Prælatus ab officio eam remouit, & declarauit, non fuisse legitimam Abbatissam. Altera verò annorum octuaginta, quæ non erat professa, sed parata erat profiteri. S. Congregatio petenti Prælato respondit, octogenariam illam ad professionem admittendam; alia verò, quæ profiteri nolebat, habendam esse pro tacitè professa, præsupposito, quod in illo Monasterio habitus non sit distinctus, prout Commissarius Curiæ affirmauit, & quod illa spontè acceptauerit Abbatissatum. Cùm eoim Abbatissatus sit actus, qui non potest fieri, nisi à professis ingerendo se cum debitis præsuppositis, dicetur tacitè professa secuodùm *cap. Vidua*, vbi Abbas *de Regular.* Item cum negauerit profiteri, reddit se Abbatissatu indignam, & ideò priuata ex hac causa, non autem ex ea, quia non professa, cùm, vt diximus, pro tacitè professa habenda sit. Quæ omnia procedunt, si quoad professionem non possit se tueri ex defectu aliquorum requisitorum, vt per Abbatem *in d. cap. vidua de Regular.* 6

Professio autem non fiat ante decimum sextum annum expletum. Ergo si ex institutis antiquis, & approbatis alicuius Regulæ adhuc maturior ætas ad professionem emittendam requiritur, seruari debent instituta. Concilium eoim vult, vt non possit fieri aote. Et aduertendum, quod ex hac ætate sexdecim annorum, quæ professioni à Concilio assignatur, censuisse nonoullos, dum hic ageretur de temperanda Constitutione B. Pii V. de non admittendis pueris in Religionem, vt scilicet non reciperentur, nisi ad minus octauum annum attigissent, cum tali ætati si adijciatur aliquis annus, habeamus ætatem à Concilio ad professionem destinatam. 7

Nec qui minori tempore, quàm per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur, *can. Gonsaldus 17. q. 2. cap. ad Apostolicam, cap. postulasti de Regul. & cap. non solum eod. tit. in 6.* Cùm tameo dubitaretur, an professio regularis emissa anno 1564. die prima Aprilis ante annum probationis expletũ ab eo, qui tunc ignorabat hoc decretum, & io Monasterio, quod habebat priuilegium à Sede Apostolica admittendi ad professionem volentes ante annum profiteri, nõ obstante Constitutione Pii IV. super declaratione obseruationis decretorum Concilii, valida esset, S. Cõgregatio censuit, esse validam. Is verò, qui tres menses in Monasterio commoratus inde exiit, & reuersus elapsis aliis tribus mensibus superueoiente infirmitate discessit, qua liberatus, iterum reuersus, post nouem menses in manibus Monasterii professionem emisit, habitum professorum suscepit, & decem ac octo mensibus gestauit, expressè professus dici non poterit, cum intra annum professio facta non fuit, & tempora non possunt coniungi, cum requiratur annus continuus, benè tamen ex lapsu anoi in gestione habitus professorum per dictum tempus tacitè professus præsumendus erit. 8

Sed num in Militibus Hierosolymitanis requiratur ex hoc decreto, vt post annum professio fiat, non obstantibus Constitutionibus ipsorum, ex quarum tenore in ipso ingressu, & habitu susceptione professionem emittunt; censuit S. Congregatio hodie requiri, tametsi aliàs aliter censuerit. Animaduertebat enim S. Congregatio comprehensas esse in dispositione horum decretorum tantummodò Moniales huius Ordinis, nominatim expressas *in cap. vlt. eiusdem sess. 25. de Regul.* Indistinctè tamen esse locum tacitæ professioni inter eosdem Milites, etiam degentes extra Conuentum Hospi- 9

talis

talis Meliteuſis iuxta diſpoſitionem iuris communis, *cap. 19. eiuſdem ſeſſ.*

10 Ritè tamen profiteri dicetur is, qui ſex menſibus anni nouitiatus in Monaſterio tantùm manſit, & reſiduo anni tempore de licentia, & mandato Prælati ſub eius nbedientis ſtetit in Curia agendo grauia ſui Monaſterij negotia, & in fine per procuratorem profeſſionem emiſit. Et hoc præſertim *ex cap. inſinuante qui Cler. vel vou.*

11 Nec profeſſus in vna Religione ad aliam authoritate Sedis Apoſtolicæ tranſlatus etiam laxiorem poterit anno probationis renunciare, & à Superiore ad profeſſionem admitti, ſed debebit iterum profiteri, prout in boc decreto.

12 Profeſſio autem antea facta eſt nulla. Et in hoc ponitur decretum irritans contra diſpoſita in textu. Quod eſt de iure veteri *cap. ad Apoſtolicam de Regular.*

13 Sed num profeſſio facta ante tempus præfinitum poſt Concilium ſaltem in foro conſcientiæ erit nulla, non obſtante, quod profeſſus poſtea occaſione quadam ignorans tunc ætatem à Concilio profeſſioni ſtatutam, habitum ſpontè dimiſit, & hodie in ſæculo verſetur iuxta *cap.* 19. eiuſdem *ſeſſ. 25. de Regul.* Et abſolutè nullam dixit Sac. Congregatio, & ſic in vtroque foro huiuſmodi profeſſionem non teneri, prout abſolutè loquitur hoc decretum. Non defuerunt tamen, qui exiſtimarent obligare quoad iuſſum legis dicti *cap.* 19. eo quod habitum ſpontè dimiſerit, atque extra Monaſterium maneat.

14 Si quæras, an profeſſio intra annum probatinnis obliget ad Religionem aliquam in genere, vel in ſpecie. Dico non obligare, & in boc iura antiqua *cap. non ſolum de Regular. in 6.* correcta. Vndè nec in foro conſcientiæ inducta cenſebitur aliqua obligatio. Aduertendum hic aliquando iuſtis de cauſis fuiſſe diſpenſatum, vt antea quis profiteatur. Cùm enim S. Pœnitentiaria reſpondiſſet mulieri, cuius vir ordines ſacros ſuſceperat, licere poſt conſumatum matrimonium ingredi Religionem, & in ea profiteri, & ipſa annum trigeſimum octauum agens, id quamprimum efficere cuperet, cum in Monaſterio quindecim menſes mrrata Regulæ aſperitatem experta eſſet, ipſaque à Monialibus agnoſceretur, cum illa fuit diſpenſatum. Hanc enim materiam meri iuris poſitiui eſſe, dixit S. Congregatio *d. cap. ad Apoſtolicam de Regul.* vbi intra annum probationis profeſſionem fieri non debet, ſed facta tenet.

15 Fuit & mulieri alteri ex diſpenſatione profeſſioni prorogatum. Dubitabat enim illa, ne emiſſa profeſſinne bona ſua apud Mercatores exiſtentia recuperare non poſſe. Vndè petebat, vt ſibi liceret in Monaſterio vltra tempus nouitiatus manere, nec inde intelligi tacitè profiteri. Quare cum dictum fuiſſet quoad tacitam profeſſionem poſſe ſibi cauere per proteſtationem, indultum fuit, vt per ſex menſes vltra annum nouitiatus in Monaſterio poſſet manere abſque eo, quod expreſsè profiteatur. Hinc mulier duodecim annis maior, ſi Monaſterium ingrediatur, habitumque ſuſcipiat, expectare debet, donec annus probationis labatur, & profeſſio ab ea emittatur.

16 Si quæras, an qui vouit ingredi Religinnem, & in ea perſeuerare, ſi ingreſſus intra annum probatinnis recedat, & reuertatur ad ſæculum, ex mente huius decreti à voto liber dicendus ſit? Fuit reſponſum, hoc decretum nihil de voto diſpoſuiſſe.

17 Item ſi quæras, an is, qui ex voto Religionem ingreditur, poſſit in ea validè, etiam ante tempus in hoc decreto præfinitum, & ante probationis annum, ſaluo hoc decreto, profeſſionem emittere? Non poſſe Sac. Congregatio cenſuit. Et fuit dubitatum, an Monialis, quæ in Monaſterio profeſſionem emiſit, & poſtea cum probabiliter dubitaretur, an eſſet baptizata, ſub conditione, & ad cautelam baptizata fuit, valida profeſſio cenſeatur abſque eo, quod rurſus profeſſionem emittat, an verò ad profeſſionem iterum emittendam compelli poſſit, ac debeat non expectato poſt baptiſmum alio probationis anno? Sixtus V. ex ſententia S. Congregationis reſpondit, non eſſe neceſſe, vt de integro profeſſio emittatur.

CONSVLTATIO LVI.

Quàndo renunciatio, aut obligàtio Regulàrium facienda ſit? Quando etiam nouitij profiteri, aut eijci debeant? Vbi alia iuxta decretum S. C.ncilij Trid. cap. 16. ſeſſ. 25. de Regular.

1 IN prima parte huius decreti ponitur, quid ſeruandum ſit in Nouitiorum renunciationibus, & nota, quod diſpoſita in hoc decreto locum habent in omnibus renunciationibus tam Monialium, quam virorum, & ea, quæ in eo diſponuntur tam ad viros, quàm ad Moniales pertinere, cùm in omnibus eadem ſit ratio, & in donationibus, & renunciationibus etiam in fauorem conſanguineorum. Intelligitur etiam de renunciatione alicuius beneficij: Non autem locum habent in teſtamentis, & vltimis voluntatibus, quæ reuocari poſſunt.

2 Debet autem denunciatio, aut obligatio fieri cum licentia Epiſcopi, ſine qua renunciatio facta etiam profeſſione ſecuta nulla erit. Hæc tamen licentia minimè ſibi locum vindicabit, ſi probationis tempus poſt annum prorogatum fuerit. Item ſi renuncians ſit tacitè profeſſus, & renunciauerit intra duos menſes ante profeſſionem expreſſam, neceſſaria erit ad validitatem renunciationis huiuſmodi licentia. Quærenti, an huiuſmodi licentia poſſit concedi die feſto, reſponſum fuit, poſſe, ſi eo die rogari poſſit inſtrumentum. An verò dicta licentia poſſit concedere Locumtenens Vicarij, dicendum poſſe, ſi à Vicario in ſpecie talem habeat facultatem.

3 Et intra duos menſes proximos ante profeſſionem. Sed cùm renunciatio beneficij, de qua etiam diximus loqui hoc decretum, facta incepto vndecimo probatinnis menſe, ſi poſtea nouitius fuerit in Monaſterio decem continuis menſibus, valida intelligatur, etiamſi profeſſio differatur per aliquod tempus inter reſignationem, & profeſſionem pluſquam duos menſes intercedunt. Et dicendum intra duos menſes proximiores ante profeſſionem intelligi, ſi profeſſio vltra plures menſes anni probationis ſit facta, & huiuſmodi reſignationem valuiſſe, cùm Concilium non dicat ante annum, ſed ante profeſſionem.

4 Ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta profeſsione. Vndè cum contigiſſet, vt quidam nouitij ſeruata forma in hoc decreto præſcripta bona ſua Monaſterio donaſſent, & vterque eorum non ſequuta profeſſione diſceſsiſset, alter horum reuocata ante mortem donatione, alter verò non. Dixit S. Congregatio tàm illius, quàm iſtius bona non poſſe à Monaſterio retineri, cùm non ſequuta profeſsione nulla fuit donatio.

5 In ſecunda parte decreti agitur de emittenda profeſsione finito tempore nouitiatus. Sed qui ſi nouitius agens decimum tertium annum, ac proinde elapſo probationis anno, annum ætatis à Concilio ad profeſsionem præfinitum non attingerit? Et poſſe ſuperiorem illum permittere, vt amplius in nouitiatu permaneat, dixit Sac. Congregatin. Quia Concilium loquitur de habilibus ad emittendam profeſsionem. Talis autem non eſt habilis, cùm ætatem non habeat. Tantò magis, quod in maſculis non eſt præfinitum à Concilio tempus ad habitus ſuſceptionem. Id ipſum ſuperiores cum inhabilibus, veluti qui non adhuc ſciunt legere, atque officium ordinare pront Religionis inſtituta poſſunt, poſſe ſeruari, dictum fuit, cùm de iure communi tempus probationis vltra annum poteſt dari arbitrio Superioris. Indultum tamen fuit puellæ, quæ cum inſtaret tempus profeſsionis, & aduerſa valetudine vteretur, vndè tanquam inutilis Monaſterio

eam

eam ejcete volebant, vt adhuc per sex menses prorogaretur eius professio, donec esset spes recuperandæ valetudinis.

6 In tertia parte excipiuntur Iesuitæ ab emittenda professione, elapso probationis anno. Quos S. Congregatio censuit aliquando in prima parte huius decreti comprehendi, & solùm excipi in secunda, vbi agitur de nouitiatu. Tum qoia exceptio referenda videtur ad proxima. Tum quia ratio exceptionis non ita videbatur militare io prima parte. Postea tamen accuratiùs rem totam præponderando, dictum etiam in prima parte excipi.

7 In quarta præcipitur, ne quid Monasterijs ex ipsis bonis nouitiorum ante professionem tribuatur. Ex qua constat, oblatos, qui se, & bona sua Monasterio dederunt, etiamsi perpetuò, & plenè oblati fuerint, hoc decreto non comprehendi, sicuti & hi, qui in ipso ingressu Religionis renunciauerint, non autem hi, qui ante habitus susceptionem donauerint.

8 Vndè apertè colligitur Monialibus non licere à puellis ingredientibus accipere dotes ante earum professionem. Immò ex S. Congregatione aliquid accipere ex bonis parentum, & consangnineorum, atque etiamsi nouitius ipse, vel nouitia sit sui iuris, & non habeat parentes, prærer victum aliquid Religioni, seu Monasterio donare non poterit; quæ omnia procedunt, etiamsi accipiantur sub nomine depositi, seu præstita cautione de illis restituendis, professione non sequuta. Non tamen prohibitum intelligitur, huiusmodi dotes realiter poni penes tertium, qui eas Monasterio debeat dare post professionem emissam. Item non videtur prohibitum, ne puella ingrediens Monasterium det aliquid in rationem census super Monasterij bonis, per Moniales postea conuertendum in dotem illius, postquam emiserit professionem. Cautio verò adiuncta à quibusdam, vt puella ingrediente depositum dotis prius fiat, & deinde omne id, quod in depositum recepit, totum depositarius ipsi Monasterio ante professionem consignet, damnata est. Quandoquidem decretum, etsi non prohibet huiusmodi depositum, prohibet certè, ne pecuniæ sic depositæ dentur Monasterio directè, vel indirectè. Quod omninò seruandum.

9 Notandum, quod occasione domus Piæ de Vrbe dubitatum est, an limitatio *cap.* 18. in fine eiusdem *sess.* 25. extendatur ad hoc capitulum. Et cum dicta domus habeat in fundatione annum probationis, minimè comprehendi visum est. Indulrum tamen ex benignitate Papæ, vt ante professionem, non obstante hoc decreto, dotem accipere possit. Item quod ob æs alienum, quo Monasterium quoddam Mediolanense premebatur, concessum, vt tres dotes ante puellarum illas soluentium professionem acciperentur, præstita idonea caurione de restitueodo, si professio non sequeretur.

10 Aduertendum tamen, quod de puellis, qoæ educationis causa in Monasterijs degunt, dixit S. Congregatio, non teneri Monasteria eis præstare alimenta ante regularis habitus susceptionem; non tamen eam ob causam dotem conuentam augeri oportere, non obstante quacumque consuetudine. Vndè qooties S. Congregatio rescribit, vt puellæ seculares permittantur remanere in Monasterio educationis gratia, non intelligit id oneris imponere Monasterio, vt suppeditet illis impensas ære suo. Ideòque quantumuis paoperes poellæ sint, si minòs licèt pecuniam ad victum decretam pro tenuitate facultatum præstare, ad aliquam certam partem conuenientem soluat, vt eorum mansio damnum non afferat Monasterio.

11 In vltima parte contrafacientibus excommunicationis pœna proponitur, & præcipitur dotem restirui, professione non secuta; in quam tamen non ipso iure inenrritur. Quando enim à iure præcipitor aliquid sub pœna excommunicationis, contrafaciens non incidit ipso iure in excommunicationem, tamen potest excommunicari ab Ordinario, & ab eodem absolui, si non reseruatur Sedi Apostolicæ, & in hoc decreto non intelligitur reseruata, cum non sit specificata reseruatio.

12 Abeuntibus autem ante professionem omnia restituuntur; ex qoo dubitatum est, an dos soluta ante Concilium, professione morte sobsequente non seqoota, post Concilium ex hoc decreto repeti possit. Et prima facie substitit S. Congregatio, quia Concilium in hoc decreto videtur loqui quoad futura tantùm, nec de morientibus mentionem facit, sed simpliciter de abeuntibus. Quia tamen verbum illud *abeuntibus* indistinctè prolatum, videtur etiam ad præterita referri, dictum est, dotem restitui debere non solùm ex hoc decreto, sed ex eo, qnod nulla facta professione matrimonium spirituale sequutum non est, & ideò si ius vetus, aut Concilium spectetur, dos restituenda erit, restitutis tantùm Monasterio impensis, qoas in alimentis fecit. Quod si nouitia intra tempus probationis discedat, dos soluta eius hæredibus vna cum fructibus, si quos Monasterium percepit, restitui debet, deducto tamen victu, & vestitu ipsius nouitiæ. Dos verò Monasterio promissa pro Moniali defuncta professa, non obstantibus alimentis persoluris eidem, dum viuebat ob pactum iuratum, quod ei essent persoluenda alimenta; donec dos solueretur, debetur etiam, si pactum esset ioratum, & consuetudo immemorabilis non recipiendi.

CONSVLTATIO LVII.

De exploratione puellarum, habitum regularem suscipere, & professionem emittere volentium iuxta cap. 17. sess. 25. de Regul. & de earum libertate ad ingrediendum Monasterium iuxta cap. 18. eiusdem sess.

CVm circa professionem duo in primis attendenda sint, ætas nimirùm, & spontanea volontas, dictumque sit supra de ætate, modò circa voluntatem Sanctimonialium S. Concilium remedium adhibere voluit, quæ opportuna visa sunt. Et primò in hoc decreto 17. agitur de exploranda virginum volunrate, determinatur tempus suscipiendi habitum, & quomodò adhibendus sit Episcopus, vel eius Vicarius ad explorandam voluntatem. De libertate autem professionis agitur *in cap.* 1. *de his, quæ vi, metusue caus. fiunt*, ibique Doctores, *in cap.* 1. *de Regul.* & in *can. præsens* 20. q. 3. ac per totam. 1

Hoc autem decretum solummodò de virginibus disponit, non autem de viris, & iure veteri nihil de hoc cautum reperitur. In *cap.* 1. *de Regul. in* 6. solùm dicitur sufficere, quod anno decimoquinto emittatur professio. Quæ exploratio fieri debet tam in habitus susceptione, quàm antequam professio emittatur. Dixitque S. Congregatio huiusmodi explorationem voluntatis ad Episcopum, vel eius Vicarium pertinere dictum fuit à S. Congregatione, etiam in Monasterijs, ipsis Regularibus subiectis, etiamsi Monasteria sint in locis exemptorum inferiorum, dummodò tamen sint in Diœcesi ipsius Episcopi. Nec obstabit, quod puella sit alterius Diœcesis, cùm ab eo Episcopo, in cuius Diœcesi Monasterium est, talis exploratio sit facienda, ante crates tamen Monasterij. Quod si iusta aliqua causa subsit, tunc demum in exteriori Ecclesia ipsius Monasterij, vel alia commodiori, & non alibi. 2

Et dum quæreretur, vt virginis voluntas rursus exploraretur, & quidem extra Monasterium, cùm vereretur, ne Moniales ipsæ bona illius consequi, eam blanditijs seducerent, S. Congregatio respondit, id ad petitionem illius, qui volebat illam in vxorem ducere, non esse faciendum, sed quando aduenerit tempus professionis, si Episcopus id, quod proponitur, suspicabitur, educat eam è Monasterio, & perducat vel in Ecclesiam Monasterij exteriorem, prout sibi magis videbitur commodnm pro exploranda libera voluntate puellæ. Vndè etiam posse Episcopum censuit S. Congregatio per edictum prohibere propositis pœnis, quas ipse iudicauerit tam contra Præfectam Monasterij, quàm contra Superiores ipsarum Monialium, ne puellæ professionem emittant, nisi explorata prius illarum voluntate ab Ordinario. 3

Quod

4 Quod verò ad *cap.* 18. eiusdem *sess.* Vt Sanctimonia-les spontanea voluntate professæ efficiantur in eo decreto tam contra cogentes, quàm impedientes, ac sinentes illas non spontè ingredi Monasterium, grauissima excommunicationis sententia fertur. Idem habetur *can. vlt.* 32. *q.* 2. ex Concilio Toletano 3. *c.* 10. Ab his tamen excipiuntur mulieres, quæ Pœnitentes, aut Conuertitæ appellantur, in quibus constitutiones earum seruentur. Quæ Pœnitentes, aut Conuertitæ ex S. Congregatione possunt professionem emittere iuxta dispositionem iuris communis, earumue Constitutionum. Et aduertendum, quod hodie tenentur ad clausuram formalem, & ad emissionem professionis trium votorum ex decreto B. Pij V. & Gregorij XIII. nec in earum Monasterijs possunt reponi amplius Moniales aliorum Monasteriorum, quæ sub clausura degunt correctionis causa, nec amplius egredi ipsæ Conuertitæ.

CONSVLTATIO LVIII.

Quid à Regularibus obseruandum sit, si velint habitum dimittere, aut à Religione discedere iuxta cap. 19. sess. 25. de Regul.

1 EX hoc capite præcluditur via, quoad fieri potest, multitudini apostatarum, & in eo comprehenditur quicumque Regularis, etiam milites S. Ioannis Hierosolymitani, vt dixit S. Congregatio, etiamsi sit ingressus, & professus ante confirmationem Concilij. Nec auditur, nisi intra quinquennium tantùm à die professionis, non autem à die, quo metus cessauerit, ex Sac. Congregationis sententia declarauit Gregorius XIII. Quod si intra quinquennium à die professionis non fuerit reclamatum, reclamans non erit audiendus, etsi alleget vim, & metum semper durasse. Poterit ergo, quinquennio elapso quis audiri, dummodò intra quinquennium reclamauerit, idque legitimè probauerit.

2 Et causas, quas prætendit, deducere debet coram Superiore suo, & Ordinario. Dictionem autem, *&* copulatiuè hic positam esse dixit S. Congregatio. Et Superiorem hic non Confessorem, seu Custodem Monasterij, sed eum, cuius imperium Regulares se subijciunt, *cap. si Religiosus de elect. in* 6. ibique Doctores, & *cap. licet de Regular.* & eiusmodi causa ex S. Congregatione à Superiore poterit delegari eo modo, quo grauis causa, *cap.* 1. §. *Cæterum de consangu. & affinit.* & Sixtus V. ex sententia dictæ S. Congregationis censuit in secunda, & tertia instantia causam nullitatis professionis esse committendam coniunctim Ordinario, & Superiori eiusdem Religionis. Et aduertendum, quod accipitur hìc Superior, quando Monasterium habet, quia si Episcopus solus est Superior, causa non erit cognoscenda, nisi à solo Episcopo. Et ita censuit Sac. Congregatio in Barchinonensi.

3 Quod si antea habitum spontè dimiserit, nullatenus ad allegandum quamcumque causam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur. Si in proprio Monasterio tutè consistere, vel alia de causa non possunt, in alio Monasterio eiusdem tamen Religionis, & de licentia sui Superioris, reassumpto habitu, audiri posse contra validitatem professionis censuit S. Congregatio.

4 Nemo etiam Regularis cuiuscumque facultatis vigore transferri potest ad laxiorem Religionem. Vndè S. Congregatio censuit, comprehendi Monialem professam, quæ ad arctiorem regulam transire vult, & debet se conformare regulæ, ac modo viuendi illius Monasterij, ad quod transfertur. Et sciendum, quod quando Moniales transeunt, non sunt sinendæ secus portare primas dotes, quæ primo Monasterio acquisitæ sunt, nec eo inuito debent auferri.

5 Sed an liceat Regularibus transire ad arctiorem Religionem, petita tamen licentia à suis Superioribus, etsi non obtenta; ad parem verò, & æqualem petita, & obtenta absque speciali dispensatione Sedis Apostolicæ? S. Congregatio respondit, Concilium nihil noui iuris induxisse, *cap. licèt, cap. super eo, & cap. sanè de Regular.* Arctius autem Monasterium non dicitur, nisi ratione obseruantiæ, non ratione regulæ. Vndè dixit Innocentius *in d. cap. sanè*, licèt Monasterium, vbi fecit professionem, institutum fuerit in strictiori regula, & Monasterium, ad quod transiuit in laxiori, id tamen non est attendendum, sed quod Monasterium modò sit arctius. Et S. Thom. 2. 2. *q.* 188. *alias* 189. *ar.* 8. Laudabiliter, inquit, transit aliquis ad Religionem etiam minorem, si melius obseruetur, & ponit inter legitimas causas transferendi ab vna Religione ad alteram declinationem Religionis à debita perfectione, quando scilicet in aliqua Religione arctiori incipiant Religiosi remissiùs viuere. Et ita testantur Doctores seruatum fuisse in signatura gratiæ tempore Gregorij XIII. sicut etiam non conceditur dispensatio transeundi ab arctiori ad laxiorem, vti ob infirmitatem, vel debilitatem prouenientem ex obseruatione ipsius, cum non possit illius statuta obseruare.

CONSVLTATIO LIX.

An Abbates, qui in Parochos, & Parochianos iurisdictionem habent quasi Episcopalem priuatiuè ad Episcopum, possint suis subditis secularibus literas dimissorias ad Ordines suscipiendos concedere, non obstante Concilij Tridentini decreto cap. 10. sess. 23. de reform.?

ET quidem ex iuris communis dispositione Abbates, si Sacerdotalem Ordinem, & munus benedictionis susceperint, tonsuram & minores Ordines conferre, atque adeò dimissorias concedere possunt, non modò suis subditis regularibus per textum *in ca. Quoniam* 69. *d. cap. Cum contingat de ætat. & qualit.* sed etiam secularibus, in quos habent Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem iurisdictionem per textum *in cap. Abbates de priuil. in* 6. Quem etiam de puris laicis nec conuersis, nec conuertendis intelligit Glossa *ibi v. quasi Episcopalem*, & post Hugonem, & Archidiaconum confirmat Turrecrem. *in d. can. quoniam*, & docuit Innoc. *in rubr. de Cler. peregr. n.* 3. Angel. *v. Ordo* 2. post Io. Andr. & Butr. *in d. cap. cum contingat*. Et hanc facultatem quoad subditos regulares expressè præseruauit Concilium in *d. cap.* 10. sed illam sustulit quoad subditos seculares illis verbis: *cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit*. Et paulò infra ibi: *aliquibus clericis secularibus*, atque ita sustulit dispositionem prædictæ decretalis *Abbates, de priuil.* vt sæpiùs declarauit Sac. Congregatio Concilij, & dixit etiam Rota coram Seraphino *dec.* 983. *n.* 1. 1

At nihilominùs quamuis dispositio Concilij sit satis clara, non desunt tamen qui illam in dubium reuocent. Quidam enim existimant decretum *d. cap.* 10. *sess.* 23. non valere. Tum quia non derogat septimæ Synodo vniuersali, de qua in *d. can. quoniam* 69. d. Tum quia non derogat priuilegio in corpore iuris inserto, de quo *in d. cap. Abbates*, & vtramque derogationem putant fuisse necessariam ad illius decreti validitatem. Cum enim sit priuilegium in iure clausum, iam non dicitur priuilegium, sed dispositio iuris communis, vt est commune omni priuilegio in iure inserto, Lotterius *de re benef. lib.* 2. *quæst.* 7. *num.* 26. Maximè cum Alexander IV. auctor illius decisionis ibi non concedat aliquid de nouo, sed declarat dispositionem iuris antiqui. Horum autem opinionem esse falsam alibi docuimus. 2

Alij modestiores non audent affirmare decretum Concilij esse nullum, sed dicunt in eo non comprehendi Abbates, qui habent iurisdictionem ordinariam in 3

Parochos, & parochianos priuatiuè ad Episcopum. Ac propterea huiusmodi Abbates eo decreto non obstante posse suis subditis secularibus dimissorias ad Ordines suscipiendos concedere præ cæteris opinatus est Gratian. *tom. 2. disput. forens. cap.* 212. alijque recentiores.

4 Rationes, quas adducunt, sunt huiusmodi. Primò quia cùm huiusmodi Abbates habeant iurisdictionem Episcopalem, vel quasi in locis pleno iure subiectis, censentur habere facultatem concedendi dimissorias iure proprio, cùm sint Ordinarij, & vices Episcoporum gerant secundùm Glossam in *Clem. 1. v. proprijs de reb. Eccles. non alien.* & latè Mandos. *reg. 24. q. 2. n. 4.*

5 Secundò adducunt decisionem Rotæ in Salamantina Iurisdictionis 9. Maij 1594. coram Seraphino, in qua deciditur, Abbatem exercentem iurisdictionem ordinariam in aliquo territorio ex consuetudine immemorabili confirmata à Sede Apostolica posse concedere literas dimissorias ad Ordines suis subditis secularibus, non obstante decreto *cap.* 10. *sess.* 23. per doctrinam Glossæ in *cap. cum nullus §. inferiores v. indultum de tempor. ordin. in 6.* quæ sentit, Prælatos inferiores ex consuetudine præscripta posse concedere literas dimissorias, & huiusmodi consuetudinem non censeri sublatam per posteriorem Constitutionem iuxta *cap. 1. de constit. in 6.*

6 Tertiò afferunt simile de decreto *cap.* 20. *§. Ad hæc sess.* 24. in quo tametsi cautum fuerit, vt causæ matrimoniales, & criminales non inferiorum Prælatorum iudicio, sed Episcopi tantùm examini, & iurisdictioni relinquantur, tamen non comprehenduntur inferiores habentes iurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem in loco, exclusis Episcopis, vt S. Congregatio declarauit. Et alia multa idem Gratianus congerit pro auctoritate eorumdem Abbatum.

7 Addo, quia Concilium solùm disponit, non licere Abbatibus, Capitulis, & alijs Prælatis existentibus intra diœcesim Episcopalem, qui propter exemptionem nullius diœcesis dicuntur, de cætero conferre minores Ordines, aut pro his, & alijs maioribus suscipiendis dimissorias concedere. Sed Abbates, qui habent diœcesim separatam cum territorio, non dicuntur esse intra diœcesim Episcopalem, immò extra illam. Ac per consequens Concilium illos non comprehendit.

8 Denique quia ita, articulo ad partes examinato in fauorem Abbatum exemptorum, habentium territorium separatum, & à territorio Episcopali omninò distinctum, decidit Rota in Cauensi collationis Ordinum 26. Iunij 1654. coram Verospio per hæc verba.

9 Fuerat olim ab Ordinario Cauensi excitata quæstio contra Abbatem Sanctissimæ Trinitatis sub Congregatione Cassinensi, ac instituto D. Benedicti militantem, de minoribus Ordinibus, ac dimissorialibus literis concedendis, quæ idemmet Abbas personis secularibus, ac suæ temporali iurisdictioni suppositis conferre, ac respectiuè pro ijs expedire consueuerat, vt alibi possent minoribus Ordinibus initiari, quorum quippè collatio duntaxat locorum Ordinarijs reseruatur ex dispositione S. Concilij Trid. *sess.* 23. *de reform. cap.* 10. & Abbatibus, licèt exemptis, ac nullius diœcesis interdicatur.

9 Ad eiusdem proinde Abbatis instantiam super manutentionis articulo per me proposito dubio Domini demandarunt, vt super ipsius bono iure consulerem etiam ad effectum manutentionis, quod eumdem fouere, non autem Ordinarium Cauensem hodie Domini responderunt. Licèt enim ea Conciliaris dispositio à collatione Ordinum excludat Abbates, vt comprobant modernus Romanus *discep. for. cap.* 791. *num.* 2. cœterique relati per Barbos. de *offic. & potest. Episcop. alleg.* 3. *n.* 7. & 11. & *alleg.* 7. *num.* 7. eaque sub irritante decreto à S. M. Pio V. confirmata, actus quoscumque possessorios hactenus exercitos irritet, atque annullet, vt dixit Rot. in Leodiensi beneficij 22. Maij 1643. *§. cùm enim resignans*, & in Gerundensi Capellaniæ 27. Ianuarij 1645. coram R. P. D. meo Bichio, & in Mediolanensi Cimiliarcatus 15. Maij eiusdem anni *§. non igitur obstat* coram R. P. D. meo Peutingerio; non tamen admittitur, quoties, vt in proposito casu, omnimoda diœcesis exemptio concurrat, ac iurisdictio quasi Episcopalis competat Abbati, qui territorium ab Episcopali penitùs distinctum, ac separatum obtineat. Tunc enim inter huius territorij fines diœcesani nomen assumit iuxta Glossam singularem *in Clem. 1. §. volumus, v. à diœcesanis de for. comp.* ibique notata à Cardin. *num. 2. v. quarto quæro*, Abb. *num.* 17. Felin. *in cap. Cum olim* 18. *in princ. de præscript.* cœterique relati per Lotter. *de re benef. lib.* 1. *q.* 24. *num.* 32. Rot. *dec.* 207. *num.* 5. *in fin. p.* 1. & *dec.* 619. *p.* 4. *diu.* & *dec.* 324. *num.* 1. *in fin. p.* 1. *recent.* & coram Andrea *dec.* 64. *num.* 5. in Auellina iurisdictionis 4. Iulij 1646. *in §. quia in casu proposito coram* Em. D. Cardinali Otthobono. Et minores proinde ordines subditis suis, non obstante dispositione Concilij, poterit successiuè conferre, vt tradit Campanil. *in diuers. iur. can. cap.* 8. *num.* 4. Modern. Carpens. *controu. for. lib.* 1. *cap.* 46. *n.* 19. & *cap.* 67. *num.* 28. modern. Roman. *discept. for. cap.* 212. *num.* 3. & alij plures, quos refert, & sequitur Barbos. de *offic. & potest. Episc. alleg.* 7. *num.* 8. Rot. in adducta Auellana iurisdictionis 4. Iulij 1646. coram Em. D. Card. Otthobono. Et ita distinguendo declarasse S. Congregationem Em. Dom. Cardinalium eiusdem S. Concilij Tridentini Interpretum sub die 8. Aprilis 1621. firmat idem Barbos. *ad sess.* 23. *cap.* 10. *num.* 8. Prout etiam idem sanxisse dignoscitur S. Congregationem Episcoporum, ac Regularium in fauorem Prioris Monasterij S. Stephani del Bosco sub Congregationis Carthusianorum vexillo militantis, dum sub die 18. Iunij 1652. reuocata primitùs suspensione de antecedenti anno 1631. eidem facta, facultatem attribuit, vt literas dimissoriales subditis suis secularibus pro sacris Ordinibus subeundis posset expedire; quia ex decisionibus Rotalibus editis coram Andrea, comprobauerat monasterium ex donatione Apostolica separatum territorium obtinere, & iurisdictionem omnimodam consueuisse in suos subditos etiam seculares exercere, vt refert Nouar. *in lucern. Regul. in v. ordines minores num.* 7. & 8. Barbos. *in sum. Apostol. decis. collect.* 1. *num.* 21. Tambur. *de iur. Abbat. tom.* 3. *disp.* 2. *q.* 25. *num.* 3. quod sanè decretum reuocatorium primi Pontificio diplomate postmodum S. M. Vrbanus VIII. approbauit, ac confirmauit, vt constat ex datis *in sum. num.* 5.

Territorium autem separatum Abbatem Sanctissimæ 10
Trinitatis obtinere, necnon Ecclesiasticam iurisdictionem omnimodam a quacumque alterius Ordinarij immunem, ibidem exercere, comprobant quatuor testes per annos quadraginta de visu deponentes, seque à maioribus suis audiuisse absque eo, quod vnquam auditum fuerit in contrarium, & de publica voce, ac fama per verbum: fuit, & est, concursus ad parochiales eundem videlicet Abbatem indixisse, Synodos congregasse, consueuisse Clericos coercere, necnon Ordines conferre, ac dimissoriales literas expedire, cæteraque iura diœcesanum præseferentia peregisse, ac consequenter attestantibus de præscriptione Abbatis immemorabili iuxta requisita per Glos. *in cap. 1. de præscript. lib. 6.* vt aduertit Alex. *cons.* 16. *num.* 16. *lib.* 5. Ruin. *cons.* 66. *num.* 22. *lib.* 3. Honded. *cons.* 79. *num.* 36. *lib.* 1. Rot. *dec.* 445. *num.* 2. *cum seqq. p.* 1. *rec.* & coram Gregorio *dec.* 196. *num.* 1. ibique Add. *num.* 3. & in Beneuentana iurisdictionis 13. Maij 1652. *in §. nec magis* coram R. P. D. meo Zarate. Ex qua separatum potuit territorium acquirere secundùm Abb. *in cap. audstis num.* 7. *de præscript.* vbi contrariam Ostiensis opinionem reijcit *in cap. Cum contingat num.* 1. *de for. compet.* Lotter. *de re benef. lib.* 1. *q.* 24. *num.* 206. Rot. in Beneuentana iurisdictionis 13. Maij 1652. *d. §. nec magis*, & in Salisburgensi, seu nullius iurisdictionis 26. Iunij eiusdem anni coram Reuerendiss. Tarraconensi. Hæc autem immemorabilis ex actibus ab eisdemmet testibus recensitis, ac legitimis documentis comprobatis præseferentibus

bus iurisdictionem ordinatism, ac legem diœcesanam vires assumit, ac robur. Ad hanc enim spectare dignoscitur Congregationem Synodi, vt aduertit Barbos. *de offic. & potest. Episc. alleg. n. 8.* Rot. *dec. 619. n. 2. p. 4. diu. & dec. 203. n. 13. p. 7. rec.* Nec non etiam indictiones concursuum ad parochiales, vt aduertit Paris. *de resignat. benef. lib. 8. p. 9. n. 98.* Garz. *benef. p. 9. cap. 2. n. 136.* cœterique relati per Barbos. *de offic. & potest. Episc. alleg. 60. n. 42.* Rot. *dec. 203. n. 13. p. 7. rec.* Huc quoque debent referri deputatio Vicarij, visitatio, ac Clericorum successiuè correctio, vt notat Barbos. *de offic. & potest. Episc. in compend. p. 2. num. 55. & alleg. 74. num. 2.* Tum denique administratio Sacramenti Chrismatis, ac minorum Ordinum collatio ad textum in *can. præsbyteri de consecr. d. 4. & in cap. quanto de consuet.* & notata Barbosæ *de potest. Episc. alleg. 3. & alleg. 30. num. 1. & 4.*

11 Ad eliciendam etiam hanc qualitatem territorij, omninò separari, atque distincti, nec non dissolutam legem iurisdictionis, ac diœcesis, & ab eodem Ordinario abdicatam, aliqui ex Dominis ponderabant Monasterium Cauense, ac ipsius Ecclesiam olim Bonifacium Nonum Pontificem erexisse in Cathedralem de anno videlicet 1394. attributis successiuè Episcopo locis omnibus, ac oppidis ab eodem Monasterio tunc possessis, vt constat ex literis datis in sum. num. 15. quæ postmodum loca, ac oppida Alexandrum Sextum, ac Iulium Secundum Pontifices vnà cum iurisdictione Episcopali attribuisse eidem Monasterio, quod post suppressam cathedralitatem Congregationi Cassinensi annexerat, atque vniuerat, vt probatur in literis datis *in sum. num. 16. & 17.* Hinc enim Monasterium præfatum esse nullius, licèt ipsius territorium alicuius Episcopatus limitibus circumducatur, probat textus *in clem. 1. §. volumus v. diœcesanas de for. comp.* & notant ibi communiter Doctores, quos sequuta fuit Rota in Calaguritana, seu nullius iurisdictionis 7. Februarij 1608. coram Ottembergo, relata per Tambur. *de iur. Abbat. tom. 3. dec. 48. num. 7.* Ad arguendam verò legem iurisdictionis, ac diœcesis ab eodem Monasterio dissolutam perpendebant indultum Vrbani Secundi ab anno 1092. attributum Abbati super iure exercendi spiritualia, ac pontificalia in locis omnibus, ac oppidis tunc in Monasterij posse constitutis, eidemque in posterum deferendis, excepta duntaxat collatione sacrorum Ordinum, chrismatis confectione, & consecratione Basilicarum, atque Altarium, pro quibus exercendis quemcumque posset Episcopum sibi benè visum conuocare, & assumere, vt constat ex pontificio ipsius diplomate, dato *in sum. num. 21.* Ita, quod ab Ordinarij iurisdictione Monasterium arguatur exemptum, vt ponderauit Rot. in vna Rossaoensi exemptionis 20. Aprilis 1640. *in §. Præterea fuit consideratum* coram Reuerendissimo Salamantino, sequendo Glossam *in cap. vlt. v. permittimus de pœnit. & remis.* ac doctrinam Innoc. *in rubr. de Cler. peregr.* Quinimmò abdicatam quamcumque legem tum diœcesis, tum iurisdictionis ab Ordinario, & Monasterium ab vtraque exinde solutum, firmat Lotter. *de re benef. lib. 1. q. 24. sub n. 135.* Barbos. *de potest. Episc. alleg. 105. n. 65.* quos alijs præterea recensitis sequuta fuit Rot. in vna Montis Cassinensis iurisdictionis 27. Martij 1651. *in §. secundo quod chrisma* coram R.P.D. Bichio. Exinde verò nec dici posse censebant ijdem Domini virtutem immemorabilis exclusam, dum præscriptio, ac priuilegium non aduersantur ad inuicem, sed famulantur, adeòque potest vtrumque deduci, & allegari, ac textum *in cap. auditis de præscript. cap. cùm persona* ibique Glos. *in v. monitos de priuil. in 6.* Lanar. *cons. 94. n. 1. & 2.* & alijs relatis iuribus respondit Rota in Toletana decimarum 16. Martij 1648. *in §. exhibitio verò priuilegiorum* coram R.P.D. Celso, vbi quod ad maiorem cautelam priuilegia censentur expedita, & in Astoricensi decimarum 1. Iulij 1612. *in §. aduerterunt* coram R.P.D. Bichio. Et propterea iure meritò Sacra quoque Congregatio Concilij ab antiquo declarauit, Abbatem hunc habere omnimodam iurisdictionem Episcopalem, & proprium territorium, iusque congregandi Synodum, indicendi concursum, & Sacramentum Chrismatis conferendi, quæ declaratio fuit confirmata à S. M. Sixto V. & desuper expeditæ fuerunt literæ confirmatoriæ sub fel. rec. Gregorij XIV. *sum. n. 6.*

12 Ex quibus bonum ius ipsius Abbatis desumi posse Domini censuerunt, nec non etiam ex pluribus collationibus minorum Ordinum ab ipso peractis, ac dimissorialibus literis ad fauorem subditorum expeditis, exhibitis *in sum. n. 1. & 2.* de eiusdem possessione cõstare, in qua manutentionem pariter decreuerunt ex dispositione textus *in §. retinendæ instit. de interdict. l. vn. C. vti possid. l. 1. §. hoc interdictum ff. eod. tit.* Menoch. *de retin. remed. vlt. num. 16.* Rot. *decis. 242. num. 1. p. 7. rec.* Et ita altera tantùm parte, &c. Hactenus Rota Romana.

13 Idipsum post S. Concilium adstruit Sanchez *lib. 7. consil. moral. cap. 1. dub. 21.* vbi post plura concludit, decretum Concilij Tridentini *d. cap. 10. sess. 23.* loqui solùm de Abbatibus, & Prælatis non habentibus plenam iurisdictionem Episcopalem, quibus competit ex iure communi dare dimissoria; sed de quibusdam, qui absque hac plena iurisdictione, non ex vi iuris communis, sed ratione alicuius peculiaris priuilegij, vel præscriptionis reuerendas concedebant. Et ita hodie post Tridentinum ait, plures Abbates, & Abbas de Alcala la Real, & alij illas conferunt, non obstante dicto decreto, & multi Episcopi illas admittunt. Et sic quod post Tridentinum possint prædicti Abbates reuerendas concedere, tenet Aragon. *2. 2. q. 88. ar. 12. vers. quarta conclusio*, vbi id posse supponit, & Henriquez *lib. 10. de Sacram. Ordin. cap. 23. num. 3. in com. lit. H.* videtur censere esse probabile, dicit enim esse litem sub Iudice, an possint.

14 His tamen non obstantibus, tenendum est, Abbates huiusmodi nequaquam posse post S. Concilium Tridentinum suis subditis secularibus literas dimissorias concedere. Vt id clarissimè constet, proferenda sunt verba dicti *cap. 10. sess. 23.* quæ sunt huiusmodi: *Abbatibus, ac alijs quibuscumque quantumuis exemptis non liceat in posterum intra fines alicuius diœcesis consistentibus, etiamsi nullius diœcesis, vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores Ordines conferre, nec ipsi Abbates, & alij exempti, aut Collegia, vel Capitula quæcumque etiam Ecclesiarum Cathedralium literas dimissorias aliquibus Clericis secularibus, vt ab alijs ordinentur, concedant; sed horum omnium ordinatio, seruatis omnibus, quæ in huius Sancta Synodus continentur, ad Episcopos, intra quorum diœcesis fines existant, pertineat, non obstantibus quibusuis priuilegijs, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus.*

15 Per hoc decretum confirmatur dispositio *cap. Abbates §. nec eis de priuil. lib. 6.* & ampliatur, vt non modò procedat in Abbatibus, sed etiam in alijs quibuscumque exemptis, etiam nullius diœcesis. Restringitur verò, quatenus per illum textum Abbates poterant conferre tonsuram ijs, in quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem iurisdictionem obtinent, sed post Concilium requiritur, quod tonsurandi per Abbates sint illorum subditi, non solùm ratione iurisdictionis Ecclesiasticæ, sed etiam vt sint Regulares. In his autem casibus, in quibus Abbates possunt de iure communi, vel ex Concilio tonsuram, & minores Ordines conferre, intelligendum est, si modò fuerint benedicti, & Presbyteri, *d. cap. cùm contingat de æt. & qual.* Et cùm hoc decretum ex S. Congregatione intelligatur tam de Prælatis regularibus, quàm secularibus exemptis, & ordinariam iurisdictionem habentibus respectu Clericorum secularium subditorum, Archimandritam Ordinis S. Basilij, habentem plenam iurisdictionem in suos

subditos, & Præpositum Piscienſem, ordinariam iurisdictionem habentem, iosuper & populum, & territorium sibi subdirum, à quouis alio diuisum, & Leonis priuilegium de ordinandis subditis quoad maiores, Clericis ſecularibus, sibi subditis nec ordines conferre, nec dimiſſorias concedere poſſe dictum fuir, cùm huiusmodi Clerici quoad Ordines, & dimiſſorias Episcopi, intra cuius fines Prælatorum Ecclesiæ sunt, iurisdictioni subijciuntur, de quo si non constet, aut litigetur, & ſic intra nullius fines exiſtant, non excluſo Epiſcopo litigante, ad viciniorem talis facultas deuoluitur, & vicinitas ex Eccleſia, oon territorio attendenda eſt.

16 Idem deciſum de Archidiaconis ratione ſui diſtrictus, & de Capitulis, quæ in aliquo territorio iorisdictionem ptiuatiuè ad Epiſcopum habeot, eidemque ſubijci legi dictum fuir poſt longam diſcuſſionem Monaſterium Caſſinenſe, & Cauenſe, non obſtantibus priuilegijs, & quod habeant territorium diſtinctum à quacumqoe diœceſi, quod fuerint diœceſes, quod habeant immemorabilem vſum mitræ, & baculi, & vtramque iuriſdictionem pleno iure, & quaſi Epiſcopalem. Et Cardinali, Vrbinati, obtinenti Abbatias in Caſtro Durantis, nollius diœceſis, nec intra fines alicuius exiſtentes, exemptas, quarum Commendatarij ſubditis literas dimiſſorias concedere, ordines conferre, & Sacramentum Confirmationis adminiſtrare coosucuerant, ſi fuiſſent Epiſcopi, aut alijs Epiſcopis demandare id ipſum ſeruandum neceſſarium fuit, niſi Regulares ſubditi ſiot. Abbati verò, & perpetuo Commendatario Monaſterij S. Mariæ Ordinis S. Benedicti nullius diœceſis, à iuriſdictione Epiſcopi exempto, & Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecto, cui etiam ex priuilegio Apoſtolico commiſſa fuit cura, regimen, iuriſdictio, & omnimoda adminiſtratio dicti Monaſterij in ſpiritualibus, & temporalibus cum poteſtate eiuſdem Monaſterij perſonas corrigendi, caſtigandi, & viſitandi propria auctoritate, cùm iam ſit deciſum Superiores Regulares dimiſſorias ad Ordines concedere poſſe Regularibus ſibi ſubiectis, ſi conſtat Monaſterio, & Monachis ſpeciali priuilegio à Sede Apoſtolica facultatem concedendi dimiſſorias perſonis regularibus dicti Monaſterij pro omoibus Ordinibus nominarim eſſe rributam, licere dimiſſorias literas concedere dictum ſuit.

17 Occaſione autem Gubernatorum Eccleſiæ Lauretanæ, qui ante Coocilium concedere dimiſſorias ad Ordioes beneficiatis illius Eccleſiæ conſueuerant, ſtatutum eſt nec Guberoatoribus, nec Dignitatibus talem facultatem concedendi habere. Conſtat ergo Abbates, & Prælati inferiores onllo modo poſſe dimiſſorias ad Ordioes concedere, ſed ſi hi ſint intra fines alicuius diœceſis, ſubditi eorum ab Epiſcopo, iotra cuius fines ſunt, dimiſſorias accipient; ſi verò ſint nullius, ab Epiſcopo viciniot. Aduertendum tamen, fuiſſe deciſum ex hoc decreto non tolli fundationem.

18 Pœna autem concedentium huiuſmodi dimiſſorias eſt ſuſpenſio officij, & beneficij ratione iuriſdictionis ſpitittualis, non autem temporalis, & haoc ſuſpenſiooem ſolus Papa relaxare poterit, & cùm talis ſuſpenſio nō poſſit ex delicto occulto prouenire, quandoquidem actus dimiſſorialium per publicas literas, & Notarij ſubſcriptionem fieri ſoleat, Epiſcopus vigore *cap. 6. ſeſſ. 24.* Concilij Trid. quoad eam nunquam diſpenſare poterit. Sed oum Vicarijs Capituli, qui ſede vacante literas dimiſſorias ad Ordines conceſſit intra duos meoſes à die vacationis, & is, cui conceſſæ fuerunt, eis vſus non fuit, inciderit in pœnam dicti decreti *cap. 10. ſeſſ. 23. de refor.* & incidiſſe fuit dictum. Nam quoad coocedentem, per quem non ſtetit, actus ſuit perfectus.

19 Sed audiamus D. Fugnanum *in cap. Significaſti de offic. Archid. à n. 17.* qui rem hanc ſusè, & accuratè reſolnit, & ratiooibus S. Rotæ Romæ, ac aliorum ſolidè reſpondet. Ille igitur ſic air. Decretum Concilij Trideotini *in d. cap. 10. ſeſſ. 23.* cùm ſtatuat, vt Abbatibus, & alijs quibuſcumque intra fines alicuius diœceſis conſiſtentibos, etiam ſi nullius diœceſis, vel exempti eſſe dicantur, non liceat cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi non ſir, tonſuram, vel minores Ordines conferre, nec literas dimiſſorias concedere, apertè iocludir Abbates, & inferiores illos, qui iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & ordinariam habent.

Nam ſiue ſequamur opinionem Archidiaconi, & Io. 2
Andreæ aſſerentium, inferiorem Prælatum poſſe præſcribere territorium ſeparatum à diœceſi Epiſcopi, ſiue ſequamor opinionem Oſtienſis, & Antonij de Butrio exiſtimantium, non eſſe poſſibile, vt inferior acquirat territorium vt ſeparatum ab Epiſcopo ita, vt faciat caput in eadem Ciuitate, ſeu diœceſi, ſed ad hoc requiri priuilegium Papæ, qui ſolus poteſt hoc concedere, vt per Abb. *in cap. Cum contingat num. 18. de for. comp.* illud tameo certiſſimum eſt, ad conſtituendum Prælatum in ſtato nullius diœceſis, ſiue ex immemorabili præſcriptione, ſiue ex priuilegio, neceſſariò requiri, vt habeat iuriſdictionem Epiſcopalem in Clerum, & populom, excluſo Epiſropo; per hoc enim inferior efficitur Ordinarius cum territorio ſeparato à quacumque diœceſi, vt tenet Gloſ. *in Clem. 1. §. Volumus in v. diœceſani de for. comp.* Gemin. poſt Ioan. de S. Georgio *in cap. 2. col. 4.* atque ibi etiam Anchar. *ſub num. 10. lib. 6.* Gloſ. pragmaticæ ſanctioois *tit. de annuis v. in diœceſis*. Tunc eoim territorium ſeparatur à diœceſi Epiſcopi, & ſit proprium Abbatis, quaodo priuilegium nedum eximit, ſed etiam tribuit iuriſdictionem ſecundùm Ioao. Andr. *in cap. nimis circa med. de iureiur.* Anchar. *in cap. poſtulaſti ſub num. 4. de for. comp.* Abb. *in cap. Sicut vnire de exceſ. Præl.* & in *Clem. diœceſani de vit. & honeſt. Cler.* Rot. *dec. 207. in fin. p. 2. diu.* Quamobrem dum Concilium deceroit, vt Abbatibus etiam nullius diœceſis, non liceat tooſoram, & minores Ordines conferre, vel dimiſſorias concedere, niſi ſuis ſubditis regularibus, perinde eſt, ac ſi expreſſè id prohibuiſſet Abbatibus, iuriſdictionem ordinariam, & Epiſcopalem habeotibus priuatiuè ad Epiſcopos. Idem enim omninò important eſſe nullius diœceſis, & habere propriom territorium ſeparatum à diœceſi Epiſcopi ſecundùm Gloſſam præallegatam *in d. Clem. 1. de for. comp.* & ibi Cardinalem *in 1. q. num. 2.* Imol. *n. 38.* Vital. *n. 4.* & Abb. *n. 15.* territorium verò ſine omnimoda iuriſdictione priuatiuè ad Epiſcopum ab inferioribus Prælatis acquiri non poteſt ſecundùm Gemioianum, & alios ſupra citatos.

Non obſtat deciſio Rotæ in caoſa Salamantina iuriſ-
ctionis. Nam præterquam quod loquitur in ſuo ſpecia- 21
li caſu conſuetudinis à Sede Apoſtolica confirmatæ, vlterius cùm de illa actum eſſet in Sacra Congregatione, & compertum eſſet, eam non eſſe conformeto decretis Concilij Tridentioi, & declarationibus hac de re editis, S. Congregatio, facta relatione Sanctiſſimo, iuſſit, eam non imprimi. Vndè factum eſt, vt deciſio illa non habeatur inter deciſiones impreſſas Cardinalis Scraphini. Neque applicatur doctrioa Gloſſæ, quod conſuetudo Abbatum concedendi dimiſſorias non cenſeatur ſublata per poſteriorem conſtitutionem. Siquidem Concilium in fine dicti *cap. 10. ſeſſ. 23.* expreſſè derogauit non ſolùm prioilegijs, ſed & conſuetudinibus etiam immemorabilibus. Vndè ſiue hæc facultas competat Abbati iure ordinario, ſiue iure ſpeciali priuilegij, aut præſcriptæ conſuetudinis, indiſtinctè ſublata ſuit à Concilio per prædictam generalem derogationem, Bartol. *in extrauag. ad reprimendum in v. non obſtantibus in fin. num. 13.* Bald. poſt Cynum *in l. fin. C. ſi contra ius, vel vtil. publ.* Feder. de Sen. *conſ. 47. num. 2.* Alex. *conſ. 122. num. 8. lib. 4.*

Rurſus oon obſtat, quod in decreto *cap. 20. §.* 22
Adhac ſeſſ. 24. ex ſententia S. Congregationis non compreheodantur Abbates nullius diœceſis, facultatem habentes ante Concilium cognoſcendis de caoſis matrimonialibus, & criminalibus in ſuos

subdi-

subditos, & omuem iurisdictionem. Siquidem decretum illud loquitur per alia verba, quàm loquatur decretum *cap.* 10. *sess.* 23. Nam in dicto §. *Ad hac*, Concilium prohibet, ne huiusmodi causæ Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum iudicio relinquantur. Quæ quidem verba non conueniunt Abbatibus nullius diœcesis, qui habent dignitatem excellentem, & primam post Pontificalem, Bald. *in cap. pastoralis in glos. v. superiores de offic. deleg.* & sequitur *ibi* Felin. *col.* 4. Lap. *alleg.* 84. *n.* 15. per textum *in can. si quis deinceps* 16. *q.* 7. Maximè si sint Abbates habentes iurisdictionem ordinariam, & episcopalem priuatiuè ad Episcopos per doctrinam Abb. *in Clem. diœcesanis de vit. & honest. Cler.* vbi determinat, etiam in materia noua, & inferenti præiudicium, appellatione diœcesani venire inferiores habentes supradictam iurisdictionem.

23 Nec refragantur illa verba dicti §. *Ad hac*, *& aliorum inferiorum*, quæ videntur comprehendere omnes Prælatos Episcopis inferiores, Glos. *in cap. Cùm ab Ecclesiarum in v. Ecclesiastica de offic. ord.* Quandoquidem dictio illa *aliorum* importat omnimodam similitudinem ad expressa secundùm Bald. *in l. si fugitiuus n.* 6. *C. de seru. fugit.* & *in l. conuenticula col.* 4. *in princ. C. de Episc. & Cler.* Bartol. *in l. sed & is probari in princ. col.* 1. *de excus. tut.* Ber. *cons.* 41. *n.* 10. *vol.* 1. Sed supra expressi fuerant Decani, & Archidiaconi, qui sunt inferiores Episcopis, & quoad legem iurisdictionis, & quoad legem diœcesanam, & quoad obedientiam, quam illis præstare tenentur. Eiusmodi enim inferiores, vtcumque exempti, quamuis non sint de diœcesi, sunt tamen in diœcesi, Cardinal. *in Clem.* 2. §. *similiter n.* 4. *de priuil.* Rot. *dec.* 207. *n.* 2. *p.* 2. *diu.* Ergo illa verba, *aliorum inferiorum*, non comprehendunt Abbates, de quibus agitur. At decretum dicti *cap.* 10. *sess.* 23. disertis verbis loquitur de Abbatibus nullius diœcesis, qui alij non sunt, quam habentes iurisdictionem ordinariam in Clerum, & populum, exclusis Episcopis, vt ostensum est supra. Meritò de vno decreto ad aliud non est facienda illatio, *l. Papinianus exuli ff. de minor.* Præsertim verò quia inter illa à Concilio aliæ etiam differentiæ constituuntur, & in specie dicti §. *Ad hac* non comprehendit inferiores habentes facultatem cognoscendi causas matrimoniales, & criminales ex immemorabili consuetudine, vt S. Congregatio censuit. At *cap.* 10. expressè sustulit præscriptiones, & consuetudines, etiam immemorabiles.

24 Demùm non obstant illa verba dicti *cap.* 10. *intra fines alicuius diœcesis existentibus*, quæ à contrario sensu videntur innuere, vt si locus nullius diœcesis omninò extra fines cuiusque diœcesis existat, non sit locus prohibitioni Concilij. Nam respondetur, ea verba habere alium sensum. Tantum enim important, vt si locus nullius sit intra fines alicuius diœcesis, ordinatio Clericorum, & concessio literatum dimissorialium spectet solummodò ad Episcopum, intra cuius diœcesis fines idem locus situs est iuxta terminos dicti *cap.* 10. Quod si locus sit omninò extra fines, non sequitur à contrario sensu, vt ad nullum Episcopum id ius pertineat. Eo enim casu hoc ius ex sententia S. Congregationis competit illi Episcopo, cuius Cathedralis Ecclesia est proximior, & qui potest eundem locum visitare iure delegato ad præscriptum *cap.* 9. *sess.* 24. per quod declaratur decretum dicti *cap.* 10. *sess.* 23. vt latè ostendit idem Fagnan. *in cap. nullus n.* 10. *de paroch.*

25 Itaque nullus Prælatus inferior regularis, aut secularis hodie reperitur, cui liceat tonsuram, & minores ordinines conferre personis secularibus, tametsi omnimodam iurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem, ac etiam temporalem habeant in Clerum, & populum, exclusis Episcopis, & siue illorum territorium sit intra fines alicuius diœcesis, siue extra. Nec scio quemquam post Concilium obtinuisse super hoc priuilegium à Sede Apostolica; sed nec quisquam eorum circumscriptis priuilegijs post Concilium dimissorias ad Ordines suscipiendos concedit cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit. Vndè S. Congregatio olim declarauit, nec Abbati Cassinensi, nec Cauensi, nec Farfensi, nec Sublacensi, nec Castri Durantis, hodie Vrbanea, nec Nonantulano, nec S. Laurentij in Campo hanc facultatem competere; quamuis Abbas Cassinensis cum prætenderet per suppressionem Episcopatus se remansisse in propria diœcesi, ex sententia S. Congregationis id obtinuerit ex priuilegio Sixti V. & Abbas Monasterij Cauensis, in cuius territorio, & ex cuius redditibus Ecclesia Cathedralis Cauensis erecta fuit, cùm prætenderet se posse dimissorias concedere in vim concordię, seu pacti onerosi in limine erectionis ante Concilium à Sede Apostolica confirmati, obtinuerit super hoc indultum à Paulo V. ex ipsius S. Congregationis sententia.

Concedunt quidem prædicti, & alij similes Abbates 26
literas testimoniales, seu commendatitias, quas Io: Andreas appellat pacificas *in cap. fraternitatis n.* 2. *de Cler. non resid.* Idque præbuit multis occasionem erroris, existimantibus prædictos Abbates concedere literas dimissorias ad Ordines, cùm tamen non concedant, nisi dictas commendatitias, in quarum vim, cùm iurisdictionem non conferant, sicut dimissoriæ, non licet alieno Episcopo quemquam ordinare, vt censuit S. Congregatio. Ideòque cum Archimandrita Messanensis in literis testimonialibus vteretur verbo *Mittimus*, faceret mentionem de Ordinibus, quodque proclamata processerint, prætenderetque se non esse comprehensum decreto Concilij, eo quod non modo esset nullius, sed etiam extra fines diœcesis Messanensis. Item cùm Archiepiscopus conquereretur, quod ex literis Congregationis Episcoporum Archimandrita deberet attestari de qualitatibus ordinandorum, de valore beneficij, &c. Sanctissimus iussit, omnia reduci ad formam decretorum Congregationis Concilij. Quæ omnia patebunt ex subiectis resolutionibus ipsius S. Congregationis, quas plenè idem D. Fagnanus addicit.

Et primò *Cardinalis Farnesius obtinens in Com-* 27
mendam Abbatias S. Zeni, & Farfa, in quibus habet iura Episcopalia, dubitauit, an posset dimissorias ad Ordines concedere. S. Congregatio respondit, non posse. Licet die 26. *Ianuarij* 1635. *hec facultas fuerit concessa Cardinali Barberino, sicut etiam facultas faciendi concursus, vt habetur in registris S. Congregationis Episcoporum* 26. *Aprilis* 1641.

Item Episcopus Oscensis petijt declarari, *an cap.* 10. 28
sess. 23. *prohibens Abbatibus concedere dimissorias, habeat locum in habentibus vsum mitra, & baculi, S. Congregatio censuit Episcopo rescribendum ex decreto Concilij cap.* 10. *sess.* 23. *nulli Abbati licere quocumque priuilegio suffulto concedere alicui clerico seculari literas dimissorias etiam ad Ordinarium directas.*

Item instante Cardinali Medices declarari, *an ip-* 29
se, vti Præpositus Pratensis posset concedere suis subditis secularibus dimissorias ad Ordines, & sic an cap. 10. *sess.* 23. *procederet etiam in Abbatibus secularibus exemptis, & ordinariam iurisdictionem habentibus? S. Congregatio censuit, Præpositum Pratensem ex Concilio cap.* 10. *sess.* 23. *non posse dare dimissorias suis subditis secularibus, sicque dictum cap.* 10. *intelligi tam de secularibus, quam de regularibus respectu clericorum secularium.*

Ad hæc, *dubitante Præposito Piscien se, habente in* 30
suos subditos quasi Episcopalem iurisdictionem, an eos posset ordinare quoad minores Ordines, literasque dimissorias quoad maiores eisdem concedere iuxta priuilegium ei concessum à Leone, præsertim cùm habeat populum, & territorium, à quocumque alio distinctum? S. Congregatio censuit, non posse.

Item proposito dubio, *an Episcopus, cui commen-* 31
datum est Monasterium exemptum, possit sibi seculares subditos ratione dicti Monasterij ordinare, non obstante cap. 10. *sess.* 23. *S. Congregatio censuit, non posse, quia ordinaret eos subditos, tanquam Abbas, non tanquam Episcopus.*

Vlterius cum Terra Putiniani nullius diœcesis iuris- 32

dictioni Hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani in temporalibus, & spiritualibus subesset, dubitauit, à quo possunt ordinari homines dicti loci, & an tenerentur adire Episcopum Matulanum, qui cum obtinente dictum Hospitale super iurisdictione spirituali dicta Terra litigat? S. Congregatio censuit, facultatem hanc relinquendam viciniori Episcopo, si nescitur, intra cuius diœcesis fines consistant, & vicinitatem attendi Ecclesiæ, non territorij, vt aliàs decisum fuit, super cap. 9. sess. 24. nec habendam esse rationem Episcopi litigantis.

33 Item Episcopus Marsicanus dubitauit, an posset visitare Oppidum Cauensem, in quo Congregatio Cassinensis vtramque iurisdictionem exercet, & hominibus eius Oppidi literas dimissorias concedere? S. Congregatio censuit quoad cap. 10. sess. 23. dimissorias dandas esse à solo Episcopo, sed quoad cap. 11. sess. 25. de Regular. cùm Monachi in eo Oppido vtramque iurisdictionem spiritualem, & temporalem exerceant, non posse Episcopum visitare.

34 Rursus Cardinalis Vrbini, obtinens Abbatias S. Laurentij in Campo, & Castri Durantis nullius diœcesis intra fines alicuius diœcesis non consistentes, exemptas, quarum Commendatarij subditis literas dimissoris concedere, & ordines conferre consueuerunt, dubitauit, an eadem, & ipse facere posset? S. Congregatio censuit, non posse, sed hoc ius spectare ad Episcopum, intra cuius diœcesis fines Abbatia consistunt, etsi intra nullius fines existant, vel id non constet, ad viciniorem, nisi Regulares subditi sint.

35 Item censuit, Abbatem regularem nullius diœcesis intra alicuius diœcesis fines non consistentem, territorium separatum, & vtramque iurisdictionem habentem in Parochos, & parochianos, habentem etiam spontaneam renuntiationem Episcoporum à Sede Apostolica confirmatam, non posse minores Ordines Clericis secularibus conferre, nec dimissorias concedere, sed harum concessionem spectare ad Episcopum viciniorem, non autem ad Episcopos, qui cesserunt.

36 Demum addam & ipse hoc decretum eiusdem S. Congregationis Concilij. Sacra Congregatio Cardinalium, Concilij Tridentini Interpretum censuit, Priorem, Abbatem, aliumque Episcopo inferiorem, etiamsi iurisdictionem ordinariam, quasi Episcopalem habeat, non posse literas dimissorias suis subditis secularibus concedere, sed id pertinere ad Episcopum, intra cuius diœcesis fines consistunt, vel si nullius diœcesis fuerint, ad viciniorem Episcopum, ad eumque spectare eisdem personis ordines conferre, atque ad hanc Ordinum collationem, vbi promouendos qualitatibus requisitis idoneos esse compererit, deuenire posse, etiam absque testimonio, & fide eorum Superioris. Quod si Episcopus maluerit ipsius Superioris testimonium, & fidem ante collationem ordinum requirere, debere vtique eas dare Episcopo requirenti. Ad dignoscendum verò, quis sit vicinior Episcopus, attendendam esse vicinitatem Cathedralis Ecclesiæ, atque Abbatiæ, Prioratusue, non autem territorij. Planè nulli Episcopo licere in locis Abbatiæ, Prioratus, alteriusue loci nullius, ritè aliquos ordinare sibi subiectos, vel alios literas dimissorias suorum Ordinariorum habentes, nisi de licentia Abbatis, vel Prioris, quasi Episcopalem iurisdictionem habentis.

37 Hoc ipsum etiam declarauit sæpius S. Congregatio super Episcopis, ac Regularibus, quæ censuit subditis nullius diœcesis non posse concedi dimissoria à Prælato loci, vel eius Vicario, immò neque à Vicario Apostolico, sed ab Episcopo viciniori, vt in Putinianſi 16. Ianuarij 1596. in Nullius Carpensis 15. Decembris 1603. & 22. Nouembris 1604. & 14. Iunij 1606. & in Nullius Altamuræ 9. Augusti 1604.

38 Cui sententiæ adstipulantur præ cæteris Diaz in pract. crim. ibique Salzed. cap. 26. vers. fine licentia, Ledesm. in sum. Sacram. de Ordin. dub. 11. Nauar. lib. 1. Consil. tit. de tempor. ordinat. cons. 22. Viuald. in append. ad candelabr. cap. 8. n. 13. Henriquez lib. 14. de irregular. cap. 18. n. 2. in comment. lit. P. in fine, Rodriq. tom. 2. sum. cap. 10. n. 6. concl. 6. Et secundùm ipsam intelligenda sunt, quæ tomo 2. consult. 26. atque alibi docui quoad concessionem dimissoriarum.

CONSVLTATIO LX.

A quo, & quomodo succurri debeat Ecclesia, vel ædibus parochialibus, si refectione indigeant? Vbi quantum Parocho sit assignandum pro sua congrua sustentatione?

1 SAcrum Concilium Trid. sess. 21. cap. 7. de reform. hac in re ita decernit: *Parochiales Ecclesias, etiamsi iurispatronatus sint, ita collapsas refici, & instaurari procurent ex fructibus, & prouentibus quibuscumque, ad easdem Ecclesias quomodocumque pertinentibus. Qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesijs prouenientes percipiunt, in illorum defectum, parochianos omnibus remedijs opportunis ad prædicta cogant, quacumque appellatione, exemptione, & contradictione remota. Quod si nimia egestate omnes laborent, ad matrices, seu viciniores Ecclesias transferantur cum facultate tam dictas parochiales, quàm alias Ecclesias dirutas in profanos vsus, non sordidos, erecta tamen ibi Cruce, conuertendi.*

2 Ex quibus verbis infert Zypæus lib. 3. consul. can. de paroch. consul. 4. §. quo itidem, quod congrua portio de decimis, reparatio autem Ecclesiarum de omnibus Ecclesiasticis prouentibus fiat. Super his Laymanus lib. 4. tr. 2. c. 13. n. 10. ita discurrit: Ad patronum spectare, vt ædes sacræ, & parochiales reparentur. Quæ tamen non ipse suis sumptibus efficere debet, sed nisi proprij redditus pro Ecclesiæ fabrica deputati sint, vel loci consuetudo aliud obtineat, ipsimet beneficiati, seu ministri ex superfluis redditibus contribuere debent iuxta cap. 1. de Eccles. ædif. can. decernimus 10. q. 1. Quod si ministris redditus superflui non suppetant, sed solùm necessarij, tum ante omnia attendendum est, ad quem prouentus parochiales, videlicet decimæ perueniant, atque is ipse, siue patronus sit, seu qui ius præstandi habet, siue alius quisquam ad ædium reparationem tenetur iuxta cap. de his 4. extr. de Eccles. ædif. Cùm enim commoda & prouentus ex parochia accipiat, æquum est vt & onera necessaria sustineat. Si nec per hunc modum subueniri possit, in defectum Parochi, & Patroni ad Episcopum pertinebit curare, vt si fieri possit alio modo prouideatur, verbigratia, per vnionem beneficiorum. Vel denique parochiani compelli possunt ad subueniendum, cum enim ibi diuina percipiant, obligantur ad refectionem Ecclesiæ arg. cap. si Episcopus 6. de Offic. Ord. in 6.

3 Paulò aliter Andr. Vallens. in paratit. iur. can. lib. 3. tit. 48. §. 2. de Eccles. ædif. vel repar. ad Ecclesiarum reparationē imprimis eos teneri tradit, ad quos consuetudo, statuta, & conuentiones hoc onus transmittunt, Cessantibus autem his, reparationem Ecclesiæ fieri debere ex ea portione, quæ à iure, vel consuetudine ad fabricam deputata est; si nulla sit assignata, vel non sufficiat, interpellandum esse Prælatum, qui decimas percipit eo, quod non sit ferendus, qui lucrum amplectitur, & onus ei annexum contemnit; prædictis non sufficientibus, Episcopum, & beneficiatos in eadem Ecclesia pro rata suorum beneficiorum, & fructuum conferre debere, deducto eo, quod ad victum, & vestitum decentem est necessarium; si nec ista sufficiant, recurrendum esse ad populum, qui ibi sacramenta percipit. Duo alia remedia præscribit idem ibi n. 6. vbi videri potest.

4 Maximil. Faust. in consil. pro ær. clas. 12. cons. 16. ord. 898. aliquot conclusiones & declarationes super hac quæstione tradit. Et in primis ad reparationem vocandos eos dicit, ad quos consuetudo hoc onus transmittit, arg. cap. ad Apostolicam 42. extr. de Simon. Nicol. Euerard. iun. cons. 35. n. 6. lib. 2. Cessante consuetudine, statuto, seu dispositione speciali reparationem de portione ad fabricam Ecclesiæ deputata fieri debere per d. can. decernimus 10. q. 1. item Faust. cons. 16. ord. 899. Cardinal Tusch. lit. F. concl. 3.

5 Ad ædificationem siquidem, vel reparationem Ecclesiarum parochialium extra voluntatem liberam, tenen-

nentur, quando necessitas id postulat, qui eas ex titulo possident ex bonis ipsarum, si supersint, vel saltem eatenus conferent, si Ecclesiæ fabricæ portio assignata non sufficiat, vt eorum exemplo cæteri parochiani excitentur *cap. 1. & cap. 4. de Eccles. ædif.* Erat porrò olim vna pars redditium ex quatuor reseruata fabricæ *can. priscis*, *can. vnio 10. q. 3. d. can. deseruimus 10. q. 1. can. de redditibus 12. q. 2.* cum similibus. Quod si nulla pars redditium fuerit assignata, vel destinata fabricæ Ecclesiæ, neque Parochus habeat ex bonis eiusdem Ecclesiæ, quod deductis sumptibus in cultum Dei, & eius victum, supersit, si parochiani solent contribuere, seruanda est consuetudo, vt per Ostiens. *in sum. tit. de Eccles. ædif.* si nulla sit, cogendi erunt contribuere, quia eorum caussa, & vtilitas agitur, & satis contribuit inops eorum proprius presbyter, eum laborem pro illorum subsit salute. Sic iussit Deus, vt populus contribueret ad ædificationem, ornatum, & necessaria Sanctuarij, *Exod. cap. 25. 36. & 38.*

6 Porrò redditus, ac prouentus Ecclesiæ, inter quos etiam decimæ numerantur, non tantùm pro victu ministrorum, sed etiam pro reparatione Ecclesiarum sunt destinati, & hoc onus prædictis redditibus, prouentibus, ac decimis ita annexum est, vt eum sequatur, qui eorum vsum, fruitionem, perceptionem, & commoditatem habet, Faust. *loc. cit. §. Ex iure*, Si decimæ, & fructus Ecclesiæ, deductis necessarijs alimentis Prælati, seu eius, qui illos percipit, non sufficiant, Ecclesiam parochialem Rector illius reparare tenetur, Concil. Trid. *sess. 21. cap. 7.* omnesque Clerici beneficiati pro rata fructuum, & beneficiorum conferre debent, *cap. de his*, vbi Abb. & Doctores *de Eccles. ædif. cap. fin. extr. de his, quæ fiunt à ma. p. tr.* Faust. *loc. cit. conf. 18. ord. 900.* per rationem, quia Clericus habens beneficium æquiparatur vsufructuario, Doctores *in cap. præsenti 9. de offic. Ord. in 6. cap. requisiti 15. extr. de testam. can. duo sunt 11. q. 1.* Vsufructuarius autem ex fructibus bona conseruare *l. 7. §. hactenus 2. ff. de vsufr.* Et suis sumptibus sarta tecta præstare tenetur, *l. cum 7. C. de vsufr.* Quod est intelligendum quoad mediocres, non verò grauiores reparationes, Faust. *concl. 19. §. atque huic*. Hinc volunt, si Ecclesia ab hostibus sit destructa, Episcopum, Prælatum, & Rectorem ad reparationem non adstringi, idem *conf. 18. in fine*.

7 Quid si hæc omnia non sufficiant, vel Rector est pauper, nec habeat redditus sufficientes beneficij? In subsidium populus ad contributionem vocatur, Concil. Trid. *d. cap. 7. sess. 21.* Zypæus loco mox citando *§. nam ad laicos*, cuius interest, vt Templa diuino cultui dicata reparentur, & ministris Ecclesiæ de honesta sustentatione prouideatur, Faust. *conf. 19. ord. 991.* qui *conf. 10.* ad longum examinat, an forenses in parochia prædicta & fundos possidentes, collectari possint?

8 Ex dictis infert Zypæus *lib. 3. conf. can. de paroch. conf. 4.* gradus ita obseruandos esse, vt ante omnia beneficia vniantur, cui si locus non sit, succedant alij modi a Concilio relati, & alijs locum non esse, quàm si per beneficiorum vnionem id fieri non possit, excipiendo Curata, & regularia, non tamen tot, & talium, quin Parochus oneribus pridem incumbentibus satisfacere possit.

9 Itaque post remedium vnionis primo loco primitiæ, secundo decimæ, tertio collectæ, denique alia quæcumque commodior ratio tentanda est. Ita enim Concilium conditionatam, non liberam facultatem præbet. Ex quo sequitur, quod ad decimas non sit perueniendum, si sufficiant primitiæ, & quod ad symbola, nisi excussis Ecclesiasticis prouentibus perueniri non possit inuitis parochianis, & laici conueniri non possint, quàm si prouentus desint Ecclesiastici; quia populo ob spiritualem curam onus decimarum est impositum. Vndè quandiù illæ sufficiunt, rursus non potest grauari, Zipæus *ibid. §. nam cum*, qui ad marginem notat, quod decimæ penes laicos existentes aut immunes sunt, aut subsidiariæ tantùm. Et in contextu tradit, plerosque Doctores adstruere, decimas à laicis possessas omninò esse liberas, cum tanquam bona patrimonialia eademque immunitate possideantur. Et hac ipsa de caussa Concilium Trid. *d. cap. 7.* prouentus ab Ecclesia promanantes in onus vocare, vt feudales laicorum decimæ secernantur. Idem ibidem in fine tradit, Prælatos singulos ad ratam, qua decimas colligunt æquali iure, alium autem in contributionem vocari non posse ob decimas quas laico iure, & vt dominij temporalis partem possidet.

10 Idipsum tenet Vallensis loco supra citato *n. 4.* vbi inter cœtera ait, quod decimæ feudales in manu laica ante Concilium Lateranense existentes, sint immunes ab onere reparandarum Ecclesiarum, & alendorum Parochorum, non tamen illæ, quæ Dominum aliquem Ecclesiasticum agnoscunt, nisi Ecclesiasticus eas teneat in consequentiam bonorum laicorum, quorum pars sunt, aut ab ijs dependent. Idemque putat Zypæus loco citato *§. & quia* obtinere in decimis à laicis ad Ecclesiam reuersis, & pro fundatione Monasteriorum sacrorum, anniuersariorum ex deputatis. Nam quoad hæc onera censeri adhuc penes laicos esse, & perinde à contributione eximi debere, ac si laici eas obtinerent. Confer eundem Zypæum *resp. 3. de congr. port. paroch. & Vicar. n. 6.* vbi prædictorum aliam rationem reddit.

11 Inter plures autem decimas idem Zypæus *§. qua ratione* existimat nouales prius Parocho addicendas esse, & ad congruam portionem possessoribus excutiendas *arg. cap. 1. §. vbi autem, & §. fin. de decim. in 6.* quia propriè parochorum sunt, *cap. quoniam 13. extr. de decim.* & si diuersis temporibus decimæ sint ab Ecclesia parochiali auulsæ, illas ante alias apprehendendas, quæ vltimò auulsæ fuerunt per rationes ibidem ex iure ciuili deductas. Idem ibidem *§. Quod si* determinat quoque illam quæstionem, si ex decimis alijs, quæ iam olim laicis obuenerint, alique Parochis specialiter quasi pro alimentis destinatæ sint, postea ad alias manus peruenisse reperiantur, quod hæ speciales adhuc præ alijs congruæ portioni Parochi attribuendæ sint.

12 Quantum autem Parocho sit assignandum, respondet Zypæus *lib. 3. consul. can. de paroch. consul. 3.* Concilium Tridentinum dedisse Ordinariis facultatem indeterminatam ad necessitates congruè tolerandas, seu, vt in textu loquitur *sess. 24. cap. 13.* quod pro illius, aut parochiæ necessitate decenter sufficiat, vndè congruè sustentari, & commodè iura Episcopalia soluere, *cap. 2. §. 2. de decim. in 6.* & hospitalitatem tenere possint, *cap. de monachis 12. extr. de præb.* quo & ipse, & hic sufficienter possint habere suæ sustentationis solatium, id, qood arbitrio Ordinarij committitur *sess. 7. cap. 5.* vsque ad tertiam, maiorem, vel minorem partem fructuum, computatis omnibus, etiam incertis emolumentis, & alijs obuentionibus communiter percipi solitis, siue in pecunia, siue in fructibus, aut re stabili. Idem ibidem circa finem ait, hortum parochialem, anniuersaria, & quælibet accidentia esse computanda. Idem *consul. 4.* ita taxandam putat congruam, vt nec Parochis necessaria desint, neque Monasterij, & piæ causæ, quibus vnio, & concessio facta est, nimiùm patiantur. Cum quo concordat Faust. *clas. 12. consil. 17 §. Et quamuis*, vbi ait, quod ratio habenda sit dignitatis, & conditionis Prælati, qui decimas percipit, ne vno, eodemque tempore, aut amplius, quàm oportet, istiusmodi reparationibus prægrauetur. Et adducit ibidem aliquos, volentes, quod tertia pars fructuum ad hæc deputanda sit, *arg. l. ne splendidissima 11. C. de oper. publ. & l. fin. C. de vectigal.*

13 Quantum autem beneficiatis relinquendum sit, qui in tributum vocantur, tradit idem Faust. *conf. 18. §. quantum*. Plura de eo, quanta portio Parocho assignanda docet Rebuff. *in tract. de congr. port. q. 8. n. 9.* vbi refert, in Curia quartam partem fuisse adiudicatam. Ipse tamen putat aliquando plus, aliquando minus, prout iudici videbitur, separandum, eo quod non possit certa dari doctrina, qui fructus requirantur ad sustentationem beneficiati. Concilium Tridentinum *sess. 7. cap. 7.* deputare iubet tertiam partem fructuum, aut maiorem, vel minorem arbitrio ipsorum Ordinariorum. B. Pius V. reprehendit illos Ordinarios, qui modum ita excesseruut,

runt, vt parum; aut nihil ex fructibus, redditibus, & prouentibus parochialium Ecclesiarum sic vnitarum Monasterij, collegijs, alijsue locis pijs remanserit, & voluit, vt portio congrua non minor esset scutis quinquaginta, nec maior centum, referente eodem Zypeo *lib.3.resp.3.de congr.Paroch.& Vicar.port.num.*10. vt ne desit Parocho, vel Vicario, quod necessarium sit, nec id patroois auferatur, quominùs oneribus sibi incumbentibus possint satisfacere; quia propterea vniones factæ sunt. Adeòque respici debent redditus, & onera non tantùm parochialis Ecclesiæ, sed eius etiam loci, cui ipsa vnita fuit. Idem ibidem *n.*11. refert, quid in hanc portionem imputandum sit, & quid in eius assignatione considerandum Rebuf. *a n.*62. cum aliquot *seqq.qui n.*81. quærit, in quibus rebus hæc portio assignanda sit. Similiter & Zypæus *n.*13. vbi ex mente B.Pij V. Pontificis assignationem fieri posse ait, in quota fructuum pecunia numerata, fundo, seu alia re stabili. Conferatur idem *lib.5.de iurisd.Eccles.cap.*36.*n.*6. *& 7. & lib.3.cap.*18.

14 Qualiter autem arbitrium in huiusmodi taxatione sit moderandum, conijce ex infrascripta declaratione. An fructuum portio constituenda parochialium Ecclesiarum vacaturarum Vicario curam exercenti quousque ad nouam institutionem deueniatur, referri debeat ad solam ipsius sustentationem, quotam, aut ipsorum vacantium annuum valorem, vel ad ipsius Vicarij qualitatem? S.Congregatio censuit, ad hæc omnia esse referendam. Rursus censuit à datione Coadiutoris Vicario insufficienti, & à congrua assignatione dari appellationem deuolutiuam tantùm, & de grauaminibus videndum in secundo iudicio.

15 Ex dicto autem decreto *cap.7.sess.*21. Sacra Congregatio censuit in Marsicana. *Episcopus parochiales Ecclesias dirutas restaurari, aut transferre curare debet, seruata forma præcisa huius decreti.*

16 Tudertina. *Quando Ecclesia diruitur, onus missarum in matricem Ecclesiam trasferendum est, in eaque expensis Ecclesiam dirutam possidentis erigi debet altare sub nomine Ecclesiæ dirutæ. Cœmeterium autem ad locum vicinum, prout magis populo placuerit transferre debebit, in eoque ossa mortuorum transportari.*

17 Ipporegiensi. *Sequestrum faciendum ab Episcopo super fructibus Ecclesiæ causa reparationis debet relaxari saltem pro ea parte, quæ ad necessarium victum ipsius Parochi requiritur.*

18 Polensi. *Ecclesiæ labentes; & propè cadentes, quæ nullius sunt redditus, Ciuitatum sumptibus Episcopi hortatu refici debent* 22.*Iunij* 1570.

19 Mediolanensi. *Episcopus Ecclesias dirutas, siue parochiales, siue alias profanare valet. Item ruinas Ecclesiæ profanatæ in vsus etiam profanos, non tamen sordidos, conuertere poterit. Item pecunias ex dictis ruinis redigendas in vtilitatem Ecclesiæ conuertere curabit* 24. *Ianuarij* 1573.

20 Circa profanationem quando, & quomodo sit facienda, vide Synodum Placentinam editam anno 1588. Acta S.Caroli, Gauantum *in prax.visitat.* & alios.

CONSVLTATIO LXI.

An, & quatenus à morum correctione detur appellatio etiam quoad Regulares? Quomodo Concilij Tridentini decreto super hac re derogetur? Et an, & quatenus causa Clerici committi possit Iudici seculari?

1 QVoad morum correctionem ita decernit S.Concilium Trid. *sess.24.cap.10.de ref. Episcopi, vt aptiùs, quem regunt, populum possint in officio, atque obedientia continere in omnibus ijs, quæ ad visitationem, ac morum correctionem subditorum suorum spectant, ius, & potestatem habeant, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi iuxta canonum sanctiones; quæ illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, ac diœcesis suæ vtilitate, necessaria videbuntur. Nec in his, vbi de visitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut vlla inhibitio, appellatio, seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquo modo impediat, aut suspendat.*

In quo decreto fusè, ac specialiter declaratur, quod fuit sancitum *sess.13.cap.1.§.in causis visitationum*, & *sess.22.cap.1.vers.nec appellatio*, nihil tamen derogando supradictis decretis. Regula autem est. In causis correctionis non datur appellatio, nisi corrigens excedat modum per textum *in cap. ad nostram de appel.* Quia remedium appellationis non ideò est inuentum, vt alicui à Religionis, & Ordinis obseruantia exorbitanti, idest, quasi per cœcitatem mentis deuianti, debeat in sua nequitia patrocinium exhibere, cui concinit *cap. reprehensibilis*, ibi: *Ne Religiosi cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem Prælati sui, & Capituli disciplinam appellare præsumant.* Et ob eandem rationem non admittitur recusatio, *cap.cum speciali*, vbi id notant Innoc. Ost. Io. Andr. & alij *de appel.* Glos. fin. *in d. cap.ad nostram*, & Guidopap.*n.*2. 2

Etsi enim textus *in d.cap.ad nostram* loquatur in Regularibus, inspecta tamen mente vendicat sibi locum etiam in alijs subditis, prout illum Doctores communiter intelligunt, vt Innoc.post *princ.* Ost.*n.*3. Bald.*n.*2. Abb.*n.7.&* 8. Alex.de Næu.*n.13.& seq.* Præcipuè tamen in Regularibus hoc est obseruandum, quia in eis viget peculiaris ratio propter obedientiam, & regularia instituta, *in d.cap.reprehensibilis de appel.* Concordat *cap. licet, & cap. irrefragabili de offic.ord. & cap. peruenit* 1.*de appel.* Remedium namque appellationis non ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium innocentiæ est institutum, vt legitur in *cap. cum speciali, §. porrò de appel.* Vndè hanc regulam, quod à correctione legitima non appelletur, generaliter ponunt Glofs.fin. & Ost. vbi supra Cardinal.Bald. Abb. & alij omnes *in principio*. 3

Hæc autem regula declaratur, vt procedat quoad effectum suspensiuum tantùm, vt satis innuunt verba dicti *cap.irrefragabili de offic.ord.* his verbis: *Executionem ipsorum nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire*, & sancitur in Tridentino Concilio *d.c.1.sess.22. & d.cap.10.sess.24.* Quod verò ad effectum deuolutiuum admittitur appellatio etiam à correctione, vt patet ex alio eiusdem Concilij decreto, nempè ex *cap.1.sess.13.* vbi statuitur, *vt in causis visitationis, & correctionis ab Episcopo, seu illius Vicario ante definitiuam sententiam ab interlocutoria, vel alio quocumque grauamine non appelletur. Nec Episcopus, seu Vicarius appellationi huiusmodi, tanquam friuolæ deferre teneatur, nisi grauamen huiusmodi per definitiuam sententiam reparari, vel ab ipsa definitiua appellari non possit.* Quibus verbis apertè admittitur in causis correctionis licere appellare post definitiuam sententiam, vel antea, si grauamen sit irreparabile. Hoc autem intelligi debet quoad effectum deuolutiuum, non autem suspensiuum. Et ita S.Congregatio Concilij hoc decretum intellexit, & conciliauit cum præallegatis decretis *cap.1.sess.22.cap.10.sess.24.* Nam consulta, an in causis visitationis, & correctionis appellari possit post definitiuam, respondit posse, ita tamen vt appellatio non suspendat executionem, vt sancitum est *cap.10.sess.24.* & *cap.1.sess.22.* Item consulta, an decretum *cap.10.sess.24.* sustulerit appellationem deuolutiuam, censuit non sustulisse deuolutiuam, sed suspensiuam tantùm. Et quamquam Episcopus id faciat, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, prout habetur in *d.cap.10.* tamen cum iurisdictio iure suo ordinario ei etiam ante Concilium competeret, non impedire appellationis deuolutiuam ad Metropolitanum. Et quoad dandam copiam actorum attinet, seruanda esse decreta *cap.3.sess.13. & cap.20.sess.24.* Secus verò quando Concilium non vtitur illa dictione. Et quia non potest Episcopus prætextu, quod sit Apostolicæ Sedis delegatus, declinare iurisdictionem Metropolitani in casibus illis, in quibus ante Concilium tanquam Ordinarius poterat 4

vti

vti eodem iure, eademque potestate, vt S. Congregatio censuit. Quare licèt Episcopi possint visitare tanquam Sedis Apostolicæ delegati, non impeditur tamen Archiepiscopus in casibus à iure, & à Concilio permissis, quin appellationem recipiat ad effectum deuolutiuum, non tamen suspensiuum. Et iterum suborta dubitatione, an in materia correctionis, vbi Episcopus etiam sine processu, & sine scriptis in carcerem conijcit suos subditos, & tenet diù carceratos, possit Metropolitanus congnoscere de excessu in corrigendo, si carcerati appellauerint ad eum, censuit posse, dummodò interim non impediat, aut suspendat executionem eorum, quæ ab Ordinario decreta fuerint.

5 Distinguendum igitur est, quod ad effectum deuoluendi appellatio permittitur à definitiua, vel interlocutoria, habente vim definitiuæ *d. cap. 1. sess. 22. & cap. 1. sess. 13.* Sed ad effectum impediendi executionem non permittitur, vt *in d. cap. 10. sess. 24. & cap. 1. sess. 22.* de quibus *in d. cap. licet de offic. ord. & d. cap. ad nostram de appel.*

6 Cæterum si Prælatus regularis excederet modum in corrigendo, tunc liceret subdito appellare quod ad vtrumque effectum. Et ita procedit textus *in cap. de priore de appellat.* & in *cap. super quæstionem §. nos autem de offic. deleg.* Sicut appellatur ab executore, cùm modum excedit, *cap. quod consultationem in fin. de re iudic.* à quo aliàs appellari non potest, *cap. nouit eod. can. Ei, qui §. sunt quorum 2. q. 6.* & notat Glos. *fin. in d. cap. ad nostram*, Innoc. *in princ.* vbi ait, hodie non esse differentiam inter Regulares, & alios, inter correctionem, & alium processum, cùm semper liceat appellare, si excedat, seu grauet per textum *in cap. licet de offic. ord. & cap. inquisitionis de accus.* Vndè infertur, vt si Prælatus in causa visitationis, seu correctionis procedat seruata tela iudiciaria, liceat appellare etiam ad effectum suspensiuum, vt colligitur ex *d. cap. irrefragabili in princ.* ibi: *nisi formam in talibus excesserint obseruandam, de offic. ord.* & tenent *in d. cap. ad nostram*, Tancredus, & Vincentius, & post eos Io. Andr. *n. 6. in glos. vlt.* vbi ait, posse Monachum, sicut & Clericum appellare, si correctio fiat in forma iudicij. Estque mens Glos. *vlt. in d. cap. ad nostram* & Ost. *n. 8.* dum inquiunt idcircò à correctione non posse appellari, quia fit ad pœnitentiam, & extra formam iudicij, innuentes per hoc secus dicendum esse, si procedatur seruato ordine iudiciario.

7 Et hanc sententiam probauit S. Congregatio Concilij. Consulta enim, *an cum Episcopus, seruata tela iudiciaria, fert sententiam definitiuam contra delinquentes, habeant locum decreta Concilij de visitatione loquentia, & præcipuè decretum cap. 10. sess. 24. adeò vt appellatio ad effectum suspensiuum nullatenus debeat admitti, etiamsi sententia lata fuerit ad puniendum delictum blasphemiæ, vel adulterij? S. Congregatio censuit, appellatione correctionis morum non comprehendi correctionem, seu punitionem, quando Episcopus iudicialiter processit, cognouit, & pronunciauit.* Et ea eiusdem S. Congregationis sententia Gregorius XIII. hoc generale decretum edidit. In causis visitationis, & correctionis appellari potest post definitiuam ita tamen, vt appellatio non suspendat executionem, prout in *d. cap. 10. sess. 24.* sancitum est, & *d. cap. 1. sess. 22.* Quod si Episcopus, completo processu, formato iudicio, seruatis seruandis, prout iuris fuerit, procedat, veluti ex causa blasphemiæ, & adulterij, aut restitutionis fructuum beneficiorum ob non recitatum Officium diuinum, & similium, non habent locum hæc decreta.

8 Quia correctio, vltra quod videtur respicere tantùm ea, quæ concernunt regulam, & institutum Ordinis *d. cap. ad nostram de appel.* vbi Abbas, videtur etiam sentire Concilium *cap. 1. sess. 22.* vbi exprimendo, *quibuscumque criminibus Ecclesiasticis*, tamen requirit etiam illud, vt fiat extra formam iudicij, & ad pœnitentiam, Glos. in d. cap. ad nostram, ibique Ancharanus, Butrius, Imola, Geminianus, traditque Ab. *in cap. Si quis contra Clericum in repet. n. 50. & in cap. Cùm contingat num. 39. de for. comp.* vbi constituit differentiam, an Episcopus processerit correctionaliter, vel iudicialiter, Cardinal. *in Clem. Si Romanus in princ. de præb.* D. Anton. *in sum. p. 2. de correct.* Condemnare autem blasphemum, vel adulterum est punire delictum, non corrigere mores. Et quamuis *d. cap. 10. sess. 24.* vtatur verbo *puniendi*, & sic extra pœnitentiam, & vtatur etiam verbo *iudicata*, & sic etiam in forma iudicij; tamen quia loquitur de visitatione, & correctione, ad visitationem, & correctionem debent referri. Ideòque si Episcopus in criminibus iudicialiter processit, admittendam esse appellationem etiam ad effectum suspensiuum, censuit S. Congregatio.

9 Sed num poterit Episcopus visitans tanquam suspectus recusari? S. Congregatio censuit, non posse, nec cum generalem visitationem aggreditur, nec cum ad specialem descendit, si modò sine strepitu, & figura iudicij procedens pœnas imponat delictorum non ordinarias, sed eas tantùm, quæ morum emendationem, & correctionem respiciunt, modumque corrigendi non excedat. Ita etiam censuit 6. Octobris 1588. his verbis. Congregatio Concilij censuit, decretum *cap. 10. sess. 24.* non habere locum quoad appellationem, quando Episcopus compilato processu ad pœnam ordinariam procedit, & quod tunc suspectus allegari poterit, & dabitur appellatio.

10 Eadem S. Congregatio Concilij declarauit super *d. cap. 1. sess. 13.* quod appellatio carcerati sine processu potest cognosci, dummodò non impediat executionem correctionis.

11 In causis, in quibus prohibetur appellatio per hoc decretum, si de facto appelletur, Iudex appellationis non potest etiam sine præiudicio cursus causæ principalis cognoscere de grauamine, à quo appellatum fuit, nec mandare, vt ad effectum prædictum sibi transmittantur acta.

12 Ab indebita carceratione appellari potest, & appellationi deferendum est. Carceratus autem non debet per Iudicem appellationis, nisi causa cognita, relaxari.

13 Brundusina. Appellatio à correctione non est admittenda per Metropolitanum ante definitiuam sententiam, etiamsi Metropolitanus acta solummodò videre velit expensis appellantis.

14 Eadem. Appellatio à definitiua in causa correctionis rei, non suspendit executionem.

15 Nicoterensi. In causis, in quibus prohibetur appellatio à Consilio post definitiuam, appelari potest, sed huiusmodi appellatio non impedit executionem.

16 Portò hisce Tridentinis decretis non derogatur per commissionem, nisi de eis specialis mentio fiat ita, vt oporteat de illis, specialem mentionem facere, vt per Doctores communiter apud Sanchez *de matr. lib. 3. cap. 37. num. 7.* Cùm enim correctio morum inducta sit in fauorem animæ, ac in honorem Dei, est priuilegiata, vt notant Panuin. *q. 1. num. 6. & q. 10. num. 1.* Mar. Anton. *lib. 1. resol. 109. num. 5.* Et ideò non censetur illi derogatum per generalia verba, nisi de ipsa fiat expressa mentio. Quia in generali concessione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter non esset in specie concessurus, cùm mens Principis nunquam præsumatur approbare factum, reprobatum à lege iuxta regulas iuris.

17 Posito tamen, quod Pontifex expressè in supradictis Concilij Tridentini decretis derogaret, & causam committeret Iudici merè seculari, validè id fieri, asserunt communiter Doctores apud Delben. *de immun. Eccles. cap. 10. dub. 11.* Quod obseruari in praxi testatur, sed an licitè, dubitat. Suarez *lib. 4. de immun. Eccles. cap. 29.* ait, manifestum esse, posse quemlibet Clericum de licentia Summi Pontificis huic priuilegio renunciare, prout *in cap. 2. de for. comp.* tradit Panorm. Indeque argumentum sumit, quia Pontifex potest delegare laico causam spiritualem iuxta *can. illud. 10. q. 3.* & de purgatione Episcopi in causa criminali idem desumitur ex *can. Mennam 2. q. 5.*

19 Ratio autem est, quia Summus Pontifex habet potestatem dispensandi in toto iure canonico etiam præcipiente, ac determinante, vel ex parte mutare priuilegium iure diuino concessum, quod respectu Pontificis non includit præceptum, vt nunquam mutetur. Item

quia

quia Pontifex potest suam iurisdictionem committere laico, præsertim in causis temporalibus, etiamsi id ad personas Clericorum pertinant. Hoc tamen rarissimè facit Pontifex, quia per se non decet statum Clericalem. Vndè etiam constat, necessariam esse causam, & satis grauem, vt Pontifex facultatem hanc rectè, ac legitimè concedat, cùm ad omnem dispensationem communis iuris, vt licitè fiat, necessaria est causa. Ergo multò magis in hoc iure, quod grauissimum est, & statum ipsum clericalem generatim respicit, adque ius diuinum pertinet, vel illi est coniunctissimum.

19 Id confirmat Delbene *cap.4.dub.31.* Quia cùm immunitas Ecclesiastica sit in maximum bonum Ecclesiæ, & forsan etiam de iure diuino, non potest Summus Pontifex sine iusta, & rationabili causa dictæ immunitati aliquatenus renunciare, cùm non sit ei data potestas in destructionem, sed solùm in ædificationem, alioquin irrita erit renunciatio, & si facta fuerit, reuocari debebit.

20 Addi etiam potest ratio satis congrua. Quia si commissio causæ clericalis Iudici laico admittenda esset, vel id fieret propter grauitatem criminis, vel propter leuitatem. Hoc posterius nemo dixerit; quia leuiora peccata faciliùs possunt per proprium Iudicem Ecclesiasticum cognosci, ac puniri. Crimina verò grauiora Clericorum magis necessarium est non tractari à laicis, immò neque cognosci, aut sciri, si fieri posset. Et præterea per Ecclesiasticum Iudicem possunt sufficienter vel curari, vel vindicari. Quod si ad hoc fuerit necessaria potestas secularis, non idcircò debet iudicium talium criminum secularibus committi. Multò enim conuenientius est, vt ipsi se non intromittant, donec vocentur, & vt requisiti ab Ecclesiastico Iudice auxilium suum impendere teneantur iuxta *cap. vt famæ de sent. excom. Fas enim non est*, exclamant Theodosius, & Valentinianus Augusti, *vt diuini muneris Ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio*, *l. vlt. de Episc. & Cler.*

CONSVLTATIO LXII.

An, & quatenus Regulares abiurantes de leui in S. Officio Inquisitionis reddantur inhabiles ad gradus, & dignitates Religionis? Vbi non vulgò aliqua effata de abiuratione, de abiurante, deque Regularibus ab materiam S. Inquisitionis pertinentia.

1 NEgant Freutas *in addit. ad tract. de confes. sollic. q.24. num.70.* Roderic. à Cugna *eod. tract. q.24. num.22.* Sous. *eod. argum. tr.2. c.16. n.6.* Henriquez *lib.13. cap.56. §.1. in Glos. lit. K.* Rodriquez *tom.3. quæst. reg.24. num.70.* Garzia *de benef. tom.2. p.11. c.10. num.87.* alijque apud ipsos, idque etiamsi abiurassent de vehementi. Ratio autem est, quia irregularitas non est imponenda, nisi fuerit expressa in iure. In nullo autem iure exprimitur, abiurantes de leui esse irregulares.

2 At nihilominùs hodie tenendum est, huiusmodi Regulares abiurantes etiam de leui reddi inhabiles ad omnes Religionis suæ gradus, & officia per decretum Vrbani VIII. editum in Congregatione S. Officij Inquisitionis die prima Octobris 1626. his verbis: *Sanctissimus D. N. iustis de causis animum suum mouentibus, decreuit, & statuit, vt in posterum Regulares omnes cuiusuis Ordinis, Religionis, Societatis, & Instituti, quibus pro delictis ad S. Inquisitionis Officium spectantibus, pœnitentiæ genus aliquod impositum fuerit, salutaribus pœnitentijs exceptis, eo ipso ad omnes Religionis suæ gradus, & officia inhabiles censeantur. Et deinceps, etiamsi pœnitentiæ tempus expleuerint, vel gratiam receperint, ad illa tamen promoueri nullatenus possint, nisi prius obtenta à S. D. N. vel ab hac S. Congregatione coram Sanctitate sua habenda, speciali, & expressa rehabilitationis gratia. Aliàs promotio qualibet nulla sit, & promouentes ipsi priuationem suorum officiorum, ac præterea vocis actiuæ, & passiuæ ipso facto incurrant, ad quæ restitui, nisi ab eodem S. D. N. vel ab eadem S. Congregatione coram Sanctitate sua habenda non possint. Præsens autem decretum omnibus Religionum superioribus intimare mandauit idem S. D. N.*

Et ita tenent post hoc decretum Peytin. *in Constit. 9. Pauli V. §.2. n.29.* Carena *p.3. tit.12. §.4. n.14.* Pistacbius *de superstit. p.2. cap.25. n.78.* Alphons. de Leon. *de offic. & potest. Confes. tom.2. resol. n.211.* Delbene *de offic. S. Inquis. p.1. dub.171. pet.2. n.13.* Cùm igitur id exprimatur in adducto decreto, non est amplius de hoc disputandum, sed parendum. 3

Effata de abiuratione. Abiuratio de violenti non datur, nisi in casu capitali cum contumacia, & reducitur ad abiurationem de vehementi. Neque in S. Officio est amplius in vsu. 4

Abiuratio de leui imponitur minori decem, & octo annorum, qui aliàs propter delictum abiurare debuerat de vehementi. 5

Abiuratio minuitur tortura. 6

Non imponitur ijs, qui traduntur Curiæ seculari. 7

Abiuratio de vehementi non declarat quempiam hæreticum, neque impedit, quominùs Dignitates consequatur. Neque reddit abiurantem inhabilem ab beneficia, neque efficit illum irregularem. Si verò extet aliquod statutum particulare, ne quis de aliquo crimine suspectus admittatur ad Canonicatum, vel ad beneficia, vel Dignitates, id quidem esset ex vi Statuti, non abiurationis. 8

Abiurationi publicæ interessentibus conceditur Indulgentia. 9

Super tabulato, vulgò palco abiurationis Iudex secularis non sedet cum Iudicibus, & Officialibus S. Officij, sed separatim. 10

Publicè abiurans non producatur alio habitu indutus, nisi suo solito, licèt sit relapsus, aut tradatur Curiæ seculari. 11

Siue abiuret de formali, siue de vehementi teneat candelam accensam in manu. 12

Abiurans tanquam hæreticus formalis non admittitur ad officia publica, & honores, & admissus remoueatur, nisi doceat de dispensatione. 13

Abiurans de formali debet gestare habitellum, nisi sit spontè comparens. 14

Abiurans de formali, & postea habilitatus ad beneficia, Canonicatus, & dignitates, potest obtinere Canonicatum in Cathedrali, non obstante statuto prohibente, ne quis de aliquo crimine suspectus, aut læsæ maiestatis, vel aliàs leuis opinionis eligatur in Canonicum. 15

Si de leui abiurauerit, potest ei permitti audire Confessiones, nisi aliud ei obstiterit impedimentum, vel nisi in sententia fuerit suspensus, aut propter delictum in Confessione commissum fuerit pœnitentiatus. 16

Qui pluries abiurauit de formali sub ficto nomine ob lucrum, est fustigandus. 17

Qui abiurauit de vehementi, non est hæreticus formalis cum iterum debeat abiurare de vehementi. 18

Regulares venientes ad Vrbem sine obedientia suorum Superiorum pro denunciando in S. Officio, quamptimùm examinantur, & si nihil pertinens ad S. Officium, aut minus deposuerint, detinentur in pœnam per sex menses in carceribus S. Officij. Illi verò, qui vagantur sub prætextu deponendi, in carceres conijciuntur, & sic puniti remittuntur obedientiæ suorum Superiorũ. 19

Regularium missiones in Regnum Iaponicum fiunt à Generalibus Ordinum, & qui mittuntur, præmonentur in Lusitania, deinde Gœ, ac inde proficiscuntur in Iaponem, nec faciunt iter per Indias occidentales, nec ab aliquo accipiunt iter, quod facere debent. 20

Regulares accedentes ad Indias per Insulas Philippinas tenentur obseruare Breue Pontificium, hoc est, quod fiat iter per Lusitaniam. Contra verò hoc Breue conceditur licentia eundi per aliam viam, sed tamen tenentur seruare iter, ipsis præscribendum à Rege Hispaniarum. 21

Episcopus Iaponi non potest assignare Prouincijs sibi benè visis Regulares accedentes ad prædicandum Euangelium in illis partibus, vt occurratur discordijs, neque ha- 22

habere super eis iurisdictionem, sed illæ Regiones visitandæ sunt ab alio Episcopo vicino.

23 Superiores Regulares non possunt contra suos subditos inquisitos de causis ad S. Officium spectantibus procedere iuxta Constitutionem Pauli V. quæ incipit *Romanus Pontifex*, alioquin incidunt in pęnas in illa contentas.

24 Regulares non possunt adire Monasteria Monialium ad illas alloquendum, etiamsi sint Vicarij S. Officij, dummodò non agatur de re ad S. Officium pertinente, sine licentia Episcopi, vel S. Congregationis Regularium.

25 Regulares non possunt accedere ad partes Vallis Tellinæ absque licentia Episcopi Comensis.

26 Quicumque Regulares quorumuis etiam Mendicantium Ordinum, qui pro tempore ad Officium S. Romanæ Inquisitionis pro quocumque fidei negotio recurrerint, seu confugerint, vel in eo testimonium veritatis perhibuerint, aut aliàs quomodolibet denunciauerint, nequaquam à suis superioribus per quinquennium continuum à die recursus, seu denunciationis huiusmodi molestari, vel ex quacumque causa, vel quæsito colore pœnitentiari possunt, nisi prius ab ipsis Superioribus de illorum causa, vel excessibus prætensis, ac de debitis propterea pœnis, seu pœnitentijs eisdem imponendis Eminentissimi Cardinales Inquisitores certiores facti fuerint, & ab ipsis desuper responsum. Verum id non videtur esse amplius in vsu.

27 In Regularium causis pertinentibus ad S. Officium, in quibus de validitate, seu inualiditate professionis agi contigerit, Episcopi, seu Inquisitores causam nullitatis, seu inualiditatis professionis absque interuentu Superiorum eorumdem Regularium, & aliàs non seruata forma à S. Concilio Tridentino præscripta, cognoscere, & iudicare possunt, ac valent.

28 Prælati regulares, alijque habentes quasi iurisdictionem Episcopalem, possunt procedere in causis S. Officij contra suos subditos seculares, dummodò habeant territorium separatum, & exemptum à iurisdictione Episcoporum.

29 Regulares tenentur post receptas denunciationes certiorem reddere S. Inquisitionem sub pœnis, ac censuris in dicta Constitutione *Romanus Pontifex* contentis.

30 Regulares superiores contra suos subditos morantes in locis, in quibus hæreses impunè grassantur, & in quibus non exercetur per Ordinarium, vel Inquisitorem S. Officium, procedere possunt.

31 Regulares publicantes Indulgentias sine licentia Ordinariorum, vel excedentes modum in illis publicandis, puniuntur ab Ordinarijs.

32 Regulares cuiuscumque Religionis admitti possunt ad administrandam curam animarum, durante necessitate Sacerdotum secularium.

33 Regularium Superiores curent, ne Confessarij Monialium sibi subiectarum concionentur in loco, vbi audiunt earum confessiones.

34 Superiores regulares tenentur ex Conuentibus soluere alimenta suis subditis carceratis. Quod si conuentus sint ita pauperes, vt nequeant einsmodi expensas soluere, illas soluere debent Prouinciæ, sin minùs Religio. Qui verò non habent proprios redditus, viuuntque ex eleemosynis, eas soluere non tenentur. Curent tamen Inquisitores in huiusmodi casibus, vt Conuentus, vel Prouinciæ subministrent carceratis dictim victum, vel expensas cibarias. Quod verò ad processus, & alia acta nihil exigendum, sed de suo S. Officium soluere debet.

35 Superiores Ordinum tenentur quolibet anno publico documento docere S. Congregationem, se publicasse decretum Constitutionum spectantium ad S. Officium. Sufficit tamen, quod fides publicationis præsentent Inquisitori, cui subiacent. Illud verò tenentur publicare in Capitulis Generalibus, & Prouincialibus, non autem particularibus. Fides publicationis huiusmodi vltra montes exhibere debent Nuncijs Apostolicis, sufficitque subscriptio Superioris Conuentus, & duorum testium.

36 Regulares retinentes scripta sortilega damnantur ad triremes per decennium, priuantur voce actiua, & passiua, & abiurant iuxta facti qualitatem ita, vt ad talem pœnam inclusiuè damnari possint plus, minusue iuxta delictorum, personarum, ac temporum, scandalique resultantis, & aliarum circumstantiarum qualitatem, dummodò talis pœna excedatur.

Regulares inseruientes S. Officio, dum sunt in actuali seruitio occupati, sunt exempti à choro. 37

Regularium Superiores tenentur restituere habitum suis subditis habilitatis ex gratia S. Congregationis à triremibus, non obstante decreto Capitulari prohibente, ne amplius recipiantur ad Religionem ij, qui ad triremes fuerunt damnati. Quod quidem non habet locum in hoc casu. 38

Iesuitæ possunt in Hispania, & Lusitania imprimere libros absque illorum missione ad Vrbem, vt reuideantur, dummodò non tractent de gratia efficaci, & de alijs controuersijs huius temporis in materia iurisdictionis Ecclesiasticæ, nec aduersentur doctrinæ D. Thomæ, vel etiam sit dubium, an sit secundùm illius doctrinam. 39

Non habent amplius facultatem absoluendi ab hæresi in foro conscientiæ. Huiusmodi enim facultatem a Gregorio XIII. ipsis concessam, reuocauit Sixtus V. 40

Neque habent facultatem absoluendi eos, qui non satisfaciunt S. Officio. 41

Morantes in Regno Synarum possunt vti alba in parte anteriori aperta, & planeta, etiam ab vno latere aperta. 43

CONSVLTATIO LXIII.

Caius procuratorem constituit ad contrahendum suo nomine matrimonium cum Seia. Interim Caius cogitur à suis parentibus, qui nolebant hoc matrimonium contrahi, ad suscipiendum Sacrum Subdiaconatus Ordinem. Vndè mox, vt a molestijs paternis liberaretur, supponens matrimonium nondum fuisse contractum, deliberauit dictum Ordinem Subdiaconatus suscipere. Sciens postea matrimonium per procuratorem contractum fuisse tribus antea diebus ante susceptionem Subdiaconatus, pœnituit Ordinem suscepisse, & matrimonium consumauit. 1

Quæritur quas pœnas incurrit in Ecclesia latina? quid in Ecclesia græca? vbi strictim differentia inter dictas Ecclesias; an ipsi iniungendum sit præceptum non petendi debitum, sed solùm reddendi? Et quid de promoto ad minores ordines? 2

Principio certum est, quod ligamen matrimoniale reddit irregularem hominem in Ecclesia latina ita, vt durante eo vinculo non possit ad Ordines promoueri per textum *in cap. coniugatus, de conuers. coniug.* vtque nec primam tonsuram recipere debeat, aliàs peccat mortaliter *cap. nullus de temp. ordin. in 6.* Sanch. *lib. 7. de matr. disp. 38. n. 6.* In Ecclesia græca non est irregularis coniugatus, sed potest promoueri ex consuetudine, in quam Romani Pontifices consensere, *can. aliter 31. d. c. Syracusana 28. d. cap. Cùm olim de Cler. coniug.* Sanch. *disp. 28. n. 4. & seq.* Layman. *de Sacram. Ordin. c. 11. n. 9.* & nos alibi. 3

Et quidem possunt Lectores, & Cantores in Ecclesia Catholica etiam impunè vxores habere ex *can. Apostolorum 25.* & generaliter in minoribus Ordinibus constitutos infra Subdiaconatum ad matrimonium peruenire non est prohibitum. In Subdiaconatu, & alijs maioribus est prohibitum, & si de facto peruenerint, vxores dimittere, & pœnitentiam agere per suspensionis, & excommunicationis sententiam compelluntur *cap. 1. de Cler. coniug. lib. 3.* matrimonio nullo existente, & constituta pœna priuationis beneficiorum, *cap. sanè 4. cap. diuersis 6. eod. tit. can. presbyterum 28. d. cap. 1. & 2. qui Clerici, vel vouent. matr. lib. 4. tit. 6. can. de illo, can. placuit cum similibus ferè tota 32. dist.* 4

Apud Græcos orientales variatum est. Neque enim illi, vt diximus, votum castitatis in sacris Ordinibus admiserunt, & ideò vxorati apud illos sunt Sacerdotes, vt habetur in historia Tripartita *lib. 2. cap. 14. & in can. Nicena Synodus 31. dist.* apud Sozomenum *lib. 1. c. 22.* Nicephor. Calixt. *l. 8. c. 19.* statutum, & apud eosdem Græ- 5

cos

cos aliquando, vt Sacerdotes abstineant ab vxoribus tantùm sacrificij causa ex forma legis antiquæ in Synodo quadam 6. *cap.* 13. *can. quoniam Romana* 13. *sub* 31. *dist.* licebat, & retinere vxores ante promotionem acceptas. Aliter in Ecclesia Occidentali seruatum iuxta *can. fin.* 31. *dist.*

6 Iustinianus autem *in §. sed & si quis de nupt. nouel.* 22. *cap.* 42. lectori, & cantori nuptias permittit, alios autem Clericos contractis nuptijs cadere Sacerdotio statuit. Et *in §. vnde sancimus cap.* 44. eiusdem *nouel.* 22. tradit conditionem marito ab vxore impositam capiendi relictum, si vxorem duxisset, deficere adueniente Sacerdotio, nempè quod per illud omnis spes vxoris ducendæ euanescat.

7 Poterant tamen, & ex Imperatorum græcorum legibus ordinati laici in Presbyteros, Episcopos, Diaconos, aut Clericos, qui vxorem legitimam duxissent virginem, eamque vnicam, sed ordinati subdiaconi, diaconi, vel presbyteri, cùm non haberent vxores, nullam vxorem accipere post ordinationem poterant, & si de facto accepissent, dijciebantur à Clero, Episcopusque, qui id fieri permisisset, ab Episcopatu detrudebatur §. *Clericos cap.* 12. *& §. si autem* 14. *nouel.* 132. *de Sanctis Episcop. d. §. sed & si quis c.* 42. *de nupt. in nouel.*

8 Et cum eadem distinctione idipsum statuit Leo Cæsar *nouella* 2. *&* 3. in qua emendatur eius temporis, quæ ibi refertur, consuetudo, siue corruptella, qua licebat post adeptum Sacerdotium intra biennium, non vltra, vxorem ducere, statutumque in perpetuo esse debere cælibatu eum, qui non habuisset vxorem, cum ad Sacerdotium ordinatus fuisse. De qua re nos alibi vberiùs.

9 In Ecclesia latina similiter Sacri Canones antiquorum Patrum prohibent in subdiaconum, diaconum, presbyterum ordinari quemquam, nisi prius emisisset votum, perpetuæ castitatis, *can.* 1. *cum sex sequentibus sub* 28. *dist.* D. Gregorius *lib.* 1. *epist.* 42. dum scribit Petro Subdiacono & *lib.* 8. *epist.* 40. Neapolitanis nobilibus, & Clero, Innocentius Secundus in Concilio Romano *cap.* 5. in Concilio Toletano *cap.* 1. in Toletano 4. *cap.* 6. in Arelatensi 2. & in Arelatensi 3. *cap.* 2.

10 Aliquando & Ecclesia Romana, antequam votum castitatis esset pro huiusmodi Ordinibus definitum, permisit ex laicis vxorem virginem accipientibus ordinari viros probos, vel in diaconos, vel subdiaconos, vel presbyteros, vel Episcopos iuxta dictum Apostoli requirentis in ordinato, vt esset vxoris vnius vir, 1. *ad Timoth.* 3. *v.* 2. *&* 4. *& cap.* 4. *v.* 1. 2. *&* 3. & ad Titum *cap.* 1. *v.* 6. Attamen eosdem post ordinationem ob ministerium sacrum abstinere à concubitu illarum iussit, & separauit, non quidem vinculum coniugale, aut effectum, sed commixtionem, & thorum. Nec consequenter eos admisit, nisi & ipsi in proposito venissent seruandi castitatem, *can. præterea placuit* 7. *& can.* 5. *de Syracusana* 13. *in princ.* & in *§. quia ergo* 18. *dist.* Vbi & explicat Gratianus, constitutum in laicali habitu, & in minoribus Ordinibus potuisse habere vxorem, & filios; Et si postea ex consensu vxoris continentiam professus fuisset, potuisse, & subdiaconatum, diaconatum, & presbyteri gradum adipisci. Sicque consensus vxoris iam habitæ requisitus, & vt ipsa quoque voueat castitatem perpetuam, quamuis in sęculo relinquatur, *can. Episcopus* 77. *dist.* Nisi vxoratus ordinatus esset Episcopus, quo casu vxor eius teneretur ingredi Religionem, *cap. sanè de conuers. Coniug.* Vide *cap. quod à te de Cler. coniug.* quod laudare, & probare videtur Iustinianus *§. neque autem cap.* 5. *quomodo oporteat Episcop. nouel.* 5. Facitque *can. Eos ad Sacrificia* 32. *dist. can. Quoniam in Romani ordinis* 13. *ead.* 31. *dist.*

11 Neque in his casibus relictæ vxori licebat alteri se matrimonio copulare ex Concilio Aurelianēsi 1. *cap.* 15. *can. Quia sunt* 10. *& seq. si se cuiquam* 28. *dist.* Eo modo separati ab vxoribus ob Sacerdotium non sunt contemnendi Sacerdotes vxorati, neque prætextu Religionis vxorem abijcere licet, *can.* 5. *Apostol.* & ex Concilio Gangrensi *cap.* 4. *can. penult.* 32. *dist.*

12 Addit & Gratianus in *d. can. de Syracusana* 13. *§. fin.* 18. *dist.* Neocæsariensem, & Ancyranam Synodos emendatas fuisse, quæ non reijciebant in talibus ordinibus non vouentes castitatem, *can. presbyter, can. diaconi ead.* 28. *d.* Illud enim, inquit Gratianus, Neocæsariensis, vel Ancyranæ Synodi vel ex tempore, vel ex loco intelligitur. Ex tempore, quia nondum erat introducta continentia ministrorum altaris. Ex loco, quia vtraque Synodus Orientalis est, & Orientalis Ecclesia non suscipit generale votum castitatis; hoc tamen diligenti obseruatione custoditur, vt post adeptum Sacerdotium, defuncta prima vxore, cum qua Sacerdos factus fuerat, si alteram duxerit, deponatur.

Potest tamen promoueri in Ecclesia latina coniugatus 13
cum consensu vxoris vouentis continentiam, vel ad Religionem transeuntis, vt *d. cap. coniugatus de conuers. coniug.* Sanch. *disp.* 39. Et in ijs casibus, quibus marito licitum est diuertere ab vxore per separationem quoad thorum, & habitationem, inuita vxore, ob adulterium, vel sæuitiam, vel hæresim vxoris, dummodò diuortium sit factum absolutè, & perpetuo iudicio Ecclesiæ, Sanch. *lib.* 10. *disp.* 11. *num.* 16. *& disp.* 18. *num.* 48. *& disp.* 15. *num.* 22.

Primò igitur promotus ad Ordines etiam Sacros, 14
inuita vxore, in casibus non permissis, potest ab vxore reuocari, si illa non ratum habuit, nisi ipse matrimonio non consumato velit Religionem approbatam ingredi, & in ea solemniter per tria vota essentialia profiteri. Et ad talem ingressum debet Episcopus promotum ad Sacros matrimonio nondum consumato admonere. Quo si ingredi nolit, cogi potest ab vxore ad consummandum matrimonium, sed ea vxore præmoriente ipse in Sacris ordinatus non potest aliam ducere vxorem, vt per *Extrauag. Antiqua de vot.* & Sanch. *d. disp.* 38.

Secundò promotus ad Ordines Sacros, inuita vxo- 15
re, in casibus non permissis, amittit ius petendi debitum, sed tenetur reddere. Certi namque iuris est coniugatum non posse ad Ordines Sacros promoueri absque vxoris suæ licentia per *text. in d. cap. Coniugatus de conuers. coniug.* etiamsi matrimonium non fuisset consumatum, vt in *d. Extrauag. Antiqua de vot.* Quod si ordinatur, vxore contradicente, vel nesciente, potest ab ea reuocari, & illa tenetur ei reddere debitum, licèt exigere non possit, vt per *d. Extrauag. Antiqua*, ibique Glos. *vlt.* & Glos. *in can. Agathosa v. debeas* 27. *q.* 2. D. Thom. *in* 4. *dist.* 37. *q.* 1. *ar.* 2. *ad* 1. Palod. *q.* 1. *art.* 1. *num.* 9. D. Anton. 3. *p. tit.* 1. *cap.* 8. *ad fin.* Et Doctores communiter. Ratio autem est, quia vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier iuxta ea, quæ tradit Glos. *vlt. in d. Extrauag. Antiqua*. Et quia quod suum erat, scilicet debitum petere, maritus vouere potuit, sed non alienum, scilicet non reddere, *can. Vna* 33. *q.* 5. quam rationem assignat Glos. *in d. can. Agathosa v. debeas*, 27. *q.* 2.

Non obstante, quod ad susceptionem Subdiaco- 16
natus fuerit adstrictus à parentibus, atque adeò videtur coactè illum suscepisse, ac proinde non teneri ad continentiam, vt per *cap. maiores de baptism.*

Nam non solùm videtur fuisse coactus conditionali- 17
ter, seu causatiuè, non autem absolutè, seu præcisè, vt distinguitur in *d. cap. maiores §. Item quæritur*, & in *cap. sanè de his quæ vi met. caus.* & per D. Thom. *in* 4. *d.* 29. *q.* 1. *ar.* 1. Atque adeò tenetur ad continentiam, & reddere tantùm, non autem petere. Quia in actibus, in quibus requiritur plena libertas, vt in matrimonio, *cap. Cùm locum de spons.* & in voto, *cap.* 1. *de regular.* coactio conditionaliter non attenditur, vt *cap. Cùm dilectus de his, quæ vi, metuue caus.*

Sed etiam, quia metus omnis videtur fuisse pur- 18
gatus, cùm postea accesserit ad ordinationem cum animo deliberato suscipiendi subdiaconatum. Metus enim, & coactio purgantur per liberum consensum superuenientem, vt per Ostiens. *in d. cap. maiores num.* 38. *v. conditionaliter*, Io. Andr. *in fin.* Henric. Boich. *num.* 7. *in fin.* Butr. *n.* 8. & DD. communiter. Atque adeò amisit ius petendi debitum, sed tenetur reddere, Sanch. *de matr. disp.* 38. *num.* 22. & *lib.* 9. *disp.* 35. *num.* 25. Gutier. *de*

matr.

matr. cap. 96. per text. in cap. quidam, & cap. placet de conuers. coniug. ibique Canonistæ.

19 Quare poterit huiusmodi viro hoc præceptũ, siue monitio fieri, quatenus ita decernatur in allegatis iuribus in pœnam suæ temeritatis, in voti castitatis decentiam.

20 Tertiò hic promotus extra casus à iure permissos est irregularis ex delicto, adeò quod neque soluto matrimonio possit in susceptis ministrare, nec vlterius promoueri, nec beneficia obtinere, *d. Extrauag. Antiqua de vot.* Sãch. *d. disp. 49. n. 2.* Sayr. *de censur. lib. 4. c.* 14. *n.* 28. & alij. Verùm ad has pœnas incurrendas requiritur dolus, seu scientia, vel ignorantia affectata, quia textus loquitur de præsumentibus. Neque procedit, si matrimonium fuit irritum, Sanch. *ibid. n. 3. & 4.* Super hac autem irregularitate, & inhabilitate dispẽsare potest Diœcesanus Episcopus, si taliter promotus postea canonicè Religionem ingrediatur, & in ea profiteatur, verbi gratia soluto matrimonio, aut cum consensu vxoris, seù aliàs in casibus à iure permissis supra relatis, vt patet ex eadem *Extrauag. Antiqua de vot.* & ex Sanch. *d. disp. 49. n. 8.* cum *ibi* adductis.

21 Promotus verò ad minores Ordines, constante matrimonio, extra casus à iure permissos, secundum aliquos est irregularis, si Episcopo inscio, seu impedimentum huiusmodi non aduertente promotus fuerit, vt tenet Sayr. *lib. 6. cap.* 14. cum Maiolo. Sed contraria sententia est verior, nullam pœnam esse in iure latæ sententiæ contra taliter promotum, vt per Sanch. *ibid. n. 9.* Et quamuis Bulla Sixti V. 91. quæ incipit *Sanctum* statuerit contra sic promotos pœnam suspensionis latæ sententiæ, tamen illa constitutio fuit abrogata à Clemente VIII. *constit. sua* 40. vt notat Sanch. *eo loco n.* 10.

22 Si autem cõiugatus efficiatur Clericus, & actu seruiat Ecclesiæ, & incedat in habitu, & tonsura, duo tantùm habet priuilegia, Canonis, & fori Ecclesiastici in causis criminũ, nõ autẽ priuilegiũ exemptionis ab oneribus quoad bona, neque beneficia potest obtinere ex S. Concil. Trid. *sess. 23. c. 6. de refor.* Sanch. *d. lib. 7. disp. 46. n. 1.* & Garz. *p. 2. de benef. c. 2. n. 16.* & nos alibi prolixè.

23 Ordinatus verò in Sacris, vel minoribus, constãte matrimonio, vel ordinatus in minoribus ante contractum matrimonium, potest cogi ab Episcopo, instante adhuc vxore, vt habitum clericalem dimittat, quia potest talis habitus vxori scandalum, seu auersionem generare, vt per *cap. Ioannes de Cler. coniug.* & Sanch. *lib. 9. de matr. disp. 3. n. 9.* Et tunc omninò erit priuatus priuilegijs clericalibus, vt per Sanchez, & Garziam locis allegatis cum Tridentino *d. cap. 6.*

24 Episcopus autem, aliusue Prælatus conferens primam tonsuram viro coniugato, incurrit suspensionem à collatione primæ tõsuræ per annum vnũ, vt in *cap. fin. de temp. ordin. in 6.* Non tamẽ procedit hæc pœna contra promouentem coniugatum ad minores ordines secundũ veriorẽ sententiã per Glos. *ibi v. duntaxat*, & Gemin. traditque Suarez *de censur. disp. 31. sect. 5. n. 3.* contra Syluestrũ, Sotum, S. Antoninum, & alios, quos sequitur Filiuc. *tr. 9. n.* 84. Et hæc suspensio est reseruata Papæ intra annum. Poterit tamen, si casus sit occultus, absolui Episcopus à suo Confessario, si ei ipse det talem facultatem vigore S. Concilij Trid. *sess. 24. cap. 6. de ref.*

25 An autem coniugatus Sacrum Subdiaconatus, vel diaconatus, aut presbiteratus Ordinem suscipiens sine vxoris suæ licentia, & in casibus non permissis, præter dictas pœnas sit de hæresi suspectus, atque adeò puniẽdus sit ab Inquisitoribus, negandum videtur; quia sicuti quando recipit Ordines cum licẽtia vxoris, vel in casibus permissis, licitè agit. Transit enim à statu coniugali sine eius destructione ad statum clericalem meliorẽ, ac perfectiorẽ, ac proinde nulla ex hoc potest oriri suspicio hæresis, quæ tantùm ex facto illicito deducitur. Hoc autem nõ est illicitum, nam iura, & Doctores id concedunt, *vt d. cap. coniugatus de conuers. coniug.* & Sanch. *d. lib. 7. disp.* 38. alijque; ita pariter quando recipit ordinem sacrum sine licentia vxoris. Nam licèt prohibeatur id facere *ex d. cap. Coniugatus*, & ex *cit. Extrauag. Antiqua de vot.* sitque reus peccati mortalis ob iniuriam vxori suæ irrogatam, cui de iure præiudicium afferre non potest, neque debet quoad debitum coniugale, cum sine illius consensu nequeat vouere continentiam, non ideò tamen infert iniuriam Sacramento matrimonij, aut Ordinis. Quia non est contra fidem, quod sint hæc duo Sacramenta debito ordine in vno, eodemq; subiecto, nimirùm quod sacer Ordo subsequatur matrimonium, non matrimonium Ordinem sacrum ex definitione S. Concilij Trident. *sess. 24. can. 9.* prohibentis transitum ab Ordine sacro ad matrimonium, non à matrimonio ad Ordinem sacrum. Neque continentia Ordini sacro annexa repugnat matrimonio, vt constat in matrimonio tantùm rato, & constante sine copula. Solùm igitur fit iniuria vxori, cuius duntaxat ius læditur per maritum suscipientem Ordinem sacrum sine illius licentia; quod nullatenus arguit suspicionem hæresis.

26 Neque obstat, quod, si cogatur vir promotus in sacris, redire ad consortium coniugale, teneatur vxori petenti reddere debitum. Ex quo videtur afferre iniuriam Ordini sacro habenti annexam continentiam; nam ex hoc nullam affert iniuriam Ordini. Non enim petit, sed tantùm reddit, quod alteri debet, inseruitque vxori ex debito, non autem ex incontinentia.

27 Nulla igitur alia pœna huiusmodi promotus puniri debet præter eam, quæ *in d. Extrauag. Antiqua* continetur. Quæ ea est, vt ne matrimonio quidem soluto quoad thorum, & cohabitationem in suscepto Ordine ministrare, neque ad superiores Ordines promoueri possit, nec aliquod beneficium, vel officium Ecclesiasticum cum obtinere valeat.

28 Verùm his minimè attentis, huiusmodi coniugatum, & promotum ad sacrum Ordinem siue absque consensu, siue cum consensu vxoris suæ, nisi in casu, quod ipsa monasterium spontè ingrediatur, ibique professionem emittat, esse suspectum de hæresi, atque adeò puniendum ab Inquisitoribus eisdem pœnis, quibus puniuntur clerici in sacris constituti, vel Regulares castitatem solemniter professi, qui post susceptos Ordines, matrimonium contrahunt, communis docet sententia. Illam præ cæteris sequuntur Simanch. *de Cathol. instit. tit. 40. rubr. de matr. n.* 14. Farinac. *de hæres. q. 183. §. 6. n. 74.* Sousa *in aphoris. lib. 1. c. 8. n. 17.* Diana *tr. 7. p. 4. resol. 4. §. vlt.* Carena *p. 2. tit. 17. n.* 12. Pistach. *de superstit. reor. iudic. cap. 25. de abiur. n. 62.* Lopez ad Diaz *in pr. crim. can. cap.* 82. §. *Sed qua pœna* hac quidem ducti ratione, quia parum refert, an matrimonium sacros Ordines subsequatur, vel illos præcedat. In vtroque enim casu Sacramento matrimonij, & sacrorum Ordinum par fit iniuria, & ideò quemadmodum punitur, qui post susceptos sacros Ordines vxorem ducit, ita puniendus, qui post ductam vxorem sacros Ordines suscipit. Hinc cum hic casus contigisset in Sacro Inquisitionis Hispaniæ Senatu, reus suspensus fuit ab officijs, & beneficijs Ecclesiasticis, & præter publicam pœnitentiam, qualis blasphemis iniungi solet, mulcta pecuniaria imposita, in Monasterium ad certum tempus fuit detrusus, teste eodem Simancha *loc. cit.*

29 Quod autem hic casus spectet ad S. Officium, fuit sæpiùs declaratum ab eius S. Congregatione, nominatim sub die 9. Aprilis 1618. & 27. Septembris eiusdem anni, vbi is, qui post susceptos Ordines minores matrimonium contraxit, & deinde subdiaconatus Ordinem suscepit, remissum fuit arbitrio Ordinarij, vt, præuia iudiciali abiuratione, & absolutione cum eo dispensaret, vt in matrimonio contracto manere posset; ideòque idem & nos tenere debemus. In spectantibus enim ad fidem debemus sequi, quod seruat Romana Ecclesia, vt notat Panorm. *in glos. 1. cap. ad abolendam de haret.*

30 Et quidẽ Ioannes XXII. in illa sua *Extrauag. Antiqua de vot.* non tam de tanti criminis debita punitione, quàm de effectu sacrorum Ordinum agit, cũque in ea non prohibeat, quin huiusmodi coniugatus alia maiori pœna puniri possit, ideò sicut punitur, qui post susceptionem Ordinis sacri matrimonium contrahit, ita quoque iste puniendus est. Quod antẽ æqualis fiat iniuria, & Sacramento matrimonij, & Ordinis, atque adeò possit Inquisitor procedere contra hunc reum, & inquirere, an rectè sentiat de his Sacramentis iuxta textum *in cap. Accusatus §.*

cum verò de heret, in 6. Vbi hæreticus dicitur, qui committit in vnum ex Sacramentis Ecclesiæ. Hic autem committit contra Sacramentum Ordinis, quod habet annexum votum castitatis ex S. Concilio Trid. *loc. alleg.* fitque suspectus de hæresi omnium penè dixerim hæreticorum, qui improbant votum castitatis, ac ordinis cœlibatum, asseruntque, posse simul esse vsum matrimonij cum Sacris Ordinibus. Item committit contra Sacramentum matrimonij, de cuius substantia est, vt vir retineat vitam indiuiduam cum vxore. Non potest autem hanc vitam indiuiduam retinere, quia, dum per Ordinem Deo consecratur, debet continentiam seruare, quam si non seruat, committit contra Ordinis Sacramentum. Quod est malum saltem, quia prohibitum ab Ecclesia, laudatum ab hæreticis; ideòque suspicionem hæresis inducit.

31 Neque obstat, quod ita promotus non petat debitum coniugale, sed reddit. Primò, quia siue petat, siue reddat est contra cœlibatum Ordinis, solùmque non petendo potest excusari à peccato, non autem à copula. Secundò, quia Officium S. Inquisitionis punire intendit factum ipsum, quod est suspectum de hæresi, non autem rei mentem, ac intentionem, an scilicet velit reddere tantùm, an etiam petere debitum. Hoc enim coniuges ipsi viderint. Poterit sanè, ac debet moneri ab Inquisitoribus, ne petat, postquam luerit pœnas sibi inflictas, siue id præcipi ei etiam sub pœnis Ecclesiasticis. Quod si spontè compareat in S. Officio, suumque errorem fateatur, obtinere potest, tanquam spontè comparens, vt cum vxore cohabitet, non obstante Ordinis sacri susceptione, cum præcepto, siue monitione non petendi debitum.

32 Porrò quibus pœnis puniantur Clerici in Sacris constituti, & Regulares castitatem solemniter professi, matrimonium contrahentes, habetur in Concilio Neocæsariense, quod ab Ordine deponi iubet *can. 1. & can. presbyter si vxorem* 28. *d.* quod Glossa explicat de depositione officij, quemadmodum & exuuntur ecclesiasticis beneficijs, *can. decernimus can. de his* 28. *d.* Vide de hac priuatione, & de pœnis *dec.* 239. *Capella* Tolesanæ, Panorm. *ad cap. at si Clerici de iudic.* Diaz *in pr. crim. can. c.* 74. *&* 82. ibique Lopez, Dianam *d. p.* 4. *tr.* 7. *resol.* 4. vbi fusè pro Itala, & Hispana Inquisitione, Trasmieram *lib.* 3. *q.* 22. *n.* 8. *& seqq.* ac alios. Fuit tamen iniuncta mitior pœna per Nouellam Leonis 79. Verùm & illa fuit sacris canonibus sublata. Cùm enim placuerit in antiqua lege, Sacerdotes tempore ministerij abstinere debere ab vxoribus, cùm per vices tantùm fungerentur Sacerdotio *Luc. cap.* 1. *can.* 4. 31. *dist.* Vide *cap.* 8. *Leuitici*, nunc, cum quotidie quilibet Sacerdos possit offerre sacrificium præstantius antiquo, debet perpetuò se ab ea coniunctione abstinere, semperque orandum ei, & sacrificandum, semperque à matrimonio abstinendum, *can. si laicus, can. Sacerdotibus* 31. *dist.*

33 Quinam verò ex hæreticis & hæresiarchis negant, Clericos in maioribus Ordinibus constitutos, ac Regulares, votum castitatis solemniter professos, continenter debere viuere, nec posse vxores ducere sunt Nicolaus Antiochenus, vnus ex septem Diaconis apud Irenæum *lib.* 1. *cap.* 27. Clementem Alexandrinum *lib.* 3. *strom.* Epiphanium *hæres.* 25. & Augustinum *hæres.* 5. Vigilantiani Episcopi apud Hieronymum contra Vigilantium, Vitiza Rex apud Rodericum Toletanum *rer. Hispanic. lib.* 3. *c.* 15. Quidam in Anglia apud Polidorum Virgil. *lib.* 6. *hist. Angl.* Henricus Imperator apud Lambertum Schaffunburgensem, Petrus Blesius apud Petrum Blesensem. Quidam alij in Dania apud Saxonem Grammaticum *lib.* 15. Daniæ, Ioannes Vuiclenus *in serm. vigil. Natalis S. Ioannis Baptistæ, & de offic. pastor. cap.* 19. Ioannes Bedericus apud Æneam Syluium *in hist. Bohemic.* & Cochlæum *hist. Hussit. lib.* 6. Martinus, luterus *tom.* 2. *Germanico fol.* 214. *& in lib. de abrog. missa priuata*, Caluinus *lib.* 4. *instit. c.* 12. §. 23. Magdeburgenses *centur.* 11. *c.* 7. *col.* 389. Melancthon *in confes. Augustana ar.* 23. Pomeranus *in lib. de coniug. Episcopor.* Kemnitius *in* 3. *par. exam. Concilij Trid.* & Andreas Carlstadius, Archidiaconus Vuissembergensis, qui primus Sacerdotum in Germania vxorem duxit, & publicas nuptias celebrauit, in cuius laudem Vuissembergenses propriam Missam finxerunt, cuius talis est introitus. *Dixit Dominus Deus: Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi.* Oratio, seu collecta talis erat: *Deus, qui post tam longam, & impiam Sacerdotum cæcitatem, Beatum Andream Carolstadium ea gratia donare dignatus es, vt primus, nulla habita papistici iuris ratione, vxorem ducere ausus fuerit, da quæsumus, vt omnes Sacerdotes, recepta sana mente, eius vestigia sequentes, eiectis concubinis, aut eisdem ductis, ad legitimi consortium thori conuertantur, Per Dominum nostrum, &c.* Secreta talis: *Sacrificium nostrum, quæsumus Domine, benignus suscipias, vt qui tua Maiestati in Andreæ Carolstadij connubiali celebritate lætamur, ita fac quæsumus Sacerdotum coniugia toto Orbe feliciter auspicemur, faciatis succedant, & quam felicissimè firmantur, Per Dominum nostrum, &c.* Vndè Lutherus publicas nuptias celebrauit cũ Catharina Trigouia, Franciscus Lamberti, Ioannes Oecolampadius, Petrus Martyr, Bernardinus Ochinus, Ioannes Spampebergius, è Sacerdotibus & Monachis apostatæ facti, sacrum cælibatum, cui se perpetua religione obstrinxerant, cum sacrilegis nuptijs commutarunt.

34 Afferunt tamen contra hæreticos Sacræ literæ 1. *Reg.* 21. Isaiæ 52. 11. *&* 1. *Cor.* 7. 5. Item Patres Græci iuxta temporis ordinem Clemens Romanus *can. Apostol.* 25. *Epist.* 2. *& Constit. Apostol. lib.* 6. *c.* 17. Origenes *in Leuit. homil.* 4. *in Numer. homil.* 23. *& lib.* 8. *contra Celsum*, Concilium Ancyranum *can.* 10. Neocæsareense *can.* 1. Nicenum primum *can.* 3. ex græco, *& can.* 78. ex Arabico, Eusebius Cæsareensis *de demonstr. Euangel. lib.* 1. *c.* 9. Basilius *Ep.* 1. *ad Amphiloch. c.* 3. *& can.* 6. *& in cap.* 3. *Isaiæ & epist.* 17. *ad Paregorium presbyterum*, Cyrillus Hierosolymitanus *catech.* 4. *&* 12. Epiphanius *hæres.* 59. *&* 79. & in compendiaria fidei doctrina, Ioannes Chrysostomus *hom.* 33. *in Genes. homil.* 2. *in Iob*, *& epist.* 125. *ad Cyriacum*, Synesius *ep.* 105. *ad fratrem*, qua causam reddit recusati Sacerdotij, Ioannes Cyprius *in vit. S. Epiphanij cap.* 38. Honorius & Theodosius Augusti *in l. Eum qui, C. de Episcop. & Cler.* Socrates *lib.* 1. *cap.* 8. *& lib.* 5. *cap.* 21. Isidorus Pelusiota *lib.* 2. *ep.* 284. Palladio Episcopo, Iustinianus Imperator *Cod. lib.* 1. *tit.* 3. *de Episcop. & Cler. num.* 42. *l. omnem, & n.* 45. *& in Nomocan. tit.* 9. *cap.* 29. *& in auth. col.* 1. *quomodo oporteat Episcopos tit.* 6. *cap.* 1. *& cap.* 5. *& Nouel.* 123. *de Episcop. & Cler. cap.* 14. *& cap.* 29. Maximus Monachus in *quæst. & respons. ad Thalassium*, Synodus Trullana *can.* 6. *can.* 12. *& can.* 48. Leo Philosophus Imp. *const.* 3. *&* 79. Theophylactus ad *cap.* 3. *prioris ad Timoth.* Ioannes Zonaras *in can. Apost.* 26. Theodorus Balsamon *in can.* 5. *Apost. & in can.* 10. Synodi Ancyranæ, Constantinus Harmenopolus *in Epitom. canon. Constit. lib.* 4. *tit. de Cleric.* Isancius Angelus Imper. *Const.* 3. Nicephorus Gregoras *Rom. hist. lib.* 7. Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus *resp.* 1. *cap.* 21. *& alij.*

35 Ex patribus Latinis contra eosdem hæreticos per temporis seriem afferunt Calixtus apud Gratianũ *dist.* 27. Cõcilium Eliberitanum *cap.* 33. Romanum *cap.* 8. Arelatense secundùm *cap.* 2. *&* 3. Ambrosius *ep.* 82. ad Vercellensem Ecclesiam, *ad cap.* 3. *prior. ad Timoth. orat.* 2. *ad missam, & lib.* 1. *offic. cap.* 50. Syricius *ep. ad Himerium* Tarraconensem Episcopum *c.* 7. *& ep.* 4. ad Episcopos Africæ *cap.* 9. Hieronymus aduersus Vigilantium *cap.* 1. *& lib.* 1. contra Iouinianum *cap.* 14. *&* 19. & in Apologia ad Pammachiũ *cap.* 3. *& cap.* 8. *& ad cap.* 1. ad Titum, Concilium Carthaginense secundum *cap.* 2. Carthaginense tertium *cap.* 17. *&* 19. Carthaginense quintum *cap.* 3. Augustinus *de adulterin. coniug. lib.* 2. *cap.* 26. Concilium Toletanum primum *cap.* 1. Innocentius primus *epist.* 1. *cap.* 9. *& ep.* 4. Sixtus tertius *de castitate*, Cõcilium Arausicanum primum *cap.* 22. *&* 23 Leo primus *ep.* 84. ad Anastasium Episcopum Thessalon. *cap.* 4. *& ep.* 92. ad Rusticũ Narbonensem Episcop. *cap.* 3. Concilium Andegauense apud Baroniũ anno 453. Cõcilium primum Turonense *cap.* 1. *&* 2. *&* 6. Agathense *cap.* 9. *&* 16. Gerundense *cap.* 6. Toletanum secundum *cap.* 3. Aurelianense secundum *cap.* 8. Aruernense *cap.* 12. Aurelianense tertium *cap.* 2. *&* 7. Primasius *ad cap.* 5. *prioris ad Timoth.* Arator *lib.* 2. Concilium Aurelianense quar-

quartum *cap.* 17. Aurelianense quintum *cap.* 4. Turonense secundum *cap.* 10. *&* 11. *&* 13. *&* 20. Matisconense *cap.* 11. Fortunatus *lib.* 1. in laudem Leontij, Concilium Lugdunense secundum *cap.* 1. Toletanum tertium *cap.* 5. Hispalense primum *cap.* 3. Gregorius Magnus *lib.* 1. *Ep.* 42. *lib.* 3. *Ep.* 34. *lib.* 8. *Ep.* 40. & ad Augustinum Anglorum Episcopum *cap.* 2. Isidorus Hispalensis *de Eccles. offic. lib.* 2. *cap.* 5. *& cap.* 10. Concilium Toletanum quartum *cap.* 20. *& cap.* 26. Toletanum octauum *cap.* 4. *&* 5. *&* 6. Toletanum nonum *cap.* 10. Cabilonense primum *cap.* 3. Beda *lib.* 1. *de tabernac. & vasis eius, & vestib. Sacerd. cap.* 9. *& ad cap.* 1. *Luc.* Zacharias Papa *Ep.* 1. *ad Bonifacium* Episcopum, Synodus Francica, Alucinus *de virtut. & vit. cap.* 18. *de castit.* Stephanus Tertius apud Iuonem *lib. de contin. Ordinand.* & apud Gratianum *dist.* 31. Carolus Magnus *lib.* 1. *cap.* 98. Haymo *ad cap.* 3. prioris ad Timoth. *& homil. de confessor.* Concilium Moguntinum *cap.* 10. & *cap.* 49. Remense *cap.* 22. Aquisgranense *cap.* 6. *&* 9. Eugenius Secundus *cap.* 2. Halitgarius *lib.* 5. *cap.* 1. *&* 2. Hincmarus Rhemensis *in vita S. Remigij*, Rabanus Maurus *lib.* 4. *in Exod. cap.* 8. Nicolaus Primus Adoni Viennensi Episcopo *dist.* 32. & ad Consulta Bulgarorum *cap.* 70. Vuormaciense *cap.* 9. *&* 11. Smaragdus *in diademate monachor. cap.* 48. Petrus Damiani *Ep. ad Petrum Lateranensem* Archipresbyterum, Leo Nonus contra Epistolam Nicetæ Abbatis apud Iuonem *lib.* 3. *de contin. Cleric.* & Gratianum *dist.* 31. *&* 32. Nicolaus Secundus ad omnes Episcopos Catholicos, Alexander Secundus *dist.* 81. Adamus Canonicus *lib.* 3. *cap.* 31. Gregorius Septimus *lib.* 2. *Ep.* 25. ad Annonem Coloniensem Episcopum, *& Ep.* 67. *& Ep.* 62. ad Episcopum Aquilegiensem, & *lib.* 4. *Ep.* 10. Vrbanus Secundus *dist.* 32. Anselmus Cantuariensis *ad cap.* 7. *ad Hebræos*, Iuo Carnotensis *Ep.* 64. *& Ep.* 220. Bernardus *ser.* 65. *super Cantica, & Ep.* 223. Hugo Victorinus *de Sacram. fidei lib.* 2. *p.* 4. *c.* 4. Petrus Lombardus *lib.* 4. *dist.* 37. Alexander Tertius Salernitano Episcopo *p.* 18. *c.* 1. Arnoldus Bonæuallensis *tr. vlt. de verb. Domini*, Hildegardis secundi Sciuios *visione* 6. Stephanus Eduensis *de Sacramento altaris cap.* 5. Innocentius Tertius *ser.* 1. *de consecrat. Pontif. & de Cleric. coniug. lib.* 3. *tit.* 3. Rodericus Toletanus *rerum Hispanic. lib.* 4. *c.* 6. Thomas Aquinas *in quæst. disput. de peccat. ven. ar.* 7. *& p.* 4. *Sum. q.* 53. *ar.* 3. Concilium Oxoniense *cap. Quod Clerici non teneant publicè concubinas, & cap. qualis pœna est infligenda concubinis Clericorum*, Durandus à S. Portiano *in lib.* 4. *sent. dist.* 37. *q.* 1. Augustinus Triumphus *de potest. Ecclesiast. q.* 92. *ar.* 3. Ioannes Taulerus *serm. ad popul.* Catharina Senensis *p.* 3. *c.* 123. *de defect. ministr.* Thomas Vualdensis *p.* 2. *c.* 129. Ioannes Gerson. *lib. de vit. spirit. animæ lect.* 6. *& in dial. de perfect. cord. & in dialog. de cœlib. Eccles. oct.* 4. Æneas Syluius *Ep.* 130. contra Thaboritas, Dionysius Carthusianus *de vit. Canonic. ar.* 13. Petrus Rauennas *serm. quem habuit in Synodo Caminensi*, Concilium Lateranense *sess.* 9. Colonense *cap.* 3. & Tridentinum *sess.* 24. *can.* 9. Ioannis Eckius *in enchirid. cap.* 18. *&* 19. Alphonsus à Castro *v. votum, & v. monachatus* Lindanus *in panoplia lib.* 4. *c.* 98. Martinus Perez *in opere de tradit. p.* 3. Grysaldus *in decision. v. Castitas*, Thomas Illyricus *in* 2. *p. clyp. Eccles. cath.* Thomas Elysius *in clyp. pior.* Iodocus Coccius *tom.* 2. *Thesaur. lib.* 4. *& lib.* 8. *ar.* 6. Canisius *in Catechism. cap.* 4. *&* 5. Alphonsus Pisanus *in oper. de continentia, & cælib. Apostolic.* Ioannes Maldonatus *ad Matth.* 19. 12. Gregorius de Valentia *de statu, & votis Religios. & lib. de cælib.* Antonius Posseuinus *sect.* 5. *refutat.* Dauidis Chytræi *à cap.* 5. *ad* 18. Petrus Tyreus *in tr. de Sacror. homin. continentia*, Bellarminus *lib. de Cleric. & lib. de monachis à cap.* 22. Baltasar Canassius *lib.* 1. *de not. veræ Religionis cap.* 17. Petrus Cotonus *lib.* 3. *instit. Cathol. à cap.* 14. *ad* 21. Franciscus Costerus *cap.* 17. *Enchiridij*, & Gulielmus Baillius *tr.* 2. *Catechism. pag.* 97. & alij passim.

CONSVLTATIO LXIV.

An externi pauperes, & mendici possint Vrbibus excludi? Quid de indigenis pauperibus, an liceat eos mendicatione prohibere? Quidue de Cigaris, vulgò Zingaris, & huiusmodi furfuris hominibus?

1 QVoad primum. Non consentire Christianorum misericordiæ, quod externi pauperes, ac mendici Vrbibus excludantur, docent Villauic. *lib.* 3. *Æconomiæ sacræ*, Sot. *in opusc. de causa pauper. p.* 1. Lorca *disp.* 37. *de charit. n.* 19. qui seuerius de ea exclusione statuunt, & fauet S. Ambrosius 3. *offic. cap.* 3. qui etiam in summa annonæ caritate negat excludendos. Partem grauissimæ disputationis adduco. *Sed & illi, qui peregrinos Vrbe prohibent nequaquam probandi. Expellere eo tempore, quo deberent iuuare, separare à commercijs, communis parentis fusos omnibus partus negare, inita iam consortia viuendi auocare, cum quibus fuerint communia iura, cum his nolle in tempore necessitatis subsidia partiri. Feræ non expellunt feras, & homo excludit hominem. Fera, ac bestia communem putant omnibus victum, quem terra ministrat. Illæ etiam conformem sui generis adiuuant, homo impugnat, qui nihil à se alienum debet credere quidquid humani est. Quanto ille rectiùs, qui cum iam prouecta processisset ætate, & famem toleraret ciuitas, atque vt in talibus solet, peterent vulgò, vt peregrini vrbe prohiberentur, præfecturæ vrbanæ curā cæteris maiorem sustinens, conuocauit honoratos, & locupletatiores viros poposcit, vt in medium consulerent, dicens: quàm immane esset peregrinos eijci, quàm hominem exueret, qui cibum morienti negaret? Canes ante mensam impastos esse non patimur, & homines extrudimus?*

a Fauet etiam non obscurè D. Chrysostom. *tom.* 5. *ser. de collat. in Sanctos qui est* 22. acriter carpens eos, qui pauperum externorum Antiochiam aduentantium appulsum ægrè ferebant. *Dicis fugitiui sunt, & peregrini, & nebulones, relictaque patria sua in nostram confluunt. Et tu hac ne de causa stomacharis, ciuitatisque huius coronam præcipuam vellicas, quoniam communem patriam, & portum omnes eam putant, & alienā propriæ præferunt? Immò verò hac de causa lætari oportuit, & exultare, quod ad manus vestras, tanquā ad commune quoddam emporium omnes accurrunt, & commune quandam matrem hanc ciuitatem arbitrantur.*

3 Verùm alij, vt in hac re ad veritatem pronuncient, rectè volunt, attendi circumstantias, ac bonum publicum, & scandali remotionem. Vndè docent, licere externos pauperes excludere, cùm domesticis simul, ac externis satisfieri non potest. Si peregrini inferant morbos, corruptelas, hæreses, contentiones, proditiones. Si multi ex illis sano, & integro sunt corpore, qui si admittantur, computrescunt in otio, & alijs peccatis inde consequentibus, si excludantur, cogitant de victu per labores acquirendo, quod honestius est. Ita Valentia 2. 2. *disp.* 3. *q.* 9. *pun.* 7. *in fine*, & Becan. *tr. de charit. cap.* 21. *n.* 23.

4 Ratio antè petenda est ex ordine, quo facienda est eleemosyna. Ex ijs námque, qui versantur in extrema necessitate, si nō potest omnibus simul succurri, præferendi sunt illi, qui nobis coniunctiores sunt. Homo enim tenetur vnum proximum magis appretiatiuè, seu efficaciter diligere, quàm alium, quia tenetur seipsum magis appretiatiuè diligere, quàm proximos, atque adeò inter proximos, cæteris paribus, tenetur etiam magis diligere, qui ipsi coniunctiores sunt. Et hoc sensu dixit Augustinus *lib.* 1. *de doctr. Christ. cap.* 28. *Cum omnibus prodesse non possis, his potissimum consulendum est, qui pro locorum, & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus constrictius tibi quasi quadam sorte iunguntur.* Quod potest confirmari ex Apostolo 1. *ad Timoth.* 5. dicente: *Si quis suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit.*

5 Cumq; inter homines triplex sit coniūctio. Vna sanguinis, qualis est inter parentes, & filios, & generatim inter quoscūque cōsanguineos. Altera politica, qualis est inter amicos, cōtubernales, ciues eiusdē loci, socios militiæ, mercaturæ, studiorū, &c. Tertia spiritualis, qualis est inter fideles ratione fidei, quos Apostolus domesticos fidei vocat,

inter Religiosos eiusdem Ordinis, inter confessarium, & pœnitentem, inter Parochum, & Parochianos, duplicia que sint bona temporalia, & spiritualia, & ex temporalibus quædam pertineant ad opes, & diuitias, alia ad famam, & honorem, alia ad Vitam corporalem. Ac denique cum ex bis bonis quædam sint debita coniunctioni sanguinis, quædam politicæ, quædam spirituali, quædam omnibus, & singulis; ideò quando sunt, duo in aliqua necessitate, siue temporali, siue spirituali, si non possumus vtrique succurrere, tenemur illum præferre, ac pluris æstimare, qui nobis omnibus consideratis coniunctior est, idque quoad ea bona, quæ tali coniunctioni debita sunt. Quare patentes præferendi sunt filijs, consanguinei extraneis, amici inimicis, ciues externis, quoad ea bona temporalia, & spiritualia, quæ illis debentur in necessitate. Item patentes, & filij spirituales præferendi sunt consanguineis, quoad bona spiritualia, non tamen quoad temporalia. Quia quoad spiritualia magis coniuncti sunt diligenti, seu amanti, non item quoad temporalia. Vide plura apud D. Thom. 2. 2. q. 26. ar. 8, ibique Valent, *q. 4. pun. 5. ac alij*,

6 Et ita nonnulla prisca iura leguntur apud Petrum Gregorium *lib. 15. syntagm. cap. 28. & lib. 39. cap. 6.* In Constitutionibus enim Comitiorum habitorum Augustæ Vindelicorum anno 1548. quæ extant in politia Caroli V, *cap. 25.* statutum ab Imperatore, vt Magistratus prospiceret quilibet in sua iurisdictione, ne liceret cuiquam mendicare, neue permitteretur ei, cui nulla deformitas, vel defectus corporis adsuetit, quiue non indigueit, vtque mendicorum liberi ad laborem apti parentibus adimantur, & opificijs addicantur; aut ministerijs, aut seruitijs alijs, vt quælibet ciuitas, oppidumque suos ægros, egenos, & mendicos, nutriat, & foueat, nec cæteris allophylis, seu alienigenis passim permittatur mendicare.

7 Item vt mendicantes validi feuerè, & in exemplum, & ad timorem aliorum puniantur. Quod si mendici à proprio non possint nutriri oppido, ita eisdem alibi liceat mendicare, si à suo magistratu eius penuriæ testimonium referant.

8 Subindè, vt magistratus hospitalium suorum locorum curam gerant, inspiciant, visitent semel saltem ea in anno, & prouideant, ne fructus, & redditus eorum in alia, quàm ad quæ destinantur negotia, dispensentur, & conferuentur.

9 Meminit legis Francorum Rhenanus *lib. 2. rer. German. Mendici per regiones vagari ne permittantur. Suos pauperes quælibet Ciuitas alito, Illis, nisi manibus operentur, nullus quicquam dato.*

10 Eamdem præcinit & legem Plato *lib. 12. de legib. Nullus in ciuitate nostra, inquit, sit mendicus, Quicumque id tentauerit, victumque inexplebilibus quærens precibus explere ceperit, à rerum venalium curatoribus à foro ex pellatur, ab edili magistratu ab vrbe eyciatur, deinde ex tota regione ab agri magistratu exterminetur, vt ab huiusmodi animali omninò vniuersa regio munda sit.*

11 Aliam propè similem comperi Caroli Magni titulo de mendicis, qui per patrias discurrunt *in constit. ca, itid. cap. 9. comment.* per Amerbachium. *Volumus*, inquit, *vt vnusquisque fidelium nostrorum suum pauperem de beneficio, aut de propria familia nutriat, & non permittat alicubi ire mendicando: & vbi tales inuenti fuerint, nisi manibus laborent, nullus eis quicquam tribuere præsumat.*

12 Illi itaque cibos paupertibus destinatos capere debent, qui amplius operari nequeunt manibus, *can. quomodo* 31. *dist. can.* 1. 82. *dist.* non qui possunt, & nolunt, vt qui non vult operari, non manducet, *2. ad Thessal. cap. 3.*

13 Apud Athenienses inualidi corpore, & mutilati, si à senatu quingentorum tales approbati essent, quotidie, vt quidam aiunt, binos, & alij, singulos obolos ex ærario capiebant, & Philocoro authore nouenas drachmas in mensem, vt legitur apud Suidam in verbo *Adinates*.

14 Extant leges præscriptæ in Gallia circa alendos pauperes, & peregrinos, tum generales in constitutionibus regijs, & placitis Curiarum supremarum, quas supra indicaui, tum speciales, quales in politia Lugdunensi apud Paradin. *lib. 3. hist. Lugdunensis cap. 18.* Singulares, & alibi ex fundatione locorum piorum erui possunt. Fecit & pias de his leges Senatus Hyptensis in Flandria. Ius Pontificium opus hoc alendi, & vestiendi pauperes, qui sibi sua industria, suoque labore subuenite nequeunt, Episcopis demandauit, vt illis subueniant, non autem mendicantibus validis, *can. non omnis* 5. q. 5. Glos. *in can. 1. v. non possunt*, iuncto textu, 82. *dist.*

Quoniam autem Lerna malorum est otium, ac scelerum vipetina origo, ij, quibus demandata est Reipublicæ cura, & politia, summoperè otiosas castigare, & emendare conati debent, vt intercipiant eo remedio ad scelera proximum gradum. Atque ideò inquirere debent sedulò, quomodò, ac vndè quis viuat, quam artem exerceat, & errones, quos vocamus vagabundos, eo quod vacent, & otiosi sint, vel limitibus suis exilio propellere, vel ad operandum cogere, & recusantes punire, vt legitur sæpè condemnari in Gallia ad remos tractandos regiarum nauium, Sunt mendicantes validi, refugientes laborem, aduersus quos Iudicibus quibuscumque, quorum appellatio nullo alio Iudice intermedio ad Senatum deuoluitur ius notionis concessum est singulari priuilegio vsque ad sententiam definitiuam, vt constitutionibus regijs Caroli VII. *ar. 37.* Ludouici 12. *in publ. an.* 1499. *ar. 91.* Statuit Curia suprema Senatus Parisiensis anno 1532. *in tom. 3. Constit. reg.* ex Rebuffi rapsodia. Hæcque omnia decreta *in §. si verò* ... *occasionem cum seq. de quæstor. in auth. collat. 6.* vt mendicantes omnes validi, qui artem non noscent, à magistratibus politicis Ciuitatum capetentur, & operibus publicis addicerentur, puta ad fossas purgandas, viarum quisquilias egerendas, & similia opera. Prohibetque, ne quis homines ertones hos, otiosos, & mendicantes validos celet domi, neue hi turmatim extra vrbem incedant, neque vltra duos associari, alioquin licere eos prehendere, & proximo tribunali Iudici sistere puniendos. 15

Alijsue placitis cautum *in d. 3. tomo*, vt si quando mendicantes validi deprehensi sint, in eleemosynis publicis eo prætextu eleemosynam verè indigentium fraudare, si moniti non abstineant, fustigentur. Securitati igitur Reipublicæ consulet Magistratus, pulsis è Republica otiosis, & Cygaris, vulgò Zingaris, mendicorumque cohibita importunitate, Otiosos enim è Republica pellendos esse, suadetur rationibus, & exemplis. Rationes sunt; quia ciues nihil agendo malè agere discunt. Vndè Salustius ait, necesse esse omnes in Republica habere negotia sua, quibus à malo publico detineantur. Et quia per otium, & ignauiam homines eneruantur, & effeminantur, vt nulli esse Reipublicæ præsidio possint. Et quia confusio per otiosos in ciuitatem inducitur. Iniquum enim est paribus frui priuilegijs in ciuitate otiosos cum ijs, qui probè suo funguntur officio. Otiosi veluti fuci in alueatijs depredandis occupantur, ideòque publico digni odio. Et demum quia ex otio oriri solent seditiones. Vndè fortissimus ille Corbulo apud Tacitum prohibuit, ne otio desides militum animi luxuriarent. 16

Exempla verò sunt memorabilia. Apud Spartanos summum erat dedecus ignauum ad consortium admittere, vel in lucta cum eo se exercere. 17

Romanis nihil fuit antiquius, quàm vt cauerent, ne adolescentes, & senes viuerent otioti. Et tandiù durauit in ciuitate gloria, quandiù adolescentibus Romæ vagari otiosis non licuit. 18

Marci Aurelij Imperatoris tempore ad publicum opus damnabatur, qui in foro ambulabat sine professionis suæ tessera. 19

Apud Athenienses Draco otiosos voluit interfici. 20

Salon inertes in forum trahi voluit, tanquam facinorosos. 21

Apud Indos Gymnosophistas impransi ad opus foras trudebantur, qui ante prandium otiati essent. 22

Erronem porrò Labeo definiuit, pusillum fugitiuum esse, & ex diuerso fugitiuum magnum erronem esse. Quod explicans Vlpianus ait *in l. quis sit fugitiuus* 17. §. *erronem de ædil. edict.* erronem propriè esse, qui non quidem fugit, sed frequenter sine causa vagatur, & temporibus in res nugatorias consumptis serius domum reddit. Proinde & erronem esse animi vitium dicitur, Vlp. *l. ob qua* 4. §. *idem Pomponius eod.* Imperator- 23

ratetque Valens *in l. 1. de mendic. valid. lib. 11. C. tit. 25.* iubet mendicantium robut, & integritatem corporum exquiri, & explorari, & inertibus validis iubet pœnam imponi, vt si serui sint, dominis reddantur; si autem liberi sint, addicantur seruitio eius, qui imposturam, & inertiam illorum prodiderit. Et ex nouella constitutione ad Rectores ciuitatum hoc munus teiectum inquirendi de personarum mendicantium qualitate, & quos inuenerunt segnes, agriculturæ, vel alijs operibus aptos, ad ea remittendi, & in meliorem vitam mutandi, *sd. §. Si verò vita occasionem cum seqq. de quæstor. collat. 6. in auth.* Vtilius ijs esurientibus panis tollitur, si de cibo securi institiam negligant, quàm esurientibus frangitur, *d. can. non omnis 5. q. 5.* Et potius expediret, negatis alimentis hos delinquentes inertia, fame perire, quàm in delicto fouere, *l. bona fides, ff depos.* Sic in Israelitico populo nullus esse mendicus debuit; Deuter. 14. *num. 4.*

24 Pauperes igitur, ac mendici, qui necessitate ipsa, aut corporis infirmitate tales, vt omnium misericordiam mereantur, tolerandi, ac iuuandi sunt. At qui suo vitio prodegerunt omnia, & validi, ac robusti laborem fugiunt, fereodi non sunt, quod & Ciues exhauriunt, & Reipublicæ sint dedecori. Vndè inspectores esse debent, qui in ijs corporum integritatem, & annorum explorent.

25 Vt autem iuuari priores illi egeni possint, danda opera est, vt de publico, si fieri potest, iuuentur. Iuuabunt sacri Templorum tedditus, & piæ illæ in pauperum vsum fundationes. Iustior certè sacrorum redditu um vsus esse non potest, quàm si in pauperes erogentur, quantum quidem Templorum ministeria patiuntur. Prætereà colligantur publicè eleemosynæ, & per certos ministros, cum occasio est, distribuantur. Instituantur publica hospitia pro peregrinis excipiendis, pauperibus alendis, ægrotis curandis, pupillis instituendis, senibus sustentandis, ac pro infantibus etiam expositis. Et hæc redditus suos habeant annuos, quos paulatim ciuium opulentiorum charitas augeat.

26 Id verò curandum, vt vnaquæque ciuitas inopes suos alat, ne tanta erronum turba sine fructu tota Prouincia vagetur. Nisi fortè patriæ sterilitas, aut deuastatio errare cogat; quo casu iuuandi sunt, non vltra tamen triduum in oppido vno ferendi, nisi opificio alicui addicere sese velint.

27 His itaque pensatis statuendum erit, quid externorum egestas, & ciuium necessitas ferat; ciuium iure tanquam potiore semper prælato, quantum per leges charitatis omnes plenè homines complectentis licèt Hoc est non negato aliquo externis quoque benignitatis stillicidio pro facultate, eorumque necessitate.

28 Quod ad secundum, an scilicet fas sit indigenas, siue vrbanos pauperes mendicatione prohibere?

29 Vsus quidem antiquus, Conciliorum etiam decretis firmatus, pauperibus mendicatione intra sacras ædes interdicit, ne orantibus obstrepant, vt videre est apud Baron. *anno Christi 57.* cum de partium Templi antiqua forma differit. Sicut enim olim in Templo pauperes stipem mendicantes pro foribus stabant, vt ex his, quæ scribit Lucas *Act. 3.* de claudo, qui exponebatur à suis ad Templi portam Speciosam, est manifestum, ita etiam in Ecclesiam ad stipem captandam nefas illis ingredi, sed in exteriori porticu, quæ post atrium ianuis inhæret Ecclesiæ, eos solitos commorari, certum est. Vndè Chrysostomus *hom. 28. ad popul. Antiochen. Propterea*, inquit, *& ante Ecclesias, & martyrum monumenta pro foribus pauperes sedent, vt nos ex huiusmodi spectaculo multum capiamus vtilitatis. Considera namque, quod nobis terrenas ingredientibus Regias, nihil huiusmodi cernere licet, sed viri honesti, & splendidi, & diuit.s, & prudentes passim discurrunt. Ad veras autem Regias, ad Ecclesiam dico, & Oratorias ædes, & martyrum templa, dæmonibus pressi, truncati, pauperes, senes, cæci, membra ferentes obtorta. Quid hoc tandem? Vt tu docearis, vt discerent Christiam ex eiusmodi spectaculo, tumere deposito, & contrito corde ad orandum ingredi.* Additque, hos esse *Canes admirabiles Regiarum cœlestium*, ac proinde esse pascendos.

Ad hæc respiciunt, quæ Gregorius Nazianzenus in ea celebri oratione, quam habuit de amore pauperum, ait: *Ita petitionum clamor interni Templi cantibus ex aduerso respondet, atque è regione mysticarum vocum miserabilis luctus excitatur.* 30

Sed non eò quidem is locus pauperibus mendicantibus attributus erat, quod haberentur contemptui, sed ne obstrepentes sacra agentibus in Ecclesia, ac ibi orantibus essent molesti. Verùm eis æquè, ac cæteris patebat Ecclesia precum causa, simulque cum Principibus, nullo habito delectu, & personarum acceptione, ad sacram mensam admittebantur. Hinc Chrysostomus *eadem homilia* hæc habet: *Ad suam spiritualem mensam eos vocare, & illud communicare conuiuium non dedignatur; sed claudus, & mutilus, senex, & pannosus, sordidus & mucosus cum iuuene pariter specioso, & ipso purpuram induto, & in capite diadema gestante futurus mensæ particeps venit, & spirituale petit conuiuium, & iisdem ambo fruuntur, nec vlla est differentia, & Christus quidem eos ad mensam cum Rege simul vocare non dedignatur, pariter enim ambo vocantur.* 31

Extra tamen sacras ædes mendicationem veris pauperibus vspiam interdicam sine humanitatis nota non reperimus. Nam vt hi excludantur, durissimum videtur, & damnatur à S. Ambrosio *lib. 3. offic. cap. 7.* Et idcircò aliqui seuerè pronunciarunt de ea conclusione vrbanorum mendicorum in vnum locum, eis vtcumque suppeditato necessario victu, quam à paucis annis multò magis, quàm antea increbuisse videmus. 32

Sed rectè Sotus *opusc. cit.* & Vasquez *de eleemosyn. cap. 3. dub. 4.* admittunt, nihil esse, quod vetet pauperes ita concludere, & mendicatione prohibere, dummodò illis prouideantur necessaria, quod ea ratione charitatis, & misericordiæ legibus satisfiat, & tamen publicæ securitati, & à multis malis indemnitati non incommodè prospiciatur, saluis semper prudentiæ regulis, & extraordinariæ charitatis iuribus, aliud interdum ferentibus. Quod Romæ sæpè cogitatum, nunquam actum est, actum tamen Neapolis, Ianuæ, ac alibi. 33

Summa huc reddit, danda est opera Magistratui, vt malis hominibus purgetur Respublica. Quod fit, si emendabiles castigentur, desperati, & quasi putrida membra resecentur, vitia radicitùs extirpentur, & occasiones eorum præcidantur, cui rei in Rebus publicis, & Ciuitatibus seruiunt ædes disciplinares, quales habent Amstelodamum, Brema, & aliæ Ciuitates. Seruiunt quoque huic rei publicæ opificum officinæ, eæque eximiæ, quales apud Antuerpianos, Brabantinos, & Delphenses Hollandos, in quibus pauperculi ciues eorum filij publicis aluntur, & erudiuntur sumptibus. Quæ omnia nobis pudori sunt; vndè omnis generis egregij prodeunt artifices. Apud Gallos, Heluetios, & alios Germanos, apudque nostrates, quia minor, aut nulla opificiorum cura, maior est mendicantium copia. 34

Quod verò ad Cygaros, vulgò Zingaros, vel teste Goropio Cigalos, quia vagabundi, sunt mendici, impostores, & latrones. Gallis appellantur Ægyptij, quia se Ægyptios mentiuntur. Sunt hi ex varijs nationibus collectorum hominum sentina, sine certis sedibus regiones peterrant, & ex furtis, latrocinijs, rapinis, mendicatione, diuinationibus, & magicis artibus viuunt, multarum periti linguarum. Corpora de industria nigra, & deformia faciunt, & pinguedine, vt ferunt, anserina infantes recens natos vagunt, vt lutulentum colorem statim ab infantia trahant, quo nationem planè singularem, & peregrinam mentiuntur. Hoc hominum genus publico natum exitio, publicè Magistratus lege remouendum, & tanquam proditores, & exploratores in pace, & fide publica non continendum, etiam Imperij lege apud Limn. *lib. 9. c. 11. n. 161.* 35

Porrò de Zingaris, eorumque originis mira varietate legendus Polidorus, Volaterranus, Crespetus *lib. de odio Sathanæ discurs. 12.* & Hortelius *in descript. Prou. Zeugitanæ.* De horum autem hominũ improbo genere Crantius *Saxon. lib. 11. c. 2.* sic inquit. *Cum ageretur annus post Christum natum 1417. per Germaniã apparere cæperũt homines nigredine deformes, excocti sole, immundi veste, & vsu rerum omnium fœdi, furtis in primis intenti, præsertim fœminæ, nam viris ex furto fœminarum victus est, Tartaros,* 36

aut Gentiles vulgus vocat. Ducem, Comites, milites inter se honorant veste præstantes, canes venaticos pro more nobilitatis alunt, sed vbi venentur, nisi furtim non habent, Equos sæpe mutant, maior tamen pars pedibus graditur. Fœmina cum strato, & paruulus iumento vehuntur, literas circumferunt Sigismundi Regis, & aliquorum Principum, vt transitus illis per Vrbes, & Prouincias incolumis permittatur, & innoxius. Ferunt ipsi ex iniuncta sibi pœnitentia mundum peregrinantes circuire, atque ex minore Ægypto primum emigrasse, sed fabella sunt. Hominum genus in peregrinatione natum, otio deditum, nullam agnoscens patriam, ita circuiuit Prouincias, furto, vt diximus, fœminarum victitans. Canino ritu degit, nulla Religionis cura, etiamsi inter Christianos paruulos suos baptizari curet, In diem viuit, ex Prouincia demigrat in Prouinciam, per aliquot annorum interualla redit, sed multas in partes scinditur, vt non ijdem in eundem facilè redeant, nisi per longa interualla, locum. Recipiunt passim & viros & fœminas, volentes in cunctis Prouincijs, qui se illorum misceant contubernio. Colluuies hominum omnium perita linguarum, rustica plebi grauis imminens. Vbi foris illa laborat, in agris hi spolijs inuigilant casellarum. Anus eorum chiromantiæ, & diuinationi intendunt, atque interim quot quærentibus dant responsa, quot pueros, maritos, aut vxores sint habituri, miro astu, & agilitate crumenas quærentium rimantur, & euacuant.

37 Eadem ijsdem ferè verbis scribit Munstr. *lib. 3. Cosmograph.* quibus accedit Auentinus in *Annal. Boiorum lib. 7.* in hæc verba: *Eadem tempestate furacissimum illud genus hominum, colluuies, atque sentina variarum gentium, quæ in confinio Imperij Turcarum, atque Vngariæ habitant, Zigenas appellant, Rege Zinkelone, nostras peragrare cœpere regiones. Furto, rapina, diuinationibus impunè prorsus victum quæritant. Ex Ægypto sese mentiuntur, extorresque domo à superis cogi se, maiorum delicta, qui Deiparam Virginem cum puero Iesu hospitio excipere recusarunt, septem annorum exilio expiare impudentissimè confingunt. Experientia cognoui eos vti venefica lingua, & proditores, atque exploratores esse.*

38 Scribit Romusius *tom. 1. nauigat. p. 7.* in qua de Africa agit, Mercatores Ciuitatis Agadez magna armatorum mancipiorum quantitate, vti pro tuendis mercibus inter Canun, & Bornum aduersus Zingaros, deserta illa habitantes, & mercatorum expectantes transitum, vt rapinis suæ subueniant egestati.

39 Delrius etiam *lib. 4. disquis. magic. cap. 3. q. 5. sect. 4. de Chiromantia,* hæc scripta de Zingaris reliquit: *Cum adhuc in Hispania anno 1584. versarer legione, magna tum multitudo istorum per pagos illos inundarat. Festum corporis Domini tum celebrabatur, petierunt aditum in Ciuitatem, vt honoris gratia præsultarent, quod illic consuetum fecere, sed à meridie propter furacitatem fœminarum ortus tumultus fugere in suburbia, & ad S. Marci, vbi Equitum D. Iacobi magnifica est habitatio, & hospitale, se conglobarunt, & iustitiæ administros militari vi repulerunt, mox nescio quo pacto dissimulata omnia. Huic hordæ Comes erat; sic appellant hominum multitudinem vtriusque sexus in turba multi recepti Hispani, etiam ex Graiales Villabrizima, & pagis nonnullis Castella. Comes tamen peritè Castellanum idioma loquebatur, quàm si Toletanus. Sciebat omnes Hispaniæ aditus terrestres, omnes regionum anfractus, & difficultates, quid roboris esset cuique ciuitati, qui præcipui in quaque, & quæ cuique opes. Nihil ferè ad Rempublicam pertinens tam arcanum, quod eum lateret, nec clam, sed gloriabatur.*

40 Quærunt hic opportunè Doctores, an emens rem furtiuam à Zingaro teneatur eam Domino conducenti absque pretio restituere?

41 Et affirmatiuè respondit Bertazol. *cons. crim. 43.* quia emptio vel est facta scienter, & est nulla, *l. si in emptionem, §. Item si emptor, ff. de contr. empt.* vel ignoranter, & non transfertur rei emptæ dominium in emptorem, *l. rem alienam,* vbi Glos. & Doctores, *ff. eod. tit.* Quinimmò ex tali emptione nec oritur vsucapiendi conditio, *§. furtiuæ instit. de rer. diuis. l. sequitur, §. quod autem ff. de vsucap.* Quod si emens vult euitare suspicionem furti, tenetur nominare personam, à qua emit, *l. Ciuile C. eod. tit.* Eo autem ipso, quod quis laudat auctorem Zingarum, videtur particeps furti, cum sit improbum hominum genus, vt dictum est. Atque ex his constitui potest regula contra ementem à Zingaro, teneri scilicet rem emptam domino conducenti absque pretio restituere.

42 Quæ limitatur primò, vt non procedat, si res emeretur a Zingaris, qui irrupissent ex aliena Prouincia, tanquam latrunculi violenti, & ex partibus nostris recessuri, *l. mulier ff. de capt. & post lim. reuers.* Secundò, vt neque procedat in rebus fieri solitis à Zingaris inter nos, cuiusmodi sunt claues, vectes, seræque ferreæ, verucula, tripodes, aliaque huiusmodi. In his enim, quamuis res sit verè furtiua, nihilominùs non viget contra eos furti suspicio, quia vendunt rem suæ artis, *arg. l. quod si, §. quia assidua, ff. de ædilit. edict. l. certi conditio, §. si nummos, ff. si cert. petat.*

43 An igitur sint è Ciuitate pellendi, rem hisce conclusionibus absoluo. Primò. Zingari regulariter non sunt recipiendi. Primò, quod peregrinos mores inducant, Secundò, propter eorum quædam peculiaria delicta, nimirùm furta, proditiones, diuinationem per chiromantiam. Ab hac conclusione excipio primò, si ad ciuitatem accedant expulsi ab infidelibus religionis causa. Secundò, si versemur in prima erectione Ciuitatis, vel ita magna sit ciuium penuria, vt necesse sit externa præsidia quærere.

44 Secunda conclusio. Postquam sunt recepti, expelli non possunt absque iusta causa. Vt si proditores, aut delatores contra fidem, aut Principem detegantur. Si excreuerint adeò, vt inde malum aliquod timeri debeat. His enim de causis legimus iussos esse Teutonica terra excedere prouido edicto Caroli V. Imperatoris anno 1549. veluti exploratores, & proditores Christianorum regnorum, missos à Turcis, vt refert Petr. Greg. *syntagm. iur. lib. 34. cap. 16. in fin.* A Regno quoque Neapolitano, vbi sine licentia morabantur, ac furtis, & latrocinijs cuncta impleuerant, pragmaticis sanctionibus iussi sunt discedere 16. Octobris 1568. & 14. Septembris 1569. & tertiò 12. Aprilis 1585.

45 Cæterum in ciuitatibus, in quas appellunt, curari primùm oportet, vt à diuinationibus abstineant. Quod eis vetitum esse scribunt Delr. *magic. lib. 4. tit. de chirom. q. 5.* Dian. *p. 4. tr. 8. resol.* 128. Villadieg. *in polit. cap. 5. §. 20. n. 30.* vbi quod contra eos in hoc casu procedunt Inquisitores hæreticæ prauitatis. Ex physiognomia enim capitis, vel ex manuum lineis prosperos, vel auersos hominis euentus coniectare, vanum, & superstitiosum est. Nam illa signa non possunt esse causa illorum effectuum, neque in illis signis tales effectus prædici possunt, nisi ex doctrina dæmonis, includente pactum implicitum. Ideò chiromantiam damnat Sixtus V. in Bulla contra Astrologos, & in Indice librorum interdicuntur omnes libri illam docentes. Quare non licet seriò de bona, vel mala fortuna Ægyptiam mulierem, siue Zingaram interrogare, nisi ioci causa, & ob curiositatem absque periculo fidem adhibendi, addas & sine scandalo. Vide hac de re Nauarrum, Delrium, Azorium, Cirtelum, Simancham, Alcozerium, Nauarrum, Lopez, Sanchez, Trulleuch, Roccaful, Palaum, Fagundez, Torreblancam, qui ait oppositum esse erroneum, Villalobum, Lupum, Lessium apud Leandrum *p. 1. in decalog. tr. 9. quæst. 102. & seqq.*

CON-

CONSVLTATIO LXV.

An Regulares Romam adeuntes prætextu, quod electio Prouincialis aliorumue Officialium, vel ob huiuſmodi aliud fuerit inualida, ſint puniendi tanquam Apoſtatæ?

1 Reſpondeo. Ad præcludendam viam vagandi, huiuſmodi Regulares declarandi ſunt apoſtatæ, cùm debuerint petere, & expectare licentiam, nec ſufficit, fuiſſe petitam, & non obtentam, neque fuiſſe proteſtationem publicè factam recurrendi ad Romanam Curiam, quæ habet vim appellationis.

2 Deſumitur ex decreto S. Congregationis ſuper Epiſcop. & Regul. edito anno 1587. in hæc verba: *Si quis Regularium in poſterum temere, & ex leui cauſa hanc almam Vrbem abſque ſui Superioris licentia adire præſumpſerit, ad ſuos Superiores ſeueriori pœna plectendus remittatur*. Item ex Bulla 60. Clementis VIII. emanata anno 1599. die 15. Iunij, quæ incipit *Nullus omninò* §. 23. vbi Regulares non poſſunt Romam petere ſine Protectoris, vel Generalis, vel Prouincialis licentia. Sed Prouincialis non poteſt talem licentiam dare, niſi ob bonum totius Prouinciæ, vt in Bulla alia eiuſdem Clementis, edita anno 1601. die 20. Martij, aliàs Romam accedens, ſcilicet intrando ſine licentia, vt ſupra, incurrit pœnam priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ ad biennium, Papæ reſeruatam priuatiuè ad ipſum Generalem, & Protectorem. Igitur hæc pœna biennio tantùm durat, & poſtea per ſe ceſſat, vt in dicta Bulla anni 1599. eodem §. 23.

3 Perſpicuè id habetur ex S. Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *de Regul. c.* 4. his verbis: *Non liceat Regularibus à ſuis Conuentibus recedere, etiam prætextu ad Superiores accedendi, niſi ab eiſdem miſſi, aut vocati fuerint. Qui verò ſine prædicto mandato in ſcriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tanquam deſertor ſui inſtituti puniatur*,

4 Non obſtant Doctores, qui aſſerunt, poſſe Regulares ſine licentia ad Superiores recurrere, vt Nauar. *lib.* 2. *conſ.* 3. vbi citat Abbatem, & Baldum, quibus adhæret Rodriq. *tom.* 1. *quæſt. regul.* 30. *ar.* 3. Sayr. *lib.* 12. *cap.* 27. *n.* 38. & alij; quia loquuntur in caſu, quo Abbas nimis ſæuit in Monachos, illos odio perſequitur, ac ſupra modum in correctione grauat, periculum eſt in mora, & grauamen per appellationem, vel ſubſequentem ſententiam tolli non poteſt, ac tandem quando recurrerent cauſa grauaminis, manifeſtè iniuſti, & non poſſent alia via ſibi conſulere, tunc enim non incurrunt pœnas prædictas. Quare poſſunt etiam fugere, vt mortis pœnam euadant, vel mutilationis ex Sanch. *in decal. lib.* 6. *c.* 8. *n.* 12. & 15. cum multis Doctoribus, vt euadant carcerem iniuſtum, vel ſupra humanum modum rigidum ex Salzedo ad Diaz *in prax. c.* 137. *vel* 140. §. *eſt tamen*, Sanchez *loc. cit. n.* 54. & *in opuſcul. lib.* 6. *c.* 4. *dub.* 11. Quando iniuſtè vexantur à Superiore locali, ſi non animo euagandi fugiant, ſed recurrendi ad Prælatum, ſeù Superiorem mediatum, vt ſibi prouideant, dummodò vexationis iniuſtitia ſit liquida, & non poſſint priùs licentiam petere à Prælato ſuo mediato ad eum accedendi *ex l. quis ſit fugitiuus ff. de edil. edict*, Sanch. *in decal. loc. cit. n.* 17. cum communi. Et ita intelligunt Tridentinum *d. ſeſſ.* 25. *cap.* 4. multi, quos allegat, & ſequitur Diana *reſol.* 56. *tr.* 2. *p.* 2. Sanctarell. *tr. de apoſt. cap.* 3. *dub.* 1. *n.* 11. Additque Diana *reſol.* 125. *eiuſdem tr.* 2. & Pottel. *v. Habitus n.* 3. poſſe etiam tunc habitum in via dimittere, ſi aliter non poſſint ſibi conſulere. In quibus caſibus Regularis ſi recurrat ad Prælatum Superiorem, non eſt Apoſtata, quia verè Apoſtata eſt ille, qui deſerit Religionem, non autem qui iure naturæ ſe defendit recurrendo ad ſuum Superiorem, cuius licentia præſumitur interuenire, vt per Suar. *de relig. tom.* 4. *tr.* 5. *lib.* 3. *c.* 1. *n.* 6.

5 Secùs autem in hoc caſu, in quo nulla eſt perſecutio corporalis, nulla ſententia, nullum grauamen inemendabile, ſed ſola quæſtio de validitate electionis, in qua nullum poteſt eſſe periculum in mora. Quia ſicuti de facto regitur Prouincia cum Prouinciali, de cuius electione dubitatur, & nullum adeſt periculum, ita poterunt huiuſmodi Regulares petere licentiam à P. Generali, & appellare per Epiſtolam de grauamine prætenſo. Præcipuè verò ſi Romam aderint ſine mandato Capituli, vel ſi ſeipſos tumultuariè incitarint ad Romam adeundum, ſique ſatis eſſent duo, vel vnus, adiuerintque plures abſque neceſſitate, ſed ſolo animo contentioſo, & vagandi.

Ad præcludendum igitur hunc aditum apoſtatandi, 6
Regulares nequeunt Vrbem adire ſine obedientia obtenta, ſaltem ob illas cauſas, quæ periculum in mora non faciunt, alioquin corrueret diſciplina regularis, & quod ſalubriter ordinatum eſt, niſi obſeruetur, in Religionum detrimentum cedet. Quod ſi ſecùs fecerint, puniendi ſunt non tanquam verè, ſed tanquam præſumptiuè apoſtatæ, ſaltem quoad forum externum, ſiue quoad pœnas; quidquid dicat Fagundez *in* 2. *Eccleſ. præcept. lib.* 2. *c.* 5. *n.* 13.

Et quamuis ob decretum Vrbani VIII. *de apoſt. & eiect.* 7
anni 1624. die 21. Septembris editum, in quo decernitur, quod Apoſtatæ, vel fugitiui, ſiue habitum regularem deferant, ſiue non poſſint, ac debeant ab Epiſcopo loci, vbi moram trahunt, in carceres conijci, ac Superioribus Regularibus conſignari ſecundùm regularia inſtituta puniendi, videatur dicendum, quod huiuſmodi Regulares poſſint ab Ordinario ſolùm capi, qui poſtea debeat eorum Superioribus modo ſupradicto puniendos conſignari ita, vt per hoc decretum Vrbani derogatum ſit citato decreto Concilij Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 4. *de Regular*, quoad facultatem puniendi Epiſcopis conceſſam, vt firmant Mirand. *tom.* 1. *man. q.* 51. *ar.* 3. Lezan. *tom.* 1. *q. regul. c.* 16. *n.* 17. Ceſped. *de exempt. Regul. cap.* 16. *n.* 2. ac Delbene *de offic. S. Inquiſit. p.* 2. *dub.* 236. *petit.* 13. *n.* 2. Nihilominus, quod Epiſcopus poſſit Apoſtatam punire ſecundùm ſuam regulam ex S. Congregatione Concilij in dicto decreto *de Apoſt. & eiect.* aſſerit P. Theſaur. *in prax. Eccleſ. p.* 2. *v. Apoſtata c.* 2. §. *Nono*. In quo etiam decreto præcipitur, vt Epiſcopi in carceres Apoſtatas conijciant, & reducant ad clauſtra. Et hic eſt verus ſenſus ſupradicti decreti, & verus modus coercendi huiuſmodi Regulares.

CONSVLTATIO LXVI.

An Monialis poſſit in ſua cella conſtruere feneſtram, per quam proſpiciatur in cellam alterius Monialis? Vbi & quid ſi eſſet conſtructa? Et aliqua de interdicto noui operis nunciatione.

Affirmatiuè reſpondendum cenſeo. Nam vnicui- 1
que licet in infinitum, &, quod dici ſolet, ad Cœlum vſque ſupra ſolum ſuum imponere, ædes etiam etiam vicini obſcurando, *l. cum eo*, *l. cuius de ſer. vrb.* dummodò id faciat ad ſui vtilitatem, non autem ad æmulationem, *l. altius, & in l. ſeq.* vbi Baldus, & alij *C. de ſeruit. & aqu.* traditque Berous *conſ.* 135. *num.* 15. *vol.* 3. Theſaur. *dec.* 41. *n.* 15. ac latè Cyriac. *contr.* 28. *n.* 3. & *ſeqq.* Ant. Poſſent. *cent.* 2. *ſingul.* 125. *n.* 1. Spicel. *dec.* 55. *n.* 18. & alij plenè relatis à Rota in Romana altiùs tollendi, & in Romana Tramontanæ, coram Pituano, ac Buratto poſt Fenzon. *ad ſtat. Vrb. cap.* 104. *n.* 46. *cum ſeqq.* In ſuo enim liberum eſt hactenus vnicuique facere, quatenus nihil in alienum immittat, *l. ſicuti* §. *Ariſto, ff. ſi ſer. vend.* Quare ne libera in ſuo ædificandi facultate, quam ciuilis, naturaliſque ratio nobis magna cum libertate conceſſit, *l. fin. ff. de ſeruit. l. fin.* §. *pen. Quod vi, aut clam d. l. altius C. de ſeru. & aqu.* homines ad propriam libidinem, & alterius iacturam inſolenter abuterentur, *l. in fundo ff. de re vend. l. pen.* §. *ſiquis nouum ff. de reuſ.* ac plerumque euenit, vt hac libertate elatus ædificans, vel veteris ædificij formam excederet *l. qui luminibus ff. de ſeru. vrb. l.* 1. *C. de ædif. priu.* Vel legitimum ab agro vicino non intermitteret ſpatium, *l. ſicui*,

l. Ma-

l. Maniana, C. de oper. publ. l. Imper. de ser. vrb. Vel non modò vicini ædes obscuraret, sed earum etiam penitùs lumen recluderet, *l. binas in fin. ff. de ser. vrb. præd.* Aut alia ratione minueret sine causa ius vicini, *l. 1. §. sed & fossa §. denique ff. de aqua plu.* Nec interim posset vlla via processu operis prohiberi, *l. si prius de nou. oper. nunc. §. pen. & d. l. cum eo de ser. vrb.* nunciationem noui operis Prætor induxit, qua vetatur is, cui nuntiatum est, nisi de opere destruendo priùs satisdet, vel remittatur prohibitio, ædificare, donec appareat nuntiatorem inhibendi ius non habuisse; alioqui suæ peruicaciæ pœnas luens opus licèt iure factum proprio sumptu demoliri cogitur, *l. 1. in princ. & §. nunciatio, l. Prætor §. 1. ff. de nou. oper. nunt. l. vn. C. eod.* Vndè constat, remedium istud non vtile modò, sed etiam, vt Vlpianus ait, necessarium fuisse, *l. de pupillo §. meminisse eod. tit.* cum non aliud proditum esset, quo celeriter, & vt Iurisconsulti loquuntur, in continenti posset operis continnatio impediri, & interim nuntiatoris conditio durior effici, *l. 3. §. item si locum ff. de al. iudic. l. fin. C. in quib. ca. in integr. re.*

2 Tum quod ne publicus ædificiorum aspectus ruinis deformetur, *l. 2. §. Siquis nemine, l. si ff. ne quid in loc. publ. l. 2. C. de ædif. priu.* factis operibus iura valdè faueant, *d. l. Prætor §. pen. d. §. Item si locum.* Tum etiam quod ædificante ad inopiam traducto, necessum haberemus, alioqui nostro sumptu demoliri, quod alter temere fecisset, *l. 3. §. hoc autem ff. de itiner.* Huic autem periculo non satis prospectum erat per actionem de seruitute, quæ statim non arcet ædificantem processu operis, sed de iure suo primum plenè docere debet actor, *l. is, qui destinarit, ff. de re vend. l. incerti C. de interd.* deinde sequi sententia, vt in cæteris petitorijs iudicijs. Quod verò pertinet ad interdictum *quod vi, aut clam*, cum illud ad opera præterita duntaxat referatur, *l. 1. ff. quod vi, aut clam*, & nuntiationis edictum futura respiciat, patet non ad rem pertinere, *l. 1. §. 1. de nou. oper. nunt.* Interdictum equidem de noui operis nuntiatione fateor aduersus opera prætetita inductum ad demolitionem nimitùm eius, quod spreta nuntiatione exædificatum est, *l. Prætor §. 1. eod. tit.* eoque nomine concurrere eum interdicto, *quod vi, aut clam. l. si alius §. ait Iulianus ff. eod.* At aliud est ex edicto nuntiare nouum opus, & aliud interdicto de noui operis vti, *d. l. 5. in princ. & §. 1. d. l. Prætor §. 1.* Fit enim nuntiatio, vt futurum opus impediatur *d. l. 1. in princ. & §. 1. & l. vn. C. eod. tit.* Interdictum verò ex hac causa sicuti quod vi, aut clam ad operis iam facti destructionem, *d. l. Prætor §. 1. d. l. 1. §. 1.*

3 Porrò tunc dicitur intercedere æmulatio, quando possit ex fenestra æquè facilè haberi lumen ex alia parte. Quod si secus fiat, fenestræ aperitio dicitur facta in damnum, ac præiudicium vicini, atque adeò ad æmulationem, Cæphal. *cons. 130. n. 11. cum seqq.* Berons *d. cons. 135. n. 7.* Sperel. *d. dec. 55. n. 32.* Rot. *dec. 29. n. 10. p. 15. dec. 348. n. 18. p. 17. & dec. 69. n. 22. p. 18. rec.* & in Lauretana fenestrarum 28. Iunij 1669. *§. quod eo magis cum seqq.* coram Calatain. Tuncque dicitur probata, quando quis absque vlla sua vtilitate tertiò præiudicare intendit. Quod est omni iure prohibitum, Heringq. *de molend. q. 15. n. 33. & 34.* ac Rot. *dec. 61. n. 9. d. p. 17. recent.* Quo in casu non habet locum conclusio, quod liceat cuilibet vsque ad Cœlum ædificare, & in proprio pariete fenestras aperire, *l. opus nouum ff. de oper. publ.* Bero. *d. cons. 135. n. 3. in fin.* Sperel. *d. dec. 55. n. 22.* & Rot. *dec. 29. n. 2. p. 15. recent.* Præsertim si ex noua fenestra prospiciatur in domum, vel cubiculum, aut viridarium, vel hortum alicuius nobilis fœminæ, vt per Cæphal. *d. cons. 130. n. 11.* Quia tunc dicitur aperta ad æmulationem, & inhonestatem. Id tamen remittendum iudico arbitrio Iudicis, qui, considerata qualitate ædificij, ædificantis, ac vicini, pensatisque circumstantijs, arbitretur, an apertio fuerit ad æmulationem, vt etiam tradit Sperell. *d. dec. 55. n. 36.* Poteritque in omnem euentum aperiri fenestra ad lumen tantùm, non autem ad prospectum. Et ita, vbi non potest habeti lumen aliunde, solet hæc temperatio per Iudices adhiberi, & obseruauit Rota *dec. 69. ad fin. d. p. 18. recent.*

Neque obstat, quod non liceat vicinis tollere parietem, & aperire fenestras, per quas prospiciatur in domos Monialium ad tradita per Bero. *d. cons. 135. n. 9. 10. & seq.* Padil. *in d. l. altius n. 9.* Marc. Muta *dec. sicul. 8. n. 6.* & ad *Consuet. Panorm. cap. 29. n. 3. & seq.* Anton. de Possent. *d. singul. 145. n. 2.* Sperel. *dec. 58. per tot.* & alios relatos à Fenzonio *d. cap. 104. n. 44. & seq. & n. 50. & 51.* ac declarauit sæpius S. Congregatio super Episcop. & Regul. præsertim in Licensi, 1605. 28. Februarij, in qua dixit, quod nullo modo debet esse prospectus in Monasteria Monialium, & è contra, nequidem à fenestris Turris Campanariæ alicuius Ecclesiæ vicinæ, vt in Portugallensi 16. Aprilis eiusdem anni, sed pleno muro fenestræ debent obstrui, vt in Aquilana 31. Iulij 1612. etiam illæ, quæ sunt in Monasterio Monialium, per quas videre possent, ac videri, vt in Parmensi 28. Nouembris 1636. Nec alicui permitti debet ædificium tollere, si per illud babeteųr prospectus in Monasterium, vt in Interamnensi 15. Maij 1612. & in Barensi 18. Februarij 1617. Suntque demoliendæ mansiones constructæ in viculo intermedio, & claudendum est ambulacrum, quod à tecto Monasterio imminet, eique prædominat, vt in Assisiensi 21. Iunij 1653. Non obstante qualibet appellatione, vel recursu, & in Conuersanensi 8. Augusti eiusdem anni 1653. Quinimmò probibetur Monialibus sub grauibus pœnis vsus telescopij, siue conspicilij tubulati longioris, vt in Anconitana 1. Octobris 1627. 4

Nam, & si prospectus in cellas Monialium non impedit eleuationem ædificij, & aperitionem fenestrarum, quia prospicere in Monasteria Monialium non est per se prohibitum, atque adeò ex eo non infertur limitatio regulæ textus *in d. l. altius*, vt post Cynum, & Baldum *in d. l. altius* firmat Cæpol. *de seruit. vrb. præd. cap. 62. n. 2.* Sperel. *dec. 55. n. 40.* & Rota post Fenzon *d. cap. 104. n. 48. & seq.* nihilominùs hoc priuilegium militat duntaxat fauore Monialium, ne prospiciantur à vicinis laicis, quia decet Moniales ab aspectibus secularium esse omninò separatas, & penitùs semotas, vt sublata opportunitate inhonestæ considerationis, & commoditate lasciuiendi, liberiùs valeant seruire Deo, & eidem corda sua, & corpora in omni Sanctimonia custodire, vt ait textus in *cap. 1. de stat. regul. in 6.* quem in hac specie ponderat Bero. *d. cons. 135. n. 10. vol. 3.* vbi reprehendit Cœpollam, contrarium sentientem, ac sequitur Padil. *in d. l. altius n. 9* Couar. *lib. 3. var. resol. cap. 14 sub n. 8.* Mar. Mur. *d. dec. 8. n. 6. & d. cap. 29. n. 3. & seq.* Sperel. *d. dec. 58. n. 6. & 7.* & Anton. de Possent. *d. singul. 145. n. 2.* cum alijs congestis à Rota in d. Romana Tramontanæ post Fenzon. *cap. 104. n. 44. & seq. & n. 50. ac 67.*

6 Secus autem quoad ipsas Moniales inter se, ne vna prospiciatur ab alia, quia inter ipsas cessat ratio textus *in d. cap. 1. de stat. Regular.* scilicet commoditas lasciuiæ, ac timor inhonestæ considerationis; ideòque inter eas obseruanda est regula dicti textus *in l. altius*, cum non sit prohibitum vnam Monialem alteram prospicere, sicuti non est prohibitum laicos habere prospectum in domos laicorum, & quod maius est, neque in Monasterium Regularium, vel in seminarium puerorum, vt in terminis post Cynum, & Baldum *in d. l. altius*, tradit Cæpol. *d. cap. 62. n. 2.* Alex. *cons. 174. n. 4. lib. 2.* Ias. *in l. Et hoc iure n. 8. ff. de iust. & iur.* Sperel. *d. dec. 55. n. 40.* & scitè distinxit Rota in d. Romana Tramontanæ 7. Iunij 1623. coram Pirouano.

7 Cùm igitur liceat vni Moniali huiusmodi fenestram de nouo aperire, quamuis per eam babeatur prospectus ad cellam alterius Monialis, erit per consequens magis licitum eam retinere, postquam à multo tempore fuerit aperta. Quia illæ, quæ de nouo construi permittuntur, vbi factæ sunt, faciliùs sustinentur ex vulgari *l. in ambiguis §. non est nouum*, vbi Doctores *ff. de reg. iur.* maximè, quia Iudices in dubio pronunciare debent pro ædificijs, ne destruantur, *l. Senatus, ff. de contrah. empt.* Viuius *dec. 306. n. 6. lib. 2.* & Sperel. *d. dec. 55. n. 29.* Quare attenta præscriptione, quæ in materia seruitutum,

turum, habentium causam continuam, vel quasi continuam, prout est seruitus prospectus, spatio decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes completur, ac possessione huiusmodi fenestræ prospicientis in cellam alterius monialis, talis prospectus est legitimè præscriptus iuxta ea, quæ tradit Gloss. *in l. 1. v. & secundum hunc casum*, ibique Bartolus, Salycetus, Fulgosius, & Castrensis *C. de seru. & aqu.* Gaill. *lib. 2. obs. 69. num.* 14. Cæpol. *de seru. vrb. præd. cap. 19. num. 2. & 4.* cum alijs cumulatis à Cyriac. *d. contr. 28. num. 9. & seq.*

8 Quod præcipuè locum habet, si fenestræ monialis aduersariæ potuerint aptari in alio loco, & per eas commodè recipi lumen absque eo, quod subijcerentur prospectui alterius monialis; quod patere debet ex inspectione loci, in quo extant; tunc enim censentur constructæ non ad eius commoditatem, & vtilitatem, sed ad æmulationem, vt scilicet fenestra alterius monialis claudatur, & eius cella penitùs obscuretur, *arg. text. in l. opus nouum* cum ibi notatis à Bartol. *ff. de oper. publ.* Beto. *d. cons. 135. n. 7.* Sperel. *d. dec. 55. num. 32. & seq.* Ideòque ex earum constructione perperam facta, nullum damnum, aut incommodum altera monialis pati debet in suo veteri, & antiquiori ædificio, sed potiùs cogenda est monialis aduersaria ad illas alibi aptandum; huiusmodi enim malitijs non est indulgendum, sed obuiandum ad text. *in l. 1. §. denique*, ibi: *Si non animo nocendi*, *ff. de aqu. plu. arc. d. l. opus nouum ff. de oper. publ.* Gail. *loc. cit. num.* 28. Cæpol. *d. cap. 62. num. 2.* Berous *d. cons. 135. num 7. & alij*, quos sequitur Sperel. *d. dec. 55. num. 31. ac seq.*

9 Minùs obstat, quod aliquando contrarium fuerit obseruatum. Nam in huiusmodi causis non est iudicandum exemplis, sed iuribus, & auctoritatibus, *l. nemo, C. de sent.* Rot. *dec. 484. num. 21. p. 4. rec. tom. 2.* Et fortassè in illis aderat diuersa ratio, ideòque non licet ex diuersis argumentum sumere, vt in specie ponderat Rota in d. Romana Tramontanæ coram Pirouano apud Fenzon. *d. cap. 104. num. 51.*

10 Cæterùm de cellis monialium hæc accipe ex S. Congregatione super Episcop. & Reg. Cellarum vacatio quotiescumque occurrerit per monialium obitum, aut per quemcumque alium casum, fieri debet illarum distributio alijs monialibus, professione anterioribus, vt in Mutinensi 10. Aprilis 1615. Vacantes assignari debent secundùm antianitatem, nec Superior Regularis potest aliter ordinare, in Ferrariensi 3. Iunij 1597. Et antianitas incipit à die professionis emissæ, non autem habitus suscepti 5. Iulij 1645. Idque non obstantibus Superiorum mandatis, in Mediolanensi 5. Februarii 1601. in Fauentina 11. Aprilis 1603. in Auersana 26. Ianuarii 1604. & 26. Iunii 1648. ac alibi sæpitis. Nisi tamen in aliquo Monasterio adesset consuetudo immemorabilis, quod cellæ vacantes distribuantur, & assignentur ad arbitrium Abbatissæ, & Discretarum, in Mutinensi 24. Ianuarii 1653. Habitatio verò in cellis separatis prohibetur ab Vrbano IV. Monialibus S. Claræ, in Fauentina 30. Augusti 1619. Vel saltem ne seras babeant in cellarum ianuis, sed solùm in porta communi dormitorii, cuius clauis sit apud Abbatissam, in Senogallien. 11. Ianuarii 1622. & in Assisiensi 16. Iulii 1624. Concedi tamen potest Moniali, cellam ædificare, eaque vti, sua vita durante, vel alia à suis consanguineis ædificata, in Cæsenatensi 2. Ianuarii 1601. in Bitunrina 5. Iunii 1607. & in aliis. Nec debet ab ea remoueri pro faciendo valetudinario, in Assisien. 9. Februarii 1624. & in Cæseraugustana 11. Maii 1635. Non tamen illam vendere, in Mediolanen. 8. Nouembris 1625. licèt vellet erogare pretium in vtilitatem Monasterii, nisi de licentia Sac. Congregationis, & consensu Monialium, in Veneta 3. Maii 1647. Neque decernere, quod Monialis antiana, quæ cellam optare vult, teneatur aliquid soluere, in Ianuensi 22. Decembris 1620. quod seruari debet etiam in casu permutationis, ne via fraudibus aperiatur, in Neapolitana 17. Nouembris 1628. Datur nihilominus aliquando facultas Abbatissæ, & Monialibus, vt ob aliquam legitimam causam capitulariter, & per vota secreta dare possint cellas vacantes, professione posterioribus, ne moniales contra votum paupertatis arrogent sibi cellas, tanquam proprias 19. Martii 1619. Nulla verò monialis cogi debet ad optandas cellas, in Nolana 10. Iunii 1616. Cella autem amplior, collocutorio vicina, auferatur moniali particulari, & ad communem vsum destinatur 6. Octobris 1645. Pluralitas verò cellarum prohiberi potest, præcipuè cum exinde sequuntur inconuenientia, in Mediolanensi 14. Ianuarii 1647. Et ex rationabili causa potest concedi, in Ianuensi 15. Iulii 1650. Episcopus autem præcipere potest Monialibus etiam exemptis, etiam Regularibus subiectis, vt habeant locum separatum, & commodum pro Nouitiis, & puellis educandis, & prohibere, ne illas extra dictum locum teneant ex quouis prætextu, etiam licentiæ Superiorum. Insuper decernere, ac declarare, quod Abbatissæ, & Priorissæ, quæ tempore sui ufficii noluerunt recipere nouitiatuum, locorumque distinctorum erectionem, ad illud officium in futurum ampliùs eligi non possint. Et etiam Moniales particulares cuiuscumque Monasterii, quæ recipiunt nouitias, vel puellas educandas in suis cellis, sint ipso iure voce actiua, & passiua priuatæ, in Patauina 21. Iunii 1605.

CONSVLTATIO LXVII.

Quomodo prospiciendum sit conscientijs aliquorum, qui vsi fuerant facultatibus Bullæ Cruciatæ, vel alterius Indulgentiæ nulla ex defectu voluntatis Summi Pontificis illam concedentis, ob non adimpletas aliquas conditiones?

RESpondeo. Quod ad Indulgentias, & gratias concessas certum est, illos non potuisse eas consequi defectu voluntatis; quod respicit tantum pœnas temporales, quæ in Iubilæo condonari poterant. Solùm igitur est difficultas, quod ad absolutionem à peccatis, & à censuris Ordinario, & Sedi Apostolicæ reseruatis, etiam in Bulla Cœnæ Domini. Nam ex defectu potestatis iurisdictionis fuerunt nulliter absoluti. 1

At nihilominùs dico primò, cum quilibet Sacerdos ritè, ac rectè ordinatus, habeat potestatem Ordinis, quam in sua Ordinatione virtute Spiritus Sancti in impositione manuum suscipit, ideòque possit absoluere à quocunque peccato ac vinculo. Cùmque reseruatio casuum, & absolutio à censuris, ac potestas ipsa iurisdictionis, quæ requiritur in Sacerdote, vt validè absoluat vigore Concilii Tridentini, sit de iure positiuo, & Summus Pontifex sit supra ius positiuum, nulla videtur esse difficultas, quin possit ipse tollere censuras, & reseruationes, atque absoluere, etiam inuitos, ac per consequens cùm postea remaneant solùm peccata sine reseruatione; ac censuris, & cum pœnitentes sint in bona fide, remanent in sequentibus confessionibus indirectè absoluti ab eisdem peccatis absque noua ipsorum confessione, tanquam à peccatis oblitis. 2

Secundò. Potest Ecclesia, siue Summus Pontifex supplere, & de facto supplet regulariter iurisdictionem in ministratione Sacramentorum, quando adest error communis, & titulus coloratus, vt ex Card. de Lugo *de iust. tom. 2. disp. 37. sect. 3. num. 27.* & ex communi Doctorum sententia. In hoc autem casu adest error communis, & titulus coloratus ex Bulla Apostolica, atque adeò sine alia gratia Summi Pontificis isti sunt validè absoluti. Eòque magis si Pontifex vellet habere rata omnia gesta per Commissarium, & Confessarios, cum sit certissimum, quod quilibet defectus iuris humani suppleri possit in hoc casu à Superiore, scilicèt à Summo Pontifice habente potestatem humanam, secùs autem si esset defectus iuris naturalis, vel diuini, vt si confessarius esset mulier, vel non esset Sacerdos, quem defectum nec tollere, neque supplere potest potestas humana, neque in eo dispensare, vt ex Diana *tract. 1. de potest. Pontif. resol. 94. in fine*, vbi etiam si non adsit titulus coloratus. 3

CON-

CONSVLTATIO LXVIII.

Bona hæreticorum quàndo, & quomodo fisco addicantur?

1 RESpondent communiter Doctores, quod pœna Confiscationis huiusmodi bonorum incurritur à die commissæ hæresis. Et quamuis Panormitanus *in cap. Vergentis de hæret. not.* 2. affirmet, bona hæreticorum non esse ipso facto confiscata, sed confiscanda, eius tamen doctrina intelligitur de tempore, antequam fuisset id decretum *in c. Cum secundum leges de hæret. in* 6. Nam in hoc *cap.* expressè decretum fuit à Summo Pontifice, vt ipso iure, siue ipso facto bona hæreticorum sint confiscata. Et ita docet Pegna *p.* 2. *direct. com.* 158. *v. His ita positis*, & Farinac. *de delict. & pœn. q.* 25. *num.* 13. vbi ait, in hæresis crimine bona confiscantur ipso iure, & statim à die commissi delicti dominium transit in Fiscum, & reus administrationem suorum bonorum amittit ex *d. cap. Cum secundum leges*, ibique Glossa, & communiter Doctores. Qui etiam docent, quod licèt in Fiscum ipso iure transeat dominium bonorum hæretici, non tamen transit eorum possessio per regulam, quod in illis casibus, in quibus transit dominium sine traditione, non transit possessio, nisi expressè dicatur, vt *in l. cum hæredes ff. de acquir. possess.*

2 Ego autem ita hanc rem expedio. Bona hæreticorum cum effectu non publicantur, neque actu apprehendi possunt, nisi secuta sententia Iudicis Ecclesiastici, vti fit in crimine læsæ Maiestatis, *l. quisquis, & l. fin. in princ. C. ad leg. Iul. maiest.* & in *auth. vt nulli Iudices §. si facit l.* 1. *&* 2. *& l. fin. C. de sent. pass. & restit. l. Arianus C. de hæret. & d. cap. Cum secundum leges in fine eod. tit. in* 6.

3 Ex quo sequitur, quod dominium bonorum hæreticorum non pertinet ad Fiscum, neque ad Ecclesiam, nisi secuta damnatione super crimine, quam fert Iudex Ecclesiasticus, cuius condemnationis effectus retrotrahitur à die commissi delicti. Vndè confiscatio bonorum, quæ fit ipso iure contra hæreticum, nihil aliud operatur, quàm prohibitionem alienandi, cùm nullum dominium transferat, nisi secuta sententia, per textum *in l. fin. C. ad l. Iul. maiest.*

4 Quare à die commissi delicti interdicitur hæreticis administratio suorum bonorum, vt *in d. cap. Vergentis de hæret. & in d. cap. Cum secundum leges eod. tit. in* 6. Quin etiam accusatione pendente interdicitur hæreticis eadem administratio, vt per Repert. Inquis. *v. administratio*, Salel. *vol.* 3. *fol.* 291. *num.* 144. *& seqq.* & Sanctarel. *de hæres. cap.* 16. *dub.* 2.

CONSVLTATIO LXIX.

An possint baptizari à parocho Catholico hæreticorum filij etiam domi, & sine cæremonijs Ecclesiæ ad effugiendum periculum mortis, si differatur baptismus, donec pueri habeant vsum rationis iuxta mores dd. hæreticorum?

1 RESpondeo affirmatiuè. Nam quoad baptismum peragit rem licitam, & quoad emissionem cæremoniarum non sunt de necessitate Sacramenti. Vndè D. Clemens *lib.* 7. *const. Apost. cap.* 23. loquens de baptismo, inquit; *Si non fuerit oleum, neque vnguentum chrismatis, satis est aqua*, sed solùm sunt de necessitate præcepti, ideò vrgente necessitate possunt omitti, vt communiter docent Doctores, & praxis confirmat, vt fit in baptismo priuato, & ita loquentes de tempore pestis notant specialiter. Quare licèt prohibeatur baptismus extra Ecclesiam, vt *in Clem. vn. de baptism.* excipitur tamen casus necessitatis, ibi: *Aut tal s necessitas emerserit, propter quam nequeas ad Ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi*; Quotiescunque igitur periculosum est deferre baptizandum ad Ecclesiam, cessat præceptum baptizandi in Ecclesia, & proinde potest in priuata domo baptizari sine cæremonijs Ecclesiæ. In hoc autem casu adest periculum mortis, si differatur baptismus, donec pueri habeant vsum rationis.

Tenetur tamen Parochus catholicus monere parentes puerorum, ne illos iterum ad baptizandum ministro hæretico offerant, & vt suppleant postea tempore congruo cæremonias prætermissas; quia in baptismo suscipitur fides Christi, & baptizatus fit membrum viuum Christi, & incorporatur Ecclesiæ. Et licèt hæc quoad substantiam habeantur per ipsum Sacramentum baptismi, quatenus validum est, non tamen habetur publica incorporatio in Ecclesiam, atque adeò nec acceptatio in corpus mysticum Christi, nec publica professio fidei facta coram Ecclesia, qualis debet in baptismo interuenire, vt desumitur ex D. Dionysio *cap.* 2. *de Eccles. Hier. lib.* 7. *cap.* 41. Cypr. *lib.* 1. *Ep.* 6. Ambros. *lib.* 1. *de Sacr. cap. vlt.* 2

CONSVLTATIO LXX.

Quinam inter plures, æquales in officio, Magistratu, Senatu, cæteris paribus, prior censendus sit, illene qui prius titulum officij, magistratus, dignitatisque obtinuit, an qui possessionem?

CEnseo prioritatem huiusmodi attendendam esse à die adeptæ possessionis officij, dignitatis, &c. In materia enim præeminentiæ non attenditur prioritas tituli, sed adeptæ possessionis ad textum *in l.* 1. vbi Bartol. Io. de Plat. *in princ. C. de Consul. lib.* 12. alijque communiter. Ideòque Canonicus, Index, aut officialis, qui præuenit in adipiscenda possessione, præcedere debet alios in stallo, voce, optione, ac alijs actibus per textum *in cap.* 1. ibique Canonistæ *de maior. & obed.* Bartol. *in l.* 1. *num.* 4. *de alb. scrib.* & Bald. *in cap. Cum olim num.* 1. *not.* 2. *de consuet.* Roman. *in l. Cum mulier §. de viro ff. solut. matr.* ac latè Ruin. *cons.* 19. *num.* 9. *vol.* 1. Rebuf. *in tract. de nominat. quæst.* 21. *num.* 4. Boer. *de author. magn. Consil. num.* 80. Caputaq. *dec.* 357. *num.* 2. *p.* 2. Rot. *dec.* 2. *num.* 1. ibique Papaz. *de consuet. in nou.* quod etiam tenet Garz. *de benef. p.* 4. *cap.* 5. *num.* 77. quos refert, ac sequitur Rot. *in rec. p.* 2. *dec.* 410. *num.* 4. quæ distinguendo inter præcedentiam, quæ cohæret rei, & quæ cohæret personæ, firmauit in Vicen. præcedentiæ 17. Aprilis 1594. coram Gypsio id procedere de omnium Ecclesiarum obseruatione; quod confirmauit *dec.* 372. *num.* 3. *p.* 1. *recent.* ac alibi. 1

Primò quia prioritas, eiusque prærogatiuæ dantur antiquiori Officiali propter eius maiora onera, & seruitia, quæ in officio subijt, *l.* 2. *in fin.* ibi: *Is gradu cæteris antecedat, quem stipendia meliora, vel labor prolixior fecit anteire, C. de offic. magistr. can. mirantur in fin. d.* 65. his verbis: *Nec potest de eius prouectione dubitari, cui pro laboribus multis &c. celsioris loci præmium debetur*, Mohod. *dec.* 11. *de renunc.* vbi ait, quod locus competit Canonico ratione possessionis. Ac proinde, qui officium non fuerit adeptus, neque officij munia subierit, licèt sit prior in prouisione, præferri non debet priori in possessione officij, cum ex adepta possessione acquiratur prioritas, atque adeò præcedentia. 2

Deinde quia huiusmodi præeminentiæ sunt fructus possessionis, Gloss. *in cap. Cum olim de maior. & obed.* Cassad. *dec.* 3. *de pension. num.* 6. Fructus autem semper spectant ad possessorem, *cap. Querelam* 24. *de elect. cap. Consultationibus de iurepatr. cap. Cum olim de caus. possess. l. bona fidei* 48. *ff. de acquir. rer. dom.* cum similibus. Igitur debentur priùs adipiscenti possessionem.

Tertiò quia, licèt sola collatio, siue concessio officii concedat plenum ius in re, *cap. fin. de concess. præb.* ante tamen adeptam possessionem non perficitur assecutio officij, vel dignitatis, Achil. *decis.* 9. *num.* 6. *de priuil.* Neque dicitur actualiter, ac propriè obtinere beneficium, 3

qui

qui habet solùm titulum beneficij sine possessione iuxta Glos. *v. obtinebunt* §. item insuper *tit. de collat. in pragm. Sanction.*

4 Postremò quia, cùm concessio priuilegij sit facta in ordine ad officium, non potest dici perfecta, neque sortitam esse suum effectum ante officij adeptionem; quia, licèt facta sit concessio, eiusque litteræ sint forsan expeditæ, concessio tamen est facta pro tempore, quo officialis in officio extiterit, in quo solùm potest habere effectus ipsius. Ac proindè prioritas, quæ est effectus concessionis, non potest habere locum, nisi in tempore adepti officij. Siquidem, vt constare solet ex verbis concessioni, non conceditur absolutè priuilegium, sed in ordine ad officium, atque adeò non est habitura suum effectum, nisi tempore adepti officij.

5 Atque ita iudicatum fuisse in Lusitania, testatur Cabed. *dec. 3. p. 1. num.* 11. & asserit Surgens *de Neap. illustr. cap. 29. num. 59. in fin.* Gratian. *dec. March. 16. in addit. num. 6. & 7.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel.* §. 3. *proem. num.* 13. *cum seqq.* Valenz. *cons.* 34. *num.* 36. *tom.* 1. Videndusque Barbos. *de Canon. & dignit. cap.* 18. per totum.

CONSVLTATIO LXXI.

An pueri minoris ætatis, nati ex patre Turca, & matre Christiana ritus græci, ducti in captiuitatem à Christianis, sequi debeant religionem Christianam matris, & gaudere libertate?

Et quid in casu, quo ijdem pueri sint nati ex patre Turca, & matre Christiana, sed apostata?

1 AD primum respondeo affirmatiuè; quia partus sequitur matrem. Sicut enim filius ex ancilla susceptus è patre libero est seruus, ita è contra natus ex matre libera, & seruo patre, liber est; quod secundùm leges ciuiles, & iura locum habet in ijs, quæ ad libertatem, & seruitutem hominum pertinent, multò magis id locum habere debet ob commune fidei bonum. Et propterea vbi de communi fidei bono agitur, nulla habetur ratio patriæ potestatis, quam leges & iura Romanorum sanxerunt, cum mater fidelis, quamuis ei ius ciuile patriam potestatem non tribuat, ius habeat ad baptismum filium offerendi.

2 Quinimmò, etiamsi vterque parens tum fidelis, tum infidelis, filium prohibeant baptizari, potest, ac debet baptizari, vt constat apertè *ex cap. Ex literis de conuers. infid.* & ex Concilio Toletano 4. *cap.* 62. & hic casus decisus videtur in *can. Iudei* 28. *quæst.* 1. Vbi decernitur, filios natos ex patre infideli, & matre fideli sequi debere fidem, atque conditionem matris. Et licèt Glossa hunc locum intelligat de conditione Religionis, tamen *can. liberi* 32. *quæst.* 4. loquitur de conditione seruitutis, ibi: *Hi vero qui non sunt de legitimo coniugio matrem potius, quàm patrem sequuntur*, vbi Glossa ait quantum ad conditionem, & quantum ad originem *l. 1. ff. ad municip.* Itaque & quoad Religionem, & quoad seruitutem huiusmodi pueri sequi debent conditionem matris. Vndè hoc ipso, quod filius ex matre Christiana concipitur, acquirit ius Ecclesia ad illum baptizandum, quia ex vi originis nascitur subditus Ecclesiæ, atque adeò gaudere debet libertate.

3 Non obstat, quod baptismus collatus captiuis non eximat illos à seruitute, vt declarauit sæpiùs Sac. Congregatio S. Officii, præcipuè 21. Nouembris 1618. Nam id intelligitur de captiuis Turcis infidelibus adultis, non autem de pueris minoris ætatis natis ex matre Christiana.

4 Ad secundum etiam affirmatiuè. Apostasia enim matris Christianæ non potest nocere eius filio puero, ac minoris ætatis, qui libertate donandus est, non propter matrem, qua apostata est, sed qua Christiana est, ob fauorem fidei Christianæ ex *d. cap. Ex parte in fine*; quare quemadmodum poterit mater, quæ in minori ætate apostatauit à fide Christiana, præuia abiuratione in S. Officio, prout de iure, libertate donari, quia Christiana, ita etiam eadem libertate donandi sunt eius filii minores, tùm maximè si baptizentur.

CONSVLTATIO LXXII.

Iudex secularis postquam deputauit per modum prouisionis in suum Cancellarium in Cancellaria laicali Cancellarium foraneum Episcopi, præsentare fecit à suo baliuo eidem Cancellario intimationem, in qua illum adstringebat ad declarandum intra terminum duorum dierum à die præsentationis, vtram velit retinere, renunciando in scriptis illi, quam in posterum nollet exercere. Quæro, *an hoc sit contra immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam? Et quid in alijs casibus?*

CEnseo, quod vltra graue præiudicium, quod ex 1
hoc infertur tribunali Ecclesiastico, remaneat etiam ex huiusmodi actu violata immunitas, & libertas Ecclesiastica, cùm certum sit, Episcopum ius habere vtendi officio notarii, qui actualiter inseruit Iudici laico, vt de notario criminali Communitatis tradit Barbos. *in collect. Concil. sess. 22. de reform. cap.* 10. *n.* 3. ex declaratione S. Congregationis super Episcop. & de notario, siue Cancellario ciuili declarauit Sac. Congregatio Immunitatis in Firmana 11. Ianuarii 1631. & de quocumque alio ministro laico in Suttrina 11. Augusti 1636. & in Ostunensi 3. Maii 1629.

Neque Iudex secularis hac in re vllatenus prohibe- 2
re potest suis ministris absque incursu in excommunicationem per textum *in cap. Eos qui de immun. Eccles. in* 6. ibi: *aut alia obsequia*, vt sæpiùs declaratum est ab eadem Sacr. Congregatione Immunitatis, nominatim in Balneoregiensi 10. Iunii 1657. & in Auellina 6. Maii 1636.

Vndè cum ex hac intimatione reddatur incompatibi- 3
lis vna Cancellaria cum alia, atque adeò Cancellarius reddatur inhabilis Cancellariæ Ecclesiasticæ, si vellet persistere in Cancellaria laicali, videtur ex hoc necessariò violari immunitas, & libertas Ecclesiastica, dum aufertur Episcopo ius, quod habet vtendi Cancellario seculari.

Eòque magis si pro tribunali Ecclesiastico concur- 4
rat consuetudo immemorabilis vtendi indifferenter similibus ministris, quæ sine violatione immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ nequit impediri, vt decernitur in *cap. Quoniam de immun. Eccles. in* 6. vbi Doctores communiter.

Non obstat, quod id non contineatur directè in dicta 5
intimatione; quia sufficit ad effectum, de quo agitur, quod laicus promulget, ordinationes, decreta, siue sint generalia, siue specialia, quibus indirectè, & sub quouis prætextu, vel quæsito colore tollatur, vel restringatur ius, siue potestas Ecclesiasticas iuxta *can.* 15. *Bulla* in Cœna Domini, & per ea, quæ diffusè tradit Cartar. *de immun. Eccles. num.* 410. & Sperell. *dec.* 12. *num.* 44. *& seqq. & dec.* 100. *num.* 28. *& seqq. lib.* 1.

Neque ex eo, quod hic Cancellarius dum inseruit lai- 6
co, & Ecclesiastico simul, Iudex laicus priuetur facultate illum puniendi, satis est ad euitandum in hoc casu violationem immunitatis. Nam S. Congregatio Immunitatis iam declarauit, quod ratione delicti commissi in officio, debeat officialis puniri ab eo superiore, quem in dicto officio recognoscit, cum non repugnet, quod quis variis de causis, vel ministeriis subiiciatur diuersis Iudicibus, vt clarè disponitur *in cap. Cum Capella 16. de priuil.* Præcipuè verò si Episcopus declarauerit suæ intentionis non esse, quod Cancellarius gaudeat fori priuilegio pro delictis, quæ in notariatu laicali fortè commiserit.

Et ita etiam dicendum est in aliis casibus, in quibus 7
vio-

violatur immunitas, & libertas Ecclesiastica per dictum *cap. Eos, qui temporale dominium obtinentes suis subditis, ne Prælatis, aut Clericis, seu personis Ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando interdicunt, cùm talia in derogationem libertatis Ecclesiasticæ præsumantur, eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere*; quod etiam docent in hoc textu Archid. Geminianus, Io. Andreas, Monachus, Franchus, & alij, Suarez *disp. 21. de censur. sect. 2. num. 93.* Reginal. *lib. 9. prax. cap. 24. num. 358.* Coriolan. *in Bullam Cœnæ can. 15.* & Viuian. *lib. 3. ration. iur. tit. 49. cap. 5.* licèt enim, vt alibi dixi, prohibitio fiat laico, redundat tamen in præiudicium Ecclesiasticæ personæ, quia ipsi indirectè prohibetur, ne possit vti iure suo, quoad ea, quibus indigent. Vndè fit fraus legi, quæ prohibet personas Ecclesiasticas subijci Iudici laico. Is enim committit in legem, qui verba legis complectens, nititur contra legis voluntatem, *cap. fin. de reg. iur.* & facit ad rem *cap. Nouerit de sent. excom.* Vndè non est dubium, quin habeant locum pœnæ impositæ violantibus libertatem, & immunitatem Ecclesiasticam.

8 Quin & habere locum excommunicatio Canonis 15. *Bullæ Cœnæ*, affirmant Vgolin. *de cens. in explic. d. Can.* Filiuc. *tr. 16. cap. 20. quæst. 7. num. 267.* Alter. *de censur. in d. can. disp. 16. cap. 3.* Duard. *in eod. can. quæst. 20. & 22. in fine*, vbi alij, Bonac. *tom. 3. disp. 1. de censur. quæst. 16. pun. 1. num. 2.* vbi licèt velit, quod per d. canonem non prohibeatur simplex mandatum, asserit tamen prohiberi etiam mandatum auctoritatiuè impositum ad modum decretorum. Ratio autem est, quia in hoc canone prohibentur etiam decreta, quæ sunt contra Immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam. Huiusmodi autem intimationes, siue inhibitiones fiunt auctoritatiuè, & per decretum Iudicis. Vndè cum tendant contra immunitatem Ecclesiasticam, est illud ipsum, quod in hoc canone prohibetur.

9 Ex quo sequitur, quod ille quoque, ad cuius instantias fiunt inhibitiones, incidat in prædictas censuras. Nam in d. canone habetur: *vel factis, vel ordinatis vsi fuerint*. Ille autem, ad cuius instantiam fit inhibitio, vtitur decreto Iudicis inhibitiuo, quia inhibitio intimatur subditis laicis. Et ita docet Sayr. *lib. 3. cap. 19. n. 10. de censur.* & Duard. *in d. can. 15. q. 24. n. 1.*

10 Nec obstat, quod huiusmodi inhibitiones fiant contra particulares personas, non autem contra communem libertatem Ecclesiasticam, & proindè non pertinere ad hunc Canonem. Nam vt sint inhibitiones contra Ecclesiasticam libertatem, sufficit, quod sint contra exemptionem, quæ conuenit ex vi status Ecclesiastici, qualis est exemptio à iurisdictione laica. Immò adhuc esset contra libertatem Ecclesiasticam, si essent contra specialia iura, vel priuilegia alicuius Monasterij, vel Ecclesiæ, vt docent Vgolinus, Sayrus, Reginaldus, Coriolanus, Duardus locis allegatis, & Carol. de Graf. *effect. Cler. 2. num. 71.* quod satis colligitur ex verbis ipsius Canonis, ibi: *ac quarumcumque Ecclesiarum iuribus*. Et probatur, quia iura particularis Ecclesiæ sunt iura propria totius Ecclesiæ, & ipsius Summi Pontificis, cui talis Ecclesia subiecta est. Atque adeò, qui facit iniuriam vni tantùm Ecclesiæ, totam Ecclesiam Dei offendit, *l. 1. C. de Sum. Trinit. & fid. Cath.* vbi Baldus, & tradit Alban. *in lucubr. ad Bart. l. in d. l. 1. num. 10.* Ac proindè non minus iura particularia pertinent ad immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam, quàm communia. Vide etiam quæ super hac re diximus *tom. 1. consl. 172.*

CONSVLTATIO LXXIII.

AD euitandum rixas, quæ occasione funerum sæpiùs à Confraternitatibus laicorum excitantur, humillimè Vrbis Parochi supplicarunt S. Rituum Congregationi, vt infrascripta dubia declararet.

1 *An Confraternitas Mortis, atque adeò quæcumque aliæ Confraternitates seculares Vrbis, possint in funeribus erigere suam Crucem, quando defuncti à proprijs illorum Parochis tumulandi efferuntur ad ipsarum Ecclesias, in quibus sepulturam elegerant?*

2 *An eædem Confraternitates possint suam Crucem erigere tam per viam, quàm in Ecclesia parochiali, quando cadauer non effertur à proprio illius Parocho ad ipsarum Ecclesias sepeliendum, sed ad ipsam Ecclesiam parochialem?*

3 *An Rectores, siue Sacristæ, aliiue Capellani earumdem Confraternitatum, quando non incedunt cum suis Confraternitatibus, sed seorsim ab illis, possint in funeribus ducendis stolam deferre?*

4 *An ijdem Rectores, siue Sacristæ, qui cum suis Confraternitatibus ad funus euocatis incedunt, post absolutum à Parocho officium funeris in sua Ecclesia parochiali, in qua cadauer delatum sepeliendum est, possint super dicto cadauere iterum funebre officium peragere? Et*

5 *An Parochi possint super cadauere præsertim sui parochiani, qui in Ecclesia, siue Oratorio Confraternitatum intra fines suæ Parochiæ positis, sepulturam elegit, officium funeris peragere?*

ET quidem ad primum, quod attinet, negatiuè respondendum est. Primùm quia deferre ante se Crucem est signum dignitatis, ac iurisdictionis, per *text. in cap. 1. vt lit. pend.* in *cap. Antiqua de priuil. & in Clem. Archiepiscopo eod. tit.* Confraternitates autem seculares nullam habent dignitatem, aut iurisdictionem in alienis Parochiis, vt proindè non potuisse Regulares saltem absque priuilegio speciali ingredi alienas Parochias cum Cruce, verissimè consuluit Oldrad. *toto consil. 82.* 1

Deindè quia id Confraternitatibus expressè prohibetur non solùm decreto huius S. Congregationis *in Andriensi* 22. Nouembris 1631. his verbis: *Confraternitates laicorum in actu associationis cadaueris nullo modo Crucem erigere possunt*, sed etiam & speciatim à Statuto Cleri Romani *cap. 7. §. 4.* ibi: *Nulla ratione Confraternitates Crucem erectam in ipso funere portare præsumant*. Cùmque tam in supradicto decreto, quàm in ipso Statuto dicatur *nullo modo*, *nulla ratione* Confraternitates in funeribus Crucem erigere posse, certum est, quod, ne tunc quidem illam erigere possunt, quando defunctus effertur ad ipsarum Ecclesias; quia, si tunc illam possent erigere, aliqua profectò ratione, & aliquo modo illam erigere possent contra mentem huius Sac. Congregationis, & Statuti Cleri Romani. 2

Non obstat pro Confraternitate Mortis Bulla Pij IV. in qua illi conceditur priuilegium deferendi Crucem in eius Oratorio, ac in processionibus per Vrbem; quia intelligi debet de processionibus, quæ fieri solent à Confraternitatibus sine præiudicio Parochorum, non autem de processionibus funerum in illorum præiudicium, cùm in illis derogetur eorum dignitati, ac iurisdictioni, atque adeò de illis fieri debuerat expressa mentio; nam priuilegium Principis non intelligitur cum præiudicio tertij, *l. 2. §. Si quis à Principe ff. ne quid in loco publico, & l. id, quod nostrum, ff. de regul. iur.* Præcipuè quia in omnibus priui- 3

priuilegijs continentur tacitè, vel expresè clausula illa : *Sine tamen quorumcunque iurium parochialium præiudicio*, quæ non solùm intelligitur de administratione Sacramentorum, sed etiam de ijs, quæ de iure debentur Parochiæ, & stante dictione *quorumcunque*, certum est præseruari omnia iura parochialia, quia est vniuersalissima, & omnia complectitur ita, vt prætexu priuilegij nullum præiudicium afferri possit Parochis quoad ea, quæ ipsis de iure debentur, atque adeò etiam quoad eas functiones, quæ sunt de iure proprio Parochorum, quia non minùs læditur alienum ius non reddendo debitum, quàm vsurpando alienum, vt per Molfes. *par. 1. sum. tract. 4. cap. 17. num. 73.*

4 Et sanè, si accipiendum esset huiusmodi priuilegium absque vlla limitatione, sequeretur, quod in omnibus funerum processionibus, etiam quando defunctus ad Ecclesiam Confraternitatis Mortis non effertur tumulandus, posset illa erigere suam Crucem, atque adeò in eodem funere plures erigerentur Cruces, quod tanquam corruptela est reprobatum à Sacra Congregatione, & ab ipso Cleri Romani Statuto *cap. 5. §. 7.* cum sub vna tantùm Cruce funus ducendum sit.

5 Eòque magis, quia erectio Crucis in funere est Confraternitatibus, ac alijs prohibita, & solis Parochis concessa, *vt ex textu in cap. is qui de sepult. in 6.* quia vt diximus supra, est ius parochiale ex Abb. *in cap. Abolenda num. 6. de sepult.* ideòque, vt priuilegium deroget huic iuri, debet in specie concedere illius delationem. Priuilegium autem Confraternitatis Mortis in specie id non concedit, atque adeò illud interpretari debemus, vt maximè possumus, ne deroget huic iuri per *l. si quando, C. de inoffic. testam.* cùm neque in verbis, neque in sensu sit ipsi contrarium, iuxta *cap. 1. de constit. in 6.* & obseruat Bartol. *in l. nam & posteriores, ff. de leg.* Præcipuè quia sortiri potest suum effectum extra processiones funerum, ac proinde absque derogatione iuris parochialis, & absque præiudicio Parochorum.

6 Præterea quod sensus eiusmodi priuilegij non sit de processionibus funerum ex eo quidem euincitur, quod nulla Ecclesia ius funerandi habere potest, nisi id ei concedatur ab Episcopo, vt per Abb. *in d. cap. Abolenda de sepult.* & Caualer. *dec. 15. num. 2.* Hinc concessa Ecclesia, non intelligitur concessum ius funerandi, nisi expresè fuerit concessum, vt per Archid. *in cap. 1. de pact. in 6.* & Vitalin. *in d. Clem. Dudum, eo §. huiusmodi num. 11. de sepult.* Nullibi autem constat Confraternitatem Mortis habuisse hoc ius tempore priuilegij à Pio IV. concessi, cùm in illo de hac re nullum verbum legatur, atque adeò non potest intelligi de processionibus funerum, quando funus ad illius Ecclesiam ducitur, cùm in illis nullum habeat priuilegium, & ideò solùm intelligitur de delatione Crucis in illis processionibus, quæ tempore concessionis priuilegij deferebatur, vt ex claris verbis ipsius Bullæ, nimirum : *Nec non tam in eorum Oratorio, quàm in Processionibus per Vrbem faciendis Crucem ligneam, & habitum consuetum de tela nigra cum capuccio deferre, prout etiam de præsenti deferuntur*. Quibus etiam ex verbis nullo modo verisimile videtur, voluisse Summum Pontificem Pium IV. vt Clerus Romanus procedat in funeribus sub Cruce lignea Confraternitatis laicorum, nam politia ecclesiastica per huiusmodi processiones ferè destrueretur, cùm in eis laici Clericis præcederent, ac proinde Pontifex in hoc magis vsus fuisset sua potestate in destructionem Ordinis ecclesiastici, quàm in ædificationem. Quare quod hic sit legitimus sensus supradicti priuilegij, ex eo luculenter colligitur, quod *ex cap. vt priuilegia de priuil.* reijcienda est illa interpretatio priuilegij, tanquam deducens ad abusum, ex qua sequitur absurdum, & relaxatur disciplina ecclesiastica. Quia huiusmodi interpretatio est contra mentem concedentis priuilegium, qui neque abusus intendit, neque relaxare disciplinam. Si autem interpretaremur hoc priuilegium de processionibus funerum, sequeretur absurdum, quia est contra præeminentiam, dignitatem, iurisdictionem, ac reuerentiam debitam Ecclesijs parochialibus, illarumque Pastoribus, & relaxat disciplinam circa Hierarchiam ecclesiasticam, & ideò reijcienda est, cùm non sit verisimilis, sed sumenda est illa interpretatio, quæ verisimilis est, vt notant Crauet. *cons. 33. num. 32.* Menoch. *de arbitrar. cas. 199. num. 10. lib. 2.* & Bald. *cons. 343. lib. 1.* Quia præsumitur semper, quod Pontifex in sua dispositione rationabiliter processerit, atque adeò pro eius mente indaganda debet attendi verisimilitudo rationis. Quis enim scandalo non afficeret, si videret sub Cruce Ecclesiæ carbonariorum, vel cerdonum procedere in ducendo funere Parochos Vrbis, Clerum regularem, Clerum secularem, etiam Collegiatarum insignium, quę Eminentissimorum Cardinalium Titulares sunt, & Clerum aliquando Patriarchalium? Ex ijsdem etiam verbis Bullæ deprehenditur præsens abusus eiusdem Confraternitatis erigendi Crucem argẽteam cum velo, quod est signum prærogatiuæ, nam ex decore maiori, atque ornatu maioritas apparet dignitatum per *text. in cap. vt Apostolica de priuil. in 6. l. sed, & si quid, §. sufficienter, ff. de vsufruct.* Boer. *de auth. magn. consil. num. 150.* ac proinde coercendus ad formam Bullæ.

7 Quinimmò etiamsi expresè concessum fuisset per dictam Bullam Confraternitati Mortis ius funerandi, ac faciendi funeris processiones, non propterea concessum esse censetur ius erigendi Crucem in funeribus, vt disertè statuit Oldrad. *eo cons. 82.* vbi egregiè probat, quod licèt Regulares habeant priuilegium per allegatam *Clem. dudum de sepult.* recipiendi cadauera defunctorum, qui in eorum Ecclesia sepulturam elegerant, non idcircò possunt ingredi cum Cruce in alienas Parochias ad leuanda cadauera. Quod etiam docet Cardinalis, & Imola *in d. Clem. Dudum d. §. huiusmodi, & §. liberè.* Multò ergo minùs cum Cruce in illas ingredi possunt Confraternitates quæ ius funerandi non habent, quemadmodum illud non habebat Confraternitas Mortis tempore concessionis priuilegij erigendi Crucem in funeribus, cùm non potuerit illam deferre, neque funus ad suam Ecclesiam ducere absque iure sepulturæ, atque adeò non de processionibus funerum, sed de alijs Bulla Pij IV. intelligenda est.

8 Nihil refragante, quod Confraternitates hoc tempore habeant liberam sepulturam, si non ex priuilegio expresso saltem tacito, siue ex consuetudine. Quoniam hæc facultas consistit, vt possint recipere omnes, qui elegerint in earum Ecclesijs sepulturam, non autem tollitur per eam ius Parochis debitum ex iure communi, Glos. *in cit. Clem. Dudum, §. Verum, v. integrum*, cùm valdè sint ex consuetudine priuilegiatæ, habendo ius funerandi, quo antea carebant, vt optimè Host. *in cap. 1. de sepult.*

9 Ratio autem præcipua, cui Confraternitas Mortis, aliæque possint erigere Crucem in alijs processionibus, non autem in funeribus, illa est, quia in alijs processionibus nulla Ecclesia, siue Corpus ecclesiasticum incedit sub Cruce Confraternitatis, cùm omnes incedant seorsim sub propria Cruce, & ideò non potest habere præeminentiam, dignitatem, ac iurisdictionem in alios, sed solùm in seipsam. Secùs autem est in funeribus, in quibus omnes incedere debent sub vna tantùm Cruce ex decretis Sac. Congregationis super Episcopis nominatim in *Borensi* 2. Augusti 1631. & in *Messanensi* 14. Februarij 1635. ac sæpè alibi, & ex ipso Statuto Cleri Romani *cap. 5. cit. §. 7.* Quare, si Confraternitas laicorum deferret in funeribus suam Crucem, sub qua Clerus secularis, ac regularis incederet, vtique haberet supra illum præeminentiam, dignitatem, ac iurisdictionem. Quod est monstrum in Hierarchia ecclesiastica. Maior enim subijceretur minori, & vt Nazianzenus ait *orat. 17.* Spiritus carnis fascibus submitteretur, reclamante Clemente III. *in cap. omnes Principes*, Innocentio item III. *in cap. solitæ de maior. & obed.* & Bonifacio VIII. *in Extrauag. Vnam Sanctam, eod. tit.*

10 Neque vrget, quod consuetudo, quæ per fidem subscriptam, & à Confraternitate Mortis exhibitam probata prætenditur, interpretata sit hoc priuilegium de delatione Crucis, etiam in funerum processionibus. Priuilegium enim recipit interpretationem

à consuetudine per textum *in cap. quod dilecto, de consang. & affin.* & notat Rot. *dec. 29. num. 2. par. 3. recent.* Præsertim quia magis attenditur interpretatio ex subsecuta obseruantia, quàm quælibet alia, licèt magis vera, & magis iuri consona, vt tradit eadem Rot. *dec. 574. num. 3. p. 1. diu. & dec. 165. num. 20.* coram Eminentissimo Otthobono, ac aliàs sæpè.

11 Quoniam, vt hæc obseruantia vim habeat ita interpretandi hoc priuilegium, oportet primò, quod legitimè probetur. Deinde quod sit vniformis. Quia licèt ad interpretationem sufficiat, quod ita pluries fuerit obseruatum, vt tradunt Doctores, ac Rot. *dec. 80. num. 5.* coram Caualerio, attamen si ex Parochis aliqui ita obseruauerunt, aliqui verò obseruauerunt oppositum, vt probatur per fidem plurium Parochorum, obseruantia non iuuat, quia tanquam difformis non est attendenda, vt benè explicat præ cæteris Dec. *cons. 225. num. 2.* Crauet. *Consil. 313. num. 4.* Roland. *cons. 13. n. 2. lib. 4.* Bartol. *in l. 2. num. 22. ff. sol. matr.* alique, & confirmat Rota *dec. 19. par. 2. diu. & dec. 366. num. 3. par. 4. & dec. 365. num. 2. par. 2. recent. & dec. 455. num. 9. in fin. par. 4. & dec. 99. num. 6.* coram Merlino, atque adeò standum est dispositioni communi, ac solitæ formæ concessionis huiusmodi priuilegij iuxta eam, quæ docent Bartol. *in d. l. 2. num. 2. ff. sol. matr.* Alex. *cons. 5. num 7. lib. 3.* Crauet. *cons. 861. num. 5.* & Rot. *dec. 438. num. 2. par. 1. diu.* Vndè quamuis in hac concessione non ponatur expresè supradicta limitatio, illa tamen inest ex natura rei per superiùs deducta.

12 Iis etiam accedit, quod cùm plerique testes in dicta fide subscripti non testentur, nisi de obseruantia in genere, & obseruantia erigendi Crucem in funeribus prouenire potuerit ex funere occisorum, vel submersorum, vel cadauerum in agris repertorum, quorum funeribus Parochi cum suis Crucibus non intersunt, cùm non inuitentur à Confraternitate Mortis, atque adeò cùm sit ex actibus æquiuocis, qui possunt habere pro causa, vel priuilegium Confraternitati in huiusmodi funeribus concessum, vel licentiam Parochorum, non releuat, vt aduertunt Aretin. *cons. 115. num. 3.* coram Durando *Dec. 285. num. 21. & dec. 120. num. 2. par. 2. rec.* passimque alibi.

13 Denique id præcipuè fallit, quando consuetudo est contra ius naturale, & publicum, qualis esset in hoc casu, si Clerici incederent sub Cruce laicorum, vt latè Decian. *cons. 21. num. 4. 64. & 70.* per textum *in ca. est ordo qu. 5.* Præposit. *in ca. consuetudo d. 12.* & Abb. *cons. 21. num. 4. & seq. par. 1.* Immò sufficit, quod sit contraria iuri canonico, Crauet. *cons 96. num. 3.* Tunc enim corruptela vocanda est, Abb. *eod. cons. d. num. 5.* & licèt esset immemorialis, tamen vti irrationabilis, ac proinde impræscriptibilis, non esset attendenda, Gregor. XV. *dec. 310. num. 5. & 6. & dec. 124. num. 4.* Rota in Æsina bonorum 27. Maij 1637. coram Buccabello affirmans, huiusmodi consuetudinem non vacare vehementi suspicione calumniæ, ideòque denegandam esse remissoriam, ac ipsam probandam. Mantic. *dec. 81. num. 5.* & *dec. 343. num. 2. par. 1. diu. & dec. 220. num. 3.* Quia probata non releuat, vt in hac specie dixit Rota *dec. 142. num. 6. par. 4. rec. &*

14 Atque ita, vt secluso etiam iure obseruantia deberet præscribi spatio quadragiota annorum, vt requirit Grat. *discept. 298. num. 8.* Agitur enim de iure alterius tollendo, Felin. *in cap. statuimus, de maior. & obed. n. 2.* & Rot. *in nou. dec. 6. de consuet.* Immò cùm agatur de actibus facultatiuis, quales sunt, quod aliquot Parochi permiserint Confraternitatem Mortis Crucem in funeribus deferre, non incipit præscriptio, nisi à tempore prohibitionis ita, quod saltem semel in contradictorio iudicio fuerit obtentum, Gratian. *loc. cit. num. 9.* Surd. *cons. 127. num. 23. lib. 1.* Decian. vbi supra *num. 67.* & Gregor. XV. *dec. 126. num. 5.* Simplex enim tolerantia, & officiosa quædam modestia, qualis potuit esse in aliquibus Parochis, non sufficit ad inducendam consuetudinem contrariam, Crauet. *d. cons. 96. num. 6. in fin.* Decian. *eod. cons. 21. num. 78.* Et ex actu vnius Parochi non infertur, Dec. *con. 215. num. 2.* Gregor. *dec. 162. num. 12.* Eò vel maximè, quia id ius parochiale datum est à iure communi omnibus Parochis Vrbis, & ideò esset necessarium probare, quod omnes passi sint, Confraternitates deferre huiusmodi Crucem spatio tanti temporis ad præscribendum necessario. Quod tradunt Doctores, & Glos. *in l. de quibus ff. de leg. & in l. 1. v. Prælatis, & in l. 2. C. quæ sit longa consuet.* ac Rot. coram Merlino *dec. 353. num. 54.* Probanda itaque foret coactio, quæ durasse debuit per tempus saltem annorum quadraginta, vt supra diximus, cuique restitum non sit. At restiterunt olim, ac pridem Vrbis Parochi, vt ex fide, quæ datur. Immò neque sufficeret aliquot esse coactos, sed vt omnes coacti sint, requiritur, cùm per vnum non coactum seruetur in causa communi libertatis possessio. Præsertim cùm habeantur actus contrarij, quamuis vnicus actus, non obstantibus mille in contrarium plenè probet, dictam consuetudinem non extare, Surd. *cons. 393. num. 23. & seqq.* Gregor. *decis. 162. num. 9. & seq.* Nec potuerint Parochi antecessores præiudicare suis successoribus, nec præsentes etiam volentes renunciare, vt prolixè firmat Gratian. *d. discep. 298. num. 99. & 84. & seq.* quod arguit intolerabilem indecentiam, Rot. coram Eminentissimo Otthobono *decis. 149. num. 18.* Gregor. *dec. 441. num. 8. & dec. 44. num. 1. par. 7. rec.* Cùm igitur hæc consuetudo, quæ obtenditur, sit irrationabilis *ex cap. 1. de consuet. in 6.* ibi: *de ambitionis radice processit*, est omninò extirpanda *ex cap. fin. eod. tit.* vbi Canonistæ communiter.

Minùs etiam aduersatur Bulla Vrbani VIII. pro eadem Confraternitate Mortis, neque illius statutum 44. Nam solùm loquuntur de sepeliendis in Ecclesia tamen parochiali cadaueribus occisorum, ac pauperum, quæ à Parochis requisitis post viginti horarum spatium non sepeliuntur. Quod vltrò concedimus; quia cùm in his casibus non deferatur Crux parochialis, æquum est, vt deferatur Crux Confraternitatis. 15

Non obstant denique decreta Sacræ Congregationis super Episcopis, & aliarum, neque Statutum Cleri Romani *d. cap. 5. §. 7.* scilicet quod vna tantùm Crux illius Ecclesiæ, ad quam cadauer tumulandum defertur, erigi debeat. Nam quod ad decreta nullum, quod viderim, loquitur de Ecclesijs Confraternitatum, sed de Ecclesijs cathedralibus collegiatis, regularibus, parochialibus. Alioquin esset Sacra Congregatio sibi ipsi contraria, cùm in dicta *Andriensi* decreuerit, nullo modo Confraternitates in actu associationis cadaueris Crucem erigere posse. Et ad Statutum quod attinet, illud loquitur de Ecclesijs, quæ ius habent, siue priuilegium erigendi Crucem in funeribus. Confraternitas autem Mortis, ac quæcumque aliæ nullum ius, aut priuilegium habent erigendi huiusmodi Crucem, vt hactenus probatum est, & elicitur ex ipso Statuto, vbi sic disponitur: *Demum incedant omnes sub vna tantùm Cruce illius Ecclesiæ, ad quam cadauer tumulandum defertur. Nec aliàs Crux, siue Crucifixus sub quouis prætextu, vel consuetudine erigatur, siue sit Ecclesiæ parochialis, siue Regularium, siue laicorum Confraternitatum, siue etiam Collegiatarum insignium, siue Patriarchalium.* In quo cùm æquiparentur Ecclesiæ Confraternitatum Ecclesijs patriarchalibus, regularibus, collegiatis, & parochialibus, quæ omnes habent ius, aut priuilegium erigendi Crucem in funeribus, ideò sicuti habent hoc ius eiusmodi Ecclesiæ, ita illud habere debent Confraternitates laicorum. Aliàs derogaretur nedum iuribus parochialibus, sed etiam ipsis Ecclesijs collegiatis, ac patriarchalibus, si in concursu erectionis Crucis in funere essent pares Ecclesijs Confraternitatum laicorum, nullum ius, aut priuilegium habentium Crucem in funeribus erigendi, atque adeò, vt euitentur tot absurda, intelligendum est præsens Statutum de Ecclesijs habentibus tale ius, vel priuilegium. 16

Deinde non potest hoc Statutum intelligi, nisi Confraternitates fuerint ad funus inuitatæ, cùm non possint ad funus accedere, nisi speciatim, & expresè inuitentur, vt ex declaratione Sacræ Congregatio- 17

nis

nisſuper Epiſcopis *in Bononienſi* 9. Decembris 1617. & ex Statuto Cleri Romani *d. cap.* 7. §. 1. Quando autem inuitantur, nullo modo poſſunt in actu aſſociationis cadaueris Crucem erigere, vt ex eadem Sacra Congregatione decretum eſt *in d. Andrienſi* & ideò licèt fonus ad ipſarum Eccleſias ducatur, nequeût tamen Crucem erigere, quia etiam in hoc caſu non poſſunt ad funus accedere, niſi ſpeciatim, & expreſsè inuitentur, ac proindè ſtatutum habet locum duntaxat in Eccleſiis, quibus id ex iure, vel ex priuilegio fuerit conceſſum.

18 Et quamuis in dicto Statuto fiat mentio Confraternitatum, id tamen eſt per modum negationis, quod ſcilicet non erigant Crucem, item per modum auxêſis, hoc eſt per amplificationem, redundantiam, exagerationem, & congeriem, & quatenus aliquo iure poterint in funeribus Crucem erigere, non autem quod de facto erigant. Quod ita eius mens redditur explicatior. Etenim duas partes hoc Statutum complectitur. Prima decernit, quod omnes incedant ſub vna tantùm Cruce illius Eccleſiæ, ad quam cadauer tumolandum defertur. Secunda verò pars ſtatuit, quod nec Confraternitates, nec alij quicumque Crucem in funere erigant. Ex his autem perſpicuum eſt, quod Statutum facit tantùm mentionem Confraternitatum in hac ſecunda parte, quod ſcilicèt illæ non erigant Crucem, non autem in prima. Feciſſet autem in prima, ſi illas in ea voluiſſet comprehendere, ac dixiſſet: Incedant omnes ſub vna tantùm Cruce illius Eccleſiæ, ad quam cadauer tumulandum defertur, ſiuè ſit parochialis, ſiuè Confraternitatum, ſiuè Collegiatarum, ſiuè Patriarchalium. Cum igitur id omiſerit, noluit illas in ea prima parte comprehendere, atque adeò reliquit Crucem in funeribus deferendam illi Eccleſiæ, cui ex iure, vel ex priuilegio competit eam deferre, ac prohibuit in ſecunda parte Confraternitatibus, ne in funere illam erigant. Ideòque idem Cleri Romani Statutum in poſteriori *cap.* 7. §. 4. vbi in ſpecie de Confraternitatibus laicorum loquitur, apertè diſponit, quod nulla ratione Crucem erectam in ipſo funere deferre præſumant. Quod Statutum inane quidem redderetur, ſi illæ Crucem erigere poſſent. Ne igitur reddatur inane, dicendum omninò eſt Confraternitatem Mortis, atque adeò quaſcumque alias Confraternitates ſeculares Vrbis ex vi etiam Statuti Cleri Romani nullo modo, nullaque ratione in funeribus Crucem erigere poſſe, etiam quando cadauer ad earum Eccleſias tumulandum defertur, ſed erigendam eſſe Crucem parochialem, quæ deferri tantùm debet in funeribus ex Sacra Congregatione ſuper Epiſcop. & Regol. apud Gauant. *in manual. Episcop. v. Exequia n.* 14. niſi tamen cadauer efferatur tumulandum ad Eccleſias, quæ ius, aut priuilegium habent erigendi Crucem in funeribus.

19 Ad *ſecundum* etiam negatiuè. Ità ſæpius declarauit Sac. Congregatio Rituum, ſpeciatim *in Barenſi* 2. Auguſti 1631. & in *Meſſanenſi* 12. Februarij 1635. ſuperiùs allegatis, & Sacra Congregatio ſuper Epiſcop. & Regular. *in Caſtellanetenſi* 1593. & *in Barenſi* 29. Iulii 1616. & in *Pientina* 14. Iunii 1647. in quibus declarationibus habetur, quod vnica tantùm Crux in funeribus deferatur, quod etiam elicitur ex libro Rituali Romano *in rubr. de Exeq.* ac diſponitur in Statuto Cleri *cit. cap.* 5. §. 7.

20 Et quoniam delatio Crucis eſt ſignum præeminentię, ac iuriſdictionis, & Confraternitates nullam habent præeminentiam, ac iuriſdictionem, nullumque ius parochiale in alienis Parochiis, vt ſupra probatum eſt, atque adeò multò minùs in Eccleſiis ipſis parochialibus, idcircò illam deferre debent Parochi, ad quorum Eccleſias funus perducitur, & ad quos de iure ſpectat mortuos ſepelire. Quibus accedit inconcuſſa conſuetudo deferendi in hac ſpecie Crucem parochialem tantùm, quæ ſufficienter probatur ex fide ſubſcripta à viris grauibus, formiter recognita, & Sac. Congregationi exhibita, vt per Add. ad Gregor. *dec.* 214. *lit. B.* & per Rot. *dec.* 525. *par.* 2. *rec.* ac *dec.* 248. *n.* 8. *par.* 6. *recent.*

21 Ad *tertium* pariter negatiuè, ſolùmque illis ſtola conceditur à Statuto Cleri Romani *d. cap.* 7. §. 7. quando interſunt vnà cum ſuis Confraternitatibus. Quia vſus ſtolæ præſertim in funeribus eſt ſignum iuriſdictionis parochialis, eiuſque delatio eſt de iuribus parochialibus, ac proindè ſpectat priuatiuè ad Parochos, vt in ſpecie reſoluit Rot. in Romana Iurium funeralium 14. Iulii 1653. §. *quibus conſequens, & §. ſeq.* coram Valliſoletano, traditque Lezana *in ſum. quæſt. regul. cap.* 12. *num.* 41. vbi *num.* 3. ſubdit, fuiſſe declaratum à Sacra Congregatione Concilij ſub die 2. Iulii 1620. non poſſe Regulares deferre pluuiale, aut ſtolam extra Eccleſiam, aut clauſtrum per alienas Parochias, ea quidem ratione, quia ſtola eſt ſignum propriè denotans iuriſdictionem, & officium Sacerdotale, per Gloſ. *in l. vnic. v. fibulas, C. nulli licere.* Vt proindè ſi Epiſcopus intererſit funeri, non liceat Parocho eam deferre; quia Epiſcopo præſente ceſſat eius iuriſdictio, & non fungitur officio ſacerdotali, vt per Gratian. *d. diſcept.* 298. *num.* 74. Atque ità ſemel, ac iterum cenſuit hæc Sacra Congregatio in *Nucerina* ſub die 24. Octobris 1609. & in *Praneſtina* ſub die 13. Iulii 1619. vbi declarauit, Parochum tantummodò ſtolam deferre debere, ac omnes alios præcedere. Et habetur ex dicto libro Rituali Rom. *loc. alleg.* Cum enim ſolus Parochus in aſſociandis funeribus fungatur munere proprio, debet etiã ipſe ſolus ſtolam deferre, quatenùs illa eſt proprius habitus ſacerdotalis, *can. cum Eccleſiaſtica diſt.* 23.

Ad *quartum* poſſe, abſque tamen ſtola, & aſperſorio. 22
Porrò officium funeris non eſt velut baptiſmatis Sacramentum, quod nequeat reiterari, ſed cum ſtola dicimus, non poſſe, quia cum ſtola eſt munus parochiale, Gloſ. *in cap. Quia ex eo, v. parochialibus, de pact.* ac ità declarauit hæc Sacra Congregatio tùm aliàs, tùm in vna Cauarum ſub anno 1665. nimirùm, *poſſe Capellanos ſodalitatum reiterare officium defunctorum ſuper cadauere parochiani abſq; tamen ſtola, & aſperſorio.*

Neque obſtat, quod non repugnet, quin Capellani, vel 23
Sacriſtæ Confraternitatum ſtolam deferant ex deductis à *Gratian. ea diſcept.* 298. *n.* 55. ac ſignate *n.* 66. Primò quia id illis conceſſum eſt ad formam Statuti Cleri Romani *d. cap.* 7. §. 7. ſcilicet: *Capellanus cuiuslibet Confraternitatis cotta, ac ſtola indutus poſt eandem Confraternitatem tanquam illius moderator, & rector immediatè ſubſequatur*, atque adeò per viam tantùm, vndè non poteſt extendi ad alios actus. Secundò quia Parochi non denegant illis reiterationem officii, neque delationem ſtolæ in caſu Statuti Romani, ſed tantùm illius vſum cum aſperſorio, qui vſus regulariter ſpectat ad Parochos per ſæpiùs *cit. Clem. Dudum, §. huiuſmodi de ſepult.* Stola enim, vt diximus, eſt ſignum ſpiritualis iuriſdictionis, qua intra fines Parochiarum non poſſunt alii, niſi Parochi vti, præſertim in munere parochiali.

Ad *quintum*, ſecluſa legitima conſuetudine, vel priui- 24
legio Apoſtolico, de quibus hactenus non conſtat, affirmatiuè reſpondendum eſt. Nam Eccleſia parochialis habet intentionem fundatam ex iure communi ſuper omnibus Eccleſiis, ac Oratoriis ſitis intra fines Parochiæ, vt colligitur ex Concilio Cabilonenſi relato in *Can. Eccleſiæ* 16. q. 1. & ex Concilio Vuomacenſi *in can. Quicunque ead. c. & q.* atque *ex cap. ad audientiam* 3. *de Eccleſ. ædif.* traduntque Canoniſtæ ad hos locos, & *in cap. paſtoralis, de ijs, quæ fiunt, & in rubr. de Paroch.* eſtque conſtans huius Sacræ Congregationis ſententia, vt in *Neapolitana* 18. Maii 1603. & in *Cæſaraugustana* 14. Ianuarii 1612. & in *Mediolanenſi* 29. Nouembris 1632. Idipſum etiam declarauit Sacra Congregatio ſuper Epiſcop. in *Senogallienſi* 5. Iulii 1583. & in *Ferrarienſi* 12. Septembris 1598. ſcilicet, *Parochus ſi velit, poteſt perſoluere officium funeris in Eccleſia Confraternitatis, & in Laudenſi* 20. *Auguſti* 1601. *&* 2. *eiuſdem* 1647. vbi declarauit, *poſſe Parochum interuenire in funeribus, quæ fiunt in Eccleſiis Confraternitatum, licèt defuncti non ſint de ſua Parochia, ac debere huiuſmodi functiones Capellanis Confraternitatum permittere, ſi vocatus nolit accedere*, ac alibi ſæpius, præcipuè in *Bergomenſi* ſub anno 1587. in qua, propoſito dubio: *Se hauendo priuilegio le Compagnie di ſepellire i loro fratelli, il Rettor ſolo della Parochiale, e non altri dee recitare l'Officio ſopra i cadaueri, come ſi vſa nelle Chieſe parochiali*, Sa-

cra Congregatio respondit : *obseruetur de sepeliendis Sodalibus in Societatis Oratorio priuilegium illi super sepultura concessum . Et quamuis in huiusmodi sepultura officio Rector parochialis solus stola indutus debeat peragere officium iuxta ritum Ecclesiæ , & sepelire mortuos quoscumque intra limites suæ Parochiæ ; non arceatur Societatis Capellanus , si is quoque velit Rectori assistere , & simul cum eo officium sepulturæ pro defuncto sodali suæ sodalitatis in illo tamen Oratorio recitare* , firmatque *Barbos. de offic. Paroch. par. 3. cap. 26. num. 80. & Lauor. var. tit. 2. cap. 11. num. 106.*

25 Vndè Confratres, alijue, qui prætenso iure, quasi hoc officium peragere ad se pertineat, nolunt Parochum fungi officio suo , iuraque sua parochialia in eiusmodi Ecclesijs , vel Oratorijs exercere , incurrunt excommunicationem 17. *in Bulla Cœnæ Domini* inflictam contra vsurpantes iurisdictiones , seu fructus, redditus, ac prouentus , spectantes ad ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum , Monasteriorum , & aliorum beneficiorum, vt docent Nauar. *in man. cap. 27. num. 51.* Caietan. *in sum. v. Excommunicatio 5. cap. 27.* Bonacin. *de censur. disp. 1. quæst 18. punct. 2.* & Bordon. *decis. miscell. 42.*

26 Neque refragatur , quod aliquando Capellani Sodalitatum hoc defunctorum officium peregerint . Quoniam vel illud peregerint ex negligentia quorundam Parochorum, vel eùm id sit facultatiuum, ac dependeat ab eorum voluntate, non potuerunt Confratres acquirere quasi possessionem negatiuam , nisi præcesserit ipsorum negatio, & Parochorum acquiescentia , vt per Caputaq. *decis. 415. par. 2.* Rot. *decis. 565. num. 1. par. 1. recent.* & apud Posth. *decis. 154. num. 3.* Atque adeò Confraternitates, quæ id Parochis contra iuris dispositionem denegare contendunt , vel debent exhibere priuilegium clarum , ac indubitatum , vel probare immemorabilem , aut saltem præscriptionem quadragenariam cum titulo , vt requiritur ad præscribendum contra iuris dispositionem ad tradita per Glos. *in cap. peruenit v. census de censib.* ibique Abb. *num. 3.* Rot. *decis. 79. n. 3. par. 1. recent.* & apud Merlin. *decis. 8. num. 7.* Immò hæc S. Congregatio in *Pientina* 8. Augusti 1637. requisiuit probationem immemorabilis temporis ad firmandum contrariam consuetudinem.

27 Minùsque refragatur Statutum Cleri Romani *cit. c. 5. §. 10.* nempè : *Sacerdos eiusdem Ecclesiæ , ad quam cadauer delatum est , indutus superpelliceo, & stola, atque pluuiali nigri coloris prosequatur officium à Rituali Romano præscriptum* . Nam huic Statuto iam pridem respondit Sacra Congregatio super Episcopis , scilicet habere locum in Ecclesijs Confraternitatum , quando Parochus nolit officium peragere , secus autem si velit , vt ex eius declaratione sub die 11. Decembris 1578. superius relata apud Nicol. *v. Confraternitas num. 20. & 1658.* ibi : *Parochus , si velit, officium funeris persoluat in Ecclesia Confraternitatis* . Prętereà Statutum accipiendum est de Ecclesijs Parochialibus , & exemptis , ceu sunt Ecclesiæ Regularium , pro quibus extant plures declarationes tum huius Sac. Congregationis , tum aliarum , quod scilicet officium super cadauere in suis Ecclesijs spectat ad Regulares , & non ad Parochos , nisi contra probetur consuetudo immemorabilis . Et, vt ita accipiatur, fiduciam tribuit Lauor. *loc. cit.* ex dicta declaratione in *Laudensi* 20. Augusti 1601. videlicet, *Officium super defunctis in Ecclesia , vel Oratorio Confraternitatis non exempta fit à Parocho, non à Capellano Confraternitatis.* Quod etiam perspicuè comprobatur ex adducta declaratione in *Bergomensi* , in qua iussum , vt obseruetur de sepeliendis cadaueribus in Societatum Oratorijs priuilegium illis super sepultura concessum . Et quidem aliter Statutum haud est intelligendum , nisi dicatur , voluisse decernere , quod est contra ius commune , tot decreta Sacrarum Congregationum , ac disciplinam ecclesiasticam , id, quod de viris religione , ac doctrina eximijs , qui illud iussu Eminentissimi D. Cardinalis Millini ediderunt, nefas est suspicari. Eòque præcipuè, quia Statutum non tollit Parochis potestatem huiusmodi officium peragendi , sed solùm decernit , quod Parochus non teneatur ingredi Ecclesias, ad quas funus defertur, non verò quod nequeat ingredi , si velit, cum stola , Cruce , & superpelliceo , ibique officium peragat. Et tandem , quia Parochi sunt in possessione peragendi huiusmodi officium in Ecclesijs , & Oratorijs Confraternitatum , vt ex fide, quæ exhibetur, cum qua possessione, etiamsi concurreret possessio Confraternitatum , præferenda est illa Parochorum , quia habet assistentiam iuris communis, declarationes huius Sacræ Congregationis , ac Episcop. & Regular. & Statuti Cleri Romani , vt per Rot. *dec. 81. num. 1. par. 1. diuer.* Seraph. *decis. 1437. in fin.* & Posth. *de manut. obseru. 71. num. 74.*

Atque ita respondi his dubijs pro Parochis tum ex munere Camerarij Cleri Romani, quo tunc temporis fungebar, tum ex propria, & communi obligatione tuendi iura parochialia. Et omnia præfata dubia eadem S. Congregatio ad fauorem Parochorum resoluit sub die 27. Ianuarij anno 1679. quinto delato. Verùm, non acquiescentibus Confraternitatibus, fuerunt secundò proposita in eadē S. Congregatione, quibus iterum in hunc modum respondi. 28

Em. Domine. Iterum in hac Sac. Congregatione proponuntur quinque dubia in Romana funerum , quorum quatuor ad fauorem Parochorum fuerunt resoluta , & quintum dilatum. Idcircò ijdem Parochi supplicant Eminentissimis Patribus , vt quoad quatuor priora persistant in decretis ex ijs, quæ in hac S. Congregatione sub die 27. Ianuarij præteriti deducta sunt ex summa benignitate ab EE. VV. resumenda , & quoad primum , & quintum resoluendum pro Parochis etiam ex sequentibus. 29

Et quod ad primum scilicet : *An Confraternitas Mortis , atque adeò quæcunque aliæ Confraternitates seculares Vrbis, possint in funeribus erigere suam Crucem , quando defuncti a proprijs illorum Parochis tumulandi efferuntur ad ipsarum Ecclesias, in quibus sepulturam elegerant:* persistendum est in decretis , hoc est negatiuè respondendum ex iure quidem communi. 30

Primò . Si enim antiqua spectemus iura , iam olim florente ecclesiastica politia per decreta Summorum Pontificum inuasiones iurium alienæ Parochiæ seuerè sub animaduersione inhibitas fuisse reperiemus . Cùm enim Populus christianus augeretur, Dionysius Papa singulas Ecclesias singulis Sacerdotibus assignauit , ne quis alterius fines ingrederetur , id quod clarè patet ex eius *epist. 2. ad Seuerum Episcopum*, relata *in can. Ecclesias 13. q. 1.* vbi ita sanciuit: *Ecclesias singulas singulis presbyteris dedimus, parochias , & cœmeteria eis diuisimus , & vnicuique ius proprium habere statuimus ita videlicet , vt nullus alterius Parochiæ terminos, aut ius inuadat , sed sit vnusquisque suis terminis contentus,* licèt Baronius *tom. 3. ad ann. 325.* existimet diuisionem hanc ab ipsis Apostolis factam fuisse. 31

Hoc modo, & D. Paulus , & Barnabas *Act. 14.* constituebant per ciuitates presbyteros , vt quisque suæ ciuitatis, non alterius curam gereret . Vndè Patres , nominatim Ignatius *epist. ad Antiochenos*, & Concilia nil magis inculcant , quàm presbyteros sua parochia contentos esse debere, neque illis quidquam in aliena parochia , & alienos parochianos agere licere. Ita Concilium Ancyranum *can. 13.* Nicenum 1. *can. 60.* & Nannatense *can. 8.* Quomodò igitur Confraternitates laicæ potestatem habent inuadendi cum sua Cruce alienas parochias ad leuanda cadauera, inuitis Parochis, quando Regulares ipsi eam non habent, nisi ex priuilegio Summorum Pontificum, de quibus infra, & nisi ex licentia proprij Parochi? 32

Hinc Lauorius *var. lucubr. tit. 2. c. 11. n. 72.* ait clarissimi iuris esse, neminem debere in aliquam parochiam ingredi ad diuina celebranda, vel ad officium aliquod exercendum contra voluntatem Episcopi , seu Rectoris *ex can. Episcopus 27. q. 1. can. 1. 6. q. 3. can. nullus 9. q. 2.* & per totam *quæst. 3.* præcipuè *ex can. nullus , & can. conquestus*. Additque, quod licèt Regulares habeant ius sepeliendi, & defunctus elegerit sepulturam in eorum Ecclesijs, nihilominùs non possunt, irrequisito Parocho, ingredi cum Cruce in alienam parochiam processionaliter, & cadauer efferre, sique hoc præsumant , licitum esse Parochis auferre Cruces, vt probat Oldrad. *cons. 82. de sepult.* Fusch. *de visit. lib. 1. cap. 25. num. 8.* Vgolin. *de offic. Episc. cap. 17. num. 3.* & auferendo Cruces non dicuntur inferre iniuriam per *text. in cap. cum ad sedem de rest. spol.* 33

Se-

34 Secundò idem probatur ex Bonifacio VIII. *Extrauag. Super Cathedram*, §. *huiusmodi de sepult.* & ex Concilio Viennensi *in Clem. dudum eod. §. ac tit.* vbi afferitur ius sepeliendi, ac funerandi, atque adeò erigendi Crucem pertinere ad Parochos, non autem ad Confraternitates laicas, à quibus hucusque nullum ius, neque priuilegium ostensum est nedum funerandi, hoc est, ducendi funus cum Cruce ex alienis parochijs ad suas Ecclesias, sed ne recipiendi quidem defunctorum cadauera.

35 Tertiò quod ex iure communi solis Parochis Crucem deferre in funeribus ducendis permissum sit, clarissimè constat ex subiectis priuilegijs hac in re concessis Regularibus à Summis Pontificibus. Primum est Benedicti XI. *in Extrauag. Inter cunctas §. porrò de sepult.* ibi: *Iubemus, vt corpora defunctorum, qui apud eos*, scilicet Patres Prædicatores, *elegerunt, dum viuerent, sepulturam processionaliter cum Cruce cantando, seu legendo officium mortuorum, vel psalmos, & alienas ingrediendo parochias, possint assumere, & ad suas deferre Ecclesias tumulanda.*

36 Secundum est Xisti IV. in constitutione sua, quæ incipit: *Regimini vniuersalis Ecclesiæ* inter priuilegia Ordinis Franciscani sub *fol. 148.*

37 Tertium est Leonis X. in Concilio 5. Lateranensi *Constit.* quæ incipit: *Sacro approbante Concilio*, his verbis; *Parochias autem cum Cruce ad leuanda corpora, seu funera*, (en ius funerandi distinctum à iure sepeliendi) *eorum, qui apud Ecclesias domorum, & locorum eorumdem suam elegerint sepulturam intrare, &c.* & huic constitutioni innixa S. Congregatio super Episcopis, & Regularibus super eadem re suum edidit decretum apud Quarantam *in sum. Bullarum v. Priuilegia Regularium.*

38 Quartum est B. Pij V. in constitutione, quæ incipit, *Ad hoc nos Deus*, relata à Confectin *in collect. Bullar. de priuil. Mendic. sub fol. 168.* ibi: *Necnon fratres ipsi quæcunque corpora defunctorum, qui se in eorum Ecclesijs sepeliri ordinauerint, &c. si vocati fuerint, ipsorum fratrum Cruce eleuata, &c. ex ipsorum defunctorum domibus leuare.*

39 Quintum est Gregorij XIII. constitutione incipiente: *Etsi Mendicantes* apud eumdem Confectin in *sub fol. 209.* totidem penè verbis, quibus B. Pij V. Constitutio, scilicet: *& quorumcunque Christi fidelium pro tempore defunctorum cadauera, qui se in Ecclesijs dictorum Ordinum sepeliri ordinauerint, &c. si ad id vocati fuerint, Cruce sui Ordinis eleuata ad domum dictorum defunctorum accedere, & illa exinde auferre, ac ad ipsorum Ecclesias, &c. ex ipsorum defunctorum domibus leuare.*

40 Elucescit ergo ad solos Parochos ex iure communi delationem Crucis in funeribus spectare priuatiuè quoad alios nisi ex priuilegio id eis fuerit concessum, sicut concessum est Regularibus. Certum est, priuilegium ex sua natura derogare iuri communi. Si autem delatio Crucis in funeribus non esset ius parochiale, non tot Summorum Pontificum, & Conciliorum Constitutiones, ac decreta pro Regularibus super eadem sancita, & publicata fuissent. Priuilegium enim semper ita accipi debet, vt non sit otiosum, sed aliquid operetur in fauorem priuilegiati, *cap. in his de priuil. & cap. si Papa eod. tit. in 6.* Quod adeò verum est, vt pro aliquo effectu causando censeatur derogare iuri communi, etiamsi expressè non deroget per citatos textus, & obseruant Bartol. *in l. si finita, §. ex hoc edicto ff. de damnis dat.* Abb. *in cap. quod dilecto de consang.* & Menoch. *lib. 6. præsumpt. 40. n. 11.* Sic quoque decimæ debentur Parochis ex iure communi, vt *ex c. Parochianos de decim.* cum alijs, & tamen Regulares illas Parochis non soluunt, quia ex priuilegio exempti, *cap. ex parte, cap. pen. de decim. cum similibus.*

41 Quapropter Zechius *de republ. ecclesiast. c. 28. n. 18.* rectè infert, quod vbi aliquis non est sepeliendus in Ecclesijs Regularium, non debent ipsi ingredi alienam Parochiam ex Oldetado *d. cons. 82.* quia priuilegia sunt intelligenda, vt minus lædant ius commune, quàm fieri possit, & iure communi nemo possit immittere manum in alienam Parochiam, *cap. scriptum est 6. quæst. 3. Clem. Dudum §. huiusmodi de sepult.* & sic tenet Federic. *cons. 154.* Rebuff. *lib. 1. const.* Franc. *de sent. excom. ar. 3. glos. 1. n. 3.* Hæc Zechius.

Id ipsum constat quartò ex declarationibus S. Congregationis Concilij, ac S. Rituum, præcipuè in *Andriensi* sub die 25. Nouembris 1631. quæ datur authenticè *in summ. n. 1.* per hæc verba: *Confraternitates laicorum in actu associationis cadaueris nullo modo Crucem erigere possunt.* Cuius declarationis meminerunt Barbos. *de offic. Paroch. cap. 36. n. 61.* Samuel. *de sepult. tr. 1. disp. 3. contr. 3. n. 8.* & alij benè multi, relati in præterita informatione iuris §. 1. & declarauit in hac causa sub die 27. Ianuarij anni præsentis. Declarationes autem Sacrarum Congregationum faciunt ius ex communi Doctorum sententia, quos sequitur Fagnan. *in cap. quoniam de constit. n. 9.* quia editæ authoritate Apostolica. 42

Quintò idem etiam constat ex Statuto Cleri Romani *cap. 7. §. 4.* in quo ita legitur: *Nulla ratione Confraternitates Crucem erectam in ipso funere portare præsumant.* Quod statutum in Vrbe tanquam ius seruari debet *ex cap. 2. de constit. in 6.* & Rota coram Mantic. *dec. 229.* 43

Sextò hoc ipsum constat ex Rituali Romano iussu Pauli V. edito pro Parochijs, vt habetur in eius Bulla dicto Rituali præmissa *in rubr. de exeq. de ordin. proced.* vbi ita disponitur: *Parochus indutus, &c. Clerico deferente Crucem, &c. mox ordinatur processio, præcedentibus laicorum Confraternitatibus, si adsint, tum sequitur clerus regularis, & secularis per ordinem.* Quam dispositionem luculenter declarat Eminentissimus Cardinalis S. Seuerinæ, cui ab ipso Paulo V. demandatum fuit, vt ipsum Rituale conficeret, vir, vt in citata Bulla dicitur, singulari pietatis zelo, & doctrina, qui in opere, quod inscripsit *Rituale*, siue *Sacerdotale* longo studio, multaque industria, & labore plenissimum, vt illud laudat idem Paulus in ea Bulla, testatur hunc ritum, atque ordinem ex vsu, ac praxi antiquissima præscripta, & immemorabili *in cap. de delat. corpor. ad Eccles.* qui ritus, ac ordo, quia cognitu dignus est, cum ad verbum ex responso Theodosij de Rubeis, *de præcedentijs in funeral. part. 4.* suorum singul. *num. 87.* & ex Gratiano *tom. 2. discept. 298.* huc traducam: *Parochus indutus, &c. cum suo Clero, præcedente Cruce illius Ecclesiæ, ad quam corpus portandum est, quæ Crux sola defertur, ordinatur processio. Præcedant Confraternitates laicales, sine deferens Crucem, & sequitur clerus regularis, & secularis per ordinem, & vltimo loco Parochus.* Ex his enim apertè constat nedum Confraternitates non posse in funeribus suam deferre Crucem, sed incedere debere absque Cruce, quæ non ante, sed post illas deferri debet è Clero Ecclesiæ Parochialis, vel illius Ecclesiæ, ad quam funus effertur, si ex iure, vel ex priuilegio illi competit eam erigere, vt confirmatum fuit in dicta prima dissertatione §. *non obstant denique* cum binis seqq. ea quidem ratione, quia Confraternitates laicæ non constituunt Clerum, neque sunt de Clero, quia non sunt Deo consecratæ, neque in partem Domini assumptæ in aliquo ordinis ministerio iuxta *text. in can. Cleros* at. *d. can. duo sunt genera 12. quæst. 1.* Crux autem deferri debet à Clero, cuius illa est caput. Vndè si Crucem Confraternitates deferrent, caput diuideretur à suo corpore, quod constituitur à Clero, atque adeò Clerus incederet sine Cruce, ac funus esset monstrosum, quia in ipso incederet corpus Cleri sine suo capite. Quod concinit declarationi S. Congregationis in citata *Andriensi*, & prædicto Cleri Romani statuto. 44

Certum etiam est, Rituale Romanum constituere ius, quia editum à Summo Pontifice, qui mandat omnibus obseruari. Et licèt Pontifex in sua Bulla vtatur verbo *Hortamur*, hoc tamen verbum æquipollet verbo *mandamus*, sicut æquipollet verbum *Rogo*, quod aliquid minus videtur importare, vt *l. si seruus meus ff. de neg. gest. & in ea Rogo 11. quæst. 3.* vbi id notat Glos. *v. Rogo*. Quod magis locum habet in præsenti, quia Pontifex dicit, *Hortamur in Domino*, per quod interponitur authoritas Dei, & exprimitur enixa voluntas, vt fiat, quod ipse hortatur. Eòque præcipuè, quia præmisit Pontifex suam dispositionem directiuam sacrorum rituum, tanquam de materia omninò necessaria, vt constat ex proœmio, & ad manutenendam hanc suam dispositionem inducit dictam 45

exhortationem, ac proinde oportet, quod eodem modo seruari velit, quod ponit sub exhortatione, ac seruari vult, quod disponit. Certum autem est, quod obligat ad seruandum, quod disposuit, atque adeò id etiam, quod hortatur, cùm hoc sit necessarium ad manutenendam eius dispositionem.

46 Denique delatio Crucis in funeribus, vel est signum præeminentię, vel iurisdictionis; neutrum autem competit Confraternitatibus laicis, vt satis abundè probatum fuit in dicta prima dissertatione, in qua respondetur obiectionibus ex Bulla Pij IV. & Vrbani VIII. pro Confraternitate Mortis, ex illius Statuto 44. ex Statuto Cleri Romani, & ex huius Sac. Congregationis aliquot declarationibus, atque ex prætensa consuetudine petitis, iterum ex eadem summa benignitate legenda.

47 Neque obstat illa ratio, quæ adducitur pro Confraternitatibus, quod scilicet earum Ecclesiæ habent ex consuetudine ius sepeliendi, atque adeò ius erigendi Crucem: Nam concesso liberè iure sepeliendi conceditur etiam ius erigendi Crucem, & leuandi cadauera ex alienis Parochijs, vt in Ecclesijs Confraternitatum, in quibus defuncti sepulturam elegerant, tumolentur.

48 Quoniam hæc ratio laborat æquiuocatione. Confundit enim ius sepeliendi cum iure funerandi, & in diuersis infert ab vno ad aliud. Porrò & Regulares quoque non solùm habebant ius sepeliendi, siue recipiendi cadauera defunctorum in suis Ecclesijs, vt *ex cap. in nostra, de sepult. ex cap. fraternitatem, & ex dicta Extrauag. super cathedram, & ex d. Clem. eod. tit.* sed etiam erigendi Crucem in processionibus, præcipuè ex Leonis X. *Constit.* 27. & tamen non erat illis permissum, neque licebat erigere suam Crucem in funeribus, & ingredi alienas parochias ad leuanda cadauera, quia non habebant ius funerandi, vt proinde ad illud acquirendum indiguerint speciali priuilegio à tot Summis Pontificibus concesso, id quod disertè docet Oldrad. *d. cons.* 82. Cardinal. & Imol. *in Clem. dudum, d. §. huiusmodi, & §. liberè*, quos sequitur Francis. Marc. *decis. delph. 1050. par. 1.* & fuit dictum in allegata dissertatione *§. quoniam*. Multòque magis huiusmodi priuilegio indigent Confraternitates laicæ, quia nullum ius habent sepeliendi, cùm non habeant populum, neque cæmeterium ex priuilegio aliquo, cùm adhuc nullum ostenderint, vt propterea ijdem Parochi supplicant Eminentissimis Patribus etiam declarare, nullum ius sepeliendi earum Ecclesijs competere, atque adeò neque recipiendi portionem aliquam canonicam, quæ funeralium dicitur, nisi prius ostenderint authenticè super hoc sua priuilegia, cùm illa sola Ecclesia præter parochialem habeat ius sepeliendi, cui sit concessum cæmeterium expresse, ita quod, licèt fuerit Ecclesia ædificata authoritate Episcopi, non tamen habeat ius sepeliendi, eòque minùs funerandi, nisi fuerit ei cæmeterium concessum ex communi doctrina Canonistarum, vt per Hostien. *in sum. tit. de sepult. §. 2. & seqq.* & Archid. *in cap. 3. de pact. in 6. & in can. nemo 1. de consec. d. 1. & in d. cap. fraternitatem*, traditque Innoc. *in cap. 1. de sepult.*

49 Ex quibus omnibus satis perspicuum videtur, delationem Crucis in funeribus esse ius parochiale solis Parochis permissam, ac ijs, qui ex priuilegio, vel ex iure licet eam deferre, ac ingredi in alienas parochias, ac proinde supplicamus Eminentissimis Patribus, vt persistant in decretis.

50 Quod verò ad quintum, *an scilicet quando quis elegit sepulturam in aliquo Oratorio, siue Ecclesia Confraternitatum, debeat Parochus, intra cuius Parochia fines situm est dictum Oratorium, siue Ecclesia, super illius cadauere officium funeris peragere?* seclusa legitima consuetudine, vel priuilegio Apostolico, de quibus hactenus non constat, iterum affirmatiuè respondendum est; quia est ius parochiale, quod deducitur nedum ex iure canonico, sed etiam ex iure diuino saltem in genere.

51 Etenim Parochi iure diuino ad huiusmodi munia obeunda constituti sunt. Vndè D. Paulus, vbi Titum Cretensem Episcopum creauit, mox illi præcepit, vt presbyteros per singulas Vrbes Parochos instituerent *epist. 1. ad Tit.* vt nimirùm potestatem exerceant. Et *ad Thimoth. 1. 5. Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habentur*. Ac de diuina Parochorum institutione mentionem facit Apostolus sub nomine Pastorum ad *Ephes. 4.* cum ecclesiastica munia à Deo instituta distinguens, inter ea munus Pastorum annumerauit. Idem prorsus habetur *Act. 14. & 1. Petr. 5.* Sicut enim Summus Pontifex iure diuino totum Orbem, Episcopus totam suam diœcesim, ita presbyteri Parochi iure similiter diuino totam presbyteralem accipiunt potestatem pro tota sua parecia, in qua sunt presbyteri canonicè ordinati. Si igitur presbyteri Parochi ex præcepto Apostolico per singulas parochias, siue ciuitates, & oppida constituuntur, quomodò Confraternitates laicæ nulla adhuc potestate, nec diuino, nec humano iure præditæ illos ab eorum iure exercendo in tota ipsorum parochia exturbant?

Secundò deducitur ex iure canonico, à quo in specie iurisdictio Parochorum pendet, ex Concilio scilicet Ancyrano *ex can. 13. Chorepiscopis*, inquit, *non licet presbyteros, vel diaconos ordinare, sed nec presbyteris Ciuitatis, nisi cum literis ab Episcopo permissum fuerit in aliena parochia aliquid agere*. Qui ergo permissum erit Confraternitatibus laicis non solùm in alienis Parochijs, verùm etiam in alienos Parochianos officium funeris peragere? Apertè etiam, id ius elicitur ex ipsa Parochiarum institutione *cit. can. Ecclesias 13. 1.* qui est Dionysij Papæ, vbi Pontifex ita illas instituit, vt nullus alterius Parochiæ iura innadat. Hinc Parochi propriam, ac ordinariam in tota sua parochia potestatem habent, quæ scilicet ex officio ordinario illis competit, ac proinde habent potestatem ministerialem suo muneri competentem in totam suam parochiam ex Lauor. *var. tit. 2. cap. 11. num.* 82. atque adeò in Ecclesias non exemptas. 52

Tertiò id deducitur ex huius Sac. Congregationis declarationibus, quæ etiam dantur authenticè *sum. num. 2.* in quibus declaratur, officium funeris in Ecclesijs Confraternitatum secularium spectare ad Parochos, intra quorum Parochias illæ positæ sunt, præcipuè in *Auersana funeralium*, in qua declaratum, Parochos fouere bonum ius, etiam in petitorio, & in *Mediolanen. 29.* Nouembris 1632. ac in alijs apud Lauor. *loc. cit. d. tit. 2. cap. 3. n. 119. & 120. & cap. 11. n. 107.* & apud Samuel. *de sepult. contr. 5. conclus. 8. num. 16.* & ex S. Congregatione super Episcop. apud Nicolium *v. Confraternitas num. 20.* & apud Gauant. *in Manual. Episcop. eod. verb. n.* 41. ac decernitur in Concilio Prouinciali Mediolanensi *7. tit. de Sodalit.* ibi: *Anniuersaria, & quæ septimo, vel trigesimo die fiunt officia, in parochialibus fiant, nisi habeant ius sepulturæ, & tum Parocho præsente, qui officium peragat, & quando scilicet ibi cadauer est sepultum*. Quod Concilium, licèt sit prouinciale, ob confirmationem tamen Summorum Pontificum, & ob sanctitatem Authoris, qui sacrorum rituum, ac iuris ecclesiastici religiosissimus custos fuit, ac vindex, magnæ est authoritatis in Ecclesia. Illud certò verum est nedum Sacras Congregationes ius constituere, sed etiam declarare, quid in ipso iure inest adeò, vt essentialiter earum declarationes non differant à iure declarato, vt docent Doctores, quos refert, ac sequitur idem D. Fagnan. in *cit. cap. Quoniam, de constit. num. 14. ac seqq.* ac proinde declarationes istæ circa officium funeris à Parochis peragendum ostendunt, quid in iure communi sancitum sit, & ideò si ius commune obligat, obligant etiam istæ declarationes, siquidem ostendunt ad quid ius commune obligat, obligat enim ex vi sua prima, secundùm quod authoritatiuè declaratur. Vndè obseruandæ sunt tanquam declarationes authenticæ, vt per Suarez *de legib. lib. 6 cap. 1. n. 2.* & iuxta illas, tanquam Apostolicas, iudicandum, *cap. in causis de re iud.* Sunt enim veræ literæ Apostolicæ saltim mediatè declarationes huius Sac. Congregationis, vt in specie resoluit Rota *decis. 558. num. 8. par. 2. recent.* 53

Deducitur quintò idem ius ex ipso iure funerandi, quod supra probatum est, esse ius parochiale. Eo enim ipso, quod quis sit constitutus Parochus, debet 54

non

non solùm suo populo administrare Sacramenta, sed ea etiam, quæ ex suo munere ipsis Sacramentis sunt annexa ratione exercitij curæ animarum. Officium autem funeris, & administratio Sacramentorum sunt inuicem annexa, tanquam ordinata ad ea, quæ debentur morituro, ac defuncto ex officio pastorali. Constat autem quod ius ministrandi Sacramenta in articulo mortis pertinet ad Parochum quoad omnes, qui sunt in ipsius parochia ita, vt possint ministrari à ministris Ecclesiarum Confraternitatum, aut alterius Ecclesiæ, vndè etiam ad ipsum spectat ius peragendi officium; in annexis enim est idem iudicium, *cap. translato, de constit.*

55 Præcipuè quia officium funeris largo modo est Sacramentum, vt *ex cap. Cum in Ecclesia, de simon.* notat Vitalin. *in Clem. eos, qui, de sepult. num.* 41. vel saltem Sacramentale, vt clarè colligitur *ex can. dictum est* 1. *quæst.* 1. vbi verbum *Sepultura* pro ipso officio funeris accipiunt Doctores, vt per Hostien. *in sum. lib.* 3. *tit. de sepult. num.* 1. *in fine*. Atqui nemo potest intra fines parochiæ Sacramentalia ministrare absque priuilegio, nisi solus Parochus; nam ad eum pertinet Sacramentalia ministrare, ad quem & Sacramenta, Suarez *in* 3. *par. D. Thom. disp.* 15. *sect.* 3. *in fine*. Sunt enim veluti pars Sacramentorum. Sacramenta autem ministrare ad solos Parochos spectat ex Sac. Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 13. *de refor*, & ex *d. Clem. Dudum*, §. *Verum de sepult.* Quia sicut huiusmodi officia per Ecclesiam sunt instituta, ita ministri eorum illi sunt, qui iuxta eandem Ecclesiæ institutionem sunt ad hoc ministerium designati. Non potest autem dici, quod ad hoc ministerium sint designatæ Confraternitates laicæ, quia incapaces, neque earum Capellani, vt mox probabitur, sed soli Parochi, præcipuè quia solemniter, ac publicè peraguntur cum superpelliceo, stola, & aspersorio, quæ sunt iurisdictionis, atque adeò non sunt peragenda intra limites parochiæ, nisi à Parochis. Nam licèt quilibet Sacerdos habeat ad id potestatem ordinis, non tamen habet potestatem iurisdictionis, nisi eam accipiat ab Episcopo, vel à Parocho. Rectus enim ordo requirit, vt omnia regulentur ab vno capite ex D. Hieronymo *in can. In apibus* 7. *quæst.* 1. Neque immeritò Fusch. *lib.* 2. *de visit. cap.* 2. *num.* 8. docet huiusmodi functiones præcipuè pertinere ad ius parochiale. Quod etiam idem Concilium Prouinciale Mediolanense, tanquam certum supponit *in d. tit. de Sodal.* licèt Gauantus *in rubr. Missal. p.* 4 *tit.* 19. *num.* 1. & 20. ea, quæ habentur in Missali, à quocunque Sacerdote absque præiudicio iurium parochialium fieri posse; autumet quæ verò in Rituali, vt est officium funeris, ad Parochos tantùm propriè pertinere, non absque ratione, cùm Rituale editum sit pro Parochis, eiusque obseruatio illis commissa à Paulo V. in vsu Diplomate, in quo illud confirmat.

56 Atque hinc Parochis prohibitum est pro officio funeris stipendium petere, non autem alijs Clericis, quia illi ex officio, non autem isti sunt ad hoc munus ab Ecclesia designati, vt per Suarez *tom.* 1. *de relig. lib.* 4. *de simon. cap.* 15. §. *prioribus*. Vndè non potest hoc ius in alia persona fundari. Cùm enim ille, ad quem spectat aliquid facere, possit etiam inuitus cogi ad id faciendum, nemo, nisi Parochus potest cogi ad hoc officium peragendum, vtpote qui tenetur adimplere munus suum, non autem presbyteri manuales Confraternitatum, qui nullo iure ad curam animarum, ac funus, funerisque officium sunt adstricti.

57 Quicquid igitur sit, an Ecclesia parochialis habeat intentionem fundatam super plenaria subiectione Ecclesiæ minoris, sitæ intra suos fines ad tradita per Abb. *in cap. dilectus n.* 11. *de capel. monach.* illud verò certum est, quoad huiusmodi ius funeris, Parochum habere super illo assistentiam, quemadmodum habet Episcopus super iuribus episcopalibus, vt ait Calder. *cons.* 5. *ante fin. de relig. domib.* ac Sebast. Medic. *in tr. de sepult. quæst.* 6. *per tot.* Et in his terminis quando Ecclesia non est vnita Monasterio Regularium, & agitur de exercendis his functionibus præsupposuit Rota ex mente huius S. Congregationis in Veronensi iurium parochialium 23. Martij 1629. coram Cardinali Virili apud Postium *de manutent. dec.* 260. ex benignitate legenda.

Quintò id deducitur ex priuilegijs, quibus gaudent Ecclesiæ Regularium, ne in illis huiusmodi officia peragantur à Parochis, vt ex priuilegio Xisti IV. concesso Religioni Prædicatorum in Bulla, quę dicitur *Mare magnum*, quæ est prima eiusdem Pontificis apud Consec. *in collect. priuil.* ibi: *Volentes &c. ne quispiam domos, & loca huiusmodi aliquam præeminentiam, superioritatem, & iurisdictionem quomodolibet exercere præsumat*. Magis autem dilucidè ex priuilegio Casinatibus concesso ab Eugenio IV. *Const. eius* 9. ibi: *Vt autem huiusmodi Congregationis Monachi, &c. omnes, & singulos Episcopos, vel locorum quorumlibet Ordinarios, aut alias quasuis personas ad monasteria, siue loca dictæ Congregationis causa ordines celebrandi, &c. & processiones conuocandi, Missas, & alia officia celebrandi, &c. sub excommunicationis pœna, &c. accedere, vel immorari, ipsis inuitis, tenore præsentium prohibemus*. Item ex alijs, quæ adducunt Casarub. *in comp. priuil. Mendic. v. sepelitio, & sepultura num.* 1. 3. 4. & 8. Rodriq. *to.* 3. *q. regul.* 85. *num.* 10. Peyrin. *in addit. to.* 3. *de priuil. Minim. in fin. decr.* 6. Lezan. *tom.* 4. *v. sepultura num.* 12. 58

Quæ priuilegia & ij etiam habent, qui habent communicationem priuilegiorum, hoc est Regulares propè omnes. Pro quibus extant præter alias sparsim hincinde in libros plurium Auctorum coniectas variæ de hac re declarationes Sacrarum Congregationum, inter quas primò occurrunt, quæ ab hac S. Congregatione emanatæ sunt, scilicet sub die 1. Octobris 1591. Cardinali Morosino, & in *Liciensi* apud Peregrin. *in comp. priuil. Regul. pag.* 106. confirmata in *Bisuntina* 26. Iunij 1602. & apud Pasqualig. *in obseruat. ad Laurent. de Franch. num.* 1591. & Lezan. *in sum. v. defunctus num.* 4. & Barbos. *de offic. Paroch. cap.* 26. *num.* 24. & *de iur. Eccles. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 82. *ac seqq.* & *in comp. Bull. v. officium*, ac relatis plurium Summorum Pontificum Constitutionibus, alijsque decretis Aldan. *in comp. resol. lib.* 4. *tit.* 17. *n.* 4. & supponit S. Rota Romana in dicta decisione coram Cardinali Virili. Quæ omnes declarationes fundantur in exemptione Ecclesiarum Regularium, ac proinde cum Ecclesiæ Confraternitatum nullam habeant exemptionem, debent in eis officium funeris Parochi peragere, quorum iuri per priuilegia tantùm derogari supra non obscurè probatum est. Ideò namque non possunt Parochi hoc officium persoluere in Ecclesijs Regularium, quia exemptæ. Ecclesiæ autem Confraternitatum non sunt exemptæ, atque adeò possunt Parochi in illis officium funeris peragere. 59

Sextò idipsum deducitur ex eo, quod Capellani Ecclesiarum Confraternitatum sunt manuales, & ad nutum amouibiles, ac proinde non potest in eis radicari aliquod ius considerabile, cùm non iure proprio, sed alieno deseruiant, Lap. *alleg.* 5. *num.* 8. Ægyd. *cons.* 38. *n.* 1. & Mantic. *dec.* 294. *in fin.* Confraternitatibus verò laicis easdem Ecclesias administrantibus non potest hoc ius competere, quia officium funeris est quid spirituale, ac spiritualitati annexum, vt per Suarez *loc. cit. de Relig.* ideoque illius incapaces, *can. si quis deinceps* 16. *q.* 7. *cap. causam, quæ de præscript. cap. Quamuis de decim.* vbi Doctores communiter. Atque ita reconciliari debent Doctores, qui videntur in hac re contrarij. Nam quando Capella, siue Ecclesia sita intra fines Parochiæ non habet Rectorem, tunc Ecclesia parochialis in illas ius habet, & in hoc casu non procedunt tradita per Abb. *in d. cap. dilectus de Capel. Monach.* sed potiùs doctrina Archidiaconi *in can. plures num.* 3. 16. *q.* 1. & Hostiensis *in d. cap. Dilectus num.* 4. 60

Denique Parochis, præter assistentiam iuris, suffragatur quoque obseruatio, de qua datur *in summ. n.* 3. fides à viris probis, & grauibus subscripta, atque recognita, quæ sufficienter probat ex ijs, quæ in dicta prima dissertatione §. *& quoniam* adducta sunt. 61

Ad primum opponunt Aduersarij huic resolutioni decisionem Coccini 2089. *in Auersana funeralium* 23. Iunij 1634. Et quidem hic murus aheneus ille, sed qui iacta spicula retorquet. Principio autem sciendum est, causam illam *Auersanam* quintò in hac S. Congregatione 62

fuis-

fuisse propositam. Semel ac iterum non citatis, neque auditis Parochis, sed solùm Oeconomis laicis, qui duo decreta obtinuerunt, nec ex iure sibi debito, sed ex consuetudine, qua se tuebantur. Auditis deinde Parochis, ac proposita causa diù multumque, tertiò, & quartò discussa, eadem S. Congregatio declarauit, *Parochos fouere bonum ius*, cui declarationi Oeconomi non acquiescentes instituerunt quintò proponi. Et quia pro se allegabant consuetudinem immemorabilem, S. Congregatio rem ad Rotam remisit, vt scilicet solùm discuteret, an constet de immemorabili, quam allegabant, non autem, an id ius Parochis competeret, quod iam ipsis S. Congregatio assistere declarauerat. Et ideò tam decisio, quàm decreta, quæ in ea allegantur pro Confraternitatibus, non merentur allegari, cum censeantur, tanquam si non emanassent.

63 Hoc præmonito, id, quod primo loco dicta decisio asserit de iuribus Parochialibus §. *& pro resolutione*, minus æquo illa restringit ad quinque ibi enarrata. Multò enim plura recenset Hostiens. *in sum. tit. de Paroch.* & Azor. *p. 2. lib. 3. cap. 12. q. 4.* Sed hoc leue. Illud autem, quod subdit in casu, quo Parochianus elegerit sibi sepulturam extra Ecclesiam Parochialem, Parochum habere fundatam intentionem in quarta funeralium tantùm, verum est, si accipiatur de Ecclesia exempta, secus autem de non exempta. Hoc enim casu non solùm Parochus habet fundatam intentionem in sola quarta funeralium, sed etiam in officio funeris, quæ duo iura non sunt confundenda, vt est superius probatum.

64 Quod deinde secundo loco dicit *in §. Secundò est præmittendum*, non officit; quia tam textus *in cap. fin. de offic. Archid.* quàm ea, quæ adducit pro Ecclesia Cathedrali, loquuntur de subiectione quoad iura Archidiaconalia, & Cathedralia, nimirùm in ijs, quæ pertinent ad iurisdictionem, correctionem, & visitationem, vt expressè habetur *in d. cap. fin.* vbi etiam sermo est de Monasterijs Regularium; quæ sanè Parochi non contendunt habere ab Ecclesijs Confraternitatum, neque à Monasterijs Regularium, sed solùm ius ministeriale quoad munia, quæ ex officio ipsi obire tenentur, sicut est officium funeris intra limites suarum Parochiarum.

65 Nihil insuper deferendum est allegatis *in d. §.* auctoritatibus illorum, qui hoc ius negare visi sunt. Nam Abbas, & alij, qui referuntur, ad rem nostram non faciunt. Tum quia loquitur Abbas de presbyteris existentibus in capellis Monachorum iuxta textum, quem ipse adducit *in d. cap. dilectus de capel. Monach.* & quem ipse interpretatur, atque adeò Regularium exemptorum, iuxta *decis.* Rotæ in Piscien. siue nullius iurisdictionis 7. Maij 1582. coram Gypsio, & coram Puteo *dec. 115. lib. 3.* Tum etiam quia loquitur de iuribus subiectionis, & de institutione, ac destitutione, in quibus perspicuum est tàm huiusmodi presbyteros, quàm huiusmodi Ecclesias existentes intra fines Parochiæ non subijci Parocho. At quoad ea, quæ non concernunt subiectionem, sed Ecclesiæ Parochialis honorem iuxta *cap. ad audientiam 2. de Eccles. ædif.* vbi Glos. *v. honor*, & quæ concernunt ius Parochiale, ceù sunt ius funerandi, illique annexa, non negauit Abbas, quin pertineant ad Parochos. Neque alij Doctores *in d. §.* citati negant, sed præferunt Parochis ipsorum iura, inter quæ connumerati officium funeris est comprobatum. Neque D. Fagnanus dicit aliud, sed aliter *in d. cap. ad audientiam 1. num. 10.* Atque ita intellexit eadem S. Rota doctrinam Abbatis, & Calderini in allegata *Veronensi* Iurium Parochialium coram Virili, adeòque vt mirum nunc videatur, eosdem textus, ac eosdem Doctores, quos adducit Coccinus pro derogatione huiusmodi iuris, adduxisse antea pro illo adstruendo Cardinalem Virilem.

66 Hæc autem in præmissis, neque meliora sunt, quæ in consequentijs afferuntur. In § enim *his tribus* totus est in probando, quod petagere officium funeris in huiusmodi Ecclesijs non sit ius Parochiale, Quod probat non quidem ex authoritate Canonum, aut Doctorum, sed quia non numeratur inter illa quinque iura, quæ sub initio recensuerat. Sed quam sit infirma probatio ab argumento negatiuo, nemo est, qui ignorat ex topicis. At verò spectare hoc ius ad Parochos, illudque esse annexum eorum officio tùm ex iure, tùm ex declarationibus huius S. Congregationis, tùm ex priuilegijs Regularium ostensum est supra. Textus verò *in can. placuit 7. q. 1.* non autem *q. 2. can. Episcopus in diœcesi ead. caus. & q. cap. nullus de Paroch.* quos refert, loquuntur de Episcopo, ne vsurpet alienas plebes, neue alienos Clericos ordinet iuxta Concil. Carthag. 3. *cap. 21.* & Trid. *sess. 14. cap. 2. & sess. 23. cap. 8. de reform.* Quæ nihil ad Parochos, cùm non vsurpent aliena, sed sua vindicent in suis Parochijs.

Præterea nihil etiam ad amoliendum hoc ius Parochiale conferunt declarationes *in §. Hinc meritò* adductæ. Quia, vt dictum est, fuerunt Parochis non auditis extortæ vigore consuetudinis, quam allegabant, & postea reuocatæ, vt ostenditur *in d. sum. num. 2.* Quod verò addit in comprobationem, eundem modum seruandum esse in Ecclesijs Confraternitatum, ac in Ecclesijs Regularium, destruit omninò Regularium priuilegia, & huius S. Congregationis declarationes, quæ ex solis priuilegijs exemptionis id Parochis in Ecclesijs Regularium non competere, sæpissimè declarauit, ac firmauit Rota in dicta Veronen. coram Virili. Vnde non oportet amplius inuestigare sensum, sed sententiam tùm huius Sac. Congregationis, tùm aliarum, quam in suis declarationibus, ac decretis planè ostendunt. 67

Tandem *in §. vltimo* agnoscens idem Coccinus tam mentem huius S. Congregationis, quàm eius declarationes stare pro iure Parochorum, vt hoc euaderet, confinxit distinctionem illam inter Ecclesias Confraternitatum, & Oratoria. In istis hoc ius Parochis concedit, in illis negat. Sed hæc euasio facilè præcluditur. Tum quia *d. cap. dilectus, de capel. monach.* loquitur de Ecclesia, non de Oratorio, & tamen non ex eo quod non erat Ecclesia, sed quod erat regularis non subijciebatur Ecclesiæ S. Ceciliæ. Tum quia absiue Oratoria Confraternitatum appellantur Ecclesiæ, *cap. ad hæc de relig. domib.* Tum quia quando Oratorium est publicum, & saltem ex consuetudine acquisiuit ius sepeliendi, non differt quoad hunc effectum peragendi officium funeris ab Ecclesia, quia in illo ex Tridentino *in decret. de seru. & vit. in celebr. missar. sess. 22.* permittitur publicè celebrari missæ sacrificium, est Ecclesiasticum, est omnium vsui destinatum, habetque cultum publicum, ac vsum sepulturæ, & gaudet immunitate, quæ omnia habent Ecclesiæ Confraternitatum, vt proinde idem fuerit apud antiquos Oratorium publicum, ac ædes sacra, siue Ecclesia, quæ non differt ab Oratorio publico, nisi magnitudine, ac dote, vt per Stephan. Durant. *de ritib. Eccles. lib. 1. cap. 1. num. 13.* & D. Fagnan. *in cap. auctoritate de censib. num. 27.* Tum etiam quia maior videtur ratio, vt Parochus hoc officium in Ecclesia magis, quam in Oratorio peragere debeat. Quia in Ecclesia est magis publicum, atque adeò magis spectat ad eius munus, qui tanquam minister publicus ab Ecclesia designatus est ad illud obeundum. Et tum denique quia priuilegia Regularium, & declarationes tam huius Sac. Congregationis relatæ à Lauorio superius citato, & *in d. Auersana*, ac pluries alibi, quam S. Congregationis super Episcop. & Regul. apud Gauantum vbi supra, & decisio Rotæ coram Virili speciatim, ac expressè loquuntur etiam de Ecclesijs, vt in illis videre est *Summario dicto num. 2.* Quare si ex Coccino id licet Parochis in Oratorio, licebit etiam eis & in Ecclesia. Itaque decisioni Coccini opponimus declarationes, & Sacrosancta decreta huius S. Congregationis, quæ solùm in hisce rebus attendi debent, vt restatur idem Coccinus in dicta decisione propè finem; sed ne videamur operam ludere, supplicamus Eminentissimis Patribus, vt legant integram *responsionem 21. par. 4.* Caroli Marantæ, omninò videndam, in qua omnes rationes, & argumenta Coccini excutiuntur, illisque doctè, ac solidè respondetur ita, vt siue illius rationum pondus æstimetur, siue authoritas, propè dixerim, omnium Doctorum, quos magno studio, parique fide collegit, sufficiat ad causæ victoriam hunc locum ostendisse, quem quidem ægrè repellunt, qui pro Confraternitatibus scribunt, ac qui 68

opi-

opinionem præiudicatam Coccini mordicùs tenent.

69 Secundò opponunt Statutum Cleri Romani *cap.* 5. §. 10. & aliquot fortasse declarationes huius S. Congregationis, in quibus videtur declaratum huiusmodi officium peragi debere à Sacerdote illius Ecclesiæ, in qua cadauer tumulari debet. Sed quoad ad statutum iam illi fuit responsum in d. prima dissertatione *ad* 5. *dubium* §. *minusque*. Et quoad declarationes huius Sac. Congregationis, ne inter se pugnent, accipi debent de Ecclesijs vel exemptis, vel habentibus ius funerandi, vel consuetudinem immemorabilem peragendi huiusmodi officium, vt in dicta prima dissertatione probatum. Præcipuè quia in nulla declaratione expresse habetur, hoc officium spectare ex iure ad Capellanos Confraternitatum.

70 Ad alia, quæ forsitan obstare videntur, responsum est in prima dissertatione ad V. dubium ex benignitate Eminentissimorum Patrum etiam videnda.

71 Atque hæc ad officium funeris peragendum in Ecclesijs Confraternitatum Parochis satis, superque esse speramus, seclusa tamen, vt diximus, legitima consuetudine discutienda, vel priuilegio Apostolico exhibendo.

72 Eadem S. Congregatio vtraque parte informante dubia præfata pro Parochis declarauit. Sed habita à Confraternitatibus noua audientia, fuerunt tertiò in eadem S. Congregatione proposita, & ego tertiò ita italicè respondi.

73 Eminentissimo Signore. Certa cosa è, che prima, che fussero instituiti gli Ordini regolari, niun'altro poteua sepellire nella sua Chiesa i fedeli defonti, se non il Paroco; perche egli solo hà popolo, e territorio à se soggetto, *Clement. Dudum de sepult.* e per conseguenza egli solo portaua la Croce ne' funerali.

74 Furono poi instituiti gli Ordini regolari, i quali non poteron riceuere alla sepoltura delle lor Chiese i defonti infino al tempo del Concilio Viennense, nel quale si concesse loro priuilegio nella detta *Clem. Dudum*, *recipiendi liberè* alla sepultura i cadaueri di quei fedeli, che nelle Chiese di essi la eleggessero, con date però essi Regolari alle Chiese Parochiali la portion canonica de' legati, e de' funerali.

75 Col pretesto di tal priuilegio pretendeuano i Regolari di prendere i cadaueri dalle Parochie altrui, di entraui processionalmente con la lor Croce, e di non chiamarui nè anche il Paroco del defonto; alle quali cose resistendo i Parochi, si pose inquisitione, se ciò era lecito di fare a' Regolari.

76 Scrissero à fauore de' Parochi molti huomini dotti, fra' quali fù l'Oldrado *nel cons.* 82. con le ragioni iui da esso apportate, seguito dal Cardinale *nella detta Clement.* §. *huiusmodi* q. 2. e da molti altri, anche da' medesimi Regolari, come dal Samuelio, dal Donati, dal Passarini, addotti nell'altre nostre scritture. E a' fauore de' Regolari fra gli altri Bonifatio Vitalini, come si può vedere da quel che obiter ne lasciò scritto nella *Clem. Archiepiscopo num.* 5. *de priuil.* la di cui opinione, e le di cui parole han voluto seguire, e trascriuere ne' loro libri il Peirini, e'l Pax Iordano. Mà, ciò che si sia dell'opinione del Vitalini, della quale più inanzi, certo è, ch'egli parla con molta bile contro alla Chiesa Catedrale, à fauore della quale hà sempre dichiarato questa Sacra Congregatione, oltreche egli proferisce molte altre sue opinioni, non solo temerarie, mà anche sospette di eresia, come quella *nella Clement. Inter sollicitudines num.* 30. *de magistr.* oue dice, che *Ecclesia Latina fuit causa subtractionis Græcorum, quæ iudicauit eos schismaticos, ne amplius eligantur in Papam*.

77 I Sommi Pontefici per togliere affatto ogni occasione di risse, vedendo essi quanto sopra di ciò era ben fondato il ius Parochiale, concessero a' Regolari priuilegio di poter'essi inalzar la lor Croce ne' funerali, entrar processionalmente con essa nell' altrui Parochie, e leuare i cadaueri sudetti, si come si legge nell'Estrauagante *Inter cunctas, de priuil.* di Benedetto XI. e nelle Costitutioni di Sisto IV. di Pio V. e di Gregorio XIII. altroue distesamente apportate, *vocato etiam Parocho*, si come ordinò il Concilio Lateranense sotto à Leone X. e la Sagra Congregatione sopra a' Vescoui, e Regolari appresso il Quaranta *in Sum. Bullar. v. priuilegia Regularium*. E benche in quanto alla portion canonica alcuni di essi ottenessero poscia priuilegio di esentione, egli poi fù riuocato dal Concilio Tridentino *nella sess.* 25. *cap.* 13. *de ref.* e da Gregorio XIII. *nella Costit.* 9. §. 6. rimanendo illeso il priuilegio di poter portar la Croce ne' funerali, e di entrare nelle Parochie altrui processionalmente à leuare i cadaueri. E con questa Religiosa osseruanza han proceduto frà se insino al presente i Parochi, e i Regolari.

Vltimamente si sono erette molte Compagnie secolari, le quali pretendono anch'esse di erigere la lor Croce nelle dette processioni, e con esse entrar processionalmente nelle Parochie altrui à leuare i cadaueri de' fedeli, e sepellirgli nelle lor Chiese, oue si elessero la sepoltura. Il che da Parochi si niega loro oltre alle raggioni altroue da essi arrecate, anche per le seguenti. 78

E primo perche non hanno priuilegio alcuno *recipiendi liberè* alla sepultura delle loro Chiese i sudetti cadaueri, si come l'hanno i Regolari. 79

E secondo perche non hanno territorio, nè popolo a se soggetti, secondo *il cap.* 1. *vt lite pendente*, e quiui i Canonisti, e perciò non ponno inalzar la Croce, mà si richiede in esse priuilegio espresso, si come l'hanno essi Regolari. 80

E terzo perche è ciò loro espressamente proibito da questa S. Congregatione nell'Andriense a' 22. di Nouembre del 1631. altroue allegata, e nello statuto del Clero Romano *nel* §. 5. *del cap.* 7. che è particolare delle Compagnie, ne' quai luoghi si hà, che *esse nullo modo, & nulla ratione in funeribus Crucem erigere possint*. 81

Non osta la Bolla di Pio IV. per la Compagnia della Morte di poter portare la Croce nelle processioni per Roma. Si perche tal Compagnia nel tempo, nel quale Pio IV. le concesse tal priuilegio, non haueua ancora Chiesa, mà se ne staua precario nomine ora nella Capella della Concettione di S. Lorenzo in Damaso, e ora nella Chiesa Parochiale di S. Giouanni in Aino, come si legge nel libro degli statuti di essa Compagnia *nel cap.* 1. e nell' istessa Bolla di Pio in sul principio. E perciò non si può intendere delle processioni de' morti alla sua Chiesa, la quale non vi era. Si perche non si concede nella detta Bolla priuilegio alcuno di riceuere alla sepoltura della Chiesa di essa Compagnia quelli, che iui si eleggono la sepoltura, mà solo i cadaueri di quei poueri, che a lei da' Parochi si vorranno concedere, si come anche si legge nel libro de' medesimi statuti *nel cap.* 44. il che si dee auuertire per non equiuocare con gli Auuersarij, e per conseguente non si può intender la Bolla di Pio di altre processioni, perche non poteua la Compagnia sepellire altri morti per suo instituto. E sì perche Pio parla di quelle processioni, che la Compagnia era solita di fare in quel tempo per suo instituto medesimo, le quali sono del Venerdi Santo, dentro all'Ottaua del Corpo di Cristo, quelle delle Quarantore, & altre straordinarie da ordinarsi dal Pontefice, come similmente si legge nel sudetto libro degli statuti *nel cap.* 32. laonde confermando esso Pio i sudetti statuti, solo concede, che si porti la Croce in quelle processioni, che in essi sono espresse, e non essendoui espresse le processioni funebri, non si può la Bolla intendere della Croce da portarsi in esse. E si ancora perche se Pio IV. hauesse voluto comprendere, non dico la Croce, ma le semplici processioni funebri, le hauerebbe specialmente espresso, sì come l'espresse il Beato Pio V. nella sua Bolla 86. che comincia *Inter desiderabilia* per la Compagnia del Rosario *nel* §. 4. iui: *Ac singuli confratres ad quascunque processiones accedere*, nè bastaua questo, mà soggiunse il Pontefice, *& in quibus corpora defunctorum ad sepeliendum deferuntur*, nè disse *cum Cruce*, mà *cum eorum insignijs*, cioè col sacco, col cappuccio, e col vessillo, ò col segno dell' imagine del Rosario. E finalmente perche ancora essi Regolari portauan la Croce nelle processioni communi, mà non nelle funebri, e perciò fù loro necessario il priuilegio. 82

Nè osta la pretesa osseruanza interpretatiua; imperciòche ancora l'altre Compagnie allegano la medesima osseruanza, e pur nondimeno esse non hanno Bolla alcuna 83

cuna

cuoa di poter portare nè anche nelle processioni communi la Croce, e per conseguente l'osseruanza, che essa Compagnia della Morte allega, non è interpretatiua della Bolla di Pio IV. ma independente da quella, e commune con la pretesa osseruaoza dell'altre. E perche essa osseruanza è difforme. E perche ancora quando essa vi fusse, è stato atto facoltatiuo de' Parochi. E perche essi han sempre resistito. E perche non costa, che ooo l'habbiano mai portato i Parochi. E perche più tosto ella è prescrittione, e perciò si richiede la patienza, e l'acquiescenza di essi Parochi. E perche vn Paroco non può pregiudicare all'altro, e l'altro al suo soeceffore. E perche è necessario, che tutti i Parochi di Roma habbiaoo à ciò coosentito per tanto tempo, che basti alla prescrittiooe, imperciòche vn solo, che noo habbia ciò conceduto, riserba à oome di tutti la ragione di tutti. E alla fine perche è irragioneuole, imperciocbe le Compagnie secolari hanerebbono la premineoza sopra il Clero. Laonde il Cardinal di S. Seuerioa, che visse infino al tempo di Paolo V. nel suo Rituale attesta, che le Compagnie per coosuetudine immemorabile oon hanno mai portato auanti di se ne' fuoerali la Croce, mà solamente doppo di esse il Chierico della Parocbiale; e perciò noo inoaozi, mà doppo il feretro è solito altroue di portarsi da alcune di esse oon la Croce, ma vn semplice loro vessillo, come in vna Hispalense dichiarò questa Sacra Congregatione a' 16. di Decembre del 1613.

84 Nè meno osta lo statuto del Clero Romano *nel cap. 5. §. 7.* oè alconi deereti di questa S. Congregarione: Imperciocbe non parlano espressamente delle Chiese delle Compagnie, e perciò si debbono intendere di quelle Chiese, che ò per ragioo commune, ò per priuilegio ponno innalzar la Croce ne' funerali, & eotrar processionalmente nelle Parochie altrui, e non delle Chiese delle Compagnie, alle quali espressamente è proihito d' innalzar la Croce dal medesimo staturo *nel §. 5. del cap. 7.* e da questa S. Coogregatione oell'Andtiense cirata. Nè si ritruoua decreto, ò risolutione alcuna di questa S. Congregatione, nè di altra, che parli specialmeure delle Chiese delle Compagoie secolari.

85 Nè gioua il dire, che tanro esso statuto *nel cap. 7.* quanto l'Andriense si debbono intendere, qoando le Compagnie sono inoitate ad accompagnare i cadaueri alle Chiese altrui, e non alle loro. Impereioche ò esse accompagnino alle lor Chiese, ò alle altrui, sempre debbono essere specialmente inuitare, come ordina esso staruto *nel §. 1.* del detto *cap. 7.* e questa S. Congregarione nella Bononien. a 9. di Decembre del 1617. e quando sono inuitate *nulla ratione, & nullo modo* ponno innalzar la Croce, proibendosi ciò loro dallo statuto, e da questa S. Congregarione. E imperciocbe l'vna, e l'altro il proibiscono loro georalmente, e perciò anehe quando accompagnano alle lor Chiese. Si veggano oltre acciò l'altre risposte, date al medesimo staruto nella prima scrittura, doue appieno si spiega.

86 Nè perche non si annouera ciò dall'Abbate *inter iura Parochialia*, egli non è *ius Parochiale*. Imperciocbe, che egli sia *ius Parochiale*, si è prouato coo sette dimostrationi nella seconda dissertatione, e con l'auttorità dell' Oldrado, del Cardinale del Lauotio, e degli altri. E in quanto all'Abbate, nè aoche da esso vi si annouera la benedirtione delle case nel Sabbato Santo, nè quella dell' voua nella Pasqna, le quali la Ruota coram Coccino in Romana funeralium à 14. di Decembre del 1620. decide, ehe sono *iura Parochialia*. Laoode non si dee ciò dagli Auuersarij allegare come fondamento della lor causa.

87 Ancora non osta, che'l portar la Croce oe' funerali noo è atto di preminenza, ne' di giuridittione, ma solo segno, che'l defonto sia morto cristianamente, come visse. Imperciocbe, che egli sij atto di preminenza, e di giuridittione si è prouato altroue, e si conuince da' suderti priuilegi de' Regolari, e da molti decreti di questa Sagra Congregatione, la qoale ha più volre dichiarato, particolarmente oell'allegata Aodriense, che interuenendo ne' funerali la Croce della Chiesa Catedrale, ò quella della Collegiata, come fù risoluto a' 14. di Maggio del 1644. benche il cadauere si portasse a sepellire alle Chiese de' Regolari, ò altroue, si debba portar la Croce di essa Caredrale, ò della Collegiata, non per altro, se noo in segno di preminenza, e di dignità. Laonde se la Croce ne' funerali fusse solo segno di diuotione, e non ancora di preminenza, e di dignità, questa Sagra Congregatione ooo hauerebbe dichiarato, come sopra.

88 E quando, senza però pregiudicio della verità, fusse solo segno, che'l cadauere sij d'huom cristiano, a chi più si conuiene, e chi più di ragione la dee portare, che'l Paroco, al quale è commessa la cura dell'anime, e'l quale sa chi si viue, e chi si muore nella communione della Chiesa, e chi è degno della sepoltura Ecclesiastica, e chi nò? Laonde per la medesima ragione nnn altri, ehe'l proprio Paroco del defonto dee portar la Croce nel di lui funerale per attestare a' fedeli, eh'egli è morto nella fede Cattolica, e pereiò degno di sepoltura Ecclesiastiea. E così se i Parrochi con vgual Carità di quella che si esercita talora dalla Compagnia della Morte interuenissero con la propria Croce alla sepoltura de' morti, non si sepellirebbono nella Chiesa, come si dice di essersi talora sepelliti per ignoranza, ò per inauuertenza da detta Compagoia peccatori publici, scommunicati, eretici, e pagaoi.

89 Laonde il Vitalini medesimo, il Peirini, e gli altri coofessano, che la Croce si debba portare *da' Sacerdoti*, e non dalle Compagnie secolari, le quali, ò si consideri il portar della Croce ne' funerali, come segno di preminenza, e di giuridittione, ò come di diuotione, e di Cristianità, perche non si porta, se non da Cristiani, e non da Giudei, a' quali è scandalo, nè da' Gentili, a' quali è stoltezza, come dice l'Apostolo *nel cap. 1. a' Corinti num. 23.* ò per altre pie meditationi fatte dagli Auuersarij, non debbono perciò esser preferite a' Parochi, oè al Clero, perche *nullo modo, & nulla ratione* la poono ionalzare ne' funerali, e perciò nè aoche per cagion di diuotione, nè per qualsiuoglia altro imaginabil fine, e pretesto.

90 E oltre à ciò esso Vitalini dice, che si portaoa attualmente in segno di preminenza, si come si porta ora, e si è sempre portata, ma che *non debeat deferri causa preeminentia, sed in signum deuotionis per Sacerdotes.* Il che era quello, che allora si quistionaua frà Parochi, e Regolari, ora in ciò prioilegiati.

91 E notisi, che gli Auuersarij han tralasciato a bello studio la parola *per Sacerdotes*, che'l Vitalini, il Peirioi, e'l Pax lordano adducono, con la quale si dimostra, che la Croce per qualonqoe cagioo, che si porti, anche di diuotione, si dee portare dal Clero secolare, ò regolare. Laonde non segue, la Croce è segno oe' funerali di diuotione, adunque si può, e si dee portare dalle Compagnie secolari, perche niono Autore dice questo, ma *per Sacerdotes*, perche le Compagnie secolari *non sunt de Clero*, e quest'attione si dee al Clero, come dicono i medesimi Autori allegati, ma coo poca integrità da gli Auuersari. Nè si proibisce solamente alle Compagoie di portar la Croce nelle Parochie altrui, ma anche di eotrarui processiooalmente senza Croce, e di farui funtiooe, e vfficio alcuoo, chiamandosi ciò inuasione da Dionisio Papa nel *can. Ecclesias 13. q. 1.* Nè si ritruoua Autore, che dica espressamente, che si debba portare dalle Compagnie.

92 E io vero hauendo i Parochi a lor fauore *il cap. 1. vt lite pendente*, il cap. *Antiqua de priuil.* e la *Clem. Archiepiscopo eod. tit.* doue generalmente si hà, che *deferre ante se Crucem* nel tenitorio, e oel popolo à se soggetto, è segno di premioenza, di digoità, e di giuridittione, oon si dee stare alla distintione disiderata dal Vitalini, che ne' funerali noo debba esser segno di preminenza, taoto più che la ragione eh'egli apporta, non sussiste, perche, dice egli, nella via publica, e nelle case della sua Parochia il Paroco ooo vi hà potestà alcuoa.

93 Imperciocbe è vero, che non vi hà potestà alcuna contentiosa, ma io quanto *ad iura Parochialia* consistenti nell'esercitio della cura dell'anime, e negli atti à quella pertinenti, egli vi hà potestà, e giuridittione di foro penitentiale, ehe è il primo reqoisiro costitutiuo della Parochia, cioè, come conchiuse la Ruota in Rauennatensi

Paro-

Parochialis coram Cantuccio 20. Maij 1577. *Potestas ligandi, & soluendi, quae non cadit, nisi in Sacerdotem, can. In nouo 71. d. cap. Omnis de poenit. & remis. Non tamen omnis Sacerdos hanc curam habere dicitur, sed is tantum, qui necessitate adstringitur Ecclesiastica ministrare Sacramenta, & fideles, quibus administrat, ad eum accedere coguntur, vt per Glos. in Clem. Dudum v. Impendant, de sepult.* Et il secondo requisito si è *certa Parochia*, cioè, come segue la medesima Ruota: *locus certis finibus constitutus, in quo populus alicui Ecclesiae deputatus degit, dicitur eius Parochia, quasi partitio cura, can. Ecclesias 13. q. 1.* Laonde i Parochi nelle case delle loro Parochie amministrano i Sagramenti della penitenza, del Sagro Viatico, e dell'Estrema vntione, e le benedicono, le quali funtioni sono *iura Parochialia*, e atti di giuridittione in guisa, che in esse case nè anche i Regolari con tutti loro priuilegi gli ponno esercitare, ma solamente i Parochi, e per conseguenza essi solamente nelle loro Parochie, e nelle vie, e nelle case hanno giuridittione, e potestà Parochiale.

94 E perciò esso Dionisio Papa chiama le Parochie *ius proprium Parochorum ita videlicet*, sono parole sue, *vt nullus alterius Parochiae terminos, aut ius inuadat*, confirmato dal Tridentino nel *cap. 5. de ref. della Sess.* 14. E conciosia cosa che il luogo, dal quale si debbon prendere i cadaueri, è territorio Parochiale, soggetto a' Parochi rispetto al loro vfficio, e non alle Compagnie, non vi si può da esse entrare, nè portar la Croce, ma da' Parochi per ragion del popolo ad essi soggetto, e per conseguente per cagione di preminenza per lo citato *cap. 1. vt lite pendente*.

95 E l'hauer territorio non importa dominio di terreno, ò di vie, ò di case; come dice il Vitalini, perche questo è altresì appresso de' sudditi, ma importa giuridittione, e superiorità in quanto agli atti del suo vfficio secondo la Ruota in Burgensi iurisdictionis a' 4. di Decembre del 1595. e coram Merlino *dec. 665. n. 15.* la qual giuridittione è la forma, che costituisce il territorio, la quale è solamente de' Parochi nelle loro Parochie per lo sudetto *Can. Eclesias 13. q. 1.* Laonde, concorrendo ne' Parochi il territorio circoscritto da' certi confini, e la giuridittione sopra di esso, vi dee concorrere la dispositione del sudetto *cap. 1. vt lite pendente*, cioè, che'l portare in esso territorio la Croce non solo è segno di diuotione, e di Cristianità, ma anche di preeminenza, e di dignità.

96 E quindi è, che non la ponno essi Parochi inalzare dentro alle Chiese de' Regolari, perche non è luogo ad essi soggetto, ma esente, *arg. l. in agris, de acquir. rer. dom.* E quindi ancora si è, che i medesimi Regolari fuori del loro Chiostro, e della loro giuridittione, e per le altrui Parochie non ponno far processione alcuna, sì come hà più volte decretato la Sagra Congregatione de' Riti, nè particolarmente nell'Aretina Montis S. Sauini a' 19. di Maggio del 1614. e in vn'altra Aretina del 1613. e in Gaballicensi Insulae a' 28. di Agosto del 1615. e a' 18. di Febraio del 1617. ne meno funebre, se non in virtù de' loro priuilegi in maniera che il far le processioni per la Parochia pertiene solamente a' Parochi, e niun'altro, eziandio Regolare, ò Compagnia secolare può farle, se non con la licenza, col consenso, e con la Croce del Paroco, come in vna Hispalensi a' 28. di Febraio del 1628. e in Limana a' 16. di Decembre del 1632. appresso il Barbosa *in collect. Bullar. v. processio*, e facendo essi altrimente, si può loro toglier la Croce, come pruoua l'Ondrado nel sudetto suo conseglio, il Lauorio, e gli altri. Nè i preti stessi di Chiesa alcuna ponno inalzare in qualunque processione la Croce dentro a' limiti dell'altrui Parochie per decreto dell'istessa Sagra Congregatione in Romana a' 12. di Marzo del 1616. appresso il detto Barbosa nel luogo citato *v. Crux* con altri somiglianti.

97 E l'hà dichiarato ancora la Sagra Congregatione del Sagro Concilio a' 27. di Luglio, e a' 27. di Agosto, e a' 19. di Settembre del 1628. con le seguenti parole: *S. Congregatio censuit, Regularibus, & Confraternitatibus permissum esse processiones facere intra eorum Ecclesias, & claustra tantum, & non extra, nisi de licentia, & consensu, aut cum Cruce Parochi, non obstantibus quibuscumque consuetudinibus, vel praescriptionibus immemorabilibus, Priuilegijs Apostolicis, Sacro Concilio Tridentino posterioribus in suo robore permanentibus, quibus per hoc decretum minime censetur derogatum.* Il qual decreto fù confermato dalla S. M. di Vrbano VIII. come si pruoua *nel 1. tom. delle mie consult. nella consult.* 221. *num.* 1. *e* 2. Per lo che fù conceduto il priuilegio di far processione con la Croce ne' funerali doppo il Tridentino dal B. Pio V. e da Gregorio XIII. e veggasi il medesimo Peirini *tom. 2. priuil. const. 7. Pij V. §. 10. num.* 1. in Nouar. *in Lucern. v. processiones n. 25.* e doppo il Diana, il Lezana, e gli altri il Donati *in prax. rer. regul. tom. 1. p. 2. tr. 13. q. 81. num. 1. & seqq.* Laonde dato, ma non conceduto mai, che la Compagnia della Morte hauesse tal priuilegio da Pio IV. egli non giouerebbe, perche non è posteriore al Concilio Tridentino.

98 E quindi ancora non osta la pretesa consuetudine, eziandio immemorabile. Imperciòche, ò le Compagnie per prouarla intendon di seruirsi degli atti seguiti doppo il decreto della Sagra Congregatione del Concilio, e a' questa intentione resiste l'istesso decreto, il quale spezialmente deroga alla consuetudine, eziandio immemorabile, e perciò impedisce anche l'introduttione di nuoua consuetudine, come parlando generalmente di detti decreti, scriue il Donati nella citata *q. 81. num. 9.* O intendon prouarla dagli atti prima del 1628. nel qual tempo vscì il decreto sudetto, e basta dire, che questa pruoua si rende impossibile per ragion dell'età de' testimoni; imperciòche si debbon ritrouar testimoni, che in quel tempo hauessero 54. anni, e di presente 106. come appunto per eschioder l'immemorabile fù detto dalla Ruota nella *par. 6. rec. decis. 142. num. 5. e decis. 266. num. 16.* e l'approuò nella Calaguritana decimarum a' 26. di Giugno del 1654. coram Zarata, *§. Praterea*.

99 E perciò *il cap. fin. de consuet.* che ammette somiglianti consuetudini, richiede due qualità, cioè, che sia ragioneuole, e legitimamente prescritta. L'vno, e l'altro si desidera nel caso nostro. Imperciòche non si può dir ragioneuole, mentre si fa la processione fra' confini delle Parochie altrui, perche si perturba la giuridittione di esse, e si proibisce dalle leggi, come ferma il Ricci nella *p. 1. decis. 9. num.* 2. e conchiude il Donati nella detta *q. 81. num. 1. & seqq.* e'l Tamburino *de iur. Ab. disp. 15. num. 39. tom.* 2. Nè legitimamente prescritta, perche non si mostra, che tali processioni sijno state fatte senza licenza de' Parochi; anzi, benche ciò si prouasse, non giouerebbe, perche hauendo i Parochi *iuris assistentiam*, contro di essi non gioua l'immemorabile, se non è approuata per tre sentenze conformi, come vuol la Ruota nella Beneuentana iurisdictionis a' 27. di Luglio del 1659. *§. Praterea* coram Zarata.

100 E tanto più perche i testimonij, che si adducono a prouarla, sono tutti fratelli delle Compagnie, e perciò per ragion d'affetto non meritano fede bastante, ò piena per la *decis.* 193. della Ruota nel *num. 4. della par. 7. rec.* Nè conchiudono la proibitione, e l'acquiescenza de' Parochi, la quale sopra del tutto in queste materie facoltatiue si dee prouare, come fermò la Ruota nella detta *Calaguritana a' 17. di Aprile* dell'anno medesimo, e fù detto da noi di sopra, e altroue souente.

101 Dalle quali cose si rende manifesto, che non si può trattar di manutentione, sì perche il petitorio chiaro assurbisce la manutentione, come per Postio *de manut. obseruat. 42. à num.* 146. e sì perche la possessione auanti i sudetti decreti non si pruoua, e quella, che si pretende prouata doppo i decreti non gioua, perche hà contro di se gl'istessi decreti, che derogano alla consuetudine, eziandio immemorabile.

102 Nè gioua l'asilo dell'equità. Imperciòche la causa de' Parochi non solo l'hà seguita, ma anche la ragione, la giustitia, e la certezza. E a quello, che si oppone, che i Parochi accompagnando il cadauere per l'altrui Parochie non essercitano atto di preminenza nel passarui, e che le meretrici si sepelliscono senza Croce, e perciò è segno di religione, e non di preminenza, si risponde, che fra' Parochi vi è vno scambieuol consenso di passar

per

per l'altrui Parochie con la Croce, si come vi è nell'udir le confessioni, quantunque in Milano vi sia necessario il consenso espresso di ciascun Paroco per passarui ogni volta con la Croce. E alle meretrici, perche da' Parochi non si esercita atto alcuno di potestà Parochiale con amministrar loro in su la Morte i Sagramenti, perche muoion nel peccato publico, perciò non si porta da' Parochi ne' funerali di esse la Croce, dipendendo questa dalla potestà penitentiale, che hà il Paroco, il quale concede i Sagramenti à chi n'è capace, e per conseguente anche la sepoltura Ecclesiastica, e perciò anche la Croce in segno della sua potestà, ò siasi della Religione, ò della vita, e della morte Cristiana del defonto.

103 Il dire, che i priuilegi de' Regolari non furon necessarij per portar la Croce, ma solo per entrar processionalmente nelle Parochie, e prendere i cadaueri, è contro alla letteral dispositione di essi priuilegi, ne' quali letteralmente si concede d'inalzar la Croce, d'entrar processionalmente nell'altrui Parochie, e di prendere i cadaueri. E quando fussero solo conceduti per entrar processionalmente nelle Parochie altrui, e per leuare i cadaueri, non hauendo le Compagnie questo priuilegio, non vi ponno entrare processionalmente, nè leuargli secondo la sentenza degli Auuersarij medesimi. Ma che veramente la concesa principale si fusse di inalzar la Croce, si dimostra dall'Oldrado, e perciò i priuilegi furono principalmente conceduti per essa, e conseguentemente per entrar processionalmente nelle Parochie, e leuare i cadaueri, i quali senza Croce leuar non si ponno. E certo è, che tali priuilegi debbono operar qualche cosa, ò siasi il poter portar la Croce, ò entrar processionalmente nelle Parochie per leuare i cadaueri. Nè l'vno, nè l'altro ponno far le Compagnie senza priuilegio, il quale, se si debba, e se si possa loro concedere senza turbare la Gerarchia Ecclesiastica, si lascia al sauissimo giudicio dell'Eminenze vostre.

104 E ciò in quanto al primo dubbio, nel quale à fauore delle Compagnie non si apporta alcun'idoneo fondamento, decreto alcuno specifico, nè vtorità specifica di alcun'Autore, che dica espressamente, che la Croce, la quale ne' funerali dee esser'vna, si debba portare dalle Compagnie, mà bensì all'incontro vi è decreto espresso nell'Andriense, e nello statuto del Clero Romano, che *nullo modo*, *& nulla ratione* la inalzino, ciò che si sij nell'altre processioni communi, nelle quali ogni Compagnia, e ogni Chiesa porta la sua Croce, e in questi termini parla, e s'intende la decision del Coccino nella Cesaraugustana, altrimente ella sarebbe contraria a' decreti di questa S. Congregatione, la quale ha dichiarato, che nè funerali si dee portare vna sola Croce, e quella dee essere della Catedrale, ò della Collegiata interuenendoui. E dal non osseruatsi questa distintione di processioni communi, e funebri è nato l'equiuoco degli Auuersarij, e dall'equiuoco l'errore.

105 In quanto poi al quinto dubbio oltre similmente all'altre risposte altroue apportate, non osta quell'vnico fondamento tante volte decantato dagli Auuersarij, cioè à dire, che l'Abbate non annueta *inter iura Parochialia* il far l'vfficio sopra il defonto. Imperciochè altroue esso Abbate *nel cap. 1. num. 4. de sepult.* nel fine lo annouera fra essi, e lo chiama *ius Parochiale*, come anche si può leggere appresso à Carlo Maranta nella *risposta 22. del suo 4. tomo*. E l'istesso Coccino *inter ipsa iura Parochialia* annouera le sudette beneditioni non annouerateui dall'Abbate. Laonde *iura Parochialia* non sono cinque solamente, come vuole il Coccino nell'Auersana a se stesso contrario, ma sei con l'Abbate medesimo, e otto con esso Coccino nella Romana sudetta, e più con altri Dottori.

106 E doueuano almeno gli Auuersarij dar qualche risposta alle ragioni apportate contro alla decision del Coccino nella detta Auersana. Imperciochè quantunque l'autorità della Ruota sij grande, non è però maggiore in questa materia dell'autorità di questa S. Congregatione, e di quella sopra a' Vescoui, e a' Regolari, le quali han più volte decretato à fauore de' Parochi, e che solamente nelle Chiese de' Regolari per la loro esentione non ponno essi far quest'vfficio, come si è prouato nella seconda disertatione, massimamente quando ancora vi è l'autorità di vn'altra decisione di Ruota à quella del Coccino contraria, cioè del Signor Cardinal Virile parimente iui allegata, e quando le ragioni, e i fondamenti dal Coccino apportati sono poco applicabili alla materia, della quale si tratta, e quando ancora vi è l'opinion commune à fauore de' Parochi, come si può vedere appresso il sudetto Maranta. Laonde non è opinion moderna, ma antichissima da che furono istituiti i Parochi, cioè insin dal tempo degli Apostoli, seguita dall'Abbate stesso, da' Sagri Concilij, da questa S. Congregatione, e dall'altre, dal Lauorio, e da quasi tutti Dottori, e particolarmente da S. Carlo, la di cui testimonianza, e autorità dee esser grauissima sì per la sua Santità, come anche per l'osseruanza de' Sagri Canoni, non istatuendo egli ne' suoi Concilij, approuati da' Sommi Pontefici, cosa alcuna, che non sij presa da' Sagri Concilij generali, e conforme ò à quelli, ò alla dottrina de' Padri, ò al commun senso della Chiesa.

Nè meno si è data risposta veruna, che le Compagnie non ponno acquistar ragione alcuna nelle funtioni spirituali, perche sono secolari, ne' i loro Cappellani, perche sono amouibili. Nè vale l'esempio de' Parochi regolari col dire, che anch'essi sono amouibili ad nutum de' loro Superiori, e pur tuttauia nelle lor Chiese non fanno l'vfficio i Parochi. Imperciochè questo auuien loro non per cagione de' Parochi regolari, perche sono amouibili, mà per cagion delle Chiese, perche sono esenti. 107

Nè osta il dire, che le Chiese delle Compagnie di Roma sono esenti dalla giuridittione dell'Eminentissimo Signor Cardinal Vicario, come ardisce di dire la Compagnia del Confalone, e l'adduce per suo vnico fondamento, e che perciò anche dalla giuridittione de' Parochi. Imperciochè è necessario di prouarlo con la esibitione de' priuilegi di tali esentioni concedute doppo il Sagro Concilio Tridentino, in quanto all'Eminentissimo Signor Cardinal Vicario *nel cap. 8. e 9. di riform. della sess. 22.* E in quanto a' Parochi nel *cap. 13.* nel fine *di riform. della sess. 24.* ne' qua' luoghi si toglie qualunque consuetudine, e priuilegio in contrario. E se elle sono esenti, perche adunque i Parochi vi amministrano a' loro Cappellani il Sagro Viatico, l'estrema Vntione, gli sforzano al precetto Pasquale della communione, e quando vi si sepelliscono ne hanno la quarta funerale? 108

A gli altri dubbi non fa mestiere di altra risposta di quella, chi si è data nell'altre scritture, le quali supplicano i Parochi, che dall'Eminenze Vostre si rileggano, e si persista ne' decreti, che in questa causa furono fatti a' 27. di Genaio del presente anno, e di risoluere l'vltimo dubbio a fauore di essi per le ragioni iui anche apportate, accioche le Compagnie con l'autorità de' Sagrosanti decreti di cotesta S. Congregatione rendano a' loro Pastori la douuta riuerenza, e con pace esercitino insieme gli vltimi vffici di pietà, douuti a' fedeli defonti secondo che si prescriue dalla Chiesa. 109

Auditis partibus S. Rituum Congregatio tertiò præfata dubia, excepto dubio quintò, cuius resolutionem distulit, pro Parochis resoluit. Sed quia Confraternitates recursum habuerunt ad Sanctissimum D. N. qui causam remisit ad S. Congregationem Concilij, ego quartò eisdem dubijs respondi per hæc verba. 110

Eminentissime Domine. Quinque dubia, de quibus agitur, fuerunt remissa per Sac. Congregationem Rituum ad hanc Sac. Congregationem examinanda, & decidenda, quorum quatuor, excepto vltimo, fuerunt disputata, & resoluta in eadem Sac. Congregatione Rituum sub die 27. Ianuarij 1679. fauore Parochorum, qui humilimè supplicant pro eorumdem confirmatione. 111

Primum ergo dubium, *An Confraternitas Mortis, atque adeo quæcumque aliæ Confraternitates seculares possint in funeribus erigere suam Crucem, quando defuncti à proprijs Parochis tumulandi deferuntur ad ipsarum Confraternitatum Ecclesias, in quibus sepulturam elegerant.* 112

Negatiuè resoluendum, quemadmodum resoluit Sac. 113
Con-

Congregatio Rituum sub dicto die 27. Ianuarij 1679. Etenim ad Parochum spectat funus, illudque dirigere, & determinare, cum Ius habeat in qualibet parte suæ Parochiæ, & super cadauer vsque ad Ecclesiam, in qua sepeliendum sit, Oldrad. cons. 82. sub num. 2. Barbos. de Iur. Ecclesiastico vniuers. lib. 2. cap. 10. num. 74. cum seq. Nouar. in Lucerna Regul. verbo Defunctus num. 4. Zecch. de Republic. Ecclesiastica cap. 28. num. 18. Cesped. de exempt. Regular. dubit. 219. num. 29. Bordon. oper. moral. tom. 3. resolut. 51. de sepult. num. 60. Lauor. var. Elucubrat. tit. 2. cap. 9. num. 119. Lezana in summa verbo Defunctus num. 4. Passario. de stat. hominum tom. 2. quæst. 187. art. 4. sub num. 191.

114 Ac proinde in funeribus, dum cadauer ad tumulandum defertur, sola Crux Parochi erigitur, S. Congregatio apud Gauantum in manual. verbo exequiæ num. 14. & nemo alios præter Parochum, & illo inuito potest deferre Crucem, etiam si sint Regulares mendicantes, non habentes priuilegium Apostolicum, Oldrad. d. cons. 82. sub num. 2. Lauor. d. tit. 2. cap. 3. num. 206. & cap. 11. num. 73. & seq. Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 25. sub num. 8. Vgolin. de Episc. cap. 58. sub num. 3. vbi idem seruari, quando Parochianus Clerici secularis elegit sepulturam in Ecclesia alterius Clerici secularis, Bonacin. de contract. disput. 3. quæst. 21. punct. 5. vers. dixi dum Parochus, Molphes. in summa par. 2. tract. 13. cap. 8. num. 54. Barbos. de Iur. Ecclesiast. vniuers. lib. 2. cap. 10. sub num. 78. Lansen. de Franc. de controuers. int. Episcop. & Regular. quæst. 67. Seff. decis. 413. num. 18. & seqq.

115 Et in specie Confraternitates, quaodo accedunt ad funera, ad quæ non possunt accedere, nisi vocatæ ab hæredibus defuncti, non possunt erigere propriam Crucem, Ricciul. elucubrat. Ecclesiast. lib. 4. cap. 14. num. 3. Barbos. de Paroch. cap. 26. num. 61. in fine, & in summa decision. Apostolic. collectan. 207. num. 2. Lezan. quæst. Regular. tom. 2. par. 2. cap. 15. num. 27. Samuel. de sepult. tract. 1. disput. 2. contr. 10. conclus. 5. Murgal. eodem tract. tom. 1. tract. 8. disquisit. 3. sect. 2. dub. 27. num. 7. Passarin. d. tom. 2. disput. 187. art. 4. sub num. 184. in fine Donat. in prax. regular. tom. 3. tract. 8. de Confraternit. quæst. 30. Franc. de Eccl. Cathedral. cap. 25. num. 357. qui omnes referunt, ità pluries declarasse Sac. Congregationem.

116 Ratio autem est, quia delatio Crucis est signum Iurisdictionis, seu aoctoritatiuæ potestatis, quam nullus potest in alieno Territorio exercere, inuito illios Domino, vt inquit Bonac. de contract. disp. 3. d. q. 21. punct. 5. sub num. 2. propè finem, & quod delatio Crucis sit signum Iurisdictionis, maioritatis, præeminentiæ, & superioritatis, tradit Abb. in cap. 1. sub num. 7. ibique Butr. n. 6. vt lite pendente Card. in Clem. Archiepiscopo sub num. 5. Decian. cons. 67. num. 7. lib. 2. Passarin. tom. 2. quæst. 187. d. art. 4. sub num. 186. in fin. Ventrigl. de Archiepisc. cap. 17. num. 8. & cap. 18. num. 6. Donat. in prax. Reg. tom. 1. tract. 13. q. 81. num. 3. Et in hac specie funerum declarauit S. Rituum Congregatio in Andriensi ad 4. sub die 22. Nouembris 1631. vbi quod interueniendo in funeribus Crux Ecclesiæ Cathedralis, quamuis cadauer deferatur sepeliendum ad Ecclesias Regularium, deferri debeat sola Crux Cathedralis, vt apud Barbos. de Paroch. cap. 26. num. 78. vel Collegiatæ, vt in Bononiensi 14. Maij 1644. in signum quidem præeminentiæ, ac dignitatis.

117 Et propterea ex hac ratione, quia erigere, & deferre Crueem est actus iurisdictionis, prohibitum est Regularibus, & Confraternitatibus facere processiones cum eleuatione, seù delatione Crucis extra proprias Ecclesias, & claustra Monasteriorum, nisi de licentia, & consensu, aut cum Cruce Parochi, non obstantibus quibuscumqoe consuetudinibus, vel præscriptionibus immemorabilibus ex declaratione, & decreto huius Sac. Congregationis confirmato ab Vrbano VIII. in quo decreto præseruantur tantùm Priuilegia Apostolica concessa post d. Conc. Trid. vt refert tom. 1. consult. 221. n. 1. & seq. ac tradit Donat. d. tom. 1. par. 2. tract. 13. quæst. 81. num. 1. & seqq. per tot. Nouat. in Lucerna Regular. v. Processiones n. 25. Et in specie funerum extant priuilegia Regularibus concessa erigendi suam Crucem; vt in extrauag. inter cunctas §. porrò, de priuil. & plurium Pontificum in 2. dissertatione adducta.

Vndè etiam prædicta comprobantur, quia in funeribus vnica tantùm Crux est deferenda, vt disponitur in ipso statuto Cleri Rom. c. 7. §. 4. vel illa Capituli Cathedralis, siue Parochi, vt tradit Io. Baptista Parolettus in Palestra Clericali par. 3. cap. 5. litt. D. quem refert, & sequitur Dian. oper. moral. tom. 7. tract. 1. resolut. 239. iuxta vltimam impressionem coordinatam, Moron. respons. 51. num. 1. Passario. de stat. hom. d. q. 187. art. 4. sub n. 186. vbi recenset plures declarationes Sac. Congregat. vel illius Ecclesiæ, ad quam corpus defuncti defertur, Barbos. de Iur. Ecclesiast. vniuers. lib. 2. d. cap. 10. num. 78. & de Paroch. d. cap. 26. n. 7. Moron. d. respons. 51. num. 21. & Lezan. in Sum. v. Crux. 118

Et consequenter non potest deferri Crux Confraternitatis, quia Confratres sunt laici, & seculares, & per delationem Crucis deputarentur maiores, & superiores ipso Parocho, incedente cum pluuiali, & stola, & sub vexillo Crucis ipsius Confraternitatis, Decian. d. cons. 67. sub n. 6. cum seqq. lib. 2. Emin. de Luca disc. 19. n. 23. de Regular. Rot. decis. 320. n. 27. part. 11. quod est absurdum, vt maior procedat sub vexillo minoris, vt per Decianum vbi proximè. 119

Et hinc Card. S. Seuerinæ nuncupatus scriptum reliquit, quod in processionibus pro associandis cadaueribus ad sepulturam præcedunt Confraternitates laicales, & post ipsas deferens Crucem, & deindè sequitur Clerus Regularis, & Secularis, & vltimo loco Parochus indutus superpelliceo, & stola, prout refert Theodos. Rub. apud Gratian. discept. 298. num. 87. & ex eodem Rubeo Barbos. de Iur. Ecclesiast. vniuers. lib. 2. d. cap. 10. sub n. 56. & de Paroch. d. cap. 26. sub num. 56. Et ita etiam disponitur, & ordinatur in Rituali Romano in rubr. de exeq. quod facit Ius, & est pro lege tenendum, non obstantibus quibuscumque consuetudinibus, vt plenè firmauit Rota decis. 647. per tot. par. 4. tom. 3. rec. & coram Dunoz. Sen. decis. 198. per tot. Et istud Rituale fuit ordinatum, & confectum longo studio per dictum Card. S. Seuerinæ, vt dicitur in Bulla S. M. Pauli V. confirmatoria Ritualis in principio illius impressa. 120

Non obstat, quod Confratres habent Ecclesiam, quod in funeribus deferri debeat vna Crux, & illius Ecclesiæ, ad quam cadauer defertur tumulandum ex ipso statuto Cleri Romani in c. 5. §. 7. & ex pluribus declarationibus Sac. Congregationis Rituum, & Sacr. Concilij Tridentini. Quia habent Ecclesiam quoad gubernium temporale, & œconomicum tantùm, non autem in titulum, & quoad exercitium spiritualium, quorum sunt incapaces, quia laici; & ideò quoad spiritualia est subdita Ecclesiæ Parochiali, nec statutum, nec declarationes loquuntur de Ecclesijs Confraternitatum, immò illas excludunt, & signanter in illa Andriensi 22. Nouembris 1631. quæ datur authentica in Summ. num. 2. nam in illa postquam Sac. Congregatio ad primum dixerat, quod Crux deferri debeat illius Ecclesiæ, ad quam funus defertur, respondens ad secundum limitando declarauit, quod Confraternitates nullo modo in actu associationis cadaueris Crucem erigere possint, & hoc idem habetur ex statuto Cleri Romani, d. cap. 7. §. 4. vbi licèt in d. antecedenti cap. 5. §. 7. decernat, quod vna tantùm Crux deferatur, in d. tamen cap. 7. d. §. 4. statuit, quod nulla ratione Confraternitates Crucem erectam in funere portare possint. Et clariùs in d. Rituali Romano, quod in omnem casum semper esset præferendum cuicumque statuto, cum sit confirmatum à Papa cum clausula sublata, & Decreto irritanti, vt in d. decis. 647. par. 4. tom. 3. rec. & coram Dunoz. Sen. d. decis. 198. n. 1. cum seq. 121

Minùs obstat Bulla fel. record. Pij IV. pro Confraternitate Mortis. Illa enim, præterquam quod non est edita post Concil. Trident., est tantùm confirmatio statutorũ eiusdem Confraternitatis, in quibus nulla fit mentio de erigenda Cruce in funeribus à Parocho præsente ductis. 122

Solùm enim *in cap.* 32. statuitur de Processionibus à Confraternitate fieri solitis, inter quas non est, nec ibi recensetur Processio funeralis *& in cap.* 44. solùm datur facultas deferendi Crucem, quando Parochus non comitatur funus cum Cruce sua, vt in ipso legitur, ac proinde non potest dici Bulla prædicta hunc casum comprehendere, nec ad illum dd. Statuta extendere. Confirmatio enim non ampliat confirmatum, sed tantummodò illi maioris roboris firmitatem adijcit, Rota coram S. M. Innocen. X. *decis.* 680. *num.* 17. *& in rec. decis.* 85. *num.* 2. *& decis.* 377. *num.* 18. *&* 25. *part.* 17.

123 Et quæcumque priuilegia concessa Confraternitati Mortis, aut alijs intelligi debent in alijs processionibus, in quibus, vel solæ Confraternitates interueniunt, vel possunt deferri plures Cruces, non autem in Processionibus funerum, in quibus vna Crux tantùm eleuari, & deferri potest, & est prohibitum Confraternitatibus illam deferre, ne sequatur supradictum absurdum, vt Parochus maior, & superior incederet sub Cruce Confraternitatis inferioris, & regulariter omnia Priuilegia semper intelliguntur sine præiudicio Parochi, Medic. *de sepult. par.* 1. *q.* 7. *num.* 41. Scil. *d. decis.* 413. *sub num.* 2. *cum seq.*

124 Et hoc ipsum manifestè supponunt omnes declarationes Congregationum, & Doctores, dum dicunt, Confraternitates inuitatas ad funera non posse erigere Crucem; supponunt enim habere ius deferendi Crucem, dum illam prohibent deferri, & erigi in funeribus, quia talis prohibitio non fuisset necessaria in Confraternitatibus non habentibus facultatem, seù priuilegium deferendi Crucem, Lottet. *de re benefic. lib.* 2. *quæst.* 32. *num.* 86.

125 Neque subsistit prætensa obseruantia, consuetudo, & quasi possessio Confraternitatis erigendi, & deferendi Crucem in funeribus, præsente Parocho; quia non probatur pacifica, & est difformis ex actibus contrarijs gestis per eosdem Parochos, vt ex pluribus attestationibus iuratis, & depositionibus ad perpetuam rei memoriam, quæ dantur *in hoc Summario num.* 3. Ideòque nullius momenti, Caren. *resolut.* 102. *num.* 13. Rota coram Buratt. *decis.* 464. *n.* 6. & obseruantia interrumpitur per vnicum actum contrarium, Rot. *decis.* 319. *n.* 37. vbi etiamsi darentur mille actus pro obseruantia *par.* 11. *rec.*

126 Eòque magis, quia non solùm agitur de præiudicio vnius, vel alterius Parochi, sed totius Vniuersitatis, & Collegij Parochorum, ac proinde probari debet scientia omnium Parochorum, de quorum præiudicio agebatur, Rot. coram Coccin. *decis.* 436. *num.* 6. & coram Buratt. *dec.* 129. *num.* 7. *& in rec. decis.* 697. *n.* 16. *& seq. par.* 4. *tom.* 3.

127 Maximè, quia materia est facultatiua, *Sum. d. num.* 3. nam Parochi possunt permittere, quemadmodum permiserunt, eleuationem Crucis Confraternitatibus, *d. sum. n.* 3. vel non accedere ad Processiones; In facultatiuis autem non acquiritur quasi possessio manutenibilis, Rip. *in c. cum Ecclesia Sutrina num.* 42. *& seqq. de causa possession. & propriet.* cum alijs per Posth. *de manutenen. obseruat.* 53. *num.* 2. *& seqq.* Idque procedit non obstante quocumque lapsu temporis etiam immemorabilis, Adden. ad Gregor. *decis.* 162. *sub num.* 15. Et tollitur omnis difficultas ex d. Rituali Romano; nam in Bulla confirmatoria derogatur quibuscumque consuetudinibus contrarijs, & decernitur, neminem posse aliter cæremonijs satisfacere, nisi forma in d. Rituali præscripta seruata, & solùm præseruatur immemorabilis, & propterea cum immemorabilis non probetur, nec probari possit, nulla alia consuetudo, quamuis longissima, potest suffragari, Rot. *d. decis.* 647. *num.* 9. *& seqq. par.* 4. *tom.* 3. *rec.* & coram Dunoz. Sen. *d. decis.* 198. *nu.* 2. *& seq.*

128 Et proinde neque etiam agi potest de manutentione, præsertim in hac Sac. Congregatione, vbi discutiuntur causæ in Petitorio, & quia ius Confraternitatibus resistit, vt patet ex d. Rituali Romano, confirmato cum decreto irritanti, & ex tot declarationibus Sac. Congregationis supra recensitis, & signanter ex illis factis ab hac Sac. Congregatione, & confirmatis ab Vrbano, relatis, *d. Summar. num.* 1. in quibus prohibetur Confraternitatibus facere Processiones cum Cruce extra propriam Ecclesiam sine licentia, & Cruce Parochi, non obstantibus consuetudinibus, etiam immemorabilibus, & solùm præseruatur priuilegium Apostolicum concessum post Concilium Tridentinum, quale non habet Confraternitas Mortis, aut quæcumque alia. In his enim, quibus ius resistit, non conceditur manutentio, non obstante possessione vel quasi, quæ tunc potiùs dicitur occupatio, & vsurpatio, & abusus, Tamburin. *de iur. Abbat. tom.* 1. *disput.* 15. *quæst.* 8. *num.* 10. *& seq.* Posth. *de manuten. obseruat.* 44. *num.* 12. *& seqq.* Rota post eundem *dec.* 215. *num.* 2. *& decis.* 422. *num.* 6. *cum seq.*

129 Secundum dubium, *An Confraternitas possit Crucem erigere tàm in via, quàm in Ecclesia Parochiali, quando in ea cadauer est tumulandum*: negatiuè pariter est resoluendum, vt etiam videtur admittere Pars aduersa, & adsunt tot declarationes Sacr. Congregationis, prohibentes in hoc casu Crucem eleuari, & deferri per Confraternitates, & disponit etiam statutum Cleri Romani, vt supra dictum fuit.

130 Ad tertium dubium respondendum, posse Capellanum post absolutum à Parocho officium funeris, iterum facere officium sine tamen Cruce, stola, & aspersorio, vt resoluit Sac. Congregatio Rituum in hac causa 27. Ianuarij 1679. & prius in vna Cauarum 1665. Stola enim, Crux, & aspersorium conceduntur Parocho in signum Parochialis officij, & iurisdictionis, vt tradit Passarin. *d. quæst.* 187. *art.* 4. *num.* 190. Ideòque dum sepeliendus est defunctus in Ecclesia exempta Regularium, non potest Parochus in ea recitare orationes cum Stola, & Cruce, sed ista deponere debet, idem Passarin. *d. art.* 4. *num.* 192. *cum seq.* Barbos. *de Iur. Eccles. vniuers. lib.* 2. *d. cap.* 10. *num.* 80. *cum seqq.* Lauren. de Franc. *de controuers. inter Episcop. & Regular. quæst.* 68. Et hoc etiam probatur ex Rituali Romano *in rubrica de Exequijs*, vbi statuitur stolam deferri per Parochum; vndè cum Capellanus Confraternitatis nullam habeat iurisdictionem, non potest officium cum Cruce, stola, & aspersorio celebrare in Ecclesia Parochiali. Et ita etiam fuit obseruatum, vt ex attestationibus iuratis, quæ dantur *Summar. num.* 3.

131 Ad quartum dubium, *An possit Parochus super cadauere, præsertim sui Parochiani, qui in Ecclesia, seù Oratorio Confraternitatum intra fines suæ Parochiæ positis, sepulturam elegit, officium funeris peragere*, affirmatiuè est respondendum ex multis Sac. Congregationis Rituum declarationibus authenticis, datis *in d. Summ. num.* 4. & refert etiam Nicol. *in floscul. v. Confraternitas sub num.* 20. Lauor. *var. Elucubrat. tit.* 2. *cap.* 3. *num.* 119. *& seq. & cap.* 11. *num.* 207. Samuel. *de sepultur. contr.* 5. *conclus.* 8. *num.* 16. Bonac. *de contract. d. disput.* 3. *quæst.* 21. *num.* 2. Passarin. *d. quæst.* 187. *art.* 4. *num.* 194. *in fine*. Et statuitur etiam in Concilio Mediolanensi 7. *tit. de Sodalitat.* Item ex priuilegijs exemptionis, quibus gaudent Regulares apud Peyrinum, & alios. Pro quibus extant variæ declarationes apud Pasqualigum, & supponit Rota in Veronensi iurium Parochialium coram Virili apud Posth. *dec.* 260. videnda.

132 Neque obstat decisio in Auersana funeralium coram Coccino inter eius impressas *decis.* 2089. in qua firmatur, quod ius faciendi officium super cadaueribus non sit ius Parochiale, & Ecclesiam Parochialem non fundare intentionem suam super subiectione alterius Ecclesiæ, vel alicuius Confraternitatis, quamuis intra fines suæ Parochiæ sitæ; quia, quidquid sit quoad omnimodam iurisdictionem, quoad iura tamē Parochialia, & in specie super ius faciendi officium super cadaueribus, habet Parochus intentionem fundatam, & ad ipsum spectat, etiam in alia Ecclesia intra limites suæ Parochiæ, non autem ad Sacerdotes, seù Capellanos illius Ecclesiæ hoc officium peragere, Barbos. *de Paroch. d. cap.* 26. *sub num.* 8. vbi refert, ita fuisse resolutum per Sac. Congregationem in Mediolanensi, & idem tradit *de Canonic. & Dignitatib. cap.* 18. *num.* 62. & in Summa decisionum Apostolica-

stolicatum *v. Officium Defunctorum num. 1. & seqq.* Passarin. *de stat. homin. d. quæst. 157. art. 4. sub num. 194.* & in terminis quando defunctus sepelitur in Ecclesia alicuius Confraternitatis, quod officium facere pertineat ad Parochum, non autem ad Cappellanum, seu Sacristam illius Confraternitatis, tradunt Lauor. *lucubrat. Ecclesiasticar. tit. 2. d. cap. 9. num. 120. & cap. 11. num. 107.* Samuel. *de sepultur. tract. 1. disp. 5. contr. 10. in 4. Conclus.* vbi refert, ita declarasse Sacram Congregationem in Laudensi, referente Cardinali Taberna, & resolutionem extare in illius Synodo, Gauant. *in Manuali v. Confraternitates num. 41.* Bonacin. *de contract. d. disput. 3. d. quæst. 25. pun. 5. sub num. 1. in fine*, vbi refert tres resolutiones Sac. Congregationis, Passarin. *d. art. 4. sub num. 194. in fine*, Lezan. *oper. moral. tom. 1. par. 2. cap. 15. sub num. 22.* vbi dicit, ita fuisse resolutum per Sac. Congregationem Episcoporum, & Regularium, Donat. *in prax. Regular. tom. 3. tract. 8. quæst. 38.* Murg. *de Sepultur. tom. 1. tract. 8. disquisit. 2. dub. 25. num. 5. & seq.* Nicol. *in Floscul. v. Confraternitas n. 20.*

133 Et dicta decisio Rotæ coram Coccino potest ad summum procedere in illis Ecclesijs, in quibus adest perpetuus Rector ad tradita per Archid. *in c. pluries num. 3. 16. quæst. 1.* & Host. *in c. dilectus num. 4. de Capel. Monach.* & quoties Ecclesiæ Confraternitatum ex priuilegio Apostolico sunt exemptæ à Parochia, vt aduertit Nicol. *in Floscul. v. Confraternitas num. 19.* & d. decisioni Rotali præferendæ sunt resolutiones Congregationum, quibus ipsa Rota solet, & tenetur deferre, vt coram Cels. *decis. 5. num. 12.* & coram Bich. *decis. 459. num. 1.* & si quæ dantur declarationes Sac. Congregationis in contrarium, procedunt in casu, quo Parochus nolit ipse officium celebrare, vt per Nicol. *d. v. Confraternitas sub num. 19. & 20.* Et in his terminis quando Ecclesia non est exempta, dixit Rota ex mente Sac. Congregationis, id licere Parochis, *vt in cit. Veronensi* coram Vitili. Ac demum quia Abbas *in cap. 1. num. 4. de sepult. in fine*, hoc officium recenset inter officia Parochialia, illudque appellat ius Parochiale. Qua de re videndus omninò Carol. Maranta *resp. 22. tom. 4.* Et si vacat, secunda dissertatio tradita in vltima Congregatione.

134 Et ita se habet consuetudo, & obseruantia, vt ex dictis attestationibus, *Summar. num. 3. & decr. Sac. Congregationis summ. n. 4.*

135 Deinde his addidi aliam responsionem in compendium redactam.

136 Ad dubia proposita in præterita Congregatione, & non resoluta, ad 1. scilicet, & ad 2. negatiuè respondendum est, ad 3. posse sine stola, aspersorio, & Cruce, vt ad illa respondit Sac. Rituum Congregatio 27. Ianuarij 1679. Quartum verò affirmatiuè resoluendum.

137 Etenim vna tantùm Crux erigenda est in funeribus, quod non controuertitur, & in concursu Ecclesiæ superioris cum inferiori, non huius, sed illius erigenda est Crux, licèt funus ad inferiorem ducatur, vt notat Passarin. *de stat. homin. tom. 2. q. 187. art. 4. num. 186. cum seq.* Estque ratio naturalis, canonica, & ciuilis, ne caput ponatur sub pedibus, quod indecorum, & inhonestum aduertitur a Rota *dec. 4. num. vlt.* coram Eminentissimo Otthobono.

138 Cum igitur Confraternitates laicales sint inferiores, quia non sunt de Clero, immò subiectæ Clero, quia puri laici, cumque ipsæ non possint de iure in funeribus eleuare Crucem, neque incedere sub Cruce, sed ante illam, vt refert Barbos. *de iur. Eccles. lib. 2. c. 10. n. 56. & de Paroch. c. 26. num. 56.* vrget quidem regula, quod in concursu simultaneo Cleri cum laicis, incedant isti sub illo, non autem contra.

139 Non obstat, quod eleuatio Crucis non sit actus iurisdictionis; quia saltem est signum præeminentiæ, præcedentiæ, ac directionis, non concedendæ laicis supra Clerum, neque inferioribus supra Superiorem, præsertim in functionibus Ecclesiasticis, & pertinentibus ad curam animarum.

140 Minùs obstat, quod Ecclesia Confraternitatis sit publica, ipsaque Confraternitas habeat priuilegium eleuandi Crucem, ac sepeliendi, sitque à iurisdictione Parochi exempta, id quod gratis concedimus. Nam cum laici non sint, neque possint esse Rectores Ecclesiæ, quia incapaces coniugij spiritualis, & Parochus intra limites suæ Parochiæ sit verus Rector omnium Ecclesiarum particularium, non erectarum in titulum Collegij, vel Rectoriæ clericalis, ne aliàs Ecclesiæ remaneant viduæ, vel acephalæ, vtique Confraternitates laicales non habent, nisi solùm vsum Ecclesiæ cum rerum temporalium œconomia, quam possunt absque vlla resignatione ad suum libitum dimittere, atque adeò etiam in sua Ecclesia de iure sunt subiectæ Parocho quoad functiones Parochiales, vt optimè firmauit Rota *dec. 124. §. Etenim p. 12. & dec. 231. n. 2. cum seq. p. 13. rec.* & declarauit S. Congregatio super Episcopis in Foroliuiensi 22. Septembris 1679. & hæc S. Congregatio respondendo ad quæsita huius causæ Romanæ iurium Parochialium 16. Martij 1680.

Idque præcipuè de Iure Parochorum quoad funera in Ecclesijs Confraternitatum, & missam in eis solemniter celebrandam iuxta S. Congregationis decreta, quæ referunt Bonacin. *tom. 2. disp. 3. de contract. quæst. 21. punct. 5. ad §. obserua secundo*, Samuel *de sepult. tr. 1. disp. 5. contr. 10. conclus. 4.* Lezan. *tom. 1. quæst. reg. p. 2. c. 15. n. 22.* Murgas *de sepult. tom. 1. tr. 8. disq. 2. dub. 25. num. 5. & seq.* Donat. *rer. regul. tom. 3. tr. 8. quæst. 38.* & Passarin. *de stat. homin. q. 187. art. 4. num. 194. ad finem.* 141

Porrò eleuatio Crucis, & ius sepeliendi sine Parocho subsidiariè tantùm conceditur Archiconfraternitati Mortis, Parocho scilicet absente, vel negligente, non autem illo præsente. Neque prætensa exemptio extendi debet ad functiones Ecclesiasticas, literaliter non expressas in ipsa exemptione, quando nimirùm Parochus adest, & vult eas peragere; quia quodcumque priuilegium intelligendum est præcisè in suis terminis, non contra Parochum præsentem, ac volentem fungi officio suo, præsertim in concursu cum laicis, vt est regula relata *in dec. 165. §. quoniam visum p. 16. recent.* 142

Hinc patet, non adaptari statutum Cleri Romani; quia loquitur de Ecclesijs in peculiarem titulum erectis cum Collegio, vel Rectore Ordinis Clericalis ad terminos iuris naturalis, Canonici, & ciuilis. 143

Et decisio 2089. Coccini pariter loquitur de seculari Ecclesia in particularem titulum erecta, & quatenus aliter loqueretur, esset sanè iuri contraria. Decisio autem 36. *num. 7.* coram Roias, & 45. coram Zarata *num. 10. cum seq.* loquuntur de hospitalibus erectis collegialiter cum iuribus Parochi per priuilegia expressa. 144

Quoad verò ad prætensam consuetudinem, vel illi obstat varietas probata per Parochos, vel abusus impræscriptibilis ponendo caput sub pedibus, vt plenissimè apud Eminentissimum Orthobonum *d. dec. 4. n. 37. cum tribus seqq. ac dec. 212. n. 11. & seq. p. 15. recent.* 145

Quatenus verò Ecclesia Confraternitatis habeat priuilegium territorij separati à Parochia, quod nondum ostensum est, ac etiam habeat Clerum mercenarium pro functionibus Ecclesiasticis, Rectoria esset reseruata Summo Pontifici, & Clerus fungeretur officio Vicarij, aut Vicerectoris, atque ita posset Ecclesia erigere Crucem in forma Cleri, Parocho etiam præsente, quando funus ad illam duceretur, præcedentibus tamen Confraternitatibus laicis ante Crucem, & incedente Clero sub Cruce ad formam Ritualis Romani *sub tit. Exequiarum ordo, vers. mox ordinatur processio*, & Ritualis maioris Eminentissimi viri D. Cardinalis S. Seuerinæ *in rubr. de exeq. & ord. proced.* quorum verba in 2. dissertatione hac de re integrè protulimus. 146

Et hæc quidem summatim nobis suggessit D. Vincentius Russophylus, Patritius Altamuræ, Vir generis nobilitate, doctrina, prudentia numeris omnibus integer, vtque omnia vno verbo complectat, Eminentissimi Cardinalis Hieronymi Casanate, hoc est, oraculi Themidis consultricis Auditor. Quæ sanè sufficere, possent ad hæc dubia in fauorem Parochorum decidenda. Poterunt tamen Eminentissimi Patres, si lubet, pro maiori causæ instructione resumere scripturas 147

omnes in duabus præteritis Coogregationibus datas, & insistere decretis in hac causa emanatis à S. Rituum Congregatiooe, prout ijdem Parochi humillimè petunt, ac supplicant.

148 Sacra Congregatio Concilij distulit resolurionem, & Cardinalis de Luca edidit super primo dubio sequentem discursum.

149 Erecta in Vrbe secularium Confraternitate ad pleraque pietatis opera exercenda, & præsertim pro oratione 40. horarum, & pro charitatiua, & gratuita sepultura pauperum, & miserabilium defunctorum, ideòque Mortis, & 40. horarum nuocupata, S. M. Pius IV. de anno 1560. dictam erectionem approbauit, eidemque Confraternitati quamplura concessit priuilegia, & præsertim vt in processionibus per Vrbem Crucem deferre posset, atque ad aliam Ecclesiam se transferre, vel nouam erigere, in qua Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum retineri possit, quodque eius Officiales, Confratres, & Capellani quorumcumque pauperum decedentium corpora in forma Ecclesiæ consueta, & solemniter sepelire, vel sepeliri facere liberè, & licitè valeant.

150 Cum autem eadem Confraternitas, quæ circa illa initia in varijs Ecclesijs euagata fuit eo modo, quo de recenti experti sumus in Confraternitate Agonizantium, tractu temporis propriam contraxerit Ecclesiam Mortis nuncupatam, habentem sine dubio omnia veræ, & publicæ Ecclesiæ requisita, adeò vt ab anno 1606. citra vsque ad præsens per Summos Pontifices tanquam talis nuncupata, & tractata fuerit, pluraque defunctorum cadauera ad illam pro sepultura deferri soleant. Hinc oritur primum dubium, à quo alia peodere in magna parte videntur, quænam Crux in huiusmodi sepeliendorum funere debeat erigi, an scilicet illa Confraternitatis, vel illa Parochiæ defuncti?

151 Quamuis autem cum magno quidem studio, & labore multa hioc inde in iure deducta fuerunt, præsertim ex parte Parochorum, multaque etiam hinc inde deducta sint in facto super inclusione, & respectiuè exclusione consuetudiois, in qua ex parte Confrateroitatis magnum constitui videtur fundamentum; nihilominùs mihi videtur, quod adeò magnus labor in notabili parte fuerit superfluus, assumendo in abstracto quæstiones cessantes ex solo facto, quodque distinguendo facilis esse possit resolutio.

152 Tres itaque ad rem distioguendo videntur casus. Vnus nempè, in quo Parocho nolente, vel negligente intra tempus à S. M. Vrbano VIII. statutum, facere funus, quia nempè defunctus pauper, & miserabilis esset, quod præsertim in defunctis ex morte violenta sequi frequenter solet, adeò vt sola Confraternitas cum proprijs Confratribus, Capellanis, & Clericis funus peragat, atque defunctum ad propriam Ecclesiam pro sepultura traducat sine Parocho, alijsque Clericis secularibus, vel regularibus. Alter est casus, in quo Confraternitas interueniat cum Parocho, fortèque cum alijs Clericis secularibus, vel Regolaribus in funere defuncti sepeliendi in alia Ecclesia. Et tertius est casus præcisus quæstionis; quod scilicet eadem Confraternitas cum Parocho, alijsque Clericis secularibos, vel Regularibus interueoiat in fuoere defuncti sepeliendi in propria ipsius Confraternitatis Ecclesia.

153 In primo, & secundo casu planæ videntur resolutiones. In primo, scilicet affirmatiuè tum ex clara, & literali dispositione prædicti Indulti Apostolici Pij IV. quod propriè, & principaliter istum casum percutere videtur. Tum etiam quia nulla alia interueniente Cruce pernecesse ista venit adhibenda, ne aliàs contra ritom vniuersalem Ecclesiæ fiat funus, & sepeliatur Christianus absque Cruce. Et è conuerso in secunda plana sit negatiua, vt Confraternitas propriam Crucem erigere non valeat ob expressam, & literalem dispositionem statuti Cleri Romani, adeò vt isti duo casus videantur disputationis incapaces. Non tamen inutile censendum est eos distinxisse, & prænotasse ad effectum regulandi obseruantiam hinc inde deduci solitam, & conciliandi, vel interpretandi testes hinc inde deductos, qui aliàs nimirum varij, vel contràrij videntur, quoniam plerique actus, de quibus ipsi pro vna, vel respectiuè altera parte loquuntur, io istis casibus verificabiles esse possuot.

154 Quatenus itaque pertinet ad tertium casom, qoi est proprius, & præcisus quæstionis, pernotandum, vel præsupponendum venit certum, receptum, & irrefragabile principium, vel axioma, quod ounquam euagandum est in generalibus, vel similibus, quando habentur specialia, & indiuidualia. Ideòque inanis videtur magnus labor hinc inde adhibitus io perquirendo authoritates antiquorum, & modernorum Caoonistarum, & Moraliom citra, & vltramontanorum, siue in perquirendo multas Sacrarum Congregationum declarationes, quæ pro regionum, & Casuum diuersis moribus, & respectiuè circumstantijs prodierunt, dum in Vrbe habemus specialem, & indiuidualem determinationem statuti Cleri Romani; quod prudenter, & studiosè ordinatum fuit ad dirimendas quæstiones, quas inuolutas reddidit varietas tot authoritatum, & decisionum, ac declarationum, quæ hinc inde habentur, & cum magno labore, & diligentia collectæ sunt per vtramque partem, vt ita scilicet per statotum istæ controuersiæ, quæ frequentes, & scandalosæ esse solebaot, dirimantur, istudque statutum est illa irrefragabilis lex, in qua situm est Cleri, & Parochorum fuodamentum, ideòque ab eis nullo pacto impugnabilis.

155 Statutum itaque io verbis disponit, quod in fuoere vna tantùm Crux adhiberi debeat illius Ecclesiæ, ad quam cadauer tumulandum defertur, nec alia Crux, siue Crucifixus erigatur, siue sit propriæ Parochiæ, siue Regularium, siue laicatum Confraternitatum, & per coosequens, cum ista sit vera Ecclesia, atque ad illam funus ducatur, hinc de plano exclusa remanet prætensio Parochorum, dum in verbis superiùs registratis expressè dicitur, quod erigatur Crux Ecclesiæ, ad quam cadauer defertur, non autem illa Parochiæ, adeò vt intret vulgaris regula *textus in l. ille, aut ille ff. de leg.* 3. quod in claris, & expressis non intrant quæstiones, & argumenta.

156 Neque his aduersari videtur altera statuti pars, quæ prohibet erigi Cruces Confraternitatum, quoniam quando Confraternitas considerata de per se absque propria Ecclesia haberet hanc prætensionem, tunc vtique reijcienda esset, dum regulariter, & pro frequentiori contiogentia huiusmodi Confraternitates soleant habere solùm priuata Oratoria, vel Capellas in alienis Ecclesijs, vt praxis docet in Ecclesijs Mineruæ S. Laurentij in Damaso, S. Augustini, SS. Apostolorum, & similibus, atque antiquiori tempore verificabatur etiam in istamet Confraternitate, antequam ista Ecclesia erigeretur; quoniam io aliena Ecclesia sedem habebat cum priuato Oratorio, illoque statu, vel tempore attento, oon poterat erigere propriam Crucem, nisi in primo casu, de quo supra; de quo intelligendom est Indultum Pij IV. atque ad hanc distinctionem inter Ecclesiam, & Confraternitatem omoinò reflectendum venit, quoniam ea mediante, omnia contraria coociliantur, atque tolluntur æquiuoca.

156 Alia siquidem est Crux Ecclesiæ consideratæ de per se indepeodenter à Confraternitate, & alia est Crux Confraternitatis consideratæ de per se independenter ab Ecclesia. Existentia verò Confraternitatis in Ecclesia oon tollit substantiam Ecclesiæ, neque illi adimit illas præemineotias, quas Ecclesia suo iure haberet, quamuis Confraternitas ibi non adesset, dum ita esset dare casum, quod accidens præualeret substantiæ, illamque destrueret, atque in hac distinctione totus est præsentis controuersiæ punctus.

157 Et quamuis ex parte Parochorum replicari soleat, quod statutum intelligendum est de illis tantùm Ecclesijs, quæ habent ius erigendi Crucem; nihilominùs ista est responsio diuinatoria, & de proprio capite, nullum habens fundamentom, atque contraria literæ statuti, quod loquitur generaliter de omni Ecclesia, quæ sit capax recipiendi cadauera pro illis sepeliendis discretiuè ad Parochiam, & ad Ecclesias Regularium, dum statutum in ver-

verbis præsupponit, quod illa Ecclesia non sit Parochialis, neque sit Ecclesia Regularium, ideòque non videtur in quibusnam Ecclesijs illud verificetur, & in quibus non, ac propterea dicendum venit, quod pro verificatione statuti sufficit, quod sit Ecclesia, quæ habeat sepultura, & facultatem recipiendi illos defunctos, qui in ea velint sepeliri, quamuis nullum adesset Indultum; multò magis, & clariùs dum Indultum Pianum expresè considerat casum erectionis Ecclesiæ pro tumulandis cadaueribus, & tamen concedit erectionem Crucis, quæ ad istum finem principaliter concessa videtur, dum istud est principale Institutum.

159 Considerando potissimè rationem, cui dicta statutaria dispositio innixa est. Ratio siquidem erigendi vnicam Crucem, quæ esse debeat Ecclesiæ funeris, vel sepulturæ priuatiuè ad Parochiam, & ad omnes alias Ecclesias, quantumuis maiores, & priuilegiatas, non est illa, quæ consideratur per aliquos Doctores, vt scilicet ita dignoscatur, quod defunctus esset Christianus; ista namque ratio inepta videtur, & contemptibilis, tum quia in Orbe Catholico, & præsertim in Vrbe non fiunt funera publica, & solemnia Iudæorum, & Maumettanorum, aliorumque Infidelium, adeò vt ad contradistinguendum istos à Christianis oporteat dare istud signum. Tum etiam quia attenta ista ratione oporteret potius, quod Crux esset Parochiæ, quoniam Parochus magis informatus est, an ille esset Christianus nec ne, sed vnica, & vera ratio, ob quam Crux debet esse Ecclesiæ sepulturæ est illa, vt ita populus de illa certificetur, atque ad ibi orandum pro defuncto inuitetur.

160 Prout insubsistens, nulli que fundamento innixa est altera ratio, quod sit signum iurisdictionis, & potestatis, dum id expresè excluditur per ipsum statutum, atque ad euidentiam, cum multis argumentis, immò claris demonstrationibus de facili probari posset, nisi cohiberet motiuum abstinendi à superfluis in re clara.

161 Vnica itaque non improbabilis dubitandi ratio contra Confraternitatem videtur illa, quæ in Congregatione per Eminentissimum D. meum Vicarium iudiciosè fuit excitata, quod scilicet vbi etiam erigenda esset Crux istius Ecclesiæ, adhuc tamen ipsa Confraternitas non deberet sub illa incedere, sed deberet sine Cruce præcedere; deindeque Crux per Ecclesiæ Clericum deferri, & post eam subsequi eiusdem Ecclesiæ Capellani, alijque de Clero seculari, vel Regulari cum Parocho vltimum, & digniorem locum occupare. Verùm ista difficultas non videtur obesse dupliciter. Primò, nempè quoniam illa districta iuris censura percutit illas Confraternitates, quæ non habent propriam Ecclesiam, sed solùm priuatum Oratorium in aliena Ecclesia. Vndè propterea sint Confraternitates inuitatæ ad funus in diuersa Ecclesia peragendum, atque de istis Confraternitatibus verè, & propriè statutum loqui videtur; secus autem in Confraternitate eiusdem Ecclesiæ; quoniam ista consideratur tanquam eius pars, & membrum, atque Confratres considerantur tanquam eius seruientes, ita efformando vnum, & idem Corpus Ecclesiæ repræsentatiuum, ideòque non scindendum. Et secundò, quoniam ista esset species æmulationis Parochorum, dum quoties erigenda non est eorum Crux, sed illa Ecclesiæ funeris, vel sepulturæ nil eorum interest, an dicta Crux in vno, vel in altero loco asportetur, & è conuerso ista nouitas magnum pareret in populo scandalum, & auersionem tot operariorum ab isto tam pio, charitatiuo, & exemplari instituto, & opere. Atque ad hunc effectum nimiùm attendenda est retroacta obseruantia talis, qualis illa sit, neglectis subtilibus, & rigorosis criticationibus contra illam deductis, quæ considerabiles quidem essent, quando talis obseruantia deberet attendi tanquam præscriptiua noui iuris alias non competentis, & cum clara resistentia iuris; secus autem vbi consideratur tanquam interpretatiua distinctionis superius traditæ inter Confraternitatem eiusdem Ecclesiæ, & illas aliarum Ecclesiarum, vt supra, siue tanquam obseruantia de facto, cuius innouatio posset in populo producere scandalum, & in Confratribus auersionem, siue refrigerationem solitæ charitatis. Ideòque concludendo punctus consistere videtur in eo, quod in casu, de quo agitur Crux non est consideranda tanquam Crux Confraternitatis, sed tanquam Crux Ecclesiæ, de qua statutum disponit.

162 Huic discursui hanc breuem dedi responsionem.

163 Eminentissime Domine. Placeat Eminentiæ Vestræ resumere scripturas saltem in vltima Congregatione datas, & insistere decretis in hac causa emanatis à Sac. Rituum Congregatione sub die 27. Ianuarij 1679. prout Parochi humillimè petunt, ac supplicant.

164 Quoniam verò editus est pro Confraternitatibus discursus ab vno ex Eminentissimis Cardinalibus, acerrimi viro ingenij, in quo probationum claritate, definiendo, diuidendo, ordinando, earum aduersarios conuincere videtur, ideò ne videamur causa cadere, non abs re esse censuimus, quanta potuimus perspicuitate breuiter ei respondere.

165 Totum controuersiæ cardinem, & rectè quidem in eo constituit, quod statutum Cleri Romani *cap. 5. §. 7.* decernit in funeribus vnam deferendam esse Crucem illius Ecclesiæ, ad quam cadauer defertur. Atque adeò cum Ecclesiæ Confraternitatum sint veræ Ecclesiæ, illarum Crux in funeribus deferri debet.

166 At huic §. opponimus idem statutum *cap. 7. §. 4.* vbi in specie de Confraternitatibus laicorum ita disponit. *Nulla ratione Confraternitates Crucem erectam in ipso funere portare præsumant:* hoc est in nullo casu, ac proinde etiam quando funus defertur ad ipsarum Ecclesias, & cum loquatur indistinctè, comprehendit etiam Confraternitates, quæ habent Ecclesias, prout illas habebant tempore conditi statuti.

167 Oportet igitur statutum Cleri idoneè conciliare. Concedamus itaque, quod sint veræ Ecclesiæ, & quod statutum etiam illas comprehendat; nihilominùs quia statutum emanauit post Rituale Romanum, fuitque antea recognitum à Cardinali S. Seuerinæ, qui ipsum Rituale confecit, ideò intelligendum est iusta Ritualis dispositionem à Paulo V. Bulla sua illi præfixa confirmati, in qua iubet ab omnibus obseruari. In illo autem *tit. exequiarum Ordo vers. Mox ordinatur Processio*, ita decernitur: *Parochus indutus superpelliceo, &c. Clerico præferente Crucem ad domum defuncti vnà cum alijs, &c.* Id quod clarius expressit dictus D. Cardinalis S. Seuerinæ in suo Rituali maiori, *in rubr. de exeq. & ord. proced.* his verbis: *Parochus indutus, &c.* vt supra relatis.

168 Ex collatione igitur statuti, & Ritualis debet deferri Crux Ecclesiæ, ad quam funus defertur, quatenus sit Confraternitatum, non quidem à Confratribus, sed à Clerico ipsius Ecclesiæ, præcedentibus tamen Confraternitatibus, si adsint, ante Crucem, & incedente Clero sub Cruce dictæ Ecclesiæ, ad quam ducitur funus.

169 Et hoc modo facillimè statutum conciliatur, quatenus decernit, quod vna Crux deferatur illius Ecclesiæ, ad quam funus defertur, & quatenus præcipit Confraternitatibus, ne vlla vnquam ratione Crucem erectam in ipso funere portare præsumant. Idque sine Crux sit signum iurisdictionis, siue præeminentiæ, siue directionis, nullo pacto concedendæ laicis supra Clerum.

170 Ratio autem est, quia Confraternitates laicorum quocumque modo considerentur, non possunt eleuari in ordinem Clericalem, neque repræsentare Ecclesiam, quia sunt laici, sed solùm illam repræsentant Clerici, cuius sunt ministri, & delatio Crucis in funeribus ex statuto Cleri est tantùm permissa Ecclesiæ, atque adeò illam repræsentantibus, non autem Confraternitatibus, quæ vti laicæ non possunt sub Cruce Clerici incedere, quia non sunt de Clero, sed debent distingui, ac secerni à Clero, vt proinde habeant separata ab Ecclesijs Oratoria, quorum tantùm illæ sunt seruientes.

171 Deinde quia licèt habeant Ecclesiam, non tamen illam habent in titulum, neque quoad exercitium spiritualium, quorum sunt incapaces, qui à laici, sed solùm quoad gubernium temporale, & œconomicum. Et postremò, quia Confraternitates incederent cum Cruce, & Clerus sine Cruce, si illam deferrent Confratres, qui non constituunt Clerum. Quod non decet, quia inferior præferretur supe-

riori, contra ius naturale, Canonicum, & ciuile, vt per Eminentissimum Otthoboonum *dec. 4. ferè per totam*. At verò nullam oportet reddere rationem vbi legem præscriptam à Rituali Romano, hoc est ab Ecclesia, habemus.

172 Atque hinc est, quod electa sepultura in Ecclesia Confraternitatis, si ad funus non inuitetur ipsa Confraternitas, cum non possit ad funus accedere, nisi speciatim, & expresse inuitetur, vt declarauit Sac. Rituum Congregatio 9. Decembris 1617. apud Barbosam *de Paroch. c. 26. n. 61*. Crux aliquando delata fuit à Clericis Ecclesiæ Confraternitatis in forma Cleri, ac ferè semper à Clericis Ecclesiæ Parochialis, vnum Clerum constituentibus, numquam verò à Confratribus; Vndè si Confraternitas repræsentaret Ecclesiam, deferret Crucem in funeribus, in quibus non inuitaretur, & aliqua profectò ratione illam posset deferre, obstante statuto Cleri loco allegato.

173 Non obstat, quod ex obseruatione huiusmodi Ritualium sequeretur scandalum, & Confraternitates retraherentur ab operibus pijs, ideòque obseruanda sit consuetudo hucusque seruata. Nam ex obseruatione legis Ecclesiasticæ nemini sanæ mentis scandalum oriri potest, sed potiùs ex illius inobseruatione, habetque hic locum illud D. Gregorij in Ezecchiam: *Si de veritate sumitur scandalum, vtilius permittitur nasci scandalum, quàm veritas relinquatur*.

174 Quare Confraternitates nullam habere possunt causam iustam conquerendi, dum ita legibus sancitum est, illisque est obtemperandum, nullaque rationabili, ac firma consuetudine, sed tantùm varia tueri se possunt contra honestatem Cleri, ac Rituale Romanum, quod obligat sub peccato, vt aliàs probatum, præsertim cum malo magis exemplo, quàm concesso iure id aliquando factum sit, ex tolerantia scilicet, permissione, ac negligentia Parochorum, quæ nullo vnquam modo præiudicare debent obseruationi Ritualis, accedente potissimùm obseruatione deferendi Crucem Parochialem, etiam in hoc casu, pro qua sanè, vel pro obseruatione ritus Ecclesiastici, & decore vtriusque Cleri, non autem pro æmulatione aliqua instant Parochi apud Eminentissimus Patres, vt insistant decretis in hac causa editis à Sac. Rituum Congregatione, vtque tandem Cleri, atque Ecclesiæ honestas, & decus conseruetur, quod magnè interest ad dignitatem Ecclesiasticorum.

175 Die 17. Ianuarij 1682. Sacr. Congregatio Concilij declarauit Crucem deferendam in funeribus esse debere illius Ecclesiæ, ad quam funus ducitur, illamque deferendam esse à Clerico eiusdem Ecclesiæ post Confratres ante Clerum, & ita seruari mandauit, &c. Vnica igitur Crux in funeribus deferenda, ac etiam in translationibus cadauerum, vt obseruatum religiosissimè fuit in translatione corporis Pij V. Quintò Idus Ianuarij 1588. in qua puerorum orphanorum familia, Confratrum pia Collegia, & quatuor Mendicantium, ac Seruitarum item, & Minimorum prætereà, aliorumque Ordinum Regulares frequentissimi, suo quique loco, atque ordine procedere inceperunt perlata vna Cruce Basilicæ S. Mariæ Maioris, ad quam corpus è Basilica Vaticana efferebatur, vt constat ex ordine translationis auctoritate, ac iussu Sixti V. factæ apud Bzouium in Pio V. propè finem. Idem obseruatum in funere Cardinalis Farnesij ad Ecclesiam, Iesu dictam, & ab ipso constructam, elato.

CONSVLTATIO LXXIV.

An Inquisitores Apostolici possint absoluere suos familiares, seù Officiales ab excommunicatione incursa vigore Can. Siquis suadente, vel potius huiusmodi facultas spectet priuatiuè ad Episcopos? Quando nimirùm percussio est leuis, vel mediocris, & quid si enormis?

An absolutio data ab Inquisitoribus Apostolicis, vt supra, sit valida?

AD primum respondeo, secluso priuilegio, vel consuetudine, non posse, atque adeò spectare priuatiuè ad Episcopos. Ratio autem est, quia huiusmodi manus iniectio secundùm se nec continet hæresim, neque suspicionem hæresis, quia est solùm circa præceptum, quod non concernit fidem. Facultas autem Inquisitorum de iure est tantùm ad inquirendum contra hæresim, *cap. Accusatus, §. Sanè de hæret. in 6*. Vndè neque possunt de iure communi procedere contra sacrilegos, nisi sacrilegia sapiant hæresim manifestam, vt statuitur *in d. §. Sanè*. Et quamuis postea iniunctum sit Inquisitoribus, vt procedant contra alia delicta, id tamen est de iure speciali, quod ius speciale non est conditum pro delicto iniectionis manus in Clericum. Et ideò cum ex natura sua neque contineat hæresim, neque inducat suspicionem hæresis, non pertinet ad Inquisitores. 1

Confirmatur. Nam S.M. Vrbanus VIII. ex voto Eminentissimorũ, &c. sub anno 1631. mandauit scribi omnibus Inquisitoribus, vt in causis familiarium, & officialium S.Officij, ad illud tamen non spectantibus, tam ciuilibus, quàm criminalibus actiuè, & passiuè non se ingerant, sed illarum cognitionem suis Iudicibus competentibus, & ordinarijs relinquant, solùmque incumbant causis spectãtibus ad S. Fidem, aut ab ea dependentibus iuxta dispositionem Sacrorum Canonum, & Constitutionum Apostolicarum, excepta tamẽ cognitione causarum officialium, & familiarium, qui aliquo modo delinquunt in officio sibi commisso. Et casu, quo habeant aliquid releuans in contrarium, reddant certiorem S. Sedem vnà cum rationibus, vt considerari possint. 2

Ad secundum consentaneè ad primum respondeo negatiuè, idque ex defectu iurisdictionis, quæ solùm de iure communi, quando percussio est leuis, competit Episcopo, *cap. peruenit 17. de sent. excom*. Vbi Glos. & Abb. traditque Sayr. *lib. 3. c. 28. n. 35*. sicuti etiam quando est mediocris, & enormis, in quibusdam tamen casibus, vt de mediocri *cap. quoniam 9 de vit. & honest. Cler. & cap. Monachi 2. & cap. Si verò de sent. excom*. & de enormi *cap. de cætero, cap. Quamuis, & cap. Mulieres, eod. tit*. De quo nos alibi prolixè in peculiari Consultatione. 3

CONSVLTATIO LXXV.

Constitutio Alexandri VII. fauorabilis Immaculatæ Conceptioni B. Mariæ Virginis, incipiens, *Sollicitudo*, data 8. Decembris 1661. habet præ cæteris hæc verba: *Omnes, & singulos, qui præfatas Constitutiones, seu decreta ita pergent interpretari, vt fauorem per illas dictæ sententiæ & festo, seù cultui secundùm illam exhibito frustrentur, vel qui hanc eandem sententiam, festum, seù cultum in disputationem reuocare, aut contra ea quoquo modo directè, vel indirectè, aut sub quouis prætextu etiam definibilitatis eius examinandæ, siue Sacram Scripturam, aut Sanctos Patres, siue Doctores glossandi, vel interpretandi, denique alio quouis prætextu, seu occasione scripto, vel voce loqui, concionari, tractare, disputare contra ea quidquam determinando, aut asserendo, vel argumenta contra*

tra ea asserendo, & insoluta relinquendo, aut alio quouis excogitabili modo disserendo ausi fuerint, præter pœnas, & censuras in Constitutione Sixti IV. contentas, quibus illos subiacere volumus, & per præsentes subijcimus, etiam concionandi, & interpretandi facultate, ac voce actiua, & passiua in quibuscunque electionibus eo ipso absque alia declaratione priuatos esse volumus, nec non ad concionandum, publicè legendum, docendum, & interpretandum perpetuæ inhabilitatis pœnas ipso facto incurrere absque alia declaratione.

1 His positis quæritur, *an Doctor, qui assignans regulam eorum, quæ sunt de fide dicit: ad demonstrandum aliquid esse, vel non esse de fide, requiritur, & sufficit probare, quod contineatur, vel non contineatur in scriptura, vel traditione*; & per modum Corollarij, dicit hoc modo demonstratur oon esse de fide, aut fide diuina credendas reuelationes Brigittæ, Hildegardis, &c. Item ea, quæ permittuntur per Ecclesiam à fidelibus piè credi, probari tamen non possunt contineri in scriptura, vel traditione, v. g. mysterium Immaculatæ Conceptionis B. V. quod quidem per moltas rationes sustinetur, vt verum, sed defecto scripturæ, & traditionis de fide esse non potest, an inqoam Doctor, qui hoc docuit, & impressit, incurrerit pœnas à præfata Constitutione taxatas?

2 Item, *an Episcopus Ordinarius illius Doctoris potuit sine citatione ipsius declarare eum incurrisse, & pro tali habendum?*

3 Et, *an hoc appellante potuerit idem Episcopus decretum facere, quod non obstante appellatione sustinenda est sententia, & tanquam priuatum facultatibus esse habendum?*

1 Ad 1. puto affirmatiuè respondendum esse, idque ex enixa voluntate Summi Pontificis coercendi effrenatam libidinem eludentium Coostitutiones Pontificias hac in re editas, clausulis illis amplissimis expressas: *quoquo modo, directè, vel indirectè, aut sub quouis prætextu, etiam definibilitatis eius examinandæ, siue Sacram Scripturam, &c. glossandi, vel interpretandi, &c. aut alio quouis excogitabili modo disserendo, &c.* Quæ clausulæ ita sunt generales, vt complectantor, quæ aliàs in concessione non venirent *per l. 1. vers. quoquomodo, ff. de testam. milit. l. 1. §. quidam, iuncta Glos. v. Quoquomodo, ff. de fideicom. libert.* ac denotent vniuersaliter omnem modum, qui excogitari potest, etiam improprium, Mandos. *de priuileg. ad instar, glos. 14. n. 1.* comprehendantque omnes alios casus requirentes specialem expressionem, *cap. qui ad agendum, de procur. in 6. Clem. non potest*, vbi Vital. & alij *eod. tit.* ac Rot. *in nouis. dec. 106. n. 1. p. 1.* Ac proinde possint intelligi de similibus, aut maioribus expressis, cùm plurimùm augeant, Alex. *cons. 30. col. 2. n. 16.* & sint aptæ non solùm comprehendere ea, quæ aliàs ex natura sermonis non comprehenderentur, Roland. *cons. 5. n. 48.* Gabr. *cons. 20. num. 18. lib. 3.* Rot. Auenion. *dec. 110. n. 1.* sed etiam quod dispositio non restringatur ad habilitatem, & eo maximè quando fuerunt pluries repetitæ, vt in hoc casu, per ea, quæ tradit Crauet. *cons. 294. n. 3.* Id quod adeò verum est, vt non possit fieri restrictio ex defectu ratioois, Bartol. *in l. prospexit, in princ. ff. qui, & à quibus.*

2 Ad 2. Etiam affirmatiuè. Quia hæc Constitutio afficit ex ipso iure, seu ipsa dispoonente, idest ex sola ipsius præcepti potestate, seu ipso facto absque ministerio Iudicis, ibi: *eo ipso absque alia declaratione*, & iterum: *ipso facto absque alia declaratione*. Ita Abb. *in cap. 1. de re iudic.* Bartol. *in l. 1. in fin. ff. de compens.* Felin. *in cap. Rodulphus n. 24. de rescript.* Tiraquel. *in l. si vnquam, v. Reuertatur n. 5. C. de reuoc. donat.* Sayr. *in clau. reg. lib. 3. c. 8. n. 24. & de censur. lib. 1. cap. 11. n. 4.* Salas *de legib. disp. 15. sect. 3. n. 41.* Suar. *lib. 5. cap. 7. n. 1. de legib.* Vndè oon requiritur citatio per *text. in cap. peruenit, & in cap. pastoralis, §. Verum, in fin. de appel.* cum alijs, ac tenet Felin. *in cap. 3. num. 3. de re iudic.* & latè cum rationibus firmat Roman. *cons. 482. n. 5.* Quod absque vlla difficultate videtur procedere in re notoria, Genuen. *in prax. c. 23. n. 16.*

3 Ad 3. Itidem affirmatiuè. Nam à pœna latæ sententiæ ex ipso iure, in quam dicitur quis incurrisse, non datur appellatio, *l. Si qua pœna, ff. de verb. signif. cap. Quia nos de appel.* Glos. *in cap. Cupientes, §. quod si, v. priuatos, de elect. in 6.* Felin. *in cap. Rodulphus n. 43. de rescript.* & Canonistæ communiter *ad d. cap. quia nos*, & alij, quos ibi allegat Barbos. Tametsi à declaratoria censuræ, & alterius pœnæ latæ sententiæ ex ipso iure commissæ admittatur appellatio, dummodò verè non sit notorium pœnam commissam. Ita Glos. *in d. cap. Cupientes*, Felin. *loc. cit.* cum alijs per eum allegatis, & de commuoi testatur Genuen. *cap. 22. n. 2.* Et per talem appellationem suspenditur non ipsa pœna, sed declaratoria, vt interim habeator pro non declarato, vt Genuen. *ibid.* & Sanchez *opusc. lib. 3. cap. vn. dub. 32. n. 243.* alijque apud ipsum, ac P. Delben. *in tract. moral. tr. 3. dub. 12. num. 22. & seqq.*

CONSVLTATIO LXXVI.

Titius spontè comparens io S. Officio Inquisitionis confitetur, se in carceribus per vim, & metum duxisse in matrimooium Bertam coram Parocho, & testibus, facta prius secretò coram alio Notario protestatione de huiusmodi violentia, eaque stante, non intendere matrimonium verè cootrahere. Deinde relicta Berta, & contra eandem introducto iudicio, sed non terminato per sententiam super nullitate primi matrimonij, contraxisse aliud matrimonium coram Parocho, & testibus cum Fausta. Postmodum redeundo ad Bertam, illam proditoriè occidisse, vt libentiùs frueretur secundo matrimonio cum Fausta contracto.

1 Quæritur, *an absoluendus sit à sola polygamia, tanquam à delicto spectante ad S. Officium, vel etiam ab homicidio occasione dictæ polygamiæ commisso?* Et

2 *An denuò contrahere debeat validè matrimonium cum Fausta, & interim debeant dicti coniuges separari?*

1 Ad primum respondeo, absoluendum esse etiam ab homicidio. Nam S. Officium cognoscere potest non solùm de causa hæresis, sed etiam de omnibus connexis, dependentibus, & incidentibus illius, vt per Eymer. *p. 3. direct. n. 37.* ibique Pegn. *com. 10. vers. In prædictis omnibus*, Decian. *tr. crim. lib. 5. cap. 22. n. 12.* & alij passim, quos sequitur Farinac. *de hæres. q. 186. n. 26.* Quia concessa iurisdictione, & cognitione causæ principalis, conceduntur emergentia, seu incidentia, connexa, accessoria, & dependentia ab illa per *text. in l. Nulli & l. quoties C. de iudic. l. 1. C. de ordin. cognit. & in Clem. dispendiosam eod. tit.* & docent communiter Doctores, præsertim Aretin. *cons. 83.* Dec. *in cap. Pastoralis, de appel. n. 4.* Menoch. *arbitr. lib. 1. q. 45. n. 9.* Grass. *de effect. Cler. eff. 1. n. 400.* Tusch. *lit. C. concl. 625. n. 10.* & Decian. vbi supra, *& cap. 23. n. 13.* Vbi sequens Decium *cons. 167. n. 5. 6. & 15.* aduertit, quod, cùm Inquisitor habeat iurisdictionem limitatam, non possit cognoscere de emergentibus, dependentibus, &c. si non attingant hæresim immediatè. Concesso enim vno intelliguntur concessa ea omnia, sine quibus illud commodè expleri non potest, *cap. præterea, cap. prudentiam, de offic. deleg.* Atqui connexorum idem est iudicium, Glos. *in cit. cap. præterea, v. ex eo*. Igitur ab eodem Iudice tractandum, *cap. 3. de iudic.* vbi Glos. *v. Connexa*, quod etiam docent Dian. *p. 4. tr. 8. resol. 70.* & Caren. *p. 2. tit. 5.* Vbi *à n. 83.* probat Inquisitores esse Iudices competentes in causa legitimitatis prolis, loquendo de polygamis. Hinc cùm N. carceratus expeditus in S. Officio Anconæ, sub bona fide vocatus accessisset ad

Gu-

Gubernatorem, qui illum carcerari mandauit, Sanctissimus dixit, quod si eius causa habet aliquam etiam leuem, & minimam dependentiam à S. Officio, liberè dimittatur à Gubernatore, vt sub die 22. Februarij *1618.* & fuit excarceratus die *1.* Martij eiusdem anni.

2 Ad 2. solet in huiusmodi casibus dispensari, vt denuò, seruata forma Concilij Tridentini matrimonium contrahere valeant, & interim separentur, cum clausula dummodò neuter defunctæ necem machinatus fuerit, vt dispensatum fuit à Sanctissimo sub die 25. Iulij *1624.* & sub 9. Martij *1623.* ac alibi sæpiùs. In hoc autem casu Bertæ necem vir machinatus est. Et ideò non est ita facilè cum ipso dispensandum.

CONSVLTATIO LXXVII.

QVidam Iudæus coniugatus annorum 58. ante annos 40. fuit captiuus Tartarorum, & Turcis venditus, & ab his transfuga, in Insula Corcyræ à Deo illuminatus, ad baptismum, & fidem Christianam accessit, & græco ritu baptismum accepit in Cathedrali Ciuitatis Corcyræ, vbi grauiter ægrotans votum fecit de profitendo in Religione S. N. quod executus est, & nomen Marci Matthæi assumpsit, & professionem emisit, inscia vxore Iudæa, & per sex annos in ea Religione, & Ciuitate permansit. Transeuntibus autem Polonis, ac Ruthenis, eis se coniunxit, ipsosque, vt interpres associauit vsque in Poloniam, & Chioniam appulit, vbi ab Archiepiscopo Pangagnei pro interprete assumptus, ipsumque sequutus, ab hoc ordinatus est Subdiaconus, & Diaconus, & pluribus vicibus eidem Archiepiscopo in his Ordinibus solemniter inseruiuit semper ritu græco.

Post sex annos se contulit in Ciuitatem suam Coloniæ, repertaque sua vxore vidua, cum illa cohabitauit, & hæbraicè vixit per quinque menses in suo priori officio Rabini prædicante. At conscientiæ stimulo agitatus ad Sacerdotem græcum se præsentauit, & ab hoc iterum ritu græco baptizatus est. Quod factum rescientе vxore ad eum cum suis quatuor filijs accessit, & paucis interpositis ipsa quoque cum filijs baptismum accepit, & post aliquot dies coram eodem presbytero, qui eos baptizauerat, iterum cum eadem vxore iam conuersa matrimonium contraxit.

Horum ergo delictorum synderesi maximè agitatus statuit peregrinationem facere ad D. Iacobum Galliciæ, sed in via per vim captus, & militiæ adscriptus, reperitur nunc in Neapolitano Nauali.

Ex hoc facto oriri videntur hæc dubia.

1 *Primum, an ex conuersione istius Iudæi, inscia vxore, matrimonium intelligatur solutum quoad vinculum?*

2 *Secundum, An professio emißa sit valida, & saltem ad quid obliget, si matrimonium subsistat?*

3 *Tertium, An poßit deinceps cohabitare cum vxore, si matrimonium subsistit?*

4 *Quartum, Quas censuras incurrerit, præter irregularitates ex multiplici capite?*

1 AD *1.* Negatiuè. Certissimum namque est, non eo ipso quod alter ex coniugibus infidelibus ad fidem conuertitur, altero manente in infidelitate, dissolui coniugium. Ita constat ex illis verbis D. Pauli 1. *Cor.* 7. *num.* 12. *Ego dico, non Dominus, si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam; & si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum.* Per Sacramentum enim baptismatis non soluuntur coniugia, sed crimina dimittuntur, vt ait Innocentius III. *in cap. gaudemus, de diuort.* Ratio autem est, quia matrimonium iure naturæ consistit inter infideles, & ipsa fidei professio nec naturam, nec eius iura è medio tollit. Habeturque ex Concilio Maldensi *cap. 1. relato in c. si quis* 28. q. 2. ex Innocentio primo *epist.* 23. *relata in c. Nunquid* 28. q. 1. ex Tributiense Concilio *c.* 39. ex quadam Synodo Romana, & ex eodem Innocentio III. in *cap. Quanto de diuort.* & tradunt Basil. Poncius *de matr. lib. 7. c. 48. n. 4.* Perez *eodem tract. disp. 36. sect. 3. num. 3. & alij.*

Ad 2. Prima sententia tenet, professionem huiusmodi esse validam. Quia sicut matrimonium ratum fidelium dissoluitur per professionem alterius coniugis, ita etiam dissoluitur matrimonium consumatum tempore infidelitatis, quod est minus insolubile, cum non sit Sacramentum. Dissoluto enim matrimonio validè quis profitetur. Ita Sanchez *de matr. lib. 7. disp. 76. n. 9.* Henriquez *lib. 11. c. 8. n. 4.* Ledesm. *disp. 59. ar. 5.* alijque. 2

At tenendum est, matrimonium conuersi cum infideli contractum, & consumatum ante baptismum non dissolui per solemnem, ac Religiosam professionem. Quia professione status Religiosi tantùm dirimitur matrimonium ratum fidelium, vel ea Christi priuilegio, vt probat Pontius *loc. cit. lib. 9.* vel ex iure Ecclesiastico iuxta aliorum sententiam. Hic autem nihil eorum ostendi potest. Non ergo est fundamentum, quo dicatur Religionis professione dissolui matrimonium ratum, & consumatum infidelium, etiamsi contumelia adsit Creatoris. Ita docent Abulensis 1. *Reg. c. 8. q. 68. & 78.* Coninch. *disp. 26. dub. 5. n. 65.* Hurtad. *disp. 8. diff. 14. n. 51.* Perez *loc. alleg. sect. 8. n. 3.* & Poncius *d. lib. 7. cap. 48. n. 19.* 3

Non dissoluto igitur huiusmodi matrimonio certum est, illi, qui iam matrimonium consumauit, non licere ad Religionem transire inuita coniuge, dum non adest causa perpetui diuortij, *can. sunt qui dicant, c. Agathosa cum seqq.* 27. q. 2. Habet enim coniux potestatem in corpus alterius. Quare sine eius consensu alterius iuris fieri non potest, *c. si dicat, c. notificasti, c. mulier* 33. q. 5. & constat ex D. Hieronymo *ep. 14. ad Celantiam*, & ex D. Augustino *ep. 49. ad Armentarium, & epist. 199. ad Editiam, can. quod Deo, can. secundum* 33. q. 3. Vndè peccat profitendo, neque valida professio est *d. c. notificasti* 33. *q. 5. cap. veniens, de conuers. coniug. & cap. quidam eod.* redire cogitur ad vxorem, nec petit, licèt reddat debitum, *cap. placet, & d. cap. quidam, de conuers. coniug.* 4

Ex qua communi, receptaque doctrina colligitur primò, votum illud castitatis, quod hic coniux, qui sua vxore inscia, siue inuita, ad Religionem transijt, emisit in professione, esse omninò nullum, nullamque obligationem parere, si ille intendebat tantùm ea vota emittere in illa professione, & ea obseruatione, & statu regulari. Quia cùm in Religionis professione fiat Deo promissio, cuius fundamentum, & traditio, qua seipsum Religioni tradidit, si traditio illa nulla est, nulla etiam sunt vota Deo facta, quæ illam supponunt. Vel ad summum cum tutiori sententia dicendum est ex *d. cap. quidam, & d. cap. placet de conuers. coniug.* hunc coniugem teneri ad id, quod potuit promittere, scilicet, ad non petendum debitum. 5

Secundò colligitur, eiusmodi professum inuita coniuge, si reuocatus vel spontè exiuit, non teneri defuncta sua coniuge ad Religionem redire, *d. cap. quidam, & cap. placet de conuers. coniug.* In quorum primo dicitur, non teneri, in secundo verò dicitur tantùm adhortationibus cum illo agendum, vt redeat, non tamen cogendum; quia cum huiusmodi votum fuerit omninò irritum, & nulla ex ea professione orta fuerit obligatio, non est, cur obligetur ad Religionem mortua sua vxore redire. 6

Et in casu planè simili S. Congregatio Concilij apud Farinac. *ad sess. 25. de Regul. cap. 16.* inclinabat, quod mulier cogeretur repetere virum, aut præstare ei consensum, vt in Religione maneret, aut ipsa quoque Religionem ingrederetur iuxta notata *in d. c. Agathosa 27. quæst. 2.* 7

Ad 3. posse. Constat ex dictis, dummodò reddat, non autem petat debitum. Sed quoniam vltra professionem Religiosam hic Coniux promotus etiam fuit ad Ordines Sacros, inuita, vel inscia sua vxore in casibus non permissis. Ideò potest ex hoc etiam capite ab vxore reuocari, si illa non ratum habuit, vt *per extrau. vn. de vot.* nisi ipse matrimonio non consumato, velit Religionem approbatam ingredi, & in ea solemniter per tria 8

vota

vota essentialia profiteri, & ad talem ingressum debet Episcopus promotum ad Sacros, matrimonio nondum consumato, admonere, quod si ingredi nolit, cogi potest ab vxore ad consumandum matrimonium, sed ea vxore præmoriente ipse in Sacris ordinatus non potest aliam ducere vxorem. Hæc omnia *in d. Extrau.* habentur, & tradit Sanch. *lib.7. de matr. disp.*83. *per tot.* Quod etiam procedit in hoc coniuge ordinato ritu græco. Quia licèt in Ecclesia græca ligamen matrimoniale non reddat irregularem hominem, vt durante eo vinculo promoueri ad ordines non possit, idque ex consuetudine, in quam Romani Pontifices consensere *can. Alter* 31 *d.C. Syracusana* 28. *d. cap. Cum olim de Cler. coniug.* Sanch. *d. lib.7. c.*28. *n.*4. *& seq.* Laym. *de Sacr. ordin. cap.* 11. *n.*9. post susceptos tamen Ordines Sacros licitum Græcis non est contrahere matrimonium, neque permissum esse, vt ostendit præ alijs Bellarm. *lib.* 1. *de Cler. cap.*19. ex Concilio Romano *cap.*8. & ex alijs. Quare si Græcus aliquis Sacerdos contraheret matrimonium, inualidè contraheret, non quidem ratione voti solemnis, quod est annexum Sacris Ordinibus ex decreto Ecclesiæ; quod decretum à Græcis non est acceptum, vt inquit Innocentius III. *in cap. Cum olim de Cler. coniug.* sed ratione ipsorum Ordinum, vt per Bonacin. *de matr. q.*3. *pun.* 9. *n.* 13. & alios. Cohabitans verò sic promotus cum vxore amittit ius petendi debitum, sed tenetur reddere, Sanch. *d. cap.* 28. *& lib.* 9. *disp.*35. *n.*2. Gutier. *de matr. cap.*96. *per d. cap. Quidam, & cap. placet, de conuers. coniug.* vbi Canonistæ. Verùm id aliqui putant non procedere in ordinato ritu græco, vt supra dictum est, quare ex hoc solùm capite poterit petere, ac reddere debitum.

9 Ad 4. Primò certum est incurrisse in censuras, & pœnas contra Apostatas à fide latas, nempè excommunicationem, infamiam, irregularitatem, priuationem omnium bonorum, & alias pœnas contra hæreticos statutas, vt de communi testatur Sanch. *l.b.*2. *in decal. cap.*7. *n.*18. & tradunt Canonistæ *in cap.* 1. *de Apost.*

10 Secundò certum est, incurisse in pœnas contra baptisma reiterantes, nempè irregularitatis *c. Confirmandum* 50. *d.c. Quibis, de cons. d.*4. *c. qui in qualibet* 1. *q.*7. *c. Afros* 98. *d. cap.*2. *de Apost.* Vbi deponendi sunt Clerici rebaptizantes, & rebaptizati, & laici sunt excommunicandi, Cardin. *n.*3. Anebar. *n.*2. Anan. *n.* 2. & Glos. *in d.c. qui in qualibet* 1. *q.*7. Quare damnati de hoc crimine sunt infames, & iterum irregulares. Item sunt suspecti vehementer de hæresi Anabaptistarum, & Nouationorum, de qua Baron. anno Christi 218. damnata in Concilio Arelatensi sub Syluestro Papa anno Christi 314. & ita tenent Anan *in d. cap.* 2. *de Apost. n.*2. & Glos. *in rubr. C. ne san. baptism. reit.*

11 Tertiò videtur incurisse in censuras ob Ordines Sacros susceptos post contractum, & consumatum matrimonium. Sed videndum, an id procedat in hoc casu, in quo promotus fuit ritu græco, vt antea diximus.

12 Quartò videtur etiam incurrisse censuras ex eo, quod inualidè professus non poterat ad Ordines absque titulo promoueri per Const. 75. Pij V. *incip. Romanus Pontifex*. Sed videndum quoque est, an dicta Constitutio locum habeat inter Græcos extra Italiam commorantes.

13 Cæterùm Ecclesia græca vigore vnionis obligatur recipere leges Apostolicas, etiam in his, quæ spectant ad ius humanum. Immò in professione fidei Græcorum iussu Gregorij XIII. edita iuramento, & subscriptione firmarunt recipere Concilij Tridentini decreta, Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiæ obseruationes, & Constitutiones.

14 Atque ex his omnibus censeo, huiusmodi spontè comparentem, præuia abiuratione de formali, posse absolui à censuris, & cum eo ab irregularitatibus dispensari, ac suæ vxori restitui, cum qua cohabitare poterit reddendo, non autem petendo debitum, post mortem verò suæ vxoris posse ad ingressum d. Religionis moneri, non cogi, nullo autem modo aliam ducere propter Sacrorum Ordinum susceptionem.

CONSVLTATIO LXXVIII.

SOlent Orientales cum ipso Sacramento baptismatis conferre simul Sacramentum Confirmationis per hæc, vel similia verba. *Post orationes Sacerdos vngit baptizatum cum chrismate in forma crucis super membra dicens: Signum doni Spiritus Sancti primò super frontem, deinde super oculos, ad nares, ad os, ad aures, ad pectus, ad manus, & ad pedes.* Quæritur.

1 *An huiusmodi formula in Orientalibus Ecclesijs consueta suppleat Sacramentum Confirmationis, & toleranda sit ab Ecclesia latina?* Et

2 *An à quolibet Sacerdote baptizante possit conferri huiusmodi Sacramentum, cuius in Ecclesia latina solus Episcopus est minister?*

QVoad primum dubium tria sunt discutienda. Alterum circa formam. Alterum circa tempus. Tertium circa partes subiecti, quod vngitur. Et ad formam quod attinet, difficultas est, quia nihil omninò de illa legitur in Scriptura Sacra. Si autem ad traditionem confugimus, magnam in antiquis Patribus reperimus varietatem. 1

Primò enim in Edicto Constantini legimus Syluestrum hac forma confirmasse Constantinum: *Signet te Deus sigillo fidei sua in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti in consignatione fidei.* Secundò D. Ambrosius *lib.*2. *de Sacram. cap. vlt.* hanc ponit formam: *Deus, qui te regenerauit Omnipotens, remisitque tibi peccata tua, ipse te vngat in vitam æternam.* Tertiò Alcuinus *lib. de diuin. offic. cap. de Sabat. Sanct.* dicit, Romanum Pontificem confirmaturum baptizatos solitum esse orationem præmittere, per quam eis inuocat septiformem Spiritus Sancti gratiam, eaque finita, facere Crucem de chrismate cum pollice in singulorum frontibus, ita dicendo: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti pax tibi.* Eodem modo refert huius Sacramenti administrationem Durand. *in ration. diuin. offic. l.*6. *c.*84. Quartò alij Patres scribentes de hoc Sacramento, vel nullam faciunt mentionem formæ, vel solius vnctionis, vt Cyrillus Hierosolymitanus *Cathec.* 4. *Mystag.* & Dionys. *cap.*2. *de Eccles. Hierarch.* vel ad summum adiungunt Pontificis, vel Episcopi orationem, vt videtur etiam facere Dionys. *c.*4. *de Eccles. Hierarch.* & clariùs Augustinus 15. *de Trinit. cap.*26. qui id colligit ex verbis *Act.*8. *Orauerunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum Sanctum, quem morem*, inquit, *in suis Præpositis etiam nunc seruat Ecclesia.* Vndè Amalarius *lib. de Ecclesiast. offic. cap.*27. sentit formam huius Sacramenti esse deprecatiuam, neque aliam ponit præter orationem, per quam Episcopus Spiritum Sanctum postulat infantibus, cùm eos signat, quia illi non dant Spiritum Sanctum, sed dari petunt. Quintò tandem legitur in Concilio Florentino sub Eugenio IV. forma huius Sacramenti, qua vtitur Ecclesia Catholica Romana, nimirùm: *signo te signo Crucis, & confirmo te, &c. chrismate salutis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* 2

Ex quibus constare videtur eiusmodi formam tolerari posse, si absque scandalo forma in dicto Concilio Florentino præscripta obseruari non poterit, cùm illi æquiualere videatur, saltem in sensu, & significatione substantiali, tametsi formam istam Græcorum non videri sufficientem obseruarunt aliqui, eo quod multa non exprimit, quæ continentur in forma latinorum, quæque necessariò, vt valeat Sacramentum exprimenda esse dicunt. Verùm quia Arcudius latè oppositum defendit: vide illius argumenta, eorumque solutionem *in tr. de Sacram. p.*2. *disp.* 3. *sect.*6. Quibus addo, quod inter ea, quæ apud Græcos non tolerantur, nuspiam reperitur hæc forma, vndè euidens signum, quod Ecclesia latina illam tolerauerit. 3

Quod autem attinet ad tempus, licèt Concilium Aurelianense relatum *de consecr. dist.*5. *can. Vt ieiuni*, 4

san-

sancire videatur, ne ante vsum rationis pueri chrismentur. Sic enim ait: *vt ieiuni ad Confirmationem veniant, perfectæ ætatis, vt moneantur confessionem facere prius.*

5 Nec immeritò, hac enim de causa, dum quis confirmatur, alapa cæditur, vt admoneatur quemadmodum iuxta verbum Euangelicum ante Reges, & Præsides flagella pro fide æquanimiter ferre debeat, & mortem; pueri autem ante vsum rationis tàm ad pugnam, quàm ad huiusmodi cæremonias inepti sunt; quoniam tamen id solo Ecclesiæ vsu tenetur, non malè sentit Dominicus Sotus *in 4.d.7.q.vn.ar.8.* Si aliquibus nationibus vsus esset confirmare infantes, retineri posse, cùm id etiam factitarit Ecclesia primitiua, quæ solita fuit infantibus statim post baptismum ministrare Sacramentum Confirmationis, vt ex Dionys. *cap. 2. Eccles. Hierarch.* colligitur, atque ex Tertulliano *de baptism. c.7. & 8.* Rabano *lib. 1. instit. Cler. cap.* 30. Alcuino *de Eccles. offic. cap. de Sab. Sanct.* D. Augustino *lib. de Eccles. dogmat. cap.* 52. & ex libro, cui titulus: *Ordo Romanus tit. de Sab. Sanct.* traditque Vicecomes *de antiq. baptism. ritib. lib. 5. c.* 30. & desumitur ex *can. 1. & ex can. de his verò de consecr. ead. d. 5.* Vndè constat non esse contra naturam huius Sacramenti, quod ministretur infantibus, neque adesse aliquod præceptum diuinum, siue Ecclesiasticum de non ministrando. Quod autem modò non soleat apud plures Ecclesias ministrari, non prouenit, quia de hoc sit aliquod præceptum, sed quia magis censetur expedire, non ministretur ante vsum rationis, vt habetur ex Catechismo Romano sub Pio V. *p. 2. c. 3. n.* 14. Vndè posse pueris constitutis in periculo mortis hoc Sacramentum ministrare, etiamsi non habeant vsum rationis, docent D. Thom. *3. p. q. 72. n. 8. ad 4.* ibique Nugnus, Alensis *p. 4. quæst. 28. membr. 2. ar. 1.* D. Bonau. *in 4. d. 7. a. 3. q. 1.* Granad. *3. p. contr. 5. tr. 2. disp. 2. n.* 10. Mærat. *tom. 3. sum. disp.* 7. Tanner. *tom. 4. disp. 4. q. 4. dub. 2. n.* 37. aliique. Quia hoc Sacramentum est ordinatum ad perficiendam animam speciali modo; nam vt ait D. Thomas *loc. cit.* sicut baptismus tribuit animæ vitam spiritualem, ita confirmatio tribuit incrementum in hac vita spirituali, & speciale robur, ex quo fortis fiat contra hostes fidei. Et ideò est Sacramentum necessarium pro acquirenda huiusmodi perfectione vitæ spiritualis, ac proinde non est conueniens, si fieri possit, quod morituri careant huiusmodi spirituali perfectione, cùm sit complementum vitæ spiritualis, vt anima, quæ immortalis est, obtineat suam completam perfectionem. Non obstante Valentia *tom. 4. disp. 5. q. 2. pun. 2.* & Pontificale Romano *tit. de Confirmatione.* Quia quoad Valentiam non est consuetudo obligans, sed consuetudo conuenientiæ, vt ex Catechismo citato. Et quoad Pontificale, illud loquitur de adultis confirmandis, quos vult non esse confirmandos, nisi sint instructi in fide.

6 Et quoad tertium. Licèt etiam de necessitate huius Sacramenti, vel saltem præcepti sit, vt hæc vnctio fiat in fronte eius, qui confirmatur, vt docet D. Thom. *in 3. p. q. 72. ar. 9.* & cum pluribus Suar. ad dictum locum D. Thomæ *disp. 33. sect.* 4. nihilominùs si aliæ quoque partes vngantur, id non tollit substantiam Sacramenti; nam Cyrillus Hierosolymit. *cath. 3. Mystagogica* æquè dicit frontem, & alios sensus corporis chrismate iniungi. *Et primum quidem*, inquit, *frontes illinitur, vt eum abstergat à vobis pudorem, quem primus homo transgressor perpetuo circumferebat, simulque efficiat, vt possitis vultu non velato gloriam Domini intueri.* Et addit: *deinde verò aures vnguntur, postea nares, &c.* Quam cæremoniam obseruari olim in illa Ecclesia ex ijs non obscurè colligitur, quæ tamen neque in alijs, præsertim in Romana fuisse legitur, neque nunc seruatur, patetque illas alias vnctiones non esse, nec fuisse vnquam de essentia, sed accidentarias, neque ipse Cyrillus eas ponit, vt omninò æquales, sed vnctionem in fronte ponit vt primariam, & substantialem, alias, vt accessorias; eodem modo intelligenda est Synodus Trullensis *can.* 96. ibi: *Arianos, Macedonianos, & Nouatianos recipimus, dantes libellos, & omnem hæresim anathematizantes, quæ non sensit, vt Sancta Dei vniuersalis, & Apostolica Ecclesia Sancto primum chrismate, & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures imprimentes dicimus: Signaculum doni Spiritus Sancti.* Quare Seuerus Alexandrinus in ordine baptismi non fecit mentionem, nisi de vnctione solius frontis.

Quod verò ad secundum dubium de ministro Confirmationis apud Orientales maior difficultas est. Petrus Audius *de concord. Eccles. Orient. & Occid. lib.* 2. Eumque sequutus Lucas Olstenius *in dissert. 1. de ministro confirmationis*, paucique alij, qui volunt esse simplicem Sacerdotem his rationibus vtuntur. Primò vsus, & perpetua consuetudo, quæ aliquando in Occidentalibus etiam viguit. Secundò authoritas Sacræ Scripturæ, ac Patrum. Nam 1. *ad Thimot.* 4. sic habetur: *Noli contemnere gratiam, quæ est inte per impositionem manus presbyteri*, & *Act.* 9. Ananias imposuit manus Paulo, vt impleretur Spiritu Sancto, cùm tamen non esset Episcopus. Clariùs ex Concilio Toletano primo *can.* 20. vbi dicitur: Statutum est, Diaconum non chrismate, sed presbyterum, absente Episcopo, præsente verò non, nisi ab ipso fuerit præceptum. Vnde in Concilio Arausic. 1. *can.* 2. dicitur, hæreticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderent, si desit Episcopus, à presbyteris cum chrismate, & benedictione consignari placet. Et Innoc. I. *epist. 1. c. 6.* idem planè docet de energumenis, scilicet si non possint ad Episcopum referri, posse Episcopum authoritatem dare presbytero ad consignandos illos, seu ad imponendas eis manus. Idem habetur *in can. Omni tempore de consecr. d. 4. & in c. presbyter 95. dist.* quæ iura supponunt presbyterum habere potestatem Ordinis, aliàs neque absente Episcopo, neque eo præsente ex præcepto eius quidquam posset efficere. Hoc ipsum habet Ambrosius *lib. 3. de Sacram. cap.* 2. dicens, *spirituale signaculum, & septiformem Spiritum Sanctum dari ad inuocationem Sacerdotis.* Vndè Ignatius *epist.* 13. inter munera Sacerdotis ponit manus impositionem. 7

Nihilominùs tenendum omninò est de fide Ministrum Ordinarium Confirmationis etiam apud Græcos esse solùm Episcopum. Probatur primò ex decreto Innocentij primi *epist. 1. ad Episcopum Eugubinum cap. 3. tom. 1. Concil.* his verbis: *De consignandis verò infantibus, manifestum est non ab alio, quàm ab Episcopo fieri licere. Nam presbyteri, licèt sint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hæc autem Pontificibus solis deberi, vt vel consignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non solùm consuetudo Ecclesiastica demonstrat, verùm & illa lectio Actuum Apostolorum, quæ asserit Petrum, & Ioannem esse directos, qui iam baptizatis traderent Spiritum Sanctum. Nam presbyteris, qui extra Episcopum, seu præsente Episcopo baptizant, chrismate baptizatos vngere licet, sed quod ab Episcopo fuerit consecratum, non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cùm tradunt Spiritum Paracletum.* Quod decretum refertur à S. Isidoro *de Eccles. offic. c. 27. & vlt.* Albino Alcuino *lib. de diu. offic. cap. de Sabb. Sanct.* Beda in *acta Apostol. c. 7. tom.* 5. & ab alijs, cuius etiam pars habetur apud Gratian. *de consecr. dist. 4. can. presbyter.* Idem decernit Eusebius Papa *epist.* 3. dicens: *manus impositionis Sacramentum magna veneratione tenendum est, quod ab alijs perfici non potest, nisi à Summis Sacerdotibus.* Et infra: *Nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur, & vacuum, nec inter Ecclesiastica vnquam reputabitur Sacramentum.* Idem etiam habet Melchiades Papa, eodemque ferè modo scribunt Clemens Papa, Damasus, & Leo, ac Innocentius III. *in cap. Quanto de consuetud.* scribens ad Vicarium suum apud Constantinopolim, & habetur *lib. 2. tom. 1.* eius regesti. 8

Et licèt hæc decreta nominatim de Græcis non loquantur, de ipsis tamen expressè traditur in literis Innocentij IV. §. 4. datis ad Episcopum Tusculanum, Apostolicæ Sedis Legatum in Regno Cypri, quæ extant in eius regesto Pontificatus sui anno 11. apud Bibliothecam Vaticanam super ritibus Græcorum, qui tole- 9

tolerari, vel non tolerari possunt his verbis: *Soli autem Episcopi confirment Chrismate in frontibus baptizatos, quia huius vnctio non debet, nisi per Episcopos adhiberi, quoniam soli Apostoli, quorum vices gerunt Episcopi per manus impositionem, quam confirmatio, vel frontis chrismatio repræsentat, Spiritum Sanctum tribuisse leguntur.*

10 Probatur secundò auctoritate, & definitione Ecclesiæ. Nam in Concilio Florentino habetur decretum Eugenij Papæ IV. in Bulla instructionis Armenorum §. *secundum Sacramentum est*, in quo sic traditur: *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cuius materia est chrisma, confectum ex oleo, &c. forma autem & signo te signo Crucis, &c. Ordinarius Minister est Episcopus, & cum cæteras vnctiones simplex Sacerdos valeat exhibere, hanc non nisi Episcopus debet conferre, quia de solis Apostolis legitur quorum vicem tenent Episcopi, quod per manus impositionem Spiritum Sanctum dabant, quemadmodum Actuum Apostolorum lectio manifestat. Cum enim audissent, inquit, Apostoli, qui erant Hierosolymis quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, & Ioannem, qui cum venissent, orauerunt pro eis, vt acciperent Spiritum Sanctum, &c. legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem ex rationabili, & vrgente admodum causa, simplicem Sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse Confirmationis Sacramentum, &c.* Pariter in Concilio Tridentino *sess. 7. de Sacram. confirmat. can. 3.* ita definitur: *Siquis dixerit Sanctæ Confirmationis Ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemuis simplicem Sacerdotem, anathema sit.* Vndè cùm hæc Concilia doceant solùm Episcopum esse Ordinarium ministrum Confirmationis, sanè loquuntur de ministro simpliciter necessario ad substantiam Sacramenti.

11 Denique hoc sentiunt omnes antiqui Patres tum Græci, vt colligitur ex Clemente Primo *lib. 3. constit. cap. 16. & epist. 4.* Dionysio *p. 2. cap. 2. de Ecclesi. hierarch.* Clemente Alexandrino apud Eusebium *lib. 3. c. 37.* Eusebio Cæsariense *lib. 6. Eccles. hist. cap. 35.* Synodo Nicæna prima, Amphilochio in vita S. Basilij, Epiphanio *hær. 21.* Chrysostomo *ad cap. 8. Act. Apost.* vbi luculenter id probat, Isidoro Pelusiota *lib. 1. epist. 450.* eadem habetur ex Chrysostomo, & ex Oecumenio *ad d. cap. 8. Act.* Eadem quoque ex Simone Thessalonicensi *lib. 2. de Sacram.* ex Niceta *lib. 4. orthod. fid. in refut.* Messalianorum. Tum Latini vt desumitur ex Vrbano Primo *ep. ad Vniuersos*, Cornelio Papa *ep. ad Fabium Antiochenum*, Cypriano *ep. 73. ad Iubaianum*, clarè ex Eusebio Papa *ep. 3.* & ex Melchiade ad Episcopos Hispaniæ, Concilio Eliberino *can. 38.* ex Paciano *ser. de baptism. & ep. 1.* ad Sympronianum, ex Damaso *ep. 4. de Chorepiscopis*, Hieronymo *dial. adu. lucifer. cap. 4.* Innocentio primo *ep. ad Decentium Eugubinum c. 3.* Leone Primo *ep. 88.* Synodo Aurelianensi apud Gratianum *de consecr. d. 5.* Primasio *in cap. 13. ad Hebr.* Ioanne Tertio *ad Episcop. Germaniæ*, & Galliæ, Fortunato vitæ S. Mauritij *cap. 15.* Gregorio *lib. 3. ep. 9. & ad Cap. 1. Cantic. & lib. Sacram. de baptism. infant.* Isidoro Hispalensi *de offic. Eccles. lib. 2. c. 26. & lib. 6. etymol. c. de offic. & lib. 7. c. 22.* Beda *in psal. 26. & in cap. 8. Act.* Ordine Romano *fol. 76.* Oratio post confirmationem, Gregorio Tertio *ep. 4. ad Bonifacium*, Synodo Francica, Vuilibaldo Eistetensi *in vit. S. Bonifacij, c. 20.* Alcuino *de diu. offic. cap. 19. de Sab. Sanct. Pasch.* Carolo Magno *lib. 6. legum c. 83. & c. 174.* Concilio Cabilonensi secundo *c. 27.* Haymone *homil. in fer. 2. Pasch. & ad c. . ad Hebr. & ad c. 13.* Concilio Parisiense *lib. 1. c. 33.* Vualfrido *de reb. Eccles.* Concilio Meldense *cap. 6.* Rabano Mauro *de instit. Cler. lib. 1. c. 30.* Nicolao Primo ad Ridolphum Bituricensem Episcopum, Smaragdo *de diadem. monach. c. 63.* Abbone Floriacensi Vitæ S. Eadmundi *cap. 8.* Bernone Augiensi *ser. 1. de Pentecoste*, Petro Damiano *ser. 1. in dedic. Eccles.* Edinero *in vit. S. Anselmi lib. 2.* Ruperto Tuitensi *lib. 5. de diu. offic. cap. 16.* Hugone Victorino *de Sacram. fidei lib. 2. p. 7. cap. 2.* Petro Lombardo *lib. 4. d. 7.* Innocentio Tertio ad Vicarium apud Constantinopolim, & ad Patriarcham Constantinopolitanum, Edmundo Cantuariensi *in specul. Eccles. cap. 14. de septem Sacram.* Thoma Aquinate *in tr. de artic. fid. c. 14.* & contra Gentil. *lib. 4. c. 60.* Gulielmo Durando *in rational. diu. offic. lib. 1. c. 9.* Durando à S. Portiano *lib. 14. sent. d. 7. q. 3.* Nicolao Lyrano *in cap. 8. Act.* Ludolpho Carthusiano *vita Christi p. 2. c. 10.* Thoma Vualdensi *tom. 2. de Sacram. Confirm. c. 111.* Concilio Ferrariense in doctrina *de Sacram.* Concilio Senonense *de Sacram. Confirm.* Concilio Tridentino *sess. 7. de confirmat. can. 3.* Augustino *15. de Trinit. cap. 26. & lib. quæst. nou. testam. q. 42.* Beda *in cap. 8. Act. & inter Theologos* D. Thomas *3. p. q. 72. ar. 11.* vbi eius expositores, præsertim Suarez *disp. 36. sect. 1.* Et oppositum fuit error Vuiclephi, damnatus in Concilio Constantiensi *sess. 8.* Item error Armachani *lib. 11. de quæstionibus Armenorum cap. 4.*

Ex quibus apertum fit, Sacramentum Confirmationis à presbytero collatum irritum esse. Quare, vt alias dixi, Gregorius XIII. Pontifex Maximus in quadam Synodo suo tempore anno 1578. apud Maronitas celebrata, ei, qui Synodo præsidebat, iniunxit, vt qui in illis Regionibus à simplici Sacerdote erant confirmati, si vellent, possent iterum ab Episcopo chrismati, si tamen scandalum timeretur, non oportere confirmationem reiterari, & si nullum esset Sacramentum, tamen cum non sit de necessitate salutis ob scandalum securè prætermittendum. Eamque huius rei Summus Pontifex reddit rationem, quia etsi Florentinum Concilium in vnione Armenorum doceat, posse presbyterum ex Papæ dispensatione confirmare, quod Ecclesiæ Calaritanæ concessit D. Gregorius *lib. 3. regesti epist. 26.* hanc tamen Apostolicam dispensationem non legimus Ecclesiæ Hierosolymitanæ, cui Maronitæ substant, collatam esse, idcircò à presbytero chrisma collatum irritum est. 12

Neque difficile est rationibus contrariæ opinionis respondere. Quod enim spectat consuetudinem, dicendum est, illam vel fuisse ex dispensatione Apostolica, vel si secus damnandam esse, quemadmodum in specie eam damnat Augustinus *lib. 9. qq. nou. & vet. testam. q. 42.* vbi grauiter queritur de corrupta Ægyptiorum, & Alexandrinorum consuetudine, quorum Sacerdotes audebant confirmationis Sacramentum administrare, ac idem Innocentius 3. *in d. cap. quanto, de consuet.* vbi addit, tutius esse hoc Sacramentum sine periculo ex necessitate, quæ legem non habet, omittere, quàm ab his, quibus illud conferre non licet ex temeritate, quæ lege damnatur, non sine graui periculo inaniter conferatur, cum vmbra quædam ostendatur in opere, veritas autem non subest in effectu. 13

Ad testimonia Scripturæ quod attinet. In priori non est legendum *presbyteri*, sed *presbyterij*, vndè illa particula non designat ministrum, sed modum, seu speciem illius manus impositionis, quæ non fuit Sacramentum Confirmationis, sed Ordinis. In posteriori non est etiam sermo de Confirmatione, sed de manus impositione curatiua, vt patet ex contextu iuxta illud, *super ægros manus imponent, & bene habebunt*. Ad Concilium Toletanum dicendum est, ibi non esse sermonem de vnctione chrismatis in frontibus, sed de cæremoniali vnctione, quæ in vertice fit in baptismo solemni; nam vt ibi dicitur, & confirmat optimè Leo Papa *ep. 86.* & Damasus Papa *ep. 1.* olim nihil presbytero agere licebat absque licentia Episcopi, atque eam fuisse vnctionem cæremonialem, tradit etiam Damasus *in vit. Syluestri*, Hugo Victorinus *lib. 2. de Sacram. p. 7. cap. 2.* & Innocentius I. *Epist. 1. c. 3.* Vndè ad decretum Concilij Arausicani dicendum est, non posse intelligi de hoc Sacramento, sed de reconciliatione solemni, qua olim ad Ecclesiæ gremium recipiebantur hæretici. Ad eundem modum intelligi potest decretum Innocentij I. quanquam in eo nulla fit mentio chrismatis, neque vnctionis, sed tantùm consignationis, & manus impositionis, quæ sine dubio non erat Sacramentum confirmationis; hoc enim nunquam applicatum fuit energumenis in remedium, sed cæremonia aliqua, qua soli Episcopi vtebantur ad expellendos dæmones, presbyteri autem solùm ex licentia Episcopi. Denique *ad c. omni tempore, & c. Presbyter*, non quidem ex Martino I. desumptos, sed à Martino Bracharensi Episcopo, rectè idem Sotus respondet, illos 14

non

non esse intelligendos de Sacramento Confirmationis, sed de cæremoniali vnctione in vertice, quæ olim etiam erat prohibita presbyteris, præsente Antistite, vt ostensum, præsertim ex Leone Papa *ep. 86*. Ad Ambrosium, & Ignatium respondetur. Hic apertè loquitur de Episcopo. Sic enim ait: *Nihil sine Episcopis facito, Sacerdotes enim sunt*. Ille quasi per Antonomasiam Episcopum Sacerdotem vocat, est enim reuera Sacerdos, & Sacerdotum Princeps, nec ait Spiritum Sanctum dari ad inuocationem cuiuslibet Sacerdotis, sed simpliciter, ac indefinitè ad inuocationem Sacerdotis, scilicet principalis, ac præcipui, qualis est Episcopus, &c. Itaque obseruandum in hoc Concilium Tridentinum loco citato, quod Græci suscipere tenentur, vt alibi dictum à nobis est. Vndè satis esse censeo respondere huic dubio simpliciter, *obstare S. Concilium Tridentinum*.

CONSVLTATIO LXXIX.

An expediat ad declarationem Instructionis super celebratione matrimoniorum decernere, quod Episcopi, qui habent amplas diœceses, teneantur deputare Parochum, seu Vicarium foraneum pro diœcesanis habitantibus vltra duas dietas à Curia Episcopali, & matrimonium contrahere volentibus ad hoc, vt ij coram suo Parocho, aut Vicario foraneo suum statum liberum probare valeant absque maiori dispendio accedendi ad Curiam Episcopalem pro eodem effectu?

1 AFfirmandum videtur. Sic enim prospiceretur nedum incommoditatibus matrimonium contrahere volentium, cum hoc modo prouidebitur, ne per longum iter testes ad probandum eorum statum liberum euocentur prohibente *l. 3. §. testes, ff. de testibus*, sed etiam sumptibus, cùm eorum productio sumptibus producentis fieri debeat per *text. in l. Quoniam liberi, C. de testib. & in l. eos 1. §. Si quid autem, in fin. C. de appel. & in cap. Statutum, §. proferendo, & §. Insuper, de rescript. in 6.* vtrobique Glossa. Est enim regula, eum sumptus præstare teneri, cuius gratia actus celebratur, *l. sed etsi §. 1. ff. ad exhib.* Præsertim quod extra locum habitationis peregrè euocantur, vndè viaticum necessarium, nulla habita ratione, vel deductione sumptuum, quos aliàs domi fecissent, producens suppeditare tenetur per *text. in d. §. proferendo, & §. Insuper*, & alios ibidem. Quod nisi fecerit, testes etiam citati comparere non tenentur, *d. §. proferendo*, vbi Glossa notabilis, dicens producentem sumptus, & expensas abitionis, moræ, stationis, & reditus apud Iudicem deponere debere. Id quod Anchar. *ibid. n. 3. & in d. §. Insuper n. 5.* quoque annotauit. Ac præsertim quia non solùm contrahentes, sed etiam ipsi testes sæpissimè mercenarij sunt, qui ex operis diurnis se, vxorem, & liberos alentes peregrè euocantur, quo in casu præter expensas etiam harum operarum, & diurnæ mercedis ratio haberi debet. Nam etsi testimonium testi non debeat esse lucro, & emolumento, attamen operarum Intermissio ob vtilitatem alterius, non debet etiam ei esse fraudi, & nocumento per *text. in l. Iulianus, §. Idem Iulianus, & in l. præterea, ff. de rei vend.* ne ex officio suo damnum iniquè patiatur, quod fieri non debet, *l. si seruus communis, §. quod verò, ff. de fur.* cum vulgò alijs. Habetque summam rationem, quia huiusmodi operæ diurnæ, quasi in fructu sunt, ergò meritò considerari debent per *l. venationem, ff. de vsur. l. In hominis, ff. de oper. seruor.* vbi dicitur, in hominis vsufructu operæ sont, & ob operas mercedes, *l. fructus, ff. eodem tit.*

2 Quare Concilium Trid. *sess. 24. c. 7. de refor. matr.* id integrum Parochis reliquit, solùmque præcipit, ne vagorum matrimonijs intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerit, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint. Cumque Vicarius Hydruntinus mandauerit per totam diœcesim Parochis, ne solemnizarent matrimonia sine eius licentia, S. Congregatio Concilij rescripsit sub die 26. Iunij 1590. reuocandum esse tale præceptum, & restringendum ad casum, quando contrahentes sunt exteri, vel detegitur impedimentum. Id, quod etiam sæpiùs declarauit S. Congregatio super Episcopis, & Regularibus, nominatim in Telesina 7. Augusti 1606. & 20. Decembris 1629. Vt proinde sæpè ex iusta causa Sedes Apostolica committit causas ipsas matrimoniales inferioribus Episcopis, vt habetur *ex cap. proposuisti de probat. & cap. ex literis de in integr. rest. & cap. 1. vt lit. non contest.* & aduertunt Couar. *de spons. p. 2. c. 2. §. 11. n. 1.* ac intra quidem eamdem diœcesim, nisi Pontifici aliter visum fuerit.

Quibus ex causis distinctis locis olim factum est, vt singuli ferè cuiusque loci incolæ, suos habuerint pacis conseruatores, & Iudices, & non opus fuerit aliò ad iustitiæ remedium recurrere, quod maximo est in Republica beneficio tribuendum, dandaque est opera his, qui gubernacula tenent, ne leges bonæ tantùm constituantur, sed & vt secundùm leges viuatur, quod facilè consequentur, constitutis per singulas Ciuitates, & Oppida domesticis Iudicibus. Sicut Iosaphat Rex Iuda laudatur ex bonis operibus *2. Paralip. c. 19.* & quod constituerit Iudices Terræ in cunctis Ciuitatibus Iuda munitis, per singula loca, & in Hierusalem constituit Leuitas, & Sacerdotes, & principes familiarum ex Israel, vt iudicium, & causam Domini iudicarent habitatoribus eius. Et ne confusio esset in concursu iurisdictionum, distinxit singulis Iudicibus causas propria, de quibus cognoscerent. Sic & Iurisperiti per Regum, Imperatorumque constitutiones responderunt, territoria singulis Iudicibus commissa, nec extra ius dicere possit, *l. si. ff. de iurisd. omn. Iud. l. pupillus, §. territorium, ff. de verb. signif.* & Dionysius Papa singulis presbyteris certos fines parochiarum, & terminos præscripsit *in can. Ecclesias 13. q. 1.* Effecerunt autem Principes, & Legislatores, ne alicubi esset penuria lites discutiendi, & pluribus ideò modis quemlibet aliquod forum, seu iudicium sortiri voluerunt, vel ratione domicilij, vel ratione contractus, vel delicti, vel rei controuersæ, ne iniustitia, aut calumniæ, aut impunitatis daretur occasio, & omnibus paratissimis, & oblatis remedijs quies societatis humanæ, & Reipublicæ retineretur, præsertim pauperum hominum, qui minutis etiam expensis exhauriuntur superbia, & auaritia eorum, qui Curijs Episcopalibus præsunt. Vndè cum Episcopus de iure habeat pro loco procedendi, & tribunali totam diœcesim *cap. cum Episcopus, de offic. Ordin. in 6.* debet pro commoditate sui populi deputare Parochos, vel Vicarios foraneos quoad statum liberum probādum eorum, qui matrimonia contrahere voluerint, per textum *in l. Si locus, ff. de Iudic. & in l. cum post sententiam, C. de appel.* cùm ibi & contrahentes ipsi, ac testes sint magis cogniti, quàm in Curia Episcopali vltra duas dietas distante. Quo casu Episcopus non potest trahere, ne suos quidem Capitulares ad Curiam suam, sed debere illis deputare Iudicem ex notiori tenet *Abb. in cap. Sanè in fin. de for. comp.* Anchar. Felin. & alij, quos adduxit Rota in Calciaten. iurisdictionis coram Remboldo.

At verò contrariam partem de Iure videtur amplectendam. Nam Episcopus potest exercere iurisdictionem suam in quacumque parte suæ diœcesis per text. *in cap. Cum Episcopus, de offic. ord. in 6.* Glos. *in cap. fin. v. diœcesim, de const. eod. lib. cum alijs* per Gonzal. *ad Reg. 8. §. 2. proœm. n. 35.* Ac proinde non tenetur deputare in diuersis locis suos Officiales; præsertim quando agitur de causa graui, & ardua, in quo casu etiam de stylo Rotæ non datur remissoria, sed testes debent accedere ad Curiam, vt testatur eadem Rot. in Tullensi nullitatis matrimonij 18. Martij 1647. coram Ghislerio. Hìc autem agitur de re graui, quoniam agitur de euitandis polygamijs, ac impedimentis matrimoniorum, ex quibus fidei Catholicæ, & Reipublicæ christianæ grauissima damna inferuntur. Et hanc partem absolutè 4

lutè

lutè sequuta est S. Congregatio S. Officij, quæ semper denegauit facultatem committendi examini testium examinandorum in caussis matrimonialibus Vicarij foraneis, & iniunxit, quod obseruetur ab Ordinarijs Iostructio pro ijsdem testibus examinandis, vt videre est in dectetis eiusdem S. Congregatioois. Cùm enim experientia demonstrauerit difficultatem, quæ reperitur in inueniendis peritis Parochis, vel Vicarijs foraneis, præsertim Villarum, & Castellorum, ac detexerit tot polygamias, atque impedimenta, tutiùs iudicauit eiusmodi examen oonnisi ab ipsis locorum Ordinarijs, vel eorum Vicarijs generalibus, vel alio idoneo Deputato faciendum esse.

5 Noo obstat, quod testes euocandi non sunt per longum iter per *d. l. 3. ff. de testib.* nam id intelligitur, si temerè, & absque necessitate euocarentur, vt *in d. l. §. testes in fine* habetur.

6 Minùs obstat, quod Episcopus debet ius dicere sine incommodo partiom more maiorum per *text. in l. pen. ff. de iust. & iur.* & *in l. si locus, ff. de iudic.* Quia id quoque intelligi debet, vt oon iudicet extra territorium suum, vt per Butrig. Bald. & alios *in d. l. si locus*, & meliùs Host. *in sum. tit. de feud. §. apud quem num.* 13.

7 Neque obstat amplitudo diœcesis, vt idcircò non possit Episcopus cogere suos subditos ad suam Curiam accedendum è loco longinquo, sed debet vel ipse accedere, vel alium delegare per Anchar. *in cap. Nonnulli n. 5. de rescript. & in cap. Cùm te in princ. de offic. deleg.* Butr. *in cap. Sanè in fin. de foro comp.* & ibi Io: Andr. *num.* 5. & alios. Quia dicta conclusio communiter reprobatur à Doctoribus, vt per Abb. *in d. cap. Sanè num.* 3. Rot. *dec. 297. num. 8. p. 2. diu.* Et restringitur, vt procedat tantummodò, quando locus valdè distat, & causa est modica, Barbat. *in d. cap. Nonnulli n. 6.* & Felin. *de rescript.* Rot. *d. dec. num.* 8. Atque etiam de æquitate tantùm, vt per Imol. *in d. cap. Sanè*, & Additionator ad Abb. *in cap. dilectus 2. lit. ff. de rescript.*

8 Denique oon obstat iocommoditas, & sumptus contrahentium. Quia cùm dicta Instructio prouideat communi bono Reipublicæ, & remedium adhibeat incommodis Religionis Catholicæ, non est censenda præiudicialis tertio. Quia quod dirigitur in bonum commune, oon censetur alicui præiudicare, etiamsi aliquid iuris ipsi detrahat, quia communis vtilitas priuatæ vtilitati præferenda est, *l. fin. §. communia, de legat. & l. vtilitas C. de priuil. lib. 12. & l. actione, §. labeo ff. pro socio, & can. Scias 17. q. 2.* ibi: *Plurimorum vtilitas vnius vtilitati, vel voluntati præferenda est.* De quo Doctores communiter. Quod adeò verum est, vt publica vtilitas sit ratio sofficiens auferendi ius suum priuatis hominibus, vt notant Doctores *in cap. Quæ in Ecclesiarum, de const.* vbi Felin. *num. 27.* & Dec. *num. 20.* Cuius rei ea ratio est, quod in publica vtilitate omnes communicant, & ideò continet maius bonum, cum contineat illud bonum, quod omnes tangit.

9 Et hæc quidem de iure, & iuxta mentem Sac. Congregationis S. Officij. Sed quid de ætate? Et expedire æquissimum puto, cum his tameo limitationibus. Primò, quod non deputentur, nisi Vicarij Foranei, dummodò siot idonei, alioquin alij Officiales, nec oisi in Oppidis, siue Terris numerosis commodioribus, non autem Curati Villarum, qui, vt plurimùm, sunt imperitissimi. Secundò, quod non recipiaot examen, nisi pro matrimonijs diœcesanorum, non autem vagorum, neque exterorum. Tertiò, quod examen huiusmodi pro ijs, qui vel Romæ, vel alibi commorantur, transmittant ad Curiam Episcopalem, vt fiat attestatio sigillo, & subscriptione Episcopali munita, pro faciliori postea recognitione eiusdem sigilli, & subscriptionis in casu, quo extrà diœcesim producatur.

CONSVLTATIO LXXX.

1 *Armenis, quibus est Indultum celebrare Officia diuina ritu Armeno, licèt commorentur in Oppido latino, an sit permittendum, vt etiam celebrent Pascha, & alia festa mobilia iuxta ritum Armenum, hoc est, secundùm antiquam calculationem, seruari solitam ante correctionem Kalendarij?*

Episcopus ad sedandum tumultum permisit Armenis, vt Dominica in Albis, in qua cadebat Pascha iuxta ritum antiquum celebrarent Missam solemnem de Resurrectione publicè, reliqua verò signa lætitiæ priuatim.

2 *An Sacerdos Armenus in Diœcesi latina possit in Missa dicere orationem pro Patriarcha Armeno, licèt dictus Patriarcha sit Schismaticus?*

3 *An Armeni degentes in Diœcesi latina possint ieiunare iuxta ritum Armenum?*

4 *An Armeni Catholici, reuersi in patriam, non valentes habere Sacerdotes Catholicos, & abstinere à communione absque scandalo, possint confiteri Sacerdotibus Armenis Schismaticis, qui non sint nominatim excommunicati?*

AD 1. Licèt aliquando tolerandi siot ritus aliqua- 1
rum nationom, etiamsi ab Ecclesia Romana dissentiant, dummodò in alijs catholicè sapiant, vt docent Patres, quos alibi adduximus. Vt proinde Sac. Congregatio Inquisitionis 23. Septembris 1595. censuerit, Kalendarium Gregorianum, vbi non est vsu receptum, possunt Religiosi Ordinis Minorum obseruantiæ recitare officium iuxta formam Kalendarij antiqui, & 24. Ianuarij 1602. ac 26. Septembris 1619. censuit, quod Kalendario veteri vtantur de licentia Sanctissimi latini diœcesis Tini, & Miconis ad euitandam confusionem cum ijs, qui sunt ritus græci. Item cum Christianis partium Hungariæ in Episcopatu quinque Ecclesiarum, subditis Turcæ conniuetur, vt veteri kalendario vtantur, vt sub 18. Iulij 1613. & 14. Decembris 1616. ac dictum, quod kalendarium Gregorianum debeat etiam seruari Constantinopolis, si potest, sin minùs vtantur antiquo, vt 27. Septembris 1607. & 14. Ianuarij 1610. & alibi Kalendarium vetus fuerit permissum per modum conniuentiæ mulieribus latinis degentibus Constantinopoli, & nuptis Græcis, sicut etiam paucis alijs degentibus in quadam Ciuitate, vbi reliqui Christiani sunt Græci, vt se conforment cum alijs in celebratione festorum, vt 20. Iulij 1616.

Nihilominùs in hoc casu permitti non potest, neque 2
sine scandalo dissimulari, quod Armeni, siue alij Orientales in locis latinis vtantur Kalendario veteri, quia necesse est eos in celebratione Paschatis plurimùm à Catholica Ecclesia discrepare, nisi noui Kalendarij ratio suscipiatur. Quam ob causam Græci Insulæ Meliæ coacti fuerunt ad obseruationem Kalendarij Gregoriaui, ac scriptum Inquisitori, vt quoad abusus Græcorum prædictorum relinquat cognitionem Ordinario, nec contra ipsos proprijs procedat, sed tantùm si aliquid contra fidem faciant, vt 25. Augusti 1595.

Ad 2. Negatiuè. Quia Schismatici sunt excommu- 3
nicati excommunicatione maiori *cap. 1. & 2. de hæret.* & ipsorum excommunicatio quotannis ionouatur in Bulla Cœnæ *can. 1. & 2.* & proinde vrget prohibitio de non orando publicè pro Schismaticis, cùm neque per charitatem, neque per fidem, quæ est radicale vinculum, cooiunguotur in corpore mystico Ecclesiæ, sed sunt membra omoinò separata, & ideò nõ possunt cũ ceteris cõmunicare in iofluxibus capitis, oec participare in thesauro

matrimonium contractum à Clerico post Sacrum Ordinem irritum esse. Quidquid sit, prædictos Canones vsus,& consuetudo, etiam apud Græcos seruata, sic interpretatur, nempè Clericos post Sacros Ordines à coontrahendis nuptijs prohiberi, quod si contraxerint, esse eos ab vxoribus, quas duxerint, penitùs separandos. Matrimonium igitur post Sacros Ordines initum etiam apud Græcos non valet Ecclesiastica constitutione, vt ait Glos. *in c. Si cuiquam ad fin. d. 28.* & Rosel. *v. impedimentum* 1 t. vbi citat Director, & Glos. *in d. Can. Diacom d.* 28. cuius hæc sunt verba: *Ad intelligentiam horum capitulorum notabis, quod in Orientali Ecclesia, & Occidentali licitè contrahitur in minoribus Ordinibus, vt 23. dist. c. Si quis eorum, & c. lectores, & c. placuit; sed constituti in superiori ordine, nec apud nos, nec apud Græcos possunt contrahere, nec poterant tempore Apostolorum, & si contrahant non est matrimonium, & hoc patet ex sexta Synodo, quæ in Oriente fuit celebrata, & regulam statuit eis, vt 32. d. c. Si quis eorum, 31. d. c. Nicena, & 84. d. c. cum in præterito. In hoc autem est differentia inter eos, & nos; Ipsi enim siue sint coniugati, siue non, promouentur ad Sacros Ordines, non promissa continentia, vt 31. d. c. quoniam; sed occidentales nunquam promouentur, nisi continentia promissa, vt supra eod. c. nullum, & c. assumi d. 28. A tempore autem Syricij, & Innocentij non licuit Occidentalibus ad Diaconatum, vel supra promoueri, nisi promissa continentia, vt 82. d. c. proposuisti, & c. plurimos, sed Subdiaconis vsque ad tempus Gregorij licuit, vt 31. d. c. ante triennium Orientales ergo licitè vtuntur matrimonio contracto ante Sacros Ordines, postea in Sacris Ordinibus contrahere non licet, vt 31. d. c. quoniam, & cap. aliter, & extr. de Cler. coniug. cap. cum olim; sed post receptum Sacrum Ordinem non possunt contrahere, vt ibi dicitur.* Hactenus Glossa. Vndè, licèt in his canonibus id non exprimatur, tamen videtur seruatum à tempore Apostolorum, quod indicat Christi ordinationem ex regula D. Augustini *lib. 4. de baptism. cap. 24.* Siquidem ea solùm est differentia inter Græcos, & Latinos in Sacris Ordinibus constitutos, quod illi possint post coniugium ad Sacros Ordines ascendere, & vti matrimonio antea contracto, quod Latinis est interdictum, vt constat ex *cap. olim, de Cler. coniug. & c. De Syracusana 28. d.* Ergo non possunt post Ordines Sacros matrimonium inire.

3 Neque refragatur Arcudius, & ex eo Pontius *de matrim. lib. 7. cap. 27. n. 2.* dicens in nullo canone expressum esse, quod eiusmodi coniugia sint irrita. Tum quia scopus, quem habuit Arcudius scribendi librum de concordia Occidentalis, & Orientalis Ecclesiæ in septem Sacramentorum administratione, declaratur in proemio totius operis, qui est ad remouendas, quantum fieri possit, nouas occasiones schismaticis; proinde non est restringendus ad hoc tantùm, vt instruantur Græci, quos certè si solos instruere voluisset, non latinè, sed græcè scripsisset. Tum quia id pugnat cum antiquissima Ecclesiæ Orientalis consuetudine, atque vsu. Tum etiam quia licèt per verba legis simpliciter prohibentis non irritetur contractus, quamuis sit absoluta, & ex causa perpetua, & directè feratur in personam; attamen secus est, quando ex effectibus, vel ex vsu, & traditione sic interpretante legem, vt in hoc casu, irritatio colligatur. Quod constat exemplo de impedimento consanguinitatis. Nam in *cap. Tua nos, de consang. & affin.* apertè supponitur, matrimonium habens tale impedimentum esse dirimendum, & in *c. Contradicimus 35. q. 3.* cum similibus dicitur, sic contrahentes esse separandos; quod est signum nullitatis. At nihilominùs reperiri canones, qui id exprimunt, inferiùs ostenditur.

4 Minùs refragantur quæ tradit Verricel. *de Apostol. mission. tit. 4 q. 98. dub. 13. §. 29. n. 166.* com binis *seqq.* Non primum de priuilegio dispensationis. Tum quia id non constat. Tum quia id arguit nullitatem matrimoniorum. Ad quid enim dispensatio, nisi matrimonium esset irritum? Vndè non mirum, si idem Auctor *tit. 17. q. 300.* id reuocatum esse tandem fassus sit. Neque in Constit. Innocentij IV. §. 7. id concessum legitur. Portò in opere

multa coaceruata esse, quæ minimè sunt authentica, viri docti adnotarunt. Neque secundum ex Pontio *loc. cit.* Nam fuisse quoque irrita hæc matrimonia ante Innocentium Secundum constat *ex c. Vt lex 27. q. 1.* vbi sic statuitur: *Vt lex continentiæ, & Deo placens munditia in Ecclesiasticis personis, & sacris ordinibus dilatetur, statuimus quatenus Episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi, &c. qui sanctum transgredientes propositum vxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Huiusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticam regulam constat esse contractum, matrimonium non esse censemus.* Duas enim hic Canon habet partes. In prima præcipit, vt tales vxores sibi copulantes omninò ab eis separentur. Quod sanè fuisset nimis graue, & improportionatum, si talia matrimonia valida essent. Deinde in alia parte iam expressè declarat, matrimonia illa fuisse irrita. Vbi obseruandum est, hoc secundum non statuere, nec decernere, nec definire, sicut dixerat in prima parte canonis; sed censemus, quasi declarando talem esse regulam Ecclesiasticam, iam ante ipsum Innocentium circa hoc statutam, vt matrimonium contra illam nullum censendum fuerit. Igitur constare videtur, hoc ius fuisse antiquius Innocentio, cui iuri conforme est aliud Calixti Secundi *in c. presbyteris d. 27.* vbi simili modo loquens, profert hæc verba: *matrimonia à presbyteris, diaconis, subdiaconis, & monachis disiungi, & eiusmodi personas ad pœnitentiam redigi debere iuxta Sacrorum Canonum diffinitiones iudicamus.* Præcipit itaque eiusmodi matrimonia disiungi, vbi etiam Glossa notat, disiungi quoad carnis copulam; quia quod non est, non potest dissolui; patetque id amplius ex Vrbano pariter Secundo, qui viuebat longè ante Innocentium. Nam dictus *canon presbyteris* inuentus est in Codice Bibliothecæ Vaticanæ in fragmento cuiusdam Concilij ab Vrbano habiti *c. 2.* in quo Vrbanus declarat, non se hoc primum constituisse, sed iuxta antiquos Canones id iudicare. Erat ergo hæc antiquior institutio, ac ius antiquius Innocentio.

Pariter non obstat, quod adijcit Verricellus, scili- 5
cet Ecclesiam Orientalem non acceptasse post suum schisma leges Ecclesiæ Occidentalis. Primò quia probatum est hanc legem irritantem eiusmodi coniugia esse antiquiorem Innocentio, & schismate, ac penè dixerim Apostolicam. Secundò quia, vt alibi dixi, Ecclesia græca vigore vnionis obligatur recipere leges Apostolicas etiam in his, quæ spectant ad ius humanum, vt constat ex professione fidei Græcorum iussu Gregorij XIII. edita apud eundem Thomam a Iesu *lib. 6. pag.* 319. vbi inter cætera & hoc habetur: *Insuper profiteor, ac recipio alia omnia, quæ ex decretis sanæ cæremoniæ generalis Synodi Tridentinæ Sacrosancta Romana, & Apostolica Ecclesia, etiam vltra contenta in supradicto fidei symbolo profitenda, ac recipienda proposuis, atque præscripsit, ac sequitur, Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiæ obseruationes, & constitutiones firmissimè admitto, & amplector.* Ex Concilio autem Tridentino *sess. 24. can. 9.* eiusmodi matrimonia esse irrita definitur. Quare satis esset respondere, quod obstat S. Concilium Tridentinum, quod Græci recipere tenentur.

Denique non refragatur *c. aliter, d. 31.* vbi ha- 6
betur, in Orientali Ecclesia Clericos solere matrimonio copulari; quem canonem sequuntur Caietanus, Sotus, & quidam alij. Nam per matrimonium copulari intelligitur, vti iam matrimonio contracto, vt notant Couar. *4. decret. p. 2. c. 6. §. 3. n. 1.* Azor. *loc. cit. q. 3.* Bellarm. *de Cleric. cap. 21.* ac prosequitur Sanch. *vbi supra n. 7.* per Glossam communiter ibi receptam. Ea enim carnis copula appellatur matrimonij coniunctio *in c. quoniam, & in c. nosse, ead. d. & in c. Agathosa, & in c. prinsquam 27. quæst. 2.*

Quod autem ex canonibus sextæ Synodi, quam 7
Trullanam appellant, pro opposita sententia stabilienda fortè adducitur, nullius est ponderis. Quia non sunt authentici, neque Ecclesiasticam habent authoritatem, neque editi sunt à Concilio, sed post illud dissolutum

à qoibusdam Episcopis, nullusque Romanus Pontifex eos approbauit, immò apertè improbauit Sergius illius temporis Pontifex summus, vt scribunt Beda, Paulus Diaconus, Anastasius. Theophanes, & Vmbertus apud Simanch. *de Cathol. instit. tit. 40. num. 38.* Canus, Sotus, Torrensis, Bagnes, Valentia, Surius *tom. 3. Concil. in 6. Synodo*, admonens quosdam ex his Canonibus esse ab hæreticis corruptos, & falsò tribui sextæ Synodo, & omnium instar Bellarm. *lib. 1. de Concil. cap. 7. & de Pontif. cap. 18. ac de Cleric. d. cap. 21. col. 3. vers. ad 3.*

8 Ex ijs igitur, quæ recitauimus, in omni ferè Oriente id factitatum esse constat. Vbi, quod continentia ista non sit tam accuratè seruata, contra primæ Ecclesiæ consuetudinem, & contra Canones id factum Epiphanius, vnus ex illustribus Græcorum Patribus in hunc modum ostendit *lib. 2. tom. 1. heres. 59. Reuera*, inquit, *non suscipit Sancta Dei prædicatio post Christi aduentum eos, qui à nuptijs, mortua ipsorum vxore, secundis nuptijs coniuncti sunt, propter excellentem Sacerdotij honorem, ac dignitatem: & hæc certò Sancta Dei Ecclesia cum sinceritate obseruat. Sed & adhuc viuentem, & liberos gignentem, vnius vxoris virum non suscipit, sed eum, qui se ab vna continuit, aut in viduitate vixit, Diaconum, & Presbyterum, & Episcopum, & Hypodiaconum, maximè vbi sinceri sunt canones Ecclesiastici. At dices mihi, omnino in quibusdam locis adhuc liberos gignere & Presbyteros, & Diaconos, & Hypodiaconos. At hoc non est iuxta canonem, sed iuxta hominum mentem, quæ per tempus elanguit, & propter multitudinem, cùm non inueniretur ministerium. Nam quod decentius est, id semper Ecclesia per Spiritum Sanctum benè disposita videns, statuit apparere, vt cultus diuini indistracti perficerentur, & spiritales necessitates cum omni beneuola conscientia peragerentur.* Hæc, & alia in hunc sensum Epiphanius, qui & videndus *lib. 3. in compend. doctor. fid. Cath.* Iano Cornaro interprete. A quo non dissentiunt Africani Patres, qui tradunt & Apostolos docuisse, & antiquitatem id seruasse.

9 Quod igitur ad Subdiaconos attinet ex D. Gregorij epistolis non patet, quod præter Romanam Ecclesiam, & alias quasdam reliquæ Ecclesiæ etiam occidentales vsum vxorum Subdiaconis permitterent. D. Gregorius enim *lib. 3. ep. 34.* testatur duntaxat in Sicilia hanc consuetudinem viguisse. Cùm verò eam consuetudinem in alijs Ecclesijs fuisse non meminerit, potius ex Gregorio constat, omnes alias Ecclesias cum Romana vxorum vsum Subdiaconis interdixisse. Eam verò consuetudinem Pelagius Gregorij Decessor decreto in Siciliam misso abstulerat, quo Subdiaconis vxoratis indicebatur, vt vnum ex duobus eligerent, videlicet aut à suis vxoribus abstinerent, aut certè nulla ratione ministrare præsumerent.

10 Cur autem Gregorius post triennium Pelagij decretum renouauerit, ea causa fuit, quod æquum minimè videretur, vt qui legitimas coniuges adepti fuerant, antequam ad Subdiaconatum accederent, nec in Ordinis susceptione continentiam ab vxore promiserant, ad eam vllo iure compellerentur, quam Gregorius ipse his verbis explicat, quæ habentur in *d. c. Ante triennium d. 31. Ante triennium Subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, vt more Romanæ Ecclesiæ nullatenus suis vxoribus miscerentur, quod mihi durum, atque incompetens videtur, vt qui vsum eiusdem continentiæ non inuenit, neque castitatem ante promisit, compellatur à sua vxore separari, atque per hoc, quod absit deterius cadat.* Sed quamuis Gregorius hoc Pelagij decretum sustulerit, non tamen Subdiaconis vsum coniugum permisit; sed quid in futurum obseruandum esset, posterioribus verbis sanciuit ita subdens: *Vnde videtur mihi, vt à præsenti die Episcopis omnibus dicatur, vt nullum Subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit.* Cuius rei rationem reddit in fine eiusdem canonis his verbis: *quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.*

Ex his planè constat, in sula Sicilia ante hæc Gregorij, & Pelagij decreta Subdiaconos coniugatos suis vxoribus licitè frui potuisse. 11

Neque obstat testimonium Gratiani *d. 31.* ita asserentis. *Nondum erat institutum, vt Sacerdotes* (in Subdiaconis, vt interpretatur Gregoriana annotatio) *continentiam seruarent.* Id enim, vt ibidem eadem Glossa Gregoriana explicat, de Subdiaconis Siciliæ loquitur, de quibus statim Gregorianum decretum profert. Minùs obstat Concilium Carthag. 2. cum c. 2. ita statuit, vt habetur *c. Episcopus d. 31. Episcopus, presbyteros, & diaconos ita placuit, vt decet Sacros Antistites, ac Dei Sacerdotes, necnon & Leuitas, vel qui Sacramentis diuinis inseruiunt, continentes esse in omnibus.* Nam, vt notat Glossa, per illa verba, *vel qui Sacramentis diuinis inseruiunt*, Subdiaconi indicantur, qui diuinis Sacramentis ministrant, *can. cum in præterito d. 84.* vbi clariùs idem Concilium non modo Episcopos, presbyteros, ac diaconos ad castitatem colendam præcepto compellit, sed etiam subdiaconos his verbis: *Ab omnibus Episcopis dictum est, omnibus placet, vt Episcopi, presbyteri, & diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes etiam ab vxoribus abstineant.* Quapropter minimè credendum est Concilium Carthag. 5. relatum *d. 32. in c. placuit, & d. 84. in c. Cum de quorundam*, à priori discrepare, quamuis de Subdiaconis nullam mentionem faciat. Atque inde cum Zacharias Papa in *cap. 11. responsionum ad Pipinum*, quod ad Clericorum continentiam spectat, Carthaginensis Concilij decreta seruanda statuit, Subdiaconorum continentiam, quæ ex 2. Concilio Carthag. ipsis indicta est, procul dubiò approbat. Idem sentit & Siricius *ep. 1. c. 7.* & præclarissimè ante Gregorium duobus integris sæculis Concilium Eliberinum *c. 32.* statutumque habemus à Leone I. *ep. 82.* ad Anastasium *c. 3. & 4.* & habetur *d. 32. can. omnium*, ibi: *Ad exhibendam perfectè continentiæ puritatem, ne Subdiaconis quidem connubium carnale conceditur, vt & qui habent, sint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant singulares.* Idem confirmatur ex Concilio Toletano 2. *c. 1. & 3. dist. 28. can. de ijs d. 31. c. lex continentiæ d. 32. can. Eos*, qui ex Vrbano II. *& d. 27. can. presbyteris*, ex Calisto II. ex Concilio Aurelianensi 3. *c. 2.* Gerudensi *c. 6.* Hæc autem omnia Concilia, & Patres Gregorium præcesserunt, qui viuebat anno 606. atque adeò ante schisma Græcorum, quod contingit anno salutis 858. Quibus addere lubet Iustinianum, qui iuxta Sacrorum Conciliorum decreta idem quoque Subdiaconis obseruandum præcipit *lib. 1. C. tit. 3. de Episcop. & Cler. n. 45. in Nomocan. tit. 9. cap. 29. Authent. col. 1. Quom. oport. Episcop. tit. 6. c. 1. nouel. 123. de epis. & Cler. c. 14.* cuius verba inferiùs dabo. 12

Quamobrem nihil aut prioribus Pontificum, & Conciliorum decretis, aut antiquissimo vsui in tota Ecclesia recepto officere potuit, quod Alexander III. in Concilio Later. *p. 18. c. 4. 13. & 14.* tolerandum censuerit, quosdam Subdiaconos matrimonia contraxisse. Id enim tunc ad maiora scandala euitanda erga quosdam tantummodò tolerari iussit, quorum incontinentia ex continentiæ lege potius in peiora ruere, quàm à malis refrænari potuisset. Non tamen Scriptori Aduersario ita colligendum fuit, tolerasse Ecclesiam in noua lege non solùm apud Græcos, sed etiam apud Latinos vsque ad tempora Alexandri III. quod Sacerdotes matrimonium contrahant. Quod apertè cum antiquissimis canonibus pugnat, vt prospectum est ex Concil. Carthag. ex Concilio Tolet. 2. ex Leonis epistola, & ex Gregorij decreto, quod non soli Romanæ Ecclesiæ, aut Prouinciæ, sed etiam Siciliæ, ac Vicinarum Prouinciarum, in quibus ritu græco antiquitùs viuebatur, vt idem Scriptor asserit ex laudatis à se Authoribus, necnon vniuersali Ecclesiæ præscriptum fuit. Neque Alexander de Sacerdotibus ibi loquitur, vt 13

pet-

perperam idem Scriptor ait, sed de Subdiaconis tantùm. Præterea quæ hæc consequentia est? Toleratum est, non permissum quibusdam Subdiaconis nuptias contrahere. Ergo Subdiaconi omnes, vel Sacerdotes post susceptum Subdiaconatum, vel Sacerdotium matrimonia iungere consueuerunt. Illud enim perinde, est ac si dicens, quidam Episcopi schismatici, ac hæretici fuere. Igitur omnes Episcopi schismatici, ac hæretici esse soliti fuerunt.

14 Ex quo id quoque falsum euincimus, quod idem asserit cęlibatum Subdiaconis nulla esse lege Ecclesiastica præceptum extra Romanam Ecclesiam, aut Prouinciam, cum oppositum omninò probatum fuit. Pontificum enim decreta, nisi aliter in ijs significetur, vniuersalem Ecclesiam alligant.

15 Veniamus ad Diaconatum. Diaconus ex Ancyrana Synodo, quæ fuit Orientalis, *c.* 10. *aliàs* 9. olim vxoratos fuisse, & suis vxoribus vti potuisse, aliqui dicunt, dummodò in sua ipsorum ordinatione se continere nolle protestati fuissent. Canon hic ita legitur *d.* 28. *c. Diaconi: Diaconi quicumque cum ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt dicentes velle se habere vxores, nec posse se continere, hi si postea ad nuptias venerint, maneant in ministerio, propterea quod his Episcopus licentiam dederit. Quicumque sanè tacuerunt, & susceperunt manus impositionem, professi continentiam, si postea ad nuptias venerint, à ministerio cessare debebunt.* At hi magnoperè ab huius Concilij sensu aberrant. Nam in primis Martinus Bracatensis *in sua collect. c.* 39. alio modo canonem hunc legit, nimirùm vt habetur *d.* 27. *can. Diaconus: Diaconus qui eligitur, si contestatus fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit non posse in castitate permanere, hic non ordinetur. Quod si in ordinatione tacuerit, & ordinatus fuerit, & postea matrimonium desiderauerit, alienus sit à ministerio, & vacet à Clero.*

16 Quo fit, vt diuersa illius Canonis lectio diuersum quoque sensum ferat. Quod si priorem lectionem velut legitimam accipiamus, quo tamen sensu canon ille intelligendus sit, explicat Glossa ibidem, nimitùm si aliqui in Diaconos ordinentur, & dicant se nolle, vel non posse continere, Episcopus nihilominùs tales ordinat, si postea contraxerint, ab vxore separabuntur, sed in ministerio remanebunt; quia videtur, quod Episcopus eis licentiam dederit. Si verò in ordinatione sua tacuerunt, quoniam videntur continentiam professi, si postea contradixerint, officio, & beneficio priuabuntur. Quæ explicatio quandoquidem cum reliquis Canonibus, ac præsertim cum Gregoriana Constitutione conspirat, idcircò vniuersa, quæ pro Diaconorum coniugijs ex hoc Canone Scriptor aduersarius, atque alij deducunt, facilè prosternit. Neque enim Canon hic Diaconis aut vxores ducere, aut ductis vxoribus vti permittit, vt ex ipsius verbis perspicuum est, sed potius illos ab vxoribus separat, ac separatis ministerium, ac officium relinquit, ex quo Eliberinum Concilium, quod ipsum proximè sequutum est, decretum illud desumpsisse creditur, quo cunctos Sacros ordines ab vxorum contubernio expellit.

17 Neque placet, quod dicitur, Concilium Ancyranum Orientali Græcorum præsertim Ecclesiæ fauisse, quanquam postea Græcana Ecclesia à Latina in eo dissenserit, vt testatur Stephanus Papa *in c. fin. d.* 31. quod in Orientali Ecclesia Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi matrimonio copulantur. Id enim ipsis antiquissimis Ecclesiæ temporibus neque inter Græcos vsitatum legitur, vt ex plerisque Concilijs apud Orientales celebratis, ac græcis Patribus non obscurè constat, ac præsertim ex Concilio Neocæsariensi *c.* 1. qui de non ducenda vxore post Sacros Ordines loquitur. Nicæno I. *c.* 3. Sexta Synodo *c.* 6. Epiphanio *hæresi* 59. Chrysostomo *hom.* 2. *in Iob.* Ioanne Cyprio *vit. S. Epiph. c.* 38. *& alijs.*

18 Tandem ad Presbyteros conuolemus. Et hos quidem antiquis Ecclesiæ statutis ad continentiam in primis adigi inuenitur, sublata eis facultate, ne possint in presbyteratu iam constituti vxores ducere. Ac presbyteri si vxorem duxerint ex Concilij Neocæsariensis decreto *c.* 1. à presbyteratu deponendi sunt. Et quod præter Lucium Papam apud Gratianum *d.* 81. *c. ministri*, siue Clementem *ep.* 2. vt ex apud Iuonem, alij quoque Pontifices, ac Concilia ante Syricium continentiam presbyteris indixerint, facilè ostenditur. Nam in Concilio Nicæno I. quod Syricium præcessit, *c.* 3. ita decernitur: *Omnibus modis interdixit S. Synodus neque Episcopo, neque presbytero, neque diacono neque vlli Clericorum omninò licere habere secum mulierem extraneam, nisi fortè mater, aut soror, aut auia, aut amita, vel matertera sit*, an non clarissimè presbyteris vxoris contubernium prohibetur, cum præterquam matris, sororis, auiæ, amitæ, materteræ omnis illis mulierum conuersatio interdicitur? Concilium quoque Eliberinum Syricium antecessit, quod tamen *can.* 33. ita statuit: *Placuit in totum prohibere Episcopis, Presbyteris, diaconis, & Subdiaconis, positis in ministerio abstinere se à coniugibus suis, & non generare filios, quod quicumque fecerit, ab honore Clericatus exterminetur.* Ante Syricium Concilium Arelatense 2. ità canet: *Assumi ad Sacerdotium aliquis non potest in vinculo coniugij constitutus, nisi fuerit permissa conuersio.* Conuersionem autem appellat ipsum continentiæ votum.

19 Idem habet *can.* 3. Quod Ambrosius quoque Syricio prior *lib.* 1. *offic. c.* 50. velut communi lege in Ecclesia statutum, ac obseruatum confirmat. Idipsum & Epiphanius velut inuiolabile prædicat ante Syricium *hæres.* 59. his verbis: *Hæc certò S. Dei Ecclesia cum sinceritate obseruat; sed & adhuc viuentem, & liberos gignentem vnius vxoris virum non suscipit, sed eum, qui se ab vna continuit, aut in viduitate vixit Diaconum, & Presbyterum, & Hypodiaconum, maximè vbi sinceri Canones Ecclesiastici. At dices mihi, omninò in quibusdam locis adhuc liberos gignere, & presbyteros, & diaconos, & Hypodiaconos. At hoc non est iuxta Canonem, sed iuxta hominum mentem, quæ per tempus elanguit.* Vides, quàm luculenter Epiphanius inter Patres Græcos Sanctitate, & doctrina præcipuus, perpetuo Ecclesiæ Canone sancitum fuisse testatur, vt Presbyteri, ac alij Sacris Ordinibus initiati, non solùm à nouis nuptijs, verùm & ab vxoribus, quas ante ordinationem duxerant, sese abstineant. Post Syricium Concilium Carthag. 2. *c.* 2. *& habetur d.* 84. *c. cum in præterito*, ita decreuit: *Cum in præterito Concilio de continentia, & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres constrictione quadam castitatis per consecrationes annexi sunt, Episcopos, inquam, presbyteros, & Diaconos, ita placuit, vt condecet sacrosanctos Antistites, & Dei Sacerdotes, necnon & Leuitas, vel qui Sacramentis diuinis inseruiunt continentes esse in omnibus.* Vndè nunquam ab ipsis Apostolorum temporibus in Ecclesia visum fuit, vt qui maioribus Ordinibus initiati essent, vxores post susceptum ordinem ducerent. Placuit, inquit, continentes esse in omnibus, non vt vxores tantummodò post Sacrum Ordinem non ducant, neque vt continentiam coniugalem seruent, neque tandem, vt continentiam tunc solummodò seruent, dum in ministerio versantur, sed in omnibus temporibus, ac vitæ curriculis, & omnibus modis continentes sint. Quod apertè colligitur ex Agathensi Concilio *c.* 9. vbi absoluta, & perpetua continentia Presbyteris, & Diaconis coniugatis indicta fuit, quæ deinde à Concilio Turonensi I. *c.* 1. *&* 2. & Turonensi II. *c.* 20. à Toletano II. *c.* 1. Aurelianensi III. *c.* 7. Toletano IV. *c.* 5. Antisiodorensi *c.* 21. Aquisgranensi *c.* 6. Vuormatiensi *c.* 9. Melfitano *c.* 3. necnon à Hieronymo aduersus Iouin. *lib.* 1. & aduersus Vigilantium *sub init.* his verbis: *Quid facient Orientis Ecclesiæ? Quid Ægypti, & Sedis Apostolicæ? Quæ aut Virgines Clericos aut continentes, aut si vxores habuerint, mariti esse desistunt.* A Leone *Ep.* 88. ad Anastasium, & ad Rusticum Narbon. *Ep.* 95. ab Ambrosio *offic. lib.* 1. *c. vlt. & Ep.* 82. & *in* 1. *Timoth.* 3. ab Augustino *de adult. coniug. c.* 20. confirmata est.

20 Hinc citra controuersiam esse, nemini in Sacris Ordinibus iam constituto, licere vxorem ducere; siquis cœlebs tales susceperit Ordines, etiam incluso Subdiaconatu, ne-

que in boc dogmate Græcam Ecclesiam à Larina discrepare hæretici ipsi fatentur, præcæteris verò M. Ant. de Dominis, cælibatus alioquin insecutor *lib. 2. de republ. cap. 10. n. 29.* quod nonnullis Synodorum, & Patrum testimonijs ostendit.

21 Quare non obstat, quod in Ecclesia nostra occidentali expressæ leges, & sanè toties multiplicatæ habentur, continentiam hanc plenam, & absolutam, vt necessarium iam præcepto factam asserentes. In orientali verò Ecclesia nullum prorsus in genere, quod quærimus, decretum habetur, nulla lex, nullum edictum, nulla constitutio Ecclesiastica, siue vniuersalis, siue prouincialis, siue particularis, sed potius contraria, & penè vniuersalis. Quod falsum ostenditur ex Ancyrani, Neocæsariensis, ac Nicæni Concilij canonibus, & ex Patrum testimonijs paulò ante allatis, quamuis post Trullanum Canonem continentię vsus illibatus paulatim defluxerit.

22 Nec alicuius momenti sunt quæ obijciuntur ex Synodo Trullana. Nam Synodus illa non fuit legitima. Primò quod nec tempus Concilij, nec Episcoporum nomina, qui hanc Synodum celebrarunt, io ea Synodo notantur, cùm tamen id in omnibus legitimis Concilijs fieri soleat. Secundò, quod ea Synodus à nullo Romano Pontifice hactenus confirmata, neque ab vllo generali Concilio approbata fuit. Nam Innocentius III. *in cap. à multis de at. & qual. & ord. praf.* & Adrianus *d. 16. c. Sextam* non hanc, sed sextam Synodum generalem commendant, vt ibi perspicuum est, hæc verò post sextam Synodum annis plusquam 24. celebrata fuit, vt scribunt Theophanus, Cedrenus, & Anastasius, quo fit, vt hi Canones sextæ Synodi esse non potuerint; qua de re Turrianus *lib. de 6. 7. & 8. Synodo*. Tertiò quod Sergius Papa, vt testes sunt Beda *in lib. de sex atat.* in Iustiniano, hanc Synodum erraticam appellat, & Paulus Diaconus *lib. 8. c. 9. de reb. Roman.* eandem apertè improbauit, cùm id certum sit ex Concilio Nicæno, nullam Synodum legitimam esse, oisi quæ à Romani Pontificis authoritate collecta, ac confirmata fuerit. Quartò, quia Humbertus Leonis IX. Legatus apertè testatur, Canones huius Synodi, quam vocant Quinisextæ, saltem omnes à Romana Ecclesia receptos non fuisse, cuius verba sunt hæc, quę habentur *in annot. Gregoriana d. 16. c. Habet*: *Non autem miror*, inquit Humbertus, *si Agathoni Papæ, & Sanctis Patribus Sexta Synodi vestra imputetis deliramenta, & qua aut corrupistis, aut finxistis capitula ipsi Domino Iesu, & Apostolis eius imputetis figmenta*. Id propterea dicit, quod in eo 4. *can.* Synodus coniugium Clericorum ex Euaogelica, & Apostolica perfectione proficisci autumat. Tum pergit: *Vnde nos scientes sextam Synodum ad destruendam haresim Gracorum Monothelitarum, non autem ad tradendum Romanis nouas constitutiones congregatam, capitula, qua nobis sub eius auctoritate apponitis, omninò refutamus, quia prima, & Apostolica Sedes nec aliquando ea accepit, nec obseruat hactenus*. Idem confirmat etiam Anastas. Bibliothecarius in *præfat. in 7. Synod. ad Ioan. 8.* Denique quicquid de alijs huius Synodi canonibus sentiendum sit, id certum est, Canonem illum ab Aduersario citatum à tota Ecclesia reprobatum esse.

23 Id quidem non negamus, tunc primùm orientis Ecclesias quamplurimas Romanis legibus refractarias Clericorum coniugia colere cæpisse, & paulatim schismate in alijs quoque fidei dogmatibus ingrauescente, Græcos à Romana Ecclesia recessisse. Id tamen quàm prosperè illis cesserit, iam pridem agnoscunt, cùm totius fermè orientis Ecclesias, vel extinctas, vel misera seruitute depressas nobiscum gemant. At neque illud inficior, Gręcos Sacerdotes nunc quoque licitè suis vxoribus ante ordines susceptos posse frui; quandoquidem paterna Romanorum Pontificum pietas, ac benignitas id illis propter suam ipsorum duritiam priuilegij contulit, quod prioribus omnibus Concilijs, ac perpetuo Ecclesiæ vsu illis interdictum fuerat. Et hoc tantùm conuincunt ea, quæ ab Aduersario adducuntur. Quare nec legitimum, neque tolerandum ibi in sacris viris matrimonium vllo modo censendum est, vbi Romanus Pontifex reclamat, & ecclesiastica cælibatus lex nulla temporis, aut consuetudinis præscriptione collapsa imperium obtinet. Quod sanè à Græcis Ecclesiæ Romanæ vnitis omninò obseruari debet; quia cùm sint Romano Pontifici subiecti, legem cælibatus absque illius consensu abrogare nequeunt.

24 Haud maiorem fidem in eo Canone Trullano, exponendo meretur Balsamon, qui licèt vir certè doctus, eum tamen non moror, vel quia odio magis, quàm veritate contra Romanam Ecclesiam pugnat, vel quia pro augenda sua dignitate Canones figere, ac refigere solitus sit; qua tamen in re Isaurius Angelus, Græcus Imperator egregiè coruum delusit, hiantem apud Nicetam *in Isaacio pag. 201.* Socrates verò, & Sozomenus suspectæ admodum fidei auctores habentur à Baronio *tom. 4. an. 391. n. 19.* Vndè tota hæc res ab ijs pendere non debet; quandoquidem Socrates Nouatianus videtur ex Nicephoro *lib. 6. c. 37. & lib. 9. c. 13.* Sozomenus Theodorum Mopnuestiensem, à quinta Synodo damnatum magnis laudibus extulit, & in multis verum non scripsisse arguitur ex Gregorio I. *lib. 6. ep. 31.* Vndè Patres tum Græcos, tum Latinos à nobis adductos potius audire debemus, quàm commentitium istum Græcorum Canonem, eiusque interpretes, qui non est editus, quo tempore reliqui, quos dicimus sextæ in Trullo Synodi Canones, sed ab impuris hominibus longè post adiectus, & interpretatione donatus. Constantissimum itaque cunctis est, ait Sotus *de iust. & iur. lib. 7. q. 6. ar. 2.* statim ab Ecclesiæ incunabilis cooiugatos quidem ad Sacerdotium admittit, Sacerdotes verò à ducendis vxoribus suisse cohibitos.

25 Pariter neque verum est, quod dicitur votum non esse ordinibus Sacris annexum, & sanè votum irritans matrimonium; quia pœnæ, quas Ecclesia ijs statuit, qui in Clero cælibatum non tenuerint, sed post Ordines vxores duxerint, sunt pœnæ duntaxat aut depositionis à ministerio, aut ad summum excommunicationis, neque in tota antiquitate est reperire vllum ante Conciliorum, aut Patrum dictum, quo matrimonia hæc irrita, & nulla declarentur. Peccatum quidem agnoscunt, sed matrimonium relinquunt. Quod est fundamentum totius machinæ Aduersariorum.

26 Quoniam etsi vel solum œcumenicum Trid. Concilium, quod recipere Græci vniti tenentur, vt aliàs diximus, ad amplissimam huius rei confirmationem sufficere deberet, quod ita statuit *sess. 24. can. 9.* *Si quis dixerit, Clericos in Sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto, &c. anathema sit*; attamen vt nos Conciliorum, & Canonum antiquorum penuria minimè laborare dignoscatur, audiamus quid de Clericorum connubijs decernat Concilium Toletanum 8. *c. 5.* *Peruenit*, inquit, *ad totius Concilij Sacrum auditum, quosdam Sacerdotes, ac ministros obsinuscentes maiorum, ac veterum constitutorum, aut vxorum, aut quarumcumque fœminarum immunda societate, & execrabili contagione turpari. Et cùm hoc verissimè reperire potuerint, omnes placita cautione taliter distringunt, vt nunquam vlterius tam abominanda immittant. Mulieres verò, seu liberæ sint, seu ancillæ hac illis turpitudine sociatæ, ita omnimodè separantur, aut vendantur, vt vlterius ad consocios sui criminis reuertendi omnem habeant aditum denegatum*. Quis Clericorum matrimonia valida, ac sancta pronunciare audeat, quæ huius Concilij auctoritas immundam societatem, & execrabilem contagionem appellat? Numquis vllas Patrum regulas, aut Canones huiusmodi coniugia irritantes minimè reperiri effutiet, cùm ea à Patrum regulis damnari, ac irritari audiat? Denique cùm huius Concilij Patres vxores huiusmodi, velut turpi societate Sacerdotibus coniunctas, ab ipsis separari iubent, apertè declarant ea matrimonia, velut fornicaria, nulla, ac inualida esse.

27 Eodem planè modo & Concilium Toletanum 9. c. 10.

de

de his Clericorum coniugijs loquitur, quæ detestanda connubia appellat, ac filios ex eo concubitu natos, velut spurios ab omni parentum hæreditata exclusos declarat. Prætereo recentiores Calistum 2. *d. 27. can. Presbyteris*, qui non modò Clericis in Sacro Ordine constitutis matrimonia interdicit, sed etiam contracta dirimit, Clementem V. *in Clem. vn. de consang. & affin.* & Alex. III. *c. 1. 2. & 3. qui Cler. vel vouent. matr. contr. pos. & cap. 5. de Cler. coniug.* & alios, qui post schisma Græcorum sua ediderunt decreta.

28 At neque Iuo Carnotensis, neque Romani Pontifices vnquam Clericorum coniugia, tanquam valida approbarunt. Iuo enim *ep.* 220. idcircò Canonici illius matrimonium integrum manere sensit, quia Canonicus ille sacris nondum initiatus fuerat. Vniuersos verò Romanos Pontifices huiusmodi coniugia, velut turpia damnasse ex his, quæ diximus, perspicuum est. Separatio enim, quam sacris hominibus ab vxoribus indicebant, non eò tantùm spectabat, vt illi ad proprium ministerium redire possent, aut ea ipsis loco pœnitentiæ cederet, cum priùs separatio, deinde pœnitentia illis iniungeretur, ac plurimi etiam post separationem nunquam ad ministerium reuerterentur, vt constat ex Concilio Aurel. 5. *c.* 8. & Aurel. V. *c.* 4. vbi Clericis post Sacrum ordinem coniugatis vsque in diem mortis ministerium interdicitur, sed potiùs, vt huiusmodi coniugia vana prorsus, ac turpia ostenderent. Notanda etiam est decisio eiusdem Calixti II. *in can. 8. can. Presbyteris 27. d.* vbi distinctio, an matrimonia talia de facto contracta nulla sint. In quo articulo licèt variare videntur leges Græcorum Imperatorum; siquidem Iustinianus aliquando sanciuit in §. *neque autem cap. 5. nouel. 6. quomodo oporteat*, Episcopos ducentes vxores in huiusmodi Ordinibus maioribus constitutos ordine quidem priuari, & idiotas, seu laicos effici, attamen non videtur ibi matrimonium irritum facere, vt quidam arbitrantur, sed falsò. Non enim ratum ait §. *ille*, neque etiam §. *sed & si quia cap. 42. de nupt. nouel.* 22. cum priuat Sacerdotem sacerdotio ob ductam vxorem iuxta Sacros Canones. Quin contra *in §. Sancimus* eius *cap. 45. nouell.* 52. omnem spem matrimonij adimi Sacerdoti, vel in maioribus ordinibus constituto, idem videtur statuere, *in §. Si autem cap. 14. de Sanctis Episcop. nouel.* 523. Extat & nuper inuenta eius græca Constitutio, in qua matrimonium in his gradibus ordinatis probibuit expressè, declaratque filios ex tali concubitu genitos peiores nefarijs, ac incestuosis, Inhabilesque ad quidpiam accipiendum. Extat nunc illa Constitutio inter leges Codicis Iustiniani *tit. de Episc. & Cler.* quam integram mox dabimus, & *auth. multo magis eod. tit.* Videndusque Balsamon *ad cap. 9. sexta Synodi in Trullo.*

29 Vt igitur omnis huius rei dubitatio tollatur, & constet præclarissimè vniuersa Pontificum, & Conciliorum decreta simul cum Imperatorum edictis in hanc catholicam sententiam conspirare, vt quæcumque Sacrorum hominum coniugia ipso iure nulla, ac meretricia censenda sint, iubet Iustinianum proferre de his coniugijs, ita ex Ecclesiastica, & ciuili lege statuentem *lib. 1. C. tit. 3. de Episc. & Cler. n. 45. Sacris Canonibus, neque Deo amantissimis presbyteris neque reuerendissimis diaconis, aut subdiaconis nuptias contrahere post huiusmodi ordinationes permittentibus, sed solis reuerendissimis Psaltis, & lectoribus id concedentibus, animaduertimus, quosdam despicientes quidem Sacros Canones, pueros autem generantes ex quibusdam mulieribus, quibus coniungi secundum Sacerdotalem censuram non possunt, &c. Sancimus obtinere in illis, quæ & sacris visa sunt Canonibus, perinde ac si in ciuilibus inscriptum esset legibus, & omnes istiusmodi homines eam Sacerdotio, quàm diuino ministerio, atque etiam dignitate ipsa, quam habent, nudari. Quemadmodum enim Sacris Canonibus prohibita sunt talia, sic & secundum nostras leges rem ipsam prohibere. Et præter supradictam excidendi à ministera pœnam, ne legitimos quidem, & proprios eos esse, qui ex huiusmodi inordinata constupratione nascuntur, aut nati sunt, sed eam, quæ ex talibus seminibus oritur, participare turpitudinem. Tales enim eos esse disponimus, quales, quos leges ex incestis, aut nefarijs nuptijs definiunt, ita vt neque naturales, aut nothi, seu spurij intelligantur, sed prorsus, & vndique prohibiti, & successionis genitorum indigni, ac ne donationem ab illis capere possint.* Idem edictum refricat in Nomocan. *tit. 9. c. 29.* Ex quibus palam fit ex Ecclesiasticis, ac imperialibus legibus pendere, vt coniugia à Clericis inita nullum veri coniugij nomen, ac rationem habeant, sed potiùs constuprationes, incestus, nefarij concubitus, ac turpes copulæ censeri debeant. Quod si illi contrahendo tantùm peccarent, matrimonium tamen integrum maneret, cum filij ita illegitimi esse decernerentur, vt nedum inter naturales, neque inter nothos, aut spurios, quibus aliqua bonorum successio Principum interdùm benignitate indulgetur, sed inter eos, qui ex incestibus, aut alio turpissimo coitu natos, quibus non modò successionis, verùm & donationis spes omnis sublata sit, tantùm deputentur.

30 Et quamuis, quæ pro irritatione huiusmodi matrimoniorum hìc afferuntur ex Imperialibus Cõstitutionibus, optimè sciam in rebus Ecclesiasticis nullum pondus habere, ad vsum tamen Ecclesiæ græcæ probandum maximè conducunt, eòque præcipuè, quod apud Græcos legibus Imperialibus ea auctoritas tributa sit, vt vbi deficiunt Canones, ipsæ Canonum locum habeant. Quod etiam idem Balsamon affirmat *in Nomocan. Photij tit. 5. cap. 28.* his verbis: *Vbi nihil definitur à Canonibus, debemus sequi leges, & ex similibus similia decidere.*

31 Votum itaque, & Ecclesiasticam legem in Sacro ordine contineri, quibus Sacri Ecclesiæ ministri ab incundis nuptijs abstineantur ex his, quæ hactenus dicta sunt perspicuum est, & probat Sanchez *lib. 7. de matr. disp. 57. n. 3.* ex his Canonibus. *Ex c. 1. d. 28. Nisi quis se castum victurum promiserit, & c. Diaconi ead. d.* ibi: *professi continentiam & c. 1. d. 31.* ibi: *Nisi quis se victurum castè promiserit, & c. placuit ead. d.* ibi: *continentes esse in omnibus*, ex *c. de ijs d.* 58. quod est ex Concilio Tol. 2. vbi de promotis ad Ordines Sacros dicitur: *Cauendum tamen est ijs, ne quando suæ sponsionis immemores, aut ad terrenas nuptias, aut ad furtiuos concubitus vltro concurrant*, &c. *& c. 1. d. 27. Si dixerit non posse in castitate permanere, hic non ordinetur*, & ex Concilio Carth. 2. c. 2. quod refertur *c. cum in præterito d. 84. Gradus isti tres constrictione quadam castitatis per consecrationes annexi sunt. Episcopos, inquam, presbyteros, & Diaconos, &c.* Vndè falsissimum est, quod asserit Scriptor Aduersarius antiquis temporibus Orientales non consueuisse emittere votum continentiæ, quod proinde non fuit ab Ecclesia solemniter acceptum, suaque lege firmatum, neque postremis temporibus emitti, vel pro implicitè in ordinatione emisso reputari, vt per Sanchez *loc. allegato, & disp. seq.* Ex quibus concidit eius fundamentum, quo firmabat, quod secluso voto continentiæ solemniter ab Ecclesia accepto, sacer ordo per se non dirimit matrimonium subsequutum, cùm certum sit, votum huiusmodi continentiæ secludi non posse ex lege Ecclesiastica, vt decernit Trid. *d. can. 9.*

32 Ex quibus notandum, quod ex vouentibus alij sunt simpliciter vouentes, de quibus Augustinus relatus, *in c. quidam d. 57.* & Theodorus *in c. Si vir. ead. d.* loquuti sunt, alij sunt quibus post votum benedictio accedit consecrationis, vel propositum religionis, de quibus Hieronymus relatus *in c. Virgines ead. d.* Nicol. Pap. relatus *in c. quod interrogasti ead.* & Calistus II. *in c. Presbyteris pariter ead. d.* Et de hoc voto cum benedictione consecrationis scilicet de solemni, vt explicauit Bonifac. VIII. *in c. vn. de vot. in 6.* intelliguntur Canones superiùs relati. Vndè Doctores, qui referuntur ab Aduersario, præsertim D. Basilius illis verbis: *Virorum professionem non nouimus*, intelliguntur de voto ante susceptos ordines. Quo etiam modo intelligitur Innoc. III. *in cap. cum olim de Cler. coniug.* ab Aduersario inutile adductus, ibi: *Nos igitur attendentes, quod Orientalis Ecclesia votum continentiæ non admisit, quoniam Orientales in minoribus ordinibus contrahunt, & in superioribus vtuntur matrimonio iam contracto.* Vndè patet, quod inter Sacerdotes Latinos, & Græcos illa tantùm intercedit differentia, quod illi nullo tempore possunt accipere, & habere

bete

bere vxores, isti verò ante susceptos Sacros Ordines duntaxat.

33 Incluso igitur in ordinatione ministrorum voto solemni continentiæ ex lege Ecclesiastica, matrimonium subsequens est irritum ex Concilio Tolet. I. *c.* 16. Triburiens. *c.* 23. Tolet. 8. *c.* 6. Tolet. 4. *c.* 11. Turonic. 2. *c.* 16. Tribur. *c.* 23. ex Syricio Pap. *in ep.* 1. *c.* 6. Innoc. I. *ep.* 2. *c.* 12. *&* 13. Gelasio I. *ep.* 1. *c.* 22. *&* 23. Gregorio I. *lib.* 1. *ep.* 40. ex recentioribus Alex. III. Cælest. III. & Innoc. III. *in tit. qui Clerici, vel vouentes*, ex Patribus Cyprian. *lib.* 1. *ep.* 11. Basil. *in lib. de Virginit. ad med.* Ambros. *in lib. ad Virgin. lapsf. c.* 5. Io. Chrysost. *ep.* 6. *ad Theodor.* Hieronym. *lib.* 1. *in Iouin.* Idque siue iure diuino, ac naturali, vt ex D. Thom. D. Bonau. Alberto, Richardo, Durand. & Sot. apud Bellarm. *de Sacrament. matr. lib.* 1. *c.* 21. *v. Siue ex Ecclesiæ decreto*, vt idem Bellarm. *loc. alleg.* & Sanchez locis supra deductis. Atque ita censuit etiam S. Congregatio S. Officij, nimirùm huiusmodi matrimonia esse irrita, & nulla sub anno 1631. & 1637. & 1673. & 1677. ac ita, vt pœnas contra Latinos, qui ordinati in sacris Ordinibus matrimonium cõtrahunt, locum etiam habere contra Græcos in sacris Ordinibus constitutos, si vxorem ducant post susceptos sacros Ordines, vel tentent ducere, nempè puniendos esse ab officio S. Inquisitionis tradit Trasmiera *lib.* 3. *q.* 12. *n.* 14. sicque seruatum fuisse in S. Officio Melitensi testatur Salelles *lib.* 6. *de mater. Tribunal. fid. c.* 8. *n.* 223. Cumque Metropolita Chiouiæ prætenderet matrimonia contracta à Græcis post susceptos ordines Sacros non esse inualida, attenta consuetudine, quæ viget in illis partibus, Sanctissimus die 27. Iunij 1619. mandauit, scribi Nuntio Apostolico, vt dictum Metropolitam moneat, doceatque huiusmodi matrimonia esse irrita.

34 Cæterum posse Summum Pontificem in hac re dispensare ex causa certum est, cum id sit ex iure Ecclesiastico. An autem vnquam dispensauerit, & quæ causa sufficiat ad dispensandum, diligenter inquirendum est, atque examinandum.

CONSVLTATIO LXXXII.

An Constitutio B. Pij V. de non audiendis condemnatis in contumaciam, elapso anno à die condemnationis, locum habeat etiam in Tribunali S. Officij? Maximè verò in ijs causis, quæ ad fidem non pertinent?

1 NOn puto. Nam Pius V. in ea Constitutione, quæ incipit. *Dudum*, data Idib. Septem. Pontificatus sui anno 6. solùm declarans literas Pij IV. eadem super re datas, ait in ijs comprehendi contumaces, tam spontè comparentes, quàm etiam intra tempus sex mensium definitum à Pio IV. & à se prorogatum ad annum. Pius autem IV. in suis literis incip. *licet Dudum* 12. Kal. Iunij anno sui Pontificatus etiam 6. vt patet ex earum proemio, ex quo habetur causa finalis, & mens disponentis, *l.* 1. *ff. ad Macedon.* cum vulgò alijs per Rot. coram Ludouis. *dec.* 531. *n.* 5. declarat, se ea, quæ ad salubrem temporalis ditionis Apostolicæ Sedis directionem, & pro Cameræ Apostolicæ indemnitate prudenter ordinata comperijt, vt illibata, firmaque perpetuò sobsistant, &c. roborare. Et in alijs etiam de eadem re, quæ incipiunt, *Et si cuncta* 10. Aprilis 1562. etiam in proemio dictus Pius IV. narrat, se prouidere velle causis criminalibus, seu mixtis, Fiscum, & Cameram Apostolicam quomodolibet concernentibus, in quibus rei condemnari contingerit, &c. & deinde *sub* § 9. Contumaces, vt infra sex menses se constituant, disponit. Vndè cum constet, Pium IV. fuisse contemplatum regimen duntaxat temporale Sedis Apostolicæ, illiusque Cameræ indemnitatem, non autem S. Inquisitionis, præfatæ constitutiones non se extendent ad Officium S. Inquisitionis.

2 Confirmatur *ex* § 3. *d.* Constitutionis Pij V. in quo mandatur Almæ Vrbis Gubernatori, cæterisque Iudicibus, in temporalibus tamen, eandem constitutionem seruare in causis criminalibus, seu mixtis, ac alijs Fiscum, & Cameram Apostolicam, illiusque interesse quomodolibet concernentes. Solùm itaque Pontifex considerat commodum temporale, quod in ijs causis ad Cameram Apostolicam spectat, non autem in causis fidei, vel ex illis aliquo modo prouenientibus, quæ ad S. Inquisitionis Officium pertinere possunt.

Et cum Constitutio Pij V. sit declaratoria literarum 3
Pij IV. quæ duntaxat respicit gubernium temporale, non se extendet ad S. Officium. Quia declaratio non facit aliquid de nouo, sed quod est a lege statutum ostendit. Et proinde declarationem non alterare subiectum, sed addere solùm qualitatem demonstratiuam, dixerunt Bald. *in l. hæredes palam* §. *sed & si notam, ff. qui testam. fac. pos.* Imol. *ibid.* §. *si quis*, & Aretin. *not.* 4. & ideò non potest alterare substantiam Constitutionis Pij IV. aliquid addendo, aut detrahendo, aut quouis alio modo immutando, sed debet ipsam relinquere in sua natura, & in proprijs terminis, *l. esse toto, ff. de hæred. instit. & l. vanum ex familia*, §. *Si falcidia, ff. de leg.* 2. & notant Bart. *in l.* 1. *ver. quæro quot testes, C. de codicil.* Rot. *dec.* 454. *n.* 2. *p.* 1. *rec.* apud Farinacium.

Hinc iuxta veriorem sententiam, explicantem *cap.* 4
Cum contumacia de hæret. in 6. reus in S. Officio non auditur expleto anno quoad hoc, vt bona recuperet, nisi vel de ius innocentia, vel de insto impedimento constiterit. Auditur verò quoad excusandum crimen, & probandam innocentiam quocumque tempore, etiamsi terminus illi assignatus fuerit elapsus, vt verè docet Glossa communiter recepta *in cap. Excommunicamus*, §. *qui autem, v. condemnentur, de hæret.* per textum *in l. annus, ff. de requir. reis*, ibi: *In summa sciendum est, nullam temporis præscriptionem à causa defensione summouere eum, qui requirendus adnotatus est*, eamque tradunt Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 2. *n.* 20. *& tit.* 14. *n.* 10. Sanchez *in decal. lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 28. Flamin. Cartar. *de execut. sentent. contumac. cap.* 1. *num.* 178. Farinac. *de hæres. q.* 185. §. 7. *num.* 103. 106. *& seqq.* Eymer. *p.* 3. *direct. rubr. de* 13. *modo term. proces. n.* 215. vbi Pegna qui viuebat tempore Pij V. *cons.* 49. *n.* 214. subdens, iniqua esse, & valdè iniusta earum ciuitatum statuta, quibus cauetur, vt certo tempore expleto post latam sententiam in absentia ob contumaciam reus nullatenus audiatur, etiam quoad crimen. Hæc enim omnia statuta velut contra naturalem rationem condita, quæ defensionem cuique permittit, delenda penitus essent.

Quare ne id de d. Constitutione B. Pij V. asseratur, 5
dicendum, eam strictè esse accipiendam, & ita, vt vel non procedat in Tribunali S. Officij, quod videtur sentire Scaccia *de iudic. lib.* 1. *cap.* 98. *n.* 34. vel ad summum, quod tantùm procedat quoad bona, non autem quoad pœnam corporalem, idque non in pœnam hæresis, vel alterius delicti, sed in pœnam contumaciæ; Nihilò tamen minùs si causæ huiusmodi fidem non respiciunt remittendæ sunt ad suos Iudices.

CONSVLTATIO LXXXIII.

An ministri Cameræ Apostolicæ exequi possint manu regia contra debitores Cameræ conductores bonorum Cameralium, si dicti debitores sint Officiales S. Officij ex illis, qui gaudent priuilegio fori absque exequatur Inquisitoris?

NEgatiuè videtur respondendum. Nam huiusmodi 1
conductio non ponit subiectionem in exempto, atque adeò non dat alteri iurisdictionem. Quia qui accipit talem conductionem, censetur illam accipere citra præiudicium exemptionis. Hinc Ecclesiastici non possunt trahi ad forum secularem, neque à laico Iudice puniri, si exerceant officium seculare, etiam quoad ea, quæ concernunt officium, vt docent Doctores communiter, Carol. de Graff. *de effect. Cleric. effect.* 1. *num.* 82. Zanard. *p.* 3. *director. cap.* 50. Cochier. *de iurisd. Ordin.*

in

in exempt. tom. 2. p. 3. *q. vlt. n.* 1. & 2. Alexand. *conf.* 98. *vol.* 2. & *facit l. siquis ad declinandum C. de Episc. & Cler.*

2 Non obstat, quod conductor, censeatur consentire in iurisdictionem Ministrorum Cameralium. Quia exemptus non potest in aliquo exemptionis priuilegio renunciare, cum hoc sit præiudicium Superioris, cuius ius inuoluit, vt notant Abb. *in cap. Cum tempore, de arbitr. in fin.* Archidiacon. *in cap. Conquestus n.* 49. q. 3. *de for. comp.* Bald. in *l. siquis ex consensu n.* 8. *C. de Episcopal. aud.* Surd. *cons.* 47. *n.* 24. Rot. in Gandauensi Monasterij 29. Aprilis 1641. coram Panzitolo. Hinc quando ius proprium ita est implicatum cum alieno, vt renunciatio ipsius cedat in præiudicium tertij, non tenet, vt tradunt Felin. *in cap. Cum dilecta de rescript.* Rot. dec. 32. *n.* 8. *p.* 2. *diu.* ac alibi, & ideò deficit in renunciante potestas, quæ requiritur, vt teneat renunciatio priuilegij, iuxta *cap. cum super, de offic. deleg.* ac proinde requiritur superioris consensus, siue *Exequatur*.

3 Hanc sententiam videtur approbasse S. Congregatio S. Officij. Nam sub anno 1630. fol. 3. fuit dictum, quod contra Notarium S. Officij R. P. D. Assessor ponat Exequatur, non obstante inhibitione S. Officij. Idem contra alium sub eodem anno fol. 30.

4 At nihilominùs censeo respondendum affirmatiuè, Ita declaratum inuenio in simili ferè casu ab eadem Sac. Congregatione sub eodem anno 1630. fol. 170. quæ scripsit Inquisitori Perusiæ, quod in exequendis mandatis Auditoris Cameræ contra familiares S. Officij non impediat iustitiam. Quod confirmatur ex decreto Vrbani VIII. qui de voto Eminentissimorum mandauit, scribi omnibus Inquisitoribus, vt in causis familiarium, & Officialium S. Officij ad illud tamen non spectantibus, tam ciuilibus, quàm criminalibus actiuè, & passiuè non se ingerant, sed illarum cognitionem suis Iudicibus competentibus, & Ordinarijs relinquant, sed solùm incumbant causis competentibus ad Sanctam fidem, aut ab ea dependentibus iuxta dispositionem Sacrorum Canonum, & Constitutionem Apostolicarum, excepta tamen cognitione causarum Officialium, & familiarium, qui aliquo modo delinquunt in Officio sibi commisso. Et casu, quo habeant aliquid releuans in contrarium, certiorent vnà cum rationibus, vt considerari possint. Ita sub anno 1631. folio 40. sed hoc non fuit obseruatum, neque nunc obseruatur; quare tenendum est cum prima sententia superius adducta, cum agatur de officialibus, qui gaudent priuilegio fori.

CONSVLTATIO LXXXIV.

1 Sciendum est, Maronitas esse optimos Catholicos, & Calendarium reformatum sequi, ita vt festa immobilia nostra decem dies præcedat festa Græcorum, & aliarum Sectarum Christianorum, qui in his Regionibus simul commixti sunt. Idem de festo Paschali, & alijs festis mobilibus dicendum est. Accidit autem sæpiùs, vt aliqui Maronitæ iter agant cum alijs Christianis siue terra, siue mari, & aliquando erit vnus tantùm Maronita inter decem, aut viginti alios. Quæritur, *vtrum Missionarij permittere possint prædictis Maronitis, vt ieiunent, & abstineant, & dies festos agant cum Græcis?* Ratio autem difficultatis est, quia plerique hi Christiani fidem suam in hac differentia festorum, & ieiuniorum collocant.

2 Sæpè sæpiùs accidit, vt Sacerdos Maronita, qui celebrat diebus festis, & dominicis, illis diebus absit, aut æget fiat, aut absconditus sit propter aliquarum pecuniarum petitionem; & etiam contingat, vt Ecclesia Moronitarum clausa sit, & sigillo Turcæ obsignata. In prædictis autem casibus nonnulli Maronitæ deuoti, & conditioni Missæ assuefacti, ad Ecclesiam Græcorum adeolant, vt Sacro intersint. Quæritur, *vtrum eis liceat illis consulere, vt sine Missa potius permaneant, quàm Ecclesiam Schismaticorum adeant?* Græci porrò nunquam Missæ, aut precibus Maronitarum interesse volunt, & propriam Ecclesiam habent, quia Maronitas pro hæreticis, & excommunicatis habent.

Sciendum etiam est, omnes Nationes Christianorum 3
Orientis in tota Quadragesima, quæ Pascha præcedit, Missam tribus horis post meridiem celebrare, & statim post Missam comedere ita, vt si Missam circa meridiem audiant, circa meridiem comesturi sint. Contingit, vt Missionarij Capucini tempore Quadragesimæ per villas inter Maronitas discurrant, & etiam contingit in aliquibus Ciuitatibus, vt Sacerdotes Maronitæ aliquibus diebus in Quadragesima non adsint, quibus nihilominùs Missam omnes, vt moris est, audire peroptant, & ad Capucinos confugiunt, summoperè exorantes, vt Missam illis statuta illorum hora, scilicet tertia post meridiem celebrent. Quidam autem ex illis Missam ægrè prædicta hora tertia celebrant, quia priuilegia ad vnam duntaxat horam post meridiem se extendunt. *Quæritur, vtrum propter animarum salutem, & deuotionem populi Missam tertia hora post meridiem celebrare possint?*

Ad 1. Possunt permittere per modum conniuentiæ, 4
modò instruant præfatos Maronitas, Catholicam fidem non esse collocatam in his ritibus. Ita quoque S. Congregatio S. Officij censuit 20. Iulij 1616. permittendum esse per modum conniuentiæ Calendarium vetus mulieribus Latinis, degentibus Constantinopoli, ac nuptis Græcis; sicut etiam paucis alijs famulis degentibus in quadam Ciuitate, vbi reliqui Christiani sunt Græci, vt se conformarent cum alijs in celebratione festorum.

Ad 2. Affirmatiuè. Quia cum Sacerdotes Schismatici de facto sint priuati legitimo vsu potestatis Ordinis, 5
non licet ipsis eam exercere, dum manent in Schismate, vt docet D. Thom. 2. 2. *q.* 39. *ar.* 3. Turrecrem. *lib.* 4. *sum. p.* 1. *cap.* 7. & Farinac. *de hæres. q.* 184. *n.* 43. Probaturque ex *cap.* 1. *de schismat. cap. Nouatianus cap. audiuimus, & cap. didicimus eod.* & diximus *alibi*. Item cum sint excommunicati ex *can.* 1. *Bullæ Cœna*, non solùm licet, sed debent consulere id, quod sine peccato præstari non potest, Non potest autem præstari sine peccato mortali communio in diuinis cum excommunicatis, Tolet. *lib.* 1. *c.* 11. *§. tertius effectus*, Suar. *disp.* 15. *de censur. sect.* 2. *n.* 8. Sayr. *lib.* 2. *c.* 11. *n.* 4. Immò sine excommunicatione minori *cap. placuit cum pluribus seqq.* 11. *q.* 3. *cap. nuper, de sent. excom. cap. statuimus, eod. tit. in* 6. Hine præceptum audiendi Missam non obligat. Quia est causa grauis, & necessaria pro custodienda disciplina Ecclesiastica vitatio excommunicati schismatici, cùm sit in medicinam ad salutem animæ ordinatam, & ideò facit cessare obligationem præcepti, vt ex pluribus probat Gesuald. *de Sacram. tr.* 17. *cap.* 2. *n.* 28. & Leander *in præcept. Eccles. tr.* 2. *disp.* 2. *q.* 9.

Neque obstat, quod inter alias causas, ex quibus communicare possumus cum excommunicato etiam denunciato, reperiatur non solùm necessitas, sed etiam vtilitas. Hic autem concurrit non solùm vtilitas, sed etiam necessitas. Nam id verum est, quando vtilitas, & necessitas sunt tales, quæ præponderare possint præcepto vitandi excommunicatum Schismaticum, qualis non est necessitas audiendi Missam; quia est tantùm necessitas, proueniens ex præcepto Ecclesiæ, quod facilè relaxari potest. Immò neque adest talis necessitas; quia cum Schismaticus excommunicatus non possit celebrare, se habet, ac si non adesset, & consequenter præceptum non obligat, nec aliquam inijcit necessitatem. Vndè inter Constitutiones datas in Synodo Prouinciali Patriarchæ Maronitarum apud Thomam à Iesu *cap.* 7. *§.* 9. fol. mihi 496. hoc recensetur: *efficite insuper quàm possint maximè subditi vestri Schismaticorum, hæreticorum, excommunicatorum, & infidelium conuersationem excerentur, &c.* 6

Minùs obstat, quod Sacerdotes eiusmodi non sint excommunicati, nominatim denunciati iuxta Constitutionem Martini V. in Concilio Constantiensi edita, & in Lateranensi approbata; quia non vetamur in simplici excommunicatione, sed etiam in Schismate, quod natura sua sine aliqua alia excommunicatione id operatur. 7

Ad 3. etiam affirmatiuè, nempè in diebus ieiunij Missarum celebratio protrahi potest vsque ad horam nonam, Hora autem nona est tertia post meridiem. Ita in 8

in hac specie D. Thom. 3. *p.* *q.* 83. *ar.* 2. *ad* 3. Alens. 3. *p.* *q.* 10. *membr.* 5. *ar.* 2. Durand. *in* 4. *d.* 13. *q.* 7. Richard. *ar.* 2. *q.* 3. Palud. *q.* 2. *ar.* 2. *concl.* 2. D. Anton. 3. *p.* *tit.* 13. *cap.* 6. §. 4. Syluest. *v.* *Missa* 1. *q.* 6. *dicto* 2. & ex Scriptoribus rerum Ecclesiasticarum Ammalar. Fortunat. *lib.* 4. *de Eccles. offic. cap.* 40. Durand. *lib.* 4. *Ration. diuin. offic. c.* 1. *n.* 20. Valfrid. Strabo *de reb. Eccles. cap.* 23. fundaturque in Concilio Cabilonensi, relato in *can. Solent, de consecr. d.* 1. vbi non censebantur legitimè ieiunare, qui statim audita hora nona comedebant, eo quod prius absoluenda erat Missa, & cantandum vespertinum officium. Ex quo constat, quod vsque ad horam nonam protrahebatur celebratio missæ ex illa congruentia, quòd scilicet Christus hora diei nona in Cruce expirauerit. Ex quibus sequitur, quod si quis celebraret Missam longè post meridiem, dummodò non excederet horam nonam, præsertim si ex rationabili aliqua causa tantùm differret, prout in præsenti, non esset damnandus peccati mortalis. Nam hæc sententia habet pro se plures, & graues Doctores, ac proinde saltem ex hoc capite est probabilis, nec contra ipsam affertur aliquid, quod conuincat, immò quod facilè dissolui non possit.

9 Vndè non obstant primò Rubricæ Missalis, quæ assignant Auroram, & Meridiem pro terminis, intra quos Missa celebrari potest. Rubricæ autem habent approbationem à Summo Pontifice. Secundò, neque consuetudo, quod non differatur Missa vltra meridiem, quæ consuetudo est vniuersalis. Tertiò, nec priuilegia, quæ conceduntur pro celebratione Missæ vltra meridiem, quæ superflua essent, si possent absque ipsis celebrari. Quartò, neque communis sensus; nam omnes putant terminum meridiei esse ita præfixum, vt non liceat vltra ipsum celebrare. Deniquè nec Constitutio 4. Pij V. in qua prohibentur Missæ vespertinæ.

10 Nam ad primum respondetur, Rubricas assignare Auroram, & Meridiem tanquam terminos, intra quos Missæ celebrari possint, procedendo directiuo modo, & respiciendo ad id quod frequentiùs obseruatur, non autem tanquam terminos inducentes præcisam obligationem, præsertim in diebus ieiunij, & in Regionibus, in quibus id, non obseruatur. Ad 2. Consuetudo non celebrandi vltra meridiem non est inducta, vt obligatiua, sed ob commoditatem tam Sacerdotum, qui nolunt remanere impransi vsque ad horam nonam, quàm etiam fidelium, qui non solent audire Missam, nisi ante prandium, & volunt prandere circa meridiem. In locis autem, vbi Sacerdotes non prandunt in diebus ieiunij, nisi post horam nonam, & fideles solent audire Missam eadem hora nona, & post eandem etiam prandere, non habet locum hæc consuetudo. Ac proinde cum diuersimodè obseruetur, non est obligatio saltem in diebus ieiunij. Ad 3. priuilegia concedi iuxta petitionem instantium, & proinde fuerunt petita, supposita opinione, quod non posset differri celebratio vltra meridiem in diebus saltem non ieiunij. Et ita non habent vim inferendi obligationem iuxta doctrinam Cassadori *dec.* 8. & Rotæ *dec.* 280. *n.* 4. *p.* 3. *rec.* Ad 4. non adesse communem sensum, cum plures Doctores tam ex antiquis, quàm ex recentioribus sentiant, quòd missa celebrari possit hora diei nona, etiam absolutè singulis diebus, etiam non ieiunij, inter quos Scotus, Rosella, Nauarrus, Sà, Viualdus, Pitigianus, Llamas, Salzedo, Rodriquez apud Dicastillum *de Sacram. tr.* 5. *disp.* 4. *dub.* 5. *n.* 18. Ad 5. Illam Constitutionem Pij V. non habere locum in hoc casu, vt etiam aduertunt Villalob. *p.* 1. *sum. tr.* 8. *diff.* 22. *n.* 7. Pax Iord. *to.* 1. *lucubr. lib.* 4. *tit.* 1. *n.* 93. *in fin.* Nam ibi Pontifex prohibet tantùm Missas vespertinas, seu quæ celebrabantur tempore vespertino. Tempus autem vespertinum non incipit, nisi post vesperas. Vndè antiquitùs manè durabat celebratio Missarum saltem in diebus ieiunij vsque ad horam nonam, & totum hoc tempus habebatur pro matutino. Secundò, quia intentio Pontificis est tollere Missas, quæ celebrabantur post vesperas, atque adeò per tempus verspertinum intelligit tempus post vesperas.

11 Et nihilominus ad maiorem cautelam potest concedi facultas protrahendi celebrationem Missarum in illis Regionibus, diebus tantùm ieiuniorum quadragesimæ vsque ad horam diei nonam, hoc est, tertiam post meridiem. Quæ facultas fundatur in ritu antiquo, in auctoritate Doctorum, in congruentia Christi, qui hora nona in Cruce expirauit, & in deuota obseruatione quarundam Nationum Orientalium.

Et sanè non solùm Canonum, ac decretorum perpetuam executionem polliciti sunt Summi Pontifices, sed etiam benigno in subiectas Ecclesias animo vsi, consuetudines antiquas in Prouincijs inuiolatas seruari voluerunt. Ius enim Canonicum perinde, ac ciuile scripto, & non scripto constat. Vndè Iudices Cognitores in Concilio Chalcedonensi *act.* 13. rectè petunt ab Anastasio Episcopo Niceno, qua ratione probare vellet Ecclesiam Basilioopoleos subiectam esse Nicenæ, an secundùm Canones, an ex consuetudine aliqua. Et annis aliquot superioribus Faustinus Legatus Romanæ Ecclesiæ dixerat in Concilio Africano aliqua teneri Canone, aliqua verò consuetudine. Quare Photius *in Nomocan. tit.* 1. *cap.* 3. rectè adnotauit, Ecclesiasticam Consuetudinem non scriptam periode, ac legem seruari; quod probat è Synodo sexta, & è Basilij locis aliquot. Eandem consuetudinis antiquæ auctoritatem probant Iuo 4. *p. decr.* & Gratianus in collectionibus suis ex Augustino, & Isidoro, alijsque testimonijs relatis *d.* 1. 8. 11. 12. & alibi. Planè dubitari non potest, quin magna debeat esse vis consuetudinis in disciplinæ Ecclesiasticæ administratione, cùm ex ea Prouinciarum priuilegia metienda esse Synodus Nicena velut edicto perpetuo definiuerit *cap.* 6. *Antiqui mores obtineant*, inquit, idemque postea Synodus Ephesina generalibus verbis *cap.* 7. constituerit, vt omnibus Prouinciis iura intemerata seruentur, quæ illis ex antiqua consuetudine competunt. 12

Cum autem disciplina Ecclesiastica duo summa capita complectatur, ritus scilicet, & iurisdictionem, consuetudinis in vtramque partem, par omninò est auctoritas, etsi religiosiùs tractanda sunt, quæ ritus sacros respiciunt, cùm pietatem, atque externum diuini Numinis cultum contingant. Sed, vt eleganter monuit D. Augustinus *ep.* 117. de consuetudine dupliciter disputare possumus, vel vt est vniuersalis Ecclesiæ traditio, vel vt est propria, & particularis quarundam Ecclesiarum institutio. Vniuersalis illa traditio, quæ per vniuersam seruabatur Ecclesiam, nec à Conciliis decreta erat, quin ab Apostolis profecta esset, non dubitabat Augustinus. Sed traditionem illam missam facimus, quæ ad propositum nostrum non pertinet. 13

De particularibus Prouinciarum moribus est agendum, in quibus hæc regula tenenda est, vt si fidei non officiant, vsurpari possint, prout à maioribus sunt traditi, nec aliorum consuetudo aliorum contrario more subuerti debeat, vt docet Gratianus ex Augustino, Hieronymo, & aliis *d.* 11. & 12. Augustini autem verba *ep. ad Casulanum* hæc sunt: *In his rebus, in quibus nihil certi statuitur Scriptura diuina, mos populi Dei, vel instituta maiorum pro lege tenenda sunt, de quibus si disputare voluerimus, & ex aliorum consuetudine alios improbare, orietur interminata luctatio.* Quare Gregorius Magnus diuini, & humani iuris colentissimus Pontifex inueteratas consuetudines, quas in administranda Ecclesia sequebantur, Africanis integras reliquit. Concilium Numidiæ à Gregorio Pelagij Decessore petierat, vt vetusti mores, qui per Numidiam ab ipsius B. Petri temporibus inualuerant, inuiolati seruarentur. Gregorius post obitum Pelagii rescripsit *lib.* 2. *ep.* 75. se omnia antiqua Capitula illis permittere, quæ fidei contraria non essent. Prudens sanè responsum, quo pax Ecclesiarum continetur, & contentionibus, quæ de disciplina sæpissimè emergunt, via penitus occluditur. *Petiistis*, inquit, *per Hilarium Chartularium nostrum à beata memoria prædecessore nostro, vt omnes vobis retrò temporum consuetudines seruarentur, quas à B. Petri Principis ordinationum initijs hactenus vetustas longa seruauit. Et nos quidem iuxta seriem relationis vestræ, consuetudinem, quæ tamen contra fidem Catholicam nihil vsurpare dignoscitur, immotam permanere concedimus, siue de Primatibus constituendis, siue de cæteris Capitulis. Eodem sensu rescripsit ad Domini-* 14

cum

cum Carthaginensem Episcopum *lib. 2. ep. 39.* apud Gratian. 25. q. 2. *can. de Ecclesiasticis. De Ecclesiasticis priuilegijs, quod vestra Fraternitas scribit, hoc postposita dubitatione teneat; quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque Ecclesijs sua iura seruamus.*

15 Quidquid ab Africanis vsurpabatur, dummodò fidei regulam non violaret, Gregorius disertè confirmat. Eadem regula vsus est Theophylactus Bulgariæ Archiepiscopus in Epistola ad Nicolaum Diaconum, & Castrinsiom, relatus à Demetrio Chomateno *lib. 5. iuris Græco Rom.* qui ab eo petierant, an Græcis liberum esset Ecclesiæ occidentalis commonionem amplecti ob discrimen, quod in ieiunijs, in Sacerdotum cœlibatu, in Azymis, & plerisque alijs mysticæ disciplinæ articulis intercedebat. Respondet grauiter his verbis inter cætera: *Non omnis consuetudo ad dissociandas Ecclesias valet, sed quæ dogmatis differentiam inducit*, vbi alludit ad contentionem de Processione S. Spiritus. Eadem fuit sententia Leonis Papæ Noni, qui circa annom 1050. *Ep. ad Michael. cap. 5.* Michaelem Constantinopolitanom Episcopum, & Leonem Acridanom acriter obiurgat, quod Romanam Ecclesiam ob ritus suos, & azymum panem in sacrificijs adhibitum damnarent, & vnumquemque engerent ad græca instituta amplectenda, quamuis alio iore vterentur Romani, qui liberam in Vrbe, Græcorum rituum obseruationem relinquebant, nequa dissidij occasio inter Ecclesias oriretur. Hæc sunt verba Leonis: *Vt enim fertur omnes Latinorum Basilicas penè clausistis, Monachis Monasteria, & Abbatibus tulistis, donec vestris viuerent institutes. Ecce in hac parte Romana Ecclesia quantò discretior, moderatior, & clementior vobis est. Siquidem cum intra, & extra Romam plurima Græcorum reperiantur Monasteria, siue Ecclesia, nullum eorum adhuc perturbatur, vel prohibetur à paterna traditione, siue sua consuetudine, quin potiùs suadetur, & admonetur eam obseruare. Nec enim animositatem impia hæreseos habet, quæ semper diuisione gaudet, dicens per parricidam meretricem: Nec mihi, nec tibi sit, sed incidatur; sed pietate vera matris sic Salomonem deprecatur: Obsecro Domine, date huic infantem viuum, & nolite interficere eum. Scit namque quia nihil obsiont saluti credentium diuersa pro loco, & tempore consuetudines, quando vna fides per dilectionem operatur bona, quæ potest, vni Deo commendans omnes.* Aliquot annis ante Leonem Fulbertus Carnotensis de varijs obseruationibus Ecclesiarum Orientis, & Occidentis eadem regula vsus iudiciom tulit *Ep. 2. ad Finardum: Sed nec parua, nec rara sunt, quæ ab alijs necessario seruanda, ab alijs non adeò curanda affirmantur. Nec tamen nos ostendit obseruantia diuersitas, vbi fidei non scinditur vnitas. Porrò in multis Græcia ab Hispania, ab illis Romana, & Gallicana discrepat Ecclesia. Sed neque in hoc scandalizamur, si audimus diuersam obseruationem, sed non diuersam fidem in Christi semper Ecclesiis extitisse. Stet enim Regina Ecclesia à dextris Regis sui in vestitu deaurato circumdata varietate.*

16 Adde Petrum Abbatem Cluniacensem *lib. 1. Ep. 2. Sunt*, ait, *innumerabiles, & diuersissime diuersarum Ecclesiarum ad vnam Catholicam pertinentium consuetudines, vt penè tanta sit varietas vsuum, quanta multiplicitas Ecclesiarum; sed non damnat aliquem diuersa institutio, quæ & veræ fidei inseruit, & charitatis compaginem non dissoluit. Vbi verò aut fides læditur, aut charitatis vnitas periclitatur, si occulte fit, damnabile est, si publicè damnabile simul, & hæreticum.*

17 Sanè varias iam olim inualuisse consuetudines in quadragesimæ, cæterisqoe statorum dierum ieiunijs adnotauit Irenæus apud Euseb. *lib. 5. c. 16.* græcæ editionis, eamque obseruationom discrepantiam, nullnm in Ecclesiam dissidium intulisse, sed æquo animo pacem inter Sacerdotes retentam. Quo argumento, & aliquot Pontificum Romanorum exemplis adductis persuasit Victori Papæ anno 198. vt pacem Polycrati, cæterisque Asiaticis Episcopis restitueret, quos Ecclesiæ communinne priuarat, quod à reliquis Orbis Christiani Episcopis dissentientes, decimaqoarta Luna, non aotem die Dominica Pascha celebrarent. Censuit enim Irenæus, æquum non esse, vt Victor tot Ecclesias à communi vnitate recideret ob morem antiquum, cuius se retinentes præstabant. Exoratus Victor, vt præcipuæ auctoritatis, quæ in Romana Sede viget, specimen edidit, excommunicatione in Asianos lata vniuersalis Ecclesiæ traditionem comprobatam à quamplurimis Synodis nutu eius indictis, constantissimè vindicando, ita quoque homanitatis, remissionisqne in toleranda consuetudine particulari singulare exemplum præbuit. In gratiam enim statim rediuisse Polycratem, & Asiaticos cum Victore, retento Ecclesiarum suarum vsu, testatur Sozomenus *lib. 7. cap. 19. Decreto communi singuli, vt consueuerant festum agentes, à mutua communione non recesserunt. Friuolum enim & meritò iudicarunt consuetudinis gratia, à se mutuò separare eos, qui in præcipuis religionis capitibus consentirent.* Dissimulandum tamen non est, errorem irrepsisse in textum Sozomeni in Polycraris nomine, cum lectio integra remanserit in nomine Victoris. *Sapientissimè autem arbitror*, inquit, *soluisse subortam olim de eo controuersiam Victorem tunc temporis Romæ Episcopum, & Polycarpum Smirnensem.* Legendum est *Polycratem*, qui error procliuis est.

Ex sola rei gestæ narratione non solùm probatur assertio nostra de retinenda communione cum diuersis ritibus, sed etiam Nouatorum calumniæ refelluntur, qui Victoris excommunicationem à cæteris Ecclesijs spretam, & Ecclesiarum Asiaticarum consortium ab omnibus retentum prædicant adeò, vt quæ aduersus illos directa erat machina, in nostros contorqueant, nec vano quidem ictu, nisi exceptione à nobis proposita repellantur. Probent enim, quod facillimum est, non reiectos Asiaticos à communione Orientalium post Victoris censuram, hoc de dignitate Sedis Apostolicæ nihil demit, cùm ad Irenæi suggestionem pacem redditam à Victore docuerimus. Ex Eusebio enim, & Socrate constat de excommunicatione à Victore inflicta, & de Irenæi Epistola. Ex Sozomeno autem de communione Victoris, & Polycratis non interrupta. Quod aliter contingere non potuit, nisi suspenso à Victore excommunicationis effectu post monita Irenæi. Cæterum Sozomenus, & Socrates *lib. 5. cap. 22.* græcæ editionis varios Ecclesiarum ritus obseruant, qui earum concordiæ non officiebant. *Qui in eadem fide consentiunt*, inqnit Socrates, *ijdem in ritibus, & cæremonijs inter ipsos discrepant.* Alia vide alibi. 18

Ex his colligitur non esse redarguendam formam Græcorum ex eo, quod in ipsa non explicent actionem vnctionis, nec pruximam materiam. Siqnidem hoc non est de necessitate Sacramenti, vt tradunt Arcud. *lib. 5. de Sacram. cap. 5.* Iacob. Goar *ad Eucholog. Græcor. in not. in offic. Sancti Olei n. 29.* defendentes formam, quam adhibent Græci, in qua non exprimunt vnctionem, atque adeò neque actionem ministri. 19

Neque dici potest, Græcos non habere veram formam huius Sacramenti, vt tenent Suar. *3. p. tom. 4 disp. 40. sect. 3. n. 12.* Palaus *p. 4. oper. moral. tr. 26. disp. vn. pun. 4. n. 4.* Hambert. *3. p. disp. 3. de extrem. Vnct. q. vn. ar. 2. prop. 1.* Syluius *q. 29. supplem. ar. 9.* Mærat. *tom. 3. sum. disp. 4. de extr. Vnct. sect. 2. & alij*, qui id potiùs videntur supponere, quàm disputare. Quia, inquit, in sacramentis, quæ consistunt in actione, debet exprimi ipsa actio ministri, aliàs non esset Sacramentum. Sacramentum autem Extremæ Vnctionis consistit in actione transeunte. Nam facta vnctione, & prolatis verbis, nihil remanet de Sacramento, sed solùm relinqoitur effectus. 20

At contra Clemens quippè VIII. *in instruct. pro ritib. Græcor.* edita die 31. Augusti 1595. ac Romæ excussa anno 1597. corrigit ritus Græcorum circa Sacramenta præcipuè, & non corrigit formam huios Sacramenti. Innocentius IV. in Bulla ad Episcopum Tusculanum Legatum Sedis Apostolicæ in Regno Cypri nonis Martij anno II. sui Pontificatus super ritibus Græcorum, qui tolerari, vel non tolerari possunt, non corrigit formam huius Sacramenti. Hoc autem signum est, quod hi Pontifices illam habuerunt pro legitima, & sufficienti; alioquin illam correxissent, sicut correxerunt cætera. Neophytus quoque Rhodinus *in sua synopsi* Romæ edita, & 21

appro-

approbata ex mandato S. Congregationis de propaganda fide, tradens materiam, & formam huius Sacramenti, refert illam orationem, qua Græci vtuntur, & in qua non exprimitur vnctio, seu actio ministri.

22 Idque confirmatur. Nam antiquitùs in Ecclesia Romana in forma Confirmationis non applicabatur vnctio, seu actio ministri, neque materia proxima, sicuti modò explicatur, sed solùm Episcopus dicebat: *Confirmo te in nomine Patris, &c.* vt habet Ordo Romanus *in officio Sabbati Sancti post benedictionem fontis, & orationem Omnipotens*, vbi his verbis traditur modus confirmandi: *Pontifex tincto pollice in chrismate faciat Crucem in frontibus singulorum ita dicendo: Confirmo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Resp. *Amen.* Ex quo patet, eos, qui aiunt non poni integram formam, non vidisse textum; siquidem tanquam rituale ponit omnia, quæ dicenda sunt in ministrando tali Sacramento, ac etiam quod respondendum est, completa forma. Quod seruat etiam in omnibus alijs Sacramentis, ac ritibus, quorum modum tradit. Non est igitur de necessitate Sacramenti consistentis in actione transeunte, quod in forma explicetur actio, seu materia proxima:

23 Etenim determinatio, quam forma debet tribuere materiæ, debet esse in ordine ad effectum Sacramenti, quam tanquam indeterminata ad ipsum significandum debet à forma determinari. Expressio autem actionis ministri, seu materiæ proximæ non tribuit hanc determinationem. Quia talis expressio solùm significat, Oleum Sacrum applicari ad vngendum tanquam signum sensibile significatiuum gratiæ. Hoc autem totum habet vnctio ex se, vt proinde S. Concilium Tridentinum *sess. 14. cap. 1. de Sacram. Vnct.* dicat: *Quod vnctio significat Spiritus Sancti gratiam, qua inuisibiliter anima ægrotantis inungitur.* Ergo neque talis significatio, quæ habetur ex hac expressione, erit significatio propria, & substantialis formæ.

24 Tunc autem in forma Sacramenti, quæ consistit in actione transeunte exprimenda est actio ministri, seu materia proxima, quando de se est indifferens ad significandum effectum Sacramenti, vel aliquid aliud, vt contingit in Baptismo, in quo ablutio, vt ait D. Thomas 3. *p. q. 60. ar. 6. in corp.* est indifferens ad effectum mundandi, & refrigerandi. Et ideò quia significat ablutionem internam, quæ est effectus Sacramenti, vt ablutiua, debet à forma determinari, vt applicetur tanquam ablutiua. Quod, fit dum explicando actionem ministri dicitur: *Ego te baptizo*, hoc est, abluo. In Sacramento autem Extremæ Vnctionis materia non indiget hac determinatione; nam vnctio, vt vnctio est, significat interiorem vnctionem, vt dictum est. Atque ideò Græci habent sufficientem formam pro Sacramento Extremæ Vnctionis, dum in ipsa precantur Deum, vt tanquam medicus animorum sanet à morbo corporis, & animæ. Nam sanare animam est indulgere peccata, ideòque eorum forma æquiualet Latinæ quoad essentialem significationem.

25 Hinc quoque ritus Græcorum adhibentium septem Sacerdotes ministros pro Extrema Vnctione damnandus non videtur, cùm non contineat errorem, sed omnes illi septem Sacerdotes conficiunt vnicum Sacramentum. Probatur eadem ratione, quia plures Summi Pontifices, nominatim Innocentius, & Clemens VIII. locis superiùs allegatis correxerunt errores Græcorum, præcipuè circa administrationem Sacramentorum, & tamen non correxerunt huiusmodi ritum circa Extremam Vnctionem. Vndè videntur approbasse; cùm enim fuerint examinati, habentur pro concessis iuxta regulam *l. cum Prætor ff. de iud. & l. necnon §. quid eis ff. ex quibus caus. maior, & l. 1. §. adhiberi ff. de testib.* Atque ex eo, quod Sacramentum Extremæ Vnctionis hoc habet peculiare præ cæteris Sacramentis, quod sit applicandum deprecatiuo modo, & ideò forma ipsius debet continere deprecationem iuxta verba D. Iacobi Apostoli: *Orent super eum, vngentes eum Oleo, & oratio fidei saluabit infirmum.*

26 Et quidem potest Ecclesia instituere plures materias per se singulas sufficientes pro Sacramento, & inter se distinctas, & applicatas eidem parti, quod se habeant per modum vnius. Id constat in Sacramento Baptismi. Nam sufficit vnica immersio, & tamen Ecclesia instituit, quòd adhiberetur trina in eadem parte corporis. Poterit ergo id etiam instituere in Sacramento Vnctionis nedum quoad materiam, sed etiam quoad formam. Quia etiam vnctio est materia Extremæ Vnctionis, & ideò ex Ecclesiæ institutione adhiberi poterit multiplex vnctio per modum vnius. Nec refert, quod diuersa vnctio sit à diuerso Sacerdote; quia hoc est quid extrinsecum materiæ, & ideò non variat ipsam in substantia. Et in tantùm trina immersio debet esse ab eodem, quia materia debet applicari ab eodem, à quo profertur forma, non autem quia requiratur vnitas ministri, vt plures immersiones se habent per modum vnius.

27 Et quod pertinet ad formam probatur. Forma Extremæ vnctionis est per modum deprecationis, ac proinde sequitur naturam orationis. Natura autem orationis est talis, vt eædem preces effusæ à pluribus non solùm simul, sed etiam successiuè coniungantur in vnam orationem, & habeantur pro vna, & eadem deprecatione, vt constat, quando in Sabbato Sancto cantantur Litaniæ. Nam totum, quod cantant Cantores, repetit postea chorus. In Missa quando recitatur Kirie eleyson, quod pluries successiuè repetunt Sacerdos, & minister. In Missa solemni, in qua plura cantantur à choro, quæ Sacerdos recitat. Ratio autem est, quia societas orantium dat vnitatem orationi. Cùm enim conueniant veluti collegialiter ad orandum, seu tanquam consocij, preces, quas fundunt, siue eodem modo se habeant, siuè diuerso, habentur pro vna, & eadem oratione. Cum ergo forma Extremæ Vnctionis sit per modum orationis, potuit Ecclesia instituere, quod repetita à pluribus consocijs, & collegialiter conuenientibus, se habeat per modum vnius orationis, atque adeò vnius formæ. Septem autem Sacerdotes, qui ministrant Extremam Vnctionem apud Græcos, conueniunt collegialiter, & tanquam consocij repræsentantes Ecclesiam. Ex eoque etiam constat, quod Ecclesia habet à Christo potestatem variandi ministrationem Sacramentorum, prout ipsorum dignitati, vel vtilitati fidelium expedierit, salua tamen eorum substantia, vt statuit Concilium Tridentinum *sess. 25. cap. 2.* Ergo potuit etiam instituere, quod Extrema Vnctio ministretur eo modo, quo Græci ministrant. Quia in hoc non variatur substantia, cum remaneat vnctio, quæ significat interiorem Vnctionem, & eadem forma. Nec repetitio Vnctionis, & formæ variat substantiam, quia tantùm addit, non autem detrahit, & facit, quod partes substantiales fiant magis extensæ, & constent pluribus partibus integralibus coeuntibus moraliter in vnum modo explicato. Et ideò tota variatio est solùm materialis, non autem formalis, atque essentialis.

28 Id autem certum est, quod cùm singulis ministris Extremæ Vnctionis apud Græcos sit concessum benedicere Oleum pro Sacramento ministrando, tenentur tamen sub mortali vti consueta benedictione præscripta in ipsorum Euchologijs. Nam ipsi quoque tenentur sub eadem obligatione seruare ritum propriæ Ecclesiæ. Non potest tamen Ecclesia ita certam formam, seu ritum pro Olei infirmorum benedictione præscribere, vt ea non seruata Sacramentum non teneat. Quia cùm non sit de necessitate Sacramenti hæc, vel illa forma benedicendi, vt dictum est, non poterit vnquam ipsius omissio, dummodò alia adhibeatur, reddere irritum Sacramentum. Neque Ecclesia potest facere, quod Sacramenta irrita fiant, si adhibeantur pro ipsis conficiendis ea, quæ sunt de ipsorum substantia iuxta institutionem Christi, cùm validitas Sacramenti non dependeat ex voluntate Ecclesiæ, sed ex institutione Christi. Ita Mærat. *tom. 3. sum. disp. 2. de Extrem. Vnct. sect. 2. ver. Secundò quia.*

29 Hinc etiam ritus Græcorum conferendi sanis Sacramentum Extremæ Vnctionis tolerandus est, idque faciunt præsertim post susceptum Sacramentum pœnitentiæ, vt desumitur ex Simeone Thessalonicensi *lib. de sept. Sacram.* vbi habetur: *Sanctum Oleum traditum est, veluti Sacrum mysterium, diuinæque misericordiæ typus, quod in redemptionem, & sanctificationem præbetur his,*

qui

quise à peccatis conuertunt. Hoc idem habet Iob Monachus apud Arcud. *lib. 5. de sacram. cap. 4.* cuius verba refert, quæ sunt: *Tempus autem, quo oporteat suscipere Euchaleon, tota est mortalium vita post peccatum ad extremum vsque spiritum. Cumque opus sit statim post errata illud sumere, plerumque tamen ob humanam obliuionem, & ignorantiam, verecundiam item, & negligentiam, atque omninò propter quascunque alias humanas passiones, etiam post vltimas horas exhibetur*. Hieremias item Patriarcha Constantinopolitanus *cap. 7. suæ censura* hæc habet: *Illis verò, qui post baptisma peccauerunt, pœnitentia, consecratiq; oleo vnctio conducunt, quæ sacramenta, aut remissionem præteritorum peccatorum largiuntur, aut sordes animæ inhærentes expurgant*.

30 Hic autem ritus fundatur in anctoritate Innocentij Primi *ep. 1. ad Decent. cap. 8.* vbi sic ait: *Oleo Sancto, ab Episcopo benedicto, posse vti non solùm sacerdotes, sed etiam omnes Christianos in suis, ac suorum necessitatibus*. Nec valet expositio Iansenij *in cap. 6. Marci*, quod Pontifex intelligat de vsu passiuo. Quia constat, quod oleum benedictum soleret distribui etiam in medicinam corporalem, quod cum in abusum tenderet, fuit prohibitum in Concilio Moguntino sub Carolo Magno *can. 24.* his verbis: *Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ, vel maleficii donare inde præsument. Quod si fecerint, honore priuentur*. Immò plures Sancti ipsum adhibuerunt ad sanandos infirmos, quorum plura exempla recenset Arcudius *d. lib. 5. de Sacram. eodem cap. 4. vers. In Vita S. Genouefæ*. Et celebre est illud S. Gotardi Episcopi apud Surium *tom. 7. die 4. Maii*, ibi: *Iussit etiam presbytero, vt sacro oleo, quod infirmorum dicitur, eius vngeret oculos, quæ quidem vnctio, & Sancti viri preces ab illo dolore vsque ad vitæ finem eam immunem conseruarunt*.

31 Atque hic mos vngendi sanos oleo infirmorum etiam hodie Venetijs apud Græcos ibi commorantes seruatur. Nam in ipsorum Ecclesia S. Georgij in Maiori Hebdomada, quando consecratur oleum, Episcopus consecrans vngitur septies à Sacerdotibus adstantibus, & Sacerdotes ab Episcopo, & etiam totus populus assistens, nempè septies in fronte, & quinquies in sensibus. Et quod magis vrget Innocentius IV. in citata Bulla circa ritus Græcorum tacitè approbat ritum vngendi pœnitentes post susceptum Sacramentum pœnitentiæ. Nam *num. 6.* sic inquit: *Nullis autem per Sacerdotes, vel Confessores pro satisfactione pœnitentiæ vnctio aliqua solummodo iniungatur*. Vbi notanda est dictio *solummodò*. Nam operatur, quod Pontifex non prohibeat iniunctionem vnctionis, sed solùm quod prohibeat, ne sola iniungatur, ac proindè iniungi poterit simul cum alijs operibus satisfactorijs.

32 Pro defensione autem huius ritus aduertendum est, quod eadem materia inseruire potest, & pro materia alicuius Sacramenti, & etiam pro Sacramentali. Constat hoc in chrismate etiam apud Latinos; nam inseruit pro materia confirmationis sacramentalis, ac etiam pro diuersis Sacramentalibus, ad vngendum scilicet verticem baptizati, pro consecratione altaris, Ecclesiæ, calicis, & huiusmodi alijs. Antiquitùs etiam inseruiebat pro reconciliandis hæreticis, vt desumitur ex Concilio Arausicano 1. *can.* 2. & ex secunda Synodo œcumenica *can. 7.* Eodem ergo modo poterit oleum infirmorum inseruire pro materia in Extrema Vnctione, & pro Sacramentali in alijs occasionibus.

33 Quare dicendum videtur, Græcos non conferre sanis Sacramentum Extremę Vnctionis, sed tũc adhibere oleũ infirmorum tanquam Sacramentale in ordine ad diuersos fines iuxta subiectam materiam. Ita Arcud. *eo l. 5. & c. 4.* Colligiturque ex eo, quod imponunt Sacerdotes vnctionem pro satisfactione sacramentali, vt constat ex dicta Bulla Innocentij VIII. Dum autem imponitur in ordine ad satisfactionem, oportet, vt habeat rationem Sacramentalis; quia Sacramenta non ordinantur ad satisfaciẽdum Deo pro peccatis, sed ad sanctificandum homines. Et quia Innocentius VIII. non tolerasset talem vnctionẽ, nisi cognouisset adhiberi tanquam Sacramentale. Nam apud Ecclesiam Latinam certum est, quod non potest Sacramentum Extremæ Vnctionis ministrari sano. Oratio verò, quæ adhibetur in Extrema Vnctione, adhibetur in his vnctionibus non tanquam Sacramentum, sed tanquã Sacramentale. Quia cùm forma Sacramenti Extremę Vnctionis deprecatiuo modo proferatur, ac proindè, quantũ est de se, possit esse nuda deprecatio ordinata ad orandum Deum, & possit etiam esse deprecatiuo modo significatiua effectus Sacramenti ex institutione Christi, vtroque etiam modo adhiberi potest, & ideò dependet ab intentione, ac institutione Ecclesię, vt hoc, vel illo modo se habeat, atque adeò vt sit pars Sacramenti, vel pars sacramentalis. Vndè cum Sacerdotes Græci conforment suam intentionem intentioni Ecclesiæ Græcę, poterunt vtroq; modo illam adhibere, & modò conficere Sacramentum, & modò aliquod Sacramentale. Vt autem hoc, vel illo modo adhibeant, non est necesse, quod explicitè determinent suam intentionem ad Sacramentum, vel ad Sacramentale, sed sufficit, quod operentur iuxta institutionem Ecclesiæ, & iuxta capacitatem subiecti. Nam tunc determinatur operatio, vt sit vel Sacramentum, vel Sacramentale, & consequẽter intẽtio quoq; ministri est virtualiter determinata.

CONSVLTATIO LXXXV.

1 *An Regulari Ministro S. Officij, decedenti extra claustra, dum iter agebat ex vno ad alium Conuentum obedientia sui Superioris, faciendum sit spolium, & quatenus?*

2 *Et an à Superiore suæ Religionis, vel ab Inquisitore, cuius erat Minister.*

Respondeo ad vtrunque. Certum est, quod si Regularis degeret extra Monasterium cum licentia sui Superioris, vel sine ea, siue vt Apostata, siue vt fugitiuus, siue vt eiectus, & extra illud moraretur, & in eius bonis ab ipso vndecunque, & quomodocunque acquisitis hodie succederet per spolium Camera Apostolica ex Constitutione 43. Gregorij XIII. quæ incipit *Officii nostri*, in quam à die mortis non solùm dominium, sed & possessio transfertur: quidquid dicendum sit de iure communi, de quo alij nominatim Campan. *in diuers. iur. rubr. 12. c. 15. nu. 9.* Rodriq. *to. 1. q. reg. 30. ar. 29.* Nald. *in sum. v. Religiosus n. 35.* Sanch. *l. 7. mor. c. 33. n. 22.* Ricc. *dec. 245. p. 4.* Bonac. *de clausa. q. 2. punct. 12. §. 7. n. 14.* Alph. de Leon. *de censur. recollect. 6. n. 332.* Nouar. *in prax. de bon. Regul. concl. 1. & in Lucern. Relig. v. eiecti num. 11.* Donat. *in prax. rer. regul. p. 2. tr. 8. de eiect. q. 46. n. 5.* Nauar. *l. 3. cons. tit. de Regul. cons. 20. edit. 1. & tit. de stat. Monach. cons. 17. edit. 2.* ac Suar. *to. 4. de Relig. tr. 8. l. 3. c. 2. n. 30.* sed hic non est casus noster. 1

Ideò tenendum est non esse faciendum spolium. Vndè Regulari decedenti intra Monasterium, vel extra, sed casu fortuito, vt in præsenti, nemo propriè loquendo succedit; quia nihil habenti non succeditur. Regularis autem nihil habet; quia quod habet, est Monasterij, ac proinde non potest Monasterium id de nouo acquirere per successionem; quia res semel mea, amplius mea fieri non potest. Et ita censuit S. Congregatio super Episcopis, ac Regularibus in Vercellensi 11. Aprilis 1600. & 30. Iunij 1604. 2

Non obstat, quod erat Minister S. Officij. Quia cùm non fuerit omninò exemptus à Religione, erat ei subditus non secus, ac cæteri. Hinc resoluit S. Congregatio S. Officij 30. Nouembris 1596. quod Inquisitores, eorumque Vicarij sunt subiecti Custodibus Conuentuum in ijs, quæ spectant ad disciplinam regularem, eosque venerari tenentur, ideò bona, quæ ad ipsum pertinent, debent pertinere ad Monasterium; quia in tantum pertinent, in quantum pertinet ius Regularis, & efficitur ius ipsius Monasterij. In tantum autem efficitur ius Monasterij, in quantum Regularis subijcitur Monasterio, & est membrum illius. Vndè cum per officium eiusmodi non fuerit absolutus à iugo regularis obseruãtiæ, sed communicabat cum Religione, erat adhuc membrum illius, & ideò ad illud pertinent eius bona. Atque ita declarauit S. Congregatio S. Officij sub die 6. Februarij, ac 29. Martij 1608. his verbis: *Inquisitorum bona non spectãtia ad S. Officium post eorum obitum diuiduntur iuxta Constitutiones Religionis*. Et clariùs sub die 18. Ianuarij 1616. pro Inquisitore Ariminẽsi, qui extra Monasterium decessit, hunc in modum: *Inquisitores, licèt decedant extra claustra* 3

non subiacent spolio, quod fit à Camera Apostolica ideoq; ordinatur Thesaurario, ne fratres molestet. Et meritò quidé, esset enim hoc ministerium odiosum Religionibus.

CONSVLTATIO LXXXVI.

1 *An Inquisitores S. Officij procedere possint, ac debeant ad censuras contra Iudices, ac ministros laicos, qui furantem pyxidem cum particulis consecratis non confessum, neque conuictum in termino octo horarum suspendere fecerunt altis furcis in platea eiusdem Ecclesiæ, in qua sacrilegium commissum fuit, turbantes iurisdictionem S. Tribunalis, prætendentis huiusmodi causas ad se spectare priuatiuè quoad omnes alios?*

2 E quamuis videatur nimis durum procedere ad censucas, quid aliud expediat S. Tribunali pro repellenda huiusmodi iniuria iam cognita, & ne transeat in in exemplum, tantò magis quod propè dictam Ecclesiam appendere fecerunt caput, & manum dicti Sacrilegi, & in loco, vbi ceciderunt pyxis, & particulæ, construxerunt memoriam lapideam præfati sacrilegi sceleris, in qua sculpserunt pyxidem, conopæo coopertam cum expressione particularum Sacramentalium in ea existentiū.

3 *An hoc crimen spectet ad S. Officium, cum S. Congregatio modò negauit, modò affirmauit.* Negauit in eo, qui particulas sumendo consumpsit, & pyxidem furatus fuit, illumque remisit Ordinario, vt seuerè puniat, & mittat ad triremes per decennium 1. Iulij 1604. Alium pariter remisit Ordinario, vt si quid spectans ad S. Officium ceperetit, certiorem reddat 5. Augusti eiusdem anni. Affirmauit verò, reumque damnauit ad carceres, & ad reficiendum ornatum Tabernaculi, ac pyxidem Sanctissimi Sacramenti 29. Decembris 1605. In alium, qui pyxidem pariter cum particulis furatus fuit, scripsit Archiepiscopo Consentino, vt faciat sibi consignari carceratum à Curia seculari, illumque examinet pro spectantibus ad S. Officium, ac faciat abiurare 29. Septembris eiusdem anni 1605. Aliàs ordinauit Inquisitori Florentiæ, vt in carceres quemdam conijciat, qui Tabernaculum furatus fuit, vbi asseruabatur Eucharistia, 8. Aprilis 1588. Aliàs dixit, quod eiusmodi furtum puniatur in S. Officio, & rei abiurent iuxta qualitatem responsionum, vt in literis 17. Maij 1607. & 31. Iulij eiusdem anni. Vndè qui furatus fuit pyxidem cum particulis, abiurauit de vehementi, & punitus fuit à S. Officio 4. Augusti 1611. Alius interrogatus, quid fecerit de particulis, super intentione damnatus est ad triremes per septennium 20. Februarij 1620. iterumque dixit 20. Martij 1618. furtum pyxidis spectare ad S. Officium. Quidam Parmensis ob furtum pyxidis vnà cum particulis consacratis, quas in puteum proiecit, ductus fuit ad S. Officium Vrbis. Tandem Inquisitor Mutinæ consulit, an causa furti pyxidis Sanctissimi Sacramenti cum ostensorio, & hostia Sacra spectet ad S. Officium, fuit responsum spectare. Verùm si Curia Episcopalis præuenit illius cognitionem, ei relinquat, cum Ordinarius sua auctoritate ordinaria potest procedere in huiusmodi causis, vt 1640. *folio* 132.

4 Ex quibus clarè colligitur furtum pyxidis cum particulis Eucharisticis spectare priuatiuè ad Iudicem Ecclesiasticum, siue ad S. Officium, non quidem priuatiuè quoad Ordinarium, sed cumulatiuè, vel præuentiuè, nullo autem modo ad Iudices seculares. Ratio autem est, quia ex eiusmodi furto, siue ex facto ipso oritur suspicio, quod fur malè sentiat de Sacramento Eucharistiæ. Siue enim dicatur cum Martino Delrio *disquis. magic. lib. 5. sect. 15. §. Axioma primum*, factum hæreticale esse illud, quod quamuis non sit hæresis, quia pertinet ad enunciationem intellectus, attamen quasi materialiter enunciat hæresim, seu est materia, circa quam intellectus errat. Siue dicatur cum Soto *in tract. de hæres.* factum hæreticale esse illud, quod aliqui hæretici laudarunt, vel non esse peccatum affirmarunt, semper quidem hoc factum furandi pyxidem cum Sacratissimis particulis erit factum hæreticale. In vtroque enim casu certum est de fide, non licere Christianis furaci pyxidem, & Sacras hostias proijcere, & qui contrarium assereret, esset hæreticus reputandus. Hinc licèt à sacrilegio, & à blasphemia hæreticali possit abesse praua intentio, attenditur nihilominùs illud factum, vel dictum, quod sapit hæresim. Nec Iudices seculares in hisce criminibus difficultatem faciunt, quia pertinent ad Inquisitores priuatiuè, vt per Sanfelic. *dec.* 233. *per tot.* & Prorex ipse Neapolis sub die 6. Iulij 1606. institit apud Sanctissimum, vt declararet huiusmodi crimen spectare ad S. Officium.

Non obstat, quod eiusmodi furtum sit sacrilegium, 5
atque adeò mixti fori, *can. Sacrilegium 17. quæst. 4. cap. quod proposuisti, cap. cum sit generale*, & ibi Glos. Abb. & alij, *de for. comp. l. siquis in hoc genus C. de Episc. & Cler. l. Diuus ff. ad leg. Iul. pecul. & l. aut facta, §. locus, ff. de pœn.* Nam id concedimus, nisi illi esset annexa illa qualitas, quæ sapit hæresim, vel nisi concurreret suspicio, quod malè fur iste sentiret de Sacramento Eucharistiæ. Vndè, licèt esset mixti fori, laicus tamen non potest in eo procedere ob dictam suspicionem hæresis, donec non fuerit declaratum id, quod ad fidem pertinet, ideòque Iudex competens est Ecclesiasticus. Minùs obstat, quod in hoc crimine procedi possit ex abrupto. Nam affirmo, de iure procedi posse ex abrupto, denegatis defensionibus in causis hæresis, & contra insignes latrones, grassatores, incendiarios, violentos raptores, & alios committentes grauia, & atrocia delicta ex textu *in l. per omnes C. de defens. Ciuit. l. fin. C. de sic. l. in adulterijs C. de adult.* ibi: *Quærendum est sine cuiusquam defensione*, & in regula vniuersali, quod ex causa licitum est leges transgredi, estque doctrina Innocentij *cap. 1. de constit.* illamque firmatunt Farinac. *cons.* 103. *n.* 5. Guaz. *def.* 21. *n.* 6. Hucque tendit dispositio Constit. Pauli 3. *constit.* 44. §. *captum*, vbi statuit dandam esse copiam iudiciorum reo, vt se possit defendere ante torturam, præterquam in crimine hæresis, & alijs criminibus à iure exceptis, iuxta tamen iuris dispositionem. Quam Constitutionem confirmauit B. Pius V. *constit.* 85. §. *& quod expeditiones*; sed à Iudice in sua causa, & foro competenti, ne confundantur iurisdictiones, præcipuè in causa hæresis, cuius Iudex secularis est omninò incompetens per ea, quæ alibi adduxi.

Atque hinc eiusmodi Iudices seculares, eorumque Mi- 6
nistri, qui Episcopi, vel Inquisitoris Iudicis sententiam, seù processum super intentione huiusmodi rei directè, vel indirectè impedire præsumpserunt, vel se eis opposuerunt, excommunicationis mucrone sunt percussi in *cap. vt Inquisitionis* 18. *de hæret. in 6.* quæ est latæ sententiæ, vt notant ibi Barbosa, & Tiraquel. *in l. si vnquam num. 72. v. reuertatur, C. de reuoc. donat.* Etsi per annum eam excommunicationem animo sustinuerint indurato ex tunc velut hæretici condemnantur. Et *cap. 14. Bullæ Cœnæ* excommunicantur Iudices laici se interponentes in causarum spiritualium, aut illis annexarum cognitione. Quodque ex eo vel manifestè patet, quia reo, ne Inquisitori, vel Ordinario tradatur, defensiones, & exceptiones legitimas, ac tempus ad illas probandas aptum, & sufficiens omninò denegarunt contra ius naturæ, vt colligitur ex *Clem. Pastoralis, §. cæterum de sent. & re iudic.* ex *Clem. sæpè de verb. signif. & ex l. vt vim, ff. de iust. & iur.* & tradunt Doctores communiter apud Calder. *in tract. de hæret. rubr. de mater. process. num.* 3. Simanch. *de Cathol. instit. tit. 17. num. 50.* Pegn. *in direct. com. 28. vers. ac defensione iuris*, & Farinac. q. 185. *num.* 210. Idque, etiamsi reus defensiones non peteret, ex officio tamen Iudicis dari debent ad textum *in l. etsi non defendantur, ff. de pœn. & in auth. qui semel, C. quomodo, & quando Iudex.* Ex quo videtur indirectè impediuisse processum Inquisitoris, ac proinde incidisse in censuras allegatas.

Ad repellendum igitur, quoad fieri potest, à S. Tribu- 7
nali hanc iniuriam, licèt opus esset grauissimis remedijs, satis tamen hisce difficillimis temporibus esse puto, vt deleto monumento illo marmoreo, vnà cum

actis

ạ̃ctis Causæ, vel saltem facta declaratione hæc omnia nomine, ac iussu S Officij facta fuisse, ac præuia absolutione, saltem ad cautelam, item & monitione expediantur. S quidem impedientes Inquisitores, vel Episcopos in negotio S. Inquisitionis per censuras monendi sunt, vt desistant, inuocato etiam brachio seculari, *cap. Vt officium*, §. *compescendi de haret. in 6.* & notaut ibi Glossa, quam sequuntur Canonistæ communiter.

CONSVLTATIO LXXXVII.

1 *An Princeps secularis possit edicto suo prohibere, ne quis faciat incantationes superstitiosas cum inuocatione dæmonum tacita, vel expressa, vulgò Inciarmaturas, adhoc vt arma inimicorum non noceant, sub pœna mortis vltra pœnas Ecclesiasticorum in ijs, quæ ad ipsos Iudices Ecclesiasticos pertinent?*

2 *Quid faciendum de huiusmodi edicto iam publicato? Et*

3 *An Episcopus potuerit publicare simile edictum sub pœnis arbitrarijs tam delinquentibus, quàm non reuelantibus vel ipsi Episcopo, vel S. Inquisitioni, & vlterius concedere Indulgentias quadraginta dierum tam denunciantibus, quàm cooperantibus ad extirpationem huiusmodi delinquentium?*

1 AD 1. Negatiuè videtur respondendum. Quia licèt olim Iudex secularis causam hæresis cognoscere poterat de iure ciuili, sicuti patet *ex §. si verò crimen, auth. de Sanctiss. Episc. ex l. 1. §. fin. C. de Sum. Trin. & ex l. Quicumque, §. vlt. C. de haretic.* hodie tamen prohibetur de iure canonico sub pœna excommunicationis ipso iure incurrenda, vt patet *ex cap. Vt Inquisitionis officium*, §. *Prohibemus, de haret. in 6.* ibi: *Prohibemus quoque districtius Potestatibus, Dominis temporalibus, & Rectoribus, eorumque Officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine, cum verè sit Ecclesiasticum, quo quo modo cognoscant, vel iudicent*; Et ex Constitutione Iulij III. incip. *licet à diuersis* apud Pegnam, vbi excommunicatio reseruatur Summo Pontifici. Et notat Clar. *in pr. crim. §. haresis n. 4.* Castr. *lib. 1. de iust. haret. pun. cap. 23.* Simanch. *de Cathol. Instit. tit. 36. n. 1.* Scacc. *de Iudic. cap. 15. n. 2.* Paris. *lib. 4. cons. 3. n. 107.* & Farinac. *q. 186. n. 154.* Atqui incantationes superstitiosæ cum inuocatione dæmonum sapiunt hæresim manifestè. Immò etiamsi non saperent hæresim manifestè, earum cognitio spectat ad solos Inquisitores, & Episcopos, priuatiuè quoad Iudices seculares ex Constit. Sixti V. contra Sortilegos, & ex textu *in cap. Accusatus de haret. in 6.* qui non intelligitur de solis hæreticis formaliter, sed etiam de quibuscumque dictis, vel factis de hæresi suspectis, vt per Mouram *opusc. de incant. & ensalm. sect. 3. cap. 1.* vbi etiam testatur de praxi.

2 Quare non possunt Principes condere statuta, vel decreta, quibus præscribatur modus procedendi, vel puniendi crimen hæresis, si diuersus sit ab illo, quem Ecclesia tradit, & obseruat. Quia id esset de crimine hæresis cognoscere contra textum *in cap. Statutum Ciuitatis, & in d. cap. accusatus, §. Sacerdotes, & in d. cap. vt Inquisitionis officium de haret. in 6.* & tradit Paris. vbi supra *num. 104.* ac Boss. *tit. de haret. n. 13. & 14.* Quia præscribere modum procedendi in crimine hæresis, cùm sit crimen merè Ecclesiasticum, spectat ad iurisdictionem Ecclesiasticam. Ideòque subditi non debent obedire huiusmodi statutis, atque edictis, vtpotè contra Ecclesiæ leges promulgatis, & Inquisitores possunt contra sic statuentes, ac edicentes procedere pœna excommunicationis, & alijs pœnis contra fautores hæreticorum impositis, vt per Emer. *in direct. p. 3. q. 34.* & Pegnam *ibi com. 83.* Zanchin. *de haret. cap. 31. n. 6.* Locat. *in prax. Inquis. v. Domini temporales, n. 5. & v. Ordinati n. 1.* Zanard. *in*
3 *direct. Theolog. p. 1. precept. 2. cap. 6. q. 28.* atque alios.

Ac proinde huiusmodi edictum est nullum defectu potestatis, *cap. Ecclesia S. Mariæ, & cap. Quæ in Ecclesiarum*, vbi Doctores communiter, *de constit.* & ideò poterunt Inquisitores sic edicentem cogere, vt hoc edictum abroget ex Bullis Alexandri IV. Innocentij IV. & Vrbani IV. apud Pegnam, Logatum, & alios, quod si ille facere renuerit, debent ipsi propria authoritate illud tollere, ac declarare irritum, atque nullum, Felin. *in d. cap. Ecclesia S. Mariæ n. 145.* Sayr. *de censur. lib. 3. cap. 34. n. 17.* Ex quo responsum est ad secundum.

At nihilominùs censeo, posse Principem huiusmodi 4
edictum condere. Quia solùm auget, ac promouet procedendi, ac puniendi modum, quem obseruat Ecclesia, & non cedit in Ecclesiasticæ iurisdictionis diminutionem, sed potius in illius augmentum. Quapropter laicorum statuta, vel decreta pœnas per ius canonicum hæreticis impositas augentia, vel ab Ecclesiasticis Iudicibus impositas obseruari mandantia, firma & valida esse disertè probat Decian. *tr. crim. lib. 5. c. 25. n. 2.* & alij communiter, quos sequitur Farinac. *de heres. q. 186. n. 157.* nuncupatim Pegna *p. 3. direct. q. 86. com. 135. vers. de Principibus secularibus, ac vers. seq.* docens, id non esse intromittere se de crimine, sed fauere potiùs Ecclesiæ, & incrementum fidei procurare. Nam per huiusmodi statuta, & edicta non auferunt proprijs Iudicibus, videlicet Episcopis, & Inquisitoribus iurisdictionem, sed etiam potiùs amplificant, iuuant, & amplius promouent; id, quod esse debet Principum secularium proprium, & peculiare munus, vt grauiter docuit Conrad. Brun. *lib. 3. de haret. cap. 9. & 10.* Et *vers. Postremo* subdit, quod Romani Pontifices Principum secularium leges, & decreta aduersus hæreticos, & suspectos varijs temporibus edita, non modo non sustulerunt, aut abrogarunt, immò confirmarunt, & inuiolabiliter custodiri iusserunt, vt constat ex multis Pontificum rescriptis apud ipsum, omninò videndum.

Duo tamen animaduertenda sunt. Primum est gra- 5
uitas pœnæ, nimirùm pœna capitalis, quæ in edicto pro hoc crimine est imposita. Quod etiam obseruauit Pegna *loc. cit. §. Illud tamen*, monens, ne dum huiusmodi pœnæ augentur contra hæreticos, aliquid committatur iniustum, incautum, aut contra ius, & rationem. Nam fauor fidei non tribuit hanc facultatem, statimque subdit. Itaque cauendum est, ne dum ex vna parte fidei propagationem nituntur afferre, ex alia eius detrimentum inducant. Hinc cum Senatus Mediolanensis publicasset edictum contra exercentes, vel exerceri curantes maleficia, scriptum fuit Inquisitori, vt videat vnà cum Archiepiscopo, ne aliquid ponatur in edicto præiudiciale S. Officio, & curet reddere capacem Senatum, non esse locum pœnæ vltimi supplicij, ac prouideret, ne sequatur effectus, vt ex Epistula data sub 14. Maij 1620.

Alterum, quod fortè in hoc edicto desideratur est, de- 6
claratio perquàm necessaria, nempè quod Princeps tunc demum ad pœnam comminatam aduersus huiusmodi superstitiosos Incantatores deuenire possit, postquam vti tales ab Episcopis, vel Inquisitoribus fuerint declarati; alioqnin enim cognosceret, ac iudicaret de crimine hæresis contra textum *d. cap. Vt Inquisitionis officium* superius deductum; idcòque poterit Princeps cogi ad id declarandum.

Ad 3. Affirmatiuè censeo respondendum. Etenim 7
Episcopus potest procedere in crimine superstitionum, vt ex citata Bulla Sixti V. potuit, ac debuit vti alternatiua illa de reuelandis reis sibi, vel Inquisitori, vt ex pluribus declarationibus S. Congregationis S. Officij, præsertim quia huius criminis cognitio spectat ad Episcopum, cumulatiuè ad Inquisitores, vt ex dicta Bulla Sixti. Ac tandem quoad Indulgentiam non deesset Episcopo potestas ordinaria, vt ex *cap. Quod autem, cap. Cum ex eo, & cap. nostro de pœnit. & remiss.* Neque causa, quæ est grauis, publica, & Ecclesiæ Catholicæ vtilis, atque adeò sufficiens per dictum *cap. Cum ex eo in fin.* Vbi permittitur Episcopis concessio Indulgentiæ quadraginta dierum in quocumque casu, in quo eis causa sufficiens occurrit,

CONSVLTATIO LXXXVIII.

1 *An assertiones istæ possint licitè sustineri, nimirùm, quod liceat mutuanti, etiam pignoribus assicurato de credito, aliquid vltra sortem exigere, dummodò non repeteret sortem vsque ad certum tempus.*

2 *Item quod possit vendi res cariùs, quàm valet ob dilationem temporis datam ad soluendum pretium credito, siue vt dicitur à credenza, & in exorbitanti summa, nempè vltra dimidium iusti pretij, & cum speciali obligatione rei venditæ, siue translatione dominij vsque ad integram satisfactionem.*

3 *Et quod possit fundari census annuus super bonis stabilibus, & fructiferis ad rationem decem pro centenario, & haberi vltra hanc assicurationem pignus rerum mobilium eiusdem valoris Capitalis?*

1 QVod attinet ad primam assertionem, licèt quidam, vt refert Molina *de iust. & iur. disp.* 308. putauerunt ratione carentiæ pecuniæ, seu obligationis non repetendi ante certum tempus posse aliquid exigi, in qua sententia videtur esse Ioannes Medina, *Cod. de restit. q.* 32. §. *Inde infertur.* Quæ sententia pluribus argumentis probatur apud Lessium *de iust. & iur. lib. 2. cap. 20. dub. 14. à n.* 119.

2 Nihilominùs sentit idem Lessius *n.* 127. non esse concedendum, vt quidquam supra sortem exigatur, si ex carentia pecuniæ nullum lucrum cessat, nullum periculum impendet, nullum incommodum metuitur. Primò, quia sententia hæc videtur noua, nec apud auctores reperitur, ac proindè in re morali tanti momenti non facilè admittenda. Deindè, quia carentia pecuniæ, & obligatio non repetendi ante aliquod tempus est quid intrinsecum rationi mutui, alioquin mutuum non differret à precario. Vndè si mutuum debet gratis fieri, nihil pro hac carentia, vel obligatione petendum est.

3 Quin immò idem Molina citata *q.* 308. ait, opinionem hanc non solùm esse nouam, & inauditam, sed etiam periculosam satis, & quæ viam aperit vsuris. Quid enim, inquit, id aliud est, quàm pro omni mutuo, quod precario non conceditur, vt scilicet ad concedentis libitum, possit quocumque tempore reuocari, docere posse licitè aliquid accipi vltra sortem, atque adeò posse licitè accipi vsuram, siue tale mutuum formale sit, siue virtute? Quid item id aliud est, quàm pro extensione maiori, vel minori temporis, quo eiusmodi mutuum conceditur, etiamsi inde nullum lucrum mutuanti cesset, nullumque damnum emergat, docere, posse licitè accipi plus, vel minus vltra sortem, prout fuerit maius, vel minus tempus, ad quod conceditur? Id verò quid aliud est, quam docere, licitam esse vsuram pro quocumque mutuo, quod non conceditur precario? Quod tamen Scripturæ, Concilia, definitiones Pontificum, & communis Doctorum sententia damnat. Est igitur eiusmodi assertio periculosa valdè in fide, vt proinde relata fuerit inter damnatas à S. Officio Inquisitionis sub Alexandro VII. atque adeò cogendus, est qui illam asserit ad se retractandum, & quoad restitutionem ad consulendum suæ conscientiæ.

4 Secunda assertio est decisa ab Vrbano III. *in cap. Consuluit, de vsur.* vbi cum Consultationi Pontificis proponeretur, an negotiator quasi vsurarius debeat condemnari, qui merces suas longè maiori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris temporis delatio prorogetur, quàm si ei incontinenti pretium persoluatur, respondit Pontifex, quod huiusmodi homines pro intentione lucri, quam habent, cum omnis vsura, & superabundantia prohibeatur in lege, iudicandi sunt malè agere, & ad ea, quæ taliter sunt accepta restituenda in animarum iudicio efficaciter inducendi. Quare Doctores communiter apud Lessium *d. lib.* 2. *cap.* 21. *dub.* 6. docent, quod supra pretium rigorosum, quo res poterat vendi pecunia numerata, non licèt eam vendere ob solam dilationem solutionis. Quia dilatio solutionis est implicitum quoddam mutuum. Dum enim creditor differt solutionem, perinde facit, ac si acceptam à debitore pecuniam eidem mutuet. Atqui pro mutuo nihil licet accipere supra sortem, ergo nec pro dilatione solutionis vltra iustum pretium.

5 Tertia. Quod ad iustum pretium censuum spectanda est consuetudo locorum. Vndè in Regno vtriusque Siciliæ concessum est primum à Nicolao V. deinde à Gregorio XIII. vt census non excedat decimam partem sortis, seu pretij. Calixtus quoque III. & Martinus V. idem approbarunt in censibus realibus pro Polonia, & Germania, quando pro varia temporum conditione talis est cõsuetudo, vel æstimatio, vt patet ex illorum Extrauagante. Et quoad pignus, licèt ijdem Calixtus, & Martinus inter alias conditiones census posuerint, vt certa res immobilis, & fructifera solùm maneat obligata solutioni census, non autem persona venditoris, aut alia eius bona; quia tamen Pontifices non dicunt, has esse necessarias, ideò non potest hinc ad propositam dubitationem responderi, ac proinde obseruat Molina *disp.* 387. *n.* 8. etiam hodie in locis, in quibus Bulla Pij V. est recepta, constituto censu reali in aliquo prædio, aut prædijs determinatis, posse adhiberi hypothecam aliorum bonorum ad hunc saltẽ effectum, quod scilicet si prædium, in quo census est collocatus, euincatur, vel dum est in potestate venditoris census, vel postquam transierit ad alium possessorem, venditor soluat interesse, hoc est, valorem census, & interesse lucri cessantis, ac damna sequuta, vt per Nauar. *in com. cap.* 1. 14. *q.* 3. *n.* 77. Quo stante resoluendum censeo, quod loco talis hypothecæ accipi potest fideiussio, atq; adeò pignus. Siquidem fideiussores, & pignora æquiparantur, *l.* 4. §. *quid est idoneè ff. de fideiuss. lib. & l. Promissor ff. de const. pec. & §. venditor instit. de rer. diu.* & obseruat Io. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de dot. post. diuort. restit.* §. 1. *n.* 8. Tam enim fideiussio, quam pignus ordinantur ad sustinendam principalem obligationem, & ideò si licitè acceptatur fideiussio, licitè etiam acceptatur pignus.

6 Accedit etiam, quod obligatus ad dandum fideiussores, potest dare pignora, etiam inuito creditore, & tunc creditor tenetur ea acceptare, si sibi de cautione prospicere vult, quemadmodum tradunt Glos. *in l. 1. ff. qui satisd. cog.* ibique Bartol., ac cæteri Doctores, idem Bartol. *in l. Prætoria* 3. *ff. de Prætor. stipul.* Bald. *in l. 1. C. de Procur.* Cyn. & alij *ibi*, Ioan. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de pignor. in rubr.* Alex. *in d. l. 1. n. 6. ff. qui satisd. cog.* Ias. *n.* 17. Negusant. *de pignor. p. 5. princ. n.* 4. Vndè, cum pignus subrogetur fideiussioni, licebit accipere pignus, sicut licet accipere fideiussionem.

CONSVLTATIO LXXXIX.

An deturpantès, violantes, vel percutientes sacras Imagines puniri debeant priuatiuè quoad Iudices laicos in S. Officio Inquisitionis? Vbi quid de Iudæis hoc ipsum committentibus?

1 NEgatiuè respondendum videtur. Nam facta contumeliosa erga Deum, vel Sacras Imagines sunt teipsa blasphemiæ, ita vt illa faciens dicatur verè blasphemus, licèt grauius delinquens, quàm blasphemans ore nomen Christi, vel illius Sancti, cuius Imaginem deturpat. Ita Tigrin. *in l. non contrahit, ff. ad leg. Iul. Maiest.* Angel. *in l. ex Senatusconf. ff. ad l. Cornel. de sic. & in disp.* quæ incipit *in refulgenti*, Marsil. *in prax. crim. §. & quia, n.* 25. Io. de Anan. *in cap. 2. n. 14. de maled.* Afflict. *in Constit. Regn. tit. de blasphem. v. Octaua*, Indoch. *in prac. 61. num.* 25. Chassan. *in consuet. Burgund. rubr. 1. n.* 59. Lancellot. Conrad. *tit. de offic. Prat. in caus. crim.* Plot. *de blasphem. n.* 16. 28. & 30. Graff. *de casib. reser. lib. 1. c. 10. n. 19. &* 42. Alph. de Castro *de iust. hæret. punit. c.* 12. Montal. *de sententia Pilati n.* 6. Decian. *tr. crim. lib. 6. cap. 2. n.* 16. Alex. *cons.* 233. *n.* 6. *lib.* 6. Soccin. *cons.* 102. *n.* 5. *lib.* 1. Ghirlandus *de sortileg. q. 10. n.* 12. Cordub. *in quæst. lib. 1. quæst.* 17. §. 15. *not.*
3 Menoch. *de arb. cas.* 376. *in princ.* & Iul. Chartar. *dec.*

2. *n.*

2.n.23. ac Torreblanca in epit. delict. lib. 3. cap. 8. num. 17. Probaturque ex Esdr. cap. 9. vbi factum ignominiosum erga Deum vocatur blasphemia magna, ibi: *Cum fecissent sibi vitulum conflatilem, & dixissent, isti sunt Dij tui, feceruntque blasphemias magnas.*

2 Blasphemia autem, quæ profertur à laico, est mixti fori, cap. 2. de maled. Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 9. §. ad abolendam. Atque adeò est locus præuentioni inter Iudicem Ecclesiasticum, & Laicum, d. cap. 2. vbi Abb. n. 4. & 9. & Anan. col. 3. ac tradunt Calder. cons. 2. de Iudæ. & cons. 11. de for. comp. Anchar. cons. 196. n. 6. Alex. cons. 72. lib. 1. Boer. dec. 301. n. 9. & seq. Boss. tit. de inquis. n. 132. Afflict. loc. cit. n. 14. Alex. Roman. in pragm. Regni de blasph. n. 66. Couar. pract. quæst. c. 10. n. 2. Decian. tr. crim. tom. 2. lib. 6. c. 4. n. 1. Clar. in §. blasphem. ibique Baiard. num. 49. & seq. Mar. Anton. var. resol. lib. 3. c. 12. n. 1. Azor. instit. moral. lib. 9. cap. 28. q. 5. Sot. de iust. & iur. lib. 2. q. 2. ar. 3. Albertin. de agnosc. cath. assert. q. 6. n. 24. & q. 27. per tot. Franch. dec. 504. Farinac. de delict. & pæn. q. 20. n. 39. Symanch. de cath. instit. tit. 33. n. 17. Menoch. de arb. cas. 376. Cabal. resol. crim. cent. 1. cas. 919. & Marth. de iurisdict. p. 2. cap. 13. n. 13. ac declarauit S. Congregatio S. Officij, dicens huiusmodi violantes, vel deturpantes posse etiam puniri in foro seculari, cùm hæ causæ sint mixti fori, & quando erunt examinandi Ecclesiastici, Episcopus illos examinet, & det copiam laicis, vt sub die 9. Nouembris 1617. & alibi dixit, quod in hac materia habet locum præuentio, vt sub die 18. Octobris eiusdem anni, ac 22. Nouembris eiusdem etiam anni, in quo actum de casu, qui euenit Mutinæ & 26. Ianuarij 1611. ac 9. Februarij eiusdem anni.

3 At nihilominùs tenendum est, eiusmodi reos puniendos esse in S. Officio priuatiuè quoad Iudices seculares. Ita decreuit Sanctissimus Vrbanus VIII. sub die 12. Nouembris 1625. Ratio autem est, quia sunt vehementer suspecti de hæresi. Præsumuntur enim malè sentire de cultu sacrarum Imaginum, & de Canonizatione Sanctorum cum Caluinistis, ac Luteranis damnatis à Sac. Concilio Trid. sess. 25. ac censentur agere contra definitionem Concilij Niceni act. 7. quod definiuit Imagines colendas esse. Et contrarium asserere, aut sentire, hæreticum est, vt probant Repert. Inquisit. v. Hæreticus, Symanch. de cath. instit. tit. 33. rubr. de Imag. n. 1. & seq. Pesant. in 3. p. D. Thom. q. 25. n. 3. disp. 1. & 2. Suar. in Reg. Angl. lib. 2. c. 11. Valent. 2. 2. q. 94. punct. 6. disp. 6. Farinac. de hær. q. 178. n. 53. dicunturque hæretici præsumpti. Hæresis autem crimen est merè Ecclesiasticum per textum in cap. Vt Inquisitionis, §. Prohibemus, de hæret. in 6. & post alios scribit Farinac. q. 181. n. 43. & seq. atque ideò iudicium spectat ad Inquisitores, Farinac. loc. cit. Regens Tapia in Constit. de blasphem. sub n. 20. Et ita obseruari in Supremo Hispaniarum Consilio testatur Azeued. lib. 10. Regiar. Constit. tit. 1. lib. 3. & comprobat Gennen. in prax. cap. 18. n. 17. Bordon. de Sacr. Tribun. c. 26. n. 22. Caren. de offic. S. Inquisit. p. 2. tit. 7. n. 41. Ricciul. de person. quæ in stat. reprob. vers. lib. 1. c. 20. num. 3. Lezan. consult. 38. n. 36. & seqq. ac Sous. in aphor. lib. 2. c. 42. n. 14. & seqq. ac Raphael della Torre in 2. 2. D. Thom. q. 96. ar. 4. disp. 2. Belloch. in pr. Theol. moral. p. 2. q. 1. num. 7. Ricc. in pr. to. 1. resol. 423. Ioseph Sesse tom. 4. dec. 448. n. 19. Zech. in sum. to. 1. c. 11. n. 5. Carer. tr. de hæret. n. 49. Delrius in disq. mag. lib. 5. sect. 16. §. Sacerdotes, alijque.

4 Confirmatur. Si quis enim verbo diceret, Imagines Sanctorum non esse venerandas, certè quod proferret blasphemiam hæreticalem, atque adeò puniendam in S. Officio priuatiuè quoad Iudices laicos. Atqui actus contumeliosus in Sacras Imagines est grauius delictum, quàm blasphemia ore prolata. Nam contemnens statuam Principis punitur tanquam reus læsæ Maiestatis, l. qui statuas, & l. famosi, ff. ad leg. Maiest. At illum contemnens verbis, vel non punitur, vel arbitrio Iudicis punitur, l. 1. C. Si quis Imperatori maledix. quandoquidem facta maiorem vim habent, quàm verba, l. Paulus, ff. rem ratam haberi. Et facere facto plus est, quàm verbo, cap. dilecti 52. de appel. vbi Glossa & alij.

Comprobatur ex rebus iudicatis. Cùm enim quidam nouiter conuersus Imaginem B. Mariæ Virginis fregisset, is prima sententia condemnatus fuit ad amputationem manus, & ad suspensionem in furca, cumque ab illa appellasset ad Regiam Pincianam Cancellariam, iussu Dominorum causa hæc fuit remissa ad Inquisitores, testibus Carena loc. alleg. n. 42. Azeued. d. lib. 1. tit. 1. l. 3. n. 7. & seqq. addente, hanc remissionem iustissimè fuisse factam, cùm de hoc crimine soli Inquisitores possint cognoscere, ac Lezan. vbi supra n. 39. Bononiæ tres rei, qui plures sacras Imagines conspurcarunt, fuerunt brachio seculari traditi sub anno 1623. Lezan. num. 41. apud quem alij, ac Romæ 14. Ianuarij 1557. blasphemus, qui euaginato gladio Crucifixi, & B. Virginis percussit, mansit quinque diebus festis, lingua prius præforata, præ foribus Ecclesiarum S. Mariæ super Mineruam, S. Laurentij in Damaso, S. Mariæ de Pace, Sanctorum Apostolorum, & S. Augustini, & postea fuit missus ad triremes perpetuas. 5

Non obstant, quæ in contrarium adduximus. Nam facta contumeliosa in Deum, ac in Sanctos non possunt dici vera blasphemia, sed vel pertinent ad infidelitatem, vel remanent sub generico nomine contumeliæ, vt apertè docet D. Thom. 2. 2. q. 1. ar. 1. dum blasphemiam ponit inter peccata oris, & loquutionis, probatque clariùs Alex. de Ales. p. 4. q. 23. membr. 3. Nauar. in man. cap. 12. n. 81. Suar. tom. 1. de Relig. lib. 1. c. 4. n. 4. Comitol. resp. mor. lib. 4. q. 9. c. 1. in fin. Lazar. de blasphem. q. 3. n. 39. Ex recepto enim vsu loquendi blasphemia propriè in linguæ vitio consistit ex D. August. lib. 2. de morib. Manich. c. 11. Et sicuti laus consistit in solis verbis Psal. 33. ac honor in signis, & factis, D. Thom. 2. 2. q. 155. ar. 1. ad 3. ita blasphemia consistit in solis verbis, in factis verò idololatria, & contumelia. Hinc in cap. 2. §. cæterum, de offic. Ordin. in 6. proiectio Sacrarum Imaginum, ac Crucis non dicitur blasphemia, sed actus horrendæ, ac detestabilis indeuotionis. Hincque pœna imposita contra blasphemos, licèt non habeat locum contra deturpantes Sacras Imagines, aut facientes alios actus infidelitatis, contra ipsos tamen est grauior pœna instituta, nempè mortis naturalis, nisi alia concurrant, ex quibus Iudex moueri possit ad pœnam minuendam, Menoch. de arbitr. cas. 396. Cabal. resol. crim. 91. ac fusè Chartar. dec. 102. n. 18. cum seq. 6

Minùs obstat, quod blasphemia sit crimen mixti fori. 7
Nam id verum est de blasphemia simplici, de qua loquuntur Doctores ibi relati. Et hoc casu edicta Magistratuum, siue Ecclesiasticorum, siue secularium præcipientia, blasphemos simplices sibi denunciari, non prohibent, quin possint denunciari alteri Iudici habenti potestatem procedendi contra blasphemos; quia non intendunt minuere alterius iurisdictionē, sed prouidere ne blasphemiæ remaneant impunitæ, vt rectè censuit Sanchez in decal. lib. 2. c. 32. n. 47. Non autem de blasphemia hæreticali, cuius iudicium est Iudicis Ecclesiastici priuatiuè quoad Iudicem secularem propter præsumptam hæresis suspicionem, siue blasphemus sit Clericus, siue laicus per textum in d. cap. Vt Inquisitionis §. Prohibemus, de hæret. in 6. & tradunt Afflict. in d. Constit. Regni n. 48. Albert. de agnosc. cath. assert. q. 6. num. 24. & q. 22. n. 63. Simanch. de cath. instit. cap. 8. n. 8. & in Enchirid. cap. 9. Brun. de hæret. lib. 5. c. 20. Couar. in cap. Quamuis, de pact. p. 1. §. 7. n. 8. & seq. Roias de hæret. p. 2. num 168. Decian. in tr. crimin. p. 2. lib. 6. c. 4. num. 4. & c. 6. n. 22.

Denique non obstat, quod aliquando in hoc crimine processerit Iudex secularis. Quia tale iudicium fuit de facto, non de iure, vt per Bordon. de Sacram. Tribun. d. cap. 26. n. 23. & Lezan. eo consul. 38. n. 40. atque ante decretum Vrbani VIII. superiùs relatum, quod hodie religiosè obseruatur. Quomodò autem huiusmodi delinquentes tractandi sint quoad abiurationem, & quoad pœnas vide Dianam p. 6. tr. 7. resol. 9. & Pestachium de superstit. cap. 25. n. 56. p. 2. 8

Quod autem spectat ad Iudæos deturpantes, vel percutientes, vel corrumpentes Sacras Imagines, puniēdos esse à Iu- 9

à Iudice feculati defumitur *ex l. Iudæos, C. de Iuda. ex cap. postulasti, eod. tit. & ex cap. post miserabilem, de vsur.* & firmant Glos. *in Clem.* 1. *v. Principis* ibique Cardinal. *n.* 3. *de Iude.* Ancbar. *conf.* 15. Alex. *conf.* 7. *n.* 5. *& conf.* 99. *n.* 12 *lib.* 6. Abb. *in cap. Gaudemus, n.* 12. *de diu.* Socin. *conf.* 119. *n.* 26. *& seq. lib.* 4. vbi testatur de communi, de qua etiam Clar. *in §. blasphemia n.* 5. Martha *de iurisd. p.* 2. *c.* 13. *n.* 14. *& seq.* Et hanc eandem opinionem communiter à Theologis recipi testantur Almain. *in* 4. *d.* 18. *q.* 1. & Tostat. 1. *Reg. c.* 8. *q.* 37. ex duplici quidem ratione. Primùm, quia infideles nnn sunt de corpore Ecclesiæ, sed Ciuitatis, *l. Christianis C. de pagan. auth. de quæst. in princ.* Glos. *in d. cap. post miserabilem, de vsur.* cum alijs per Becc. *conf.* 84. *n.* 6. ac proinde vti merè laici sunt de iurisdictinne Iudicis secularis, *l. Iudæi, C. de Iuda. & cap. Si Clericus, de for. comp.* Deinde quia Ecclesia in legibus, quas fert, vti Ecclesia, non intelligit comprehendere personas extra suum gremium existentes, *d. cap. Gaudemus, de diuor.* ibique Abbas, & cæteri, atque adeò siue pœnam irroget, siue aliud præcipiat, non afficit infideles ex præsumpta eius voluntate.

10 Verùm, hisce minimè obstantibus, tenendum est, vbi crimen est merè Ecclesiasticum, eius cognitio spectat ad Iudicem Ecclesiasticum. Vbi est mixtum, est locus præuentioni. Ita censuerunt Calder. *conf.* 2. *de Iuda.* Bald. *conf.* 315. *lib.* 1. Io. de Lign. Laur. de Presbyt. & Io. de Fantut. apud eundem Bald. *conf.* 316. eiusdem *lib.* 1. Alex. de Neu. *conf.* 100. *n.* 7. *& conf.* 101. *n.* 4. Felin. *in d. cap. postulasti sub n.* 5. Zanchin. *de hæret. cap.* 36. ibique Campeg. Paris. *conf.* 79. *n.* 24. *lib.* 2. Otbob. Nicol. inter *conf. crimin.* 79. *n.* 24. *& per tot.* & *conf.* 81. *lib.* 2. Bursatt. *conf.* 90. *n.* 1. Estque sententia communis, testante Pegna *in direct. Inquis. comm.* 71. Vbi verò crimen est de comprehensis in Constitutione 70. Gregorij XIII. quæ incipit, *Antiqua Iudæorum*, in qua includuntur casus, qui sunt contra fidem, vel possunt in eius contemptum committi, illius cognitio spectat ad Inquisitores hæreticæ prauitatis. Iudæi autem deturpantes, vel percutientes, aut corrumpentes sacras Imagines delinquunt contra fidem Catholicam, & in eius contemptum committunt, atque adeò puniendi sunt in S. Officio.

11 Et licèt videatur dicendum, quod eiusmodi crimen spectet ad Inquisitores cumulatiuè, atque adeò quod sit locus præuentioni. Quia cum non sit casus comprehensus in dicta Constitutione Gregotiana, cognitio causæ relinquitur Curiæ seculari, quæ præuenit. Nihilominùs spectare priuatiuè ad Inquisitores tenendum omninò est, tum ex citata Constitutione §. 5. ibi: *Si Saluatorem, &c. & alias huiusmodi blasphemias, quæ per se hæreticæ dici solent, in Christianæ fidei ignominiam, contemptum, aut corruptionem impiè protulerit.* Percussio autem, laceratio deturpatio, vel contemptus Sacrarum Imaginum, est peior blasphemia ore prolata, vt supra diximus, quia committitur facto ipso, quod verbis præualet, *l. de pupillo, §. meminisse, ff. de nou. oper. nunc.* Idem ex casu 9. dictæ Constitutionis deducit Bordon. *de Sacr. Trib. c.* 25. *n.* 25. Tum etiam quia ita decreuit Sac. Congregatio Inquisitionis 7. Septembris 1610. & 30. Iunij 1611. & 4. Iulij 1615. quibus in casibus Iudæi ob id facinus fuerunt seuerè in S. Officio puniri, licèt Gubernatnr Vrbis præuenisset in captura. Idem obseruatum Mutinæ. Cum enim Dux contra Iudæos, qui sacras Imagines deturparunt, vellet procedere, fuit scriptum Inquisitori sub die 18. Octobris 1617. & 22. Nouembris eiusdem anni, vt ipse causam cognoscat. Decreuitque demum Vrbanus VIII. sub die 12. Nouembris 1625. decreto suo generali, decernens causas quorumuis percutientium, deturpantium, corrumpentium, lacerantium, &c. Sacras Imagines spectare ad S. Officium. Et hanc sententiam tuentur multi, quos sequitur Caren. *loc. cit. p.* 2. *tit.* 14. *n.* 35. & Bordon. *de Sacr. Trib. c.* 25. *n.* 25.

12 Non obstant superiùs obiecta. Nam procedunt in re merè seculari, nempè in furto, homicidio, & alijs huiusmodi, non autem in re merè Ecclesiastica, & ad fidem spectante, vt per Felin. *in d. cap. Postulasti sub num.* 5. *de Iuda.* & Add. ad Guidum Papaum. *dec.* 63.

13 Quomodò autem Ecclesia in criminibus merè Ecclesiasticis habeat potestatem procedendi contra infideles, ac quomodò Principes procedant in crimine respiciente fidei contemptum per *d. l. Iudæos, C. de Iudæis*, alibi fusè docuimus.

CONSVLTATIO XC.

1 *An Notarius, vel alius Minister S. Officij ex ijs, qui gaudent priuilegio fori, ex dicto priuilegio superueniente possit declinare iurisdictionem Episcopi, coram quo introductum erat iudicium Ciuile, & per multos annos discussum ante priuilegium S. Officij?*

2 *Et an mandatum Episcopi executum contra dictum Notarium realiter, vel etiam personaliter post susceptum officium, nulla facta protestatione in actis superuentæ exemptionis, sit nullum, & reuocandum à S. Tribunali?*

1 AD primum affirmatiuè. Quia cum fiat mutatio status, fit etiam mutatio Tribunalis, ad quod pertinent causæ omnes emergentes post mutationem status per ea, quæ tradunt Doctores *in cap.* 1. *de oblig. ad ratioc.* Io. Andr. Butr. & alij, Bartol. *in l.* 1. *in fin. ff. de pæn.* Bald. *in l.* 1. *n.* 4. *C. an ser. ex suo fact.* Aponte *de potest. Proreg. tit.* 7. *§.* 7. *n.* 14. *& seq.* Quia per mutationem status ponitur obstaculum, ne Episcopus, aliusue Iudex tueri possit suam sententiam.

2 Ad secundum etiam affirmatiuè. Quia est implicatum ius S. Officij; vndè licèt quisque possit renunciare proprio iuri, & priuilegio iuxta *cap. de terra de priuil.* Quando tamen implicat ius Ecclesiæ, aut Superioris, non potest ipsi renunciari iuxta *cap. Cum tempore, de arbitr.* & docent communiter Innoc. *in cap. accedentibus de priuil.* Felin. *in cap. Cum dilecta de rescript.* Abb. *in cap significasti n.* 11. *de for. comp.* ac Rot. *dec.* 273. *n.* 3. *p.* 4. *rec.* Et proinde non valent ea, quæ facta sunt contra priuileginm, qnod concernit vtilitatem publicam. Quia ea, quæ constituta sunt in fauorem Ecclesiæ, Communitatis, & publicæ vtilitatis, non sunt sub dispositione priuatorum. Et ideò deficit in ipsis potestas, qnæ requiritur, vt teneat renunciatio priuilegij iuxta *cap. Cum super, de offic. deleg.* Priuilegium autem fori concessum Ministris S. Officij est ob publicam vtilitatem, & in fauorem Ecclesiæ. Hinc quidam Eugubinus, qui executus fuit mandatum ciuile contra familiarem S. Officij absque licentia Inquisitoris, fuit monitus, vt in posterum abstineat, 1641. licèt huiusmodi Notarius nullam fecerit protestationem in actis suæ superuenientis exemptionis, sicque videatur renunciasse suo priuilegin, cum tamen non potuerit renunciare, tanquam habens implicatum ius S. Officij, feceritque contra probibitionem; ideò non solùm mandatum contra ipsum executum est nullum, sed etiam ipse Notarius meretur puniri, vel priuatione priuilegij, vel alijs pœnis arbitrarijs.

CONSVLTATIO XCI.

1 An damnati ad triremes in Tribunali S. Officij siue in perpetuum , siue ad tempus , sint degradandi ?

2 Et an degradatio debeat esse actualis , siue verbalis , siue nullo modo facienda sit ? Vbi cursim recensentur casus , in quibus infertur pœna degradationis , & alia scitu minimè indigna .

1 AD primum affirmatiuè , si condemnantur propter crimen hæresis. Sic Doctores loquentes de damnatis ad perpetuos carceres, præsertim Pegna *in direct. p.3.com.46.n.202.lit.F.§.& consequenter*, vbi subdit, sic decisum fuisse ab Vrbano IV. in quodam rescripto , quod ibi refert . Probatur *ex cap. 1. de hæret. in 6.* & docent *ibi* Glos. *sub init.* Archid. *n.2.* Gemin. *n.3.* & Franch. *num. item 2.* ac etiam ex Constitutione Alexandri IV. apud Pegnam *loc. alleg.* & in specie de damnatis ad perpetuas triremes affirmant Pegna *d.n.* 202. Campeg. ad Zanchin. *de hæret. cap.20. litt.G. verbo Pœnas* & alij .

2 Si verò damnantur ob aliud crimen , quàm ob crimen hæresis , licèt nonnulli cum Albertino *in d. cap.1. de hæret. in 6. n.27. & 28.* affirment , probabiliùs tamen alij cum Francho in eo *cap. n.2.* negant ita , vt Clericus debeat tantùm degradari , quando condemnatur ad perpetuos carceres , vel ad perpetuas triremes ob crimen, hæresis, non autem ob alia crimina.

3 Ad secundum quoad damnatos in perpetuum ad triremes esse de iure actualiter degradandos , respondendum videtur . Quoniam talis pœna morti æquiparatur per ea , quæ habet Innocentius *in cap. Qualiter , & quando 2. de accus.* quem sequitur Auctor Repertorij Inquisitorum , *v. Carcer, §. quotuplex sit carcer*, Franch. *in rubr. de testam. lib.6. n.27.* citans Bartolum *in l.2. ff. de publ. iudic.* & in hac specie tradit Pegna *in 3. p. Director. Comm.46. litt.B. §. de eo*, quam sententiam sequutus antea est Campegius apud Zanchin. *c. 20. circ. fin. vers. Obserua denique* , eamque verissimam appellat Pegna *loc. cit.*

4 At nihilominùs tenendum est , eos , qui ad perpetuum carcerem , vel in perpetuum ad triremes condemnantur , non esse solitum actualiter degradari , sed regulariter cum illis dispensari solet , vt verbaliter tantùm degradentur . Ita testatur idem Pegna non solùm de praxi , sed etiam de benignitate Sanctissimi Tribunalis laudabiliter introducta . Quod multò magis asserendum est in damnatis ad tempus .

5 Fauent huic sententiæ declarationes S. Congregationis eiusdem S. Officij , quæ sic se habent . Degradatio actualis aliquando imponitur ijs , qui ad triremes perpetuas damnantur 25. Maij 1552. & 13. Aprilis 1595. Interdùm tamen damnati ad tempus fuerunt etiam actualiter degradati, 20. Nouembris 1553. & 31. Augusti 1600. & 15. Aprilis 1595. De stylo tamen solent magis verbaliter , quàm actualiter degradari , etiam qui damnantur in perpetuum , vt 14. Februarij 1613. Vndè Sanctissimus dixit , non esse in vsu , quod rei actualiter degradentur , etiam si ageretur de damnato ad triremes in perpetuum , nisi puniantur vltimo supplicio , vt 25. Iunij 1613. Quandoque verò tales fuerunt condemnati simpliciter absque alia degradatione , vt patet luculenter pluribus exemplis sub 5. Iunij 1625. Hinc ad exequendam pœnam triremium ad tempus non esse necessariam degradationem ne verbalem quidem , & si non in materijs S. Tribunalis , censuit S. Congregatio Episcoporum in Agrigentina 12. Ianuarij 1604. Ad perpetuam verò requiritur degradatio solùm verbalis à Pio V. *constitut. 5. Cum primum Apostolatus §. 10.* quæ est contra blasphemos tàm simplices , quàm hæreticales ; quia generaliter loquitur . Ratio autem illa esse videtur , quia dum in iure imponitur pœna depositionis , siue degradationis , & nil aliud exprimitur , intelligi debet de verbali , Henriq. *lib. 13. de excomm. c.55. n.5.* Diaz *in pr. c.148. n.4.* passimque alij . In pœnalibus namque , & odiosis mitiorem , & benigniorem partem amplecti debemus . In hoc autem casu non exprimitur ; atque adeò intelligendum est de verbali.

6 Clericum autem hæreticum esse degradandum , quando traditur Curiæ seculari , firmant Clar. *in §. fin. q.36. n.35.* Couar. *in pr. q.32. n.2.* Scac. *de iudic. lib.1. c.11. n.76.* & *cap.98. n.4.* Scapp. *de iur. non script. lib.5. cap. 140. n.10.* Diaz *cap.97. n.4.* & ibi Salzed. Bobadil. *lib. 2. c.18. n.52. & 76.* Farinac. *lib.1. q.8. n.78.* & alij communiter . Probatur ex *cap. Ad abolendam, §. Præterea de hæret.* ibi : *Totius ecclesiastici ordinis prærogatiua nudetur* , docentque ibi Host. *n.6.* Zabarel. *in princ.* Abb. *n.1. & 5.* Anchar. *n.4.* Anan. *n.6.* Ioan. Andr. *sub init.* Et Butr. *n. 1.* item ex *cap. Excommunicamus 1. §. damnati de hæret.* ibi : *Clericis prius à suis Ordinibus degradatis* , ac tandem ex Constit. Innocentij IV. & Nicolai III. *incip. Nouerit Vniuersitas , §. damnati* , & ex Constit. Martini V. *Inter cunctas , §. similiter Clerici*.

7 Porrò degradationem realem meretur crimen hæresis , læsæ Maiestatis , vexationis in S. Officium latæ per modos expressos à Pio V. *Constit. 83. Si de protegendis* , falsificationis litterarum Apostolicarum , ac sigilli Regij , conspirationis in proprium Episcopum , homicidij , præsertim qualificati per insidias , industriam, seu proditionem, parricidium, fratricidium , combustionis Ecclesiarum , assassinij, sodomiæ sæpiùs exercitæ , præcipuè quando quis est incorrigibilis . Verùm Clericus , qui falsificauit sigillum Regium , licèt degradetur , non tamen traditur Curiæ seculari, sed ei character imprimitur , quo inter alios cognoscatur , ac mittitur in exilium extra prouinciam *cap. Ad audientiam 3. de crim. fals.* Item Monetarij , qui aureas , vel argenteas monetas tondere , vel fabricare , colorare , vel aliàs adulterare , seu etiam quomodolibet adulteratas scienter erogare , aut exponere præsumunt , Vrbanus VIII. *constit. 75. In suprema , §. 3.* Sacerdos siue secularis , siue regularis propter carnale sacrilegium cum Moniali perpetratum, maximè frequentatum actualiter degradandus est , & ad perpetuas triremes transmitti , ita mandante Gregorio XIII. ex declaratione S. Congregationis Episcoporum in Salernitana 12. Decembris 1583. & in vna Aquileiæ 31. Martij 1618. Sic quoque non ordinatus celebrans, vel sactam Confessionem audiens , realiter ab Ordinibus, si quos habet , est degradandus , dummodò sit maior viginti annis , Vrbanus VIII. *constit. 79. Apostolatus officium*. Si tamen absolutionem non est impertitus , quidam arbitrantur mitiùs puniendum , vt per Dian. *p. 4. tr. 7. resol. 11. & 12.* Idem dicendum de abortu fætus animati, & solicitantium in confessione, si delicti qualitas id exegerit . Astrologi etiam Iudiciarij , qui de statu Reipublicæ christianæ, vel super vita , aut morte Romani Pontificis, aut consanguineorum eius vsque ad tertium gradum iudicia facere audent, & eos de huiusmodi rebus consulentes actualiter degradandi , Vrbanus VIII. *const. 112. Inscrutabilis*.

8 Verbalem verò degradationem meretur adulterium , concubinatus post monitionem perseuerant, stuprum, incestus , furtum , periurium , homicidium dolosè perpetratum siue mediatè, siue immediatè , reuelatio confessionis , delictum , quo Parochus permittit proprium parochianum decedere sine baptismo , aliaque maxima , & atrocia , quæ inferunt irregularitatem . Qui celebrat, aut celebrari mandat , aut consulit Missas Defunctorum pro viuentibus , vt moriantur . Videndi Couar. *pr. q.32.* Farinac. *lib.1. q.8. n. 47. 57. & 58.* Diaz *in pr. crim. can. cap.97. n.4.* & ibi Salzed. *& in addit. cap.139.* Garz. *de nobilit. glos.9. n.29.*

9 Depositio autem , seu degradatio verbalis triplex est. Prima qua quis priuatur in perpetuum officio, & beneficio Ecclesiastico , non tamen priuilegio clericali, scilicet fori , canonis , & bonorum . Huius forma habetur *in cap. veritatis in fin. de dol. & contum.* & docent communiter Canonistæ *in cap. At si Clerici , de iudic.* Diaz *in pr. cap.138. n.1.* Menoch. *de arbitr. cas.415. à n.6.* Sayr.

lib.

*lib.5.de censur.cap.*20.*n.*10. Layman. *lib.*1.*tr.*5.*p.*3.*tit.de suspens.cap.*6.*n.*3. Quæ pœna aliquando in iure canonico est latæ sententiæ, vt de Clerico celebrante in censura est textus *in cap.Clerici, de Cler.excom.minist.* Sed in hoc casu ex æquitate hæc pęna non est exequtioni demandanda, nisi præuia monitione canonica, vt per Sayr. *lib.2.cap.5.n.7.* & Diaz *cap.*33. Etenim olim hæc pœna depositionis Clerici sic celebrantis erat quidem latæ sententiæ, nunc verò id ius est moderatum, vt per Sayr. *ibid.* Hinc sequitur, quod celebrans in excommunicatione publicè in contemptum clauium, seu malitiosè, fit infamis infamia iuris, & consequenter ex alio capite est irregularis; quia omne crimen depositione dignum, si fuerit notorium, reddit infamem infamia iuris, & irregularem, Sayr. *lib.7.cap.*12.*n.*12. & Maiol. *lib.5.c.*12.*n.*2. vbi de celebrante in contemptu clauium. Qua in re aduertendum, aliquem celebrasse in contemptum clauium, aliter accipi in formula dispensationis S.Pœnitentiariæ. Ibi enim intelligitur de contemptu formali potestatis Ecclesiæ. Vndè quando conceditur dispensatio ei, qui celebrauit in censura, semper excipitur, *non tamen in contemptum clauium.* De iure autem communi intelligitur etiam de contemptu materiali, & interpretatiuo. Vide Rotam *dec.*438. *n.vlt.p.*2. Posth.Farinac. ac Diaz, ibique Salzed. *d.cap.* 33. Vbi plures limitationes.

10 Sic quoque Clerici, qui fuerint deprehensi falsarij, omnibus officijs, & beneficijs ecclesiasticis perpetuò sunt priuati ipso iure, vt *in cap. Ad falsariorum de crim. fals.* & de communi testatur Azor. *par.*2. *lib.* 7. *cap.* 17. §. *Quintum crimen*, & docet Garz. *de benef.p.*1. *cap.*10.*n.* 170. Gonzal. *ad regul.8.Cancel.glos.*15.*n.*73. & sic sunt ipsi iure depositi.

11 Item Clerici scienter præsumentes receptare, vel defendere, vel fauere personæ, vel credere, vel dogmatizare dogmata alicuius hæretici deprehensi, vel confessi, vel conuicti, si hæreticus iste sit Episcopus, vel Cardinalis, vel Legatus, aut Comes, vel Baro, vel Dux, vel Imperator, incurrunt eo ipso priuationem Ecclesiarum, beneficiorum, dignitatum, & officiorum, & si sint laici, incurrunt excommunicationem latæ sententiæ, & iuris infamiam, ac fiunt intestabiles, & tàm ipsi, quàm Clerici incurrunt priuationem dominiorum suorum, & bonorum omnium, & bona ista primo occupanti Catholico conceduntur ex Constitutione 19. Pauli IV. §.5. quæ licèt non reperiatur publicata, tamen fuit publicata ex Bulla Pij V. 22.§.3. in qua fuit confirmata, vt notat Cherubin. *in apostil.ad d. Constit. Pauli IV.*

12 Ad hanc depositionem infligendam non requiritur illa solemnitas, seu numerus, & consensus Prælatorum, prout requiritur ad degradationem verbalem, sed sufficit ipsa lex, vel sententia Episcopi, etiam sine consensu Capituli, vt colligitur ex *d.cap.Veritatis*, & expressè habet Pontificale Romanum, *tit.ordo suspensionis*, §. *circa depositionem*, vbi sic ait esse consuetum. Idemque testatur Clar. §.*fin.q.*74. *vers.sed quæro*, & docent Ioan. Andr. Gemin. Franc. & Anchar. *in cap.2. de pæn.in* 6. Sayr. *lib.5.de censur. cap.*22.*n.*7. Menoch. *vbi supr. n.*13. ac Suar. *de censur.disp.*30.*sect.*1. *n.*18. Et potest ferri hæc sententia etiam à Vicario generali ex commissione Episcopi, Sbroz. *de offic.Vicar.lib.*2.*q.*157.*n.*8. Layman. *lib.* 1.*tr.*5.*p.*3.*tit.de suspens.cap.*6.*n.*5. Sed nullus Ordinarius potest infligere pœnam depositionis, nisi in casibus à iure expressis, Sayr. *loc.cit.cap.*21.*n.*5. qui recenset casus istos, & aduertit *n.*1. neque in omnibus casibus per antiquos Canones expressis hodie hanc sententiam posse proferri, cùm ob humanam fragilitatem multum sit de antiquo rigore laxatum, *can. fraternitatis tuæ* 34. *d.* Regulariter autem loquendo degradationis nomen in iure prolatum intelligendum est de hac pœna depositionis simplicis, nisi aliud appareat, vt per Abb. *in cap. Tuæ, de pæn.* ac Menoch. *loc.cit.n.*5. & 18.

13 Secunda species depositionis verbalis est illa, quæ propriè dicitur degradatio verbalis præparatoria ad degradationem actualem, & deponit Clericum ab omni ordine, & beneficio, & ab omni priuilegio Clericali, & requirit certum consensum Prælatorum; seu Ecclesiasticarum personarum, de qua in *cap.Nouissimus, de verb. signif.d.c.2.de pæn. in* 6. & Trid.*sess.*13. *cap.* 4. *de ref.* Et hæc pœna semper requirit sententiam specialem ferendam.

14 Tertia species depositionis verbalis est absoluta, & totalis. Participat enim de vtraque supradicta; siquidem priuat omni quocumque priuilegio Clericali, & non exigit vlterius depositionem actualem, sed ipsa est actualis depositio, seu degradatio virtualiter, & æquiualenter, seu fictione iuris, vt ait Menoch. *d.cas. n.*415.*n.*27. Carrer. *in prax. tit.de degrad.n.*13. Et hæc pœna frequenter in iure etiam reperitur latæ sententiæ vt de Clerico procurante abortum fętus animati, effectu subsecuto, est Constit. Sixti V. & Gregorij XIII. & tradit Farinac. *q.crim.*122. & 151. De Clerico assassino est *cap.*1.*de homic.in* 6. ac de communi testatur Farinac. *q.*123.*n.*13. De Clerico spoliante eligendum in Papatum est Decretum Concilij Constantiensis celebrati anno 1415. sess.41. De Clerico, qui Aduersarium suum in causa siue Ecclesiastica, siue laicali, siue mixta vertente in Romana Curia, vel Aduersarij Procuratorem, Aduocatum, vel causæ Auditorem, Iudicem, testem, Notarium præsumpserit minis afficere, inuadere, verberare, mutilare, vel occidere per se, vel per alium quomodolibet eiusdem causæ occasione, aut siquis taliter delinquentem receptauerit, defenderit, occultauerit, eique consilium, auxilium, vel fauorem dederit per se, vel per alium incurrit eo ipso primò excommunicationem latam in Bulla Cœnæ Domini, reseruatam Papæ, & in pœnam amissionis omnis iuris, & actionis in ea causa. Quod si mors, aut membri mutilatio à prædictis causata fuerit, incurrit tàm principalis, quàm cooperans, vt supra, eo ipso pænam depositionis ab omni dignitate, officio, ordine, & beneficio, ac læsæ Maiestatis pœnas, eorumque officiorum, & beneficiorum dispositio Sedi Apostolicæ reseruatur, & sunt eo ipso in suis bonis omnibus à cunctis perpetuò diffidati, banniti, & infames, atque inhabiles ex Bulla Alexandri Sexti, quæ incipit *In eminenti* in Bullario Cherubini. De Clerico ordinato falsis dimissorijs est Bulla 33. Vrbani VIII. incipiens, *Secretis*, §. 4. Ac denique ex Bulla 72. Pij V. *Horrendum*, omnes Sacerdotes, & alij Clerici seculares, vel Regulares cuiuscunque gradus, & dignitatis sodomiam, hoc est, dirum nefas exercentes ipso facto sunt priuati omni priuilegio clericali, omnique officio, & dignitate, ac beneficio ecclesiastico, & per Iudicem Ecclesiasticum degradati tradendi sunt Curiæ seculari puniendi.

15 Prædictas autem pœnas depositionis verbalis latæ sententiæ ex ipso iure incursas non ligare in foro conscientiæ ante declaratoriam cum communi, ac probabiliori sententia docent Henriq. *lib.*14.*c.*5.*n.*1.*in comm.lit.F.* & *lib.*13.*cap.*56. *n.*2. Auil. *p.*7.*disp.*4.*dub.*7.§.*Circa quam*, Suar. *de censur.disp.*31.*sect.*4.*n.*22. Graffius, Rodericus, Vgolinus, Toletus, & Ledesma apud Garz. *de benef.p.* 11.*cap.*10.*n.*197. quamuis idem Garzias ibi contrarium teneat cum Nauarro. Adde, quod neque pro foro externo degradatio illa ipso iure lata, & incursa vim habet ante declaratoriam Iudicis Ecclesiastici. Vndè non poterit Iudex secularis interim procedere contra Clericum ipso iure degradatum, seu priuatum omni priuilegio Clericali secundùm veriorem sententiam, & in praxi receptam, quam tradit etiam Sayr. *de censur. lib.*5. *c.* 20.*n.*16.*in fin.* Neque huiusmodi degradatio incursa in casu occulto per se reddit degradatum irregularem, nisi vlterius à iure illi sit imposita talis pœna, Henriq. *lib.*13. *c.*36.*litt.M.* Nauar. *cap.* 27. *n.* 248. Auil. *de censur. loc. cit.* & alij apud Garz. *vbi supra*; quamuis contra, quod reus in tali casu fiat irregularis in foro conscientiæ, tenent Garz. *ibidem*, & Sanchez *in decalog. lib.*2. *cap.* 28. *num.*7.

16 Notandumque, quod Episcopus super pęna depositionis, & degradationis latæ sententiæ à solo officio, & beneficio ex ipso iure canonico incursa, quando scilicet non est peruentum ad actualem degradationem, si hæc pęna sit lata ob delictum grauius adulterio, non potest dis-

dispeosare. Si autem sit lata ob delictum oon grauius adulterio, poterit ex causa rationabili dispensare per textum *in cap. At si Clerici*, *§. de aculterijs*, ibique Canonistas communiter *de iudic.* Alter. *tr. 2. de suspens. disp. 2. cap. 9. col. 7.* Bellett. *tit. de fauor. cler. person. §. 10. num. 9.* Ricc. *resol. 221.* Super pœna verò degradationis, scilicet priuationis omnis priuilegij clericalis, non potest dispeosare, quia æquiualet degradationi actuali, super qua Episcopus non potest dispensare, seu restituere degradatum, *c. si lapsis c. si sem: l. 50. d.* Syuest. *v. degradatio num. 10.* ac Barbos. *alleg. 110. in fine* cum ibi allegatis. Et quia ex ipsa pœnæ huius grauitate illud delictum grauius adulterio à iure æstimatur. Vodè poterit dispensare in ijs casibus super pœna iofamiæ, vel irregularitatis, vel inhabilitatis, vel depositionis verbalis, non autem super priuatione beneficij, vel officij, vel bonorum priuatione post executionem factam Iudicis mioisterio ex *d. §. de adulterijs*, & ita tenet Abb. *ibi n. 6.* Dec. *num. 48.* Aochar. *num. 11.* Hyppol. *num. 65. 68.* Rodriq. *q. regul. 24. ar. 17. tom. 3.* qui plures alios adducit, & sequitur Suar. *de censur. disp. 29. sect. 1. num. 21* vbi ait communem, Bonac. *de clausur. q. 1. pun. 5. num. 5.* Henriq. *lib. 14. c. 39. n. 2.* Sanch. *in decal. lib. 6. c. 15. n. 77.* vbi appellat communem, & rationem assignat Rodriquez eo loco, quia cùm sint ea minora crimina frequentiora, consulendum fuit, ne tàm frequenter oecessarius esset recursus ad Sedem Apostolicam. Quam sententiam veriorem puto, quamuis Archid. *in cap. licet Canon, de elect. in 6.* & Felin. *in d. §. de adulterijs, num. 4.* contrarium teneant, nempè facultatem concessam Prælatis dispensandi supee minoribus criminibus, non intelligitur quoad pœoas latæ sententæ, seu ipso iure incursas. Hinc sequitur, quod Episcopus potest dispeosare super adulterio, furto, sacrilegio, periurio, falso restimonio, non autem super hæresi, simonia, homicidio, & similibus. Quia illa sunt mioora crimina, hæc autem maiora, Abb. *in cap. Cum te, de sent. & re iudic.* Gemin. & Præpos. in *c. Euphemium 2. q. 3.* Tolet. *lib. 1. c. 62. §. vlt.* Sayr. *lib. 7. de censur. c. 11. num. 15.* & *c. 12. num. 3. in fin.* Iudicantur autem hìc crimina grauia, non leuia, non theologicè, id est à virtute, cui opponuntur, sed à pœnæ grauitate, qua puniuntur, Butr. *in d. §. de adulterijs*, ibique Abb. *num. 7.* Anan. *num. 13.* alijque Doctores communiter, Aliàs enim sacrilegium est grauius adulterio secundùm speciem, noo tamen secundùm pœnam, ideò Episcopus in illo dispensat, *cap. fin. de furt.*

17 Dignumque obseruatione est, quod pœna depositionis à beneficio est fortior, quàm simplex priuatio. Quia depositio inuoluit perpetuam incapacitatem, seu inhabilitatem ad illud per nouam prouisionem obtinendum, nisi super ea dispensetur. Simplex autem priuatio etiam pœnalis non facit inhabilem ad recuperaodum per nouam collationem, Suar. *de censur. disp. 30. sect. 1. num. 6.* Item quod depositus ab officio, si celebret, noo fit ex hoc irregularis. Vndè apparet, depositionem differre à perpetua suspensione, Sayr. *lib. 4. c. 1. num. 26.* & *lib. 7. c. 9. n. 20.*

CONSVLTATIO XCII.

Quot, quasue pœnas incurrat Religiosus laicus professus Latinus, qui dimittens habitum regularem ab Episcopo græco schismatico se facit græco ritu ordinari? Et reuersus ad Religionem, quomodo sit tractandus?

PRincipium tenendum est tanquam certum, schismaticum Sacramenta Ecclesiæ verè, atque integrè conferre, dummodò ea conferat in forma Ecclesiæ. Ita ex *c. ostenditur, de consecr. d. 4. c. prater, §. verum, & §. ad hoc 22. d.* ibique Glos. *in v. formam, cap. 1. de schismat.* in quo licèt dicatur ordinationes factas ab Episcopos chismatico esse irrita, id tamen intelligendum est, noo qooad substantiam, sed quoad vsum ordinum, vt notant ibi Doctores communiter cum Glossa, præsertim Innoc. Host. Butr. Abb. & Boich. traditqoe, Suarez *de censur. disp. 31. sect. 1. num. 61.* clarissimè ex *cap. 2. eodem tit.* ac docet D. Thom. *2. 2. q. 39. ar. 3.* August. Triumph. *de potest. Pap. quæst. 25. art. 3.* Turrecrem. *de Eccles. lib. 4. p. 1. cap. 7.* Sot. *lib. 4. sent. dist. 13. ar. 7.* & Theologi omnes. 1

Et quidem duplex est potestas. Altera sacramentalis. Altera iurisdictionalis. Sacramentalis est, quæ per aliquam consecrationem acquiritur, vt puta potestas characteris, qoæ consistit in conficiendo corpore Christi, in Sacros Ordioes, ac cetera Sacramenta confereodo, Glossa, Abbas, & alij *in d. cap. 1. de schism.* Iurisdictionalis est, quæ coofertur per simplicem hominis iniunctionem, vt puta potestas excommunicandi, absoluendi, & indulgentias concedendi. Inter has duas potestates illa est differentia, quod potestas Sacramentalis confertur per characterem indelebiliter a Deo, *cap. 1. qui Cler. vel vou.* Host. Butr. Abb. Anan. & reliqui *in d. cap. 1. de schism.* illique cohæret, velut oota quædam, & signum corporale, *c. quod quidem 1. quæst. 1.* ideòque remanet semper immobilis siue homo labatur in schisma, sioe in hæresim, D. Thom. *loco cit.* & Triumph. *d. q. 25. ar. 3.* subdens, quod Ecclesia non potest hanc potestatem ab homine auferre, id quod etiam affirmant Archid. *in cap. 2. num. 3. de pœn. in 6.* Franch. *ibidem num. 4.* & Doctores *in cap. 2.* præcipuè Anchar. *num. 4. de Cler. excommun.* Potestas verò iurisdictionis potest aliquando reuocari. 2

Hinc schismaticus in Sacramentis ministraodis non coosideratur, vt instrumentum Ecclesiæ, sed tanquam instrumentum Dei, vt inquit D. Thomas loco allegato, nec potest ab Ecclesia impediri. Tum quia hic est effectus characteris impressi per ipsum Deum. Tum etiam quia talis effectus non potest impediri per quamcunque culpam conferentis, *cap. vestra de cohab. Cler. & mul.* D. Thom. *ibid.* Butr. *in d. cap. 1. sub num. 8. de schism.* & Abb. etiam ibi *col. 2. circa fin.* Vndè quando Sacramenta administraotur à schismatico secundùm formam Ecclesiæ, eo quia iorendit facere, quod facit Ecclesia, tuno Sacramenta, quæ vltra gratiam non expectant aliam executionem, cuiusmodi sunt confectio corporis Christi, Baptismus, & Voctio Sacra, valida sunt, quamuis recipientes ab eis peccent mortaliter, nisi in casibus à iore permissis, de quibus *34. d. §. Verum*, Abb. *in d. cap. 1. col. fin. vers. secundo casu*, Soccin. *num. 6. de schism.* Sacrameota verò, quæ vltra gratiam desiderant executionem, prout est Sacramentum Ordinis, licèt respectu characteris valeat, quia cùm ille sit impressus in animam, etiam à Schismaticis confertur, Glos. *in d. cap. 1. v. irritas* ibique Abb. *col. fin. in princ.* respectu tamen executionis non confertur, nisi Sacramentum fuerit receptum ex ignorantia probabili, Innoc. Butr. Aoan. & Abb. in sæpe alleg. *cap. 1. de Schism.* Hæc tamen ignorantia tandiù suffragatur, quandiù durat probabilitas, postquam autem res patefiet, requiritur dispensatio, 3

ſatio, Hoſt. Butr. Abb. & Soccin, *in d, cap*, 1.

4 Non obſtat, quod verè Sacramenta non niſi in Eccleſia reperiantur. Schiſmatici autem omninò extra Eccleſiam ſunt, vt probant vnanimiter Patres relati à Bellarmino *lib.3.de Eccleſ.cap.5.* quibus adde Iacobac. *de Concil.lib.7.ar.1.ad 3.dub.* Port. Imol. *conſ.*164.*num.* 17. Decian. *tr.crim.lib.5,cap.67. num.*20, & Farinac. *de hæreſ. q.* 174.§ 2. *num.* 45. Nam id multipliciter poteſt intelligi. Primò, vt extra Eccleſiam non ſint Sacramenta, nempè extra formam Eccleſiæ, ſicuti interpretatur Gloſſa *in c. Extra Eccleſiam* 1.*q.*1. Quæ enim extra formam Eccleſiæ conficitur, nullatenus ſunt Sacramenta adeò, vt per ea ne character quidem imprimatur, *cap.* 1. cum ibi notatis, *de baptiſm. c.detrahe* 1. *q.*1, Gloſ. *in d.cap.*1,*v. irritas, de ſchiſm.* paſſimque omnes ſupracitati. Secundò extra Eccleſiam non dantur Sacramenta quoad hoc, vt propitia ſint Deo, quia Schiſmatici, & cęteri ſimiles quanquam verè conficiant Sacramenta, illa tamen & Deo diſplicent, & non afferunt propitiationem, & ſic non ſunt Sacramenta quoad virtutis effectum, *d. c. præter*, §. *cæterum* 32.*d.c.quod quidam* §.*quamuis poſſit*, & §. *Sciendum* 1.*q*.1. Triumphus *loc. cit.* & Sot. *in 4. diſt.* 13. *ar.*8. Tertiò extra Eccleſiam non dantur Sacramenta vera, intellige de veracitate reſpectu vſus legitimi, quem neque hæretici, neque Schiſmatici habent, non autem reſpectu ipſorum Sacramentorum, D.Thom. 2. 2.*q.* 39. *art.* 3.*in fin.* Sicque intelligenda ſunt iura, quæ dicunt extra vnitatem Eccleſiæ non accipi Spiritum Sanctum, vt *c. loquitur* 18,24.*q.*1. Illos carere poteſtate ligandi, atque ſoluendi, qui vnitatem Eccleſiæ catholicæ non tenent, *c.omnibus* 20.24.*q.*1. Non conſecrare, nec conſecrari in ſchiſmate conſtitutum, *c.pudenda* 33.*q.*1.

5 Epiſcopus igitur Schiſmaticus etiam denunciatus, licèt validè non abſoluat, neque alia præſtet, quæ à poteſtate iuriſdictionis pendent; nihilominus validè agit ea, quæ pendent tantùm à poteſtate Ordinis, vnde validè conficit Sacramentum Euchariſtiæ, & Ordinis Sacramentum confert. Quia hæc duo requirunt tantùm poteſtatem Ordinis, quæ inamiſſibilis eſt fundata in charactere impreſſo indelebiliter in anima.

6 His prænotatis, ſuſpenſionem primò incurrit à diuinis Religioſus, qui in ſtatu Apoſtaſiæ ordines ſuſcipit Sacros. Nam ex *cap.fin.de apoſt.* eſt perpetuò ſuſpenſus, etiam reuerſus ab exercitio Ordinum taliter ſuſceptorum, niſi à Papa diſpenſetur, ibi Gloſſa notat *v. diſpenſatione*, Sanchez *lib. 6. in Decal. cap.* 8. *n.* 24. & Suar. *tom.* 4. *de relig. lib.*3. *cap.*1. *num.* 29. Qua in re notandum, quod iſta non eſt propriè ſuſpenſio, ſed quoddam Canonicum impedimentum, & ſpecies irregularitatis; vndè in ea celebrans habitu retento non fiet irregularis, Bonac. *de Clauſur. q.*2.*pun.* 11. §.4. *n.* 10. & *ſeq.* & eſt irregularitas partialis, ideſt quoad ordinum ſic malè ſuſceptorum exercitium, non autem quoad alios benè ſuſceptos, Sanch.*n.*24.

7 Secundò ſuſpenſionem aliam incurrit, etiam hodie Apoſtata, ſi ordines recipiat in Apoſtaſia, quatenus ordinatur ſine commendatitijs ſui Prælati, & abſolutio reſeruatur arbitrio Ordinarij ipſius ex Trid. *Seſſ.*23.*c.*8.

8 Tertiò irregularis efficitur Apoſtata, ſi celebret in Ordinibus Sacris, habitu dimiſſo, ſcilicet in excommunicatione, vel in ſuſpenſione incurſa ob ordines ſuſceptos ſine commendatitijs ſui Prælati, aliàs non erit irregularis, vt per Suar, *d.tom.*4.*de relig. lib.*3,*c.*1. *num.* 28. & *de cenſur.diſp.*31.*ſect.*5.*num.*5. Filiucius autem *tr.*20.*num.*250. & Maiol.*lib.*2. *c.* 1. *num.* 15. §. *Apoſtaſia* inquiunt eſſe irregularem, quandiù manet in eo ſtatu, & probatur *c.fin.*50.*d.* & *cap. Cum illorum, de ſent.excommun.* Sed non eſt propriè irregularitas, cùm tollatur ſine diſpenſatione, vt per Garz. *de benef.p.*7.*c.*8.*n.*65. Eſt tamen Canonicum impedimentum inhabilitans, ſicut irregularitas, quandiù durat, & impediens ordinum omnium exercitium, vt per Maiol, & Filiuc. *locis citatis*.

9 Quartò cùm ſit ordinatus ab Epiſcopo græco ſitu græco, non recipit Ordinis executionem, vt colligitur ex *cap. Quod tranſlationem de temp.ordinat.* videlicet eſt ipſo facto ſuſpenſus, vt alibi dixi.

10 Quintò cùm recipiat Ordines ab Epiſcopo ſchiſmatico vitando, ſeu non tolerato ab Eccleſia, eſt eo ipſo ſuſpenſus ab executione Ordinis ſic ſuſcepti *per c. Daibertum* 1.*q.*6.*cap.*2.*de ordinat,ab Epiſc, qui renunc.d.cap.*1. & 2.*de ſchiſm*, Suar. *d.diſp.*31.*ſect.*1.*num.*61.& 64. cum *ſeq*, Coninch. *diſp.*15,*dub.*5. Filiuc. *tr.*17.*num.*80. Sayr. *lib.*4.*de cenſur,c.*14.*num.*1. qui plurimos allegat. Quod ſi promotus ignorauerit totaliter vitium ordinantis, tunc non eſt propriè ſuſpenſus, neque irregularis, ſed impropriè, quatenus ante diſpenſationem peccat miniſtrando in ſuſceptis, Suar, *n.*62. Coninch. *n.* 34. Si autem mala fide ſcienter, poteſt cum eo diſpenſare Prælatus regularis, Si non ſit Religioſus profeſſus, ſolus Papa cum eo diſpenſare poteſt. Si verò ex ignorantia craſſa, vel ſupina, poterit eius Epiſcopus diſpenſare ex *d.cap.*2.*de ordin.ab Epiſc.* & *cap.*2.*de ſchiſm.* Tolet. *lib.*1. *cap.*68.*num.*5. Sayr. *num.*2. Diaz. *in pr.c.*28.*in fin.* Sanch. *opuſc.lib.*2.*c.*3. *dub.*104.*num.*44. & 45. & declarauit S. Congregatio Inquiſitionis 16. Nouembris 1607. inquiens ordinatos ab Epiſcopo ſchiſmatico non poſſe in ordinibus ſuſceptis miniſtrare, niſi obtenta diſpenſatione Apoſtolica, & 3. Aprilis 1614. declarauit cum Græcis ordinatis ad Ordines Sacros ab Epiſcopo Schiſmatico poſſe diſpenſari ſuper irregularitate, præuia fidei profeſſione. Et 29. Auguſti 1624. declarauit, Græcos ordinatos ab Epiſcopo ſchiſmatico celebrantes eſſe ſuſpenſos, & irregulares, & diſpenſationem eſſe Sedi Apoſtolicæ reſeruatam. Et 7. Februarij 1613. Græcus ordinatus ab Epiſcopo ſchiſmatico fuit habilitatus ad executionem ſuorum ordinum in ritu græco tantùm. Et 7. Decembris 1622. Græci catholici, qui ſuſceperunt Ordines ab Epiſcopis Schiſmaticis, ignorantes eſſe ſchiſmaticos, fuerunt expediti cum profeſſione fidei.

11 Sextò ex Bulla Clementis VIII. 63. *Cum ad regularem* § 34. confirmata decreto Vrbani VIII. de quo in Bullario *Conſtit.*26. eiuſdem qui ab initio admittuntur ad habitum, & Nouitiatum pro laicis, non poſſunt poſtea, etiam durante Nouitiatu, ad ſtatum Clericorum transferri, ſed ſolùm ad laicorum profeſſionem admitti poſſunt. Vndè apparet, eos eſſe irregulares ratione obligationis ad ſtatum laicorum, ſeu ratione aſſumptionis ſtatus incompoſſibilis cum ſtatu, & ordine clericali, & facit *c.infames* 6.*q.*1. vbi qui Curiæ ſeruiunt, tali ſcilicet ſeruituti addicti non poſſunt promoueri, *c.*1.& 2.*d.* 54. & ſicut miles ratione iuramenti præſtiti, & aſſumpti muneris non poteſt promoueri, ita neque laicus Religioſus ratione ſtatus illius aſſumpti. Neque poteſt Superior, ſeu Prælatus diſpenſare, ſed ſolus Summus Pontifex. Vndè laici ſine licentia Papæ promoti, ſunt deiiciendi à ſtatu clericali, & in ordinem laicorum redigendi, vt patet ex Bulla Leonis X. de qua Sorbus in *comp.v.Laici fratres* §.4. Roderic. *q.regul.*42.*ar.*19.*tom.*1. Promoti autem, etiam vſque ad Sacerdotium abſque ſali licentia, omni honore clericali priuandi ſunt, nec permittendi Canonicum officium Clericorum perſoluere, ſed ad merum ſtatum laicalem omninò reducendi ſunt, preces laicorum religioſorum ex eorum Regula recitantes, Roderic. *d.ar.*19.& *in addit.ſum.cap.*194. *v.* 13. Suar. *de Relig. tom.* 2. *lib.* 4. *c.*17. *n.* 7. Villalob. *tr.*24. *diff.*9. *n.* 11. alter Roder. *in comp. reſolut.* 24. *n.* 21. ac Poſcl. *in dubio Regular. v. Horæ Canonicæ.n.*4.

CON:

CONSVLTATIO XCIII.

IVdæus supponens dedisse libellum repudij in Iudaismo vxori hebrææ, cum qua matrimonium non consummauerat, Christianus factus, & continere non valens vult contrahere matrimonium cum Christiana, viuente adhuc vxore hebræa. Quæritur.

1 *Primò. An ex dicto libello repudij fuerit dissolutum dictum matrimonium non consumatum?*

2 *Secundò. Quid requiratur ad effectum dissoluendi dictum matrimonium, ex quo dictus hebreus christianam fidem amplexus est, & transire cupit ad secunda vota cum muliere christiana.*

3 *Tertiò. Maximè verò degente in remotissimis partibus eius vxore hebræa? Vbi multa de libello repudij.*

1 AD primum. Multi putant, non fuisse licitum Iudæis dimittere, seu repudiare suas vxores, sed solum permissum, vt impunè id facerent ad maius malum euitandum. Ita Magister *in 4 d.33.* D. Bonauentura, & Richardus *ibidem*, ac nonnulli alij. Et iuxta hanc sententiam peccabant Iudæi dimittendo suas vxores, nec matrimonij vinculum dissoluebatur, ac proindè, si vxores acciperent nouos maritos, non erat nouum matrimonium, sed adulterium.

2 Probatur primò, quia *Deuteron.24.* dicitur mulierem repudiatam, si alteri nupserit, fieri *pollutam, & abominabilem coram Deo*; quia scilicet nubendo alteri, committit adulterium. Quod etiam repetitur *Ierem. 3. v. 1.* his verbis: *vulgò dicitur: Si dimiserit vir vxorem suam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum, nunquid reuertetur ad eam vltra? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis. Tamen reuertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.*

3 Secundò quia repudium fuit Iudæis permissum propter duritiam cordis eorum, *Matth. 19. v. 8.* Ergo fuit permissum tanquam minus malum ad euitandum maius malum, ne scilicet Iudæi suas vxores occiderent, si non permitterentur eas dimittere. Nam minus malum erat dimittere illas, quàm occidere.

4 Alij rectiùs docent, permissum fuisse Iudæis dimittere vxores non solum impunè, sed etiam licitè ita, vt non peccarent dimittendo. Sic docent D. Thomas, Scotus, Durandus, & Paludanus *in 4. d. 33.* Bellarm. *de matrimon. cap. 17. ad obiect. 14.* Maldonat. *in cap. 19. Matth.* Abulensis *ibid. 49. & 50.* Ioan. And. *in cap. de infidelibus num. 5. de consangu. & affin.* ibique Card. *num. 4.* Anchar. *num. 4.* Butr. *num. 9.* Abb. *num. 6.* Alexand. de Neu. *num. 10.* Præpos. *num. 5.* Bald. *cons. 428. per tot. lib. 5.* Alexand. *cons. 71. num. 2. lib. 2.* Sot. *in 4. d. 33. q. 2. ar. 2. concl. 2.* Sanchez *de matrimon. lib. 5. disp. 14. num. 1. & 2.* Tiraquel. *de primogen. quæst. 66. sub num. 25.* Adeò quod valeat matrimonium contractum inter Iudæos pacto expresso, vt liceat dare libellum repudij, nec tale pactum inter eos vitiat matrimonium, vt contra Glossam tenet Abbas *in d. cap. de infidelibus, num. 6.* Et iuxta hanc sententiam, quando quis dato libello repudij dimittebat vxorem, verè dissoluebatur matrimonium, & vterque tam vir, quàm fœmina poterat cum altero contrahere, vt per Baldum *loc. cit.* Marquard. *de Iudæis p. 2. cap. 4. num. 10.* Natta *cons. 621. num. 8.* & Tiraquel. *d. q. 66. n. 25.*

5 Probatur primò ex *d. cap. 24. Deuteron. v. 1. Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudij, & dimiserit de domo sua, vel certè mortuus fuerit, non poterit prior maritus recipere eam in vxorem quia polluta est, & abominabilis facta est coram Domino.*

6 Secundò. Quia si matrimonium non fuisset solutum per libellum repudij, deteriori conditione fuissent fœminæ, quàm viri. Nam viri poterant alias vxores ducere, cùm eo tempore licita esset polygamia, vt *Deuteron. 21. v. 15. Si habuerit homo vxores duas, vnam dilectam, & alteram odiosam, & fuerit filius odiosæ primogenitus, volueritque substantiam inter filios suos diuidere, non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odiosæ, sed filium odiosæ agnoscet primogenitum.* Vbi sermo est de veris vxoribus; nam in textu vocantur vxores, & filij illarum poterant esse hæredes patris, ac diuidere substantiam illius, quod non licuisset, si altera fuisset vxor, & altera tantùm concubina; nam filij concubinæ non potuissent esse hæredes. Fœminæ verò non potuissent alios viros accipere, quia nunquam licuit vni fœminæ habere plures simul viros. Itaque vel debuissent fieri adulteræ, vel perpetuam continentiam seruare. Non est autem verisimile, coactas fuisse ad perpetuam continentiam, cùm id in veteri testamento esset planè inusitatum.

7 Tertiò, quando mulier à suo viro repudiata nubebat alteri viro, poterat impunè cum altero manere vsque ad mortem illius, *Deuteron. 24.* Ergo manens cum illo non erat adultera, sed legitima vxor. Si enim fuisset adultera, debuisset secundùm legem Mosaicam lapidari, Ioan. 8. *n. 4.* & Leuit. 20. *v. 10.*

8 Quartò. Quando nupserat alteri viro, poterat etiam ipse dare illi libellum repudij, sicut prior maritus, *Deuteron. 24. v. 4.* Ergo non erat ipsius vxor, quàm antea fuerat prioris mariti. Nam libellus repudij non fuit concessus viro, nisi ratione suæ vxoris.

9 Quintò. Lex prohibebat, ne repudiata post mortem secundi mariti, rediret ad priorem maritum, *Deuteron. 24. v. 4.* At si per repudium non fuisset solutum vinculum matrimonij, non erat prohibendum, sed potius optandum, vt vxor rediret ad suum legitimum maritum.

10 Sextò. Neque Moyses, neque alij Prophetæ vnquam reprehenderunt matrimonia cum repudiatis. At si eiusmodi matrimonia fuissent adulterina, sine dubio debuissent illa palam reprehendere, sicut reprehendebant alia vitia.

11 Septimò. Lex vetabat Sacerdotibus, ne ducerent viduam, aut repudiatam, aut meretricem, sed tantùm virginem, *Leuit. 21. v. 13.* Ergo alijs, qui non erant Sacerdotes, licebat ducere repudiatas, sicut licebat viduas, & meretrices.

12 Ad contraria argumenta respondetur. Ad primum, mulier repudiata vocabatur polluta, & abominabilis coram Deo, non ideò, quod alteri viro nupsisset, sed quia à priori viro publica infamia erat notata hoc ipso, quod publicè esset repudiata. Ac proinde non decebat, vt ab illo iterum reciperetur, vt per Bellarminum loco citato. Nec aliud colligi potest ex loco Ieremiæ, vbi Deus sic argumentatur: Si vir non recipit repudiatam, quæ nupsit alteri, multò minus ego deberem recipere, quæ non nupsisti alteri, sed cum multis amatoribus fornicata es.

13 Ad secundum. Verum est, Deum permisisse Iudæis repudium propter duritiam cordis eorum, ne scilicet suas vxores, quas repudiare non possent, occiderent. Sed inde non sequitur, eos peccasse, repudiando suas vxores ex diuina permissione. Potuit enim Deus hoc illis permittere, vt non peccarent, quia potuit dissoluere matrimonium inter ipsos contractum, & dare potestatem, vt viri acciperent alias vxores, & repudiatæ nuberent alijs viris. Nec illa permissio carebat mysterio; nam Deus per illam volebat significare, se repudiaturum Synagogam Iudæorum, & in locum illius desponsaturum sibi Ecclesiam ex gentibus colligendam.

14 Qua in re notandum, quod cum ista repudiatio sit de concernentibus ritus, meritò fieri debet coram Sacerdote Iudæorum, non autem coram Episcopo, vt probat Bald. *d. cons. 428. n. 4. lib. 5.* vbi ita explicat dicta per Innoc. *in cap. Gaudemus in Glos. de diuort.*

15 Si interroges, an sicuti viri poterant repudiare vxores,

ita

ita vicissim vxores potuerint repudiare viros? Respondeo, non poterant. Nam solis maritis concessum fuit ius repudij; nusquam in lege Mosayca inuenies vxoribus concessum esse. Quod etiam fatetur Iosephus *lib. 15. cap. 11.* vbi refert, Salome sororem Herodis præter legem Mosaycam fecisse, quod maritum suum Costobarum repudiauerit. Lex enim nostra, inquit, solis maritis ius repudij permittit, mulieribus autem, ne dimissis quidem, fas est nubere, nisi prioris viri permissu. Quæ posterior pars non habetur expressè ex lege Mosaica. Videtur tamen colligi ex formula libelli repudij, in qua vir dimittens vxorem sic ait: *Abeat, quocunque velit*. Quibus verbis concedit illi potestatem nubendi alteri marito. Et clarius ex decima cæremonia inferius recensenda.

16 An ergo mulieres nullo modo poterant dimittere suos viros? Respondeo. Aliud est repudium, aliud diuortium. Non poterant illos dimittere per repudium, poterant tamen eos deserere per diuortium, vel propter adulterium, vel propter alias legitimas causas. Hoc enim & Christianis, & gentilibus mulieribus iure naturali permissum est. Et nota. In diuortio fit tantùm separatio cohabitationis, & thori, manente vinculo matrimonij. In repudio etiam hoc vinculum dissoluitur, vt patet ex Auctoribus allegatis.

17 Quibus autem de causis licuerit vxores dimittere, seu repudiare, non satis constat. Tametsi enim Scriptura dicat, licuisse eas dimittere propter aliquam fœditatem, disputant tamen Interpretes, quid per illam fœditatem intelligendum sit. Tertullianus *lib. 4. contra Marcionem cap. 34.* intelligit solùm adulterium, seu fornicationem; quod alij Authores refellunt. Primò, quia mulier adultera secundùm legem Mosaycam non dimittebatur, sed vel lapidabatur, si constaret adulteram esse, vel per aquas zelotypiæ examinabatur, si suspecta esset de adulterio. Secundò, quia Pharisæi interrogabant Christum, an quacunque ex causa liceret vxorem dimittere? *Matth. 19. n. 3.* Ergo supponebant, varias esse causas, sed cupiebant intelligere, an Christus omnes approbaret.

18 Quæ autem fuerint istæ causæ in particulari, non omnes eodem modo explicant. Lyranus putat fuisse quamcunque rem turpem, matrimonio superuenientem, quæ possit bonum prolis impedire, siue in corpore, vt est sterilitas, lepra, morbus caducus; siue in anima, vt si vxor esset prauis moribus prædita. Consentit Cornelius à Lapide, qui assignat has causas, lepram, & sterilitatem, veneficium, rixas perpetuas, ebriositatem, & alios prauos mores incorrigibiles. Adulterium autem videntur excludere.

19 Pro quo notandum est, dimissionem vxoris potuisse fieri dupliciter, vel palam, vel occultè. Prior dimissio fiebat per libellum repudij. De posteriori intelligendum est illud *Matth. 19. Ioseph autem vir eius, cum esset iustus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam*, nempè Mariam, *sibi desponsatam*, eo quod *videret illam antequam conuenirent, grauidam esse*. Quomodò occultè id facere voluerit, variæ sunt sententiæ apud Maldonatum, quæ non faciunt ad nostrum propositum. Itaque prior dimissio per libellum repudij, vel nunquam, vel rarò fiebat propter adulterium. Nam tribus modis possumus loqui de muliere adultera. Primò, si in adulterio esset deprehensa: sic iubebatur lapidari. Secundò, si solùm esset suspecta de adulterio: sic debebat examinari per aquas zelotypiæ. Tertiò, si quidem constaret adulteram esse, sed nec publicè constaret, nec in adulterio esset deprehensa, sed maritus aliundè id sciret: sic fortassè poterat occultè dimitti. Si tamen maritus voluisset illam publicè accusare, & dato libello repudij solemniter dimittere, non video, cur id fieri non potuerit.

20 Quæ verò cærimoniæ, & cautiones, quibus libellus repudij solebat dari, recitantur decem ab Hebræis, vt notat Maldonatus. Primò, vt vxor non discederet, nisi volente marito. Secundò, vt libellus in manu vxoris traderetur. Tertiò, vt scriberentur, vt minimum, nomina duorum testium. Quartò, vt exprimerentur tres generationes viri, & tres mulieris, vt ex libelli formula intelligetur. Quintò, vt scriberetur libellus literis rotundis, distinctis, atque perspicuis ita, vt vna aliam non attingeret, ne aliquod scripturæ vitium irreperet. Sextò, vt si inter scribendum aliqua atramenti guttula in chartam decideret, libellus auctoritatem non haberet, sed alius de nouo scriberetur. Septimò, vt in libello nullum rasuræ vestigium appareret, ne posset esse suspectus de vitio. Octauò, vt charta longior esset, quàm latior. Nonò, vt omnes testes, qui aderant, suum quisque sigillum adhiberent. Decimò, vt maritus diceret: *Accipe libellum repudij, & esto à me abiecta, & cuicunque viro permissa.*

21 Formula libelli repudij secundum Hebræos erat hæc; *Ego Rabbi Simeon, filius Rabbi Abraham, filij Rabbi Dauid, filij Rabbi Salomonis die prima mensi secundi anno 5296. à creatione mundi, hic & in hac ciuitate ex animi mei consensu, & sine vlla coactione repudiaui Rachel, filiam Rabbi Mosis filii Rabbi Ioseph, filii Rabbi Iacob, & dedi illi libellum repudij in manu, schedam abscissionis, & signaculum diuisionis, vt sit à me abiecta, & abeat quocunque velit, & nemo possit illi prohibere iuxta Constitutiones Moysis, & Israel.* Ita referunt Vatablus, Oleaster, Cornelius *in d. cap. 24. Deuteron.* & Maldonatus *in cap. 19. Matthæi.*

22 Quæres, an libellus repudij datus fuerit publicè coram Iudice, & in forma iudicaria? Respondeo. Id verisimile est. Primò, quia datus fuit coram testibus, vt ex dictis patet. Secundò, quia repudium apud Romanos fiebat coram Iudice, vt patet ex iure ciuili *tit. de diuort.* Vbi etiam describitur hæc formula apud Romanos vsitata: *Res tuas curato, res tuas tibi habeto*. An etiam alij præter Iudæos, & Romanos vsi fuerint repudio? Respondeo: etiam Medi, & Persæ vsi sunt, vt patet exemplo Assueri Regis, qui vxorem suam Vasthi repudiauit, *Esth. 1. v. 19.*

23 At nihilominùs tenendum est. Apud Hebræos ante Euangelium repudium, quoad vinculum, vel licuit ex dispensatione Dei, *Deuteron. c. 24.* vel certè permissum fuit, tanquam minus malum ad vitanda maiora ex *Matth. 19.* Apud Gentiles autem permissum fuit quidem legibus ipsorum, non tamen fuit licitum, quia pro ijs Deus non legitur vnquam dispensasse. Post legem verò Euangelicam nulli licet, nec etiam Iudæis, quia Christus *Matth. 19.* illud reprobauit, & *Matth. 5.* illis verbis: *Ego autem dico vobis, &c.* Cùm autem sit contra ius naturale, omnes obligat, nisi Dei dispensatio; ideòque Iudæi, & Gentiles repudiantes vxores peccant mortaliter, vt qui ex infidelibus conuertuntur, tenentur ad illas vxores redire, quibus dedissent libellum repudij. Atque adeò matrimonium huiusmodi non fuisse dissolutum certa res est apud omnes, præsertim Sanchez *de matrim. lib. 10. c. 1. num. 9. & 10.* Poncium *eod. tr. lib. 7. c. 50. num. 3.* & declarauit Innocentius III. *in cap. Gaudemus §. Qui autem, de diuort.*

24 Ad 2. & 3. Requiritur id, quod disponit d. Innocentius *in cit. cap. Gaudemus*, ibi: *Qui autem secundum ritum suum legitimam repudiauit vxorem, cum tale repudium Veritas in Euangelio reprobauerit, nunquam ea viuente licitè poterit aliam, etiam ad fidem Christi conuersus, habere, nisi post conuersionem ipsius, illa renuat cohabitare cum ipso, aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia Creatoris, vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum. In quo casu restitutionem petenti, quamuis de iniusta spoliatione constaret, restitutio negaretur, quia secundum Apostolum frater, aut soror non est huiusmodi subiectus seruituti.* Quibus in verbis comprehendi etiam matrimonium non consumatum, certum est. Sed quia Doctores, qui ex communi sententia volunt apud Poncium *loc. cit. lib. 9. c. 2. num. 8.* matrimonium infidelium consumatum non posse dissolui auctoritate Pontificis, consequenter admittunt posse dissolui non consumatum, præsertim in fauorem fidei christianæ. Si autem fuerit consumatum requirenda est vxor conuersi, an illa conuerti velit, vel saltem cohabitare sine iniuria Creatoris, vt alibi diximus.

Quis

Quis enim scit, an conuertatur, & viuat? De quo videndus Sanch. *de matrim. lib. 7. tot. disp. 74.* & Pontius *eod. tr. lib. 7. tot. cap. 48.* referens *num. 23.* diploma dispensationis Gregorij XIII. tenoris sequentis: *Gregorius &c. Quoniam sæpè contingit multos vtriusque sexus infideles post contracta gentili ritu matrimonia ex Angola, Aethyopia, Brasilia, & alijs Indicis Regionibus ab hostibus captos à proprijs finibus, & proprijs coniugibus remotissimas regiones exterminari adeò, vt ipsi capti, & qui in patria remanent, si posteà ad fidem conuertantur, coniuges infideles tam longe interuallo disiunctos, an sine contumelia Creatoris secum habitare velint, vt par est, monere nequeant, vel quia interdum ad hostiles, & barbaras prouincias, ne nuncijs quidem accessus pateat, vel quia ignorant prorsus, in quas regiones fuerint translati, vel quia itineris longitudo magnam afferat difficultatem. Idcirco nos attendentes huiusmodi connubia inter infideles contracta vera quidem, non tamen adeò rata censeri, vt necessitate suadente dissolui non possint, singulis dictorum locorum Ordinarijs, & Parochis, & Presbyteris Societatis Iesu ad confessiones audiendas ab eiusdem Societatis Superioribus approbatis, & ad dictas regiones pro tempore missis, vel in illis admissis, concedimus facultatem dispensandi cum quibuscumque vtriusque sexus Christi fidelibus incolis dictarum regionum, & serius ad fidem conuersis, qui ante baptismum matrimonia contraxerant, vt eorum quilibet, etiam superstite coniuge infideli, & eius consensu minimè requisito, responso non expectato, matrimonium cum quouis fideli, alias tamen ritè contrahere, & in eis posteà carnali copula consummatis, quoad vixerint, remanere licitè valeant, dummodo constet etiam summariè, & extraiudicialiter coniugem absentem moneri legitimè non posse, aut monitum intra tempus eadem monitione præfixum, suam voluntatem non significasse. Quæ quidem matrimonia, etiamsi posteà innotuerit, coniuges priores infideles suam voluntatem iustè impeditos declarare non potuisse, & ad fidem etiam tempore transacti secundi matrimonij conuersos fuisse, nihilominùs rescindi nunquam debere, se valida, & firma esse &c.*

25 Ex quibus euincuntur Doctores, præsertim Sanchez *loc. cit.* qui aliter hac in re censueuerunt.

CONSVLTATIO XCIV.

An Patentati exempti, siue Priuilegiati S. Officij, hoc est Officiales, qui gaudent priuilegio fori actiuè, & passiuè, quales sunt Vicarius, Notarius, Fiscalis, Baroncellus, Custos Carcerum, & similes Ministri necessarij S. Officio gaudeant quoad onera communitatiua exemptione Ecclesiasticorum, vel eorum Colonorum, vel militum, vel familiæ armatæ Episcoporum?

1 Videtur huiusmodi Officiales gaudere exemptione militum, vel familiæ armatæ Episcoporum, scilicèt quoad munia, siue onera personalia. Ita quoad milites in *l. Et qui 3. §. 1. ff. de muneribus, & in l. 12. C. de re milit.* his, qui in castris operam per militiam dant, nullum municipale munus iniungi potest, nisi forsan in fraudem munerum quis militiæ nomen dederit *l. 4. §. fin. ff. de muner.* Item & angariarum præstatio, & recipiendi hospitis necessitas, & militi inter cætera remissa sunt, *l. ab his 10. §. angariarum, ff. de vac. muner.* Veteranis quoque onerum, & munerum personalium vacatio conceditur post vigesimum annum militiæ, quam in legione, vel vexillatione, non si in cohorte militauerint, vel si honestam, vel causariam, non etiam si ignominiosam missionem consecuti esse ostenduntur, *l. veteranis 13. C. de his qui non implet. stipend. l. veteranis 9. C. quando prouoc. non est necess. l. à muneribus 7. ff. de vac. muner. & in l. 1. C. de veter.* explicantur, quæ sunt illa munera, à quibus immunes sunt. Patrimoniorum tamen munera omnes subire coguntur, *l. à muneribus 7. ff. de vac. mun. l. 2. & 4. ff. de veter.* Et quoad Colonos bonorum Ecclesiasticorum, eos gaudere omni immunitate Clericis, & Ecclesiæ concessa, docui *tom. 2. consul. 50.* per totam, vbi *n. 18.* dixi ex S. Congregatione Immunitatis, quod isti eximuntur ab oneribus, & contractibus Communitatis, & *n. 23.* ex S. Congregatione super Episcop. quod sint immunes à collectis tam ordinarijs, quàm extraordinarijs. Et quoad familiam armatam Episcopi, quod scilicèt gaudeat præter priuilegium fori immunitate ab oneribus personalibus, est declaratio S. Congregationis Immunitatis 11. Decembri 1624. Id, quod videtur ex mente Alexandri IV. & Innocentij IV. qui suis Constitutionibus apud Pegnam ad Eymericum iubent Magistratibus secularibus, ne ad nullum aliud vllo modo officium, vel exercitium Officiales S. Inquisitionis compellant, ex quo eorum officium impediatur, vel impedi possit.

2 Nihilominùs puto, gaudere posse instar exemptione Ecclesiasticorum. Nam licèt regulariter personæ Ecclesiasticæ sint illæ, quæ ordinibus Ecclesiasticis initiatæ sunt, vel Dei obsequio specialiter mancipatæ in Religione, vt per Alter. *tom. 1. de censur. lib. 5. disp. 16. cap. 1.* impropriè tamen isti Officiales dici possunt personæ Ecclesiasticæ; quia sunt addicti seruitio S. Romanæ Ecclesiæ, sic quoque famulos Ecclesiasticorum dici posse personas Ecclesiasticas, probat Io. Andreas apud Sperell. *dec. 129. num. 41.* Et tamen certum est, maius seruitium præstari ab hisce Officialibus, qui inseruiunt Sedi Apostolicæ, quàm à Clericorum famulis, qui s solis Clericis inseruiunt, vt propterea non abs re dici etiam possit, quod gaudeant tanquam familiares Summi Pontificis, cui in rebus ad Sedem Apostolicam spectantibus inseruiunt.

3 Nec mirum videri debet, quod cum non sint personæ Ecclesiasticæ gaudere possint priuilegijs Ecclesiasticorum. Nam licèt idem non sit, gaudere quempiam priuilegijs Ecclesiasticis, & esse personam Ecclesiasticam, potest tamen esse, quod priuilegium exemptionis fori, atque etiam Canonis, Ecclesiasticis de iure competens, speciali priuilegio, vel alia de causa alicui communicetur, qui tamen ob id non sit propriè dicendus persona Ecclesiastica.

4 Præsertim cum hi Officiales gaudeant priuilegio fori tam actiuè, quàm passiuè. Regulariter enim sub priuilegio fori comprehenditur etiam priuilegium Immunitatis ab omnibus oneribus instar Ecclesiasticorum ita, vt qui dicitur gaudere, vel oon, priuilegio fori, ille etiam censendus sit gandere, vel non, priuilegio Immunitatis, nisi aliter specialiter disponatur.

5 Et hoc videtur conformius declarationibus S. Congregationis S. Officij. Nam de Notario S. Officij sub die 12. Iulij 1600. declarauit, illum esse exemptum à collectis etiam extraordinariis. Et 29. Augusti eiusdem anni esse exemptum à solutione onerum etiam extraordinariorum. Et sub die 10. Iannarii 1591. fuit scriptum Inquisitori Melitæ, Officiales, & Ministros S. Officii esse exemptos ab oneribus, & impositionibus, ac 16. Ianuarii 1631. fuit ex ordine Summi Pontificis notificatum per Eminentissimos, Commissario Cameræ Apostolicæ, & Gabellariis, quod non solùm S. Officium, sed etiam eius Officiales, ac ministri sunt exempti à solutione datiorum, & gabellarum.

6 Cæterùm considerandum est, an expediat declarare speciatim, quod gaudeant ad instar Ecclesiasticorum, vel militum, vel familiæ armatæ Episcoporum. Satis enim esset generaliter respondere, quod gaudeant exemptione ab oneribus personalibus, & gabellarum, durante seruitio, vel officio; aut quod standum sit communi consuetudini, ne Principes conquerantur.

CONSVLTATIO XCV.

1 *An edictum Inquisitoris, publicatum in eius ingressu ad Inquisitionem sub nomine proprio, & dignitatis, obliget post deputationem noui Inquisitoris, qui huiusmodi edictum non renouauit præter consuetudinem Inquisitorum antecessorum, qui dictum edictum in officij ingressu renouare solent?*

2 *An necessarium sit nouum Edictum publicare, vel magis expediat illud differre ad opportuniorem commoditatem, ne ex intempestiua publicatione Edicti scandalum oriatur in populo, vel etiam impedimentum à Principe laico, è quo verisimiliter timeri potest?*

3 *An potius expediat nouum edictum publicare hic Romæ à generali Inquisitione, quod afficiat omnes Inquisitores præfatum edictum, vel ex aliqua causa, vel etiam ex obliuione, aut negligentia publicare omittentes?*

1 AD primum affirmatiuè. Quoniam edicta Inquisitorum, cum ferantur authoritate Apostolica, non habent minorem vim, quàm leges Canonicæ, Atqui leges sunt perpetuæ, nisi expressè reuocentur, *l. cum eorum, C. de sent. & interloc. l. Ariani, C. de haeret.* Felin. *in cap. Licet num. 1. de offic. deleg.* Et quamuis videantur esse præcepta ab homine; tamen quia Tribunal, à quo procedunt, est perpetuum, ideò per modum legis perpetuò durant, scilicèt vsque ad promulgationem aliorum edictorum, sicuti de Bulla Cœnæ Domini dici solet, Suarez *de fid. disp. 20. sect. 4. n. 11.* Fagundez *de precept. Eccles. p. 2. lib. 4. cap. 3. nu. 31.* Auil. *de censur. p. 2. cap. 5. disp. 5. dub. 5. concl. 3.* Ioan. Sancius *in select. disp. 11. num. 62.* passimque alii. Vndè casu, quo Inquisitores aliquando forent negligentes in edictis promulgandis, adhuc fieri debere denunciationem ex vi priorum edictorum, tradunt Doctores communiter, quos sequitur Diana *p. 4. tract. 5. resol. 27.* Tum quia cum huiusmodi edictum non sit actus hominis, & priuatæ voluntatis, sed prouisio publica ordinata ad publicam vtilitatem animarum, & commodum Ecclesiæ, sitque finis publicus, actus quoque prouenit ab auctoritate, & potestate publica, & ideò de sui natura est perpetuus, sicut est perpetua publica potestas per textum *in cap. Signatiue, de rescript. in 6.* Tum quia causa edicti, nimirùm vt fides catholica conseruetur pura ab hæresibus, est perpetua, ergo & remedium edicti. Tum quia huiusmodi edictum formaliter solet esse collectio Ecclesiasticarum Constitutionum contra hæreticam prauitatem. Sed istæ sunt perpetuæ. Ergo & edicta Inquisitorum. Tandem quia edicta, & Constitutiones iure, & perpetuitate non differunt, sed solùm in materia, & personis. Nam Constitutio vniuersalis est, & supremi legislatoris; edictum verò est inferioris, & materiæ particularis, vt per scribentes *in tit. de constit. sub init. & in C. de edict. D. Adrian. toll.* Nec vis facienda est in verbo *edictum*, quia confunditur cum constitutionibus, & statutis, *arg. cap. Ne aliqui de haeret. in 6.* Caren, *p. 2. tit. 9. num. 34.* vbi alii,

2 Neque obstat contraria consuetudo; quia est irrationabilis, cum tendat contra publicam vtilitatem animarum, & fidei Catholicæ. Et ideò non potest præualere, *cap. fin. de consuet.* vbi Doctores.

3 Ad 2. Non esse necessarium nouum Edictum publicare; Tum ex dictis. Tum quia, licèt Inquisitores particulares ex negligentia, vel alio capite non publicarent edictum, adhuc adesset obligatio de hæreticis, seu de hæresi suspectis S. Officio propalandis vigore generalis præcepti à Sacr. Congregatione Supremæ Inquisitionis emanati sub die 3. Ianuarij 1623. quod refert Peyrinus *to. 2. ad Constit. 9.* Pauli V. *n. 27.* & ex eo Trimar. *disp. 4. de sollic. t. n. 23.* ac Diana *loc. cit. resol. 41.* docentes, illud esse perpetuum. Sed quia Bordonus *de S. Tribunal. cap. 30. n. 2.* contendit fuisse præceptum transitorium ex vrgenti occasione, tunc illis Patribus nota promulgatum, tanquam quoddam monitorium, cui censetur satisfactum pro eo tempore, ideò an sit in hac specie nouum edictum publicandum, pendet ex circumstantijs loci, temporis, ac personarum, prudenti iudicio pensitandis.

Ad 3. Videtur expedire. Tum ex superiùs relata præcepto generali Supremæ Inquisitionis. Tum ab exemplo. Nam Vrbanus VIII. ad præseruanda iura Sedis Apostolicæ, & inferiorum Ecclesiarum, personarumque Ecclesiasticarum à quibuscumque præiudicabilibus, edidit grauissimam Constitutionem, quæ incipit *Romanus Pontifex* sub 5. Iunij 1641. Atque ita occurreretur Inquisitorum negligentijs, Principum expostulationibus, animarum periculis, & Sacri Tribunalis præiudicijs. 4

CONSVLTATIO XCVI.

An præuentus à solo dicto socij criminis, in quo obijt absque tamen purgatione maculæ, gaudeat priuilegio spontè comparentium in causa spectante ad S. Officium, non tamen in materia fidei? 1

VIdetur respondendum cum distinctione. Vel enim iste sciuit, vel suspicatus est, se præuentum, & sic metu probationum in S. Officio comparuit, & confessus est, & in hoc casu pro spontè comparente non habetur, licèt mitiùs sit tractandus, *cap. Estote misericordes, de regul. iur.* Locar. *post iudicial. Inquis. inter casus decisos cas. 7.* Farinac. *de haeres. q. 193. n. 28, 36, & 37.* & Sousa *lib. 4. aphorism. cap. 9. num. 4.* Vel constet indiciorum eum conscium non fuisse, & in tali casu gaudet beneficio spontè comparentium, Farinac. *loc. cit.* Sous. *d. cap. 9. n. 2.* & Caren. *tit. 17. §. 1. n. 3.* quia spontè, non coactum comparuisse, ac confessum esse videtur. An autem conscius fuerit, vel ignorauerit se præuentum, arbitrio Inquisitorum, perpensis omnibus circumstantijs, indicandum relinquitur. 1

At nihilominùs censeo non gaudere; quia priuilegium spontè comparentium conceditur tantùm in materia fidei, vt ex Constitutione Iulij Tertij de reuocatione hæreticorum ad Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ gremium, edita sub anno 1550. apud Pegnam, & ex Concilio Bitterense *cap. 2.* bis verbis: *Ac deinde mandetis, vt omnes, quisque, vel alios scuerint in crimine labis hæreticæ deliquisse, compareant coram vobis, veritatem dicturi, &c. habeantque impunitatem &c.* Hic autem non agitur de materia fidei, atque adeò non potest ad eam extendi priuilegium spontè comparentium. Præsertim, quia is dicitur spontè confiteri, qui venit non vocatus, aut qui vocatus nulla præcedente interrogatione confitetur, vt per Farinac. *q. 81. cap. 5.* vsque ad *n. 180.* 2

Quare cum hic comparens fuerit præuentus ex socij criminis depositione, quæ in exceptis sufficit ad inquirendum, vt per Clar. *q. 31. n. 5.* & Farinac. *q. 43. n. 130.* Et inquisitus, atque interrogatus, confessus fuerit delictum, debet puniri pœna de iure illi debita; quia tamen agitur de delicto proueniente ex causa fidei licèt præuentus, ondumque forsan vocatus spontè comparuerit, & fassus est, ideò poterit mitiùs haberi, & condemnari ad pœnam extraordinariam arbitrio Inquisitorum. Mitiùs enim agendum est cum spontè confessis, quàm cum conuictis, *cap. Presbyterum 50. dist.* Glossa communiter recepta *in cap. De hoc verbo, extr. de simon.* vbi Host. & ibi Panorm. *num. 6.* 3

CON-

CONSVLTATIO XCVII.

An carceratis in S. Officio ob crimen hæresis concedi debeat Confessarius?

1 DIstinguo. Aut sunt sani, aut infirmi. Si sunt sani. Prima sententia est affirmatiua, idque etiamsi antea confessi non fuerint in iudicio, dummodò tamen prius absoluantur ab excommunicatione ob hæresim contracta, & Ecclesiæ reconcilientur, estque valdè probabilis; quia reorum saluti expedit, vt Deo reconcilieotur, quæ reconciliatio prætereà erit medium ad reconciliationem cum Ecclesia. Et qoia poterit interim Confessarius exhortari reos, vt fateantur iudicialiter suos errores, ac iotegram veritatem tam de se, quàm de alijs, vtque tædio carceris, vel spei celerioris liberationis, vel metu tormentorum sibi, vel alijs falsum crimen non imponant. Hanc sequuntur Zanardus *in director. theolog. p.3 cap.*86. Pegna, qui id benignus vocat *in direct. Inquis. p.2.com.25. litt.C.§. Ac primum*, vbi ex Thoma Zobbio, olim S. Inquisitionis Romanæ generalis Commissario, & *litt. item C.§. Diximus hucusque*, Sous. *in aphorism. lib.2. cap.26.num.25.* & Diana *p.4.tr.5.resol.6.*

2 Secunda sententia est negatiua, eaque tenenda, scilicèt non esse ijs concedendum Confessarium, nisi post eorum confessionem iudicialem. Hanc tradunt Simanch. *de cathol. Instit. tit.16. num.*30. ac Doctores, quos sequitur Piasec. *in prax. Episcop. p.2. cap.4.ar.6.num.7.* & Instructio Toletana sub anno 1561. *cap.*71. quia, cùm pendente inquisitione reputentur hæretici, videntur indigni tanta benignitate, & consolatione. Et hanc iuxta stylum amplexa est S. Congregatio S. Officij, quæ sæpè censuit, carceratos in S. Officio, pendente eorum causa, non posse percipere Sacramenta, vt sub die 23. Decembris 1619. & sub die 12. Martij 1556. censuit, carceratos, quando sunt in confessis, posse confiteri, & absolui io foro conscientiæ, ac sumere Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum. Concessit nihilominùs aliquando Sanctissimus, vt Confessarij possint huiusmodi carceratos absoluere io foro conscientiæ, vt sub 21. Decembris 1601. Fuit tamen denegata hæc facultas absoluendi eos ab hæresi 23. Nouembris 1616.

3 Si verò ita sint infirmi, vt versentur in mortis periculo, debet eis concedi Confessarius etiam ante eorum iudicialem confessionem; quia cum per tempus non liceat eos iudicialiter examinare, & reconciliare, si verè contriti, ac parati sunt obedire mandatis Ecclesiæ, erunt sacramentaliter absoluendi, vt per Concil. Arausican. 1. *cap.2.* his verbis: *Hæreticos in mortis discrimine positos, si catholici esse desiderent, si desit Episcopus, à presbyteris cum chrismate, & benedictione consignari placet.* In tali enim casu nullam esse reseruationem, omnesqoe Sacerdotes posse quoscumqoe pœnitentes absoluere à quibusuis peccatis, & censuris, decernit Concilium Trid. *sess. 14. cap.7. de cas. reseru.* docentque Doctores communiter, ac resoluit S. Congregatio S. Officij, vt ex subiecta resolutionibus.

4 Carceratis S. Officii, qui facta suorum criminum confessione, nondum tamen publicata sententia in mortis periculum incidunt, potest administrari Eucharistia, si illam petant per modom viatici, & ostendant signa pœnitentiæ 14. Decembris 1617.

5 Carcerati in S. Officio, stante eorum aduersa valetudine, conceditur Confessarius, qui eos absoluat io foro conscientiæ 23. Februarii 1627.

CONSVLTATIO CXVIII.

1 *An Bulla B. Pij V. si de protegendis habeat locum in ijs, qui sine fractura carceris S. Officij, sed clauibus adulterinis, non odio fidei, sed pretio eduxerunt è carcere de hæresi vehementer suspectum, non tamen confessum, neque conuictum.*

2 *Sin minùs, quà pœna sint puniendi tam extrahentes, vt supra, quàm mandantes, claues adulterinas conficientes scienter, earumque confectioni scienter cooperantes, contra quos proceditur in contumacia?*

3 *Qua pœna sit puniendus supradictus hæreticus iudaizans, qui vt suprà fugit è carcere, & adhuc est contumax, & fugitiuus?*

4 *Qua pœna sit puniendus, qui nedum mandauit dictam extractionem, sed etiam occidi proditoriè dictum extrahentem, contra quem proceditur in contumacia.*

5 *Qua pœna sint puniendi mandatarij prædicti homicidij, qui illud perpetrarunt, nedum proditoriè, sed etiam mediante pecunia, & sunt in fortijs S. Officij?*

AD primum. Negatiuè videtur respondendum. 1
Tum quia dicta Bulla requirit, quod id fiat in contemptum, & odium S. Officii. Tum quia non constat de hæresi, & ideò non possunt dici fautores ad tradita per Anchar. *inc. Quicumque de hær. in 6.* vbi docet, quod quaodo proceditur contra aliquem, ex eo quod præstitit opem, vel aliquod auxilium ad aliquod maleficium, oportet, quod priùs constet in processu, qui sit, contra auxiliantem mihi. Licèt enim principalis sit contumax, vel alio modo de maleficio constet contra eum, tamen hoc non nocet auxiliaori, *l. denunciasse, §. qui in iure, ff. de adult.* Bartol. *in l. is, qui, ff. de furt.* quare in processu faciendo contra fautores, auxiliatores &c. oportet facere fidem, quod ille, cui fauisse dicuntur, sit hæreticus, vt concludat inquisitio, vel processus contra tales; quia auxilium non dicitur præstitum, quando non est, vel deficit maleficium, Bald. *in l.1. col.2. C. de ser. fug.*

At nihilominùs censeo habere locum. Tum qoia hi 2
staogunt carcerem S. Officii, sub quibus etiam intelligitur aperiens clauibus adolterinis, aut subreptis Custodi, vel alteri, vt per Bordon. *de S. Tribun. cap.29. num.21.* Tum quia ex d. Bulla satis est, quod id fiat in causa fidei; quod respicit non solùm crimen hæresis formalis, sed etiam inducens suspicionem hæresis, vel quodcumque aliud spectans ad alterutrum, cum non solùm hæresis, sed suspicio, & quodcumque aliud contrarium opponatur sanctæ fidei, ex quo dicitur tractari causa fidei, vt ex Zanardo tradit Caren. *p.2. tit.13. n.67.* Tum denique quia sic in simili declarauit Sact. Congregatio S. Officii, in qua proposito dubio, an incidat io pœnas Bullæ *si de protegendis*, qui è manibus birruariorum arripuit carceratum ob pecuniam, die 10. Nouembris 1644. decreuit coram Sanctissimo, quod inciderit, sed tamen ex benignitate Sanctissimi fuit damnatus ad triremes. Eo enim ipso, quod id fit ex pecunia, inducitur contemptus, ac dolus. Præsertim quia cum eadem Bulla lata fuerit ob publicam vtilitatem, latè interpretanda sit, vt per Doctores, quos sequitur Ricc. *to.1. dec.74.n.4.* quoniam verò verba d. Bullæ videntur esse conspicua, ibi: *Nemo autem expurgationem habere, aut causam vllam proponere, vel prætendere possit, quin tantum nefas in contemptum, & odium S. Inquisitionis Officij admiserit, nisi contrarium per claras probationes docuerit se fecisse*, ideò pœnas in ea contentas non possunt Inquisitores inferre in quoscumque, sed solùm io eos, qui, quæ continentur in illa, commiserint ex odio, & contemptu S. Inquisitionis, secùs si ex alia causa, verbi

gratia ex precibus, precio, consanguinitate, amicitia, &c. & ex ea causa se id fecisse per claras probationes demonstret, vt per Farinac. *de hæres. quæst.* 182. *num.* 80. Sous. *in aphor. lib.* 1. *cap.* 28. *num.* 9. & Scort. *in Bull. Pontif. Epist.* 106. *theor.* 278. Ideò puniri possunt pœnis extraordinarijs, nimirùm pecuniarijs, carceris, triremium, exilio, ac similibus iuxta grauitatem delicti, & conditionem personarum.

3 Ad 2. Si id commiserint in contemptum, & odium S. Inquisitionis, puniendi sunt pœnis contentis in d. Bulla, aliàs pœna arbitraria.

4 Ad 3. Videtur puniendus pœna apostatæ à fide, scilicèt excommunicatione, infamia, irregularitate, priuatione omnium bonorum, & iurium, & alijs pœnis contra hæreticos statutis, vt de communi testatur Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 7. *num.* 18. & tradunt Canonistæ *in cap.* 1. *de apost.* Et facit decretum Pauli IV. sub die vltima Aprilis 1556. Et quæ circa hanc materiam discussa fuere 26. Augusti 1627. Sed quia carceres ipse non fregerat, & in eis detinebatur propter solam suspicionem hæresis, ideò non habetur pro conuicto, sed excommunicatur, si in termino sibi assignato ad ipsas carceres non redierit, & si per annum excommunicationem sustinuerit, tanquam hæreticus punietur, *cap. Contumacia de hæret. in* 6. Si autem erat conuictus, dato quod fugerit, ostio aperto, citari debet ad sententiam audiendam, & si non comparuerit, condemnabitur, vt pertinax, & impenitens.

5 Ad 4. & 5. Si hoc fecerit in offensam S.Officij, sunt puniendi, si secùs tradendi simpliciter brachio seculari, vel damnandi ad triremes in perpetuum.

CONSVLTATIO XCIX.

An, & quatenus Græci schismatici possint fieri captiui, ac suis bonis expoliari à Christianis, præsertim à triremibus Religionis Hierosolymitanæ.

1 REspondeo negatiuè. Ratio autem est, quia sunt Christiani, atque adeò proteguntur à Concilio Lateranensi sub Alexandro III. relato *in cap. Excommunicationi, de raptoribus*, quo solis Christianis expressè prospicitur; quod etiam in antiquioribus Bullis Cœnæ Domini *cap.* 3. seruabatur. Quare nisi fuerint hostes nominis Christiani, non possunt fieri captiui, neque suis bonis expoliari. Et ita declarasse videtur S.Congreg. S.Officij tum aliàs, tum præcipuè sub die 12. Aprilis 1612. & 10. ac 17. Nouemb. 1611. pro Inquisitore Militensi his verbis; *Inquisitor curet dimitti descendentes à Christianis nouis, captos à triremibus Religionis Hierosolymitanæ, qua si christianè viuunt, & non fuerunt capti pugnantes contra Christianos, vel pyraticam exercentes non possint retinerà tanquam serui.*

CONSVLTATIO C.

An dos, eiusque augmentum restitui debeat à viro Iudæo ad fidem Christianam conuerso vxori in Iudaismo permanenti.

1 SVpposito tanquam certum, quod inter conuersum, & non conuersam adhuc perseueret vinculum matrimonij antea consumati, vt præter Doctores alibi adductos, ait D.Paulus 1. *ad Corinth. cap.* 7. *Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Item supposito, quod restitutio dotis, ac donatio, siue augmentum dotale non debeantur, constante matrimonio, sed eo soluto nedum ex dispositione iuris communis, sed etiam ex pacto, quo conceditur mulieri restitutio dotis, deficiente viro, quod importat solutionem matrimonij, sequi planè videtur, quod cum non sit solutum vinculum matrimonij, neque sit purificata conditio pacti in instrumento dotali interpositi, non debeat conuersus ad fidem constringi ad restitutionem dotis, eiusque augumenti.

Verùm quoniam dos data est ad supportandum onera matrimonij, & illius fructus sunt vxori loco alimentorum, iustum sanè videtur, quod, ne mulier alimentorum priuatione cogatur contra ius diuinum, & humanum ad suscipiendam fidem Christianam, dos illi restituenda sit, non autem augumentum dotis; quia in isto non militat ratio alimentorum, quemadmodum in dote, & quia in isto mulier agit de lucro captando, non de damno vitando, ac permitteretur, quod mulier persistendo in Iudaismo perciperet ex sua perfidia præmium, & vir pateretur pœnam immeritam pro præmio ex eo, quod conuersus sit ad fidem.

Quod etiam dicendum puto etiam in casu, quo ad fidem conuersus transiret ad secunda vota, sicut transire poterit ex D.Paulo *in cit. loc. Si infidelis discedit, discedat, non enim seruituti subiectus est frater in huiusmodi.* Neque obstaret pactum in instrumento dotali fortè appositum, quod scilicèt si vir præuaricaretur, & vxorem duceret, sit obligatus, antequam eam ducat, restituere *chedubà*, idest, dotem, & eius augumentum. Nam vel non intelligitur de casu conuersionis ad fidem, quia id non est præuaricari, vel si de illo intelligeretur, non obligat in præiudicium animæ, ac Religionis. Prætereà mulier Iudæa sibi imputare debet, ac suæ perfidiæ, dum nolit sine contumelia Creatoris perseuerare in matrimonio cum suo viro ad fidem conuerso, vel ipsam fidem suscipere. 2

CONSVLTATIO CI.

An familiaris conuersatio, ac litium extinctio sint causæ sufficientes ad dispensandum in primo, & secundo affinitatis gradu etiam in non Magnatibus?

VIdentur proculdubiò sufficientes; quia licèt Concilium Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 5. *de matr.* statuat in secundo gradu non esse dispensandum, nisi inter Magnos Principes, & ob publicam causam, attamen praxis obtinuit, vt temperetur rigor huius iuris, & dispensari soleat in fauorem quorumcumque nobilium, & ob publicum commodum, vt obseruat Sanchez *lib.* 8. *de matr. disp.* 19. *n.* 14. & frequentibus exemplis ostendit Praxis Datariæ. 1

Præsertim quia non agitur de impedimento consanguinitatis, sed affinitatis, pro cuius dispensatione minùs vrgens causa desideratur, vt notat Galleg. *de cognat. spirit. c.* 23. *n.* 1. Rodrig. *tit.* 1. *Sum. cap.* 238. *n.* 4. Vega *tit.* 2. *Sum. cap.* 34. *cas.* 167. 2

Familiaris igitur conuersatio etiam in itinere, quæ occasionem præbuit suspicandi de copula, sufficiens videtur, vt obseruat Sanch. *d. disp.* 19. *n.* 10. & admittitur de consuetudine Datariæ. Hæc enim causa operatur, vt lex ponens hoc impedimentum non sit conueniens his personis, & proindè ponit istam causam dispensandi in lege, vt tradit D.Thom. 2. 2. *q.* 97. *ar.* 4. *in corp.* 3

Altera quoque causa, quod matrimonium conducet ad sedandas lites, sufficere etiam videtur, præsertim si Oratores morentur in loco, vbi ciuiles lites facilè vertuntur in discordias personales, & proindè dispensatio conducet ad pacem, quæ est sufficiens causa pro dispensationibus matrimonialibus, vt tradit D.Thom. 2. 2. *q.* 67. *ar.* 2. *ad* 2. & esse iustam causam dispensandi conueniunt communiter Doctores, præcipuè Palud. *in* 4. *dist.* 40. *q. vn. ar.* 3. *dub.* 3. D.Antonin. 3. *p. tit.* 1. *cap.* 14. §. *vlt. in fin.* Rodrig. *tit.* 1. *Sum. cap.* 237. *n.* 2. Graff. *p.* 1. *dec. lib.* 2. *cap.* 81. *in fin.* Abb. *in cap. Quia circa n.* 2. *de consanguin.* Præposit. *n.* 1. Mandos. *de signat. grat. tit. dispensationes matrimoniales, v. iusta causa dispensandi*, quos sequitur Sanchez *cit. disp.* 19. *n.* 8. & Praxis huiusmodi causam admittit. 4

CON-

CONSVLTATIO CII.

In quadam diœcesi plerique rustici, & mechanici sunt tenuioris fortunæ, & tamen ad grauium onerum solutionem compelluntur. Hinc est, vt media inquirant oneribus istis, & victui opportuna, multa millia vtriusque sexus quotannis in partes hæreticorum proficiscuntur, & operam suam elocant talibus etiam dominis, qui diebus ieiunij, Veneris, & Sabbati solummodò vetitos cibos apponi sinunt, ijsque operarij Catholici in defectu aliorum passim vescuntur.

1 Quæritur, *an liceat?* Ijdem Catholici Dominum subinde non reperiuntur, nisi se obligent ad exercitium operum seruilium pro diebus etiam festis.

2 Quæritur, *an propter suam paupertatem se ad illud obligare possint?*

1 AD primum respondeo, affirmatiuè. Et ita docent Azor. *p.1. lib.7. cap.18. q.7. in fin.* & Trullench. *lib.3. in decal. cap.2. dub.7. n.22.* Nam, vt plurimùm est impossibile, quod seruent talia præcepta, aut saltem non possunt seruare absque graui incommodo; quia seruando saltem incurrerent in odium dominorum, quod ipsis notabile damnum causaret, quod subire non tenentur, vt seruent eiusmodi præcepta. Nec potest interuenire scandalum, si non seruent, nisi sit scandalum passiuum. Nam cùm sint in aliena potestate, tenetur quisque sibi persuadere, quod necessitate compulsi non seruent præcepta, & ideò excusati, ac proindè non tribuere occasionem peccati proximo. Necessitatis enim, vt dixit quidam, amarissimæ sunt leges, & truculenta imperia.

2 Est tamen primò aduertendum, quod teneantur hæc præcepta obseruare, quando commodè possunt, nec vllum periculum adest; quia tunc non adest causa, à qua possint excusari, & ideò vrgent præcepta Ecclesiæ, quæ vbique obligant.

3 Secundò est etiam aduertendum, quod si cogerentur in contemptum fidei comedere cibos vetitos, aut non ieiunare, tenerentur potiùs mortem subire, quàm violare præcepta. Nam violatio esset tacita quædam abiuratio fidei, & non negare Christum est præceptum negatiuum, quod semper, & vbique obligat.

4 Ad secundum respondeo, non posse obligari, si cogantur exercere opera seruilia in diebus festis in contemptum fidei, & Religionis, docent communiter Doctores, nominatim citandi; quia potiùs deberent mortem subire, quàm facere aliquid in contemptum Religionis.

5 At posse obligari, quando, si non obligarentur, incurrerent in aliquod damnum, docent Nauar. *in sum. cap.13. n.7.* Azor. *p.2. cap.27. q.4.* Sayr. *in clau. reg. lib.7. c.2. n.8.* Tabien. *v. Feriæ n.28.* Angel. *eod. v. n.9.* Caiet. *v. Festum vers. Tertiò ex necessitate,* Philiarch. *p.2. de offic. Sacerd. lib.3. c.23.* Archid. *in c. Sacris, de his, qui vi. met. caus.* Io. Benedict. *in Sum. de peccat. lib.1. c.10. n.3.* Lopez *lib.1. instr. c.52.* Margar. *præc.3.* D. Anton. *2. p. tit.9. c.7. §. vlt.* Filiuc. *tr.27. c.11. n.211.* Tolet. *in Sum. lib.4. c.25. n.3.* Sanch. *lib.5. opusc. c.2. dub.18. n.16. & 17.* Suar. *to.1. de relig. lib.2. c.33. n.4.* Fagund. *lib.1. in præcept. Eccles. c.14. n.7.* Castropal. *p.2. tr. de fest. obser. disp. vn. pun.10. n.3. in 7. c. Necessitatis,* Bonac. *disp.5. de 3. præcept. decal. 9. vn. pun.3. n.17.* Sà *v. Festum,* Fernandez *p.1. exam. theol. c.7. §.1. n.7.* Quia generalis ratio vitandi damnum excusat etiam in hoc casu. In præsenti autem incorrerent graue damnum, quale esset, si non inuenirent alios dominos in alia ciuitate, vel fame premerentur.

6 Hinc Catholicos inter hæreticos versans debet cibos vetitos respuere, si potest sine periculo, prætexendo aliam causam à Religione. Non tamen ad id tenetur, si nequeat respuere, quin generet suspicionem se Religionis causa respuere, indeque sibi graue pericolum in vita, vel in bonis immineat. Siquidem esus talis cibi non est signum institutum ad professionem falsæ fidei, adeòque eo vtens non censetur, per se loquendo, falsam fidem profiteri, sed tantùm fidem suam occultare, quod interdum licet. Dixi, per se loquendo. Nam si ad eiusmodi esum siue ab auctoritate publica, siue à priuata prouoceris in protestationem falsæ Religionis, vel in contemptum Ecclesiæ, aut ex ea comestione scandalum generetur in catholicis, eo quod videntes illum sine causa rationabili cibis vetitis vti, suspicantur illum fidem abiecisse, ipsi ad eandem defectionem eius exemplo prouocantur, peccat mortaliter non abstinendo à cibis prohibitis.

Quinimmò interdum est peccatum inter hæreticos ab- 7
stinere à carnibus, quando scilicèt non occurrunt circumstantiæ obligantes ad confitendam fidem, & alioqui si Catholicus abstineat, periculum est concitandi animos hæreticorum in ipsum, aliosque Catholicos, neque alius inde fructus speratur.

CONSVLTATIO CIII.

1 *Ministri hæretici prolem fascijs inuolutam baptizaturi, aquam è suggestu ita communiter effundunt, vt illa fascias tantùm, raró autem vllum infantis membrum contingat, quo casu baptismus est nullus. Quæritur proindè, an sint monendi ministri Catholici, vt sub conditione semper baptizent ab hæreticis baptizatos?*

Item, qui plerisque in locis militant pro hæreticis, quiue officio aliquo funguntur, sæpè nequeunt sua obtinere stipendia, nisi probent à se subinde frequentatas conciones hæreticas, & ideò eis aliquando intersunt sine scandalo, vt aiunt, cùm satis, superque constet tam orthodoxis, quàm heterodoxis se esse Catholicos, & solummodò pro forma sese in concionibus ostendant, ac insuper sine erroris, aut hæresis periculo, cum vel non attendant ad verba concionantis, vel aures gossypio obturent.

2 *Quæritur, an tales dum ad Sacramentum pœnitentiæ accedunt, & conciones vitare non proponunt, valeant absolui?*

AD primum respondeo, huiusmodi pueros esse 1
baptizandos à Catholicis sub conditione. Quando enim dubitatur, an baptismus sit malè collatus, reiteratur sub conditione, vt declarauit Sac. Congregatio S. Officij 25. Ianuarij 1607. Hinc *in cap. De quibus, de baptism.* præcipitur baptizari eos sub conditione, de quibus dubium est, an sint baptizati; quia conditio tollit, quod non iteretur Sacramentum, atque adeò excluditur irreuerentia, quæ committeretur ex reiteratione. Id, quod Ecclesia approbare visa est in Rituali Romano, & Theologi communiter amplexi sunt. In hoc autem casu valdè dubitatur de vera ablutione, quæ formaliter consistit, quod aqua tangat corpus, & fluat per ipsum.

Ad secundum. Non licet ingredi templa hæretico- 2
rum, Principe talem ingressum præcipiente, ex contemptu fidei Catholicæ, vel animo peruertendi Catholicos, aut hæreticos in falsa religione confirmandi, vt in Anglia fieri solet. Tunc enim viget præceptum confitendæ fidei ad defensionem honoris diuini, etiam cum pericolo vitæ.

Neque etiam licet adire templa hæreticorum ex in- 3
tentione in cultu falsæ religionis cum illis communicandi, cùm talis cultus sit illicitus, vt patet ex dictis. Vndè ille peccaret mortaliter, qui in templo Caluinistarum cœnam sumeret, aut cum iis preces funderet. Quia tamen Caluinistæ verum habent ba-

ptismnm, non esset peccatum in extrema necessitate baptismum ab ijs accipere, saltem cessante scandalo, & subuersionis periculo. Excusantur tameo famuli, qui dominum hæreticum in Templum comitantur, vt paret exemplo Naaman, qui Domino suo ministrabat in Templo Remmoo. Noo tamen debent se immiscere ritibus hæreticorum, ne videantur eos approbare.

4 Et quamquam ingressus in templum hæreticorum non sit per se loquendo illicitus, si fiat animo audiendi eorum concionem, vt ipsorom doctrioa meliùs percepta, fundameota, quibos innititur, accuratiùs conuellantur; secùs tamen si ille ingressus coniunctus est cum scandalo, vt plerumque contingit, aut cum periculo propriæ subuersionis. Ideò in hac specie respondeo negatiuè; quia versantur in statu reprobo, nimirùm peccati mortalis. Idque etiamsi protestentur, se id facere, vt suo Principi obediant, & non vt falsam hæreticorum sectam profiteantur, Suarez *in defens. fid. cath. lib. 6. cap. 9. num. 16.* Azor. *tom. 3. lib. 1. cap. 7. quæst. 2.* dum inquit, Catholicis non licere hæreticorum Ecclesias adire, preces, conciones, &c. subdens iam esse vsu receptum, quod hæreticorum rituum frequentatio propè ab omnibus habeatur pro signo distinctiuo, quo hæretici à Catholicis discernuntur, ac Sanchez *lib. 2. moral. cap. 4. num. 27.* vbi asserit, id nullatenus licere, sed potiùs mortem subeundam; quod communi consensu multi viri doctissimi à Catholicis consulti subscripserunt, & Paulus V. in quodam suo diplomate declarauit, non licere Catholicis hæreticorum Templa adire, monens, atque obtestans Catholicos, ne vllo modo eorum conciones audiant, aut cum eis in ritibus communicent, ne Dei iram iocurrant, neque licere id facere sine detrimento diuini cultus, & salutis æternæ. Quibus verbis satis apertè Summus Pontifex declarat, quod tales actus sunt mali, deformes, & illiciti, ideòque prohibeantur, & Catholici si aliter fecerint, mortaliter peccabunt. Ac ita tandem declarauit etiam S. Congregatio S. Officij, & Catholico Scoto officiali petenti, concedi facultatem, vt à suo Confessario absoluatur, quatenus ratione Officij sibi contingeret hæreticorum conciones, & Ecclesias adire, nihil concessit 22. Ianuarij 1609. Quinimmò aliàs scripsit Nuncijs Apostolicis Galliæ, Germaniæ, ac Poloniæ, quod facultate concedendi licentiam Missionariis, vt intersint concionibus hæreticorum, parcissimè vtantur, & plenè obseruatis conditionibus in literis scriptis 27. Ianuarii 1624. præsertim illa, quod in continenti confutare debeant hæreses, qui hæreticorum conciones audiunt, intelligi debeat in latitudioe eiusdem diei tantùm, vt sub die 15. Maij 1625.

5 Ratio autem est. Tum qoia exponerent se graui, ac probabili periculo recedendi à fide catholica; quod in compluribus experientia sæpè docuit. Tum etiam quia in huiusmodi regionibus Catholici ab hæreticis discernuntur in hoc, quod Catholici hæreticorum Templa, & conciooes oon adeunt.

CONSVLTATIO CIV.

MVlti hæretici conuertuntor ad fidem, ioter quos non pauci sunt cooiugati, altero coniuge perseuerante in hæresi, coniugati, inquam, ritu tantùm hæretico, ideòque inualido, cum in illis partibus publicatum fit decretum S. Concilii Tridentini. Pars conuersa cupit matrimonium renouare secundùm formam eiusdem decreti Tridentini, at compartem hæreticam, à qua separari mortaliter impossibile est, nullatenus potest inducere, vt coram Parocho compareat.

Quæritur quid Pastores cátholici cum tali ágere debeant, & speciatim, an coniugem bonæ voluntatis ad vsum Sacramentorum possint admittere?

1 REspondeo, si in dictis locis non fuerit publicatum decretum Concilii Trideotioi *de reform. matrim. cap. 1.* matrimonium, & si ritu hæretico celebratum, validum est, vt declaraoit S. Congregatio Concilij in Bisuntina 26. Iunii 1598. ac proiode Pastores Catholici poterint admittere ad Sacramenta alterum coniugem conuersum ad fidem, dummodò viuat in matrimonio sine contumelia Creatoris.

2 Si verò in iis locis fuerit publicatum, & eius forma non fuerit in eiusmodi matrimoniis obseruata, matrimonia sunt oulla. Nam hæretici quoque, vbi decretum dicti *cap. 1.* est publicatum, tenentur talem formam obseruare, & proptereà etiam ipsorum matrimonia absque forma Concilii, quamuis coram ministro hæretico, vel Magistratu loci contracta, nulla, atque irrita sunt iuxta declarationem Sac. Congregationis Concilii transmissam Episcopo Tricaricensi, Nuncio Apostolico apud inferiorem Germaniam, quam refert præter alios Zipæus *in annalit. iur. Pontif. lib. 4. tit. de spons. num. 16.* & nos alibi. Quare in hoc casu coniux conuersus non potest admitti ad Sacramenta, nisi priùs separetur, cum viuat in assiduo concubinatu.

CONSVLTATIO CV.

An concedenda sit facultas dispensandi in mátrimonio rato, & non consumato ad hoc, vt primi coniuges possint ad secunda transire vota, si periculosa, & impacata praeuideatur cohabitatio futura, seu lapsus in hæresim?

1 REspondeo. Potest eiosmodi facultas concedi; quia in matrimoniis ratis, & non coosumatis potest Pontifex ex causa authoritate ordinaria dispensare, vt cum Canonistis, ac Theologis ostendi *tom. 1.* Hic autem videtur adesse causa concernens bonum publicum, nempè pax catholicorum, & sinceritas fidei catholicæ in illis partibus.

2 At nihilominùs S. Congregatio S. Officii 1635. respondit, matrimonium ratum non consumatum cum hæretico, & hæretica esse validum, & idcircò non esse concedendam mulieri dispeosationem alteri nubendi. Ergo multò minùs concedenda est io matrimoniis ratis, non consumatis Catholicorum. Quare consulendam esse censeo Sedem Apostolicam in casibus particularibus, quæ examinando causas dispensationis eiusmodi, ac illas approbando, non nisi ratò in iis dispensabit, cum non expediat, vt Ecclesia in hac materia relaxet habenas, vt monet Boich. *in cap. fin. de spons. duor.* & Io. Andr. *in cap. Ex publico de conu. coniug.*

CONSVLTATIO CVI.

An concedi possit, ác debeat dispensatio coniunctis in primo gradu affinitatis, in secundo consanguinitatis, & in tertio pariter consanguinitatis cum compaternitate?

CAusæ sunt copula inter eos sequuta, & scandalum imminens honoris, & periculum vitæ, nisi vtrumque reparetur matrimonio, nobilitas, & paupertas mulieris, quæ nullum alium inueniet maritum, periculum incontinentiæ, & fornicationis, cum ambo sint iuuenes, & maximo amore inter se coniuncti. Et exinde timor, quod transeant ad partes hæreticorum, qui sont conterminì eorum patriæ, vt ibidem cum honore, & quiete contrahant matrimnoium. Prætereà vir, qui est vir insi-

insignis, & militat contra hæreticos, offert eleemosynam scutorum pro obtinenda dispensatione præfata.

1 Censeo respondendum affirmatiuè, scilicet causas præfatas esse sufficientes, atque adeò committendum Nuncio, siue Ordinario, vt veris existentibus narratis, præsertim quod mulier virum sibi parem reperire non possit, cum huiusmodi coniunctis super præfatis impedimentis dispenset. Ratio autem est, quia licèt, vt alibi dixi, Concilium Trid. *sess. 24. c. 5. de ref. matr.* decernat in secundo gradu non esse dispensandum, nisi inter Magnos Principes, & ob publicam causam, attamen praxis obtinuit, vt temperetur rigor huius iuris, & dispensari soleat in fauorem quorumcunque nobilium, & ob priuatum commodum, vt obseruat Sanchez *de matrim. lib. 8. disp. 19. num. 4.* & frequentibus exemplis ostendit praxis Datariæ. Præsertim quia non agitur de impedimento primi gradus consanguinitatis, sed affinitatis, pro cuius dispensatione minus vrgens causa desideratur, vt notant Galleg. *de cognat. spirit. cap. 23. num. 1.* alij apud Sanchez *loc. alleg. num. 7.*

2 Euitationem igitur scandalorum ex copula sequuta esse sufficientem causam dispensationis, docet cum Nauarro & alijs Sanchez *vbi supra num. 4. & 9.* vbi esse hanc iustam dispensandi causam, etiam ante matrimonij contractum. Ad quam causam reducit cum D. Thoma euitationem alicuius magni delicti, vt in hoc casu, in quo timetur transitus ad partes hæreticorum. Item esse nobilitatem *ibid. num. 6.* ac paupertatem mulieris eo loco *à num. 16. ibidem*.

3 Quod quidem confirmatur à S. Congregatione S. Officij, quæ licèt aliquando huiusmodi dispensationes denegauerit, sæpius tamen eas concessit, vt ex subiectis exemplis. Quidam in Germania dispensatur, vt matrimonium cum sorore vterina primæ eius vxoris defunctæ contrahere possit 8. Augusti 1607.

4 Nobilis Cameracensis petens dispensari ad matrimonium contrahendum cum sorore germana vxoris suæ prædefunctæ, adducens copulam carnalem, & prolem ex ea susceptam, periculum inimicitiarum inter consanguineos vtriusque partis, læsionem existimationis ipsius fœminæ, periculum, ne ipsa ad hæreticos diuerteret, hæreticoque nuberet. Quo casu, si frater ipsius in bello contra Regem Daniæ obierit, diuersa feuda ad hæreticos deuoluerentur. His omnibus coram Nuncio Poloniæ probatis, Sanctissimus mandauit, committi Nuncio Coloniæ, qui cum Oratoribus dispenset, vt matrimonium inter se contrahere possint, non obstante impedimento primi gradus affinitatis, prolemque susceptam, & suscipiendam legitimam declaret, mandauitque expediri Breue, in quo dictæ causæ exprimantur 20. Iunij 1628.

5 Quod si præfatis causis adderetur alia, nempè pro indotata, ob quam in Dataria in primo & secundo gradu cum absolutione concedi solet dispensatio, ita tamen, vt integrè mulier competenter dotetur, faciliùs poterit cum eiusmodi coniunctis dispensari, vt constat ex praxi Datariæ.

CONSVLTATIO CVII.

Supposito priuilegio, quod pro maleficijs non confiscentur bona delinquentium, nisi pro delictis læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ. Quæritur,

1 *An fautoribus, qui ex Constitutione B. Pij V. Si de protegendis, declarantur rei læsæ maiestatis in primo capite, possint confiscari bona?* Difficultas exinde est, quod huiusmodi pena non prouenit ex iure communi, sed ex Constitutione speciali. Et in huiusmodi difficultate Vermigl. *cons. 1.* consuluit pro negatiua.

2 *An dicti fautores declarati excommunicati, si per annum insorduerint in excommunicationem, efficiantur hæretici, itaut eorum bona confiscari valeant?*

3 *Et, an, pendente anno excommunicationis, possit Fiscus describere bona dictorum fautorum, vt, elapso termino insordescentiæ, eorum bona confiscare valeat?*

1 Ad primum, Negatiuam tuentur plures, quos sequitur Farinac. *de hæres. qu. 190. num. 26.* & Sousa *in aphor. lib. 3. cap. 9. num. 10.* Mouentur ex eo, quod nullo iure huiusmodi pęna contra prædictos reperitur expressa. Et proinde non sunt illa afficiendi, maxime cum locum non habeat, nisi in casibus à iure expressis, vt per Clar. *q. 78. num. 5.* & Farinac. *qu. 193. num. 120.*

2 Contrarium defendunt Glos. *in cap. si aduersus, v. auxilium, de hæret.* ibique Hostiensis *n. 1.* & alij, quos sequitur Decianus *tr. cr. lib. 5. c. 51. num. 79.* Et habetur ex Constitutione Friderici Imperatoris, quæ incipit, *Patarenorum*, apud Pegnam *ad Eymeric.* inter literas Apostolicas pagina *mihi* 15. ibi: *Patarenorum receptatores, & complices, & quocunque modo fautores, qui, vt à pœna alios possint eximere, de se velut improuidi, non formidant, publicatis bonis omnibus relegandos in perpetuum esse censemus.* Hinc aliqui, quos sequitur Cantera *in quæst. crim. rubr. de hæres. cap. 1. num. 55.* aiunt, quod non sint ipso iure publicata, sed sint solùm publicanda. Quod nouissimè tenet Delben. *de offic. S. Inquisitionis p. 1. dub. 26. corol. 2. num. 13.*

3 At nihilominùs in terminis Constitutionis Pij V. *Si de protegendis* affirmatiuè respondendum censeo, Ita enim ibi luculenter habetur: *siue aliàs auxilium, consilium, aut fauorem publicè, vel occultè in quolibet prædictorum scienter præstiterit &c. Sit læsæ maiestatis reus, dominio, dignitate, honore, feudo, aut quocunque alio beneficio temporali, & perpetuo eo ipso priuatus, sæcularis Iudicis arbitrio relinquatur, qui de eo illas ipsas pœnas exigit, quæ damnatis primo capite dictæ leges per Constitutiones legitimas irrogantur. Bonis, rebusque omnibus Fisci iuribus applicatis, vti etiam est de damnatis hæreticis per Sanctiones Canonicas constitutum.* Quæ verba ita sunt perspicua, vt nullam dubitationem admittant.

4 Oportet tamen, quod hæc Constitutio fuerit publicata; nam vbi non est publicata, non ita afficit, quoad omnes pœnas in ea contentas, vt declarauit S. Congregatio S. Officij sub diebus 8. & 12. Aprilis 1604. & 12. Maij eiusdem anni. Quandoquidem certum est, & de fide, Summum Pontificem habere potestatem immediatè à Christo condendi leges obligantes omnes, vt est definitum in pluribus Concilijs, præcipuè *in Trid. sess. 6. c. 20. & sess. 14. cap. 7.* In Lugdunensi relato in *cap. Vbi periculum de elect.* & in Florentino in literis vnionis. Aliàs non posset Ecclesia dirigi in suum finem per congrua media. Vndè Bordon. *de sacr. Trib. cap. 29. num. 1. in fin.* aduertit, hanc Pij Constitutionem semper fuisse, ac modò esse in viridi obseruantia quoad censuras & pœnas læsæ Maiestatis, quando excessus sunt graues, & magni momenti, in alijs verò pęnæ mitigantur, attentis circumstantijs delicti, ac personarum. Et quidam fautores cuiusdam hæretici pertinacis fuerunt puniti pœna triremium per decennium, quia in loco commissi delicti non erat publicata Constitutio *Si de protegendis*, vt ex declaratione 8. Aprilis 1604. Quique finita causa fuerunt remissi Curiæ seculari, à qua fuerunt habiti 12. Aprilis eiusdem anni.

5 Ad 2. Etiam affirmatiuè. Debent enim ipso iure haberi per textum *in cap. Vt Inquisitionis, §. prohibemus, de hæret. in 6.* Et per *auth. Gazaros, C. de hæret.* Glos. *in cap. Excommunicamus 1. eod. tit. v. Condemnetur*, vbi Hostiensis *num. 7. & 8.* Abb. *num. 11.* Soc. *num. 14.* Butr. *num. 14.* Io. Andr. *num. 4.* Anchar. *num. item 4.* & Anan. *num. 6.* idem Host. *in sum. de hæret. §. qualiter deprehendantur num. 1.* Directorium Inquisit. *p. 2. qu. 47. num. 3. & quæst. 53. num. 1.* & Repertor. *v. Excommunicare v. Item fautores*, ac disponitur in citata Constitutione Pij V. verbis illis: *Bonis, rebusque omnibus Fisci iuribus applicatis, vti etiam est de damnatis hæreticis per Sanctiones canonicas constitutum.* Requiritur tamen ad hunc effectum sententia declaratoria, præuia citatione ad se purgandum

dum de vehementi, Pegn. *in Direct. p. 3. tit. de 13. modo termin. procef.* & Gongal. *glof. 15. num. 101.*

6 Ad 3. Pariter affirmatiuè. Fit enim hæc descriptio, vt notitia rerum habeatur, atque adeò fieri potest, litẽ pendente, vt inquit Angel. *in l. si quis, C. de bonor. præscript.* Chassan. *super Consuet. Burgund. rubr. 2. de confiscat. num. 12.* & Guazzin. *de confiscat. concl. 5. num. 2. & seq.* Item ne in detrimentum fisci bona aliqua occultentur, aut surripiantur, vt per Gomez *ad l. 76. Tauri num. 7. & de delict. cap. 9. num. 2.* ac per Clar. *§. fin. qu. 44. num. 2. & seqq.* & ideò fieri potest in omnibus ijs casibus, in quibus confiscatio locum habitura est, vt per Sousam *in aphor. lib. 3. c. 9. num. 2.*

CONSVLTATIO CVIII.

An casus sententiæ, quæ tantùm declarat, Inquisitionem S. Officij non esse Iudicem competentem, comprehendantur in Constitutione 22. S. M. Pij V. quæ incipit, Inter multiplices?

1 PRo recto sensu huius Constitutionis assequendo, sciendum est, quod in causis criminalibus reus potest absolui vel cum sententia diffinitiua tanquam innocens, vel cum sententia interlocutoria tanquam non repertus culpabilis ex hactenus deductis, vt per Ias. *in l. ne quidquam, §. vbi decretum ff. de offic. Proconsul.*

2 In priori casu. Si fiscus non appellat, sententia transit in iudicatum, adeò vt superuenientibus nouis indicijs, ac nouis probationibus, nequit iterùm causa cognosci, etiamsi prima sententia modis illicitis, ac falsis testibus fuisset obtenta, sicuti videre est apud Farinac. *tot. quæst. 4. de inquisit.*

3 In posteriori autem casu, causa iterùm cognosci non potest, nisi superuenerint nouæ probationes. Ideòque, ne auferatur Iudici potestas procedendi, superuenientibus nouis probationibus, in more nunc positum est, vt Rei non amplius absoluantur tanquam innocentes, sed solùm ex hactenus deductis, testante Farinacio *loco citato.*

4 Verùm quia dubitari poterat, vtrum in causis hæresis hæc locum haberent; cumque hac super re variæ Doctorum essent opiniones, vt constat ex Farinac. *quæst. 185. §. 13. num. 197.* ideò B. Pius V. vt dirimeret controuersias, omnemue Iurisperitorum dubietatem, & altercationem tolleret, hanc publicauit Constitutionem, in qua primùm decreuit, sententias prolatas in causã hæresis non transire in iudicatum. Deinde sanciuit, easdem sententias posse recognosci tum antiquarũ, tum nouarum probationum vigore, quæ adducentur, vti si dictæ sententiæ non emanassent, præcipuè si noua superuenerint indicia in eadem specie, vel alterius hæresis, aut si constiterit, sententias malis artibus extortas fuisse.

5 Itaque plures, ac varij casus considerandi sunt. Primus, an vigore huius Constitutionis possit cum solis antiquis probationibus iterùm sententia cognosci, absque nouis indicijs, & probationibus. Quo in casu omnes ferè Doctores, qui in hanc rem scripserunt etiam post præfatam Constitutionem, tenent requiri necessariò noua indicia. Ita Pegna *in direct. p. 3. Comm. 37.* cuius hæc sunt verba: *Atque ex his penitus refellitur opinio Corradi Bruni lib. 4. de heret. cap. 8. in fin. asserentis, heretico prodesse exceptionem rei iudicatæ. Nullis ergo diffinitiuarum absolutoriarum sententiarum exceptionibus obstantibus, quoties nouæ probationes, aut indicia accesserint, de eodem crimine inquisitio, & condemnatio fieri potest.* Farinac. *d. qu. 185. num. 197.* inquiens: *Verumtamen videtur in eodem heresis crimine sententiam absolutoriam ad fauorem rei inquisiti, etiam vt innocentis latam, & sic diffinitiuam, nunquam transire in iudicatum, & propterea sic absolutum posse iterùm de eadem heresi inquiri, & molestari nouis superuenientibus indicijs.* Eadem planè habet Simancha, Sousa, Masinus, Zanardus, Scaccia, Castropalaus, relati à Carena *p. 3. tit. 11. §. 5.* qui rectè notant, quod omnes concludunt, absolutum in hoc crimine, superueniente plena probatione, non posse se tueri exceptione rei iudicatæ. Quibus subscribit Bordon. *de Sacr. Trib. cap. 37. num. 13.* esseque praxim Inquisitionis Hispanicæ, testatur Diana *p. 4. tr. 8. resol. 10.* referens verba Instructionum Hispalensis, & Toletanæ.

6 Secundus casus est, an accedentibus nouis probationibus possint cum ipsis cumulari antiquæ, ex quibus reus fuit absolutus. Et sanè Doctores in hoc conueniunt, dicuntque ablato priuilegio rei iudicatæ remanere integras probationes antiquas, & cum nouis cumulari, vt Pegna *d. p. 3. comm. 92. vers. Quod si fortassis,* Farinac. *cit. qu. 185. §. 12. num. 200.* Sous. *in aphor. lib. 2. cap. 36. num. 31.* Castropal. *disp. 8. pun. 11. num. 10.* Diana *ea resol. 10.* Caren. *alleg. §. 5.* qui tamen id limitat, quando priores probationes fuissent purgatæ per torturam.

7 Tertius casus est, de quo agimus. Et non comprehendi in prædicta Constitutione asserendum videtur. Quia non sumus in sententia absolutoria, siue condemnatoria Rei, sed in sententia, quæ declarat, Inquisitionem non esse Iudicem competentem in causa. Tum etiam quia Constitutio loquitur tantùm de sententijs absolutorijs, etiam ex capite innocentiæ, nec non de declaratorijs ad fauorem Rei, quibus præcessit canonica purgatio. Atque adeò decidendus est hic casus iuxta dispositionem iuris communis. Ius autem commune disponit, quod, quando Iudex declaratus est incompetens, non potest amplius reassumere suam iurisdictionem in eadem causa, si Iudex est delegatus, sicuti tradunt Doctores *in l. quod iussit. ff. de re iudic. & in cap. Cum cessante de appellat.*

8 Neque obstat, quod si exigerentur nouæ probationes ad iterùm cognoscendum causas hæresis, nullo ipsæ fruerentur priuilegio. & Constitutio Pij esset inanis. Nam primò Constitutio nimis profectò operatur, cùm abstulerit è medio priuilegium rei iudicatæ, cuius virtutẽ, quando quis absoluitur, tanquam innocens, nequit amplius molestari, etiam nouis superuenientibus indicijs, *l. res, ff. de reg. iur.* Quia facit ius irretractabile inter partes *l. eleganter, §. si quis, ff. de condit. indeb.* Crauet. *cons. 10. num. 7.* Paril. *cons. 23. num. 218.* Secundò operatur, quia tribuit facultatem coaceruandi antiquas nouis probationibus. Quod videtur rationi planè contrarium; quando enim Constitutio aliquem sortitur effectum, dici non potest inanis.

CONSVLTATIO CIX.

An iuramentum præstari solitum ab alumnis Collegij de propaganda fide, scilicet non assumendi statum religiosum, donec in ipso Collegio maneant, nec postquam ab eo exierint ante elapsum triennium sine Sedis Apostolicæ licentia, sit licitum, validumque? Vbi de munere Clericorum & Regularium haud pauca.

1 ESse illicitum, ac inualidum suaderi potest. Primò, quia videtur, quod iuramentum istud sit melioris boni impeditiuum. Secundò, quia finis huiusmodi iuramenti, nimirùm propagatio fidei per Alumnos facienda facilè haberi potest per eosdem, si religionem ingrediantur, atque adeò neque licitum, neque rationabile censendum est. Non enim licitè, & rationabiliter absque necessaria causa aliquis impediendus est à consecutione maioris profectus spiritualis, cuiusmodi est cooperatio ad conuersionem animarum vnà cum obseruatione consiliorum Euangelicorum. Institutum enim religiosum non opponitur instituto Sacrarum missionum.

2 Vt verò perspectiùs difficultas enodetur, supponendum est, non esse præstandum aliquod iuramentũ, præsertim solemne, cuiusmodi est præsens, absque rationabili, & discreta causa, vt cum D. Thoma 2. 2. *qu. 89. art. 3.*

89. *art.* 3. docent Theologi ex illo Hieremiæ 4. *Iurabis, viuit Dominus in iudicio discretionis*. Hæc autem causa desumenda est à fine, ob quem institutum fuit Collegium, qui non potest esse alius, quàm propagatio fidei in vniuerso Orbe terrarum per eius Alumnos facienda. Quare aduertimus, hic non dubitari præcisè, num Alumni iuramentum hoc præstantes teneantur ad executionem eorum, quæ promittunt, præsertim cùm videatur intercedere pactum inter ipsos, & Sacram Congregationem de propaganda fide, sed num ipsa S. Congregatio iustè, ac rationabiliter possit illos adstringere ad hoc iuramentum præstandum?

3 Hoc itaque sic constituto, resoluendum est iuramentum huiusmodi licitum esse, ac validum ex mente Nauarri, Azorij, Fagundez, Laymani, & aliorum, quos sequitur Lezan. *cons. vlto* 19. quod edidit de hac re, quibus suffragatur *cap. Commissum, de sponsal.* Nam si accipiatur in vim voti facti Deo, est de meliori bono. Melius enim est toti Ecclesiæ seruire, prædicando Euangelium infidelibus, & in eo munere exponendo vitam periculo martyrij, quàm profiteri quamcumque Religionem. Si verò accipiatur in vim iuramenti præstiti, est de opere honesto, & per modum contractus, seu pacti onerosi de alendis dictis Alumnis in suis studijs. Tale enim iuramentum semper obligat, nec potest arbitrio iurantis in aliud opus, quamquam meliùs, commutari iuxta *cap. Quamuis pactum, de pact. in* 6. *& cap. Cum contingat, de iureiur.* ac communem Doctorum sententiam.

4 Ex his principijs euincitur, falsum esse, quod hoc iuramentum sit melioris boni impeditiuum. Exploratum enim est, quod promissio facta Deo pro conuersione infidelium, ac hæreticorum ad fidem catholicam, multò præstantior sit, quàm votum Religionis, quodque opus hoc cum discrimine vitæ, ac probabili sanguinis effusione pro Christo, bonoque multorum perfectius sit, quam tota austeritas religiosa pro merito particularis personæ, contineatque actum perfectæ charitatis, ac sit operum diuinorum diuinissimum ex D. Dionysio *de diuin. nomin.* Quis enim alius fuit finis omnium laborum Christi? Quis alius profusi pretiosissimi sanguinis scopus? Quis Crucis, ac mortis eius fructus, nisi solus animarum? Quàm præclara verò res est adimplere ea, quæ desunt passionibus Christi in carne sua pro corpore eius, quod est Ecclesia, & in tam præcellenti opere Dei cooperatores existere, quo nihil in terris nobilius cogitari potest, neque gratius Deo Sacrificium offerre.

5 Quo item modo eliditur, quod addebatur de æquali consecutione finis ab ingressuris Religionem. Non enim inficior, aliquando expedire, vt Missus sit alicuius Ordinis; sed neque etiam negandum est, quin possit etiam esse valdè necessarium, quod idem aliquoties debeat esse secularis ita, vt iuxta disparitatem locorum requiratur diuersitas personarum. In hoc enim euentu cum discretione pro maiori vtilitate Missionis, & ipsiusmet Missi dabitur, vel negabitur licentia apposita. Quare licèt verum sit, quod cæteris paribus, simpliciter loquendo, status Religionis est melior statu seculari, in hoc tamen casu secus censendum est, cùm non semper expediat, Missum esse Religiosum; nec finis à S. Congregatione intentus possit ita facilè haberi per Alumnos, si Religiosi fiant. Nam non adeò expediti essent sub eius immediato dominio, & potestate, nec ita facilè possent ad aliqua loca hæreticorum mitti, in quibus necessaria maximè videtur Euangelij prædicatio ab ipsis facienda absque impedimento, quod emergere posset ex assumptione status regularis. Etenim nemo sanæ mentis dubitat, Regularem ob varias Ordinis distractiones sæpè inermem, ac imparatum esse ad exequendum, quod in iuramento promisit, eo vel maximè, quia potestati sui Superioris sit perpetuò subiectus per obedientiæ votum. Quam ob rem non erit in voluntate subditi pergere ad Missionem, nec in Sacræ Congregationis facultate illum ad eandem destinare, cùm prompta id requireret occasio: quo tempore forsitan artibus sui Superioris mora, ac impedimentum prætexeretur, vt cuilibet opportunitati exeundi obex ponatur, quod experientia fortè comprobatum est.

Atque idcircò præstatur id iuramentum cum limitatione non ingrediendi Religionem absque licentia Sedis Apostolicæ, cuius arbitrio discutiendum, ac resoluendum relinquitur, cui, & quando expediat eam concedere; quando verò non expediat, aut oporteat eam denegare, dependet prorsus ex inspectione cuiuslibet casus particularis, attenta qualitate, & habilitate Alumni, qui eam petit: conditione, & commoditate Regionis, ad quam mittitur: vtilitate, & vbertate fructus, qui speratur ex tali Alumno in statu seculari, vel regulari, & indigentia, aut opportunitate ipsius Sanctæ Sedis, siue S. Congregationis in eo destinando ad vnum, vel alium locum, & prout istiusmodi aliæ circumstantiæ requirunt. 6

Et sanè quamuis nullus omninò, qui talentum aliquod à Domino accepit, à procuranda salute proximi excludatur; vnicuique enim Deus mandauit de proximo suo non solùm in corporali necessitate, sed vel maximè in spirituali iuuando; attamen nemini dubium esse potest, quin cura adducendi oues ad ouile Christi, easque pascendi, & dirigendi in primis ex officio conueniat Summo Pontifici, qui vtpotè Vicarius Christi, & Successor D. Petri, Vniuersalis omnium Pastor est. Huic namque in Petro dictum est à Christo: *Si diligis me, pasce oues meas, pasce agnos meos*. Id est non solum ouium, hoc est Pastorum, & Episcoporum, qui alios mihi gignunt, & lucrantur, sed etiam agnorum, idest quorumcumque aliorum fidelium, qui nec dum alios lucrifacere norunt, curam habe. In eis colligendis, adducendis ad ouile, reuocandis, sanandis, pascendis, curandis, & dirigendis, quod me verè ames, declarabis. Similiter Petro ostenso linteo quatuor initijs cœlitùs demisso, in quo erant omnia quadrupeda, & serpentia Terræ, & volatilia Cœli *Act.* 10. dictum est: *Surge, occide, & manduca*. Spiritualiter interfice in his immundis gentilibus per quatuor Orbis partes dispersis vitam præteritam, & fac, vt transeant in corpus Ecclesiæ, in quo nouam vitam sortiantur. Tu tanquam caput Ecclesiæ infideles conuerte, ex non ouibus oues fac, & Ecclesiæ membra effice; quod in Concilio, eiusque familia statim fieri, cœptum est. Soli quoque Petro, & eius Successoribus competit ducere in altum, mittere Prædicatores per Vniuersum Mundum, alijsque cooperatoribus simul cum Petro mandatur, vt laxent retia in capturam. Quibus & ante dictum fuerat: *Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum*. Hoc Petri officium omnes Sancti Patres agnouerunt. Hoc sibi propriè competere Petri successores quouis tempore declararunt, cum Episcopos, & Pastores quaquauersum miserunt, & de gentium conuersione soliciti per omnes Orbis partes prædicatores destinarunt, qui in difficultatibus ad Successorem Petri recursum habuerunt, adeò ut etiam legamus D. Paulum, qui à Deo non per hominem vocatus erat Apostolus, voluisse ascendere Hierosolymam, vt videret Petrum, & conferret cum eo Euangelium, quod prædicabat in Gentibus, ne fortè in vanum curreret, aut cucurrisset, *ad Galat.* 1. *&* 2. 7

Ad Episcopos quoque, à Petri successore legitimè constitutos, vel missos, curam conuertendi animas, & propagandæ fidei ex officio spectare manifestum est. Sunt enim Successores Apostolorum, quos Christus Dominus piscatores hominum constituit, & sunt à Principe Pastorum in partem solicitudinis vocati, mandatumque habent attendere sibi, *& vniuerso gregi, in quo Spiritus Sanctus ipsos constituit Episcopos regere Ecclesiam Dei, ad Tit.* 1. Ipsorum est ordinare, & constituere per Ciuitates presbyteros, & animarum Curatores, qui secundùm gratiam sibi per impositionem manuum datam collaborent Sancto Euangelio, errantes adducant, vel reducant, stantes conseruent, gregem sibi commissum curent. 8

His subseruiunt in suo Ordine Diaconi, Subdiaconi, aliique inferioris Ordinis ministri, in quibus apparet Ordo Ecclesiæ hierarchicus, & pulcherrima politia, 9

ratio-

ratione cuius Ecclesia dici potest, vt Castrorum acies ordinata. Hunc Ordinem clarè commendat D. Paulus ad *Ephes.4.* dicens: *ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consumationem Sanctorum in opus Ministerij, ad ædificationem Corporis Christi.*

10 Hierarchicum hunc Ordinem in Ecclesia à Christo, & Apostolis institutum ostendebat, & commendat S. Ignatius, Antiochenus Episcopus, scribens Philadelphis, Magnesijs, Smirnensibus, Philippensibus, ac præcipuè Ephesijs, ac Trallianis, ad quos ita ait: *Enitimini, charissimi, subiecti esse Episcopo, & Presbyteris, & Diaconis. Qui enim his obedit, obedit Christo qui hos constituit. Qui his reluctatur, reluctatur Christo, Iesu. Episcopo enim subiecti estis, velut Domino, sed & Presbyteris subiecti estis, vt Christi Apostolis &c.* Et infrà in Parochorum dignitatem hæc habet: *Quid verò Sacerdotium est aliud, quàm sacer cœtus, consiliarij, & assessores Episcoporum? Qui his igitur non obedit, atheus & impurus est, & Christum contemnit, & Constitutionem eius imminuit.* Et ad Smirnenses: *Non licet*, inquit, *sine Episcopo baptizare, vel offerre; neque sacrificium immolare. Laici Diaconis subijciantur, Diaconi Presbyteris, Presbyteri Episcopo, Episcopus Christo, vt ipse Patri.* Similia legere est apud S. Dionysium Areopagitam *de Eccles. hierarc.* & alios Sanctos Patres.

11 Neque vlli veterum in Ordine hoc hierarchico alios agnouerunt, quam Clericos, per quos à tempore Apostolorum, & multò post Ecclesia Dei aucta, conseruata, & directa est, itant etiam Monachi sub directione Episcoporum, & Presbyterorum fuerint. Assumpti tamen sunt posteà aliqui ex Monachis ad Clericalem Ordinem, quorum vita, & excellens doctrina id merebatur. Vndè Hieronymus ad Rusticum *Ep.4.* sic inquit: *Viue in Monasterio, vt Clericus esse merearis.* Et infrà: *Multò tempore disce, quæ postmodum doceas; quod si populus, vel Episcopus te in Clericum elegerit, ago ea, quæ Clerici sunt.* Ex quibus constat, Monachis e s primæuo instituto, & vt Monachi sunt, onus curæ animarum, vel propagandæ fidei ex officio non conuenire. Quamuis teneantur communi omnibus Christianis obligatione pro suo modulo promouere negotium salutis animarum, orando, pietatis exempla præbendo, &, cùm occasio se offert, monita salutis proximis dando. Sicut etiam in suo Ordine Reges, & Principes Domino seruire tenentur ad propagationem fidei authoritate sua, potentia, & medijs temporalibus Ecclesiæ cooperando, & impedire volentes compescendo. Ex officio nihilominùs id incumbit Episcopis, Pastoribus, alijsque Clericis, qui ab ijs ad hoc munus ordinantur, & destinantur. Hi enim sunt successores Apostolorum, & septuaginta duo Discipulorum, quibus Dominus dixit: *Euntes in Mundum vniuersum prædicate Euangelium omni Creaturæ. Et: Ite, docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Hi sunt, de quibus Dominus apud Prophetam *Ierem.6.* ait: *Ecce ego mittam piscatores multos, & piscabuntur eos. Et post hoc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cauernis petrarum*

12 Equidem trecentis plus, minusue annis à Christo nato fides propagata est, & animarum cura habita per solos Clericos vsque dum in Oriente S. Basilius, in Occidente Eusebius Vercellensis Episcopus, S. Martinus in Gallia, & B. Ambrosius Mediolani, S. Augustinus in Africa quosdam ex Clericis suis monasticis exercitijs simul imbuerent, ijsque probè excitatis, ac ad Diaconatum, vel Sacerdotium, aut etiam Episcopatum promotis, curam animarum committerent. Idque collabescente iam in Clericis Apostolicæ vitæ rigore; nam primis temporibus vix vlla fuit inter modum viuendi regularium Sacerdotum, & secularium differentia, vt patet ex Concilio Aquisgranensi sub Stephano Papa V. *& 12. q. 1. ca. Clericus eum cc. & seqq.* Sed crescente numero fidelium, cum Clerici minus oneribus sufficerent, Monachi quidam ad Clericalem Ordinem, & Sacerdotium promoti, & tanquam coadiutores sunt assumpti; cum nimirùm laborantibus Clericis in remigando, & piscando rumpebatur rete propter exorientes hæreses, & schismata circa tempora Constantini Magni, & propter multitudinem piscium copiosam, tunc enim annuerunt Clerici Religiosis socijs, qui erant in alia naui, vt venirent, & adiuuarent eos, compatiendo animarum periculis.

14 Multò magis verò aucta tempestate nouissimis temporibus ex multiplicatione peccatorum, numerositate rudium populorum, hæreticorum seductione, raritate bonorum, difficultate regendi, insufficientia Prælatorum, perplexitate casuum emergentium, ac aliorum periculorum, Ecclesiæ imminentium ex variis euentibus Sedes Apostolica, ad obuiandum præfatis periculis remedium animabus administrando, Religiosos quosdam Ordines approbauit, qui officio prædicationis, & confessionis sibi commisso, subueniant indigentiæ populorum, ac Clericorum insufficientiæ, obsistantque versutijs hæreticorum, & hoc in solatium, & subleuamen oneris, non in præiudicium Parochorum, vt rectè scribit D. Bonauentura *in tr. Quare Fratres Minores prædicent*, Monens Rectores Ecclesiæ, vt imitentur Deum, qui, etsi omnia per se possit, dignatur tamen in quibusdam operibus suis habere coadiutores, & Vicarios. Verissimè etiam docet D. Thomas *opusc. 19. cap. 4. & 2. 2. q. 187. ar. 1.* Stultam esse opinionem dicentium, quod Status Religionis impedimentum adferat prædicandi, ac confessiones audiendi. Quinimmò fatendum est, quod quò sanctiores, & magis mortificati Religiosi fuerint, eò erunt ad prædicta munia aptiores, si nimirùm sufficienti doctrina sint instructi, & nihil nisi Dei gloriam, & animarum salutem quærant, sintque castitatis, humilitatis, & obedientiæ tenacissimi. Ad munia dico prædicandi, & confessiones audiendi, catechizandi, ægros visitandi, & similia. Nam ab ijs, quæ propriè pastoralia sunt, vt baptizare, extremam vnctionem dare, matrimonia solemnizare iure ipso sub strictis pœnis prohibentur in locis, vbi sunt Parochi, vel alij Sacerdotes ad hoc deputati.

15 Nec mirum! quia non est illa propria eorum functio, sed Parochorum. Quamuis gratiosè aliquando ad pastoralia exercenda Religiosi admittantur, modò agnoscant, se assumptos, vt Coadiutores Episcoporum, & Parochorum, & vbi necessitas non est, se non ingerant, iurisdictionem Ordinariam non perturbent, & immò & priuilegijs suis modestè, & discretè vtantur, imitando S. Franciscum Xauerium, qui cum potestate Legati Apostolici ad Indias missus, nihil tamen in locis, Episcopis subiectis, sine consensu illorum facere voluit, vt constat ex eius vita apud Tursellinum.

16 Porrò absolutè asserere, quod post Episcopos Religiosis maximè ex officio conueniat cura animas iuuandi, vel trahendi ad fidem, non videtur veritati consentaneum. Certùm est enim principalibus magis illud onus incumbere, quàm in adiutorium assumptis. Maximè cùm etiam Religiosi, non tam vt Religiosi, quàm vt Clerici, & Sacerdotes in subsidium assumantur in concionando, & confessiones audiendo. Vndè in Concilio Trid. *sess. 23. cap. 15. de ref.* decernitur, vt nullus presbyter etiam regularis possit confessiones secularium, etiam Sacerdotum audire nec ad hoc idoneus reputari, nisi aut parochiale Beneficium habeat, aut ab Episcopis per examen, si illis videatur necessarium, aut alias idoneus iudicetur, approbationem obtineat; & qui ex illis curam animarum exerceant, subsint immediatè in ijs, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi diœcesani. Immò statuit idem Concilium *sess. 5. cap. 10. & sess. 24. cap. 4. de ref.* vt Regulares in Ecclesijs suorum Ordinum prædicare volentes, se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur. In Ecclesijs verò, quæ suorum Ordinum non sunt, nullo modo prædicare possint sine Episcopi licentia. Contradicente autem Episcopo, nulli etiam in suorum Ordinum Ecclesijs prædicare præsumant. Quam S. Concilij constitutionem Gregorius Papa XV. fel. record. speciali constitutione

ne stabiliuit, & auxit Episcoporum in Religiosos in prædictis delinquentes auctoritatem. Vndè satis constat curam animarum non propriè ad Religiosos, sed ad Seculares, vt vocant, Sacerdotes pertinere; quamuis aliquando Religiosis ex priuilegio eam exercere permittatur, vel etiam, premente necessitate, aut vtilitate Ecclesiæ ad Episcopatus, & Pastoratus officium ijdem assumantur.

16 Hæc autem assumptio Regularium ad concionandum præcipuè, vel confessiones audiendas facta est, vt diximus, Prælatis, & Parochis, vel sub onere deficientibus, vel prædicationis munus Episcoporum proprium, & populo summè necessarium negligenter exercentibus, quam negligentiam in eis emendatam voluit Concilium Tridentinum *sess. 15. cap.* 2. mandans Episcopis, vt quandoquidem proprium eorum officium sit populo prædicare verbum Dei, vt si fieri possit per se; alioqui, si legitimè impediantur, per alios idoneos verbum Dei prædicent. Et similiter mandat Parochis, vt plebem sibi commissam pro sua, & eorum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo ea, quæ scire omnibus ad salutem necessarium est, saltem diebus dominicis, & festis solemnibus concionando. Ad infideles autem conuertendos missi sunt Religiosi, vt prædicatione verbi Dei eos ad Ecclesiam adducere niterentur, adductos autem Episcopis, & Parochis Ecclesiarum Rectoribus relinquerent vlterius dirigendos, nisi fortè aliqui ex ipsis ad ordinem Episcoporum, vel Parochorum sint assumpti. Quo casu à multis Religioni suæ proprijs officijs eximuntur, vt vtiliùs Ecclesiæ deseruiant.

17 Nec diffitendum est, quin per Religiosos plurimæ gentes, & Prouinciæ olim sint conuersæ, & multa animarum millia ad Christum adducta. Sic in Anglia egregiè laborauit Augustinus cum sex Monachis à S. Gregorio Papa eò missus. De Vuillibrordo etiam, ac duodecim socijs; item de Bonifacio, Ludgero, alijsque de familia S. Benedicti clarum est, quod Germaniam, Belgium, Frisiam, Vuestphaliam Euangelio repleuerint. Item de pluribus ex eodem Ordine, & ex Ordine Mendicantium, ac Societatis Iesu, quod ad Indos, Iapones, Chinenses, Americos, Persas, & alia loca missi sint. Sed mirum non est, crescente messe, & spe messis, plures operarios assumptos in subsidium Cleri, qui non sufficiebat deseruire tot Episcopatibus, & Parochijs, & simul infidelium conuersioni vacare. Quamquam non defuerint etiam quouis tempore Clerici seculares, qui se istis missionibus strenuè impenderunt. Et præcipui quique Monachorum, qui fructum in conuersione animarum fecerunt, vt vtiliùs id facerent, ad Episcopatus sunt promoti, vt de S. Vuillibrordo, Bonifacio, Ludgero, Plechelmo, alijsque certum est, qui cum socijs suis Presbyteris, & Diaconis vitam segularem quidem, sed non multum dissimilem illi, quæ in primitiuo Clero in vsu erat, duxerunt.

18 Iam semel ordine hierarchico in locis per prædicationem ad Ecclesiam adducta constituto, semper penes Episcopos, Parochos, aliosque seculares presbyteros fuit directio, & cura animarum, & regimen Ecclesiæ, adeòut etiam in locis, vbi nullæ sunt Ecclesiæ Cathedrales, sed tantùm Collegiatæ, aut Parochiales, semper dignior in conuentibus publicis, & processionibus seculari Clero fuerit attributus, nec licuerit etiam Religiosis, qui Episcopi, vel Parochi non erant, baptizare, Eucharistiam moribundis, vel in Paschate administrare, extremam vnctionem infirmis dare, vel matrimonio fideles iungere, nisi de licentia Episcopi, vel proprij Parochi; quod autem ex priuilegio multa præstent, præsertim in missionibus ad infideles, non est mirum; quia Princeps Pastorum, Summus Pontifex, & Ordinariorum Ordinarius, attenta personarum, & locorum necessitate, meritò sic disponere potuit, ac debuit, vt optimè propagandæ fidei, & saluti animarum esset prouisum. Illis tamen priuilegijs non perindè vti possunt Religiosi in locis Episcopos, vel Parochos habentibus, sed eatenus tantum, in quantum non contrariantur decretis Concilij Tridentini, adeòut Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 23. concl. 5.* redicat, & probet, Religiosos non habere facultatem administrandi pastoralia in locis, vbi Pastor aliquis designatus est, licèt absit, excepto tamen casu necessitatis.

19 Verùm pro habendis breui tempore multis idoneis operariis, primùm delectus esse faciendus circa Clericos tam seculares, quàm regulares (nec enim omnes Missionibus conueniunt) singulorum conditio, corporis habitudo, viros, desideria, accuratè à Superioribus essent inuestiganda, doctrina examinanda, mores perspiciendi, vt qui in Scriptura Sacra, & Patrum doctrina optimè essent versati, Zelo Dei, & animarum præ cæteris feruentes, benè mortificati, obedientes, humiles, contemptores honorum, diuitiarum, & voluptatum, non sua, sed quæ Iesu Christi sunt quærentes, parati, & apti ad labores, molestias, inedias, contemptus, & contumelias, & durissima quæque pro Christo toleranda, illi Missionibus destinentur. Diligentissimè quoque vocatio consideranda, an cælestis sit, an verò ex apprehensione fortuita, vel desiderio excutiendi iugum Superiorum, aut religiosæ disciplinæ, an amore libertatis, aut vt opes accumulent, aut libidini liberiùs vacent. Hinc Clerum secularem ad normam primitiui Cleri reformatum maximè idoneum prudentiores iudicant ad Missiones pro propaganda fide; Tum quia plus deferret Episcopis, nec exemptiones ab iis nouisset, vel expeteret. Tum etiam quia conuenientior esset ipsorum conuersatio, & modus viuendi non solùm lucrandis animabus, sed etiam iisdem iam ad fidem adductis cura pastorali fouendis, ac dirigendis.

20 In terminis itaque huius iuramenti licitè id exigi potest ab Alumnis ad tempus, quando Clerici omnes, aut aliqui sint, vel reddi possint in seculo aptiores, quàm in Religione ad exercitium Missionum, aut quando timeri possit, quod eo tempore humanis rationibus, aut modis importunis inducendi sint ad Religionem, pro quorum omnium exploratione addita hac particula: *sine licentia Sedis Apostolicæ*, planè iuramentum honestatur, non quidem si addatur, tanquam sit apta reseruari ius Sedi Apostolicæ, vt iis omnibus exploratis, & constito Religionem esse reformatam, & ingressum in ea non opponi fini Missionum, Alumnum verò debitis modis, & præuia sufficienti deliberatione determinasse Religionem ingredi, possit ob finem Missionum licentiam denegare. Sicque huiusmodi Alumni non possunt recipi in aliqua Religione sine licentia Sedis Apostolicæ, cuius seruitio pro missionibus sunt addicti, possuntque dici ad ratiocinia obligati iuxta sequens decretum: *Præterea de mandato similiter speciali Sanctiss. D. N. Sacra Congregatio statuit, & decreuit, neminem deinceps prædictorum Alumnorum contra infrascriptam iuramenti formam in aliqua Religione, Societate, vel Congregatione regulari à Superioribus recipi, nec ad professionem admitti posse, vel debere; alioquin receptio, & professio nullæ sint, ac nullius roboris, & firmitatis, & qui ex antedictis Superioribus Alumnos huiusmodi contra subiectam iuramenti formam receperit, vel ad professionem admiserit, actiua, & passiua voce præsentis decreti auctoritate careat. Non obstantibus Collegiorum fundationibus &c. 24. Nouembris* 1625. Eadem die pro Alumnis Collegii Græci fuit excepta Religio S. Basilii, non quidem Congregationis Italicæ, seu Occidentis, sed Græciæ, siue Orientis, vt declarauit S. Congregatio 1642. Solet tamen aliquando dicta S. Congregatio dispensare, facto verbo cum Sanctissimo; sed regulariter cum iuramento eundi ad missionem in patriam, seu Regnum, vndè est oriundus, si Alumnus sit ex locis Missionum, vt patet ex formula ab Alexandro VII. approbata eius Constitutione edita 20. Iulii 1660 quæ incipit, *Cum circa iuramenti vinculum*, & multa dubia, quæ ex illa emerserunt, declarauit S. Congregatio de propaganda fide sub die 8. Aprilis 1661.

CON-

CONSVLTATIO CX.

1 *An testes singulares in tempore, & loco tantùm, concordantes tamen in specie, & secta hæresis, sufficienter probent? Siue an sufficiant testes, si non sint singulares quoad substantiam hæresis, sed solùm singulares in ijs, quæ per se non faciunt ad substantiam hæresis?* Quod est quærere.

2 *An Christiani noui possint condemnari de Iudaismo in pœnam ordinariam ex solis depositionibus testium singularium de loco, & tempore, qui deponant de diuersis actibus tendentibus ad eumdem finem Iudaismi, veluti si vnus, vel plures testes singulares deponant de confessione extraiudiciali, quod Christianus nouus fassus fuerit se profiteri legem Moysis. Alius, seu alij dicant de vsu carnium, quibus vtuntur Iudæi. Alius seu alij de nobiliori vestitu in Sabbato, vel cessatione à labore. Alius, seu alij de accessu ad Synagogam in diuersis festis Iudæorum. Alius, seu alij de ieiunio magno solito seruari à Iudæis. Quæritur inquam, an ex huiusmodi testibus singularibus possit damnari ad pœnam ordinariam Christianus nouus, qui sit negatiuus, nec alijs grauetur indicijs? Vbi quid de testibus singularibus quoad ipsam hæresis substantiam?*

1 Illustris est hæc controuersia inter Doctores; quod autem non sufficiant testes singulares, etiamsi concordent in specie hæresis, tradunt Flores de Mena *lib. 3. var. q. 22. n. 45.* Acugna *de confes. sollic. q. 22. n. 25.* qui etiam alios citat, Freyta *in addit. ad tract. de confes. sollic. ibid.* Scacc. *de iudic. lib. 2. cap. 9. dub. 10. n. 527.* Layman. *lib. 3. theol. mor. sect. 5. tr. 6. cap. 4. n. 5.* Castropal. *tr. 4. disp. 10. pun. 15. § 4. n. 16.* Farinac. *q. 46. de testib. n. 217.* Dian. *p. 4. resol. mor. tr. 7. resol. 31. & tr. 8. res. 57.* aliique plures.

2 Probant primò authoritate textus *in cap. De parentela 2. 35. q. 6. & in cap. Nihilominus 3. q. 9.* ibi: *Ne eorum voces tanquam plurium admittantur, quos temporum quidem diuersitas simul interfuisse prohibuit*, & notant ibi cum Glossa communiter Canonistæ, & alii, quos sequitur Farinac. *d. q. 64. n. 72.* Secundò ex rationibus, præcipuè verò ex ista; quia hæresis non pertinet ad forum externum, nisi vt manifestata per actus exteriores, & ideò, vt talis ad ipsum deducitur, & processum debet solùm articulari de ipsa, vt manifestata. Vndè testes non possunt esse contestes, nisi etiam concordent in manifestatione externa hæresis, & in eo, sub quo hæresis deducitur ad forum externum.

3 Dissentiunt alii, qui docent, quod quando plures testes deponunt de eadem specie Apostasiæ à fide, siue Iudaismi, aut hæresis contra aliquem, quamuis sint singulares in loco, tempore, & etiam in facto, seu propositione hæretica, dummodò tamen facta, & propositiones pertineant ad eandem speciem hæresis, non esse singulare, sed omninò contestes, & ideò sufficienter probare in ordine ad condemnationem pœnæ ordinariæ.

4 Ratio autem est. Primò quia testes, quamuis singulares in loco, tempore, facto, & propositione hæreticali deponunt de vna, & eadem hæresi omninò, quia deponunt de eodem sensu interno, & opininione falsa circa fidem. Atque adeò sunt omninò contestes circa id, super quo articulatur processus, quia articulatur super ipsa hæresi, non autem super manifestatione; quia articulatur processus, quia articulatur super eo, de quo est puniendus reus. Punitur autem ratione falsæ opinionis circa fidem.

5 Secundò, quia, quod tempus, locus, & etiam factum, & propositio sint diuersa, non tollit, quin sit eadem hæresis, quia habet esse habituale permanens; vndè per diuersos actus exteriores potest manifestari; atque adeò neque etiam tollit, quin testes sint contestes, cum permaneat vnum & idem id, de quo deponunt. Sic si articularetur processus, an Petrus sit mortuus? Si quis deponeret esse mortuum, quia vidit illum expirare. Rursus alius, quia vidit illum è domo in feretro deferri. Ac denique alius deponeret, quia post aliquod tempus vidit sepeliri, essent omninò contestes, quia omninò conuenirent in id, quod Petrus esset mortuus, quod est id, de quo articulatur processus.

6 Ex quibus constat, quod certitudo huius probationis, si sit per plures testes, quàm duos, non solùm non exceditur à certitudine probationis per duos testes contestes, sed etiam ipsa excedit; quia adest concordia inter plures, & proindè valet, quod probabilius sit, posse duos conspirare contra aliquem, & concordare circa circumstantias quoque temporis, & loci, quàm plures concordando in solo delicto habituali, & permanenti, vt ex hæresis. Et ideò dum multiplicantur testes circa eandem speciem hæresis, quamuis singulares in loco, & tempore, & etiam manifestatione hæresis, crescit certitudo probationis, quæ longè excedere potest certitudinem ex duobus testibus contestibus.

7 Item fit, quod singularitas huiusmodi in hoc casu non tollat fidem testibus, vt docent Præpos. post Archid. *in cap. Nihilominus n. 4. v. Quod intellige, & n. 12. v. Aut principaliter 2. q. 9.* Lanfr. *de testib. n. 90.* Caccialup. *in l. admonendi n. 66. ff. de iurenr.* Petra *de fideicom. q. 12. n. 499. & seq.* ac Farinac. *de testib. q. 64. n. 96.* quia tempus, & locus, & alia huiusmodi non sunt de substantia illius, de quo articulatur processus, atque adeò non tollit, aut minuit contestationem per se requisitam.

8 Denique diuersitas in loco, & tempore tunc solùm facit, quod testes censeantur singulares, quando tempus, & locus sunt de substantia illius, super quo testes deponunt, vt docent Doctores apud Farinac. *d. q. 64. n. 321.* Tempus autem, & locus non sunt de substantia hæresis; quia consistit præcisè in opinione interna, & solùm requiruntur externæ manifestationes, quæ inseruiant testibus, vt rationes sui dicti. Etenim vbi ad vnum totum concludendum partes, seu actus specifici exiguntur, non est necesse, testes esse contestes in ipso toto, sed sufficit, eos esse contestes in partibus, ex quibus totum concluditur, sicut per textum *in cap. Qualiter, & quando 2. de accus.* inquiunt Innoc. *num. 2.* Burr. *in cap. Licèt in quadam 47. num. 10. de testib.* & Felin. *num. 2.* inquiens, quod vbi probandum est aliquid, quod habet multiplicationem actuum, siue sit totum vnum, siue habeat actus, & partes distantes, & separatas, singularitas testium non nocet, adeò ut si respectu eiusdem finis concordent, licèt in tempore, & in actibus discordent, sufficit; quia veritas temporis, & actuum non diuersificat id, de quo substantialiter quæritur.

9 Atque hanc sententiam docent Salyc. *in l. Testium num. 16. Cod. de testib.* Albertin. *in cap. 1. q. 16. num. 81. & seq. de heret. in 6.* Brun. *tract. de heret. lib. 4. cap. 9.* propè finem, Simanch. *de cath. Instit. tit. 64. num. 75. & seq.* Perr. *de fideic. q. 12. num. 700.* Less. *lib. 2. de iust. & iur. cap. 30. dub. 4. num. 33.* Alderet. *de relig. discipl. lib. 2. cap. 3. num. 29.* Sanctarel. *de heres. cap. 39. dub. 1. num. 6.* Villalob. *in Summ. tom. 2. tract. 17. diff. 3. num. 6.* Mirand. *de ordin. iudic. tom. 1. quæst. 17. ar. 8. concl. 5.* Sous. *in aphorism. Inquis. quæst. vn. append. sect. 1. num. 11.* Anton. Gomez *lib. 3. var. cap. 22. num. 12.* Comens. *in lucern. Inquis. v. Testes, num. 19. v. dic, quod si generaliter*, & fauet huic opinioni doctrina D. Thomæ *2. 2. quæst. 70. art. 2. ad 2.*

10 Neque obstat ratio contrariæ opinioni; nam aliud est id, quod deducitur in iudicium, & aliud conditio, sine qua non deduceretur. Id, quod deducitur, est sola hæresis, quæ non consistit in actu aliquo externo, sed tantùm in interna opinione. Manifestatio autem est conditio, sine qua non. Hinc non requiritur, vt probetur conditio, sed hæresis, & ideò sufficit, quod

testes

testes concordent in ipsa hæresi, nec est necesse, quod concordent in manifestatione; quia sine hac possunt concordare in hæresi. Et sicut ad crimen hæresis parum refert, quod per hæc, vel illa signa manifestetur; ita etiam parum refert ad ipsam probandam, quod probetur cum his, vel illis signis, sed sufficit, quod secundùm se probetur, supposita manifestatione per hæc, vel illa signa. Minus obstant Iura allegata; quia procedunt in casu, quo testes sunt singulares quoad substantiam hæresis, qui non est casus noster, ac de quo inferiùs.

11 Hanc secundam sententiam in hac specie veram iudico, vbi illa est praxi recepta. Vndè reperio, Lusitaniæ in S. Officio receptam esse opinionem affirmatiuam, quod per testes singulares probetur, aliquem esse hæreticum, & possit imponi pœna ordinaria, & ita obseruatur, quando reus habet contra se multos testes, qui concordant in substantia Iudaismi, quamuis deponant de differentibus actibus, & in tempore, & in loco, & quando testes sint fide digni de qua praxi testatur etiam Sousa *loc. cit.* Vndè Paulus III. reiecit Iudæorum querelas contra Inquisitores Lusitaniæ admittentes huiusmodi testes singulares ad probandam hæresim. Hæc enim consuetudo operatur, ac si esset lex. Lex autem non solùm firmatur superiorum decreto, sed etiam consuetudine, vt docent Doctores communiter *in cap. Cum dilecti de consuet. & l. minimè, & l. Si de interpretatione, ff. de legib.* cum alijs apud Mascard. *de prob. tom. 3. concl.* 1415. *num.* 1. At, seclusa consuetudine, si quæ alibi existat, non potest huiusmodi reus condemnari in pœnam ordinariam, nisi cum testibus singularibus concurrant præsumptiones, indicia, & alia adminicula, ex quibus delictum probetur arbitrio Inquisitorum. Quod comprobo ex Constitut. Gregorij XV. contra sollicitantes, in qua Pontifex non intendit, quod sufficiant in eo crimine præcisè testes singulares, sed vult, quod in ipso procedatur sicut in ijs, quæ sunt difficilis probationis, vti est hæresis, ac proinde quod possit infligi pœna, concurrentibus cum testibus singularibus indicijs, præsumptionibus, & adminiculis. Eius verba sunt: *Dantes etiam facultatem Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus generalibus Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei tam perniciosum remaneat ob probationum defectum impunitum, cùm difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus, concurrentibus præsumptionibus, indicijs, & alijs adminiculis, delictum probatum esse arbitrio suo iudicandi.* Ex quibus patet, velle tantum, vt arbitrio suo, rationabili tamen, possint iudicare, crimen probatum esse. Quod sanè non possunt rationabiliter præstare, nisi ea concurrant, quibus moueantur ad credendum, ita esse. His igitur non concurrentibus, imponendam puto pœnam extraordinariam, ad quam omnes ferè conueniunt, ceu testatur Bordon. *de Sacr. Tribun. cap.* 33. *num.* 47. *in fine*, & *resolut.* 101. *quæst.* 32. cum huiusmodi testes nonnisi plusquam semiplenam probationem faciant, seu plusquam semiplenè probent, vt ait Delben. *de offic. Inquis. par.* 1. *dub.* 184. *posit.* 6. *num.* 31. adeò, vt reus subijci possit quæstionibus, & condemnari ad pœnam extraordinariam, ac ipsi iudici purgatio, vt per Calder. *de hæret. rubr. de sent. Inquis. num.* 1. Paris. *lib.* 4. *cons.* 2. *num.* 93. Menoch. *lib.* 1. *cons.* 82. *num.* 166. Mascard. *de prob. lib.* 2. *concl.* 856. *num.* 12. *& seqq.* Pegnam *com.* 121. *circa fin.* & alios, quos sequitur Farinac. *d. quæst.* 64. *num.* 218. *& hæres. quæst.* 188. *num.* 163. Delbene *loco cit. p.* 2. *dub.* 198. *sect.* 14. *num.* 10. *& sect.* 16. *num.* 2. cum pluribus *seqq.*

12 Hinc In Inquisitione Hispana hæreticus nunquam condemnatur ad pœnam ordinariam, & ex eiusmodi testibus singularibus; secus autem in Inquisitione Lusitana, teste Fernand. *in exam. Theol. par.* 1. *cap.* 19. §. 10. *num.* 19. quatenus ait, quod crimen hæresis, iudaismi, lutheranismi &c. sufficienter probetur per plures actus singulares, tendentes ad eumdem finem, ideòque testes de his criminibus singulariter testificati verè habeantur concordes, sicque probet praxis Inquisitionis Lusitanæ, eo quod aliter non satis esset pronisum bono communi. Posset enim vnus hæreticus cum singulis successiuè inficere totam Vrbem, & Iudæus cum singulis successiuè iudaizare modo, quo non posset conuinci; quamuis contrarium seruet Inquisitio Hispaniæ ex eo, quod iuxta ea, quæ in prima sententia dicebantur, nulla species perfectè probatur, nisi in aliquo singulari indiuiduo. Ac idem, quod seruat Inquisitio Hispana, seruat etiam Inquisitio Sicula, & Inquisitio Romana, vt per Farinac. *d. quæst.* 64. *num.* 218. & Freit. *in tract. de confess. solic. quæst.* 22. *num.* 24. *&* 64. subdens, quod omnis alia Inquisitio sequi debeat stylum, seu praxim Inquisitionis Romanæ, non condemnando scilicet reum ad pęnam ordinariam ex testibus singularibus.

Secus autem dicendum est, si testes sint singulares quoad substantiam hæresis, siue non concordent in specie, ac secta hæresis. Quo in casu, licèt per testes singulares sufficienter hæresim probari dixerint Burrig. *in l. Arriani, C. de hæret.* Salicet. *in l. Quicunque, C. eod.* Caccialup. *in l. admonendi, num.* 48 *ff. de iureiur.* Bald. *in l. Actor. num.* 3. *C. de probat. & in cap. Cum omnes num.* 28. *de constit.* Berous *in cap. Licèt causam num.* 40. *de probat.* Anan. *in cap.* 1. *num.* 7. *de hæret.* Alexand. *cons.* 141. *num.* 2. *lib.* 1. *& cons.* 92. *num.* 29. *lib.* 5. *& cons.* 147. *num.* 20. *lib. etiam* 5. Paris. *cons.* 2. *num.* 89. *lib.* 4. Riminald. *cons.* 7. *num.* 27. *& seq. lib.* 1. *& cons.* 28. *crimin. diuers. num.* 7. *&* 8. *ac* 27. *lib.* 1. Calcan. *cons.* 19. Viuius *in com. opin. v. Testes singulares*, Gomez *de delict. tom.* 3. *rubr. de probat. delict. num.* 12. Clar. *in pr. quæst.* 53. Gigas *de crimin. læs. maiest. lib.* 2. *tit. quomodo, & per quos, quæst.* 18. *num.* 3. Petra *de fideicom. quæst.* 12. *num.* 543. 592. 598. *ac seqq.* Locat. *in oper. iudic. v. Testis num.* 19. Zancbin. *de hæret. cap.* 16. *num.* 6. ac alij benè multi apud ipsos, qui præsertim his rationibus fundantur. 13

Primò, quia perfecta probatio in eo consistit, quod animus Iudicis ducatur ad perfectè credendum, verùm esse, quod proponitur, vt per *l. quingenta ff. de probat.* Farinac. *de testib. q.* 64. *nu.* 87. Quando autem concurrunt plures testes qualificati, testificantes de hæresi alicuius, non potest Iudex prudenter dubitare de veritate. 14

Secundò. Indubitata indicia in criminibus occultis, ac difficilis probationis plenè probant per *l. fin. C. de probat.* Vbi Bart. *in* 2. *oppos.* ac Bald. *num.* 2. Mascardus, & alij apud eum *lib.* 3. *de prob. concl.* 1221. *num.* 34. Illa autem sunt indicia indubitata, quæ faciunt Iudicem non dubitare, licèt credat, potuisse aliter contingere. Quia hæc credulitas est dubitatio non practica, sed speculatiua. Atqui crimen hæresis est occultum, ac difficilis probationis, & magnus numerus testium deponentium de hæresi, licèt singulares, faciunt indicium vehementissimum, atque indubitatum. 15

Tertiò, quia hæc sententia est in fauorem fidei. 16

Quartò, quia testes singulares plenè probant in crimine læsæ Maiestatis, vt docet Farinac. *q.* 64. *de testib. n.* 220. *& seq.* ac alij penes ipsum. Item crimen sollicitationis ad actus inhonestos in Sacramentali confessione, vt sanciuit Gregor. XV. Constitutione sua, quæ incipit *Vniuersi*. Ergo etiam in crimine hæresis, cum sit perniciosius quocunque alio. 17

Quam sententiam cum hac tamen limitatione, quod scilicet duo testes singulares non probent hæresim, tres tamen, aut plures, qui non sint singulares singularitate obstatiua, illam probent, sequuti sunt Albertin. in *cap.* 1. *q.* 16. *n.* 53. *&* 62. *& seq. de hæret. in* 6. Simanch. *de hæret. tit.* 64. *num.* 77. ac Pegna *in direct. p.* 3. *com.* 121. *vers. Et quæ hactenus*, ac nonnulli alij, quos adducit Mascard. *lib.* 2. *de prob. concl.* 856. *n.* 15. 18

Nihilominus tamen tenendum est tanquam certum, testes singulares non sufficere ad probandum crimen hæresis, eamque in nullo vnquam casu sufficienter probare, nec posse aliquem ex vi testificationis ipsorum iustè condemnari ad pœnam ordinariam. Hanc sententiam docent Ias. *in l. admonendi num.* 256. *ff. de iureiur.* Iacob *in l. ob carmen* §. *fin. num.* 18. *ff. de testib.* Ioan. Andr. *in cap. officium* §. 1. *de hæret. in* 6. Marsil. 19

conf.960.num.7. Nellus *de testib.n.213.* Alex.*conf.19.nu.12.lib.4.* Bertaz.*conf.93.num.5.* Moncad. *in addit.ad Crot. de testib.num.319.lit.T.* Palat.*rubr.in alleg. heref.§.12.* Brun. *de heret.lib.4.c.19.* Royas *de heret.p.2. all.6. num.135. vsque ad 139.& num.148.* Eymer. *in direct.p.3. quaest.72. nu.1.* ibique Pegna *com.121. vers. Primum est, & vers.his ita constitutis, ac vers.eandem sententiam, & vers. Caeterum omissa, & vers. Postremò, ac seqq.* Mascard. *lib.2. de prob. concl.286.num.10.* Syar. *lib.12. Clauis reg.cap.21.num.16.* Cantera *in quaest. crim. cap.2. de ver. confes. num.17.* Morla *in empor. iur. p.1. tit.11. in praelud. num.51.* Atragon. *2.2. quaest.70. ar.2.* Zanard. *in direct. confes. p.3. cap.151. num.51.* Azor. *tom 3. lib.13. c.27. quaest.7.* Menoch. *vol. 2. conf.149. num.17. & 44.* Mirand. *de ordin. iud.quaest.13. ar.4. concl. vn. in fin.* Sanctarell. *de heres. c.39. dub.1.nu.4.* Scacc. *de iudic. lib.2. c.9. dub.10. num.527.* Aeugna *de confes.sollic. quaest.22. num.25.* Freyt. *in addit. ad tract. de confes.sollic.* Flores de Mena *lib.3. var. q.22.* Farinac. *q.64. de testib. n.217.* & alij communiter.

20 Probatur primò ea regula generali iuris communis, à quo testes singulares repelluntur, vt *in cap. licet causam, de probat. in cap. Cum Ecclesia Sutrina, §. nos igitur, de caus. pos. in ca. Nihilominus 3. quaest.9. in c. de parentela 25. quaest.6. in cap. cum dilectus, de elect. in cap. licet vniuersis de testib.* vbi decernitur, quod nulla est causa, quae vnius testimoniu legitimè terminatur. Quare supponit contestationem requiri vniuersaliter, nam hanc propositionem deducit ex illo *Matth.18. In ore duorum, vel trium stat omne verbum*, vbi nota verbum illud *omne*. Ergo etiam crimen haeresis. Quod etiam habetur *in cap. Tam litteris eod. tit. & in Deuter.17. & 19. & 35.* Ex quibus constat, quod damnare aliquem ex vi testium singularium, nedum sit contra ius humanum, sed etiam diuinum. Vndè immeritò Sousa *in disp. append. ad aphor. inquis. sect.3. ad 1.* hos textus interpretari conatur contra eorum mentem, ac communem sensum Doctorum, dicens, ex ijs non fundari regulam vniuersalem. Quia quod in alijs casibus non faciant sufficientem probationem, non prouenit ex eo, quod agatur de tali, vel tali crimine, sed quia ratione singularitatis non sufficienter mouent animum Iudicis ad sibi potiùs credendum, quàm reo negaoti, quod ipsi opponitur, & in ordine ad modum probationis, quod sit tale, vel tale crimen, materialiter se habet, nec auget, vel minuit certitudinem probationis, & idcircò eadem ratio militare debet in crimine haeresis. Immò potiori iure, quia in eo cum magna cautela procedendum est, ne innocens damnetur per textum *in cap. Vt officium, §. Verum, de heret. in 6. & in cap. Vbi periculum, de elect. in 6.* Praesertim, quod in hoc crimine conceduntur reo defensiones valdè diminutae, vndè adest periculum, ne innocens damnetur. Et ideò licèt ratione difficilis probationis admittantur aliqua, quae non ita certò probant, non potest tamen admitti probatio ex genere suo insufficiens, quia haec nunquam fit sufficiens, cum nunquam sit in illo genere certitudinis, quae possibilis est circa huiusmodi crimina, praesertim quod haeresis non subiacet foro externo, nisi vt manifestata per signa externa, & vt talis non est delictum difficilioris probationis magis, quàm furtum, ac simonia, pro quibus non sufficiunt testes singulares.

21 Deinde probatur, quia testes singulares se habent ac si omninò essent vnus tantùm, vt docent Doctores communiter, quos sequitur Farinac. *d. quaest. 64. de testib. num.34.* Quia cum non conueniant in eo, quod deponunt, reuera vnus est tantùm, qui deponit. Testis autem vnicus non computatur, sed se habet, ac si non esset in ordine ad sententiam, quia illi contraponitur negatio rei, *cap. In omni negotio, & cap. veniens ad nos, de testib. & l. iurisiurandi, C. de iureiur.* ac Doctores apud Farinac. *quaest. 63. de testib. num.1. & 7.* Id, quod potiori iure locum habere debet in crimine haeresis, in quo debent probationes esse luce meridiana clariores, *ca. Sciant cuncti 2. quaest. vlt.* Simanch. *de cath. instiut. tit.50. num.21. & tit.51. num.2.* Farinac. *in pr. quaest.86. de reo confes. num.6.* vbi alij. Quoniam agitur de maximo praeiudicio rei, & ideò non debet condemnari, nisi certò constet de crimine. Probatio autem per testes singulares non est talis generis, quia non est plena probatio; idque etiamsi dictum vnius adiuuet dictum alterius. Quia vel vnus adiuuat alterum, vt contestis, & tunc non sunt amplius testes singulares; vel adiuuat tantùm, vt adminiculans, & tunc cum remaneant singulares singularitate adminiculatiua, quamuis probatio crescat, non tamen fit plena, & sufficiens, vt notat Farinac. cum communi *d. quaest.64. num.113.*

22 Postremò probatur, quia vnus testis non sufficit ad condemnandum aliquem de haeresi, sicut nec de quolibet alio crimine, quia non facit plenam probationem. Ergo nec multi testes singulares, quia singuli faciunt imperfectam probationem. Ex probationibus autem pluribus imperfectis non fit vna perfecta, quando non possunt coniungi in contestationem iuxta regulam iuris, quae non prosunt singula, nec multa iuuant, *l. Sancimus, §. Si quis autem, C. de donat. & l. vsura C. de Vsur. & l. si tres tutelas, C. qui numero & l. si idem, ff. de iurisd. omn. Iud.* ac notat Farinac. cum alijs *in pr. quaest.86. num.72. & seq. & quaest.187. de heres. §.1. num.7.* Siquidem plena coniunctio testium in vnam probationem habetur ratione contestationis, & ideò sunt contestes, atque adeò plenè coniunguntur, quia vnum, & idem testificantur; vnde conuenientia in re testificata facit testes coniungi. Ergo, quando non conueniunt in re testificata, non possunt coniungi in vnam probationem. Testes autem singulares non conueniunt in re testificata, alioquin non essent singulares.

23 Atque ex his non obstant rationes contrariae. Ad primam enim respondetur, nunquam animum Iudicis induci ad perfectè credendum, aliquem esse haereticum, si testes sint singulares quoad ipsam haeresim. Quia cum sciat, vnicum testem quantumuis qualificatum non conuincere de aliquo delicto, prudenter infert, quod neque plures singulares conuincant de pluribus delictis; quia semper vnus est tantùm de vno. Et ideò cum ex parte criminis, & attestationis desit credibilitas, non potest perfectè credere. Solùm potest induci ad credendum, aliquem esse in fide perfidum; quia manifestauerit plures falsas opiniones circa fidem, aut esse seminatorem falsae doctrinae ex eo, quod plures testes singulares deponunt de pluribus haeresibus disseminatis. Et in hoc casu si articuletur processus, tunc testes non erunt singulares, sed contestes; quia de vno, & eodem deponunt, concordantes in eo, quod sit corruptor fidei, & vtentur haeresibus disseminatis, tanquam rationibus sui dicti.

24 Ad secundam. Falsum est, quod magnus numerus testium singularium faciat Iudicem non dubitare, atque adeò iudicium indubitatum, si sint omninò singulares. Quia sicuti hoc non praestat vnicus testis, ita nec plures singulares; quia, cùm de singulis rebus deponant, se habent, vt vnicus testis. Si autem in aliquo sint contestes, & super ipso articuletur processus, faciunt plenam probationem quoad ipsum.

25 Ad tertiam. Non possunt esse in fauorem fidei, quae iniusta sunt. Est autem iniustum, quod acceptetur tanquam conuincens probatio, quae reuera non est conuincens. Sic neque etiam esset in fauorem fidei, quod statim damnarentur, qui denunciantur, vt haeretici absque vlla probatione. Deinde ratione fauoris in fidem eae tantùm probationes ampliandae sunt, quae ex genere suo sunt probationes sufficientes ita, vt probatio sufficiens in fauorem fidei complectatur eas, quae patiuntur aliquos defectus, non autem quod illa, quae ex genere suo non est sufficiens, euadat sufficiens.

26 Ad quartam. Testes illi, qui dicuntur probare suffi-

cienter

cienter in crimine læsæ maiestatis, sunt contestes circa id, super quo deponunt. Quia quando admittuntur in hoc crimine testes singulares in loco, tempore, & actu, supponitur, quod fuerint exerciti plures actus, de quibus singulis singuli testes deponant, atque adeò supponitur etiam crimen habituale, & permanens, quod per plures actus manifestetur. Vndè est eadem ratio, ac de eadem specie hæresis manifestata per diuersos actus, & proinde testes deponunt de ipso crimine permanente, & vtuntur illis actibus particularibus, tanquam ratione sui dicti. Hinc si agatur de probando hoc crimine ex vnico actu, tunc singularitas in testibus tollit fidem, vt notant Foller. *in pr. cr. v. Item quod commisit crimen læsæ maiestatis n. 3.* Osasch. *dec. 79. n. 39.* Petr. *de fideicom. q. 12. n. 722.* & Farinac. *d. q. 64. de testib. n. 222.* Et quoad crimen sollicitationis in sacramentali confessione respondetur, quod Pontifex in illa constitutione non intendit, quod sufficiant in eo crimine præcisè testes singulares, sed vult, quod in ipso procedatur sicut in ijs, quæ sunt difficilis probationis, & proinde quod possit infligi pęna, concurrentibus cum testibus singularibus indicijs, præsumptionibus, & adminiculis, delictumque sit probatum arbitrio Inquisitorum, rationabili quidem, quod sanè non possunt rationabiliter præstare, nisi ea concurrant, quibus moueantur ad credendum perfectè, ita esse. In hoc autem casu interuenit perfecta probatio per *l. quingenta, ff. de probat.* vbi Doctores.

27 Itaque statuere, quod sufficiant pro pœna ordinaria testes singulares quoad substantiam hæresis, vel alterius delicti, est contra leges Ciuiles, Canonicas, & Diuinas. Statuere verò, quod pro pœna ordinaria, vbi praxi receptum est, sufficiant testes singulares, in tempore, & loco duntaxat, concordantes tamen, siue contestes in specie hæresis, est iuxta praxim, ac consuetudinem Lusitanam approbatam à Paulo III. & à S. Congregatione S. Officij. Vbi verò non extat talis consuetudo, est procedendum ad pęnam extraordinariam arbitrio Inquisitorum.

CONSVLTATIO CXI.

Cuius sit in matrimonij impedimentis dispensare?

1 IN omnibus impedimentis matrimonij, Ecclesiastico iure, vel christiani populi more constitutis, solus Romanus Pontifex dispensare potest, ad cuius tribunal, & iudicium matrimoniales causæ pertinent, puta de Sacramenti partibus, de sacerdotali benedictione, de cognationis gradibus, de diuortijs, de impedimentis contractus. Nam hæc omnia ad res conscientiæ, ac spirituales spectant; non enim apud Christianos contractus legitimus matrimonij à Sacramento matrimonij separatur.

2 De Sacramentis autem, rebusque conscientiæ, quæ ex legibus diuinis pendent, iudicare Pastorum Ecclesiæ est, quorum Summus est Romanus Pontifex, Vicarius Christi, qui diuortij, & repudij causam non ad politicum Magistratum remisit, sed ipse iudicauit *Matth. 5. & 19.* Similiter & Apostolus *1. Corinth. 7.* de coniugijs leges tulit, semperque vsu in Ecclesia recepto de causis matrimonialibus non Reges, non Principes, sed Pontifices consulti sunt, vt meritò Concilio Tridentino anathema dictum sit eis, qui asseruerint, causas matrimoniales ad Iudices Ecclesiasticos minimè pertinere *sess. 24. can. 12.*

3 Attamen causæ matrimoniales merè politicæ, quales sunt de dotibus, de successione, de hæreditatibus, politico Magistratui subsunt; mixtæ verò eidem quoque subsunt, cum subordinatione tamen ad Ecclesiasticum Iudicem, ita, vt si lex ciuilis Ecclesiasticæ aduersetur, eidem cedere debeat, prout in Iustiniani lege consobrinorum permittente coniugia euenisse conspicimus, quam D. Gregorius *in epist. ad Augustinum* Anglorum Episcopum, relata *in c. quadam lex 24. q. 3.* reiecit, vniuersa comprobante Ecclesia.

CONSVLTATIO CXII.

An officiales, qui gaudent priuilegio fori S. Officij, sint exempti à Tribunali R. Fabricæ S. Petri pro executione legatorum piorum; vel saltem recurrendum sit ad Inquisitorem, vt subscribat primam citationem duntaxat, quemadmodum in Tribunali d. S. Officij cum alijs exemptis obseruatur?

1 ADducitur pro Fabrica, eiusque facultatibus Breue Leonis X. sub 1. Octobris 1527. confirmatum à Paulo III. *constit. 31. §. 15.* & Constitutio 3. Clementis VII. Breue Iulij III. in quo confirmatur aliud Breue Pauli III. sub 20. Iulii 1552. quod est facultatiuum auocandi omnes causas piorum legatorum à quocunque Iudice.

2 Asserit Maranta *tom. 1. resp. 20. num. 78. & tom. 3. resp. 68. num. 10. & 11.* Vbi in specie loquitur de authoritate, quam in dictis casibus habet R. Fabrica contra Inquisitores, & allegatur decretum S. Congregationis S. Officii sub Vrbano VIII. 28. Augusti 1639. pro Melitensibus, quod est huiusmodi. *Commissarius Fabricæ S. Petri prætendit cognoscere causas familiarium illius S. Officij ad fabricam spectantium, Sanctissimus decreuit, Officiales, Ministros, & familiares S. Officij non gaudere priuilegio fori in causis dictæ Fabricæ, sed eos obligatos esse respondere coram eodem Commissario Fabricæ, à quo si senserint se grauatos, recurrant ad Inquisitorem vti Iudicem delegatum appellationum.* Quippè Inquisitor Melitæ est delegatus Iudex appellationum ab ipsa Fabrica. Tandem adduci potest aliud decretum eiusdem S. Congregationis in Neapolitana pro Consultore S. Officii, qui erat obligatus pro legato pio, antequam esset Consultor. *Die 22. Augusti 1674. pro D. Iosepho Spera Consultore S. Officij Neapolis; proposita instantia, an causa ciuilis contra ipsum agitanda in Tribunali R. Fabricæ sit cognoscenda in S. Officio, vel in dicto Tribunali. Eminentissimi auditis votis decreuerunt, Iosephum Speram in casu, de quo agitur, non gaudere, & Episcopus Grauinæ non impediat.*

3 Censeo nihilominùs, huiusmodi officiales esse exemptos à Tribunali R. Fabricæ S. Petri. Ratio autem est; quia licèt Pontifices præcipuè Clemens VII. concedant dicto Tribunali amplissimas facultates, ipsum tamen non potest illas extendere vltra concessa præsertim quoad exemptos; id enim non solùm vergeret in præiudicium Romanæ Sedis, cuius interest, quod nemo manus apponat in sibi immediatè subiectos, *cap. Cum tempore, de arbitr. & cap. Cum olim, §. nos igitur de priuileg.* verùm etiam in præiudicium fidei catholicæ; quia quodammodo saltem indirectè officiales retardari possent per alienos Iudices ab officii exercitio contra intentionem Summorum Pontificum. Quare, nisi Summus Pontifex declaret, se velle, quod etiam officiales S. Officij subiiciantur quoad legata pia Tribunali R. Fabricæ, ij censendi sunt exempti. Et ita declaratum fuit à S. Congregatione S. Officii sub anno 1639. scilicet. *Inquisitor Bononiæ reddat computa Commissario Fabricæ hæreditatis N. cùm non possit ipse vti priuilegio S. Officij, dum simpliciter, vti administrator, & non vti Inquisitor cogitur à dicto Commissario.* Quo in loco notanda est distinctio illa, vti simplicis administratoris, & vti Inquisitoris, vel Officialis. Qua distinctione respondetur decreto Militensi, quod in contrarium adducitur, cum ex eo non constet, an vti Officiales, an verò vti simplices administratores requirebantur ad reddendum rationes Commissario R. Fabricæ. In omnem tamen euentum manuteneri debet S. Offi-

cium in possessione subscribendi per Inquisitorē primam citationem, de qua possessione constat ex sequenti decreto S. Tribunalis die 2. Septembris 1672. *In causis ciuilibus introducendis contra patentatos S. Officii Inquisitor subscribat primam citationem tantùm, vel Tribunal Fabricæ petat licentiam à S. Congregatione S. Officii citandi eius Officiales, & obtenta registretur in actis causæ.*

4 Neque obstant facultates R. Fabricæ; quia non sufficiunt ad procedendum contra exemptos, multòque minus contra S. Officium. Decretum verò Vrbani VIII. iam dicta est particulare pro Insula Melitensi. Et aliud emanauit in casu, quo Consultor erat debitor legati pii, antequam esset Consultor S. Officii. Qua de re dubium est inter Doctores exemplo Clerici debitoris, vel delinquentis, antequam assumeretur ad Clericatum, an scilicet gaudeat priuilegio fori.

CONSVLTATIO CXIII.

An in Breui Gregorij XIII. pro S. Officio Inquisitionis Taurinensis, in quo omnia, & singula spolia per regulares quascunque personas extra monasteria degentes in toto dominio tam Sabaudiæ, quàm Pedemontium ad Cameram Apostolicam pertinentia, in necessitates perpetuas eiusdem S. Officij donantur, & applicantur, sint comprehensi Regulares, qui degunt, vti Parochi in Ecclesijs vnitis suis monasterijs, extra tamen claustra positis, ibique, vel alibi præuia licentia suorum Superiorum è dicta Ecclesia parochiali causa infirmitatis discedentes occumbunt?

1 PRo affirmatiua adduco Constitutionem 44. eiusdem Gregorii XIII. incipiente *Officii nostri partes*, vbi expressis verbis comprebenduntur Regulares professi intra claustra suorum regularium locorum, etiam de licentia suorum Superiorum degentes, vt in illius proemio, quod denotat causam finalem, *l. fin. ff. de hered. instit.* & Ias. *in l. si pacto quo pœnam n. 14. C. de pact.*

2 Pro negatiua verò profero *cap. 3. sess. 6.* S. Concilii Trid. quod loquitur de Regulari degente extra claustra, idest, vt notant Doctores, viuente, seu habitante, seu commorante extra Monasterium, nempè quando non viuit conuentualiter sub suo Superiore cum regulari obseruantia; sufficit tamen, vt dicatur degens intra monasterium, seu claustrum, si viuat in aliqua Grangia, seu membro, seu residentia Monasterii, vt per Barbos. *de potest. Ep. alleg.* 105. *num.* 14. Ricc. *dec.* 81. *num.* 4. *p.* 4. Vt proinde S. Cong. Concilii sub die 6. Nouembris 1621. censuerit Priorem iussu suorum Superiorum in prioratu suæ Religionis residentem, licet solum, & vnicum minimè censeri degere extra claustra, atque adeò non posse ab Episcopo puniri in vim *d. cap. 3. sess. 6.* Et in hac specie Parochum regularem degentem extra claustra in parochiali vnita suæ Religioni, si deliquerit, non puniri ab Episcopo ex d. *cap. 3. sess. 6.* declarauit eadem S. Congr. 10. Februarij 1601. Quia non dicitur degere extra claustra, qui viuit sub obedientia sui Superioris, & de eius licentia incumbit curæ animarum, sed reputandus est, tanquam religiosus viuens intra claustra, atque adeò non videtur comprebendi in dicto Breui Gregorij XIII. pro S. Officio Inquisitionis Taurinensis, cui non obstat supradicta Constitutio eiusdem Gregorij, quia loquitur de apostatis, & fugitiuis.

3 At nihilominùs esse comprehensos iam declarauit obseruatio. Nam spolia Regularium decedentium Taurini extra claustra per Breue Gregorij XIII. S. Officio dictæ Ciuitatis fuerunt sæpiùs applicata, & licèt quandoque dictum fuerit debere applicari pro expensis missionum Capucinorum Sabaudiæ, & Vallis Tunonis, tamen perceptis necessitatibus S. Officij, denuò fuerunt illi applicata. Vndè spolium Curati Ordinis Cisterciensis fuit applicatum eidem S. Officio. Ex quibus apparet obseruatio dictæ Constitutionis 5. Gregorij XIII. quæ videtur loqui de Regularibus extra claustra degentibus, etiam de licentia suorum Superiorum, & obseruatio Breuis eiusdem Pontificis pro S. Officio Taurinensi, in quo comprehenduntur quæcunque personæ extra monasteria degentes, ac decedentes extra ipsa monasteria, atque adeò huiusmodi Parochi, qui verè degunt extra claustra, & extra illa moriuntur, idque fauore S. Officij, hoc est fidei, & vt superiorum Regularium fraudes euitentur, qui possent confingere licentias permanendi suos subditos regulares extra claustra, atque eludere præfatas constitutiones.

CONSVLTATIO CXIV.

1 *An præseferat cultum aliquem, atque adeò sit contra decreta Vrbani VIII. de cultu non exhibendo non beatificatis, neque canonizatis, foramen sepulchrorum, in quibus conduntur corpora Seruorum Dei, coopertum tabula, vt terra sepulchralis sumi posset à fidelibus, eam deuotionis ergo perquirentibus?*

2 *Anue etiam præseferat cultum aliquem sepulchrum circundatum crate lignea, vel ferrea balaustriorum? Vbi exhibetur forma ritè, ac rectè construendi processum super non cultu ad præscriptum decretorum Vrbani VIII.*

REspondeo. Vtrumque videtur aduersus decreta Vrbani VIII. quatenus specificationem tabellarum, Imaginum, lampadum, luminum, aliarumq; rerum testificantium beneficia accepta generaliter prohibuit apud sepulchra defunctorum cum opinione sanctitatis ante beatificationem, vel canonizationem appoui, vel retineri quodcunq; aliud venerationem, & cultum præseferens, atque indicans, vt legitur eorundem libello *pag.* 33. *in princ.* & *pag.* 8. *vers. quodcunq;* & apud Contilor. *de canoniz. Sanctor. cap.* 22. *n.* 19. Trullench. *in decalog. lib.* 1. *cap.* 9. *dub.* 6. *n.* 26. *cum seq.* Lauret. de Franch. *de controu. inter Episcop. & Regul. pag.* 242. Peyrin. *ad constit.* 3. *Leonis X.* Io. Anton. *in sum. Bullar. p.* 2. *tit. de Sanctor. non canoniz. pag.* 530. *col.* 1. Lezan. *consult.* 1. *n.* 22. Bordon. *in tribun. Iudic. in caus. fid. cap.* 15. *n.* 5. vbi alios refert. 1

Illa enim dictio vniuersalis *quodcunque* magis lata, quā dictio generalis *omne*, vt Tiraquellus ait *de retract. lignag.* §. 1. *glos.* 7. *n.* 26. vi sua etiam prædicta comprehendit, cum omnia includat, & nihil prorsus excludat ex latè congestis à Barbosa *dict. vsu frequent.* 317 *n.* 1. etiam impropriissima, Rota coram Coccino *dec.* 56. *n.* 4. & 5. *p.* 5. *recent.* Et quæ aliàs non comprehenderentur, Seraph. *dec.* 325. *n.* 7. quæue ex propria significatione non venirent, & specialē mentionem requirerent, Intrigliol. *dec.* 3. *n.* 131. cum aliis per Barbos. *supra n.* 5. & 9. adeòut comprehendat omnia omissa in enumeratione, qualiacunq; sint secūdùm Glos. *in auth. ex testamento, v. quodcunq;* ibique scribentes, *C. de collat.* Corn. *conf.* 63. *n.* 8. *vol.* 1. Rota *d. dec.* 36. *n.* 11. *p.* 5. *rec.* quamuis iuncta sit dictioni *aliud*, importanti similitudinem. Quia nec tunc propter effręnem suam vim comprehensiuam vniuersorum restrictionem pati dixerant Gozad. *conf.* 1. *n.* 19. & Rot. *d. dec.* 36. *n.* 10. Quare Socin. sen. *conf.* 32. *n.* 11. *vol.* 1. respōdit clausulam, *vel alio quocunq; modo* cōprehendere omnem vacandi modū, præter expressū. 2

Præsertim quia subsequentia participia *præseferens*, & *indicans* docent non solum vetitum fuisse id, quod præ se, nempe suapte natura cultum & venerationem fert, sed quidquid etiam illum simpliciter demonstrat cum Rebuffus *in princ. l. iudicasse 97. ff. de verb. signif.* dixerit *ex l. solent, ff. de præscript. verb.* idem esse indicare, quod demonstrare, idemque ait Budeus in *l. testium ff. de testib.* indicare esse simpliciter enunciare.

Non enim ambigi potest, quia foramen consultum dimissū sit in Ecclesia prope sepulchrum defuncti cum opinione Sanctitatis, vt fideles inde deuotionis causa sumere possent terram sepulchralem, & crates balaustriorum ipsū sepulchrum circundans, sint indicia, nempè demonstrationes cultus, ac venerationis exhibendę eo loco ob personam ibi sepultam. Qua ratione Contilor. *d. c.* 22. *n.* 2. inter prohibita recensuit extruere sepulchra cum aliquo signo, & visitantibus tradere quædam signa plumbea. 3

Nec

5 Nec prohibitio cultus, quem Scacch. *de not. & sign. Sanct. sect. 10. cap. 1. litt. B.* sumit pro religiosa veneratione tendente in aliquam creaturam respectiuè tamen ad Deum, qui est Religionis obiectum restringi debet ad publicum, qui nomine Ecclesiæ præstatur à persona publica, puta Sacerdote, vel alio eius ministro, sed intelligenda est de cultu quomodolibet præstito per quemcunque de populo in loco publico, qualis est Ecclesia, vt rectè probant Contilor. *d. cap. 22. num. 7. & 9.* & Scacch. *sub litt. B.*

6 Nec tale commissum excusandum est prætextu ignorantiæ supradicti decreti, cum in fine Breuis *pag. 16.* adsit clausula: *vt autem præsentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis de his ignorantiam prætendere possit, volumus pariter, & mandamus, quod eæ tem præsentes &c. ad Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, nec non Cancellariæ Apostolicæ valuas, ac in acie Campi Floræ affigantur, & publicentur &c. quæ sic publicatæ & affixæ post duos menses à die publicationis computandos omnes & singulos, quos concernunt perinde afficiant, & arctent, ac si vnicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent.* Cuius clausulæ virtus, stante affixione, & publicatione facta in singulis locis superiùs expressis, vt legitur *d. pag. 16.* in fine super notitia inducit præsumptionem iuris, ac de iure adeò, vt nullam probationem in contrarium admittat, sicut post Gulielm. docet Imol. *in Clem. 1. n. 15. post med. de iudic.* Quare etiam Cardinal. Zabarel. *ibi n. 18.* in fine dixit ex mente Pauli de Eleazar, quod dum Papa vult citationem per edictum habere vim citationis personalis, non auditur volens probare, ad se non peruenisse.

7 At præmissis nihil obstantibus, censeo neutrum ex his, quæ olim penes sepulchrum conspiciebantur, importare signum publicæ venerationis, & cultus. In primis enim foramen, ex quo terra sumebatur, non legitur prohibitum in decretis Vrbani, literaliter solùm probibentibus *pag. 2. & seq.* propè sepulturas defunctorum cum fama sanctitatis retineri tabellas votiuas, imagines, lampades, aliaue lumina, resque alias ad beneficia accepta testificanda, & imagines non apponi in altaribus, nec pingi cum diademate, laureolis aut radijs, seu splendoribus, vel alio quocumque modo cultum indicante, quorum nullum reperiri debet, nec penes sepulchrum, nec penes imagines adamussim est ostendendum.

8 Nec pariter alienum est à dispositis in Constit. B. Pij V. solummodò iubentis *in §. 6.* corpora defunctorum in tumbis profundis intra terram collocari; nec in Concilio Tridentino mandante, quod corpora sepulta in Ecclesia condantur sub pauimento, nullo tumulorum vestigio apparente, quod ex visitatione sepulchri, & dictis testium exactissimè legi debet esse obseruatum, cum sepulturæ dictorum Seruorum Dei esse debeant in tumba profunda sub pauimento coæquali, nullo tumuli vestigio eminente.

9 Ac multò minus crates, seu balauchia aliàs sepulchro superimposita; quia neque id legitur retineri vetitum in supradictis decretis, & sanctionibus. Eòque magis, si similes crates decentiæ causa consueuisse passim apponi ad sepulturas particulares priuatorum, & virorum illustrium, licèt non defunctorum cum fama Sanctitatis, vt vnanimiter adstruere debent testes, tanquam petiti super sepulchri recognitione examinandi. Nec propterea cultui Sanctis duntaxat debito videtur adscribendum id, quod particularibus virorum illustrium, ac in dignitate constitutorum sepulturis decentiæ causa solet adhiberi. At hæc speculatiuè duntaxat dicta intelligantur, in praxi standum sit ordinationibus, ac decretis S. Congr. Rituum ad quam iure spectat Vrbani decreta interpretari.

10 Esto igitur sine veritatis præiudicio, quod prædicta aliquam speciem cultus redolere potuissent, tamen pro sufficienti decretorum paritione satis foret, quod statim habita illorum notitia, vtrumque fuerit remotum, vt apparere debet ex visitatione sepulchri, sicut aliàs S. Rituum Congregatio censuit, non obesse progressui ad vlteriora non paritionem ab initio, & nouissimè in causis Gebennensis Serui Dei Francisci de Sales, & Serui Dei Ioannes de Cruce, non admissa interpretatione dictionum *statim, omninò, ac nullatenus*, quæ in dictis decretis leguntur, vt ex subiecta materia intelligendarum, habita nempè notitia ipsorum decretorum.

Quin amplius, quatenus diceretur *statim* post editionem decretorum paritum non fuisse, adhuc tamen locus esset progressui ad vlteriora, docui *tom. 1. consult. 55.* vbi obiectionibus respondetur. 10

Et quoniam in condendo processu super non cultu Seruorum Dei summè aliquando laborant Ordinarij in partibus, operæ pretium esse duxi, si illis hanc formam exhiberem, quæ fuit obseruata in beatificatione, & canonizatione Serui Dei Francisci Salesij, Episcopi Gebennensis, quæque est huiusmodi. 11

Federicus Episcopus Albanensis S. R. E. Card. Cornelius S. Rit. Congregationis Præfectus, Tibi Reuerendiss. 12
D. Episcopo Bellicen. ad introscripta peragenda specialiter deputato, salutem in Domino & in Commissis obedientiã, & nostris huiusmodi, immò veriùs Sanctæ Sedis Apostolicę firmiter obedire mãdatis. Nouerit Amplitudo tua, quod aliàs Sanctissimus D. N. sub die IX. Ianuarij 1648. per specialem commissionem, huic S. Congregationi directam, causam prosequutionis beatificationis, & canonizationis Serui Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennensis, commisit tenoris infrascripti videlicet: Beatissime Pater, adeò hactenus aucta est in dies, magisque augetur fama Serui Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennensis, qui natus die 21. Augusti 1567. in Castro Salesiano in Sabaudia, obijt Lugduni in Gallia die 28. Decembris 1622. delato postmodum illius corpore Annesium vnà cum miraculis, quæ Omnipotens Deus eius meritis, & intercessione concedere dignatur, vt concepta in diuersis Mundi partibus, maximè verò in Regnis Galliarum, & Ducatu Sabaudiæ erga illum deuotione, à plerisque in eorum necessitatibus inuocetur, & plurimorum etiam grauium Virorum existimatione, beatificationis, & canonizationis honore dignus, si accedat infallibile Sanctitatis Vestræ iudicium, reputetur; ex quibus moti, piaque intentione, ac particulari deuotione erga dictum Seruum Dei Franciscum de Sales ducta Serenissima Franciæ, & Nauarræ Regina Christianissima, ac Ducissa Sabaudiæ, totus Clerus Franciæ in Assemblea generali congregatus, & singuli ferè Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & alij eiusdem Cleri particulares; Necnon Archiepiscopi, & Episcopi Ducatus, ac tota Serenissima Domus Sabaudiæ Principum. Pedemontium, ac totus. Clerus d. Gibennensis Ciuitatis Annissiensis vnà cum plusquam centum Monasterijs Monialium, à præfato Seruo Dei fundatis, instanter petierunt à Sede Apostolica, & S. V. vt ad eamdem Serui Dei beatificationem, & canonizationem procedere dignaretur; proptereà exhibitis in Congregatione S. Rit. processibus auctoritate ordinaria confectis in pluribus locis super Sanctitate vitæ, & miraculis dicti Serui Dei, eisdemque ab illa visis, & discussis ad relationem Serenissimi Principis Mauritij, tunc vnius ex d. Congregationis Cardinalibus, vigore commissionis fel. rec. Vrbani VIII. S. V. Prædecessoris, habentis clausulam absque alia processuum in genere confectione, decretæ, & expeditæ fuerunt literæ remissoriales, & compulsoriales die 21. Iunij 1626. In quorum exequutionem Apostolica auctoritate confecti sunt processus iam transmissis ad S. Congregationem, nondum aperti, sed quia superuenerunt noua decreta huiusmodi causa siluit. Crescente autem in dies magis fama Sanctitatis & populorum deuotione erga dictum Seruum Dei; ideò repetitis instantijs penes S. V. ab Imperatrice, Duce Lotharingiæ, & Ducissa, & Principibus Sabaudiæ, & nonnullis Archiepiscopis, Episcopis, & alijs totius Cleri Galliarum, Pedemontium Præsulibus, & Gebennen. & Annessien. Capitulis, atque Monialibus prædictis pro parte deuotorum S. V. Oratorum Christophori Giardiæ Congregationis S. Pauli Bernabitarum Sacerdotis, Gabrielis de Resanson Sac. Theologiæ Doctoris, ac Ioannis de Montherou Monteron à Capitulis Gebennen. & Annissien. ac Monialibus prædictis capitulariter congregatis insolidum Procuratorum in hac causa specialiter constitutorum, humiliter S. V. supplicatur, quatenus dignetur causam, & causas beatificationis & canonizationis, nec non cognitionem virtutum, morumq; ac miraculorum, & publicæ famæ Sãctitatis dicti Serui Dei Francisci, populorũq; erga

ipsum deuotionis cnm suis, & illarum incidentibus, dependentibus, emergentibus, abnexis, & connexis eidem Congregationi Sacrorum Riruum in Statu, & terminis, in quibus reperitur, citra tamen probationem hactenus gestorum, & quauis auctoritate, seu facultate peractorũ, committere, & mandare cum facultate. In primis & ante omnia aliqnem ex RR. DD. Cardinalibus eiusdem Sac. Congregationis in causæ Relatorem deputandi, & processus super obseruatione decretorum editorum super nõ cultu à fel. rec. Vrbano VIII. S. V. Prædecessore in Congregatione Sanctissimæ Inquisitionis, si aderunt probationes, consectionem in Curia R.D. Catdinali S.V. Vicario, si verò exrra curiam alicui Epsscopo iuxta eorundem decretorum tenorem committendi, factaque per eamdem Sac. Congregationem declaratione, suptadictis decretis sufficienter paritum esse, eaque post relationem S. V. faciendam ab eadem S. V. approbata, dictos processus remissoriales auctoritate Apostolica confectos, seruatis seruandis aperiendi, & videndi, an per æquipollens sint sufficienter instrncti, & ad huiusmodi effectum formandi, & discutiendi cotam S. V. dubium, an procedendum sit ad vlteriora, & quatenus S. V. videatur posse vlteriùs procedi, discutiendi de sola validitate dictorum processuum Apostolica auctoritate, vt supra, confectorum; quia à die obitus prædicti Serui Dei nondum lapsi sunt anni quinquaginta, & huiusmodi articulo validitatis definito, illi per Secretarium Congregationis claudantur, & obsignentur sigillo Sac. Congregationis, non aperiendi, donec veniat plenitudo temporis dictorum annorum quinquaginta iuxta formam nouorum decretorum cum facultate etiam, si opus fuerit, alias literas remissoriales super præmissis, citato fidei Promotore, ad quascunque Mundi partes decernendi, & relaxandi, ac etiam in Curia, iura, & munimenta recipiendi, & si opus fuerit, testes per Reuerendissimum D. Cardinalem Vicarium, seu Episcopum ab eo deputandum, examinarI faciendum, præuia citatione, & cum interuentu dicti Promotoris, vel eius Subpromotoris super articulis, & interrogatorijs aliàs in actis datis, vel additionaliter, & alijs nouis in actis exhibendis subcensutis, & pœnis &c. & alijs facultatibus opportunis, & discutiendis de illarum validitate, duntaxat postea claudendis, & sigillo Congregationis obsignandis, vt supra, aliaque omnia, & singula in præmissis, & circa ea quomodolibet necessaria, & opportuna faciendi, dicendi, gerendi, & exequendi, seruata tamen in omnibus, & singulis forma, & tenore nouorum decretorum, non obstantibus Constitutionibus etiam vniuersalibus, Synodalibus Concilijs editis, & alijs ordinationibus Apostolicis, regulis Cancellariæ, cæterisque contrarijs quibuscunque, statutis &c. pro plenè, & sufficienter expressis habendis &c. quodque post supradictæ commissionis præsentationem in vim eiusdem fuit aliàs per eandem Sac. Congregationem deputatus in Relatorem huius causæ Eminentiss. & Reuerendiss. D. Cardinalis Franciottus cum omnibus facultatibus in eadem commissione contentis, & postea in huiusmodi causa fuerunr decretæ, & relaxatæ literæ remissoriales, etiam compulsoriales, directæ Reuerendissimo Episcopo Gebennensi ad effectum, vr coram eo construeretur processus super paritione decretis ab Vrbano VIII. in Congregatione Sanctissimæ Inquisitionis super non cultu editis, etiam coram eo facto dicto processu, illoque Sac. Rit. Congregationi præsentato, & deinde aperto, & discusso, procurator causæ, visis oppositionibus R.P.D. Promotoris fidei super illius inualiditate, hniusmodi deputationi renunciauit, & in Congregatione habita coram Sanctissimo institit pro noua remissoria, & Sanctissimus eam concedi mandauit, prout in decreto sub his verbis, videlicet: Compilato auctoritate Apostolica particulari processu super non cultu, non adhibito Seruo Dei Francisco de Sales, Episcopo Gebennensi in vim decretorum à fel. rec. Vrbano VIII. in Sanctissima Inqnisitione editorum cum pronunciatione Episcopi Gebennensis, eoque die 21. Nouembris 1648. in Congregatione Sac. Rit. proposito, præsentato, & aperto processu, procurator causæ, visis oppositionibus R.P.D. fidei Promotoris super illius inualiditate, renunciando huiusmodi deputationi, supplex institit in Congregatione coram Sanctissimo D.N. pro noua Remissoria ad effectum construendi nouum processum super cultu eidem Seruo Dei non adhibito, & Sanctissimus D.N. de consilio Eminentissimorum Patrum petitam Remissoriam concedi mandauit alteri Ordinario dirigendam die 6. Februarij 1652. A. Cardinalis Capponius loco ✠ sigilli, Hieronymus Archiepiscopus Bononien. Secretarius, ac insuper in executione supra inserti decreti à Sac. Congregatione Ordinaria emanauit decretum super deputatione Amplitudinis tuæ sub tenore infrascripto videlicet. Concessa in Congregatione coram Sanctissimo D.N. habita die 6. Februarij proximi præteriti, noua remissoria pro constituendo processu super cultu non adhibito Seruo Dei Francisco de Sales Episcopo Gebennensi ad formam decretorum fel. rec. Vrbani VIII. in Sanctissima Inquisitione editorum, procurator eiusdem causæ supplex institit in Congregatione Sac. Rit. præposita pro declaratione Iudicis, cui huiusmodi remissoria dirigi possit, & Eminentissimis Patribus, citato R. P. D. fidei Promotore, ad relationem Eminentissimi D. Cardinalis Franciotti, visum fuit, prædictam remissoriam posse dirigi Episcopo Bellicensi cum facultatibus necessariis, & opportunis, si Sanctissimo D. placuerit die 2. Martii 1652. de qua Sac. Congregationis sententia habita per Eminentissimum Cardinalem Capponium Præfectum relatione, Sanctitas sua annuit die 4. eiusdem. Federicus Episcopus Albanensis Cardinalis Cornelius loco ✠ sigilli. Roccius Sac. Rit. Congregationis Secretarius, ac demum citato prius coram eodem Eminentissimo D. Cardinali Franciotto R.P.D. Petro Francisco de Rubeis, Sanctæ fidei Promotore, per Camillum Sanctissimi D.N. Papæ Cursorem, ad dicendum, & excipiendum contra articulos facto in actis infrascripti Notarii datos, videndum, & audiendum illos, ad probandum admitti in Curia, & extra, ac decerni literas remissoriales ad partes dirigendas, Amplitudini tuæ Iudici ab eadem Sac. Congregatione deputato, cum facultatibus, vt coram te fieri, & construi possit processus super paritione decretis Sanctissimę Inquisitionis ab Vrbano VIII. super non cultu editis, & aliis necessariis, & opportunis concordandi de re, loco, loco loci, & portitore, nec non constituendi, & deputandi aliquem Subpromotorem fidei apud acta infrascripti Notarii, qui huiusmodi processui intersit, & commodè citari possit, aliàs videndum mandari fieri processum per affixionem ad valuas maioris Ecclesiæ loci, seu locorum deputandum, necnon ad dandum Interrogatoria in dictis literis includenda aliàs videndum illas mandari expediti, claudi, & examinati sine illis, & quodcunque decretum necessarium, & opportunum in præmissis, & circa præmissa videndum fieri, & interponi ad diem infrascriptum: qua adueniente comparuit legitimè coram Eminentissimo D. Cardinali Franciotto D. Honoratus Ginus huius causæ procurator, & facto produxit articulos, & institit, ac obtinuit dictos articulos ad probandum admitti, ac dictas literas remissoriales, & compulsoriales decerni, & relaxari, ac Amplitudini tuæ dirigi ad effectum, vt coram te fieri, & construi possit dictus processus, vt infra, & post dictum decretum eadem die dictus D. Honoratus Procurator dictas literas cum facultatibus, vt supra decretas, & relaxatas, per nos expediri petiit, & institit. Et ideò Nos Federicus Cardinalis Cornelius dictæ Sac. Congregationis Præfectus volentes ea, quæ à Sanctissimo D.N. Papa committuntur, & quæ in ipsa Sac. Congregatione statuta sunt, debitæ executioni, vt par est demandare, & considerantes etiam æquum, & iustum esse, Dei gloriam, quæ in seruis suis resplendet, manifestam fieri, easdem literas nos etiam relaxamus, & expedimus, necnon amplitudinem tuam, de cuius fide, integritate, & religionis zelo, & perpetua, ac debita erga hanc Sanctam Sedem Apostolicam obedientia plurimùm in Domino Sac. Congregatio confidit, & nos confidimus, in illarum executorem nominamus, & constituimus, tibique authoritate ordinaria huius Sac. Congregationis, & respectiuè Apostolica, qua fungimur in hac parte, per præsentes committimus, & manda-

mus

mus, quatenus vice nostra, & singulis actibus procedendo omnes & singulos testes, literas, scripturas, instrumenta, munimenta, & alia quæuis probationum genera, qui, seu quæ coram te Iudice produci, & compulsari contigerit, à personis legitima mandata procuræ habentibus recipias, & testes primò iuxta interrogatoria à R. P. D. Promotore fidei hìc in Curia data, ac in præsentibus literis conuolota, & sigillata tam in Ciuitatibus Annesij, ac Belliceosis, quàm in alijs locis, vbi opus fuerit in Ecclesijs, Oratorijs, pijsque locis exprimendo semper locum loci; respectu verò infirmorum, quibus cum alijs locis per te eligendis, & deputandis pro Tribunali sedente admittas, receptoque prius in manibus tuis ab ipsis testibus cuiuscumque gradus, status, sexus, seu conditionis, etiam Sacerdotibus, existant (exceptis Episcopis) iuramento tactis Sacrosanctis Euangelijs coram Amplitudine tua positis, & non aliàs, aliter, nec alio modo de veritate dicenda super ijs, super quibus examinabuntur. Primò, iuxta dicta interrogatoria, & deinde super articulis in fine præsentium literarum registratis per extensum coram te, & coram fide digno Notario publico Apostolico, siue Ecclesiastico ab Amplitudine tua similiter deputando, & in tuis manibus tactis Sacrosanctis Euangelijs de fideliter exercendo officium suum iurato diligenter iuxta formam superiùs expressam, examines, hoc expressè seruato, quod Testes in Ecclesijs, Oratorijs, pijsque locis, & in locis locorum in ijsdem deputatis omninò interrogentur, eorumque dicta excipiantur: animaduertendo, vt ijdem Testes quæcumque habent explanatè, & per extensum deponant, nec se referant ad attestationes aliàs redditas, neque eis recitentur, quæ aliàs ipsi deposuerunt. Et vlterius eidem Amplitudini tuæ prædicta auctoritate committimus, & mandamus, quatenus ex dictis depositionibus testium coram te receptis, & alijs iuribus, rationibus, & munimentis quibuscumque productis, & compulsatis, debeas, & possis, si tamen de iure tibi hoc visum fuerit, fieri posse per decretum, seu sententiam diffinitiuam pronunciare, nullum cultum prædicto Seruo Dei Francisco, neque illius sepulchro, reliquijs, & imaginibus adhiberi, & proptereà decretis ab Vrbano VIII. in Congregatione Sanctissimæ Inquisitionis editis, sufficienter, paritum esse. Vt autem prædicta omnia liberiùs exequi valeas, eadem authoritate tibi committimus, & mandamus, vt Nuncium, seu Nuncios, præuio iuramento ab eis recepto de fideliter exercendo officium suum, deputare possis pro citationibus faciendis, & alijs mandatis, & decretis suis exequendis, & vt testes prædictos se se examini subijcere nolentes, vel recusantes exhibere Scripturas ad causam facientes sub censuris, & pœnis Canonicis, omni, & quacumque appellatione postposita omnibus iuris, & facti remedijs opportunis cogere, & compellere valeas: & completo dicto processu, & pronunciato, prout supra, ac facta illius extractione, & ansculatione cum alio Notario per te nominando, & in tuis manibus de fidelitate iurato, illum clausum, & sigillatum fideli nuncio, seu portitori, præuio iuramento, ad nos deferendum eadem Amplitudo tua consignet, citato tamen in omnibus actis Subpromotore fidei per R. P. D. Promotorem hìc in Curia nominato, vel alio in partibus per te nominando in vim literarum eiusdem R. P. D. Promotoris ad partem relaxaratum, & omnia acta huius processus in loco solitæ audientiæ conficiantur, & non aliàs, aliter, nec alio modo decernentes irritum, & inane quicquid contra formam præsentium literarum scienter, vel ignoranter fuerit exequutum, pro quibus omnibus exequendis tuam diligentiam, & curam, & qualem speramus, fidem adhibere, in præmissis, ita Amplitudo tua se gerere studeat, vt & gratiam ab hac Sacr. Congregatione, & retributionem laboris ab Altissimo pro seruis suis consequi possis; absolutionem verò omnium, qui in prædictas pœnas, & censuras quomodolibet incurrerint, eidem Sac. Congregationi, vel Summo Pontifici tantummodò reseruamus. In quorum omnium, & singulorum præmissorum testimonium præsentes manu nostra, nec non infrascripti R.P.D. Prothonotarij Apostolici de numero participantium ad acta Sac. Congregationis pro tempore deputati, & eiusdem Sac. Congregationis R. P. D. Secretarij, nostroque sigillo munitas fieri expediri, & relaxari mandauimus per acta infrascripti Notarii eiusdem Sacr. Congregationis. Datum Romæ in Palatio nostræ solitæ residentiæ anno à Natiuitate D. N. Iesu Christi 1652. Indictione 5. die verò 6. Septembris, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Innocentii Diuina prouidentia Papæ Decimi, anno eius Octauo.

Christi nomine inuocato pro Tribunali sedentes per hanc nostram diffinitiuam sententiam, quam de peritorum consilio ferimus in his scriptis in causa, & causis Beatificationis, & Canonizationis Serui Dei Francisci de Sales, olim dum vixit Episcopi Gebennensis coram nobis à Sede Apostolica, & Sac. Rit. Congregatione, deputatis inter R. D. Gabrielem de Bezanson Sacræ Theologiæ Doctorem, Priorem SS. Petri, & Vrsi, Canonicum Theologalem Augustensem, & deuotarum Monialium primi Monasterii Visitationis B. Mariæ Annessiensis Principalium, Procuratorem specialiter constitutum ex vna, & R. D. Franciscum Durand Presbyterum, Promotorem fiscalem nostrum, & ab Illustrissimo, & Reuerendissimo, D. Petro Francisco de Rubeis Sanctæ fidei Promotore, seu à nobis in vim literarum ipsius Subpromotorem deputatum, de, & super non cultu, & obseruantia decretorum Vrbani VIII. in Sanctissima Inquisitione editorum, partibus ex altera, visis literis nostræ deputationis ab Eminentissimo, & Reuerendissimo D. Cardinali Cornelio Sac. Congregationis Præfecto sub die 6. Septembris anni 1652. vnà cum commissione manu Sanctissimi signata, & decretis eiusdem Sac. Congregationis, ac Eminentissimi D. Cardinalis Franciotti, causæ Ponentis, in eisdem literis insertis, visis depositionibus Testium coram nobis legitimè inductorum, iuratorum, & examinatorum, visis scripturis, & iuribus productis, ac præsentatis, visis Constitutione, & Deputatione Procuratoris, & respectiuè Subpromotoris, visis literis prorogationis, & Eminentissimo D. Cardinali Episcopo Medices, Sac. Collegii Decano, Sac. Rit. Congregationis Præfecto sub die 8. Augusti anni 1653. Viso toto processu, & visis videndis, & examinatis examinandis, Christi nomine repetito, dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, ac diffinitiuè sententiamus circa sepulchrum, imaginem, & reliquias dicti Serui Dei Francisci de Sales maximè ab annis 1643. & 1648. & 1652. respectiuè nihil reperiri, quod cultum, & venerationem præseferat, aut sit quoquo modo contra formam dictorum decretorum, sed ab illis annis omnia respectiuè cultum, & venerationem præseferentia fuisse amota, & sublata, ac proinde à dicto tempore vsque ad præsens dicta decreta, tam in præsenti Ciuitate Annessiensi, quàm in Ciuitate Lugdunensi, & vbique locorum obseruata fuisse, & obseruari, & illis nequaquam contrauentum fuisse, nec contraueniri, illisque sufficienter paritum esse, & ita dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, ac diffinitiuè sententiamus, non solùm prædicto, sed omni alio meliori modo. Ita pronunciaui sic signatum. Ego Ioannes Episcopus Bellicensis Iudex Apostolicus Deputatus.

Lata, & lecta fuit præsens sententia per Illustrissimum, 12
& Reuerendissimum D. Ioannem Episcopum Bellicensem, Iudicem Apostolicum, supradictum deputatum, sedentem pro Tribunali in Ecclesia Monialium B. Mariæ Annuntiatæ, istius Ciuitatis Annessiensis Diœcesis Gebennensis, & per me infrascriptum Notarium Apostolicum, & Scribam huius causæ deputatum promulgata, præsente, ac intelligente R. D. Francisco Durand, fidei Subpromotore, constituto anno à Natiuitate D. Nostri Iesu Christi 1653. Indictione 6. Pontificatus autem Sanctissimi D. N. D. Innocentii Diuina prouidentia Papæ X. anno eius 10. die verò 11. præsentis mensis Octobris, qui non erat feriatus, nec aliquo festo impe-

impeditus, sed lucidicus, & vnus ex deputatis, præsentibus Venerabilibus, & RR. DD. Nicolao Baytaz, Presbytero Decàno Ecclesiæ Collegiatæ B. Mariæ istius Ciuitatis Annessiensis, Iacobo Gentili, Presbytero, Sac. Theologiæ Doctore, & Canonico Ecclesiæ Gebennensis, Ioanne Baptista Gard, Presbytero Canonico, & Sacristiæ Præfecto, necnon Archiepiscopo Machabæorum dictæ Ecclesiæ Collegiatæ, Claudio Charuet, nobili Petro Roland Presbyteris, & Canonicis Ecclesiæ Collegiatæ prædictæ, Petro Bruoier, Presbytero Honoratio dictæ Ecclesiæ, & multis alijs grauibus viris tam Ecclesiasticis, quàm secularibus, qui signauerunt cum DD. Subpromotoribus: Et Ego Guilielmus Parra Notarius Apostolicus, in hac causa deputatus, me subscripsi, & pro fide meum consoetum signum propria manu apposui, sic signatum, Franciscus Durand, Subpromotor Constitutus. Ego Claudius de Macher Consobpromotor Notarius. Ego Nicolaus Baysaz præsens, Gentil testis præsens. Ioannes Baptista Gard testis præsens. Ego Petrus præsens. Ego Petrus Brunier præsens, Parra Notarius Apostolicus deputatus.

N. 3. Tabella Testium	Nomen & Ætas	Inductio	Citatio	Iuramentum	Examen
Primus Testis	R. D. Franciscus de Lalè Annorum 48.	Die 15. Maij 1653. fol. 74 à ter.	15. Maii 1653 fol. 85. à ter.	16. Maii 1653 fol. 128. à ter.	20. Maii 1653 fol. 140.
Secundus Testis	R. D. Petrus Franciscus Annorum 47.	15. Maij 1653 fol. 74. à ter.	15. Maii 1653 fol. 129.	16. Maii 1653 fol. 129.	20. Maii 1653 fol. 160.
Tertius Testis	D. Ioannes Paulus Truitat Annorũ 47.	15. Maij 1653 fol. 75.	15. Maii 1653 fol. 91.	16. Maii 1653 fol. 129.	21. Maii 1653 fol. 180.
Quartus Testis	D. Ioannes Faber Annorum 52.	15. Maij 1653 fol. 79. à ter.	15. Maii 1653 fol. 94.	16. Maii 1653 fol. 129.	21. Maii 1653 fol. 201. à ter. & seqq.
Quintus Testis	D. Ioannes Orsat annorum 41.	15. Maij 1653 fol. 75.	15. Maii 1653 fol. 97.	16. Maii 1653 fol. 129. à ter.	23. Maii 1653 fol. 217. à ter. & seqq.
Sextus Testis	D. Franciscus Allegret annorum 34.	15. Maij 1653 fol. 75.	15. Maii 1653 fol. 99. à ter.	16. Maii 1653 fol. 130.	24. Maii 1653 fol. 233.
Septimus Testis	D. Paulus Berard annorũ 58.	15. Maii 1653 fol. 75.	15. Maii 1653 fol. 102.	16. Maii 1653 fol. 130. à ter.	24. Maii 1653 fol. 251.
Octauus Testis	D. Iacobus Philippus Triuitat annorum 56.	15. Maii 1653 fol. 75.	15. Maii 1653 fol. 105.	16. Maii 1653 fol. 130. à ter.	24. Maii 1653 fol. 267. à ter.
Nonus Testis	D. Ioannes Baptista Tripiesannorum 45.	15. Maii 1653 fol. 73.	15. Maij 1653 fol. 107.	16. Maii 1653 fol. 131.	26. Maii 1653 fol. 298.
Decimos Testis	D. Petrus Giroletannorum 30.	15. Maii 1653 fol. 75.	15. Maii 1653 fol. 110.	16. Maii 1653 fol. 131.	26. Maii 1653 fol. 298.
Vndecimus Testis	D. Franciscus Fautè annorum 80.	15. Maii 1653 fol. 75.	15. Maii 1653 fol. 112.	16. Maii 1653 fol. 129. à ter.	27. Maii 1653 fol. 314.
Duodecimus Testis	Soror Frãcisca Magdalena de Chaugij annorũ 43	15. Maii 1653 fol. 75.	15. Maii 1653 fol. 115.	16. Maii 1653. fol. 133.	27. Maii 1653 fol. 333.

Nos

15 Nos Carolus, Episcopus Ostiensis, Cardinalis Medices, Sac. Collegij Decanus, Sac. Rituum Congregationis Præfectus, Tibi Reuerendissimo D. Episcopo Bellicensi, Iudici ab eadem S. Congreg. in literis remissorialibus, aliàs in causa beatificationis, & canonizationis Serui Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennensi sub die 6. Septemb. anno 1652. decretis, & relaxatis, & hic in Curia Romana sub die 9. eiusdem, seu &c. consignatis, deputato salutem in Domino, & in commissis obedientiam, & nostros huiusmodi, immò Sanctæ Sedis Apostolicæ firmiter obedite maodatis. Noueris, quod vltimo loco, instante & peteote Procuratore huius causæ, in eadem Sac. Congregatione emanaoit decretum prorogationis, seu concessionis noui termini earundem literarum teooris subsequentis videlicet, Gebennen. beatificationis & canonizationis Serui Dei Francisci de Sales Episcopi Gebennen. concessa remissoria ad conficiendum processum particularem in Ciuitate Annessien. super paritione decretorum ab Vrbano VIII. editorum, eaque directa Episcopo Bellicen. nondum tameo debitæ executioni demandata, procurator causæ ad cautelam humiliter iostitit pro prorogatione, seù concessione noui termini, & Sac. Rituum Congregatio, citato & audito R. D. fidei Promotore, terminum prorogauit, seu nouum concessit ad sex menses, si Sanctissimo D. N. placuerit die 10. Maij 1653. Et facta relatione per Eminentissimum & Reuerendissimum D. Cardinalem Sacchettum, Sanctitas sua annuit die 21. Iulij eiusdem anni, C. Episcopus Hostieosis Cardinalis Medices loco ✠ sigilli B. Roccius, Sac. Rituum Congregationis Secretarius. Post cuius quidem decreti in actis productionem fuit legitimè citatus coram Eminentissimo, & Reuerendissimo D. Cardinali Franciotto Relatore, aliàs in huiusmodi causa per eandem Sac. Congregationem deputato per Camillum S. D. N. Papæ Cursorem R. P. D. Petrus Franciscus Promotor fidei, à Sanctissimo D. N. Papa specialiter deputatus, ad videndum, & audiendum prorogari, seu nouum terminum coocedi ad alios sex menses dictarum literarum remissorialium in huiusmodi causa, aliàs ad partes relaxatarum iuxta formam supra ioserti decreti Sac. Congregationis cum omoibus facultatibus in eisdem literis concessis, & decretum oecessarium, & opportunum fieri, & interponi ad diem infrascriptam, qua adueniente, comparuit in iudicio legitimè coram eodem Eminentissimo D. Cardinali Franciotto D. Honoratus Ginus Commendatarius SS. Mauritij, & Lazari, huius causæ Procurator, & petijt, ac per eundem Eminentissimum D. Cardinalem obtinuit, dictum termioum prorogari, seu nouum concedi ad alios sex menses earundem literarum ab infrascripta die incipien. cum omnibus facultatibus in eisdem literis concessis, & posteà idem D. Procurator prædictus eadem die infrascripta Instrumentum huiusmodi decreti per dictum Eminentissimum D. Cardinalem Franciottum facti per nos expediri petijt, & institit, & ideò nos Carolus, Cardinalis Medices, dictæ Sac. Congregationis Præfectus, volentes ea, quæ in ipsa Sac. Congregatione statuta sunt, debitæ exequtioni (vt par est) demandare, supradictum Instrumentum decreti expedimus, ac exequi volumus, & mandamus per præsentes, ac illud Amplitudini tuæ insinuamus, intimamus, & notificamus, ac ad sui notitiam deducimus, ac deduci volumus, & mandamus per easdem præsentes, io quorum omnium, & singulorum testimonium præsentes manu nostra, nec non infrascriptis R. P. D. Prothonotarij Apostolici de numero participantium ad acta Sac. Congregationis pro tempore deputati, & eiusdem Sac. Congregationis R. P. D. Secretarij subscriptas, nostroque sigillo munitas, fieri, expediri, & relaxari mandauimus per acta infrascripti Notarij eiusdem Sac. Congregationis. Datum Romæ in Palatio nostræ solitæ residentiæ anno à Natiuitate D. N. Iesu Christi 1653. Iodictione 6. die verò 8. Augusti, Pontificatus Sanctissimi io Christo Patris & D. N. D. Innocentij Diuina prouidentia Papæ X. aono 9. sic signatum Carolus Episcopus Hostiensis, Cardinalis Medices. L. Anguissola Prothonotarius Apostolicus. B. Roccius Sac. Rimum Congregationis Secretarius. Clearcus Buscus Sac. Coogregationis Notarius loco ✠ sigilli.

Primus Testis iuxta 13. Interrogatorium fol. 146. à tergo, Respondit in dicta Ecclesia Monialium Visitationis ad partem Meridionalem, scilicet à dexteris intrando, & in principali Capella cancellis ligneis clausa à cornu Epistolæ Maioris Altaris, Choro, & Sacrario contigua, iuxta murum prædicti Serui Dei adest tumulus sub pauimento, Terræ æquali, lateritio rubro à corou Altaris illius Capellæ in honorem Sanctorum Innocentium fundatæ, vbi desuper Pileus Pontificius ex fornice pensilis imminet, & in eodem loco credentia lignea extat pro commoditate eorum, qui missis inseruiunt, super nempè imponunt vrceolos, & alia ad altare necessaria, nec corpus Serui Dei potest esse ibi, quàm sub pauimeoto, quia ego proprijs oculis vidi, circumspexi, & attentè consideraui dictam Capellam, & Sepulchrum iuxta, & supra, nec aliter esse potest. Eam Annesij, quando paucis diebus interfluxis post obitum dicti Serui Dei corpus eius Annessium Lugduno delatum est, vidique dum portaretur ad Ecclesiam Monialiom Visitationis, illud comitante toto Clero, maximaque Ciuium, & populorum Turba; ibi enim in medio eiusdem Ecclesiæ per testamentum suum statuerat velle sepeliri sub pauimento, vt ab omnibus pedibus conculcaretur, sed fossa facta ob nimiam aquam, quæ illam repleuerat, non decuit corpus ibi Inhumari. Vnde in presbyterio à parte Epistolæ Magni Altaris per modum depositi repositum est, donec commodius inhumari posset, prout ordinauerat, & ibi iacuit, donec de ordine S. Sedis Apostolicæ per Illustrissimos, & Reuerendissimos D. Archiepiscopum Bituricen. & D. Episcopum Bellicien. Iudices Apostolicos delegatos, releuatum fuit, & semper in deposito remansit, dooec constructa Ecclesia noua de anno 1648. sub ioitio eius in prædicta principali Capella, vbi olim erat locus medius prioris Ecclesiæ ab Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Episcopo Gebennen. inhumatum fuit sub pauimento Terræ, & sepultum in præsentia totius populi istius Ciuitatis, vbi adhoc iacet; Capellam verò, & locum Sepulchri ego hodie de nouo vidi, & circumspexi, sed nullum præter dictam credentiam, ex tabulis ligneis factam, Tumulum erectum vidi, oullum ornamentum, nulla epitaphia, nullas Tabellas, nihil denique, quod vel mioimum cultus, aut venerationis signum præseferat; nam Capella est prorsus omnibus quibuscumque ornamentis denudata, Sepulchrum pariter deoudatum; verùm dum per aliquod tempus abfuerim à Ciuitate post constructam nouam Ecclesiam audiui, dictum sepulchrum aliquibus columnis ligneis, depictis tabellis, & epitaphijs fuisse iostructum, quæ omnia ornamenta à tempore, quo Illustrissimus, ac Reuereodissimus D. Episcopus Gebennen. tanquam Iudex Apostolicus de anno 1648. processum super non cultu in hac causa fecit, & ab eo decreta Apostolica dictis Monialibus Visitationis fuerunt intimata, illa omnia ornameota sepulchri fuerunt destructa, & denudata, ac per Moniales in loco secreto Monasterij recondita, & custodita ad obedieodum dictis decretis Apostolicis, nec quicquam cultum indicans hodie reperitur in tota hac Ecclesia. 16

Secundus Testis iuxta idem fol. 166. à tergo respondit Sepulchrum dicti Serui Dei est in eadem Ecclesia à parte dextera iotrando in præcipua Capella in honorem SS. Innocentium fundata, quæ clausa est cancellis ligneis, & contigua exteriori Sacrario à parte Orientali, iuxta murom versus Sacrarium à cornu Euangelj altaris eiusdem Capellæ, & ibi iacet corpus dicti Serui Dei sub pauimento Terræ lateritio rubro, vbi oihil extat, nisi quædam credeotia lignea pro commoditate inseruientium missæ, supra qua reponunt vrceolos & paramenta, & ibi extat; quia noo tam aptè ex alia parte potest existere, desuper ex fornice videtur pendere Pileus Pontificius cordulis, & floccis sericis ornatus, nec iuxta dictum sepulchrum, & Capellam aliud quodcumque ornamentum, seu cultus, & venerationis signum reperitur; quia 17

præ-

prædictum sepulchrum fuit penitùs destructum, & Capella omninò denudata omnibus quibuscunque ornamentis, quæ ibidem aderant à tempore, quo factus fuit processus per Illustrissimuin Episcopum Gebennen. super non cultu in hac causa de anno 1648. & omnia epitaphia, quæ aderant fuerunt etiam remota, & per Moniales in loco secreto, & separato reclusa: quod vidi proprijs oculis adhuc hodie scilicet sepulchrum destructum, amotionem ornamentorum, & Capellæ denudationem; locum verò secretum, vbi reponuntur, non vidi, quia non patet aditus ad Monasterium, sed hæc omnia facta, & exequuta fuerunt ad obediendum decretis Apostolicis, & de his est vox publica, fama communis, & notoria palam.

18 Tertius Testis iuxta idem fol. 187. respondit, sepulchrum Serui Dei Francisci de Sales extat in eadem Ecclesia in præcipua Capella illius, contigua Sacrario à parte Epistolæ Magni Altaris, & à cornu Euangelij altaris illius Capellæ in honorem SS. Innocentium fundatæ iuxta murum sub pauimento, Terræ æquali, lateritio rubro ab anno 1648. ibi enim vidi, quando post fabricatam nouam Ecclesiam Illustrissimus D. Episcopus Gebennen. præsente ibidem ferè omni Populo istius Ciuitatis, inhumauit corpus dicti Serui Dei, vbi iacet sub eodem pauimento æquali, vt iam dixi, nihilque hodie reperitur præter quandam credentiam ligneam nudam, nulla adest peculiaris tumba, nullumque prorsus ornamentum; verùm aliàs fuit locus dicti Sepulchri Instructus, & ornatus quibusdam epitaphijs, ac etiam imagine dicti Serui Dei inter duas colomnas ligneas violaceo colore depictas; in illa imagine repræsentabatur Seruus Dei ad viuum, & longum in habitu Episcopali ordinario cum Rocchetto, & Mozzetta, capite discoperto, & quasi concionabundus Constitutiones Ordinis Visitationis aliquot Monialibus ante ipsum genuflexis porrigens, sed omnia ista ornamenta prædicta sepulchri fuerunt destructa ex ordine Illustrissimi, ac Reuerendissimi Episcopi Gebennen. per Ministros Ecclesiæ Monialium, & in loco secreto, scilicet in Sacrario interiori à parte Monialium ad obediendum Sanctæ Sedi Apostolicæ post intimationem decretorum per dictas Moniales amota, & recondita fuerunt, quem locum ego ipse vidi, & fui præsens, quando hæc omnia ibidem reposita fuerunt. Vidi quoque prædictum locum, quando iudicialiter Illustrissimus D. Iudex visitauit, & descripsit donaria votiua, quæ ibi recluduntur, & asseruantur in secreto, & hoc est publicum, & notorium palam.

19 Quartus Testis iuxta idem fol. 205. à tergo respondit, Sepulchrum Serui Dei Francisci de Sales extat in dicta Ecclesia Visitationis à parte dextera intrando in principali Capella, quæ est iuxta Sacrarium, & à cornu Epistolæ Magni Altaris cancellis ligneis clausa iuxta murum ad partem Euangelij altaris Capellæ SS. Innocentium, & ibi iacet sub pauimento terræ, & desuper quædam credentia extat lignea; olim verò in loco, in quo dicta credentia extat, videbatur esse velut quidam tumulus muralis, ac desuper duæ columnæ erant cum epistelio violaceo colore depictæ, inter quas etiam erat imago dicti Serui Dei ad longum, & viuum in habitu Episcopali ordinario, porrigentis constitutionum librum aliquem Monialibus Visitationis ad illius pedes genuflexis, & circum circa apposita erant varia epitaphia Virorum grauissimorum, ac etiam desuper ex fornice pendebat, & adhuc pendet Pileus Pontificius, sed illa omnia post decreta Apostolica intimata Monialibus fuerunt penitùs destructa, & amota, & hodie, sicut vidi, Capella illa est omninò denudata, & sepulchrum pariter omnino denudatum, quod factum est per Moniales, seù per Ministros earum ad obediendum dictis decretis.

20 Et sic reliqui Testes iuxta dictum 13. Interrogatorium.

21 In nomine Domini Amen. Anno à natiuitate Domini 1653. die verò 15. mensis Maij, qui non erat feriatus, vel festiuus, sed iuridicus, hora ante meridiem septima Indictione 6. Pontificatus autem Sanctissimi D. N. Innocentij Papæ X. anno nono, per hoc præsens publicum Instrumentum notum sit vniuersis, & cunctis pateat euidenter, qualiter Illustrissimus, & Reuerendissimus D. Ioannes de Passelaigue, Episcopus, & D. Bellicen. Sacri Romani Imperij Princeps, Iudex Apostolicus à Sac. Rituum Congregatione deputatus pro formando processu super non cultu in causa beatificationis, & canonizationis Serui Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennen. vnà cum R. D. Francisco Durando Sac. Theologiæ Baccalaureo, Promotore fiscali Curiæ Episcopalis Bellicen. & Subpromotore deputato in hac causa, meque Notario Apostolico, & Testibus infrascriptis, & subsignatis in executionem sui decreti de die 12. huius mensis pro visitatione, inspectione, & descriptione Sepulchri Reliquiarum, imaginum, votorum, donariorum, anathematum, Epitaphiorum, & aliorum quorumcunque ad dictum Seruum Dei, & eius Sepulchrum pertinentium, & spectantium de domo pro habitatione sua electa in hac Ciuitate Annessien. diœcesis Gebennen. se transtulit ad Ecclesiam Monialium Visitationis B. Mariæ in prædicta Ciuitate Annessien. fundatam, vbi Sanctæ Missæ sacrificio peracto vocari mandauit discretum Petrum Girollet. Clericum Parochiæ de Pernay, huius diœcesis Gebennen. Custodem Sacrarij, seu Sacristiæ exterioris Ecclesiæ dicti Monasterij, nec non Testes infrascriptos, à quibus statim comparentibus petijt, an scirent, vbi nam esset Sepulchrum Venerabilis Serui Dei Francisci de Sales, dum viuit Episcopi Gebennen. ac illud ostendere haberent, qui dictus Petrus Girollet. & DD. Testes respondentes, se optimè scire vbi esset, duxerunt prædictum Illustrissimum, & Reuerendissimum D. Iudicem Apostolicum ad murum lateralem Chori, seu Sanctuarij ipsius Ecclesiæ ad meridiem, & ad cornu Epistolæ Magni altaris, & contiguum ipsi muro Sanctuarij, & sacrario propè aliud altare minus in honorem SS. Innocentium dicatum, vbi est velut Tabella, seu credentia ad paramenta, vrceolos, & alia necessaria pro commoditate inseruientium Missæ sacrificijs reponenda, ex tabulis ligneis compacta, & ibi tam dictus Petrus Girollet. quàm DD. Testes asseruerunt esse Sepulchrum dicti Venerabilis Serui Dei, vt etiam parere dixerunt ex imaginibus, votis, donarijs, & epitaphijs olim ibi appensis. Successiuè igitur, & incontinenti dictus Illustrissimus, & Reuerendissimus D. Iudex, vnà cum D. Francisco Durando Subpromotore per Illustrissimum D. Promotorem fidei constituto, meque Notario Apostolico infrascripto, ac testibus infra nominatis, & signatis diligenter inspexit ante, desuper, intus, à dexteris, & à sinistris ipsius Capellæ, & credentiæ, ac manifestè deprehendit corpus Serui Dei super terram non posse ibi existere, cum vndequaque inspexisset, circumspexisset, & introspexisset, sed verissimè sub pauimento Terræ esse deprehendit. Vndè pro veritate sepulchrum dicti Serui Dei descripsit prout sequitur, videlicet. In Ciuitate Annessiensi, vbi semper fuit, & est Sedes Episcopalis à tempore, quo Ciuitas Gebennen. à vera fide recessit, adest templum, seù Ecclesia Monialium Visitationis Beatæ Mariæ primi Monasterij in honorem Sancti Iosephi dicata, & fundata à parte Septentrionali, dicto Monasterio contigua, ab Orientali & Meridionali aquis lacus Annessien. & fluminis Titij circumcincta paucis intermedijs spatijs exceptis, ab Occidentali verò satis ampla existit platea; in ipsa autem Ecclesia præter Altare maius ex alia extant hinc, & ideò minora altaria, seu Capellæ, inter quæ adest locus Capellæ principalis in honorem SS. Innocentium erecta, cancellis ligneis nuceis tornatilibus circumclusa, vbi desuper Pileus Pontificius niger, bombicino viridi circum textus pensilis ex fornice imminet, qui chordulis, & floccis sericis pariter viridibus suffultus est, ibi nullæ Imagines Serui Dei, nullæ Tabellæ, nulla omninò vota, nulla anathemata, non Cerei, non Candelabra, nulla lampas, aliudue lumen, nulla prorsus donaria extant, nec quicquam aliud, quod Beatitudinis, aut Sanctitatis cultum præseferat, aut Venerationem inducat appositum reperitur, sed Capella omnibus quibuscunque ornamentis denudata, asserente D. Petro Girollet. quod omnia, quæ anteà prædictum Sepulchrum ornabant, & decorabant ad obediendum decretis Apostolicis, & Sanctæ

Sedi

Sedi Apostolicæ destructa fuerunt, & per dictas Moniales in loco secreto reposita in Monasterio, seu postquam intimata sunt illis huiusmodi decreta Apostolica per Illustrissimum, & Reuerendissimum D. Episcopum Gebennen. Tandem tam ipse Petrus, quàm R. D. Ioannes Orsat asseruerunt, corpus Serui Dei ibi esse sub pauimento, Terræ æquali, lateritio rubro eiusdem Capellæ, quia non tantùm audiuerunt, sed & ipsi viderunt, immò adiutorium præbuerunt, quando de principio anni 1648. collapsa prima eiusdem Monasterij Ecclesia, nouum istud templum ædificatum est, ac illa prima ædicula magnificè, vt constat, per hanc nouam structuram ampliata fuit; tunc enim propter murorum dictæ nouæ fabricæ fundamenta capsa, vbi requiescit corpus dicti Serui Dei, fuit amota, & iterum ibidem de nouo inhumata, quod ipsi sciunt, quia viderunt, & ipsi audiuerunt; alij verò duo DD. Testes subsignati cum plurima populi Turba, quæ confluxerat, dixerunt etiam, se hoc scire, quia semper sic viderunt, & audiuerunt, & quia à multis annis semper stabiles in hac Ciuitate Annessien. habitauerunt, & sæpè sæpius ad dictam Ecclesiam Sanctum Missæ Sacrificium veniunt celebratum: & quia de hoc est publica vox, & fama, & quod aliter esse non potest; quia non dicitur, quod sit alibi, & si aliter esset, ipsi probè scirent propter ipsorum practicam, tam in Ciuitate, quam in Ecclesia: Prædictis inspectis igitur per Illustriss. D. Iudicem, & R. D. Subpromotorem prædicti Serui Dei Sepulchro, & Sacello circumquaque, & nihil prorsus inuento, quod vel minimam cultus, aut venerationis notam præseferat, successiuè & incontinenti Illustrissimus, & Reuerendissimus Iudex vnà cum R. D. Subpromotore fidei, meque Notario Apostolico, & testibus infra subsignatis per totam Ecclesiam deambulans circuitum fecit attentè, ac diligenter hinc & inde vidit, & circumspexit, nec non omni parte obseruauit Altare maius, sed nullas reliquias Serui Dei expositas, nulla donaria, nullas imagines ipsius vidit, nec quicquam in eo, quod venerationem, & cultum inducat; inde successiuè, & incontinenti vna semper cum dicto D. Subpromotore, meque Notario Apostolico, & testibus ad Sacrarium, seu exteriorem illius Ecclesiam Monialium Sacristiam se transtulit, vocarique mandauit deuotam sororem Franciscam Emanuelem de Nouans, Sacrarij Præfectam, à quibus statim comparentibus petijt, vbinam reposuissent vota, donaria, anathemata, epitaphia, imagines, & alia ad dictum Seruum Dei spectantia, & ad eius sepulchrum hactenus oblata, & olim ibi appensa, quæ responderunt illa omnia per Ministros suæ Ecclesiæ amota, & per ipsas reclusa, & recondita fuisse in loco separato, & secreto in Monasterio suo ad obediendum plenè, & integrè satisfaciendum decretis Apostolicis, postquam intimata illis fuerunt, & de ais plenam habuerunt notitiam. Tunc Illustrissimus D. Iudex in virtute Sanctæ obedientiæ præcepit illis, vt prædictum locum secretum, & separatum ostenderent, & aperirent fenestram ad angulum Sacrarij à parte orientali in muro existentem, Sacrarium solummodò respicientem, non autem Ecclesiam à parte exteriori ferrea crate munitam, & ita clausam, & nulli etiam Sacrarium ingredienti pateat introspectio earum rerum, quæ intus sunt, nisi clauibus per Moniales aperiatur, instititque ab illis sigillatim sibi ostendi donatia illa, & anathemata, vt vnà cum D. Subpromotore inspiciat, & describat, viditque in illo Sacrario secreto à parte Monialium sito, & intra clausuram, vbi omnia huiusmodi donoria custodiunrur, & asseruantur prout sequitur, &c.

22 Tertius Testis iuxta 18. Interrogatorium fol. 190. à tergo respondit. Ego vidi circumcirca Sepulchrum dicti Serui Dei varia epitaphia appensa à varijs personis dignis, varijsque linguis composita, varia quoque dona, & anathemata in maxima copia, alia ex auro, alia ex argento, alia ex ære, marmore, cera, tela, charta, quæ omnia ad obediendum decretis fuerunt amota, & in loco secreto reposita per Moniales, quod est publicum, & notorium palam.

23 Idem iuxta 19. fol. 191. respondit. Ego vidi, & propè Sepulchrum Serui Dei delata, oblata, affixa, & apposita fuisse multa vota donaria, tabellas votiuas, & anathemata in maximo numero, & ex varijs materijs, vti dixi superius, quæ fuerunt oblata à Christi fidelibus ob gratias à Deo acceptas per intercessionem dicti Serui Dei, nescio qua auctoritate, licentia, vel permissione, nisi quod ex deuotione eorum id factum est, sed vidi etiam illa omnia fuisse, & esse oblata omninò, & in supradicto secreto Sacrario, quod ego vidi reposita, & abscondita per Monialas fuisse ad obediendum Sanctæ Sedi Apostolicæ; scio quoque quia video ferè quotidie huiusmodi donaria, & anathemata ad dictum Sepulchrum deferri, & offerri, sed statim per Ministros Ecclesiæ ad Moniales deferuntur, vt in eodem loco secreto reponantur, maxima pars illorum donatiorum iam fuit ablata, & recondita ab anno 1643. nec ab eo tempore fuerunt reposita; alia verò pars scilicet imago Serui Dei, & Epitaphia aliqua, quæ ornabant Sepulchrum, omninò amota fuit post intimationem dictorum decretorum Apostolicorum, quod est publicum, & notorium palam.

24 Et iuxta 20. dictum fol. 191. à tergo respondit. Egn vidi appensas fuisse olim 12. magnas lampades argenteas magni ponderis, & valoris à varijs Principibus, & Magnatibus ad dictum sepulchrum oblatas, sed nunquam vidi accensas: vidi etiam circa dictum Sepulchrum multos Cereos, multasque faces, & candelas pariter non accensas, quæ omnia fuerunt oblata ex deuotione fidelium, & ob gratias acceptas, sed iam de anno 1643. fuerunt ablata per Moniales, & in loco secreto reposita, nec amplius indè visa sunt; quæ verò ab illo anno singulis diebus oblata fuerunt etiam ablata, & remota per Ministros Ecclesiæ, & ad Moniales delata, nec non in locn secreto reposita ad obediendum decretis Apostolicis, quod ego vidi oculariter, quia vt dixi, quotidie hanc Ecclesiam frequenter, & de hoc est vnx publica, & fama communis, & notoria palam, &c.

25 Quartus Testis iuxta 18. fol. 207. à tergo respondit. Nulla inscriptio, nulla epitaphia extant iuxta Sepulchrum dicti Serui Dei, quia quicquid huiusmodi ibi post intimationem decretorum Apostolicorum fuit oblatum, per Moniales in loco secreto fuit repositum ad obediendum Sanctæ Sedi Apostolicæ, necamplius indè fuerunt reposita.

26 Idem iuxta 19. fol. 208. respondit. Vidi quamplurima anathemata, & donaria votiua ad dictum Sepulchrum, & circumcirca Capellam oblata, affixa, & appensa, veluti chorda aurea, & argentea, Cruces varii generis, Statuas argenteas, puerorum icones, & laminas argenteas virorum, & mulierum, diuersas tabellas diuersimodè pictas, in quibus repræsentabantur multi fideles, qui gratias acceperunt per intercessionem dicti Serui Dei vidi multa membra humana: facta ex auro, & argento, & cera, multos baculos, & fulcra claudorum, & paralyticorum in tantu numero, vt ferè totam Ecclesiam circumdarent, si per lineas extensionis remansissent, sed fuerunt amota, & in loco secreto reposita per Moniales ad obediendum Sedi Apostnlicæ iam de anno 1643. nec indè fuerunt reposita.

27 Et iuxta 20. fol. 208. respondit. Ante annum prædictum 1643. vidi multas pulchras lampades argenteas, quas audiui datas à fidelibus in gratiarum actionem pro gratiis acceptis à Deo; inter alia vna fuit data à Potentissima D. Anna Lotharingia Ducissa Nemurtii magni ponderis, & pretii; nunquam tamen vidi accensas, vidi etiam multos cereos, faces, & candelas pariter non accensas, quæ omnia fuerunt amota ab illo anno, nec amplius appensa vidi.

28 Quintus Testis iuxta 18. fol. 226. respondit. Hodie circa Sepulchrum dicti Serui Dei nullæ prorsus reperiuntur inscriptiones, anathemata, aut epitaphia, seu imagines, Seruum Dei repræsentantes, quia, vt dixi, maior pars illorum iam fuit ablata ab anno 1643. & residuum statim post intimationem decretorum Apostolicorum, & in secreto asseruantur.

29 Et iuxta 20. fol. 226. respondit. Iam dixi, me vidisse offerre, & appendere circa dictum Sepulchrum multa, & varia dona votiua, anathemata, seù lampades,

des, cereos, inscriptiones, & epitaphia, illaque anathemata ficta, ex varijs materijs, & metallis, sed vt etiam ablata, & in secreto loco recondita per Moniales, pront iam latiùs descripsi, & hoc est publicum, commune, & notorium palam.

30 Sextus Testis iuxta 18. fol. 242. respondit. Vidi olim circa Sepulchrum dicti Serui Dei varias inscriptiones, anathemata, & epitaphia, quæ posuerant potissimùm multi viri graues, tam Ecclesiastici, quàm seculares, quos noui, illaque legi, erantque scripta varijs characteribus, & vario idiomate, sed ad obediendum decretis Apostolicis post intimationem illorum fuerunt omninò ablata, & recondita, vt supra.

31 Idem iuxta 19. fol. 242. respondit. Vidi quoque olim ad dictum Sepulchrum delata, oblata, affixa, & appensa fuisse varia donaria, tabellas votiuas, & anathemata ex auro, argento, ære, ligneo, marmore, ebore, & cera ficta, & composita, multosque Cereos, & candelas, sed iam de anno 1643. fuerunt ablata, & in secreto loco reposita quoad maximam partem; reliqua verò à tempore, quo Illustrissimus D. Episcopus Gebennen. fecit processum super non cultu anno 1648. & signanter adhuc post notitiam decretorum Apostolicorum habitam, quæ ego scio, quia vidi iuxta sepulchrum, & etiam vidi in loco separato, in Sacrario scilicet interiori, à parte Monialium optimè clauso, & adhuc nuperrimè, quando Illustrissimus D. Iudex dictum locum visitauit, descripsit, & per fenestram illi apertam crate ferrea munitam inspexit, præsentibus ibidem multis istius Ciuitatis Annessiensis.

32 Et iuxta 20. fol. 243. respondit. Vidi etiam olim multas lampades argenteas magnas, & magni pretij ad sepulchrum dicti Serui Dei per varios Principes, & Magnates oblatas, & appensas, nunquam tamen accensas: vidi multas candelas, faces, cereos non accensos, quæ omnia per Moniales ablata ab anno 1643. etiam vidi recondita in dicto loco secreto, nec à tempore amotionis fuerunt reposita ad obediendum Sanctæ Sedi Apostolicæ, quod publicum est, commune, & notorium, palam.

33 Et sic alij iuxta eadem interrogatoria, & super tertio, & sequentibus articulis.

34 Primus Testis iuxta 17. Interrogatorium fol. 150. à tergo respondit. Olim vidi vnam imaginem dicti venerabilis Serui Dei iuxta Sepulchrum appensam pigmento oleario super tela cannabina expressam, quæ repræsentabat Seruum Dei Franciscum de Sales ad viuum, stantem in habitu Episcopali ordinario, scilicet Rocchetto, & Mozzetta, porrigente aliquot Monialibus sui Ordinis Visitationis ad pedes illius genuflexis Constitutiones eiusdem ordinis, sed in illa nulli radij, aut splendores, nullæ laureolæ, aut diadema aderant, quam imaginem posuerant Moniales, & ad obediendum decretis Apostolicis eam remouerunt, & in loco secreto, & separato recluserunt, quem locum describere non possum, cum non pateat aditus ad Monasterium, sed hoc est publicum, commune, & notorium, palam.

35 Secundus Testis iuxta idem fol. 170. à tergo respondit. olim vidi ad Sepulchrum dicti Serui Dei imaginem inter duas columnas murales, positam super tumulum, quæ oleario pigmento super tela cannabina Seruum Dei ad viuum, & longum repræsentabat, velut prædicantem sex, vel octo Monialibus Visitationis genuflexis, eisque Constitutiones sui ordinis porrigentem, sed in ea nulli radij erant, nulli splendores, diadema nullum, quam Moniales posuerant, & post intimationem decretorum Apostolicorum ipsi factam amouerunt, & intra Monasterium suum in loco secreto recondiderunt, quod publicum fuit, & est commune, & notorium palam.

36 Quartus Testis iuxta idem fol. 207. respondit. Ad Sepulchrum dicti Serui Dei vidi appositam illam imaginem illius, quam superius descripsi, sed sine radijs, splendoribus, laureola, aut diademate, quæ post intimationem decretorum Apostolicorum ablata fuit per Moniales, & in loco secreto reposita.

37 Quintus iuxta idem fol. 226. respondit. Vidi ad Sepulchrum Serui Dei ante intimationem decretorum Apostolicorum imaginem Serui Dei ad longum, & viuum dipicti, prout superius descripsi, sed nullam aliam, nisi aliquas repræsentationes illius in Tabellis votiuis, quæ fuerunt oblatæ à fidelibus pro gratijs acceptis, sed nunquam fuerunt depicti in illis radij, splendores, aut diademata, nec quicquam, quod cultum, aut venerationem præseferat; illæ verò, quæ antea existebant, per Moniales ablatæ fuerunt, & in loco secreto repositæ ad obediendum decretis Apostolicis, nec indè fuerunt repositæ: quod scio, quia vidi, & hoc est publicum, communa, & notorium palam, & sic reliqui iuxta dictum Interrogatorium.

Successiuè, & in continenti hora quinta Illustrissimus, & Reuerendissimus D. Iudex vnà cum R. D. Subpromotore, & testibus infrascriptis, meque Notario Apostolico, se transtulit, & redijt ad Ecclesiam Monialium primi Monasterij Visitationis B. Mariæ, & vocata ad Sacratij cratem deuota Sorore Francisca Magdalena de Chaugy, eiusdem Monasterij Præfecta, petiit ab ea sibi ostendi aliquam imaginem, & effigiem dicti Serui Dei, prout communiter depingi solet, cum nullam potuerit inuenire in aliis Ecclesiis, & locis visitatis, & inspectis ad hunc finem, quæ quidem Præfecta ex interiori Sacrario per crates attulit, & ostendit vnam tabellam, seu effigiem oleareo pigmento in tela cannabina duos pedes latam, & duos & semicirciter altam, in qua repræsentatur ad viuum vsque ad pectus dictus Seruus Dei Franciscus de Sales in habitu Episcopali cum Rocchetto, & Mozzetta violacea. 38

Successiuè, & incontinenti hora circiter nona ante meridiem eodem die absolutis omnibus, quæ ad Ecclesiam ipsarum Monialium, & Sepulchrum dicti Serui Dei videnda, & describenda pertinebant, volens Illustrissimus, & Reuerendissimus D. Iudex ad visionem aliarum Ecclesiarum huius Ciuitatis Annessiensis procedere ad videndum, an sint in iis aliquæ Reliquiæ, seu imagines dicti Serui Dei, expositæ vnà cum D. R. D. Subpromotore, & testibus infra subsignatis, de prædicta Ecclesia Visitationis B. Mariæ primi Monasterii se transtulit ad Ecclesiam B. Mariæ Annuntiatæ pro audientiis deputatam, & vocata Sorore Ludouica Stephana Antoinegerre, Præfecta Monasterii, ac Sorore Maria Agatha Iolin, Subpriorissa Monasterii eiusdem ad crates in Ecclesia ab ipsis petiit, an in dicta Ecclesia adessent Reliquiæ aliquæ, vel imagines dicti Serui Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennen. quæ responderunt, nullas adesse expositas Reliquias, nullasque eas habere, nisi forsan penès se, & priuatim, nullasque adesse dicti Serui Dei imagines. Vndè Illustrissimus, & Reuerendissimus D. Iudex vnà cum D. Subpromotore, meque Notario Apostolico, & testibus perambulauit per totam illam Ecclesiam, & illius Sacristiam exteriorem, nullumque prorsus vidit, aut deprehendit, quod venerationem, aut cultum Serui Dei inducat. Successiuè, & incontinenti eadem die, & hora vnà cum R. D. Subpromotore, meque Notario Apostolico, & Testibus de prædicta Ecclesia se transtulit ad Ecclesiam secundi Monasterii Visitationis B. Mariæ, vbi vocata ad crates deuota Sorore Maria Francisca Humbert, Præfecta, & Sorore Maria Magdalena Tibert, Sacratii Præfecta, petiit ab eis, an in ipsarum Ecclesia, seu Monasterio aliquæ Reliquiæ, seu imagines ipsius Serui Dei essent: quæ dixerunt, quod sic, sed priuatim, non tamen in Ecclesia, nec tali modo, quod cultus, aut veneratio induceretur, vndè vidit dictus Illustrissimus D. Iudex cum dicto D. Subpromotore per totam Ecclesiam, & Capellam ei annexam, ac Sacristiam exteriorem, & nullæ repertæ sunt imagines dicti Serui Dei, nec Reliquiæ, viditque ex ipsis cratibus Chorum, vbi cantant officium, nullumque vidit signum venerationis, aut cultus; quia dixerunt prædictæ Moniales, omnes imagines Serui Dei recondisse, postquam instructæ fuerunt de obseruantia decretorum Apostolicorum post vltimum processum auctoritate Apostolica per Illustrissimum, ac Reuerendissimum D. Episcopum Gebennen factum. Successiuè, & incontinenti hora circiter decima dictus Illustrissimus, ac Reuerendissimus D. Iudex vnà semper cum D. Subpromoto-

motore, meque Notario, & testibus infrascriptis se transtulit ad Ecclesiam Fratrum Minorum Cappucinorum, vbi vocatis Patre Vincentio à Camberio Guardiano, & Patre Bonifacio Deburant, petijt ab eodem Guardiano, an essent in ipso Conuentu, aut Ecclesia aliquæ Reliquiæ, aut imagines dicti Serui Dei Francisci de Sales, qui respondit, quod non; & dictus Guardianus conduxit Illustrissimum D. Iudicem cum D. Subpromotore, meque Notario, & testibus per totam Ecclesiam, & Capellam ei annexam, vbi nullæ prorsus inuentæ sunt Reliquiæ, nec imagines dicti Serui Dei, neque in Sacrario, aut claustris visis, & circumspectis diligenter. *Successiuè*, & incontinenti eadem die, hora sesquisecunda post meridiem vnà cum D. Subpromotore meque Notario, & Testibus infra nominatis Illustrissimus D. Iudex visionem Ecclesiarum continuando de loco suæ habitationis se transtulit ad Ecclesiam Parochialem Sancti Mauritij, & vocato Iacobo Violet, illius Ecclesiæ Clerico, petijt ab eo, an in dicta Ecclesia essent Reliquiæ, aut imagines Serui Dei Francisci de Sales, dixit, quod non, & D. Iudex vidit, & inspexit per totam Ecclesiam, Capellas ei annexas, & Sacristiam cum D. Subpromotore, nullasque vidit imagines, aut Reliquias, nec aliud signum venerationis, aut cultus erga dictum Seruum Dei. *Successiuè*, *& incontinenti*, hora post meridiem tertia dictus Illustrissimus, ac Reuerendissimus D. Iudex vnà cum D. Subpromotore, meque Notario, & testibus infrascriptis, se transtulit de dicta Ecclesia Sancti Mauritij ad Ecclesiam Sancti Sepulchri Canonicorum Regularium S. Augustini, vbi, vocato R. D. Stephano Carden Subpriore eiusdem Ecclesiæ, petijt ab eo, an in dicta Ecclesia essent aliquæ Reliquiæ, aut imagines Serui Dei Francisci de Sales, qui dixit, non esse, ad obediendum Apostolicis mandatis, vidit Illustrissimus D. Iudex per totam Ecclesiam, Capellas, & Sacrarium, nec vllæ Reliquiæ, aut imagines huiusmodi repertæ sunt, aut vllum venerationis, aut cultus signum. *Successiuè, & incontinenti* hora quasi sesquitertia Illustrissimus D. Iudex prædictus cum R. D. Subpromotore, meque Notario Apostolico, & testibus infra nominatis se transtulit de dicta Ecclesia ad Ecclesiam Monialium Sanctæ Claræ, vbi, vocata Reuerenda Matre Georgia des Clefz, Abbatissa ad crates Chori illius Ecclesiæ, petijt ab ea, an in Monasterio, vel Ecclesia essent aliquæ Reliquiæ, vel imagines Serui Dei Francisci de Sales, quæ dixit, nullas prorsus adesse, nisi priuatim, sed non in Ecclesia, seu loco, vndè possit veneratio, aut cultus induci, viditque per totam Ecclesiam, & Sacrarium, & nullas inuenit imagines, aut Reliquias, vel aliquod aliud cultus, aut venerationis signum. *Successiuè, & incontinenti*, eadem hora Illustriss., ac Reuerendissimus D. Iudex cum R. D. Subpromotore, meque Notario, &c. de prædicta Ecclesia se transtulit ad Ecclesiam Sancti Francisci, quæ est RR. PP. Minorum de Obseruãtia, in qua residet Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Gebennen. à quo tempore Geneua à vera fide aberrauit, & vocato R. P. Francisco Daquin, Guardiano eiusdem Conuentus, petijt ab eo, an in dicta Ecclesia, Conuentu, & Sacrario essent aliquæ Reliquiæ, & imagines Serui Dei, qui respondit, quod non; vndè dictus Illustriss. D. Iudex diligenter inspexit per totam Ecclesiam, & omnes Capellas ibi existentes, ac etiam per duplex Sacrarium, & nulla huiusmodi imago, aut Reliquia reperta est. *Successiuè, & incontinenti* hora quarta, vnà semper cum R. D. Subpromotore, meque Notario, &c. dictus Illustrissimus D. de dicta Ecclesia S. Francisci in Ecclesiam Collegiatam B. Mariæ latæ se transtulit, vbi, vocato R. D. Ioanne Faber, Canonico, & Præcentore dictæ Ecclesiæ, petijt ab eo, an in dicta Ecclesia adessent aliquæ Reliquiæ, & imagines dicti Serui Dei, qui dixit, quod non propter obseruantiam, & reuerentiam decretorum Apostolicorum; deinde vidit Illustriss. D. Iudex per totam Ecclesiam, & Capellas ei annexas, & nullum prorsus venerationis, aut cultus signum inuenit. *Successiuè, & incontinenti* vnà cum R. D. Subpromotore testibus infrascriptis, meque Notario Apostolico de prædicta Ecclesia Collegiata Illustriss. D. Iudex prædictus se transtulit ad Ecclesiam, seù Oratorium S. Ioannis, vbi, vocato R. D. Petro Antonio de Four, Sacræ Theologiæ Doctore, eiusdem Ecclesiæ curam habente, petijt ab eo sibi ostendi totam Ecclesiam prædictam, quam diligenter inspexit, & nullas inuenit Reliquias, aut imagines, seu aliquid aliud venerationis signum. *Successiuè, & incontinenti* de prædicta Ecclesia se transtulit ad Ecclesiam Monialium Abbatiæ de Bolieù Ordinis Cisterciensis, & vocata Reuerenda Sorore Theresia de Masette, Abbatissa, petijt ab ea, an in prædicto Conuentu, aut Ecclesia essent aliquæ Reliquiæ, aut imagines dicti Serui Dei, quæ dixit, quod non; deinde inspexit per totam Ecclesiam, & Sacrarium, & nullum venerationis signum inuenit. *Successiuè, & incontinenti* hora sesquiquarta dictus Illustrissimus D. Iudex de dicta Ecclesia se transtulit ad Ecclesiam Monialium Bernardinarum, vbi ad crates vocata deuota Sorore Maria Baptista Tasserando, Monasterij Præfecta, petijt ab ea, an essent in illa Ecclesia, seù Conuentu aliquæ Reliquiæ, aut imagines dicti Serui Dei, quæ respondit, non, & diligenter inspecta Ecclesia, & Sacrario per dictum D. Iudicem, & Subpromotorem nulla inuenta est Reliquia, aut imago dicti Serui Dei. *Successiuè, & incontinenti*, hora quinta dictus Illustrissimus, ac Reuerendissimus, D. Episcopus, ac Iudex vnà cum R. D. Subpromotore, & testibus infrascriptis de dicta Ecclesia Bernardinarum ad Ecclesiam RR. PP. Clericorum S. Pauli, seu Barnabitarum, vbi, vocato R. P. Dominico Coindet Vicario, petijt, ostendi sibi ipsorum Ecclesiam ad videndum, an ibi essent Reliquiæ, & imagines Serui Dei Francisci de Sales, qui quidem R. P. conduxit Illustrissimum, ac Reuerendissimum D. Iudicem per totam Ecclesiam, nec vllæ repertæ sunt imagines, aut Reliquiæ ipsius Serui Dei. *Successiuè, & incontinenti*, dictus Illustrissimus D. Iudex cum R. D. Subpromotore, & testibus de dicta Ecclesia se transtulit ad Ecclesiam RR. PP. Prædicatorum Ordinis S. Dominici, vbi, vocato R. P. Michaele Maruin Subpriore, petijt ab eo ostendi sibi Ecclesiam, & Capellas in ea existen. qui statim conduxit illum per totam Ecclesiam, Chorum, & Capellas, vidit, & inspexit vndèquaque, & nullas inuenit Reliquias, aut imagines Serui Dei.

Primus Testis iuxta 27. fol. 153. à tergo respondit. 40
Nullam aliam vidi imaginem ad Sepulchrum dicti Serui Dei appositam præter illam, quam antea descripsi, per Moniales amotam, vidi tamen in multis locis priuatis imagines, & effigies Serui Dei ordinarias super tela cannabina oleario pigmento expressas vsque ad pectus, sed in illis nunquam vidi radios, splendores, laureolas aut diadema, nec vidi iuxta illas lampades, aut candelas accensas, vel aliquod aliud signum cultus, aut venerationis, quod est publicum commune, & notorium palam, &c.

Secundus Testis iuxta idem fol. 173. respondit. 41
Nullam vidi imaginem ad Sepulchrum Serui Dei præter illam, quam iam descripsi superiùs, quæ fuit amota per Moniales, & recondita; vidi tamen in locis priuatis quàm plurimas effigies ordinarias dicti Serui Dei oleareo pigmento vsque ad pectus, sed in illis nunquam fuerunt appositi radij, splendores, laureolæ, aut diadema, tamen nulla hodie extant in Ecclesia Visitationis Primi Monasterij, nec in illis Ecclesijs, seù Oratorijs publicis in hac Ciuitate Annessiensi, & toto statu Sabaudiæ, vbi sum practicus, & non vidi illas, nec alibi esse possunt cum huiusmodi signis venerationis; quia hoc scirem, & iuxta illas, quas dixi in locis priuatis existere, nulla vnquam fuerunt appensa donaria, aut lumina accensa, sed tantùm priuatim asseruatæ fuerunt ob deuotionem, & memoriam tanti Serui Dei, quod publicum est, commune, & notorium palam.

Tertius iuxta idem fol. 194. respondit. Quamplurimas imagines vidi ordinarias, dictum Seruum Dei repræsentantes vsque ad pectus, quia ob magnam famam sanctitatis eius, & existimationem omnium omnes ferè nobiles, & alicuius notæ homines in Sabaudia, & in Gallia, etiam apud Heluetios, curant habere dictam imaginem ob memoriam tanti viri, & in domibus, & cubiculis priuatim asseruant, tamen 42

nulli vnquam fuerunt appositi radij, splendores, laureolæ, aut diadema, nec circa illas imagines fuerunt oblata, & appensa aliqua vota, donaria, anathemata, inscriptiones, & epitaphia, nullæque accensæ fuerunt lampades, cerei, candelæ, & faces, aut aliud lumen, quod scio certissimè, quia ego vidi in pluribus locis iam prædictis, & hoc est publicum commune, & notorium palam.

43 Sextus iuxta idem fol. 545. respondit. Præter imaginem, quam dixi vidisse appositam ad Sepulchrum dicti Serui Dei, & inde remotam vidi quoque aliquando in alijs Ecclesijs, seu earum Sacristijs aliquas imagines, & effigies dicti Serui, illum repræsentantes ad viuum vsque ad pectus oleario pigmento sine radijs, splendoribus, aut diademate, sed illæ omnes fuerunt amotæ à tempore, quo Illustrissimus D. Episcopus Gebennen. anno 1648. fecit processum super non cultu; multas etiam eiusmodi vidi in domibus priuatis, quia ferè omnes volunt illam habere ob memoriam tanti Viri, & existimationis, sed semper sine radijs, splendoribus, diademate, aut laureolis; nullæ etiam ad illas fuerunt appensæ tabellæ, donaria, anathemata, inscriptiones, epitaphia, aut lampades, cerei, faces, seu aliud lumen, quod publicum, commune, & notorium fuit, & est palam. Et sic reliqui iuxta idem interrogatorium, & super quarto articulo.

44 Primus iuxta 29. Interrogatorium fol. 154. respondit. Prædicta signa cultus, & venerationis non possunt omninò esse in Ecclesia, & Capella, vbi est Sepulchrum Serui Dei; quia ego vidissem, nec in alijs Ecclesijs huius Ciuitatis, siue aliis locis huius status, aut alibi, quia vidissem, aut ab aliquibus audiuissem; nihil tamen de eo dicitur, licèt reputatio dicti Serui Dei talis sit, vt vbique ferè de eo fiat mentio, ac de his ad ipsum pertinentibus, maximè his temporibus, in quibus speratur ab omnibus quàm breuissimè eius canonizatio. Prætereà Moniales Visitationis cum sint valdè obseruantes, & Sanctæ Sedi Apostolicæ obedientes, ac ardentissimè istam canonizationem desiderantes, & prosequentes, scientes, cultum esse ad hoc reale impedimentum, non permitterent huiusmodi cultum, aut venerationem publicam illi adhiberi, & ita concludo non posse esse aliter, quàm dixi.

45 Et super 4. articulo fol. 157. respondit. Nullæ omninò sunt in dicta Ecclesia, & Capellis, & iuxta Sepulchrum imagines, tabellæ, lampades, cerei, faces, aut candelæ accensæ, aliudue lumen, Reliquiæ non sunt omninò expositæ venerationi, aut cultui tam Annessij, quàm alibi, nullumque signum venerationis, aut cultus reperitur circa corpus, sepulchrum, vel imagines dicti Serui Dei, quod ego scio; quia vidi, & de his, quæ non vidi, audiui à viris probis, grauibus, & eruditis, & prudentibus, nec non fide dignissimis, & aliter esse non potest; quia est vox communis, fama publica, & notoria, palam, & si secus esset, vel vidissem, vel audiuissem.

46 Secundus iuxta 29. fol. 174. respondit. Circa imagines cum radijs ad Sepulchrum, vel alibi, donaria, anathemata, lampades, cereos, faces, inscriptiones, epitaphia, omniaque, cultum, & venerationem indicantia, dico, non posse esse, vel extare tam circa sepulchrum, quod vidi adhuc hodie, quàm in alijs Ecclesijs, & locis huius Ciuitatis Annessiensis, vel alibi; quia nihil vnquam de eo visum, dictum, vel auditum fuit. Ideò hoc non potest esse, quia esset contra famam publicam, communem, & notoriam palam.

47 Et super 4. Articulo fol. 177. à tergo, respondit. Ad Sepulchrum Serui Dei nullæ imagines reperiuntur, nulla lampas accensa, nulli cerei, nullæ candelæ, nullumque aliud lumen ad imagines eius priuatim asseruatas, nulli sunt appositi radij, nulli splendores, aut diadema illius, Reliquiæ non sunt cultui, aut venerationi vllo modo expositæ, circa eius Sepulchrum, Corpus, Reliquias, & imagines tam Annessij, quàm alibi nihil quidquam reperitur, quod cultum aliquem, aut venerationem sapiat, quod ego scio; quia vidi in multis locis, & de his, quæ non vidi, sum optimè informatus, nec potest esse aliter; quia si secus esset, vel vidissem, vel audiuissem, & pro confirmatione veritatis eorum, quæ dixi, accedit vox publica, quæ fuit, & est communis, & notoria palam.

Tertius iuxta 29. fol. 195. respondit. Nulli vnquam radij ad imagines Serui Dei fuerunt appositi, nulli splendores, nullæ laureolæ, diademata nulla, nullumque signum venerationis, & cultus quoad donaria votiua, anathemata, tabellas, & epitaphia potest extare circa prædictum Sepulchrum Serui Dei, nec alibi; quia si hoc esset tam propter practicam meam hic Annessij, per totum statum Sabaudiæ, per varias Galliæ Prouincias, per Burgundiam, & Heluetiam, in quibus locis varia extant Monasteria Visitationis, & maxima viget Sanctitatis opinio, & fama prædicti Serui Dei, hoc probè scirem; quia vel vidissem, vel ab aliquibus audiuissem; ideò dico, hoc non potuisse esse, vel adesse tam Annessij, quàm alibi aliter quàm dixi. 48

Et super 4. fol. 199. respondit. Nullæ vnquam lampades, aut candelæ accensæ fuerunt appositæ ad Sepulchrum dicti Serui Dei, aut alia lumina, neque ad illius imagines, & Reliquias, nec ad ipsas imagines vnquam appositi radij, aut diadema, neque illius Reliquiæ fuerunt venerationi expositæ, nec aliud quidquam reperitur circa Sepulchrum, Corpus, Reliquias, & imagines ibi, aut alibi, quod cultum aliquem, aut venerationem præseferat; quod scio, vidi, & audiui, & non potest esse aliter; quia, si secus esset, ego scirem, & vidissem, & de his, quæ dixit, fuit, & est vox publica, & fama, publicum & notorium palam. 49

Quartus iuxta 29. fol. 210. respondit. Illa omnia signa venerationis, & cultus, de quibus interrogatus hactenus fui, non sunt, nec possunt esse in Ecclesia Monialium Visitationis, nec in aliis Ecclesiis istius Ciuitatis Annessien. nec iuxta Sepulchrum Serui Dei; quia ego ipse vidi adhuc hodie, nec etiam alibi esse possunt, quia cum sit maximum impedimentum ad canonizationem Serui Dei, & plusquam centum, & viginti Monasteria Ordinis Visitationis in variis Prouinciis, Regnis, & Ciuitatibus iam fundata sint, illæ Moniales, quæ tam ardenti desiderio flagrant, vt illam canonizationem à Sancta Sede obtineant, non vbique permitterent huiusmodi cultum, & venerationem, & si esset ita, vel aliquis vidisset, vel audiuisset, sed cum nemo hoc sciat, aut dicat, dico, non posse extitisse, vel extare. 50

Et super 4. fol. 214. à tergo respondit. Ego adhuc hodie ocularitet vidi Sepulchrum dicti Serui Dei, sed nihil ibidem reperitur, quod cultum, & venerationem præseferat, nulla lampas, aut candelæ, aut alia Lumina, seu tabellæ, aut anathemata, quia quidquid olim appositum fuerat, ad obediendum decretis Apostolicis, remotum penitùs, & reconditum fuit in loco secreto; ad imagines eius nulli vnquam depicti fuerunt radii, splendores, & diadema, nec aliter esse potest, quàm dixi; quia si aliter esset impossibile est, me nescire propter practicam, & visionem meam, non solùm dico, non posse esse iuxta Sepulchrum, & in hac Ciuitate Annessiensi, sed nec etiam alibi, quod sciam, licèt omnes prædictum Seruum Dei existiment Beatum, & Sanctum, & de hoc est, & fuit vox publica, fama communis, & notoria palam. 51

Et sic reliqui Testes iuxta idem Interrogatorium, & super 4. articulo. 52

Primus super 7. Articulo fol. 158. respondit. De omnibus, super quibus respondi, testificatus sum, & deposui, tam est, ac fuit publica vox, & fama, communis opinio, & reputatio apud omnes, vt nihil sit magis publicum, & notorium, neque modò apud partem aliquam Populi, sed apud totum populum, & apud viros grauissimos Illustriss. & Sapientissimos, quod satis est euidens ex inscriptionibus, epitaphiis, & elogiis, quæ in infinitis libris editis continentur, fuitque, & est huiusmodi fama constans, perpetua, & perseuerans, contra quam nihil vnquam fuit dictum, vel auditum in contrarium, 53

nec

nec modò viget in hac Ciuitate, sed vbique locorum, quod verè scio, & ignorare non possum propter rationes adductas.

54 Secundus super eodem fol. 178. à tergo respondit. Illa omnia præfata, quæ deposui, & iustificatus sum, suot verissima, & luce clariora, & adeò publica, & notoria, vt de illis omnibus, & siogulis fuit, & est publica vox, & fama, communis opinio, & reputatio apud omnes, non tantùm apud maiorem partem, sed apud totum populum, & apud Viros probos, graues, doctos, peritos, & fide dignissimos, nec aliter esse possunt ob rationes à me deductas in responsionibus meis, & si secus esset, ego scirem, tam ob practicam meam in pluribus, & diuersis locis, quàm ex deuotione, quæ me impellit ad exquirendum de his, quæ pertinent ad d. Seruum Dei, cuius canonizationem omnes fideles ardentissimè exoptant, & de quo satis loquutum fuisse nunquam existimant.

55 Tertius super eodem fol. 200. respondit. Omnia prædicta, quæ deposui, & testificatus sum, sunt tam vera publica, & notoria, vt ipso Sole sint clariora, & de illis fuit, & est publica vox, & fama, ac communis opinio, & reputatio apud omnes, & maiorem partem populi, & apud Viros grauissimos, & hæc omnia aliter esse non possunt propter rationes, quas superiùs adduxi.

56 Quartus super eodem fol. 216. respondit. Illa omnia quæcumque deposui, & testificatus sum, tam vera suot, & publica, seù notoria palam, vt de illis sit, ac fuerit semper opinio, fama, reputatio, & vox communis, & vniuersalis apud totum populum, necnon apud Magnates, & Viros prudentissimos, & doctissimos, qui omnes publicè existimant, & profitentur præfatum Seruum Dei omninò dignum beatificationis, & canonizationis honore, quod patet Sole clarius ex historijs vitæ eius à grauissimis viris scriptis, ac etiam ex varijs elogijs, & libris in lucem editis, & ea vox, & fama tam constans est, & fuit perpetua, ac perseuerans, vt nihil vnquam fuit dictum, vel auditum in contrarium, vigetque verò non tantùm in hac Ciuitate Annesij, sed vbique locorum, atque de nouo affirmo, meam depositionem esse verissimam, nec aliter esse posse propter rationes superiùs adductas.

57 In nomine Domini Amen, Per hoc præsens publicum instrumentum notum sit omnibus, & cunctis pateat euidenter, qualiter anno eiusdem D. N. I. Christi 1653. Indictione 6. Pontificatus autem Sanctissimi D. N. D. Innocentij Diuina Prouidentia Papæ X. anno nono die verò 4. Mensis Septembris, qui non erat feriatus, nec festo impeditus, sed iuridicus, & vnus ex deputatis in Ciuitate Lugdunensi Illustrissimus, & Reuerendissimus D. Ioannes de Passelaigue Episcopus Belliceosis, & Iudex Apostolicus à Sac. Rit. Congregatione delegatus pro formando processu super non cultu in causa beatificationis, & canonizationis Serui Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennen. vnà cum R. D. Francisco Durand, Subpromotore fidei constituto, debitè citato, meque Notario Apostolico in hac causa deputato, & testibus infrasignatis hora prima post meridiem ad executionem sui decreti de die 29. Mensis Augusti procedendo, se transtulit de hospitio vulgò le Chasse Maree nuncupato ad Ecclesiam primi Monasterij Visitationis B. Mariæ eiusdem Ciuitatis Lugdunen. quæ fundata est iuxta Monasterium prædictum à parte Septentrionali eiusdem, vbi adorato Sanctissimo Sacramento vocari mandauit d. seretum Christophorum Isolin, Diœcesis Lugdunensis Clericum, eiusdem Ecclesiæ Monialium Custodem, è quo petijt, an in eadem Ecclesia Monialium adessent aliquæ Reliquiæ, & imagines dicti Serui Dei Francisci de Sales, qui respondit, nullas adesse imagines, aut Reliquias, saltem publicè expositas, & de facto circumduxit prædictum Illustrissimum D. Iudicem per eamdem Ecclesiam, & illius Sacristiam, qui vndequaque cum dicto D. Subpromotore diligenter inspexit, nullamque vidit imaginem, aut Reliquiam dicti Serui Dei, vel aliud venerationis cultus publici signum erga dictum Seruum Dei: peruentus ad Sacristiam retrò Altare maius dictæ Ecclesiæ vocari iussit dictus Illustrissimus D. Iudex deuotam Sororem Martham Seraphicam de Ponsein, Superiorissam, & Mariam Angelicam Delestan, Sacrarij Præfectam, à quibus petijt, num in dicto Monasterio, seu Ecclesia haberent Cor Serui Dei Francisci de Sales, & in quo loco illud asseruarent; quæ responderunt, illud se habere, & asseruare priuatim, & in secreto loco, scilicet in Sacrario interiori è parte Monialium, & dictus Illustrissimus D. Iudex iussit, prædictum Cor dicti Serui Dei sibi afferri per dictas Moniales, quæ statim illud attulerunt, & aperta fenestra, quæ erat optimè clausa, & ferrea crate munita, illud ostenderunt, quod, vt melius videret D. Iudex, præcepit sibi transmitti, quod statim dictæ Moniales per turnum transmiserunt, eratque prædictum Cor inclusum intra magnum cor ex auro, vnum pedem in diametrum latum, & altum super basi aurea, quasi pedem vnum, & semialta, suffultum, à parte anteriori, porta crystalina clausum, & circumcirca vario opere emblematico sculptum, & dictus D. Iudex prædictum Cor vidit, ac inspexit, præsente semper, & vidente D. Subpromotore prædicto, videbaturque esse integrum, & molle, ac si recenter à paucis diebus ex corpore extractum fuisset, atque quemdam liquorem veluti balsamum desudare; vndè fragrantissimum odorem spargebat, illoque viso, & inspecto dictus D. Iudex iussit, vt per Moniales in secreto loco, vbi antea erat, reponeretur, & asseruaretur, donec per Sanctam Sedem Apostolicam aliter ordinetur, petijtque ab ipsis Illustrissimus D. Iudex, num aliquando prædictum Cor venerationi, & cultui fuerit expositum, & dictæ Moniales, præstito iuramento in manibus dicti Illustrissimi D. Iudicis, tactis Sacrosanctis Euangelijs ante ipsum positis, dixerunt, & affirmauerunt prædictum Cor Serui Dei nunquam expositum fuisse venerationi, aut cultui, sed semper ab obitu dicti Serui Dei reclusum, & asseruatum fuisse priuatim, & in secreto absque vllo lumine, aut alio, vel minimo venerationis signo.

Alphonsus Ludouicus Du Ressis de Richeleu S. R. E. 58
Presbyter Cardinalis Archiepiscopus, & Comes Lugduneo. Galliarum Primus, Magnus Franciæ Eleemosynarius omnibus, & singulis vbilibet, vel in ipsa Curia Romana, si quibus intererit, notum sit, ac certum in Monasterio Monialium Visitationis B. Mariæ Virginis huius Lugdunen. Ciuitatis Cor venerabilis Viri Francisci de Sales, Gebennen. quondam Episcopi, à die obitus eius, qui propè dictum Monasterium contigit, integrum veneranter asseruari, nullum ei cultum exterius adhiberi, nec in Ecclesia vnquam exponi, licèt id quàm cupidè, studioséque à populo expectetur, eòque vehementius, quod plurimi adhuc sunt superstites, qui eius vitæ integritatem, & sanctitatem, dum viueret, admirati eius pium è vita decessum conspicantur, cui accedit constans fama plurium, quæ eo intercedente à Deo obtineri narrantur, gratiarum, mirabilem Deum in Sanctis suis prædicantes, de eius Apotheosi minimè dubitandum autumant; in quorum fidem, & testimonium præsentes manu nostra propria signatas, per Secretarium nostrum fieri, & subsignari, sigilloque nostro Archiepiscopali muniri iussimus. Datum Lugduni in Palatio nostro Archiepiscopali, die 13. Mensis Decembris, anno Domini 1652. sic signatum Alphonsus Ludouicus S. R. E. Cardinalis Lugduni per Eminentissimum D. meum D. Cardinalem Archiepiscopum Basset Secretarius. *Loco* ✠ sigilli.

Secundus iuxta 28. Interrogatorium fol. 174. re- 59
spondit. Cum studebam Lugduni, sæpè frequentaui Ecclesiam Monialium, primi Monasterij Visitationis illius Ciuitatis deuotionis causa; quia sciebam Cor Serui Dei præfati ibi asseruari, & aliquoties vidi cum ingenti consolatione mea spirituali ob suauissimum odorem ex eo proficiscentem; vidi tamen illud in loco secreto, scilicet in Sacrario superiori, & inferiori à parte Monialium asseruatum esse, nec vllum venerationis, & cultus signum ibi extare, quod publicum, commune, & notorium fuit, & est palam.

60 Tertius iuxta idem fol. 194. à tergo respondit. Mea negotia priuata, & aliquando ab amicis commissa, sæpissimè iui Lugdunum, & quotiescumque iui, visitaui Ecclesiam primi Monasterij Visitationis eiusdem Ciuitatis, quæ est constructa ex lapidibus quadris, satis ampla dicto Monasterio contigua à parte occidentali, & in qua vnicum tantùm extat altare, iuique deuotionis ergo; quia scio ibi asseruari Cor prædicti Serui Dei, quod pluries vidi maxima cum spirituali consolatione, & vltima vice mihi contingit die Cinerum istius anni; prædictum Cor est intus in magno corde aureo à Christianissimo Rege Ludouico XIII. oblato, & asseruatur io loco secreto io Sacrario superiori, & interiori à parte Monialium, oec vllum vnquam obtulerunt illi cultum publicum, aut venerationem in prædicta Ecclesia, nulla extant votiua donaria, seu anathemata, nullæ tabellæ votiuæ, nullæ imagines Serui Dei, nullæ lampades accensæ, candelæ, cerei, faces, seu aliud lumen præter lampadem, quæ extat ante Sanctissimum Sacramentum Altaris, & candelas super dicto Altari positas, dum celebrantur Missæ, & Officium; quod scio, quia vidi pluries, & quia publicum, commune fuit, & est notorium palam.

61 Quartus iuxta idem fol. 210. respondit. Ego commoratus sum Lugduni quinquennium, vbi studebam, & quia sciebam Cor dicti Serui Dei asseruari in Ecclesia Monialium Visitationis primi Monasterij eiusdem Ciuitatis, ideò illam Ecclesiam persæpè visitabam deuotionis ergo, sed nunquam vidi illud Cor publicè expositum venerationi, sed asseruatum in Sacrario interiori à parte Monialium, nec vidi in illa Ecclesia inscriptiones, epitaphia, seu donaria votiua, ibi appensa, nec lampades, seu alia lumina accensa præter illa, quæ sunt ante, & iuxta Sanctissimum Sacramentum, & hoc verissimum esse dico, quia egomet vidi Cor Serui Dei, & Ecclesiam.

62 Septimus iuxta idem fol. 261. à tergo respondit. Io sono stato spesso dentro la Chiesa del primo Monasterio della Visitatione di Lione, e sò per voce publica, che il Cuore del detto Seruo di Dio è io quella conseruato, e nascosto dentro la Sacristia interiore del Monasterio, e mai non l'hò visto in publico, nè vdito dire, che sia stato esposto, &c.

CONSVLTATIO CXV.

An, & quatenus in quacumque Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia sacris Ordinibus nondum initiati, vocem in Capitulo habere nequeant: quid præstare teneantur ad eas promoti? Quiue deinceps promouendi?

1 PRæter alibi dicta in *tom.1.* extat hac de re decretum S. Concilij Trid. *sess.22. cap.4. de reform.* in quo innouatur, & ampliatur constitutio Concilij Viennensis in Clem. *Vt ij de æt. & qual.* vt non modò decernat de dignitatibus, sed etiam de quibusuis beneficiatis. Ratio autem huius dispositionis est, vt propensiùs inducantur beneficiati ad suscipiendos sacros Ordines. Sed causa finalis, de qua Glos. *in d. Clem.* ne mancipati, hoc est deputati diuinis Officijs retrocedant, cum is, qui mittit manum suam ad aratrum, non debeat retrò respicere. Tum etiam quia illicitum est, eos, qui non sunt in sacris Ordinibus, Ecclesiasticis immiscere tractatibus, *c. satis euidenter d.96. cap. cum ex eo de elect. in 6.*

2 Idque etiam si dignitatibus, Canonicatibus, alijsque Officijs diuinis Ordo sacer annexus non esset, cùm aliàs ob vtilitatem, ac necessitatem Ecclesiæ possunt compelli Clerici sacros Ordines suscipere suis beneficijs non annexos, *cap. queris, de æt. & qual.* Ex quibus infertur, Canonicatum de iure communi non habere sacrum Ordinem annexum, sed Canonicos debere promoueri ad Ordines sacros secundùm vtilitem, vel necessitatem Ecclesiæ indigentis sub pœna priuationis, quando non ex legitima causa renuerint, Glos. *in d. Clem. v. in posterum*, & Glos. *antepen. in cap. licet Canon. de elect. in 6. & in d. cap. queris de æt. & qual.*

3 Vndè ex S. Congregatione nequidem vocem consultiuam, neque assistentiam, neque sedem in Capitulo habere possunt. Quod habet locum non modò in omnibus actibus expediendis, & communibus contractibus, qui capitulariter expediuntur, sed etiam in electionibus. Quia talis amittens vocem in capitulo, amittere censetur omnia alia, quæ proueniunt ex voce. Quæ verò ex voce non dependent, sicuti quilibet alius Canonicus censetur, vt notat Glos. *in d. Clem.*

4 Sed an Archidiaconus, ad quem ex consuetudine Ecclesiæ, absente Decano, pertinet conuocare Capitulum, & in eo proponere, ac resolutiones accipere, id exequi possit, si non sit in sacris constitutus? S. Congregatio Concilij censuit, posse. Item hoc decreto Concilij Tridentini non esse sublatam immemorabilem consuetudinem, neque fundationem, stante eodem decreto in fine, vbi disponitur, quod non fiat prouisio de beneficijs, nisi ijs, qui habent ætatem ad Ordinem, quem beneficium requirit.

5 In secunda parte dicti decreti præcipitur, vt intra annum quis tales Ordines suscipiat, quibus susceptis per seipsum valeat obire onera beneficio iniuncta, seu annexa. Censuitque S. Congregatio omnia alia beneficia, quæ Ordinem requirunt in dicto Decreto comprehendi, non modò Dignitates, personatus, & officia, de quibus in *d. Clem. vt ij.* Vndè tollitur difficultas, an Prælatura in Ecclesijs inferioribus, quæ de iure cõmuni Ordinem requirit, vt *in cap. 5. de æt. & qualit.* veluti Archipresbyter, comprehendatur in dispositione dicti decreti, vt notat Glos. *in d. Clem. vt ij*, quæ tenet non excludi, cùm non dicatur propriè dignitas. Idemque dicendum, si essent annexi huiusmodi, vel alijs beneficijs alij Ordines non sacri, sicut tenet Glos. *in d. Clem.* ponderans verbum *certi*.

6 Iusto tamen impedimento cessante, scilicet non ipse dedit causam, vel per ipsam non stetit, vt pacificam possessionem haberet. An autem is, cui dignitas fuit collata, & illius nunquam pacificam possessionem habuit, diù super eam litigans dicatur legitimè impeditus; adeò vt non in sacris constitutus distributiones quotidianas, & vocem in capitulo habere possit? Respondit S. Congregatio, non teneri ad sacros Ordines promoueri, nisi post adeptam pacificam possessionem iuxta notata per Doctores in *d. Clem.* sed non posse habere vocem in Capitulo.

7 Super quibus Sac. Concilium in d. Decreto innouat Constitutionem Concilij Viennensis in *d. Clem. Vt ij*. Quare primò Episcopum contra dispositionem d. *Clem.* non posse dispensare, notat Glos. *ibi*: Deinde pœna, quæ est elapso anno dimidia pars distributionem, quæ datur interessentibus certis horis, & voce in capitulo. Quod ita intelligendum est, vt Glossa ibidem declarat, videlicet si esset Subdiaconus, post annum si non euaderet Diaconus, non habeat vocem in Capitulo. Nam, vt vnusquisque habeat vocem in Capitulo primo anno elapso, vt diximus, si non est Diaconus, non habebit vocem, & sic dicendum de Presbyteratu.

8 Nec non alijs grauioribus pœnis cogi ad id possunt, videlicet *cap. licet canon de æt. & qual.* monitione tamen præmissa, quæ est priuationis, *cap. Cum in cunctis de elect. & d. cap. queris de æt. & qual.*

9 Nec alijs in posterum fiat prouisio, nisi ijs, qui iam ætatem, & cæteras habilitates integrè habere dignoscantur. Aliter irrita sit prouisio. Id tamen limitatur iuxta dispositionem *Clem. ne in agro §. Cæterum de stat. Regul. & d. cap. licet canon de elect. in 6.* Et cum hoc decretum locum habeat in beneficijs iurispatronatus laicorum, Capellania de iurepatronatus laicorum non poterit ei conferri, qui non est eius ætatis, vt intra annum ad Ordines promoueri possit, si ei iniunctum sit onus dicendi Missas personaliter, vel Euangelium, vel Epistolam decantandi, vel in fundatione dictum fuit, vt obtinens esset Sacerdos, vel Diaconus, vel Subdiaconus. Capellania verò habens onus duarum Missarum qualibet hebdomada non expressè,

quod

quod Capellanus per se ipsum celebret, non erit Sacerdotalis. Obtinens tamen beneficia quæcumque Ordinem habentia annexum, intra annum tales Ordines tenetur suscipere.

CONSVLTATIO CXVI.

An reus, qui secum per vim ad Ecclesiam trahit Ministros Curiæ secularis, gaudeat Ecclesiæ immunitate?

1 Respondeo negatiuè. Fondatur in illa inconcussa ratione, quod nemo sibi potest retinere rem alienam, sed tenetur restituere Domino. Quod præsertim verum est, si Dominus contradicat tali retentioni. Nec vlla lex siue diuina, siue naturalis, siue humana potest oppositum statuere; alioquin non esset lex, sed iniquitas, quia statueret iniustum.

2 In hoc autem casu Curia secularis iniustè spoliatur reo, quia priuatur suo iure, ac dominio, quod ex captura ac retentione actuali in eum acquisiuerat. Vndè, non obstante, quod per vim se receperat ad Ecclesiam, retinet ius, & dominium supra reum per actualem, ac continuam retentionem in ipsa Ecclesia, & proindè potest ipsum repetere, apud quemcunque sit.

3 Nec suffragatur priuilegium Ecclesiæ de immunitate; quia hoc consistit tantùm in eo, quod possit protegere reos, non autem, quod possit protegere iniustitiam. Vndè tunc Ecclesia potest protegere reum, quando non est sub iure, & dominio Curiæ laicalis, & confugit liber ad ipsius protectionem.

4 Hinc valet argumentum Nouarij *in sum. Bullar. tit. de Immun. num.* 14. Ecclesia iniustè spoliata reo est restituenda. Ergo etiam Curia secularis; quia militat ex parte vtriusque eadem ratio, & stante iniusta spoliatione non cessat ius ipsius supra reum.

5 Pariter nec obstat, quod opponunt Diana, & alij relati à Delbene *de Immun. cap.* 16. *dub.* 10. *sect.* 7. nimirùm, quod reus confugiens ad Ecclesiam gaudeat immunitate; quia hoc verum est, quando est in statu, quo possit protegi ab Ecclesia; vt autem sit in tali statu, debet esse liber, & sui iuris, non alieni, alioquin non potest protegi; nam protectio non esset actio pietatis, sed actio iniustitiæ; quando autem reus trahit se ad Ecclesiam Ministros Curiæ secularis, non est liber, & ideò remanet adhuc sub iure, & dominio ipsius, quo Ecclesia non potest priuare Curiam inuitam.

6 Vndè hoc locum habet, quando reus se eripit à manibus Curiæ. Nam qui se eripit, vtitur iure suo, quod habet ad fugiendum, & proinde, si fugit, cessat actuale dominium, & ius Curiæ supra ipsum; secus autem in hoc casu, in quo reus non eripitur, sed adhuc est sub dominio, & iure Curiæ secularis.

7 Neque etiam obstat, quod ijdem dicunt loco allegato, quod vbi lex nempè Constitutio Gregoriana de Immunitate non distinguit, nec nos distinguere debemus. Nam ex hoc solùm deducitur, quod talis reus, si non commisit delictum ex exceptis, non esset tradendus Curiæ seculari ratione delicti, non autem quod non sit tradendus ratione iuris, & dominij, quod Curia secularis retinet supra ipsum, tanquam iniustè spoliata. Non enim Constitutio Pontificia prohibet, nec prohibere potest, ne alicuius suum reddatur, solùmque agit de reis, qui possunt confugere ad Ecclesiam, & quos potest Ecclesia protegere, si confugiant liberi, ne fiat actio ab Ecclesia iniusta. Atque ita docent Peguera, Gama, Ambrosinus, Nouarius, & quamplores alij citati à Delbene loco superius adducto, *& dub.* 19. *sect.* 2. *& dub.* 33. ac alibi. Vndè ipse Diana, & Fagundez de præceptis Ecclesiæ *præcept.* 2. *lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 57. hanc opinionem dicunt esse in rigore iuris probabiliorem.

8 Atque ita etiam declarauit S. Congregatio Immunitatis, si rectè memini in Neocastrensi anno 1663. in casu, in quo ministri Curiæ secularis ducebant reum ligatum, ac vi se recipientem ad Ecclesiam; quia tamen erat adhuc ligatus, & funibus retinebatur à dictis Ministris S. Congregatio censuit, non gaudere.

CONSVLTATIO CXVII.

An Monialis possit facere renunciationem legati sibi relecti reseruati sibi parte illius, sua vita durante, & sub conditione, quod nihil Monasterio acquiratur?

Respondeo negatiuè. Primò, quia cum huiusmodi conditiones repugnent paupertati religiosæ tanquam turpes, habentur pro non appositis, atque adeò huiusmodi reseruationes, & legata acquiruntur Monasterio; quia conditiones turpes adiectæ reseruationibus, ac legatis non vitiant reseruationes, & legata, sed ipsæ vitiantur, *l.* 1. *l. si quis ita*, *l. quæ sub conditione*, *l. conditiones* cum alijs *ff. de condit. instit.* & tradunt Imola *in l. si alienum n.* 3. *ff. de hæred. instit.* Angel. *in l. quidam §. illo n.* 2. *C. de necess. seru. hæred. instit.* & Ias. *in auth. Ingressi n.* 37. *&* 39. *C. de Sacros. Eccles.* alijque. 1

Secundò, quia continent impossibilitatem, & repugnantiam ex Bartol. *in auth. excipitur C. de bon. quæ lib.* Nam Monialis non potest habere aliquid, sed totum est Monasterij *can. nolo, & can. non dicatis* 12. *q.* 1. *& d. auth. ingressi, C. de Sacros. Eccles.* Vndè pugnat cum solemni paupertatis voto, si Monialis peculium habeat, cum per professionem se omni rerum dominio, & proprietate abdicauerit. 2

Tertiò, quia renunciatio legatorum est renunciatio iurium, quæ sibi competunt, vel competere possunt tanquam tali personæ, existenti de tali familia, & quæ sunt propria, & personalia, & quorum tunc habet dominium, vel habere potest, non autem iurium sibi competentium, tanquam Moniali, siue quæ de nouo acquirit, tanquam Monialis. Quia cum hæc non sint sub dominio ipsius, sed transeant ad Monasterium, non potest ipsis renunciare, cum non possit defectu dominij de ijs disponere. Tale autem est ius ad legatum sibi relictum, quia est relictum tanquam Moniali, & ius omninò de nouo superuenit, & omninò ex voluntate alterius. Vndè, non obstante quacumque conditione, hæc monialis est capax ligati, ac donationis; nam ius ad rem donatam non incipit, neque in potentia quidem, donec fiat donatio; quando autem fit, & acceptatur, statim ius transit in Monasterium, cui monialis acquirit, quicquid acquirit; tali autem iuri non renunciatur à Nouitia, cùm non possit ipsi renunciari. 3

Quartò tandem, quia huiusmodi conditiones sunt contra sacros canones *in cap. Monachi, & in cap. cum ad Monasterium de stat. Monach.* contra decreta Apostolica, præsertim Clementis VIII. *pro reformat. Regul.* ac præcipuè contra S. Concilium Trident. *sess.* 25. *de Regul. cap.* 1. vbi præcipitur obseruantia voti paupertatis, necnon communis vita, victus, & vestitus; item *cap.* 2. vbi proprietas regularibus vtriusque sexus prohibetur, ita quidem, vt nec liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere, etiam ad vsumfructum, vel vsum, administractionem, aut commendam. Redditus autem, ac census annui inter bona stabilia numerantur, vt colligitur ex *Clem. Exiui §. Cumque annui redditus de verb. signif.* Vndè cùm dictæ conditiones sint directè contra Sacros Canones, bonum renunciantis, & contra ea, quæ concernunt commodum animæ ipsius, vt irrationabiles reijciuntur, tanquam impeditiuæ maioris boni, & eorum, quæ concernunt salutem animæ. 4

Neque huic resolutioni aduersantur decisiones S. Rotæ Romanæ 405. *n.* 5. *&* 410. *n.* 11. *& seqq. p.* 10. *rec.* Nam solùm admittunt cum eodem Bartolo verba illa, quod nihil Monasterio acquiratur, esse intelligenda quoad vsum, non quoad dominium, siuè, vt ait Bartolus, respectu vtilitatis, non autem respectu iuris, 5

quem sequutus est Ab. *conf.44. n.1. lib.2. & conf.63. n.7. in fin. eod. lib.* quam tamen opiniouem etiam quoad vsum post Concilium Tridentinum, & decreta Clementis VIII. non posse sustineri, probat Fagnan. *in d. cap. Monachi n.* 47. Quia Tridentinum nedum prohibuit Regularibus rerum dominium, sed etiam vsum, & præcepit, quod omnia consignentur Superioribus, & confundantur pro communibus necessitatibus. Quod etiam annotauit ante Fagnanum Azorius *lib.* 12. *instit. maral. cap.9.q.2.* Vbi docet huiusmodi vsum iure antiquo nequaquam esse prohibitum; at verò iure nouo Concilij Trid. id esse interdictum, & propterea annui census, vel redditus, & alia bona immobilia tradi Superiori debent, vt is Religiosis singulis necessaria prouideat. Et hoc idem post Trident. scribens sensit contra Nauarrum, quem alij posteà recentiores secuti sunt Corduba *in sum. quæst.* 54.

6 Quare huiusmodi conditiones, vel abolendæ sunt, tanquam scandalosæ, vel declarandum, quod habeantur pro non adiectis iuxta ea, quæ notant Glos. & Doctores *in cap. de condit. appos.* Quod vltimum tenet idem Bartol. *in l. Lucius §. tres heredes, ff. ad Trebel.*

7 Ac etiam prouidendum decreto aliquo Apostolico, vt deinceps renunciationes huiusmodi fiant cum licentia, nedum Episcopi, siue eius Vicarij, vt præcipit Trid. *d. sess.25. cap.* 16. sed etiam cum illius præsentia; hoc enim modo non solùm occurreretur huic malo, sed etiam prospiceretur indemnitati Monasteriorum, & libertati puellarum, quæ sæpè ad renunciandum vi, metuue coguntur.

CONSVLTATIO CXVIII.

1 *An Sacerdotibus, qui Latinam, & Illyricam linguam callent, permittendum sit, vt Missam vtraque lingua, prout ipsis placuerit, celebrare possint?*

2 *An ijs Sacerdotibus, qui ad Presbyteratum promoti fuerunt, tanquam periti in lingua Latina, quique eadem lingua Missam per non modicum tempus celebrarunt, permittendum sit, vt lingua etiam Illyrica celebrare possint?*

3 *An ijs Sacerdotibus, qui ad Presbyteratum promoti fuerunt, tanquam periti in lingua Illyrica, quique eadem lingua Missam per non modicum tempus celebrarunt, permittendum sit, vt lingua etiam Latina, nempè nobiliori, Missam celebrare possint, si cæteroquin in ea periti reperiantur?*

1 RESpondeo generatim, quod licèt Missa non possit recitari vulgari lingua, vt decernit S. Concilium Trid. *sess.* 22. *cap.* 8. vbi & *can.9.* damnat anathemate dicentes, vulgari tantùm lingua esse celebrandam, & notant Bellarm. *lib.1. de Miss. cap.2.* Petr. Sot. *lect.* 25. *de Cerem. Miss.* Azor. *p.1. lib.8. cap.26. q.6.* & alij. Quia Sacrificium Missæ non peragitur ad instructionem populi, vt hoc nomine necesse sit, omnia vulgari lingua dici, vt ab eo intelligi possent, sed tendit ad colendum Deum, vt ptobat Bellarm. *lib.2. de Miss. cap.* 26. tamen apud Sclauos celebratur etiam hodie Missa idiomate Illyrico, ex concessione Ioannis VIII. in gratiam Sfetumpulchri Sclaui Morauiæ Principis, cum onere tamen, quod Euangelium latinè recitaretur, vt refert Baronius *tom.* 10. *annal. sub an.* 880. Neque desunt, qui dicant id ab ipsis introductum esse; quia ij, qui apud ipsos Christi Euangelium promulgarunt, videlicet Cyrillus, & Methodius ante septies centenos annos à Romano Pontifice impetrarunt, vt eis rem diuinam facientibus lingua, & sermone Sclauorum vti liceret, quod ea gens, ipsis auctoribus in Christum Dominum credere cæpisset, vt refert Æneas Syluius *in hist. Bohem. cap.* 13. & Cromerus *lib. 3. de reb. Polonor.* Immò, vt ait idem Syluius, ferunt Cyrillum, cum Romæ ageret, Romano Pontifici supplicasse, vt Sclauorum lingua, eius gentis hominibus, quam baptizauerat, rem diuinam faciens, vti posset; de qua re dum in Sacro Senatu disputaretur, essentque non pauci contradictores, auditam vocem, tanquam de Cœlo in hæc verba missam: *Omnis Spiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur ei*, indeque datum Cyrillo indultum. Et Ioannes Auentinus *annal. Boior. lib.* 4. Sacerdotes Liburniæ, quæ Archiduci Noritorum nostro æuo paret, adhuc ignari Romanæ linguæ, Sacrificia patrio more, nempè Sclauorum procurant. Et Io. Baptista Palat. *de rat. scrib.* de Illyricis, siue Sclauis ait: *Sciendum est quod vulgaris ipsorum sermo idem ille est, quo continuè vtuntur in officijs diuinis, & vniuersus populus intelligit, haud secus atque nos intelligimus vulgarem sermonem nostrum, & ex commentarijs rerum Moscouit.* Sigismundi liberi Baronis; Cæterum totum sacrum, seu Missa gentili, ac vernacula lingua apud illos peragi solet.

2 An autem hi possint celebrare Latino idiomate, Respondeo, posse quidem illorum Ecclesias recipere Latinum ritum iuxta concessionem Pij V. in Bulla præfixa Missali Romano; priuatas tamen personas non posse celebrare ritu Latino, dum sunt in propria Ecclesia, quia tenentur se conformare ritui proprio. Verùm idem Ioannes VIII. concessit in eisdem literis eidem Principi Morauiæ, vt si vellet, posset facere coram se celebrare Missam Latinam, quàm concessionem extendit etiam ad ipsius Iudices. Ex qua concessione deducitur, quod ita indulsit Missam in idiomate Illyrico, vt sine speciali licentia non possint in alio idiomate celebrare; modò tamen, vt dictum est, possunt ex concessione Pij V. in dicta Bulla illæ Ecclesiæ complecti ritum Latinum.

3 Ex quibus ad primum respondetur negatiuè; quia tanquam priuatæ personæ debent se conformare ritui proprio, dum sunt in propria Ecclesia.

4 Ad 2. Affirmatiuè; quia hoc modo se conformarent proprio ritui.

5 Ad 3. Negatiuè; quia, vt dixi, id permittitur illorum Ecclesijs, vt recipiant Latinum ritum ex Pio V. *loc. alleg.* non autem priuatis personis, quæ non possunt celebrare ritu Latino, dum sunt in propria Ecclesia, quia tenentur se conformare ritui proprio, vt superiùs præmisi.

CONSVLTATIO CXIX.

1 *An testes, qui admittuntur ex cap. In fidei fauorem, de hæret. in 6. probent pro pœna ordinaria contra reos negatiuos?*

2 *Et quatenus negatiuè, quem gradum probationis faciant? Et*

3 *An in dicto cap. comprehendantur etiam suspecti de hæresi?*

1 DE primo, ac secundo tractant Doctores passim, præ cæteris verò Io. Royas *tot. singul.* 188. *incip. Testis criminosus*, Farinac. *de hæret. q.188. n.83.* Dian. *p.4. tr.8. resol.*123. & Carena *de offic. S. Inquis. p.3. tit.5. §.12. præcipuè n.77.* vbi id totum relinquit arbitrio Iudicis, considerando numerum testium, & personarum qualitatem. Quod ex textu *in d. cap. In fidei fauorem* manifestè colligitur.

2 Tota igitur difficultas versatur circa tertium dubium, de quo Auctores allegati, ac alij ne verbum quidem faciunt. Ego autem puto, comprehendi *in d. cap.* etiam suspectos de hæresi ex ratione expressa *in d. textu* scilicet in fidei fauorem. Ratio enim in lege expressa est causa finalis, & non impulsiua ipsius legis per Glos. *singul. in l. cum tale §. falsam ff. de cond. & demonst.* quam ibi notabilem ait Baldus. In fidei autem fauorem non solùm inquiritur contra hæreticos, sed etiam contra suspectos de hæresi, cum eorum delictum ob suspicionem hæresis, quam generat, contrariatur fidei, ac perinde spectat ad iurisdictionem concessam In-

qui-

quisitoribus *ex cap. Accusatus §. sane de haret. in 6.* atque adeò subintrat textus, in quo conceditur, vt in negotio Inquisitionis hæreticæ prauitatis testes alioquin inhabiles admittantur. Cum enim dicat *in negotio Inquisitionis* aliquid commune dicit siue contra hæreticos, siue contra suspectos de hæresi proceditur; quia contra suspectos de hæresi Inquisitor procedens hæreticam prauitatem inquirit, & in negotio Inquisitionis versatur.

3 Quod sic confirmo. In citato textu Pontifex concedit, vt testes inhabiles admittantur, præsertim in defectum aliarum probationum contra hæreticos &c. dictio autem *Præsertim* est ampliatiua, & denotat huiusmodi testes in omni negotio Inquisitionis hæreticæ esse admittendos, atque adeò etiam contra suspectos de hæresi, sed *præsertim*, & maximè contra hæreticos.

4 Neque obstat, quod hic textus est exorbitans, & iuris communis contrarius. Nam quando lex, vel Constitutio ex vna parte continet fauorem, & ex altera odium, attenditur id, propter quod præcipuè facta fuit. Constitutio autem *in d. cap. in fidei fauorem* facta fuit in fauorem fidei, & in odium hæresis, ac proindè potiùs consideratur fauor, quàm odium per Glos. *in l. 2. C. de in ius voc.* vbi Bald. & Ias. *n. 3. & 4.* & per Ab. *in cap. non dubium num. 3. de sent. excom.*

CONSVLTATIO CXX.

1 *An in electionibus Abbatißarum in Monasterijs Regularibus subiectis, vnà cum Vicario generali interesse possit etiam Notarius Episcopalis?*

2 *An electio facta absque interessentia Vicarij, & Notarij sit contra Constitutionem Gregorij XV. ac propterea nulla?*

1 AD 1. censeo negatiuè. Quia ex Constitutione 18. S. M. Gregorij XV. §. 5. solùm permittitur Episcopo, vt vnà cum superioribus regularibus huiusmodi electionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere possit, atque adeò nulla iurisdictio Episcopo tribuitur, sed solùm nuda præsidentia, vt per Pasqualig. ad Lauret. de Franch. *de controuers. inter Episcop. & Regular. p. 1. num. 652.* vt scilicet solùm attendat, ne in electione aliquid, vel contra Canones, vel contra vtilitatem monasterij fiat: velle autem vti proprio Notario est actus iurisdictionis; quia perceptio, & scriptio votorum est pars electionis, atque adeò iurisdictionis, quæ solùm competit superioribus Regularibus in Monasterijs Monialium sibi subiectis, tanquam illorum Ordinarijs, vt per Passarin. *de elect. Abbatissar. cap. 40. num. 13.* ad quos solos, non autem ad Episcopum spectat electionem confirmare, vt ex *declaratione 5.* super d. Constitutione Gregorij.

2 Id, quod confirmatur ex declaratione S. Congregationis Concilij in vna Vrbaniæ 10. Septembris 1639. relata à Peyrino *tom. 3. de priuileg. Regular. decret. 16.* quæ censuit, Episcopum in electione Abbatissarum monasterij Monialium Regularibus subiectarum, non posse exquirere, seu recipere vota Monialium, sed illa exquiri, ac recipi debere à Superiori Regulari, sciente tamen, & audiente eodem Episcopo. Ergo neque vti poterit opera sui proprij Notarij. Alioquin ipse exquireret, seu reciperet vota Monialium contra formam huius decreti.

3 Non obstat consuetudo. Tum quia Regulares tanquam exempti à iurisdictione Ordinariorum non possunt inducere consuetudinem præiudicialem iuribus Sedis Apostolicæ, cui sunt immediatè subiecti. iuxta *cap. Cum tempore de arbitr.* & Canonistas *in cap. cum accessissent, de constitut.* ac Rota in Ianuen. Priuilegiorum 28. Iunij 1649. §. *Tertiò quia.* Vndè non possunt absque Summi Pontificis licentia in alterius iurisdictionem consentire, Rota in Gandauensi Monasterij 29. Aprilis 1641. coram Panzirolo. Tum etiam quia illa est sublata à Constitutione S. M. Vrbani VIII. super præseruatione iurium Sedis Apostolicæ cum decreto irritante.

4 Ad 2. In casu, de quo agitur, censeo pariter negatiuè. Tum quia sibi imputare debet Episcopus, siue eius Vicarius, si noluit vocatus, atque monitus de electione, illi præesse absque præiudicio iurisdictionis Superiorum Regularium, ac Sedis Apostolicæ; alioquin electio penderet omninò ab eius voluntate. Tum etiam quia cum in dicta Constitutione Gregorij non adsit decretum irritans, electio etiam in casu veræ contrauentionis non est nulla, vt per Pasqualig. *loc. cit. num. 33.* Et licèt Nicolius *in flosculis v. Abbatissa num. 4.* referat, quod electio Abbatissæ est nulla, si facta fuerit sine consensu Ordinarij ex S. Congregatione super Episcopis, & Regular. in Baren. 2. Maij 1600. Etiam in Monasterijs Regularium gubernio subiectis, ex S. Congregatione Concilij. Id tamen procedere debet, quando Episcopus declarauit se velle vti facultate sibi in hac parte attributa per d. Constitutionem Gregorij, vt ex eadem declaratione Concilij, non autem si vellet ea abuti, vt in hoc casu. Item quando Episcopus esset omninò contemptus, & non monitus de electione, vt per eundem Pasqualigum, vbi supra. Atque ita quoad vtrumque dubium censuit S. Congregatio Concilij sub die 4. Maij 1675.

CONSVLTATIO CXXI.

An Legati Sedis Apostolicæ possint in prima instantia in præiudicium Ordinariorum cognoscere causas, in quibus intrat obligatio Cameralis?

1 REspondeò negatiuè iuxta formam declarationum Sac. Congregationis Concilij, præsertim 3. Maij 1642. 4. Maij 1675. vbi declaratum, non posse vigore obligationis Cameralis, dissentiente Ordinario, causam in prima instantia cognosci coram Iudice superiore, & in Pisaurensi 14. Martij 1648. his verbis: *Sacra &c. censuit Legatum de latere non posse in præiudicium Curiæ Episcopalis cognoscere causas in prima instantia, nisi habeat specialem, & expressam facultatem à Sede Apostolica.*

2 Declaratio autem hæc continet limitationem, dum in authographo regesto sequentibus verbis concepta reperitur. *An dispositio Sac. Concilij Tridentini c. 20. incipientis causæ omnes sess. 24. de ref. locum habeat in causis executiuis, Sacra &c. respondit, locum habere, etiam in causis executiuis, exceptis tamen causis obligationis Cameralis, & in quibus datur certus executor, & in alijs iuxta præscriptum S. Concilij Tridentini d. cap. 20.*

3 Hac potissimùm ratione. Quia *d. cap. 20. sess. 24. de ref.* non solùm inductum fuit in fauorem partium, ne scilicet extra diœcesim traherentur ad litigandum, sed præcipuè in fauorem Ordinariorum, ita vt ijs tantùm requisitis, ac negligentibus, tunc legati procedere possint, vt habetur ex eodem Concilij decreto, quod est desumptum *ex cap. 1. de for. comp.* vbi habetur, quod Clericus coram suo Episcopo conueniri debeat, vel certè consensu eiusdem apud alios, quos vtraque pars voluerit, iudicium obtinebit, & *ex cap. Significasti, eod. tit.* in quo decernitur, quod, licèt priuatorum consensus eum, qui iurisdictioni præesse dignoscitur, suum possit Iudicem constituere, Clerici tamen in Iudicem non suum, nisi fortè sit persona ecclesiastica, & Episcopi diœcesani voluntas accedat, consentire non possunt. Requiritur igitur consensus Ordinarij, atque adeò non possunt partes in præiudicium Ordinarij consentire in alium Iudicem. Vndè, licèt partes possint vigore obligationis Cameralis renunciare iuri suo, adeundo quemconque Iudicem per *tex. in cap. de terra, de priuileg.* Quia tamen huic iuri est immixtum, atque implicatum ius proprij Ordinarij, non potest ipsi renonciari iuxta *cap. Cum tempore, de arbitris,* & tradunt Abb. *in d. cap. 1. num. 4. de for. comp. & in cap. Cum accessissent num. 8. de Const.* Innoc. *in cap. Accedentibus de priuil.* Felin. *in cap. cum dilecta, de rescript.* & alij cum Rota *dec. 273. num. 3. p. 4. recent.* alijque communiter.

4 Præsertim cum hoc ius Ordinariorum, & partium sit ius publicum, cui pactis priuatorum derogari non potest

per

per *cap. si diligenti de for. comp.* Et proindè non valet renunciatio priuilegij, quod concernit vtilitatem publicam; quia, quamuis contineat priuatum commodum alicuius, interest tamen omnium, quod in priuatis quoque seruetur. Sic non potest Clericus renunciare priuilegio fori, etiam in causa, quæ solùm concernat priuatum commodum ipsius; quia ea, quæ constituta sunt in fauorem publicæ vtilitatis, non sunt sub dispositione personarum, & ideò deficit in ipsis potestas, quæ requiritur, vt teneat renunciatio priuilegij iuxta *cap. Cum super de offic. delegat.*

5 Quare cum priuilegium adeundi in omnibus causis proprium Ordinarium sit ob publicam vtilitatem, & in fauorem illius, ne scilicet Episcopus vnus in suis iuribus ab alio præiudicium patiatur, non poterit ei validè à partibus renunciari, tanquam habenti implicitum ius tertij, & publicam vtilitatem.

6 Non obstat, quod id non habet locum in Legatis per textum *in cap. 1. de offic. legat.* Quia dictum *cap. 1.* fuit reuocatum à decreto Trid. *d. cap. 20.* ac proindè post Tridentinum ius Ordinariorum militat etiam contra Legatos.

7 Minùs obstat, quod sicuti potest procedere Auditor Cameræ, ita etiam Legatus. Nam Auditor Cameræ est per Sedem Apostolicam datus specialis executor in obligationibus Cameralibus, non autem Legatus, & proinde in Auditore Cameræ non habet locum dispositio Concilij quoad obligationes Camerales. Quandoquidem si non adesset obligatio Cameralis, causa spectaret ad Ordinarium, non autem ad Auditorem Cameræ, qui etiam *in d. cap. 20.* est comprehensus, vt per Ricc. *in prax. resol. 126. p. 2.* & Diaz de Mena *var. quæst. lib. 1. quæst. 12. num. 8.* ac censuit sæpiùs eadem S. Congregatio Concilij.

8 Pariter non obstat limitatio in citata declaratione S. Congregationis contenta, quod scilicet dispositio *d. cap. 20.* locum habeat in causis executiuis, exceptis tamen causis obligationis Cameralis, etiam in quibus datur certus executor, & in alijs iuxta præscriptum Sac. Concilij *d. c. 20.*

9 Primò quia dicta limitatio non videtur emanata in terminis Legati, de quibus nunc agitur, sed in alijs terminis, vt apparet ex dubio proposito; nam quærebatur, an dispositio S. Concilij Trident. *cap. 20.* locum habeat in executiuis, Sacra &c. respondit locum habere, exceptis tamen causis obligationis Cameralis &c. Et ideò est id intelligendum quoad Auditorem Cameræ, qui pro eiusmodi obligationibus datus est certus executor, non autem quoad Legatos, de quibus nulla mentio facta est in proposito dubio.

10 Secundò quia, si aliàs diceretur, declaratio esset sibi ipsi contraria, & inuolueret contradictionem; quia si illa respondit, decretum Tridentini locum habere quoad Legatos, etiam in causis executiuis, dum excipit causas obligationis Cameralis, sibi contradiceret; quia causæ obligationis Cameralis sunt causæ executiuæ. Et ideò dicendum est solùm esse exceptas causas obligationis Cameralis quoad Auditorem Cameræ tantùm, quibus datus est certus executor, non autem quoad Legatos.

11 Denique non obstat, quod Legatus est Iudex Ordinarius, concurritque cum Ordinarijs, vt per Doctores *in cap. Legatos 2. de offic. legat. in 6.* atque adeò sicuti potest Ordinarius cognoscere in prima instantia causas obligationis Cameralis, ita etiam poterit ipse cognoscere; quia si hoc admitteretur, dicendum esset, quod etiam posset Legatus cognoscere omnes alias causas in prima instantia, quas Ordinarij cognoscunt. Quod est expressè contra dispositionem Tridentini *d. cap. 20. vers. Legati quoque.* Et propterea dicendum est, Legatos esse quidem Ordinarios, & cum Ordinarijs concurrere in ijs tantùm, quæ sunt ipsis permissa; non est autem ipsis amplius permissum, quod cognoscant causas quascumque in prima instantia, etiamsi essent executiuæ; atque adeò etiamsi haberent obligationem Cameralem, sed tantùm veris, ac solis Ordinarijs, & quoad obligationem Cameralem permissum Auditori Cameræ duntaxat per eius speciales facultates. Excipe Legatos, qui hoc habent speciale in suis facultatibus, vt ex declaratione S. Congregationis Concilij 19. Maij 1675.

CONSVLTATIO CXXII.

Quidam Tarentinatus, vbi domicilium cum suo Patre, qui etiam cum sua vxore Bituntina, & alijs filijs domum propriam, aliaque bona stabilia possidet, adhuc retinet, ab Archiepiscopo Tarentino prima tonsura, & minoribus ordinibus initiatus, atque seruitio Ecclesiæ Tarentinæ adscriptus, mox ad Ciuitatem Neapolitanam patris sui patriam se contulit, ibique ab illius Ciuitatis Archiepiscopo ad Subdiaconatus Ordinem se promoueri fecit.

Quæritur an sit licitè ordinatus in hoc casu ab Archiepiscopo originis sui patris?

1 VT hoc dubium absque æquiuocationibus resoluatur, aduertendum duxi, quod in ipso non agitur de variatione permissa, dummodò non in fraudem, in suscipiendis Ordinibus ab Episcopo originis, domicilij, & beneficij iuxta declarationes S. Congregationis Concilij, ac decretalem Bonifacij octaui *in cap. Cum nullus de temp. ordin. in 6.* cuius dispositionem non fuisse à Tridentino abrogatam, sæpiùs declarauit eadem S. Congregatio apud me *tom. 1. consul. 38. num. 1. & 7.* Neque de variatione Episcopi originis paternæ cum Episcopo domicilij, vel beneficij, vel versa vice quo in casu dubium est inter Doctores, vt apud Passarin. *ad d. cap. Cum nullus sub num. 18.* licèt affirmatiua præualere videatur ex declarationibus in Aprutina 5. Februarij 1627. in Florentina 6. Augusti 1610. & in Regien. 14. Septembris 1621. apud Nicol. *tom. 2. lucubr. lib. 1. tit. 11. limit. 3.* sed agitur de variatione Episcopi originis propriæ ordinati cum Episcopo originis sui patris, & sic de variatione ab vna origine ad aliam originem, de quo in terminis nec Doctores, neque dictæ declarationes loquuntur.

2 Tenendum itaque censeo, non esse licitè ordinatum. Etenim absolutè, ac per se formaliter dicendum est, quod filius dicitur originarius, vel à loco, in quo ipse natus est, vel à loco, in quo natus est pater, præcipuè quantum ad hoc, quod est subijci Episcopo diœcesis. Origo enim, atque natiuitas res naturalis est, nec potest haberi in pluribus locis, vndè nec plurium locorum potest quis esse originatius. Igitur cum semel hic ordinatus ratione suæ originis factus fuerit subditus Archiepiscopo Tarentino, non potuit eligere Archiepiscopum Originis paternæ in præiudicium electi per propriam ordinationem.

3 Non obstat, quod sicuti quis potest in diuersis diœcesibus habere diuersa domicilia, & beneficia, ita etiam possit esse originarius duorum locorum, patriæ scilicet, in qua ipse natus est, & patriæ, in qua natus est suus pater.

4 Quoniam non est eadem ratio. Domicilia enim, & beneficia multa haberi possunt, quia possunt multiplicari; sed origo est de se indiuisibilis, quia natiuitas vna est omninò, nec multiplicari potest, cum homo semel tantùm nascatur, & sic non possunt esse originis suæ plura loca; ideòque nec plures Episcopi, atque adeò semel electo Episcopo propriæ, vel paternæ originis, non poterit variare modò in vnum, modò in alium alterius originis, vt factum est à prædicto ordinato.

5 Minùs obstat ius ciuile *in l. assumptio, §. 1. ff. ad munic. & l. si vt proponis, C. de incolis*, in quibus videtur ostendi locum originis filij eum esse, in quo natus est pater, idque etiam quoad Spiritualia, vt per Boer. *dec. 13. num. 13. & 15.* Nam ius ciuile supponit domicilium filij in loco originis patris, quo supposito sufficit origo illa impropria, quæ ex origine patris deducitur; & sic ciuilis origo sumpta ex origine patris debet habere adiunctum domicilium filij in eodem loco vt per Passar. *loco alleg. num. 76.* firmat Boer. vbi supra *num. 13.* vbi nedum requirit domicilium filij in loco originis paternæ, sed

etiam

etiam quod ibi possideat aliqua bona per *l. fin. §. idem rescripserunt*, iuncta Glos. *ff. ad municip. & l. in filijs C. de decur.* Vndè cum in casu nostro contrarium omninò euincatur, scilicet patrem habere domicilium, ac bona in loco originis filij, in quo & ipse filius habet illa, vtique dicendum est, non solùm ratione originis propriæ, sed etiam domicilij esse subiectum Archiepiscopo Tarentino, atque adeò non potuisse licitè variando originem ab alieno Episcopo ad alios ordines promoueri.

6 At nihilominùs respondendum est, licitè fuisse ordinatum. Probatur ex vnica quidem, sed vrgentissima ratione; quia scilicet duplex est origo, naturalis altera, altera ex priuilegio patris, & ideò potest quisque variare ab vna ad aliam originem. Vndè licèt origo naturalis sit vna, & nemo habere possit duas origines naturales, non repugnat tamen, quod quis habeat duas origines, vnam naturalem, & alteram ex priuilegio. Et in hanc sententiam visa est inclinasse Sac. Congregationem Concilij in Bituntina 17. Septembris 1675. licèt dictum fuerit *dilata*. Debet tamen sic ordinatus consulere conscientiæ suæ, an id sine fraude fecerit. Hanc tamen sententiam de ordinando, & ante factum non ita facilè ausim amplecti, sed præualere dicerem originem naturalem origini ex priuilegio patris.

CONSVLTATIO CXXIII.

1 *An mandatarius delicti, non spectantis ad fidem, incursus in pęnas Bullæ: Si de protegendis, & ideò tradendus Curiæ seculari, mortuus, sit etiam igne comburendus?*

2 *An idem, antequam consignetur Curiæ seculari, debeat abiurare?*

3 *An mandatarius eiusdem delicti, & cum supradicto socius, qui ab aliquas circumstantias damnatur ad triremes perpetuas, abiurare debeat?*

1 AD 1. Censeo, non esse mortuum igne comburendum. Desumitur ex verbis dictæ Bullæ, *Si de protegendis* vbi habetur. Quod delinquens in eam secularis Iudicis arbitrio relinquatur, qui de eo illas ipsas pęnas exigat, quæ damnatis primo capite dictæ legis per constitutiones legitimas irrogantur. Damnatis autem primo capite dictæ legis quoad genus mortis non irrogatur post mortem combustio, sed tantùm mors ipsa naturalis per textum expressum *in l. quisquis, C. ad l. Iul. Maiest.* ibi: *gladio feriatur*, à qua lege dicta Bulla est desumpta. Vndè cum in dicta Bulla non caueatur, quod pro delictis in ea contentis sit reus igne comburendus, quo in casu vsus obtinuit, vt prius capite plectatur, quàm comburatur, vt testatur Clar. *in pr. §. fin. qu.99. num.7.* cum Couarruuia. Et obseruari etiam in relapsis verè pęnitentibus testis est Simanch. *de heret. cap.55. num.13.* Idque vt euitetur periculum, ne propter lentum & atrox genus mortis condemnatus fortè in desperationem inducatur; quicquid sit de hæreticis impęnitentibus puniendis viuocumburio, ideò non videtur in hoc casu, quod delinquens in dictam Bullam, post mortem naturalem, qua plectendus est, sit etiam igne comburendus ex Constitutione Friderici Imperatoris, quæ incipit *Inconsutilem*, estque apud Pegnam, & tradunt Host. *in sum. de heret. §. qua pœna feriatur num.9.* Abb. *in cap. Excommunicamus 1. de heret. in princ.* Socin. *ibid. num.7.* Decian. *in tr. crim. lib.5. cap.42. num.4.* Clar. *in pr. §. heresis num 7.* Martin. del Rio *lib.5. disq. mag. sect.1.* Præsertim, quia cum dicta Bulla, licèt sit in fauorem fidei, nihilominùs est odiosa, vt per Bordon. *de S. Trib. c.29. num.2.* & ideò est propriè, ac strictè intelligenda, itaut sicuti in ea non est facienda extensio de persona ad personam, de delicto ad delictum, quæ in illa non exprimuntur, ita etiam neque de pęna ad pęnam.

2 Ad 2. negatiuè. Quia cum in abiuratione debeat interuenire iuramentum, cuius forma habetur *in c. quoties 1. quæst.7. & in c. Ego Berengarius de consecr. d.2.* itaut pęnitens iureiurando promittere debeat se semper fidem Catholicam professurum, & nunquam etiam ad hæresim rediturum, vt per Doctores, quos sequitur Simanch. *de Cathol. instit. tit.1. num.4.* non habet locum in eo, qui traditur Curiæ seculari, cum post mortem, mox executioni demandandam, nequeat ad hæresim redire, ac proindè esset iuramentum inane. Hinc abiurationem non imponi ijs, qui traduntur Curiæ seculari, declarauit S. Congregatio S. Officij 5. Iunij 1603. & 5. Martij 1609. & 24. Februarij 1611.

Ad 3. Censeo affirmatiuè. Tum quia in eo habet locum iuramentum superiùs relatum. Tum quia rei supradictæ Bullæ sunt suspecti vehementer de hæresi, vt per Dianam *p.4. tr.7. resol.13.* & Bordon. *de S. Trib. cap.29. num.34.* qui notat cum Pegna, & ex eo Farinacio, pro qualitate huius suspicionis considerandas esse circumstantias personæ offendentis; quo fine, in odium ne S. Officij, an amore consanguineorum, & odio speciali in personam offensam ex alio motiuo, quàm quod est minister, vel officialis S. Inquisitionis. Iuxta ergo qualitatem suspicionis cogendus est abiurare. Et de damnato ad perpetuas triremes iusso abiurare, extat exemplum in eo, qui filiam propriam cognouit, ei dicendo non esse peccatum, sed teneri exequi voluntatem patris. Quo in casu abiurauit de formali, & damnatus fuit ad triremes in perpetuum absque spe gratiæ 10. Ianuarij 1619. 3

CONSVLTATIO CXXIV.

An Rectoribus nauium magnarum nauigantium ad Indias, vel alias longinquas Regiones concedenda sit facultas celebrandi Sacrum in eisdem nauibus, saltem in festiuitatibus de præcepto?

AFfirmant, existente mari tranquillo, Durandus *lib.4. rat. diu. offic. c.1. num.41.* Sa, Maior, Granadus, Scortia, Layman, Facundez *præcept.5. Eccles. lib. 3. c.10. num.15.* testans de praxi quoad eos, qui nauigant ad Indos, Gaspar Hurtadus, Marchinus, Palaus, Caspensis, Auersa, Machada, Cardinalis de Lugo, Franciscus de Lugo *lib.5. de Sacram. c.6. quæst.1. num.9. & 14.* qui testatur, se in nauigatione ad Indias in naui celebrasse, Leander, & alij. Et quod sit præparatus locus, in quo possit cum debita decentia, & reuerentia sacrificium offerri concessisse Clementem VIII. & Paulum V. tradiù, multumque perpensa testatur Facundez *loco citato.* Atque hoc fuisse antiquitus in vsu testatur Barouius *tom.8. annal. ann.700. num.3.* Idem etiam de Vulfrano, Archiepiscopo Senonensi, vt referunt Ionas Abbas, & Surius in eius vita. Diuus etiam Gregorius *lib.3. dialog. cap.36.* refert, omnes qui cum Maximiano erant in naui iam quassata, corpus, & sanguinem Christi accepisse, quod fieri non potuit, nisi ipse, aut alius celebrasset. Et quamuis hæc facta potius sint admiranda, attamen satis ostendunt, quod non est nouum celebrare in mari, & quod sine periculo exerceri potest, vt constat, eos fecisse, ac proindè quod ratione talis circumstantiæ loci non est excludendum. 1

Ex quibus colligitur, quod in quacumque longa nauigatione celebrari poterit in nauigijs magnis, in quibus adesse potest securitas, & locus opportunus celebrandi cum debita decentia. Nam militat eadem ratio necessitatis, quæ locum habet etiam standu in licentijs Clementis VIII. & Pauli V. nam licèt prodierint pro nauigantibus ad Indas, habent tamen locum pro omnibus nauigantibus. Siquidem cum petitæ fuerint ratione difficultatis, quod non liceret, stante periculu effusionis sanguinis, dum concessæ sunt, fuerunt potiùs quædam declarationes, quod liceat in mari celebrare, atque adeò quod non adsit periculum sanguinis effundendi. Nam si non adest periculum, sit licitum omnibus, quia aliàs adest necessitas sufficiens. Si verò adesset peri- 2

ricu-

riculum, non potuissent Pontifices has licentias concedere. Et ideò semel concessæ habent vim declarationis, quæ se extendit ad nauigantes ad quemcunque locum.

3 Præsertim in diebus festis, quando vrget præceptum audiendi Missam. Nam tunc adesset causa necessitatis, immò vltra prædictos dies posse etiam cæteris diebus in mari celebrare, quando licuerit, tradit Francisc. de Lugo *d. num.* 14. testans de praxi in nauigationibus ad Indias, & asserens se celebrasse in dicta nauigatione etiam diebus profestis, & consueuisse in eo nauigio tres, aut quatuor Missas singulis diebus celebrari.

4 Negant tamen Paludanus, Sotus, Turrecremata *in c. Sicut, de consecrat. d.* 1. Ioannes de Fribur. Tabiena, Syluester, Armilla, D. Antoninus, Nauarrus, Henriquez, Maiolus, Toletus, Azorius, Vasquez, Suarez, Reginaldus, Bonacina, Coninch, Bartholomæus ab Angelo, Faustus, Zezara, Ledesma, Zanardus, Chamerota, Astensis, Ioannes à Cruce, Pitigianus, Homobonus, Filiucius, Molsesius, Villalobus, Chellisunius, Præpositus, Graffius, Pax Iordanes, Tannetus, & alij. Quia licèt in necessitate celebrari possit extra locum consuetum, non licet tamen cum aliquo periculo. In mari autem semper adest periculum effusionis sanguinis; quia licèt sit tranquillum, potest de repentè ventis commoueri. Hanc sententiam sequuta est Sac. Congregatio S. Officij, quæ sæpè censuit, quod Missa non permittatur celebrari super nauigijs in nauigationibus Indiarum, vt 31. Iulij 1607. & 2. Augusti eiusdem anni. Et negata fuit licentia Principi Philiberto, vt celebrari possit super triremibus 2. Septembris 1621.

5 Si tamen exteot concessiones Clementis VIII. & Pauli V. eæ sunt exhibendæ, atque examinandæ, & iuxta illarum tenorem, pensatis rerum circumstantijs, petita facultas concedenda erit.

CONSVLTATIO CXXV.

EXtat in quadam Ciuitate Ecclesia, in cuius fundatione ex diplomate Pontificio leguntur hæc verba: *Ipseque Præpositus, caput, & gubernator Capituli, & curam animarum personarum ipsius Ecclesiæ gerat, nec non excessus, & crimina, quæ per huiusmodi personas dictæ Ecclesiæ committentur, pro tempore possit, & debeat corrigere, & alias Episcopalem iurisdictionem in easdem personas exercere. Nec non quaslibet excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias, & quoscumque processus, quas, vel quos contra Ecclesiam sic fundandam, & eius personas prædictas contra tenorem, & formam huiusmodi exemptionis nostræ promulgari, & haberi contigerit, irritos decernimus, & inanes.* Nihilominùs modernus Episcopus declarauit excommunicatum Canonicum d. Collegiatæ ob vulnus inflictum in publica platea Subdiacono, & vlterius excommunicauit etiam Vicarium Præpositi, quia procedebat contra dictum Canonicum, tanquam si Episcopalem iurisdictionem turbaret. Ideò quæritur

1 *An substineantur censuræ latæ contra dictum Canonicum percussorem?*

2 *An latæ contra dictum Vicarium?*

3 *An Præpositus procedere possit ad vlteriora in causa?*

1 AD 1. quod attinet, affirmatiuè. Primò quia excommunicatio non est lata ab Episcopo, sed ab Innocentio 2. in Concilio Lateranensi c. 15. relata *in can. Si quis suadente diabolo* 17. *quæst.* 4. Episcopus autem declarat duntaxat percussorem Clerici esse excommunicatum, vt ab alijs euitetur per textum *in Clem. 1. de priuil.* ibi: *Quos etiam locorum Ordinarij excommunicatos denunciare faciant*, firmatque Ioan. Andr. *in cap. 1. in fin. de priuil. in 6.* ibique Gemin. & Canonistæ communiter, ac declarauit sæpiùs Sacra Congregatio Concilij etiam contra Regulares, qui sunt omninò exempti, præsertim in Limana die 22. Ianuarij 1633. in hæc verba: *Sacra &c. respondit, Regulares quoquomodo exemptos, qui ob delictum in excommunicationem inciderunt, posse ab Ordinarijs denunciari excommunicatos ad hoc, vt ab alijs euitentur.* Quod maximè locum habet in offensione commissa in Clericum publicè ad textum *in cap. peruenit, de appel.* & Genuens. *in prax. cap.* 23. *sub num.* 16.

Neque obstat, quod pro huiusmodi denunciatione requiratur aliqua citatio. Nam expresè contrarium disponitur *in cap. Pastoralis §. Verum in fin. de appel. & in cap. Pia, de except. in 6.* ac tenet Felin. *in cap. 3. num. item 3. de re iud.* ac censuit eadem Sacra Congregatio in supradicta Limana. Quod absque vlla difficultate videtur procedere in delicto publicè perpetrato, Sanch. *cons. moral. lib. 6. c. 9. dub. 1. num.* 29. rationem afferens; quia vbi pœna à iure infligitur, & delictum est notorium, non dicitur Episcopus cognoscere de delicto exempti, cum in notorijs iudicialis cognitio non requiratur, & iudicauit Rota *dec.* 324. *num.* 15. & 16. *p. 1. rec.* 2

Secundò. Quia, vel huiusmodi Canonicus est exemptus ratione loci, & hoc casu habet locum dispositio *cap. Volentes 1. de priuileg. in 6.* Vbi Innocentius 3. eiusmodi exemptos ratione delicti extra locum exemptum commissi subijcit iurisdictioni Ordinarij. Quam dispositionem innouauit Trid. *c. 14. de ref. sess.* 7. priuilegijs, ac exemptionibus aduersus id nequaquam valituris, tametsi Abbas *in cap. vlt. de for. comp. num.* 11. ibique Felin. *num.* 5. probare conentur, responsum Pontificis *in d. cap. Volentes in princ.* esse generatim accipiendum, etiam vbi priuilegium indefinitè, ac simpliciter aliquem eximeret à iurisdictione ordinaria. Nam ratione delicti hic exemptus puniri posset à Iudice illius loci, vbi deliquit. Quamquam non placeat Couarruuiæ *pract. quæst.* 11. *num.* 5. dicentis, id esse contra dictum *cap. Volentes*. 3

Vel eiusmodi exemptio concessa est iuxta textum *in cap. Cum Capella, de priuil.* quod est eiusdem Innocentij 3. vbi Capella Ducis Burgundiæ censetur exempta cum eius ministris, qua ex parte ministerio Capellæ operam dederint, & eius officij ministerio fuerint vsi, non autem in vniuersum Capellani erant exempti. Et sic restrictio facienda est secundùm subiectam materiam, & ipsius pronunciantis mentem, quemadmodum deducitur *ex d. cap. Cum Capella*, in quo priuilegij restrictio fit ad Capellam, & eius ministros in his casibus, in quibus eo fungantur ministerio, quod ad Capellam pertineat, vt expendit Couarruuias loco allegato. 4

Vel denique est exemptio personalis, & hoc casu etiam puniri, ac corrigi valet ab Ordinario loci, tanquam Sedis Apostolicæ delegato, vt per Trident. *cap. 3. sess. 6. de ref.* vbi quoad Clericos seculares reuocat quodcumque priuilegium personale exemptionis. 5

Ad 2. Videtur etiam affirmatiuè resoluendum. Ita in strictioribus terminis, nimirùm de Regularibus perturbantibus iurisdictionem Episcopi notant Innoc. *in cap. Dilectus in fin. de pœn.* Salzed. ad Diaz *cap. 3. litt. A. §. punire*, Aufret. *de potest. secul. in Ecclesiast. person. num.* 23. Royas *de hæret. p. 1. num.* 15. Sanch. *lib. 7. de matr. disp. 33. num.* 21. Themud. *p. 1. dec. 62. num.* 32. ac alij *in cap. 1. de pœn. in 6.* Et colligitur ex *cap. Cum & plantare, de priuil.* Quia concessa iurisdictione conceduntur omnia, sine quibus non potest exerceri iurisdictio, *l. 2. ff. de iurisd. omn. iud.* Qui autem sibi vsurpat iura Episcopalia, perturbat iurisdictionem Episcopi. In hoc autem casu dictus Vicarius vsurpat iurisdictionem Episcopi, quia correctio, atque punitio dicti Canonici percussoris spectat ad Episcopum. 6

Et licèt dici possit, quod vsurpatio iurium Episcopalium non sit perturbatio iurisdictionis Episcopi; quia tunc solùm perturbatur iurisdictio alicuius, quando impeditur, ne exerceatur. Quando autem quis exercet iura Episcopalia, & ea sibi vsurpat, non impedit, quin Episcopus quoque exerceat. Vndè vsurpa- 7

tio

rio iurium Epifcopalium folùm tunc perturbat iurifdi-ctionem, quando ex hoc fequitur, quod non poffit ipfe Epifcopus ea exercere. Id tamen immeritò dicitur. Nam quid aliud facit vfurpator iurium Epifcopalium, quàm turbare iura Epifcopalia? hoc eft confundere, & permifcere fic, vt agnofci iam non poffint, an ad folùm Epifcopum fpectent *ad l.22.§.fi figna, ff. qui teft. fac.* Turbat profectò Epifcopi iurifdictionem, qui fibi eius iura vfurpat. Prætereà textus *in d. cap. Cum & plantare, §.1. & in c. Peruenit 16. q.1.* non aiunt, qui vfurpant, fed qui contra Epifcopalem auctoritatem multa præfumunt: qui contra Sanctorum Patrum decreta Epifcopalia, iura, & officia arroganter vindicant, hoc eft turbant. Semper namque dicitur quifpiam turbare, quando de iure non agit.

8 Verùm quia adhoc, vt quis incurrat cenfuras comminatas in Bulla Cœnæ contra vfurpantes iura Epifcopalia requiritur, quod prætenfus vfurpator fit deftitutus omni probabili credulitate, quod ius ad fe non pertineat, & certò fciat ius effe proprium Epifcopi, & nihilominùs illud fibi appropriare velit, vt per Suarez, & alios, quos fequitur Pafqualig. ad Lauret. *p.2. quæft.24. num.3.* Quod in hac fpecie non contingit, cum dictus Vicarius, nedum habebat probabilem credulitatem fuper crimine iam commiffo à præfato Canonico, fed etiam penè ius certum ex priuilegio, ac proindè dici nequeat, quod vfurpauerit, ac vfurpare præfumpferit Epifcopi iurifdictionem, fed potiùs ex bona fide, aut ex imprudentia fe geffit, procedendo contra dictum Canonicum, ideò dicendum puto, cenfuras latas ab Epifcopo contra d. Vicarium in hoc cafu non fuftineri; quia defuit dolus malus, præfumptio, ac temeritas.

9 Ad 3. Negatiuè. Sequitur enim ex dictis; quia cum in hoc cafu dictus Canonicus percuffor fubiaceat iurifdictioni Ordinarij, non poteft eius Præpofitus in illum procedere ex defectu iurifdictionis.

10 Atque ita cenfuit Sac. Congregatio Concilij in vna Iuuenacen. pro Ecclefia S. Spiritus fub die 8. Iunij 1675. fcilicet ad primum fuftineri. Ad fecundùm non fuftineri. Ad tertium non poffe.

CONSVLTATIO CXXVI.

Pofito decreto Sacræ Congregationis fuper ftatu Regularium de Tertiarijs, & hofpitibus, atque alijs non recipiendis, nec retinendis ad habitandum in Monafterijs, feu domibus Regularium ante ætatem præfinitam.

1 DVbitatur primò, *an decretum huiufmodi vendicet fibi locum extra Italiam, & Infulas adiacentes.*

2 Cum in Religione B. Ioannis Dei non recipiantur nouitij Clerici, fed Conuerfi tantùm, & ex decreto eiufdem S. Congregationis ftatutum fit, vt in ea Religione nullus approbetur, nec ad habitum admittatur, qui faltem decimum octauum ætatis annum non attigerit, *an ex nouo decreto fit huic Religioni ablata facultas recipiendi nouitios in decimo octauo ætatis anno inchoato?*

3 *Et quatenus non fit ablata, an in reliquis Superiores dictæ Religionis teneantur ad obferuantiam decreti.*

4 Cum in Religione Clericorum miniftrantium infirmis, & in aliquibus alijs Religionibus fiant duo anni nouitiatus, *an indutus habitu nouitiorum ante completam ætatem annorum quindecim vigore decreti fit à monafterio eijciendus?*

5 Et quatenus ei ex gratia Sedis Apoftolicæ permittatur, vt remanere poffit, *an fic nulliter receptus ab initio, teneatur poft completam ætatem annorum quindecim iterùm inchoare, & complere biennium fuæ probationis, antequam profiteatur?*

6 Cum in decretis ab eadem Sacra Congregatione editis pro recipiendis Nouitijs in Religione fratrum Carmelitarum Difcalceatorum nulla certa ætas explicitè fit præfinita, fed tantummodò fit cautum, vt quoad ætatem obferuentur Sacri Concilij Tridentini decreta, & Religionis Conftitutiones, cumque in ijfdem Conftitutionibus difponatur, vt nouitij poffint recipi ad habitum, etiam ante ætatem quindecim annorum, dummodò receptio fiat à Prouinciali cum Diffinitorio, *an fit receptus ad habitum ante huiufmodi ætatem annorum quindecim vigore vltimi decreti fit remittendus ad feculum?*

7 Et quatenus debeat in Monafterio retineri, veluti legitimè receptus, *an de cætero in dicta Religione nouum decretum fit obferuandum tam quoad ætatem recipiendorum ad habitum probationis, quàm quoad alia in decreto contenta?*

8 *An in Religione Clericorum Societatis Iefu obferuandum fit nouum decretum tam quoad ætatem Nouitiorum, quàm quoad alia contenta in eodem decreto?*

9 *An in Grangijs Monafteriorum, in quibus defunt Conuerfi pro agrorum cultura, detineri poffint ad habitandum cum eis famuli & feruientes, non habentes ætatem in decreto præfcriptam?*

10 *An receptus pro nouitio Clerico ante completum annum ætatis decimumquintum fit expellendus à monafterio, fi modò fit in legitima ætate conftitutus?*

11 *Et quid fi illi deficiant pauci tantùm aliquot dies ad complendum annum decimumquintum?*

12 Et quatenus fic receptio à Sede Apoftolica indulgeatur, vt remanere poffit in Monafterio vfque ad complementum ætatis, *an talis, vti nulliter receptus, ab initio teneatur inchoare, & complere nouum annum probationis antequam ad profeffionem admittatur.*

13 *An admiffus ante annum ætatis vigefimum ad habitandum intra claustra non vt Nouitius, fed vt Tertiarius, vel Commiffus, aut famulus, expelli debeat, fi modo annum vigefimum compleuerit?*

14 *An receptus in Conuentu pro hofpite ante ætatem quindecim annorum poft ætatem completam fit expellendus, fi nondum fufceperit habitum Nouitiorum?*

15 *Et quid fi feruitus aliàs feruandis huiufmodi habitum iam fufceperit?*

16 *An comprehendatur in decreto adolefcentes, qui morantur in Conuentu, edentes ac bibentes in prandio & cœna quotidie cum fratribus, aut feorfim in eorum cellis, fi intra clauftra non pernoctent?*

17 *Et quid fi tantùm in prandio, vel cœna.*

18 *Et quid dicendum de illis, qui ex aliqua rationabili caufa paucos tantùm dies morantur, & pernoctant in Conuentu?*

19 *An itidem comprehendantur in decreto adolefcentes nepotes, & confanguinei fratrum, qui proprijs fumptibus, ac fine vlla impenfa Conuentus habitant intra illorum clauftra?*

20 *Et an in eo comprehendantur adolefcentes famuli, qui inferuiunt Miffis, vel in habitu laicali humiliora officia in Conuentu exercent?*

1 AD 1. Negatiuè. Conftat tum ex proemio dicti decreti, ibi: *Nihilominùs in pluribus Religionibus Italiæ, & Infularum adiacentium &c.* Ergo extra Italiam, & Infulas Italiæ adiacentes non vindicant fibi locum. Ex narratiua enim proemij exprimitur caufa finalis, *l. fin. ff. de hered. inftitut.* Illud tamen certum eft, quod hic nomine Italiæ continentur etiam Infulæ adiacentes, vt Corfica, Sardinia, Sicilia de Melita & alibi, ex *l. Infula, ff. de Iudic.* & tradit Gemin. *in cap. 1. num. 6. de temp. Ordin. in 6.* Tum quia fi nomine Italiæ non continentur Regiones, quæ in medijs limitibus continentur inter Italiam, & Vltromontanas Regiones, vt per Barbof. in dictum *cap. 1. num. 4.* cum multis allegatis, multò minùs continentur ipfæ Vltromontanæ Regiones.

2 Ad 2. Non effe ablatam. Cum fit fpecialiter approbatum ab ipfamet S. Congregatione, cuius decreta non cenfentur ab ipfa reuocata, nifi fpeciatim exprimatur.

3 Ad 3. Teneri, cum non fit aliud per fupradi-

ctum

ctum speciale decretum Sac. Congregationis illis concessum.

4 Ad 4. Affirmatiuè. Quia tempore receptionis non habet ætatem requisitam à decreto. Et duo anni Nouitiatus fieri debent in ætate sufficienti ad Nouitiatum. Qui enim non habet ætatem ad Nouitiatum requisitam, non dicitur, neque potest esse Nouitius, quia non habet ætatem sufficientem, atque adeò subintrat decretum S. Congregationis.

5 Ad 5. Teneri. Quia primus annus Nouitiatus non fuit peractus in ætate completa quindecim annorum requisita pro Nouitiatu. Cumque alter annus sit superadditus fauore Nouitiatus, non esset in illius fauorem, si primus annus perageretur ante ætatem legitimam ad Nouitiatum prærequisitam, cum ad illum annum nulliter fuerit receptus.

6 Ad 6. Affirmatiuè. Quia non sunt recepti ad habitum legitima ætate à decreto præscripta. Et quia dictum decretum derogat quibuscumque Constitutionibus, & sic licèt ex præscripta Constitutione Religionis fuit legitimè receptus, non potest tamen legitimè retineri.

7 Ad 7. Quatenus verò retineri possit in Monasterio, de cætero tamen obseruandum est in omnibus decretum Sac. Congregationis, quod derogat dictis Constitutionibus, vt dictum est.

8 Ad 8. Affirmatiuè. Quia in ea militat eadem ratio, quæ in alijs Religionibus, licèt in decreto non sit comprehensa, cum non sit nominatim expressa, vt requiritur ex Constitutionibus Apostolicis, & ideò exprimenda, & licèt Trid. *sess. 25. de Regular. c. 16.* eorum institutum præseruauerit.

9 Ad 9. Affirmatiuè. Tum quia isti non recipiuntur ad habitum probationis, quod prohibet decretum. Tum quia in his Grangijs non viget disciplina regularis, ob cuius finem emanauit hoc decretum, vt proindè subiaceant Ordinarijs iurisdictioni, ac visitationi, vt ex declarationibus eiusdem Sacræ Congregationis sub 27. Iulij 1655. Tum etiam quia sicuti in eijsdem Grangijs permittitur habitatio regularium Laicorum, seu Conuersorum pro fructibus colligendis, non autem Religiosorum, ita etiam permitti debet cum eis isti seruientes, non habentes ætatem in decreto præscriptam.

10 Ad 10. Non esse expellendum. Nam excipiuntur ab eodem decreto, ibi: *ijs tamen exceptis, qui in legitima ætate constituti in habitu Nouitiorum annum probationis agunt.* Cum enim sit constitutus in legitima ætate, iam agit annum probationis.

11 Ad 11. Pariter vel esse expellendum, si non deficiant amplius quàm 15. dies, vel ad summum vnius mensis. Nam tempus 15. dierum, vel vnius mensis in hac re potest dici parua materia.

12 Ad 12. Non teneri, si cum ipso dispensetur, vt remanere possit in Monasterio. Nam eo ipso, quod cum eo dispensatur, vt in illo permaneat, censetur dispensatum etiam huic decreto, atque non tenetur inchoare, & complete nouum annum probationis, antequam ad professionem admittatur.

13 Ad 13. Affirmatiuè. Vt ex verbis dicti decreti ibi: *Vt de cætero neminem pro Tertiarijs, vel oblatis, seu donatis, aut Commissis &c. quomodolibet habitu indutis, vel induendis &c. recipiant, seu admittant ad habitandum intra claustra, nisi vigesimum ætatis suæ annum expleuerit &c.*

14 Ad 14. Affirmatiuè. Nam solùm excipiuntur, qui in habitu Nouitiorum annum probationis agunt. Hi autem sic recepti, licèt habeant ætatem legitimam ad peragendum Nouitiatum, non agunt Nouitiatum in habitu Nouitiorum, atque adeò expellendi.

15 Ad 15. eo casu non esse expellendum tùm ex dicto decreto, tum ex decreto Tridentini *sess. 25. de regul. c. 19.*

16 Ad 16. Ex verbis decreti videtur respondendum negatiuè; quia non dicuntur habitare intra claustra, vt requirit decretum. Ex mente tamen eiusdem decreti, quæ est, vt euitentur omninò scandala, videtur respondendum affirmatiuè.

17 Ad 16. Prout ad proximum.

18 Ad 18. Negatiuè, vt v. g. confugæ ad Ecclesiam, & Conuentus.

19 Ad 19. Affirmatiuè vt ad 17.

20 Ad 20. Non comprehendi, si non recipiantur, & admittantur ad habitandum intra claustra. Itaut videatur constitui regula in dicto decreto præscripta, quod scilicet ij tantùm excipiantur, qui in legitima ætate constituti in habitu Nouitiorum annum probationis agunt. Cæteri verò, quicunque ij sint, comprehendantur in decreto &c.

CONSVLTATIO CXXVII.

An credendum sit Confessario Cardinalis, ac scriptori Codicilli ab ipso Cardinali facti, testanti, quod per dictum Codicillum, in quo expressè reuocantur legata in pecunia, non intenderit Cardinalis reuocare legata in pecuniam suæ familiæ relicta in testamento?

1 AFfirmatiuè respondendum videtur ex regula, quod in testamentis priuatorum, quæ iuris ciuilis solemnitatibus subiacent, nimium deferendum sit attestationi, ac declarationi scriptoris, potissimùm verò vbi idem sit etiam Sacerdos, Religiosus, & Confessarius ex relatis à Io. Baptist. de Luca *lib. 9. de testam. discur. 46. num. 4. & discur. 47. num. 7.* cùm ibi allegatis auctoritatibus, ac decisionibus.

2 Et quamuis in contrarium adduci posset vera, & recepta distinctio, de qua *eodem discurs. 47. num. 8.* inter declarationem, quæ fit super re dubia, & inter illam, quæ fit super re, quæ in verbis est clara, & sic quod dicta conclusio procedat in primo casu, non autem in posteriori, in quo non est declarare, sed corrigere, vel de nouo disponere; ideòque requirantur septem, vel quinque testes, tanquam in noua dispositione.

3 Dupliciter tamen id obstare non videtur. Primò, quia verba dici possunt aliquo modo capacia interpretationis, vtpotè referibilia ad alia legata, & si hæc responsio non videatur omninò tuta, cum verba nimis vrgeant. Secundò quoniam ista difficultas locum habere posset, quando ageretur de testamento viri priuati subiecto solemnitatibus iuris ciuilis; secus autem cum agatur de testamento Cardinalis; qui Apostolico indulto non subiacet huiusmodi solemnitatibus, vt in puncto similis declarationis voluntatis Cardinalis per attestationem sui Secretarij, tradit Iacob. Gall. *cons. 60.* & aduertitur *d. tit. de testam. discur. 6. num. 5. & discur. 8. num. 8.*

4 Fortiùs verò ob multa in diem concurrentia, ex quibus videtur, quod huic vnico testi deferendum sit. Primò nempè, quod esset scriptor testamenti. Secundò, quia Sacerdos, & Confessarius. Tertiò, quia est persona valdè qualificata, tam in qualitate naturali nobilium nataliunt, quàm etiam in accidentali muneris, ac virtutis. Quartò, quia nullum penitus habet commodum, sed agitur de commodo plurium personarum penè ignotarum; ideòque prorsus inuerisimile est, quod cum damnatione animæ propriæ hanc attestationem facere voluerit in præiudicium causæ adeò piæ per testatorem institutæ. Quintò ob communem consuetudinem Cardinalium, & Magnatum faciendi huiusmodi legatum familiæ. Et sextò ob qualitatem ipsius Cardinalis testatoris, Magnatum quoque habentis qualitatem, cum nimium generosa natura.

5 At nihilominùs tenendum est, vnicum testem, quamuis natalibus, ac dignitate conspicuum, & omni personali exceptione maiorem, non probare sufficienter volun-

voluntatem reuocandi, seu redintegrationem legati. Inspecto enim rigore iudiciorum testis vnicus, etiamsi esset Cardinalis, non facit sufficientem probationem, Farinac. *de testib. quæst.* 63. *num.* 4. *& seq. & num.* 65. Rot. *dec.* 33. *de probat. in antiq.* Coccin. *dec.* 4. *num.* 3. Rot. *dec.* 171. *num.* 3. *p.* 4. *rec.* cum aliis in Asculana emphyteusis 27. Maii 1672. §. *non obstat coram Priolo.*

6 Nec obstat, quod interdum credendum sit vnico testi ob qualitatem circumstantiarum; quia vera est distinctio superiùs etiam admissa, quod vbi agitur de declaratione rei dubiæ, & ambiguæ, creditur testibus singularibus, vel etiam vnico, secus verò quando agitur de noua dispositione, quæ consistat in additione, vel diminutione, vel aliquo modo alteret dispositionem iam apparentem, vt in casu nostro, in quo clara reuocatio codicillaris prætenditur extingui per depositionem testis. Tunc enim tot testes requiruntur, quot sunt necessarij in principali dispositione, & sic saltem duo testes requirebantur iuxta formam indulti Cardinalibus concessi, Surd. *cons.* 129. *num.* 29. *& num.* 43. Magdalen. *de num. test. par.* 1. *cap.* 30. *num.* 11. *& seqq.* Castil. *contr. par.* 4. *cap.* 19. *num.* 25. *& seqq. & num.* 29. Rota in Romana, seu Vercellen. fideicommissi 5. Martij 1659. §. *penult.* coram Verospio, & in eadem 19. Iunii 1669. §. *Ex quibus* coram R. P. D. Taia, & sub hac distinctione loquuntur, & intelligendi sunt Doctores omnes in contrarium adducti, & signanter Iacob. Gall. *d. cons.* 60. & Bim. *cons.* 204. loquentes de testamento Cardinali Cusani.

7 Atque hinc non refragatur, quod dicta distinctio procedat in testamento viri priuati subiecto solemnitatibus iuris ciuilis, secus in testamento Cardinalis gaudentis indulto. Quia hoc operatur, vt in noua dispositione non requirantur septem, vel quinque testes, sed sufficiant duo iuxta indultum, non vnicus, vt etiam in specie firmat ipse Iacob. Gall. *dicto cons.* 60. *num.* 32.

8 Neque aliud suadent prætensa adminicula; quia ea, quæ adducuntur ex qualitate personæ, quod nempe fuerit scriptor testamenti, & codicilli, confessarius Cardinalis, item nobilis, & nullum habens commodum, non plus operantur, quàm si ageretur de depositione alterius personæ qualificatæ, immò etiam Cardinalis, quæ depositio, vt præfertur, non sufficit. Alia verò adminicula concernentia inuerisimilitudinem cessant; quia ad id, quod sit inuerisimile voluisse testem cum damnatione animæ propriæ in præiudicium causæ piæ hanc facere attestationem, respondetur, quod si hoc esset adminiculum depositionis, militaret in omnibus testibus, nec dico, quod depositio testis non possit esse vera, sed quod non sufficit ad probationem.

9 Ad id verò, quod dicitur de communi consuetudine Cardinalium, & Magnatum, & de generosa natura Cardinalis, respondetur ex eisdem verbis claris Codicilli, in quo exprimitur ratio reuocationis deducta ex tenuitate hæreditatis.

10 Videatur decisio Manticæ de fide præstanda vnico testi, quæ est decisio.

CONSVLTATIO CXXVIII.

An contraueniens edicto Episcopi in materia clausuræ Monialium, possit ab excommunicatione inflicta, & Episcopo edicenti reseruata, absolui à Metropolitano, vel à quocunque alio Episcopo?

QVod ad vtrunque negatiuè respondendum censeo. 1
Et quidem quoad Metropolitanum, non potest ille ad suum arbitrium ab Episcopis suis suffraganeis, aut eorum Vicariis excommunicatos absoluere, nisi in casu, quo per appellationem causa excommunicationis ad eum delata fuerit. Tunc enim potest, vocatis tamen partibus, & cognito de appellatione, aliàs non valet absolutio per textum *in cap. Romana, & in cap. Venerabilibus de sentent. excommunicat. in* 6. Quia non est Iudex, aut Ordinarius suorum Suffraganeorum, ac proindè nec eos excommunicare, nec ab excommunicatione absoluere valet extra casum appellationis, vt in *d. cap. Romana, & d. cap. Venerabilibus, §. excommunicatos verò, & in cap. ad reprimendam, de offic. Ordin. & cap. per tuas de sentent. excommunicat.* tradit que Host. *in sum. lib.* 5. *tit. de sentent. excommunic. num.* 12. Aliensis, Paludanus, & alij, quos sequitur Sayr. *de censur. lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 17. quicquid dicat Sanchez *lib.* 3. *consil. mor. cap. vn dub.* 35. *per tot.*

Et quod ad alios Episcopos id probatur ex regula generali, quam tradunt Doctores, quod scilicet qui excommunicationis, aut alterius censuræ sententiam tulit, solus ipse absoluat. Quod habetur *ex cap. prudentium, §. Sexta de offic. deleg. & ex cap. pastoralis, §. præterea, de offic. ordin.* Glos. *in cap. cum inferior, v. ligare,* ibique Felin. *num.* 5. *de maior. & obed.* Alioquin destrueretur disciplina Ecclesiastica, præsertim in materia clausuræ Monialium, peculiari curæ Ordinariorum à Tridentino *sess.* 25. *de Regul. cap.* 5. summoperè commissæ. Atque ita declarauit quoad vtrunque Sac. Congregatio Concilij in Bituntina die 13. Septembris 1675. 2

CONSVLTATIO CXXIX.

1 *An priuilegium, quod Inquisitores, & eorum Notarij habent ab Vrbano IV. quod non possint excommunicari à quibusuis delegatis, & inferioribus Summo Pontifice, cuius priuilegij meminit Eymer. in direct. p.* 3. *q.* 21. *ibique Pegn. comm.* 70. *extendi possit ad alios ministros, & officiales S. Officij, & præcipuè ad Consultores, nominatim Portugalliæ, qui habent officium perpetuum cum voto decisiuo, & subscribunt sententijs, vt refert Sous. in aphor. lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 14.

2 *An sibi præiudicauerit d. Consultor consentiendo in iurisdictionem alicuius Tribunalis, siuè Rotæ, siuè Auditoris Cameræ?*

3 *An Inquisitor potuerit sibi ius dicere, & reuocare censuras promulgatas à Delegato Apostolico?*

4 *An Nuncius Apostolicus in gradu appellationis, seu recursus possit procedere in eius causis?*

AD 1. Negatiuè respondendum videtur. Priuilegium enim Vrbani IV. non respicit, nisi Inquisitores, & Notarios S. Officij, & cum videatur contrarium iuri communi, extendi non debet de vna persona ad aliam, *l. quod verè contra, ff. de leg. l. si vero, §. de viro, ff. solut. matr.* & faciunt notata per Bart. 1

in l. omnes populi in materia interpretationis extensiuè, *ff. de iust. & iur.* Soc. *cons. 39. col. 2. num. 6. vol. 4.*

2 Verùm affirmatiuè resoluendum aliqui censent authoritate Pegn. *d. com. 70.* & vt ipse notat, durante eorum officio, quod constanter etiam tenet Caten. *de offic. S. Inquis. p. 1. tit. 5. §. 13. n. 91.*

3 Mouentur. Tum quia fauores ampliari debent, præcipuè fauore fidei. Tum quoniam eadem etiam in his ministris ratio reperiri videtur, atque adeò idem statui oportet, *l. illud, ff. ad leg. Aquil.*

4 Non obstat in contrarium adductum. Quia eadem est ratio in dictis ministris, siue Consultoribus, præsertim habentibus votum decisiuum, quæ in Inquisitoribus; ac in Notarijs, scilicet ne Inquisitionis negotium contra damnatam hæresim prudentiæ vestræ commissam, impediri, quod absit, propter aliquorum astutiam, vel etiam retardari contingat. Quæ ratio, cùm respiciat publicam vtilitatem, extenditur ad alios ministros, & officiales, præsertim necessarios per ea, quæ latè scribit Hyppol. *in §. aggredior num. 59.* & pluribus *seqq.* Quod maximè locum habet, vbi vnica ratio est scripta, vel vnica tantùm assignari potest, prout est in hoc casu, ea scilicet, vt inquit Pegna, ne causæ Religionis propter excommunicationem Inquisitorum, aut aliorum S. Officij Ministrorum deserantur, aut impediantur, & interim, impeditis Iudicibus, hæretici impunè grassentur. Hisque adstipulatur textus *in l. 2. §. Si Mater, ff. ad Sen. et. Consult. Tert.* vbi constitutio, quæ tantùm de Prætore Romano loquebatur, ad Magistratus Prouinciarum se extendit ex identitate rationis, ex quo textu dicit ibi Bartolus, quod licèt statutum loquatur in Potestate, tamen locum etiam habet in Capitaneo, si Capitaneus eandem babeat iurisdictionem circa idem, quem refert, ac sequitur Alex. *cons. 106. num. 24. vol. 3. & cons. 20. num. 12. vol. 4.* Rom. *singul. 609.* Soc. *cons. 36. col. 2. vol. 4.* & ad hoc alludit textus *in l. moris sub init. ff. de pœn.* Inficiari autem nemo potest, Consultores præsertim babentes votum decisiuum, & in sententijs se subscribentes, vt in Portugallia, teste Sousa *in aphor. c. 1. num. 14. lib. 1.* in causis S. Inquisitionis eandem, immò maiorem habere iurisdictionem, quàm simplices Notarij, & ideò priuilegium loquens de prædictis Notarijs, locum etiam habet in alijs Ministris, & officialibus necessarijs.

5 Deinde respondetur, quod huiusmodi priuilegium non est contra ius commune, sed potiùs ius ipsum commune distinguunt, seu limitant, quo casu licita est extensio, præcipuè in causa fauorabili, Bart. *in l. si constante q. 9. ff. sol. matr.* vbi Ripa *n. 79.* ponens regulam, quod in limitatorijs, siue exorbitantibus ex identitate rationis fit extensio, Rom. *cons. 281. in fine.*

6 At nihilominùs S. Congregatio S. Officij tam die 3. Februarij 1609. & 11. eiusdem censuit excommunicari posse interuientes S. Officio ob non solutionem pensionum non obstante dicta Bulla Vrbani IV. incipien. *ne Inquisitionis negotium*, & ita significatum fuit Auditori Cameræ Apostolicæ. Idemque censuit sub die 13. Ianuarij 1676. vbi negatiuè respondit iuxta primam opinionem, ea præsertim mota ratione, quia Consultores non sunt ministri necessarij adeò, vt sine ipsis officium S. Inquisitionis exerceri non possit; secus autem dicendum de Inquisitoribus, & Notarijs, sine quibus dictum officium exerceri nequit, & ideò istorum tantùm, & non aliorum Ministrorum, qui non sunt adeò necessarij, consideratio habita fuit à Summis Pontificibus in dicto priuilegio, quod proinde non est ad alios extendendum.

7 Ad 2. Negatiuè videtur respondendum per ea, quæ alibi dicebam, & per ea, quæ in hac specie docet Pegna *loc. cit. lit. D.* inquiens, quod cum aliquod priuilegium concessum est toti potiùs alicui ordini, quàm priuatis personis eius ordinis, tunc tali priuilegio renunciari non potest, *cap. si diligenti extr. de for. comp.* Quare cum priuilegium prædictum sit concessum toti Ordini, & Collegio Ministrorum, ac Officialium S. Inquisitionis, item propter publicam vtilitatem, nempè ob fidei fauorem, & vt hæreses extirpentur, consequitur planè, vt ei renunciari non possit, atque adeò nec renunciantem sibi præiudicare. At negatiuè respondit eadem S. Congregatio S. Officij d. die 3. Ianuarij 1676. idque consequenter ad primum dubium.

Ad 3. Affirmatiuè. Quia Inquisitores tantùm iurisdictionem habent, in ordine ad causas tum criminales, tum ciuiles suorum Officialium priuatiuè, & alij Iudices non possunt se intromittere in illis iudicandis, vt per Roy. *sing. 181.* Param. *de orig. S. Inquis. lib. 3. q. 6. n. 27.* Simanch. *de cath. Instit. tit. 41. rubr. de minist. num. 19. & seqq.* Farinac. *q. 186. n. 38.* Io. de Heuia *in Cur. Philip. p. 3. § 1. n. 19.* Narbon. *in recopil. lib. 4. tit. 1. leg. 20. glos. 1. & seqq.* ac alijs communiter. Et ita etiam declarauit eadem S. Congregatio S. Officij d. die 13. Ianuarij 1676. 8

Ad 4. Etiam negatiuè. Cùm non appareat inter priuilegia Nuncij Apostolici, vt etiam contra Ministros, & Officiales S. Inquisitionis possit procedere. Quare fauore fidei, ne in officio impediantur absque expressa Romani Pontificis facultate, faciente de hoc priuilegio mentionem, ac illud reuocante, nullus cuiusuis auctoritatis, aut potestatis existat, potest in huiusmodi Ministros, & Officiales procedere, vt per Pegnan. *d. comm. 70. litt. C.* In his tamen casibus causæ vertentes inter Inquisitores, siue Ministros, siue Officiales S. Officij, & alios auocantur per Sanctissimum ab alijs Tribunalibus, & committuntur alicui ex Eminentissimis Cardinalibus generalibus Inquisitoribus, quemadmodum fuit euocata causa, vertens inter Inquisitores Portugalliæ, & Antonium Rodriquez per Sanctissimum à Rota, & commissa Eminentissimo Cardinali Verospio, vni ex Cardinalibus generalibus Inquisitoribus 31. Martij 1630. Videatur tamen quid declarauerit de hoc dubio eadem S. Congregatio dicta die 13. Ianuarij 1676. 9

CONSVLTATIO CXXX.

Quomodo sit expediendus, qui se accusat non præuentus ab aliquo indicio, vsum fuisse sortilegijs qualificatis ad amorem, si interrogatus super intentione nolit respondere?

CArena *p. 2. tit. 18. §. 3.* videtur asserere, quod expediri debeat tortura. Inquit enim *num. 16.* solummodò circa hos est aduertendum, quod si confiteantur, se verbi causa hæreticali sortilegio vsos esse absque tamen hæretica intentione, nullo modo super hac intentione sunt torquendi, sed standum omninò est spontaneæ depositioni eorum, & cogendi sunt ad abiurandum pro modo suspicionis. Ergo si interrogati super intentione non confiteantur, sunt torquendi. 1

Poterit hoc probari ex eo, quod reus in tali casu potest torqueri, & compelli, quod respondeat affirmatiuè, vel negatiuè ad interrogata, vt ex Baldo *in l. accusationem post n. 11. C. qui accusar. non poss.* vbi ait, quod reo talis tortura non datur ad eruendam veritatem; quia ad hoc requireretur, quod præcederent indicia ad torturam sufficientia, sed datur ad eruendam responsionem, docent Clar. *lib. 5. §. fin. q. 45. n. 6.* Mascard. *de prob. lib. 3. concl. 1385. num. 15.* Locat. *in prax. Inquis. v. Tortura §. & scias etiam*, Capycius *dec. 145.* Carauit. *rit. 259. num. 14.* Sousa *in aphor. Inquis. lib. 2. c. 2. 39. num. 48.* Peguera *in prax. c. 12. §. 5. n. 26.* Chartar. *de interrog. reor. lib. 3. c. 2. num. 3.* & alij. 2

Verùm hæc ratio, licèt aliàs sit vera, in hoc tamen casu non videtur habere locum. Nam procedit in reo ab aliquo indicio præuento, non autem in sponte comparante, & à nullo indicio præuento. 3

Mitiùs agit Thomas Delbene *de offic. S. Inquis. p. 1. dub. 193. sect. 3. n. 4.* vbi respondit, quod si sponte priusquam denunciatus sit, comparear, non vt hæreticus, sed solùm vt de hæresi suspectus vehementer, & sic in pœnâ extraordinariâ, scilicet abiurationis de vehementi, & aliâ pecuniariam 4

riam condemnari debeat, si huiusmodi interrogatorio respondere noluerit.

5 Itaque censo, vel esse torquendum, vel esse condemnandum ad aliquam pœnam extraordinariam, ex hac quidem ratione; quia tales comparentes, vt sponte comparentium beneficio gaudeant, debent planè tam de se, quàm de alijs confiteri, aliàs habendi sunt tanquam diminuti confitentes, vt habetur ex Concilio Bitterense *cap.* 2. ibi: *Intra quem terminum venientes pœnitentes, & dicentes plenam de se, & de alijs veritatem, habeant impunitatem*. Quia autem nolit interrogatus respondere super intentione, plenam de se veritatem non dicit, atque adeò impunitatem habere non debet, cum confessio sit dimidiata, non integra.

CONSVLTATIO CXXXI.

1 QVidam ita confessus est: Quanquam ego essem in tali fide, quod Deus non esset; nihilominùs propter alios meos fines decreui presbyteratus ordinem suscipere, cum mihi videretur sub hoc prætextu id excusationi mihi esse quoad homines, ne vindictam sumerem de occisione mei patris. Et constans in supradicta atheismi credulitate, minores, ac maiores omnes Ordines suscepi. Et quamuis interdum crederem, esse Deum, attamen cogitans res mundanas, earumque gubernationem, non satisfactus secundùm meam intelligentiam, perseuerabam in mea solita credulitate, quod non esset Deus, quodque Ordines à me suscepti non essent Sacramentum, sed res fictitiæ, vel casu factæ, in nullo pretio illos habens. Et postquam Sacerdotium suscepi, celebraui, non credens conficere sacrificium, neque Sacramentum. Quæritur,

An in hoc casu fuerit impressus character, & sit iste validè ordinatus? cum videatur non habuisse intentionem sacros Ordines suscipiendi?

2 REspondeo, huiusmodi Sacerdotem fuisse validè ordinatum, atque adeò characterem fuisse impressum. Primò, quia constat de eius intentione ex illis verbis: *Nihilominùs propter aliquos meos fines decreui presbyteratus ordinem suscipere*. Quæ intentio sufficit, si fuerit virtualis, non reuocata iuxta Theologos in 4. *sent. & cap. maiores de baptism.* Et super hoc, cum fuerit actus eius merè internus, poterit interrogari, & ipsi soli fides adhibenda est quoad hoc, & maximè; quia iurare potest, suam intentionem, & voluntatem ita fuisse, vt suis verbis superiùs allatis se explicat. Quod, si adhuc remaneret aliquod dubium, poterit Sacramentum Ordinis huiusmodi reiterari sub conditione, vt in casu simili censuit Sacr. Congregatio Concilij sub die 26. Septembris 1665. apud me *tom.* 1. *consult.* 120. *num.* 9.

3 Secundò, quia certum est, ad valorem Sacramenti, nec fidem, nec bonam aliquam dispositionem in suscipiente requiri, vt ex communi Theologorum docet Suarez *ad* 3. *par.* D. Thom. *disp.* 24. *quæst.* 68. *sect.* 2. *& disp.* 14. *sect.* 2. Et colligitur ex *cap. Maiores de baptism. & cap. de Iudæis* 45. *dist.* Nam vt ait Suarez, non est necesse, quod voluntas suscipiendi baptismum, vel Sacros Ordines sit in se supernaturalis; potest enim ex aliquo motiuo humano, vel naturali procedere, & ideò non est necesse, vt fundetur in fide supernaturali, sed in quadam humana credulitate, quam potest habere hæreticus. Vndè interdum potest esse voluntas, quæ ad valorem baptismi, vel Ordinis sufficiat absque vlla credulitate baptismi, vel ordinis, solùm sub quadam ratione confusa faciendi, vel suscipiendi id, quod Christiani faciunt, vel suscipiunt, quicquid illud sit; quam voluntatem potest quis habere, etiamsi priuata opinione credat, totum id nullius valoris, vel momenti esse; quia hæc veritas non pendet ex sola rei natura, sed ex institutione, à qua est totum esse Sacramenti. Constat autem ex vsu, & traditione Ecclesiæ, hanc fuisse Christi institutionem. Sicque recta fides baptizati, vel ordinati non requiritur ex necessitate ad baptismum, vel ordinem, dummodò adsint cætera, quæ sunt de necessitate Sacramenti. Non enim Sacramentum perficitur per iustitiam hominis dantis, vel suscipientis baptismum, vel ordinem, sed per virtutem Dei; vt docet expresè D. Thom. *d.* 3. *p. q.* 68. *ar.* 8. Estque sententia Sanctorum Patrum apud Suar. *d. disp.* 14. *sect.* 2. nominatim D. Gregorij *lib.* 9. *registr. ep.* 62. vbi scribens Quirino Episcopo inquit: *ab antiqua Patrum institutione didicimus, vt qui apud hæresim in Trinitatis nomine baptizantur, cùm ad S. Ecclesiam redeunt, aut vnctione chrismatis, aut impositione manus, aut sola professione fidei ad sinum matris Ecclesiæ reuocantur*. Hoc autem non esset, ait D. Thomas *loc. alleg.* si recta fides esset de necessitate baptismi, vel ordinis. Non ergo recta fides ex necessitate requiritur ad susceptionem ordinis, ac proindè validè hic Sacerdos fuit ordinatus.

CONSVLTATIO CXXXII.

Sacerdos Latinus factus Monachus ritus græci vniti petit dispensationem celebrandi, & recitandi Diuinum Officium ritu græco, adducens pro causa, quod alias non poterit ministrare officia Religionis, & propterea ab illa recedere tenebitur. Quæritur, quid consulendum?

CEnseo consulendum, obstare Constitutionem B. Pij V. incipientem *Prouidentia*, & causam adductam non videtur sufficere. In Constitutione enim non solùm reuocatæ fuerunt licentiæ Græcis Latino more, & Latinis græco ritu Missas, & alia Diuina Officia celebrandi, sed illas appellat peruersionem Diuinorum Officiorum ab antiquo Catholicæ Ecclesiæ instituto, Sanctorumque Patrum decretis alienas, & abusum ab Ecclesia Dei extirpandum, & submouendum. Quam Constitutionem religiosissimè semper curat obseruandam Sac. Congregatio S. Officij, præsertim sub die 4. Iulii 1624. in qua certiores facti fuerunt Ordinarii, vt in hoc inuigilent. 1

Et quoad causam non videtur illa sufficere, quia concernit duntaxat bonum priuatum, non publicum, sibique imputet, quod elegerit Religionem, in qua Sacerdotes ritus Latini nequeant officia ministrare; neque id tanti est, vt propterea teneatur ab illa recedere, cum possit permanere absque officiis exercendis, sicuti permanent alij Religiosi, qui propter incapacitatem, vel priuationem vocis actiuæ, & passiuæ officia, & dignitates in sua Religione ministrare, & obtinere non possunt. 2

Vndè cum non existat causa legitima dispensandi in re tam graui, non poterit cum hoc Monacho dispensari iuxta Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 5. vbi grauiter prohibet dispensationes absque iusta causa, quia inquit, dispensari sine iusta causa est aperire aditum ad transgrediendas leges. Quinimmò, vt dispensatio hæc sit valida 3

requiritur ex parte Summi Pontificis aliquod motiuum, quod sufficiat, vt rationabiliter procedat; quia dispensatio non solùm dependet à voluntate Pontificis, sed etiam à potestate, & sic non est valida, nisi sit ex motiuo rationabili. Nisi enim rationabiliter procedat non concurrit potestas ad actum; quia potestas est tantùm ad actus rationabiles, cum non se extendat ad operandum extra regulas rationis *cap. Sunt quedam 25. q. 1. & l. penult. de furt.*

CONSVLTATIO CXXXIII.

Supposita notorietate adulterij vxoris, quod tamen vir ob potentiam, & qualitatem adulteri non potest in iudicium deducere, sed dedit litteras ad vxorem, ad adulterum, & cæteros Primates, in quibus, & palam quoque declarauit, se velle ad Sacros ordines promoueri, atque vitam cœlibem ad mortem vsque ducere, & in regione non habet ordinarium pro dimissorijs habendis. Quæritur,

1 *An vir propria auctoritate in casu posito possit, etiam nolente vxore, diuortium celebrare? & quatenus affirmatiuè.*

2 *An dispensandus, vt possit Sacros ordines suscipere?*

3 *An Emmentissimus Protector possit ei ad hunc effectum dimissoriales concedere?*

4 AD 1. Licèt sententiam negatiuam docuerit Innoc. *in cap. Veniens in fin. de conuers. coniug.* ibique Hostiensis, & per rationes ab ijs adductas apud Sanchez *lib. 10. de matr. disp.* 11. *num.* 15. Affirmatiua tamen præualuit, quam Doctores communiter tradunt, tum Iurisperiti, tum Theologi, quos sequitur idem Sanchez *loc. alleg. num.* 16. respondens rationibus contrariæ sententiæ *num.* 17. Poncius *de matrim. lib.* 9. *c.* 19. *num.* 5. ac Perez *eodem tract. disp.* 56. *sect.* 6. *num.* 6. aliique. Ratio autem est, quia ius coniugale æquè obstat ingressui religionis, ac susceptioni Ordinum, cumque adultera omne ius coniugale amittat, æquè licebit viro, etiam ipsa inuita, transire ad Ordines, ac ad Religionem. Adulterium enim perpetuum diuortium efficit, omnique iure maritali priuat, vt per D. August. *lib. 1. de serm. Dom. in mont. c.* 26. *& seqq.* ac *lib. 1. retract. c.* 19. Et quamuis non sit textus id expressè disponens circa Sacros Ordines, satis tamen est, id dispositum extare circa transitum ad Religionem in *cap. Constitutus, & d. cap. Veniens de conuers. coniug. & in can. Agathosa 27. q. 2.* Vtrumque enim æqualiter impeditur propter ius coniugale., & ideò vbi transitus ad Religionem permittitur, censetur quoque concessus transitus ad Ordines, nisi aliunde obstaculum adesset, vel quia vir esset bigamus, aut aliàs irregularis.

Ad 2. Posita notorietate adulterij, nisi aliundè impedimentum adesset, vel quia vir esset bigamus, aut aliàs irregularis, non est necessarium Ecclesiæ iudicium expectare, aut aliam dispensationem. Est expressè decisum ab Alexandro III. *in cap. Significasti, de diuort.* iudicante, eum, qui ob notorium adulterium vxorem dimiserat, Ecclesiæ iudicio non expectato, ad eam recipiendam non debere compelli, nisi fortè constaret, virum cum adultera adulterium commisisse. Quam decretalem Innocentius, Hostiensis, Ioannes Andreas, & alij explicantes admonent notorium adulterium dici, quando Iudici, & aliis notum est, vel sont probationes in promptu, vt in hoc casu, vel, vt addit etiam Panormitanus, quando adulter crimen confessus est in iudicio, cui Pontius addit, verum esse, etiamsi in alio iudicio scilicet ciuili confiteatur; ea enim confessio nocebit in iudicio criminali, vt constat ex decisione Rotæ 250. *num.* 2. apud Farinac. *vol.* 2. *cons.* Et hanc sententiam apertissimè docet Panormit. *in d. cap. Significasti, & cap. fin. de adult. num.* 6. affertque in sui fauorem textum in *d. cap. Agathosa 27. quæst.* 2. vbi qui propter adulterium mulieris ingressus est monasterium, licitè fecisse dicitur, si potest de adulterio constare. Eandem etiam sententiam docent Theologi, ac Summistæ communiter cum D. Thoma *in 4. d. 35. quæst.* 1. Richard. *ar. 1. quæst.* 3. Durand. *quæst.* 1. Carthusian. *ead. dist. quæst.* 1. qui docent, non esse necessarium Ecclesiæ iudicium, si adsint probationes in promptu aduersus nocentem, Turrecremata in *can. Sicut, d. q. 2.* & alii.

Vndè in hoc casu potest innocens propria authoritate absque aliqua dispensatione diuertere, vel Religionem ingrediendo, vel suscipiendo Ordines absque metu restitutionis, & sic, stante significanter notorietate adulterij vxoris, Sac. Congregatio Concilii die 17. Iunij 1645. declarauit, professionem religiosam emissam à viro innocente propria authoritate in Religionem ingresso, fuisse, & esse validam, licèt aliquando eadem S. Congregatio, vt cautiùs in hac re grauissima agatur, in adulterio etiam notorio soleat requirere sententiam Iudicis, vt in Romana diuortij 26. Aprilis 1653. in qua non obstante, quod mulier per quadriennium publicè se prostituerit, S. Congregatio requisiuit sententiam super diuortio, postque sententiam sequutam concedit licentiam, & facultatem Sacros Ordinea suscipiendi. 5

Duo tamen præ cæteris huic doctrinæ obstare videntur. Primum est textus in *cap. Coniugatos, de conuers. coniug.* in quo decernitur, quod non possit vir ad Ordines promoueri, nisi vxore in sæculo relicta, promittente continentiam. Secundum est periculum incontinentiæ viri; cùm enim maneat in sæculo, facilè potest vxori commisceri, ac plura sacrilegia committere. Quod periculum ipse quoque Sanchez *d. num.* 17. *in fine* fassus est. Vndè saltem ex hoc capite videtur indigere aliqua dispensatione, vel licentia. 6

Verùm ad primum facilè respondetur, illum textum, & alios eiusmodi intelligendos esse, si res sit integra, & mulier adultera non extiterit, & cum de licentia vtriusque fit transitus, non verò in casu præsenti; quia cùm vir innocens liber sit à iugo debiti coniugalis, potest independenter ab vlla mutatione status adulteræ ad Religionem, vel ad Ordines transire, vt per Sanchez *d. n.* 17. 7

Ad secundum difficilius est respondere. Putat Sanchez, subesse quidem periculum, at cùm possit Dei gratia tentationibus resisti, licitus est transitus ad Ordines. Pontius autem loco superiùs citato *num. 4. in fine*, ait, non esse id necessarium, aliàs enim graue iugum imponeretur innocenti. Ego tamen censuerim, si in viro non adest periculum incontinentiæ, nulla indigere dispensatione, vel licentia; si autem adest periculum, eo casu cogenda est adultera ad perpetuam clausuram iuxta dispositionem *Authent. sed hodie, C. ad leg. Iul. de adult.* quam dispositionem iure canonico reuocatam non esse, censet Pontius vbi supra *num.* 3. 8

Ad tertium negatiuè. Solus enim Episcopus literas dimissorias concedere potest per textum expressum in *cap. cum nullus, de tempor. ordin. in 6.* vbi Franch. & Gemin. *num.* 3. Glos. communiter recepta *in cap. 1. de offic. ordin. in 6.* Felin. *in cap. Pastoralis de offic. ordin.* aliique communiter, ac Tridentinum *sess.* 23. *cap.* 10. *de reform.* Et ratio est, quia in eo, qui petit promoueri 9

est

est necessaria subiectio ad ordinantem. Vir autem iste non est subiectus Cardinali Protectori, atque adeò non potest ab ipso accipere dimissorias, nisi id habuerit in suis facultatibus. Quare vel committendum est Episcopo viciniori, vt huiusmodi dimissorias concedat, vel est promouendus ex commissione, vel licentia Pontificis, vt aduertit Glos. *in d. cap. Cum nullus v. In eadem*. Quia Summus Pontifex est totius Ecclesiæ Episcopus, ac singulorum Ordinarius, *can. Cuncta per mundum 9. q. 3.* & ideò de eius licentia potest quicunque à quocunque Episcopo ordinari.

CONSVLTATIO CXXXIV.

1 *An damnatus in contumacia ad pœnas Constitutionis: Si de protegendis, & in specie excommunicationis, si per annum insorduerit in excommunicatione, sit declarandus hæreticus, vel damnandus, velut hæreticus ad terminos cap. Excommunicamus 1. de hæret.*

2 *An pœna damnati velut hæretici extendatur ad pœnas omnes hæreticorum, & præcipuè combustionis eius statuæ, vel figuræ?*

3 *An in citatione nouæ sententiæ condemnatoria ad pœnas hæreticorum offerendus sit Saluus conductus pro pœnis in priori sententia contentis?*

1 AD 1. Respondeo esse damnandum, velut hæreticum. Probatur ex *auth. Gazaros. C. de hæret.* ibi: *Ita quod, si sic per annum permanserint ex tunc omnes tanquam hæreticos condemnamus*, traditque Glos. *in cap. Excommunicamus 1. de hæret. v. Condemnentur in 6.* vbi ait; ex eo, quod quis in excommunicatione propter crimen hæresis permanserit per annum, inducitur vehementissima suspicio, quod is sit hæreticus, quod sequitur Host. ibi *num. 2. & seqq.* & *in sum. de hæret. §. qualiter num. 4.* Anchat. *num. 4.* Ioan. Andr. *num. 3.* Anan. *num. 6.* Hentic. *num. 3.* Butr. *num. 7. & 12.* alijque Canonistæ communiter *in d. cap. excommunicamus*. Socin. *in cap. per tuas de sentent. excommunic. num. 30.* Isern. *de feud. tit. stat. & consuet. contra libert. eccles. num. 10.* Couar. *in cap. Alma par. 1. §. 7. num. 111.* Clar. *in §. hæresis num. 21. vers. hæc autem conclusio*, Pegn. *3. par. direct. com. 49. §. quod si is, & in §. Sententiam diffinitiuam*, Royas *sing. 60. num. 3.* Vgolin. *de censuri tab. 1. cap. 14. §. 3. num. 2.* Menoch. *de arb. cas. 416. num. 6.* Villadiego *de hæret. quæst. 9.* sub initio, Scacc. *lib. 1. de iudic. cap. 98. num. 36.* Salzed. ad Diaz *cap. 116. num. 12.* Simanch. *de Cath. instit. tit. 2. num. 9. & tit. 24. num. 2.* Graff. *lib. 4. dec. cap. 14. num. 4.* Sayr. *de censur. lib. 2. cap. 10. num. 11.* Caren. *part. 2. tit. 8. §. 5. num. 20.* extatque singularis decisio Capellæ Tolosanæ 365. Qui omnes vno calamo scribunt, post exactum annum non requiri sententiam Iudicis condemnatoriam, sed ipso iure in eum iam intelligi latam, ita ut ipso iure habendus sit, vt hæreticus, cum lex ipsum condemnet in *d. auth. Gazarus, C. de hæret.* Quam sententiam appellat veram Pegna *loc. alleg. §. sententiam diffinitiuam*. Ratio autem esse potest, quia sufficiens est præsumptio, & probatio, eum esse hæreticum, tum ex ipsa suspicione hæresis, cuius causa expressim ab Inquisitoribus ad iudicium vocatus est. Tum ex declaratione iudicij, *arg. cap. nullus de præsumpt.* Tum ex animo rebelli persistendi in excommunicatione per annum, in quo casu satis est, quod expressim fuerit vocatus, vt de suspicione hæresis, seu de rebus fidei responderet.

2 Nec obstare videtur *d. cap. Excommunicamus, §. qui autem, & cap. Cum contumacia de hæret. in 6.* vbi non lata ipso iure sententia, sed potius ferenda iudicatur, dum dicitur: *Ex tunc velut hæretici condemnentur*. Quoniam, vt præcitati Doctores, ac Pegna *cit. loco* asserunt, præfatam *auth. Gazaros* fuit in hoc crimine approbata ab Ecclesia in *d. cap. Vt inquisitionis in princ. de hæret. in 6.* ac proindè vim habet, ac si a potestate ecclesiastica lata fuisset, Abb. *in d. cap. Excommunicamus num. 11.* Anchar. *ibidem num. 4. & 5.* Host. *num. 7. & 8.* Socin. *num. 14.* Butr. *num. 17.* alijque passim, præcipuè Sanctarellus *de hæres. cap. 4. num. 2.* Prærequiritur tamen sententia declaratoria, præuia citatione ad se purgandum de vehementi, vt per Scacciam *d. cap. 98. num. 10. &* Pegnam *d. par. 3. in 13. modo* terminandi processum, quos sequitur Carena *vbi supra*; Farinac. *de hæres. q. 192. n. 17.* 2

Ad 2. Affirmatiuè per ea, quæ tradit Pegna *d. comm. 49. §. verum*, ac Simanchas apud ipsum, omninò videndus. Idque ne sententia frustra lata esse videatur, & vt timor aliis incutiatur. Quod etiam supponunt Chartar. *de execut. sentent. cap. 1. num. 278. & 280.* Sanctarellus alios adducens *loc. alleg. num. 3. in fin.* Caren. superiùs *cit. n. 24.* Decian. *lib. 5. cap. 13. n. 13.* & Glos. *in d. cap. Excommunicamus, §. qui autem, de hæret. in 6.* 3

Ad 3. etiam affirmatiuè. Nam qui in causa fidei fuit excommunicatus, & elapso anno, postea se præsentat coram Inquisitore, non solùm debet, si nondum fuerit declaratus hæreticus, admitti ad respondendum in ea causa, ob quam citatus, & excommunicatus fuit, vt per Salzed. *cit. cap. 116. num. 12.* Pegnam *d. par. 3. com. 174.* Scacciam *d. lib. 1. cap. 28. num. 95.* Sanctarell. *vbi sup. num. 3.* Alter. *de cens. tom. 1. lib. 2. disp. 8. cap. 3. vers. Quod si etiam* Carenam *alleg. §. 5. num 23.* Verùm etiam debet admitti, si compareat, postquam fuit declaratus hæreticus, vel eius statua, seu imago combusta, Chartario, Salzedo, Pegna, Simanchas, & Decianus locis supra citatis. Et ideò poterit offerri Saluus conductus, cum illa tamen clausula communi: *Iustitia semper salua*. 4

CONSVLTATIO CXXXV.

An Græci in susceptione Sacrorum Ordinum teneantur obseruare tempora, & interstitia Ecclesiæ Latinæ?

VIdetur negatiuè respondendum; quia Græci, postquam diuisa sunt Imperia, & à Latinis separati, licèt adhuc Ecclesiæ Romanæ subiecti remanserint, quia subesse Summo Pontifici est de necessitate salutis, non tamen tenentur legibus Pontificiis, & Conciliorum generalium, nisi nominatim exprimantur; quia eorum mens, stante huiusmodi separatione, non est illos comprehendere, vt apud Dianam *par. 5. tract. 1. resol. 25.* Et Congregatio particularis super hoc Romæ deputata post latè discussum articulum 4. Iunii 1631. conuenit in negatiuam, excepta materia dogmatum fidei, & quando Papa meminit expressè, & explicitè de eis, vel saltem tacitè, & expressè, vt in casu schismaticorum, appellationis ad futurum Concilium, delationis armorum ad infideles, & alijs similibus. Hinc Græci non seruant interstitia, sed conferunt omnes Ordines sacros eodem die, vt per Congregationem Euchologij 10. Aprilis 1639. & Episcoporum in Panormitana 6. Octobris 1645. Ac promouentur sine patrimonio, siue quod Concilium intelligatur de Latinis, siue quod apud ipsos non sit in vsu receptum, vt per eandem S. Congregationem Episcop. in eadem Panormitana 17. Nouembris eiusdem anni 1645. 1

2 Accedit, quod traditur à Patribus, præcipuè Augustino ad Ianuar. *ep.* 118. *&* 119. Gregorio *l.* 1. *ep.* 4. scilicet neque vel in minimo læditur fides varijs Ecclesiarum consuetudinibus, dummodò non peccent in substantia Sacramentorum, nempè materia, forma, & ministro, neque sint contrariæ præceptis diuinis à d. Scriptura, vel à traditionibus Ecclesiæ emanatis circa eorum administrationem; tum enim similes ritus, ac consuetudines omninò erunt extirpandæ; tolerandæ verò, si tantùm præceptis, ac sanctionibus iuris positiui, & Canonici prohibeantur.

3 At nihilominùs partem affirmatiuam, saltem quoad Græcos degentes in Italia, censeo tenendam esse. Nam, vt alias dixi, Ecclesia græca vigore vnionis tenetur recipere leges apostolicas etiam in his, quæ spectant ad ius humanum, vt proindè in professione fidei Græcorum iussu Gregorij XIII. edita apud Thomam à Iesu *in tract. de procur. sal. omn. gent. lib.* 6. *pag.* 319. leguntur hæc verba: *Insuper profiteor, ac recipio alia omnia, quæ ex decretis sacræ œcumenicæ generalis Synodi Tridentinæ Sacrosancta Romana, & Apostolica Ecclesia etiam vltra contenta in supradicto fidei Symbolo profitenda, ac recipienda proposuit, atque præscripsit, Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiæ obseruationes, & Constitutiones firmissimè admitto, & amplector &c.*

4 Et quia nullam Græci habebant rationem ætatis in Sacris Ordinibus tradendis, cum ipsi pueros quadrimos, vel quinquimos promouerent ad Sacros Ordines, ideò sapienter Ecclesia *dist.* 77. *&* 78. in ordinandis non solùm vsum rationis requisiit, sed perfectam magis, minusue ætatem pro ordinum varietate, idque tum ratione characteris, qui cum sit potestas exercendi, conferendique, quæ ad Dei cultum pertinent, tradi non debet, nisi in ea ætate, quæ huius potestatis exercendæ sit capax, tum ratione annexi voti castitatis, quo nullus nisi sciens, & volens debet obstringi. Itaque in 6. Synodo Constantinopolitana *c.* 14. *&* 15. statuitur, ne diaconus ante 25. annum creetur, nec subdiaconus ante 20. nec presbyter ante 30. Quæ tempora licèt variè mutata sint, inducendi tamen sunt Græci, vt Tridentini Concilij tempora obseruent *sess.* 23. *cap.* 12. dummodò intelligatur, ordines ante vsum rationis valere ex communi sententia Theologorum *in* 4. *sent. d.* 25.

5 Quare, licèt hodie Græci in ordinibus conferendis non seruent tempora, neque interstitia, hæc tamen consuetudo magis corruptela, & abusus recentiorum schismaticorum esse videtur, cum sit contra canones Synodi Nicænæ, & Sardicensis, & sextæ, ac octauæ, vt latè probat Leo Allatius *in tr. de ætat. & interstit.* Et hinc est, quod Clerici ritus græci in Italia commorantes, non obstante contraria consuetudine, non debent admitti ad ordines absque sufficienti titulo beneficij, seu patrimonij iuxta dispositionem S. Concilij Tridentini, vt respondit eius S. Congregatio in vna Siciliæ die 17. Nouembris 1650. ad *cap.* 2. *sess.* 21. *de ref.* reuocando declarationem S. Congregationis Episcoporum.

CONSVLTATIO CXXXVI.

6 TEstes coram Episcopo, & Notario deposuerunt contra Titium, asserentes illum esse pluribus hæresibus infectum. In repetitiuo tamen processu vnus solus dictorum testium, qui est fiscalis Episcopi, permansit in dicto; reliqui verò vel negauerunt, vel qualificauerunt sua dicta ita, vt hæreses prædictæ euanuerint omninò, & Titius fuerit absolutus. Carcerati prædicti testes perstiterunt in secundo dicto processus repetitiui, dicentes ipsos oretenus dixisse Episcopo, prout dixerunt in repetitiuo. Episcopum verò dictasse Notario, prout ei visum fuerit, quod legitur in processu informatiuo, ipsos autem bona fide, & in reuerentiam Superioris attestantis eorum depositiones esse easdem ab ipsis oretenus factas, & propterea sub eius conscientia posse subscribere, prout ita seducti subscripserunt. Quæritur.

Primò, an ad inquirendum specialiter contra Episcopum, ipsumque constituendum inter reos, requirantur testes omni exceptione maiores, prout ad condemnandum Episcopum requiruntur? 7

Secundò, an testes dicantur omni exceptione maiores, cum nec fateantur delictum, ex quo socij criminis, nec periuri videantur? 8

Tertiò, an prædicti testes examinati coram Episcopo tanquam Inquisitore, purgari debeant à maculis mediante tortura? 9

Quartò, an potiùs procedendum sit ad vlteriora contra eosdem testes, eosque torquendos ad eruendam veritatem, à quo fuerint subornati, cùm præsumendum sit pro eo, quod scripsit Notarius coram Iudice Episcopo, maximè, quia vnus testis concurrit cum eis? 10

LIcèt his dubijs generaliter responderi poterit, quod quando testes coram Iudice deposuerint, vel saltem depositionem suam subscripserint, non possit probabiliter dubitari, quin Scripturæ Notarij standum sit, etiam ad effectum illos puniendi criminaliter, vt docent Auila, Bobadilla, Sesse, Giurba, Neuizanus, Guazzinus, & Laurentius, quos refert, ac sequitur Carena *de offic. S. Inquis. p.* 2. *tit.* 5. §. 3. *num.* 68. Quia tunc scriptura Notarij coadiuuatur testimonio alterius, quàm Notarii, nempè Iudicis iuxta textum *in l. Si quis ex argentarijs* §. 1. *ff. de edendo*, Salyc. *in l. Si quis decurio, C. de fals.* & Sanfelic. *dec.* 231. *num.* 6. vbi dicit, quod testis, deponens coram Iudice, & Notario, punitur de falso, si postea dixerit, se non deposuisse, prout Notarius scripsit, Farinac. *q.* 139. *num.* 2. cum allegatis. Vndè Iudex, qui adest receptioni depositioni testium, nihil aliud operatur, quàm corroborare fidem eiusdem Notarij, Boss. *tit. de fals. n.* 16. & notat Cyn. *in d. l. Si quis decurio, C. de fals.* ac refert Alex. *cons.* 65. *n.* 1. *lib.* 2. ac proinde testibus aliter postea dicentibus non creditur in præiudicium Fisci, seu partis adhærentis; quia testes non possunt mutare consilium in illorum præiudicium, quibus auctoritate Iudicis fuit ius acquisitum per *l.* 3. §. *causa cognitio, vers. finge ff. de carbon. edict.* Salyc. *in d. l. Si quis decurio n.* 4. *&* 5. *C. de fals.* Quod sanè intelligendum est, quando auctoritate Iudicis fuerit de testificatis facta solemnis publicatio, vt vult Gloss. *in l. solam C. de testibus* per rationes deductas à Zuffio de *crim. proces. legitim. lib.* 3. *c.* 9. *num.* 22. 11

Nihilominùs tamen, deueniendo ad specialem ipsorum responsionem, quoad primum respondendum puto, non requiri ad inquirendum contra Episcopum testes omni exceptione maiores per textum in *cap. In fidei fauorem, de hæret. in* 6. in quo conceditur, quod admitti possint testes, aliàs inhabiles à testimonio ferendo, cum Iudex procedit via inquisitionis, vti constat ex illis verbis textus. *In negotio Inquisitionis*, ea quidem ratione, quia inquisitio est fauorabilis ex textu *in cap. Si quis Episcopus* 2. *q.* 7. 12

Ad 2. Negatiuè, cum videantur falsi, ac periuri, præsumaturque fuisse corruptos, & subornatos, cum potuerint alloqui cum parte, vt per Bald. *in l. Si vnus* §. *illud num.* 1. *ff. de pact.* Bertaz. *cons.* 156. *num.* 13. Roland. *cons.* 33. *n.* 33. *lib.* 1. Farinac. *cons.* 130. *num.* 9. Locatel. *in spect.* 5. *n.* 271. Et huiusmodi variatio cum sit materia criminis, & sic odiosa, debet probari concludenter per alios testes, quàm per eos, qui dicunt fuisse ab Episcopo seductos, *cap. Sicut à nobis, de testib.* Felin. *in cap. Cum in tua num.* 7. *de test.* latè Cæphal. *cons.* 233. *lib.* 2. & Farinac. *cons.* 82. *num.* 10. *& q.* 45. *num.* 1. *& seqq.* 13

Ad 3. & 4. Et si aliquando arbitrio Iudicis, spectata testium infamium improbitate, ac varietate torqueri possint, ac debeant, vt per Pegnam *in direct. Inquis. p.* 3. *q.* 46. *com.* 113. Roy. *de hæret. p.* 2. *n.* 153. Simanch. *de Cath. instit. tit.* 64. *n.* 37. Gomez. *var. resol. lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 16. Scacc. *de iudic. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 81. *num.* 2. Sous. *in aphor. lib.* 2. *c.* 13. *n.* 15. quamuis ordinariè non torquerentur, vt 14

serua-

seruatur in Tribunali Inquisitionis Hispaniæ, & teste Riccio *p. 2. dec.* 208. seruatur in Curia Archiepiscopali Neapolitana per rationes adductas à Delhene *de offic. S. Inquis. p. 2. dub. 198. sect. 5. per tot.* Attamen censeo, procedendum potiùs esse ad vlteriora contra eosdem testes, eosque torquendum ad eruendam veritatem. Sumus enim extra casum textus *in cap. Accusatus §. licèt de hæretic. in 6.* vt obseruat Carena *loc. cit. p. 3. tit. 6. §. 7. à num. 60.* vbi contrariam opinionem nititur conciliare; nimirùm in causa hæresis, in qua testis in prima depositione dixit vnum contra reum, in secunda dixit alterum pro reo, in quo casu, tanquam speciale in materia hæresis, standum est illi dicto, quod est contra reum *per cit. c. Accusatus, §. licèt*, quem locum ita exponit præ cæteris Couar. *var. resol. lib. 2. c. 13. n. 19.* vbi firmat, quod si prima testificatio esset in agnitionem, & reuelationem hæresis, ac demum secunda ei contraria culpam, & crimen negaret, omninò priori stabitur per Gloss. *in d. §. licèt*, Felin. *in d. cap. Cum in tua de test.* Albericum, & alios, dum asserunt esse speciale in causa hæresis; sentiunt enim, id permitti, ne crimen illud occultum omninò sit in perniciem Christianæ Religionis, & expressim id adnotauit Repertorij Inquisitorum Author. Et cum id procedat fauore fidei, pro qua etiam ex informatiuo procedi potest, vt per Rotam *dec. 6. num. 1.* apud Farinac. *lib. 2. consil.* Atque adeò esse locum torturæ ad eruendam veritatem, & illi dicto standum, quod tortura confirmatum apparebit, arbitror cum Carena, vbi suprad. *p. 3. tit. 7. §. 5. n. 46.* cum Pegna, Zanchino, & Sousa, aliisque.

CONSVLTATIO CXXXVII.

An milites Catholici, qui deficiunt in Regiones hæreticas ad exercitum hæreticorum, & posteà à militibus Principis Catholici intercepti reducuntur ad Regiones Catholicas, & tunc quandoque confugiunt ad loca Sacra gaudeant immunitate Ecclesiastica?

1 DE hac re extat decretum S. Congregationis S. Officij sub 6. Maij 1593. tenoris sequentis: Militantes pro hæreticis contra Catholicos absoluuntur à censuris, & pœnis incursis, & iuxta facti qualitatem abiurant, recepta obligatione de non militando vlterius pro hæreticis. Si igitur debent abiurare, sunt saltem suspecti de hæresi; nam censentur hæreticorum fautores. Præcipuè si faueant, vel auxilientur in bello hæreticis, contra quos ob hæresim indictum est bellum. Et, quamuis in talibus non possit esse error in intellectu, tamen vt plurimùm solent esse eiusdem religionis, ac propterea sunt de hæresi vehementer suspecti, *cap. Excommunicamus, §. Credentes de hæret.* ibique Gloss. & Doctor Campeg. ad Zanchin. *de hæret. cap. 20. in 3. casu*, Simanch. *de Cathol. instit. tit. 15. num. 11.* & Menoch. *præsumpt. 6. n. 19.* Suspicio autem in hæresi ex speciali criminis enormitate, ac periculo aliorum semper est vehemens iuxta communiorem opinionem, ac æquiualet præsumptioni, vt per Pegnam ad Eymer. *p. 2. com. 80. col. 2.* Simanch. *tit. 50. num. 22.* Menoch. *loc. cit. num. 15. & lib. 1. q.* 100. ac Ricciul. *de iur. pers. c. 11.* sub *init. lib. 5.* Atqui suspecti de hæresi non gaudent immunitate Ecclesiastica, vt per Farinac. *de immun. c. 13. num. 175.* Peregrin. *eodem tit. cap. 8. num. 8.* Mar. Ital. *eodem argum. lib. 1. c. 6. §. 6. num. 59. in fin. & n. 140.* & declarauit S. Congregatio S. Officij 31. Augusti 1627. his verbis: *Hæresi suspecti, vt & ipsi hæretici possunt in Ecclesia capi, quia huiusmodi delinquentes non gaudent immunitate Ecclesiastica.* Et ita fuit scriptum Episcopo Rhegiensi, qui consuluit, an id facere potuerit Inquisitor dictæ Ciuitatis, extrahendo ab Ecclesia quendam blasphemum.

2 Itaque censeo, non gaudere, non quidem per se, sed ratione hæresis, cuius suspicionem incurrunt; quia cum hæresis crimen exceptum sit per Constitutionem Gregorianam, & in animo consistat, & sic examen requirat, fit, quotiescunque delinquentes illius suspicionem incurrunt ob bonum publicum, & ob fauorem fidei ab Ecclesia extrahi possint, vt examini subijciantur, si non de iure, saltem de consuetudine, etiam post dictam Constitutionem Gregorianam, rationabiliter inductam, iuxtaque intentionis declarationem ad abiurationis gradum, suspicioni ex propositionibus prolatis, vel aliàs quomodolibet per eos contractæ congruentem, admittuntur. Et ita contra Gambacurtam *lib. 5. c. 38. num. 4.* qui cum quadam limitatione id negat, sumpta paritate ex alijs delictis exceptis, in quibus suspicio non sufficit, vt reus Ecclesiæ immunitate non gaudeat, ex communi docent Pegna ad *2. p. Direct. Inquis. schol. 9. §. qui autem*, Marios Italia *d. lib. 1. c. 5. §. 6. n. 59. &* 104. Ambros. *cap. 8. num. 10.* & Farinac. *loc. cit. eod. num.* 175. qui de inconcussa praxi S. Tribunalis restatur.

CONSVLTATIO CXXXVIII.

1 *An Clericus mandatarius S. Officij, qui gaudet priuilegio fori S. Tribunalis actiuè, & passiuè, possit in causis criminalibus non spectantibus ad S. Officium absolui à proprio Episcopo inscio dictum Clericum esse officialem S. Tribunalis?*

2 *Quatenus verè fuerit absolutus, an carcerari possit ab Inquisitore ad effectum procedendi contra ipsum pro eodem delicto, de quo iam fuit ab Episcopo absolutus?*

3 *Tandem an Episcopus procedere poterit ad censuras contra birruarios S. Officij, qui dictum Clericum carceri manciparunt, & contra Custodem carcerum, qui eum detinet, nisi dictum Clericum, vt supra, absolutum dimittant è carceribus?*

1 AD 1. Posito decreto S. M. Vrbani VIII. tenoris sequentis: *Sanctissimus de voto Eminentissimorum &c. mandauit scribi omnibus Inquisitoribus, vt in causis familiarium, & Officialium S. Officij, ad illud tamen non spectantibus, tam ciuilibus, quàm criminalibus, actiuè, & passiuè, non se ingerant, sed illarum cognitionem suis Iudicibus competentibus, & ordinarijs relinquant, sed solùm incumbant causis competentibus ad S. Fidem, aut ab ea dependentibus iuxta dispositionem Sacrorum Canonum, & Constitutionum Apostolicarum, excepta tamen cognitione causarum Officialium, & familiarium, qui aliquo modo delinquunt in officio sibi commisso. Et casu quo habeant aliquid releuans in contrarium, certiorent vnà cum rationibus, vt considerari possint*, 1631. posito, inquam, hoc decreto, videtur affirmatiuè respondendùm. Quia crimina ab hoc mandatario commissa secundum se non continent hæresim, nec suspicionem hæresis, neque vllo modo concernunt fidem; facultas autem Inquisitorum de iurè est tantùm ad inquirendum contra hæresim, *cap. Accusatus, §. Sanè, de hæret. in 6.* Vndè non possunt de iure communi procedere, nisi in delictis, quæ sapiunt hæresim, vt statuitur in eodem *§. Sanè*.

2 Quoniam verò supradictum decretum ex variis, ac vrgentissimis rationibus non fuit executioni demandatum, ideò attendendam alii censent cuiuslibet loci consuetudinem, vt per Carenam *de Offic. S. Inquis. p. 1. tit. 14. §. 5. num. 21.* At ego puto negatiuè respondendum. Tum ex generali ferè consuetudine. Tum quia Inquisitores, & Episcopi quoad priuilegia æquiparantur, nec minora priuilegia reperiuntur Inquisitoribus concessa, quàm Episcopis, vt per Gratian. *discept. 340. num. 35. & discept. 341. num. 11. tom. 2.* Royas *de hæret. p. 2. num.* 409. Carleual. *de for. compet. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 6. sect. 6. n. 508. & seq.* Episcopi autem cognoscunt causas suorum familiarium, etiam in delictis communibus, commissis extra eorum officium, vt probaui *tom. 1. consul. 81. n. 7.* Neque suffragatur ignorantia; quia illa non tribuit iurisdictionem, sed tantùm excusat à pœnis, quas quisque incurrit, vsurpando aliquam iurisdictionem.

3 Ad 2. Consentaneè ad dicta respondeo affirmatiuè; quia subijcitur iurisdictioni Inquisitoris, qui est Iudex com-

competens suorum familiarium etiam quoad delicta ab hæresi diuersa, non quidem vt sentit Pontius *de matrim. lib. 5. c. 12. n. 15. & seqq.* per iurisdictionem, quæ in sui origine, & conseruatione sit secularis, sed vti censent Narbona *tom. 2. in 3. p. recepil. lib 4. tit. 1. leg. 20. glos. 22.* per iurisdictionem Ecclesiasticam, quia sicut aduertunt Farinac. *de hæres. q. 128. num. 9.* Zanard. *in direct. confess. p. 2. præcept. 1. c. 6. q. 31.* Grass. *de effect. Cler. eff. 1. n. 130.* Macerat. *lib. 3. resol. 14. n. 1.* ex priuilegio Ioannis XXII. Inquisitores habere possunt familiam armatam, appellatione cuius veniunt Notarij, Actuarij, Scribæ, Commissarij, Procuratores, Custodes carcerum, Mandatarij, Satellites, & alij huiusmodi, vt subdunt ijdem Doctores, & consequenter dicendum, quod Inquisitorum iurisdictio in ipsorum familiam sit Ecclesiastica, qualis est iurisdictio Episcoporum in ipsorum familiares, qui fori priuilegio gaudent. Sicque Inquisitores iurisdictionem habent, respectu suorum familiarium, & officialium priuatiuè, non solùm in causis fidei, in quo conueniunt Doctores, sed etiam in causis criminalibus ita, vt alij Iudices non possint se ingerere in illis iudicandis; solum verò poterunt capere delinquentes, at illos captos tenentur remittere Inquisitoribus, vt per Simanch. *de cathol. instit. tit. 41. rubr. de ministr. n. 19. & seqq.* Paramum *de orig. S. Inquis. lib 3. q. 6. nu. 27.* Royas *singul. 101.* & Farinac. *q. 186.* tametsi quædam crimina Doctores citati excipiant apud Delbene de *Immun. cap. 4. dub. 14. num. 13.* sed an rectè, alibi dicetur.

4 Ad 3. Etiam negatiuè. Sequitur ex dictis; quia cum censuræ sint actus iurisdictionis, non possunt valere, nisi habeant fundamentum in iurisdictione, *cap. 1. §. neque, de for. comp.* Episcopus autem nullam habet iurisdictionem circa exemptos familiares S. Officij, atque adeò non potest circa ipsos exercere actus iurisdictionis, & si exerceat, nulli sunt defectu iurisdictionis, qui est defectus omnium maximus quoad annullationem actus, vt tradunt Curt. Paris. Menoch. & alij, quos sequitur Vant. *de nullit. tit. de nullit. defect. iurisd. num. 2. & seq.*

CONSVLTATIO CXXXIX.

An, & quatenus Iudæi sint, vel esse possint Christianorum serui.

1 IVdæorum appellatione hic intelligimus, non populum Dei peculiarem, qui eadem nobiscum fide salutem æternam quæsiuit, & adeptus est *Act. 15. n. 11. Roman. 4.* sed Iudæos recentiores, qui Iesum Christum promissum Mundo Messiam sua malitia crucifixerunt, etiamnum reijciunt, & contra fidem catholicam detestabilia in dies committunt.

2 De his in præsentiarum, & in *tit. C. de Iudæis, & Cœlicol.* agitur, & quæritur, an ne Christianorum serui sint, aut esse possint?

3 Et quod non sint, & consequenter antiqua seruitutis iura in eis non procedant, pro ratione dubitandi facit primò, quia sibi, non christianis acquirunt, rerum dominia possident, & de bonis suis testari possunt, Danth. *de testam. sub rubr. qui testam. fac. poss.* Res Christianorum præscribunt, Glos. *in cap. Porrò 16. q. 3.* Natt. *tom. 2. cons. 434. num. 4. & tom. 3. cons. 620. num. 7.* In actibus humanis cum Christianis participant, Bald. *in l. Spadonem §. iam autem ff. de excus. tut.* Cum Christianis commercia liberè exercent, *arg. cap. miserabilem, cap. quanto magis de vsur.* Pro Christianis fideiubendo obligantur, docente Heringo *in tr. de fideiussor. cap. 8. à num. 16.* Societatem licitè ineunt, Nicol. Mozz. *de societ. sub rubr. de person. quæ societ. num. 21.* Neque aliquis Christianorum, excepto Præside Prouinciæ, rerum suarum pretia eis constituere potest, *l. nemo 9. C. de Iudæis, & Cœlic.* Quinimmò, ne Christiani religionis authoritate abusi, Iudæis quietè degentibus bona sua mobilia diripiant, sub pœna dupli est prohibitum *in l. Christianis C. de pagan. & sacrif.* Qui verò immobilia Iudæorum bona occupant, constitutione *l. Si quis in tantum, C. vndè vi,* tenentur. Ita declarat Menoch. *de recup. poss. remed. 9. n. 335.*

4 Secundò, quod Iudæi non sint Christianorum serui, vrget, quia solemni more in iudicijs agunt, & actiones excipiunt, *l. Iudæi §. C. de Iudæ.* Roland. à Val. *cons. 25. n. 25. vol. 3.* Arbitratores, seu amicabiles compositores, etiam inter Christianos esse possunt, *d. l. Iudæi,* Bartol. *vol. 2. cons. 17. per tot.* Et in quibus casibus pater christianus pro filio suo christiano, in illis etiam pater Iudæus pro filio suo Iudæo in iudicio comparere, & eum contra christianum in causa capitali defendere potest, Cæpol. *cons. crim. 75. per tot.*

Tertiò Iudæi Christianorum serui non sunt, quia iustas inuicem contrahunt nuptias, vndè liberos in sua patria potestate habent, *cap. fin.* vbi Panorm. *nu. 3. de conuers. infid.* cum multis docet Vrsill. ad Afflict. *dec. 131.* Ascan. Clement. *in tr. de patr. potest. in 7. eff. num. 6.* & nos alibi, & constante matrimonio sibi inuicem donare non possunt, Lup. de Palac. Rub. *ad rubr. tit. de donat. inter vir. & vx. §. 35.* 5

Quartò serui non sunt, quia Iudæi tanquam ciues Romani sunt iuris Romani participes. Vuener in suis *obseruat. verb. Iudæus,* & de corpore, & populo ciuitatis esse intelliguntur, & statutis Ciuitatis, vbi degunt, ligantur, *d. l. Iudæi 8. d. l. Christianis,* Bald. *in cap. 1. de form. fidel.* Alex. *cons. 13. num. 10. & seq. vol. 7.* latè Blanc. *de compromis. q. 3. n. 47.* & concessum, aut prohibitum populo, vel vniuersitati, etiam Iudæis, sibi habitantibus, tanquam parti populi concessum, aut prohibitum censetur, Alex. *vol. 5. cons. 75.* Surd. & alij ab ipso citati *in tr. de alim. tit. 2. q. 15. à num. 71.* Quia, vt dictum, Iudæi populi pars sunt, *arg. Nouel. 80. in princ.* ibi: *Ciuitas nostra populosa est turbis diuersorum hominum.* Quæ ergo circa alios populares, eadem etiam, ne iudicium claudicet contr. text. *in l. fin. C. de fruct. & lit. expens.* circa Iudæos debet seruari æquitas, infert Natt. *tom. 3. cons. 620. num. 17. & 18.* 6

Hinc est, vt saluo conductu ciuibus concesso, idem etiam Iudæis ibidem habitantibus datus esse censeatur, Menoch. *loc. cit. num. 291.* Mascard. *de probat. concl. 455.* Roland. à Vall. *vol. 2. cons. 35. num. 33.* Nec merces Iudæorum, qui per mare negotiantur, occupari possint. Nam quatenus Iudæi sunt pacifici, & Christianis Principibus subditi, hostes Imperij propriè, eoque modo, vt sunt Turcæ, & Saraceni, qui Christianos persequuntur, & ex vrbibus, & proprijs pellunt sedibus, dici non possunt, sed vt textus ait in *can. dispar. 23. q. 8. dispar. est Iudæorum, & Saracenorum causa,* & non illi, sed hi sub exceptione dispositionis *l. nauigia in v. nisi talia sint nauigia, quæ piraticam exerceant prauitatem, aut sint nobis, siuè Christiano nomini inimica & c. C. de furt. & c. si de rebus 23. q. 7.* continentur, Petr. Santerna *in tr. de assecur. & sponsion. mercat. p. 5. à num. 15.* Alex. *vol. 7. cons. 130. per tot.* Hæc, & si quæ sunt alia Iudæos ciues Romanos, non verò seruos esse, satis euincunt, idque ex stylo, & de consuetudine Germaniæ non habet dubium, si credimus Mynsing. *lib. 5. obs. 6.* 7

Sed contra, & quod Iudæi in Imperio Romano, & alibi viuentes, Cæsaris, & Principum, in quorum territorijs habitant, serui sint, tenent Abb. & Butr. *in cap. Iudæi num. 2. de testib.* Felin. *in cap. Iudæi 2. num. 6. de Iudæ.* Cagnol. *ad l. quod attinet 32. nu. 3. & ad l. qui inferunt 161. num. 3. ff. de reg. iur.* Afflict. *d. dec. 151. num. 4.* Zasius ad *l. iuris nulla num. 21. ff. de legib. & in tr. de Iudæis q. 1. in 6. rat. decid.* Alberic. *ad rubr. C. de Iudæ.* quorum sententiam eò libentiùs sequimur; quia *in cap. Et si Iudæos, de Iudæ.* expressè dicitur, quod propria culpa Iudæos perpetuæ Christianorum seruituti submiserit, & mors Christi eos seruos fecit. Vndè etiam, ac quia vbique seruire sunt parati pro sola humanitate, & ex mera pietate, gratia, & commiseratione, à Christianis dicuntur foueri *in d. cap. Iudæi 21. de testib. & in d. cap. & si Iudæos, de Iud. & d. can. dispar.* 8

Quòd verò in quibusdam priuilegiis Imperatorum appellentur Cæsareæ Maiestatis cubicularii, fit, non quasi honorabile cubiculariorum munus in aula Imperatoris sustineant, sed quia Imperatori, & statibus Imperii Iudæos tanquam publicos vsurarios, & seruos in bellica expeditione, aliisque necessitatibus pecuniam vbiuis colligere, & Cameræ Imperatoris, & Statuum Imperij inferre oportet, vt per Chitzel. *in discurs. de regal.* 9

regal. habend. Iudaeor. in resp. ad 6. dubit. ration.

10 Verùm quod Iudæi Christianorum serui dicuntur, declaratur ex præmissis procedere, vt sint serui Principum, & aliorum, sub quibus habitant, Magistratuum, non etiam omnium aliorum. Et illorum Principum serui sunt, non quod propriè sint tales, & seruituris vocabulum strictè, eoque modo, vt in iure ciuili per omnia in eos quadret. Sed quod in quibusdam cum seruis conueniant, & haud secus à Christianis, ac olim serui à dominis supprimantur, & deterioris, & humilioris conditionis, quàm Christiani, esse, nec in *d. q. 1. de Iude.* per textum, quem tanquam singularem ad hoc ponderat in *l. fin. §. fin.* vbi de Iudæo, qui ad honores, & dignitates irrepserit, disponitur, vt ceu antea extremæ conditionis habeatur, & si honorariã illicitè promeruerit dignitatem, *C. de Iude.* iunctâ *l. In seruorum* 10. *ff. de pæn.* ex qua lege seruos extremæ conditionis esse, liquet, Vtsill. *in annot. ad decis.* 151. *num.* 1. Natt. *cons.* 434. *num.* 3. & 4. Propriè autem Iudæos Principum Christianorum seruos non esse, innuit Pontifex in *cap. Etsi Iudaeos*, in verbo *Tanquam* extra *de Iude.* & probat Felin. *cons.* 30. *num.* 14. qui si veri essent serui, sequeretur, quod non sibi, sed Dominis contrahendo acquirerent contra notata supra.

11 Quod si quæratur in quibus prædicta suppressio consistat? Respondeo primò, quod huius suppressionis intuitu Iudæi habitus diuersitate, quæ eos à Christianis distinguat, vti *cap. In nonnullis extr. de Iude.* & flauum annulum vestibus impressum in ciuitaribus, & locis alijs, vbi habitant, portare cogantur. Quod ita non ad recolendam memoriam, & obseruationem legum Mosaicarum, quæ causa, quare Deus flaui coloris habitum Iudæis iniunxerit, exprimitur *Num.* 15. *v.* 37. Deuteron. 33. *v.* 12. sed in subiectionis vilitatis, & à qua vna cum meretricibus, & carnificibus laborant infamiæ notam Christianis Principibus circa Iudæos placuit. Idem de meretricibus, nempè quod habitus diuersitate, quà à personis honestis discernantur, vti debeant, iniungitur in *l. Mima* 4. *C. de Episcop. aud.* & Carnificibus per Schoreiduuin. sub. *tit. de haredit. ab intest. in princ. num.* 12. Sunt namque Iudæi vsurarij publici, quos ipso iure infames existere, docet textus *in cap. porro* 3. *q.* 7. & in *l. improbum fœnus*, vbi Glos. & Bald. *C. de his, qui not. infam.* & in Iudæis, quod sint infames, sentiunt Mascardus *concl.* 945. *num.* 21. & Vantius *de nullit. ex def. iurisd. deleg. n.* 148. Hæc infamiæ causa in Iudæis operatur, vt ad aliquas dignitates, præterquam ad eas, quas ipsi inter se habent, veluti est Decurionatus, siue vt vocant, Factorarus, ad quem alios ex se eligere, & promouere possunt, quod quoad ipsos est dignitas secundùm textum, quem in hoc sensu accipio *in l. generaliter* 3. *§. fin.* vbi Gothofr. *ff. de Decur.* non admittantur.

12 Cuius consectarium est, quandoquidem Doctoratus est dignitas, *cap. Quanto extr. de magistr.* vbi Felin. *in rubr.* Chassan. *Catal. glor. mund. par.* 8. *consid.* 10. 11. & 12. Iudæos nec Doctores in aliqua facultate creari, Bartol. *in l. fin. C. de Iude. & in l. omnes C. de Decur. lib.* 10. & *in l. vn. num.* 10. & 12. *C. de nou. Cod. fac.* Zabarel. *in cap. Iudaei num.* 3. *extr. de testib.* Sebast. Medic. *de legib. & statut. p.* 4. *q.* 17. *num.* 7. Ferret. *de iust. & iniust. bel. num.* 104. dicens, hanc communem omnium esse Doctorum sententiam, & nos alibi, nec Aduocatos, *argum. l. fin. C. de postul.* nec in Principis seruitio esse posse, aut debere; quia omnes, qui in Principis seruitio existunt, dignitatem habent adeò, vt & Principis æquam dignitatem habere asserat Zasius *in pr. num.* 11. *ff. de iust. & iur.* Bonacos. *de seru. & famul. q.* 29. Barbat. *in tract. de præstant. Cardinal. q.* 1. *col.* 2. Chassan. *loc. cit. p.* 6. *consid.* 28. & *p.* 8. *consid.* 19. & facit *l. vn.* vbi immunitate dignos esse dicitur, quos Imperatoris comitatus illustrar, *C. de Præpos. labor.* & Rip. *lib.* 2. *resp. cap.* 26. *num.* 5. ad barbitonsorem Delphini infert, quærens, an cùm eius adhæreat lateri, nobilis efficiatur, de quo vide Menoch. *de arbitr. quæst. cas.* 68. *num.* 37. & *seq.*

13 Secundò. Prædictæ suppressionis intuitu Iudæi non tam quod sint infames, quàm etiam ne Christianos incommodandi, & iniurias inferendi ansam habeant, ad instar seruorum publicis officijs sub sacrilegii pœna præfici non possunt, aut debent, *cap. Cum sit, cap. & speciali. extr. de Iuda.* iuncto *can. Constituit* 17. *q.* 4. qua de re nos etiam alibi plenè. Hinc Iudæi inter Christianos nec officiales, *l. Manichæi, C. de haret.* Ferret. *d. tr. num.* 103. Marta *de iurisdict. p.* 1. *cap.* 24. *num.* 20. Bartol. & Doctores *in rubr. de iustit. & iur.* Vantius *d. loc. num.* 49. & *seq.* per textum *in cap. Venerabilem*, ibi, *hareticum, vel paganum eligere*, extra de *elect.* Nec arbitri esse, Borrel. *de compromiss.* §. 2. *glos.* 4. *num.* 105. & *seq.* & Blanch. *eod. tract. q.* 2. *num.* 20. *argum. l. Pedius* §. 1. *ff. de arbitr.* & nec gabellarum à Christianis exigendarum munere fungi, *cap. pen. extr. de Iuda.* Ferret. *de gabel. & publican. num.* 268. Nec Notarij esse possunt. Non quasi Notarius sit dignitas, cuius tamen contrarium contra Glos. *in l. Vniuersos C. de decur. lib.* 10. deducit ibidem Lucas de Penna; & cur Decurio in lege, modò citata, prohibeatur esse tabellio, rationem esse docet, non vtilitatem officij, sed ne Notariatus negotiis priuatis implicitus à publicis abstrahatur per *l. Curiales, qui C. de extract. tribut.* sed quia Notariatus est officium publicum, à cuius administratione Iudæi exemplo seruorum *l. generali* 3. *C. de tabular. lib.* 10. procul arcendi sunt, Iason. *in rubric. ad tit. ff. de iust. & iur. num.* 5.

14 Insuper ne Iudæi pupillos Christianos ferali sua secta, vti ab Imperatore Constantino vocatur *in l.* 3. *C. de Iuda.* imbuant, tutores eorum esse non possunt, & si inter se possint, Zausis *d. loc. num.* 8. Hartman. *miscel. iur. ciuil. cap.* 1. *obser.* 15. & latiùs aliis Hunnius *vol. poster. disput.* Treutler 8. *q.* 26. vbi iuris rationibus hac sententia stabilita, *l. Spadonem §. neque librarios vers. iam autem ff. de excus. tut.* per posteriores leges Codicis, & Pontificias Sanctiones, nempè *l. fin. & tot. tit. C. de Iude. c. nullus* 28. *q.* 1. *c. Iudæi* 10. *cum seq.* 28. *q.* 2. in quibus locis Iudæis omnis conuersatio cum Christianis interdicitur, correctam esse, sentit post Paulum Montanum, qui, aliquot ad *d. §. neque librarios*, datis solutionibus in eandem tandem declinat sententiam in *tr. de iur. tutor. & curat. cap.* 4. *à num.* 32. vsque *ad fin.* Dissentit Paris. *ad rubr. ff. de oper. non. nunc à num.* 23.

15 Tantò minus autem Iudæi inter se Regem habere debent, Zasius *d. loc. num.* 5. Siquidem Sceptrum, & omne dominium de Iudæis per Vespasianum, & Titum Imperatores, tanquam diuinæ voluntatis executores, quadraginta annis post passionem Domini, est sublatum, Ioseph. *lib.* 20. *antiquit. cap.* 5. Mart. *de iurisd. p.* 1. *cap.* 4. *num.* 34. & *seq.* & *ead. p.* 1. *cap.* 24. *num.* 19. Adeoque rectè quidam Iudæus, nomine Iodocus, qui se Regem de germine Iudæ scripserat, fiscali in duas marcas puri auri à Camera Imperiali damnatus est, referente Thoma Michaele *de iurisd. concl.* 48. Ratio sententiæ latæ hæc esse potuit, quod titulus ille sit inuisitatus, elatum, & seditiosum animum arguens, & nomen Regis requirat publicum officium, cuius cum Iudæi sint incapaces, reus à dolo excusari non potuerit; pœna igitur extraordinaria puniendus fuerit iuxtà *l.* 1. *ff. de extraord. crim. l. falsi nomine, ff. de falsar.* non attento, quod probauerit etiam alios Iudæos sic scripsisse, quia non spectandum quid fiat, sed quid fieri debeat, *l. sed licèt* 12. *ff. de offic. Præsid.*

16 Tertiò huius suppressionis ratione Iudæis, tum vt per operis effectum recognoscant se ab eo, in cuius mortem nequiter coniurarunt, reprobatos, atque seruos illorum esse, quos mors Christi liberos fecit *d. cap. Etsi Iudaeos*; tum etiam ne per assiduam familiaritatem simplicium animos ad suam superstitionem perducant, *cap. ad hæc de Iude.* Christianæ ancillæ in Sabbatho suo, nulla obstante consuetudine in contrarium, vt per Mindan. *de interdict. tit.* 1. *nu.* 32. *cum trib. seqq.* seruire prohibentur *in cap. Iudæi, eod.* Et Iudæi seruos Christianos, sibi seruiendi causa nec separatim *l.* 1. *C. ne Christiani mancip. cap. multorum, & cap. fin. extr. de Iude.* de quo Menoch. *d. loc. num.* 284. & *seqq.* Bonacos. *in tr. de seru. & famul. quæst.* 134. nec vna cum fundo, cui sunt adscripti, sibi comparare, Surd. *de alim. tit.* 8. *priuil.* 89. *in princ.* & nec cibum cum Christianis capere, nec cum illis habitare, nec medicamenta illis suppeditare debent *cap. nullus eorum cum cap.*

seq.

seq. 28. q. 1. Royzius *decis. Lituan. 5. num. 32.* dicens, prudenter, & sanctè hoc institutum esse, sed malè seruari, de quo & nos alibi in edicto contra Iudaeos.

17 Quartò huius suppressionis intuitu Iudaeis aliqua certa sedes nusquam terrarum relinquitur, sed iuxta vaticinium Psalmi 109. *num.* 10. & Psalmi 59. *num.* 12. ibi: *disperge eos in virtute tua*, ex mera gratia, & indulgentia terras Principum Christianorum incolunt, Caephal. *cons. 549. num. 63. lib. 4.* Vndè etiam quoties Christianis ex Iudaeorum cohabitatione imminet scandalum, aut periculum, omninò expelli, bonis spoliati, aliisque poenis pro qualitate delicti plecti possunt, *l. 11. in fin. l. 14. in fin. l. 6. & 18. C. de Iude.* vt prae aliis egregiè docuit Iacob. de S. Georgio *in v. Carolus Dux vers. vltimo quaero in tract. de feud.* Iason *in l. Cum seruus 39. §. constat num. 29. ff. de legat. 1.* & consultiùs respondit Bald. *lib. 2. cons.* 266. per textum ad hoc notabilem *in l. quicunque*, ibi: *Procul ab ea vrbe, quam conturbauerit, centum millibus vitam agat*, *C. de Episcop. & Cler. & d. cap. In nonnullis in fin. extr. de Iude.* ibi: *Praecipimus praesumptores huiusmodi per Principes saeculares condigna animaduersionis adiectione compesci, ne Crucifixum pro nobis aliquatenus blasphemare praesumāt.*

18 Quintò, ac denique Iudaeis in suppressionis suae signum nullibi locorum praedia possidere licet, Zasius *ad d. q. 1. in 6. decid. rat.* & in *respons. ad 1. contr.* vbi ita scribit: *Iudaeos non esse seruos, habere enim possessiones, praescribere contra nos &c. nihil obstat. Talia enim ex pietate eis permittuntur, vt quasi in modum peculij potiùs, quàm iure proprietatis possideant.* Nec aliquid eis legari potest, *l. 1. C. de Iudaeis*, de quo vide Ricciul. *de iur. person.*

19 Quibus ita positis, quae ab initio in contrarium sunt adducta, non obstant. Quatenus enim Iudaei iuris Romani sint participes, & quatenus legitimas personas standi in iudiciis Christianorum habeant, vide Ricciullum *loc. cit.* Quod autem de bonis suis moribundi testari valeant, nemini hoc mirum videri debet, quia & periurum, Ioan. Andr. *in cap. Quod semel num. 9. de reg. iur. in 6.* & infames alios testari posse inter omnes conuenit, dicit Duaren. *sub rubr. Qui testamentum fac. pos. vers. nunc videndum prope fin.*

20 Quod verò Iudaei templa, & Synagogas, *l. 3. l. penul. & vlt. C. de Iude.* Bald. *p. 3. cons. 266.* vbi casus, in quibus Iudaei tolerantur, enarrat, & quid sit Synagoga, explicat, nimirùm locum publicum, in quo Iudaei ad suas caeremonias celebrandas congregantur, commercia, *l. nemo, C. eod.* Collegia *l. 3. §. fin. ff. de Decur.* & pleraque alia cum ciuibus Romanis habent commercia, & sub pace publica cum bonis suis actiuè, & passiuè continentur, *l. nullus, C. de Iude.* quam pacem Iudaeis Iosephum à Vespasiano, quod Titum filium illius à paralysi curauerit, acquisiuisse aliqui narrant. Haec, & similia alia Iudaeos à nota seruili, qua laborant, similiter non eximunt, Siquidem quoties Christianus Magistratus Iudaeos tolerat, etiam praedicta, & omnia iura alia, sine quibus Iudaei viuere non possunt, ex gratia simul eis concedat, habet necesse, *arg. leg. 2. de iurisd.* ita tamen, & sub hac semper subintellecta conditione, vt Iudaei Immunitate sibi concessa vtantur, quo vsque eadem non abutuntur, *l. Iudaeos, C. de Iud.* secus si sit propter abusum, priuilegijs concessis in poenam priuari debent, sicut & hic ipse abusus in causa est, vt priuilegia, quae circa commercia iuris ciuilis, & canonici indulta habuerunt, inueterata quadam omnium gentium consuetudine amiserint, vt per Vuesembec. *in C. d. tit. num. 3.* id, quod praeter *quante amplius extr. de vsur.* ordinationes locorum passim ostendunt.

21 Nullibi enim Iudaeis cum Christianis est libera contrahendi potestas; & nullibi ferè immobilia possidendi facultas, certaque sedes iuxta prophetiam Moysis Deuter. 28. *num. 64. & seq.* eis competit. Sed ad praecauendas Iudaeorum fraudes modus aliquis certus, certaeque leges peculiares, cum quibus scilicet personis, super quibus rebus, & qualiter eis contrahere liceat, vel non liceat, de statutis locorum praescribitur, quas leges etiam Iudaei strictè, & ad vnguem in contrahendo obseruare tenentur.

22 Possunt quidem Iudaei arbitratores esse, quia nec deportati, *l. cum pater 77. §. haereditatem 4. ff. de leg. 2. l. ex facto 17. §. Si quis 6. ff. ad S. C. T rebel.* nec quiuis alii infames arbitratores esse vetantur, *l. Pedius ff. de recept. arbitr.*

23 Deniqoe quatenus Iudaei sub statutis Christianorum comprehendantur, hoc Rolandus à Valle *d. cons. 35. à num. 37.* procedere declarat, saltem in statutis illis, quae loquuntur in materia proportionabili, ac tali, quae ita congruit Iudaeis, sicut & Christianis. Hoc solo casu dispositum in Christiano loco habet in Iudaeo, hocque respectu Iudaei, qui ex singulari statuto vna cum Bononiensibus, quos Menochius à Pontifice Maximo anno Christi 1464. Ciuitatis priuilegio donatos esse, refert *arb. quaest. cas. 290.* ciues facti non sunt, de populo ciuitatis esse censentur, & nonnisi commerciorum, publicae tutelae, salui conductus, & aliorum, siquae cum ciuibus communia habent intuitu, abusiuè ciues dicuntur. Cùm enim Iudaei subditi sint, non peregrini, vtique in loco domicilij aliquis eis in Republica ordo dandus est ad exemplum seruorum, quibus apud Romanos infimum in Ciuitate ordinem euitandae confusionis causa datum fuisse referunt historici. Regulariter igitur Iudaei ciues non sunt, nec quicquam iuris habet, quod ad ciues pertineat, Zasius *ad d. loc. n. 21.*

24 Sed obiicies. Si Iudaei essent in Christianorum potestate, tum vtique liberos suos sub patria sua potestate habere non possent. Siquidem notum, vt qui sub aliena est potestate, alium sub sua potestate habere non posset, *l. ibi. ff. de reg. iur. l. si eueniet ff. de adult.*

25 Respondetur, axioma illud, quod qui sub aliena est potestate, alium sub sua potestate habere non possit, procedere in potestate, quae est eiusdem qualitatis, aliud in ea, quae est supra se, & sic separata à potestate ea, in qua est ipse, qui possidetur. Hinc enim, verbi causa, filius familias potest esse tutor, & qui parens efficitur monachus, licèt sit sub potestate Abbatis, liberos sub sua potestate retinet, *cap. Si religiosus de elect. in 6. c. non dicatis 12. quaest. 1.* Felin. *d. cons. 30. num. 13.* Pari modo Iudaeus, quamuis sit sub potestate Christianorum, liberos sub patria sua potestate habere potest, Cagnol. *ead. d. leg. 16. num. 2. & 3.* prout sana habet ex sententia Gloss. *in cap. Iudaeorum 28. quaest. 1.* Panormit. *in cap. 2. per illum textum extr. de conuers. infid.* Imol. *in l. multum interest, ff. de verb. oblig. & vol. 6. consil. 59. num. 6.* Felin. *in d. cap. Iudei 2. num. 6. extr. de Iud.* Hippol. de Marsil. *singul. 540.* Ascan. Clem. *de patr. potest. cap. 6. eff. 7. num. 6.* aliique, qui reiecta Archidiaconi *in c. qui sincera d. 45.* dissentientis opinioni, concludunt, Iudaeos quantum ad patriam potestatem iure Romanorum vti per textum *in cap. vlt.* ibi: *Cum autem filius in patris potestate consistat &c. extr. de conuers. infid. & c. hus Quiritum d. 1.*

26 Vndè Baldus quod est de filiis familias ciuium Romanorum *in l. filius famil. ff. de his, qui testam. fac. pos. & in pr. instit. quib. non est permis. test. fac.* dispositum, eos scilicet testari non posse, hoc ipsum ad filios familias Iudaeorum extendendum esse, infert in *l. item in potestate, ff. de his, qui sunt sui, vel al. iur.* & Alex. *vol. 3. cons. 3. vult*, quod vt Romanorum, ita & Iudaeorum filij sint sui parentibus suis. Quod tamen, vt notanter declarat Ascan. Clem. *d. loc.* verum, quatenus & pater, & filius sunt Iudaei, non etiam cum filius est effectus Christianus. Is enim per conuersionem ad Christianismum in his, quae in ipsius patris commodum tendunt, in patria potestate esse desinit, *arg. cap. 2. in fin. de haeret. in 6.* Atque hinc est, vt pater Iudaeus filio baptizato pupillariter substituere non possit, tametsi liberos orthodoxos haeredes instituere, & separatos à se alimentare, & dotare cogatur, *arg. l. cognouimus 19.* vbi Salicet. *C. de haeret. Nouel. 115. cap. 3. §. 14. iuncto cap. plerique de consecrat. d. 4.* Ascan. Clem. *d. loc. num. 6. & 7.* vbi an è conuerso filij Iudaei è patris ad Christianismum conuersi patria potestate liberentur, quaerit, & liberari negat. Quod adde notata per Vrsill. ad Afflict. *dec. 151. n. 8.* & Ricciullum *de iur. person. lib. de Iudaeis.*

27 Quid verò censendum sit de descendentibus à Christia-

Christia-

stianis nouis, captis à triremibus Religionis Hierosolymitanæ? Censeo esse dimittendos; quia si christianè viuunt, & non sunt capti pugnantes contra Christianos, vel pyraticam exercentes, non possent retineri, tanquam serui.

28 Quid etiam censendum sit de Apostatis captis à triremibus Religionis Hierosolymitanæ, vel ab aliis Christianis super nauibus Infidelium pyraticam exercentium, & pugnantium contra Christianos, an scilicet remaneant captiui eorum, qui illos capiunt? Censeo remanere mancipia. Debet tamen confici processus super apostasia, & apostatas vel reconciliare Ecclesiæ, si ad pœnitentiam reducantur, iniunctis de iure iniungendis, vel tradere Curiæ seculari, si pertinaces existant, nec eos consignare suis Dominis, nisi habita cautione de illos non manumittendo, saltem inconsulta Sede Apostolica.

CONSVLTATIO CXLI.

An plures testes singulares singularitate adminiculatiua, non habentes, seu habentes exceptiones correitatis, vel alias legales, probent? Vel quem gradum probationis faciant in materia hæresis, vel apostasiæ, si prædicti testes non fuerint repetiti, vel repetiti, reo non citato, vel si citato, denegata eidem facultate dandi interrogatoria, etiamsi in eo Tribunali extet consuetudo non repetendi testes?

1 RESpondeo, testes huiusmodi probare, non tamen plenè, sed tantùm semiplenè, aut aliquid ampliùs semiplenè, vt notant Cauial. *in l. admonendi n.* 85. *n.* 92. *ff. de iureiur.* Gabriel. *tit. de testib. lib.* 1. *concl.* 1. *num.* 5. qui alios citat, Monticel. *in repert. test. rubrica singulares testes*, Corrad. *in pract.* §. 2. *de offic. Prat. in caus. ciuil. tit. de testib.* Petra *de fideic. q.* 12. *num.* 507. *& seq.* Emman. Suar. *in thes. recept. litt. T. n.* 156. & Doctores, quos refert, ac sequitur Farinac. *in pr. crim. q.* 64. *de testib. n.* 113. Rationes alibi adduximus.

2 Præcipuè, quia sunt participes criminis, qui licèt admittantur in crimine hæresis per textum *in cap. In fidei fauorem, de hæret. in* 6. non tamen sunt integri, & proptereà ad condemnandum non sufficiunt, Aretin. *in cap. fin. de testib. ad fin.* Palac. *in rubr. de hæres.* §. *vlt.* Locat. in *Iudic. Inquis. verb. complices n.* 1. Genuen. *in pr. Arch. cap.* 84. *n.* 11. Pegna 3. *p. dir. q.* 64. *com.* 113. *vers. Cæterus tamen*, Royas *singul.* 191. *n.* 3. & Farinac. *de hæres. q.* 188. *n.* 83. alijque communiter. Quia licèt fauore fidei testes aliàs inhabiles ad testificandum admittantur, admittuntur tamen vt semper subiecti falsitatis dicendæ periculo, quod cùm sit intrinsecum, per admissionem purgari non potest. Ac præcipuè quia non sunt repetiti, nec reus citatus, nec ipsi data facultas dandi interrogatoria, quibus veritas amplius inuestiganda sit, vt per Pegn. *p.* 2. *direct. com.* 19. *ad text. in cap. Veritatis de dol. & contum.* Simancha, Royas, Genuensis, Bobadilla, & Doctores communiter, quos etiam sequitur Farinac. *d. q.* 188. *num.* 22. Quia si oppositionibus, & interrogationibus inquisiti non satisfaciant testes, ipsorum depositio prius facta multum infirmatur; atque adeò vt depositiones factæ probent in iudicio, ac firmæ permaneant, debent repeti. Quod etiam annotauit Genuens. *d. cap.* 84. *n.* 3. referens literas S. Congregationis S. Officij, vbi non solùm admittit interrogatoria danda pro parte inquisiti, sed etiam vult ipsum citari debere ad dandum interrogatoria in repetitione testium, & quod super dictis interrogatorijs primò sunt interrogandi testes, & postea examinandi super capitibus datis à fisco absque eo, quod ipsis legatur prima depositio. Idemque tradit Farinac. *d. q.* 188. *n.* 14. & affirmauit Pegna in *pract. ad Inquisitor. lib.* 2. *cap.* 28. & meliùs *cap.* 31. Vbi amplius ponit formam interrogatoriorum pro parte inquisiti dandorum. Quæ sententia, testante ipso Farinacio loco citato, indistinctè seruatur in Supremo Vrbis, totiusque Christianæ Reipublicæ generalis S. Inquisitionis Tribunali, & omnes Doctores vbique locorum supponunt apud Caren. *de offic. S. Inquisit. p.* 3. *tit.* 7. §. 5. *n.* 33. Vnde stylus contrarius reprobatur.

3 Itaque eiusmodi testium probatio solùm sufficiens erit ad pœnam extraordinariam, secundùm quod Iudici videbitur iuxta qualitatem personarum, & adminiculorum concursum.

CONSVLTATIO CXLII.

1 *An Regulares proponentes in suis Ecclesijs populo lucrandas Indulgentias, quæ iam à Sede Apostolica fuerunt declaratæ falsæ, vel apocriphæ, vel indiscretæ, possint ab Episcopo loci, in quo fuerunt propositæ, puniri?*

2 *Et quatenus affirmatiuè, qua pœna? Cùm in dictâ prohibitione nulla fuerit apposita pœna.*

1 AD primum affirmatiuè. Desumitur ex S. Concilio Trid. *sess.* 5. *cap.* 2. §. *Si verò*, vbi contra Regulares, errores, aut scandala disseminantes in populum, etiamsi in monasterio sui, vel alterius ordinis prædicent, Episcopus procedit. Cui decreto concinit *Clem.* 1. *de priuil. & excess. Pral.* & *Clem. Cupientes de pœn. cap. ad obolendam*, vbi Glos. *fin. de hæret.* Neque illi per priuilegia Regularibus concessa derogatum esse, nisi in ipsis priuilegijs appareat expressa dispositio contraria, censuit S. Congregatio eiusdem Concilij. Proponens autem populo Indulgentias falsas, vel apocriphas, errores, aut scandala disseminat. Quia populus Indulgentiarum falsitate à Concionatore inductus pœnitētias suis peccatis debitas, vel negligit, vel tepidior redditur ad illas adimplendū, quod si scit, esse tanquam falsas à Sede Apostolica declaratas, scandalo illi est, audite Concionatorem contra declarationem Sedis Apostolicę illarum falsitatē asserere, ac si ipsa Sedes in suis declarationibus erraret. Quare in terminis mitioribus S. Cōgregatio S. Officij sub 10. Maij 1616. & sub 24. Augusti eiusdem anni declarauit, Regulares, publicantes Indulgentias sine participatione Ordinariorum, vel excedentes modum in illis publicandis, puniri ab Ordinarijs.

2 Quinimmò puniri posse ab Inquisitoribus, tanquā proferentes propositiones scandalosas, & temerarias ex Constitutione Pauli Tertij apud Pegnam, tradunt Carena *p.* 2. *tit.* 16. §. 4. *n.* 15. itaut inter ipsos, ac Episcopos dari præuentionem, firmat Zanard. *in sum. diuin. præcept. p.* 1. *rubr. de Inquis. q.* 54. Caren. *loc. cit. n.* 16. *& seq.* Episcopi quidem, tanquam Sedis Apostolicæ delegati à S. Concilio Trid. *d. cap.* 2. *sess.* 5. Inquisitores verò tanquam delegati à Paulo III. citata eius constitutione.

3 Ad 2. Ex Tridentino loco allegato poterit eis Episcopus prædicationem interdicere. Ex prohibitione à Sede Apostolica emanata, cùm nulla imposita fuerit pœna, remanet Episcopis arbitraria, atque adeò pro modo culpæ poterunt puniri, etiam censuris ecclesiasticis. Ac tandem ex citata Constitutione Pauli III. possunt cogi ad se retractandum in loco, vbi id proposuerunt pro tollendo scandalo, expediri in S. Officio cum correctione, ac pęnitentijs salutaribus, ac pœnis alijs arbitrarijs pro modo scandali, ac temeritatis. Cuius rei extant exempla relata à Carena vbi supra *num.* 22. quorumdam Concionatorum, qui cùm temerè populo prędicassent, virtute Bullæ Cruciatæ posse absolui etiam ab hæresi, iussu Inquisitorum id publicè retractarunt, teste Henriquez *in summ. lib.* 6. *cap.* 16. *numer.* 3. *in addit.*

CON-

CONSVLTATIO CXLII.

Cuinam cedant oblationes, quæ offeruntur in Missa presbytero celebranti? Et quid de illis, quæ offeruntur nouis Sacerdotibus, dum celebrant primam Missam? Vbi quid in istis aduertendum?

1 REspondeo. Non cedunt ipsi presbytero, sed Rectori Ecclesiæ, vt per Ab. *in cap. pastoralis, de his, quæ fiunt n. 2.* vbi adducit textum *in cap. Requisisti de test.* in quo relictum Episcopo ab extraneo, videtur relictum contemplatione Ecclesiæ. Ergo similiter, oblationes factæ celebranti, videntur factæ intuitu Ecclesiæ. Nam oblationes faciunt Parochiani propter administrationem Sacramentorum, vt in *can. omnis Christianus* cum Glos. *de consecr. d. 1.* & tradit Felin. *in cap. dilectus n. 1. de offic. ordin.* vbi etiã *n. 2.* dicit, oblationes factas Capellano, seu Vicario deberi Rectori; Si tamen sit Episcopus, qui Missam celebrat, tunc oblationes sunt ipsius Episcopi, etiamsi celebret in Ecclesia parochiali, & ei offerantur à parochiano, vt tenet Host. *in sum. tit. de paroch. §. in quibus*, & Archid. *in d. can. Omnis, de consecr. d. 1.* ac sequitur Socin. *d. libel. 18. num. 10.* & Syluest. *v. decima num. 3.*

2 Oblationes verò, quæ fiunt nouis Sacerdotibus, dum celebrant primam Missam, non quæruntur Parocho, sed ipsismet Sacerdotibus ex generali vbique gentium consuetudine iuxta ea, quæ tradit Calder. *cons. 15. tit. de paroch.* & Socin. *d. libel. 18. n. 10.* stante enim consuetudine ex verisimili mente offerentium res censentur oblatæ contemplatione ipsius presbyteri. Vndè sicut potuissent offerre ea intentione declarata, vt cederent ipsi presbytero, ita illorum intentio videtur declarari per hanc consuetudinem, vt notat Bartol. *in l. heredes mei §. cum ita ff. ad Trebel. & in l. iurisiurandi, §. si liberi, ff. de oper. libert.* Præpos. *in can. Sacrosancta num. 3. 2. d.* & in hac specie obseruat idem Socin. *d. libel. 18. n. 3.*

3 Circa autem huiusmodi oblationes, quæ fiunt pro Missis nouis aduertendum est, quod licèt Concilium Trid. *sess. 22.* in decreto *de obser. & euit. in celebr. missar. in §. atque præcipiat, vt quicquid pro Missis nouis celebrãdis datur, necnon importunas, atque illiberales eleemosynarum exactiones potius, quàm postulationes, aliaque huiusmodi, quæ à simoniaca labe, vel certè à turpi quæstu non longè absunt, omninò locorum Ordinarij prohibeant*, non tamen prohibentur presbyteri ex S. Congregationis sententia, à Sanctissimo approbata, quominùs suas primas Missas decantent, & in illis post offertorium in medio altaris ad populum se conuertant accipiendo oblationes à sponte offerentibus, & eleemosynas, vt solent Parochi diebus festis. Perambulationes verò per Ecclesiam, similesque extorsiones prohibentur. Sed & S. Congregatio Episcoporum declarauit, Sacerdoti Missam nouam celebranti licere oblationes accipere, modò non discedat ab altari, vt in Ianuen. 11. Octobris 1601. Rursus in illis verbis, *illiberales eleemosynarum exactiones*, S. Congregatio Concilij dixit, hoc nomine non venire consuetudinem, quæ inoleuit, vt Parochus diebus festis solemnibus, vel non solemnibus post offertorium in medio altaris vertat se ad populum, & inuitando ad oblationes, manipulum, vel aliud offerentibus præbeat osculandum, aliis verò Sacerdotibus simplicibus id non esse concedendum. Et iterum quærenti, an liceat parochis, extante consuetudine, in diebus festis in medio Missæ inuitare populum ad oblationes, dando singulis pacem, & ad recipiendum mulierum oblationes recedere ab altari, & ad infimum locum Ecclesiæ, vbi mulieres manent seiunctæ à maribus, accedere, stante dicta Constitutione Concilij *cap. vn. de obser. & euit. sess. 22.* vbi: *quascunque importunas, atque illiberales eleemosynarum exactiones*, respondit, consuetudinem hanc restringẽdam ad exemplum decreti iam facti Nonis Octobris 1573. Sed facta postmodum relatione ad Sanctissimum, Sanctitas sua dixit, non esse eandem rationem, seu bonam conuersionem de Missis nouis ad Missas parochorum, quibus debentur istæ oblationes, ideò permittendam huiusmodi consuetudinem, prout inoleuit. Ita testatur D. Fagnan. *in d. cap. pastoralis, de his, quæ fiunt n. 41.*

Et in vna Feretrana eadem S. Congregatio Concilij declarauit, in loco, in quo extat consuetudo diebus Dominicis, & maioribus festis in medio Missæ inuitare populum ad oblationes, & illas per seipsos Sacerdotes recipere, dando singulis offerentibus pacem, permittendum esse, quod seruetur, quod hactenus consueuit; & idem circa confessiones generales populo vulgari sermone faciendas seruandum erit. Et in Ciuitatis Castellanæ, licèt Sacerdotibus celebrantibus nouas Missas se in medio altaris vertere ad populum, & accipere oblationes, & eleemosynas ab offerentibus. Non licebit tamen hac de causa perambulare, vel circuire Ecclesiam die vltima Septembris 1574.

CONSVLTATIO CXLIII.

An Iudæus, qui blasphemias hæreticales profert in Christum, vel Beatissimam Virginem eius matrem, confugiens ad Ecclesiam gaudeat illius immunitate? Vbi effata de blasphemis, & blasphemijs.

1 NEgatiuè respondendum censeo. Moneor ex Constitutione Pontificia Gregorij XIII. quæ incipit, *Antiqua Iudæorum improbitas*, edita ad compescendum Iudæorum blasphemias, & scelera, *quibus Dominum nostrum Iesum Christum*, sunt eius verba, *in cælo triumphantem adhuc in synagogis suis, & vbique persequuntur, &c.* In ea enim statuitur, quod Inquisitores hæreticæ prauitatis liberè procedant in omnibus causis, & casibus in ipsa contentis, inter quos est hic, qui sequitur: *Si Saluatorem, & Dominum nostrum Iesum Christum, purum hominem, vel etiam peccatorem fuisse, Matremue Dei non esse Virginem, & alias huiusmodi blasphemias, quæ per se hæretica dici solent in Christianæ fidei ignominiam, contemptum, aut corruptionem impiè protulerit, &c.* In quibus casibus delegat Iudices Inquisitores hæreticæ prauitatis, vt super his contra Iudæos, atque infideles quoscunque simul, vel separatim, *prout in causis fidei iuxta sacrorum canonum formam, &c.* inquirant, & procedant. Certum autem est, proferentem blasphemias hæreticas esse vel hæreticum, vel suspectum de hæresi, atque adeò non gaudere immunitate Ecclesiastica, vt per Constitutionem Gregorij XIV. *de Eccles. immun.* & per Farinac. *in append. de immun. Eccles. cap. 13. num. 175.*

2 Neque obstat, quod Iudæi, etsi contra fidem Christianam sentiant, in ijs, quæ non sunt sibi communia cum Christiani, hæretici non dicuntur, nec pœnæ contra hæreticos statutæ locum habent contra eos; quia, vt quis hæreticus dicatur, & puniatur, requiritur, quod sit baptizatus, vt per Canter. *in quæst. crim. rubr. de hæret. cap. 1. n. 5.* & alios apud Farinac. *de hæres. q. 178. §. 6. n. 128.*

3 Nam huic obiectioni respondetur primò, Iudæos, & alios Infideles non dici hæreticos propriè, ac strictè, sed impropriè, ac largè, vt per Doctores, quos sequitur idem Farinac. *d. q. 178. n. 130.* Vndè *n. 143.* loquens de Iudæis, & Infidelibus receptatoribus, fautoribus, & defensoribus Christianorum ad Iudaismum, vel ethnicismum transeuntium, vel redeuntium, docet eos puniri ad instar receptatorum, fautorum, & defensorum hæreticorum per textum *in cap. contra Christianos in fin. de hæret. in 6.* vbi expressè dicitur: *Sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, sic contra fautores, receptatores, & defensores talium est procedendum*, vt ibi adnotarunt Ioan. Andr. post *n. 1.* vbi dixit, quod, licèt videretur contrarium dicendum in Iudæis, sic receptantibus, fauentibus, & defendentibus, cum & ipsi non propriè, sed largè dicantur hæretici; quia tamen sic statutum est, ita propterea seruari debet. Quod etiam sequuti sunt Gemin. *n. 6.* & Franch. *num. 2.*

4 Secundò respondetur, Iudæos ita blasphemantes, non dicimus esse quidem, aut dici hæreticos, neque de hæresi suspectos, sed tantũ in eos procedi posse, prout in causis fidei ex citata Cõstitutione Gregorij. In causis autẽ fidei Inquisi-

qoisitores procedunt cootra reos, extrahendo illos ab Ecclesia, vt per Farinac. *in append. de immun. d. n. 175.* ac proinde poniuntur, ac iudicantur iisdem pœnis, ac legibus, quibus puniuntur, ac iudicantur hæretici per textum *in l. cælicolarum C. de Iudæis*, vbi sic sancitur: *Iudæi, nisi ad Dei cultum, venerationemque Christianam conuersi fuerint iisdem legibus, quibus præcipimus hæreticos constringi, vel adstringi, se quoque nouerint adstringendos.* Constat autem, quod noo adstringuotur iisdem legibus, quibus hæretici, nisi faciant, vel dicant ea, quæ faciunt, vel dicunt hæretici; tunc enim eodem iodicio astringuntur, *vt per l. quicumque §. eos verò, C. de hæretic.* Eymer. in *Direct. p. 2. q. 46. §. dicendum est*, vbi Pegna *com. 71.* Locat. *in Iudic. v. Inuocare n. 14.* Atqoe adeò non debent gaudere immunitate Ecclesiæ, quemadmodum ea non gaudent hæretici ex d. Constitutione Gregorij XIV. & ex communi DD. sententia, quam prosequitur Farin. *de carcer. & carcer. & carcerat. q. 28. n. 68. & in append. de immun. Eccles. d. c. 13. n. 167.* ac Suar. *de relig. tom. 1. tr. 2. lib. 3. c. 10. n. 12.* Facitque generalis conclusio apud Farinac. in *fragment. crimin. p. 2. n. 657.* quod Iudæi, & alij Infideles delinquentes in contemptum Religionis, tanquam hæretici, & pœna hæreticorum puniri possunt ex Baldo, & Calderino, relatis à Tuscho *pract. concl. verb. Iudæus concl. 372. n. 1. 7. & 8.* Ac proinde priuari immunitate Ecclesiæ, sicuti prioatur hæreticus.

5 Contra blasphemos extat grauis Constitutio B. Pij V. quam lege.

6 Blasphemus hæreticalis non potest à Confessarijs absolui, &, qui eum audit, tenetur illum denunciare S. Officio.

7 Est denunciandus S. Officio ab Auditoribus.

8 Proferens *malanaggia Dio* potest puniri in S. Officio.

9 Cootra proferentes *Puttana di Dio*, *ò Puttanazza di Dio*, *ò al dispetto di Dio* procedit S. Officium.

10 Proferens blasphemiam in B. Virginem, vel alium actum irreligiosum in eam committens, dommodò illi corde noo consenserit, pœnitens, aut confitens, potest à Confessarijs absolui, nec est cogendus ad denunciandum, oisi habeat complices.

11 Blasphemus hæreticalis magis exemplariter punitur in S. Officio pœna permanendi diebus festis præ foribus Ecclesiæ cum candela accensa, & inscriptione, quàm pœna publicæ torturæ inferendæ.

12 Audientes blasphemum, & non denunciantes, tunc incurrunt excommuoicationem, quando per illius blasphemias credunt, vel dubitant illum esse hæreticum, vel suspectum de hæresi.

13 Qui fugieos à carceribus, moritur, potest sepeliri in Ecclesia, & contra eius bona noo proceditur, nec minus contra illius fideiussorem ob contrauentionem præcepti eidem facti de seruando locum ipsi assigoatum pro tuto carcere.

14 Recidiuos hæreticalis pro prima vice, dum apparet, de illius pertinacia, & incorrigibilitate damnatur ad triremes per quinquenoium, præuia tortora super inteotione, & abiuratione de vehementi.

15 Siquis, vt à carceribus Curiæ laicalis se liberet, protulerit blasphemias hæreticales, de quibus inquiri debet, & ad carceres S. Officij transmitti, si fateatur se dictas blasphemias protulisse non malo animo, sed vt effugiat mortem, poterit absqoe vlla abiuratione, præmissis tribus ictibus tortoræ, ob malam, & temerariam loquutionem, & ad exemplum aliorum, remitti ad eosdem carceres laicales cum præcepto, quod abstineat à similibus sub pœna triremium.

16 Qui, euaginato gladio imaginem Crucifixi, vel B. Virginis, aut Sanctorum percusserit, manere debet, lingua prius perforata, præ foribus Ecclesiarum iosigniom plusibus diebus festis, & postea transmittendus ad triremes perpetuas.

17 Blasphemia hæreticalis punitur in S. Officio, cæteræ verò non hæreticales à Curia seculari, si præuenerit, cuius Iudices tenentur mittere denunciationes ad S. Officium.

18 Illæ: *Al corpo di Dio, Potta di Dio, Puttanazza d'Antichristo*, non suot hæreticales.

Istæ. *Puttana di Dio, Potta di Dio, Puttanazza di Dio, al dispetto di Dio*, sunt hæreticales, & vti tales puniuntur à S. Officio cum abiuratione de vehementi; siquidem prima verba suot contra puritatem Dei, secunda verò continent sensum, quod omninò debeat fieri, quod blasphemus imprecatur, etiamsi Deus sua omoipotentia id nolit. 19

Negantes Sanctissimam Trinitatem, Virgioitatem B. Virginis, & Diuinitatem Christi traduotur Curiæ seculari, etiam pro prima vice. 20

Qui blasphemias hæreticales protulit, & abiurauit de vehementi, quam abiurationem oeglexit, & denuò protulit blasphemias, si petierit absolui in foro eonscieotiæ, poterit Pontifex annuere, vt absoluatur. 21

Bis seotentiatus ob blasphemias hæreticales, tertiò deprehensus, & confessus, se protulisse alias blasphemias hæreticales, poterit præuia abiuratione de vehementi damnari ad triremes per decennoium absque spe gratiæ. 22

Blasphemia hæreticalis est: renego Deum Christum; quia denegatur Dei existentia. 23

Blasphemia item hæreticalis est: denego Crucem, Sacramenta, chrisma, Euangelia, vel aliam fidei veritatem; quia denegat Deo veritatem iofallibilem, quæ in his, prout ab Ecclesia proposita sunt, relucet. 24

Blasphemia quoque hæreticalis est dicere: nec Deus ipse, si descenderet de Cœlo, amoueret pecuniam, frumentum, &c. de arca ista. 25

Blasphemia hæreticalis est, quæ profertur sub conditione, nimirom: Noo credo in Deum, nisi te percutiam, te occidam, &c. aut nisi veritatem dico; quia sub hac forma non allegat Deum in testem, sed potius eius nomen blasphematur. Vel quia hæc blasphemia conditionalis continet in se puram implicitatem affirmatiuam, scilicet qood, si ad occidendum illum opus fuerit, in Deum non credere, paratus est, id libenter facere. 26

Blasphemiam hæreticalem non esse quando de Sanctis renegatur, vt renego Dioum Petrum, ait Sanchez *lib. 2. oper. moral. cap. 32. n. 36.* Quia non negatur de illis aliqua veritas pertinens ad fidem, sed tantùm esse verbom contumeliosum io Sanctos. At esse blasphemiam hæreticalem, asserit Castropalaus *tom. 3. oper. moral. tr. 17. disp. 2. pun. 2. §. 3. n. 5.* Quia hoc denegans, denegat eos existere, esseqoe beatos, quod est negare quandam fidei veritatem, cum de fide sit Petrum, exempli gratia, existere, esseque beatum; quod puto probabilius. 27

Blasphemia hæreticalis est, ex se Sanctom appellare Diabolom. Io Regnis tamen vtriusque Siciliæ hæc verba: *Santo Diauolo* propter communem vsum, & cum proferantur ex iracundia non habentor pro blasphemia hæreticali, sed habent tantùm rationem simplicis blasphemiæ. Io maleficijs verò, quando à maleficijs dæmon Sanctus appellatur, habetur pro blasphemia hæreticali; quia verè malefici sanctitatem Dæmoni tribuere intenduot. 28

Blasphemia hæreticalis est asserere ex feruore iracundiæ, etiam absque errore iotellectos. Noo est Deus, quod si Deus esset, talia non pateret. 29

Proferens iocosa hæreticalia, & contra fidem Catholicam puniri potest in S. Officio. Non est tameo, vt hæreticus puniendos, oisi io suo dicto persistat, sed mulctari potest pœna pecuniaria. 30

Blasphemans pluries, & ex consuetudine, tam in ludo, & ira, quàm extra, ad omnemque animi motum, est de hæresi vehementer suspectus, debetque abiurare vehementer hæresis suspicionem, attenta vita, & conditione personæ: Si verò blasphemus non peieret ex habitu, sed rarò, & in ludo taotùm, vel in ira solùm, tunc redditur tantummodò de leui suspectus de hæresi. Vt quis autem dicatur blasphemus ex consuetudine, requiruntur plures, quàm tres reiterationes. 31

CONSVLTATIO CXLIV.

An Iudaeus consequi possit gradum Doctoratus, saltem in Medicina?

1 NEgant Bartol. *in l. fin. C. de Iudais*, vbi testatur sic in facti contingentia suo tempore respondisse, & *in l. fin. C. de post. & in l. 1. C. de nou. Cod. fac. n. 12.* Host. *in sum. tit. de iud. n. 5.* Anchar. *in Clem. 2. de Magistr.* Abb. *in cap. Cum sit in princ. de Iud. & in cap. proposuisti de prob.* Anan. *in d. cap. Cum sit n. 5.* Ias. *in rubr. ff. de iust. & iur. n. 4.* Felin. *in cap. 1. n. 4. de Iudais*, Dec. qui testatur de communi *cons. 161. n. 2.* Guidopap. *dec. 388. incip. Quod verò ad Doctores n. 9.* Marquerd. *de Iuda. p. 2. c. 7. n. 1.* Roman. *singul. 105. n. 1.* Foller. *in const. Regni tit. de Iudaeis n. 25. & seq.* Ratio autem est, quia, vt alibi diximus, Doctoratus est dignitas, cuius Iudaei sunt incapaces per textum *in d. l. fin. C. de Iud.*

2 Et hoc quidem locum habet primò, etiamsi Iudaeus polliceretur, se non exerciturum munus Doctoris; quia ad effectum, vt repellatur, sufficit, quod consequatur potestatem Doctoratus, vt per Abb. *in d. cap. proposuisti in fin. de prob.* quem sequitur Marquard. *loc. citat.*

3 Secundò locum habet, etiam in Doctoratu in medicina, vt per Ananiam *in rubr. extr. de Iudaeis n. 5.* Et licèt apud Christianos non desint Iudaei, & alij infideles, qui medicinam exerceant inter seipsos, hoc tamen fit, quia vt quis dicatur medicus, non requiritur doctoratus, cum etiam serui possint esse medici, *l. 1. §. nec autem, C. de com. seru. manum.* Bald. *in l. Sciendum, ff. de edil. edict.* Marquard. *loc. cit. n. 9.*

4 Et quanquam Ricciullus *de iur. person. lib. 2. cap. 25. n. 4.* subdat, quod quia Reipublicae interest, ne quilibet imperitus medicinam exerceat, & sub medicinae velamine plurimos perimat impunè, *l. 2. C. de profess. & medic. lib. 10.* ibique Bartol. Oltrad. *cons. 18. in princ.* ideò praxis inoleuit, vt si quando Iudaeus in arte medica valeat, soleat Princeps ex gratia relaxare iuris habenas, illique concedere licentiam, vt possit in medicina doctorari, vt testantur Staphil. *de signat. grat. tit. de prorog. expect.* Mandos. *de signat. lit. grat. sub rubr. licentia doctorandi, vers. Iudaeis concedi*, subdens, Iudaeis non concedi licentiam, vt possint promoueri ad legum doctoratum, & tantò minùs, vt doctorari valeant in iure Pontificio, quia leges ad Dei obedientiam praesertim dirigontur, ideòque sacratissimae vocantur, *l. leges sacratissima, C. de legib. l. 1. §. perinde C. ne filius pro patre.*

5 Nihilominùs cum à S. Officio Inquisitionis Iudaei petijssent, sibi concedi licentiam vtendi opera alicuius Christiani in addiscenda grammatica, & alijs scientijs, & adduxissent exempla, quod ipsorum aliqui didicerint scientias à Christianis, & quod alij gradum doctoratus in medicina sumpserint, tàm in Vniuersitate Vrbis, quàm aliarum Ciuitatum, Sanctissimus dixit, praefata fuisse facta per abusum, & nihil voluit eis concedere, mandauitque fieri verbum cum Rectore Vniuersitatis Vrbis, ne ipse, aut ipsios Collegae huiusmodi licentias concedant 8. Nouembris 1618. Et cum quidam Iudaeus lauream doctoratus suscepisset in Vniuersitate Pisarum, scriptum fuit propterea Nuncio Apostolico, vt ageret cum Magno Duce, qui prouideret, ne deinceps gradus doctoratus conferatur alicui Iudaeo in dicta Vniuersitate 16. Septembris 1621. Qui Dux id aegrè tulit 4. Nouembris 1621.

6 Ex quibus reprobatur praxis, quam testatur Ricciullus; quare executioni demandanda est citata *lex vltima C. de Iudaeis, quae* postquam Iudaeis interdixerit omnes administrationes, & dignitates, ita sanciuit: *Quisquis igitur vel infulas acceperit, quaesitis dignitatibus non potiatur.* Et mox: *Et qui ad honores, & dignitates irrepserit, habeatur, vt antea conditionis extremae, etsi honorariam illicitè promeruerit dignitatem.*

CONSVLTATIO CXLV.

An, & quatenus Monasteria Regularium concedenda sint in Commendam Clericis secularibus?

1 REspondeo affirmatiuè. Etenim receptum est in praxi, quod ad tollendam incapacitatem Clerici secularis ad capiendum beneficium regulare, ei prouideatur per viam Commendae, vt post alios testantur Rebuf. *in prax. benef. p. 1. tit. de Com. & p. 2. tit. de disp. cum Regular.* vtrobique *n. 7.* Hoied. *de incompat. benef. p. 1. c. 14. n. 15. in fin.* Paris. *de resign. lib. 2. q. 17. n. 8.* Garz. *de benef. p. 4. c. 4. n. 24. & seq.* vbi quod ad hunc effectum modus commendandi fuit inuentus à Summis Pontificibus, Fagnan. *in cap. Cum ad nostram n. 3.* & pluribus sequentib. *de elect.* vbi propterea infert, quod Commenda nihil aliud est, quàm collatio Papae dispensatoria ad obtinendum beneficium, quod est obtineri prohibitum, & sub *n. 9. cum seq.* quod in Concilio Trid. huiusmodi praxis reprobata non fuit, & ponit declarationem S. Congregationis dicti Concilij, Barbos. *de iur. Eccles. lib. 3. c. 9. n. 23. & 24.* Corrad. *in prax. disp. lib. 6. c. 3. in princ. & n. 8.*

2 Neque obstat, quod hodie in Concilio Lateranensi sub Leone X. celebrato in Monasterijs regularibus non commendatis id facere non liceat, nisi pro conseruatione authoritatis Sedis Apostolicae, & ad occurrendum malitijs illam oppugnantium pro temporum qualitate; aliter Summo Pontifici de S.R.E. Cardinalium consilio visum fuerit expedire, vt sunt verba eiusdem Concilij, quae habentur regesta in *const. 6.* d. Pontificis *§. 9. tom. 1. Bullar.* & apud Fagnan. *in d. cap. Cum ad nostram n. 14. & seq. de elect.* Itaque dispositio fuerit consultiuè saltem confirmata in Concilio Tridentino *cap. 21. sess. 25. de regul.*

3 Quiare flectendum est, huiusmodi prouisiones de Monasterijs per viam Commendae petuntur fieri, non quidè in gratiam, & commodum recipientis, nempè Commendatarij, prout communiter fieri solet, vt is de fructibus se valeat sustentare iuxta formulam, quam ponit Corrad. *d. lib. 6. c. 3. n. 19.* sed in commodum, & vtilitatem ipsorum Monasteriorum. Et idcircò iste casus non est comprehensus in dictis dispositionibus, quae literaliter prohibent fieri Commendas Monasteriorum ratione detrimenti, quod plerumque resultat Ecclesijs, & illorum bonis iuxta theoricam Glos. in *l. quaecumque v. interdicta, C. de bon. quae liber.* quam mirabilem, & menti tenendam dicit Bald. *ibid. n. 1.* Benedict. Camphil. *in extrauag. Ambitiosa n. 77. de reb. Eccles. non alien.* inter *repet. canon. vol. 6.* Vtilitas igitur euidens resultare debet ex facto, vt si ex hac Commenda cessaret, seu extingueretur pensio aliqua super fructibus Monasterij, quae continget ex assumptione Commendatarij, qui illam obtinet ad similitudinem vsusfructus, qui perit per consolidationem proprietatis, vt *in l. si seruus 27. ff. quib. mod. vsufruct. amit.* optimè Tondut. *de pension. c. 74. n. 9. & seq.* Quae quidem extinctio, si regulariter magni aestimatur propter libertatem, quam beneficium acquirit, cum pensio sit seruitus iuxta deducta passim à Doctoribus, praecipuè verò à Rot. *dec. 454. per tot.* praesertim *n. 7. p. 2. diu.* multò magis aestimari debet in casu, in quo concurrunt duae maximi ponderis circumstantiae, nempè calamitosus, ac ferè deplorabilis status Monasterii, & ingens summa pensionum decursarum fauore petentis Commendam, quibus propterea praestò esse non posset Successor regularis, vt tamen de iure teneretur in defectum suorum Antecessorum, vt communiter firmant Gig. *de pens. quaest. 39. num. 5. & seq.* Garz. *de benef. par. 1. c. 5. num. 199.* Lotter. *de re benef. lib. 1. quaest. 39. num. 101. & seq.* Marescot. *var. resol. lib. 2. c. 18. n. 54.* & Rot. coram Gregor. XV. *dec. 507. per tot.* cum ibi Add.

4 Praetereà si etiam constaret de necessitate concedendi in Commendam huiusmodi Monasteria alicui Clerico seculari, in quo casu non est curandum de contrarijs dispositionibus Conciliorum, quae proculdubiò non com-

comprehendunt casum necessitatis ad *text. in l. tutor, qui repertor. ff. de administr. & peric. tutor. & in l. qua propter necess. ff. de regul. iur. cap. Sicut, de censur. d. t. cap. Quando in fin. de consuet.* in puncto loquens de Commenda Episcopatus facienda, Fagnan. *in cap. Dudum* 2. *n.*4. *& seq. de elect.*

5 Necessitas verò desumenda est primò ex defectu Religiosorum, habilium ad sumendum gubernium, & administrationem redditutum Monasterij in eo statu, in quo reperitur iuxta singulare responsum Innocentij III. *in cap. Inter quatuor, de relig. domib.* cuius verba sunt hæc: *Quandiu Monasteria, per Regulares remanere potuerint ordinata, non sunt ad seculares Clericos transferenda, sed si Regulares defuerint propter eorum defectum, in eis seculares Clerici poterunt ordinari.* Quod sequuntur Abb. *in c. Relatum n.* 5. *ne Cler. vel Monach.* Gonzal. *super reg.*8. *glos.*8. *n.*43. Garz. *de benef. p.*7. *cap.*10. *n.*16.

6 Item ex maxima deterioratione bonorum, ac diminutione reddituum Monasterij, sequutis ob malam administrationem Abbatum Regularium, prout latè probandum est. Quæ vtrique præbent necessariam causam recedendi à quacunque iuris prohibitione, sicuti in proximis terminis habetur expressum *in can. hoc ius §. perpetua v. aut si ob cladem diminuta fuerit* 10. *q.*2. vbi Archid. Benedict. Camphil. vbi *sup. n.*71. *& seq.*

7 Nec non ex alienatione non exiguæ partis bonorum stabilium Monasterij, quam illegitimè fuerunt Abbates Regulares. Ex hoc enim oritur ratio recuperandi bona prædicta, quæ in concursu aliarum præbere potest iustam causam commendandi monasterium, quæ ad hunc effectum est magni momenti, cum anteactis temporibus sola reputaretur sufficiens iuxta praxim veterum Summorum Pontificum, de qua testatur Cardin. Papiensis, allegatus in libello, qui inscribitur *l. Abbe Commendataire cap.*3. *§. les causes dusumendes n.*4.

8 Ex quibus omnibus cum euidentissimè constabit de iustis, ac rationabilibus causis commendandi, ex præferendæ sitor incommodis, quæ regulariter subesse solent, & quibus occurrere visum est in præfatis dispositionibus Conciliorum, vt optimè docet Hoied. *de incompatib. benef. p.*2. *cap.*4. *n.*73. Gambar. *de offic. & auth. legat. à lat. lib.*4. *n.*159. & ita seruat stylus S. Congregationis Consistorialis.

CONSVLTATIO CXLVI.

An pharmacopola laicus sit irregularis adeò, vt ne possit quidem ad primam tonsuram promoueri? Et an irregularitas impediat susceptionem etiam primæ Tonsuræ?

1 LAicum exercentem artem pharmacopolæ, siue Aromatarij, si non est in culpa, ex qua moriatur ægrotus, sed eam exerceat secundùm illius regulas, ad primam Tonsuram, & ad maiores Ordines promoueri posse, nisi aliud ei obstet canonicum impedimentum, certum existimo.

2 Etenim nemo, nisi in casibus à iure expressis irregularis iudicandus est per textum *in cap. is, qui de sent. excom. in* 6. & tradunt Archid. *in ca. Apostolica d.* 56. sub initio, & *can. Excommunicatos* 11. *q.*3. Felin. *in cap. Ad audientiam in fin. de homic.* Vndè qui dicit, aliquem esse irregularem, casum legis adducere debet, vt per Sayr. *de censur. lib.*4. *cap.*3. *n.*11. & Canonistas communiter. In iure autem Canonico nullibi reperitur, pharmacopolam laicum peritum in arte sua, qui omnem adhibet diligentiam, quam debet, incurrere irregularitatem. Quare, si mors infirmi sequatur, præsumitur euenisse potius culpa ægroti, aut aliàs, quam ex pharmacopolæ negligentia, vel imperitia, vt de medico, de chirurgo, de barbitonsore, seù phlebotomante, ac similibus personis laicis docent Specul. *in tit. de dispensat. §. iuxta, v. Facto in fine,* Socin. *in d. c. Ad audientiam de homic. n.* 149. *& seq.* Sylu. *v. homicidium* 2. *n.*9. & Fagnan. *in d. cap. Ad audientiam n.* 38. *& can. de occidendis* 23. *q.*5. *& ex cap. Ad aures de at.*

& qual. vbi propterea consulitur medico, quem remordet conscientia, ne ad maiores Ordines ascendat.

3 Quare si id conceditur medico, qui est tanquam causa formalis, & vt supponitur *in d. cap. Ad aures,* erat Clericus, multò magis concessum esse censetur Aromatario laico, qui est tantùm causa materialis in ordine ad medendum ægrotos. Cùm enim laico physicæ, vel chirurgiæ, aut pharmacopolion ars permissa sit, casus fortuitus non est illi imputandus, si est peritus, & omnem adhibet diligentiam; quia dat operam rei licitæ, *c. Dilectus* cum binis *seqq. & cap. Continebatur de homic.* nisi probabiliter dubitet ex sua negligentia, vel imperitia aliquem perijsse; quia tunc propter dubium prohibetur à promotione iuxta textum *in d. cap. Ad aures de at. & qual.* traditque idem Fagnan. *loc. cit. n.*40. & Maiolus ipse, qui in suo tractatu de irregularitate, sicut Dantes in suo Inferno posuit eos damnatos, quos voluit ita contra, præter, supra, infra ius, pœnè dixerim omnes ad suam libidinem irregulares fecit, & in eo labyrintho, vbi innumero errore viæ, inclusit.

4 Hinc non denegantur Ordines ex eo, quod quis fuit Iudex, si nullam incurrerit irregularitatem, vt declarauit S. Congregatio super Episc. & Regul. in Squillacensi 15. Nouembris 1606.

5 Itaque, cum pharmacopolæ laico non sit iure Canonico imposita irregularitas, nisi sit in culpa, & ex eius culpa moriatur ægrotus, nihil ei obstat, quominùs ad primam Tonsuram, & ad alios Ordines etiam maiores, ritè promoueri possit. Atque ita etiam declarauit sub die 5. Iunij 1688. S. Congreg. Concilij in vna S. Marci nempè pharmacopolam præfatum non indigere dispensatione.

6 Neque dicatur, quod ars Aromatarij sit indecens, atq; adeò ratione indecētiæ prohibeatur Aromatarius ad Ordines promoueri. Nam contrarium asserit Tiraquell. *de nobilit. cap.*34. *n.*44. & Cassan. *in catal. glor. mund. p.*11. *consid.*40. vbi prolixè probat, eam artem esse non solùm vtilem Reipublicæ, sed etiam honestam, & Aromatarios esse honorandos per ea, quæ tradit D. Anton. *in sum. p.*3. *tit.*8. *cap.*4. *§.*6. & Bern. de Bust. *p.*2. *Rosar. ser.*32. *litt. T.*

7 Ad secundùm. Irregularitatem impedire susceptionem, etiam primę Tonsuræ, certum omninò est, vt docent Auila, Nauarrus, Filiucius, Reginaldus, Suarez, Præpositus, Gaspar Hurtadus, Sayrus, Baucius, Bonacina, & præ cæteris Rota Romana in Romana pensionis 3. Iunij 1583. coram Seraphino. Quia, licèt prima Tonsura non sit propriè Ordo, sed tantùm via, & præparatio quædam ad Ordinem, vt dixi *tom.*2. quoniam tamen constituit in statu Clericali, & est character clericalis, vt ait Sixtus V. in motu proprio contra malè promotos anno 1588. ideò apud Sacros Canones obtinet nomen Ordinis, & præcipuè *in cap. Cum contingat de at. & qualit. Ordin.* Cùm ergo irregularitas sit inhabilitas statuta à Sacris Canonibus ad Ordines suscipiendos, nomine Ordinum debent venire ea omnia, quæ apud Sacros Canones Ordines dicuntur.

8 Eòque præsertim quia apud Sacros Canones explicatur irregularitas, tanquam inhabilitas ad ipsum statum clericalem, & Ecclesiasticum ministerium, *in can. Siquis de laicis,* vbi de irregularitate ex bigamia *d.*34. ibi: *In Clericum nullatenus admittatur,* & *can. Si laici ead. d.* vbi de eadem irregularitate, ibi: *Hic talis ad ministerium Ecclesiasticum nullo modo adducatur,* & *can. Siquis viduam d.* 50. vbi etiam de eadem irregularitate, ibi: *Non admittatur ad Clericatum.* Cùm igitur irregularitas sit inhabilitas ad statum Clericalem, erit etiam inhabilitas ad primam Tonsuram; quia per ipsam constituitur status Clericalis ex Tridentino Concilio *sess.*23. *cap.*4. *de ref.*

9 Et ita praxis, & communis sensus interpretatur legem, *l. Si de interpretatione ff. de legib. & cap. Cum dilectus de consuet.* Communis autem sensus tenet, quod irregularitas inducat inhabilitatem etiam ad primam Tonsuram. Et fundatur in eo, quod quando prohibetur aliquid, prohibeatur etiam omnia, per quæ tanquam per media ex natura sua ad ipsum ordinata, peruenitur ad illud, *l. pupillus §. sed si per interpositam ff. de auth. tut. cap. Cum quid prohibetur de reg. iur. in* 6.

CONSVLTATIO CXLVII.

FActo quoad thorum diuortio ob vxoris adulterium, eoque per decretum Vicarii generalis de vtriusque coniugis consensu confirmato, mulier pœnitentium Conseruatorium ingressa, simplex, vt asserit, castitatis votum emisit, & adhuc in bono huiusmodi proposito perseuerat. Vir autem ad Ecclesiasticos Ordines, vti spoponderat adipiscendos ob insciriam inhabilis, de vxore sibi reddenda sub prætextu iocontineotiæ, propter quam pellicem domi retinere coosueuit, instat. Cùm igitur vxoris adulterium pari viri delicto sit mutua compensatione sublatum, & mulier ad virum redire pertinaciter, etiam data fideiussione, recusat, ideò quæritur.

An vxor, consentiente viro, Conseruatorium nullis clausuræ legibus obnoxium ingreßa, aßerto, vt præfertur, simplici Castitatis voto, post consumatum matrimonium, priuatim ab ea, vt dicitur, emißo, ac diuortio de vtriusque consensu ex decreto Ordinarij sequuto, nullatenus obstantibus, viro suo id enixè ob incontinentiam flagitanti, & de animæ iactura vsque ad lacrymas conquerenti, sit restituenda, saltem ex Iudicis officio, vel potiùs in Conseruatorio retinenda?

1 REspondeo, esse restituendam, & cogendam ad reconciliationem. Nam teoeatur coniuges sibi reconciliare, nec sibi sententia diuortij suffragatur; quia cum delicta compensaotur, nullum diuortii ius illis competit, ac proindè reddit matrimonium ad pristinum statum, in quo oeutri coniugi diuertere, gratia transeundi ad alium statum permittitur. Quare etiam si vxor emiserit simplex votum castitatis tempore diuortii de consensu viri, adhuc potest vir illud irritare; quia actus ille emittendi votum semper manet sob dominio mariti. Ita Sotus, & Palacius cum aliis apud Sanch. *de matr. disp.* 4. *num.* 17. *& disp.* 10. *num.* 7. *lib.* 10. Hinc iusta causa subsistente, nempè periculum incontinentiæ, poterit priuata voluntate contraheotium votum dissolui sine aliqua voti violatione, Pont. *de matr. lib.* 9. *cap.* 17. §. 1. *num.* 13. qui etiam *lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 13. ait de viro, qui tenetur castitatis parato plurima committere peccata contra votum pro fragilitate sua, prout in hoc casu, si alia via citò illi succurri non possit, potest consuli, vt impetret dispensatiooem voti in ordine ad petendum debitum, quæ facilis est.

2 Dicendum igitur, quod etsi alter cooiux mioimè petat, debet Iudex ex officio suo coniuges reconciliare, quia Prælatus, vt pastor animarum, tenetur periculis incontinentiæ occurrere, D. Thomas, & alij apud Sanchez vbi supra, stante præsertim consensu viri conditionali exhibito, huiusmodi coniugem esse suo viro restituendam officio Iudicis.

CONSVLTATIO CXLVIII.

PIus quidam testator ita disposuit: Volo, prædictos presbyteros beneficiatos, Capellanos, & Clericos, vt supra, permorari in residentia prædictæ Ecclesiæ, vt supra, interessendo officio omnium horarum Canonicarum, videlicet Matutino, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Vesperi, & Completorio. Quas horas canonicas, & Missam teneantor, & debeant dicti presbyteri beneficiati, Capellani, & Clerici, vt supra omni die vsque in perpetunm, tempore debito, & congruo, & secundùm consuetudinem aliarum bonarum Ecclesiarum Cathedralium, in quibus horæ Canonicæ, & Missæ quotidiè celebrantur, & decantantur, celebrare, & decantare in dicta Ecclesia Sanctorum Firmi, & Rustici. His positis quæritur.

1 *An prædictum Capitulum teneatur perpetuum Ecclesiæ suæ seruitium absque vlla vacatione præstare? Et quatenus teneatur.*

2 *An saltem subsint rationabiles causæ indulgendi, vt quotannis trimestri vacatione gaudeat?*

1 REspondeo ad 1. Videtor non teneri, sed ei licere per tres menses vacare quolibet anno iuxta Trid. *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* quia quamuis ex institutione videatur colligi contrarium, quando tamen fundator obligat Clericos ad inseruiendum quotidiè, obligatio admittit aliquas vacationes iuxta *cap. Significatum de præb.* & Tridentinum supra, mensque testatoris præsumitur disponere secundùm mensuram iuris communis, & illi se accommodare, vt rationabilis sit, iuxta ea, quæ tradunt Iason, & alij *in l. causas num.* 6. *Cod. de transact.*

2 Ad secundùm videtur etiam posse vti iure, quod ei tribuit Tridentinom *d. cap.* 12. *& d. cap. Significatum de præb.*

3 At nihilominùs S. Congregatio Concilij in Cremonensi Seruitiis 16. Septembris 1662. censuit, ex gratia esse duos menses indulgendos. Seroanda etenim est mens, ac voluotas testatorum, quoad fieri potest.

CONSVLTATIO CXLIX.

An expediat plures Sanctos iam Canonizatos in Romano Breuiario inscribi, deque eis Officium vnà cum Mißa in toto Orbe Christiano celebrari?

1 REspondeo affirmatiuè; Quemadmodum enim veteres, ita etiam recentiores hæresiarchæ, Lutherus, Caluinus, eorumdemque oonnulli asseclæ in hoc contra anitam, & orthodoxam fidem errore versantur, nullos excepto Christo Domino nostro Seruatore adhuc Sanctorum spiritus Cœlos incolere, Deique beatissimo frui intuitu. Et licèt etiam Sancti æterna potirentur gloria, præfati hæresiarchæ simul cum Melanchtone, ac Breotio, alijsque palam docent ad Sanctos, Cœlorum inquilinos recurrere esse superfluum, vbi diuinum Numen ipsum per se audire promptissimum. Primò quia ex diuinis literis non habent, mortuos orare pro viuis, ac proindè non esse certum. Secundò si orant eos, oon nisi in genere pro tota electorum Ecclesia, non autem pro isto, aut illo in speciali orare. Tertiò frustraneum esse inuocare Cœlites, non enim habent tam longas aures; ita Caluinus loquitur, vt nostras exaudiant preces. Illicitum autem, quia hioc Christi gloria obscuratur, qui est vnicus Mediator, & noster intercessor.

2 Ea propter nihil est, quod exhorreant, aot execrentur magis, quàm Cœlitum innocationem, Reliquiarom cultum, Sanctorum Imaginum veoerationem. His enim tribus manifestam impietatem, & idolatriam contineri graui, diurnaque apud eos voiuersalis Ecclesia laboret infamia.

3 Vnum è selectioribus medijs resistendi, & expugnandi huiusmodi hæresim, & nationum hæresi infectarum prædecessores Sanctos publicis Ecclesiæ precibus inuocare, ac in Sacrificium Eucharistiæ in eorum honorem Deo offerre, eorumque exempla virtutum, & normam rectæ vitæ populo sæpè, & passim proponere.

4 Isque honor præcipuè Religionum Fundatoribus exhibendus est; quandoquidem septem recensentur in Calendario Religiooum Iostitutores sub titulo Abbatis, quod

quod idem sonat ac Pater, & Institutor Monachorum, quamquam alij multi recenseantur sub alio nomine digniori Pontificum, & ob alia quoque merita hoc honore sunt dignitati Sanctus Basilius, Sanctus Augustinus, & alij. Plerique tamen eorum vixerunt ante Concilium Lateranense sub Innocentio III. vbi vetitum fuit recipi in Ecclesia noua religiosæ vitæ instituta citra Pontificis Romani approbationem, & authoritatem.

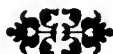
5 Post Concilium Lateranense aliæ institutæ sunt Religiones, & earum Fundatores adscripti quoque fuerunt in Calendario, in quo numerantur item septem, & hanc illas prærogatiuam ex hoc meritò præcipuè fuisse consecutos, illud argumento est, quod & in lectionibus secundi Nocturni de eorum actis hoc præcipuè recensetur. Et quod maiorem vim habere videtur eorum meritorum fit mentio in collecta, siue oratione Missæ, quæ est pars principalior Officij Diuini, & ad quam referri videntur aliæ Cæremoniæ. Sic in collecta S. Francisci legitur: *Fœtu noua prolis amplificas*. In Collecta S. Norberti: *Et per eum Ecclesiam tuam noua prole fœcundas*. In Collecta S. Petri Nolasco, cui nuper fuit hic honor decretus: *Ecclesiam tuam noua prole fœcundare docuisti*. In Collecta S. Ignatij: *Nouo subsidio militantem Ecclesiam roborasti*.

6 Sanctus quoque Philippus Nerius, quamuis non instituerit Ordinem religiosum, laudatur tamen in lectione prima Secundi Nocturni, *quod Oratorij Congregationem instituerit*. Et S. Franciscus Salesius in lectione tertia secundi Nocturni in magni meriti argumentum laudatur, *quod ad diuini cultus augmentum nouum Ordinem Sanctimonialium instituerit*.

7 Neque fuerunt expertes huius honoris etiam fœminæ. Sanctæ Birgittæ in lectione tertia secundi Nocturni laudi, ac magno merito vertitur, quod *Monasterium Vastense sub regula S. Saluatoris, ab ipso Domino accepta, instituerit*. Et Sanctæ Franciscæ Romanæ in lectione prima secundi Nocturni, quod *domum Oblatarum sub regula S. Benedicti Congregationis Montis Oliueti in Vrbe instituerit*. Et quod maioris admirationis, & consequenter laudis est argumentum, S. Theresia maximè commendatur in lectione secunda secundi Nocturni, quod *seuriorem veterum Carmelitarum regulam, Deo afflante, primùm mulieribus, deinde viris obseruandam proposuerit*.

8 Et iure quidem hic honor Institutoribus Religionum impenditur, vt quò latiùs eorum meritum in totam Ecclesiam, & in omnem posteritatem propagatur, multis aliis ad suarum virtutum imitationem institutis, ac post se relictis, eo etiam amplius eorum nomen in tota Ecclesia celebretur, & in omni posteritate. Vt propterea congruenter ijs accommodatur illud Ecclesiasticielogium. *Laudemus viros gloriosos, Patres nostros*, quod legitur in primo Nocturno Officij de S. Benedicto, qui fuit præcipuus Legislator Monachorum in Italia.

9 Si demum S. Petrus de Morrone, quia fundauit, & instituit Ordinem, qui ab ipsius nomine in Pontificatu dictus est Cœlestinus sub regula S. Benedicti, hunc meruit honorem. Ita quoque Sanctus Caietanus, & alij.

CONSVLTATIO CL.

In qua respondetur ad septem criminationes in Parochos Vrbis, ab Anonymo quodam fumineudulo impactas.

Prodijt nuperrimè quodam scriptum Anonymi, quo Parochos omnes Vrbis publicè proscindit, ac criminatur. Ne verò ipse temerè, ac immeritò tam acerbam iniuriam Parochis intulisse videatur, profert varia contra eos accusationis capita. 1

Primum est de mercede deferentis Crucem, licèt Parochi eam in funere non deferant. 2

Secundum. Duplicata merces viatici, quando cadauer defertur ad Ecclesiam extra parochiam. 3

Tertium. Alia duplicatio viatici, quando funus transit per pontes, vel montes. 4

Quartum. Regulares prætendunt, quando intersunt funeri, tanquam vnum corpus, habere vltra candelas, quæ singulis dantur in ipso funere, etiam fasciculum candelarum vnius libræ. 5

Quintum. Quando funeri interueniunt Regulares, & Curatus regularis eo quia vel defunctus est eius parochiæ, vel ad eius Ecclesiam defertur, petit mercedem pro suo socio, tanquam alterius Sacerdotis secularis, & sic eadem persona, quæ interuenit funeri, tanquam vnus ex sua Religione, assumit deinde aliam personam, & duplicatam mercedem prætendit. 6

Sextum. Regulares ad funus vocati semper, ac indistinctè volunt Iulios decem contra formam Statuti. 7

Septimum est merces sepulturæ, quando cadauera in Ecclesijs parochialibus non sepeliuntur. Et vlteriùs si dicta cadauera in alienis Ecclesijs sepeliuntur cum capsa, prætendunt duplicatam mercedem. 8

Hæc sunt septem capita hydræ Anonymianæ. Hoc porrò scriptum cum à præfato Anonymo per totam ferè Vrbem euulgaretur, nobisque Parochis communicatum esset, quibus priuatum quidem solummodò commodum, & affectum spectantibus, optabilius nihil erat, quàm, defensione omni prætermissa, acquiescere, atque ita propositа ob oculos professione pastorali potiùs, quàm illata iniuria, iucundissimo conscientiæ illibatæ testimonio contentos viuere, impactasque nobis falsò criminationes spernere. Adest enim, & eiusmodi affectum nostris animis insinuat. Apostolica institutio nostri Præsulis, ac Magistri D. Petri *Ep. 1. cap. 4. v. 14 Si exprobramini*, ait, *in nomine Christi, beati eritis, quoniam quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est eius Spiritus, super vos requiescet. Nemo autem vestrum patiatur, vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem vt Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine*. 9

At verò quoniam simul nobis cordi est peculiaris ratio vocationis nostræ, quæ nos non nobis tantùm, sed etiam proximis nostris viuere, eorumque saluti, ac nostri administrationi officij impensè vacare iubet, quod præter priuatum conscientiæ, mentisque innocentiam, publicè etiam bonam famam, existimationemque deposcit, ideò in eam necessariis rationibus inducti sumus sententiam, vt huiusmodi accusationibus publicam responsionem statueremus. Fecerunt id passim olim pro se, suisque institutis Sanctissimi quique Ecclesiæ Præsules, ac Doctores, Apostoli ipsi, ac Christus Dominus, Deusque noster, qui & calumniam dæmonij à se constanter depulit, & ab execrabili percussore illatæ iniuriæ rationem poposcit Ioan. 18. v. 23. Nos igitur, quod constituimus, prosequemur, singulaque accusationis capita, quæ contra nos suo scripto edidit, paucis verbis refutabimus. 10

Ad primum. Prętermissa responsione ad rationes, quas Anonymus perperàm prætexit, ratio cur Parochis debeatur merces deferentis Crucem, etsi eam in funere non deferant, ea est, quia est ius annexum iuri sepulturæ, siue parochiali. Quemadmodum enim debetur Parochis ius sepulturæ, licèt eorum parochiani nó sepeliantur in proprijs parochialibus Ecclesijs, ita etiam debetur merces deferenti 11

Crucem, tametsi eum in funere non deferant, Hinc S. Congregatio super Episcopis die 29. Iulij 1616. apud Garantum *in man. Episc. v. Exequiæ* declarauit, Crucem Parochialem regulariter deferri tantùm debere.

12 Neque obstat, quod in Statuto Cleri Romani decernatur, vnicam tantùm Crucem in funeribus deferendam esse illis Ecclesiæ, ad quam funus ducitur, nullamque mercedem deferenti taxatam esse. Nam id sanè decernit quoad illius delationem materialem, vt scilicèt fideles sciant, ad quam Ecclesiam funus ducatur, illudque prosequantur, & in eam conueniant, ac preces pro defuncti anima Deo effundant; non autem derogat iuri parochiali, sed illud relinquit in suo vsu, ipsi iuri funerandi coæuo; antiquissimus enim est. Quis enim Parochus hanc mercedem primus inuexit? Quo tempore? Cur ex tot, tantisque Em. Cardinalibus Vicarijs, Reuerendissimis Vicesgerentibus, qui & doctrina ac vitæ integritate præstabant, nemo his tantis nouitatibus, atque abusibus, vt Anonymus loquitur, sese obiecit? Cur nemo in primos authores inuectus est, aut insurrexit? Immò non solùm nemo insurrexit, sed in statuto Cleri Romani, recens ab Em. D. Cardinali Vicario, eiusque Congregatione ad id deputata, recognito, ac propediem euulgando, hanc Crucis mercedem, etiam quod illa à Parochis non deferatur, eis deberi expressis verbis decernitur.

13 Idque non ex errore populari, vt ait Anonymus. Impossibile namque est in tot annorum centurijs totum populum errasse, ac etiam Magistratum Ecclesiasticum, cui hæc cura, qui non admonere solùm possit, sed compellere, & cui parere nos non volumus tantùm, sed debemus, vnumque Anonymum censuram hic nobis sine suffragio gerere, ac improbare, quod probant Superiores; sed ex voluntaria consuetudine, vt probat Innoc. *in cap. Ad Apostolicam de sim.* aut ex conscientia erronea, vt hanc obligationem explicat Maior *in 4. d. 15. q. 5.* aut ex præscriptione Ecclesiarum parochialium, in qua non interuenit abrogatio, vel inductio legis, sed acquisitio dominij, vel iuris in re, vel ad rem, quod acquiri solet per diuturnum vsum cum bona fide, vt per textum *in cap. Cum Ecclesia Sutrina de caus. possess. & propr.* Quæ præscriptio non requirit ex parte eius, super quem cadit, consensum specialem in voluntariam obligationem continuum tanto tempore, aut voluntatem dandi tale ius alteri, aut obligandi se illi, sed ipso vsu, ipsoque facto acquiritur adminiculo iuris, eaque consumata ille, contra quem præscriptum est, obligatus remanet ex iustitia ad seruandum alteri ius per præscriptionem acquisitum, non quidem virtute alicuius legis positiuæ inductæ per consuetudinem, sed ex vi naturalis iustitiæ, quæ obligat ad seruandum vnicuique ius suum.

14 Itaque per diuturnum vsum exhibendi hanc mercedem acquisitum est Ecclesijs parochialibus ius ad illam per modum cuiusdam præscriptionis, accedente præsertim adminiculo iuris, quod præstatur in *d. cap. Ad Apostolicam de sim.* in quo hæc, atque aliæ obligationes fundantur; quod maximè locum habet in actionibus, quæ referuntur ad alium sub aliquo respectu ad recompensationem, vt per Panorm. in *cap. Suam nobis*, & in *d. cap. Ad Apostolicam de sim.* quemadmodum in præsenti offertur hæc merces Ecclesijs parochialibus in recompensationem beneficij, & in Parochorum sustentationem, simulque in Dei honorem, ac defunctorum salutem. Ita planè sentiunt Panormitanus, Ancharanus, & alij *in rubr. de Paroch.* ac Summistæ omnes, aliique Doctores, quos refert, ac sequitur Couar. *lib. 1. var. cap. 17. num. 3.* Gutier. *can. quæst. cap. 21. num. 139.* Lopez *in l. 9. tit. 1. p. 1.* Sot. *lib. 9. de iust. q. 3. ar. 1.* Tempus enim tam prolixum obtinet vim legis, ac specialis concessionis *l. 6. §. 4. ff. de aqu. quot. l. 1. §. fin. & l. 2. ff. de aqu. plu. arc.* Quare inuictum veritatis, ac innocentiæ argumentum penes Parochos est præscriptio, de qua S. Chrysostomus *hom. 4. in cap. 2. Thessal.* ait: *Præscriptio est, nihil quæras amplius.*

15 Quod ad secundum, ac tertium accusationis caput attinet, certum nobis est, ita attestante non solùm conscientia nostra, sed ipsis etiam pro tempore Cleri Romani Camerarijs, ad quos rem hanc vel mathematicè, vel moraliter pertinet definire; nobis ea re iniuriam fieri. Id enim nobis Statuta nostra inhibent, quorum verba prolixiùs recitabo, vt aduersarius suo gladio iuguletur. Ita enim decernunt *cap. 6. §. 11. Merces autem ordinaria presbyterorum funus associantium, sit vnius Iuly. Quod si contingat progredi cum funere ad Ecclesias mediocriter distantes, veluti exempli gratia ab Ecclesia S. Laurenty in Damaso ad S. Mariæ de Ara Cœli; vel ad S. Laurenty in Lucina, sit duorum Iuliorum. Si verò ad Ecclesias remotiores notabiliter, vt ad S. Ioannis Laterani, S. Gregory, S. Petri in Vaticano, & similes ab Vrbis centro, vel circiter distantes, sit quatuor Iuliorum, & plus, minusue iuxta longitudinem itineris, ac temporis qualitatem. Siquidem tempore nocturno, vel pluuia aliquid plus non immeritò taxari posse censemus.*

16 En quanta id circumspectione, & accurata consideratione statuatur; quod si tamen ab aliquo ex nostris huius decreti oblito quid quam fuerit attentatum, quod non credimus, nunquid ideò totus Sacer ordo Parochorum, atque alij innocentes, qui ne quid simile fieret pro viribus obstant, rei agentur, & quasi ob vnius Iudæ proditoris crimen, totum Apostolorum Collegium erit plectendum? Siquidem vnum, vel alterum exemplum non probat quidquam de toto genere. Quare in causa dubia prouocatio erit ad Camerarium Cleri, cuius sententiæ Parochos stare oportet, eiusque placito, & arbitrio, tanquam in hac re principio primo, ac vltimo conformari debet populi voluntas ex Statuto Cleri Romani, cuius religiosam obseruationem Parochi exposcunt.

17 Ad quartum, & quintum. Non est nostrum defendere aliquos, si qui sunt, abusus; quatenus autem comprobentur, sunt coercendi seueritate Statutorum Cleri Romani.

Ad sextum. Id quoque definitum est *in Stat. Cler. Rom. d. cap. 6. §. 14.* in hæc verba: *Singulis Monasterijs, siue domibus Regularium ad funus inuitatis decem Caroleni soluantur, nisi ad Ecclesias distantes progredi contingat. Tunc enim augeri posse decernimus, prout suprà de presbyterorum mercede cautum existit.* Quare id quoque commissum est arbitrio Camerarij, ad quem in casu controuersiæ quisque adire poterit.

18 Ad septimum. Vt tenebras, quibus Aduersarius iura parochialia obscurare nititur, disijciamus, afferimus nitidissimam doctrinæ nostræ lucem, ne quis ignoratione rei nostræ à scopo aberret. Ea quippè erat veterum Patrum religio, cauere diligenter, ne intra Ecclesiam defunctorum corpora sepelirentur. Extantque in eam sententiam Triburiensis, Nannetensis, Vasensis Synodi decreta *can. quibus, can. nullus, can. præcipiendum*, vbi plenè Turrecrem. 13. q. 2. Extat & Synodi Brachareosis Constitutio apud Burchardum *lib. 3. cap. 157.* & Guliel. Durand. *lib. de mod. celebr. Concil. gener. p. 3. tit. 1.* Hæc pia maiorum institutio à Carolo Magno renouata, & instaurata fuit, Ansegis. Ab. *cap. 153.* Huiusque consuetudinis meminerunt Optatus *lib. 5. de schism. Donatist.* Chrysostomus *hom. quod Christus Deus est aduersus Gentes, & hom. 66. ad popul. Antioch.* Nicephor. *lib. 14. cap. 58.* passimque alij.

19 At posteà recepta consuetudine præter maiorum leges, ac instituta Christiani nedum Imperatores ac Sacerdotes, quibus id indultum fuit Euagr. *lib. 4. cap. 30.* sed etiam laici vbique intra Ecclesias parochiales sepulti fuerunt, quibus exceptis, nulla Ecclesia habebat ius sepulturæ, *can. vbicumque 6. & can. placuit 7. §. Sed aliud eadem 13. q. 2.* nempè vbi decimæ soluebantur *cap. 1. & cap. Ex parte de sepult.* Eratque solitum, vt quisque pro sepultura erogaret Parochis aliquid spontè pro eleemosyna, *can. in Ecclesiastico. & d. can. præcipiendum ead. caus. 13. q. 2.* non autem pro pretio, quod simoniacum est, *can. quæsta, can. postquam, & can. seq. 13. q. 1.*

20 Denique concessum id fuit alijs Ecclesijs ex priuilegio *in cap. Nimis iniqua de excess. Præl. cap. vt priuilegia de priuil. Clem. Dudum de sepult.* Salua tamen iustitia parochialium Ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur, *cap. Certificari 9. & cap. In nostra 10. de sepult.* & Concilium Trid. *sess. 25. cap. 13. de reform.* vbi ait integrè hoc ius parochialibus Ecclesijs persoluendum esse.

Et

Et licèt in his locis sermo sit de quarta, quæ funeralium dicitur, hanc tamen inuoluere ius sepulturæ, docent Gabriel, & Gratianus mox citandi, aliique apud ipsos. Et generatim non solùm de quarta funerali, sed etiam de sepultura, alijsque oblationibus est textus *in d. cap. Ad Apostolicam de Simon.*

21 Inducta hac laudabili consuetudine ex spontanea fidelium oblatione ius acquisitum fuit Parochis, vt aliquid perciperent pro iure sepulturæ in Ecclesia parochiali præter quartam Cannnicam, siue fuoeralem. Verùm quia ex eo, quod quisque possit sibi eligere sepulturam extra Ecclesiam parochialem, atque adeò cesset illa eleemosyna solui solita pro sepultura Ecclesiæ parochialis, ideò inductum fuit, vt aliquid solueretur Parochis pro illo iure, ex quo defunctus sepelitur extra Ecclesiam parochialem; quod ius etiam in Constitutione 41. §. 13. B. Pii V. Parochis præseruatur, quodque diuersum esse à quarta probat Gabriel *cons.* 190. *à n.* 1. *lib.* 2. vbi etiam docet potuisse consuetudine induci, ac taxari, sequiturque Gratian. *discept.* 210. *n.* 10. *cum seqq. ac dec. March.* 26. *num.* 14. *&* 15.

22 Quare hæc eleemosyna oon datur ratione loci tumulationis, neque pro expurgatiooe sepulturæ, vt asserit Anooymus, sed ratione iuris parochialis, aut funerandi, siue idem sint, siue diuersa, vt per Lap. *alleg.* 69. *num.* 3. Feder. de Sen. *cons.* 253. *num.* 5. Petr. de Vbald. *de can. port. cap.* 8. *num.* 33. ac alios. Eleemosyna autem consueta pro sepultura sine capsa ex Statuto Cleri Rnmani *d. cap.* 6. §. 8. est Iuliotum septem cum dimidio, cum capsa verò est Iuliorum quindecim §. 18. quam consuetudinem obseruari, ac eos, qui malitiosè oituntur laudabilem hanc consuetudioem immutare, compesci mandat Innoc. III. *in d. cap. Ad Apostolicam de simon.*

23 Non obstat, quod hæc eleemosyna, siue ius parochiale ponatur à Statuto Cleri *in cap. De mercede associantibus funera præstanda.* Ineptum enim esset conuellere hoc solius voculæ cauillo iura parochialia à pia consuetudine, à Sacris Canonibus stabilita. Positum est fortassè *in cap. De mercede* vel quia ex pecunia solui solet; vel quia merces propriè laboris præmium est. Parochi autem laborant in exercitio curæ animarum, & in administrando Sacramenta. Ius autem sepulturæ est consecutiuum ad ius administrandi Sacramenta, vt tradunt Archid. *in cap.* 1. *num.* 3. *de sepult. in* 6. Abb. *in cap.* 1. *num.* 4. *eod. tit.* Rota coram Mantica *dec.* 366. *num.* 4. & in Romana iurium funeralium coram Zarata, & nos alibi. Hæc enim duo iura, nimirùm administratio Sacrameotorum, & ius sepulturæ sunt inuicem connexa, tanquam ordinata ad ea, quæ debentur defuncto ex nfficio pastorali. Vndè dici poterit merus eximij laboris, quam Iurisconsultus eleganter interpretatur esse illam, quæ pro salute alicuius datur, *l. Si pater §. Si quis de donat.* Datur autem hæc merces pro salute animæ defuncti. Vel denique est merces soli, hoc est, sepulturæ, quæ pro solo, vel ex superficiarin prædio penditur *l.* 17. *ff. de pignorat. act.* Sed istæ, huiusmodique interpretationes nugamtiæ sunt. Hoc planè certum est, huiusmodi ius parochiale putidissimorum glossematum nebulis ita inuolui non posse, vt lateat, quod in eo micat. Quare cauillationis plena est hæc Aduersarij argumentatio.

24 Atque hæc habuimus breuiter, quæ ad ea, quæ nobis Aduersarius obiecit accusationum capita pro veritate ac innocentia nostra publici booi causa tuenda, respondenda necessariò duximus; depulimus eoim solùm criminationes, non intulimus. Deo interim toto mentis affectu supplicamus, vt Aduersarijs nostris cum bona mente, & vbere gratia omnem in hac vita prosperitatem, ac demum etiam æternam felicitatem benignus concedat. *Absit enim*, Augustini dictum est *lib.* 3. *contra litteras Petil. cap.* 13. *vt propter hæc Aduersarios nostros oderimus. Dum enim dixit Christus pendens in Cruce: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt, nos de talibus inimicis dicere docuit: Domine ignosce illis, quia nesciunt, quid loquuntur.*

25 Atque ita nomioe omnium Parochorum Vrbis, quorum ego minimus, respondi anno 1687. dum comitia pro eligendo Cleri Romani Camerario haberentur.

Cæterùm hoc tibi, mi Lector, notum, Parochis faustum esse velim. Sub die 28. Maii 1688. per acta Octauiani emanauit ab Em. D. Cardinali Vicario decretum pro D. Francisco Topino, Parocho S. Saluatoris de Cupellis, iurium parochialium assertore, ac vindice, contra Fratres S. Augustini Vrbis, io quo decernitur, nullum ius, nullamque actionem ad ipsos Fratres pertinere in funerale non factum io obitu R. P. D. Hectoris Rizæ ex Parochia dicti S. Saluatoris, apud quos sepulturam sibi elegerat, sed illud, illamque spectare, ac pertinere ad dictum Parochum, eique consignandam esse integram pecuniarum summam, in S. Monte Pietatis depositam, ob dictum funerale non factum. Atque ita iuxta Consultationem nostram, quæ in tomo sexto, vel septimo extat, res hæc iudicata fuit post tot tabularum tumultus, & vociferatinnes. Hoc annotare volui, vt scirent posteri, quid hac in re actum est, quidue sint acturi. 26

CONSVLTATIO CLI.

De Ecstasi, & raptu mystico. Quot sint. De eorum causa. Quomodò distinguantur. Eorum diuisio, subiectum, duratio, effectus. Quomodò dignoscantur esse naturales, dæmoniaci, diuini. De eorum probatione, & examine, vbi id genus alia pro Seruorum Dei solemni canonizatione perspicuè disquiruntur, ac vera, germanaque Theologiæ mysticæ solida, & expressa effigies retinetur.

ECstasis à D. Thoma, scholasticæ ac mysticæ Theologiæ Summus Dictatot, ita definitur 1. 2. *quæst.* 28. *ar.* 8. Est excessus mentis, quo fit alienatio à seosibus in aliquod intelligibile, vel supra sensum, & rationem, vel extra cognitionem sibi propriam. Solet autem ecstasis non solùm vocari excessus nomine, sed etiam soporis ex Tostato *ad cap.* 10. *Act.* & *in Genesim*. Sed interdum differunt. Nam sopor ex Aristotele 2. *de somn. & vigil.* idem est, ac quies virtutum animalium, somnium verò nocturna apparitio, & imaginatio. Magis autem abstrahitur anima à corpore in ipsa veritate, & raptu, vel ecstasi, quàm in sopore. In somno cessat operatio sensitiua, & intellectiua, simulque intenduntur operationes virium naturalium. Io ecstasi verò, vel raptu minuuntur operationes sensitiuæ, & intenduntur rationales. Quia eleuatur intellectus; sicque dicitur, Paulum fuisse raptum, Adam soporatum; quod disertè tradidi in mea disceptatione Italica de Theologia mystica in hæc verba. 1

Quindi nell'estasi più che nel sonno gli spiriti si ritraggon dentro, e lasciano i sensi senza sentimento, e senza moto le membra. Imperocbe la mente si raccoglie in se stessa a contemplare vn'oggetto si iotimo, e si disiderato, che tutta l'occupa, e aliena. E perche essa mente gouerna i sentimenti, e ordina i moti volontarij dell'huomo, perciò le bisogna, ch'esca dell'interiore del corpo alle parti esteriori a tirmuar gli strumenti per far tali npere, e per auuicinarsi agli oggetti de' sensi, che stanno di fuori, e allora pensaudo si può vedere, vdire, e parlare senza impedimento. Ma quando la mente si raccoglie dentro, e in se stessa per contemplare con somma efficacia, e vnirne l'oggetto amato, fugge dalle parti esteriori, e abbandnnando ella i sensi, e i mouimeoti, si ritira con la maggior parte delle virtù, e degli spiriti oella contemplatione, non lasciando ella nel corpo altra virtù, che quella, senza quale non potrebbe sostenersi la vita, cioè la vitale del continuo mouimento del cuore, e'l respiro degli spiriti per l'arterie per attrar di fuori l'aere fresco, e per cacciare l'infocato di dentro, e qualche poco della virtù nutritiua. Impercioche la maggior parte di essa è impedita nella profonda contemplazione, e perciò poco cibo nudrisce lungamente i contemplatiui. Ac ita prosequor. 2

Quando adunque la mente spirituale, ch'è cuore di nostro 3

nostro cuore, e anima di nostra anima per la forza del disiderio si ritira in se stessa a contemplare vn'intimo, e disiderato oggetto, raccoglie in se tutta l'anima, ristringendosi tutta nella sua indiuisibile vnità, e con essa si ritirano gli spiriti, benche non gli adoperi, e si raccogliono nel mezo del capo, ou'è la contemplazione, ò nel centro del cuore, ou'è il disiderio, lasciando ella gli occhi senza vista, l'orecchie senza vdito, e gli altri sensi senza sentimento, e senza moto. E così pungente può essere il desiderio, e tanto intima la contemplazione, che affatto può trar l'anima dl corpo, risoluendosi gli spiriti per la forte, e ristretta loro vnione in modo, che congiungendosi l'anima affettuosamente al desiderato, e contemplato oggetto, può tosto lasciare in tutto senza se il corpo. E in questa guisa alcuni beati huomini, contemplando essi con sommo desiderio la bellezza diuina, si muoiono. Onde la Sagra Scrittura parlando essa della morte di Mosè, e di Aron, dice, che si morirono per bocca di Dio *Deuter.* 10. & 34. Il che dichiarano i sauI metaforicamente, che si morirono baciando la diuinità, cioè rapiti dall'amorosa contemplazione, e vnione diuina.

4 Ex eodem D. Thoma *in Psalm.* 30. *v.* 1. Ecstasis est, quando homo ponitur extra se; quod dupliciter contingit. Vel quia à superioribus allicitur; vel quia ab inferioribus depellitur. Animus ergo hominis si feratur extra se, dicitur esse intellectus à supernis per contemplationem, & amorem; quia, vt ait Dionysius *cap.* 4. *de Diuin. Nomin.* ibique D. Thom. diuinus amor ecstasim facit; quia facit eum viuere, non sua, sed Dei vita. Vel impugnatus, vel territus ab inferiori. Vndè quando timet, fit extra se *Act.* 3. *Repleti sunt stupore, & ecstasi*.

5 Contingit autem aliquando ex causa interiori, quando animus videt stupenda, ex quibus fit extra se. Interdùm à causa superiori, quando quis contemplatur diuina, & rapitur extra se supra se. Vndè D. Th. 1. 2. *quæst.* 28. *art.* 3. sit, ecstasim aliquis pati dicitur, cùm extra se ponitur, id est extra cognitionem sibi connaturalem, ac propriam, in quantum tendit vel ad ea, quæ sunt supra sensum, & rationem, vel cum ad inferiora deprimitur, vt cum quis in furiam, vel amentiam cadit. Et hæc ecstasis est infra se potiùs, quàm supra se.

6 Concurrunt verò ad ecstasim tam vis appetitiua, quàm cognitiua. In cognitiua est formaliter; quia ex intenta meditatione vnius abstrahitur intellectus ab aliis. In appetitiua est causaliter, vel dispositiuè; ex amore enim nascitur, vt quis cogitet de amato. Non enim contentus de proprio bono, quærit frui aliquo extra se, & vult bonum amico propter ipsum, vt in seipso. Secundùm quid verò rapi dicitur, dum illud extrinsecum bonum quærit, vt bonum sibi.

7 Porrò ecstasis, si est contemplatio perfecta, potest vi sua causare alienationem à sensibus externis, eos absorbendo, ac ligando, ne ab eorum obiectis excitentur. Tunc, ait D. Thomas *d. quæst.* 28. *art.* 3. fieri ecstasim, quando ponitur homo extra cognitionem sibi propriam, vel quia ad superiorem sublimatur, sicut homo dum eleuatur ad comprehendendum aliqua, quæ sunt supra sensum, & rationem, dicitur ecstasim pati, & loquitur de ecstasi secundùm vim apprehensiuam. Quibus verbis duplex ecstasis assignari videtur. Vna, cum ponitur homo extra cognitionem sibi propriam, non ampliùs sensibus vtendo, & id referri potest ad vim apprehensiuam naturalem. Altera, cùm apprehensiua fertur supra sensum, & hominem; quod non contingit, nisi cùm versatur apprehensio circa obiecta supernaturalia, quæ sensum, & rationem exuperant. Et hæc est ecstasis supernaturalis. Et *p.* 1. *quæst.* 12. *art.* 11. ait, quod anima nostra quantò magis à corporalibus abstrahitur, tantò intelligibilium abstractorum fit capacior. Vndè in somnijs, & alienationibus à sensibus corporeis magis diuinæ reuelationes percipiuntur, & præuisiones futurorum non solùm D. Thomas ad supernaturales reuelationes, ac prophetias alludit, sed ad prædictiones futurorum naturales, quæ fieri possunt absque dono prophetiæ, prout à Sanctis Angelis reuelantur multa, ac etiam ex coniunctione cum influxu substantiarum separatarum, quæ fit interdùm, quando anima abstractior fit per elongationem à sensibus, vt ait idem D. Thomas *de verit. quæst.* 12. *art.* 3. *ad* 5. & *ad* 1. Tunc enim habilior fit ad recipiendum ordinem gratiæ, sed etiam secundùm ordinem naturæ, prout inferiores intellectus secundùm ordinem naturæ nati sunt perfici à superioribus, & prout corpora humana subduntur impressionibus cœlestium corporum, in quibus fit præparatio ad aliquos futuros euentus, quos anima ex sua subtilitate præuidet per aliquas similitudines ex impressione corporum cœlestium, in imaginatione relictas. Et 2. 2. *q.* 175. *ar.* 2. *ad* 2. ait, vehementiam affectus causare ecstasim, quatenus causat excessum cognitionis, quo mens ad intelligibilia rapitur, alienata à sensibus.

8 Quando autem contemplatio est vehementissima, fieri potest, vt ligetur imaginatio, ne aliquid cum phantasmate operetur. Ita D. Thomas *quæst.* 13. *de verit. art.* 3. *ad* 10. vbi ait, tantam esse posse in actu speculationis vehementiam, vt omninò à sensibili operatione abstractionem à sensibus per vehementissimam contemplationem efficiat, quæ fit ab his, quæ vehementiam actus intellectus nata sunt impedire. Hæc autem sunt omnes sensitiuæ operationes, vbi nulla excipitur, dum solùm excipit operationes vegetatiuas. Et 2. 2. *d. quæst.* 175. *ar.* 3. *ad* 1. ponit secundum gradum prophetiæ per abstractiones etiam ab externis, quia per pura intelligibilia fit. Dixi ligari imaginationem in ea vehementissima contemplatione; quod bifariam intelligi potest. Vno modo vt phantasia non operetur, formando de nouo idola, vel phantasmata. Altero modo, vt ex præhabitis phantasmatibus, quæ imaginatio conseruat, ad ea se conuertendo, & illustrante intellectu agente, phantasmata exinde speculetur. In primò sensu non est necessarium, vt phantasia formando de nouo phantasmata operetur; quia virtus animæ vehementissimo actu absorta influxum suspendere potest, ne illum communicet potentijs sensitiuis; & maximè quia tota, vel quasi tota in operatione intellectus occupatur. Potentia enim superior exhaurire potest, & absorbere, quod est inferioris facultatis, & non deseruiat superiori, & posset esse potiùs impedimento, ne tota vis animæ feratur in intelligibilia occupata in receptione nouorum phantasmatum, quæ subministraret phantasia, nisi ligaretur. In secundo sensu concurrit imaginatiua, velut materia, ex qua antiqua phantasmata emanantur.

9 Quamuis autem contemplatio sit vehemens, non potest tamen impedire per se, ac sua efficacitate vires potentiæ vegetatiuæ, ac nutritiuæ. Ita etiam D. Thomas *d. quæst.* 175. *ar.* 2. *ac de verit. d. q.* 13. *ar.* 4. quia, & si sensitiuæ operentur ex intentione animæ, vegetatiuæ autem per modum naturæ, id tamen fit mediantibus primis qualitatibus, & earum alterationibus, quæ non subduntur intentioni animæ, ac proindè non habet anima super eas actiones dominium, sicut super sensitiuas potentias. Quare, licèt possit abstrahere à sensitiuis, non tamen abstrahit à vegetatiuis. Dixi autem per se; quia per actiones spirituum vitalium, ac per vitales operationes attrahendi, expellendi, distrahendi, possunt impediri ex nimia contemplatione, vel studio.

10 Atque hactenus ex mente D. Thomæ, cuius libros legere non possum, quin eos amplectar, foueam, osculer, ac venerer sanctum illud pectus, afflatum cœlesti numine. Contra cùm quosdam libros recentiores lego, Deum immortalem! quàm frigent præ illis, immò quàm non videntur sentire, quod scribunt, non quod illos in totum damnem, sed quod ex his sentiam me reddi, & doctiorem, & meliorem, cùm ex illorum lectione surgam nescio quomodò frigidus affectus erga veram veritatem. Salue igitur, ò Thoma, primus in vtraque Theologia triumphum, & lauream merite, dono quodam prouidentiæ genite, in quo totas vires suas Sacra Sapientia experiretur. Iam in omnibus, quæ doces tanta authoritas est, vt dissentire pudeat. Tum interim omnia tua fluunt illaborata, & illa, qua nihil pulchrius auditu est, perspicax oratio, præ

se

se fert tamen felicissimam facilitatem adeò, quod apud posteros id consecutus es, vt iam non hominis, sed Theologiæ non cuiuscumque, sed Angelicæ nomen habeatis. Hunc ergo, mi lector, spectemus, hoc propositum nobis sit exemplum. Ille se profecisse sciat, cui Thomas valdè placebit.

11 Sapienter igitur admodum dixisse videtur Magnus ille Gregorius *lib.* 5. moralis espositionis in Iob *cap.* 22. Sanctos viros, qui non corpore, sed virtute sopiuntur, laboriosius dormire, quàm vigilare. Quoniam ab hujusmodi inquieta concupiscentia penitùs subtrahuntur, ac dum terrenarum actionum strepitum deserunt per quietis studium, eorum mens virtutibus intenta, vigilans dormit. Significauit verè S. Doctor, quid esset per se ecstasis, nimirùm dormitio quædam vigilans, seu vigilia dormiens, qua videlicèt anima à sensibus abstracta, diuinaque sentiens, & dormire videatur mundo, & vigilare Deo, rapta videlicèt ad amandum, vel ad auscultandum. Priùs illud expressit ad literam Sponsa *Cant.* 5. *v.* 2. *Ego dormio, & cor meum vigilat*. Vera planè amoris ecstasis, in qua mens ita dulciter quiescit, vt dormire, ita certò, ac prudenter diuina agitat, vt planè vigilare videatur. Ita & sensus in amoris excessu noctem quietissimam, & mens diem agit serenissimum.

12 Causa autem huius prioris excessus amor ipse est; quia quò ex diuina gratia maior est erga Deum amor, eò magis alienat animam ab omnibus, quæ non sunt ipse Deus, fitque Deo ipsi præsentior, quàm sibi. Neque enim, ait Bernardus *de præcept. & dispens.* præsentior spiritus noster est, vbi animat; quàm vbi amat, nisi fortè putetur esse magis vbi inuitus, ac necessitate tenetur, quàm quo sponte, & alacri fertur voluntate. Denique vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Item si Deum amans anima, & ipso viuit, vti corpus ex ipsa, quo pacto, quæso, præsentior esse censetur vbi dat, quam vbi accipit vitam? Fons siquidem vitæ charitas est, nec viuere animam dixerim, quæ de illo non hauserit. Haurire verò quomodò potest, nisi fuerit præsens ipsi fonti, qui charitas est, qui Deus est? Præsens igitur est, qui Deum amat, in quantum amat; in quo enim minùs amat, absens profectò est. Ita Bernardus, sentiens videlicèt amorem perfectissimum perfectissimam ecstasim facere, eò magis alienando à sensibus, quò diuinis magis vnit. Cui rectè concinit Bonauentura *tom.* 2. *opuscul. tract. de gradib. contempl.* cum ait: *Ecstasis est, deserto exteriori homine sui ipsius supra se voluptuosa quædam eleuatio ad superintellectualem diuini amoris fontem*. Ita Bonauentura intelligit animam tunc perfectissima raptam ecstasi, cùm ipsi omnium rerum fonti Deo adest, indicio planè manifesto, quod omnium mundanarum rerum transilierit riuos.

13 Sed enim modo supernaturali rapitur anima ad diuinas reuelationes, quod in Prophetis vsu venit. Idcircò Ezechiel *cap.* 8. *v.* 3. raptum se memorat in cincinno capitis ad inspiciendas visiones magnas. *Et emissa*, inquit, *similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei, & eleuauit me spiritus inter terram, & cœlum, & adduxit me in Ierusalem in visione Dei*. Cùm Propheta esset tunc in captiuitate Babylonica, corpore non est translatus in Ierusalem, sed solo spiritu, quasi vno cincinno capitis, ad significandum perfectam intensionem Spiritus in vnum Deum. Iuxta literam non vnus capillus, sed pars capillorum comprehensa significatur. Pars comprehenditur capillorum, quia, totius comprehensionem capitis humana natura non sustinet. Ita Hieronymus planè, significans in qualibet contemplatione quantumuis perfecta, & in qualibet ecstasi partem aliquam cognitionum rapi, ac sopiri posse, omnes omninò non posse. Semper enim mens, quantumuis rapta, pedissequas habet saltem cogitationes phantasiæ.

14 His consentaneus est commentarius eorum verborum, traditus à D. Gregorio Magno *lib.* 31. *moral. cap.* 7. *Quid est*, inquit, *cincinnus capitis, nisi collecta cogitationes mentis, vt non sparsæ diffluant, sed per disciplinam constrictæ subsistant? Manus ergo desuper mittitur, & Propheta per cincinnum capitis eleuatur, quia cum nostra mens sese per custodiam colligit, vis superna seorsum nos ab infimis trahit*. Declarat Gregorius optimè quomodò anima eleuanda colligat, rapiatque secum partem illam cogitationum internarum, quas habet annexas à natura, alteram autem partem externorum sensuum opus est omninò in perfecta ecstasi destitui, & feriari. Loquimur enim de communi lege; nam ex priuilegio Dei poterit mens per species de se infusas sic eleuari, vt sola ipsa operetur, nihil interim cooperante sensitiua parte. Verùm hoc, excepto vno Christo Domino, nulli alii à Deo datum certò constat, licèt probabilius sit, Deiparam Virginem eo priuilegio gauisam etiam permanenter, quin & Ioannem Baptistam, & Beatum Paulum eodem donatos aliquando credi par est. De cæteris siue Prophetis, siue Apostolis, siue alijs quibusuis id affirmari cum fundamento non potest.

15 Non oportet plures Prophetarum locos percurrere. Vnus Ezechiel esse potest hac in re speculum cæterorum; omnes enim similiter aliquam in se patiuntur ecstasim, cùm assumuntur ad diuinas reuelationes. Vndè illa definitio ecstasis apud Augustinum *in quæst. ad Simplic. quæst.* 1. est alienatio à sensibus corporis, vt Spiritus homini diuino Spiritu assumptus, capiendis, atque intuendis imaginibus vacet. Quod non eodem modo contingit, vt ibi ostendit Augustinus. *Spiritus enim*, ait, *vbi vult spirat*. *Et in Scriptura dicitur sæpè. Insiluit in eum Spiritus Domini, quo tanquam ex abdito diuinitatis secreto repentinus significatur afflatus, & Spiritum prophetiæ nullarum animarum potest maculare contactus. Attingit enim vbique propter suam munditiam*. Afficit ergo omnes non eodem modo, sed alios per informationem spiritus eorumdem hominum, vbi rerum demonstrantur imagines. Alios per fructum mentis ad intelligentiam. Alios vtraque inspiratione. Alios etiam nescientes per informationem Spiritus duobus modis, aut per somnium sicut non solùm plerique Sancti, sed & Pharao, & Nabuchodonosor. Vterque enim vidit, quod intelligere non valebat, sed tamen vterque videre poterat, aut per demonstrationem in ecstasi, sicut Danieli demonstratum est, quod non intelligebat, & Petro illud vas submissum de Cœlo quatuor linteis. Nam & ipse quid illa demonstratio figuraret, posteà cognouit. Per fructum autem mentis ad intelligentiam vno modo, cùm hæc ipsa, quæ demonstrantur imaginibus quid significent, & quò pertineant, reuelantur, quæ certior prophetia est; nam magis ipsam vocat Apostolus prophetiam. Ita Ioseph meruit intelligere, quod Pharao nonnisi videre, & Daniel exponit Regi, quod ille cernit, & nescit. Nescientes autem afficit prophetiæ Spiritus, sicut Caiphas cùm esset Pontifex prophetauit de Domino, nesciens quid diceret. Hæc ex Augustino.

16 Quibus concinunt quæ idem Augustinus affert ex *lib. de Genes. ad liter.* eam esse minùs prophetiam, quæ solas videt imagines rerum, eum magis Prophetam, qui easdem, etsi non videt, interpretatur, eum maximè Prophetam, qui & videt, & interpretatur. Quare iuxta Augustinum, & Pharao, qui solùm vidit vaccas, & spicas, Propheta fuit, sed minùs Propheta. Ioseph interpretans, magis Propheta. Daniel videns, & interpretans, maximè Propheta.

17 Ex quibus efficitur id, omnes Prophetas secundùm Augustinum genere ipso communi ecstases subire, raptusque diuinos plus, minusue iuxta gradum prophetiæ, ad quem assumuntur; omnes enim diuinus Spiritus, quatenus vult, agit. Ita Caiphas impius, vt prophetaret Dominum Iesum moriturum pro populo, assumptus à Spiritu Sancto est, non quod di-

gnus

gnus esset, vt per eum loqueretur; sed quod Pontifex anni illius esset. Itaque non eius meritis, sed sacerdotali officio datum est, vt prophetaret. Vndè à Chrysostomo egregiè dictum ad illa verba: *A semetipso non dixit*, *vide*, inquit, *quanta Spiritus potentia à mala mente verba prophetica, & admirationis plena elicere potuit*. Quatenus ergo, ait Maldonatus, alienatus est à populo, ac humano Spiritu, vt illa loqueretur, eatenus excessum propheticum habuit. Idem de similibus asserendum, Pharaone scilicèt, Nabuchodonosor, Balaam, & aliis censent Patres. Quantò id verò magis de consommatis, perfectisque Prophetis, quorum mentes rapiebantur per actus, ac species supernaturales, aut supernaturaliter quasi motas? De quo est illud ab Augustino dictum 12. *de Genes. ad liter. cap. 26. Cum rapitur*, inqnit, *anima* ad ea visa, quæ spiritu cernuntur, similia corporalibus, omninò à sensibus corporis auertitur amplius, quàm si somno solet, sed minùs quàm in morte. Quia videlicèt in somno communi auertitur quidem anima à sensibus externis, sed non ita potenter, vt applicato sensibili forti non illicò aduertat. At in ecstasi ita sopitur altè, vt vel applicato vehementissimo obiecto sentire non soleat. Prætereà in morte abstrahitur anima ab internis pariter, externisque sensibus, in ecstasi solùm ab externis.

18 Progreditur autem Augustinus, in ecstasi videntur futura ita, vt omninò futura noscantur, quorum imagines præsentes videntur, siue per ipsam hominis mentem diuinitùs adiutam, siue aliquo inter ipsa visa exponente, sicut in Apocalypsi Ioannis, magna reuelatio est, etiamsi is, qui videt, ignoret à corpore exierit, an sit in corpore, videlicèt est eiusmodi ecstasis quædam veluti mors, qualem in ecstasi Petri *Act.* 10. *vers.* 10. agnoscit D. Chrysostomus ad illa verba: *Irruit super eum mentis excessus. Quid est*, inquit, *ecstasis? Spiritualis nimirum contemplatio facta est in illo, quasi diceret quis; anima excesserit è corpore*. Et D. Bernardus de illa sponsæ quiete *Cant. 2. vers. 7. Ego*, inquit, *non absurdè sponsæ ecstasim vocauerim mortem, qua tamen vita, sed vita eripiet laqueis, vt possidere: Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Inter medios namque laqueos in hac vita inceditur, qui vtique toties non timentur, quoties sancta aliqua, & vehementi cogitatione anima à semetipsa abripitur, si tamen eò vsque mente secedat, & auolet, vt & hunc communem trascendat vsum, & consuetudinem cogitandi. Etenim frustra iacitur retè ante oculos pennatorum. Quid enim formidetur luxuria, vbi nec visa sentitur? Excedente quippè anima, & si non vita, certè vita sensu, necesse est etiam, vt nec vita tentatio sentiatur. Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Vtinam hac morte ego frequenter cadam, vt euadam laqueos mortis?* Hæc Bernardus. Ex quibus perfecta ecstasis ratio non potuit meliùs, quàm per similitudinem mortis explicari.

19 Addit vltimò Augustinus euentum illum, in quo per Angelos administratus ecstasis, & circa modum dubitabundus hæret. Sic enim c. 30. sicut in ista luce corporea est cœlum, quod super terram suspicimus, vndè luminaria clarent, & sydera, quæ corpora longè sunt meliora terrestribus; sic in genere spirituali, in quo videntur corporum similitudines luce quadam incorporali, ac sua, sunt quædam excellentia, & meritò diuina, quæ demonstrant Angeli miris modis. Verùm visa sua facili quadam, & præpotenti coniunctione, vel commistione, etiam nostra esse facientes, an scientes, nescio quomodò nostram in spiritu nostro informare visionem, difficilis perceptu, & difficilior dictu res est. Sic Augustinus. Modum verò, quo sciunt Angeli nostras informare visiones, explicat D. Thomas 1. *par. quæst.* 111. *art. 3. in corpor.* videlicèt mouendo spiritus sensitiuos, in quibus conseruantur species sensibilium obiectorum. Nam sicut, inquit, per naturalem commotionem humorum, aut etiam per voluntatem hominis, qui voluntariè imaginatur, quod priùs senserat, ita etiam hoc potest fieri virtute Angeli boni, immò & mali, quandoque quidem cum alienatione à corporis sensibus, quandoque quidem absque tali alienatione. Ex quibus patet, posse quoque Angelos efficere in nobis aliqualem ecstasim.

Quod verò ad raptum cùm duplex sit, corporis vnus, mentis alter, vt primus, qui propriè dicitur raptus, nihil est aliud, quàm translatio personæ de loco in locum, cuius plura sunt in Scriptura exempla *Genes. 5.* vbi de Henoch dicitur: *Ambulauit cum Deo, & non apparuit, quia tulit, idem rapuit illum Deus*, *Act. 8.* quod Spiritus Domini rapuit Philippum; ita secundus metaphoricè tantùm talis, est translatio animæ non quidem à corpore, sed ab operationibus corporeis, ac sensibilibus. Quæ translatio, vel excessus, vel abstractio, aut alienatio; isti enim termini ac similes in præsenti coincidunt, ijsque Doctores indifferenter vtuntur ad explicandum naturam raptus, sicut pro diuersitate causarum sunt diuersa, ita & raptus in illis consistens, ideòque pro diuersitate eiusmodi causatum potest in bonam, vel malam accipi partem, diuiditurque in naturalem, dæmoniacum, & diuinum, vt explicat D. Thomas 2. 2. *quæst. 75. art. 1.* 20

Notandum autem est, raptum & ecstasim substantialiter eadem esse, distinguique tantùm penes diuersum excessus modum, quatenus ecstasis, vt ait D. Thomas ea *q. 175. art. 2. ad 1.* importat simpliciter excessum à se ipso, secundùm quem scilicèt aliquis extra suam ordinationem ponitur; sed raptus super hoc addit violentiam quandam. Vndè quod de vnius, de alterius quoque causis, effectibus, alijsque circumstantijs eadem proportione plus, vel minùs violenti excessus dicendum est, nec non etiam definienda sunt. 21

Sic igitur cùm ex D. Augustino *lib. 2. ad Simplic. quæst. 1. & in Psalm. 67.* ecstasis sit mentis alienatio à sensibus corporis, vt spiritu, quod demonstrandum est, demonstretur, ita raptus mysticus est etiam mentis excessus, vel alienatio ab ijsdem sensibus, non qualiscumque, seu qua mens suauiter ad secessum tendit, & intra se colligitur, sed qua per violentiam maiorem à sensibilibus, sensuumque officijs auellitur, & ad diuinorum inspectionem, amoremque subleuatur celerrimè, ac potentissimè, sicut si homo, qui per gradus scalæ cœpisset in altissimam turrim conscendere, subitò per aera raperetur, & celeriùs quàm si volaret, in summitate turris collocaretur. Hac autem proportione tam ad ecstasim, quàm ad raptum mysticum, vel supernaturalem requiri alienationem, aut cessationem ab actibus potentiarum inferiorum conueniunt omnes Theologi, nihilque aliud per ecstasim, & raptum mysticum intelligunt. Cùm enim sensus pro præsenti statu impediant mentem, ne diuina percipiat, seu ex hoc, quod anima sit virtutis finitæ, quantò intentiùs, & efficaciùs actui vnius potentiæ attendit, tantò magis in actibus aliarum remittitur, inde est, quod Deus, vt occulta sapientiæ suæ manifestet homini, & mirabilia sua in eo operetur, interdum abstrahat eius sensus à suis actibus, vel officijs. 22

Hinc, vt diximus in ecstasi, ita etiam in raptu, quamuis cessent potentiæ sensitiuæ à suis officijs, secus tamen vegetatiuæ, vt proindè concludat D. Thomas *loco citato art. 4. ad 3. & de verit. quæst. 13. art. 4.* per hæc verba. Et sic patet, quod ad videndum Deum per essentiam nullo modo requiritur abstractio ab actibus animæ vegetabilis, nec aliqua eorum debilitatio, sed solùm ab actibus sensitiuarum potentiarum. Itaque si ad ipsam claram Dei visionem, quale per modum transitus habuisse D. Paulum in suo raptu existimat D. Thomas locis citatis, necessaria non fuit abstractio ab actibus animæ vegetabilis, multòque minùs separatio animæ à corpore, vt ibidem docet. Neque etiam talis abstractio, & separatio requiritur in quocumque alio raptu, vel ecstasi supernaturali ad quamlibet aliam cognitionem infusam, sed tantùm ne ad phantasmata, 23

& ad

& ad obiecta sensibilia anima conuertatur, vt possit ad diuina eleuari, quæ omnia phantasmata, omnemque speciem intelligibilem creatam excedunt. Vndè quod aliqui philosophi ecstasim fieri putarunt, anima è corpore reipsa separata, & ad ipsum post raptum redeunte, reijciendum est, vt dicam inferiùs.

24 An verò contigerit aliquando animam supernaturaliter, seu per diuinam potentiam in altiori, ac vehementiori raptu à corpore abijsse, affirmant nonnulli, talemque fuisse raptum D. Pauli *2. Corinth. 12.* & D. Catharina Senensis *ep.* 12. ad P. Raymundum pro certo asserit, animam suam aliquando è corpore discessisse, ac bona immortalia degustasse. Verùm alij id negant; etsi enim dubium non sit, quin animæ à corpore separatio ad tempus fieri possit, non viribus naturæ, sed diuinæ virtutis omnipotentia, vtrum tamen aliquando acciderit, omninò incertum est. Nam ipse Apostolus raptus ad tertium cœlum se nescire professus est, an in corpore, vel extra corpus id contigerit. Quod autem tantus vir ignorauit, nostrum non est definire. *Quis enim*, inquit Augustinus *lib. 12. de Genes. ad litt. cap. 1.* de Pauli raptu agens, *audeat dicere se scire, quod se nescire Apostolus dixit?* Eandem profitetur ignorantiam S. Theresia, raptus effectus describens *in castr. anim. mans. 5. 6. cap. 5.* an in corpore, vel extra corpus hæc gerantur, dicere nequeo. Certè iureiurando asseuerare non ausim animam in corpore tunc esse, vti nec corpus intereà sine anima viuere. Vndè, quod ait S. Catharina Senensis, debet intelligi mysticè, ac figuratè, seu sensus eius est, animam quoad functionum sensitiuarum orbitatem corpus deseruisse.

25 Quod autem attinet ad raptus, & ecstasis diuisionem triplex assignari potest. Imaginaria, intellectualis, & superintellectualis iuxta triplicem, quæ fit in illis, abstractionem scilicet ab actibus sensuum externorum, ab actibus sensuum internorum, siue imaginationis, & à modo intelligendi per species intelligibiles creatas. Sic igitur raptus, vel ecstasis imaginaria est, quando Deo in imaginatione operante per luminis proportionati, nec non specierum infusionem, indeque intellectum phantasmata adhuc speculantem rapiente ad se cognoscendum; interim silent sensus exteriores duntaxat, seu cessant à suis operationibus.

26 Raptus, vel ecstasis intellectualis est, quando eodem Deo in intellectu operante per luminis superioris infusionem, nec non specierum purè intellectualium ita rapitur anima ad cognoscendum, & amandum ipsum, vt nedum cessent operationes sensuum externorum, verùm etiam internorum, seu phantasiæ, & imaginationis, tunc intellectu non intelligente per conuersionem ad phantasmata iuxta suum modum operandi connaturalem, sed sine illa.

27 Raptus denique, vel ecstasis supernaturalis est, quando intellectus intelligit quidem, sed cum abstractione non solùm à sensibus externis, non solùm ab imaginatione, seu à modo connaturali intelligendi per conuersionem ad phantasmata, sed insuper à modo intelligendi per species creatas. Quod contingit quando in raptu clarè videtur Deus, sicut in suo vidit illum Paulus. Aliterque fieri non potest, vt rectè docet D. Thomas *2. 2. q. 175. ar. 4.* de quo etiam infra.

28 Circa verò subiectum raptus, aut ecstasis, siue vtrum magis pertineat ad vim cognoscitiuam, quàm ad vim appetitiuam, sic discurrit D. Thomas loco allegato *ar. 2.* scilicet, quod de raptu dupliciter loqui possumus. Vno modo quantum ad id, in quod aliquis rapitur. Et sic propriè loquendo raptus non potest pertinere ad vim appetitiuam, sed solùm ad cognoscitiuam. Dictum est enim, quod raptus est præter propriam inclinationem eius, quod rapitur. Ipse autem motus appetitiuæ virtutis est quædam inclinatio ad bonum appetibile; vndè propriè loquendo ex hoc quod homo appetit aliquid, non rapitur, sed per se mouetur. Alio modo potest considerari raptus quantum ad suam causam. Et sic potest habere causam ex parte appetitiuæ virtutis; ex hoc enim ipso, quod appetitus ad aliquid vehementer afficitur, potest contingere, quod ex violentia affectus homo ab omnibus alijs alienetur. Habet etiam effectum in appetitiua virtute, cùm scilicet aliquis delectatur in ijs, ad quæ rapitur. Vndè & Apostolus se dixit raptum non solùm ad tertium cœlum, quod pertinet ad contemplationem intellectus, sed etiam in Paradisum, quod pertinet ad affectum.

Ex qua D. Thomæ doctrina habetur, ecstasim, seu raptum mysticum esse formaliter in virtute cogniscitiua, siue in facultate, quæ cognitioni deseruit. Siquidem ex intenta vnius meditatione abstrahitur intellectus ab alijs, siue reuelationis vehementia extra se rapitur. Et tunc raptus dicitur effici à luce, quando nimirùm fulgor lucis diuinæ cœlitus emissus, ita animam illustrat, & irradiat, vt sensuum functiones deserat, quò magis diuinorum contemplationi vacet. Quocirca ad illud *Psalm. 115. Ego dixi in excessu meo omnis homo mendax*, Glossa ex Augustino ait, dicitur hic ecstasis, cùm mens non pauore alienatur, sed aliqua inspiratione reuelationis sursum adsumitur. *Sed reuelatio*, inquit D. Thomas citans eundem locum *ar. 2. in argum. Sed contra*, *pertinet ad vim intellectiuam. Ergo ecstasis, siue raptus*. Causaliter autem spectare potest ad vim appetitiuam, siue, vt ait idem D. Thomas, potest habere causam ex parte appetitiuæ virtutis. Ex hoc enim ipso, quod appetitus ad aliquid vehementer afficitur, potest contingere, quod ex violentia affectus homo ab omnibus alienetur, & vt ait *ad 2.* quod mens ad quædam intelligibilia rapiatur alienata à sensibus, vel quod rapiatur ad aliquam imaginariam visionem, seu phantasticam apparitionem. Tandem ita causaliter est à virtute appetitiua, vt rursus in ea sit effectiuè, cùm scilicet aliquis delectatur in ijs, ad quæ rapitur. 29

Loquendo autem de duratione raptus, aut ecstasis mysticæ, seu diuinæ, certum est, eam neque in suo principio, neque in sua continuatione pendere à voluntate illam patientis, sed solùm Deum esse vtriusque causam efficientem principalem. Nam huiusmodi raptus, vel ecstasis non est quæcumque abstractio, sed talis à sensibus externis, vbi est imaginaria tantùm, & ab internis, vbi est merè intellectualis, & sine conuersione ad phantasmata, vt in illa intellectus nouo quodam modò illuminetur, ac subleuetur, simulque voluntas inflammetur. Qui effectus cùm sint supernaturales, non potest raptus, vel ecstasis mystica illos includens, non pendere tam in principio, quàm in continuatione à Deo, tanquam à causa principali efficienti, non solùm vniuersali, verùm etiam particulari, aut speciali. 30

Negari tamen non potest, quin etiam ad huiusmodi raptus, vel ecstases se aliqui disponere, ac præparare possint, licèt vt plurimum absque vlla præparatione fiant, vt gratuitum Dei donum agnoscatur. Atqui in hoc dispositionum, vel præparationum genere dari potest desiderium voluntatis hoc actu contentum, volo cum tanta vehementia, & animi intentione Deum contemplari, & amare, vt nihil aliud cogitare, vel sentire valeam. Quod perindè est, ac si diceretur: Volo in ecstasim rapi, tale desiderium non solùm vanum, ac præsumptuosum est, sed etiam impossibile quoad executionem, siue vt sequatur effectus. Quia non ita subijcitur attentio animæ applicationi voluntatis, vt sua possit efficacitate totam illam colligere ad vnum actum vnius potentiæ, vel facultatis, & à cæteris ita illam abstrahere, vt moueri non possit, quamuis obiecta proponantur sufficienter ad mouendum illam, sicut in raptu, aut ecstasi contingit. Quocirca desiderium excessuum, raptuum, & reuelationum cohibendum est personis spiritualibus, maximè in eo, quod ipsis commune esse potest cum iniquis, & peccatoribus, tantumque admitti potest, & adhuc veluti conditionatè, in eo, quo meliores, Deoque gratiores effici possunt. 31

Quod autem docent aliqui, omnem raptum, vel ecstasim diuinam debere esse successiuam, sine fundamento asseritur, minimèque probandum est. Deum enim momento animam ad se eleuare posse, & in ecstasim rapere nulla prorsus est repugnantia, vt satis per se patet. Posteà tamen sæpè continuari solere raptum, & ita successionem in duratione habere, dubitandum non est. 32

Ante-

33 Antequam verò clementissimus Deus mystico tactu ad supremam vnionem animam rapiat, multiplici raptu non ita excelso ad vnionem multiplicem solet illam efferre. Quapropter vt ad præmonstratum Spiritus diuini tactum veneratione dignum ascendamus, & illius sublimitatem quadantenus contemplari possimus, raptus alios inferiores recensere, ac explorare opportunum existimamus.

34 Et primum quidem statuendum est, interni huius cum Deo commercij partes ita esse mutuò conferras, vt in vniuscuiuslibet habenda doctrina necesse sit, omnium ferè aliarum doctrinam admiscere. Cùm enim Deus ad se rapit animam, ad eum certè finem illum trahit, vt arcana vnione illi societur. Ex vnione verò diuina voluptas exoritur, & castissimo sensu percipitur, ac denique in ea Dei consuetudine, occulta diuinæ sapientiæ contemplanti animæ reuelantur.

35 Cùm autem raptus violentiam significet, vt dictum est, nequit in voluntate consistere, cui vis nequit inferri. Nam cum ipsa sit quædam propensio ad bonum, quò fortius in id vocatur, aut trahitur, eò propensio fit maior, & à violentia remotior, tametsi intensa propensio causa frequens raptuum esse soleat. Ex vehementi quippè affectu fit, vt homo ab alijs omnibus alienetur, voluntate vires alias, seu potentias cognitioni seruientes, in quibus raptus celebratur, in id, quod affectat, impellente. Nec verò vires illæ vim pati dicuntur, quia trahuntur in Deum. Ex hoc enim capite non eis infertur vis, cùm finis earum Deus sit, quem expetunt, sed quia celeriùs, seu velociùs impelluntur, quàm ordo naturæ ferat, cuius est per sensibilia sensim ad Deum assurgere. Atque ideò violentia in modo inest tantùm, in modo scilicet rapido, ac violenti, quemadmodum cum lapis in terram proijcitur illato violenter impulsu. Non enim infertur vis lapidi, quia proijcitur in terram, quam expetit, & in qua vna requiescit, sed quia proijcitur violentiori motu, quàm natura reposcat. Raptui igitur violentia inest in ea abstractione, siue alienatione rapida à sensibus, non verò in eo, vt ad Deum anima feratur. Quin etiam illi vis irrogatur, si diuertatur à Deo, sicut & lapidi, si à centro depellatur. Ex quo efficitur, vt anima, quandiù ad Deum mentem non aspirat, vim pati dicatur.

36 Ecstasis verò non significat violentiam, sed simplicem excessum animæ à seipsa, ac ob id ipsa etiam voluntas ecstasim pacti dicitur. Vbi animaduertendum est, hunc excessum tam voluntatis, quàm appetitus sensitiui causam esse raptus vtriusque potentiæ cognoscentis. Vel quia mens ad intelligibilia rapitur à sensibus alienata, vel ad aliquam imaginariam visionem arrepta, vt dictum est.

37 Primus certè raptus, si perfectionis ordinem, nimirùm à minùs perfectis ad perfectiores expendamus, est internorum sensuum super externos, quando ex desiderio feruido rei imaginatione repræsentatæ, externi sensus introuertuntur, ac proprijs actibus desunguntur, Deo animam commouente. Quod in hunc modum fieri dicitur. Gratia diuina instar riuuli influit in vires sensitiuas, mouens, ac stimulans animam, vt se in Deum erigat ad ineundam cum eo amatoriam vnionem. Quam certè excitationem corde, ac præsertim vi concupiscibili percipit, qua refici solet interdum, postquam multa industria eor in Deum erigere studuit, accurrente suauissimo Domino, & fesso cordi blandiente adeò, vt mira illud voluptate permulceat, & supremo lumine illustret. Quod planè celeste donum mox vt homo adipiscitur, imperiosè despicit, quæ antea cupiebat, & amore Dei amplectitur, quæ prius oderat. Gradus autem hic non vsque adeò defęcatus est, quin voluntas hæreat voluptati, ex qua labes contrahitur, quæ puro reluctatur amori. Peruenire tamen valet ad vnionem virium inferiorum, vbi diuina blandimenta percipiuntur, prout assertum est.

38 Huic autem descripto raptui congruit quidam orationis gradus, qui iuxta S. Theresiam est receptus, vel collectio sensuum ad interiora, vbi anima cum præsente Deo agens defungitur sensibus. Quem certè gradum censet, non esse vsque adeò excelsum. Licèt enim supernaturale quiddam ibi recipiatur, admiscetur tamen quidam conatus animæ ante doni receptionem satagentis, & potentias inter seipsas ope diuina includentis, quem postmodum perficit Dominus, qui est in opportunitatibus adiutor, & in eo animæ labore ab alijs orationis gradibus illo non adeò indigentibus secernitur.

Ac proindè gaudium, quod inde generatur, quasi torculo laboris expressum, à gustu, qui in alijs percipitur gradibus, tanquam cęlitus immissus longè seiungitur. Quapropter subtili discrimine huius gradus voluptates, non gustus, qui iuxta illam spontè fluunt, sed gaudia, quæ sedulitatis etiam nostræ opera parantur, & velut exprimuntur, S. Theresia nuncupauit, & mentis eleuationem, vbi eiusmodi gaudia proueniunt, receptus, vel collectionis orationem appellauit. In hac perspicaciter notat, non omninò opus intellectus deficere, tametsi cesset discursus, qui si fortè interim eruperit, enitendum est, vt suauiter, sine illata scilicet vi intercidatur. Sed nec intellectus, neque cogitatio suspendi debent ita scilicet, vt nihil mens agens otio torpeat, velut instillandam à Deo contemplationem expectans. Hoc enim suspensionis genus & vanum semper, ac stultum est. Vanum quidem, quia non assequitur finem, sed operam perdit, qua se anima poterat exercere. Stultum verò, quia dementia est, suspensionem, quam solus Deus, cùm ei placet, immittere potest, arte nostra moliri. 39

Raptus deinde potest appellari quædam exuberantia, & quasi ebrietas spiritualis, quando videlicet repentè cor, & omnes vires sensitiuæ tanto voluptatis torrente perfunduntur, illabente Deo, vt se continere nequeant, & motibus, ac gestibus insolitis ingentem eius voluptatis vim prodere quasi cogantur. Cor quippè in vnione, quam ibi cum Deo init, tam acti stimulo diuini amoris, ac desiderio diuinæ fruitionis inflammatur, & apertis poris, velut ad capiendum Deum, adeò distenditur, vt pectus ei nimis arctum videatur, ex quo amoris flamma, quæ ibi voluptate, tanquam oleo nutritur, & inualescit, foras violenter erumpit, musti ebullientis more, quo nouæ lagunculæ dirumpuntur. Quod olim Apostolis die Pentecostes accidisse videtur, cùm plebs musto madere putabat, quos Spiritus repleuerat. 40

Signa verò supernæ huius ebrietatis sunt cantica, iubilus, qui est ipsa emprin ebrietatis, gemitus, soni informes, quales edebat frater Massæus è familia S. Francisci, qui hac ebrietate correptus, nihil nisi VVV. personabat; quo certè sono ingentem diuinæ voluptatis vim prodebat. Contingunt etiam tremores membrorum, saltus, plausus, impulsus vehementes, & cursus, qualis contigit fratri Bernardo, primo S. Francisci filio, qui solebat interdum à Spiritu actus per montes cursitare. 41

Vocatur autem hæc affectio ebrietas per metaphoram. Sicut enim in ebrietate vinum haustum digeri nequit, ac euomitur, ita spiritualis voluptas intus concepta, & efferuescens, cùm ei modus addi nequit, ardenter efflatur. Est autem singulare Dei donum, & recenter in Deum conuersis quandoque solet indulgeri. 42

Dictum verò est, posse raptum appellari; quia licèt non prorsus mens à sensibus alienetur, quod in raptu necessarium esse aliquis censere posset, nonnulla tamen alienatio videtur accedere, & ipse sensuum vsus non tam videtur proprius, quàm alienus, diuini scilicet Spiritus, qui membra suis motibus impellit. 43

Verùm, tametsi ebrietas hæc præ magnitudine lætitiæ quietem ferre nequeat, altera etiam ebrietas menti in contemplatione solet accidere, quæ præ dulcedinis magnitudine quietem conciliat, quam S. Theresia orationem quietis appellasse videtur. Ait quippè omnes in ea potentias requiescere, animamque miro quodam modo intelligere Deum iam sibi propinquum, & quasi contiguum esse ita, vt leni conatu ad vnionem diuinam pertingere possit. Similem, inquit, esse statum eum exteriori, interiorique virium omnium deliquio, vbi corpus loco se mouere nollet. Nec mirum, quia eximia voluptate corpus, & satietate anima ita reficitur, 44

citur,

citur, vt ad progressum virtutum vires duplo augeantur.

45 Potentias verò, ait, non adeò extra se abductas, vt animaduertere nequeant, apud quem versentur. Voluntas, inquit, captiua, aliæ verò duæ liberæ manent. At intellectus vnum duntaxat intelligere, & memoria nonnisi vnum meminisse vellet. Nollet anima, vt corpus tantillum moueretur, verita illius quietis interpellationem euenturam ac ita, vt vel sermo ipse displiceat. Orat cunctanter ita, vt vni orationi dominicæ horam vnam impendeat, Deo autem adeò propinquam sibi esse videtur, vt nutibus se ab illo intelligi, seque mutuò illum intelligere animaduertat. Erumpunt interdum lachrymæ suauissimæ, acciditque nonnunquam, vt diem integrum, voluntas Deo sociata, & vnita, aliæque duæ potentiæ liberæ, atque solutæ ad communes actus obeundum remaneant, licèt anima non prorsus ea, quæ tunc operatur, consideret, potior enim eius pars Deo adiuncta persistit.

46 Adnotat valdè prudenter, non esse opus, vt anima huiusmodi supernaturali pace fruens anxia sit adeò, vt nec halitum efflare audeat. Metus enim puerilis est, supernaturalisque quies ea anxietate nec augetur, neque imminuitur.

47 Adnotat etiam, animam interdum pacatissima quiete frui, & cogitationem velut amentem vagari. Vbi docet, eam vagationem impunè ferendam, & pro nihilo ducendam. Si enim anima velit anniti ad eam coercendam, incassum angitur, & ipsa bonum, quo fruebatur, amittit. Voluntas enim tunc erga Deum se habet ac infantulus, in cuius os mater è papillis lac instillat, quod ille leui palati, linguæque motu glutit; vndè si aliò vertatur, suctus lactis proculdubiò cessat. Gustus quietis huius in centro inest voluntatis, & vniuersi mundi Principatus non ita cor expleret, quin potius cutaneus esset planè gustus, si cum intima quietis huius voluptate conferretur.

48 Raptus autem alius in hunc modum animæ solet euenire. Suauissimus Deus videtur cor allicere, traherque mulcendo ad altiorem quendam, & puriorem, quam in duobus recensitis raptibus, amoris amplexum in cordis vulnere Iucundissima. Et sicut ibi cognitio subtilior, ita & affectio nobilior viget, quæ non hæret voluptati, sed optat omnia Dei dona præterire, ac in nudis Dei brachijs requiescere. Vbi præ magnitudine voluptatis cor dilatatur, & poris patefactis quasi dehiscit. Et licèt amor boni non sit passio læsionem inferens, ex intensione tamen corpus lædit, & sauciat. Vndè cor in expansione illa læsionem patitur, sed non mœstitiam. Est enim dulcissima passio, qua cor affici concupiscit. Adeò tamen læsio hæc solet ingrauescere, vt mortem felicissimam inferat. Inualescit enim amoris impetus, & cor præ Dei desiderio adeò angitur, vt passioni succumbat. Quod faustæ mortis genus Beatissima Virgo, vt nonnulli censent, tulisse videtur. Quin & S. Theresia id nacta videtur, quemadmodum ipsa post obitum ostendit. Similis certè obitus ei, quo interijt quidam miles, qui postquam Terræ sanctæ loca multa perlustrauerat, in locum denique insignem ob Iesu Christi memoriam ascendens, tanto amoris igne conflagrauit, & tam subtili cordis læsione sauciatus fuit, vt animam efflauerit.

49 Clementissimus autem Dominus cùm sic animam amore satagentem conspicatur, crebrò eam reuisit, atque ad amatoriam excitat vnionem, ad quam sitiens anima, seipsam cupidissimè erigit. Etsi quando eam non adipiscitur, existit defectio, siue languor, vndè gignitur amoris impatientia, quæ absque alio externo labore totum hominem extenuat, & conficit, nec vnquam cogitatio inde diuellitur. Erumpunt crebra suspiria, fluuntque lachrymæ, quæ tantillum conferunt, ne sanitas adeò grauiter lædatur.

50 Vt verò huius languoris sensus percipiatur, quem aliqui pœnis inferni comparare solent, oportet, vt amoris effectus cursim recenseamus. Inter primos igitur amoris effectus vnus & facilè notissimus ecstasis est. Anima quippè amoris raptu acta, extra se fertur in id, quod amat semper exæstuans. Qui amoris excessus, vel exitus ad id, quod affectat, ecstasis appellatur. Cùm verò anima extra se sic agitur, arcani quasi pori dehiscunt, vt per eos dilectum bonum, velut inspirando trahat, & altè recondat. Et hic est alius amoris effectus, qui vocatur liquefactio. Anima deinde sic patens, tota fertur in Deum, illo explenda, & diuina illi vnione socianda. Quod si pro voto contingat, dum Deus animam inuisit, celebratur castissima spiritus creati cum increato coniunctio, qui est alius amoris effectus, & appellatur vnio.

51 Quia verò vnio solùm videtur significare contactum, mysticumque duorum spirituum amplexum, sequitur inhæsio mutua, qua spiritus alter alterum sibi apprimit, & adstringit, seque illi velut agglutinat: qui amoris effectus mutua inhæsio nuncupatur. Verùm quia & ipsa inhæsio mutua, obseruata corporum metaphora, cuti duntaxat affigi, nec ad intima penetrare videtur, subsequitur haustus quidam, & quasi potus alterius spiritus, alterum velut poris diductis attrahentis, & ebibentis more spongiæ, recentisue panis aquam sugentis. Et hic effectus vocatur fruitio.

52 Frases hæ amatoriæ amplectendi, tenendi, adstringendi, aliæque huiusmodi familiares sunt Theologis mysticis, vt patet ex Richar. *lib. 4. de contempl. cap. 15.* & D. Bonauentura *lib. de sept. don. Spiritus sancti*, vbi agit de dono sapientiæ *cap. 5.* & ex alijs recentioribus, qui de theologia mystica posteà scripserunt, vt ex Gersone *in consid. 2. mystic. Theolog. specul.*

53 In hunc igitur modum recensuimus omnes amoris effectus, qui vigent, dum quod amatur bonum præsens est, præter ecstasim, & liquefactionem, quæ absente etiam bono inualescunt, licèt præsente perficiantur. Perficitur sanè anima amore liquefacta, dum illam Deus præsentissimus explet, & illas velut intercupedines implet. Quæ fiunt, dum anima amoris igne rarescit, vndè laxatur, & hiat amplius Deum præsentem bibitura. Esuries enim Dei vescendo, sitis bibendo perficitur.

54 Quapropter, si Deus absit, exardescit intensum illius desiderium, qui est alius amoris effectus, & quædam progressio animæ affectuum pedibus incedentis, & ad Deum properantis, qui quidem effectus amoris appellatur feruor. At, si dum sic anima feruet, ac properat, Deum minimè inuenit, contabescit, ac tristitia obtenebratur ob illius absentiam, qui est alius amoris effectus, qui nuncupatur languor. Grauissima certè passio, quæ non mirum si corpus interimat, quemadmodum paulò superiùs asseruimus.

55 Sed & zelus effectus amoris vulgatissimus est, siue absit, siue adsit bonum, vel pulchrum, quod amatur. Et est quædam igniti amoris excandescentia, quæ consortes ferre nequit, à qua Deus ipse, qui cordis nostri consortes sustinere non valet, zelotes, vel æmulus appellatur. Zelus autem noster erga Deum aduersa via videtur incedere; nam qui zelo Dei flagrat, diuini cordis consortes vniuersos vellet homines habere. Cuius certè discriminis ea ratio est, quod nullum timeatur alienationis periculum, si Deus omnes amet creaturas, cùm nihil inde vnicuique depereat, sed totum quisque Dei cor possideat, ac si solus amaretur. Quod non ita fit in creaturis. Quoniam autem de pulchro mentionem hìc fecimus, scire iuuat, quomodò ad cognitionem pulchritudinis Dei peruenitur. Quod ita exposui in citata disceptatione Italica.

56 La bellezza del corpo consiste nella composizione di molte parti. Si ristringe nel luogo, è labile col tempo. La bellezza dell'animo patisce le vicende del tempo, e contiene moltitudine di parti, ma è franca da' termini del luogo. La bellezza dell'Angiolo hà solamente il numero, ed è libera dal tempo, e dal luogo. Ma la bellezza di Dio niuna di queste cose patisce. La bellezza del corpo già si vede. Vedrassi la bellezza dell'animo, se si toglie alla bellezza del corpo, e alla natura di esso il peso, i termini de' luoghi, e le si lasciano l'altre cose. Vedrassi ancora la bellezza dell'Angiolo, se non solo se le togliono gli spazij del luogo, ma ancora il progresso del tempo, e se le lascia la moltiplicata composizione. E vedrassi altresì la bellezza di Dio, se le si toglie quella moltiplicata composizione di forme, e se lascia vna forma affatto semplice, onde vi rimarrà la sola luce.

Nè altro è il lume del Sole, che bellezza di tutti corpi, composto di bellezza di forme, di spazio di luogo, di mutazione temporale. Or tolgasi la di lui sede nella materia in guisa, che del luogo in fuori egli ritenga l'altre due cose, e questa è la bellezza dell' animo. Tolgasi da questo la mutazione del tempo, lascinsi l'altre cose, rimarrà il lume senza luogo, chiarissimo senza moto, ma scolpito di ragioni di tutte le cose, e questo è l' Angiolo, e la bellezza dell' Angiolo. Tolgasi finalmente quel numero di diuerse idee, e lascisi vna semplice, e mera luce simigliante alla luce, ch'è nel globo stesso del Sole, e che non si sparge per l'aere, e comprenderassi in vn qualche modo la bellezza di Dio, la quale tanto almeno eccede tutte l'altre bellezze, quanto la stessa luce del Sole in se stessa pura, vna, inuiolata supera lo splendore del Sole dissipato, diuiso, e oscurato per l' aere nnuoloso. Fonte adunque d'ogni bellezza è Iddio, al di cui amore con questi gradi si sale. E questa salita dell' huomo a Dio per questi gradi chiamasi deificazione. Imperoche dall' oggetto presente per lo suo mezo il senso esteriore passa al senso interiore, e questo all' imaginazione, l'imaginazione all' estimazione, l'estimazione alla ragione, la ragione all' intelletto, l'intelletto alla mente, la mente alla luce, che illumina ogn'huomo. E notisi, che in questi gradi sopra il Bello si dee constituire il Buono. Imperoche applicandosi l'huomo all' azzione, e alla contemplazione, quella si riferisce al Buono, questa al Bello, la quale si eccita col desiderio del Buono, ed esso Buono è superiore ad esso Bello; impercioche non bramerebbe l'huomo di contemplare la cognizione del vero, nella quale stima di auanzare il Bello, se ella non hauesse a se congiunta vna certa ragione di Buono. E notisi ancora, che Iddio non è bellezza, ma prima origine di sua bellezza, e la sua bellezza, cioè quella, che da lui prima diriua, e la sua somma sapienza, ouero intelletto, in modo che quantunque sia questa diriuante da Dio, e dipendente da lui, pur nondimeno è la prima, e vera bellezza diuina. Impercioche esso Iddio non è bellezza, ma origine della prima, e vera sua bellezza, ch'è la somma sua Sapienza, e intelletto. La onde, posto che Iddio sapiente, e intelligente precede alla sua somma sapienza, e intelletto, non perciò si dee concedere, che la bellezza sua preceda alla bellezza della sua somma Sapienza. Imperoche la sua Sapienza è la sua medesima bellezza, e la precedenza, che ha Iddio alla sua Sapienza, ha alla sua bellezza, ch'è la prima, e vera bellezza, ed egli come autore della Sapienza, non è bellezza, nè Sapienza, ma fonte, onde diriua la prima bellezza, e la somma Sapienza. E la bellezza, che egli ha, è essa somma Sapienza sua, la quale communicata fa bello tutto l'Vniuerso con tutte le di lui parti. E così nel mondo sono tre gradi nella bellezza. L'amore di essa, essa bellezza, il participante di essa, cioè il Bello bellificante, la bellezza, e'l bello bellificato. Il Bello bellificante, il Padre della bellezza è Iddio. La bellezza è la somma Sapienza è'l primo intelletto. Il Bello bellificato, figliuolo di essa bellezza è l'Vniuerso prodotto. E questa diuina bellezza ha generato in tutte le cose l'amore, cioè il desiderio di se stessa, nella di cui possessione tutte cose trouauano la quiete. Imperoche se Iddio tira a se il Mondo, e'l Mondo è tirato, non vi è, se non vn continuo tatto, che comincia da Dio, passa al Mondo, e finisce in Dio, e quasi cerchio ritorna di nuouo al principio. Cerchio, il quale, in quanto comincia da Dio, e alletta, è bellezza; inquanto passa al Mondo, e'l rapisce, è amore; inquanto ritorna al suo Facitore, e gli congiunge la di lui opera, è diletto. E così l'amore della bellezza termina nel diletto.

57 Quibus hæc quoque ibi subiungo: l'huomo adunque dee prima hauer conoscimento di Dio secondo che da esso si può hauere di cosa tanto immensa, e tanto alta. E perche egli non è atto a conoscere interiamente la perfettione di Dio, perciò l'ama, disiderando egli di goderlo con vnione di conoscenza più perfetta, che gli sia possibile. E questo tanto amore, e disiderio fa, che s'astragga in sì gran contemplazione, che l'intelletto si sollevi in modo, che illuminato da vna singolar grazia diuina giugne a conoscer più altamente dell' humano potere, e dell' humana speculazione, e con vna tal'vnione si congiunge a Dio, che più tosto sembra parte diuina, che humana, e allora si sazia il disiderio, e l'amore con molto maggior sodisfazzione di quella, c'haueua nel primo conoscimento, e nel precedente amore. Onde la felicità non consiste nell'amore, che a tal cognizione succede, ma nell' atto congiuntiuo dell' intima, e vnita cognizione diuina, ch' è la somma perfezzione dell' intelletto creato, e l'vltimo atto, e beato fine.

58 E perciò la sagra Scrittura, doppo che ci ammonisce, che dobbiamo conoscere la perfetta, e la pura vnità di Dio, e che dobbiamo amarlo più che l'vtile della cupidità, più che'l diletteuole dell'appetito, più che ogn'altra cosa onesta dell'anima, e della volontà ragioneuole, dice alla fine: Per tanto congiungereui a Dio, *Ios.* 23. *v.* 8. E in vn'altro luogo promettendo l'vltima felicità dice solamente: E ad esso Dio vi congiungerete, *Deuteron.* 4. *v.* 4. 10. *v.* 20. 11. *v.* 22. 14. *v.* 14. senza promettere altra cosa, come vita eterna gloria, somma dilettazione, allegrezza, luce infinita, e cose simiglianti. Peroche questa congiunzione è la più propria, e precisa parola, onde significar si possa la beatitudine, la quale contiene tutto il bene, e tutta la perfezzione dell' anima intellettiua, come quella, ch'è sua vera felicità.

59 E ben vero, che in questa vita non è ageuole a conseguire tal beatitudine, e quando si potesse conseguire, non è così facile a continuare in quella sempre. Imperoche mentre l'huomo viue, l'intelletto ha qualche legame con la materia del corpo, e perciò qualcuno, che peruiene a tal congiunzione in questa vita, non può continuar sempre in essa, ma torna a riconoscer le cose corporee, come prima, eccetto che nel fine della vita, essendo l'anima congiunta a Dio, lascia il corpo, e rimane con Dio congiungente in somma felicità, e senza impedimento alcuno gode in eterno della sua felice congiunzione nella maniera, come la godono gli Angioli, e i Beati secondo il grado della sua dignità, e della sua perfezzione. Laonde quando la volontà è così tocca, allora è agitata con modo diuino, imperoche da questo tatto par, che se le imprima vn certo empito, accioche si porti a Dio, come a suo centro, quale dal tatto della calamita s'imprime al ferro, col quale si gira al polo del Mondo.

60 Raptus profectò hic vltimus, quem descripsimus, vbi cor tantoperè sauciatur, atque dehiscit, videtur esse quędam proxima ad perfectam vnionem dispositio. Ad vnionem quippè ineundam hiat anima, quando sic aperitur, & quasi Deum haustura laxatur, & impos voti patitur mala, quæ diximus, compos verò fruitur perfectæ vnionis bonis, quæ subijcimus.

61 Perfecta verò vnio est, quando tres intellectuales potentiæ diuino ampleau Deo sociantur. Quod, vt planiùs intelligatur, more Theologorum mysticorum præ oculis habenda est sectio animæ in partem infimam, cuius raptus hucusque depinximus, & partem mediam tribus potentijs memoria, intellectu, ac voluntate constantem, & partem supremam, quæ est ipsa essentia animæ, à qua illæ originem ducunt, quam Deus per diuinam gratiam ibi repositam inhabitat, & cœlesti dignitate nobilitat.

62 Postquam ergo infimæ partis raptus percurrimus, ad mediam propinquamus. Et primùm animaduertendum est, hanc partem à Theologis spiritum appellari. Vndè, qui ea rectè funguntur, spirituales nuncupantur.

Quod

Quod sic accipiendum est, vt sint spirituales, si memoria, intellectu, ac voluntate iuxta diuinas regulas vtantur. Anima enim ad eum modum tribus eis potentijs vtens, Spiritus appellatur. Spiritus verò nomen essentiam, potentiasque complectitur. Verùm si anima neglectis eis regulis diuinis, quibus partes suas omnes moderari deberet, degeneret, nec eas tres potentias comprimat, sed inferiori appetitui seruire cogat, non Spiritus, sed anima duntaxat appellatur, ac si anima belluarum modo nil aliud boni agat, quàm corpus vegetare, atque nutrire. Et qui anima sic abutuntur, animales iure vocantur, qui, vt Apostolus ait, ea, quæ sunt Spiritus Dei minimè percipiunt. At sermo Dei viuus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingit vsque ad diuisionem miram animæ, ac Spiritus. Sæpè enim anima, quæ ante corpori tantùm animando, atque fouendo tota incumbebat, diuinorum verborum ense, intersecta, ab ea animali cura diuertitur, & diuinis rebus vehementer addicitur. Et cum sic neglecto corpore, & ijs, quæ appetitus affectat, in Deum perseueranter aspirat, eò solet attolli, vt vnus Spiritus cum Deo fiat ob excelsam, & intimam trium potentiarum vnionem, tantò certè ijs, quas huiusque descripsimus nobiliorem, quanto Sol stellis est clarior, vel aurum terra nobilius. Quare de raptu, quo spiritus noster Deo perfectè vnitur, tanquam de bono ineffabili Auctores pauca tradidera, & nos propterea parciùs loqui consentaneum erit, cùm nec illorum doctrinam cęlitùs infusam, neque cordis puritatem æquemus.

63 Raptus igitur ille sublimis, quo anima ad fœlicissimam vnionem effertur ita, vt adhæreat Deo, ac vnus spiritus cum eo fiat, planè diuinus est, ac omnem superat eloquentiam, sed picto, vel rectiùs adumbrato potentiarum bono, ad quod eo raptu euehuntur, eius nobilitas ex parte dignoscetur.

64 Memoria ergo per influxum diuinum, & conuersionem ad Deum fit tranquilla, clara, & serena. Tollitur enim supra omnia sensibilia, & imaginaria, quemadmodum si quis vltra nubes elatus, sudum semper cœlum intueretur. Et in eo fęlici statu memoria fit adeò constans, & stabilis, vt nihil eius serenitatem interturbet; vndè fit, vt rerum creatarum vix possit meminisse. Intellectus naturæ diuinæ, attributorum, personarum, ac proprietatum diuinarum in imaginibus intellectualibus clarissimum acquirit lumen, quo mirificè suspenditur. Sed obstupescit potissimùm ob liberalissimam communicationem diuinitatis, seipsam dono suo effundentis; vndè ingenoa, & sanè grandis fiducia generatur, qua cor erigitur, vt cum Deo familiariter agat. Gignitur etiam lumine diuinitùs infuso insignis perspicuitas ad peritissima Scripturæ sacræ sensa, & diuinæ sapientiæ arcana penetranda. Voluntas autem amore ardentissimo flagrat, & quasi consumitur; & amore tranquillo, puro, & more purissimi olei excocto, Deo perfruitur. Viget quippè ibi duplex amor, fruens scilicet, qui tranquillè Deo hæret, & practicus, quo voluntas, vt Deo arctiùs adhæreat, à Spiritus sancto motibus multis tantoperè excitatur, vt inter vtrumque amorem duellum suauissimum geratur, dum practicus vrget ad fruendum, & fruens producit impulsum. Quapropter amor hic appellatur superferuidus, quia more olei ebullientis propellit, ac proijcit se super se.

65 Vnionem hanc satis à nobis leuiter adumbratam, sed in se certè ineffabilem S. Theresia orationem vnionis appellasse videtur. Tres enim eæ potentiæ vniri debent, nec minor vnio satis erit, vt iuxta eius doctrinam oratio vnionis nuncupetur, tametsi in alijs orationis gradibus non ita nobiliùs vnio ex parte fiat. Et quia oratio quietis, quam in hoc capite descripsimus, ob excelsam contemplationem huic orationi vnionis finitima esse videtur, subtili discrimine alteram ab altera secernit. Ait enim in oratione quietis animam tanquam motu palati, ac linguæ, quasi Dei lac exugere, petita videlicet translatione ab externo suctu lactis. At in orationis vnionis animam ne motu illo tam leui ad lac sugendum, & glutiendum indigere. Omnia enim ea bona, quibus fruitur, sine conatu suo in se condita fuisse conspicit, & ignorat, quo pacto in ea sic ignara Deus illa bona reposuerit. Qua opportunissima distinctione apertè demonstrat, altiorem esse Dei actionem in animam, cùm in vnionis oratione, quàm cum in quiete illi coniungitur, vtporè cui nihil propemodum humanæ operationis admisceatur. Hoc enim sibi vult, cùm ait, ne motu quidem illo palati ad glutiendum lac indigere.

Sed supremus omnium raptuum is esse videtur quoad essentiam animæ, in quam ineffabili modo per gratiam Deus illabitur. Tres potentiæ diuinitùs quàm in proximo raptu iam descripto, affectæ conuocantur, & reflectuntur, vt intellectus agnoscat, voluntasque tangat suauissimum Deum, tanquam verum Salomonem in eburneo solio residentem; & cum desponsa sibi anima pacis constantissimæ fędera pangentam. 66

Fit autem hic raptus, quemadmodum qui fęliciter experti creduntur, tradidere, Deo animam tangente, & efficacissimo tractu ad se arripiente. Quem profectò tractum mox vt anima recipit, vires omnes inferiores introrsum impelluntur, & sensus ab operatione desistunt. Intellectuales verò potentiæ in sua nobilissima operatione collocantur. Memoria ditatus influxu cęlesti. Intellectus clarescit sublimibus illustrationibus. Voluntas eliquatur ardentissimis desiderijs. Quin & anima tam diuina vi stabilitur eo Dei tactu, vt voluptates diuinas sine defectione valeat sustinere. 67

Verùm altiùs euehitur anima tactu illo. Nam, postquam manum porrigente Deo, & potentias ad perfectissimos actus suos permouente, anima excitata est, tam celeri motu potentiæ superiores actus suos exercent, vt ipsa incitata operatione deficere videantur. Trahuntur enim introrsum in ipsam essentiam animæ, in quam conuertuntur, à phantasmate minimè præpeditæ. Nec enim intellectus in eo statu, quo potitur, à phantasmate retardatur; sed omnia corporea prætergressus, reflectitur in essentiam more cælesti. Cùm verò Deus ibi, tanquam in pacatissima sua statione præsideat, fit quidam siue amplexus, siue contractus animæ cum eo, quo videtur anima liquescere, ac in Deum tota prorsus influere. In illam nempè diuinissimam stationem conuocatæ potentiæ auidissimè feruntur, & post incitatum cursum silentio miro quiescunt; Gradiuntur pariter intellectus & voluntates, sed intellectus nimio splendore à Deo, qui sedet in essentia emicante, perstringitur, & velut excæcatur, ac pro foribus illius thalami subsistit. Apex tamen affectus, vel summitas voluntatis amoris impetum prosequi cupiens, progreditur, & arctissimè Deo sociatur, ac denique quiescit; illucusque enim inusitata operatio procurrerat. Est satis aperta similitudo cùm quis in mortis agone incitatis motibus trahit halitum, donec halitu postremo animam efflat. Sic quippè post multos motus anagogicos in Dei ibi existentis amplexu anima videtur quasi mori, vt in Deum transformata fęliciùs viuat. Quod ita expressi in citata disceptatione Italica. 68

E per certo essendo l'amore vna morte volontaria, come morte è amara, come volontaria è dolce. E muore chiunque ama. Imperoche il suo pensiero, diuentando egli se stesso, è sempre nell' oggetto amato. E se non pensa di se stesso, non pensa in se stesso, e perciò nè io se stessa opera l'anima, essendo la principale operazione dell'anima, il pensiero. E chi in se non opera, nè meno è in se stesso. Imperoche queste due cose vanno del pari l'essere, e l'operare. L'essere non è senza operazione, nè l'operazione senza essere. Nè opera alcuno, doue non è, ma opera ou' egli è. Adunque non è in se l'anima dell' amante, perche non opera in se stessa. E sa non è in se stessa, nè meno viue in se stessa. Chi non viue, è morto, e perciò muore chiunque ama. Ma doue egli viue? Egli viue doue ardentissimamente deside- 69

ta di viuere, cioè a dire nell' amato, che corrisponde nell'amore. Imperciòche qualunque volta con iscambieuole beniuoglienza l'vno ama l'altro, e l'altro l'vno, questi viue in quello, e quegli in questo. Questi possiede se stesso, ma in quello. Quegli possiede se medesimo, ma in questo. E così amando l'anima Dio, ama se stessa amante, e in esso, che riama, e pensa dell'anima, essa anima si ritruoua, e se muore in se, viue, e si trasforma in Dio. Quindi l'amor diuino è estatico, imperoche non lascia esser suoi coloro, che sono amanti, ma degli amati, onde il diuin Paolo preso da questo amor diuino, e fatto partecipe di questa forza estatica, dice con lingua diuina: *Viuo ego, non iam ego, sed viuit in me Christus. ad Galat. cap.2.* Donde scuopresi frà l'altre proprietà dell' amor diuino, e della carità, com'egli vnisse l'amante con l'amato, e quanto più eccellente è l'amore, tanto più eccellentemente vnisce. Ed essendo eccellente l'amore in Dio, eccellentemente vnisce con Dio, e fa che l'amante si dicizzi all' amato. Il contrario fà la cognizione, la qual tira la cosa conosciuta al conoscente, ma l'amore tira l'amante all' amato.

70 Quamuis tamen hæc introductio nobilissima sit, oportet tamen, dum frequenter accidit, quandoque illam intermittere, si fortè per aliquem animæ conatum fieri possit, ne anima in ea suauissima contemplationis quiete deses fiat, & virtutum actus multiplices negligat exercere. Quin verò vniuersim animaduertendum est, plures animas, postquam ad contemplationem euectæ sunt, nolle semper in ea requiescere, cùm intellectus iners fieri videatur, ad meditationem repetendam.

71 At verò ad fœlicem illam animæ quasi mortem regredientes, annotemus oportet, potentias illas duas sic euectas coram diuina claritate, quæ à Deo in animæ centro, vel, vt Theologi mystici aiunt, fundo quiescente dissultat, miro modo affici, quemadmodum & ipsa afficitur anima, quæ more ferri candentis propria forma non amissa, sed à præsente Deo traiecta, & incensa, se Dei genus esse facilè demonstrat, sicut & ferrum, dum candet, mirificè ignem repræsentat, & illius proprietatibus pollet. Proportione verò seruata in eum etiam modum intellectus, & voluntas afficiuntur. Quæ certè potentiæ in centrum, vel fundum animæ vocatæ, licèt voluntas propiùs accedat, introducuntur in quandam vastissimam quasi diuinitatis solitudinem, vbi voluntas Deum ineffabili sensu percipit, & intellectus, amissa omni rerum distinctione, ac varietate, vniuersisque etiam nobilissimis imaginibus superatis, Deum sapientissimè ignorans, nec enim illum intuetur, vt in patria, diuinitùs agnoscit; excelsum sanè ignorationis genus, illa videlicet irrationalis, & amens sapientia à S. Dionysio Areopagita tantoperè celebrata, non sanè quod rationi, vel menti renitatur, sed quod eam longè supergrediatur, & arcano valdè modo comparetur.

72 Intellectus quippè nec Deum in propria diuina natura cernit, nec verò in imaginibus, quæ in alijs contemplationis gradibus non adeò nobilibus concipiuntur, speculatur, sed in quandam velut caliginem immersus, ac Deo circumfusus, serenissima, & tranquillissima quadam notitia, nesciens quid sit Deus, agnoscit procul dubiò illum tunc sibi in nebula prætensissimum diuiniore quodam modo, qui omnibus modis alijs, notitijsque, quæ de illo vel scribuntur, vel concipiuntur, immenso certè spatio, ac magnitudine antecellit. In hac certè caligine, vel nebula, vel tenebris, vt olim Moysi in montis vertice contigit, clariùs à purgatissimo iam intellectu cognoscitur, quàm vel exprimi, vel sine experimento cogitari possit.

73 Verùm hic magnopere expendendus est ille transformationis modus, siue ille modus adeò arcanus silendi, ac defungendi, quem potentijs ad animæ centrum introductis euenire asseruimus. Si enim silentium illud est quoddam quasi deliquium ita, vt nec intellectus, neque voluntas operentur, sed dulcissimam tantummodò sustineant Dei operationem, quomodò fieri potest, vt intellectus sine actu cognoscat, & voluntas siue actu pariter amet? Erunt, qui asseuerent, intellectum, ac voluntatem sine actibus, quos in scholis elicitos appellamus, in sublimissimo Theologiæ mysticæ fastigio benè affici, sicut nonnullis visum est sentire, esse quoddam pati. Nos tamen hunc nodum veriori sententia soluemus, asserendo non prorsus deficere potentiarum actus in ea caligine diuina, sed esse actus adeò tranquillos, & suaues, vt cum alijs incitatis actibus, quos paulò ante eæ potentiæ proferebant, comparati, eandem proportionem habere videantur, quam elatus sermo habet cum voce valdè summissa, qua si quis vtatur iuxta cœnobiticam disciplinam silentium dicitur obseruare.

Quæ sanè responsio captu facilis est. Præsens quippè 74
tunc Deus, & animæ amantissimè blandiens tam cœlesti suauitate eam ad intelligendum, & amandum permouet, vt ipsa non se agere, & suauissimè duci, & quasi erumpentes vltrò à potentijs actus non tam producere, quàm pati videatur. Et hæc fortassè est illa insignium Heroum passio, quam Hierotheus sustinebat, qui doctus fuisse asseritur, non solùm discens, siue sciens, verùm & patiens diuina. Et iuxta hunc dicendi modum responderi debet, eas potentias diuinam caliginem ingressas non ita silere, vt nihil omninò agant, sed intellectum altissima, & tranquillissima contemplatione voluntatem suauissima fruitione pasci. At hæc in vnione mystica tam sedactè, tranquilleque fieri, vt potentiæ silere, hoc est, tam suaui Dei iotus agentis actione cieri videantur, ac si prorsus nihil agerent, sed ab alio productos actus tantummodò reciperent.

Raptum ergo supremum sic adumbrasse sufficiat, nec 75
enim tanta sublimitas satis exprimi vllo verborum excursu valebit. Et raptus hic raptum præcedentem, quem orationem vnionis à S. Theresia appellari censuimus, dignitate non modica superat, vt ex dictis patere potest. Ac ob id significanter eadem Sancta raptum ab vnione diremit, aiens, in vnione mutuam fidem verbis promitti, in raptu verò coniugium spirituale celebrari. Et præter alios vnum describit raptum, quem volatum spiritus appellat, quando videlicet motu repentino, ac vehementissimè celeri spiritus arripitur, & interdum etiam corpus, vt magnum principio timorem incutiat. Tremendum quippè portentum videtur, hominem vigilantem, & sanum, ac nescientem quò, nec à quo feratur celerrimo quodam modo abripi. Sub initio enim non vsqueadeò ei certum videtur, se à Deo agi, ac proindè opus est, vt generosè in Dei beneplacitum seipsum dedat, & ob amorem Dei cuiuis periculo constanter exponat. Atque hæc de multiplici raptu diuino.

Licèt autem ecstasis, & raptus mysticus, seu quo ali- 76
quis eleuatur ad diuina cum abstractione à sensibus, de quibus fuit hucusque sermo, à solo Deo prouenire, seu eius operatione fieri possint; quia tamen raptus, vel ecstasis, vt sic, aliquando contingere potest ex causa naturali, vel virtute dæmonis, breuiter de vtraque agemus, vt clariùs appareat soli diuinæ competere veram rationem ecstasis. Igitur aliqui inter causas naturales raptus, siue ecstasis reponunt nonnullos morbos, vt deliquium, quod diffusè tractat, & refellit S. Theresia *lib. fundat cap.6.* Item lethargum, nec non morbum, quem catochen, seu catalepsin appellant medici, de quo inter illos præsertim agunt Fernell. *lib.5. patol. cap.2.* & nouissimè Sennert. *lib.2. instit. medic. p.3. sect.1. cap.9.* Verùm cum his, ac similibus morbis correpti reuera profundo somno merguntur, vt in lethargo, rerum omnium ignari; in alijs verò ob alia accidentia, satis patet propriè ad ecstasim spectare, seu illam causare non posse. Vera igitur, & propria ecstasis naturalis, siue à sensibus alienatio maximè fieri solet ex vehementi imaginatione, aut alicuius rei speculatione. Tunc enim confluentibus spiritibus animalibus in cerebrum sensuum exteriorum functiones impediuntur, & sic remanet homo abstractus, & sine motu, eosque sibi præsentes fingit, & cum illis miscet colloquia, quibus hæret imaginatio, quemadmodum contingere solet in somnio, à quo propterea non differt ecstasis, ista, nisi quod illi dormienti, hæc vigilanti accidit.

Huius-

77 Huiusmodi autem imaginationis, vel speculationis naturalis tam vehementis, vt vires internæ omnes occupentur, & sensuum exteriorum impediatur omnis functio aliò deriuata omni mentis attentione, plura solent afferri exempla: Platonis philosophicis speculationibus ita quandoque intenti, vt sensuum vsu careret: Socratis, qui, ipso Platone teste, integro die immobilis stetit cogitabundus, & abstractus. Eundem excessum contigisse Carneadi refert Valerius Maximus, Plotino Porphyrius, Iamblico Eunapius. Archimedes denique, summus mathematicus, captis Syracusis, cùm animo, & oculis in terram defixis, formas geometricas in glatea describeret, aliorum omnium incuriosus, à milite interfectus fuit. In his, ac similibus casibus quò intensior est imaginatio, cùm maior quoque spirituum animalium copia cerebrum obsideat, proptereà etiam fortior, & longior abstractio fieri potest, præsertim cum spiritus crassiores sunt, & melancholici, qui difficiliùs resoluuntur. Aduertendum tamen animam virtute naturali sola posse ita applicare intentionem, attentionemque omnem internam, vt sequatur ecstasis, vt tamen falsum sit communi lege quemlibet, quantumuis intensissimæ speculationis, vel imaginationis hominem posse, quotiescumque collibuerit, tali vniuersali sua vi, & arbitrio voluntatis causare in se ecstasim, vt satis experientia constat. Sique ita accideret alicui aut dæmoni tribuendum, aut inter alia naturæ portenta numerandum esset, de quibus agit D. Augustinus *lib. 14. de ciuit. cap. 24.*

78 Dæmones quoque, seu malos genios posse in homine raptum, siue ecstasim efficere, omnes admittunt ex D. Thoma locis supra citatis, idque duobus modis. Prior est, quando illos tramites obstruit, quibus à cerebro spiritus animales, siue sensitiui ad exteriores sensus deferuntur, veluti contingit somniantibus. Posterior, quando eosdem spiritus ab exterioribus sensibus ad interni sensus organa attrahit, ibique ligat, & retinet, ac rursus ad externorum sensuum organa queant descendere. Vndè primus per obstructionem, secundus per ligationem fieri dicitur. Ita enim contingit, vt prosequitur Delrius *disquis. magic. lib. 2. quæst. 25.* vt in raptu ob nimiam internorum virium sensitiuarum applicationem, & spirituum sensibilium ad externi sensus organa confluxum adeò impediantur sensuum externorum munia, vt corpus viuum cadaueris mortui, & immobilis speciem præseferat. Hæc raptus naturalis causa vera diaboli vires non excedit, talesque sunt Sagarum, & magorum ecstases, quibus cum vno in loco maneant sopotati, varijs tamen in locis se fuisse, & varia peragisse decepti sæpè arbitrantur.

79 Porrò naturalis huius raptus, siue ecstasis diaboli vires non excedentis discernendi ab illo supernaturali, de quo ratiocinatur Apostolus ad Corinthios, nullum ferè est efficacius indicium, quàm si huiusmodi raptus sint voluntarij, & pro libito illius, qui rapitur. Facit enim hoc proculdubiò dæmon ex fœdere. Vndè errant, qui cum Cardano, quotiescumque collibuerit, naturali sua vi, & arbitrio voluntatis rapi se iactitant, vt annotauit Delrius loco citato, subdens errasse etiam grauiter Bodinum, qui censuit in huiusmodi ecstasi animam re vera migrare, ac deserere ipsum corpus, & alijs in locis intereà versari separatam. Qui Cabalistarum error fuit, à quo suspicatur idem Delrius, Platonicos alienos non fuisse propter narrationem illam ipsius Platonis: *Fren siue Herum Armenium, genere Pamphilum, cùm inter cadauera cæsorum in prælio decem diebus iacuisset mortuus, demum relatum, secundo post die cùm esset imponendus rogo, reuixisse, ac prodigiosa quædam narrasse, quæ illo tempore apud inferos vidisset.* Similemque fabulam esse aie de quodam Hermotimo Clazomenio apud Origenem *lib. 3. contra Celsum*, & illam de Aristæa Proconnensi, quem narrant Plinius *lib. 7. cap. 52.* & Plutarchus *in vita Romuli* ex Herodoto multoties defunctum reuixisse, & animam, quoties voluit, resumere potuisse ita, vt assistentes animam cerui effigie ex ore euolantem viderent. Nam iste non mortuus erat, sed in raptu magico, & non anima ex ore euolabat, sed diabolicum præstigium. Idem etiam de Philappis, & Finnis, alijsque apud eundem Delrium dicendum est, quod scilicet ecstasis dæmoniaca intercessit, sed anima à corpore non recessit. *Omnia*, inquit Tertullianus, hac ipsa de re agens, *magis confictanda, quàm hanc licentiam animæ sine morte fugitiuæ*. Et alibi idem rectissimè pro axiomate tradit, *nusquam animam sine carne esse, quandiu in carne est*; & in ecstasi animam extra corpus peregrinari negat apertè Auctor breuium quæstionum, quæ operibus D. Athanasij adiunguntur. Videndus ipse Delrius loco allegato, vbi alia.

80 Quod verò pertinet ad raptus, vel ecstasis mysticæ effectus, sunt in multiplici differentia, viderique de ipsis possunt D. Augustinus *epist. 102.* Ioannes Cassianus *collat. 19. cap. 4.* D. Bernardus *serm. 52. in Cantic.* Richard. Victorin. *lib. 5. de contemplat. à cap. 5.* Dionysius Carthusianus *opusc. de fonte lucis art. 18.* & S. Theresia in castro animæ *mans. 6. cap. 4.* & Vitæ suæ *cap. 20. ac 21.* vbi diuinitus edocta, necnon ex propria experientia sic de diuinis ecstatibus loquitur.

81 Anima, inquit, cùm sibi post raptum reddita est, nihil eorum, quæ vidit, potest alijs referre, neque eorum recordari, nisi confusa & generali quadam cognitione, vt siquis intimum Regis cubiculum vasis, tabellis, statuis, alijsque pretiosissimis, ac mira arte dispositis ornamentis refertum, ingressus fuerit, eaque omnia simul in oculos incurrant, fieri non potest, vt de singulis postmodum in tanta rerum copia, & varietate recordetur, eaque enarret, ita anima ad Dei conspectum extra sensus admissa tot mirabilia in eo cognoscit, vt ipsorum singillatim meminisse non valeat.

82 Hominis verò in ecstasim rapti pathemata describens, ait, videri animam in raptu corpus non habere, nec animare, deficere calorem, intercipi respirationem adeò, vt vix minimus halitus, siue motus percipiatur, accedere quendam membrorum omnium rigorem, & frigus, pallorem in vultu, ferèque omnia vel morientis, vel mortui symptomata. Item quod resistere raptui, aut reluctari non potest quacumque adhibita diligentia, aut contentione. Nam impetus quidam vehementissimus ita repentè animam abripit, vt sustolli se sentiat, nesciens quò feratur. Videtur sibi in alia regione esse, ab hac multum dissimili, in qua alia lux fulgere, aliusque est modus viuendi & intelligendi. Nec solùm anima, sed corpus quoque aliquando sursum fertur, & à terra eleuatur.

83 Sic ergo cùm effectus ecstasis mysticæ alij ad animam, alij ad corpus pertineant, qui causantur in anima, suntque præcipua ecstasis mysticæ causa finalis, sunt maior, ac intimior eius cum Deo vnio per intellectum, & voluntatem. Non enim idcircò rapitur homo, & alienatur à sensibus, vt trunci instar operatione omni destituatur, vt contingit in arreptitijs, aut corporaliter dormiat, vt in lethargicis, sed vt liber ab omni alia occupatione, præterquam spirituali intelligendi, & amandi, in Dei amplexus suauissimè feratur, ibique conquiescat. Quia autem quantò quis altiùs eleuatur, tantò fit humilior, idcircò inter effectus mystici raptus numerari specialiter debet humilitas, vt docet D. Bonauentura *lib. de quinque vision. serm. 3.*

84 Secundus effectus est accensum Deo inseruiendi desiderium. Vellet enim anima mille vitas habere, vt eas in obsequium Domini sui posset exponere. Vellet, quod omnia, quæ siue in terra, siue in cœlo sunt, verterentur in linguas, vt secum diuinæ Maiestati laudes æternas concinerent, & immensam eius bonitatem, ac suauissimam misericordiam coram omnibus viuentibus propalarent, semperque extollerent. Neque in solo sistit desiderio, sed ipso Deo plurimum adiuuante, desiderium reducit ad executionem, nihilque quantumcunque difficile & arduum respicit, fęlicem se iudicans, si Deo in aliquo placere possit. Cętera quippè nihil esse ducit in comparatione illius.

85 Teitius effectus est contemptus mundi. Cùm enim in hoc gradu orationis anima multò maiorem rerum cęlestium, ac diuinarum notitiam acquirat, omnia temporalia arbitratur quasi stercora. Vndè viuit in hac patria cum labore, & fastidio, nec vllo modo mouetur ab ijs, quæ prius pulchra, & bona videbantur. Quod si aliquid æstimet ex his, quæ videt, hoc ideò fit, quia possunt ad diuinum cultum, & obsequium conducere.

86 Quartus effectus est notitia tum diuinæ Maiestatis, tum propriæ infirmitatis. Vndè consequitur anima, quod tanto tempore desiderabat Augustinus, dicens Domino: *Nouerim te, nouerim me*. Multa namque de diuinis perfectionibus, & arcanis animæ in ecstasi constitutæ manifestantur, ex quibus plus Deum cognoscit, ac simul seipsum magis cognoscens, miratur, ac tremit horrore, quod cùm sit tam vilis creatura Creatorem tantæ Maiestatis ausa fuerit tam sæpè, tamque grauiter offendere. Et tunc Deum se ipsi manifestantem, quamuis benignum, ac familiarem intueri non audet.

87 Quintus effectus est ardentissima sitis Dei viuentis. Cùm enim in ecstasi, siue raptu tam sæpè aquæ fontis viui ad animam diffluant, quæ suauissimas delicias æternæ vitæ sapiunt, ad ipsum fontem, immò ad fluuium, cuius impetus lætificat ciuitatem Dei, peruenire desiderat. Vndè anxiè mori appetit, & cum lachrymis ab hoc exilio postulat liberari.

88 Sextus effectus est pœna maxima, sed deliciosissima, siue pœna simul cum gaudio, & iubilo, quam S. Theresia volens exprimere, vix se posse fatetur, & comparans cum illa pœna etiam deliciosa, quam in oratione impulsiua per vehementes impetus patitur anima, inquit, illam nihil esse in comparatione istius, ponitque multa discrimina inter vtramque pœnam. Illa est communis animæ & corpori, nec est tam vehemens. Ista solùm tangit animam, estque multò vehementior. Illa est instar ignis vrentis, sed tolerabilis. Ista est tanquam ignis penitus inflammantis, seu flammæ succedentis, & intolerabilis; siquidem anima ardens in seipsa, vel occasione alicuius cogitationis, vel prolati verbi de gloria beatorum, de mortis dilatione, deque alio huiusmodi, sentit se velut immissa sagitta fortiter vulnerari, nesciens vndè, vel quomodò vibretur, illam tamen sentit ignitam in intimis suis præcordijs, vbi omnia quasi consumit, quæ transeundo reperit, statimque suspendit, & ligat potentias adeò, quod nulli alteri possint attendere, nisi ei, quod hanc pœnam augere potest. Intellectus namque clarè percipit causam huius pœnæ, ac doloris, scilicet absentiam Dei, cuius incremento ipse Deus cooperatur, viuam sui notitiam sic imprimens animæ, quod præ doloris inde causati sensu gemebundæ voces exprimantur, corpus maximè debilitetur, ac veluti immobile maneat. Vix nisi expertus capere potest, quomodò in anima tam intensa pœna, simulque tam deliciosa reperiatur, quæ vix remedium habere potest. Vndè anima potest Deo dicere cum Iob: *mirabiliter me crucias*. Solùm aliquod inde solamen caperet, si reperiret expertum, cum quo de suo vehementi tormento tractaret. Videre enim, quod nullus ipsi de illo conquerenti credit, ipsam auget pœnam. Quare societas aliorum tunc displicet, solitudo grauis est. Hæc autem pœna magno raptu, vel aliqua cœlesti visione solet terminari, qua Deus consolatur, & corroborat animam.

89 Septimus effectus est quidam mentis iubilus, & quidam gradus orationis extraordinarius, quem anima capere non potest, & multò minùs exprimere; nouit tamen in confuso esse magnam potentiarum vnionem, quæ tamen à Domino liberæ relinquuntur, vt communicatis fruantur delicijs, quæ etiam ad sensum quodammodò redundant, vix aduertentes vndè procedant. Credit se tunc securam, & meritò; non enim possibile videtur, quod tantus iubilus mentis in intimo ipsius centro resonans cum tam profunda pace, cum tam ineffabili lætitia, quæ ad laudandum Deum omnes inuitat, possit ab alio, quàm a Deo procedere. Vellet D. Franciscum imitari, qui per campos discurrens, se Dei præconem dicebat, & diuinas laudes incessanter decantabat.

90 Effectus autem corporei sunt interdùm lachrymarum profusio, *si tamen*, inquit D. Bernardus, *in scala, istæ dicendæ sunt lachrymæ, & non potius interioris desuper infusi superfluens abundantia, & ad interioris ablutionis indicium exterioris hominis purgamentum. Vt sicut in Baptismo puerorum per exteriorem ablutionem significatur, & figuratur interior animæ ablutio, ita hic è contra exteriorem ablutionem interior præcedat purgatio.*

91 Item ex tanto contemplationis excessus, amorisque impetu, qualis in ecstasi mystica, mysticoque raptu reperitur, generantur per redundantiam quandam in parte sensitiua, ac corpore languor, debilitas, mœror, & macies, detestatio corporei alimenti, impotentia vsus, ac motus membrorum, ac sensuum, & totius corporis rigor.

92 Amplius. Quoniam amor ingreditur vbi scientia permanet foris, dum mens contemplationi mysticæ est intenta, inflammato, & velut commoto, ac irritato amore, incipit amor ipse quodammodo ebullire, ac superferuere, suaque sacra violentia totum corpus concutere. Quod autem feruet, quadam caloris, ac desiderij sui violentia extra se ipsum proijcitur, ac supra se tollitur, quasi ibi esse dedignetur. Vndè in raptis eleuatur corpus, deprimitur, in terra extenditur, immotum hæret, expallescit subitò, rubore suffunditur. Et stupor quidam mysticus, loquendo de anima ad hos raptus eleuata, siue melius de corpore talis animæ, sic ait: *Ideò in raptu aut sedet, aut in loco, vbi erat ceu columna quadam immota perstat. Interdum cadens in faciem prosternitur. Interdum vi spiritus in aera leuatur. Interdum manus, & brachia in altum leuat, aut alijs modis insuetis vehementiam interioris motionis ostentat*, alijsque similibus motibus afficitur, valdè tamen distinctis ab illis, qui interdum in fanaticis, & arreptitijs videri solent. Cùm enim hi gestibus, ac motibus indecoris sæpè rapiantur, & in ipso raptu verba proferant inutilia, confusa, inepta, & indiscreta, qui in mysticia à diuino proueniunt Spiritu, nonnisi summam spirant grauitatem, decentiam, ac sanctitatem.

93 Prouenit hæc raptuum diuersitas primùm ex eorum causa, quæ est ipse Deus, qui spirat, quomodò vult. Deinde ex feruore amoris, ideòque quo maior, vel minor est amor, eò sunt differentes raptus, qui ex eo ducunt originem. Idem dicendum est, si cum Richardo *lib.5. de contempl.* censeamus, hos raptus oriri ex altera ex his causis, vel præ magnitudine deuotionis, vel præ magnitudine admirationis, vel præ magnitudine exultationis. Sic S. Dominicus, S. Franciscus, S. Ignatius, & alij subleuati in aera, & de S. Brigitta refertur in eius reuelationibus inter extrauagantes *cap.55.* Daniel cecidit prostratus *cap.10.* dicens: *Iacebam consternatus super faciem meam*. S. Ioannes Euangelista *Apocal.1.* in visione, quam habuit de illo Angelo dixit: *Cecidi ad pedes eius, tanquam mortuus*. S. Amon, pater Monachorum montis Nitriæ raptus in ecstasi pertransijt sine naue flumen Lycum ex Palladio *de vit. Patr. lib.8. cap.8.* Et in Concilio Constantinopolitano 5. in epistola Felicis Papæ legitur, quod dum terrçmotu Constantinopolitana Ciuitas quateretur, infantulus, toto populo spectante cum Proclo Ciuitatis Episcopo, vnius horæ spatio in cœlum raptus esset, ibique Sacrum Trisagium audiuisset, est ei iniunctum, vt laudationem illam populo indicaret. Quo facto Ciuitas liberata est. Has similesque ecstasium, & raptuum differentiæ legi possunt in illis, quos habuit S. Brigitta, vt annotatur in epistola Episcopi Giennensis ad Reges, quæ habetur in prologo libri octaui reuelationum eiusdem Sanctæ *cap.4.*

94 Modus verò obseruandus in describendo, & annotando, quæ proferuntur in ecstasi, & raptu, ille prudentior, ac certior videtur, quod scilicet Confessores, alijue viri pietate, ac doctrina insignes scribant, & annotent ea omnia, quæ in ecstasi, & raptu proferuntur, ac fiunt cum omnibus circumstantijs tam vocis,

quàm

quàm gestuum, vt deinde legantur, examinentur, & approbentur à viris spiritualibus, ac doctis. Quod semper Religiosissimè obseruatum est in Ecclesia, vt videre est in reuelationibus, visionibus, ac huiusmodi intelligentijs S. Geltrudis, approbatis, & publicatis à viris grauissimis, nominatim à Ioanne Lamspergio Carthusiano, & à Leandro Granatensi, qui scripserunt eius vitam. S. Catharinæ Senensis visis, & approbatis à Raymundo Capuano, Generali Magistro Ordinis S. Dominici, à Stephano Senensi, Priore Carthusiæ Ticinensis, & à Laurentio Surio, alijsque. S. Hildegardis à Theodorico Abbate Benedictino, & ab Eugenio III. & à D. Bernardo, qui eam cultu præcipuo venerabatur. S. Brigittæ à Bonifacio IX. in Bulla eius canonizationis, à Cardinali Turrecremata, viro doctissimo in Epistola, quam hac de re scripsit, & speciatim in earum propugnatione, à venerabili viro Matthia Suueco, & à Concilio Constantiensi, & Basiliensi, vt affirmat Blosius *in monilic. cap.* 14. Corduba *lib.* 10. *q.* 44. Sanderus *lib.* 6. *visib. Monarch. n.* 1046. Mendoza *in quolib. quæst.* 5. & alij. Idem obseruatum in S. Theresia, cuius ecstases, & raptus approbarunt doctissimi, ac probatissimi viri, nempè S. Ludouicus Beltramus, S. Petrus de Alcantara, S. Franciscus Borgia, Dominicus Bagnes, Bartholomæus de Medina, Cathedratici Salmanticenses, Luisius de Leone, Franciscus de Ribera, Henricus Henriquez, alijque plures.

95 Quò igitur dœmones se in Angelos lucis sæpè transformantes, diuinasque operationes æmulantes fraudolentiùs homines etiam pios, & Sanctos decipere conantur innumeris imaginationis figmentis, sensuumque externorum illusionibus, tantò diligentiùs, ac sollicitiùs magistri spirituales semper nos varias edocere studuerunt regulas, aut signa ex diuinarum Scripturarum, & Sanctorum Patrum præscripto, quibus nos contra omnes diaboli insidias præmunirent, falsasque eius impressiones à Diuinis, & supernaturalibus discernere possemus.

96 Quoniam autem huiusmodi discretio dupliciter fieri potest. Primò ex lumine diuinitùs infuso, quod pertinet ad gratiam gratis datam, cui si accedat Diuina reuelatio, omninò certum, & ineffabile est absque alia regula eius iudicium. Secundò theologicè, seu per modum artis, & doctrinæ, examinatis scilicet supradictis regulis, aut signis, ideò de hac discretione agemus in præsenti, quæ, licèt directè, ac immediatè ad gratiam gratis data non pertineat, ad eam tamen reducitur, quatenus præceptis vtitur, ac regulis Diuinæ Scripturæ innixis, quæuè viri sapientissimi præter scientiam, & naturale iudicium, spiritu etiam veritatis cœlitus imbuti in suis lucubrationibus reliquerunt. Quamuis autem ex his certum omninò, & irrefragabile iudicium ferri semper non possit, moralis tamen, ac prudentialis certitudo illi non deest, si ritè iuxta rei propositæ naturam diligenter examinentur, imploratoque humiliter Diuino auxilio. Respicit enim Deus animam humilem, & si impressio ab ipso est, nunquam permittet, vt eius veritas elidatur. Si verò falsa, & à malo spiritu, quod præualeat. Præcipuas igitur ex his regulis colligemus, claritatisque gratia ad certas classes reducemus, sequuti P. Philippum à Sanctissima Trinitate, virum probum, ac disertum.

97 Prima erit earum, quæ se tenent ex parte subiecti, siue illorum, qui tales ecstases, raptus, & huiusmodi impressiones patiuntur. Nam attendendum est primò, num sint fœminæ, quæ in hac re capaciores sunt deceptionis, tum ex naturali earum complexione, quæ cum sit humidior, ac vehementiæ passionum, & affectuum magis obnoxia, & ipsæ ratione minùs polleant, vndè plerumque putant se videre, quæ cupiunt, oririque à veritate, quod ab animi passionibus prouenit, non est difficile dœmoni, eas primùm decipere, & per easdem alios etiam doctissimos viros in errorem inducere. Quò circa D. Hieronymus *in Epist. ad Ctesiphontem* ait, omnes hæreses mulierculatum ope aut inuentas, aut disseminatas fuisse. Tum ex nimia, qua sibi persuadent credulitate, se diuina pati ob quemcumque deuotionis motum, vel affectum. Tum denique ex affectata sanctitate, quæ est vna ex præcipuis fœminarum tentationibus, cui plures varijs temporibus miserabiliter succubuisse pluſquam satis patet ex varijs historijs. Quamobrem in diuinis impressionibus ab alijs discernendis accuratè in fœminis consideranda est tum naturalis, tum moralis earum dispositio, an sint vagæ, garrulæ, impatientes, superbæ, auaræ, an aliquam vel minimam impudicitiæ notam, aut suspicionem præbeant, seque contra præceptum Apostoli in officium docendi, & prædicandi vltrò se ingerant, & non iussæ, & sic de similibus.

98 Secundò licèt in fœminis diligentiùs, in viris tamen non omittenda est constitutionis corporalis exploratio. Etenim facilè decipi possunt qui melancholici sunt, vel atra bili abundant, quæ deprauare phantasiam solet, variasque imagines turbatis sensibus immittere adeò, vt vigilantes sibi somnia fingant, atque ea se videre, & audire putent, quæ tamen re vera nec visa, neque audita percipiunt. Idem nonnunquam contingit parum firma valetudine vtentibus, nec non ijs, qui turbidæ, ac vehementis sunt imaginationis. Ex longa pariter inedia, crebrisque ieiunijs, ac immoderatis vigilijs exiccato cerebro, dissipatisque spiritibus inania phantasmata plerumque repræsentantur, quibus illusam mentem, tanquam diuinis reuelationibus pertinaciter adhætere satis frequens testatur experientia.

99 Verùm multò magis adhuc tam in viris, quàm in fœminis diuinas passiones patientibus, refert examinare dispositionem eorum moralem, vtrum scilicet studio virtutum, & orationis sedulò incumbant, carnem suam macerent, gaudeant in tribulationibus, infirmitatibus, & oblocutionibus, vel murmurationibus de seipsis, solitudinem ament, abhorrentes ab hominum conuersatione, & ab omni prorsus rerum terrenarum affectu. Item vtrum viuant proprio arbitrio, vel sub obedientia magistri spiritualis. Vtrùm dociles, diuinæ siquidem impressiones, vel instinctus animam docilem reddunt, aliorumque sententiæ, & consilijs, seniorum præsertim, ac Superiorum acquiescentem iusta illud *Isaiæ* 50. *Dominus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abij.* Nec refert, quod qui docent, & dirigunt aliquando minùs docti, ac prudentes sint, quàm par est. Nam sicut ait Ioannes Climacus *gradu* 26. Deus non est iniquus, vt animas, quæ per fidem, ac simplicitatem alterius se consilio, & iudicio similiter subijciunt, decipi patiatur; quare dicentes se alieno iudicio non credere; quia de suo certi sunt per occultam Dei reuelationem, facilè decipi possunt, valdèque suspectæ esse debent, quas patiuntur, impressiones. Ne enim decipiamur ordinatiè omnis nostra motio ad Superiorem, ac peritorum examen, & iudicium referri debet. Proptereàque Christus admonuit nos *Luc.* 11. vt caueamus, ne lumen, quod in nobis est, tenebræ fiant, hoc est, ne mens, quæ docilitate, & obedientia comitantibus pro lumine nobis est, proprij iudicij tenebris, veluti caligine offundatur. Monitum quippè Sapientis est *prouerb.* 3. *v.* 5. *Ne innitaris prudentiæ tuæ.* Vndè rectè Cassianus *collat.* 2. *cap.* 11. ait: *nullo alio vitio tam præcipitem diabolus monachum pertrahit, ac perducit ad mortem, quàm cum neglectis consilijs seniorum in suo iudicio persuaserit, ac definitione, doctrinaue confidere.* Et meritò, vt scribit D. Bernardus ad Ogerium *Ep.* 87. *quia, qui se sibi magistrum constituit, stultò se discipulum subdit.*

100 Demum in persona, cui facta ecstasis, raptus, visio, reuelatio dicitur, attendendum est, an solida, & profunda humilitate prædita sit. Vera enim reuelatio, verusque in nobis regnans Dei Spiritus humanæ miseriæ, & imbecillitatis agnitionem, atque adeò perfectam humilitatem parit, &, vt S. Macharius Ægyptius ait *homil.* 10. *anima, quæ verè Deum, ac Christum diligit, licèt mille iustitiæ opera ediderit, licèt dona Spiritus varia, aut etiam reuelationes cœlestes consequi digna habeatur, ita se gerit, ac si nihil fecerit, & nihil haberet propter immensam, & insatiabilem dilectionem.* Quia autem aliud est superbiam humilitati oppositam ex reuelatione in eo illam habente oriri, aliud post reuelationem ad eam dia-

bolica

bolica fraude moueri, aduertendum est, primum quidem falsæ reuelationis argumenmin esse; alterum nequaquam, cùm ille præsertim, qui ad elationem excitatur, fortiter hosti resistit. Satis enim experientia patet aliquando sanctis, & diuinis impressionibus vel vitio naturæ, vel fraude dæmunis errores, ac vitia immisceri, sicut ratio nonnunquam sub veris principijs falsas efformat assumptiones.

101 Tertiò licèt manus diuina non sit alligata, spiretque, vbi vult diuinus Spiritus quia tamen paulatim ab imo ad summum, & ab imperfecto ad perfectum perducit, solet etiam ætatis, ac personarum rationem habere. Aliam enim sapientiam seni, aliam adolescenti, aliam incipientibus, aliam perfectis, aliam ei, qui alijs præest, aliam ei, qui paret, & ab alterius imperio pendet, impertit. Dæmon autem ex aduerso nullum ordinem seruat, statim suggerendo mentis excessus, miracula, prophetias, vt hac ratione illaqueatas, rerumque nouarum studio illectas animas in superbiæ barathrum secum præcipitet. Item feruores intempestiuos suadendo, quibus nimia abstinentia, ac immoderatis vigilijs, alijsque cruciatibus corpus penè conficiant, vndè postea viribus fractis, mentisque vigore eneruato in summam relaxationem labuntur. Propterea hæc omnia diligenter obseruanda sunt pro dignoscendis veris ac diuinis à falsis impressionibus. Tum quia primæ ordinariè concedi non solent, nisi iam perfectis, & in omni genere virtutum heroicè exercitatis. Tum quia incipientes cùm spiritu adhuc sint debiles, rerum diuinarum meditationi, cui assueti non erant, studiosiùs incumbentes ita plerumque illarum nouitate, ac suauitate afficiuntur, vt reliquorum omnium obliti extra sensus sustolli videantur, arcanaque Dei audire, quamuis ita non sit.

102 Quartò non desunt, qui velint etiam attendi, an qui extraordinarias habet impressiones sit pauper, vel diues, quatenus in pauperibus fictio, in diuitibus ambitio timenda est. Item sime senex, an puer, quatenus senes exhaustis viribus sæpiùs delirant; pueri verò, qui cerebro humidiori sunt, facilè commouentur, & falsa pro veris apprehendere solent.

103 Quintò denique non omittenda est aliarum impressionum, siquæ in aliquo præcesserunt, consideratio, vtrum nimirùm verè à Deo fuerint, an à peritis approbatæ, an vnquam diabolus eum deceperit, vel decipere tentarit. Cumque securiores cæteris sint illæ impressiones, vel instinctus, quibus voluntas mouetur, nulla præcedente imaginationis, vel intellectus operatione naturali, & consuetò fieri solita. Quod contingit, quando intellectus eo ipso puncto, vel momento illuminatur, quo voluntas impellitur, id etiam obseruandum est. Siquidem ex D. Thoma *1.p.q.111.ar.2.* & ex communi Theologorum sensu, mouere, ac immutare voluntatem solius Dei est, qui potest eam efficaciter inclinare quòcumque voluerit. Ab exteriori enim, & inefficaciter moueri tantùm potest ab Angelo siue bono, siue malo, vel proportionando obiectum, vel concitando passiones.

104 Secunda classis continet eas regulas, quæ se tenent ex parte obiecti, quarum prima est consensus rerum reuelatarum cum Sacris literis, cum diuinis, & Apostolicis traditionibus, cum moribus, ac definitionibus Ecclesiæ, dicente Apostolo ad *Galat.1.v.8.* quod si Angelus de Cœlo euangelizet nobis præter id, quod accepimus, anathema sit. Quapropter si aliquid vel minimum in reuelationibus reperiatur, quod his aduersetur, tanquam mendacium, & illusio reijciendum est. Sicque D. Epiphanius *her. 48.* Maximillæ reuelationibus credendum non esse affirmabat, quia Sacris literis non consonabant. Deinde cum sapientia à Deo reuelata, siue, vt ait D. Iacobus *cap.3.* quæ desursum est, sapientia primùm pudica sit, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, & fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione, vt quæ habet has conditiones, & has virtutes excitat reuelatio, non potest non esse à Deo; ita per oppositum à maligno oritur Spiritu, quæ ad lites, & contentiones, ad curas sæculi, ad vanitatem, ad pertinaciam, aliaque similia impellit. Vide D. Bernardum *serm. 23. de diuers.*

105 Secunda. Internas cogitationes, & cordis secreta nullo exteriori signo manifestata intelligere, & pandere, argumentum est diuinæ reuelationis, cùm solus Deus penetret corda hominum, & quæ in ipsis latent, seruis suis reuelet. Quia autem quæ à nobis remota sunt, & longiùs dissita, plura item occulta, & arcana possunt etiam dœmones cognoscere, tunc aliquale erit argumentum diuini Spiritus, & impressionis, siue ea diuinitùs sciri, si certum habeatur experimentum de illius, cui reuelantur, perfecta charitate, & humilitate. Nam si tali cognitione foueretur inanis gloria, & curiositas, dubium non esset, quin à diabolo prouenirет.

106 Tertia. Impressio, vel instinctus ad bonum, in quo nihil mali appareat, nec quod maius bonum impediat, aut agenti, eiusque statui conueniat, non leue est indicium diuini Spiritus impellentis. Quia tamen bonum est ex integra causa, nec ita facilè comprehenditur quæ sit exacta, & perfecta operis rectitudo; deinde sæpè motus ab initio boni in ipso progressu, vel naturæ corruptæ vi, vel dæmonis impulsu, in malum degenerant, in hoc diligentissimum adhibendum est examen, an scilicet omnes circumstantiæ in ipsum bonum consentiant, an principium, medium, & finis eodem tenore procedant. Qua ratione dicitur in lectionibus Officij S. Theresiæ, eam Christo consiliante maximè arduum votum emisisse efficiendi semper, quicquid perfectius esse intelligeret.

107 Quarta. Diuo Benedicto *cap.7. regulæ* octauum humilitatis gradum in hoc constituente: *Si nihil agat monachus, nisi quod communis Monasterij regula, vel maiorum cohortantur exempla.* Et antiquis propterea monachis apud Cassianum *lib. 1. instit. cap. 3.* vnanimiter sentientibus, vitam singularem noxiam esse, magisque vanitatis speciem, quàm virtutis præseferre. Quod patet tum ex suauitate diuinæ Prouidentiæ, quæ viam communem instituit in vnoquoque statu pro salute omnium. Tum ex malitia diaboli, qui ad res nouas, curiosas, & inusitatas instigat, quæ admirationem afferant, & sanctitatis opinionem concilient, vt à solidarum virtutum exercitio remoueat, & inducat in vanitatem. Tum ex prauitate nostræ naturæ, quæ peculiaribus exercitijs supra reliquos cupimus apparere, & non esse sicut cæteri homines. Tum denique ex conditione ipsarum naturarum singularium, quæ cum raræ sint, minùs cognoscuntur, ideòque illusionibus, ac deceptionibus subiectæ sunt. Vt state super stationem suam, operarique indefessè ad exempla maiorum, conuenientia statui, & ordini, in quo quis à Deo positus est, clarum est indicium diuinæ impressionis, seu spiritus boni deducentis eum in terram rectam. Ita per oppositum redolentia singularitatem plerumque diabolici instinctus sunt effectus, indubitatè autem si aliquam superstitionem inuoluant.

108 Quia tamen ex Sacris literis, & ex historijs Ecclesiasticis constat, etiam Spiritum Dei mouere ad aliquas res mirabiles, & singulares, quæ communem operandi modum excedunt, siue transgrediuntur terminos, quos posuerunt Patres nostri, sicut præceptum fuit Abrahæ, vt filium immolaret: Isaiæ vt nudus per vicos, & plateas Ciuitatis ambularet: Eliæ inspiratum, vt ignem è Cœlo peteret, quo quinquaginta viri consumpti sunt, duobus verò Stylitis Danieli, & Simoni ad vitam in columna degendam, & sic de alijs; non idcircò huiusmodi instinctus nullum aliàs inuoluentes malum, statim damnandi sunt, sed pro diuinitùs inspiratis, ac reuelatis habendi, si vocati ad similia excellenti sanctitate emineant, semperque in ea magis proficiant heroico virtutum internarum exercitio.

109 Quinta. Qui se per visum roseo serto redimitos à Christo, vel a Beatissima Virgine, vel etiam Angelis asserunt, aut annulo, vel torque insignitos, nisi sanctissimæ vitæ sint, quæ solùm præditis leguntur concessæ similes gratiæ, reijci debent, tanquam propriæ imaginationis figmento, aut diabolica fraude decepti. Idemque sentiendum est de stigmatibus, quæ arte dœmonis fingi posse aliquot exemplis manifestum

est

est apud Raynaudum libello *de stigmatibus*.

110 Sexta. Quamuis somnia diuersas babeant causas intrinsecas, & extriosecas, maxima autem illorum pars ex varia, & incomposita Spirituum animalium, specierumque sensibilium per cetebri anfractus vagantium agitatione, temerariaque, & fortuita occurrentia eueniaor, atque adeò nihil significent, nec vllam eum futuris connexionem habeant, vndè Scripturæ Sacræ nullam eorum rationem haberi volunt *Leuit*. 19. & *Deuter*. 18. Quia tamen ex eisdem Scripturis multas diuinas impressiones, seu reuelationes in somnijs contigisse habemus, vt quæ inutilia, superstitiosa, vana suggerunt, quæ tetra, horribilia, obscœoa, ridicula, & monstruosa repræsentant, vel ad malum quocumque modo prouocant, aut etiam quibus futura prædicuntur, quæ postea ex euentu falsa dignoscuntur, vel à natura, vel à dæmone esse euidens est. Ita è contra si quæ per somnium innotescunt, eius generis sint, vt nonnisi à Deo reuelari possint, cuiusmodi sunt arcana cordium, intimæ cogitationes, futura contingentia, quæ peodent à libero arbitrio, & quæcumque hominum cognitionem excedunt, nisi fortè talia fuerint, quæ diabolus ex coniecturis, vel aliundè scire possit, huiusmodi somnia diuina esse, certum est.

111 Aduertendum est tamen, somnia diuina, eaque præsertim, quæ futura præsagiunt, rarissima esse, & nonnisi ob aliquam insignem causam, quæ ad publicam vtilitatem spectet, immitti solere. Cùm autem in modo, quo contingunt somnia etiam diuina, magna sit diuersitas; nam aliquando placidissimè, aliquando cum ingenti corporis, & animi commotiooe, atque horrore efficiuntur. Aliquando datom est alicui somoium, sed non eius intelligentia, sicut Pharaoni, & Nabuchodonosor. Aliquando vtrumque, sicut Prophetis, vt docet D. Thomas 2. 2. q. 173. inde est, quod tutiora, & certiota diuinorum somniorum indicia desumenda sunt ex ipsis rebus in somnio ostensis, ac reuelatis.

112 Septima. Quia veritas prophetiæ in reipsa à Deo reuelata consistit, non in eius intelligentia, semper enim verum est, quod summa, & incommutabilis veritas dicit, quamuis ab homine non intelligatur, neque repugnat, quod reuelatio sit vera, & à Deo; eius autem intelligentia, & explicatio falsa, & ab homine, qui eam aliter, quàm Deus intelligat, iotetpretetur. Huius rei celeberrimum habetur exemplum in vita D. Bernardi *lib*. 3. *cap*. 4. circa indictum ab eo bellum sacrum, cuius expeditio licèt tot miraculis confirmata, infelicem tamen sortita est exitum. Nam tanta hominum multitudo, quæ certam sibi pollicebatur victoriam, dissipata est, & vincentibus infidelibus iusto Dei iudicio Christiani milites interierunt; vndè coostat, aliud hominum, aliud Dei consilium fuisse. Nam Deo iubente, & voluntatem suam miraculis significante, exercitus Christianorum congregatus est, sed homines, qui terrena sapiunt, gloriam, diuitias, & Regni Hierosolymitani recuperationem præstituerant, Deus verò æternam eorum salutem, qui in illa expeditione pro fide, & pro Ecclesia perempti sunt, prout Ioannes Casemarij Abbas scripsit ad D. Bernardum *Ep*. 133. de qua re etiam Baronius. Ita, inquam, re se habente, quod prophetia, aut reuelatio vera sit, & diuina, certique etiam simus de illa, sed vera eius significatio, reique euentus lateat, sicut accidit in prædicta expeditione, cui annumerari possunt quorundam Sanctorum prophetiæ, ac reuelationes de futura Ecclesiæ reformatione, quæ hactenus nullum effectum habuerunt, vel quia tempus à Deo statutum nondum aduenit, vel quia malitia hominum illius obicem posuit, vel nondum est completa. Id quoque diligenter aduertendum est in discerneodis diuinis reuelationibus, nec propterea tales dici non debere, quod veram earum significationem homines ignorantes falsò illas explicent, vel aliter, quàm Deus intelligat, aliquando interpretentur.

113 Octaua. In visionibus corporeis, si forma corporis indecens, & gestum parum modesti exhibentur, si animus turbatus ostenditur, vultus terrieus, deformis, & iratus, si vox stridula, confusa, obscura, ignota auditur, aliaque similia percipiuntur, manifestum est dæmonum spectra esse. Cùm autem humana forma omnibus spectris communis sit, si atra, deformis, mutila, & inusitata sit, malum sub ea Spiritum latere demonstrat. Suspecta etiam habenda est quælibet visio, aut apparitio sub specie mulieris, nisi B. Virginis, & Sanctarum sit, quæ adhuc examinanda est, transfigurante se quoque dæmone aliquando in illas. Tandem forma bruti, vel monstri, nonnisi diabolo conuenit, quemadmodum & rugitus, grunnitus, stridores, clamores, tumultus, voces inarticulatæ, blasphemiæ, imprecationes, conuicia, aliaque similia, de quibus Petrus Thyreus *de spectris*.

114 Nona. Valdè suspectæ esse debeot omnes impressiones, ac reuelationes, quibus illa reuelari frequenter maximè dicuntur, quæ nonnisi raro manifestari solent, & quæ scire non expedit. Huiusmodi sunt certitudo salutis, vel æternæ damnationis, confirmatio in gratia, gradus Sanctitatis, ad quem aliquis peruenerit, & alia eiusdem generis. Sic D. Gregorius *lib*. 6. *Ep*. 22. cuiusdam nobilis mulieris scire cupientis, an peccata sua essent dimissa, curiositatem reprehendit. At ordinariè falsæ sunt, quando in illis manifestantur occulta aliorum peccata, quæ scire nihil prodest, si præsertim ad ea euulganda ablque vlla vtilitate publica, vel priuata quis impellatur. Quod si alicui detegantur, vt peccatorem arguat, aut inde quid resultet ad gloriam Dei, bonumque spirituale aliorum, subsistere nibilominùs debet, & correctionem facere, & peccata manifestare, donec præmisso diligenti examine, adhibitoque peritorum consilio, & iudicio, certò cogooscat, à quo Spiritu sit illa reuelatio, & motio.

115 Tertia classis eas complectitur regulas, quæ se tenent ex parte operum, vel effectuum, dicente enim Domino *Matth*. 7. *à fructibus eorum cognoscetis eos*, cuius dicti rationem reddens, ait: *non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus*, latentes hominum motiones, vel impressiones melius à quonam sint principio bono, vel malo dignosci non possunt, quàm ab effectibus, aut inde secutis operibus.

116 Prima igitur regula sit, sedulò vniuersim respicere, num actiones, ad quas homo se impelli sentit, noo solùm sint in se bonæ, & conformes præceptis Dei, & Ecclesiæ, verùm etiam an sint confotmes gratiæ, & lumini, alijsque diuinis perceptionibus, quibus ille à Spiritu Sancto agitur, & pertrahitur, sitque in illis stabilis, & immobilis; talia enim ordinariè boni Spiritus suot indicium. Peruersi autem eùm mens perpetuò fluctuans est, infirmaque adhue, & inualida ad ardua, & excelsa conscendere nititur, cùm vix in imo sit.

117 Secunda. Aliquid mirabile, & præter consuetum ordinem experiri, & tamen id non pro certo habere, sed potiùs timere, ideòque libentiùs cum illis agere, qui minùs creduli, & magis timidi sunt. Talia oon solùm non petere, aut desiderare, vel complacentiam in illis non habere, sed magis se indignum illis existimare, precarique Deum, vt ad perfectionem via consueta conducat, illa humiliter Superiori, aut viris doctis aperire, aliaque similia, quæ à S. Theresia præstita fuisse legimus in eius vita, sunt effectus, quasi certi, atque adeò indicia, & argumenta boni Spiritus, diuinarumque impressionum, mali autem, ac peruersi omnia illis aduersa.

118 Tertia. Ita heroicum virtutum omnium exercitium est certum diuinatum in his, qui illas patiuntur, impressionum signum, vt tamen Sancti principaliter id charitati, humilitati, misericordiæ, & pietati erga proximum eo etiam tempore, quo iustitia in illum exercenda est, attribuant. De quo videri potest D. Augustinus *tr*. 8. *in Ep*. 1. *Ioan*. D. Gregorius *homil*. 34. *in Euangel*. necnon D. Bernardus *ser*. 49. *in Cantic*. docens tamen, quod vbi feruidior, & vehementior est Spiritus, profusiorque charitas, eò vigilantiori opus scientia est, quæ Spiritum temperet, ordinet charitatem. Vndè quædam pia mulier apud Gersonem *de simplic. cord. not*. 19. dicebat: *Nihil mihi magis suspectum, quàm amor etiam erga Deum*. Quatenus quò amor vehementior est, eò faciliùs præcipitat, & difficiliùs regitur.

119 Quarta. Vt ad res tantùm externas impelli, quæ videantur ab hominibus, interna reformatione relicta,

est

est signum certum diabolicæ suggestionis, valdè autem dubium ad regimen animarum incitari. Ita ex aduerso istud fugere, omnesque dignitates, nisi obedientia, cui resisti non potest, aliud suadeat, nec opera grandia, & mirabilia aggredi, nisi prius posito propriæ perfectionis, solidæque humilitatis fundamento, diuinam arguit impressionem. Siquidem Deus, cùm opera grandia, & mirabilia alicui inspirat, & ad ea mouet, à Spiritu interno incipere solet, replendo animam præclaris donis.

120 Quinta. Licèt interdum contingat in diuinis impressionibus, quod gratiæ, & consolationes spirituales ad corpus, & sensus redundent iuxta illud *Psal.* 83. *Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum*. Quemadmodum enim tabescere solet corpus, cùm tristatur anima; ita etiam interiori dulcedine per redundantiam sensus afficiuntur. Huiusmodi tamen suauitas, aut dulcedo non sunt certum semper diuinarum impressionum argumentum, quin potiùs sunt subiectæ illusionibus, ac seductionibus malignorum Spirituum, indeque forsan Illuminatorum, ac Begardorum sordes, ac turpitudines originem habuerunt. Vndè D. Bonauentura *de proces. Religios. tr. 7. cap. 18.* sic ait; *Quidam decepti à seductorijs spiritibus, vel proprijs falsis opinionibus putant sibi apparere Christum, vel eius gloriosam Genitricem, & non solum amplexibus, & osculis, sed etiam alijs indecentibus gestibus, & actibus ab eis demulceri, vt sicut Spiritus ipsorum interius ab ipsis consolatur spiritualiter, ita & caro exterius sibi congruo oblectationis sensu consoletur. Quod non solùm est falsum, sed etiam blasphemia grauis esse comprobatur*. Tum addit: *De his verò, qui cum aliquando dulcedinem spiritualem sentiunt, continuò etiam carnalis delectationis pruritu illecti fœdantur, nescio quid iudicem, nisi quod potiùs eligo illis carere floribus, quos de luti sordibus legere deberem. Et sicut illos damnare non audeo, qui inuiti quandoque in huiusmodi spiritualibus affectionibus carnalis fluxus liquore maculantur, ita excusare eos nescio, qui tali fluxu ex consensu delectantur, cum qualiscumque eorum intentio videatur*.

121 Potiùs igitur cum ex peccato originali ad sensuum delectationem proni simus, illa bona cēsenda est impressio, quæ à voluptatibus retrahit, & ad laborem, ac crucem trahit. Sic D. Paulus 2. *Corinth.* 12. ait: *Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo*. Et D. Bernardus *ser. 25. in Cantic. Grata ignominia Crucis ei, qui Crucifixo ingratus non est*. Vndè si quando permisit Deus aliquos Sanctos, & Sanctas carnaliter tentari, vt in eorum actis legitur, id non fuit, vt vel minimam inde perciperent sensus oblectationem, verùm ad agonem, ad maiorem eorum desolationem, & afflictionem, indeque animæ purgationem.

122 Sexta. Quæ in impressionibus excitantur lachrymæ, non arguunt semper eas esse à Spiritu Sancto, cùm alij sint fontes, vndè promuntur. Primò enim ex tenera, & molli natura, quæ facilè mouetur ad commiserationem, profluere possunt, talesque vt plurimum steriles sunt, & citò arescunt. Secundò astu dæmonis commouentis humores nasci quoque possunt, eòque tendunt, vt ad hypocrisim, & superbiam, ac tandem ad extremam perniciem inducant. Sicque sæpè dæmones peccatoribus facilitate flendi illudunt, vt inde falsam concipiant fiduciam non defuturæ sibi in extremo vitæ contritionis; quæ autem sunt à Spiritu Sancto, qui, vt ait Apostolus, postulat, hoc est postulare nos facit gemitibus inenarrabilibus, quod est donum lachrymarum à Sanctis Patribus tantoperè commendatum, in hoc ab alijs distinguuntur ex D. Gregorio *lib. 5. dial. cap.* 34. quod ex timore, & amore procedunt, vel ex D. Bernardo *ser. 3. de Epiph.* ex deuotione, pœnitentia, & fraterna compassione; quare ad discernendas veras à falsis lachrymas, seù num à Deo, an ab alijs sint causis, earum præcipuè motiuum attendi debet, & ijs, qui diuinitùs illis donantur cum gratiarum actione tale suscipientibus donum, duo vitanda sunt extrema. Vnum complacentiæ, & arrogantiæ, ne scilicet in illo nimis sibi complaceant, & extollantur, suamue inde Sanctitatem, & profectum spiritualem nutriantur. Alterum pusillanimitatis, & diffidentiæ, ne fortè putent actum esse de perfectione, & salute sua, si illud desit, siue à Deo illis subtrahatur. Vbertas namque lachrymarum neminem Sanctum facit, nec inopia peccatorem.

123 Septima. Vbi in visionibus, & apparitionibus, alijsque impressionibus consolatio in anima relinquitur, nulla præcedente eius causa, certum est argumentum, illas à Deo esse. Proprium est enim illius suam ingredi creaturam, & illam in amorem sui totam conuertere. Tunc autem nulla causa præcedere dicitur, quando nec sensibus, neque intellectui, neque voluntati quidpiam obiectum est quod huiusmodi consolationem causare possit.

124 Octaua. Si post timorē successerit gaudium, à Domino venisse auxilium docuit S. Antonius, vt habetur in eius vita; quia securitas animæ præsentis Maiestatis indicium est. Si autem incussa formido permanserit, hostis est, qui videtur. Hanc regulam pro discernendis veris à falsis impressionibus, cui subscribitur D. Bernardus *ser. de vtil. verb. Dei, sonans*, inquiens; *in auribus animæ vox diuina conturbat, terret, diiudicatque, sed continuò, si benè aduerteris, viuificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat*, refert, & laudat D. Thomas 3. *p. q.* 30. *ar.* 3. *ad* 3. rationemque affert; quia ex hoc ipso, quod homo supra seipsum eleuatur, pars eius inferior debilitatur, ex quo prouenit perturbatio. Sicut etiam calore naturali ad interiora reducto, exteriora tremunt. Sic Daniel consternatus est initio visionis. Sic B. Virgo ad Angeli salutationem turbata est. Sic commotus est Zacharias viso Angelo, & timor irruit super eum. Sic Apostoli in transfiguratione Domini ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valdè. Sic denique Ioannes initio reuelationum cecidit, tanquam mortuus ex ingenti pauore valuti exanimatus.

125 Nona. Non exiguum est diuinæ impressionis argumentum, si ea reuelentur, & ad ea exercitia, & opera communiter amplectenda impellamur, quæ ætati, in qua degimus, sunt peculiariter accommodata, maximè ex vsu vniuersalis Ecclesiæ. Sicut nullum temporum delectum habere quoad plura accidentalia, & indifferentia, etiam in rebus Sacris, & Ecclesiasticis, sed potiùs contra communem Ecclesiæ vsum, cuius in his rebus eadem semper auctoritas fuit, propriæ sententiæ adhærere, velleque posteriora semper tempora ad priora reuocare, non videtur bonum sapere Spiritum, affectata maximè in hoc quadam singularitate, nec non aliorum contemptu.

126 Decima. In impressionibus locutiones aliquas inuoluentibus signum est, illas à Deo esse, si quæ audiuntur verba suum statim bonum consequantur effectum. Loquutio enim Dei efficacissima est, statimque effectum suum operatur. Viuus est enim sermo Dei, inquit Apostolus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animæ, & Spiritus, compagum quoque, & medullarum. Quapropter eodem momento, & loquitur Deus, & operatur, statimque efficit in anima, quod enunciat, vt si afflictæ, & anxiæ dicat: *Noli timere*, omnis protinùs mæstitia, omnis perturbatio sedatur. Et sic de alijs, quorum plura habentur exempla in actis Sanctorum.

127 Vndecima. Indicium quoque est diuinæ locutionis, cum in ea clariùs verba intelligantur, quàm si auribus exciperentur, & si quis ea audire recuset, & obluctetur, non potest tamen impedire, quin ipsa mente percipiat, & animam impellant, quò Deus vult. Item si quæ dicuntur, procul ab humana intelligentia remota sunt, breuissimoque temporis spatio adeò multa audiuntur, vt nullo modo potuerint ab humano ingenio tam citò excogitari, ac intelligi. Et tandem si verba audita memoria nunquam excidant.

128 Duodecima. Cùm impressiones diuinæ post se consolationem, summamque animæ quietem, & tranquillitatem relinquant, diabolicæ ex aduerso vanam initio securitatem afferunt, in fine ariditatem, diffidentiam diuini auxilij, & desperationem inducunt. Quia autem duo sunt genera hominum, bonorum & malorum, bonis ea suggerit, quæ molestiam, & scrupulos causent, malis ea, quæ desinant in sensuum delectationem. Ad illos asperè, & turbulenter ingreditur. Ad hos placidè, suauiter, ac benignè, quia iam sui sunt.

129 Decima tertia. Satis frequens, & ordinarium diabo-

licæ

licæ impressionis argumentum est ardens, & iodiscretum desiderium omnes ad Deum conuertendi, quàm tentationem communem esse, multisque causam irreparabilis ruinæ experientia constat. Nam cùm par esset, vt inquit S. Theresia *lib. vitæ suæ cap.* 13. quod post habita aliorum cura, sibi duntaxat incumberent, sedulòque attenderent, quomodo oporteat ambulare, & placere Deo, ipsi potiùs aliorum saluti procurandæ dant operam, cumque vix possint in via virtutis gressus figere, per difficiles semitas alios ducere audent. Certum est igitur semper bonum esse errantium conuersionem desiderare, at cum illi incumbere possit esse malum, magna in hoc cautio adhibenda est, vbi quis se ad illud munus impelli deprehendit, ne cum alijs prædicauerit, ipse reprobus efficiatur. De quo vide D. Bernardum *ser.* 18. *in Cant.* 13.

130 Decimaquarta. Quia dæmones, permittente Deo, nedum imaginarijs, ac sensibilibus impressionibus illudere hominibus possunt, verùm insuper corpus eorum obsidere, & ingredi, qui propterea energumeni, arreptitij, dæmoniaci, siue possessi appellantur. Cùm enim energema, seu operatio dæmonis in homine fiat dupliciter, nimirùm spiritualiter, quando cor hominis possidet, & in illo operatur, sicut in Euangelio dicitur intrasse in cor Iudæ, suggerens illi, vt Christum traderet; & corporaliter, idque vel extrinsecus per vexationes, & molestias homini forinsecus illatas, quæ operatio dicitur simplex obsessio; vel intrinsecus, quando hominem inuadit, iocusque vexat, & exagitat, quæ operatio dicitur simpliciter possessio. Vt enim aliquis verè sit energumenus, siue arreptitius, non sufficit vexatio extrinseca, sicut S. Iob, S. Antonium, atque alios Sanctos à dæmonibus molestatos fuisse legimus, sed requiritur, vt diabolus sit in illo intimè præsens, sicut motor in mobili, & in eo aliquid operetur.

131 Signa autem veræ possessionis dæmoniacæ, quam dari præter Sacras literas, & Ecclesiasticam historiam, omnium Doctorum consensus, ipsaque testatur experiencia, desumuntur ex quibusdam operationibus. Substantiæ enim spirituales, vt Theologi communiter docent cum D. Thoma, dicuntur esse in loco per suam operationem. Huiusmodi operationes sunt agrestes, & feri mores, vultus truculentus, clamores, & vlulatus, stupor membrorum, inquietudo, vitalium operationum priuatio, aliaque huiusmodi. Sed cum hæc signa sint æquiuoca inhabitancis dæmonis, & ad alias causas referri possint, atque adeò leuem tantùm generare suspicionem, vehementior oritur ex quibusdam alijs insolitis actionibus, vt cum quis in ignem deijcitur, vel in aquam, cùm laqueo, vel præcipitio vitam sibi adimere tentat, cùm catenas præduras frangit, vel onera vires superantia portat, cùm blasphemias profert, sacrarumque rerum præsentiam, & contactum horret.

132 Signa autem vniuoca, ac ferè certa sunt, cùm quis lingua peregrina loquitur, quam nunquam penitùs didicit; cùm literarum, atque artium ignarus legit, scribit, & ex arte siue musice cantat, aut de rebus altissimis differit, qui nunquam studuit; cùm occulta reuelat adeò ignota, vt nulla industria, vel humano ingenio sciri possunt, siue præterita sint, siue præsentia, siue futura; cùm eodem temporis momento, quo fiunt, enarrat, quæ facta sunt in remotissimis regionibus; cùm iussus recitare symbolum Apostolorum, vel petere veniam peccatorum omninò tenuit; cum cessante vexatione eorum, quæ dixit non recordatur, aut de his interrogatus nescit respondere. De quibus, atque alijs nos satis *tom.* 4.

133 Vtrùm autem Angeli Sancti possint ita possidere homines interiùs, sicut arreptitios, negant absolutè aliqui id fieri posse, non solùm per illapsum in animam, solius Dei proprium, quod omnes admittunt, verùm etiam in corpus. Licèt enim dubium non sit, quin Angeli Sancti operando in corpore hominis, sint intra terminos quantitatis illius, hoc tamen aiunt, non est illum obsidere, aliàs dum in Sanctis operantur, essent obsessi. Alij tamen affirmant, dummodò non sit cùm priuatione vsus rationis, quod malis Angelis competit. Quia potentior non est dæmon ad nocendum bono Angelo ad custodiendum, & hominem dirigendum. Quod igitur præstat dæmon in arreptitijs nocendo, multò magis hoc exhibere poterit bonus Angelus in his, quos regit adiuuando.

134 Decimaquinta. Consolationes spirituales, quæ in sola mente percipiuntur, etiam adultæ virtutis comites sunt, atque charitati dant incrementum, certum quidem sunt diuinarum impressionum argumentum; secus autem sensibiles, quas, etsi Deus aliquando suis largiatur, à dæmonibus tamen esse possunt, vel à natura, & malis communes. *Dulcis in Deum affectus*, inquit Richardus Victorinus de illis loquens *in Cantic. cap.* 6. *quodammodo carnalis est*, & *fallax*, & *humanitatis interdum potius, quàm gratia, cordis, quàm Spiritus, sensualitatis, quàm rationis*. Cuius satis clarum est signum, quando aliqui hac vbertate sensibilis consolationis repleti adeò indiscretè se gerunt, vt nimiùm indulgentes affectui, vel seipsos vltra vires externis pœnitentiæ operibus excrucient cùm notabili salutis corporalis damno, vndè postea vitæ spiritualis nausea vel multa temere statuant, & ad ea vota se obligent, quibus postea natura succombit, & illo impetu sedato seruari non possunt. Quando enim talia, & similia à Deo inspirantur, dat consequenter vires, vt postea executioni fideliter mandentur.

135 Decima sexta. In impressionibus cum ecstasi, vel rapto coniunctis, cùm rapta mens multitudine cogitationum, & speciebus creaturarum occupatur, aut distortis phantasmatibus perturbatur, signum est, eas à Deo non procedere. Nam in vero raptu in vnum Deum defixa mens, & in ipso mirabiliter subsistens, omnium obliuiscitur, quæ extra ipsam sunt, nec potest aliquid velle, nisi quod ipse vult. Tametsi in diuinis impressionibus ecstaticis aliqui per plures dies sine potu, & cibo permaneant, hoc tamen non probat, eas esse tales, nisi aliundè constet. Multas siquidem multorum historias referunt medici, qui citra miraculum absque cibo, & potu diù vixerunt, & incolumes fuerunt, de quo nos etiam *tom.* 4. & 7. plura diximus.

136 Decima septima. Si quod reuelatur eò tendat, vt opus aliquod grande, & inusitatum statuat, non statim ei reuelationi tanquam diuinæ credendum, sed ad iudicium Superiorum referenda est. Cùm sæpè etiam dæmones bonum aliquod suggerant, quod maius, & perfectius videtur, vt falsa eius specie mens decepta ab eo, quod verè bonum est, recedat, & malo sensim adhæreat, vel quæ propriæ vocationis, & professionis sunt, derelinquat. Vt dum vxori alligato suadetur vita eremitica, solitudini addicto gentium conuersio, & huiusmodi alia.

137 Decima octaua, & vltima regula. Quia in veris, ac diuinis impressionibus semper anima proficit in veritatis cognitione, & in doctrina, & scientia Sanctorum, propterea quando sermo hominis post illas cœlestem sapientiam redolet, non leue est veritatis earum argumentum; falsitatis autem quando quis per multa phantasmata, multasque ambages in sermone vagatur, verba grandia, magnifica, insitata profert, quibus non veritatem suadeat, sed admirationem in audientibus, sibique laudem concilier.

138 Ad quartam denique classem pertinent illæ regulæ, quæ desumuntur ex varijs circumstantijs, falsitatem, aut veritatem impressionum prodentibus. Quarum prima debet attendi penes quendam internum loquendi modum. Qui enim in illis cœlestes susurros interna cordis aure excipere videntur, signum est, illas à Deo esse; à maligno verò Spiritu, quando vox quasi de foris veniens, & Spiritus quidam auditur. Proprium est enim Dei in animam intimè illabi, diaboli extrinsecus aduenire.

139 Secunda desumitur ex parte modi mouendi. Deus enim in suis impressionibus bonos suauiter, malos asperè mouet. Dæmon autem in suis malos fouet, bonos terret. Vndè valdè obseruanda est dæmonis, & Spiritus similitudo, vel dissimilitudo; agunt enim contrario modo cum his, qui sibi contrarij sunt. Dæmon peccatoribus sæculi illecebras proponit, & sensuum delectationes, inanem spem diuinæ misericordiæ ingerit, vt differatur pœnitentia, & peccatorum cumulus augeatur. Iustos verò tanquam dissimiles scrupulis diuexat, vanoque metu, & varijs

varijs angoribus torquet, vt cum tædio, quæ Dei sunt, operentur, illaue deserant. At Deus maloa vtporè dissimiles duriùs pulsare solet, coosciemtiæ stimulis pungendo, mortis, ac inferni timore concutiendo, nullamque finendo in rebus sæculi habere quietem; bonos autem mulcet, adiunat, exhilarat. Sic D. Augustinus *lib. 11. Confess. cap. 9.* dicebat Deo: *Quid est illud, quod interlucet mihi, & percutit cor meum sine læsione, & inhorresco, & inardesco? Inhorresco, in quantum dissimilis ei sum. Inardesco, inquantum similis ei sum.*

136 Tertia est ex parte durationis. Impressiones enim diuinæ in anima, internaque iucunditas ex illis procedens, diuturnæ non sunt; quia mens diuini luminis claritate reuerberata ad seipsam statim reuocatur, & ad infirmitatis suæ tenebras fracta relabitur. Quare quod *Apocal. 8.* dicitur, factum esse silentium in cœlo quasi media hora, per hoc multi Patres mysticè significari volunt breuitatem quietis in rerum cœlestium contemplatione, aut reuelationibus, quas Deus Sanctis in hac vita concedit. Sicque D. Gregorius *lib. 5. moral. cap. 23.* explicat illud *Iob. 4. Et cum Spiritus me præsente transiret, inhorruerunt pili carnis mea. Non stat*, inquit, *sed transit Spiritus, quia supernam lucem nostra nobis contemplatio, & inhiantibus aperit, & mox infirmantibus abscondit. In hac siquidem vita quantalibet virtute quis profecerit, adhuc tamen corruptionis suæ stimulum sentit.* Vndè durum est, parumque Sanctorum doctrinæ consentaneum, nempè S. Augustini *lib. 10. Confess. cap. 45.* D. Bernardi, qui docent breuem esse mentis subleuationem, ac vnionem cum Deo, quia statim decidit anima ab illa quietis sublimitate pondere corporis. Quocirca suspectæ esse debent illorum impressiones, quas semper se habere, actualemque in illis cum Deo vnionem gloriantur. Etsi enim legamus, fuisse nonnullos eximiæ, & heroicæ perfectionis Sanctos, qui per plures horas, aut etiam dies ex speciali Dei gratia intimam cum ipso vnionem habuerunt, hoc tamen tarissimum est, paucisque concessum. Ista enim non interrupta deliciarnm, vel gaudiorum fruitio patriæ est, non exilij. Notandumque est diuersum esse: vnio actualis, & inuentio Dei semper ac anima iotta se recolligitur. Hoc autem est credibilius, quod habeant aliquæ animæ excellentis Sanctitatis ad certa tempora. Sed hoc differt à primo, quemadmodum si alicui occasio semper esset colloquendi Summum Pontificem, quando liberit, non ideircò semper cum Pontifice sermonem conferre dicetur.

137 Quarta petitur ex libertate habendi huiusmodi impressiones. Qui enim iactant se illas habere, vel rapi qnandocumque voluerint, non sunt credendi, sed potiùs signum est, illas à Deo oon esse. Nemini enim datur raptus, vel ecstasis per modum habitus, sed diuina gratia ad se animam trahit, quando vult. Item cum pro arbitrio suo cessant ab illis, vel ad certam vocem reuocantur ad sensus, quia virtus diuina non est verbis alligata, nisi sit vox Superioris ex obedientia vocantis. Qnod tamen signum non est infallibile, nisi cætera concurrant.

138 Quinta ex claritate, & efficacia verborum, quæ in impressionibus aliquando audiuntur. Quando enim à Deo sunt, clariùs intelliguntur, quàm si auribus exciperentur. Et si quis ea audire recuset, & obluctetur, non tamen potest impedire, quin ipsa mente percipiat, & animam, impellant quò Deus vult.

139 Sexta ex parte loci. Quæ enim impressiones tam ecstaticæ, quàm aliæ, in quibus verba externè proferuntur, contingunt in locis publicis, & vbi maior hominum frequentia est, valdè suspectum esse debet, ea diuinas esse; Deus enim ducit in solitudinem, & loquitur ad cor nostrum, fugitque omne illud, quod vanam gloriam in nobis excitare potest, aut ad captandum auram popularem.

140 Septima ex parte memoriæ. Quæ enim à Deo reuelantur, aut in raptu videntur, & audiuntur, menti firmiter hærent etiam post longum tempus. Vndè si omnium obliuiscitur, morbus potiùs, aut illusio diabolica, quàm vera ecstasis, vel raptus censeri debet.

141 Octaua ex modo loquendi, vbi in impressione aliqua interuenit locutio. Quando enim Deus verè loquitur, id humano non præstat modo, vnum verbum post aliud proferens, sed plures simul sententias breui momento promit. Quomodò S. Brigitta regulæ *cap. 29.* eam sibi à Christo reuelatam fuisse testatur, quam postea scripsit.

Nona potissimùm ex certitudine desumenda est. 142
Quando enim aliqua impressio verè à Deo est ex lumine infuso, quo anima eius imbuitur, certitudo Dei reuelantis, & rerum reuelatarum colligitur, sicut lumine naturali prima scientiarum principia cognoscimus, & ex ijs conclusiones inferimus. Aut sicut vox ex se & loquentem, & rem, cuius est signum manifestat, ita supernum hoc lumen non solùm Deum reuelantem, & ea, quæ reuelantur, verùm etiam seipsum palam facit. Quia tamen hoc lumen non semper adest in diuinis reuelationibus, aut si adest, vt certi simus de illis, non tamen vt earum intelligentiam semper habeamus, sanum consilium est eas superiori, aut magistro spirituali referre, qui ex regulis traditis iudicet, *vtrum diuina iussio vllo nutet incerto*, vt monet D. Augustinus *lib. 1. de Ciuit. cap. 2.*

Denique, ac summatim examinandæ huiusmodi impressiones. Primò diligenter considerando naturalem constitutionem ea patientis, an sit melancholicus, vehemens, inquietus, curiosus, durus, & id genus alia. Secundò considerando mores præteritos, ac præsentes, an sit humilis, obediens, castus, modestus, voluptates suas temperantia frænans, tacitus, spiritualia extraordinariè non amans. Tertiò considerando ea, quæ sentit, vel audit, an sint vera, pia, casta, necessaria, vel vtilia ad fines supernaturales. Quartò considerando, an visiones, reuelationes, aliæque impressiones, ac motus sint conformes sacræ Scripturæ, ac doctrinæ, & exemplis Sanctorum. Quintò considerando, an earum effectus sint boni, sint maioris humilitatis, maioris virtutis, ac desiderij vnionis cum Deo. Hæc sunt præcipua capita, quæ si cum accurata diligentia examinentur, & reperientur bona constitutio naturalis, ac moralis, inspirationes, aut visiones piæ, veræ, puræ, vtiles, ac conformes S. Scripturæ, doctrinæ, & exemplis Sanctorum cum effectibus maioris bonitatis, ac perfectionis vitæ, possunt, ac debent bonæ iudicari, è contra verò malæ. Aduertendum tamen circa primum caput, in quo loquuti sumus de imperfectionibus naturalibus melancholicis, de inquietudinibus, &c. quod Spiritus Dei corrigere soleat sua gratia illas imperfectiones, vt docent Theologi, & experientia plurium Sanctorum. 143

Hactenus de præcipuis regulis, vel signis, quibus dignosci debent veræ, ac diuinæ impressiones à falsis, & dæmoniacis. Quarum singulæ, licèt ad id non sufficiant, omnes tamen simul, vel collectiuè sumptæ, tantam certitudinem moralem efficiunt, vt vix in hac re possit errari, si diligenter perpendantur. Illud verò aduertendum est, quod licèt discretio in ferendo iudicio de his impressionibus, quæ in alio fiunt, minùs certa videatur, quàm de his, quas iudicans in seipso experitur; quia tamen affectus ad res proprias mentem à recto facilè abducit, tutius est illas ab alio potiùs, quàm à seipso probari, & ad prudentem directorem confugere. Quo etiam munere vt rectè fungantur, quia omne bonum desursum est, & sine diuina gratia omnes conatus nostri inutiles sunt, ipsius auxilium humili prece ante omnia seduli, pij, ac docti illarum examinatores implorare debent, vt mittat desuper Spiritum sapientiæ, & intellectus, qui depulsa caligine mentem illustret, æternæque veritati faciat semper adhærere, quæ nec falli, nec fallere potest. 144

Alia plura, mi lector, vide apud Theologos mysticos, & præcætetis apud Cardinalem Bonam in peculiari tractatu de discretione Spirituum, ac nostram disceptationem, siue sermocinationem Italicam, vulgò Discorso de Theologia mystica, 145

CON-

CONSVLTATIO CLII.

Quàs pœnas incurrat Christianus negans animæ rationalis immortalitatem, vel de illa dubitans?

1 PRæter Philosophos illos, qui animã rationalem mortalem esse, & cum corpore interire senserunt, non defuerunt hæretici immortalitatem eius negantes, quos referunt D. Augustinus *de hæres.* 83. D. Isidorus *lib.* 8. *etym. c.* 5. Castro *lib.* 2. *aduersus hæreses v. anima hæres.* 7. quorum mentio quoque fit *in can. quidam* 24. q. 3. quibus fauere in primis videntur Scripturæ testimonia, quæ sequuntur, & si quæ sunt eiusdem tenoris alia. Primum habetur Ecclesiastici 3. hisce verbis: *Dixi in corde meo de filiis hominum, vt probaret eos Deus, & ostenderet similes esse bestiis, idcirco vnus interitus est hominis, & iumentorum, & æqua vtriusque conditio. Sicut moritur homo, sic & illa moriuntur. Similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius.* Et Sapientiæ 2. *ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non fuerimus.* Et Iob 14. *Omnis spes hominis præciditur resurgendi.* Facit secundò, quod de Angelis videntur sentire plures ex Sanctis Patribus, natura quidem mortales, atque corruptibiles esse, sola autem gratia, ac voluntate Dei duraturos in perpetuum. Ita enim loquuntur Hieronymus *lib.* 2. *contra Pelag.* Bernard. *lib.* 5. *de consid.* & Damascen. *lib.* 2. *orthodoxæ fidei cap.* 3. quod etiam scribitur in Epistola Sophronii recitata *in* 6. *Synodo act.* 11. & recepta ab eadem Synodo *act.* 3. ex quibus tale argumentum desumitur: Perfectiores longè sunt Angeli anima rationali. Sed illi sunt natura mortales, atque corruptibiles ex mente horum Patrum. Ergo multò magis erit corruptilis, atque mortalis anima. Probatur consequentia. Quia incorruptibilitas, atque immortalitas ad perfectionem spectat.

2 At nihilominùs certissima fide tenendum est, animam rationalem immortalẽ esse, & tanquam fidei proximum id habere non ex gratia, aut sola Dei volũtate, sed ex natura. Id probare possemus innumeris penè testimoniis Sacræ Scripturæ, ex quibus pauca hæc, vt expressiora sufficiant. Ecclesiastes 12. *Ibit homo in domum æternitatis suæ*, & post pauca: *Reuertatur puluis in terram suam, vnde erat, & Spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum*, & in lib. Sapientiæ à *cap.* 2. vsque ad 5. clarissimè dicitur, animas cum corporibus non interire, siue piorum, vel impiorum hominum sint. Secundò etiam Machabæorum libro *cap.* 12. in sacrificium mittuntur pecuniæ Hierosolymam pro animabus defunctorum à pœnis exoluendis. Idem probant ea, quæ de diuite illo dicuntur, qui horrea amplificanda decernebat *Luc.* 52. cui dictum est: *Stulte, hac nocte repetent animam tuam.* Atque etiam quæ latroni in Cruce pendenti, statimque morituro promisit Christus dicens: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Et in Sacrosancto Euangelio reprehenduntur Saducei. Et tandem quod Matthæi 10. protulit: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed eum timete, qui potest animam, & corpus in gehennam perdere.* Ex quibus, ac præsertim ex hoc vltimo statuit Ecclesia in Concilio Lateranensi tertio sub Leone X. *sess.* 8. immortalitatem animæ firma fide tenendam esse, & omnes, qui eam negarunt, tanquam hæreticos damnando his verbis: *Damnamus & reprobamus omnes asserentes animam intellectiuam mortalem esse, & hoc in dubium vertentes, cum illa non solùm verè per se, & essentialiter humani corporis forma existat, verùm & immortalis, quod manifestè constat ex Euangelio.* Quibus etiam id ex natura sua habere expressè ferè decernit, quia continuis verbis vtrumque docet sua natura habere, nempè quod sit forma corporis, & quod sit immortalis, quamuis à quibusdam sic exponatur, vt primum tantùm ex natura habere decernat, immortalitatem verò absolutè, & sine hoc addito. Sed minùs bona expositio est, vt verba ipsa consideranti facilè constabit. Propterea diximus immortalitatem animæ ad diuinam fidem pertinere. Quod verò eam habeat ex propria natura, fidei proximum esse, & consequenter id negare periculosum in fide. Eandem veritatem decernit Ecclesia in Concilio Viennensi, & refertur *in Clem.* 2. *de sum. Trinit. & fid. Cath. §. porrò*, quam efficaciter confirmat communis consensus Sanctorum Patrum. Ex quibus nullus vnquam de immortalitate animæ dubitauit, quamuis de eius origine, aut productionis modo diuersa ratione sint locuti, vt de D. Augustino adnotatur, qui tamen immortalitatem eius omnibus esse notissimam his verbis docuit *Ep.* 3. ad Volusianum. *Quis nunc est extremus idiota, vel quæ muliercula, quæ immortalitatem animæ non credat? Vitamque post mortem futuram?* Et quidem scriptum est: *Credo carnis resurrectionem.* Quomodò resurget corpus sine anima? Quoue modo erit anima, si non erit? Est enim Deus viuorum, non mortuorum. Christianus igitur non credens, vel negans animæ immortalitatem, vel de illa dubitans incurrit pœnas in hæreticos inflictas; quia definitum est ab Ecclesia animam esse immortalem, & humani corporis formam. Definita autem ab Ecclesia non sunt in dubium reuocanda, *can. maiores* 24. q. 5. D. Thomas 1. *p.* q. 32. *ar.* 4. & dubius in fide infidelis est, *cap.* 1. *de hæret.*

3 Primum verò testimonium in contrarium adductum ex persona impii prolatum esse docent omnes ferè eius interpretes, præsertim D. Gregorius 4. *dial. cap.* 4. & D. Thom. 1. *p.* q. 75. *ar.* 6. *ad primum.* Et pariter verba secundi testimonii, vt insinuat sacer ipse textus in eiusdem capitis initio illis verbis, *Dixerunt impii, cogitantes apud se non rectè.* Quod ibidem adnotauit D. Thomas, addens posse etiam hæc testimonia intelligi de homine, quãtum ad corpus pertineat. Quod sequentibus verbis significatur: *De terra facta sunt, & in terram pariter reuertuntur.*

4 Testimonium verò ex Iob naturali modo, & ordine intelligi debet, aut per naturales vires eiusdem hominis, naturali lumine causarum. Hoc enim modo impossibilis reputatur resurrectio hominis, & consequenter omnis spes hoc modo resurgendi sublata. In hoc sensu intelligi debere assero, quia resurrectionem hominis futuram per diuinam virtutem clarissimis verbis confitetur *cap.* 19. de qua nos *tom.* 4.

5 Ad illud verò de Angelis respondetur, perfectiores quidem esse animabus, & sua natura incorruptibiles, atque immortales; eorum verò immortalitatem nec adeò clarè constat in S. Scriptura, nec esse hucusque ab Ecclesia definitum, sicut constat esse definitum de anima. Et proptereà ad idem non pertinet, sicut pertinet immortalitas animæ. Cuius ea est ratio; quia omninò necessarium fuit, vt nobis certò constaret immortalitas animæ nostræ ad vitam nostram, moresque componendos. Et propterea quia huic veritati innituntur plura nostræ fidei mysteria, ea præsertim, quæ ad Christi humanitatem pertinent. Quod verò Angeli sint immortales, atque incorruptibiles, vel non minus est nobis necessarium, minusque proinde refert idcertò cognoscere. Quare nec fuit necessarium id expressè reuelari in Scriptura.

6 Quod verò sententiam illam Sophronii non receperit Concilium, quantum ad modum corruptibilitatis Angelorum, quia nihil ad intentum eius imaginum venerandarum referebat, alibi ostendimus. Quare nec probari ex ea potest aliquid statuisse Concilium de Angelorum immortalitate, aut incorruptibilitate, nec aliquid etiã potest deduci aduersus immortalitatem animæ rationalis.

7 Et quoniam reus aliquando se excusat, dicendo, secundùm fidem esse immortalem, secũdùm verò Philosophos, præsertim Aristotelem, & secundùm naturam esse mortalem, ideò contrarium probandum est. Siquidem longè plures Philosophi, & maioris momenti expressè renuerũt immortalitatem animæ rationalis, quos referũt Nicolaus Fauentinus *lib.* 1. *de immort. animar. ad Clementem VIII. cap.* 11. & Eugubinus *lib.* 9. *de peren. philosoph.* Verùm est, quosdam ex his philosophis, præsertim Stoicos, putasse non semper durare animam, sed corpore solutam longo post tempore debilitari, & tandem perire; sapientum verò animas vsque ad mundi finem perseuerare. Alios verò paruo tempore durare censuerunt. Sed maior, & melior pars eorum absolutam immortalitatem concessit, & perpetuam durationem.

Et de Aristotele quoque plures prioribus asseuerantes docuerunt immortalem fecisse animam, quos refert Mi-

randul. *lib.4.de exam. vanit.cap.9.* D.Tho.a.*contra Gent. cap.79.* & ibidem Ferrar. *lib.8.phisic. lect.12. & lib.12. metaph.lect.3.* & sæpè alibi, Alb. Magnus *tr.2. dist.8 q.3.* Eugubin. *loc.cit. cap.18.* & sequentibus, & est iam communis sententia recentiorum; quia illustrionibus longè testimonijs, & multò maiorem fidem facientibus probatur, & potissimùm habetur 2. *lib. de gener. animal. cap.3.* vbi postquam probauit de cæteris animabus in virtute seminis contineri & ab ea in actum deduci ab agente naturali, de anima rationali expressè id negat, ac simul assetis de foris aduenire. Ex quo efficaciter sequitur ex mente eius esse immortalem; quia forma, quæ non continetur in potentia materiæ, nequeab ea deducitur ab agente naturali, non potest, nisi à Deo creata ex nihilo in materiam infundi. Verba Aristotelis hæc sunt: *Restat igitur, vt mens sola extrinsecus accedat, eaque sola diuina sit, nihil enim cum eius actione communicat actio corporalis.* Cuius verba non solùm clara, sed etiam præclara sunt, in quibus animam adeò diuinam agnoscit rem, vt nefas putarit sine medio coniungi posse corpori corruptibili, cui illud illam conciliaret. Quod medium corpus, cum celeste dicat esse, quid de ipsa senserit anima, satis manifestum est. Similia verba protulit 1.*lib. de anima cap.4. text.65. & 66.* vocans intellectum nostrum diuinum, & passionis expertem. *Et lib.2.cap.1. text.11.* nihil obstare ait, quo minùs aliquæ partes animæ separabiles sint, per eas significans intellectiuam, quia nullius corporis sunt actus. *Et lib.2.text.21.* Intellectum, qui speculatur, asserit esse aliud quoddam genus animæ à sentiente, & vegetante distinctum, tanquam perpetuum à corruptibili, separarique posse. Libro etiam 12.*metaph.cap.3.text.17.* docet, dissoluto corpore, posse permanere formam eius, quod de sola anima rationali constat verum esse posse.

9 Demonstrationum autem hæc sunt principia tam ab Aristotele sumpta, quàm ab ipsa condita Natura. Nullum simplex resoluitur in sua principia; nullis enim componitur principijs. Nulla natura cœlestis corruptibilis est. Simplicem esse animam, haud latet eum, qui scit, eam actum esse, & entelechiam apud Aristotelem. Nullus autem actus est potentia. Non igitur composita est. Quod compositum est potentia, partes verò actus; tametsi aliter vulgus sentit. Præterea non est principium, si est composita. Dico principium essendi, & agendi; si enim esset composita, eius partes essent principia; nullum enim principium essendi habet sui principium, nisi Deum. Hæc est prima demonstratio. Simplex ergo, non resolubilis in partes.

10 Altera est, quam tetigit Aristoteles diuersis locis superiùs citatis ex operatione intellectus, sic formanda. Modus operandi rei sequitur modum essendi eius. Ergo id, quod habet operationem independentem omninò ab aliquo, habebit etiam esse independens omninò ab eo, poteritque proinde sine illo esse, aut ab eo separari, sicut potest sine illo operari. Sed anima rationalis habet operationem intelligendi independentem omninò à corpore. Quia euidens est, intellectum non esse potentiam organicam, neque intellectionem exerceri per organum corporeum, sicut visum censemus, potentiam esse organicam, & visionem exerceri per oculos. Nam si intellectus foret potentia organica, in aliqua parte corporis resideret, per quam exerceretur eius operatio, sicut residet visus, & omnes alij sensus. Atqui euidenter constat, nullam talem dari partem in corpore, in qua resideat intellectus, & per quam operetur potiùs, quàm per alias. Non est igitur in aliqua tanquam in organo, neque operatur per aliquam, sed in anima ipsa, tanquam in proximo subiecto, in quo recipitur eius operatio. Ergo euidens est, non dependere à corpore, vel parte eius in operatione intelligendi, sed hanc esse propriam operationem animæ, & non coniuncti, vel non communem corpori, sicut est visio. Quod est esse immortalem, & perpetuam ex propria natura.

11 Tertia est ex hoc principio, *ex nihilo nihil fit*, ostenditur esse animam immortalem, & omninò debellatur horum pertinacia. Anima aut interit, aut immortalis est. Si interit, cùm sit simplex, neque in principia, nullum enim habet, resoluatur, ad nihilum necessariò redigetur. Ergo ex aliquo nihil fiet. Quare conuerso naturæ opere, fiet aliquid ex nihilo. Quod est contra omnium decreta Peripateticorum. 12

Quarta sumitur ex intellectu ipso hoc modo. Intellectus est potentia purè spiritualis. Ergo anima rationalis, à qua emanat, purè etiam spiritualis est. Sed entitas purè spiritualis non dependet à corpore. Ergo anima rationalis habet esse spirituale independens omninò à corpore. Quare sine corpore esse potest, & consequenter eo corrupto per mortem, non corrumpetur.

Hinc placet sententia Chrysostomi Iauelli in libello 13
de animæ humanæ indeficientia *p. 3. c. 1. & seq.* affirmantis nobis esse naturaliter ingenitam credulitatem de animæ immortalitate, & eos, qui animæ mortalitatem inuexerunt fuisse vel impios, vel voluptuosos, flagitiosos, insanos, vel melancholicos, vel iuuenili furore agitatos, sanari tamen accedente senectute. Legatur Augustinus tam disertè, ac solidè pro immortalitate ex ipsis naturæ principijs disputantem, cuius extat adhuc adolescentis in hanc sententiam opus integrum, & maturæ ætatis vox illa cygnea in libris de Trinitate idipsum probans. Vndè qui dubitauit, ac dixit in via Aristotelis animam esse mortalem, abiurauit de vehementi, & fuit dictum, quod nulla ipsi irrogaretur iniuria, si etiam abiuraret de formali die 8. Augusti 1607. Apage igitur hos animæ carnifices.

CONSVLTATIO CLIII.

De fœditate comœdiarum nostri temporis, deque eárum actoribus, & inspectoribus, ac in hoc malum remedijs, idque quasi per saturam, deque potestate Episcoporum illas, obscœnosque ludos prohibendi.

PRobatur id primò authoritate Sacrarum Scripturarum, Ecclesiasticus *cap.9. Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne fortè pereas in efficacia illius. Auerte faciem tuam à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam; propter speciem mulieris multi perierunt. Speciem mulieris multi admirati reprobi facti sunt: colloquium enim illius quasi ignis exardescit.* 1

Ecclesiastes VII. *Lustraui vniuersa animo meo, vt cognoscerem impietatem stulti, & errorem imprudentium, & inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, et sagena cor eius: vincula sunt manus illius. Qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa.* 2

Matth. XIV. *Saltauit filia Herodis in medio, & placuit Herodi.* Marc.6. *Et cum saltasset, & placuisset Herodi, &c.* 3

Iudit. XVI. *Sandalia eius rapuerunt oculos eius: pulchritudo eius captiuam fecit animam eius.* 4

Secundò authoritate ex Sacris Sanctionibus Summorum Pontificum, Conciliorum, & legum Ciuilium. 5

S. Clemens Pontifex Maximus, & secundus post S. Petrum *lib.8. Constitutionum cap.32. Si quis scenicus ad Ecclesiam aggregatus sit, vir, mulierue fuat, aut ludo præfectus, aut athleta, aut choraules, aut Cytharistes, aut lyristes, aut saltatore doctus, desinant artem suam, aut cœtu piorum pellantur.* 6

Can. pro dilect. de Consecratione distinct. 2. de Histrione quodam, An talis debeat communicare nobiscum? quod ego puto nec Maiestati diuinæ, nec Euangelicæ disciplinæ congruere, vt pudor, & honor Ecclesiæ tam turpi, & infami contagione fœdetur ex D. Cypriano ad Eucratium lib. 1. 7

Et *lib.2. canonic. instit. de Euch. §. item quamuis. Item quamuis regulariter nullus, etiam si quem Sacerdoti peccatorem, & impœnitentem esse liqueat, ab Altari sit arcendus, Scenicis tamen, atque histrionibus, cæterisque personis huiusmodi quamdiu tam detestandas artes exercuerint, sacra communio deneganda erit; nec enim Euangelica disciplina congruit, vt pudor, & honor Ecclesiæ tam turpi & infami contagione fœdetur.* Glossa *in verbo Histrionibus, Intellige de his, qui turpibus, & illicitis ludunt.* 8

Concil. Carthag. III. *capite 35.* quod refertur in *can. scenicis d. 2. de consecr. Scenicis, atque histrionibus, cæterisque huius-* 9

huiusmodi personis, vel Apostaticis conuersis, vel reuersis ad dominum gratia, vel reconciliatio non negetur.

10 Can. Donare dist. 86. Donare res suas Histrionibus vitium est immane, Gloss. ibi ex D.Hieron. Donare Histrionibus est Dæmonibus immolare. Idem habet D. August.

11 Concil. Nannetense, vt refertur in cap. Nullus d.44. Clerici laruas ante se fieri non permittant; hoc enim diabolicum est.

12 L. Consensu, C. de repud. Vir dimittere vxorem potest, si prater voluntatem suam Circenses, & Theatricas voluptates captet, vbi scenici ludi sunt, aut vbi ferè cum hominibus pugnant.

13 L.2. §. ait Prator ff. de his, qui notantur infamia, Ait prator, qui in Scenam prodierit, infamis est. In eam legem Baldus, solùm ioculatores, qui ludunt in scena, sunt infames. Ioculatores verò, qui ludunt honesto modo causa recreationis, vel solatij, & nihil contra bonos mores faciunt, ideò isti non sunt infames. In hanc eamdem rem Chrysostom. hom. 12. in 1. ad Corinthios, de Histrionibus, si sunt infames, oportuit, eos Vrbe eyci, non de publico ali.

14 Authent. vt cum de appell. cognoscitur §. causas vers. Si prater voluntatem parentum. Collat.8. causa iusta exhaeredationis si prater voluntatem parentum inter arenarios, vel mimos sese filius sociauerit, & in hac professione permanserit.

15 Iustin. Imperator in proemio ff. quis enim ludos appellet eos, ex quibus crimina oriuntur?

16 Concilium Aquisgranense sub Ludouico Pio Imperatore Primo cap.83. Non oportet Sacerdotes, aut Clericos quibuscumque spectaculis in Scenis, aut in nuptijs interesse, sed antequam Thymelici ingrediantur, exurgere eos conuenit, aut inde discedere. Idem habent Græcæ Synodi c.59.

17 Concilium Agathense cap.89. in cap. Presbyteri distinct. 34. Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, vel deinceps, quibus ducenda vxoris licentia non est, etiam alienarum nuptiarum vitent conuiuium, nec his cœtibus misceantur, vbi amatoria cantantur, & turpia, aut obscæni motus corporum choreis, & saltationibus efferuntur, ne auditus, aut obtutus sacris mysterijs deputati, turpium spectaculorum, atque verborum contagione polluantur.

18 Concilium Carthag.4.c.88. & habetur de consecratione dist.1. in c. qui die. Qui die solemni pratermisso solemni Ecclesia conuentu ad spectacula vadit, excommunicetur.

19 L. Dominico de Spectaculis in C.Theod. quam nec reperi, sed illam his verbis transcribit Barnabas Brissonius, & egregio commentario illustrauit. Verùm idem ferè habetur l. omnes dies C. de ferijs.

20 Dominico, qui septimana totius primus est dies, & Natale, atque Epiphaniorum Christi, Pascha etiam, & quinquagesima diebus, quo tempore, & commemoratio Apostolica passionis totius Christianitatis magistra, à cunctis iurè celebratur; omnis theatrorum voluptate per vniuersas Vrbes earundem populis denegata, tota Christianorum, ac fidelium mentes Dei cultibus occupentur. Si qui etiam nunc vel Iudaa impietatis amentia, vel stolida paganitatis errore atque insania detinentur, aliud esse supplicationum nouerint tempus, aliud voluptatum.

21 Concilium Arelat. primum tempore Syluestri Papæ I. num.7. Qui in theatris conueniunt, excommunicentur, & iterom c.7. de theatricis, Et ipsos placuit quamdiu agunt, à communione separari.

22 Acta Mediolanensi Ecclesiæ sub Sanctissimo Antistite Diuo Carolo Borromæo 1.p. vbi de Histrionibus, & Comicis: De his etiam Principes, & Magistratus commonendos esse duximus, vt histriones, & mimos, & eius generis perditos homines è suis finibus eyciant, & in caupones, & alios quicumque eos receperint, acriter animaduertant.

23 Tertiò authoritate ex Sacris Doctoribus, & antiquissimis Ecclesiæ Patribus petita, qui Christianam Religionem, ac pietatem acerrimè tutati sunt.

24 Tertullianus inter Latinos vetustissimus iuxta ac grauissimus author lib. de spectaculis; quid facis in illo suffragiorum impiorum æstuario? Recogita quid de te fiat in cœlo. Dubitas enim illo momento, quo in Diaboli Ecclesia fueris, omnes Angelos prospicere de cœlo, & singulos denotare, quis blasphemiam dixerit, quis audierit, quis linguam, quis aures Diabolo aduersus Deum administrauerit? Non ergo fugies sedilia hostium Christi, illam Cathedram pestilentiariam, ipsumque aerem, qui desuper incubat, scelestis vocibus constupratum? Et statim; sint dulcia licet, & grata, & simplicia, etiam honesta quædam; nemo venenum temperat felle, & elleboro, sed conditis pulmentis, & benè saporatis, & plurimùm dulcibus, id mali inycit: Ita & Diabolus lethale, quo conficit rebus Dei gratissimis, & acceptissimis imbuit: omnia illic seu fortia, seu honesta, siu sonora, seu canora, siu subtilia proinde habe, ac stillicidia mellis de libaunculo venenato.

D. Hieron. in 20. caput Ezechiel, in illud, Et dixi ad eos, vnusquisque offensiones oculorum suorum abyciat, & in Idolis Aegypti nolite pollui, ab Idolis, hoc est à spectaculis, immò offensionibus Aegypti, quæ rectè Idola nominantur, remoueamus oculos arena, circi, ac Theatrorum, & omnibus, quæ animæ contaminant puritatem, & per sensus ingrediuntur ad mentem, impleturque, quod scriptum est, mors intrauit per fenestras vestras. 25

D.Cypr. Epist.2. lib.2. Conuerte hinc vultus ad diuersi spectaculi non minùs pœnitenda contagia, in theatris quoque conspicies quid tibi, & dolori sit, & pudori. De parricidis, & incestis: Horror antiquus ad imaginem veritatis expressa actione replicatur, ne sæculis transeuntibus exolescat, quod aliquando commissum est. Admonetur ætas omnis auditu, fieri posse quod factum est: Nunquam enim senio delicta moriuntur, nunquam temporibus crimen obruitur, nunquam scelus obliuione sepelitur; exempla fiunt, quæ iam esse facinora desierunt. Adulterium discitur, dum videtur, & lenocinante ad vitia publica authoritatis malo, quæ pudica fortasse ad spectaculum matrona processerat, de spectaculo reuertitur impudica. Adhuc deinde morum quanta labes? quæ probrorum fomenta, quæ alimenta vitiorum histrionicis gestibus inquinari? Plusque illic placet quisquis virum in fœminam magis fregerit, in laudem crescit ex crimine, & eò peritior, quo turpior iudicatur, spectatur hic proh nefas, & libenter. 26

Lactantius lib.6. diuinarum institutionum cap.20. Quid de mimis loquar corruptelarum præferentibus disciplinam? qui docent adulteria, dum fingunt, & simulatis erudiunt ad vera; quid Iuuenes, aut Virgines faciant, cum & fieri sine pudore, & spectari libenter ab omnibus cernunt? Admonentur vtique, quid facere possint, & inflammantur libidine, quæ aspectu maximè concitatur; ac se quisque pro sexu in illis imaginibus præfigurat; probantque illa, dum rident, & adhærentibus vitijs corruptiores ad cubicula reuertuntur; nec pueri modò, quos præmaturis vitijs imbui non oportet, sed etiam senes, quos peccare iam non decet, in talem vitiorum semitam dilabuntur. Et cap.6. Epit. Histrionici etiam impudici, gestus, quibus infames fœminas imitantur, libidines, quas saltando exprimunt, docent. Spectant hæc adolescentes, quorum lubrica ætas, quæ frænari, aut regi debet ad vitia, & peccata, his imaginibus eruditur. Fugienda igitur omnia spectacula, vt tranquillum mentis statum tenere possimus, renuntiandum noxijs voluptatibus, ne deliniti suauitate in pestifera mortis laqueos incidamus. 27

D. Cyrillus Hierosolymorum Episcopus Cathechesi prima; Non ergo studiosus esto furoris theatrici, vbi conspicias mimorum impudicitias contumelia patratas, & omni fœditate, & hominum mollium, & effæminatorum saltationes. 28

D.Basilius Magnus hom.4. in Examerón: Orchestra, quæ abundat spectaculis impudicis, publica est, & communis schola impudicitiæ ijs, qui assident, & tibiarum cantus, & cantica meretricia insidentia audientium animis nihil aliud persuadent, quàm vt omnes fœditati studeant, & imitentur cytharistarum, & tibicinum pulsus. 29

D. Augustinus lib.2. de Symbolo cap.7. In theatris labes morum discere turpia, audire inhonesta, videre perniciosa, & mox; Chorus illic, ac cantio Pantomimi elicit auditum, sed expugnat Sanctum aspectum. Et de se ipso lib.3. Confess. Rapiebant me spectacula theatrica plena imaginibus miseriarum mearum, & fomitibus ignis mei. 30

31 Minutius Felix *in Octauio; nam in ludis curulibus quis non horreat populi in se rixantis insaniam? In gladiatoriis homicidij disciplinam? In scenicis etiam non minor furor, turpitudo prolixior; nunc enim mimus vel exponit adulteria, vel monstrat; nunc eneruis histrio amorem, dum fingit, infligit.*

32 Theoph. ad Autholycum *lib. 3. nec caetera spectacula spectare audemus, ne oculi nostri inquinentur, & aures nostræ hauriant aut profana; quæ ibi decantantur carmina, nempe dum Thyestis tragica facinora commemorant, & Therei liberos deuoratas recitant, nec fas nobis est audire adulteria Deorum, quæ suaui cantu modulantur.*

33 Isaacus Presbyter *de mundi contemptu cap. 2. Quis diligens turpiloquia potest habere mundam mentem?*

34 Saluianus *lib. 6. nihil enim fermè flagitiosum est, quod in spectaculis non sit, illas rerum turpium imitationes, illas vocum, ac verborum obscœnitates, illas motuum turpitudines, illas gestuum fœditates.*

35 D. Gregorius Nazianzenus de histrionibus,

— vitamque scelestam
In medio ludunt, quæ didicere docentes.
Ista quidem faciunt, illi quæ que arte pararunt
Infanda; post abijciunt sceleratius, idque
Iudicia certè supremi numinis æqua.

36 Beda, quem refert D. Anton. 2. p. tit. 3. §. 5. *Non solùm in addiscendis artibus magicis, sed etiam in contemplandis spectaculis consistit Concupiscentia oculorum.*

37 D. Bernardus, quem refert Bellouacensis *lib. 3. spec. mor. distinct. 6.* vbi de Iocis, & Comœdijs. *Ve quid Christiane habes resumere, quod renuntiasti? vt quid claudicas ambobus genibus? quid tibi cum pompis diaboli, quibus resignasti? amator Christi noli falli; odit enim Deus tales, nec inter suos cognoscit professores, quos via sua conspicit desertores.*

38 D. Io: Chrysostomus *Hom. 62.* ad populum Antiochenum; *In Theatro omnia contraria, risus, ineptitudo, diabolicus fastus, effusio, temporis impendium, & superflua dierum consumptio, malæ cupiditatis inductio, adulterij meditatio, fornicationis, & intemperantiæ schola, turpitudinis exhortatio, risus materia, inhonestatis exempla*, ac plura ibidem, vbi etiam Theatra Pestilentiæ Cathedram vocat, incontinentiæ gymnasium, luxuriæ officinam, Impudicitiæ orchestram, Babylonicam fornacem.

39 Idem *homil. 39. in cap. 11. Matth. Non enim ignoramus, quot ibi fornicationes peragantur, quot adulterijs matrimonia maculentur, quot viri muliebria patiantur, quot iuuenes effœminentur; cuncta iniquitatis summæ; cuncta prodigiorum; cuncta impudentia plena sunt.*

40 Idem *hom. 43. in cap. 20. Actuum Apostolorum: Magna mala theatra efficiunt ciuitatibus, magna, & neque hoc scimus quàm magna*, & alibi: *Malefici autem nonne à theatralibus ludis constituuntur?*

41 Denique *hom. de Dauid, & Saule; Equidem arbitror multas ex his, qui heri nos destituerant, & ad iniquitates spectacula discesserant, hodie præsentes esse: aptarim autem istos, qui sunt, palam nosse, vt eas sacris vestibulis arceam.* Et statim de ijsdem; *Neque enim tam graue est delinquere, quàm post delictum de remedio erubescere, nec parere Sacerdotibus talia iubentibus. Et quid hic adeo magni sceleris commissum est, vt ab istis Sacris cancellis arcendi sint? Immo quod delictum hoc grauius quæris? cum se ipsos planè adulterio contaminarint; quod si auetis adulterij modum cognoscere, non mea verba vobis referam, sed illius, qui de tota hominis vita iudicaturus est: Qui viderit*, inquit, *mulierem ad concupiscendam illam, iam mœchatus est eam in corde suo; quod si mulier spontè, ac forte in foro abiua, & neglectius culta sæpè numero curiosius intuentem cœpit ipso vultus aspectu: isti, qui non simpliciter, neque fortuitò, sed studio, & tanto studia, vt Ecclesiam quoque contemnant, & hac gratia pergunt illuc, ac totum ibi desidentes diem in facies fœminarum illarum nobilium defixos habent oculos, qua fronte poterint dicere, quod eas non viderint ad concupiscendum? vbi verba quoque accedunt fracta lasciuaque, vbi cantiones meretriciæ, vbi voces vehementer ad voluptatem incitantes, vbi stibio picti oculi, vbi coloribus tincta gena, vbi totius corporis habitus fucorum impostura plenus est, aliaque insuper multa lenocinia ad fallendos, inescandosque intuentes instructa: vbi socordia spectantium, multaque confusio, & hinc nascens ad lasciuiam exhortatio, tum ab ijs, qui spectaculis interfuerunt, tum ab illis, qui quæ viderunt in spectaculis, post alijs enarrant. Accedunt huc irritamenta per fistulas, ac tibias, aliaque huius generis modulatio, in fraudem illiciens, mentisque robur emolliens, ac meretricum insidijs delectatione præparans illic deridentium animos, efficiensque, vt facilius capiantur. Etenim si hic, vbi Psalmi, vbi diuinorum verborum enarratio, vbi Dei metus, multaque reuerentia, frequenter, ceu latro quispiam versutus clam obrepit Concupiscentia, quomodo qui desident in theatro, qui nihil sani, neque audiunt, neque vident, qui vndique obsidionem patiuntur per aures, per oculos, possint illam superare concupiscentiam? Rursus si non possunt, quomodo poterunt vnquam ab adulterij crimine absolui? Tum qui non liberi sunt ab adulterij crimine, quomodò poterunt absque pœnitentia ad hæc Sacra vestibula accedere, huiusque præclari conuentus esse participes? Quapropter equidem hortor, rogoque, vt prius confessione, ac pœnitentia, alijsque remedijs omnibus se se à peccatæ ex theatricis spectaculis contracto, perpurgent, atque ita diuinos audiant sermones. Et hom. 39. ad pop. Theatralibus ludis euersis non leges, sed iniquitatem euertetis, ac omnem ciuitatis pestem extinguetis; hinc enim seditiones excitantur, hinc tumultus oriuntur.*

B. Laurentius Iustinianus, Primus Venetorum Patriarcha *de casto Connubio Verbi, & Animæ cap. 4. Ex appetitu verò boni quanta studia, quot labores? Hinc ioca, verba scurrilia, theatrici luxus, commessationes, ebrietates, læta conuiuia, varia epularum fercula, & omne, quod ad explendam spectat corporis voluptatem, exortum est. Talia autem sectantes gehennalibus flammis cruciabuntur.* 42

Quintò authoritate Principum Theologorum, qui docent mortali peccato esse obnoxios, & qui comœdias, ludosque exhibent, tum qui spectant. 43

D. Thomas Aquinas *in 2. 2. quæst. 167. art. 2. ad secundum: Inspectio spectaculorum vitiosa redditur, in quantum per hoc modo fit pronus ad vitia, vel lasciuiæ, vel crudelitatis, per ea, quæ ibi repræsentantur. Vnde Chrysost. hom. 6. in Matth. quod tales inspectiones constituunt adulteros inuerecundos.* Idem *quæst. 168. art. 3. Superfluum in ludo accipitur, quod excedit regulam rationis, quando scilicet vtitur aliquis causa ludi turpibus verbis, vel factis, quæ de se sunt peccata mortalia: & sic patet, quod excessus in ludo est peccatum mortale.* Et in responsione *ad tertium. Si qui sustentant illos histriones, qui illicitis ludis vtuntur, peccant quasi eos in peccato fouentes.* 44

Card. Caietanus *ibidem: Si indecentia sunt, quæ repræsentantur, non excusant à peccato videntes. Præter hoc grauiùs peccant viri graues ratione scandali, & mali exempli. Grauissimè autem Clerici, Religiosi, Sacerdotes, aut Pontifices in hoc delinquerent. Si futura indecentia nescius, se ibi inuenerit, nec exire potest, imitetur Alipium, claudendo oculos, vt sic etiam se ipsum seruet, & quantum in se est, alios hoc facto moneat.* 45

S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus *2. p. tit. 3. cap. 7. §. 5. Si autem spectacula non sunt expressè prohibita, tunc si repræsentant multum turpia, & lasciua, ea exercentes mortaliter peccant: & inspectio voluntaria talium mortale est; quia nil aliud est, quàm delectari de turpibus, & desanis; tum etiam quia periculo tentationis sponte se exponunt.* Quod etiam verbis ijsdem docet Syluester *verbo ludus q. 8.* 46

Paludanus *in 4. sentent. dist. 16. quæst. 3. ar. 3. conclus. 1. Spectacula turpia ad malum incitantia impediunt, quia ad mortale alliciunt: vnde ad pœnitentiam agendam* 47

secun-

secundùm iura aliqui in Monasteria, vel in religiosa loca tendebant.

48 Durandus *in 4. d. 17. q. 1. Ludi aliquando ex se habent turpitudinem, & culpam mortalem; sic ludi, qui à viris, & mulieribus agebantur in theatris ad luxuriam prouocantes, & hi sunt à pœnitente necessariò vitandi:* & infra *num. 6. Quædam spectacula sunt rerum turpium, & ad peccatum prouocantium; sicut inspectio ludorum theatralium, & studiosa inspectio talium peccatum est, & quandoque mortale.*

49 Syluester *verbo ludus quæst. 2. Ludus est prohibitus ratione probabilis periculi animæ suæ, vel alterius, & hoc etiam est mortale, vt crebrò accidit in choreis, & generaliter quoties continet in se turpitudinem:* & *quæst. 8.* contra glossam, quæ volebat, inspectores ludorum, qui exercentur cum mortali peccato, si sint Clerici, mortaliter peccare, secus si sint laici, Addit, *hoc non benè dicitur, quia hoc peccatum consistens in videndo, non prouenit ex aliqua prohibitione legis positiua, quæ Clericos plusquam laicos in hoc coerceat; sed prouenit solùm ex prohibitione legis naturalis, ex hoc scilicet quòd aspiciendo faciunt aliquod secundùm se malum. Lex enim naturalis non distinguit inter Clericos, & laicos, sed omnes indistinctè obligat.*

50 Armilla *verbo ludus. Ludos inspicere ratione periculi cadendi in aliquod mortale, tunc esset mortale, quando scienter, vel dubitanter se exponeret, vt cum in ludis repræsentantur turpia, & lasciua.*

50 Viguerus *de virtute temperantiæ vers. 12. Cauenda sunt in ludis tria, primum & principale quod delectatio non quæratur in turpibus factis, vel verbis ad lasciuiam prouocantibus; quia tales ludi dicuntur theatrales & diabolici, quos D. Chrysost. districtè prohibuit non solùm exercere, sed etiam inspicere,* & infra; *Quod aliquis in turpibus, aut illicitis rebus lætetur, vitium ex suo genere mortale est; si illa, de quibus lætatur, sunt mortalia; vt in theatris contingit,* & infra ostendetur.

51 Tabiena *verbo chorea* refert D. Hieronymi verba huiuscemodi: *Se nullo credere viro, si dicat, se illæsum euasisse à spectaculis talium,* & verbo *histrio: si qui autem superfluè sua in tales consumunt, vel etiam sustentant illos histriones, qui illicitis vtuntur, peccant, quasi eos in peccato fouentes,* ex D. Th. quem iterum attulimus.

52 Hactenus omnes ex Illustrissimo PP. Prædicatorum Ordine.

53 Alexander Alesis *2. p. q. 149. membro tertio*, hæc refert ex Chrysostomo: *Peccatum hoc tantam imponit sordem, vt neque decem millibus fontibus expurgare possis, sed solùm lachrymis, & confessionibus,* & statim: *Studiosa ergo inspectio, per quam præstatur fomentum ioculationis histrionicæ, vel ioculationis chorealis, potest agere in peccatum mortale.*

54 Angelus de Clauasio in sua *summa Ver. Ludus num. 3. Est & tertius ludus, qui dicitur diabolicus, qui operatione diabolica est inuentus ad inducendos homines ad peccatum, vt sunt rerum inhonestarum demonstrationes: & tales ludi omnibus prohibiti sunt tam exercere, quàm videre; vnde quando tales demonstrationes habent prouocare ad lasciuiam, peccant mortaliter tam exercentes, quàm videntes.*

55 Gabriel Biel. *in 4. dist. 15. quæst. 13. art. 3. dubitat. 3.* illo axiomate vtitur: *Quisquis delectatur in peccato mortali peccat mortaliter, præsertim in illis, quæ sunt mala, non quia prohibita, sed quia essentialiter includunt turpitudinem, quales omninò sunt comœdiæ nostri temporis, ex Apost. ad Roman. 1. non solùm facientes, sed & facientibus consentientes digni sunt morte,* & hi ex sacro Minorum Ordine.

56 Thom. Sanchez *lib. 9. disp. 46. num. 42. Componentes, aut repræsentantes comœdias, quæ res valdè turpes, ac ad Venerem excitantes continent, peccant mortaliter, quia sunt multis causa ruinæ.* Additque ex Mendoza *quæst. 9. Scholastica §. 11. Id verum esse, licèt componens, vel repræsentans id non intendat, quia ex se præbet sufficientem ruinæ causam,* citat pro hac sententia D. Ant. *2. p. t. 3. cap. 7. §. 5.* Angelum *verbo ludus n. 3.* Syluestrum-

que 3. Alcozer. *lib. de Ludo cap. 54.* sequitur hos Bonacina *q. 4. punct. 9.*

Regnaldus *lib. 22. cap. 1. sect. 4. Peccatum mortale est* 57
Comœdijs interesse, in quibus res turpes repræsentantur, aut modus repræsentandi est turpis. Si audiantur ob carnalem delectationem inde prouenientem, aut ob curiositatem quidem solam, sed coniunctam cum periculo notabili consentiendi in eiusmodi delectatione, aut certè cum scandalo, vt contingere potest maximè Ecclesiasticis, qui eo præsertim nomine prohibentur talibus nugis interesse: multò vero magis peccare censendi sunt, qui tales comœdias aut componunt, aut exhibent, cum sint causa ruinæ multorum: nec refert, quod eam non intendant, quia dant ei sufficientem causam.

Paulus Comitolus *lib. 5. q. 11. de obscœnis comœdijs,* his 58
verbis disputationem suam concludit: *sed homines egentes, sordidos, sine honore, sine existimatione, sine sensu, ore, lingua, manu; mente inquinatos, vita turpes, probris, & obscœnitate verborum infames Ecclesiæ decretis, Imperatorum legibus notatos, atque concisos dimittamus,* hactenus Patres è Societate Iesu.

Marcellus Megalius Cler. Reg. Theatinus in Epitome 69
suæ Institutionis, *n. 16. pag. 166.* editionis Mutinensis: *Mortaliter peccat, qui in comœdijs, aut alibi verba dixerit ad lasciuiam, & fornicationem incitantia, licet ludicrè, & tantùm ob animi relaxationem; mortalis etiam criminis rei sunt, qui voluntariè ea audiunt; quamuis ea audiant absque sensuali delectatione, & tantùm animi gratia.*

Lælius Zecchius tractatu de Pœnitentia *cap. 1. proposit* 60
7. de Comœdijs, & ideò cum hodierna die passim hac arte abutantur, & obscœna vbique misceant, Deum timentibus huiusmodi spectacula fugienda sunt, & ij ab ijs Principibus essent à Ciuitatibus pellendi, vel præficiendi viri graues, qui prius iuxta Platonis sententiam eorum dicta, & facta spectarent, & approbarent.

Quintò, authoritate Pontificij, Cæsareique Iurisconsultorum. 61

Abbas Panormit. *cap. Episcopum de Cleric. venat. Qua-* 62
dam est venatio adulatoria, sicut faciunt histriones, qui verbis adulatorijs capiunt homines, sicut in venatione capiunt bestias; & illa est illicita omnibus.

Didacus Couar. *de restit. 2. part. §. 2. n. 5. Non inficior* 63
parasitum ita conuenientem & pacìscentem malefacere, & peccare quandoque mortaliter: nam hæc ludicra, & parasitorum ars licita quidem est ad hominum delectationem, modò ea exerceatur absque proximi præiudicio, & læsione honestatis.

Alexander *in l. affectionis de donat. Histrioni non potest* 64
donari, immò donatio facta reuocatur.

Archidiaconus in illud, quod histrio non potest accu- 65
sare, inquit: *Verum dicit in eo tantùm, qui gestus præsentat cum ludibrio sui corporis.*

Sextò authoritate Gentilium, & à fide alienorum, qui 66
ante Christum naturali lumine Theatrorum lasciuiam horruerunt.

Plato *Dial. 7. de legibus. Tragœdi verò Poetæ, qui res* 67
(vt aiunt) serias narrant, sines sic interrogent, licet ne ò amici in regionem, ciuitatemque vestram nobis venire? ad hæc rectè nos respondebimus: Nolite credere facile à nobis admitti, vt scenas in foro constituatis, & clamosos conducatis Histriones, qui altiùs quàm nos exclament, atque ita ad liberos nostros, ad Vxores, ad turbam de eisdem rebus non eadem, quà nos, sed contraria sæpè concionemini. Insaniremus enim & nos omninò, & ciuitas omnis, si antequam magistratus viderint, quæ composuistis, & dicenda ad populum iudicauerint, admitteremini.

Dialogo secundo *de Repub. Neque dicendum Iuueni au-* 68
dienti, quod quis iniquissima facinora perpetrat, aut qui peccantem patrem supplicio afficit, neque omninò quod cum Dijs Dij bellum gerant, insidientur, & pugnent. Quare nec vllo pacto narrandum illis Gigantum bellum, præliaue permulta Deorum, & Heroum cognatis suis, proximisque indicta. Sed si quo pacto persuasuri sumus nullum vnquam potiùs pueris, & adolescentibus à senioribus, aniculisque narranda sunt.

Arist. *lib. 7. Polit. cap. 17. Ad summam vt cætera mala* 69

sic debet legum lator sermonis turpitudinem è ciuitate pellere ; nàm facilè turpia loquendo efficitur , vt homines his proxima faciant : quod maximè prouidendum est in adolescentibus , ne quod tale vel dicant , vel audiant . Cum autem, ne talia loquatur, prohibetur , satis intelligitur vetari , ne turpes picturas aut fabulas spectet . Ad officium igitur magistratuum pertinet curare , vt nihil nec fictum , nec pictum sit , quod tales actiones imitetur . Iuniores autem, ne Iamborum, vel Comœdiæ spectatores fiant , lege prohibendi sunt , &

70 In Problem. *sect.30. num.9. Cur Histriones improbis mentibus magna ex parte sunt ? quia non se dedunt studio sapientiæ, & incontinentia operam dant.*

71 Varro *lib.6. de lingua Latina. Obscænum dictum ab scena, quod non nisi in scena palam dici non habet.*

72 Tullius *in lib. de R. pub.* cum artem ludicram, *scenamque totam in probro ducerent , genus id hominum non modo honore ciuium carere , sed etiam tribu moueri notatione censoria voluerunt*, loquitur de Romanis.

73 Seneca *Epist. septima . Nemo non aliquod nobis vitium aut commendat , aut imprimit , aut nescientibus allinit . Vsque quò maior est populus , cui commiscemur , hoc periculi plus est . Nihil vero est tam damnosum bonis moribus , quàm in aliquo spectaculo desidere : tunc enim per voluptatem facilius vitia surrepunt . Quid me existimas dicere ? Auarior redeo , ambitiosior , luxuriosior .*

74 Iulianus *in Mysopogone , Non potest domi temperans esse , & castus , qui publicè incontinens , & impudicus esse vult , e Theatris voluptatem captans.*

75 Aelianus *lib.9. cap.12. Romani Alcæum , & Philiscum Epicuræos ex Vrbe eiecerunt , eo quod multarum , flagitiosarumque libidinum authores essent adolescentibus . Etiam Messenij Epicuræos expulerunt.*

76 Valerius Maximus *lib.2. cap.6. Massiliæ seueritatis custos acerrima est , nullum aditum in scenam mimis dando , quorum argumenta maiore ex parte stuprorum continent actus , ne talia spectandi consuetudo , etiam imitandi licentiam sumat.*

77 Fortunat *lib.2. Artis Rhetor.* ait , Catonem librum scripsisse de re Floria concisa oratione , vt indignationem Magistratuum in Floralia excitaret , *cap. De narratione.*

78 Pompeius Magnus , &c , vt Tertullianus habet solo Theatro suo minor . Eidem Theatro Veneris ædem superposuit , quod Venus in Theatris coleretur ; quòd ars esset omnium turpitudinum ; quòd Veneris sacrarium ; quod censoriam animaduersionem verebatur . Vndè sic in sua tempora inuehitur idem Tertullianus *in Apolog. Quoniam illæ leges abierunt , quæ Theatra stuprandis moribus orientia statim destruebant ?*

79 Statius *lib.1. Syluarum.*

Hac intrant faciles emi Puellæ.

80 Sueton. in Augusto *cap.45. Coercitionem in Histriones magistratibus omni loco , & tempore lege veteri permissam ademit ; præterquàm ludis , & scena , hoc est , vt saltem per tempus ludorum , & in loco , vbi peccarent , punirentur.*

81 Cornelius Tacitus *lib.4. Pulsi tum Histriones Italia , quod ab ijs multa in publicum seditiosè , fœda per domos tentata , & lib. 13. In vincula ducti fautores Histrionum.*

82 Demetrius Phalaraeus , *Tibicines , Scorta , Canteres , Saltatores , Histriones , Dira Nomina.*

83 Septimo ex prodigijs , diuinisque animaduersionibus , quibus meritò à spectaculis deterreri debemus.

84 Tertullianus , auctor grauissimus , & Apostolorum tempori vicinus *lib. citato de spectaculis* , eius omninò verba , *Cur etiam non eiusmodi* (qui Theatra frequentant) *etiam dæmonijs penetrabiles fiant ? Nam exemplum accidit , Domino teste , eius mulieris , quæ Theatrum adijt , & inde cum dæmonio redijt . Itaque in Exorcismo eius cum oneraretur immundus spiritus , quod ausus esset fidelem aggredi ; constanter , & iustissimè quidem* (inquit) *feci , in meo eam inueni , & mox.*

85 *Constat , & alij linteum in somnis ostensum eius diei noctè , qua Tragœdum audierat , cum exprobratione nominato Tragœdo , nec vltra quintum diem eam mulierem in sæculo fuisse.*

D. Greg. Magnus *lib.1. Dialogorum cap.9. Cùm ad Fortunati , Viri nobilis mensam vir Dei Bonifacius Episcopus accerseretur , vir ante ianuam astitit ex ijs , qui ludendi arte cibum solent quærere . Venit hic cum simia , & cymbala percussit , quem Sanctus vir dedignatus , audiens sonitum dixit : heu , heu mortuus est miser iste . Ego ad mensam refectionis veni , os adhuc ad laudem Dei non aperui , & ille cum simia veniens percussit cymbala . Subiunxit quoque , & ait : Ite, & pro charitate cibum , potumque tribuite , scitote tamen , quia mortuus est . Qui infœlix vir , dum panem , ac vinum ex eadem domo percepisset , egredi ianuam voluit , sed saxum ingens subitò de tecto cecidit , eique in verticem venit , ex qua percussione prostratus , in manibus iam semiuiuus leuatus est ; die vero altera secundùm viri Dei sententiam funditus finiuit vitam.* 86

Historia Trypartita *lib.7. in Vitis Patrum . Cùm Abbas Pambo venisset apud Alexandriam , & videret ibi mulierem in Theatro psallentem , incœpit flere . Requisitus , quare fleret , ait : Duæ causæ mouent me . Vna est , quod toto tempore vitæ meæ non sic studui , nec tantum laboraui placere Deo meo , vt ista studet placere Mundo . Secunda causa est perditio ipsius.* 87

Vinc. Bellouacensis *lib.3. distinct. 6. specul. moralis ; Quidam Sanctus inter alia supplicia Inferni vidit , & audiuit mulieres flentes , & quasi choreas ducentes , & clamantes : Veh , veh , veh , quanta sunt ista tenebræ.* 88

Florent. Hartemius Carthusian. *lib.2. instit. Christ. cap.25. Legitur de sorore S. Damiani , quod ob delectationem nimiam , quam habuit in cantilena ex cubiculo in choreis audita , octodecim diebus punita sit pœnis Purgatorij , vt ipsa postea cuidam Sancto reuelauit.* 89

Thom. Cantiprat. *lib.2. cap.15. Vidi ego adhuc puer in choreis procacissimam saltatricem , quæ , me præsente , post choreas insolenter cum adultero luctabatur , & cum cessasset subitanea morte percussa , miserabiliter expirauit.* 90

Idem *cap.49. par.21. Per generosum , & verè Sanctum virum Gosuinum , Dominum de Velpia militem in Ducatu Brabantiæ veraciter accepi . Habebat ille famulum quemdam , qui obscænus nimis , & lubricus , & tibia , & fistulis canens , congregationes puellarum , ac iuuenum faciebat . Hic cum semel vespere tibia caneret , & gesticulationibus , & cantibus concreparet , vidit dictus miles manifestissimè Dæmonem cornutum , villosum vibrantibus , & igneis oculis antè tibicinem saltare , & secundùm motum illius serui motibus diuersis congaudere . Hoc igitur cum seruo Dominus intimasset , & ille nollet desistere à damnabili ludo , & maximè in prouocatione puellarum carminibus obscænis , dimisit eum , ac repulit . Ille verò post paucos dies reproba morte percussus vitam miserè terminauit.* 91

Henricus Gran , Germanus *distinct. 9. exempl. 51. Puella quædam in die festiuo tota die in ludis , & choreis se exercuit , serò domum reuersa resedit in limine quiescens . Sed cum ad dormiendum vix oculos clausisset , à duobus dæmonibus ad infernum delata est ; & sic combusta est , vt nec capillus in corpore ipsius maneret , & totum corpus eius magnis vessicis vlceratum fœtorem intolerabilem exhalabat . Vnus verò Dæmon titionem ardentem in os eius trudens dixit : hoc habe pro cantilenis , quas impudicè sæpius cantasti . Vestes eius nullum habuerunt adustionis signum . Quæ clamore , & eiulatu è somno vigilans matri , & multis alijs rem narrauit . Post hoc sic vstulata fertur ad hospitale , vocatus Sacerdos , qui nullum peccatum mortale in ea inuenit , nisi quod libenter interfuit choreis , & ludis.* 92

Iacobus Menochius , olim in Patauino Gymnasio Iuris Cæsarei Interpres Primarius *lib.2. de arbitrarijs Iudicum quæst. Centuria 1. casu 69. num.56.* vbi de comœdijs , & choreis , eius planè verba : *Patauij Anno 1567. Quò illuc accesseram Iuris Pontificij interpres in domuncula illa* 93

la

lesita in foro lignario, vbi extat & Monasterium Monialium S. Marci, Patauini quidam tota nocte Carmpriui choreas duxerant. Cum vero de recessu in Aurora cogitarent, ingenti, improuisoque fragore corruit domus ipsa, qua obruti fuerunt permulti, & inter alios Puella 15. annorum, quæ veluti altera Herodiadis tota ferè nocte saltauerat, & qui vidit, testimonium perhibet, & verum est testimonium eius.

94 Bellouacensis, quem suprà iterum laudaui, aduertit, fatuos cantus, & consortia respuentes ab Angelis visitari; qui sic B. Cęciliæ, & sponso eius non cantantibus, sed orantibus attulit Angelus coronas de rosis, & lilijs Paradisi; ad quorum odorem Tiburtius Valeriani Frater ad Dominum est conuersus, & ambo Martyrium susceperunt. Beata Agnes, quòd Christum amasset, & vanissimas choreas spreuisset, ac sæpè diceret: Amo Christum, cuius mihi organa modulatis vocibus cantant, apparuit parentibus suis octauo post passionem suam die, in choro Virginum cœlestium mirabili ornatu, & decore fulgentium, dicens: Mecum congratulamini, & congaudete, quòd cum his omnibus lucidas sedes accepi: Non accipient, qui Theatrorum spectacula consectantur.

95 Rem ludicram referam, & cothurno dignam, & quam non noueris Lector, nisi mutata animi scena quodam fasce affectuum, & polymita varietate percurrere. Ridebis, dolebis, obstupesces. Accipe. Ad annum christianum millesimum duodecimum, Augustis SS. Henrico Secundo, & Cunegunde in Saxonia apud Ecclesiam magni Martyris Parochus natalis Dominici celebritatem statis sacrificijs definiens primum pro more meridie noctis occupat, maturè ille, sed seriùs plerisque, qui ad Bacchanal suum eadem nocte vigiles, in cœmeterio Ecclesiæ choreas ducere properarunt. Strepebat tripudium, resonabat celeuma, puluis in nimbum coactus. Octodecim viri, fœminæ quindecim erant, numero impares, insolentia pares, quæ sistris, & cymbalis, ac cornu tam raucum, tam varium murmurabant, vt mystes sacro insistere non posset, immò desistere cogeretur. Misit ergo, qui suo nomine, ac officio quietem illis imperaret, aut certè abscessum, dum ipse sacris operaretur. Sed illi ita dicto eius paruerunt, vt proinde strepitum, & Bacchanal omne augentes, ipsum imperantem adhuc ludificantes, verterent in comœdiæ argumentum. Hic verò illi stomachum Sacerdoti mouerunt, qui tam palmari contumacia irritatus, vt erat sacris paramentis reuerendus: quia vos, inquit, christiano nomine indigni, & sacrificio iniurij locum, & tempus eius eripitis, sacrilegio impendenda, oro Deum, cuius causa, & ortus agitur, vt in hac insania pergere non velitis, modò, sed porrò etiam cogamini ad annum ex nunc computandum. Res septies stupenda, quamquam ridicula quoque, vt diræ illæ sententia Sacerdotis, tanquam fulmen è nubibus vibratæ comprehenderunt insultantes. Nempè illæ Mænades, & Luperci choreas suas ita in gyrum egerunt, vt perpetuò saltu non nocte, non interdiù respirarent vsque dum sequentis Natalis reditum, idest, annum absoluissent. Cuius lien hic non liquesceret? Quis risum, nisi mappa coerceret? Sed ne historiam truncare, & miraculo detraxisse traducar, isti tot saltibus inquieti, & sudantes toto anno, interim nec pasti, nec poti sunt, non respirarunt somno, nec maduerunt pluuia, non vestes, aut calceamenta triuerunt. Nihil sciscitantibus respondebant, primo genuum tenus, tum etiam fœmorum visi sunt terræ immergi. Ita ex Gabriele Flamma lib. 3. Vincentio Belluacensi &c.

96 Octauu ex rationum præcipuarum momentis, quibus ostenditur, mortalis criminis esse reos Comœdiarum nostri temporis Actores, & Inspectores.

97 Ex his, quæ hactenus enumerauimus Summorum Pontificum, Patrum, Scholasticorum, Sanctionibus, vnum tanquam certissimum restat, nec à quoquam in controuersiam reuocatur. Honestis nempè repræsentationibus, & iocis non esse illicitum interdum interesse; & qui sic interdum ludunt, etiam licitè sustentari posse; illosque aliquando audire, ad Eutrepeliam, quæ est modestiæ species, pertinere. Tria tantùm rationibus expendenda, ne aliquid huic nostræ Paræneticæ Consultationi deesse videatur. Primum, quæ dici debeant honestæ, quæ turpes, & an nostri temporis Comœdiæ, quæ à venalibus hisce histrionibus dantur, honestæ dicendæ sint. Secundum, an turpium comœdiarum Actores mortaliter peccent. Tertium, an etiam spectatores.

Primum. Turpes Comœdiæ eæ sunt, quæ fœdissi- 98
mas hominum, mulierumue coram exhibent actiones; puta oscula, amplexus, saltationesque illas, lasciuasque cantilenas, quibus Venus aut saltatur, aut cantatur, aut exprimitur. Turpes Comœdiæ eæ sunt, in quibus de amantium furtis, de Coniugum adulterijs, de Meretricum, Lenonum, Puellarum, Adolescentum clandestinis artibus, Veneficijs, amoribus. Vtque distinctiùs loquar, turpes, fœdæque eæ sunt, in quibus viri, & fœminæ de amoribus ludunt, agunt, colloquuntur. Cùm ergo in nostri temporis comœdijs quæ à venalibus hisce meretriculis, & histrionibus exhibentur, & viri, & mulieres in scenam prodeunt de amoribus huiuscemodi agant, & pro scena colloquantur, saltent, ludant, id etiam certissimum, atque euidens remanet, omnes nostri temporis Comędias obscænas esse, atque inhonestas, & turpes. Quis namque has fabulas, quas hi in scena agunt, non turpes vocet? Quandoquidem eædem extra scenam non essent sine ingenti turpitudine, non essent sine crimine, non sine scelere? Quam quæso maiorem honestatem in scena acquirunt stupra, incæstus, adulteria, quæ illic verbis, gestibus, fabulis, saltationibus, scurrilitatibus adornantur, si forent extra scenam tam inhonesta? an minùs peccaminosa, quia publica? An minùs fœda, quia coram omnium oculis? quia in Theatro?

Dices. Ideò non turpia, non inhonesta, quia ficta. 99
Verùm, an non turpes dicuntur Imagines, si commistas cum maribus fœminas repræsentent? Quis turpes illas non appellet? Quis si sanus, quisque sit (cum Christiano loquor) qui protinùs oculos non auertat? Et tamen eæ etiam fictæ, immò & pictæ longè à vero remotiores, quàm Comica. Rursus falleris quisquis es, honesta ea appellans, quæ de turpibus agunt. Falleris qui bona, ac minimè reprehendenda ea dicis, quæ innumeris malis viam faciunt, aut qua ratione bona honestaue, quæ (vt ille ait) simulatis criminibus instruunt ad vera; fictis alliciunt, immò impellunt ad peiora? Si ab scenis obscęna, si à comœdijs impudicissima, quis honestas eas vocitet? Impurissimi riui non nisi sordidissimum fontem arguunt; qui eò perniciosior, quò pluribus obuius, quò communior, quò nocentior; & audebis dicere, adulteria, quia in Theatro, quia ficta, ideò honesta? Planè fœlix meretricula, quæ in Theatris reperis honestatem, quam in peoettalibus amisisti. Sanctissima scena, quæ honestos, sanctosque efficis scurras, histriones: vndè hæc tibi proscenio sanctitas, quod turpissimos actus in angulis, honestos facis in publico? Audeo dicere peius hoc fingere, quàm peccare; longè quippè criminosius mala docere, quàm agere. Vtinam mæchius, vtinam adulter, qui pulpita proteris; Solem fugeres mæchus; qui diem inficis Histrio, tenebras optares Adulter, qui populos facis adulteros; solus deciperetis cum sola, non millenos deciperes. Sis leno Histrio. Prostitue te ò puella, ne finge: sis ipsum lupanar, quod simulas ò Theatre, fugerent te Matronæ, verebuntur Pueri, horrebunt Senes, nulli addiscent, quæ mox facient.

Ego disputationem hanc sic definio. Nostri temporis 100
comœdias neminem honestas appellantem audiui, nisi authores turpitudinum, vel fautores. Eos duntaxat, qui vt fœdissima crimina maiori immunitate exequantur, & iterent, ficto honestatis velo obtegunt, prauæ licentiæ nomine implicant, aut sæculorum consuetudine inuoluunt, aiuntque licere id, neque inhonestum; quia tot sæculis factum, receptum à populis, permissum à Magistratibus. At permittuntur lupanaria, eaque adire:

Ergo ea honesta? Ad honesta iubemur, hortamur; ad mala permittitur: fateris permissa spectacula? fateris mala. Facta tot saeculis? Ita; verùm in malis nulla praescriptio. Mala adulteria, periuria, & tamen plurima sub sole; repete saeculorum myriades, & peierantes reperies, & adulteros; recepta à populis, immò erecta Theatra; sed corruperat quoque vniuersa caro viam suam Noemi diebus, communeque peccatum communibus aquis omnium naufragio expiatum est, minimè condonatum. Denique, vt semel finiam, cur, inquis, perpetuò receptum, quod perpetuò summi viri insectati sunt? Has omninò fabulas, quas in theatris saltant, aut loquuntur nostri temporis Comici, has, inquam, prohibent, in has inuehuntur tot sacrarum scripturarum, tot Summorum Pontificum, & Conciliorum, & legum, & Patrum, & Scholasticorum, & Gentilium responsa, oracula, monita, Sanctiones; vt intimè inspicienti perspicuum fit. Planè si ficta adulteria insectatur Chrysostomus, nulla arguit, si non haec, quae tu aure ebibis, animo hauris, incautus discis, tandem dolebis. Si foedata coniugia, quae scenis exhibent; execrantur Minutius, Lactantius, Cyrillus, Basilius, Tertullianus, verbis aerem verberant, si probant, quae tu probas. Si Theatrico luxus gehennales flammas minatur Venetorum Patriarcha Iustinianus, cui luxui has minas intentat? si sui ignis fomites appellat scenicos Amores D. Augustinus, da luxum alium, da alios amores, & vicisti.

101 Honesti ludi ij sunt, in quibus nulla omninò mulier, nulla lasciuies, amor nullus; nulla, inquam, mulier, quia vbique ea sit, praesertim si venustate, & gratia polleat, (quales vt plurimùm eae sunt, quae in Theatris inducuntur) semper libidinis incitamentum, & ad mores corrumpendos potentissima. Quodque ita sit, liquet, quando non nisi has inter reliquas deligunt histriones, vt multitudinem alliciant; quippè sciunt earum verbis, pulchritudine potissimùm viros capi. Vir, ait D. Basilius *lib. de Virginitate*; *quoniam foeminam de suo latere formatam diligit, vt proprium membrum ad eam toto impetu rapitur*; sic foemina in se quamdam virtutem habet, miramque potestatem trahendi ad se virum, non secùs ac magnes, cum ipse non moueatur, ferrum ad se rapit. Lege Cardinalem Caiet. *in 2. 2. quaest.* superiùs citata, qui longè rigidior. Lege Io. Marianam *de Rege, & Regis institutione*, vndè postrema haec verba ferè transcripsimus; sed pergo.

102 Alterum est, an mortaliter peccent Histriones nostri temporis, lasciuarum rerum, & Amorum ludos exhibentes: Ego sanè nullum reperi inter innumeros ferè authores, quos legi, qui id negaret, aut oppositum sentiret; aiuntque, turpium Comoediarum Actores, immò Authores, qui eas componunt, mortalis piaculi esse reos. Rationum praecipuarum collectionem, & Syllogen accipe. Primò, quia causa ludi vtuntur (vt suprà ostendimus; turpibus verbis, vel factis; quia mulieres in Theatrum inducunt, nempè libidinum fomites; quia de amoribus, stupris, adulterijs, agunt, quae lasciuia omnia, & Christiano nomini indigna, & (vt Theologi aiunt) intrinsecè, & ex se lethalia, nec ideò mala, quia prohibita. Nefas enim ludi causa, qui ad animi remissionem conceditur, turpia aduocare. Vide expressè D. Thom. 2. 2. *quaest.* 168. *art.* 3. id asserentem. Ratio à priori est; quia turpibus, lasciuisque non remittitur animus, sed illigatur, sed opprimitur, sed vulneratur, saepè occiditur, atque, vt quidam ait, obscoeni hi ludi ciuitatem vitiorum, ac turpitudinum seruam faciunt, stuprorum, adulteriorum, incaestuum, sacrilegiorum ancillam. Vide D. Basil. *de legendis lib. gentilium*.

103 Rursus peccant mortaliter Histriones, quia turpibus verbis, vel factis se, & alios Christiana cordis munditia priuant, sine qua nemo Deum videbit vnquam, vt habetur *Matth.* 5. ita quem mox citauimus Paul. Comitolus, & rectè; quae enim cordis munditia ijs, quibus immundae aures, plena fabulis pectora, artibus, veneficijs, adagijs, scurrilitatibus, lasciuisque carminibus capita? Qui dies totos in id insumunt, noctes totas sine se praeparent, siue prodeant, siue domi, siue in proscenio? An haec coelorum regno apta mundities, puritas, quò nil ingreditur coinquinatum? Dicent fortassè; Rigidior es, qui haec doces; neque enim tam minuta mundities à secularibus extorquenda. Verùm ergo non id à secularibus requiro, sed à fidelibus, qui in coelum contendunt, qui violenter coelum rapere iubentur. Iubentur autem omnes. Ab ijs id requiro, qui ius in aeternas sedes se habere gloriantur. His id pronuncio, non Ethnicis, non infidelibus.

Tertiò scelerate agunt Histriones; quia bonos mores 104
in Ciuitatibus, & Rebus publicis euertunt, Christianam in Deum charitatem his nugis exterminant; quia pueros virtutibus exuunt, ad inhonestos amores alliciunt, & erudiunt, vt amoribus dent operam, vt mulieres adament, vt parentibus haud obediant, vt senes irrideant, & minimè reuereantur, omnes contemnant. Peccant ergo mortaliter; quia aptissima Daemonum instrumenta; quia egregij vitiorum artifices; quia homicidiorum, rixarum, turpitudinum fomites; quia Matronarum, Virginum, Adolescentulorum cogitationum omnium peruersarum origines, & flabella: Illis ad lasciuarum rerum plausus, voces, risus; illis denique quotquot à spectatoribus illic crimina committuntur; ipsorum quippè opera nulla in theatro modestia, nulla temperantia, nulla pudicitia, motuum omnis effusio, nulla Christiani hominis vestigia, sed lasciuientium, sed furentium, sed bestiarum, sed ferarum. Spectatorum namque voces considera, facies intuere, oculos obserua, verba expende, suspiria intellige, nutus inspice, & mecum fatebere, quot facinora. Manent binis, aut ternis mensibus hi in vrbibus singulis, interim quanta in vrbibus perturbatio? Quot rixae, plerumque ob eos conuentus? Quot vulnera, quot caedes, quae saltem pericula? Summa in rei familiaris negligentia, si patres inspicias. Ludorum auiditas, etiam in opificibus, in agrestibus, qui opere relicto quotidiano accurrunt, concurrunt famuli, relinquunt matronae domus, filias, puellasque tum pubescentes adducunt, vt discant, quae audiuere nunquam; vt citiùs eas, quam ferret aetas, libidinum flamma corripiat.

Denique peccatum lethale illud est, quod vel insignem 105
Dei contemptum, vel graue alteriùs damnum, vel magnam sui labem, aut corruptionem habet. Ita Ricchardus de S. Victore, quem Theologi omnes in scholis recipiunt. Verùm tria haec ex condicto recurrunt nostri temporis Histrionibus, vt rectè Doctores nostri temporis expendunt. Sui, proximorumque damnum iam ostendimus. Dei verò contemptum aspice. Histriones namque cum omnia per lucrum faciant, & omnia lucro metiantur, nil ob Dei timorem praetereunt, dummodò lucrum accedat. Inde pulchriores mulieres conquirunt, inde easdem vestibus adornantur, inde stibio, & purpurisso pinguntur, verba in molliciem, gestus ad lasciuiam, nutus ad procacitatem, saltationes, choreae ad motam luxuriem componuntur; idque quia sciunt his incautam multitudinem allici. Omnes enim pecuniae vias norunt, nullas omittunt, vt adolescentes pelliciant, alliciant viros, matronas oblectent, iuuenes emolliant, senes reddant insanos; ac sic pecunias à singulis suffurentur, & extorqueant. Atqui sic lucrum quaerunt, qui his artibus pecunias parant, cum ingenti Dei contemptu id non facient?

Rursus Summorum Pontificum, & Conciliorum 106
contemptus quàm ingens? Scenicos extra Ecclesiam pellit S. Clemens Primus, Ecclesiae vniuersalis Episcopus. Scenicis Sacram Eucharistiam denegant S. Cyprianus, & Canonicae institutiones, quas initio citauimus. Scenicos cum Apostaticis enumerat Carthaginense Tertium. Scenicis infamiae titulus infligitur à legibus, per leges filius exhaeredari, mulier repudiari potest, si spectacula haec frequentet, ille agat. Scenae Clericis, immò fidelibus omnibus, modò diebus festis, modò etiam caeteris diebus interdicuntur in Concilio Arelatensi primo, & Carthaginensi quarto. Scenici perdi-

perditi homines à Sanctissimo Carolo appellantur. Tu honestos hos dices? Tu innocentes pronuntiabis? Tu ab omni crimine absolues? Tu Dei, tu hominum non fateberis contemptores, qui ab Ecclesia arcentur, ni artem suam desinant? Qui à communione Christi corporis segregantur? Qui infames, perditi homines dicuntur? Quicum apostaticis numerantur? Excommunicationi nemo obnoxius, nisi priùs lethali peccato irretitus. Illa neminem ligat, nisi mortali crimine illigatum. Verùm Excommunicationis pœna plectuntur Comici à Pontificibus, planè quia mortaliter peccare Histriones existimarunt.

107 Dicunt, non eos esse Histriones, qui à Pontificibus excommunicantur. At dicant ipsi, qui sint? Scio, Canones nullos excipere; scio Histriones damnari; scio Comicos, ac Scenicos ab Ecclesia pelli, eos, inquam (vt ait Glossa *verbo Histrionibus*) qui turpibus, & illicitis ludunt. Scio, ipsos nunc turpibus, & illicitis ludere.

108 Simplex, & absoluta hæc propositio: Inspectores Comœdiarum, quæ à venalibus hisce histrionibus fiunt, in quibus tum viri, tum mulieres in scenam prodeunt, & de amoribus, & lasciuis rebus colloquuntur, &c. non peccare mortaliter, est propositio Christiano homini indigna, nedum Theologo, Reipublicæ maximè perniciosa, Patrum doctrinæ directè apposita, Theologorum omnium, & Scholasticorum placitis minimè consentanea. Contra verò hæc: Comœdiarum nostri temporis inspectores mortali peccato illigari, tum ratione scandali, tum ratione periculi, tum vi cooperationis, est propositio tutissima, Summorum Pontificum responsis, Conciliorum, & Canonum Oraculis egregiè consona; Patrum sententijs, Scholasticorum doctrinis omninò conueniens, & vera.

109 Peccant ergo Comœdiarum nostri temporis inspectores vi cooperationis; quia nimirùm adstant voluntariè, & absque necessitate Histrionibus mortaliter peccantibus, ijsque arrident, plaudunt, fauent; & vt plurimum fouent authoritate, pecunia, vel saltem præsentia. Quod ipsis est cooperari; mortaliter verò operantibus cooperari, & in crimen quoquo pacto influere, lethale est; quòd dum adstant Histrionibus, ijsque fauent, arrident, ijsdem cooperentur, & in eorumdem crimen influant, manifestum fit; nihil enim magis loquenti cooperatur, quàm audiens: Quique coram populo agit, à nemine magis adiuuatur, & quodammodò vires in dicendo accipit, quàm ab auditoribus, si ij præsertim plaudant, arrideant, nutibus faueant, aut saltem oculos intendant. Accipit, qui dicit ab auditoribus quodammodo verba, sales, sententias; quodque mirabilius est, etiam vires, & latera; atque (vt ita dicam) ingenium, ex solo adstantium obtutu: at Histriones in theatro habent nedum verborum exceptores, sed etiam pecuniarum datores, atque adeò non tantùm ab auditorum aura, sed etiam auro vires accipiunt, dum loquuntur, qui sine auro nec prodirent.

110 Confirmatur à pari: Summi Pontifices, nedum in Duelliones, & Monomachos excommunicationis tela ipso facto minantur, sed etiam in eos, qui ex industria spectant ob eam rem; quia illis inspicientibus duelliones vix desinerent. Quod manifestum fit duellorum inspectores tantùm, quia inspectores, mortaliter contra charitatem peccare; neque enim excommunicatio in eos iaceretur; Histriones verò nec inciperent, nec in scenam prodirent, si eosdem non spectator adires. Pari ergo ratione conuinceris, siue duelli spectator sis, siue Histrionum; licèt enim inspectio vtrobique non intrinsecè mala, tamen quia vtrique, tum Monomachi, tum Histriones rem agunt intrinsecè malam, hi præsertim ob excessum in ludo, ob Dei contemptum, ob turpes gestus, & verba ad libidinem incitantia, quæ in ipsis nullo fine honestari possunt, cum dent alijs euidentem ruinæ causam; ideò vtrisque inspectione quodammodo cooperatis, ac vtrobique lethaliter peccas.

111 Dices; adhuc agerent in scena, licèt singularis ego non adeam; non ergo, me adeunte, in scenam prodeunt, qui etiam, me absente, prodirent. Verùm id omninò respondere possent singuli duellorum inspectores, singuli tamen peccant. Præterea cur Histriones etiam à singulis pecuniam extorquent, si non à singulis fouentur? Cur neminem ingredi sinunt, ni soluat, si à quolibet non sustentantur? Rursus quis scit, si exemplo tuo, teque præeunte, crimen quis agnoscat, Deum timeat, consopita synderesis reuiuiscat, diuinaque iudicia vereatur? Denique omnes admonemur, vt id omnes detestentur; non omnes id facient, nisi ea, & tu execraberis. Peccas, licèt singularis adeas; hoc namque est cum currente fure concurrere, vt ait Psaltes, & cum adulteris portionem ponere (& quod dixeram) cooperari; dum adulteriorum magistros sustentas; dum meretriculas pascis; dum eorum peccatis, ac sceleribus indiuiduus ades, & adis; cum fure concurris, dum comœdos; immò animarum comedones, ac voratores tuo enutris argento, cibas sanguine, ruina fulcis, sustentas periculo. Inde dictum ab Augustino, Histrionibus donare immane vitium. Idolatriæ à D. Hieronymo comparatur, vt refertur *lib. 3. tract. 7. cap. 7. quæst. 3.* solùm quia aptissima Dæmonum instrumenta nutriuntur. Laudaturque ab Ethnicis Seuerus Imperator, vt refert Lampridius, quòd non aurum, nec argentum Scenicis donarit. Atque hac ratione ij illigantur, qui publicè intersunt, pecuniam soluunt, præsentia, & authoritate ijs fauere conuincuntur.

Peccant præterea mortaliter spectatores ratione scandali. Scandalum enim est dictum, vel factum minùs rectum, præbens occasionem ruinæ, estque mortale peccatum, etiamsi grauis ruinæ alterius sit causa per accidens; tunc videlicèt, cum contemnit quis salutem proximi, & pro ea conseruanda non prætermittit, quod sibi libuerit, ita omninò, & expressis verbis D. Thomas 2. 2. *quæst.* 43. *art.* 1. & 4. Non ergo licèt alicui aliquid agere, quod alij illo procliuiores, si suo exemplo facerent, peccarent. Peccant ergo mortaliter, qui Comœdias adeunt, & ij, quibus nulla est periculi ratio, quando ipsorum authoritate, vel exemplo alij illas frequentant. Totius huius rationis neruos intendentem audi gemmeum Chrysostomi os; *Sed Ego* (inquies) *ostendam nihil multis huiusmodi ludos obfuisse; immo verò id maximè nocet, quod frustra tempus consumis, & scandalum alijs affers. Nam, & si tu excelso quodam animi robore nihil inde tibi mali contraxisti; attamen quoniam alios imbecilliores exemplo tuo spectaculorum studiosos fecisti, quomodò non ipse malum tibi contraxisti, qui causam mali committendi alijs præbuisti? Qui enim ibi corrumpuntur tam viri, quàm mulieres, omnes corruptionis crimina, & causam in caput tuum transferunt. Quare quamuis animi tui modestiam fecisti, vt nihil tibi mali obfuerit (quod ego fieri posse non arbitror) quoniam tamen alij causa ludorum multa peccarunt, graues propter hoc pœnas lues, quamuis multo modestior, & temperantior esses, si nullo modo eò pergeres.* 112

Petes, qui potissimùm sint, qui alijs scandalum faciunt? Expediam breuiter, omnes atque, vt Senecæ verbis vtar: *Nulla tam detestabilis pestis est, quæ non homini ab homine nascatur, nec tam sincerus vllus, qui non queat infici:* addo nec tam humilis, qui parem non habeat, quem non possit inficere. Incendium aspice in denso nemore, nedum densa quercus, aut foliorum diues, sublimisque populus flammas concipit, ac proximis impartitur, sed arbustum arbusto, & miricis mirica, sociam quælibet afficit, ita in populo nemo spectacula adit, vt comites non optet; nemo comites optat, vt etiam non habeat; nemo habet, vt non lædetur. 103

Verùm habet discrimen crimen. Grauiter peccant singuli, qui concursu suo etiam alios aduocant. Grauiùs præcipui viri, ac Senes, Patresfamilias, quique authoritate in Republica pollent, qui si 104

non

non adirent, plerique illas erubescerent, minusque decorum putarent; quod contrà accidit ob solam nobilium virorum, ac senum præsentiam. Grauissimè verò omnium peccarent Religiosi, ac Clerici. Ita præsertim Caiet. *in 2. 2. quæst.167. art.2.* Iacob. Menochius *lib.2.cent.1. de Arbitr. Iud.casu 69.* Superiùs citato, & Concilio Agathensi, relatio in *can. Presbyteri distin.34.* Vndè miror, Neotericum quemdam alioquin doctum oppositum docuisse, dum ait, neque id erubescendum Clericis, neque scandalum parere secularibus; at quàm parum verè, pete id non à Summis Pontificibus, non à Conciliorum decretis, non à Patrum sententijs, non à Scholasticorum doctrinis, sed ab ipsamet insanienti in spectaculis multitudine, an Clericis id liceat, an id religiosis viris honestum? Clamabunt protinùs, quod ipsis Clericis displicebit; surgent qui de sæculo sunt in Iudicio; ferent in Clericos, Religiososque viros sententiam, à quibus Christianam dedicere modestiam, verecundiam, honestatem. *Quale est enim* (inquit Tertullianus) *de Ecclesia Dei in Diaboli Ecclesiam tendere de cœlo, quod aiunt, in cœnum? Illas manus, quas ad Dominum extuleris, postmodum laudando Histrionem fatigare; ex ore, quo Amen in sanctum protuleris, Actori testimonium reddere?*

115 Tertiò peccant spectatores ratione periculi, & proximæ occasionis, cui se ingerunt. Proxima verò occasio omninò est spectaculum, scena, Orchestra, vbi amores, & choreæ celebrantur.

116 Quod si quæras. Quibus nam scena, & venales hæ Comœdiæ proxima occasio censenda est, & à quibus sub mortalis peccati pœna ratione periculi vitari debeant? Etiam respondeo: vitanda omnibus hæc occasio. Ratio præcipua; quia vbi plurimi, & vt plurimùm corruunt, ea asserenda proxima cuique occasio, in qua potior multitudinis pars pluries offendit; nec refert, quod is non offendat. Peccat ergo mortaliter quilibet: qui ei multitudini se admiscet, quæ vt plurimùm peccat, licet ipse in illud idem crimen interdum non incidat; diciturque illi occasio proxima, dum ex ijs, quibus se immiscet, plurimi, & plurimùm corruunt. Nunquam enim tam securus adstabit quis, vt minimè timere debeat, quando plures, & potior pars omninò labitur. Egregiè id innuit Psaltes, cum primò Beatum enunciat, qui non abijt in Concilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in Cathedra pestilentiæ non sedit, ac si è contrario diceret: infelix omninò, & miser, qui in quodcunque Concilium impiorum abierit, & in quacunque Cathedra pestium sederit; (dicam planiùs cum Tertulliano,) qui theatra frequentarit; miser verò & infelix, hoc est lethali crimine adstrictus ob solùm impiorum consortium; peccantium enim societas, proxima peccandi occasio est. Tertulliani verba ad Theatra id referentis omninò illustria accipe. *Planè nusquam inuenimus, quemadmodum apertè positum est, non occides, non idolum coles, non adulterium, non fraudem admittes, ita exertè definitum, non in circum. ibis, non in Theatrum, agonem, munus non spectabis; sed inuenimus ad hanc quoque speciem pertinere illam primam vocem David: Fœlix qui non abijt in Concilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestium non sedit.*

117 Verùm si durior videbitur hæc sententia, peccant saltem ratione periculi ij, qui ætate, incontinentia, voluptatis sensu, praua suetudine, ac fomite infestantur; peccant ij, quos passim inflammant, aut etiam, vt plurimum deliniunt impudici motus, fractæ fœminarum, aut iuuenum voces, gestus, quibus inter se in Scena colloqountur, agunt, ludunt, saltant, à quo nec aliquem facilè exciperem, non adolescentem, non virum, non puellam, non matronam, non senem. Difficilè enim eiusmodi illecebræ, sensusque delinimenta, & animæ pericula euaduntur, etiam post spectata spectacula. Rectè recentissimus, ac nostrorum temporum author Io. Mariana *lib.3. de Rege & Regis institutione cap. de spectaculis.* An maior corruptela morum excogitari potest? Quæ enim in scena per imaginem aguntur, peracta fabula cum risu commemorantur, sine pudore deinde fiunt, voluptatis cupiditate animum titillante, qui sunt veluti gradus ad suscipiendum prauitatem; cùm sit facilis à iocis ad seria transitus. Quasi per risum stultus operatur scelus, ait Salomon; turpia enim atque inhonesta factu, dictuque dum ridemus, approbamus, suoque pondere prauitas identidem in peius trahit. Censeo ergo moribus Christianis certissimam pestem afferre Theatri licentiam. Hactenus Mariana, & *Dialogo Tertio* Franciscus Petrarcha, quem etiam sæpiùs hic à me laudatus Menochius refert. *Eò quisques malus ierit, redibit pessimus; & boni, quibus illud iter ignotum est, si casu aliquo ignorari adeant, contagio non carebunt.*

Quartò, ita cum Caietano *in 2. 2. q. 167.* Iacobo 118
Menochio loco superiùs citato argumentatur Comitol. *lib. 5. Responsionum moralium, q. 11.* E culpa lethali voluptatem capere, aut ex ea re, quæ non est sine culpa lethali, lethale est crimen. Qui verò obscœnis comœdijs intersunt, lætantur, & voluptatem capiunt ex actione Histrionum, quæ illis non est sine culpa lethali (vt supra ostensum est) Peccant ergo spectatores lethaliter.

Fateor, tantisper discedere ab hac sententia Recen- 119
tiores nonnullos, vt minùs vniuersalem eam velint, ac docere, secluso proximorum scandalo, & propriæ lasciuiæ periculo, non esse lethale peccatum comœdijs etiam turpibus interesse, licèt mortaliter peccent Histriones, ita Sanchez *lib.9. disp.49. num.41.* Emmanuel Sà verbo *ludus num.4.* Regin. *lib.22.n.8.* & horum postremus Bonacina. Putant enim neque omnes scandalum omnibus facere, nec cuique ruinæ periculum timendum. Certè hi à modo loquendi Sanctorum Patrum, & Veterum Scholasticorum multùm discedunt, vt allata superiùs testimonia intimè consideranti patet. Hos ego non audeo reprehendere, neque omninò impossibile existimo, vt quis spectator tantùm animi sui relaxationem velit, non Histrionum peccata: vt præscindat à rebus lasciuis, & turpibus sales, & acumina: vt ad ea tantùm plaudat, & rideat, ijsque oblectetur, turpia verò, vt turpia non consideret: vt stipem Histrionibus porrigat cum ea mente, vt nil obscœnum, & honestati contrarium agant, licèt de facto id minimè sequatur. Verùm quàm duriusculæ hæ præcisiones, & difficiles, & in praxi quàm vicinæ delicto, suam quisque conscientiam conueniat. Diuinum Tertulliani Oraculum expende, qui de spectaculorum inspectoribus omninò sic. *Tanta est enim vis voluptatum, vt & ignorantiam protelet in occasionem, & conscientiam corrumpat in dissimulationem, aut vtrumque.* Et iterum: *Quam sapiens argumentatrix Ignorantia humana, præsertim cum aliquid eiusmodi de gaudijs, & de fructibus sæculi metuit amittere.*

Idcircò id vnum hoc loco consulerem, vt Con- 120
fessarij, quique animarum curam gerunt, ne huiusmodi abstractiones, aut præcisiones subindicent pœnitentibus, nec eiusmodi viam lasciuijs, & obscœnitatibus aperiant. Facilè enim in tam breui interuallo ab acuminum, & verborum ad rerum transitur oblectationem; citò nos ipsos fallimus, cum lenocinantur verba, prurit voluptas, ardet concupiscentia, furit lasciuia. Citò quod exceptionibus pluribus docemus, absolutè pronuntiatur, & verba in oracula transeunt, præsertim cum voluptati, & sensui fauemus. Christiano populo Confessarij nomen pro Numine est; eius est sepem, aggeremque ædificare, non suffodere. *Et vocaberis Ædificator Sepium, Is.49.* At quomodò sepem ædificat, qui frequentare theatra, stupra ridere, adulteria discere, lascinijs oblectari, minimè crimen esse dicit? Quo sanè pacto sepem ædificat, qui docet, minimè inhonestum ea adire tantùm, si scandalum periculumque caueatur? Qui neque id Clericis erubescendum? Caueant ergo Confessarij, docere id, eamque enuntiare

sen-

sententiam, quæ vt plurimum, & in pluribus fallit, ratò contingit, ac vix. Certùm namque est multitudinem capi, rapi popellum ad nugas has, excitari libidines, exardescere fomites inter lasciua, compositaque ad luxuriem colloquia Histrionum, Amantium, Meretricularum. Habent hinc ludentium fœminarum verba, hinc spectantium Matronarum, & Nobilium adolescenmlarum obtutus. Quid adolescentum, quid iuuenum turba faciet, vt viros, senesque ipsos prætereant? Dei ò Administri, in sententijs edifferendis, cum quid omnibus docentes pronuntiamus, non inspicienda vnius, vel alterius hominis natura est, sed plurium, communisque hominum conditio. Humanæ verò conditioni, res est plena periculi. Audire obscœna, & obscœnis nullatenus moueri; turpia, nec coinquinari; lasciua, & contineri; ridere ad inhonesta, & honestatem seruare; intueri in fœminarum vultus, & non conspicere, eo præsertim tempore, cùm plenæ amoribus aures, illecebris pectora; nobilium puellarum, mulierumue simulacris oculi, aut saltem earumdem pro Scena agentium meretricularum. Tot in theatris honestatis discrimina, & nos absolutè enuntiabimus, nil lethale esse spectaculis interuenire? Mendacesque illas audebimus aperire præcisiones mulieribus, virisque, qui vix bonum à malo norunt? Neque omnibus, neque vni, nec priuatim, nec publicè id dicendum. Fit multorum exemplum vnius licentia. Abstineat à Theatris, qui sine peccato adesse potest, si tamen potest, vt abstineat, qui sine peccato minimè potest. Nemini in publico quid licet, quod multis nocet.

121 Obijciunt primò apud Tertullianum, & à viro Iurisconsulto non semel mihi etiam obiecta. Si mortale peccatum est spectacula frequentari, cur vt mala cætera, etiam hoc in Decalogo, aut Scripturis sacris non prohibitum? Cur non per Pontificum decreta eiectum? Tertulliani verba, si cui placent, placebunt autem, hæc sunt: *Quorundam fides aut simplicior, aut scrupulosior ad hanc abdicationem spectaculorum de scripturis authoritatem exp-scit, & se in incertum constituit, quod non significanter, neque nominatim denuntietur, Seruis Dei abstinentia eiusmodi, planè nusquam inuenimus, quemadmodum aperte positum est, non occides, non idolum coles, non adulterium, non fraudem admittes, ita exertè definitum, non in circumibus, non in Theatrum.* Respondetque primò, eiusmodi præceptum innui initio Psalmorum, Conciliumque impiorum etiam Theatrum non ab re docet, posse nos interpretari, vt diximus supra. Secundò Theatris nos abrenunciasse in Baptismate, cùm profitemur aquam ingressi, renunciare nos diabolo, & pompæ, & angelis eius. Diaboli pompam maximè Theatrum intelligens.

122 Tertiò respondet D. Chrysostomus, id in sexto Decalogi præcepto contineri; *Non concupisces:* Ita homilia de Saule, & Dauide, vbi spectaculorum Inspectores adulteros vocat. Eius verba superiùs transcripsimus. Præterea qui hoc argumentum vrges, habes Pontificum, Conciliorumue decreta plura in Histriones, in Inspectores etiam Concilium Arelatense *cap.* 7. à quo vtrique excommunicantur. Quod si non vsu receptum, neque decretum id in Canones relatum, ingentem tamen authoritatem habere, minimè dubitandum est; nec enim vnquam Sanctissimos Patres Spectatores excommunicationis gladio percellendos decreuisse censendum est, nisi lethali peccato obnoxios existimassent. Habes denique veteres Patres; habes vniuersos ferè Scholasticos, vt non nisi temerè dissentias.

123 Obijciunt Secundò. Theatra veteres Patres adeò horruerunt, quia nostris inhonestiora. Mulieres enim in omnium oculis nudari solitas, vt ætatem omnem ad libidinem expugnarent, & in scena ipsa sæpè se prostituisse post decantatas Veneres, post desaltatum, aut Martem, aut Liberum, docent D. August. *lib.* 2. *de ciuit. Dei, cap.* 14. 17. Lactant. *lib.* 1. *cap.* 20. Procopius in Anecdotis.

124 Respondetur, planè ea spectacula inhonestiora; at nostra hæc vtinam non inhonesta. Rursus periculum omne in Theatris Veterum ex accurato vestium cultu virorum, & mulierum, ex mutuis inspectionibus nobilium virorum, & matronarum. Quæ omnia vtinam in nostris spectaculis non inuenirentur. Testatur id Tertullianus. *In omni spectaculo nullum magis scandalum, salutisque discrimen occurret, quàm ipse ille mulierum, & virorum accuratior cultus. Ipsa consensio, ipsa in fauoribus aut conspiratio, aut dissensio inter se de commercio scintillas libidinum conflabellant. Nemo denique in Theatro ineundo prius cogitat, nisi videri, & videre.* Hactenus ille. Præterea quid ais antiqua spectacula inhonestiora, eaque tantùm horruisse Patres? At nos non vnius, vel alterius sæculi Patres attulimus, qui in huiuscemodi ludos inueherentur, sed multorum, sed omnium fermè temporum. Scripsere in Theatra Tertullianus, Lactantius, Cyprianus; at dedimus post hos Augustinum, Chrysostomum, Basilium, Nazianzenum, Hieronymum. Sęculis pluribus post Nazianzenum & Hieronymum audis Bedam, Bernardum. Floruit nonnisi ducentis fermè ab hinc annis Sanctissimus Venetorum Patriarcha Iustinianus. Nostri sæculi bono natum, nulli Sanctorum Pontificum postponendum, Borromæum nos fermè audiuimus. Quæ itaque nunc horremus Theatra, nulla sęcula probauere, quæ spectacula odimus, quæ oditis omnibus insectamur, quæ nunc execrabilia scribimus, nulla vnquam tempora sustinuere. Ac licèt quatuor spectaculorum genera, vt Pamelius in Tertullianum aduertit, à Patribus olim improbarentur. Ludi Circenses in Circo, Agones in Stadio, in Amphitheatro gladiatorij ludi, munera, venationes, Scenicæ artes in Theatro; nos ea tantùm loca excerpsimus, easque sententias, quæ nostrorum temporum Comędias reprehenderent, & in ludos, quos hi in scena factitant, conuenirent.

125 Obijciunt tertiò: si legi possunt comędię, nec peccato lethali adstringimur, etiam si turpes, si de amoribus viri, & fœminæ colloquantur. Rursus si fatentur Fidei quæsitores, nullo modo contra bonos mores eas esse, ideòque se, vt in lucem prodeant, permittere; cur easdem in scena audire nefas? Cur exitiale adeò, vt ad crimen obliget in proscenio easdem spectare? Quid addit scena, vt mala vix, statim pessima? Res sunt, quæ mouent, non feriens aerem vox. Res autem vtrobique eædem siue scribantur, siue proferantur,

126 Pleri que rationem hanc plurimi faciunt. Audiui doctos, alioqui viros, etiam insolubilem asserere, sed immeritò. Scire aues quid amplius scena habeat, vt quæ extra scenam mala vix, in ea statim pessima? Dicam statim, Gestus, Vultus, Voces. At quàm fortia hæc, quàm potentia in humanis actibus, ipse vides. Vidisti hominis cadauer? at vidisti sæpius. Illic & oculos habes, sed vitreos, aures, sed pendulas, nares, genasque, at exangues, porrecta genua, rigentes manus, ora pallentia, immota omnia, totusque ille frigido simillimus Hermæ. At qualis si viuat? Oculos intuere, animæ scintillulas, in quibus anima præsertim emanat, ac floret, in quibus tanquam à geminis orbibus tota in lacrymas defluit, tota in flammas exardet, tota in delitijs lasciuit, tota in tristitia obnubitur, & planè oculos syderibus conferes. Vultus aspice, aut genas natiua purpura diuites, roseasque; & quàm gratæ dices, quàm pulchræ, quam decentes? Vides in membris, totoque in corpore sensum, motumue, & diuinum, & cœlo dignum pronuntiabis. Planè idem, si lectionem, scripturamque cum scena conferas. In scena etenim voces ad voluptatem effusæ, iucundæ ad lætitiam, ad molestiam demissæ, hæsitantes ad metum, flebiles, molliterque circumflexæ ad miserationem, ad iracundiam acutæ, crebròque incidentes. In scena os, vultusque in ira ardens, in gaudio hilaris, in aduersis adstrictus, in probris petulans, in serijs compositus, remissus in ludictis, in arduis acer. In scena denique manus verbo-

rum

rum comites, siue (vt dicam meliùs) verbisequæ, sæpè intetpretes; quàm argutæ, quàm sapientes, implentes verba, eorumque impetum, & vim, vt rectè quispiam illas dixerit orationis telum; lectionem verò nec gestus implent, nec oculi adiuuant, nec voces augent, omninò mutam, omninò mutilam, immò emortuam; ideò actionem, orationis vitam, dixit Cicero. Quintilianus, infinitè magis audita delectari, quàm lecta. *Neque enim* (inquit ille) *tam refert qualia sint, quæ intra nosmet ipsos composuimus, quam quomodò efferantur; nam ita quisque mouetur, vt audit; affectus omnes languescant necesse est, nisi voce, vultu, totius propè habitu corporis inardescant. Documento sunt vel Scenici Actores, qui & optimis Poetarum tantum adijciunt gratiæ, vt nos infinitè magis eadem illa audita, quàm lecta delectent.* Hæc Quintilianus. Quid si ad hæc addas omnium membrorum fractionem ad lasciuiam vsque pedum, cæterarumque partium incessum; denique eiusdem Scenæ pompam, apparatum, vestes, personas, saltationes, chordarum modulationes, choreas? Et inquies, idem esse vtrobique periculum, voluptatisque discrimen, siue legantur comædiæ, siue audiantur?

157 Ego scriptam comædiam æquiuocè comædiam dico, si cum ea, quæ in proscenijs agitur, comparetur; nec plus hanc cum ea conuenire, quàm si cum vero homine, hominem pictum conferas.

158 Obijciunt quartò. Comœdiæ, vt & Tragœdiæ ad humanæ vitæ exemplum adinuentæ sunt, vt per eas discerent populi, tanquam per tenebras lucem, testatur omnis antiquitas. Nam volens facultas ciuilis Ciuium animis obedientiam Superiorum inserere, ne ob rerum nouarum cupiditatem rebellionem facerent, & vt semper remanere possint suo statu contenti, instituit comœdiam, in qua manifestatur, vitam humilem esse felicem, ac fortunatam, capacemque multarum consolationum. Contra verò, ne potentiores, ijque omnes, qui ad aliorum dominatum eleuati sunt, nimis confidere possint suæ fortunæ, ac per consequens euadere insolentes, voluit eadem facultas politica instituere Tragœdiam, tanquam moderatricem prosperæ fortunæ. Quod approbat Aristoteles, ostenditque Plutarchus Tragœdiæ vtilitatem in feris, ac sæuis animis exemplo Alexandri, Phæreorum Tyranni, qui commotus ad misericordiam ex tragœdiæ spectaculo, è theatro celerrimè discessit, existimans indecorum, quod is, qui tot ciues occiderat, tunc flere videretur, parumque abfuit, quin Tragicum illum vita priuaret, quod eius ferreum animum commouerat. Non igitur malæ Comœdiæ, sed mali, qui malè eis vtuntur, qui furta, qui raptus addiscunt, vt faciant. Quæ verò illic exhibentur, ideò fiunt, vt quæ mala sunt, horreas, secteris, quæ bona.

129 Huic obiectioni respondet Plato, asserens Comœdiam, & Tragœdiam irritare potiùs, quàm purgare passiones humanas, ideòque concludit, Comœdiam nimis concitare delectationem, & efferre ad quasdam purgationes indecoras, Tragœdiam verò exerceri in doloribus, & trahere ad timidas lamentationes, & hoc pacto nutrire reliquas humanas passiones. Præterea satis virtutis docetur in Ecclesijs, satis formantur ad mores pro Sacris rostris iuuenes, satis increpantur senes, terrentur impij, deterrentur sacrilegi. Si verè virtutem assequi velimus, aspiciamus in Christum, in illustrium Martyrum acta, ad Sanctarum puellarum exempla; Inde fortitudinem, prudentiam, pudicitiam, & honestatem desumamus.

130 Tandem obijciunt. Esto lethale sit crimen theatra ingredi, comœdias spectare, ludis hisce interesse, dum bona fide id omnes faciunt, minimè ipsis lethale. Quare potiùs peccatorum omnium reus erit, qui eos admonet, quandoquidem admoniti, facient adhuc.

131 Respondetur. Ea ignorantia à culpa excusat, quæ, vt Theologi aiunt, omninò inuincibilis est, inculpabilis, probabilis, iusta, & omninò inuoluntaria, & qua tota actus malitia ignoratur. Culpabilis verò, si saltem malitiæ pars cognita sit, vt rectè docet Sanchez *lib. 1. cap. 17. sum.* Atqui Comœdias ingreditur qui saltem aliqualem malitiam illius actus non nouit? Qui saltem non putat id veniale? Peccant ergo omnes mortaliter, si mortale peccatum est illas adire, cum ignorent se peccare mortaliter. Namque id inuincibiliter amplius ignorat. Tum quia etiam scenici ipsi argumentum hoc sæpiùs in proscenio tractarunt, docentes, minimè id peccatum esse. Quod non facerent, nisi submussarent plerique & reuera timerent, an id malum. Præterea iam vbique ea de re agitur, nemo de ea non disputat, nemo non iudicat. Confessarij opinionibus pugnant. Si concedunt, laudantur. Improbantur, si negant. Sapientiæ titulus ab ijs hoc vno emitur, si quis minimè scrupulosior videatur. Non igitur iusta erit, neque innocens, neque probabilis ignorantia hæc, qua Comœdiarum inspectores laborant, sed verè, vt scholastici loquuntur, affectata, ad peccandum liberiùs, & absque conscientiæ remorsu, non culpam minuens, sed adaugens.

Denique iusta, & inuincibilis ignorantia ea est, quæ 132
neque directè, neque indirectè est volita. At hæc saltem indirectè est volita ab his, qui theatra ingrediuntur. Quandoquidem possent illam expellere, sed nolunt, dum etiam admoniti non desistent. Inuincibilis, & innocens ignorantiam nunquam cum ingenti peccandi affectu reperitur. Peccant ergo Comœdiarum nostri temporis inspectores grauissimè, licèt ignorare se simulent. Quo etiam planum remanet, maximè ad Dei gloriam, & animarum salutem conducere, singulos quosque admonere, neque vllum id admonenti crimen, licet admoniti faciant adhuc, & grauiùs peccent, vt egregiè D. Ambrosius ait ser. 83. quemlibet adscribere: *Ego interdum parcens vobis, tacere vellem, sed malo vos contumaciæ causas reddere, quàm negligentiæ sustinere iudicium.*

Et quidem quantum in mores labem, pestemque in- 133
tulerint, veteres nobis sapientes indicabunt. *Nihil*, inquit Seneca, *est tam damnosum bonis moribus, quàm in aliquo spectaculo desidere.*

Causas adducit S. Cyprianus ad Donatum, *Ep. 1. Con-* 134
uerte hinc vultus ad diuersa spectaculi non minus pœnitenda contagia; in theatris quoque conspicies, quod tibi & dolori sit, & pudori. Cothurnus est tragicus prisca facinora carmine recensere; de parricidis, & incestis horror antiquus, expressa ad imaginem veritatis actione replicatur, ne sæculis transeuntibus exolescat, quod aliquando commissum est. Admonetur ætas omnis auditu, fieri posse, quod factum est, nunquam ætu senio delicta moriuntur, nunquam temporibus crimen obruitur, nunquam scelus obliuione sepelitur: exempla fiunt, quæ esse iam facinora desierunt. Tum delectat in mimis turpitudinum magisterio, vel quid domi gesserit, recognoscere, vel quid gerere possit, audire. Adulterium discitur, dum videtur; & lenocinante ad vitia publica auctoritatis malo, quæ pudica fortasiè ad spectaculum matrona processerat, de spectaculo reuertitur impudica. Adhuc deinde morum quanta labes, quæ probrorum fomenta, quæ alimenta vitiorum, histrionicis gestibus inquinari? videre contra fœdus, iusque nascendi patientium incesta turpitudinis elaboratam? Euirantur mares, honor omnis, & vigor sexus eneruati corporis dedecore mollitur, plusque illic placet quisquis virum in fœminam magis fregerit, in laudem crescit ex crimine, eò peritior, quo turpior iudicatur. Spectatur hic proh nefas? & libenter. Quid non possit suadere qui talis est? Mouet sensus, mulcet affectus, expugnat bonis pectoris conscientiam fortiorem; nec deest probri blandientis auctoritas, vt audi uimelio. re perniciesque hominibus obrepat. Exprimunt impudicam Venerem, adulterum Martem, Iouem illum suum, non magis regno, quàm vitijs principem, in terrenos amores cum ipsis suis fulminibus ardentem, nunc in plumas oloris albescere, nunc aureo imbre defluere, nunc in puerorum pubescentium raptus ministris auibus prosilire. Quare iam nunc, an possit esse, qui spectat, integer, vel pudicus? Deos suos, quos venerantur, imitantur, fiunt miseris & religiosa delicta. O si possis in illa sublimi specula constitutus oculos tuos inserere secretis, recludere cubiculorum obductas fores, & ad conscientiam luminum penetralia occulta reserare; aspicias ab impudicis geri, quod nec possit aspicere frons pudica. Videas, quod crimen sit & videre; videas quod vitiorum furore dementes ges-

gessisse se negant, & gerere festinant: libidinibus insanis in viros viri proruunt. Fiunt, quæ nec illis ipsis possunt placere, qui faciunt. Mentior, nisi alios, qui talis est, increpat; turpes turpis infamat, & euasisse se conscium credit, quasi conscientiam suam non posse effugere, satis non sit. Idem in publico accusatores, in occulto rei, in semetipsos censores pariter, & nocentes; damnant foris, quod intus operantur: admittunt libenter, quod cum admiserint, criminantur: audacia prorsus cum vitijs faciens, & impudentia congruens impuaitis. Nolo mireris, quæ loquuntur huiusmodi ore illo polluto, quidquid iam voce delinquitur, minus est.

135 Nihil exagerat. Illa tacet, quæ verecundia dicere prohibuit. Illa, quæ imitabantur mimi, Heliogabalus ad verum iussit exhiberi. Nemo excusari potest, iam olim illa facere Athenienses, nequitiam tnti vrbi exprobrat omnibus nequior Aristophanes; quòd poetam vetulum obscœnis dicterijs abstinentem publico psephismate loco mouerint. Tu constanter crede, tam meretricios animos, quidquid deinde malorum passi sunt, meritos esse.

136 *Theatrum* (inquit Tertullianus *cap. 10. de spectaculis*) *propriè sacrarium Veneris est. Hoc denique modo id genus operie in sæculo euasit. Nam sæpè censores renascentia tum maximè theatra destruebant, moribus consulentes, quorum scilicet periculum ingens de lascivia prouidebant, vt iam hinc Ethnicis in testimonium cedat sententia ipsorum nobiscum faciens, & nobis in exaggerationem disciplina, etiam humana prærogatiua. Itaque Pompeius Magnus solo theatro suo minor, cum illam arcem omnium turpitudinum extruxisset, veritus quandoque memoriæ suæ censoriam animaduersionem, Veneris ædem superposuit, & ad dedicationem edicto populum vocans, non theatrum, sed Veneris templum nuncupauit, cui subiecimus, inquit, gradus spectaculorum: ita damnatum, & damnandum opus templi titulo prætexuit, & disciplinam superstitione delusit. Sed Veneri, & Libero conuenit, Duo ista dæmonia conspirata, & coniurata inter se sunt, ebrietatis, & libidinis. Itaque theatrum Veneris, Liberi quoque domus est. Nam & alios ludos scenicos Liberalia propriè vocabant, præter quam Libero deuotos, quod sunt Dionysia penes Græcos, etiam à Libero institutos. Et est planè in artibus quoque scenicis Liberi, & Veneris patrocinium, quæ priuata, & propria sunt scenæ, de gestu, & corporis fluxu. Nam mollitiam Veneri, & Libero immolant: illi per sexum, illi per fluxum, dissoluti.*

137 Et *cap. 17. Similiter impudicitiam omnem amoliri iubemur. Hoc igitur modo etiam à theatro separamur, quod est priuatum consistorium impudicitiæ, vbi nil probatur, quam quod alibi non probatur. Ita summa gratia eius de spurcitia plurimùm concinnata est, quam Atellanus gesticulator, quam Mimus etiam per mulieres repræsentat sexum pudoris exterminans, vt faciliùs domi, quàm in scena erubescant. Quam denique Pantomimus à pueritia patitur in corpore, vt artifex esse possit. Ipsa etiam prostibula publica libidinis hostia in scena proferuntur, plus miseræ in præsentia fœminarum, quibus solis latebant, perque omnis ætatis, omnis dignitatis ora transducuntur, locus, stipes, elogium, etiam quibus opus non est, prædicatur. Taceo de reliquis ea, quæ in tenebris, & in speluncis suis delitescere decebat, ne diem contaminarent. Erubescat Senatus, erubescant Ordines omnes. Ipsæ illæ pudoris sui interemptrices de gestibus suis ad lucem, & populum expauescentes semel anno erubescunt. Quod si nobis omnis impudicitia execranda est, cur liceat audire, quæ loqui non licet? Cum etiam scurrilitatem, & omne vanum verbum iudicatum à Deo sciamus, cur æque liceat videre, quæ facere flagitium est? Cur quæ ore prolata communicant hominem, ea per oculos, & aures admissa non videantur hominem communicare, cum spiritui appareant aures, & oculi, nec possit mundus præstari, cuius apparitores inquinantur? Habet igitur, & theatri interdictionem, de interdictione impudicitiæ.* Consentiunt Cyprian. *lib. de Spectaculis*, Lact. *lib. 6. c. 20.* Aug. *lib. 20. de ciuit. cap. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 13.*

138 Dices fortassè lasciuas comœdias, non graues, non Tragœdias vetari. Sed illa quoque prisca facinora exprimit, vt constet fieri posse, quod factum est; nec nisi magno delectu exhibendæ. Summa igitur hæc est, & regula in his ludis seruanda est.

Primò non Reipublicæ, non Principi licere talia spe- 139
ctacula inducere, non posse permittere. Histrio infamis est, ad Ecclesiæ commuoinnem non admittitur; exemplum est apud S. Cyprian. *Epist. 61. Pro dilectione tua, & verecundia mutua consulendum me existimasti, frater charissime, quid mihi videatur de histrione quodam, qui apud vos constitutus in eiusdem adhuc artis suæ dedecore perseuerat, & Magister, & Doctor non erudiendorum, sed perdendorum puerorum, id, quod malè didicit, cæteris quoque insinuat; an talis debeat communicare vobiscum. Puto nec Maiestati diuinæ, nec Euangelicæ disciplinæ congruere, vt pudor, vt honor Ecclesiæ tam turpi, & infami contagione fœdetur. Nam cum in lege prohibeantur viri induere muliebrem vestem, & maledicti eiusmodi iudicentur; quantò maioris est criminis, non tantùm muliebria indumenta accipere, sed & gestus quoque turpes, & molles, & muliebres magisterio impudicæ artis exprimere? Nec excuset se quispiam, si à theatro ipse cessauerit, cum tamen hoc cæteros doceat. Non potest enim videri cessasse, qui Vicarios substituit, & qui pro se vno plures succedaneos suggerit. Contra institutionem Dei erudiens, & docens, quemadmodum masculus frangatur in fœminam, & sexus arte mutetur, & diabolo diuinum plasma maculanti, per corrupti, atque eneruati corporis delicta placeatur. Quod si penuriam talis, & necessitatem paupertatis obtendit, potest inter cæteros, qui alimentis Ecclesiæ sustinentur, huius quoque necessitas adiuuari; si tamen contentus sit frugalioribus, sed innocentibus cibis. Nec putet salario se esse redimendum, vt à peccatis cesset, quando hoc non vobis, sed sibi præstet; cæterum, quantum vult, inde quærat.*

Exemplu Romani Imperij permittere, immò quære- 140
re populo voluptates, se posse aiunt. Verùm apud eos primò moderatio scenicorum fuit, deinde scenæ, & theatra sæpè sublata, & histriones in exilium pulsi. Nam ocio, & vitijs insoescebant, cum, vt Varro *2. de re rust.* exprobrat: *Manus mouere maluerunt in theatro, ac circo, quàm in segetibus, ac vinetis.* Non posse in regnn vnluptatis consistere virtutem, non posse inter tot irritamenta vitiorum, manere innocentiam esperimento discebant, ideòque sæpè damnarunt, & quæ benè abdicauerant, pessimè resumebant. In tantam insaniam res illa abijt, vt ducum, & exercituum stipendia ludiones caperent, tantn pretin fomenta probrorum, labes morum emebatur. Tanta merces erat morum stupratoribus. Ita Tertul. loquitur: *Theatra stuprandis maioribus orta: tot illic immundi spiritus considunt, quot homines theatrum capit.*

Tantum, tam perniciosum malum vno verbo, 141
vna scheda tollere Princeps potest, & quia tam facilè obsistere potest, si non facit, seruari ipse non potest. Quis enim Christianus tumultum ciebit? Deinde Principum, & Ciuitatum istis delicijs, subditorum plurimi, atque adeò milites offenduntur. Iam verò in præsidijs, & Castris patriæ propugnatores egent, qui operam nullius pretij, operam perniciosam nauant, in auro, & purpura viuunt, & illis, qui honesta sequuntur, insultant. Quomodò verò consistere potest Respublica, in qua histriones Ducibus æquantur? Opes Roscij, aliorumque cum admiratione legimus, atque ex illis vanitatis publicæ insaniam discimus.

Spartani in vniuersum meliùs histriones submoue- 142
runt, quàm illi, qui legibus eos temperare constituerunt. Nam, & si in publico abstinere cogerentur interdum Principum mandatis, multa tamen ab illis in publicum seditiosè, fœda per domos tentata. Augustus quidem in Stephanionem iustus, & seuerus, in Pyladem remissus, sed tandem constanter fortis; sed in reliqua vita indulgens, & morum corruptor; nam & ipse flagitiosissimè vixit, & vxor, filiæque eius publico probro fuerunt. Itaque omninò scenici, ludionesque è medio tollendi. Multò verò magis externi, quales per Italiam passim vagantur; sunt enim ob artem ludicram infames, & magnas corruptelas inducunt.

143 Non omnem theatri tamen apparatum, omneque comœdiarum studium abrogarim, sed certis astrictum legibus facilè concesserim.

144 Primò quidem ad virtutem eaciter tam eos, qui pronunciant, quàm eos, qui spectaot, audiuntque seu fabulam, seu veram historiam. Vnicam cæteris modestiorem Plauti fabulam habemus, Capreiuos.

Præfectò, inquit, *expediet, huic fabula operam dare,*
Non pertractate facta est, neque item vt cætera,
Neque spurcidici insunt versus, immemorabiles.
Hic neque periurus leno est, nec meretrix mala,
Neque miles gloriosus.

145 Sancta igitur sint, & virtutem inferant: prudentiam eandem doceant: nihil dicatur in thearro Christianorum, quod non dici possit, & in templo; auditor enim tuus est templum Spiritus Sancti, cui nefas est nugas, nedum obscęnitates commendare. Nam rectè omnium politicorum caput, & magni Regis institutor, *lib. 7. cap. 17.* Ὅλως, inquit, *αἰσχρολογίαν ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ ἄλλο τι, τὸν νομοθέτην ἐξορίζειν*. Turpiloquium, vt alia mala penitùs ex vrbe exterminanda esse,

146 Secundò. Gestum sit ea moderatio, quæ non modò grauitate viris ciuiliter, & cultè moratis placeat, sed quem in omnem reliquam vitam retinere possit actor. Vt scena ad comiter, suauiterque in Societate hominum viuendum conferat, adolescentumque etiam rusticorum ruditas, tarditasque formetur.

147 Tertiò. Cùm vitiosorum, vt superborum, auarorum, iratorum affectus exprimuntur voce, & gestu, ea sit carminis ratio, & actionis, vt odium, & detestatio vitiorum concilietur; neque vnquam mali causa, tam dextere agatur, vt bonum causa cecidisse videatur. Ita futurum non est, quod quandoque contingit, vt incessum, vultum, iactationes brachiorum, quam theatris decenter exhibuerunt, in priuatam conuersationem deferant. Et qui in theatro superbiam simulare videbantur, in vita ad verum præstent.

148 Quartò. Affectum amantis nunquam verbis, aut gestibus exprimant, ne quidem eo fine, vt calamitosus exitus impudicitiæ ostendatur. Non igitur Hemorem filium Sichem amore saucium producet actor, vt internecione ciuium omnium, scortatio vindicata plus timoris incutiat. Neque Dalilæ blanditias, vt Sampsonis fata canantur. Magnum est has inter res discrimen, cogitare, loqui de superbia, auaritia, ebrietate, eiusque affectus simulare, non deducit à virtute animum: at morbus libidinis contagiosus est, minima aura transfunditur. Hoc vitium etiam inconsultiùs, aut inuerecundiùs reprehensum, sæpè incitatius sæuit. Sine sua iracundia, sine ebrietate iracundos, & ebrios homines intueotur, & ipso aspectu vitia illa damnare didicerunt. Alienas libidines improuidæ mentes securè non audiunt, nisi obiter, & in transcursu, si amoribus exprimendis inhæreas, inficitur vitio animus, antequam Catastrophem exaudiat.

149 Quintò. Lepores, & sales non damno, modò sint acuti, honesti, & ad vitiorum contemptum pertineant. Salsè enim nihil dici potest, nisi in vitium. Si enim iocaris in innocentem, probrum est. In ipso ioco aliquid probi ingenij elucear: nunquam turpitudo insinuetur. Optimè Nazaoxien. *εἰπεῖν, ἀκοῦσαι, καὶ δρᾶσαι μικρὸν μέσον*. Dicere, audire, facere breui distant interuallo. Liberalis sit ergo iocus, non maleuolus, non turpis: quia nec audire talem oportet. Admirandum est, quod Antonius Senensis in historia Patrum Prædicatorum narrat. Luciæ castæ, sanctæque virgini adolescens amorem suum indicarat, atque inter blanditias scripserat; *Oculorum eius se pulchritudine sauciatum, captumque*. At illa insolens lenoniæ adulationis, simul de salure amatoris sollicita, erutos oculos adolescenti misit, addito elogio, *habere eum rem vilissimam, quam præ Deo suo deamasset*: quàm castus ille animus, quia oculos Epistola impura violatos eruit, quia amatori placuerint; quomodo illa virgo theatricas obscęnitates detestaretur, quæ literas ita vindicauit.

150 Sextò. Nullam scenam mulier ingrediatur, nullus cum schemate muliebri. Absit à theatro etiam habitus illius sexus, quem domi verecundia, & iura concludunt. Nunquam probaui adolescentem, fœmineo habitu simulare fœminam, etiam sanctam, pudicam, castam à fœminis comi, ornarique, quasi fœminam in publico videri. Hanc meam sententiam à Societate Iesu probatam gauisus sum; muliebri enim habitu prodire in scenam discipulos suos in posterum vetuit. Et in vniuersum causam castitatis agi in theatro displicet. Verecunda est, & tenera, fugiendo, & latendo tutior, in publico ne pro laude quidem sua apparere desiderat. Fides, fortitudo, prudentia, sobrietas partes suas habeant. Pudicitia domi sola conscientia fruatur. Si publicè laudatur, parcè id fiat, & verecunde.

Septimò. Nemo in scenam procedat lucri gratia, 151
nemo qui non alia arte vitam toleret, aut impensis domesticis se, familiamque alat. Scenicos itaque, & Agyrtas, qui iocando, obscena loquendo, fallendo victum parant, quorum laus crescit ex crimine, qui eò petitiores habentur, quò turpiores sunt, ex Republica proscribantur. Solent verò huiuscemodi homines esse improbissimi; cùm enim paupertate præmiantur, id agunt, vt turbas colligant, vt populo placeant; hinc illa dicunt, aguntque, quibus stolidissimus quisque delectatur. Hinc nihil pensi habent, quid loquantur, modò pecuniam extorqueant. Itaque malè consultum erat Reipublicæ, cùm sea illa alebatur ea publico, tantaque cura risum, & turpitudinis doctrinam emebant. Roscius mercedem diurnam accepit mille denarios, vt Macrobius *lib. 3. Saturn.* auctor est. At sanè illa in pessimorum oblectationes insumi, quæ prouinciæ contulerunt, contra ius, fas est, quietemque Reipublicæ perturbat.

Octauò. Quemadmodum igitur obertare non de- 152
bet Principis mensam obscęna licentia, sed benigna inuitatio, liberalitas ioci, & studiorum amor; ita oculos Christiani populi, comœdia sacra, honesta, politica, erudita, liberalis indolis index, futuræ spei pignus seuera comitate, & facili grauitate oblectent. Idque agatur, vt in eam rem honestissimus quisque, & nobilissimus, exercitationemque veniat.

Primum remedium in hoc malum est, vt viri graues 153
præficiantur, qui iuxta Platonis sententiam, histrionum dicta, factaque expendant, an honesta, & Reipublicæ proficua; nec prodeant, donec singula probentur. Vt præsertim Ecclesiasticus Iudex id videat, ac iudicet, an ea, quæ ab ijs habentur, turpia, salutique animarum dissentanea. Ita Menoch. *cas. 69. num. 42. de arb. cent.* 1. Verùm id minimè necessarium; quandoquidem omnes, quæ à venalibus hisce histrionibus Comœdiæ exhibentur, inhonestæ censeri debeant, cùm in ijs viri, & mulieres de amoribus colloquantur.

Secundùm longè tutissimum, in quod omnes ferè 154
conueniunt, qui in histriones scripserunt, nimirum, vt eijciantur, pellanturque. Ita quem modò citauimus, Menochius *num. 30.* eius hæc verba: *Cùm itaque tot mala è spectaculis, ludisque theatralibus impudicis, atque inhonestis exoriantur, necesse habeant ij, quibus populi cura, & custodia demandata est, omnem adhibere diligentiam, ne turpis ijs histriones, & mimi Vrbes, & ciuium domos inficiant; alioquin non minus hi, quàm illi delinquent, cum facere is videatur, qui non prohibet, cum prohibere possit, quod ipsi Principes, & populi facilè præstabunt, si eos non recipiant, vel receptos expellant. Si pariter ciuibus suis mandent, ne eorum ædes ingrediantur*. In actis Mediolanensis Ecclesiæ addidit etiam S. Carolus, vt Principes in cauponas etiam acriter animaduertant, si eos receperint.

Probatur id ea *l. 1. in fin. ff. de seru. corrupt.* vbi Vlpia- 155
nus histrionum spectacula inter malas artes enumerat. Si ars illorum est mala. Ergo illi eijciendi; quia officium primarium Principis est Rempublicam malis hominibus expurgare *l. congruit ff. de offic. Præsid.*

Ita primus omnium Tiberius eos Roma exturbauit, 156
Dio *lib. 57. addit.* Tacit. *lib. 4. & 13.* non solùm Roma, sed ea vniuersa Italia. Nero Panthomimos omnes relegauit, Sueton. *in Nerone cap. 16. in fine*. Domitianus

etiam

etiam histrionibus scenam interdixit, Sueton. *in Domitiano cap. 7.* Missilienses nullum aditum iuuentuti in scenam, vel in theatrum dabant, ne per obscęnos motus iuuenes impudicitia lasciuirent, Alex. ab Alex. *dier. gen. lib. 5. cap. 16.* Viennensibus apud Traianum Imperatorem postulantibus, sibi restitui gymnicum agonem, à Ruffino sublatum, Plinius iunior in deliberationem assumptus, adiuncto sibi Maurico viro prudentissimo, censuit non esse restituendum, adijcitque vellem etiam Romæ tolli posse, idem Plinius *lib. 4. epist. 22.* Carolus quintus Augustus Austriacus in Comitijs, habitis Augustæ Vendilicorum anno 1548. legem tulit, qua histriones omnes exculit, Tritem. *in chron. Monastery.* Clemens octauus Summus Pontifex & Comicos scena priuauit, & ne in plateis tabulatum ascenderent interdixit anno 1600. Vrbanus octauus, Summus etiam Pontifex populo, alijsque Magnatibus quamuis flagitantibus, histriones Romæ nunquam recipi passus est.

159 Et quamuis iuris communis inspecta censura, publica spectacula permissa esse videntur *ex l. 1. & tot. tit. C. de spectacul. & scenic. lib. 11. & ex l. 2. §. si quis ff. ne in loc. publ.* nihilominùs quies popularium, & disciplina spectaculorum semper fuit penes Magistratum *l. 1. §. Cura carnis, vers. quies, ff. de offic. Praef. Vrb.* Qui quidem sicuti alicui interdicere poterit, ne spectaculis intersit *d. §. cura carnis, vers. & Vrbe*, ita potest interdicere omnia spectacula, si hoc expedire sibi videbitur, *arg. l. quae de tot a ff. de acquir. hered.*

160 Quare ex communi consuetudine consueuerunt Magistratus scenas in publico interdicere adeò, vt nemo, nisi facta sibi facultate, possit in publico in scenam prodire, cuius rei ratio est; quia potest Reipublicæ aliquid suspicionis afferre *l. 1. & toto tit. ff. de colleg. illic.* vel quod vsu comperrum sit, ex spectaculis plura oriri incommoda, quibus primùm occurri debet, quàm licentia concedatur.

161 Romæ licentia spectacula in publicum faciendi, nulli datur. Quinimmò in diebus carnis priuij vix in domo alicuius Magnatis fieri permittuntur. Quem morem à Clemente octauo inductum anno Iubilæi 1600. Vrbanus Papa octauus illibatè custodiuit, hoc etiam adiecto, vt circulatores, siue pharmacopolæ circumforanei tempore Aduentus, Quadragesimæ, ac per totam octauam Natiuitatis, & Resurrectionis D. N. Iesu Christi item feria sexta, alijsque festiuitatibus in Dei honorem consecratis, nullatenus in publicum ad ludicra faciendum prodeant. Cæteris verò diebus eis miserationis gratia indulgetur, vt inter res vendendas possint ad populi concurrentis solatium aliquid honesti ioci permiscere. Neapolis peculiari pragmatica prohibeantur Comœdiæ, & alia quæuis histrionum ludibria in locis publicis repræsentari, vt in *pragm. 1. tit. ne quid in loc. publ. fiat*, quam Rouitus commentario suo exornauit.

162 Porrò histriones regulariter tam in ciuilibus, quàm in criminalibus sunt de iurisdictione Iudicis laicis. Tum quia histriones esse nequeunt, nisi Laici, *cap. vn. de vit. & honest. cler. in 6.* Tum etiam quia ad Iudices Laicos pertinet cura spectaculorum *d. l. 1. §. cura carnis ff. de offic. Praet. d. l. 1. & tot. tit. C. de spectacul. l. quadam ff. de poen.* Menoch. *d. cas. 69. n. 34.* Quod multipliciter limitatur à Ricciullo *de person. quae in stat. reprob. versant. lib. 5. cap 16. à n. 3. ad 10.* vbi ad hanc rem multa, præcipuè an in casibus, in quibus Iudex Ecclesiasticus potest procedere contra histriones, aliosque laicos, vel quia casus est mixtus, vel ratione peccati, possit procedere quoad pęnas spirituales tantum, vel etiam quoad temporales *cap. 17.* & alia toto dicto *lib. 5.* Episcopus autem probibere potest, ac tenetur sub mortali, sibi reseruato, ac etiam sub excommunicatione eiusmodi comędias, ludosque obscœnos, & qui non sistunt intra terminos honestatis, sed ordinantur ad lasciuiam ex seipsis, quatenus apti sint prouocare ad libidinem, quamuis ex intentione ludentium ad hunc finem non ordinentur.

Quia Episcopi sunt pastores suorum subditorum, at- 163
que ad ipsos spectat eos dirigere ad salutem æternam.
Ex quo fit, quod teneantur non solùm ex charitate, sed
etiam ex officio tollere ea, quæ obstant assecutioni salu-
tis, ac proindè teneantur obuiare peccatis corrigendo,
& illa media adhibenda, quibus impediri possunt, vt
sunt leges prohibitiuæ, casus reseruati, & censuræ Ec-
clesiasticæ, vt docent communiter cum D. Thoma *2. 2. q.*
33. ar. 3. ad 1. Turrian. *disp. 87. dub. 1.* Malderus, ac
cæteri Interpretes, Valent. *disp. 3. q. 19. pun. 3.* Suar.
disp. 8. de charit. sect. 4 n. 4. Coninch. pariter *de charit.*
disp. 28. dub. 5. Zech. de *republ. eccles. tit. de stat.* Prælat.
n. 9. Felin. *in cap. 1. n. 2. de tregu. & pac.* Abb. *in cap. 2.*
eod. tit. Alex. *cons. 75. n. 2. vol. 3.* & alij cum Glos. *in*
cap. Clericos de immun. Eccles. in 6. & in cap. irrefragabi- 164
li, v. ne Sanguis eorum de offic. ordin.

Ac desumitur *ex can. error dist. 83.* vbi Innocentius
Papa declarat Prælatos, qui negligunt extirpare deli-
cta, cùm possint, in ijsdem communicare, & *ex d. cap.*
irrefragabili, vbi Concilium generale iniungit Prælatis,
vt corrigant excessus, ac reforment mores, ne sanguis
subditorum de suis manibus requiratur. Et communi-
ter Sancti Patres agnoscunt hanc obligationem in supe-
rioribus, & præcipuè in Episcopis. Vndè S. Augusti-
nus *lib. 1. de Ciuit. Dei cap. 9.* ait: *Ad hoc enim speculato-*
res, hoc est populorum praepositi constitui sunt in Ecclesijs, vt 165
non parcant obiurgando peccata.

Constat autem, quod ludi obscœni sunt vnum ex il-
lis, quæ obstant saluti æternæ consequendæ, quatenus
præbere soleant occasionem scandali, cum ex se, quam-
uis desit praua intentio in ludendis, possint excitare
prauas concupiscentias, & instillare venenum libidinis.
Vndè cum huiusmodi sint fomentum peccatorum, men-
te prohibere poterit Episcopus, vt tollat hoc impedi- 166
mentum ad assequendam vitam æternam.

Immò etiamsi huiusmodi ludi non contineant ex se
peccatum mortale, sufficit tamen, quod aliquando tra-
hant secum peccatum mortale. Quod aliquando habet
locum etiam, quando huiusmodi ludi proueniunt ex sola
leuitate, vt de superfluo ornatu docet D. Thom. *2. 2. q.*
169. ar. 2. Immò etiamsi nunquam esset peccatum mor-
tale, sufficeret, quod inde oriatur occasio peccandi.
Quia etiam indifferentia prohiberi possunt, quando præ-
bent impedimentum fini salutis æternæ, immò etiam
quando solùm obstant fini politico Reipublicæ, vt in 167
materia de legibus docent Doctores.

Hæc autem cum ita sint, vereor tamen, ne actoribus eiusmodi Comœdiarum eueniat, quod Tacitus Astrologis sub nomine Mathematicorum euenisse memorat oraculo suo, vaticinio nostro *lib. 1. histor. genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax, quod in ciuitate nostra & vetabitur semper, & retinebitur.* Hactenus actum de actoribus Comœdiarum nostri temporis, earumque fœditate. Vos, Lectores, valete, & plaudite.

Finis Octaui Tomi.

143 Non omnem theatri tamen apparatum, omneque comœdiarum studium abrogarim, sed certis astrictum legibus facilè concesserim.

144 Primò quidem ad virtutem excitet tam eos, qui pronunciant, quàm eos, qui spectant, audiuntque seu fabulam, seu veram historiam. Vnicam cæteris modestiorem Plauti fabulam habemus, Capteiuos.

Profecto, inquit, *expediet, huic fabulæ operam dare,*
Non pertractatè facta est, neque item vt cætera,
Neque spurcidici insunt versus, immemorabiles,
Hic neque periurus leno est, nec meretrix mala,
Neque miles gloriosus.

145 Sancta igitur sint, & virtutem inserant: prudentiam ciuilem doceant: nihil dicatur in theatro Christianorum, quod non dici possit, & in templo; auditor enim tuus est templum Spiritus Sancti, cui nefas est nugas, nedum obscœnitates commendare. Nam rectè omnium politicorum caput, & magni Regis institutor, *lib. 7. cap. 17.* Ὅλως, inquit, *αἰσχρολογίαν ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ ἄλλο τι τὸν νομοθέτην ἐξορίζειν*. Turpiloquium, vt alia mala penitùs ex vrbe exterminanda esse,

146 Secundò. Gestuum sit ea moderatio, quæ non modò grauitate viris ciuiliter, & cultè moratis placeat, sed quem in omnem reliquam vitam retinere possit actor. Vt scena ad comiter, suauiterque in Societate hominum viuendum conferat, adolescentumque etiam rusticorum ruditas, tarditasque formetur.

147 Tertiò. Cùm vitiosorum, vt superborum, auarorum, iratorum affectus exprimuntur voce, & gestu, ea sit carminis ratio, & actionis, vt odium, & detestatio vitiorum concilietur; neque vnquam mali causa, tam dextere agatur, vt bonum causa cecidisse videatur. Ita futurum non est, quod quandoque contingit, vt incessum, vultum, iactationes brachiorum, quam theatris decenter exhibuerunt, in priuatam conuersationem deferant. Et qui in theatro superbiam simulare videbantur, in vita ad verum præstent.

148 Quartò. Affectum amantis nunquam verbis, aut gestibus exprimant, ne quidem eo fine, vt calamitosus exitus impudicitiæ ostendatur. Non igitur Hemorem filium Sichem amore saucium producet actor, vt internecione ciuium omnium, scortatio vindicata plus timoris incutiat. Neque Dalilæ blanditias, vt Sampsonis fata canantur. Magnum est has inter res discrimen, cogitare, loqui de superbia, auaritia, ebrietate, eiusque affectus simulare, non deducit à virtute animum: at morbus libidinis contagiosus est, minima aura transfunditur. Hoc vitium etiam inconsultiùs, aut inuerecundiùs reprehensum, sæpè incitatius fæuit. Sine sua iracundia, sine ebrietate iracundos, & ebrios homines intuentur, & ipso aspectu vitia illa damnare didicerunt. Alienas libidines improuidæ mentes securè non audiunt, nisi obiter, & in transcursu, si amoribus exprimendis inhæreas, inficitur vitio animus, antequam Catastrophem exaudiat.

149 Quintò. Lepores, & sales non damno, modò sint acuti, honesti, & ad vitiorum contemptum pertineant. Salsè enim nihil dici potest, nisi in vitium. Si enim iocaris in innocentem, probrum est. In ipso ioco aliquid probi ingenij eluceat: nunquam turpitudo insinuetur. Optimè Nazanzien. *εἰπεῖν, ἀκοῦσαι, καὶ δρᾶσαι μικρὸν μέσον*. Dicere, audire, facere breui distant interuallo. Liberalis sit ergo iocus, non maleuolus, non turpis: quia nec audire talem oportet. Admirandum est, quod Antonius Senensis in historia Patrum Prædicatorum narrat. Luciæ castæ, sanctæque virgini adolescens amorem suum indicarat, atque inter blanditias scripserat; *Oculorum eius se pulchritudine sauciatum, captumque.* At illa insolens lenonitæ adulationis, simul de salute amatoris sollicita, eruros oculos adolescenti misit, addito elogio, *habere eum rem vilissimam, quam præ Deo suo deamasset*: quàm castus ille animus, quia oculos Epistola impura violatos eruit, quia amatori placuerint; quomodo illa virgo theatricas obscœnitates detestaretur, quæ literas ita vindicauit.

150 Sextò. Nullam scenam mulier ingrediatur, nullus cum schemate muliebri. Absit à theatro etiam habitus illius sexus, quem domi verecundia, & iura concludunt. Nunquam probaui adolescentem, fœmineo habitu simulare fœminam, etiam sanctam, pudicam, castam à fœminis comi, ornarique, quasi fœminam in publico videri. Hanc meam sententiam à Societate Iesu probatam gauisus sum; muliebri enim habitu prodire in scenam discipulos suos in posterum vetuit. Et in vniuersum causam castitatis agi in theatro displicet. Vereconda est, & tenera, fugiendo, & latendo tutior, in publico ne pro laude quidem sua apparere desiderat. Fides, fortitudo, prudentia, sobrietas partes suas habeant. Pudicitia domi sola conscientia fruatur. Si publicè laudatur, parcè id fiat, & verecunde.

151 Septimò. Nemo in scenam procedat lucri gratia, nemo qui non alia arte vitam toleret, aut impensis domesticis se, familiamque alat. Scenicos itaque, & Agyrtas, qui iocando, obscena loquendo, fallendo victum parant, quorum laus crescit ex crimine, qui eò petitiores habentur, quò turpiores sunt, ex Republica proscribantur. Solent verò huiuscemodi homines esse improbissimi; cùm enim paupertate premantur, id agunt, vt turbas colligant, vt populo placeant; hinc illa dicunt, aguntque, quibus stolidissimus quisque delectatur. Hinc nihil pensi habent, quid loquantur, modò pecuniam extorqueant. Itaque malè consultum erat Reipublicæ, cùm fex illa alebatur ex publico, tantaque cura risum, & turpitudinis doctrinam emebant. Ruscius mercedem diurnam accepit mille denarios, vt Macrobius *lib. 3. Saturn.* auctor est. At sanè illa in pessimorum oblectationes insumi, quæ prouinciæ contulerunt, contra ius, fas est, quietemque Reipublicæ perturbat.

152 Octauò. Quemadmodum igitur oberrare non debet Principis mensam obscena licentia, sed benigna inuitatio, liberalitas ioci, & studiorum amor; ita oculos Christiani populi, comœdia sacra, honesta, politica, erudita, liberalis indolis index, futuræ spei pignus seuera comitate, & facili grauitate oblectent. Idque agatur, vt in eam rem honestissimus quisque, & nobilissimus, exercitationemque veniat.

153 Primum remedium in hoc malum est, vt viri graues præficiantur, qui iuxta Platonis sententiam, histrionum dicta, factaque expendant, an honesta, & Reipublicæ proficua; nec prodeant, donec singula probentur. Vt præsertim Ecclesiasticus Iudex id videat, ac iudicet, an ea, quæ ab ijs habentur, turpia, salutique animarum dissentanea. Ita Menoch. *cas. 69. num. 42. de arb. cent. 1.* Verùm id minimè necessarium; quandoquidem omnes, quæ à venalibus hisce histrionibus Comœdiæ exhibentur, inhonestæ censeri debeant, cùm in ijs viri, & mulieres de amoribus colloquantur.

154 Secundùm longè tutissimum, in quod omnes ferè conueniunt, qui in histriones scripserunt, nimirum, vt eijciantur, pellanturque. Ita quem modò citauimus, Menochius *num. 30.* eius hæc verba: *Cùm itaque tot mala è spectaculis, ludisque theatralibus impudicis, atque inhonestis exoriantur, necesse habeant ij, quibus populi cura, & custodia demandata est, omnem adhibere diligentiam, ne turpis ijs histriones, & mimi Vrbes, & ciuium domos inficiant; alioquin non minus hi, quàm illi delinquent, cum facere is videatur, qui non prohibet, cum prohibere possit, quod ipsi Principes, & populi facilè præstabunt, si eos non recipiant, vel receptos expellant. Si pariter ciuibus suis mandent, ne eorum ædes ingrediantur.* In actis Mediolanensis Ecclesiæ addidit etiam S. Carolus, vt Principes in cauponas etiam acriter animaduertant, si eos receperint.

155 Probatur id ex *l. 1. in fin. ff. de seru. corrupt.* vbi Vlpianus histrionum spectacula inter malas artes enumerat. Si ars illorum est mala. Ergo illi eijciendi; quia officium primarium Principis est Rempublicam malis hominibus expurgare *l. congruit ff. de offic. Præsid.*

156 Ita primus omnium Tiberius eos Roma exturbauit, Dio *lib. 57. addit.* Tacit. *lib. 4. & 13.* non solùm Roma, sed ex vniuersa Italia. Nero Panthomimos omnes relegauit, Sueton. *in Nerone cap. 16. in fine.* Domitianus

etiam

etiam histrionibus scenam interdixit, Sueton. *in Domitiano cap.7.* Massilienses nullum aditum iuuentuti in scenam, vel in theatrum dabant, ne per obscęnos motus iuuenes impu licitia lasciuirent, Alex. ab Alex. *dier. gen. lib.5. cap.16.* Viennensibus apod Traianum Imperatorem postulantibus, sibi restitui gymnicum agonem, à Ruffino sublatum, Plinius iuoior in deliberationem assumptus, adiuncto sibi Maurico viro prudentissimo, censuit nooesse restiruendum, adijcitque vellem etiam Romæ tolli posse, idem Plinios *lib.4. epist.22.* Carolus quintus Augustus Austriacus in Comitijs, habitis Augustæ Vendilicorum anno 1548. legem tulit, qua histriones omnes extulit, Tritem. *in chron. Monastery.* Clemens octauus Summus Pontifex & Comicos scena priuauit, & ne in plateis tabulatum ascenderent interdixit anno 1600. Vrbanus octaous, Summus etiam Pontifex populo, alijsque Magnatibus quamuis flagitantibus, histriooes Romæ nuoquam recipi passus est.

159 Et quamuis iuris communis inspecta censura, publica spectacula permissa esse videntur *ex l.1. & tot. tit. C. de spectacul. & scenic. lib.11. & ex l.2. §. si quis ff. ne in loc. publ.* nihilominùs quies populatium, & disciplina spectaculorum semper fuit penes Magistratum *l.1. §. Cura carnis, vers. quies, ff. de offic. Praef. Vrb.* Qui quidem sicuti alicui ioterdicere poterit, ne spectaculis intersit *d. §. cura carnis, vers. & Vrbe*, ita potest interdicere omnia spectacula, si hoc expedire sibi videbitur, *arg. l. quae de tota ff. de acquir. hered.*

160 Quare ex commuoi coosuetudine consueuerunt Magistratus scenas in publico interdicere adeò, vt nemo, nisi facta sibi facultate, possit in publico io scenam prodire, cuius rei ratio est; quia potest Reipublicæ aliquid suspicionis afferre *l.1. & toto tit. ff. de colleg. illic.* vel quod vsu compertum sit, ex spectaculis pluta oriri incommoda, quibus primùm occurri debet, quàm liceotia concedatur.

161 Romæ licentia spectacula in publicum faciendi, nulli datur. Quinimmò in diebus carnis priuij vix in domo alicuius Magnatis fieri permittuntur. Quem motem à Clemente octauo inductum anno Iubilæi 1600. Vrbanos Papa octauos illibatè custodiuit, hoc etiam adiecto, vt circulatores, siue pharmacopolæ circumforanei tempore Aduentus, Quadragesimæ, ac per totam octauam Natioitatis, & Resurrectioois D. N. Iesu Christi item feria sexta, alijsque festiuitatibus in Dei honorem consecratis, nullateous io publicum ad ludicra facieodum prodeant. Cæteris verò diebus eis miserationis gratia iodulgetur, vt inter res veodeodas possiot ad populi concurrentis solarium aliquid honesti ioci permiscere. Neapolis peculiari pragmatica prohibeantur Comœdiæ, & alia quæuis histrionum ludibria in locis publicis repræsentari, vt in *pragm.1. tit. ne quid in loc. publ. fiat*, quam Rouitus commentario suo exornauit.

162 Porrò histriones regulariter tam in ciuilibus, quàm in criminalibus sunt de iurisdictione Iudicis laicis. Tum quia histriones esse nequeunt, nisi Laici, *cap. vn. de vit. & honest. cler. in 6.* Tum etiam quia ad Iudices Laicos pertinet cura spectaculorum *d. l.1. §. cura carnis ff. de offic. Praet. d. l.1. & tot. tit. C. de spectacul. l. quadam ff. de poen.* Meooch. *d. cas.69. n.34.* Quod multipliciter limitatur à Ricciullo *de person. qua in stat. reprob. versant. lib.5. cap 16. à n.3. ad 10.* vbi ad hanc rem molta, præcipuè an io casibus, in quibus Iudex Ecclesiasticos potest procedere contra histriones, aliosque laicos, vel quia casus est mixtus, vel ratione peccati, possit procedere quoad pęnas spirituales tantum, vel etiam quoad temporales *cap.17.* & alia toto dicto *lib.5.* Episcopus autem prohibere potest, ac tenetur sub mortali, sibi reseruato, ac etiam sub excommunicatione eiusmodi comędias, ludosque obscœoos, & qui non sistunt intra terminos honestatis, sed ordinantur ad lasciuiam ex seipsis, quatenus apti sint prooocare ad libidinem, quamuis ex intentione ludentium ad hunc finem non ordinentur.

Quia Episcopi sunt pastores suorum subditorum, at- 163
que ad ipsos spectat eos dirigere ad salotem æternam. Ex quo fit, quod teneantur non solùm ex charitate, sed etiam ex officio tollere ea, quæ obstant assecutioni salutis, ac proindè teneantur obuiare peccatis corrigendo, & illa media adhibenda, quibus impediri possunt, vt sunt leges probibitiuæ, casus reseruati, & censuræ Ecclesiasticæ, vt docent communiter cum D. Thoma *2. 2. q. 33. ar.3. ad 1.* Turrian. *disp.87. dub.1.* Malderus, ac cæteri Ioterpretes, Valent. *disp.3. q.19. pun.3.* Suar. *disp.8. de charit. sect.4 n.4.* Coninch. pariter *de charit. disp.28. dub.5.* Zech. de *republ. eccles. tit. de stat.* Prælat. *n.9.* Felin. *in cap.1. n.2. de tregu. & pac.* Abb. *in cap.2. eod. tit.* Alex. *cons.75. n.2. vol.3.* & alij cum Glos. *in
cap. Clericos de immun. Eccles. in 6. & in cap. irrefragabi-* 164
li, v. ne Sanguis eorum de offic. ordin.

Ac desumitur *ex can. error dist.83.* vbi Innocentius Papa declarat Prælatos, qui negliguot extirpare delicta, cùm possint, in ijsdem communicare, & *ex d. cap. irrefragabili*, vbi Concilium generale iniungit Prælatis, vt corrigaot excessus, ac reforment mores, ne sanguis subditorum de suis manibus requiratur. Et communiter Saocti Patres agnoscunt hanc obligationem in superioribus, & præcipuè in Episcopis. Vndè S. Augustinus *lib.1. de Ciuit. Dei cap.9.* ait: *Ad hoc enim speculato-
res, hoc est populorum praepositi constituti sunt in Ecclesijs, vt* 165
non parcant obiurgando peccata.

Constat autem, quod ludi obscœni sunt vnum ex illis, quæ obstant saluti æternæ consequendæ, quatenus præbere soleant occasionem scandali, cum ex se, qoamuis de sit praua intentio in lodendis, possiot excitare prauas concupiscentias, & instillare venenum libidinis. Vndè cum hoiosmodi sint fomentum peccatorum, men-
te prohibere poterit Episcopus, vt tollat hoc impedi- 166
meotum ad assequendam vitam æternam.

Immò etiamsi boiusmodi ludi non contineant ex se peccatum mortale, sufficit tameo, quod aliquando trahaot secum peccatum mortale. Quod aliquando habet locum etiam, quaodo huiusmodi ludi proueniunt ex sola leuitate, vt de superfluo ornatu docet D. Thom. *2. 2. q. 169. ar.2.* Immò etiamsi nuoquam esset peccatum mortale, sufficeret, quod inde oriatur occasio peccandi. Quia etiam indifferentia prohiberi possunt, quando præbent impedimentum fini salutis æternæ, immò etiam
quando solùm obstant fini politico Reipublicæ, vt in 167
materia de legibus docent Doctores.

Hæc autem cum ita sint, vereor tamen, ne actoribus eiusmodi Comœdiarum eueniat, quod Tacitus Astrologis sub nomine Mathematicorum euenisse memorat oraculo suo, vaticinio oostro *lib.1. histor. genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax, quod in ciuitate nostra & vetabitur semper, & retinebitur.* Hactenus actum de actoribus Comœdiarum nostri temporis, earumque fœditate. Vos, Lectores, valete, & plaudite.

Finis Octaui Tomi.

INDEX RERVM

Quinti, Sexti, Septimi, & Octaui Tomi,

CONSVLTATIONVM CANONICARVM

IACOBI PIGNATELLI.

A

Abbas, V. *Iurisdictio*, *Visitatio*, *Ecclesia*, *Baldachinum*.

Abbatissa, *V. Electio*.

Abbatia.

Abiurans, *Abiuratio*.

Aemu-

Arma, siue Insignia.

Armenus.

Aromatarius. Aromataria. V. *Negotiatio, Mercatura.*

Assistentia, V. *Canonicus.*

Asylum, V. *Immunitas.*

Breuia-

Canonicatus.

Cano-

Capitulum, V. *Crux*, *Canonici*, *Dimissoria*.

Cappa.

Captiuus, V. *Mancipia*.

Caput.

Carbunculus, V. *Sanatio*.

Carcer, V. *Sepultura*.

Cardinalis, V. *Famuli*, *Canonicatus*, *Præcedentia*.

Man-

Cella.

Censura, V. *Citatio*.

Census, V. *Alienatio, Regulares*.

Chinenses.

An

Chrisma, V. *Oleum*, *Confirmatio*, *Ritus*, *Orientales*.

Christiani.

Chorus, V. *Presbyterium*.

Cibus,

Cingari, *siue Zingari*, V. *Pauperes*.

fiue

Clerus.

Citatio V. Censura, Clericus, Excommunicatio.

Diffe-

Clerus.

Citatio V. Censura, Clericus, Excommunicatio,

Diffe-

Ciuis.

Ciuitas, V. Veneta, Ianuensis, Florentina.

Clauis V. Eucharistia, Clausura.

Clausula explicata.

Clausura V. Moniales, Confessarij, Regulares,

Cæcitas Cæcus, V. *Sanatio*.

Cælibatus V. *Matrimonium*.

Cœmeterium.

Cœnaculum.

Ceremoniæ.

Index Rerum.

Confeſſonalia.

Confirmatio, V. *Conſtitutio.*

Confirmationis Sacramentum V. *Chriſmà, Orientales, Ritus.*

Confiſcatio V. *Hæreticus.*

Confraternitates, Confrátres V. *Parochus.*

Man-

Cellâ.

Censura, V. *Citatio*.

Census, V. *Alienatio*, *Regulares*.

Chinenses,

Chrisma, V. *Oleum*, *Confirmatio*, *Ritus*, *Orientales*.

Christiani.

Chorus, V. *Presbyterium*.

Cibus.

Cingari, *siue Zingari*, V. *Pauperes*.

siue

Clerus.

Citatio V. Censuræ, Clericus, Excommunicatio.

Con-

Confessionalia.

Confirmatio, V. *Constitutio.*

Confirmationis Sacramentum V. *Chrisma, Orientales, Ritus.*

Confiscatio V. *Hæreticus.*

Confraternitates, Confratres V. *Parochus.*

Quid

Defen-

Defensio V. *Protectio*.

Defunctus V. *Confraternitates*, *Parochus*.

Degradatio, *Degradatus*.

Delictum V. *Iudex*.

Denuncians, *Denunciatio*, *Denunciator*.

Diffamatio, Diffamatus, V. *Infamia.*

Dignitas.

Dimissoria, V. *Abbas.*

Disdicta, V. *Census.*

Dispensatio, V. *Episcopus, Matrimonium.*

Dispositio.

Distributiones, V. *Collector, Subcollector, Fides,*

tes

Dos, V. Monialis.

E

Ecclesia, V. Donatio, Princeps, Bona, Electio, Immunitas, Domus, Regularis, Aedes, Bona, Christianus, Presbyterium.

Ecstasis.

Ecclesiastici, V. *Negotiatio*, *Clericus*, *Immunitas*, *Iurisdictio*, *Furnus*.

Edictum, V. *Parochia*, *Inquisitor*.

Educatio.

Eiectio, V. *Regularis*.

Electio, V. *Abbatissa*, *Vicarius Capitularis*.

Index Rerum.

nis

Equites, V. *Hierosolymitani*, *Milites*.

Eremitæ.

Error.

Eucharistia, V. *Immunitas*, *Oratorium*.

Eunuchus.

Exactio, *Exactor*.

Excommunicatio, *Excommunicatus*, V. *Episcopus*, *Denunciatio*, *Censura*, *Officium Sac. Inquisitionis*.

Fa-

Proro-

Index Rerum.

He-

Hebræus, V. Iudæus, Dos, Matrimonium, Repudium.

In

Hæredes, Hæreditas.

Hæresis, Hæreticus, V. Calumniator, Matrimonium, Catholicus, Iudex, Testis.

Hierosolymitani, V. Miles.

Hi-

Eius

Incantationes.

In

Iuramentum, V. *Adiuncti, Coniudices, Index, Officium Inquiſitionis*.

Iuriſdictio, V. *Donatio, Cenſura*.

Iuſpatronatus, V. *Patronus*.

Ius, V. *Superioritas*.

K

Kabala, V. *Iudæus*.

Kalendarium.

L

Laicus, V. *Feudum*, *Iudex*, *Sedes*.

Læſio.

Lega-

An

Index Rerum.

M

contra-

Medicus.

Melitenses.

Mendicantes V. *Pauper.*

Mendicus V. *Pauper.*

Mercator, Mercatura, V. *Clericus.*

Me-

Meretrices.

Metropolitanus.

Metus V. *Ordo*.

Militans, & Milites, V. *Immunitas*.

Mina.

Minister V. *Officium Inquisitionis*.

Miraculum, V. *Sanatio*, *Sudor*, *Vita*.

De

Monasterium.

Monarchia.

Moniales V. Clausura, Fenestra, Confessarij, Regulares, Cella.

Mutus

Mutus V. *Sanatio*.

Mutuum.

N

Nauis V. *Missa*.

Negotiatio, V. *Mercatura, Ecclesiastici*.

Neophitus.

Nerui.

Nobilitas, Nobilis, V. *Mercatura*.

Variè

Diffe-

Orientales.

Origo.

Orphanus.

Ostium, V. Immunitas.

Otium.

P

Palatium.

Quid

De-

***Pharmacopola*, V. *Negotiatio, Mercatura, Aromatarius*.**

Quid

Pœnitentia, V. *Sacramentum*.

S. Pœnitentiaria.

Pœnitentiarius, V. *Canonicus*.

Pontifex, V. *Confirmatio*, *Laici*, *Conclaue*.

Pontificalia, V. *Episcopus*.

Populus.

Potestas, V. *Ordo*.

Portugalia.

Possessio.

Pragmatica.

Præbenda, V. *Optio, Canonicus.*

Præcedentia, V. *Legati, Ciuitates.*

Quid

Præceptum.

Præeminentia, V. *Præcedentia.*

Præses.

Præscriptio.

Pri-

Probabile.

Probatio.

Processio, Crux, Parochus, Confraternitas.

Processus V. Iudex.

Professio, V. Nouitius.

Quartà funeralium, & Legatorum.

Quæstores.

R

Raptus mysticus.

Raptus.

Ratificatio, siue Ratihabitio.

Recursus.

Regulares V. Mercatura, Negotiatio, Aromataria, Missionarij, defunctus, Crux.

De

Regalia.

Relatio.

Releuium V. Feudum.

Religio.

Reli-

AS.Of-

Sæpè

Sanatio V. *Dæmon*.

Sanctitas, V. *Miraculum*.

Sanctus, V. *Festum*.

Sanguis.

Satellites V. *Censura*.

Schismaticus.

T

Thus.

Tibia, V. Sanatio.

Timor.

Titularis, Titulus, V. Parœcia, Epiſcopus.

Tolerantia.

Tonſura, V. Melitenſes.

Tortura.

Tranſactio.

Tribunal.

Triremes, V. Degradatus.

Turbatio.

V

Vidua.

Vinisullati aquâ, V. *Ecclesiastici.*

Viridarium.

Visus, V. *Cæcitas.*

Visitatio, *Visitator*, V. *Episcopus*, *Parochus*, *Appellatio.*

Vis.

Vita.

Vni-

Index Rerum.

FINIS INDICIS.

Etiam in cœnis grandibus sæpe facimus, vt cum optimis satiati simus, varietas tamen nobis ex vilioribus grata sit.

Quinctilian. lib. 10. cap. 1.

